MARMARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

KİTÂBU Fİ'L-FIKH Bİ-LİSÂNİ'T-TÜRKİ

(İNCELEME - METİN - SÖZLÜK)

Tezi Yöneten :Prof.Dr. Mehmet AKALIN

Mehmet Emin AGAR

Nu : 13602

I. Cilt

1989

İÇİNDEKİLER

9091

ÖN SÖZ

Doktora tezi olarak hazırladığımız Kitābü fi'l-Fıkh bi-Lisāni't-Türkī adlı eser Memlük Kıpçakçası ile kaleme alınmıştır.

Kitābü fi'l-Fıkh bi-Lisāni't-Türkī tek nüsha olup bu nüsha Ali Emiri Efendi (Millet) Kütüphanesi Feyzullah Efendi Bölümünde 1046 numarada kayıtlıdır.

Tezimiz; inceleme, metin, metnin notları ve sözlük olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

İnceleme bölümünde, ana hatlarıyla Memlük tarihini ele aldıktan sonra Türk dilinin tarihî zaman içinde geçirdiği değişiklikler ve Memlük Kıpçakçasının bu gelişme içindeki yerine işaret ettik.

Eserimiz bir hukuk kitabı olduğu için Türklerin hukuk anlayışları ile ilgili bir bölüm de eklemek lüzûm hissettik ve "Hukuk ve Türkler" bölümünü ilave ettik.

Notlar bölümünde metnimizin kaynaklarıyla mukayesesi, kaynakları yanında dil bakımından çeşitli meseleleri de inceledik.

Sözlük bölümünde ise metnimizde geçen bütün kelimeleri ihtiva eden bir lugat verdik.

Kitābü fi'l-Fıkh bi-Lisāni't-Türkī, bir fıkıh kitabı olduğu için ancak İslam hukuku araştırıcıları için çok önemli bir kaynaktır. Türk kültürü tarihi içinde bundan başka bir önemi yoktur. Eserin üzerinde yapmış olduğumuz dil çalışmasının, Türk dilinin belli bir devrinin tarihî sözlüğünün hazırlanmasına katkıda bulunacağını ümid etmekteyiz.

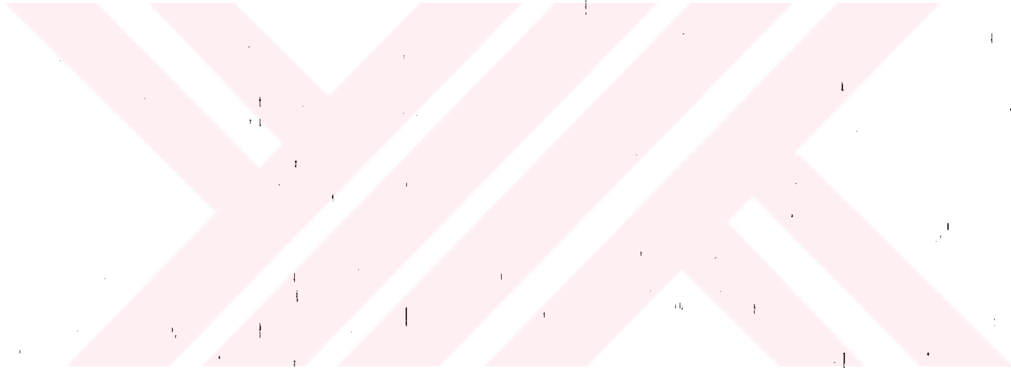
Bu çalışmamızda yardımlarını hiç bir zaman esirgeme - yen kıymetli hocamız Prof.Dr. Mehmet AKALIN'a teşekkürü bir borç biliriz.

Mehmet Emin AGAR

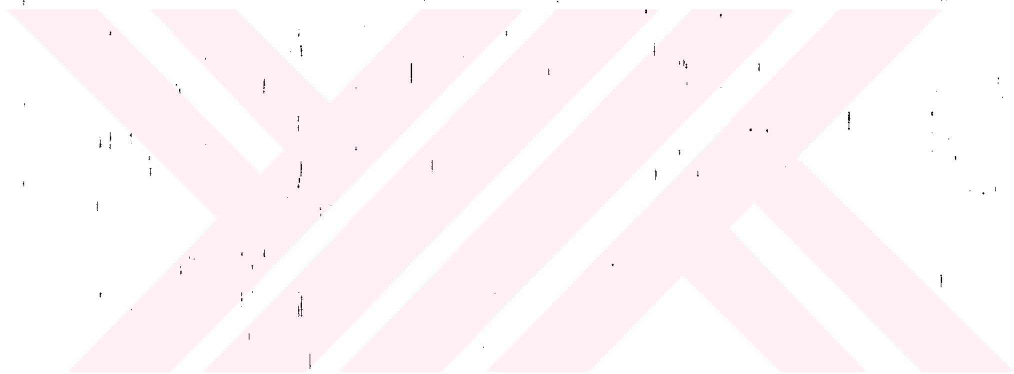

KISALTMALAR

H.Ü. E .F.	Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
TDA	Türk Dünyası Araştırmaları
TDAY	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDED	Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDEK	Türk Dünyası El Kitabı
TDK	Türk Dil Kurumu
TKA	Türk Kültürü Araştırmaları
TKAE	Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü
VD	Vakıflar Dergisi

İNCELEME

ESERİN KALEME ALINDIĞI DEVİR

İncelemiş olduğumuz eseri daha iyi kavrayabilmek, kaleme alındığı devri genel özellikleriyle görmek için Memlük-Türk Devleti tarihini kısmen gözden geçirmek istiyoruz.

I, MEMLÜKLER

Devlet, kölelerin içinden çıkmış sultanlar tarafından kurulup yönetildiği için Memlük adını almıştır. Başta Arap tarih ve coğrafya bilginleri olmak üzere müslüman bilginler tarafından Türk Devleti (ed-Devletü't-Türkiyye) şeklinde adlandırılmıştır. Bu devlet 1250-1517 tarihleri arasında Mısır ve Suriye'de hükümran olmuştur(1).

---

(1) Tekindağ, Ş.; Mısır ve Suriye Türk Devletleri, TDEK, Ankara 1976, s.871.
(Prof.Dr. Şahabeddin Tekindağ devletin adını ısrarla Türkiye Devleti şeklinde belirtmiştir. Fakat, "ed-Devletü't-Türkiyye" ibaresinin karşılığı "Türk Devleti" dir. Sondaki (-ye) kısmı ilk kelime dişi olduğundandır. Ayrıca Türkiye adının sonundaki

Memlük tarihini iki dönemde değerlendiriyoruz:

a) Bahrî Memlükler (1250-1382)

b) Burcî Memlükler (1382-1517)

A. BAHRÎ MEMLÜKLER

Memlük Devletini Türk Kölelerden Aybek, 1250 tarihinde Eyyubi hanedanına son vererek kurmuştur(2).

Bahrî Memlükleri, Mısır Eyyubi hükümdarı Salih Necmüddin düzenlemiş, Cengiz orduları önünden kaçan Kıpçak Türkleri arasından temin ettiği köleleri, Nil nehri üzerinde bulunan Ravda adasında iki kışla kurarak eğitmiştir. Bu eğitilen Kıpçak asıllı köleler devlet teşkilatında yükselmelerine imkan tanınıdığı, fırsat verildiği için zamanla yüksek makamlarda vazife almışlardır.

Aybek'ten sonra onun kölesi ve saltanat naibi olan Kutuz (Kotuz), selefini bir hükümet darbesiyle yönetimden uzaklaştırmış ve devletin idaresini ele geçirmiştir. Bu hükümdar zamanında Memlükler Mısır'a tamamiyle hakim olmuşlardır.

Kutuz'u katlederek tahta oturan Baybars (1223-1277) büyük bir devlet adamı olarak tanınmıştır. Moğollar ve Haçlılara karşı yapılan harplerde büyük kahramanlıklar göstermiş, bunun sonucu olarak efsanevi bir ün kazanmış olan Baybars, yanlızca bu saldırıların önünü almakla kalmamış, aynı zamanda devletin sınırlarını da genişletmiştir. Devlet teşkilatını gerekli müdahalelerle sağlam bir yapıya kavuşturmuştur.

(-iye) kısmı Batı dillerinden alınma yer bildiren ektir. Mesela, İtalya, Yugoslavya, Bulgarya v.b.

(2) Tekindağ, Ş.; a.g.e., s.871.

Baybars'tan sonra tahta Berke ve Sülemiş adlı sultanlar oturmuştur. Bu iki sultan, saltanat sürdüğü müddetçe devlet yönetiminde fazla bir varlık gösterememişler, fakat bu iki sultandan sonra tahta çıkan Kalavun ve halefleri, bu alanda çok büyük başarılar elde etmişlerdir.

Kalavundan önce devlet bir çeşit konsüllük sistemi ile idare ediliyordu. Hükümdarlar, sultanlar ordudan ve kumandanlar arasından çıkıyordu(3). Ancak Kalavun ve halefleri bir hanedan idaresi kurdular. Bu hanedan da iktidarını devam ettirmek için Eyyubi hükümdarı Salih Necmüddin'in yaptığına benzer olarak Çerkes kölelerden bir birlik kurmuştur. Bu Çerkes köleler zamanla çoğalmış ve tıpkı Türkmen ve Kıpçak köleler gibi bir süre sonra Mısır'ın idaresini ellerine almışlardır.

B. BURCÎ MEMLÜKLER

Kalavun oğullarının yetiştirdiği Çerkes Kölelerden biri olan Berkuk (Berkok) devletin idaresini ele geçirmiştir (1382). Bu ikinci Memlük gurubunun idaresi zamanında yirmi altı hükümdar tahta çıkmıştır. Bunlardan yedisi Çerkes, digerleri ise Türk'tür(4). Çerkes olarak bilinenlerinde Türkleşmiş Çerkes olmaları kuvvetle muhtemeldir.

---

(3) Toğan, Zeki Velidi; Umumi Türk Tarihine Giriş, İstanbul 1989, s.179.

(4) Toğan, Zeki Velidi; a.g.e., s.179.

Berkuk, XIV. yüzyıl önasya tarihinin en önemli simalarından biridir. Bu Memlük sultanı, iç müdahalelerden yıpranmış bulunan devlete merkeziyetçi bir karekter kazandırmıştır. Ancak yaptığı uygulamaların bazısı Türk devletinin bekası için zararlı olmuştur. Mesela Çerkesleri yönetim birliklerine getirmek amacıyla Türk kumandanlara karşı kıyasıya bir mücadele içinde bulunmuş, bu durumun bir neticesi olarak bir Türk - Çerkes rekabeti ortaya çıkmıştır. Bu rekabetin doğurduğu tefrika bu Türk devletinin temellerini sarsmıştır. Çerkesler, Türkler kadar teşkilatçı ve yönetici olmadıklarından ötürü sultanlığı gerektiği gibi temsil edememişlerdir. Berkuk'un ölümünden sonra ortaya çıkan siyasi ve iktisadi buhran karşısında aciz kalmışlardır. Bu sultandan sonra tahta çıkan Ferec'in ardından memleket tam bir kargaşa ve anarşi ortamına, deyim yerinde ise, uçurum kenarına sürüklenmiştir.

Bu karışıklık, Memlük sultanlarının en büyüklerinden biri olan Barsbay'ın hükümdarlığı süresinde tamamıyla ortadan kaldırılmış, devlet yeniden güçlendirilmiş, yapılan savaşlar, girişilen mücadeleler sonucunda devletin sınırları çok genişlemiştir.(1422-1438) Barsbay'dan sonra tahta çıkan Çakmak adaletli idaresi, bilginleri himayesi ile ün yapmış bir devlet adamıdır.(1438-1453)

Bu Türk devletinin gelişmesi ve büyümesi Kayıtbay ve Kansu Guri (Gavri) zamanlarında, başka bir Türk devleti ile Osmanlılarla giriştikleri siyasi rekabet sebebiyle duraklamış, sonuçta, son hükümdar Tumanbay zamanında Yavuz Sultan Selim tarafından tarihten silinmiştir (1517).

II. MEMLÜKLER DEVRİNDE TÜRK DİLİ

Mısır'da ordu ve saray dili Eyyubiler (1169-1240) döneminden beri Türkçe olmuştur. Ordu ve saray dilinin Türkçe olması, Türklerin yoğun olarak yerleştikleri ve yaşadıkları bir bölge olmamasına rağmen Memlük devleti devrinde Türk diline büyük bir önem verilmesi neticesini doğurmuştur. Emirlerden ve sultanlardan Arapça bilenler hemen hemen yok gibiydi. Bu sebeple Türk olmayan tebaanın kendilerini idare edenlerin dilini öğrenebilmeleri için birçok sözlük ve dilbilgisi kitapları telif edilmiştir. Bu eserlerin dışında Arapçadan ve Farsçadan dinî, ilmî ve edebî eserler tercüme edilmiştir. Ayrıca diğer Türk yazı dillerinden de eserler aktarılmış olmalıdır. Ancak bu eserlerin çok az bir bölümünün günümüze ulaşabildiğini üzülerek belirtmeliyiz. Günümüze ulaşan eserler arasında bulunan Gülistan tercümesi, Şahname tercümesi, Kansu Gavri'nin Türkçe şiirlerine bakarak bu devirde güçlü ve ilmi bir muhitin bulunduğu sonucuna varabiliriz. Zaten Anadolodan da birçok alim ve edip Mısır'a gitmiştir. Bunların arasında Erzurumlu Darir'i ve Molla Gürani'yi sayabiliriz.

Günümüze ulaşanları ve varlığını güvenilir kaynaklardan tesbit ettiğimiz eserleri bir araya toplayarak bu devir ürünlerini şöylece sıralayabiliriz:

1. Sözlükler ve dilbilgisi kitapları

a) Günümüze ulaşan eserler;

1- Bulgatu'l-Müştâk fi Lûgati't-Türk ve'l-Kıpçak
2- Ed-Dürretü'l-Mudîa fi Lugati't-Türkiyye
3- Envarü'l-Mudia
4- El-Kavaninü'l-Külliyye Li-Zabti'l-Lugâti't-Türkiyye
5- Eş-Şudûr-ı Edheliyye ve'l-Kıtâu'l-Ahmediyye fi Lugâti't-Türkiyye
6- Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi Lugâti't-Türkiyye
7- Kavâid-i Lisân-ı Türki
8- Kitâb-ı Beylik
9- Kitâbu'l-İdrâk Li-lisâni'l-Etrâk
10- Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Arabî ve Moğolî ve Fârisî

b) Varlığını Güvenilir Kaynaklardan Öğrendiğimiz Eserler;

1- Halyü'l-Mülk

2- Kitâbü'l Ef'al

3- Nâdirü'd-Dehr Alâ Meliki'l-Asr

4- Tuhfetü'l-Mülk

5- El-Umdetü'l-Kaviyye fi Lugati't-Türkiyye

6- Zahrü'l-Mülk fi Nahvi't-Türk

2. Dini Eserler

1- İrşâdü'l Mülûk ve's-Selâtin

2- Kitâbu fi'l-Fıkh

3- Kitâbu fi'l-Fıkh Bi-lisani't-Türkî

4- Kitâbu min ed-Da'vât

5- Kitâbu Mukaddimetü's-Salat

6- Konya Yusuf Ağa'daki Tercüme Fıkıh Kitabı

7- Şerh Ül-Menâr

3. İlmî Eserler

1- Baytaratü'l-Vâzıh

2- Kitâbu fi ilmi'n-Nüşşâb

3- Kitâbu Riyâzatü'l-Hayl

4- Münyetü'l-Guzat

4. Edebî Eserler

1- Kitabu Gülistan Bi't-Türk

2- Kitab-ı Kasaidü'l-Mekke ve'l-Medine ve'l-Kudüs

3- Şahname Tercümesi

4- Kansu Gavri'nin Türkçe Şiirler

III. MEMLÜK KIPÇAKÇASI

Eski Türkçe şeklinde adlandırdığımız dönemde Türklük dünyasında tek bir yazı dili vardı. Değişik alfabelerle yazılmasına rağmen bu tek yazı dili bütün Türklerce kullanılıyordu. Bu dönemi takip eden ve "Orta Türkçe" adını verdiğimiz dönemde ise üç yazı dili ortaya çıkmıştır. Bu yazı dillerini şu şekilde sıralayabiliriz:

a) Çağatayca (Doğu Türkçesi)
b) Kıpçakça (Kuzey Türkçesi)
c) Oğuzca (Batı Türkçesi)

Türklük bilgisi araştırıcıları Kuzey Türkçesini, diğer bir söyleyişle Kıpçakçayı üç tabakada incelemektedirler:

1) Codex Comanicus'da bulunan dil malzemesinin kaleme alındığı Kıpçak ağzı
2) Memlük Kıpçak ağzı
3) Ermeni Kıpçakçası (5)

Doktora çalışması olarak hazırladığımız Kitabu fi'l-Fıkh bi-Lisani't-Türkî adlı eserin kaleme alındığı yazı dili olan Memlûk Kıpçakçası Mısır'da ürünlerini vermiştir. Ancak

---

(5) Eckmann,J.; Memluk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair, TDAY-BELLETEN-1964, Ankara, 1965, sh.35-41

bu yazı dili de kendi içinde bir bütünlük göstermez. Bu sahada verilen eserlerin dili bir takım farklılıklar göstermektedir. Türkologlar Memlük Kıpçakçasını da üç devire ayırarak incelemektedirler.(6)

1) Asıl Memlük Kıpçak devri

2) Oğuz-Kıpçak karışımı olan devir

3) Oğuzcalaşmanın tamamlandığı devir

Asıl Memlük Kıpçakçası, Harezm-Altınordu yazı diline çok yakın bir dildir. Harezm-Altınordu yazı dilinden şu noktalarda ayrılmaktadır:

1. Harezm-Altınordu yazı dilinde kelime sonundaki -ğ / -g sesleri korunmasına karşılık Memlük Kıpçakçasında genellikle düşer. Msl. ulu / ulug, acı / açığ

2. Datif eki Harezm-Altınordu yazı dilinde olduğu gibi -ḳa / -ke ; -ğa / -ge şeklindedir. Fakat üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra -n -a / -n -e şeklindedir.

3. Ablatif eki Harezm-Altınordu yazı dilinde -dın / -din şeklinde iken Memlük Kıpçakçasında -dan / -den şeklindedir.

4. Olumsuz bildirme eki Harezm-Altınordu yazı dilinde ermez / ermes iken Memlük Kıpçakçasında degül şeklindedir.

---

(6) Kun, T. Halası ; KcsA, cilt:3,I, 1940, sh.80-83
Ayrıca bak. Prıtsak, O.; Kıpçakça, Tarihî Türk Şiveleri, Ankara, 1988, sh.112

5. Soru eki Harezm-Altınordu yazı dilinde -mu / -mü şeklinde iken Memlük Kıpçakçasında -mı / -mi şeklindedir.

6. -duk / -dük partisip eki Harezm-Altınordu yazı dilinde az görülmesine karşılık Memlük Kıpçakçasında sık rastlanan bir ek durumundadır. (7)

Bu devirlerde verilmiş eserleri de şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Asıl Memlük Kıpçakçası Dil Yadigarları:
   - a) Gülistan Tercümesi
   - b) İrşadü'l-Mülük Ve's-Selatin
   - c) Baytarat'ül-Vazıh
   - d) Münyetü'l-Guzat

2. İki Alt Guruba Ayrılan Oğuz-Kıpçak Karışımı Ağız Dil Yadigarları:
   - a) Kıpçak Unsurların Hakim Olduğu Ağız:
     - 1) Kitabu fi İlmü'n-Nüşşâb
     - 2) Kitabü'l-Hayl
   - b) Osmanlı Türkçesi Unsurlarının Hakim Olduğu Ağız
     - 1) Kitâbu fi'l-Fıkh bi-Lisâni't-Türkî

---

(7) Eckmann,J ; Memlük Kıpçak Edebiyatı, TDAY-BELLETEN 1982-1983 Ankara, 1986, sh.86

Ayrıca, Memlük Kıçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair, TDAY-BELLETEN 1964, sh.36

2) Hulâsa (Paris yazması)

3) Kitabü Mukaddimetü's-salat

4) Kitabu fi'l-Fıkh (8)

Yukarıda eserleri sıralarken de belirttiğimiz gibi Oğuz Kıpçak Ağzı da kendi içinde bütünlük göstermemektedir. Oğuz veya Kıpçak unsurlarının daha hakim olmasına göre iki alt gruba ayrılmaktadır:

a) Kıpçak unsurlarının hakim olduğu grup

b) Oğuz unsurlarının hakim olduğu grup

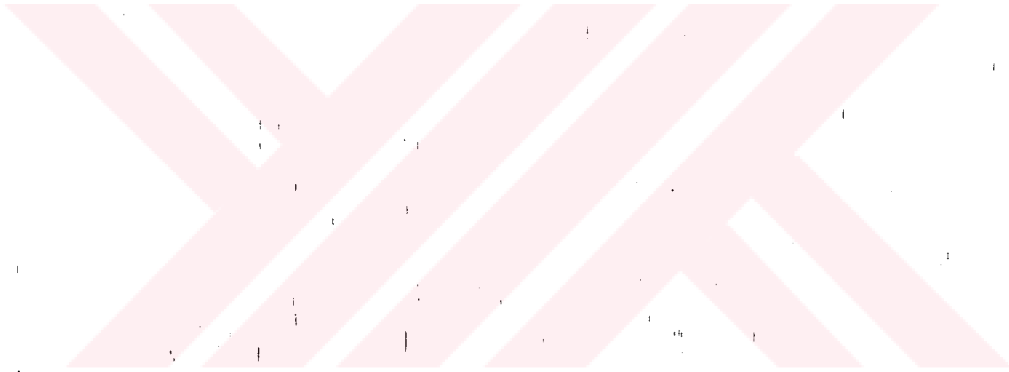
Karışık Oğuz-Kıpçak devrinde kaleme alınan eserlerde dil ile birlikte imla da değiştirilmiştir. Kıpçak imlasında kullanılan (نك) ng yerine (ك) n̄ geçmiş, ünlüler gösterilmemeye başlamıştır. Ayrıca Kıpçak kelimelerinin yerine Oğuz kelimeleri geçmiştir.

On beşinci yüz yılın ilk yıllarından başlayarak, Memlük Kıpçakçası giderek Oğuzcalaşmıştır. Bu yüzyılın sonunda Oğuz-Kıpçak karışımı dil ortadan kalkmış ve dil tamamıyla Oğuzca haline gelmiştir. Bu değişimin en büyük sebebi yeni Türkmen kabilelerinin ön Asya'ya göçmeleri, sonuçta Türkmen nüfusunun bu bölgede yoğunluk kazanması olmalıdır.

---

(8) Eckmann, J. ; a.g.e., sh.86-87

HUKUK VE TÜRKLER

Hukuk insanların toplu halde yaşamağa başladıkları zamandan itibaren var olagelmiş sosyal bir kurumdur. Bu kurum insanların aralarındaki meseleleri çözmek için vez edilen prensiplere dayanmaktadır. Bu prensipler o topluluğun dünya görüşü, hayat felsefesi, kültürü ve ideolojisi ile bağlantılıdır.

Türk Milleti de tarih sahnesine çıktığı zamandan beri bir hukuka sahiptir.Bu hukuk sistemi Türk kültürüne ve milletimizin o günlerdeki dünya görüşüne göre şekillenmiştir. Bu hukuka Türk Teamül Hukuku da denmektedir. Bunun yanında yerleşik hayata geçen bazı Türk boylarının kurduğu sosyal teşkilatlarda Çin hukuna benzeyen bir hukuk sistemi de görülmüştür.

Köktürkler döneminde devlet töreye göre düzenlenmiştir. Türk devletinde halkın talepleri, amme hukukunu, hakanın vazifelerini belirleyen, tesbit eden ve cezai hükümleriyle dikkati çeken törenin uygulanmasıyla yerine getiriliyordu. Aslında bozkırlarda fiilen yaşanan hayatın zamanla hukuki, sosyal kıymet kazanmış davranışlarını ihtiva eden ve genellikle kanun anlamına gelen töre, eski Türk sosyal hayatını düzenleyen mecburi kurallar bütünüdür(9).

Töre değişmez kalıplar, hükümlerden oluşmamaktaydı. Bir sosyal hukuki normlar toplamı olarak Töre, çevre ve imkânlara uygun yaşayabilmenin gerektirdiği yeniliklere açıktı. Bu yolla

---

(9) Kafesoğlu, İ.; Türk Milli Kültürü, s.233.

canlılığını, diriliğini değişik şartlar altında rahatlıkla sürdürüyordu. Devletin nazariyelerle değil, sosyal gerçeklere uygun idare edilebileceğini anlayan Türk hakanları mekan ve zamana göre, meclislerin de tasvibini alarak töreye eklemeler yapabiliyorlardı. Bununla birlikte anayasa gibi temel ve degişmez ilkeler de mevcuttu. Bunlar, adalet, iyilik, eşitlik, insanlık gibi ilkelerdi(10).

Uygurlar döneminde daha değişik hukuk sistemi ile karşı karşıya kalıyoruz. Bu Türk devletlerinde dünya görüşü değiştiği için hukuk anlayışı da değişmiştir.
Bu devirde ortaya çıkan hukuk sistemi Çinlilerin hukuk sistemine benzer bir sistemdir. Sebebi de Uygur Türklerinin Budizmi kabul etmeleri olmalıdır. Her dinin kendi hukuk anlayışını getirdiğini biliyoruz. Bundan dolayı, bu hadiseyi de normal karşılamalıyız.

Karahanlılar döneminde Türkler, İslâm dinine, çok çabuk ve tam olarak intibak etmişlerdir. O devirde yetişen fakihlerin hemen hepsinin isimleri, ikisi müstesna, Arapçadır. Türkçe isimlere veya nisbetlere pek rastlanmamaktadır. Bunların istisnası olanlar; el-Balasagunî Muhammed et-Türkî, el-Sagucî Mahmud gibi bir iki Türk fakihtir. Hatta o devirde bu bilginlerin soy kütükleri bile tamamıyle Arapça adları ihtiva etmektedir. Bu fakihlerin telif etmiş bulundukları eserlerde örnek olarak bile Türkçe kelime ve cümleye rastlanmamaktadır. Türkler müslüman olduktan sonra, dünya görüşleri de değişmiş ve tabiatıyla yeni bir hukuk sistemi meydana gelmiştir. Bu hukuka, İslam

(10) Kafesoğlu, İ; a.g.e., s.234-235.

hukuku veya fıkıh adını veriyoruz. Fıkıh ilmine çok çabuk uyum gösteren Türkler sadece Karahanlılar döneminde Maveraünnehir bölgesinde üç yüz civarında fakih yetiştirmişlerdir. Bu çok ilgi çekici bir durumdur.

Karahanlılar döneminde Türk fakihlerin Maveraünnehir bölgesinde telif etmiş bulundukları eserlerin sayısı üç yüz elliyi aşmaktadır. Bu eserlerin yüzde doksan sekizi hanefi fıkıhına dairdir. Bu durumun sonucunda bu bölge hanefi mezhebinin kalesi olmuştur. Bu mezhebe Maveraünnehir mezhebi de denmiştir(11).

Harezm bölgesinde de fıkıh kitapları çok sayıda yazılmış, telif edilmiş olmalıdır. Ancak bu eserlere bir örnek verebilme imkanına sahibiz. O da Miftahü'l-Adl adını taşımaktadır. Bu eserden başka hiçbir eser elimize ulaşamamıştır. Daha sonraki dönemlerde diğer bölgelerde yazılan fıkıh kitaplarında rastladığımız arkaik ifadeler bu devirde kalème alınan eserlerden iktibas edilmiş olması da mümkündür.

Karahanlılar, Harezmliler ve Kıpçaklar devirlerinde kaleme alınan fıkıh eserleri olduğu gibi Anadoluda'da manzum ve mensur fıkıh kitaplarına rastlamaktayız. Mesela, Gülşehrî'nin Kudûrî Tercümesi ve Balıkesirli Devletoğlu Yusuf'un Vikâye tercümesi gibi manzum fıkhî mesnevileri burada anabiliriz(12).

---

(11) Kavakçı, Y.Z.; XI. ve XII. Asırlarda Karahanlılar Devrinde Mavara al-Nahr İslam Hukukçuları, Atatürk Üniversitesi Yay., Ankara 1976, s.5.

(12) Çelebioğlu, A.; Balıkesirli Devletoğlu Yusuf'un Bir Mesnevisi, Mehmet Kaplan için, TKAE yay., Ankara 1988, s.43.

KİTÂBU Fİ'L-FIKH Bİ-LİSÂNİ'T-TÜRKÎ

Memlük Kıpçakçası ile kaleme alınmış eserler arasında şu beş eser fıkha dairdir:

1. İrşâdü'l-Mülük ve's-selâtin
2. Kitàbu fi'l-Fıkh
3. Kitàbu fi'l-Fıkh bi-Lisani't-Türkî
4. Kitâbu Mukaddimetü's-Salât
5. Konya Yusuf Ağa Kütüphanesindeki tercüme fıkıh kitabı

Bu beş esere belki de Şerhü'l-Menâr adlı eseri de ilave etmemiz gerekecek. Ancak bu eserin Memlük eserleri arasında oldugu genel kabul görmediği için ihtiyatlı davranmak istedik.

Bu eserlerden, çalışmamıza esas olan metin, Kitabu fi'l-Fıkh bi-lisani't-Türkî, İstanbul Millet Kütüphanesinin Feyzullah Efendi Bölümünde 1046 numarayla kayıtlıdır. Eser 429 varaktan ibarettir. Ancak aralarda dokuz varaklık bir boşluk vardır. Eserde metin 420 varaktır.

Kitabın Müellifi, mütercimi veya müstensihinin kim olduğu konusunda en ufak bir ipucu bile yoktur. Eserin yazılış tarihini veya istinsah tarihini, yakın bir şekilde,

kitabın zahriye sayfasındaki mühürden anlıyabiliyoruz. Bu mühürden eserin, 1421 yılında çok kısa bir dönem saltanat süren sultan Tatar el-Melikî el-Müt@dî'nin kütüphanesine ait olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca aynı sayfada bir vakıf kaydı vardır. Bu vakıf kaydı Arapçadır. Tercümesini şu şekilde verebiliriz:

"Hamd alemlerin Rabbine mahsustur. Bu mübarek kitabı onunla yardım istemek, şerefli bir ilmin talebi için Mevlana es-Sultan el-Melik el-Eşref Ebu'n-Nasr Barsbay (Allah mülkünü ebedi kılsın) vakfetti. Onun ipek hat ile inşa ettiği medresenin kütüphanesine koydu. Onun medreseden çıkarılmamasını, rehin verilmemesini şart koştu. O sahih, şer'î, muteber ve rıza üzere kurulan bir vakıf olarak değiştirilemez, satılamaz, hibe edilemez, rehin verilemez. Bu vakıf belgesini işittikten sonra, kim değişiklik yaparsa, günahı değiştirenlerin üzerinedir. Allah işitici ve bilicidir. Bu vakıfnamede olana Allah şahittir. 834 senesi , kadir ve hürmeti büyük Ramazan ayında, Hamd alemlerin rabbine mahsustur.

Hazırdakiler şahittir;

Abdürrezzak b. Hamza"

Bu vakıfnameden anlaşıldığı üzere kitap sultan Barsbay tarafından vakfedilmiştir. (834/1431)

Yazmanın zahriye kısmı tezhipli olarak düzenlenmiştir. Zahriye sayfasında cetvel içerisine alınan kısım uzun dikdörtgen boşluğa alt sol uçtan başlamak üzere, vakfiye tesbit edilmiştir.

Zahriye sayfasında yeralan cetvel "tahrirli cetvel" dir. En dışa ise "kuzulu cetvel" denilen ince bir çizgi çekilmiştir. Alt köşelerde çerçeve yapan en dıştaki iki çizgi düğümlenerek süslü "tığ" denilen sivri uçlarla sonuçlanmaktadır.

XXIII

ESER ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Eserden, ilk önce, Türk Edebiyatı Tarihi adlı eserinde Fuad Köprülü, adını vermeden ama kütüphane adını ve numarasını vererek söz etmiştir.

Daha sonra T. Halasi Kun "Die Mameluk-Kıptchakischen Sprachstudien und die Handschrifften in İstanbul, KCSA, III, 1940" adlı çalışmasında eserin kısa bir tavsifini yapmıştır.

Abdulkadir İnan, kitap hakkında, iki makalesinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu makalelerden ilki, TDAY-Belleten 1953'deki "XIII.-XV. Yüzyıllarda Mısır'da Oğuz-Türkmen ve Kıpçak Lehçeleri ve Halis Türkçe" adlı yazıdır. Bu makalede, İnan, eserin yazılış tarihi ve dili üzerinde mutalaalar yürüttükten sonra bir paragraf metin parçasını örnek olarak vermiştir.

İnan'ın ikinci yazısı Türk Dili Dergisi'nin 53. sayısındaki "Karışık Lehçelerle Yazılan Türkçe Eserler" adlı makaledir. Bu makalede eserin yazılış tarihi ve dili hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bu kısa bilgilerin

ardından 2a, 4a, 146a, 205b, 276b, ve 306a'dan birer paragraf örnek olarak verilmiştir.

Birgül Çirik 1961 yılında ilk on varakı üzerinde bitirme tezi hazırlanmıştır. "Kitabu fi'l-Fıkh bi-Lisani't-Türkî Üzerinde Bir Dil Tetkiki" adını taşıyan bu tez ilk on varakın transkripsiyonlu metni, indeksi ve gramerini ihtiva etmektedir.

Eckmann, Central Asiatic Journal, Vol., 8/4 (1963) deki "The Mamluk-Kipchak Literature" başlıklı makalesinde eserden söz etmiş, metinden bir paragraf ve bu parçanın Türkiye Türkçesine aktarılmış şeklini sunmuştur(12).

Yine Eckmann, PhTF II'deki "Memlük-Kıpçak Edebiyatı" yazısında yazmanın tavsifi ve matinden bir paragrafla Türkiye Türkçesine çevrilişi verilmiştir(13).

Şükran Erdem 1973 yılında eserin ikinci on varağı üzerine bitirme tezi hazırlamıştır. Bu çalışma "Kitabu fi'l-Fıkh bi-lisani't-Türkî Üzerinde Bir Dil İncelemesi" adını taşımaktadır. Bu arada ikinci on varağın metni, indeksi ve grameri hazırlanmıştır.

---

(12) Eckmann, J.; "Memlük Kıpçak Edebiyatı", TDAY-Belleten, 1982-1983, Ankara 1986.

(13) Eckmann, J.; "Memlük Kıpçak Edebiyatı", PhTFC.II., Wiesbaden, 1964.

Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Marzuban-name adlı eserinin girişinde, Şerhü'l-Menar'dan söz ederken bu esere en yakın olan kitabın, kitabu fi'l-Fıkh bi - Lisani't-Türkî olduğunu söylemektedir.

Son olarak eser hakkında Doç.Dr. Recep Toparlı'nın çeşitli vesilelerle bilgiler verdiğini zikretmek gerekmektedir. İlk önce 1978 yılında hazırlamış olduğu doktora ön çalışmasında esere temas etmiş ve daha önceki çalışmalar sıralanmıştır. İkinci olarak, 1983 yılında ders notu olarak yayınladığı "Orta Türkçe Metinler" adlı kitapta, eserden örnek olarak birkaç sayfa metin verilmiştir. Son olarak 1986'da yayınladığı "Kıpçak Türkçesi" adlı kitabında da eserden iki varağı (1b-3a) örnek metin olarak vermiştir.

KİTABU Fİ'L-FIKH Bİ-LİSANİ'T-TÜRKÎ ve DİLİ

Eser iki ana bölümden meydana gelmiştir. Bu bölümlerden ilki "Kitabu'd-da'va" (1a-177a) adını taşımaktadır. Bu alt başlığa bakarak bazı araştırıcılar (mesela A. İnan) eserin adının bu olduğu zehabına kapılmışlardır. Fakat 177. varakta "Kitabu'l-cinayet" başlığı vardır. Bölümlerin muhtevasına bakıldığında, ilk bölümde davanın sıhatli olması için gerekli şartların incelendiği, ikinci bölümde ise suçlar ve cezaların incelendiği görülmektedir. Alt bölümler yani vakıf, miras, neseb, sirkat gibi kısımlar kesin olarak birbirinden ayırdedilmemiştir. Bu bilgilerin ışığında eseri iki ana bölüme ayırabiliriz:

a) Kitabu'd-da'vâ (1a-177b)

b) Kitabu'l-cinayê (178a-420b)

Burada aklımıza bölümlerin ayrı birer kitap olup olmadığı gelmektedir. Bu konuda, gramer şekilleri, kelime hazinesi, yazı, kağıt gibi nesneleri karşılaştırmamız neticesinde ayrı kitap değil, bir kitabın iki bölümü olduğu kanaatine vardık.

Eserimizi, dili bakımından, "Kitabu fi'l-Fıkh", "Kitabu Mukaddimetü's-salât" gibi Kıpçak eserleriyle karşılaştırabiliriz. Fıkha dair olan bu eserler aşağı yukarı aynı dille kaleme alınmışlardır. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz bu eserlere "Şerhü'l-Menar"'ı da ilave etmektedir(14). Hatta dil bakımından Şerhü'l-Menar'a en yakın eserin "Kitabu fi'l-Fıkh bi-lisani't-Türkî" olduğunu iddia ediyor. Biz Şerhü'l-Menar ile üzerinde çalıştığımız metni karşılaştırdığımızda, bu iddianın pek doğru olmadığı kanaatine vardık. Farklılıkları şöyle sıralayabiliriz:

1. Genetif ekleri, Şerhü'l-Menar'da uyumu girmiş şekilde -nıñ/niñ; -nuñ/-nüñ şeklinde iken Kitabu fi'l-Fıkh bi-lisani't-Türkî'de daima yuvarlak ünlülü olarak -nuñ/-nüñ şeklindedir.

2. Şerhü'l-Menar, ol-/bol- meselesinde daha çok bol- tarafındadır. Eserimiz ise ol- tarafındadır.

3. Ablatif eki Şerhü'l-Menar'da -dın/-din şeklinde iken eserimizde büyük bir çoğunlukla -dan/-den şeklindedir.

---

(14) Korkmaz, Z.; a.g.e., s.19-20.

4. t/d meselesinde Şerhü'l-Menar t'leri muhafaza ederken, eserimizde d'leşme ileri safhadadır.

Eserin dil özelliklerini şöyle sıralıyabiliriz:

1. b/m meselesinde, eserimiz m tarafındadır. Ancak bu zamirin genişlemiş şekillerine birkaç örnekte de olsa rastlıyoruz.

2. t/d meselesinde, d'leşme ileri safhadadır. Ancak bazı kelimelerin yer yer hem t'li şeklini hem de d'li şeklini görmekteyiz. (tile-/dile-)

3. -d-/-z-/-y- ses gelişmesi meselesinde y'leşme tamamlanmıştır. (eygü<edgü)

4.Gelecek zaman eki -ğay/-gey şeklindedir. Ancak bir yerde -iser şekli geçmektedir. (kel-iser-dür 48b/52). Gelecek zaman partisibi olarak -acak/-ecek şeklini görmekteyiz (di-y-ecek (yirde) 243a/12). Bunun yanısıra bir iki yerde de -ası/-esi şeklini görüyoruz. (ḳaytar-ası 318b/14).

5. b-/v- meselesinde v-'li şekilleri görüyoruz (vir-<bir-).

6. Ablatif eki -dan/-den şeklindedir. Ancak birkaç yerde -dın'lı şekillere rastlıyoruz.

7. ñg sesi ñ şeklinde yazılmaktadır. Ancak bazı şekillerde bu sesin ġ/g şeklinde bir gelişme gösterdiğini hatta daha ileri bir safha olarak ḳ şekline ulaştığını metnimizde tesbit edebiliyoruz.

8. Metnimiz kuvvetle muhtemel tercüme bir eser olduğu için cümle yapısı hakkında bir şey söylememiz mümkün değildir. Cümleler Arap senteksına göre unsurların bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Fiiller Arap gramerindeki gramatik bağlantıya uygun unsurları kabul etmektedirler. Mesela "benimle evlendi" şeklinde kullanılan evlen- fiili metnimizde nikahla- karşılığında kullanıldığı için "beni evlen-" şeklinde görülmektedir. Bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür.

9. e/i meselesinde metnimiz i tarafındadır. Ancak bugünkü Kıpçak Türk şivelerinde görüldüğü gibi E.T. de i'li şekle sahip bazı kelimelerin e'li şekilde bulunduklarını görüyoruz. (eye/idi).

10. Partisip eklerinden -ğan/-an her iki şekilde de bol bol örneğe sahiptir.

11. Menfi isim-fiil daima degül şeklindedir.

12. -duk/-dük partisip eki bol kullanılan şekillerdendir.

13. Soru eki -mı/-mi şeklindedir.

14. Datif eki -ğa/-ge şeklindedir. Ancak tıpkı -ğan/-an meselesinde olduğu gibi -a/-e'li şekillere rastlıyoruz.

15. -ĝ/-g meselesinde çoğunlukla bu seslerin düştüğünü görüyoruz. Ancak bazı kelimeler ikili şekilde yazılmaktadır (uluğ/ulu).

16. Aitlik eki kalınlık-incelik uyumuna tabi olmuştur (dağra-ki).

BİSMİ'LLAHİ'R-RAHMANİ'R-RAHİM

Rabbi temmim, bi'l-hayrı

KİTABÜ'D-DA^c VÂ

ı) Bu kitab bir kişi bir kişi birle da^c vi idmekliki bildürmek içindür.2)Da^c vi idmeklikinün rükni oldur kim 3) bir kişi eyidgey. Menüm falan kişinün üstine 4) munun kibi hakum vardur digey.5) Ya eyidgey , Men falan kişige hakını ödedüm 6) digey.Ya men fulan kişi hakından beri iddi 7) digey.İmdi da^c vi idmekün rükni budur.8)Dahı ne kim muna menzer söz var ısa 9) oldur.Kaçan bir kişi munun kibi ıo)dise ol kişinün da^c vîsı tamam oldı. BEDAYİ^c

ıı) Da^c vi idmekün şarıtlarından bir şarıt ı2) kim da^c vi idmeki sahih kılur, birisi oldur ı3) kim da^c vi da^c vi idgen kişi ^c akıl kişi ı4) olğay.Mecnun olmağay hatta eger da^c vi ı5) idgen kişi mecnun olsa , da^c vi idgen ı6) sahih degüldür. BEDAYİ^c

ı7) Ol şartlar kim da^c vi idmeki ı8) sahih ider, ol şartlardan birisi ı9) dahı oldur kim ol kişi kim da^c vi 20) ol kişinün üstine olur.Ol kişi dahı 2ı) kerekdür kim ^c akıl olğay.Mecnun 22) olmağay.Eger ol kişi mecnun olsa,23) da^c vi idici kişinün da^c vîsı sahih 24) olmaz ol kişinün üstine.BEDAYİ^c

25) İmdi da^c vi idilgen neme iki neme birle belgülü olur.Ol iki nemenün birisi oldur kim ol da^c vi idgen kişi ol da^c vi idgen nemenün adını eyidgey, Kaçan adını eyidse ,ol neme belgülü olur. Ol iki nemenün ikinçisi 26) ol oğlan kim henüz ol 27) oğlan ^c akıl olmayıp durur,Ol 28) oğlanun da^c vi idmek sahih 29) degüldür.BEDAYİ^c

30) ^c Akıl kirmedük oğlan 3ı) mun üstine kişi neme da^c vi 32) idmek cayız degüldür. BEDAYİ^c

33) Mecnun kişinün üstine dahı ^c akıl 34) kirmedük oğlan üstine danuk 35) lık virmek hakim işidmegey. BEDAYİ^c

36) Ol şartlar kim da^c vi 37) idmeki sahih ider,ol şart-38)lardan birisi oldur kim ol 39) neme kim kişi ol nemeni da^c vi 40) iderler.Ol neme kerekdür kim 4ı) bir belgülü neme olğay hat-

ṭā 42) ol neme üstine danuk danuklıkı 43) virilgey.Dahı ḳāḍī anun üstine 44) hüküm ide bilgey da^{c}vī idgen kişi 45) da^{c}vī idgen vaktın. İmdi eger 46) bir kişi bir belgüsüz nemeni da^{c}vī 47) idse cāyız degüldür.Ol kişinün da^{c}vısı 48) budur kim ol da^{c}vī idgen kişi 49) ol da^{c}vī idgen neme işāret 50) idgey,eyidgey.Ol da^{c}vī id 51) genüm neme budur digey.Kaçan işāret 52) idse ol neme belgülü olur.53) Ammā kaçan bir kişi bir nemeni da^{c}vī 54) idse velakin ol nemenün adını 55) eyidmese,dahı ol nemege 56) işāret idmese ol kişinün da^{c}vısı 57) ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİ^c

58) Kaçan bir kişi bir tavar da^{c}vī idse 59)Dahı ol tavar bir yirden bir yirge 60) iletmeke yarar olsa meselā at 61) kibi,tuz kibi,basāt kibi dahı ne 62) kim munlarġa menzer neme var ısa 63) anun kibi. İmdi ol vaktın elbetde 64) kerekdür kim da^{c}vī olunduḳı 65) vaktın ol tavar ḥāẓır olġay buyruk 66) eyesi katında hattā ol da^{c}vī idgen 67) kişi işāret idgey.Ol tavarġa 68) men da^{c}vī ider men diyü dahı danuk 69) danuklık viri bilgey ol tavarnun 70) üstine .Dahı ḳāḍī ol tavarnun 71) üstine hüküm idi bilgey.BEDĀYİ^c

1b 1) Ammā kaçan bir kişi bir tavarnı da^{c}vī 2) idse.Dahı ol tavar bir yirden bir 3) yirge eledilür olsa velakin ol tava/r/nı 4)iledmek küç olsa.Uşda nitekim degirmen 5) daşı kibi dahı ne tavar kim degirmen 6)daşına menzer ise.İmdi {İmdi} ol vaktın 7)eger ḳāḍī tilese ol daşı ḥāẓır id 8) idgey eger tilese ḳāḍī ol daşa 9) kendünün emīn kişisini ıyı virgey 10) hattā da^{c}vī idgen kişi uşbu daş 11) menümdür didükini körmek içün.BEDĀYİ^c

12) Eger bir kişi bir tavarnı da^{c}vī 13) idse .Dahı ol tavar bir yirden bir özge yirge 14) iledilür tavar olmasa yir kibi, ev kibi 15)degirmen kibi. İmdi kaçan bir kişi 16) munun kibi tavar da^{c}vī idse lābüddür 17) kim ol da^{c}vī idgen kişi ol 18) da^{c}vī idgen yirnün ya ol 19) da^{c}vī ev ,ya ol 20) da^{c}vī idgeni degirmenün haddını 21) belgülü idgey.Ya^{c}nī ol kişi ol 22) da^{c}vī idgeni yirnün her yanı 23) neye yitişip durur eyidgey hattā ol 24) da^{c}vī idgeni yir belgülü olmak 25) içün anun içün kim bu didükümüz 26) nemeler belgülü olmaz,hattā bu nemeler 27)nün dörüt yanını bildürmeyince kim 28) kimnün tavarına yitişip durdukını.Keldük 29) kaçan da^{c}vī idgeni yirnün bir yanını 30) bildürmek birle kimnün milkine yitişgenini 31) ayitmez barça ^{c}ālımlar katında.Ammā 32) kaçan da^{c}vī idgen kişi da^{c}vī idgeni evnün ,ya da^{c}vī idgeni hammāmun iki yanını bildürse kim kim-

nüñ milkine yitişgenini bu dahı yitmez İmām 33)Ebū Hanīfa katında dahı İmām 34) Muhammad katında .Ammā İmām Ebū Yūsuf 35) katında kaçan da^{c}vī idgen kişi 36) ol da^{c}vī idgeni yirnüñ 37) iki yanını bildürse yiter.Da^{c}vısı 38)sahīh olur didi.Ammā kaçan 39) da^{c}vī idgen kişi ol da^{c}vī 40) idgeni yirnüñ üç yanını bildürse 41) da^{c}vī idgeni vaktın kim her 42) yanını kimnüñ milkine yitişdükini 43) yiter da^{c}vısı sahīh olmaklık 44) içün İmām Ebū Hanīfa katında 45) dahı İmām Ebū Yūsuf katında dahı 46) İmām Muhammad katında .Ammā İmām 47)Züfer katında ol da^{c}vī idgen 48) kişi lābüddür kim ol da^{c}vī 49) idgeni yirnüñ dörüt yanını dahı 50) bildürmeklik hattā da^{c}vısı sahīh51)olmaklık içün didi. Dahı ol 52) da^{c}vī idgen kişi ol da^{c}vī 53) idgeni yir kankı köydedür,kankı 54) yirdedür, anı dahı elbetde bildür 55) mek kerekdür hattā belgülü olmak 56)niçün.Dahı ol yir da^{c}vī 57) idgen kişi lābüddür da^{c}vī idgen 58) vaktın eyidgey.Ol da^{c}vī idgenüm 59) yir uşbu da^{c}vī idgenüm kişinüñ 60) elindedür dimek kerekdür. Kaçan 61) da^{c}vī idgen kişi eyidse ol da^{c}vī 62) idgenüm yir uşbu kişinüñ elinde63)dür dise Dahı ol kişi inkār idse.64)Ol yir menüm elimde degüldür dise 65) Ol vaktın kādī ol da^{c}vī idgen kişinüñ danukını işidmegey tavar kendünüñ idükine hattā ol da^{c}vī idgen kişi danuk durkuzmayınca kim ol da^{c}vī idgen 66) yir ol da^{c}vī idgeni kişi67)nüñ elinde idükine. BEDAYİ^{c}

68) Kaçan da^{c}vī idgeni neme 69) ölçilür dahı çekilür neme70)olsa ol kişi da^{c}vī idgeni 71) vaktın elbetde kerekdür kim 72) bildürgey ol da^{c}vī 73) idgeni nemenüñ cinsini ya^{c}nī 74) ol da^{c}vī idgeni neme ahça 75) mıdur,ya altun mıdur,ya 76) bugday mıdur, ya arpa mıdur munı 77) bildürgey.Munı bildürdükinden 78) sonra lābüddür kim ol 79) nemenüñ nev^{c}ini dahı bildürgey 80) ol ahça Mısır ahçası mıdur, Mısır 81) altunı mıdur,ya özge yirnüñ 82) midür.Ol bugday bahrī bugday 83) mıdur,ya sa^{c}īdī bugday mıdur 84) diyü bildürgey.Munı bildür 85) dükinden sonra lābüd 86) dür kim ol da^{c}vī idgen 87) kişi bildürgey ol da^{c}vī 88) idgeni ahçaya altun 89) ya arpa ne kadar ıdukını.Munı 90)bildürdükinden sonra 91) lābüddür kim ol da^{c}vī 92) idgen kişi bildürgey ol 93) da^{c}vī idgeni ahça,ya altun 94)ya bugday,ya arpa yahşı mıdur 95) ya yaman mıdur,ya orta mıdur 96)diyü bildürgey.Kaçan munlarnı 97) bildürse da^{c}vısı tamām olur. 98)Kaçan munlarnı bildürse ol 99) da^{c}vī idgeni neme belgülü olur ol

kişinüñ da^{c}vısı ṣaḥīḥ olur.Kaçan munlarnı bildürmese ol da^{c}vī id - geni neme belgüsüz olur.Da^{c}vısı ṣaḥīḥ olmaz.BEDĀYİ^{c}

2a ı) Ol şarıtlar kim da^{c}vī idmeki 2) ṣaḥīḥ ider,ol şarıtlardan 3) birisi daḫı oldur kim ol da^{c}vī idgen 4) kişi eyidgey.Ol da^{c}vī id - genüm 5) tavarnı men izder men digey.BEDĀYİ^{c}

6) Ol şarıtlar kim da^{c}vī idmeki 7) ṣaḥīḥ ider,ol sarıtlardan bi - risi 8) daḫı oldur kim ol da^{c}vī idgen 9) idgen kişinüñ dilinde ^{c}özr olmasa ıo) da^{c}vīyı kendüsi idgey .Özge kişini ıı) vekīl dutmagay da^{c}- vī idmek ı2) içün İmām Ebū Ḥanīfa katında illā ı3) meger ol da^{c}vī olıngan kişi rāżī ı4) olġay özge kişi vekīl olup da^{c}vī ı5) idmeke da^{c}vī idici kişi yirine.BEDĀYİ^{c}

ı6) Kaçan bir kişi bir kişini vekīl ı7) idse bir kişi birle da^{c}vī idmek ı8) içün ,cāyızdur kerek ise ol da^{c}vī ı9) olıngan kişi rāżī olsun kerek ise 20) rāżī olmasun daḫı kerek ise ol vekīl 2ı) dike - nüñ dilinde ^{c}özri olsun kerek ise 22) ^{c}özri olmasun.Uşbu eyidgenimiz kavul 23) Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad kavlı 24)dur.Ammā İmām E - bū Ḥanīfa katında eger 25) vekīl diken kişinüñ dilinde ^{c}özri olsa 26) cāyızdur vekīl dikmeklik kerek ise 27) ol kişinüñ ġarīmı rāżī olsun kerek ise 28) rāżī olmasun.Eger vekīl diken 29) kişinüñ di - linde ^{c}özri olmasa cāyız degüldür 30) vekīl dikmek illā meger ġarī - mı rāżī 3ı) olġay .BEDĀYİ^{c}

32) Ol şarıtlar kim da^{c}vī idmeki 33) ṣaḥīḥ ider,ol şarıtlardan 34) birisi daḫı oldur kim ol 35) da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vīsı 36) ol vaktın ṣaḥīḥdur kim kaçan 37) da^{c}vīsını hüküm eyesinüñ mec - lisinde 38) idgey ḥattā da^{c}vī işidilmez illā 39) ḥākim katında. Daḫı danuk işidilmez 40) illā ḥākim katında.BEDĀYİ^{c}

4ı) Ol şarıtlar kim da^{c}vī 42) idmeki ṣaḥīḥ ider ,ol şarıtlar 43) dan birisi daḫı oldur kim da^{c}vī 44) idmeklik ṣaḥīḥ degüldür 45)ḥattā da^{c}vī idgen.kişinüñ ġarımı 46) ḥāżır olmayınca.Bes ķāḍī da^{c}vıyı 47) işidmegey.Daḫı danukı işidmegey 48) ḥattā da^{c}vī idgen kişinüñ ġarīmı 49)ḥāżır olmayınca.BEDĀYİ^{c}

50) Ķāḍī bir mes'elede da^{c}vī idgen 5ı)kişinüñ da^{c}vīsını işi - dür.Daḫı danukını 52) işidür da^{c}vī idgen kişinüñ ġarımı 53)ḥāżır olmadın.Ol mes'ele oldur kim 54) kaçan da^{c}vī idgen kişi da^{c}vī 55) idgeninden daḫı danuk durkuz 56)dukından tileki ol olsa kim ķāḍī 57)nuñ varakasını alġay özge şarnuñ 58) ķāḍīsına ġarīmı özge şar - da olduķı 59) içün.İmdi ol vaktın ķāḍī ol kişinüñ da^{c}vīsını işidgey.

Dahı danukını 60) işidgey.Dahı ol ḳāḍī işidgeni kibi varaḳa içinde yazğay ḥattā ol özge 61) ḳāḍī ol kişinüñ da^{c}vīsına ḥüküm idmek içün.
BEDĀYİ^{c}

62) İmām Şāfi^{c}ī katında kaçan da^{c}vī 63) idici kişi ḳāḍī katına kelse.64)İmdi cayızdur ol ḳāḍıya 65)ol kişinüñ da^{c}vısını işidgey 66) ol kişinüñ ğarīmı ḥāżır 67)olmadın.Dahı cāyızdur ol 68) kişinüñ danukını işidgey 69) ğarīmnuñ üstine ol kişinüñ 70) ğarīmı ḥāżır olmadını.Bizim 71) katımızda cāyız degüldür ḳāḍī 72)da^{c}vıcı kişinüñ da^{c}vısını işid 73)meklik dahı danukını işid 74)meklik ğarīmunuñ üstine ḥattā 75)ol da^{c}vıcımuñ ğarımı ḥāżır 76)olmayınca.BEDĀYİ^{c}

77)Tañrı rasūlı eyiddi sallallahu 78)^{c}aleyhi ve selleme,^{c}Alīye kerremallahu 79) vechehü:Yā ^{c}Alī ,iki da^{c}vīcınuñ 80) birisi içün hüküm idmegil 81)niçe kim işidmeyip durursın 82)dahı bir ğarīmnuñ sözini didi.83)Bes cāyız degül imiş iki 84) da^{c}vīcınuñ birisinüñ sözini 85) işidmeklik dahı birisi ḥāżır olmayınca. BEDĀYİ^{c}

2b 1)Keldük imdi da^{c}vıcınuñ sözini 2)işidmeklik dahı danukını işid3) meklik ğarīm ḥāżır olmadın. Ol 4) vakıt cāyız degüldür kim kaçan 5)ol ğarīmuñ vekīli ḥāżır olmasa.Ammā 6)kaçan ol ğarīmuñ vekīli ḥāżır olsa7)ol vaktın cāyızdur kim ḳāḍī ol 8) ol da^{c}vıcınuñ sözini işidmek ol 9) vekīl katında dahı danukını işidmek 10)ol vekīl katında.
BEDĀYİ^{c}

11)Keldük imdi ḳāḍā da^{c}vıcınuñ 12) sözini işidmeklik dahı danukını 13)işidmeklik ğarīmı ḥāżır olmad14) dın cāyız degüldür illā meger ol 15) ğarīmuñ vekīli ḥāżır olğay,ya 16) ol ğarīmuñ vasīsı ḥāżır olğay 17) ya ol ğarımuñ veresesi ḥāżır olğay 18)ol vaktın cāyızdur.
BEDĀYİ^{c}

19)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir 20)kişinüñ üstine.Sen menüm kardaşum 21)sın dise ,velakin ol da^{c}vī 22)idgen kişi ol kardaşumdur 23)diyü·da^{c}vī idgenüñ atasınuñ 24) mīrāsını da^{c}vī idmese.Dahı atamuz 25) mālından nafaka vir diyü da^{c}vī 26)idmese ol kişinüñ da^{c}vısı işidilmez.BEDĀYİ^{c}

27)Eger bir kişi da^{c}vī idse 28) bir kişinüñ üstine,mīrās da^{c}vī 29)idse.Ya bir kişi da^{c}vī idse 30) bir kişinüñ üstine nafaka da^{c}vī 31)idse,eyidse.Menüm nafakam senüñ 32) üstüñe yavukluk 33)cihetinden dise.Dahı men muḥtāc men 34) dise.Dahı ol da^{c}vī idgen 35)kişi danuk durkuzsa .İmdi 36) ol kişinüñ danukı işidilür. 38)

kadī ol kişi içün mīrās 39)almaka hüküm ider.Dahı kadī ol 40) kişi içün nafaka vir diyü hüküm ider.41)Dahı kadī ol da^{c}vī idgen 42) kişinün aslını sābit ider ol 43)da^{c}vī olıngan kişinün aslından.BEDĀYİ^{c}

44)Eger bir kişi da^{c}vī idse 45) bir kişinün üstine,mīrās da^{c}vī 46)idse.Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi 47)ıkrār eylese kim ol da^{c}vī idgen 48) kişi kendünün kardaşı idukına .49)İmdi ol ıkrār idgeni bātıl 50) degüldür.BEDĀYİ^{c}

51) Eger bir kişi eyidgey.Men senün 52) kardaşun men dise.Dahı ol da^{c}vī 53)olıngan kişi ıkrār idse.Sen menüm 54)kardaşumsın dise ol kişinün 55) ıkrārı bātıldur.BEDĀYİ^{c}

56)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir 57)kişinün üstine .Sen menüm atam 58)sın dise.Ya eyidse,sen menüm 59)oglumsın dise.Bu da^{c}vī sahīh 60)dur.Körmez misin kim eger 61) ol da^{c}vī olıngan kişi ıkrār 62)idse, Men senün atan men dise.63)Ya men senün oglun men dise.64)Ol kişinün ıkrārı sahīhdur.BEDĀYİ^{c}

65) Eger bir kişi da^{c}vī idse bir 66) kişinün üstine.Ol da^{c}vī idgen kişi 67)eyidse.Şol elündeki tavar menüm 68)dür dise.Dahı ol garīmı eyidse.69)Ne^{c}am,bu tavar senündür dise.70)Dahı kadī ol kişige eyidse.Ol 71) tavarı virgil dise.Dahı kadī buyurgan 72)dan sonra ol kişi eyidse.Men 73) bu tavarı bu da^{c}vī idgen kişiden 74)satun aldum ıdı bu ıkrār idgenümden burun dise.İmdi 75) kadī ol kişinün satun aldum didüi 76)kini işidmez.Anun içün kim 77)sonrakı kelāmı evvelki kelāmına 78)muhālıfdur.Ol şarıtlardan 79) kim da^{c}vī idmeki sahīh ider,80)birisi dahı oldur kim da^{c}vī 81)idgeni sözinde muhālıf olmagay.82)Anun içün kim kaçan muhālıf 83) olsa da^{c}vısı sahīh olmaz.84)Bes kadī ol da^{c}vī idgen kişige ol tavarı buyurur virgil 86)diyü.BEDĀYİ^{c}

5a 1)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinün 2) üstine.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi eyidse.3)Şol elündeki tavar menümdür dise.4)Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi senündür 5) diyü ıkrār idmese,velakin ol kişi 6)anıt içmekden kaçsa kadī anıt vir 7)mek tilegende.Dahı kadı ol tavar 8) ol da^{c}vī idgen kişige buyursa bu kişi 9) anıt içmekden kaçmak sebebi birle.Dahı 10)kadī buyurgandan sonra ol da^{c}vī 11) olıngan kişi da^{c}vī idse,eyidse 12)Men bu tavarı bu da^{c}vī idgen kişiden satun aldum 13) ıdı men anıt içmekden kaçmazdan burun {burun} dise.İmdi ol 14) kişinün mundan satun aldum ıdı 15) mundan burun didüki da^{c}vısı kabūl 16)olınmaz.Anun içün kim anıtdan 17)kaçmaklık ıkrār idmek kibidür.Üşbu e-

yidgenimiz kavul zāhır rivāyet 19)dür.Ammā rivāyet olındı İmām Ebū Yūsuf20)dan kim İmām Ebū Yūsuf eyiddi.Ol 21)kişinün da^{c}vısı işidi-lür dahı danıkı 22)kabūl olımır didi.BEDĀYİ^{c}

23)Eger bir kişi eyidse.Uşbu elimdeki 24)tavar falān kişinün idi Men 25) bu tavarı ol kişiden satun aldum 26)dise.İmdi eger ol kişi me bu tavarı 27)satun aldum ol kişiden didüki 28) sözi ulaşdurup eyidse b tavar 29)falān kişinün idi didüki sözge.İmdi 30) ol kişinün da^{c}vısı işidülür.Eger 31) ulaşdurup eyidmese ol kişinün da^{c}vısı 32)işidilmez. BEDĀYİ^{c}

33)Eger bir kişi da^{c}vī idse,eyidse.34)eyidse şol elündeki tavar menümdür 35) dise.Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi eyidse.36)Ne^{c}am bu tavar senündür dise.Dahı ol 37) da^{c}vī olıngan kişi da^{c}vī idse,eyidse.38)Men bu tavar nı ol da^{c}vī idgen kişiden 39) satun aldum ıkrār idgenimden 40)sonra dise.Ol kişinün satun 41) aldum diyüp da^{c}vī idgeni işidi 42) lür barçalar katında.BEDĀYİ^{c}

43)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir 44) kişinün üstine ,eyidse.Şol elündeki 45) tavar menümdür dise.Dahı ol 46)da^{c}vī olıngan kişi senündü diyü 47)ıkrār idmese.Dahı kādī ol 48)kişige anıt virmek tilese.Dahı ol 49) kişi anıt içmekden kaçsa.Dahı 50)kādī ol tavarı ol da^{c}vī idge 51) kişige buyurmasa ol garīm anıt içmek52)den kaçmakı sebebi birle. Dahı kādī 53)buyurgandan sonra ol da^{c}vī 54)olıngan kişi eyidse.Men bu tavarı 55) bu da^{c}vī idgen kişiden satun 56)aldum dise.Men anıt içmek den 57)kaçdukumdan sonra satun aldum 58) ıdı dise,ol kişinün da^{c}vī 59) idgeni sahīhdur barçalar katında.BEDĀYİ^{c}

60)Eger bir kişi da^{c}vī idse,eyidse. Şol elündeki tavar menümdür dise.Dahı ol 61)da^{c}vī olıngan kişi bu tavar senündür dise.Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi da^{c}vī idse ,eyidse 62) Bu tavar nı men ol da^{c}vī idgen kişiden satun aldum dise,bu kadar bahāya dise.Bahāsını belgülü idse 63)velakin eyidmese ne vaktın alganını.İmdi ol kişinün da^{c}vī idip satun aldum didüki 64) işidülür.BEDĀYİ^{c}

65)Eger bir kişi eyidse.Uşbu 66)elimdeki kul falān kişinün 67)dür Satun aldum bu kulı 68)ol kişiden dise.Dahı ol 69) kişi satun aldum bu kulı 70) ol kişiden didüki sözi ulaş 71)durı sözlese,bu kul falān 72) kişinündür didüki kıyās 73) budur kim ol kişinün munı satun 74)aldum didüki da^{c}vī işidilmez.75)Ammā ıstıhsān budur kim işidü 76)lür.Ammā ol kişi sözini 77) ulaşdurmasa kıyāsda dahı ıstıhsānda78) dahı işidilmez.BEDĀYİ^{c}

79)Eger bir kişi eyidse ,uşbu 80)tavar falān kişinündür,menüm 81)bu tavar içinde hīç hakum 82)yokdur dise.Dahı munun kibi 83)di-genden sonra ol kişi eyidse,84)men bu tavarı satun aldum dise,85)ol fa-lān kişiden dise.İmdi ol 86) ol kişi eyidgeni,men bu/nı/ satun 87)aldum digeni da^{c}vısı sahīh degüldür 88)illā meger ol kişi belgülü idgey 89) kim men bun/ı/falān kişiden satun 90)aldum ıkrār idgenimden sonra 91) dise ol kişinün sözi işidülür.BEDĀYİ^{c}

b 1) Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişi 2) üstine,eyidse.Menüm sende bu kadar ahçam 3)var dise.Dahı ol da^{c}vī olıngah kişi 4)eyidse,menüm üstüme hīç neme yokdur 5)dise.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi 6) danuk dur-kuzsa ahçası var ıdukına.7) Dahı kādī hüküm idse ol da^{c}vī 8)olıngan kişinün üstine.Ol ahçayı 9)virgil da^{c}vī idgen kişige dise.10)Kādī hü-küm idgenden sonra ol 11)da^{c}vī olıngan kişi danuk durkuzsa 12)kim da^{c}-vī idgen kişinün menüm 13)üstümde ahçası var ıdı,velākin men 14)öde-düm dise.Danuk danuklık 15)virse munun üstine.İmdi ol 16) da^{c}vī olın-gan kişinün da^{c}vısı 17)işidilür.Dahı anun danukı işidilür.BEDĀYİ^{c}

18)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişi 19)nün üstine,eyidse.Menüm sende bu kadar 20)ahçam var dise.Dahı ol da^{c}vī olıngan 21)kişi eyid-se.Senün menüm üstüme hīç 22) nemen yokdur.Dahı men seni bilmez men 23 dise.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi danuk 24)durkuzsa ahçası var ıdukına.Dahı kādī 25)hüküm idse ahçasını virgil diyü.Dahı 26)hüküm idgenden sonra ol da^{c}vī 27)olıngan kişi danuk durkuzsa.Dahı 28)ol da^{c}vī olıngan kişi-nün danukları 29)eyidse.Ol da^{c}vī idgen kişinün ahçası 30)var ıdı bu da^{c}vī olıngan kişinün üstine velakin ol da^{c}vī olıngan kişi 31)ödedi dise.İmdi ol da^{c}vī olıngan kişinün danukları işidilmez.BEDĀYİ^{c}

32)Eger bir kişi da^{c}vī idse,eyidse.33)Men senden uşbu kulı satun aldum 34)dise.Dahı hāl bu olsa kim ol35)satun aldum didüki kul ol 36 satgan kişinün elinde olsa.Dahı 37) ol satgan kişi eyidse.Men saña 38 hīç kul satmadum dise.İnkār 39)idse.Dahı ol satun aldum diyen 40)kişi danuk durkuzsa.Dahı kādī 41)hüküm idse ol danuk durkuz 42)makı sebebi birle ol kul satgan 43)kişige virgil diyü,ol kulı diyü.Dahı 44)ol sa-tun aldum diyen kişi kulı 45)aldukından sonra ol kulda ^{c}ayıb 46)dapsa Dahı ol kulı kine kaytarmak 47)dilese satgan kişige.Dahı ol satgan 48)kişi danuk durkuzsa şunun üstine 49)kim men bu kulı barça ^{c}ayıbı birle 50)satduk dise.Ya^{c}nī bu kul 51)nun barça ^{c}ayıbından berī men 52)dise.İmdi ol satgan kişi 53)nün da^{c}vısı kabūl olınmaz.54)Dahı anun danukı kabūlolınmaz.55)Bel kim kādī ol kulı ol 56)satgan kişige kaytar dur 57)^{c}ayıbı birle. BEDĀYİ^{c}

58)Eger bir kişi da^{c}vī idse,59)eyidse bir aslı belgüsüz 60)kişi, Uşbu mönüm oğlumdur 61)süd emmekden dise.Andan 62 sonra ol da^{c}vī gen 63)kişi kine eyidse ol aslı belgü64)süz kişige,ol menüm oğlum dur nikāhdan dise.İmdi 66)ol da^{c}vī idgen kişinün 67)da^{c}vısı işidili
BEDĀYİ^c

68)Kaçan bir kişi ıkrār idse 69)Men falān kişinün kulı men 70 dise.Dahı hāl bu olsa kim ol 71)ıkrār idgen kişinün aslı 72) belgüs olsa.Dahı ol kul 73) men diyüp ıkrār idgen 74)kişi da^{c}vī idse kim m 75)hür kişi men dise.İmdi ol 76)kişinün da^{c}vısı işidilür.BEDĀYİ^c

77)Kaçan bir hatun erine māl virse 78) eri anı boşamak içün.Dah eri ol 79)hatunı boşa/sa/.Andan sonra ol 80)hatun da^{c}vī idse kim o 81)eri ol hatunı boşayıp durur ıdı 82)māl virip boşadmazdan burun.D hı 83)ol hatun danuk durkuzsa bu söz üstine.84)İmdi ol hatunun da^c sı işidi85)lür,dahı danukı işidilür.BEDĀYİ^c

1)Eger bir kişi da^{c}vı idse bir 2)kişi üstine.Sen menüm oğlumsın 3)dise.Dahı hāl bu olsa kim ol 4)menüm oğlumdur didüki kişi kibi 5) kişi ol kişiden doğmaz olsa.Ya^{c}nī 6)ol oğlum diyü da^{c}vī idgen kişi-nün 7)yaşı birle ol oğlum didüki kişinün 8)yaşı ikisi berāber olsa. Ya oğlum didü 9)kinün yaşı artuk olsa.Ol vaktın 10)ol da^{c}vī idgen kişinün da^{c}vısı 11)işidilmez.BEDĀYİ^c

12)Kaçan bir kişi da^{c}vī bir aslı 13)belgülü kişige sen menüm oğ lum 14)sın dise.Ol kişinün da^{c}vısı 15)bātıldur. BEDĀYİ^c

16)Müdde^{c}ī diyü ol kişigē eydür 17)ler kim kaçan çekişmeki te-rik 18)idse ol kişige ,kel,çekiş 19)diyü kādī buyurmagay müdde^{c}ī diyü 20)da^{c}vī idici kişige eydürler.BEDĀYİ^c

21)Müdde^{a}ā ^{c}aleyhi diyü ol kişige 22)eydürler kim kaçan da^{c}vī idici kişige cevāb virmeki 24)terik idse ol kişige kādī 25)buyurur cevāb vir dir.26)Müdde^{c}ā ^{c}aleyhi da^{c}vī olıngan kişige 27)eydürler.
BEDĀYİ^c

28)Ba^{c}zı ^{c}ālımlar eyidip dururlar kim 29)müdde^{c}ī diyü ol kişi-ge eydürler kim 30)ol bir özge kişinün cihetinde 31)hakum var diyü da^{c}vī idgey.32)Müdde^{c}ī ^{c}aleyhi oldur kim ol 33) hl hakum var diyüp da^{c}vī idici kişini 34)kendü nefsinden defu^c idgey.BEDĀYİ^c

35)Ammā da^{c}vī kılmakun hükmi cevāb 36)virmeklik vācıbdur müd-de^{a}ā ^{c}aleyhi 37)nün üstine.Anun içün kim cevāb 38)virmek birle çekişmek kesilür.Cevāb 39) virmese kesilmez.Bes cevāb virmek40)lik vācıbdur.BEDĀYİ^c

41)İmdi kaçan bir kişi bir kişiden neme 42)da^{c}vī idse vācıbdur
ol da^{c}vī 43)olıngan kişinün üstine kim cevāb virgey 44)ol da^{c}vī
idgen kişige.BEDĀYİ^{c}

45)İmdi kaçan bir kişi bir kişiden neme 46).da^{c}vī idse.Da^{c}-
vī idgenden sonra 47)kādī ol da^{c}vī olıngan kişiden sor 48)magay
hattā da^{c}vī idici kādī eyidmeyince,49)men da^{c}vī idgenim nemeden sor-
50) gıl dimeyince.Ziyādāt Kitābında munun 51)kibi didi.Ammā Edeb-i
Kādī kitābında eyid/d/i.52)Ol da^{c}vıcı da^{c}vī idgenden sonra 53)
kādī sorgay ol da^{c}vī olıngan kişiden 54)ol da^{c}vī idgen kişinün da^{c}-
vī 55) sından didi.BEDĀYİ^{c}

56)İmdi kaçan iki garīm 57)kādīnun ileyinde kelseler dahı 58)
dursalar çekişmek içün.Kādī 59)sorgay da^{c}vī idici kişige ne 60)da^{c}-
vī idersin diyü.Edeb-i Kādī 61)Kitābında munun kibi didi.Ammā 62)
Ziyādāt Kitābında eyiddi.Kādī 63)sormagay da^{c}vī idici kişiden 64)
ne da^{c}vī idersin diyü,didi.BEDĀYİ^{c}

65)Kaçan bir kişi bir kişinün üstine 66)bir neme da^{c}vī idse.
İmdi 67)ol da^{c}vī olıngan kişinün üstine 68)cevāb virmeklik vācıbdur.
69 İmdi kaçan da^{c}vī idici kişi 70)da^{c}vī idgenden sonra 71)ol da^{c}vī o-
lıngan kişi ıkrār 72)idse.Ne^{c}am ol da^{c}vī id 73)genün neme mende var-
dur 74)dise.İmdi kādī buyurur 75)ol da^{c}vī olıngan kişige 76)virgil
ol ıkrār idgenün 77)nemeni,dir.Anun içün kim 78)ol da^{c}vī olıngan
kişi ıkrār 79)idicek bildük kim ol 80)da^{c}vī idgen kişinün sözi 81)
doğru idukını .BEDĀYİ^{c}

4b 1)Kaçan bir kişi bir kişiden bir neme 2)da^{c}vī idse.Dahı ol da^{c}-
vī olıngan 3)kişi inkār idse.İmdi eger 4)ol da^{c}vī idgen kişinün da-
nukı 5)var ısa danukını durkuzgay6)ol da^{c}vī idgen nemeni algay.Eger
7)ol da^{c}vī idgen kişi eyidse.Menüm 8)danukum yokdur dise.Dahı da-
nukum 9)yokdur didükinden sonra danuk 10)ketürse.İmdi ol da^{c}vī idi-
ci 11)nün danukı işidilür mi ya işidilmez mi?12)Hasan kim Ziyād
oğlıdur,İmām 13)Ebū Hanīfa'dan rivāyet iddi.Ebū Hanīfa 14)eyid/d/i
ol da^{c}vī idici kişinün danukı 15)işidilür didi.İmām Muhammad'dan
16)rivāyet olındı.Ol da^{c}vī idici kişinün 17)danukı işidilmez didi,
danukum yokdur 18)didükinden sonra didi. BEDĀYİ^{c}

19)Kaçan bir kişi bir kişiden bir neme da^{c}vī 20)idse.Dahı ol
da^{c}vī olıngan kişi21)inkār idse.Dahı da^{c}vıcı kişinün danukı 22)ol-
masa.Dahı ol da^{c}vī idici kişi anıt vir 23)mek izdese ol inkār idgen
kişige.24)İmdi ol inkār idgen kişi anıt 25)içgey.Ol mes'elede kim

anıt içmeke 26) yarar.İmdi biz aşaka eyidevüz kankı 27)yirde anıt iç-
meke yara/r/kankı mes'elede anıt 28)içmeke yaramaz.BEDĀYİc

29)Kaçan bir kişi bir kişiden bir 30)neme dacvī idse.Dahı ol dac-
vī 31)olıngan kişi ne ıkrār idse ne32) inkār idse.İmdi bu mes'elenün
33)hükmini aşaka eyidevüz.BEDĀYİc

34)Kaçan bir kişi bir kişiden bir neme 35)dacvī idse.İmdi danuk
36)dacvī idgen kişige kerekdür 37)anıt içmek dacvī olıngan kişi-
ge 38)kerekdür.Cāyız degüldür kim 39)danukı dacvī olıngan kişi ke-
tür 40)gey anıt dacvī idici kişi 41) içgey. Anun içün kim Rasūlullah
eyiddi: El-beyyetü cale'l-43)müddecī ve'l-yemīnü cale'l-müddecā
caleyhi 44)didi.Yacnī danuk durkuzmak45)lık dacvī idici kişinün üs-
tine 46)dür.Anıt içmeklik dacvī 47)olıngan kişinün üstinedür 48)didi
BEDĀYİc

49)Kaçan bir kişi bir kişiden 50)bir neme dacvī idse.Dahı ol
51)dacvī olıngan kişi inkār 52)idse.Dahı ol dacvī idici 53) kişi bir
danuk ketürse 54)ancak.Dahı ol bir danuk 55)danuklık virse ol dac-
vī 56)idgen kişi içün..Dahı dacvıcı 57)kişi kendüsi dahı anıt içse
58)kendünün dacvısı hak ıdukına.İmdi kādī hüküm ider dacvıcı kişi
bir danuk durkuzup anıt içgenden sonra ol dacvī olıngan kişi-
nün üstine ol dacvıcı dacvī 59)idgeni nemeni virgil diyü,60)İmām
Şāficī katında.Ammā bizim 61) katımızda bir danuk birle 62)anıt
içmek birle hüküm id63)meklik bātıldur.Anun 64)içün kim Tanrı ta-
cālā 65)eyiddi:İki danuk ketürün 66)diyü emür iddi.Dahı Rasūlu
67)llah danukı dacvī idici 68)kişige buyurdı.Anıt içmeki 69)dacvī
olıngan kişige buyurdı.70)Dacvī idici kişige anıt buyur 71)madı.
BEDĀYİc

72)Yahyā İbnü Macīn dirler bir73)muhaddis vardur rahımahumul-
lah.74)Her hadīse kim Yahyā İbnü 75)Macīn eyid/d/i.Ol hadīs zac-
īf 76)didi ol hadīsge. 77)Dahı sahīh olmaklık yavuk 78)degüldür
İmdi ol Yahyā İbnü Macīn eyiddi.Tanrı 80)rasūlı hīç hüküm 81)
idmedi bir danuk danuk 82)lık virip anıt dahı dacvıcı 83)anıt
içmek birle didi.84)Bes mundan bilindi kim 85)dacvıcı kişi anıt
içip bir 86)danuk durkuzup dacvī 87)idgen nemeni almak bātıl 88)
dur.BEDĀYİc

5a 1) Zührī'den radıyallahu canhü sordı2)lardı,eyiddiler: Dacvī
idgen kişi 3)anıt içip bir danuk durkuzmak 4)birle hüküm idmek

var mıdur didi 5)ler.Zührī eyiddi radıyallahu ᶜanhu:Bir danuk birle anıt içmek birle hüküm 7)idmek bidᶜatdür didi.BEDĀYİᶜ

8)Keldük imdi yalunuz bir danuk 9)birle bir yirde hüküm olı-nur.Ol 10)yir didükümüz kāfir emān izdemekde 11)dür.Ol emān izdemek-nün ṣūratı 12)budur kim kaçan müsülmānlik 13)içerisi yagı kāfir elinde bir kalᶜanı 14)almak içün sançışsalar.Dahı 15)bir kāfiri dut-salar.Dahı dutğanla 16)rından sonra müsülmānlardan 17)bir kişi kelse ᶜadil kişi kelse,danuk18)lık virse kim ol dutğanları kāfir 19)emān izdeyip durur ıdı müsülmān 20 lardan dise.İmdi ol kişinün 21) danuk-lıkı kabūl olınur hattā ol 23)dutğanları kāfiri öldürmek yokdur.24) velakin ol kafiri kullanğaylar.BEDĀYİᶜ

25)Kaçan bir kişi bir kişiden bir neme 26)daᶜvī idse.Dahı ol daᶜvī idgen 27)kişinün danukı olmasa.Dahı ol inkār 28)idgen kişige kādī anıt içmeklik 29)buyursa.Dahı ol inkār indegen (idgen ?) kişi 30)anıt içmekden kaçsa.İmdi İmām Şāfiᶜī katında ol anıt daᶜvī idici kişige kaytarur.Dahı daᶜvī idici kişige anıt virür.Dahı daᶜvī idgeni tavarı buyurur daᶜvī 31)idici kişige.Bizim katımızda 32) bu kavul bātıldur.Bes bizim 33) katımızda kaçan daᶜvī olınğan kişi anıt içmek-den kaçsa. 35)Kādī buyurur ol inkār id 36)gen kişige.Daᶜvıcı daᶜvı 37 idgen nemeni virgil,dir.BEDĀYİᶜ

38)Kaçan bir kişi kelse,daᶜvī idse 39) bir kişige.Uşbu elündeki 40)tavar menümdür dise.Dahı ol 41)kişi inkār idse.Dahı ol daᶜvī id-gen kişi danuk durkuzsa 43)ol tavar kendünün idükine.44)Dahı ol kişi kim tavar kendünün 45)elindedür,ol tavar kendünün idükine 46)danuk durkuzsa.İmdi ol kişi kim tavar kendünün elinde 48)dür,ol kişinün danukı nişār 49)dur.Ol kişinün kim tavar kendü 50)nün elinde degül-dür,ol kişinün 51)danukı işidilür.BEDĀYİᶜ

52)Keldük imdi daᶜvī olınğan 53)kişi kaçan inkār idse,ol 54) vaktın anıt içürürler.Bilgil 55) kim inkār idmeknün ṣūratı 56) budur kim daᶜvī olınğan 57)kişi eyidgey daᶜvī idgen kişige.58)Senün munda nemen yokdur digey.59)OL vaktın ana anıt içürürler.60)Ya daᶜ-vī olınğan kişi hīç dınmağay.Ne vardur digey,ne yokdur digey.İmdi bu hīç dınmamak dahı inkārdur.Anıt virgeyler.Eger anıt içmek 61) den kaçsa,daᶜvī idgen kişige 62 tavarı buyurğaylar.BEDĀYİᶜ

63)Eger bir kişi bir kişiden 64)tavar daᶜvī idse.Dahı 65)ol daᶜvī olınğan kişi 66) eyidse,ol daᶜvī 67)idgen kişige ne ıkrār 68) ider men,ne inkār 69) ider men dise.İmdi 70)ᶜālımlar bu mes'elede 71 ıhtılāf iddiler.72)Baᶜzı ᶜālımlar eyiddi 73)ler.Bunun kibi 74) dimek

inkār id 75)mekdür didiler.76)Baʿżı ʿālımlar 77)eyiddiler?Bunuñ 78) kibi dimek ıkrār 79)idmekdür didi 80)ler.Evvelki kavul 81)menẓer sözdür.BEDĀYİʿ

82)Anıt içürmeküñ 83)şarıtlarından 84) birisi dahı oldur 85)kim daʿvī idici kişi 86)izdegey anıt 87)içgil 88)diyü.BEDĀYİʿ

5b 1) Anıt içürmeknüñ şarıtlarından 2)birisi dahı oldur kim hīç danuk 3)hāżır olmaġay.Bu eyidgenimiz şarıt 4)İmām Ebū Hanīfa katındadur. Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahı 5)İmām Muhammad 6)katında danuk hāżır olmamaklık 7)şarıt degüldür.İmdi munlarnuñ 8)ıhtılāf olġanlarınuñ fāyıdası 9)belgürür ol mes'elede kim kaçan 10)bir kişi bir neme daʿvī idse bir kişi 11)denDahı ol daʿvī olınġan kişi inkār 12)idse. Dahı ol daʿvī idgen kişi 13)eyidse.Menüm danukum vardur 14)hāżırdur velakin sen anıt içgil 15)dise.İmdi İmām Ebū Hanīfa 16)katında yokdur ol daʿvī idgen 17)kişige anıt virmeklik ol inkār 18)idgen kişige.Bel kim danukını ketür 19)mek kerekdür.Ammā İmām Ebū Yūsuf 20)katında dahı İmām Muhammad katında cāyız 21)dur ol daʿvī idici kişige anıt vir 22)meklik danukı hāżır iken ol 23)inkār idgen kişige didiler.BEDĀYİʿ

24)Eger bir kişi bir kişiden bir nemeni 25) daʿvī idse.Dahı ol daʿvī olınġan 26)kişi inkār idse.Dahı ol daʿvī id 27) idgen kişi danuklarını kādī katına ketürse,28)hāżır idse.Dahı hāżır idgenden soñra 29)danuk danuklık virmezden burun 30) daʿvıcı kişi anıt virmek izdese ol inkār idgen kişige. İmdi barça ʿālımlar katında yokdur ol daʿvıcı kişige anıt virmeklik inkār idgen kişige.BEDĀYİʿ

31)Anıt içürmeküñ şarıtlarından birisi dahı oldur 32)kim ol daʿvī olınġan neme hālıs Tañrı taʿālānuñ hakkı 33)olmaġay. Kaçan daʿvī olınġan neme hālıs Tañrı taʿālānuñ 34)hakkı olsa,ol vaktın inkār idgen kişige anıt virmek yokdur.BEDĀYİʿ

35)Kaçan bir kişi daʿvī idse bir kişinüñ üstine zinā iddüñ diyü.36)Dahı ol daʿvı olınġan kişi inkār idse,idmedüm dise.37)İmdi ol inkār idgen kişige anıt içürmek yokdur. 38)Anuñ içün zinā idmeknüñ haddı hālıs Tañrı hakkıdur.BEDĀYİʿ

39)Kaçan bir kişi daʿvī idse bir kişinüñ üstine uġurluk iddüñ 40)diyü.Ol daʿvī olınġan kişi inkār idse,uġurluk idmedüm 41)dise. İmdi ol inkār idgen kişige anıt içürmek 42)yokdur. Anuñ içün uġurluk haddı hālıs Tañrı taʿālā hakkı 43)dur.BEDĀYİʿ

44)Kaçan bir kişi daʿvī idse bir kişinüñ üstine hamur iç-

dün 45)diyü.Dahı ol da^c^vī olıngan kişi inkār idse,hamur içme 46)düm dise.İmdi ol inkār idgen kişige anıt içürmek 47)yokdur.Anun içün hamur içmeknün haddı hālıs 49)Tanrı ta^c^ālānun hakkıdur.BEDĀYİ^c^

49)Dahı anıt virmeknün fāyıdası inkār idgen kişige 50)oldur kim kaçan inkār idgen kişige hüküm ider ol da^c^vī 52)olıngan neme bir le.İmdi zinā idmedüm diyü inkār 53)idgen kişi anıt içmekden kaçsa,kādī had urun diyü hüküm 54)idmez.Dahı uğurluk idmedüm diyü inkār idgen kişi anıt içmek 55)den kaçsa, kādī hüküm idmez elini kesmeke. Dahı çakır içmedüm diyü 56)inkār idgen kişi anıt içmekden kaçsa,kādī hüküm idmez had 57)urun diyü.BEDĀYİ^c^

6a 1)Ammā sögmeke inkār idgen kişige anıt virmek 2)vardur.Anun içün kim sögmeklik haddı hālıs Tanrı 3)ta^c^ālā hakkı degüldür.Bel kim ol kazıf idmeknün 4)hadında kulnun dahı hakkı vardur.BEDĀYİ^c^

5)Eger bir kişi da^c^vī idse bir kişinün üstine atamı 6)öldürdün diyü,Dahı ol kişi inkār idse.İmdi ol 7)inkār idgen kişige cāyızdur anıt virmeklik.Anun 8)içün kim adam öldürmek hālıs kul hakıdur.BEDĀYİ^c^

9)Kaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişinün üstine elümi 10)kesdün diyü,ya ayakumı kesdün diyü.Dahı ol 11)kişi inkār idse.İmdi cāyızdur ol inkārı 12) idgen kişige anıt virmeklik.Anun içün kim 13)el kesmeklik hālıs kul hakkıdur.BEDĀYİ^c^

14)İnkār idgen kişige anıt içürmek sahīh 15)olmakun şarıtlarından birisi dahı budur kim ol 16)da^c^vī olıngan neme ol nemelerden olğay kim eger 17)ol da^c^vī olıngan nemeni ıkrār idse ıkrārı sahīh 18 olğay.Eger ol da^c^vī olıngan neme ol nemelerden 19)olsa kim ol nemeni ıkrār idse,kişi ıkrārı sahīh olmasa.20)Ol vaktın anun kibi nemeni inkār idgen kişige anıt vir 21)mek yokdur.İmdi ol mes'elenün sūratı kim da^c^vī olıngan nemeni ıkrār idmek sahīh degüldür.23)Dahı da^c^vī olıngan kişi inkār idse.Ol inkār 24)idgen kişige anıt virmek yokdur. Nitekim bir kişi 25)keldi,da^c^vī iddi bir kişige.Sen menüm kardaşum 26 sın didi.Ancak kardaşlıkını da^c^vī iddi.Elindeki 27)tavarı atamuzdan mīrās kaldı diyü da^c^vī idmedi. 28)Dahı ol da^c^vī olıngan kişi inkār iddi,eyiddi:Men senün kardaşun degül men didi. İmdi ol inkār idgen kişige anıt içürmek yokdur. Anun 29) içün kim eger ol inkār idgen ıkrār 30)idse,eyidse ol da^c^vī olıngan kişige:Ne^c^am 31)men senün kardaşun men,dise,ol kişinün 32)ıkrār (1) sahīh degüldür.Anun içün kim ol 33)kişi kardaşun men diyü ıkrār idgeni yalunuz 34)kendü hakına ıkrār idmez.Bel kim kendünün atası 35)hakına dahı ıkrār idmiş o-

lur.Anuñ içün kaçan 36)ol da^{c}vī olıngan kişi ıkrār idse kim da^{c}vī 37)idgen kişi kendünüñ kardaşı ıdukına.Bes ol 38)kişi ıkrār idmiş olur ol da^{c}vī idgen 39)kişi kendünüñ atasınuñ oglıyıdukına. Bes ne^{c}am sen 40) kardaşumsın dimek özge kişi üstine ıkrār 41)idmiş olur. Bes mundan ötri işidilmez ıkrār 42)idgeni.BEDĀYİ^c

43)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişige .Sen menüm kardaşım 44 sın dahı şol elündeki tavar atamuzdan mīrās 45)kaldı,buçukı menümdür dise.Dahı ol da^{c}vī 46)olıngan kişi inkār idse.İmdi ol inkār 47) idgen kişige anıt virürler mīrāsda senüñ 48)hakuñ yokdur.Ancak ya^{c}nī kardaşum 49)degülsin diyü inkār idgen içün anıt 50)virmezler.Eger ol da^{c}vī olıngan kişi 51)ıkrār idse:Ne^{c}am men senüñ kardaşuñ men 52 dise.İmdi ol kişinüñ ıkrārı sahıhdur mīrās 53)hakıhda hattā ıkrār idgenden sonra kādī buyurur.54)Elündeki mīrāsuñ buçukunı ol da^{c}vī idgen 55)kişige vir,dir,velakin ol kişinüñ ıkrārı kardaş 56)lık hakına,işidilmez.Anuñ içün özge kişinüñ üstine 57)ıkrār idmekdür.Bes ol ıkrār idgen kişinüñ atasından 58) ol da^{c}vī idgen kişinüñ aslı sābıt olmaz.BEDĀYİ^c

6b 1) Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine.Sen 2)maña şol keçi kızugı evlendürdüñ dise.Dahı ol kızuñ3atası inkār idse.Men saña hīç neme evlendürmedüm 4) dise.İmdi ol kızuñ atası anıt içmez İmām Ebū Hanīfa 5)katında.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında6ol kızuñ atası anıt içer.BEDĀYİ^c

7)Eger bir hatun da^{c}vī idse bir ernüñ üstine.8)Ol hatun ol erge eyidse:Sen mani kuluga evlendür 9dün dise.Dahı ol kulnuñ hōcāsı inkār idse.10)İmdi ol hōcā anıt içmez İmām Ebū Hanīfa katında dahı 11 {dahı} İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında.BEDĀYİ^c

12)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine.Sen 13)maña kırnakugı evlendürdüñ dise.Dahı ol kırnakun 14)hōcāsı inkār idse.İmdi İmām Ebū Hanīfa 15)katında ol kırnakuñ hōcāsı anıt içmez.Ammā İmām 16)Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında ol kırnakuñ 17)hōcāsı anıt içer.BEDĀYİ^c

18)İmām Ebū Hanīfa katında yidi mes'elede inkār idgen 19)kişige anıt içmek yokdur.Söz inkār idgen kişinüñ 20)sözidur.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahī İmām 21)Muhammad katında ol yidi mes'elede inkār idgen kişige 22)anıt virürler.BEDĀYİ^c

23)Ol yidi mes'elenüñ birisi nikāhdur.Nikāhda inkār 24)idgen kişige anıt virmek yokdur.Sūratı mes'elenüñ 25)budur kim bir kişi bir hatunuñ üstine da^{c}vī 26)iddi.Sen menüm hatunumsın didi.Dahı ol hatuñ 27)inkār iddi,Men senüñ hatunuñ degül men didi.28)İmdi İmām Ebu Hanıfa katında ol inkar idgen hatuna anıt virmek yokdur.Amma İmām Ebū Yūsuf katında ol hatuna anıt virürler.Eger ol hatun anıt 29) içse çekişmek kalmadı.Eger hatun anıt 30)içmekden kaçsa ol hatunı ha-

bus iderler 31)ḥattā ol ẖatun ıḳrār idince,ya ol ẖatun 32)anıṭ içince, ya ḳaçan bir ẖatun da[c]vī idse 33)bir ernüñ üstine.Sen menüm erümsin dise.Daẖı 34)ol er inkār idse,eyidse.Men senüñ erüñ 35)degül men dise.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol 36)inkār idgen erge anıṭ virmezler.Ammā 37)İmām Ebū Yūsuf daẖı İmām Muḥammad ḳatında ol 38)erge anıṭ virürler. Eger ol er anıṭ içse 39)çekişmek kesildi,kiddi.Eger ol er anıṭ 40)içmekden ḳaçsa ol eri ḥabus iderler 41)ḥattā ol er ıḳrār idince,ya ol er anıṭ içince.ŞERH-İ MECMA[c]

42)Ol yidi mes'eleden kim ol mes'elede inkār idgen 43)kişige anıṭ virmek yokdur İmām Ebū Ḥanīfa 44)ḳatında,birisi daẖı rec[c]atdadür.Rec[c]atüñ 45)ṣūratı budur kim bir er ẖatunını boşaḳandan 46 ṣoñra daẖı ol ẖatunun [c]ıddası tamām olġan 47)dan ṣoñra ol er da[c]vī idse ol ẖatun 48)nuñ üstine ,eyidse.Men saña ni kaytardum 49)ıdı [c]ıddañ tamām olmazdan burun dise.50)Daẖı ol ẖatun eyidse:ḳaytarmadun 51)dise.İnkār idse.Daẖı ol ẖatun ol 52)erden ẖatun ṭanuk izdese.Daẖı ol er danuḳ 53)ketürmekden [c]aciz olsa.Daẖı ol 54)er ẖatuna anıṭ virmek 55)izdese.İmdi Ebū Ḥanīfa ḳatında anıṭ virmek 56)yokdur.Ebū Yūsuf ,İmām Muḥammad ḳatında anıt 57) virgeyler.Eger içse çekişmek kesildi.Eger 58)içmese ḥabus idmek kerek ḥattā ya ıḳrār idgey ya anıṭ içgey.BEDĀYİ[c]

7a I) Bir ẖatun eri boşayıp daẖı ol ẖatunun [c]ıddasını keçdükinden 2) sonra ol ẖatun da[c]vī idse erinüñ üstine,eyidse:3)Sen meni ḳaytardun ıdı [c]ıddam içinde iken dise.Daẖı ol 4) er inkār idse.Daẖı ol ẖatun danuk durḳuzmaḳdan 5) [c]acız olsa.Daẖı ol ẖatun erine anıṭ virmek izdese.6) İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol erge anıṭ virmek 7)yokdur.Ammā Ebū Yūsuf,İmām Muḥammad ḳatında ol erge 8)anıṭ virgeyler.Eger anıt içse çekişmek bāṭıl 9)oldi.Eger içmese ol eri ḥabus idmek kerekdür 10)ḥattā ya ıḳrār idgey,ya anıṭ içgey.BEDĀYİ[c]

11)Ol yidi mes'elede kim inkār idgen kişige anıṭ virmek 12)yokdur, İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında birisi budur kim bir 13)er ẖatunına eyiddi.Vallahī men saña yavuḳ varmayam dörüt 14)ay didi.Daẖı ol er anıt içdükinden sonra dörüt ay 15)keçdi.Andan ṣoñra ol er eyiddi ẖatunına.Men saña 16)kayıtdum ıdı katılmak birle didi.Sen menüm evdeşim 17)sin.Sen menden bāyın ṭalāḳ olmadun didi.Daẖı ẖatun eyiddi.18)Sen maña dörüt ay içinde yavuḳ kelmedün ḳatılmak birle 19)didi.Ḥatun inkār iddi.Daẖı er danuk durḳuzmaḳdan 20) [c]acız oldı.Daẖı ol er ẖatunına anıt virmek izdedi.İmdi 21)İmām Ebū Hanīfa ḳatında ol ẖatuna anıṭ virmek yokdur. 22)Ammā İmāmeyin ḳatında ol ẖatuna anıṭ virmek vardur.Eger 23) ol ẖatun anıṭ içse çekişmek kesildi.Eger anıt içmese 24) ol ẖatun ḥabuslamak kerekdür ḥattā ya anıṭ içgey,ya 25)ıḳrār idgey,ya ẖatun eri üstine da[c]vī iddi.Sen 26)vallahi dörüt ay ḳadarı saña yavuḳ varmayam didükün 27)den sonra dörüt ay tamām olmazdan burun sen maña 28)ḳayıtduñ katılmak birle .Men senun ẖatunun men. 29)Men senden bayın talak boş olmadum dise.Daẖı er inkār idse.Men saña katılmadum dise dörüt aynuñ içinde.İmdi İmam Ebu Hanıfa ḳatında kaçan ẖatun 30) danuk ketürmekden [c]aciz olsa,ol erge anıṭ 31)virmek yokdur?İmāmeyın ḳatında anıṭ virürler.Eger 32)anıṭ içse çekişmek bāṭıl oldı,kiddi.Eger anıṭ 33)içmese ol eri ḥabuslagaylar ḥattā ya anıṭ içgey 34)ya ıḳrār idgey.BEDĀYİ[c]

35)Ol yidi mes'elede kim ol mes'elede inkār idgen 36)kişige anıt virmek yokdur,ol mes'elelerden 37) birisi oldur kim bir kişi kaçan da^{c}vī idse 38)bir kişinüñ üstine.Sen menüm atamsın 39)dise,ya sen menüm oğlumsın dise.Dahı ol 40)kişi inkār idse,eyid/se/:Men senüñ atañ 41)degül men dise.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi 42)^{c}ācız olsa danuk durkuzmakdan.Dahı 43)ol da^{c}vı idgen kişi anıt virmek tilese 44)ol inkār idgen kişige.İmdi İmām Ebū Hanīfa 45) katında ol inkār idgen kişige anıt vir 46)mek yokdur. İmāmeyin katında anıt virmek kerek 47)dür. Eger anıt içse çekişmek bātıl oldı.48)Eger anıt içmese ol kişini habuslamak kerek 49)hattā ya ıkrār idgey ya anıt içgey,ya 50)bir kişi da^{c}vī idse bir kişige.Sen menüm oğlum 51)sın dise.Ol kişi inkār idse.Men senüñ 52)oğlun degül men dise.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi 53)danuk durkuzmakdan ^{c}ācız olsa.Dahı ol 54)inkār idgen kişige anıt virmek izdese.İmdi 55)İmām Ebū Hanīfa katında ol kişige anıt virmek 56) yokdur.Ammā İmāmeyin katında anıt virmek 57)kerek.Eger anıt içse çekişmek kesildi.Eger 58)anıt içmese ol kişini habuslamak kerekdür hattā ya 59)ıkrār idgey ya anıt içgey.BEDĀYİ^c

7b 1)Bir kişinüñ kaçan bir evi olsa yirde.Dahı ol 2)evnüñ üstinde bir ev dahı olsa.Ol yukarukı ev bir 3)özge kişinüñ olsa.Dahı ol aşakakı ev dahı 4)ol yukarukı ev ikisi dahı bile yıkılsalar.İmdi 5)ol vaktın ol aşakakı ev eyesine lāzım idmek 6)ol yukarukı ev eyesine evüñi yapğıl hattā men dahı evümi 7)yapayın diyip,velakin ol yukarukı ev eyesi 8)eyidgeyler.eger sen tileseñ kendü malundan 9)aşakakı evi yapğıl.Andan soñra sen yukarukı 10)evüñi dahı ol aşakakı ev üstine yapğıl.dahı andan 11)soñra sen ol aşakakı ev eyesine komağıl 12)evi birle intifā^c idmeke hattā ol aşakakı 13)ev eyesi saña virmeyince ol yapdukuñ dıvārla 14)ruñ bahāsını ne degir ise yapılmışla iken 15)kādī zikir iddi.Tahāvī muhtasarınuñ şerhinde 16)eyiddi:Ol yukarukı evnüñ eyesi alğay.Ol 17)aşakakı evnüñ eyesine ne kim harıç iddi 18)ise ol aşakakı evge didi.Hasan dahı munuñ kibi eyiddi rahımahullah.BEDĀYİ^c

20)Kaçan iki kişinüñ arasında bir ortaklık kuyı 21)olsa.Dahı ol kuyı yıkılsa.Dahı ortakuñ birisi 22)yapmak izdese,birisi yapmak izdemese.İmdi 23)ol yapmak izdemeyen kişinüñ üstine lāzım 24)iderler,kuyuğı yapğıl dirler.Kaçan ol bir 25)ortak yapmak izdese.BEDĀYİ^c

26)Kaçan iki kişinüñ arasında bir ortaklık dōlāb 27)olsa.Dahı ol dōlāb yıkılsa.Dahı ol ortakuñ birisi 28)yapmak izdese,birisi izdemese.Ol vaktın ol 29) yapmak izdemeyen ortaka lāzım iderler.Dōlābı yapğıl dirler,kaçan ol bir ortak yapmak izdese.BEDĀYİ^c

30)Kaçan iki kişinüñ arasında bir ortaklık 31)hammām olsa.Dahı ol hammām yıkılsa.Dahı ol 32)iki ortakuñ birisi ol hammāmı yapmak izdese,33)birisi yapmak izdemese .Ol vaktın ol yapmak 34)izdemeyen ortakuñ üstine lāzım iderler ,hammāmı 35)yapğıl dirler kaçan ol bir ortakı yapmak iz 36)dese.BEDĀYİ^c

37)Kaçan iki kişinüñ arasında bir ortaklık 38)furun olsa.Dahı ol furun yıkılsa.Dahı ol iki 39)ortakuñ birisi ol furunı yapmak izdese.40)Ol dahı birisi yapmak izdemese.İmdi ol 41)yapmak izdemeyen ortaka lāzım iderler ol 42)furunı yapğıl diyü,kaçan ol dahı bir ortakı 43) yapmak izdese.BEDĀYİ^c

44)Bilgil kim her milik kim ol milik 45)üleşmeke yaramasa ḥammām kibi,degirmen 46) kuyı kibi.İmdi ol üleşmeke yaramagan 47)milik ḳaçan iki kişinüñ arasında olsa.48)Daḫı ol milik yıkılsa.Daḫı ol milik 49)ol iki ortaḳuñ birisi yapmaḳ 50)izdese,ol daḫı bir ortak yapmaḳ 51)izdemese.İmdi ḳāḍī lāzım ider 52)ol ortaḳuñ üstine 53)ol milik yap/gıl,dir tilese daḫı tilemese.54)Daḫı ḳaçan ol bir ortaḳı yapmaḳ 55)izdese.BEDĀYİ^{c}

8a 1)Ḳaçan bir yirde bir kişinüñ evi olsa.Daḫı ol 2)kişinüñ evinüñ üstine bir özge kişinüñ daḫı evi 3)olsa.Daḫı ol aşaḳaḳı ev eyesi evini yıḳsa.Daḫı 4)ol yuḳaruḳı ev eyesinüñ evi yıḳılsa.İmdi ol 5)vaḳtın ol aşaḳaḳı ev eyesine buyururlar tilese daḫı 6)tilemese daḫı evüñi yapġıl dirler.BEDĀYİ^{c}

7)Ḳaçan iki kişinüñ evinüñ arasında bir 8)dıvār olsa.Daḫı ol dıvār üstinde ol iki ev 9) eyesinüñ aġaçları düşmiş olsa.Daḫı ol 10)dıvār yıḳılsa kendüden.İmdi ol iki ev eyesinün 11)hīç birisine buyurmazlar ol dıvārı 12)yapġıl diyü,velakin ḳaçan ol iki ev eyesinüñ 13)birisi ol dıvārı yapmaḳ tilese daḫı birisi yapmaḳ 14)tilemese.İmdi ol yapmaḳ dileyen kişige eydürler:15) ol dıvārı sen yapġıl daḫı ol ḳonşugı ḳomaġıl 16)aġaçını ḳomaḳa ol dıvār üstine dirler,ḥattā 17)ol yoldaşuñ virince saña ol dıvāruñ 18)yapılmışla buçuk ḳīmatını ya sen ḫarıç idge 19) nüñ buçuḳını ḳaçan yapılmışla ḳīmatınuñ buçuḳını 20)virse ya ḫarıç idgen aḫçanuñ buçuḳını 21)virse.Ol daḫı vaḳtın aġaçını ḳosun ol 22)dıvār üstine dirler.Ba^{c}zılar eyiddi:Bu yapan kişi 23)ḳayıtıp yoldaşından ol yapduḳı dıvāruñ 24)ḳīmatınuñ buçuḳını ol vaḳtın alur kim ḳaçan 25)ol yıḳılgan dıvāruñ yiri inlü olmasa.Bel kim 26)ol dıvāruñ yiri şunuñ kibi insüz olsa kim 27)eger ol dıvāruñ yirini ol ikisi üleşecek 28)olsalar her birisi ol kendüye degen yirge dıvār 29) yapabilmese.Ammā ḳaçan ol dıvār yiri şöyle inlü olsa kim eger üleşecek olsalar ıdı ol dıvāruñ yirini her birisine dıvār yapabilür olsa,30)menfa^{c}at dutar olsa,ol vaḳtın ol dıvār 31)yıḳılsa.Daḫı ol dıvārı ol iki ev eyesinüñ 32)birisi yapsa.İmdi ol vaḳtın ol yapan 33)kişi ḳayıtıp ol bir yoldaşından ḳīmatınuñ 34)buçuḳını almaz.Bel kim her ikisi daḫı ol 35)ikisinüñ ol dıvār üstinde aġaçlarını 36) ḳorlar.Anuñ içün kim ol yapan kişi 37)teberru^{c} iddi ol yapduḳını ol yapmayan 38)kişige.Bes hiç neme ḳayıtıp

almaz ol 39)yapmayan kişiden.BEDĀYİ[c]

40)Kaçan iki kişinüñ arasında bir dıvār yapa 41)cak dıvār yiri olsa ortaklık.Dahı ol 42)iki ortakuñ birisi ol dıvār yirini üleşmek 43)izdese.İmdi ol dıvār yiri üleşilmez 44) illā iki ortakuñ rāzī olmak birle .Kaçan 45)ol iki ortakuñ ikisinden birisi rāzī olmasa 46)ol dıvār yirini üleşmeke.Ol vaktın ol 47)dıvār üleşilmez küç birle.Anuñ içün 48)kim ol dıvārnuñ üstine her birisinüñ 49)agaç komaka hakı vardur. İmdi küç birle 50)üleşmekde ol dahı bir kişinüñ hakını bātıl 51)idmiş olur.Bes cāyız degüldür. Uşbu 52)eyidgenimiz ol vaktındur kim ol 53)dıvār inlü olmagay.Eger ol dıvār 54) inlü olsa.Dahı birisi üleşmek dilese dahı birisi 55)dilemese.Ol vaktın ol dıvār üleşilinür 56)tilese dahı tilemese dahı.BEDĀYİ[c]

8b 1)Eger iki kişinüñ arasında bir dıvār olsa 2)ortaklık Dahı ol dıvaruñ üstinde ol bir 3)kişinüñ agaçları olsa.Ol dahı bir ortakuñ 4)nemesi olmasa.Dahı ol iki ortakuñ birisi ol5dıvār yirini üleşmek tilese ol dahı birisi tilemese.6) İmdi körelüm ol üleşmek dileyen ol 7)kişi ise kim anuñ agaçı vardur,ol dahı birisine 8)hüküm olıngay kim üleşgil elbetde diyü.Eger 9)üleşmek dileyen ol kişi ise kim anuñ 10) agaçı yokdur ol dıvār üstinde.İmdi ol 11)vaktın ol dahı birisine buyurmazlar elbetde üleş 12)gil diyü.BEDĀYİ[c]

13)Kaçan iki kişinüñ arasında bir ortaklık dıvār 14) olsa.Dahı ol dıvārı ol iki ortakuñ birisi 15)yıkṣa.İmdi ol ortak kim yıkdı,aña 16)buyururlar ol dıvārı yapgıl yirine ketürgil 17)dirler.BEDĀYİ[c]

18)Kaçan bir yirde bir kişinüñ evi olsa.Dahı ol 19) evüñ üstinde bir özge kişinün dahı evi olsa.20)Dahı ol aşakakı ev eyesi aşakakı evi yıkmak iz 21)dese,ya aşakakı ev eyesi aşakakı evde bir kapu 22)açmak izdese,ya aşakakı ev eyesi aşakakı 23) evde bir taka açmak izdese,ya aşakakı 24)ev eyesi ol aşakakı evde bir kazuk dokumak 25)izdese,ya ol aşakakı ev eyesi ol aşakakı evde 26 bir neme işlese kim ol işledüki neme andan 27)burun işlenmemiş olsa.İmdi ol vaktın yokdur 28)ol aşakakı ev eyesine uşbu nemeleri işlemek-

lik 29)illā yukarukı ev eyesinüñ rāżīlıkı birle kerek ise ol aşakakı ev eyesinüñ işledüki iş ol yukarukı evge ziyān idsün kerekise ziyān 30)idmesün .Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa 31)katında.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 32)Muḥammad katında eger ol aşakakı ev eyesi 33)işledüki iş yukarukı evge ziyān idse,34)yaᶜnī aşakakı ev eyesi işledüki iş 35)yukarukı evnüñ dıvārını boşandursa.36)Ol vaktın cāyız degüldür ol aşakakı 37)ev eyesine ol işi işlemeklik.Eger 38)ol aşakakı ev eyesi işledüki iş ol 39)yukarukı evge ziyān idmese.Ol vaktın 40)kayırmaz ol aşakakı ev eyesine ol 41)işi işlemeklik didiler.BEDĀYİᶜ

42)Kaçan aşakakı ev eyesi aşakakı evde 43)kuyı kazmak izdese,ya avdaz suyı 44)dökecek yunmak suyı dökecek kuyı 45) kazdursa,ya su evini kazdursa 46)cāyızdur barçalar katında kerek ise 47)ol yukarukı ev eyesi rāżī olsun kerek ise rāżī olmasun.BEDĀYİᶜ

49)Kaçan aşakakı ev eyesi aşakakı evde od 50)yaksa aş bişürmek içün,ya od 51)yaksa etmek bişürmek içün.İmdi 52) cāyızdur kerek ise ol yukarukı 53)ev eyesi rāżī olsun kerek ise rāżī 54)olmasun barça ᶜālımlar katında.BEDĀYİᶜ

9a 1)Eger aşakakı ev eyesi evinde su dökse avdāz 2)içün ya ġusul idmek içün cāyızdur barça 3)ᶜālımlar katında kerek ise yukarukı ev eyesi rāżī 4)olsun kerek ise rāżī olmasun. BEDĀYİᶜ

5)Kaçan yukarukı ev eyesi yukarukı evde dıvārı 6)üstine dıvār yapmak izdese,ya dıvārı üstine 7)ağaç bırakmak izdese,ya yukarukı ev eyesi 8)yukarukı evde bir kapu açmak izdese.Dahı bu 9)işlemeke diledüki işler ol işler olsa kim 10)mundan burunkı vaktında ol iş olmamış olsa.11) İmdi ol yukarukı ev eyesine anuñ kibi 12) işi işlemek yokdur kerek ise ol işlemeke 13)diledüki iş ol aşakakı evge ziyān idsün 14)kerek ise ziyan idmesün.Uşbu eyidgenimiz İmām 15)Ebū Ḥanīfa katındadur.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 16)Muḥammad katında eger ol iş aşakakı evge 17)ziyān idmese cāyızdur,eger aşakakı evge 18)ziyān idse cāyız degüldür didiler.BEDĀYİᶜ

19)Eger yukarukı ev eyesi evi içinde od yaksa 20)ya evi içinde avdāz suyı dökse,ya ġusul 21)suyını dökse cāyızdur barça ʿālımlar katında 22)kerek ise ol aşakakı ev eyesi ana rāżī olsun 23)kerek ise rāżī olmasun.BEDĀYİᶜ

24)Bir kişi bir kişinün milki köledgesinde 25)köledgelenmekden meniᶜ idmezler.BEDAYİᶜ

26)Bir kişi bir kişinün odına ısınmakdan 27)meniᶜ idmezler ol kişini.BEDĀYİᶜ

28)Uşbu ṭavar rehenidür diyü daᶜvī idmeknün 29)şartı oldur kim rehin koyan kişi dahı rehin 30) alġan kişi ḥāżır olġaylar daᶜvī idgende 31)ol ṭavarı rehindür diyü.HULĀṢA

32)Uşbu ṭavar ʿāriyetdür diyü daᶜvī idmekün 33)şartı budur kim daᶜvī idgeni vaktın ʿārıyet 34)virgen kişi dahı ʿāriyet alġan kişi dahı ḥāżır 35) olġaylar.HULĀṢA

36)Uşbu davarı kirige aldum diyü daᶜvī 37)idmekün şartı budur kim daᶜvī 38)idgen vaktın kirige virgen kişi dahı kişige 39) alġan kişi dahı ḥāżır olġay.HULĀṢA

40)Kaçan bir kişi ekin ekecek yir daᶜvī idse.İmdi 41) ol yiri eken kişi ḥāżır olmak kerekdür daᶜvı idici 42) kişi daᶜvī idgeni vaktın kaçan ol yirdeki ekilen tohum 43) eken kişiden ise ya ol yirde ekilen tohum bitmiş 44)ise.Ammā kaçan ol yirde ekilen tohum eken kişi 45)den olmasa,ya yirde ekilen neme bitmemiş olsa.Ol 46)vaktın ol yiri eken kişi ḥāżır olmak şarıṭ degüldür 47)daᶜvī idgen vaktın.

HULĀṢA

9b 1)Ammā kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinün 2)üstine Menüm ekin ekecek yirümi ġasıb iddi küç 3)birle elümden aldı dise.Dahı ol daᶜvī idgen 4)kişi eyidse,ol yir ekinçi kişinün elindedür 5)dise.İmdi ol vaktın ol eken kişi ḥāżır 6) olmak şarıṭ degüldür.HULĀṢA

7)Kaçan bir kişi bir evi satsa.Dahı ol evi ol 8)satan kişi satun alġan kişige henūz virmese.9)Bel kim ol ev satan kişinün elinde olsa.10)Dahı bir özge kişi çıksa ,daᶜvī idse eyidse,11)Uşbu satġanun ev menümdür dise.İmdi 12)kāḍī ol evi ol daᶜvī idgen kişige buyurmaz 13)hattā satġan kişi dahı satun alġan kişi dahı 14)ḥāżır olmayınca.HULĀṢA

15)Kaçan bir kişi bir evi satsa bir kişige .Dahı ol 16) ev henüz satan kişinün elinde olsa.Dahı ol 17)evde bir kişi şufᶜa dutsa.İmdi kādī ol 18)evi şufᶜa dutan kişige buyurmaz hattā ol 19)evi satan kişi birle satun alġan kişi 20)hāżır olmayınca kādī hüküm idgeni vaktın.HULĀṢA

21)Kaçan bir kişi bir evi satun alsa,fāsıd 22)satun alsa.İmdi her kişi kim ol evi daᶜvī ider,ol daᶜvī idgenüñ ġarımı 24)ol kişidür kim evi fāsıd satun aldı 25)velakin uşbu didükümüz ol vaktındur kim ol 26)ev ol fāsıd satun alġan kişinün elinde olġay.HULĀṢA

27)Bir kişi kaçan daᶜvī idse ,eyidse.Menüm 28)dahı şol falān ġāyıb kişinüñ uşbu zeydüñ 29)üstinde miñ ahçamuz var dise.Dahı ol 30)daᶜvī idgen kişi danuk durkuzsa.İmdi 31)ol vaktın İmām Muhammad katında kādī ol 32)hāżır kişinüñ ol miñ ahçadan ülüşini 33)buyurur,vi/r/gil düyü.Ol ġāyıb kişinüñ ülüşini 34)virgil diyü buyurmaz.Dahı kaçan ol ġāyıb 35)kişi kelse,hāżır olsa aña kine danuk durkuz 36)kıl dahı hakuġı alġıl dirler.Uşbu eyidgenimiz 37)barçası İmām Muhammad kavlıdur.Ammā 38)İmām Ebū Yūsuf katında ol ġāyıb kişi 39)hāżır olmadın kādī buyurur ol hāżır kişige 40)hāżır kişinüñ dahı hakını dahı ol ġāyıb kişinüñ hakını 41)alġıl diyü.Dahı kaçan ol ġāyıb kişi hāżır olsa aña 42)danuk durkuzġıl dimezler.HULĀṢA

43)Bir kişi daᶜvī idse ,eyidse,Men dahı falān ġāyıb kişi 44)senden uşbu evi miñ ahçaya satun aldum 45)dise,Dahı danuk durkuzsa.İmdi İmām Muhammad 46)katında kādī ol hāżır kişinüñ naṣībını buyurur ol 47)evden ancak.Dahı kaçan ol ġāyıb kişi kelse,hāżır 48)olsa aña eydürler.Danuk durkuzġıl dahı 49)hakuġı alġıl dirler.Amma İmam Ebu Yusuf 50)katında ol gayıb kişi hāżır olmadın kādī buyurur 51)ol hāżır kişige hāżır kişinüñ dahı ol ġāyıb kişi 52)nüñ dahı hakını alġıl dir.Dahı kaçan ol ġāyıb kişi 53)hāżır olsa aña danuk durkuzġıl dimezler.HULĀṢA

10a 1)Ḳaçan bir kişi da^cvī idse bir kişi üstine.Daḫı 2)ol da^c-vī idgen kişi eyidse.Menüm atamun̄ 3)senün̄ üstünde min̄ aḳçası var ıdı,daḫı ol 4)atam öldi,daḫı ol atamnun̄ bir ġāyıb oġlı ḳaldı,5)daḫı men ḳaldum dise.Daḫı ol da^cvī idgen kişi 6)danuḳ durḳuzsa.Daḫı ol min̄ aḳçadan kendü 7)nün̄ ülüşini izdese.İm-di ḳāḍī buyurġay 8)ol da^cvī idgen kişige ol min̄ aḳçadan 9)ülüş-şini ne degir ise.Daḫı ol ġāyıb kardaşınun̄ 10)ülüşini daḫı bu-yurġay.Ḳaçan ol ġāyıb ḳardaşı 11)kelgende an̄a danuḳ durḳuzġıl dimegeyler.ḪULĀṢA

12)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol kişinün̄ ḳoyup kid 13)geni ṭavar içindeki bir ṭavarı ʿaynı birle bir kişi 14)da^cvī idse eyidse.Uşbu ṭavar menümdür dise.15)Ol ölgen kişinün̄ vereṡele-rinün birisinün̄ 16)üstine da^cvī idse.ancaḳ ḳāḍī ḳatında.Daḫı ol 17)da^cvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa.Daḫı ḳāḍī 18)hüküm idse ol vereṡenün ol birisi üstine 19)ol ṭavarı ol da^cvī idgen kişi-ge virgil 20)diyü.İmdi ḳāḍī ol bir vereṡege ḥüküm idmek 21)lik ol vereṡenün̄ barçasınun üstine ḥüküm 22)idmekdür.Uşbu didükü-müz ol vaḳtındur 23)kim ol da^cvī olunġan ṭavar ol ḳāḍī ḥüküm 24)idgeni vereṡenün̄ elinde olġay barçası.Ammā 25)ḳaçan ol da^c-vī olınġan ṭavarun̄ birezi ol ḳāḍī ḳatında 26)ḥāẓır olġan vere-ṡenün̄ elinde olsa.Daḫı ol ṭavarun̄ 27)birezi ol vereṡelernün̄ elinde olsa kim ḳāḍī ḥāẓır 28)olmayıp durur ıdı.İmdi ol vaḳ-tın ḳāḍī ol ḥāẓır olġan vereṡege ḥüküm idgenliki ol ġāyıb ol-ġan vereṡelerge keçmez.ḪULĀṢA

29)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol kişinün̄ vereṡe 30)leri ḳalsa. Daḫı ol vereṡelernün̄ birisi 31)da^cvī idse bir kişinün̄ üstine. Menüm atamı 32)sen öldürdün̄ dise.Daḫı ol da^cvī idgen 33)kişi ıṡbāt idse.İmdi ol barça ḥaḳında 34) ṡābıt olur mı ya ol da^c-vī idgen vereṡe 35)ḥaḳında ṡābıt mı olur ancaḳ?İmām Ebū Ḥanī-fa ḳatında 36)ol da^cvī idgen vereṡe ḥaḳında ṡābıt 37)olur an-caḳ.Ammā İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām 38)Muḥammad ḳatında barça ve-reṡeler ḥaḳında ṡābıt olur.ḪULĀṢA

39)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol kişinün̄ 40)vereṡeleri ḳal-sa.Daḫı bir kişi kelse.41)Ol vereṡelerün birisini ḳāḍī ḳatın-da 42)ḥāẓır idse.Daḫı ol kişi ol vereṡe 43)kim ḥāẓır oldı,a-nun̄ üstine da^cvī idse,44)eyidse.Senün̄ ataġun̄ üstinde min 45)aḳ-ça alacaḳım var ıdı dise.Daḫı ḳāḍī 46)ḳatında ıṡbāt idse.Da-nuḳ durḳuzsa.47)İmdi ḳāḍī ol bir vereṡe üstine ḥüküm 48)idmek

ol ölgen kişinüñ üstine ḥüküm 49)idmekdür egerçi kim ol daʿvī idgen 50)kişi ıḳrār daḫı idse kim ol ölgen kişi 51)nüñ nemesi ḳalmadı diyü.Ol ḥüküm ölgen kişi 52)üstine ṣaḥīḥdur ḥattā eger mundan ṣoñra 53)ol ölgen kişinüñ mālı belgürse ol daʿvī idgen kişi alur ol mālı.ḪULĀṢA

10b 1)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol ḳişi bir kişige mes̱elā 2) yüz aḫça virüñ diyü vaṣıyyet idse.Daḫı ol kişi 3)öldükinden ṣonra bir özge kişi kelse.Daʿvī 4)idse ol ölgen kişinün üstine.Menüm bu 5)ölgen kişinüñ üstinde miñ aḫçam vardur 6)dise. İmdi ol kişi kim daʿvī iddi.Menüm bu 7)ölgen kişinüñ üstinde mālum vardur didi.8)ol kişige ġarım olup çekişgen ol ölgen 9) kişi māl vaṣıyyet idgen kişi degüldür.10)Bel kim ol kişinüñ 11)veres̱esidür ya vaṣīṣıdur.ḪULĀṢA ,HİDĀYE

12)Bir kişi ölse.Daḫı andan ṣoñra bir kişi kelse,eyidse 13)Bu ölgen kişi menüm munuñ kibi munuñ kibi yavuḳum 14)dur dise,daʿvī idse.İmdi ol neseb daʿvī 15)idgen kişi birle çekişmeke biş kişi ḫaṣımdur.Ol 16)biş kişinüñ birisi ol ölgen kişinüñ vaṣıṣıdur.17)İkincisi ol ölgen kişinün ṣoġında mīrās̱ yir 18)kişisidür.Üçüncüsi ol kişidür kim ölü aña 19)māl virüñ diyü vaṣıyyet iddi.Dördüncüsi ol 20)kişidür kim ol kişinün mālı var ol ölgen kişinüñ 21)üstine.Beşincisi ol kişidür kim ol ölgen kişinüñ 22)mālı vardur ol kişi üstine.ḪULĀṢA

23)Bir kişi daʿvī iddi bir kişinüñ üstine,eyiddi.Senüñ uşbu 24)ḳuluñ menümdür didi.Daḫı ol daʿvī idgen kişi 25)danuklar durḳuzdı ḳul kendünün idükine.Daḫı danuḳ 26)larını tezkiye iddürdi ya tezkiye iddürmedi.27)Mundan ṣoñra ol kişi kim ḳul anuñ elindedür,ol 28)kişi ıḳrār iddi .Bu daʿvī idgenün ḳul ḥürdür didi.Ya ol kişi eyiddi.Bu daʿvī idgenüñ ḳulı men falān kişige bagışladum ıdı didi.29)Ya eyiddi,ol daʿvı idgenüñ ḳulı men30)falān kişige ṣatdum didi.İmdi ol 31)kişi eyidgeni bu ḳul ḥürdür.Ya bu ḳulı men 32)falān kişige bagışladum,ya bu ḳulı men 33)falān kişige ṣatdum didüki kendünüñ 34)ḥaḳında işidilür.Ol daʿvī idgen kişi 35)ḥaḳında işidilmez. Kendünüñ 36)ḥaḳında işidilür didükümüznün maʿnīsı 37)oldur kim eger ol daʿvī idgen 38)kişinüñ danuḳları ʿadıl çıḳmasalar. 39)Ol vaḳtın ol kişinüñ eyidgeni,ḥür 40)dür digeni,daḫı men bunı falān kişige 41)ṣatdum digeni,daḫı men bunı 42)falān kişige ba[illegible] d[illegible] ır HU

43)Eger dörüt kişi danuklık virse 44)bir kişinün üstine zinā iddün diyü.45)İmdi meşāyih bu mes'elede ıhtılāf 46)id-diler.İmām Rüsfefgāni rahımahu 47)llahü ol eyiddi.Danuklar birle 48)hüküm idmek küçlüdür didi.49)Bu söz aşaka boruç da^c-vīsında 50)keliserdür.HULĀSA

11a 1)Münteka kitābında eyiddi.Bir kişi da^cvī iddi bir 2)kişi-nün üstine,eyiddi: Şol senün elündeki kul 3)menümdür didi.Dahı ol da^cvī idgen kişi 4)danuk durkuzdı ol kul kendünün idükine. 5)Dahı ol kişi danuk durkuzdukından sonra 6)ol kul kendünün idükine.Dahı ol kişi kim kul 7)anun elindedür,ol kişi ol kulı satdı bir 8)özge kişige.İmdi eger ol da^cvī idgen 9)kişi ol ku-lı satun algan kişi tapsa ol 10)satuğı bozsun.Eger ol da^cvī id-gen 11)kişi ol satun algan kişini tapmasa.Ol 12)vaktın ol da^c-vī idgen kişi tileklüdür,tilese 13)ol kulı satgan kişiden ol kulun kīmatını alsun 14)ne degir ise,tilese sabur idsün hattā ol 15)satun algan kişi hāzır alınca.HULĀSA

16)Zeydün elinde bir kul var iddi.(idi ?)Dahı vardi 17)ol kulı ^camur eyiddi,menümdür didi,da^cvī iddi.18)Dahı ^camur ol kul kendünün idükine danuk durkuz 19)mazdan burun Zeyid ol kulı satdı bekirge 20)velakin ol kulı teslīm idmedi henüz ze-yid 21)bekirge.Dahı henüz teslīm idmezden burun 22) ^camur da-nuk durkuzdı ol kul kendünün 23) idükine.Dahı kādī ol kulı ze-yidden aldı dahı ^camürge 24)virdi.Dahı kādī ol kulı ^camürge vir-dükinden 25)sonra bekir dahı danuk durkuzdı ^camurnun 26)üstine kim ol ^camur elindeki kul{kul}kendünün 27)milki idükine ze-yidden satun almak sebebi birle.28)Dahı ^camurnun elinde ol kul haksuz durdukına dahı danuklar danuklık virseler.Ol vaktın kā-dī ol kulı alur ^camurnun elinden.Dahı bekirge virür.Mundan son-ra kul{bekir}29)bekirnün eline kirdi.Eger ol 30)bekir ol ku-lı zeyidge bagışlasa,ya 31)ol kulı bekir zeyidge satsa cāyız 32)dur.İmdi bu hīledür ol kul 33)kine zeyidge kayıtmak içün.

HULĀSA

34)Keldük imdi kaçan ^camur da^cvī idse 35)zeyidnün üstine. Şol elündeki tavar 36)menümdür dise.Dahı ol ^camur danuk 37)dur-kuzsa ol tavar kendünün 38)idükine.Dahı ol ^camur ol danukları tezkiye idse.Dahı ol ^camur danuk durkuz 39)dukından sonra ol ol zeyid ol 40)tavarı satsa bir kişige.İmdi ol41)vaktın kādī ol satuğı bozar,bātıl ider.HULĀSA

42)Eger bir kişi da^c^vī idse 43)bir ölü kişi üstine miñ ahçam 44)vardur diyü.İmdi ol 45)da^c^vī idgen kişi birle çekişmez 46)illā ol ölgen kişinüñ vasısı 47)ya ol ölgen kişinüñ veresesi.48)Ammā ol kişi kim ol ölgen kişi 49)aña mal vasıyyet iddi, ol kişi 50)ol ahça da^c^vī idgen kişi birle 51)çekişmek.Dahı ol ölgen kişinüñ boruçlu 52)sı ol ahçam var diyen kişi birle 53) çekişmez.HULASA

11b 1)Kādī İmām Fahrü'd-din Kādıhānnuñ Fetavā 2)sında eyiddi. Kaçan ʿamır da^c^vī idse zeyidnüñ üstine ,3)eyidse.Şol elündeki tavar menümdür dise.4)Dahı zeyid inkār idse ol tavar ʿamırnuñ ıdukına.5)Dahı ol ʿamır danuk durkuzmazdan burun ol 6)tavar kendünüñ idükine zeyid ol tavarı satsa 7)bekirge dahı danuk dutsa satganına.Dahı mundan 8)soñra ol ʿamır danuk durkuzsa ol tavar 9)kendünüñ idükine.Dahı kādī ol tavarı zeyidden 10)alsa.Dahı ʿamürge virse.Mundan soñra ol 11)bekir danuk durkuzsa ol ʿamırnuñ üstine kim ol 12)ʿamır elindeki tavar kendünüñ idükine,ol tavar ʿamır 13)nuñ elinde haksuz ıdukına.Dahı ol vaktın kādī 14)ol tavarı alurʿamurdan dahı bekirnüñ eline virür.15)İmdi ol tavarı kādī bekirge virgenden soñra 16)eger bekir ol tavarı kine zeyidge ~~sa~~tsaya 17)ol tavarı bekir ol zeyidge ~~satsa~~,bagışlasa cāyız 18)dur,ol tavar kine zeyidnüñ milkine kaytar.Kādī 19)hān eyiddi.Uşbu bir hiledür kim kişiler bu hileni 20)işlerler hattā zālım kişilernüñ zulmını defi^c^ idmek 21)içün didi,velakin bu hile ol vaktındur kim 22) kaçan ol bekirʿamır üstine da^c^vī idüp tavar menüm 23)dür didüki vaktın eyidmese kim men bu tavarı zeyidden 24)satun aldum dise.Bel kim bu tavar menümdür dise 25)mutlakā.Ammā kaçan ol bekir ʿamır üstine da^c^vī idgeni 26)vaktın eyidse.Bu tavar menümdür ,men bu tavarı zeyidden 27)satun aldum dise.Ol vaktın ol bekirnüñ sözi 28)işidilmez.Dahı ol hile kim iddiler, ol dahı sahīh degül.29)Anuñ içün kādī hüküm idmeki zeyid üstine hüküm idmek 30)dür ʿamır üstine.HULĀSA

31)Bir kişinüñ elinde bir ev olsa.Dahı kelse ol 32)evinüñ buçukını zeyid menümdür dise, 33)da^c^vī idse.Dahı ol ev eyesi ıkrār idse,34)eyidse.Evnüñ buçukı senüñdür dise,velakin 35)henüz ol kişi ol evnüñ buçukını zeyidge 36)virmezden burun.Dahı ol ev eyesi gāyıb 37)olsa,kidse.Dahı ev eyesi gā-

yıb oldukından 38)sonra ʿamur dahı kelse,daᶜvī idse,39)eyidse. Uşbu sen daᶜvī idgenün buçuk 40)ev menümdür dise.İmdi ol zeyid 41)ol ʿamürge ġarīm olmaz.Eger 42)ol zeyid ġāyıb olsa.Dahı ol ev eyesi 43)ḥāżır olsa.İmdi ʿamürge çekişmeke ġarım 44) ol ev eyesidür.HULĀṢA

45)Bir yirni iki kişi daᶜvī idse,eyidse.46)Ol iki kişinüñ her birisi uşbu yir 47)menüm elümdedür dise.İmdi ḳāḍī 48) hüküm idmez hiç ol yir ol 49)ikisinüñ birisinüñ elinde idükine.50)Eger ol iki kişinüñ birisi ıḳrār 51)idse,eyidse.Uşbu yir uşbu menüm 52)birle daᶜvī idgen kişinüñ elindedür 53)dise. Ol vaḳtın dahı ḳāḍī ol yir anuñ 54)elinde idükine hüküm idmez.Eger ol 55)iki kişinüñ birisi danuḳ durḳuzsa ol 56)yir kendünüñ elinde idükine.Ol vaḳtın ḳāḍī 57)hüküm ider ol yir ol ol danuḳ dur 58)ḳuzanun elinde idükine.HULĀṢA

12a 1)Zeyidnüñ bir ḳırnaḳı var ıdı.Dahı ol 2)zeyid öldi.Dahı zeyid öldükinden soñra amur 3)keldi,daᶜvī iddi,eyiddi.Bu ḳırnaḳ menümdür,4)bu ḳırnaḳı zeyid maña vasıyyet ḳodı didi. 5)Dahı ḳāḍī ol ḳırnaḳı ʿamürge buyurdı.Dahı 6)ol ʿamur ol ḳırnaḳı ḳabuz iddi.Dahı ḳabuz 7)idgenden soñra bekir dahı keldi,eyiddi.8)Bu ḳırnaḳı zeyid maña vasıyyet ḳodı,bu ḳırnaḳ 9)menümdür didi,daᶜvī iddi.Ol bekir dahı 10)danuḳ durḳuzdı ol ʿamur alġanı ḳırnaḳı 11)kendüye zeyid vasıyyet idgenine. İmdi ʿamur 12)ġarımdur çekişmeke bekir birle kerek ise 13) ol bekir eyidsün ol zeyid evvelki vasıyyetden 14)ḳayıtdı, disün,kerek ise dimesün.Eger ʿamur ġāyıb olsa.Dahı ol ölgen zeydüñ oglı 16)ḥāżır olsa.İmdi ol zeydüñ oglı ḥasım degül 17)dür bekir birle çekişmeke.HULĀṢA

18)Bilgil kim dār diyü ᶜArab luġatında ev yirine 19)eydürler.MUGRIB

20)Ḳaçan bir ev bir kişinüñ elinde olsa.Dahı 21)bir özge kişi kelse,eyidse ol ev elindeki 22)kişige.Uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür 23)dise,daᶜvī idse.Dahı ol daᶜvī idgen kişi 24)danuḳ durḳuzsa ol ev anuñ ıduḳına.Dahı 25)ol evde dıvār dahı olsa.İmdi ḳāḍī ol evi 26)buyurur,virür dıvārı birle ol daᶜvī 27)idgen kişige.Eger ol evi ḳāḍī buyruḳı 28)birle alġan kişi ıḳrār idse,eyidse.Uşbu 29)evnüñ dıvārları ol elinden alduḳum kişi 30)nüñdür dise.Ol ıḳrār

ṣaḥīḥdur.Daḫı ol ev daᶜvī idgen kişi dıvār ol kişinüñdür dimek birle ol kişi evvelki daᶜvīsında 31)yalġan olmamış olur.Anuñ içün kim 32)dār diyü ᶜArab luġatında ev yirine eydürler.33)Muncılayındur kaçan ol elinden evi 34)kidgen kişi danuḳ durḳuzsa kim 35)ol elinden alduḳları evün dörüt 36)dıvārı kendünüñ idükine.Ḳāḍī ol 37)dörüt dıvārı ol elinden ev kidgen 38)kişige buyurur.Daḫı ol ev daᶜvī idüp 39)alġan kişi kine daᶜvīsında yalġan olmaz.HULĀṢA

40)Ḳaçan bir ev bir kişinüñ elinde olsa,Daḫı bir özge kişi kelse,daᶜvī idse,eyidse 42)ol ev elindeki kişige. Uşbu senüñ 43)elüñdeki ev menümdür dise.Daḫı 44)ol daᶜvī idgen kişinüñ danuḳ 45)ları danuḳlıḳ virseler eyidse 46)ler.Biz danuḳuz kim uşbu ev 47)dörüt dıvārları birle uşbu 48)daᶜvī idgen kişinüñdür diseler.49)Danuḳlıḳ virse Daḫı ol danuḳ 50)lar dörüt dıvārı birle danuḳ 51)lıḳ virgenlerinden ṣoñra ol 52)daᶜvī idgen kişi ıḳrār idse,eyidse.53)Bu anuñ dörüt dıvārı ol kişinüñ 54)dür kim evni anuñ elinden aldum dise.55)Ol vaḳtın ol danuḳlaruñ danuḳlıḳı 56)bāṭıl olur kider.Ol evi kine evvelki 57)eyesine ḳaytarurlar. HULĀṢA

12b 1)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir ev olsa.Daḫı ol 2) evi kelse,bir kişi daᶜvī idse menümdür diyü.3)Daḫı ol daᶜvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa.4)Daḫı ol daᶜvī idgen kişinüñ danuḳları 5)danuḳlıḳ virseler,eyidseler.Biz danuḳuz 6)kim uşbu dörüt dıvārı birle uşbu daᶜvī 7)idgen kişinüñdür diseler.Daḫı ḳāḍī ol 8)evi dörüt dıvārı birle ol daᶜvī idgen 9)kişige buyursa.Mundan ṣoñra ol evi elinden 10)kidgen kişi iki danuḳ durḳuzsa kim ol 11)evnüñ dörüt dıvārı kendünüñ idükine.12)İmdi ol dörüt dıvārı ol evi elinden 13) kidgen kişige virmezler.Bel kim ol daᶜvī 14)idip alġan kişinüñdür.HULĀṢA

15)Bir ev bir kişinüñ elinde idi.Daḫı ol kişi 16) eyiddi.Uşbu elümdeki ev zeydüñdür didi.17)Mundan ṣoñra ol ıḳrār idgen kişi danuḳ 18)durḳuzdı ol evüñ içindeki aġaç kendünüñ 19)idükine,kendü dikdükine.İmdi ol kişinün 20) danuḳları işidilmez.HULĀṢA

21)Bir kişinüñ elinde bir yüzük var ıdı.Daḫı 22)

ol kişi ıḳrār iddi,eyiddi.Uşbu yüzük zeydüñ 23)dür didi.Mundan soñra ol ıḳrār idgen 24)kişi danuḳlar durḳuzsa kim ol yüzükün 25)ḳaşı kendünüñ idükine.İmdi ol kişinüñ 26)danuḳları işidilmez.ḪULĀSA

27)Bir kişinüñ elinde bir ḳılıç olsa.Daḫı ol 28)kişi ıḳrār idse,eyidse.Uşbu ḳılıç zeydüñ 29)dür dise.Daḫı mundan soñra ol ıḳrār idgen 30)kişi danuḳ durḳuzsa ol ḳılıçuñ bezeki kendü 31)nüñ idükine.İmdi ol kişinüñ danuḳları 32) işidilmez.ḪULĀṢA

33)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir ev olsa.Daḫı bir 34) özge kişi kelse,ol elinde olġan kişi üstine 35)daᶜvī idse,eyidse.Uşbu senüñ elüñdeki 36)ev menümdür dise.Daḫı danuḳ durḳuzsa.37)Daḫı ḳāḍī ol evi ol daᶜvī idgen kişige 38)buyursa.Daḫı andan soñra ol ev elinde 39)olġan kişi danuk durḳuzsa ol evüñ 40) dıvārı kendünüñ idükine.İmdi ol ev 41)elinden kidgen kişinüñ danuḳı işidilmez.ḪULĀṢA

42)Dükkān daᶜvı idmeküñ daḫı ḥükmi ev daᶜvī 43)idmek kibidür.ḪULĀṢA

44)Ḳaçan bir kişi bir kişi/ge/bir boş 45)yiri menümdür dise.Daᶜvī idse.46)Daḫı ol daᶜvı idgen kişi ol 47)ol yirün dörüt yanını kimüñ 48)milkine ulaşduḳını eyidse velakin ol 49) yirüñ ini uzunı nice arşundur 50)eyidmese. İmdi ol kişinüñ daᶜvīsı ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

13a 1)Bir ev bir kişinüñ elinde idi.Daḫı bir özge 2)kişi keldi,daᶜvī iddi.Uşbu elüñdeki ev 3)menümdür didi.Daḫı ol daᶜvī idgen kişi danuḳ 4)durḳuzdı ol ev kendünüñ idükine. Daḫı danuḳ 5)lar danuḳlıḳ virdükinden soñra ol danuḳ 6)lar öldiler,kiddiler,ya ol danuḳlar ġāyıb 7)oldılar kiddiler.Küçleri yitmedi ol 8)danuḳları bulmaḳa.Daḫı mundan soñra ol ḳāḍī 9)ol daᶜvī idgen kişinüñ danuḳları danuḳlıḳ virdüki 10) sebebinden ḳāḍī ol evi ol daᶜvī idgen 11)kişige buyurmaḳ izdedi ise ol kişi kim ev 12)anuñ elündedür idi,ol kişi eyiddi.Men danuk 13)durḳuzayın .Dıvār menüm dıvārumdur,14)Daḫı ol dıvārı men yapduḳuma didi.İmdi ol 15)kişinüñ danuḳı kim ev anuñ elindedür, işidilmez.16)Bel kim ḳāḍī ol evi dıvārı birle ol daᶜvī 17)idgen kişige buyurur didi.Münteḳā Kitābında munuñ 18)kibi didi.ḪULĀṢA

19)Bir kişinüñ elindeki ḳulını kelse,bir kişi menümdür dise

20)Da^{c}vī idse.Daẖı ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ 21)durḳuzmazdan burun ol kul eyesi ḳulını ṣatsa,velakin ol ṣatun alġan kişige ol kulı henüz teslīm idmese.22)Daẖı andan ṣoñra ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ 23)durḳuzsa ol ḳul eyesinüñ üstine ol ḳul kendü 24)nüñ idükine.Ol vaḳtın ḳādī ol ḳulı buyurur ol 25)da^{c}vī idgen kişige.HULĀṢA

26)İki kişi da^{c}vī iddi bir yiri.Her birisi eyiddi.Menüm 27)elümdedür.Daẖı ol iki kişinüñ birisi ol yir içinde 28)kerpüç kesip durur ıdı.İmdi ol yir ol kerpüç 29)kesenüñ elindedür diyü hüküm olınur.HULĀṢA

30)Bir kişi da^{c}vī iddi,eyiddi.Men uşbu 31)evi oğlumdan ṣatun aldum dise.32)Daẖı ol kişi danuḳ durḳuzsa ṣatun 33)aldukına velakin ol danuḳları tezkiye 34)idmese.Daẖı mundan ṣoñra ol kişi da^{c}vī 35)idse,eyidse.Men bu evi oğlumdan mīrās̱ 36)yidüm dise. İmdi ol kişinüñ 37) da^{c}vası işidilür.HULĀṢA

38)Bir kişi da^{c}vī iddi,eyiddi.Men uşbu evi 39)oğlumdan mīrās̱ yidüm dise.Daẖı ol 40)kişi danuḳlar durḳuzsa ol evi 41)oğlından mīrās̱ yidükine velakin ol 42)kişi danuḳlarını tezkiye idmese.Andan 43)ṣoñra ol kişi da^{c}vī idse,eyidse.Men44)bu evi oğlumdan ṣatun aldum dise.45)Ol vaḳtın ol kişinün da^{c}vīsı 46)işidilmez.HULĀṢA

47)Bir kişi da^{c}vī idse,eyidse.48)Uşbu evni men oğlumdan ṣatun 49)aldum dise.Daẖı danuḳ durḳuzsa,50)ya eyidse ,bu evni men mīrās̱ yidüm dise.51)Daẖı danuḳ durġandan 52)sonra ol da^{c}vī idgen kişi eyidse.Uşbu 53)ev hiç menüm milkim olmadı ebedā dise. 54)Ya eyidse hiç menüm milkim olmadı dise.55)İmdi ol kişinüñ ol danuḳı işidilmez.Ol ḳādīnuñ 56)nüñ idgeni hüküm bāṭıl oldı.HULĀṢA

13b 1)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse ,eyidse.Men bu evni 2) maña ṣadaḳa virdi oğlum.Daẖı men ḳabuż iddüm 3)dise,bir yıldan berü dise.Mundan ṣoñra 4)ol da^{c}vī idgen kişi da^{c}vī idse ,eyidse.Men 5)bu evni oğlumdan ṣatun aldüm iki aydan 6)berü dise.Ol kişi danuḳ durḳuzsa.İmdi 7)ol kişinüñ danuḳı işidilmez illā meger8) ol da^{c}vī idgen kişi sözini yaraşdurġay,9)eyidgey.Oğlum bu evni maña ṣadaḳa iddi 10)idi.Men daẖı ḳabuż iddüm idi.Andan ṣoñra 11 ol ṣadaḳa idgen neme kine kendüge vardı,yitişdi 12)bir sebeb birle.Daẖı ṣoñra ol 14)evni kine men ṣatun aldum didi.İmdi ol 15) vaḳtın ol kişinüñ danuḳı işidilür.HULĀṢA

16)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinün üstine.Sen 17)menüm ṭavarumı helāk iddün didi.18)Dahı ol ṭavarun sıfatını belgülü iddi.19)Dahı ol ṭavarun ḳīmatı bu ḳadardur 20)didi.Belgülü iddi. Dahı da^{c}vī iddi.Maña 21) ol ṭavarun ḳīmatını virgil didi.Mundan 22)ṣoñra ol da^{c}vī idgen kişi eyiddi.23)Men ṣagındum kim ṭavarum helāk oldı 24)ṣagındum menüm hū ṭavarum durup durur 25) ımış,maña ṭavarumı ketür ʿaynı birle ḥāżır 26)idgil,maña ḳīmatını kerekmez didi.İmdi 27)ol da^{c}vī idgen kişinün sözi işidülür. 28)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinün üstine.29)Sen menüm ṭavarumı küç birle aldun,menüm 30)ṭavarum senün ḳatındadur,ʿaynı birle 31 ketür ṭavarumı ḥāżır idgil didi.Mundan 32)ṣoñra ol da^{c}vī idgen kişi eyiddi.Men 33)ṣagındum kim ṭavarum ʿaynı birle senün 34) ḳatuñda durur,sen hū menüm 35) ṭavarumı helāk idmişsin didi.Ol ṭavarımun 36)ṣıfatı budur didi,dahı ḳīmatı budur 37){budur} didi. Dahı ḳīmatını maña virgil didi.38)İmdi ol kişinün da^{c}vısı işidilür.HULĀṢA

39)Bir kişi da^{c}vī idse,eyidse.Uşbu ev zeydün 40)dür dahı zeyid meni vekīl iddi bu ev içre 41)çekişmeke dise.Mundan ṣoñra ol kişi da^{c}vī 42)idse,eyidse.Bu ev ʿamurnundur,ol amur 43)meni vekīl iddi bu ev içre çekişmeke dise.Dahı 44)ol kişi danuḳ durḳuzsa.Ol kişinün danuḳı 45)işidilmez illā meger ol da^{c}vī idgen kişi 46)sözini yaraşdurġay,eyidgey.Men yalġan degül 47)men digey.Bu ev evvel zeydün idi,dahı ol 48)zeyid meni vekīl kıldı bu ev içre çekişmeke.49)Andan ṣoñra ol zeyid ol evni ṣatdı 50)ʿamürge.Dahı ol ʿamur meni vekīl dikdi 51) ol ev içre çekişmeke didi.52)Dahı ol kişi danuḳlar durḳuzdı. 53)İmdi ol kişinün danukları işidilür 54)ol vaḳtın.Anun içün bildük kim da^{c}vısı 55)ṣaḥīḥ ımış.HULĀṢA

14a 1)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse ,eyidse.Uşbu ev falān 2)kişinündür,ol falān kişi meni vekīl ḳıldı 3)bu ev içre çekişmeke dise.Dahı ol da^{c}vī idgen4)kişi andan ṣoñra da^{c}vī idse,eyidse Ol 5)ev menümdür dise.Dahı danuḳ durḳuzsa 6)ol ev kendünün idükine.İmdi ol kişinün 7)danuḳı işidilmez illā meger ol da^{c}vī idgen 8)kişi sözini yaraşdurġay,eyidgey.Uşbu 9)ev evvel ol falān kişinün idi dahı ol 10)falān kişi meni vekīl kıldı ıdı bu ev içre 11)çekişmeke,andan ṣoñra men bu evni ol 12)falān kişiden ṣatun aldum dise.Dahı ol 13)kişi munun üstine danuḳ durḳuz-

sa ol kişinüñ 14)danuḳı işidilür.ḪULĀṢA

15)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse,eyidse.Uşbu ev menüm 16)dür dise.Mundan ṣoñra ol kişi da^{c}vī[17]idse,eyidse.Bu ev falān kişinüñdür,ol falān 18)kişi meni vekīl iddi bu ev içre çekişmeke dise.19)Daḫı ol kişi danuḳ durḳuzsa ol kişinüñ 20)danuḳı işidilür.ḪULĀṢA

21)Eger bir kişi da^{c}vī idse,eyidse.Uşbu ev 22)menümdür,oġlumdan mīrāṣ aldum dise.Mundan 23)ṣoñra ol kişi birle bir özge kişi daḫı 24)ikisi da^{c}vī idseler,eyidseler.Bu ev bizim 25)dür,biz ikimiz bu evni mīrāṣ yidük ölgen 26)kişiden diseler. Daḫı ol ikisi danuḳ durḳuz 27)salar ol evni ölgen kişiden mīrāṣ yidüklerine.28)Ol kişilernüñ danuḳı işidilür.ḪULĀṢA

29)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ 30)üstine.Uşbu senüñ evüñnüñ buçuḳı menüm 31)dür dise.Daḫı ol kişi evüñ buçuḳını da^{c}vī 32)idgemden ṣoñra dönse,ol kişi ol 33)evnüñ barçasını da^{c}vī idse menümdür 34)dise.İmdi ol kişinüñ da^{c}vısı işidilmez.ḪULĀṢA

35)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ 36)üstine.Uşbu senüñ elüñdeki evnüñ barçası 37)menümdür dise.Daḫı mundan ṣoñra ol 38)kişi da^{c}vī idse,eyidse.Ol evüñ buçuḳı 39)menümdür dise.İmdi ol kişinün 40)da^{c}vısı işidilür.ḪULASA

41)Eger bir kişi da^{c}vı idse,eyidse.Uşbu 42)ev menümdür dise.Mundan ṣoñra 43)ol kişi eyidse.Bu ev menüm milkimdür,44) ṣatun aldum dise,ya mīrāṣ yidüm 45)dise.Daḫı ol kişi danuḳ durḳuzsa.İmdi 46)ol kişinüñ danuḳı işidilmez illā meger 47) kim ol kişinüñ da^{c}vīcısı rāżī olġay,48)Ol kişinüñ danuḳına Ol vaḳtın işidilür. ḪULĀṢA

49)Bir kişi da^{c}vī idse,eyidse.Uşbu ṭavarı ṣatun 50)aldum dise.Andan ṣoñra eyidse.Uşbu ṭavar 51)menümdür dise.Mutlaḳ eyidse,andan ṣoñra kine 52)eyidse.Uşbu ṭavarı men ṣatun aldum dise.53)Ol kişinüñ da^{c}vısı işidilür.ḪULĀṢA

ı4b ı)Eger bir kişi bir ṭonı ṣatun alsa yaluñuz.2)Daḫı ol ṭonı ḳabuż idse,eline alsa,ya ḳabuż idmese 3)ya ol kişi ol ṭonı ṣatun almaḳ izdese 4)velakin ṣatun almasa.Mundan ṣoñra ol kişinüñ 5)kim ṭonı ṣatun aldı daḫı ḳabuż iddi ya 6) ḳabuż idmedi ya ṣatun almaḳ tiledi.Daḫı ṣatun 7)almadı.Ol kişinüñ atasa keldi,daᶜvī iddi 8)kim ol oġlı ṣatun alġanı ṭon kendünüñ 9)dür diyü.İmdi ol kişinüñ atasınuñ daᶜvısını ıO)işidürler.Daḫı ol kişi ḳayta/r/ ṣatan kişiden ıı)virdüki bahāyı alur.ḪULĀṢA

ı2)Eger bir kişi bir ṭonı ṣatun alsa yaluñuz ı3)Daḫı ol ṭonı ḳabuż idse ya ḳabuż idmese.ı4)Daḫı ol ṭon ṣatun alġan kişinün atası ı5)kelse,daᶜvī idse,eyidse.Bu oġlum senden ṣatun ı6)alduḳı ṭon menümdür dise.Daḫı ısbāt idse.ı7) Daḫı ḳādī ol ṭonı ṣatun alġan kişinün ı8)atasına buyursa. Daḫı ol daᶜvī idgen kişi ı9)ḳādī buyurġandan ṣoñra ol ṭonı ḳabuż id 20)medin ol kişi ölse.Ol ṭon ol ölgen kişinüñ 2ı)oġlı ḳatında ḳalsa.İmdi ol vaḳtın ol ṭon 22)ṣatun alġan kişige mīrāṣ ḳaldı.İmdi ol 23)ṭon ol ṣatun alġan kişinüñdür. Daḫı ol 24)ṣatun alġan kişi ḳaytar alur.Ol ṣatan 25)kişiden virdüki bahāyı alur.Ammā ḳaçan 26)ol ṭonı ol kişinün atasına ḳadı hüküm idmez 27)den burun ölse.Ol vaḳtın ol ṭonı ḳādī ol kişinüñ 28) atasına hüküm idmez.ḪULĀṢA

29)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse,eyidse.Men 30)bu ṭonı zeyidden ṣatun aldum dise.Daḫı 3ı)ol daᶜvī idgen kişi iki danuḳ durḳuz 32)sa ol ṭonı zeyidden ṣatun alġanına.Daḫı 33) mundan ṣoñra ḳādī hüküm idse zeydüñ 34)üstine ol ṭonı virgil ol daᶜvī idgen 35)kişige diyü.Ya ḳādī hüküm idmese.Mundan ṣoñra 36)ol iki danuḳlıḳ virgen danuḳlaruñ 37)birisi daᶜvī idse,eyidse.Ol ṭon menümdür,38)ol daᶜvī idgen kişinüñ degüldür dise.İmdi 39)ol danuḳuñ daᶜvısı işidilmez illā meger 40)ol daᶜvī idgen danuḳ danuḳlıḳ virdükinde 4ı)eyidgey kim uşbu ṭon menümdür ya uşbu 42)ṭon menüm atamuñdur,atama bu ṭonı ṣatdı 43)falān kim falān kişinüñ oġlıdur digey.İmdi 44)ol iki danuḳuñ danuḳlıḳı işidilür ol 45)ṣatġan kişinüñ üstine velakin ol iki 46)danuḳuñ eyidgeni bu ṭon menüm ya menüm 47)atamuñdur digeni işidilmez.Daḫı ol 48)iki danuḳuñ

birisi mundan sonra eger 49) danuk durkuzsa ol ton kendünün 50)idükine,kendü ol tonı atasından mīrās 51) idükine.Ol vaktın ol da^{c}vī idgen 52)danukun danukları işidilür.Anun 53)içün kim sonrakı sözi evvelki sözine 54)muhālıf degüldür.Bel kim muvāfıkdur.HULĀSA

15a 1)Bir kişi da^{c}vī idse bir kişinün üstine,eyidse.2)Sen uşbu tavarı maña ıkrār iddün dise,velakin 3)ol da^{c}vī idgen kişi eyidmese,ol tavar 4)menüm milkimdür dimese.Bel kim ancak eyidse 5)Sen bu tavarı maña ıkrār iddün,senündür 6)didün dise.Dahı ol kişi danuk durkuzsa.7)İmdi bu mes'elede ᶜālımlar ıhtılāf iddiler.8)Ba^{c}zı ᶜālımlar eyiddiler,kādī ol tavarı 9) ol da^{c}vī idgen kişige buyurgay,virgil 10)digey,ol da^{c}vī olıngan kişige eyidgey.Ammā 11)köp ᶜālımlar katında ol da^{c}vī sahīh degül 12)illā meger ol kişi kim da^{c}vī iddi.Ol kişi 13) eyidgey,da^{c}vī idgeni vaktın sen uşbu 14)tavarı maña ıkrār iddün bu tavar menüm 15)milkimdür digey.Dahı danuklar dahı munun 16)kibi danuklık virgeyler.Ol vaktın kādī 17)ol tavarı ol da^{c}vī idgen kişige virür.18)Fetvā munun üstinedür.HULĀSA

19)Kaçan bir kişi vekīl dikse bir kişini bir ev içün 20) çekişmeke.Dahı ol kişi kim ev anun elinde idi,21)ol kişi danuk durkuzsa kim ol vekīl 22)olgan kişi ıkrār idgenine kim 23)bu ev kendüyi vekīl diken kişinün degül 24)dür diyüp ıkrār idgenine kaçan danuk 25)lar danuklık virse ol vekīl olgan kişi 26)nün ıkrār idip eyidgenine,bu ev meni vekīl idgen 27) kişinün degüldür didükine.Ol vaktın ol 28)vekīlnün danukları barça bātıl olur kider.29)İşidilmez.HULĀSA

30)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinün 31)üstine.Ol da^{c}vī idgen kişi eyidse.Sen uşbu 32)tavarı menüm atama ıkrār iddün dise,atagun 33)dur didün dise,ya sen uşbu tavarı 34)menüm atamun atasınundur didün dise,ya eyidse menüm 37) atamun atamun atasınun menden özge mīrās 38)yir kişisi yokdur dise,velakin ol da^{c}vī 39)idgen kişi eyidmese,bu tavar menüm atamun milki 40)dür dimese,ya menüm atamun atasınun milkidür 41)dimese.Bel kim sen ıkrār iddün dise.Dahı 42)ol da^{c}vī idgen kişi danuk durkuzsa.43)İmdi bu mes'elede şıhlar ıhtılāf iddiler.44)Ba^{c}zı şıyıhlar eyiddiler kim kādī ol ta-

varı 45)ol da^c vī idgen kişige virgey didiler.Ammā köp ^c ālımlar eyiddiler kim ol da^c vī 47)ṣaḥīḥ degüldür illā meger ol kişi kim da^c vī 48)iddi,ol kişi eyidgey da^c vī idgeni vaktın.49)Sen uşbu ṭavarı menüm atama ıkrār iddüñ,50)bu ṭavar menüm atamuñ milkidür digey,ya eyid 51)gey,sen uşbu ṭavarı menüm atamuñ atasına 52)ıkrār iddüñ,bu ṭavar menüm atamuñ atasınuñ 53)milkidür digey.Daḫı danuklar daḫı munuñ kibi 54)danuklık virgey. Ol vaktın ḳāḍī ol ṭavarı 55)ol da^c vī olıngan kişiden alur.Daḫı da^c vī idgen 56)kişige virür.Fetvā daḫı bu köp ^c ālımlar kavlı 57)üstinedür.HULĀṢA

15b 1)Kaçan bir kişinüñ elinde bir ev olsa ya bir kişi 2)nüñ elinde bir kumāş olsa.Daḫı bir özge kişi kelse,da^c vī idse ḳāḍī katında ol ev kendünüñ 4)idükine,ya ol kumāş kendünüñ idükine.Daḫı 5)ol da^c vī idgen kişi danuklar durkuzsa 6) ḳāḍī katında.Daḫı ḳāḍī ol evi ya ol kumāşı 7)ol da^c vī idgen kişige buyursa.Daḫı ol kişi 8)ol ḳāḍī buyurdukı kumāşı henüz almadın 9)ol kişi kim kumāş anuñ elindedür,ya ev anuñ 10)elindedür,ol kişi danuk durkuzsa.11)Ol kişinüñ danukları eyidse.Biz danukuz 12) kim uşbu da^c vī idgen kişi ḳāḍī katında ıkrār 13)iddi kim kendünüñ hakı yok ıdukına,Uşbu da^c vī 14)idgeni ev içinde ya uşbu da^c vī idgeni kumāş 15)içinde diseler,danuklık virseler.İmām 16)Muḥammad eyiddi Münteḳā Kitābında.Eger ol da^c vī 17)olıngan kişinüñ danukları eyidseler kim 18) biz danukuz kim bu da^c vī idgen kişi ıkrār 19)iddi kendünüñ hakı yok ıdukına ḳāḍī ol evi 20)ol da^c vī idgen kişige buyurmazdan burun diseler.21)İmdi ol vaktın ol da^c vī idgen kişinüñ danuk 22)ları bāṭıl olur.HULĀṢA

23)Bir kişinüñ elinde bir ev olsa.Daḫı zeyid kelse,da^c vī 24)idse ol evi ,eyidse.Menüm atam öldi,bu evi men 25)atamdan mīrāş aldum dise.Daḫı ol zeyid danuk 26)durkuzsa.Daḫı ol kişi kim ev anuñ elindedür 27)ol daḫı danuk durkuzsa kim ol zeydün 28)atası ıkrār idgenine dirilikinde kim ol ev kendü 29)nün degül idükine.Daḫı kine ol kişi kim ev anuñ 30)elindedür, kine danuk durkuzsa kim ol zeyid ıkrār idgenine atası ölmezden burun ol atasınuñ degül idükine.İmdi ol 31)vaktın ol zeydün danukları 32)bāṭıl olur,kider.HULĀṢA

33)Bir kişi bir kişinün üstine min ahçam 34)vardur dise, da^c^vī idse.Dahı ol 35)da^c^vī idgen kişi danuk durkuzsa 36) ahçası var ıdukına.Dahı ol da^c^vī 37)olıngan kişi eyidse.Bu da^c^vī idgen 38)kişi ıkrār iddi kim ol da^c^vī 39)idgen min ahçayı menden aldukına 40)dise.Dahı ol da^c^vī olıhgan kişi 41)danuk durkuzsa.İmdi ol 42)da^c^vī olıngan kişinün danukları 43)işidilmez.HULĀṢA

44)Bir kişinün elinde bir ev var ıdı.Dahı 45)ol evi keldi,bir kişi menümdür 46)didi,da^c^vī iddi.Dahı kādī ol 47)da^c^vī idgen kişige sordı ol 48)da^c^vī idgenün evün dörüt yanı 49)kimün milkine ulaşganını.Ol da^c^vī 50)idgen kişi eyiddi. Bilmez men didi.51)Mundan sonra ol da^c^vī idgen 52)kişi ol evi kine da^c^vī iddi.Dahı 53)ol evün dörüt yanı kimün milkine 54)ulaşdukına eyiddi.Ol vaktın ol 55)kişinün da^c^vusı işidilmez.HULASA

16a 1)Bir kişinün elinde bir ev var ıdı.Dahı ol 2)evi,keldi,bir özge kişi da^c^vī iddi,3)menümdür didi.Dahı kādī ol da^c^vī idgen 4)kişige eyiddi.Ol evi kim sen da^c^vī idersin 5)anun dörüt yanı kimün milkine ulaşdukını 6)bilir misin didi.Ol da^c^vī idgen kişi 7)eyiddi.Ol dörüt yanı ulaşdukı milik eyele 8)rinün adını bilmezin didi.Dahı andan sonra 9)olkişi kine keldi,da^c^vī iddi.Dahı ol 10) evnün dörüt yanı ulaşdukı milik eyelerinün 11)miliklerine ulaşdukı yanlarını belgülü kıldı.12)İmdi ol vaktın ol kişinün da^c^vısı 13)işidilür.HULĀṢA

14)Kaçan iki kişi kādī katına kelseler,eyidse 15)ler Uşbu yir bizimdür.Üleşmek izdese 16)ler.İmdi kādī ol yiri üleşdürmegey 17)hattā ol ikisi danuk durkuzmayınca 18)ol yir ol ikisinün elinde idükine.HULĀṢA

19)Bir milik bir kişinün elinde idi.Dahı bir kişi ol milki ol kişinün elinden aldı 21)küç birle.İmdi ol yiri küç birle 22)almak birle ol yir ol kişinün elinde olmaz. 23)Anun içün kim milik kişinün elinde olmaz şeri^c^atda 24) illā danuk birle.Edeb-i Kādī Kitābında eyiddi,Hassān rahımahullahu.Eger kādī kendüsi 26)bilse ol kişi ol yiri eyesinden küç birle 27)aldukını.Ol kādī buyurur ol kişige, ol 28)yirün eyesine virgil,dir.HULĀṢA

29)Kaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişinün üstine.Menüm 30)senün üstünde min ahçam var.dise.Dahı ol 31)da^c^vī

olıngan kişi inkār idse.İmdi danuk 32)ol ahça da^cvī idgen kişinün üstinedür.Anun 33)içün müdde^cī ol kişidür,eger ol kişinün 34)danukı olmasa ol inkār idgen kişinün 35)üstine,anıt içmek kerekdür.Anun içün kim münkir 36)dür anıt münkir kişige virürler.Eger 37)ol da^cvī olıngan kişi eyidse.Ne^cam senün menüm 38)üstümde min ahçan var ıdı velakin men ol 39)min ahçayı sana ödedüm dise. Uşda bu yirde 40)müdde^cī ol ödedüm diyen oldı.Münkir ol 41)ahçam var diyen kişi oldı.Eger ol 42) da^cvī olıngan kişi eyidse.Ne^cam,senün menüm 43)üstümde min ahçan var ıdı velakin sen meni 44)ol min ahçadan berü kıldun dise,ya ol 45)da^cvī idgenün min ahça şimdi hāl degüldür.46)Bel kim mücecceldür dise.İmdi kine bu 47)sūratda müdde^cī ol kişidür kim anun üstine 48)māl vardur ,münkir ol māl eyesi kişidür.49)Bes müdde^cī kişige barça yirde danuk kerek 50)dür.Münkir kişige barça yirde anıt kerek 51)dür illā ol münkir yiddi yirde anıt içmez.52)Ol yidi yiri yukaru beyān iddük kim 53)İmām Ebū Hanīfa kavlı nedür dahı İmām 54)Ebū Yūsuf kavlı birle İmām Muhammad kavlı ne-
55)dür ol yidi mes'elede.ŞERH-İHİDĀYE

16b 1)İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı kim 2)bir kişinün suyı yolı var ıdı kendünün 3)yirine varur ya kendünün bustānına varur.Dahı 4)ol kişi eyiddi.Bu menüm hakumdur didi. Bu yol menüm su yolıkımdan çıkmadı 6)didi.Dahı ol kişi danuk durkuzdı.İmdi 7)ol kişi danukı işidilür.Ammā İmām Ebū Hanīfa katında ol kişinün danukı işidilmez 9)hattā ol danuklar danuklık virmeyince 10)ol su yolı ol kişinün milki idükine.HULĀSA

11)Bir kişinün olukı var ıdı.Dahı ol kişinün 12) damınun olukı bir özge kişinün evinün 13)içine akar ıdı.Dahı ol ev eyesi cāyızdur kim 14)ol oluk eyesinün olukından suyı akmaka komagay 15)kendünün evi içine velakin ol ev eyesine yokdur 16) kim ol oluk eyesinün olukını kesmeklik.

HULĀSA

17)Kaçan bir kişi da^cvī idse,eyidse bir kişige.Menüm 18)senün evün içinden yüriyip keçmek hakum 19)vardur dise. İmdi söz ol ev eyesinün 20)sözidür ne dir ise.HULĀSA

21)Kaçan bir kişi da^cvī idse,eyidse bir kişige.22) menüm senün evün içinden yolumdur 23)dise,ya^cnī milikdür senün içinden yol dise.24)İmdi ol vaktın kine söz ol ev eyesinün sözi 25)dür ne dir ise.HULĀSA

26)Kaçan bir kişi da^cvī idse bir kişinün 27)üstine. Menüm senün evün içinden yolum var 28) dur dise.Dahı ol ev eyesi inkār idse.Dahı 29)ol da^cvī idgen kişi danuk-

lar durkuzsa.30)Dahı ol danuklar eyidseler.Biz danukuz 31)kim uşbu da^c vī idgen kişi uşbu kişinüñ 32)evinüñ içinden keçer idi diseler.İmdi 33)bu danuklık birle hīç neme sābıt 34)olmaz.

HULĀSA

35)Kaçan bir kişi da^c vī idse,eyidse bir kişinüñ 36)üstine.Menüm uşbu kişinüñ evinüñ içinden 37)yolum vardur dise,keçmeke dise.Dahı 38) ol yol menüm milkimdür dise.Dahı 39)ol ev eyesi inkār idse.Dahı ol 40) da^c vī idgen kişi danuk durkuzsa. 41)Dahı ol danuklar eyidseler.Biz 42)danukuz kim uşbu da^c vī idgen 43) kişinüñ uşbu ev içinden yolı vardur 44)diseler.Dahı ol danuklar ol 45)yoluñ uzunı kaç arşundur.46)Dahı ol yoluñ ini kaç arşun 47)dur.Dahı ol yoluñ yanları 48)ne yirge ulaşıp durur,belgülü idseler.Ol vaktın 49) ol danuklarnuñ danuklıklarını işidür 50)ler.Eger ol danuklar ol yoluñ 51)inini uzunı dahı yanlarını belgüsü idmese 52)ler,ol danuklaruñ danuklıkı işidilmezdür.HULĀSA

17a 1)Kaçan danuklar danuklık virseler bir 2)kişinüñ yolı var idukına bir kişinün evinün 3)içinden.Dahı ol danuklar ol yolun 4)inini uzununı bellü idmeseler kaç arşun 5)idükini.Ebū Ca^c fer-i Kebīr eyiddi rahımahullahu.Ol 6)kişinüñ yolınun kadarı ol evüñ uluğ işikinün 7)kadarıncadur didi ini ne kadar ise işiküñ.

HULĀSA

8)Bir ev zeydüñ elinde idi.Dahı ol zeyid 9) da^c vī iddi bir kişinüñ üstine,eyiddi.Ol 10)zeyid eyiddi ol kişige.Uşbu menüm elümdeki 11)ev menüm milkimdür.Dahı menüm elümdedür 12)didi. Dahı ol kişi zeyde eyiddi.Ol ev senüñ 13)milküñ degüldür velakin ol ev senüñ 14)elüñdedür didi.Dahı ol zeyid danuk 15) durkuzdı kim ol ev kendününüñ milki idükine.16)İmdi ol zeydüñ danukı işidilmez illā 17)meger ol danuklar danuklık virgey 18)ler ol ev ol da^c vī olıngan kişinün 19)elinde idükine.Kaçan anuñ kibi danuklık virse 20)ler.Ol vaktın kādī hüküm ider,virür ol 21)evi zeyde .HULĀSA

22)Kaçan zeyid meselā da^c vī idse,eyidse.Uşbu ev 23)menüm elümdedür,menüm milkimdür dise.Ba^c zı alım 24)lar eyiddiler.Bu da^c vı işidilmez.Anuñ içün 25)kim kādī ol zeyidge eyidsün.Kaçan bu ev senüñ 26)elüñde olsa.Dahi senün milküñ olsa, sen ne izder 27)sin menden dir.Bir cevab eydürür bu da^c vī sahīh 28)ol yirde degüldür kim ol yirde ol zeyid birle çekişür kişi olmasa.Ammā kaçan zeyid birle çekişür kişi olsa ol ev zeydüñ elinde degül 29)idükine ya ol ev zeydüñ milkinde degül 30)idükine.Ol vaktın da^c vī sahīhdur.HULĀSA

31)Hassān'un Edeb-i Kādī Kitābında 32)eyiddi,rahımahul-lahu.Kaçan iki kişi bir ev 33)içre çekişseler.Dahı ol iki kişinüñ 34)birisi danuk durkuzsa ol 35)ev kendünüñ elinde idükine.Ol iki 36)kişinüñ dahı birisi danuk durkuzsa 37) ol ev kendünüñ milki idükine.38)İmdi ol ev ol kişinüñdür 39)kim danuk durkuzdı kendünüñ 40)milki idükine.Ol ev ol kişinüñ 41)degüldür kim anuñ danukı danuk 42)lık virdi kendünüñ elinde idükine.HULĀṢA

43)Kaçan bir kişi ıkrār idse.Uşbu 44)ev ya uşbu yir menüm elümdedür 45)dise.İmdi ol da^cvī idgen kişinüñ 46) ıkrārı birle ol kişinüñ eli 47)sābıt olmaz ol ev içre, dahı ol 48)yir içre.HULĀṢA

49)Bir kişi bir kişige eyiddi.Uşbu kumaş menüm 50) dür didi.Dahı ol da^cvī olıngan kişi 51)ıkrār iddi.İmdi ol kişinün ıkrārı 52) işidilür.HULĀṢA

17b 1)Bir kişinüñ elinde bir ev var idı.Dahı zeyid keldi 2)ol kişige kim ev anuñ elindedür,da^cvī iddi.Zeyid eyiddi:3)Uşbu senüñ elüñdeki ev menüm milkimdür,menüm 4)atam bu evi saña rehin kodı didi.Dahı ol ev 5)elinde olgan kişi inkār iddi.Dahı zeyid danuk dur 6)kuzdı ol ev kendünüñ milki idükine.Dahı ol ev 7)ol kişinüñ elinde haksuz idükine.İmdi ol zeydüñ 8)danukı işidilür.Dahı ol ev ol kişinüñ elinde hiç 9)haksuz durup durur.Anuñ içün ol kişi rehine dahı 10)inkār iddi.Bes zeyid ol evi alur ol kişiden 11) hiç neme virmedin.HULĀṢA

12)Fetāvā-yı Ṣugrā Kitābında eyiddi.Bir yir bir kişinüñ 13)elinde idi.Dahı bir özge kişi keldi,eyiddi.Uşbu yir 14) kim senüñ elündedür,bu yiri falān kişi vakıf iddi 15)falān kişige didi.Men bu vakıfnuñ nāẓırı men didi.Dahı 16) dahı ol da^cvī idgen kişi ẕikir idse ol vakıf 17)nuñ şarıtlarını.Dahı ol da^cvī idgen kişi ol yir 18)vakıf ıdukını ısbāt idse.Dahı kādī hüküm idse 19)ol yir vakıf ıdukına. Dahı kādī hüküm idgenden soñra 20)bir kişi dahı kelse,da^c-

vī idse ol ḳāḍī ḥüküm idüp 21) vaḳıfdur didüki yir kendünüñ idükine,kendünüñ 22)ḥaḳı idükine.İmdi ol daᶜvī idgen kişinüñ daᶜvusı 23)işidilür.Şemsü'l-eyimme kim Ḥalavānī'dür,daḫı 24) Rüknü'l-islām kim ᶜAlī'dür,Suġdi'dür raḥımahuma 25)llahu, ol ikisi eyiddi.Ol kişinüñ daᶜvī idiben 26)yir menümdür didüki işidilmez,ḳāḍī ol yirnüñ 27)vaḳıflıḳına ḥüküm idgeninden sonra,didiler.ḪULĀṢA

28)Ḳaçan bir ḳul bir kişinün elinde olsa.{Daḫı} 29)daḫı bir özge kişi kelse,ol ḳul elinde olġan 30)kişige eyidse. Bu ḳul kim senüñ elüñdedür,31)bu ḳul falān kişinündür,ol falān kişi bu ḳulı 32)azād iddi dise.Daḫı ol daᶜvī idgen 33)kişi ol ḳul azād ıduḳına falān kişiden danuḳ 34) durḳuzsa,Daḫı ḳāḍī ol ḳuluñ azād ıduḳına 35)ḥüküm idse.Daḫı ḳāḍī ḥüküm idgenden 36)soñra bir özge kişi kelse,eyidse.U şbu 37)ḳul kim ḳāḍī ḥüküm iddi azādlıḳına,menüm38)dür dise. İmdi ol menümdür diyip daᶜvī 39)idgen kişinüñ daᶜvısı ṣaḥīḥ degüldür 40)barça ᶜālımlar ḳatında.ḪULĀṢA

41)Nıṣāb Kitābında eyiddi.Ḳāḍī İmām sorunıldı.42)Eger bir kişinün ḳulı bir ṭavarı ṣatṣa 43)ḫōcāsı ḥāżır iken Andan soñra ol 44)ḳuluñ ḫōcāsı eyidse,bu ṭavar menümdür 45) dise.İmdi Ḳāḍī İmām eyiddi.Eger ol 46)ḳulġa ḫōcāsı destūr virip durur ısa 47)ṣatmaḳa almaḳa.Ol vaḳtın ol ḳuluñ 48) ḫōcāsı ol ṭavarı menümdür diyip 49) daᶜvī idgeni ṣaḥīḥ degüldür.Eger ḫōcā 50)ol ḳulġa destūr virmedi ise ol 51)vaḳtın ol ḫōcā ol ṭavarı menümdür 52)diyip daᶜvī idgeni ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢATÜ'L-FETĀVĀ 53)eyesi eyiddi.Kerek ise ol ḫōcā ol ḳulġa destūr 54)virmiş olsun kerek ise virmemiş olsun ol 55)ḫōcanuñ ol ṭavarı menümdür didüki ṣaḥīḥ degüldür didi. Anuñ içün ḫōcā ol ḳul ṣatġanını körüp 56)hiç neme dimedüki ol ḳula destūr virmekdür,didi.ḪULĀṢA

18a 1)Bir kişinüñ bir evi var ıdı.Daḫı ol kişi 2)ol evi ṣatdı bir kişige.Daḫı ol evi virdi 3)yaşurun bir nice ᶜadıl kişiler ḳatında ol ṣatun alġan kişige.Andan 4)soñra ol ev ṣatġan kişi ol ṣatġanı 5)evi kişiler közince aşkara vaḳıf iddi 6)danuḳlar birle.İmdi ol kişinüñ vaḳıf 7)idgeni ṣaḥīḥdur ẓāhırda?Eger ol 8)evi ṣatun alġan kişi daᶜvī idse,eyidse.Bu 9)

vakıf idgenüñ evi men senden satun aldum 10)dise.Dahı ol da^c vī idgen kişi danuklar dur 11)kuzsa ol evi satun aldukına ol vakıf ko 12)yan kişiden.İmdi ol kişinüñ da^c vusı sahīh 13)dur. Ol vakıf koğanuñ vakıf idgeni bātıl 14)dur.Eger ol satun algan kişi ol 15)evi bagışlasa ol vakıf koyan kisige,ya ol 16) satun algan kişi ol evi satsa.Ol vakıf 17)koğan kisige cāyızdur.İmdi munuñ kibi idmek 18)hīledür zālımlarnuñ zulmını kaytarmaklıka.HULĀŞA

19)Fetāvā-yı Şuğrā Kitābında eyiddi.Bir kisi bir evi 20) satar ıdı bir kisige.Dahı ol satğan kişinüñ 21)oğlı hāzır iddi ol evi atası satar iken hiç dınmaz ıdı.Andan soñra ol kişinüñ oğlı 23)keldi,da^c vī iddi,eyiddi.Uşbu atam satğanı ev 24)menüm milkimdür didi.Kine uşbu kün dahı bu ev 25)menüm milkimdür didi.Atam bu evi satğanı vaktın 26)bu ev atamun milkinde degül idi didi.Semerkand 27)^c ālımlarınuñ soñrakı kelgen ^c ālımları katında ol 28)oğlanun da^c vısı sahīh degüldür.Ba^c zı şıyıhlar fetvā 29)virdilerbOl oğlanun da^c vusı sahīhdur didiler.HULĀSA

30)Kaçan bir kişi bir tavarı da^c vī 31)idse.İmdi ol kuluñ hōcāsı hāzır 32)olmaklık şarıt mıdur ya şarıt degül 33) midür ol kuluñ da^c vusı sahīh olmak içün?34)İmdi ol kuluñ da^c vusı sahīhdur ol 35)kuluñ hōcāsı hāzır olmasa dahı Vallahu a^c lemu.HULĀŞA

36)Bir kişi da^c vī iddi bir kişinüñ üstine,eyiddi.37)Sen menden bir türük kul gasıb iddüñ 38)didi.Ol kuluñ sıfatı budur budur didi.39)Ol gasıb idgenüñ kulı ketürmeke hāzır 40) idgil didi.Dahı ol da^c vī olıngan kişi 41)vardı,bir kul ketürdi kim ol 42)kuluñ ba^c zı sıfatı muhālıfdur ol da^c vī 43) idgen kişinüñ eyidgeni sıfatuñ ba^c zısına.Dahı 44)ol kul hāzır oldukından soñra ol 45)da^c vī idgen kişi eyiddi,da^c vī iddi.46)Uşbu hāzır olgan kul menüm milkimdür 47)didi.Dahı danuk durkuzdı.İmdi ol 48)da^c vı idgen kişinün danukı işidilür. 49)Ammā kaçan ol kul hāzır oldukından soñra 50)ol da^c vī idgen kisi eyidse 51)ol kul kim men da^c vī iddüm dahı 52)hāzır idgil didüm,izdedüm didi 53)ol kul uşbu kuldur 54)didise,dahı danuk durkuzsa.İmdi ol 55)kisinüñ danukı işidilmez.HULĀŞA

18b 1)Bir kisi da^{c}vī iddi bir hatunun̄ üstine.Sen 2)menüm kırnakumsın.Dahı sen bir özge kişinün̄ 3)kebinlü hatunısın dise. İmdi ol da^{c}vī id(4)gen kişinün̄ da^{c}vusı işidilür.Dahı danukı işidi 5)lür ol kırnakun̄ eri ġāyıblıkında dahı ol 6)kırnakun̄ ġāyıblıkında dahı kaçan ol kırnak 7)ıkrār idse.HULĀSA

8)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinün̄ üstine,9)eyidse. Şol elün̄deki kırnak menüm milkim 10)dür,senün̄ elün̄de haksuzdur dise.İmdi 11)ol kişinün̄ da^{c}vusı sahīhdur.HULĀSA

12)Kaçan bir kisi da^{c}vī idse bir kişinün̄ üstine .13)Uşbu kırnak kim senün̄ elün̄dedür,menüm 14)milkimdür,sen bu kırnakı menden ġasıb iddün̄ 15)aldun̄ dise.İmdi ol kişinün̄ da^{c}vusı 16) sahīhdur.Eger ol da^{c}vī idgen kisi danuk 17)durkuzsa ol kisi kırnakı kendüden ġasıb idgenine.18)Kādī buyurur,ol kisi kim kırnak anun̄ elündedür,19)virgil ol kırnakı ol da^{c}vī idgen kişige diyü.20)Egerçi kim ol kırnakı da^{c}vī idgen kişi menüm 21) milkimdür dimese dahı.HULĀSA

22)Eger bir kisi da^{c}vī idse,eyidse.Menüm kulum 23)kaçdı menden dise.Dahı ol kaçan kulumı uşbu 24)kişi ġasıb iddi dise.İmdi ol kişinün̄ da^{c}vusı 25)sahīhdur hattā eger ol da^{c}vī idgen kişi 26)danuk durkuzsa,ol kulı ol kişiden alur.HULĀSA

27)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse,eyidse bir kişige.28)Sen uşbu kulı ġasıb iddün dise,velakin 29)menden ġasıb iddün̄ dimese. Ol da^{c}vī idgen 30)kişinün̄ da^{c}vusı sahīh keennehü ol da^{c}vī idgen 31)kişi şöyledür kim eyidmişdür.Sen uşbu kulı 32)menden ġasıb iddün̄ dimişdür.HULĀSA

33)Nevāzil Kitābında eyiddi.Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinün̄ 34)üstine.Menüm senün̄ üstün̄de kırık deve küşekim 35)vardur ol kırık deve küşek anaları karnında 36)dur dise,da^{c}vī idse.İmdi ol kişinün da^{c}vusı 37) işidilmez illā meger ol da^{c}vī idgen kişi 38)da^{c}vī idgey,eyidgey kim sen maña kırık 39)deve küşekini ıkrār iddün̄ digey,anaları karnında 40)digey.İmdi ol vaktın körelüm eger ol 41)küşekler anaları karnında belgürüp dururlar ısa 42)ol kişi ıkrār idgeni kün ol vaktın ol 43)da^{c}vī idgen kişinün̄ da^{c}vusı sahīhdur.44)Eger ol küşekler ol kişi ıkrār id 45)geni kün anaları karnında belgürmeseler.46)Ol vaktın ol da^{c}vī idgen kişinün̄ 47)ol küşeklerde hiç hakı yokdur.HULĀSA

48)Bir kişi bir kişinüñ üstine vedi^{c}at da^{c}vī 49)idse.Men senüñ katında vedi^{c}at tavar kodum 50)dise.İmdi ol da^{c}vī idgen kişi labüddür 51)kim ol vedi^{c}at koduki tavar ne şārda kodı 52) ol şarı dahı eyidgey kerek ise ol vedi^{c}at 53)koduki tavaruñ kötürmeke ta^{c}abı olsun kerek ise bir yüñül tavar olsun kötürmeke ta^{c}abı olmasun.HULĀṢA

19a 1)Kaçan bir kişi bir kişiden da^{c}vī ädse, eyidse 2) Sen menden tavar ġaṣıb iddün falān tavarı 3)dise.İmdi körelüm eger ol ġaṣıb olıngan 4)tavaruñ eger ketürmeke ta^{c}abı olsa lābüddür 5)kim ol da^{c}vī idgen kişi eyidgey ol kişi 6)ġaṣıb idgen kişi ol tavarı ne yirde ġaṣıb 7)idgenini.Eger ol ġaṣıb olıngan tavarun 8)kötürmeke ta^{c}abı olmasa.Bel kim ol tavar bir yüñül 9)tavar olsa.Ol vaktın ol da^{c}vī idgen kişi 10)eyidmeklik ol tavarı ne yirde ġaṣıb id 11)genini şarıṭ degüldür.HULĀṢA

12)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine,13)eyidse Menüm senüñ üstüñde miñ batman 14) buġdayum vardur dise,dartu birle dise.İmdi 15)ol da^{c}vī idgen kişinüñ kişinüñ da^{c}vusı 16) ṣaḥīḥ degüldür.Ba^{c}żılar eyiddiler, ṣaḥīḥ 17)durur didiler.

HULASA

18)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine.19)Menüm sende miñ batman darum vardur 20)dartu birle dise.Dahı eger ol daru halāyık 21)^{c}ādesinde dartu birle ṣatılsa.Ol vaktın 22)ol kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.Eger ol 23)daru halāyık ^{c}ādesinde ölçek birle ṣatılsa.24)Ol vaktın ol kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥ degüldür.25)Kaçan kim sen darunun ḥükmini bildüñ ise bil 26)-gil kim zürenüñ dahı fūlnuñ dahı ḥükmi daru 27)ḥükmi kibidür.

HULĀṢA

28)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişiden 29)buġday da^{c}vī idse ya arpa da^{c}vī 30)idse ya hurmā da^{c}vī idse ya 31)duz da^{c}vī idse.İmdi ol da^{c}vı 32)idgen kişi eger uşbu dörüt nemeni ölçek 33)birle da^{c}vī idse,meselā menüm sende miñ 34)kadah buġdayım ya arpam ya hurmām ya 35)duzum vardur dise.Ol vaktın ol 36)da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥ 37)dur.Eger ol da^{c}vī idgen kişi 38)dartu birle da^{c}vī idse,eyidse.Menüm 39)sende miñ batman buġdaymm vardur dise 40)ya miñ batman arpam vardur dise, ya41)miñ batman hurmām vardur dise,42)ya min batman duzum vardur dise.43) İmdi ol vaktın ol da^{c}vī idgen kişi 44)nün da^{c}vusı ṣaḥīḥ degüldür.

HULASA

45)Kaçan bir kişi bir kişiden ahça da^{c}vī idse 46) ya altun da^{c}vī idse.İmdi körelüm eger 47)ol da^{c}vī idgen kişi eyidse,Menüm sende miñ 48)ahçam vardur dise,ya eyidse, menüm sende miñ 49)altunum vardur dise.Ol vaktın ol da^{c}vī 50)idgen kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.Eger ol 51)da^{c}vī idgen kişi eyidse,menüm sende

on ṣā^c 52)aḫçam vardur dise,ya eyidse on ṣā^c altunum 53)vardur dise .Ol vaḳtın ol kişinüñ da^{c}vusı 54) ṣaḥīḥ degüldür.Bilgil demür dahı bakır dahı ḳurḳu 55)şun aḫça altun kibidür.HULĀṢA

19b 1)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse,bir kişiden un2)da^{c}vī idse. İmdi ol un da^{c}vī idgen 3)kişi lābüddür kim dartu birle da^{c}vī idgey,4)ya^{c}nī menüm sende yüz batman unum vardur digey.5)Ölçek birle da^{c}vī idmegey,ya^{c}nī eyidmegey,6)menüm sende yüz ḳadaḥ unum vardur dimegey.HULĀṢA

7)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine,eyidse,8) sen menden yüz ölçek buġday alduñ ,ḳabuz id 9)düñ dise.Dahı ol da^{c}vī idgen 10)kişi danuḳ durḳuzsa.İmdi ol da^{c}vī olınġanı11)kişinüñ üstine vācıbdur kim eger ol buġday 12)durur ısa ol buġdayuñ ^{c}aynını ḳaytarġay ol 13)da^{c}vī idgen kişige.Eger ol buġdayuñ 14 ^{c}aynı durmaz ısa ol buġday kibi buġday ḳaytarġay 15)ol da^{c}vı idgen kişige.HULĀṢA

16)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine 17)Sen menden bu ḳadar ölçek buġday ġaṣıb 18)iddüñ dise,velakin ol da^{c}vī idgen kişi 19)eyidmese ol ġaṣıb idgen kişi ol buġdayı 20)ne yir ġaṣıb idgenini.İmdi ol da^{c}vī idgen 21)kişinüñ da^{c}vısı işidilmez.HULĀṢA

22)Eger bir kişi da^{c}vī idse.Menüm sen ṭavarum 23)ġaṣıb iddüñ.Dahı ol ṭavar senüñ ḳatunda 24)helāk iddüñ dise.Dahı ol ṭavaruñ ḳīmatı miñ 25)aḫçadur dise.İmdi ol da^{c}vī idgen kişinüñ26) da^{c}vusı ṣaḥīḥ degüldür illā meger ol da^{c}vī 27) idgen kişi ol ṭavar ne ṭavardur,ol ṭavaruñ ^{c}aynını eyidgey.Andan ṣonra ol ṭavaruñ ḳīmatını izdegey.Ol vaḳtın ol kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.

HULĀṢA

28)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişi 29)nüñ üstine,sen menden miñ batman 30) üzüm alduñ dise,da^{c}vī idse.İmdi 31)lābüddür kim ol da^{c}vī idgen kişi 32)ol üzümi bildürgey kim mıṣrī midür 33)ya şāmī üzüm midür.Dahı ol lābüd 34)dür kim ol da^{c}vī idgen kişi 35)bildürgey kim ol üzüm ḳara üzüm midür ya aḳ üzüm midür 37)ya kızıl üzüm midür.Dahı ol 38)da^{c}vī idgen kişige lābüddür kim 39)bildürgey da^{c}vī idgeni vaḳtın kim 40)ol üzüm ḳatı yaḫşı üzüm midür 41)ya ḳatı yaman üzüm midür ya orta 42)üzüm midür.Hulāṣatü'l-Fetava 43)eyesi eyiddi raḥımahullahu.Ḳaçan ol 44)kişi da^{c}vī idgeni ṭavar henüz dürür 45)ısa,ol da^{c}vī olınġan kişinüñ ḳatında.46)Ol vaḳtın ol da^{c}vī idgen kişi 47)ol ṭavarı ḥāżır idgil diyüp 48)da^{c}vī idgende ol ṭavaruñ sıfatını eyid 49) meke,beyān idmeke muḥtāc degüldür didi.50)Eger ol da^{c}vī idgeni ṭavar kesilse 51)kidse,bāzārda bulınmasa,ol vaḳtın ol 52)da^{c}vī idgen kişi ne sebebden ṭavarı 53)vardur ol da^{c}vī olıñgan kişinüñ ḳatında 54)anuñ sebebini dahı eyidgey.Anuñ içün 55)kim olġay kim ol ṭavar selem olġay.Dahı 56) ol da^{c}vī idgen kişi lābüddür kim ol ṭavaruñ 57)ḳīmatını eyidgey ne degir ol ṭavar ġaṣıb ol ... 58) ... dahı ne degir çekişdükleri kün dahı ne de...

gir bāzārdan ol ṭavar kesildüki kün.HULĀṢA
20a 1)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine.2)Menüm sende miñ batman üzümüm vardur.3)Ol miñ batman üzüm şāmī üzümdür dahı 4)mısrī üzümdür dise,daᶜvī idse.İmdi ol 5)kişinüñ daᶜvısı ṣaḥīḥ degüldür illā meger ol 6)daᶜvī idgen kişi belgülü idgey şāmī ü-züm 7)ol miñ batmandan kaç batmandur,mısrī 8)üzüm ol miñ batman-dan kaç batman 9)dur.Ol vaktın ol daᶜvī idgen kişinüñ 10)daᶜvısı ṣaḥīḥdur.HULĀṢA

11)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine,menüm 12)sen-de bir ṭavar yüki rummānnum vardur dise.13)İmdi ol daᶜvī idgen kişi eyidgey daᶜvī 14)idgeni vaktın ol yüknün ağırlıkı ne kadar ıdu 15)kını.Anuñ içün kim yük olur kim ulu yük olur,16)yük olur kim kiçi yük olur.Dahı ol daᶜvī id 17)gen kişi daᶜvī idgen vak-tın eyidgey ol 18)rummān datlu rumman mıdur ya ehşi rummān mıdur. 19)Dahı ol daᶜvī idgen kişi daᶜvī idgeni vaktın 20)eyidgey ol rum-mānlar uluğ rummān mıdur ya 21) kiçi rummān mıdur.HULĀṢA

22)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine,menüm 23)se-nüñ katuñda bir eşek yüki sefercellüm 24)vardur dise.İmdi ol daᶜ-vī idgen kişi 25)lābüddür kim eyidgey daᶜvī idgeni vaktın ol 26) eşek yükinün ağırlıkı ne kadar ıdukını.Anuñ içün 27) barça yük berāber degüldür.Dahı ol daᶜvī idgen 28)kişi lābüddür kim eyid-gey ol sefercel ulu ulu sefercel 29)midür ya kiçi kiçi sefercel midür.HULĀṢA

30)Kaçan bir kişi bir kişiden et daᶜvī idse,31)eyidse,me-nüm senün katuñda bir kantār 32)etüm vardur dise,lābüddür ol daᶜvī 33) idgen kişi beyān idgey ol kişinüñ üstinde 34)ne sebeb-den et var ıdukını.HULĀṢA

35)Kaçan bir kişi bir kişiden ḥarīr daᶜvī idse selem 36)sebe-bi birle.Dahı ol daᶜvī idgen kişi ol 37)selemüñ şartını eyidme-se.İmdi ol kişinüñ 38)daᶜvısı ṣaḥīḥdur.Üşbu eyidgenimiz Şemsü'l-islā 39)muñ kitābındadur.Ammā öyürüdlenmiş kavul 40)budur kim ol daᶜvī idgen kişi ḥarīr-i sellem 41)sebebinden kerekdür kim ol selemüñ dahı 42)şartını eyidgey daᶜvī idgeni vaktın.HULĀṢA

43)Kaçan bir kişi bir kişiden un daᶜvī idse.İmdi 44)ol un daᶜvī idgen kişi lābüddür kim ol 45)un kaç batmandur eyidgey.Da-hı ol un 46)yunmış buğday unı mıdur ya yunmamış buğday 47)unı mıdur,anı dahı eyidgey.HULĀṢA

48)Kaçan bir kişi bir kişiden şırurgan 49) daᶜvī idse.İmdi

ol da^c^vī idgen 50)kişi lābüddür kim beyān idgey ol 51)şırurġan aḳ sısāmdan mıdur ya 52)ḳara sısāmdan mıdur dahı ol sısāmuñ 53)ḳadarını dahı eyidgey.Ba^c^zılar eyiddiler kim 54)sısāmuñ ḳadrını eyidmek dahı sıfatını eyid 55)mek dahı sısāmı zikir idmek şarıṭ 56)degüldür,didiler.HULĀṢA

20b 1)Ḳaçan bir kişi manbūḳ da^c^vī idse bir kişi 2)den.İmdi ol da^c^vī idgen kişi lābüddür 3)kim beyān idgey ol manbūḳ ne iplük manbūḳı 4)idükini.HULĀṢA

5)Ḳaçan buz vaḳtı keçdükinden soñra bir 6)kişiden buz da^c^vī idse bāṭıldur.Bel kim 7) ol kişi ol buzuñ ḳīmatını da^c^vī idgey.HULĀṢA

8)Ḳaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişiden dībāc 9)da^c^vī idse.Eger ol da^c^vī idgen kişi 10) ḥāl da^c^vī idse.İmdi ol vaḳtın ol da^c^vī 11)idgen kişi ol dībācuñ sıfatını eyidgey muḥtāc 12) degüldür ol kişi ol dībācuñ veznini eyidmeke.13)Eger ol dībāc da^c^vī idgen kişi ol 14)dībācı ḥāl da^c^vī idmese.Belkim bir aydan soñra 15)alacaḳa da^c^vī idse selem sebebi birle.Ol vaḳtın 16)ol da^c^vī idgen kişi lābüddür kim ol dībā 17)cuñ veznini dahı eyidgey.18)dībāc bir dürlü ḥarīrdür. HULĀṢA

19)Bilgil kim uşbu barça mes'eleler kim zikir 20) eyledük, eger da^c^vī idgen kişi selem da^c^vī 21)idse.Ol vaḳtın da^c^vī idgeni ṭavaruñ sıfatın 22)zikir idmeklik şarıṭdur.Ammā ḳaçan 23) ol da^c^vī idgen kişinüñ da^c^vī idgeni neme 24)selem olmasa.Bel kim ḥāl olsa.Dahı ol da^c^vī idgen 25)kişi ol ṭavarı ḥāżır idgil diyü da^c^vī 26)idse.Ol vaḳtın ol da^c^vī idgen kişi ol 27) da^c^vī idgeni ṭavaruñ sıfatını zikir idmeke muḥtāc degüldür.

HULĀṢA

28)Bir kişi ıyı virdi ḳumāş deşükini düzüci 29)kişige.Ol ḳumāş deşükini düzüci kişinüñ 30)şākirdi birle bir deşük dülbendini ıyı virdi 31)ya deşük ṭonını ıyı virdi dahı ol dülbendün 32)deşükini düzmeke ya ol ṭonnun deşükini 33)düzmeke.Dahı ol dülbendüñ deşükini düzüci 34)kişinüñ şākirdi olsa ya ġāyıb olsa.Dahı ol 35)dülbendüñ eyesi dülbendini ya ṭonını izdese 36)ol deşük düzüci kişiden.Ol deşük 37)düzüci kişi inkār idse,eyidse.Men senüñ 38)dülbendüñi ḳabuż idmedüm dise.Dahı

ol 39) dülbendün̄ eyesi eyidse.Ol dülbendi menüm 40)milkimdür, san̄a yitişdi. ol dülbenid senün̄ 41)şakirdün̄ eli birle dise.İmdi ol dülbenid 42)eyesinün daᶜvısı işidilmez illā meger ol 43) dülbenid eyesi daᶜvī idgey,eyidgey.Ol 44)dülbenid menüm milkimdür,sen ol dülbendi helāk 45)iddün̄,ketür man̄a ol dülübendün ḳīmatını 46)virgil digey.Ol vaḳtın ol daᶜvī 47)idgen kişinün daᶜvısı işidilür,daᶜvusı 48)ṣaḥīḥdur.Eger ol dülbenid 49)eyesi daᶜvī idse,eyidse,Ol dülübenid 50)deşükini düzüci kisige.Men san̄a ol 51)dülbendi ıyı virdüm dise.Daḫı ol 52) dülübenid deşükini düzgen kişi 53)inkār idse.İmdi ol vaḳtın 54)ol daᶜvī idgen kişinün daᶜvusı 55)ṣaḥīḥdur,daᶜvısı işidilür.ḪULĀṢA

21a 1)Ḳaçan bir kişinün̄ borcı olsa bir kişige.Daḫı ol 2)boruçlu kişi daᶜvī idse,eyidse.Men san̄a borcunı 3)kim bu ḳadar bu ḳadar aḫçadur,ıyı virdim 4)dise.Daᶜvī idse ,ya ol boruçlu kişi daᶜvī 5)idse,eyidse kim menüm borçumı san̄a falān6kişi ödedi dise,men destūr virmedin dise.7)İmdi ol kişinün̄ daᶜvısı ṣaḥīḥdur.Ol 8) kişi anıṭ içer.ḪULĀṢA

9)Eger bir kişi daᶜvī idse bir kişinün̄ üstine.10)Men san̄a min̄ aḫça boruç ıyı virdüm,ol min̄ 11)aḫça san̄a vardı yitişdi falān kişi eli birle 12)dise.Daḫı ol min̄ aḫça menüm mālumdur dise. 13)İmdi ol kişinün̄ daᶜvusı işidilmez.ḪULĀṢA

14)Bir kişi vekil idse bir kişini bir ṭavarun̄ çekişmekini 15)ṣuluḥ idmek içün.Daḫı ol kişi vekīl oldukından 16)ṣon̄ra ol vekīl daᶜvī idse ol ṭavar kendünün 17)idükine.İmdi ol vekīlnün̄ daᶜvusı ṣaḥīḥ degüldür.ḪULĀṢA

18)Ḳaçan bir kişi vekīl idse bir kişini bir ṭavar içre 19) çekişmek içün.Daḫı ol vekīl olgan kişi vekīl 20)oldukından ṣon̄ra daᶜvī idse ol ṭavarī[22]kendünün̄ idükine.İmdi ol vekīlnün̄ daᶜvusī[22]işidilmez.ḪULĀṢA

23)Ḳaçan bir kişi vekīl idse bir kişini bir ṭavarı ṣatun 24) almaḳ içün.Daḫı ol kişi vekīl oldukından ṣon̄ra 25)daᶜvī idse ol ṭavar kendünün idükine.İmdi 26)ol kişinün̄ daᶜvusı işidilmez.

ḪULĀṢA

27)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinün̄ üstine .28)Sen menüm ḳumāşumı yırtun̄ dise.İmdi 29)ol ḳumāşı ḥāżır idmek şarıṭ degüldür.ḪULĀṢA

30)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinün̄ üstine.31)Sen me- ... tav... y... ey... dise.32) ... ol tavarı ...

lik ḳāḍī 33)ḳatına şarıṭ degüldür da^c vī ṣaḥīḥ olmaḳ 34)içün.

HULĀṢA

Şāfī Şerhinde selem mes'elesinde eyiddi.36)Ḳaçan bir kişi da^c vī idse,bir kişiden altun 37)da^c vī idse ya aḫça da^c vī idse. İmdi ol 38)da^c vī idgen kişi ḥācet degüldür kim 39)eyidgey ol da^c vī idgenim altun eygü 40)altundur digey.Daḫı ḥācet degüldür kim 41)eyidgey ol da^c vī idgenim aḫça eygü 42)aḫçadur digey.Anuñ içün kim altun dimek 43)aḫça dimek şol ḫalāyıḳ içindeki yürigen 44) belgü naḳıd olınmış altuna kider.Ammā 45)ḳaçan bir kişi bir kişiden kesek altun 46)altun da^c vī idse.Ol vaḳtın ol 47)da^c vī idgen kişi lābüddür kim eyidgey.48)Ol da^c vī idgenim altun eygü altun 49)dur digey.Daḫı kaçan kişi kişiden kesek 50)kümiş da^c vī idse.Lābüddür ol da^c vī 51)idgen kişi eyidgey.Ol da^c vī idgenim 52)kümiş eygü kümişdür digey.

HULĀṢA

21b 1)Eger bir kişi da^c vī idse bir kişinüñ üstine.2)Menüm sende yüz altunum vardur dise.Daḫı ol 3)altun saña kumaş satdım ol ḳumāş bahāsından 4)dur dise.Daḫı ol altun da^c vī idgen kişi beyān 5)idmese ol altun eygü altun mıdur ya orta altun 6)mıdur ya yaman altun mıdur.İmdi ol kişinüñ 7)da^c vusı ṣaḥıḥdur.Ol altun didüki ol altun 8)dur kim ḫalāyıḳ içinde yürür.HULĀṢA

9)Ḳaçan bir kişi da^c vī idse bir kişinüñ üstine.Men 10)saña yüz altun virdüm boruç dise.Daḫı ol 11)da^c vī idgen kişi beyān idmese ol altun eygü 12) altun mıdur ya orta altun mıdur ya yaman 13)altun mıdur.İmdi ol kişinün da^c vusı ṣaḥīḥ 14)dur.Ol altun ol altundur kim ḫalāyıḳ 15)arasında yürür,ya^c nī ḫalāyıḳ arasında ḳankı altunı 16) köp alsalar,ol altundur.HULĀṢA

17)Ḳaçan bir kişi da^c vī idse,eyidse.Menüm sende on 18) miskāl kesek ḳızıl altunum vardur dise.Men saña 19)ḳumāş satdum ol ḳumāş bahāsından dise.Daḫı 20)ol şārda üç dörüt dürlü ḳızıl altun yürise 21)velakin ol üç dörüt dürlü yürigen ḳızıl altunuñ 22) birisi ḳatı yürür olsa.İmdi ol kişinüñ da^c vısı ṣaḥīḥ 23)dur ol kişinün ol on miskāl keşek altunı ol 24)üç dörüt dürlü altunun ḳankısı eksük ise aña kider.HULĀṢA

25)Bir kişi ıḳrār idse,eyidse.Falān kişinüñ 26)mende on misḳāl kesek ḳızıl altunı vardur dise.27)Daḫı ol şārda üç dörüt dürlü altun yürise.28)İmdi ol ıḳrār idgen kişige eydürler,29) beyān idgil,ol ıḳrār idgenüñ altun 30)ḳanḳı altundur dirler.

ḪULĀṢA

31)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse.Menüm sende yüz 32)misḳāl kesek altunum vardur dise.Bu daᶜvī 33)ṣaḥīḥ degüldür.Anuñ içün kim kesek altun 34)dürlü dürlüdür.ḪULĀṢA

35)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse,eyidse.Menüm 36)sende yüz misḳāl herevī kesek altunum 37)vardur dise.Ol kişinün daᶜvusı ṣaḥīḥ 38)degüldür.Anuñ içün kim herevī altun 39)dürlü dürlüdür.ḪULĀṢA

40)Eger bir kişi daᶜvī idse,eyidse bir 41)kişige.Menüm sende on altunum var 42)dur nīsābūr altunı dise,velakin 43) ḳızıl altun dimese.İmdi ol kişinüñ 44)daᶜvusı ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

45)Eger bir kişi daᶜvī idse,eyidse,menüm 46)sende yüz Buḫārā altunı vardur 47)dise,velakin ol daᶜvī idgen kişi 48) eyidmese ol daᶜvī idgenüm altun ḳızıl altundur dimese.İmdi ol kişinün daᶜvusı ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

22a 1)Eger bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine.2)Menüm sende yüz altunum vardur dise.Daḫı ol 3)altun saña ḳumāş satdım ol ḳumāş bahāsından 4)dur dise.Daḫı ol altun daᶜvī idgen kişi beyān 5)idmese ol altun eygü altun mıdur ya orta altun 6)mıdur ya yaman altun mıdur.İmdi ol kişinüñ 7)daᶜvusı ṣaḥīḥdur. Ol altun didüki ol altun 8)dur kim ḥalāyıḳ içinde yürür.

ḪULĀṢA

9)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine.Men 10)saña yüz altun virdüm boruç dise.Daḫı ol 11)daᶜvī idgen kişi beyān idmese ol altun eygü 12)altun mıdur ya orta altun mıdur ya yaman 13)altun mıdur.İmdi ol kişinüñ daᶜvusı ṣaḥīḥ 14)dur.Ol altun ol altundur kim ḥalāyıḳ 15)arasında yürür,yaᶜnī ḥalāyıḳ arasanda ḳanḳı altunı 16)köp alsalar,ol altundur.

ḪULĀṢA

17)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse,eyidse,menüm sende on 18) miṣkāl kesek kızıl altunum vardur dise,men saña 19)kumāş satdum,ol kumāş bahāsındandur dise.Dahı 20)ol şārda üç dörüt dürlü kızıl altun yürise 21)velakin ol üç dörüt dürlü yürigen kızıl altunuñ 22)birisi katı yünür olsa.İmdi ol kişinüñ da^{c}vısı ṣaḥīḥ 23)dur.Ol kişinüñ ol on miṣkāl kesek altunı ol 24) üç dörüt dürlü altunuñ kankısı eksük ise aña 25)kider.

HULĀSA

26)Bir kişi ıkrār idse,eyidse,falān kişinüñ 27)mende on miṣkāl kesek kızıl altunı vardur dise.28)Dahı ol şārda üç dörüt dürlü altun yürise.29)İmdi ol ıkrār idgen kişige eydürler 30)beyān idgil ol ıkrār idgenüñ altun 31)kankı altundur dirler.

HULĀSA

32)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse,menüm sende yüz 33)miṣkāl altunum vardur dise.Bu da^{c}vī 34)ṣaḥīḥ degüldür.Anuñ içün kim kesek altun 35)dürlü dürlüdür.HULĀSA

36)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse,eyidse,menüm 37)sende yüz miṣkāl herevi kesek altunum 38)vardur dise,ol kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥ 39)degüldür.Anuñ içün kim herevī altun 40)dürlü dürlüdür.

HULĀSA

41)Eger bir kişi da^{c}vī idse,eyidse bir 42)kişige,sende on altunum var 43)dur nīsābūr altunı dise,velakin 44)kızıl altun dimese.İmdi ol kişinüñ 45)da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.HULĀSA

46)Eger bir kişi da^{c}vī idse,eyidse,menüm 47)sende yüz buhārā altunı vardur 48)dise,velakin ol da^{c}vī idgen kişi 49)eyidmese ol da^{c}vī idgenüm altun kızıl altundur dimese.İmdi ol kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.HULĀSA

22b 1)Münteka Kitābında eyiddi,eger bir kişi da^{c}vī idse 2)bir kişinüñ üstine dahı eyidse,ol da^{c}vī idgen 3)kişi ol kişige sen falān kişige buyurduñ ḥattā 4)ol falān kişi menden yüz ahça aldı dise.5)İmdi körelüm ol buyurgan kişi buyrukı 6)işidilür kişi midür ya buyrukı işidilmez kişi 7)midür.Eger buyrukı işidilür kişi ise ol 8)da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısı ṣaḥīḥdur.Eger 9)buyrukı işidilmez kişi ise ol da^{c}vī idgen 10)kişinüñ da^{c}vusı işidilmez.HULĀSA

11)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine.12)Dahı ol da^{c}vī idgen kişi eyidse ol kişige,13)sen işāret iddüñ ẓālım kişilerge ḥattā 14)ol ẓālımlar menüm zıyānum iddiler dise.15)İmdi ol da^{c}vī idgen kişinüñ yaluñuz munuñ 16) kibi dimek birle da^{c}vusı işidilmez.HULĀSA

17)Bir kişi ölse dahı ol ölgen kişinüñ üstine bir kişinüñ 18)miñ ahçası olsa.Dahı ol boruçlu kişi öldükinden 19)soñra ol boruç eyesi da^c vī idse bir kişinüñ üstine,20)eyidse,şol ölgen kişinün senüñ üstüne miñ 21)ahçası vardur dise.Dahı ol da^c vī idgen kişi 22)danuk durkuzsa ol kişinüñ üstine ol kişinüñ 23) danukı işidilmez.Dahı ol boruçlu kişiden ol miñ24) ahçayı almaka mālik olmaz ol da^c vī idgen kişi.25)Ammā kaçan ol boruç eyesinüm borçı sābıt olsa,ol ölgen 26)kişinün terekesinde dahı kādī katında sābıt olsa,dahı 27)ol boruçlu kişi kādī katında ıkrār idse,eyidse ol 28)ölgen falān kişinüñ mende miñ ahçası vardur dise.İmdi ol vaktın kādī buyurğay ol boruçlu kişige virgil ol miñ ahçayı ol boruç eyesine 29)digey.^c Uyūn Kitabında edeb-i kadı bābında 30)eyiddi.Eger kādī buyursa ol kişige kim 31)amuñ üstinde ol ölgen kişinüñ miñ 32)ahçası var ıdı dise, ol ölgen 33)kişinüñ borçı eyesine dise.Dahı hāl bu olsa kim 34)ol ölgen kişinüñ vaşīları olsa.Dahı 35)ol vaşī buyurmamış olsa ol ölünüñ 36)üstindeki miñ ahçayı virgil diyü ol 37)kişige kim ölünüñ amuñ üstinde miñ 38 ahçası vardur. İmdi İmām Muhammad eyiddi 39)rahımahullahu.Eger eyidse ol miñ ahçayı 40)ödegeni vaktın ol boruç eyesine.41)Eger ol ödegen kişi eyidse, uşbu min 42)ahça kim falān ölgen kişinündür,menüm 43 üstümedür. İmdi bu miñ ahça ol 44)miñ ahçadandur kim vardur senün 45)ol ölgen kişinüñ üstinedür,bu miñ ahça 46)ol miñ ahçadandur dise cāyızdur.47)Eger ol ölgen kişinüñ boruçlusı 48)ol miñ ahçayı ödese ol ölgen 49)kişiden velakin eyidmese,uşbu miñ 50)ahça kim falān ölgen kişinündür,menüm 51)üstümedür.İmdi bu miñ ahça ol miñ 52)ahçadandur dimese velakin ödese.İmdi 53)ol ödegen kişi teberru^c idmişdür54)vereşe kine ol ölgen kişinün ol 55)miñ ahçayı kine alurlar ol 56)kişiden.Bes ol kişi iki kez miñ 57)ahçayı ğarāmet ider.HULĀŞA

23a 1)Kaçan bir kişinüñ olsa bir kişinün üstine miñ ahçası 2) olsa vedi^c at.Dahı ol kişi kim vedi^c at kodı kişi katunda.Amuñ üstine bir kişinüñ dahı min 3)ahçası olsa boruç.Uşbu sözün açmakı budur kim 4)zeyid ^c amurnun katında miñ ahça vedi^c at koyup durur 5)ıdı.Dahı bekir dahı zeyidge miñ ahça boruç virüp 6)du-

rur ıdı.Dahı bu ᶜamur bekirge min 7)ahçayı ödedi zeyid içün. İmdi İmām Muhammad 8)katında ol zeyid tileklüdür,tilese ol ᶜamürge 9)zamān çekdürsün alsun.Dahı bekirge borçını 10)ödesün ol zeyid evvel virdüki min ahça 11)teberruᶜdur bekirge,ol min ahça sālım kalur,12)tilese ol zeyid cāyız dutsun olᶜamur bekirge 13)virdükini zeyid içün.HULĀṢA

14)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinün üstine 15)min ahçam vardur şol hısāb sebebinden 16)kim menüm birle senün aragda var ıdı dise.17)İmdi munun kibi sebeb zikir idmek sahīh degül 18)dür.HULĀṢA

19)Bir kişi daᶜvī idse bir kişinün üstine,eyidse.Menüm 20) senün üstünde on ahçam vardur dise.İmdi 21)bu daᶜvī sahīh degüldür baᶜżılar katında hattā 22)ol daᶜvī idgen kişi kādīya eyidmeyince,23)buyurgıl mana hakumı virsün dimeyince.Nevāzil Kitābında eyiddi.Bu daᶜvī sahīhdur didi.HULĀṢA

25)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol kişi 26)öldükinden sonra bir kişi kelse,27)daᶜvī idse ol ölgen kişinün üstine.28)Menüm bu ölgen kişide min ahçam var 29)dur dise.Dahı ol ölgen kişinün verese 30)leri üstine daᶜvī idse.Dahı ol daᶜvī 31)idgen kişi danuk durkuzsa.Dahı hāl 32)bu olsa kim ol ölgen kişinün tavarından 33)ol vereselernün elinde hiç neme olmasa.34)İmdi ol daᶜvī idgen kişinün danuk 35)ları işidilür.Dahı ol ölgen kişinün 36)vereseleri ne anıt virürler ol ölgen 37)kişinün tavarı kaldukını bilmedüklerine.HULĀṢA

38)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol kişi öldükinden 39)sonra bir kişi kelse,eyidse.Bu ölgen 40)kişinün mana borçı vardur dise.Dahı bu ölgen 41)kişinün koyup kidgeni māl bu ölgen 42) kişinün borçını öder dise.Dahı ol daᶜvī 43)idgen kişi danuk durkuzsa kim bu 44)ölgen kişinün terekesi ölgen kişinün 45) borçını ödegenine.İmdi bu mes'elede şıyıhlar ıhtılāf 46)iddiler.Baᶜżılar eyiddiler,ol kişinün 47)danukı işidilmez illā meger ol kişi beyān idgey 48)ol tereke ne kadar ıdukını.Ol vaktın işidilür.Eger 49)ol kişinün terekesi yir olsa ya ev olsa lābüddür 50)kim ol yirnün dörüt yanını bildürgey kimün milkine yitişdükini.Ammā kaçan ol boruç eyesi daᶜvī idse,51)eyid-

se verese ıkrār iddi kim tereke ol kişinüñ borçına yitişdükini. Dahı ol da^cvī idgen kişi veresenüñ ıkrār 52)idgenine danuk dur-kuzsa.İmdi ol da^cvī idgen kişinüñ danukı işidilür.Ba^czı53)lar eyiddiler,ol da^cvī idgen kişinüñ danukı işidilür kerek ise ol kişi terekine beyān idsün,54)kerek ise beyān idmesün didiler. Sahīh dahı budur.HULAṢA

23b 1)Kaçan bir kişi ölse,Dahı ol kişi öldükinden 2)ṣoñra bir kişi da^cvī idse,eyidse.Menüm uşbu 3)ölgen kişinüñ üstine miñ ahçam vardur dise,4)da^cvī idse verese üstine.Dahı ol da^cvī id-gen 5)kişi danuk durkuzsa kim ol ölgen kişinün 6)terekesi ol ölgen kişinün borçını ödedükine.Dahı 7)ol boruç eyesi borçını alsa ol ölgen kişinüñ 8)terekesinden.Dahı bu kişi hakını alıp kidgen9)den ṣoñra bir ġarım dahı hāżır olsa,eyidse,10)menüm da-hı bu ölgen kişinüñ üstine bu kadar bu 11)kadar ahçam vardur di-se.İmdi ol ṣoñra12)hāżır olgan ġarım muhtāc degüldür ol ölünüñ 13) terekesini ısbāt idmeke ikinci kez.Keldük 14)imdi eger ol evvel-ki da^cvī idgen kişi hakını 15) alup kidgenden ṣoñra bir kişi kel-se,eyidse,16)uşbu ölgen kişide menüm dahı miñ ahçam var 17)dur dise,da^cvī idse.Dahı ol ṣoñrakı da^cvī 18)idgen kişini ol ölü-nün vereseleri yalġan 19)lasa.Senüñ ol ölgen kişinüñ üstinde hiç nemen 20)yokdur dise,velakin ol evvelki ġarım eyidmese 21)ol i-kinçi ġarımġa ,kirtüsin,senüñ ol ölgen 22)kişide miñ ahçañ var-dur dise.İmdi ne kadar 23)ahça kim ol evvel da^cvī idgen kişi al-dı 24)ısa ol ahça ol evvel alġan kişi birle ol 25)ikinçi ġarımuñ arasındadur.Anuñ içün ol 26)evvelki ġarım ıkrār iddi kim ol ken-düsi alduku 27)min ahçada ol ikinçi ġarım ortak ıdukına.Anuñ 28) içün ol ikisinüñ hakı berāberdür ol miñ ahçada.HULAṢA

29)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol kişinüñ 30)vereseleri kalsa. Ol kişinüñ 31)malı borçına yitmez olsa.Dahı ol kişi 32)öldükin-den ṣoñra bir kişi kelse 33)boruç eyelerinden da^cvī idse verese-34)lernüñ üstine,eyidse,siz bu boruçlu 35)kişi öldükinden ṣoñra bir kul 36)satduġuz dise.Dahı ol da^cvī id 37)gen kişi danuk dur-kuzsa ol 38)verese kul satġanlarına.Dahı 39)ol ölgen kişinüñ ve-reseleri 40)eyidseler,bizim atamız ölmezden 41)burun ol kulı sat-dı ıdı,Dahı ol42)kuluñ bahāsını aldı ıdı diseler.43)Dahı ol vere-seler dahı danuk dur 44)kuzsalar ataları ol kulı dir 45)likinde

satuban bahāsını alduḳına.İmdi[46] ol boruç eyesinün̄ danuḳını işidmek 47)yaḫşıraḳdur ol vereṣelernün̄ 48) danuḳını işidmekden.

ḪULĀṢA

49)Ḳaçan bir kişi ölse .Daḫı ol kişi 50) vereṣeler ḳosa. Daḫı ol kişi māl 51)ḳosa,velakin mālı borçına yitmese.52)Daḫı ol boruç eyesinün̄ birisi kelse,53)da^c vī idse,eyidse,menüm bu ölgen 54)kişinün̄ üstinde mālum vardur dise.55)İmdi ol boruç eyesi birle çekişmeke 56)ġarım olġan ol ölgen kişinün̄ 57) vereṣeleridür.ḪULĀṢA

24a 1)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol kişi māl ḳosa.Daḫı 2)ol kişi vereṣeler ḳosa,velakin ol kişi ḳoyup 3)kidgeni māl borçına yitmese.İmdi cāyızdur ol 4)ölgen kişinün̄ vereṣelerine kim ol ölgen 5)kişinün̄ terekesini ḳurtarġaylar ol boruç 6)lar eyesinden ol boruçlar eyesine boruçlarını virmek 7)birle.

ḪULĀṢA

8)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol ölgen kişi vereṣe 9)ler ḳosa.Daḫı māl kosa,velakin ol ölgen kişi 10)nün̄ mālı borçına yitmese.Daḫı ol vereṣelerün̄ 11)birisi eyidse,men bu terekeni ḳurtarur men bu boruç 12)eyelerinün̄ elinden dise,men boruç eyelerine 13) boruçlarını virür men dise.İmdi ol bir veresege 14)cāyızdur munı işlemek.Ḳaçan özge vereṣeler 15)ḳaçsalar ol terekeni ḳurtarmaḳdan.ḪULĀṢA

16)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol ölgen kişi verese 17)ler kosa,Daḫı māl ḳosa ,velakin ol kişinün̄ mālı 18)borçına yitmese.Daḫı ol kişinün̄ vereṣeleri ḳaçsa 19)lar ol boruç eyesine borçını virüp ḳurtarmaḳdan 20)ol terekeni.İmdi ḳaçan ol vereṣeler ḳaçsalar,21)ḳādī anlarġa buyurmaġay,kelün̄,boruç eyesine borçını 22)virün̄ daḫı terekeni siz alun̄,dimegey,velakin ol 23)ḳādī bir kişini vaṣī dikgey ol terekeni ṣatıp 24) ol boruç eyelerine borçını ödemek içün.ḪULĀṢA

25)Ḫaṣṣāfun̄ Edeb-i Ḳādī Kitābında eyiddi raḥımahullahu.

26)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol ölgen kişinün̄ min̄ 27)aḫçası ḳalsa tereke ancaḳ.Daḫı ol ölgen kişinün̄ 28)üstine min̄ aḫça daḫı boruç ḳalsa.Daḫı ol ölgen kişinün bir oğlı daḫı ḳalsa. Daḫı ol kişi öldükinden ṣon̄ra ol kişinün̄ oġlı eyidse,uşbu 29 atamdan ḳalġan min̄ aḫça atam ḳatında 30)vedi^c atdur,falān kişinün̄dür dise.Daḫı 31)ol falān kelse bu min̄ aḫça 32)menümdür,

men bunı vedi^c^at kodum 33)ıdı uşbu ölgen kişi katında dise.34) Dahı ol ahça menümdür diyüp da^c^vī 35)idgen kişini ol boruç e-yeleri yalğan 36)lasalar eyidse biz bilmezüz kim uşbu 37)miñ ahça kimündür diseler.İmdi 38)kādī ol miñ ahçayı ol boruç e-yelerine 39)virür,ol ahça menümdür diyen kişige 40)virmez.Ammā kaçan ol boruç eyeleri 41)ol kişini kim ahça menümdür didi. 42)vedi^c^at kodum didi,da^c^vī iddi.43)ol kişini kirtüleseler ki-ne kādī ol 44)ahçayı ol boruç eyesine buyurur virür.45)Kaçan ol miñ ahçayı kādī ol 46)ol boruç eyelerine buyursa.Dahı ol 47) boruç eyeleri ol miñ ahçayı 48)alsalar.Andan soñra ol vedi^c^at 48)kodum ol miñ ahçayı ölgen 50)kişi katında diyen kişi kaytar alur 51)ol miñ ahçayı ol boruç eyelerinden.HULĀSA

52)Terike didükümüz oldur kim 53)kişi anı öldükinden soñra koyar 54)kider vereselerge.Dahı ol terekde 55)hiç bir belgülü mu^c^ayyan tavar kişi 56)hākı olmagay. ŞERH-İ FERĀYİZ

24b 1) Hassāf Kitābında,Edeb-i Kadı'da eyiddi rahımahullahu.2) Boruç ısbāt dahı hak ısbāt idmek bābında eyiddi.3)Bir kişi da^c^vī iddi bir ölgen kişi üstine hakum 4)var didi.İmdi ol da^c^vī idgen kişige 5)ğarım olup çekişgen ol ölgen kişinün 6)vere-sesidür ya ölgen kişinüñ vasīsı 7)dur didi.HULĀSA

8)Kaçan bir kişi ölse dahı ol kişi öldükinden 9)soñra bir kişi kelse,vereselernüñ birisinüñ üstine da^c^vī 10)idse,eyidse menüm uşbu ölgen kişinüñ 11)üstine miñ ahçam vardur dise.Dahı ol 12)da^c^vī idgen kişi danuk durkazsa ol bir veresenün üstine. Dahı kādī ol bir ve/re/se 14)nüñ üstine hüküm idse virgil di-yü.İmdi 15)kādī ol bir veresenüñ üstine hüküm idmek 16)lik bar-ça vereselerüñ üstine hüküm id 17)mekdür.Egerçi kim ol kādī hü-küm idgeni 18)veresenüñ elinde neme dahı yok ısa māldan.HULĀSA

19)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol kişi öldükinden soñra 20)ol kişinüñ mālı kalsa.Dahı ol kişinüñ borçı kalsa.21)Dahı ol kişi-nüñ mālı borçına yitmese.Dahı bir kişi 22)kelse,da^c^vī idse,e-yidse,uşbu ölgen kişi 23)nüñ üstine menüm bu kadar ahçam 24) vardur dise.Dahı ol ölgen kişinüñ 25)veresesi ıkrār idse,eyid-se.Ne^c^am ol 26)ölgen atamuz uşbu da^c^vī 27)idgen kişinüñ da^c^vī idgeni ahça vardur 28)dise.İmdi ol veresenüñ ıkrār idgeni ol boruç eyesi ğarımlar hakına işidilmez,velakin kendünüñ hakına işidilür.İmdi kendünüñ hakına işidildükinüñ ma^c^nīsı 29)budur

kim ḥattā eger ol 30) ol ölgen kişinüñ mālı çıḳsa ol 31)mālum var diyü da^{c}vī 32)idgen kişi alur.ḪULĀṢA

33)Bir kişi ḳaçan da^{c}vī idse,uşbu ṭavarı 34)ṣatun aldum di-se.Daḫı ol ṣatun 35)aldum diyen danuḳ durḳuzsa ol 36)evi ṣatun alduḳına,meselā ol da^{c}vī 37)idgen kişinüñ danuḳları 38)danuḳlıḳ virseler,eyidseler,biz 39)danuḳuz kim uşbu da^{c}vī idgen 40)kişi uşbu evni ṣatun aldı falān 41)kişiden kim falān oġlıdur diseler. 42)Daḫı bu evnüñ bahāsını virdi diseler.43)İmdi körelüm eger ol ev ol 44)eger ṣatġan kişinüñ elinde ise.45)Ol vaḳtın ol ṣa-tun aldum 46)diyüp da^{c}vī idgen kişinüñ 47)da^{c}vısını işidürler daḫı ol 48)kişinüñ danuḳını işidürler 49)kerek ise ol da^{c}vī id-gen kişinüñ 50)danuḳları eyidsünler danuḳ 51)lıḳ virdükleri vaḳtın ol ev ol 52)ṣatġan kişinün milkidür disün 53)ler kerek ise dimesünler muḥtāc 54)degüldür.ḪULĀṢA

25a 1)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse,eyidse,men uşbu ṭavarı 2)falān kişiden kim falān oġlıdur,andan ṣatun aldum 3)dise.Daḫı ol da^{c}-vī idgen kişi danuḳlar dur 4)ḳuzsa.Daḫı ol kişinüñ danuḳları e-yidseler,5)biz danuḳuz kim uşbu kişi uşbu ṭavarı falān 6)kişi-den kim falān oġlıdur,andan ṣatun aldı 7)diseler.Daḫı ḥāl bu olsa ol ṭavar ol ṣatan 8)kişiden özge kişi elinde olsa.İmdi eger ol 9)danuḳlar daḫı ol da^{c}vī idgen kişi eyidseler,10)ol ṣatġan kişi bu ṭavarġa mālikdür diseler.11)İmdi ol vaḳtın ol da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vusı 12)işidilür.Daḫı danuḳları ḳabūl olınur.Eger 13)ol ṣatun aldum diyüp da^{c}vī idgen 14)kişi eyid-se men bu ṭavarı falān kişiden ṣatun aldum 15)ol falān kişi ma-ña bu ṭavarı teslim iddi dise.16)Kine ol da^{c}vī idgen kişinün da^{c}vusı işidilür 17) danuḳları ḳabūl olınur.Eger ol 18)ol ṣa-tun aldum diyüp da^{c}vī idgen kişi 19)eyidse,men bu ṭavarı falān kişiden ṣatun aldum.20)Daḫı ol ṣatun alduḳum kişiden men bu ṭa-varı ḳabuż 21)iddüm dise.Kine ol kişinüñ da^{c}vusı işidilür,22) danuḳı işidilür.Eger ol ṣatun 23)aldum diyüp da^{c}vī idgen kişi-nüñ danuḳları 24)eyidseler,biz danuḳuz kim uşbu da^{c}vī idgen 25) kişi uşbu ṭavarı falan kişiden ṣatun aldı.Daḫı ol 26) ṣatun al-ġan kişi ol ṣatun alduḳı ṭavarı ḳabuż iddi 27)ol ṣatġan kişiden. Kine ol da^{c}vī idgen kişinüñ 28)da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.Daḫı danuḳları işidilür.Eger 29) ol ṣatun alġan kişi eyidse,uşbu ṭavar menüm

30)milkimdür,men bu ṭavarı ṣatun aldum şol falān kişiden dise. İmdi kine ol daʿvī idgen kişinüñ daʿvusı ṣaḥīḥdur.Danuḳları 31) daẖı işidilür.Eger ol ṣatun alğan 32)kişi eyidse bu ṭavar menümdür,men bu 33)ṭavarı ṣatun aldum falān kişiden 34)dise.Kine ol daʿvī idgen kişinüñ 35)daʿvusı işidilür.Daẖı danuḳları 36)işidilür.Eger ol daʿvī idgen 37) kişi eyidse,men bu ṭavarı falān kişiden 38)ṣatun aldum,daẖı bu ṭavar menümdür 39)dise.Kine ol kişinüñ daʿvusı işidilür.40)Daẖı danuḳları işidilür.ḪULĀṢA

41)Eger bir kişi daʿvī idse,men 42)uşbu ṭavarı falān kişiden ṣatun aldum 43)dise.Daẖı ol ṣatun aldum diyen 44)kişinüñ danuḳları danuḳlıḳ 45)virseler ol daʿvī idgen kişi 46)ol ṭavarı ol falān kişiden ṣatun 47)aldukına ya ol danuḳlar danuḳ 48)lıḳ virseler ol ṣatun alğan 49)kişi ol ṣatun aldukına ṭavarun bahā 50) sını virgenine,velakin ol danuḳlar 51)eyidmeseler ol ṣatun alğan kişi 52)ol ṭavarı ḳabuż idgenine.Daẖı ol 53)danuḳlar eyidmeseler ol satan kişi 54)ol ṭavarı teslim idgenini ṣatun 55)alğan kişige. Daẖı ol danuḳlar eyidmeseler 56)ol ṭavar ol satğan kişinüñ milkidür 57)dimeseler.Daẖı ol danuḳlar eyidmeseler 58)ol ṭavar ṣatun alğan kişinüñ milkidür 59)dimeseler.Ol vaḳtın ol ṣatun alğan 60)kişinüñ daʿvısı ṣaḥīḥ degüldür,danuḳları işidilmez.ḪULĀṢA

25b 1)Eger bir kişi daʿvī idse,eyidse,men uşbu ṭavarı 2)falān kişiden ṣatun aldum dise.Daẖı ol kişi 3)danuḳlar durḳuzsa.Daẖı ol daʿvī idgen 4)kişinüñ danuḳları danuḳlıḳ virseler ol 5)ṭavar falān satğan kişinün elinde idükine,velakin 6)ol ṣatğan kişinüñ milki idükine danuḳlıḳ vir 7)meseler yaʿnī eyidseler,biz danuḳuz kim uşbu 8)ṭavar falān kişinüñ elinde idi.Daẖı uşbu kişige satdı 9)diseler.İmdi uşbu mes'elede sıyıẖlar ıẖtılāf iddi 10)ler. Baʿżılar eyiddi,bu daʿvī ṣaḥīḥdur ol 11)daʿvī idgen kişinüñ daʿvusı işidilür.Daẖı 12) danuḳı işidilür didiler.Baʿżılar eyiddi 13)ler,bu daʿvī işidilmez ol kişinüñ danuḳları 14)işidilmez didiler.ḪULĀṢA

15)Kaçan bir ṭavar bir kişinün elinde olsa.Daẖı ḥāl 16)bu olsa kim ol ṭavar ol kişinüñ olmasa.Bel kim ol 17)ṭavar özge ki-

sinün olsa.Dahı ol tavar eyesi gayıb ı8) olsa.Dahı zeyid kelse ol kisige kim tavar anun elinde ı9)dür,da^c^vī idse ol kisinün üstine,eyidse ,men 20)uşbu senün elündeki tavarı falān kisiden 2ı)satun aldum,bu tavar ol falān kişinün milki 22)dür dise.Dahı ol da^c^vī idgen kişi danuk 23)durkuzsa.Dahı kādī ol tavarı alsa ol kisinün 24)elinden.Dahı ol da^c^vī idgen kişige virse.Dahı 25)andan sonra ol tavarun eyesi hāzır olsa.Dahı 26)eyidse men bu tavarı hiç satmadum dise,inkār 27)idse. İmdi ol kisinün inkār idgenine i^c^tibār 28)yokdur.Dahı ol da^c^vī idgen kişi bir kez dahı 29)danuk durkuzmaka muhtāc degüldür. İmdi uşbu eyidgenimiz ol vaktındur kim ol kisi kim tavar anun elindedür,ol kişi inkār30)idsedür ol tavar ol gāyıb kişinün 3ı)idükine.Ammā kaçan ol kişi kim tavar 32)anun elindedür,ol kisi ıkrār id 33)se ol tavar ol gāyıb kisinün 34)idükine.Ol vaktın ol da^c^vī idgen 35) kişinün da^c^vusı içün danuk dur 36) kuzdukı isidilmez.Anun içün 37)kim kaçan ol kişi kim tavar anun 38)elindedür,ol eyidse,bu tavar ol 39)falān gāyıb kişinündür dise.Ol 40)vaktın ol tavar elinde olgan kişi 4ı)çıkar kider hasım olmakdan ol 42)tavarı da^c^vī idüp menümdür 43)diyen kisige.Bes mundan ötürü ol 44)da^c^vī idgen kisinün danukı isidilmez.HULĀSA

45)Kaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişi 46)nün üstine,menüm sende min ahçam 47)vardur sana satganım kırnak 48)bahāsından dise.Dahı ol da^c^vī 49)idgen kisi eyidmese,men sana ol 50)satganım kırnakı teslim iddüm 5ı)dimese.Dahı ol kırnakı sen kabuż 52)iddün dimese,İmdi ol kişinün 53)da^c^vusı işidilmez.Dahı danukı 54)isidilmez.HULĀSA

26a ı)Bir kişinün elinde birx ev var ıdı.Dahı ol 2)kisi eyiddi men bu evni atamdan mīrās yidüm 3)didi.Dahı bir özge kişi dahı keldi,da^c^vī iddi 4)ol kisinün üstine eyiddi,men bu evi senün atan 5)dan satun aldum didi.Dahı ol satun aldum 6)diyen kişi danuk durkuzdı ol evi satun 7)aldukına.Dahı ol kisinün danukları eyiddiler,8)biz danukuz kim uşbu evni satun 9)aldı sol ölgen kisiden didiler.Dahı ol ı0)danuklar eyidmediler kim

59)

bu ev ol ölgen 11)kişinüñ evidür dimediler.İmdi ol da^{c}vī 12) idgen kişinüñ danukları işidilür.HULĀṢA

13)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine,eyidse 14) sen maña bir ev satdun on kızıl altuna dise.15)Dahı sen maña ol evni sellim iddüñ dise.Dahı ol 16)da^{c}vī idgen kişi ol evnüñ ḥudūdını eyidmese,17)ol da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısını işidürler. HULĀṢA

18)Bir kişi bir yir satun aldı bir kişiden.Dahı ol 19)satan kişi dahı satun algan kişi dahı ikisi dahı Bağdād 20)içinde idi, velakin ol satun alduki yir Horāsān 21)ilinde idi.Dahı ol satun algan kişi ol satun 22)alduki yirnüñ bahāsını virdi.Dahı ol satun 23)algan kişi bir kişini vekīl iddi ol satun alduki 24)yiri varıp Horāsān'dan kabız idmek içün dahı çekişmek içün.Dahı ol 25)kişi vardı Horāsān'a dahı kine keldi dahı eyiddi.Maña 26)ol yirni kabuz iddürmediler didi.İmdi ol 27)satun algan kişige kādī buyurmaz ol virdüki yir bahāsını hattā ol kişi danuk durkuzmayınca ol yirni ol vekīlge kabuz iddür 28)medüklerine.Kaçan danuk durkuzsa ol 29)vaktın kādī dahı buyurur ol virdüki bahāyı 30)ol satun algan kişige.HULĀSA

31)kaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ 32)üstine,menüm sende yüz ahçam vardur 33)dise şol sebebden kim men saña falān 34)evni kirige virdüm dise.Dahı ol 35)evnüñ hadlarını dahı eyiddse velakin 36)ol ev kendünüñ milki idükini eyidmese.37)Dahı danuklar danuklık virseler 38)ol kişinüñ yüz ahçası var ıdukına 39)ol kişinüñ üstine şol falān evi 40)kirige virdükinden diseler.Dahı 41)ol danuklar danuklık vir 42)dükleri vaktın eyidmeseler ol 43)kirige virgeni ev kirige virgen 44)kişinüñ milki idükine.İmdi ol 45)kişinüñ da^{c}vısı ṣahīhdur.Danukı 46)işidilür. Anuñ içün kim 47)bir kişi bir evni ya bir yirni küç 48)birle bir kişiden ğasıb idse.Dahı ol 49)ğasıb idip algan kişi ol evni 50) ya ol yirni kirige virse.İmdi 51) ol ğasıb idgen kişi ol evnüñ 52)dahı ol yirnüñ kirisine mustahık olur.HULĀSA

26b 1)Kaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişinün üstine eyidse,2)uşbu senün elündeki evni men zeyidden 3)kirige aldum dise,falan ayda dise ya falan künde dise,4)ya falan yılda dise,sen bu senün elündeki evni 5)kirige almazdan burun dise.Dahı ol kişi kim 6)ev anun elindedür,ol dahı da^c^vī idse,eyidse,7)uşbu menüm elümdeki milik menüm icaretümdür,8)maña bu evni zeyid kirige virdi dise.İmdi körelüm 9)ol evvel da^c^vī idgen kişi eger ol kişinün 10)kim elinde ev vardur eger ol kişinün üstine fi^c^il 11)da^c^vı idse ,ya^c^nī ol evvel da^c^vī idgen kişi 12)ol kişige eyidse kim ev anun elindedür, men bu evi 13)zeyidden kirige aldum dahı men bu evni kabuz id 14)düm,dahı sen keldün,menden bu evni küç birle 15)elimden aldun dise,hiç haksuz yirge dise,aldun 16)dise,menden dise.İmdi ol vaktın ol da^c^vī 17)idgen kişinün da^c^vusı sahīhdur.Danukları 18)işidilür. Ammā ol kişi kim ev kendünün elinde degül 19)dür ol kişi da^c^vī idse ol kişinün üstine kim 20)ev anun elindedür,eyidse,men bu evni zeyidden kirige 21)aldum ,sen bu evni zeyidden kirige almazdan burun,22)dahı ol zeyid bu evni saña sellim iddi,virdi,dise.23)İmdi ol vaktın ol da^c^vī idgen kişinün da^c^vısı 24)işidilmez.İmam Zahirü'd-din eyiddi.Ol da^c^vī 25)idgen kişinün da^c^vusı işidilür,kerek ise fi^c^il da^c^vı 26)idsün ol da^c^vī idgen kişi ol kişinün üstine kim ol 27)anun elindedür,kerek ise da^c^vī idmesün.HULASA

28)Bir ev bir kişinün elinde idi.Dahı ol 29)evni iki kişi da^c^vī iddi.Dahı ol 30)iki kişinün her birisi eyiddi bu ev menüm 31) kirige algan evümdür,maña bu evni 32)kirige uşbu kişi kim ev munun 33)elündedür didi.Dahı ol iki da^c^vī 34)idgen kişinün her birisi danuk 35)durkuzdı kim uşbu kişi kim ev munun 36)elindedür, maña bu evni kirige virdi 37)ahçaya iki ayga degin didi.Danuk 38)lar munun kibi danuklık virdi 39)ler,İmdi ol iki kişinün dahı danukı 40)işidilür,ya^c^nī ol iki da^c^vī idgen 41)kişinün ol on ahçaya virür ol evnün 42)eyesine.Biş ahça birisi virür,biş ahça 43)birisi virür.Dahı ol ev iki ay tamām 44)olınca ol iki kişinün arasında olur.

HULASA

45)Kaçan bir kişi icāret bozuldukını da^c^vī 46)idse.İmdi lābüddür kim ol da^c^vī 47)idgen kişi ol icāretnün müdde 48)tinün evvelini eyidgey dahı ahırını 49)eyidgey dahı ol icārete virilgen 50)nemeni icārete algan kişi eline aldukını eyidgey.51)Eger munlardan birisi-

ni zikir olınmasa 52)ol icāret bozulduḳını da^{c}vī idmek 53)lik ṣaḥīḥ degüldür.ḪULĀṢA

27a 1)İcāret bozulduḳını da^{c}vī idgen kişi ol da^{c}vī idgen 2)vaḳtın ol icāretnüñ müddetini eyidmese.Andan 3)ṣoñra ol kişi kine icāret bozulduḳını da^{c}vī idse daḫı 4)ol kişi ol icāretnüñ müddetini daḫı eyidse,evvelini 5)eyidse,ol müddetüñ daḫı aḫırını eyidse,ol müddetüñ 6) daḫı ol icārağa virilgen nemenün teslimini eyidse.İmdi 7)ol kişinüñ ol vaḳtın da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

8)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişiden ,men saña 9)ṭavar ṣatdım daḫı men senden ol ṣatġanım ṭava 10)ruñ bahāsını almadum dise,velakin ol ṭavar 11)bahāsın da^{c}vī idgen kişi eyidmese kim men ol 12) ṣatġanım ṭavarı saña teslim iddüm dimese.13)İmdi ol kişinüñ da^{c}vusı işidilmez,fāsıd14)dur.Andan ṣoñra ol da^{c}vī idgen kişige 15)henüz ḳāḍī meclisinden çıḳmadın bir faḳīh kişi 16)ol da^{c}vī idgen kişige ögredse,eyidse,17)da^{c}vī idgil,eyidgi ol kişige,men saña ṭavar 18)ṣatdım daḫı men ol ṣatġanım ṭavarı saña 19)teslīm iddüm digil.Daḫı ol ṭavaruñ bahā 20)sını men senden almadum ol ṭavarun bahāsını 21)yüz aḳçadur digil dise.Ol faḳīh ol kişige 22)ögredse .Daḫı ol kişi ol faḳīh da^{c}vī 23)idgeni kibi da^{c}vī idse.İmdi ol da^{c}vī idgen 24)kişinüñ ol vaḳtın da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.Daḫı ol 25)kişinüñ danuḳı işidilür,egerçi kim ol da^{c}vī 26)idgen kişi henüz ḳāḍī meclisinden çıḳmamış 27) olsa daḫı.ḪULĀṢA

28) Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı kirige virse 29)daḫı ol kişi kirige virgenden 30)ṣoñra ol kirige virgen kişi 31)da^{c}vī idse eyidse,ol kirige alġan 32)kişige ,men ol ṭavarı saña kirige 33) virgenimden ṣoñra men ol ṭavarı 34)saña sellim iddüm dise.Daḫı ol 35)kirige virgen kişi danuḳ durḳuzsa 36)ol kirige virgeni virgen ṭavarı teslīm 37)idgenine ol kirige alġan kişige.Daḫı 38) ol kirige alġan kişi da^{c}vī idse,39)eyidse,sen ol ṭavarı maña kirige 40)virgenünden ṣoñra ol ṭavarı 41)maña teslīm idmedüm dise.Daḫı ol 42)kirige alġan kişi daḫı danuḳ durḳuzsa 43)ol ṭavarı kirige virgen kişi kendüye 44)teslīm idmegenine.İmdi ol kirige 45)virgen kişinüñ danuḳını işidmek 46)evlādur ol kirige alġan kişinüñ 47)danuḳını işidmekden.Münteḳā Kitābında 48)şihādāt bābında munuñ kibidür.ḪULĀṢA

27b ı)Ziyādāt Kitābında eyiddi şihādāt bābında.Kaçan 2)bir kişi vekīl dikse bir kişini kādī katında,eyidse,3)men seni vekīl dikdüm kim sen izdeyesin ne 4)kim hakum var ısa zeyidnüñ cihetinde dise.5)İmdi eger ol zeyid kādī katında hāzır olmasa 6)velakin ol kādī ol zeyidnüñ adını bilse.Dahı ol 7)kādī ol zeyidnüñ kimüñ oglı ıdukını bilse,ol 8)kişinüñ vekīl dikdüki cāyızdur ol kişini egerçi 9)kim ol zeyid kādī katında dahı hāzır degül ise.ıO)Dahı eger kādī ol çekişilecek kişinün adını ıı)bilmese,Dahı ol kişinüñ aşlını bilmese.Dahı ol ı2)çekişilecek kişi kādī katında hāzır olmasa.Ol ı3)vaktın ol kişinüñ vekīl dikdüki işidilmez.İmdi ı4)vekīllik işidilmez didükümüznün fāyıdası ı5)budur kim eger kādī ol çekişilecek kişinüñ ı6)adın dahı kimüñ oglı ıdukını bilmese.Dahı ol vekīl ı7)diken kişi vekīl dikdükinden soñra gāyıb ı8)olsa kidse.Dahı ol vekīl varsa bir kişini ı9)kādī katına hāzır idse.Dahı ol vekīl ısbāt 20)idmek dilese ol kişinüñüstine ol vekīl diken 2ı)kişinüñ hakını.İmdi kādī ol vekīli komagay 22)ol kişinüñ üstine ol vekīl diken kişinüñ 23)hakını ısbāt idmeke illā meger ol vekīl danuk 24)durkuzgay kim ol çekişilecek kişi kim adı 25)budur dahı falān kişinüñ oglıdur uşbu kişi 26)dür diyü,dahı ol vekīl diken kişi kim falān kişidür,uşbu kişini vekīl dikdi uşbu kişiden hakını kurtarmaka diseler,danuklar danuklık virse 27)ler.Ol vaktın kādī kor ol vekīli ol vekīl 28)diken kişinüñ hakını ısbāt idmeke.İmdi uşbu 29)eyidgenimiz bir fāsıldur kim kādīlar mundan gāfıl dururlar.İmdi kaçan hāk talab idmeke vekīl dikmeküñ hükmini bildüñ ise bilgil kim kişi birle dahı hak çekişmeke vekīl dikmeküñ dahı hükmi budur.30)Dahı boruç ödemeke dahı vekil dikmeküñ 3ı)dahı hükmi budur.Bu sözi yahşı sak 32)lagıl .Bu sözden gāfıl olmagıl.Köp 33)kādī bu sözden gāfıldur.HULĀSA

34)Kaçan bir kişi bir kişini 35)vekīl dikse bir kişiden 36)māl almak içün,velakin 37)ol kişi kādī katında vekīl 38)dikmese.Bel kim özge yirde 39)vekīl dikse.Dahı ol 40)vekīl diken kişi gāyıb 4ı)olsa,kidse.Dahı ol vekīl 42)bir kişini hāzır idse 43)kādī katında şunuñ kibi 44)kişi kim ol vekīl diken 45)kişinüñ ol hāzır olgan 46)kişinüñ üstine mālı olsa.47)Dahı ol vekīl danuk 48)durkuzsa,ol danuk 49)lar danuklık virseler,50)eyidseler,biz danukuz 5ı)kim şol falān kişi kim 52)falān oglıdur,uşbu kişini 53)

vekil dikdi dise.İmdi 54)ol vaktın ol vekilnün 55)danukları işidilür.56)Vekilliki sābıt olur.Ammā 57)danuksuz sābıt olmaz.

HULĀSA

28a 1)Uşbu didükümüz barçası ol vaktındur kim ol 2)vekil dikgen kişi kādī katında hāzır olmagay vekil 3)dikdüki vaktın.Bel kim vekil kādī katından özge 4)yirde dikgey.Ammā kaçan ol vekil diken5)kişi kendünün ol hasmını kādī katında hāzır 6)idse.Dahı ol vekil diken kişi bir kişini vekil dikse,7)ol hasmından māl kabuz idmek içün ya ol 8)hasmı birle çekişmek içün.Dahı ol vekil 9)diken kişi eyidse,men uşbu kişini vekil dikdüm 10)kim uşbu kişi birle çekişgey menden ötürü.Dahı 11)çekişgey her kişi birle menüm ol kişinün 12)üstinde hakum vardur Kūfe şārında dise.İmdi 13) ol vaktın ol kādī ol vekil diken kişinün 14)vekil dikdükini kabūl idgey.Dahı ol vekil 15)hasım idgey çekişmeke ol vekil diken gāyıb oldukından 16)sonra egerçi kim ol kādī ol vekil diken 17)kişinün adını dahı kimün oglı ıdukını bilmese dahı.HULĀSA

18)Eger kādī hüküm idse vekillik sābıt oldukına 19)hiç ol vekil çekişe/ce/ki kişi hāzır olmadın cāyızdur.HULĀSA

20)Ol kişi kim vekildür vedi^{c}at tavarı kabuż idmeke,21)kaçan ol kişi danuk durkuzsa kendü vekil idükine 22)şunun birle kim ol vedi^{c}at konılgan kişi dahı 23) ol vekilnün vekil idükini kirtülese.İmdi 24)ol vekilnün vekillikine danuklık virgen 25) kişinün danuklıkı işidilür.HULĀSA

26) Kaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinün üstine,Dahı ol 27)da^{c}vī idgen kişi eyidse,meni falān kişi vekil dikdi 28)kim şol senün üstündeki mālı almak içün 29)dise,da^{c}vī idse.Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi inkār idse,eyidse,seni ol kişi vekil dikmedi dise.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi ^{c}adıl şāhıdlar durkuzsa 30)kendüsi ol falān kişinün vekili idükine.Dahı 31)kādī hüküm idse ol kişinün vekillikine.32)Andan sonra ol vekil kādī katına bir özge garım dahı hāzır idse.Dahı ol vekil da^{c}vī 34)idse ol garımun üstine,eyidse,meni falān 35)kişi vekil dikdi kim şol sendeki mālı kabuż 36)idmeke dise.Dahı ol garım dahı inkār idse,37)eyidse,sen ol falān kişinün vekili degül 38)sin dise.İmdi kādī ol kişinün

vekillikine 39)ol evvelki danuk birle hüküm idgey.40)Muhtāc degüldür kim kādī ol kişige 41)eyidgey kine danuk durkuzgıl kim sen 42)ol kişinün vekili idükünе digey bu kişi 43)içün. Dahı digey.Beş mından sonra ol 44)vekīl eger on garım dahı hāżır idse,45)Ol vekīl muhtāc degüldür kim danuk 46)durkuz-gay kendüsi ol falān kişinün 47)vekīli idükine,şol evvelki garım inkār 48)idgende kendüsi vekīl idükine.Ol vaktın 49)dur-kuzdukı danuk yiter.HULĀSA

50)Kaçan vekil danuk durkuzsa bir kişinün 51)üstine kendü-yi vekīl diken kişinün hakı var ıdukına.52) Ol kişinün üstine dahı ol vekīl danuk dur 53)kuzdukından sonra gāyıb olsa.Dahı 54)ol vekīli diken vekīl diken kişi kelse,hāżır olsa.Dahı 55) ol kişiden hak izdese.Dahı ol kişi kine inkār 56)idse.İmdi bir kez dahı ol vekīl diken 57)kişi danuk durkuzmak muhtāc degüldür.58)Ol evvel kendünün vekīli durkuzdukı danuk 59)yiter. Kendü dahı danuk durkuzmaka muhtāc degüldür.HULĀSA

28b 1)Kaçan bir kişi iki kişini vekīl dikse hakını kurtarmaka. 2)Dahı ol iki vekīlnün birisi kelse ,hāżır olsa.Dahı 3)vekil da^cvī idse bir kişinün üstine,eyidse,meni 4)vekīl diken kişi-nün senün üstüne hakı vardur dise.5)Dahı ol kişi inkār idse. Dahı ol vekil danuk 6)durkuzsa kendüyi vekīl diken kişinün hakı var7ıdukına.Dahı ol da^cvī idgen vekīl gāyıb olsa,kidse 8)Dahı ol vekīl diken kişinün ol bir dahı vekīl hāżır 9)olsa İmdi ol sonra hāżır olgan vekīl 10)muhtāc degüldür kim bir kez dahı danuk durkuzgay 11)ol kendüyi vekīl diken kişinün katında hakı 12)var ıdukına.Bel kim evvelki vekīl dikdüki danuk yiter.HULĀSA

13)Bir kişinün üstine zeyid da^cvī idse,eyidse,14)ol zeyid ol kişige şol falān kişi kim senün 15)üstünde mālı vardur ol māl eyesi meni dahı 16)dahı ol falān gāyıb kişini vekīl dikdi 17)kim biz ol mālı senden kabuż idmeke dise.Dahı 18)ol kişi kim māl anun üstindedür,ol kişi 19)inkār idse,eyidse,ne ol kişi seni vekīl dikdi 20)dise.Dahı ne ol kişinün menüm üstüm-de mālı vardur 21)dise,ya ol kişi eyidse,ol falān kişinün sen

22)vekīli degülsin dise.Dahı ol vekil danuk 23)durkuzsa ol kişi kendüyi dahı ol falān kişini 24)vekīl dikdükine,yaᶜnı ol vekīlnün danuk 25)ları danuklık virseler,eyidseler,biz da 26)nukuz kim ol falān kişinün mālı vardur 27)uşbu kişinün üstine bu kadar dahı ol 28)falān kişi uşbu zeydi dahı şol falān kişini 29)vekīl dikdi ol mālı uşbu kişiden kabuż idmeke 30)diseler,danuklık virseler.İmdi İmām Muhammad katında kādī hüküm ider ol kişinün üstinde māl var ıdukına.Dahı kādī hüküm 31)ider ol iki kişinün vekīllikine.32)İmdi uşbu eyidgenimiz İmām Muhammad 33)katındadur.Ammā İmām Ebū Hanīfa 34)katında dahı İmām Ebū Yūsuf katında 35)kādī ne ol kişinün üstinde māl 36) var ıdukına hüküm ider ne ol 37)ikisinün vekīllikine hüküm ider.38)İmdi İmām Muhammad katında kaçan 39)kādī hüküm idse ol ikisinün 40)vekīllikinün üstine ,dahı māl 41)ol kişinün üstine var ıdukına.Mundan 42)sonra kaçan ol ġāyıb vekīl 43)hāżır olsa ol ġāyıb vekīl muhtāc 44) degüldür kine başdan danuk 45)durkuzmaka ol kişinün üstinde 46)māl var ıdukına.Dahı kendüsi vekīl 47)idükine.Bes ol evvelki danuk yeter.48)İmdi kaçan ol hāżır vekil mālı 49)dahı vekīlliki dahı ısbāt idse.Ol 50)vaktın yokdur ol hāżır vekīl 51)ge ol mālı ol kişiden almaka.52)Bel kim şabur idgey hattā 53)ol ġāyıb vekīl kelince.Kaçan 54)kelse ol mālı ikisi bile algay 55)lar. Ammā ol hāżır vekilge 56)cāyızdur vekīllik ısbāt id 57)mek içün dahı māl ısbāt id 58)mek içün çekişgey ol bir vekil 59) hāżır olmadın.HULĀŞA

29a 1)Kaçan bir kişi danuk durkuzsa māl eyesi 2)kendüyi dahı falān ġāyıb kişini vekīl idgenine 3)falān kişi birle çekişmek içün ya mālını kim 4)falān kişinün üstindedür,anı kabuż idmek içün.Dahı 5)ol māl eyesi kendüyi dahı ol falān ġāyıb kişige 6) dahı birisi ne işleseler cāyız dutġanına danuk 7)durkuzsa.İmdi kādī hüküm ider ol hāżır 8)kişinün vekīllikine ,velakin ol ġāyıb kişinün 9)vekillikine hüküm idmez.HULĀŞA

10)Vaşī kaçan danuk durkuzsa şol falān ölgen 11)kişi kendüyi vaşī idgenine dahı şol falān ġāyıb kişini 12)vaşī idgenine.İmdi kaçan danuklar danuklık virseler ol 13)daᶜvī idgen kişini dahı ol falān ġāyıb kişini vaşī 14)idgenine ol falān ölgen kişi.İmdi ol vaktın kādī 15)hüküm ider ol daᶜvī idgen ki-

şini dahı ol falān 16)ġāyıb kişi vaṣī idükine ol ölgen kişinüñ. İmdi 17)uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur dahı 18) İmām Muḥammad ḳatındadur.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında 19)ḳāḍī ol ḥāżır kişi kim da^{c}vī iddi vaṣī idükine 20)ancak anuñ vaṣī-lıḳına hüküm ider ol ġāyıb 21)kişinüñ vaṣīlıḳına hüküm idmez.

HULĀṢA

22)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine.Dahı ol 23)da^{c}vī idgen kişi eyidse falān kişi meni vekīl ḳıldı 24)kim borçını almaḳa dise.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi ol 25)kişini ḥāżır idse ḳāḍī ḳatına.Dahı ol da^{c}vī idgen 26)kişi eyidse ol da^{c}vī olın-ġan kişige ketür ol falān kişinüñ 27)mālını kim senüñ üstüñ-dedür ,virgil dise.Dahı ol boruçlu kişi da^{c}vı idse ,eyidse men ol falān kişige ol borçını ödedüm dise ya ol 28)boruçlu kişi eyidse,meni ol falān kişi 29)borçından berī iddi dise. Dahı ol 30)boruçlu kişi munuñ kibi söz digende ol 31)vekīl eyidse,ʿazıl iddi ol 32)vekīl idgen kişi meni vekīllikden 33) dise.Ol vaḳtın imdi körelüm 34)eger ol da^{c}vī idgen kişi vekīl olduḳı 35)eger bu boruçlu kişi tilemeki birle olsa,36)ol vaḳ-tın ol vekīl eyidgeni meni vekīl 37)idgen kişi ʿazıl iddi di-yüp da^{c}vī 38)idgeni işidilmez.Eger ol 39)da^{c}vī idgen kişinüñ vekīl olduḳı 40)ol boruçlu kişinüñ tilemeki birle 41)olmasa. Ol vaḳtın ol vekīl eyidgeni meni 42)vekīl diken kişi ʿazıl id-di digeni işidilür 43)velakin ol kişinüñ ʿazıl olġanı ol 44) vaḳtın işidilür kim ḳaçan ol da^{c}vī 45)idgen kişi danuḳ durḳuz-ġay 46)kendüyi ʿazıl idgenine ol kendüyi 47)vekīl diken kişi. Anuñ içün kim 48)ḳaçan vekīllik boruçlu kişi tilemeki 49)birle olsa.Ol vaḳtın ol vekīl diken 50)kişi vekīli ʿazıl idmeke mā-lik olmaz.51)Ammā ḳaçan vekīllik boruçlu kişi tilememek 52) birle olsa.Ol vaḳtın vekīl diken 53)kişi vekili ʿazıl ider.ʿAzıl iddi meni 54)didüki işidilür ḳaçan ol vekīl danuḳ 55)durḳuzsa ol vekīl diken kişi kendüyi 56)ʿazıl idgenine.HULĀṢA

29b 1)Bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine.Dahı ol 2)da^{c}vī idgen kişi eyidse,falān kişi meni vekīl 3)ḳıldı borçını sen-den almaḳa dise.Dahı ol da^{c}vı idgen 4)kişi ol boruçlu kişini

kādī katında hāżır idse.Dahı 5)kādī katında ol kişinüñ üstine daᶜvī idse.6)Dahı ol kişi daᶜvī idgenden soñra ol daᶜvī 7)olıngan kişi eyidse,meni ol boruç eyesi falān kişi 8)borçından berī iddi dise,ya ol boruçlu kişi 9)eyidse,men ol boruç eyesi falān kişige borçını 10)ödedüm dise.Munuñ kibi daᶜvī idse.Dahı ol 11)boruçlu kişi munuñ kibi daᶜvī idgende ol vekīl 12)eyidse,men ol kişinüñ vekīli degül idüm dise.13)Dahı ol boruçlu kişi eyidse,kirtüsin,sen ol 14)kişinüñ vekīli degül idüñ dise.İmdi ol 15)vekīlnüñ munuñ kibi daᶜvī idgeni dahı ol ġarım anı kirtülageni ṣaḥīḥ degüldür.17)İmdi bu söznüñ fāyıdası budur kim eger 18)ol vekīl ol boruçlu kişi birle ṣuluḥ idüp19)neme alsa ol boruçlu kişiden ol borçından ötkürü.20)Dahı ol vekīl andan soñra eyidse ,men ol 21) kişinüñ vekīli degül idüm dise.Dahı ol 22)boruçlu kişi kirtülese,eyidse,kirtüsin sen 23)ol kişinüñ vekīli degül idün dise.Dahı ol 24)boruçlu kişi ol ṣuluḥ idüp virdüki nemeni kine 25)almak izdese ol vekīlden.Ol almak izdemek 26)işidilmez.Vallahu aᶜlem HULĀṢA

27)Kaçan bir kişi bir kişiden māl daᶜvī idse,eyidse,28) menüm falān kişinüñ üstinde mālum var ıdı.29)Dahı sen ol māluma kefīl olduñ dise.Ol mālumı maña virgil dise.İmdi ol daᶜvī idgen kişi lābüddür kim ol mālı beyān idgey kim ol māl ne sebebdendür anun 30)üstinde,boruç virmek sebebinden midür ya 31)tavar satmak sebebinden midür,ya ne sebebden 32)dür,elbetde beyān idmek kerekdür.Anuñ 33) içün kim adam kanı bahāsı içün żamān 34)olmak cāyız degüldür.Dahı mukāteb kul 35)virecek māl żamān olmak cāyız 36)degüldür.HULĀṢA

37)Bir kişi ṣatdı iki kişige bir ṭavarı 38)miñ ahçaya ṣatdı.Dahı ol iki ṣatun 39)alġan kişinüñ her birisi żamān oldı. 40)Dahı birisine ol ṣatun aldukları tavar 41)bahāsı içün dahı ol ṭavar ṣatġan kişi 42)uġradı,yaᶜnī yolukdı ol iki ṣatun 43) alġan kişinüñ birisine.Dahı ol ṣatġan 44) kişi daᶜvī iddi ol kişinüñ üstine,eyiddi,45)men saña dahı ol falān kişige,ikiñüzge 46)bir ṭavar ṣatdım miñ ahçaya didi.47)Dahı ikiñüz birisi birisüñüzge żāmın 48)sız dahı birisüñüznün destūrı birle didi.Dahı ol daᶜvī idgen 49)kişi danuk durkuzdı.İmdi kādī 50) ol hāżir kişige buyurgay miñ ahçayı 51)virgil biş yüzini senüñ

içün bis 52)yüzini żamān oldukuñ içün digey.53)İmdi eger ol daᶜvī idgen 54)kişi ol ḥāżır kişiden neme olmasa.Andan soñra 55)ol ġāyıb kişige yoluksa.İmdi tilese ol ġāyıb 56)degüldür.

HULĀṢA

30a 1)Bir kişi eger daᶜvī idse bir kişinüñ 2) üstine eyidse, sen maña eyiddüñ kim senüñ 3)ne kadar nemen var ısa zeyidnüñ üstine,men żāmın 4)men didüñ dise,men dahı kabūl iddüm dise. 5)Dahı menüm zeyidnüñ üstinde min ahçam var 6)dur dise.Dahı ol daᶜvī idgen kişi danuk 7)lar durkuzsa.İmdi kāḍī hüküm ider ol 8)żāmın olgan kişinüñ üstine dahı ol ġāyıb zeyid 9)nüñ üstine dahı ol miñ ahçayı virgil diyü.10)İmdi ol daᶜvī idgen kişi tileklüdür,tilese 11)ol miñ ahçayı ol żāmın olgan ḥāżır kişiden 12)alur,tilese ol miñ ahçayı ol ġāyıb olgan 13)zeyidden alur.İmdi eger ol daᶜvī idgen 14)kişi ol miñ ahçayı ol żāmın olġan kişiden 15)alsa ol żāmın olġan kişi dahı kaytar ol virdüki 16) miñ ahçayı zeyidden alur eger ol żāmın 17)olġan kişi zeydüñ buyrukı birle żāmın olsa.

HULĀṢA

18)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine,19)eyidse,menüm şol ġāyıb zeyidnüñ üstine miñ 20)ahçam vardur.Dahı sen ol ahçaya żāmınsın 21)dise.Dahı ol daᶜvī idgen kişinüñ danukları eyidse 22)ler,biz danukuz kim uşbu kişi żāmındur şol 23)miñ ahçaya kim uşbu kişinüñ var idı zeyidnüñ 24)üstinde diseler,velakin ol danuklar danuk 25)lık virgenleri vaktın eyidmeseler,uşbu kişi26)ol zeyid üstindeki miñ ahçaya zeyidnüñ buyrukı 27)birle żāmın oldı dimeseler.İmdi kāḍī hüküm idgey ol żāmın olġan kişinüñ üstine ol miñ ahçayı virgil digey.Ol ġāyıb zeyidnüñ üstine hüküm idmegey ḥattā bu sözüñ 28)kim ol ġāyıb kişinüñ üstine hüküm idmegey 29)didükümüznüñ fāyıdası budur kim kaçan 30) ol kişi kelse ,ḥāżır ol vaktın ol 31)daᶜvī idgen kişi muhtācdur ol 32)ḥāżır olġan kişinüñ üstine danukı kine bir 33)dahı durkuzmaka.HULĀṢA

34)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ 35)üstine eyidse, menüm şol falān ġāyıb 36)kişinüñ üstine miñ ahçam vardur, 37)Dahı sen ol miñ ahçaya żāmınsın dise 38)dise.Dahı ol daᶜvī idgen kişi danuk 39)durkuzsa.Dahı ol kişinüñ danuk 40)ları danuklık virseler,eyidse 41)seler,biz danukuz kim uşbu

kişi żā 42)mındur şol miñ aḫçaya kim 43)uşbu kişinüñ var ıdı, şol 44)falān ġāyıb kişinüñ üstine dise.Daḫı 45)ol danuḳlar eyidseler,uşbu[46]kişi żāmın olduḳı ol ġāyıb kişiden 47)ol ġāyıb kişinüñ buyruḳı birle żāmın 48)dur diseler,İmdi ol vaḳtın 49) ḳādī ol miñ aḫçayı ol 50)żāmın olġan kişinüñ üstine daḫı 51) ol ġāyıb kişinüñ üstine daḫı ḥüküm 52)ider,nite kim yuḳaru eyiddük.ḪULĀṢA

30b 1)Bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine ,eyidse 2)ol da^{c}vī idgen ol kişige sen żāmın 3)olduñ menüm içün.Daḫı şol falān ġāyıb kişi 4)daḫı żāmın oldı ,ikiñüz miñ aḫçaya dise.5) Daḫı siz ikiñüz kine birisüñüz birisüñüzge 6)żāmın olduġuz dise.Daḫı ol da^{c}vī idgen 7)kişi danuḳ durḳuzsa.İmdi ḳādī ol miñ8aḫçayı buyurġay ol ḥāżır kişinüñ üstine,virgil 9)diyü ol da^{c}vī idgen kişige digey.Daḫı ol 10)da^{c}vī idgen kişi ol miñ aḫçayı tilese ol 11)ḥāżır kişiden alġay tilese ol ġāyıb kişiden alġay.12)Eger ol da^{c}vī idgen kişi ol ġāyıb kişini 13)bulsa. İmdi ol da^{c}vī idgen kişi kine başdan 14)danuḳ durḳuzmaḳa muḥtāc degüldür.Ol 15)evvelki durḳuzduḳı danuḳ yiter.ḪULĀṢA

16)Bir kişi ṣatun aldı bir kişiden bir ḳulı min 17)aḫçaya. Daḫı ol ṣatun alġan kişi ol ḳulı ḳabuż 18)iddi ṣatġan kişi destūrı birle.Daḫı mundan 19)ṣoñra ol ṣatġan kişi eyiddi ol ṣatun alġan 20)kişige,ketür ol ṣatġanım ḳulnuñ bahāsını 21) kim miñ aḫçadur,virgil didi.Daḫı ol ṣatun 22)alġan kişi eyiddi,men ol min aḫçayı falān ġāyıb 23)kişinüñ üstine ḥavāle iddüm,andan alġıl,didüm 24)didi.Daḫı ol ṣatun alġan kişi danuḳ durḳuz 25)dı.Daḫı ol ġāyıb kişi ḥāżır oldı.İmdi 26)ol miñ aḫça ol ḥāżır olġan kişinüñ üstine[27]lāzımdur.ḪULĀṢA

28)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine,29)menüm sende miñ aḫçam vardur didi.30)Sen falān kişige żāmın olduḳuñ sebebinden 31)didi.Daḫı ol da^{c}vī idgen ḳişi 32)danuḳlar durḳuzdı.Daḫı ol danuḳ 33)lar danuḳlıḳ virdiler.Daḫı ol 34)da^{c}vī olınġan kişige ḥüküm iddi 35)mālı virgil ol da^{c}vī idgen kişige 36)

divü .Dahı kādī hüküm idgehden sonra 37)ol da^cvī idgen kişi ol żāmın 38)olğan kişini ol da^cvī idgeni māldan 39)berī iddi, anı żāmınlıkdan çıkardı.40)Dahı ol żāmını berī idgenden sonra 41)bilindi kim ol da^cvī idgen kişinüñ 42)da^cvısı bātıl imış.Dahı kādīnuñ ol 43)hüküm idgeni şahīh vākı^c olmamiş 44)ımış.Dahı mundan sonra ol da^cvī 45)idgen kişi eger tilese ol żamın üstine 46) kine da^cvī idmek izdese ol miñ 47)ahçayı dahı danuk durkuzmak izdese 48)ol kişinüñ üstinde miñ ahça var ıdukına 49)żāmın ol_mak sebebinden.İmdi yokdur 50)kim ol kişige kine da^cvī idgey.51)Anuñ içün kim evvel ol kişinüñ 52) zimmetini berī iddi.HULĀSA

31a 1)kaçan bir hatun kişi da^cvī idse bir er 2)kişinüñ üstine. Dahı ol hatun kişi eyidse ol 3)er kişige,sen żāmın olduñ menüm içün bir altuna 4)şol mehrimden kim menüm vardur erimüñ 5)üstine kim erim falāñ kişidür şol şarıt birle 6)żāmın olduñ kim men kaçan erimden ayrılsam 7)ol vaktın sen żāmın olduñ bir altuna mehrimden.8)İmdi uşbu hālda men erimden ayrılıp durur men. 9)Anuñ içün kim menüm erüm maña eyiddi,kaçan 10)men senden bir ay ğāyıb olsam senün talākuñ 11)senüñ elüñde olsun didi.İmdi erüm uşda 12)bir aydur kim ğāyıbdur,men dahı uşbu otur 13)ğanım yirde özümi talāk iddüm didi.Dahı ol 14)hatun kişi danuk durkuzdı eri bir ay ğāyıb 15) ıdukına.Dahı danuk durkuzdı ol hatunun talākı 16)kendünüñ elinde idükine.Dahı danuk durkuzdı 17)kendü kendüye talāk virdükine.Dahı ol hatun bu üç 18)nemege kim danuk durkuzdı barça ol żāmın 19) olğan kişi katında durkuzdı.İmdi ol 20)hatunuñ danukı işidilür.Eger ol 21)hatunuñ eri henüz ğāyıb ısa ol żāmın olğan 22)kişi ol hatunuñ eri içün hasım olur,çekişür.HULĀSA

23)Şāfī Şerhinde eyiddi,bir kişi da^cvī iddi bir kişi 24)nüñ üstine,eyiddi,uşbu ev menümdür didi.Dahı ol 25)da^cvī olınğan kişi inkār iddi,eyiddi,senüñ degüldür 26)didi.Dahı vardı ol da^cvī olınğan kişi vardı 27)ol da^cvī idgen kişi birle suluh iddi ol 28)evnüñ buçukını ol da^cvī idgen kişige virdi.29)Dahı suluh idgenden sonra ol da^cvī idgen kişi danuklar buldı kim

danuklık virürler ol evnüñ barçası ol da^{c}vī idgen 30)kişinüñ idükine.İmdi kaçan ol danuk 31)lar danuklık virseler ol evnüñ 32) barçası ol da^{c}vī idgen kişinüñ 33)idükine şuluh idgenlerinden soñra.34)Ol vaktın ol da^{c}vī idgen kişi 35)ol evnüñ ol kalgan buçukını dahı 36)alur.Ol evvel şuluh idgenine ı^{c}tıbār 37)yokdur. Şıyıh İmām Zahīrü'd-din 38)dahı bu kavlı fetvā virür idi Nisāb 39)Kitābında dahı munuñ kibidür.İmām 40)Hōherzāze kendünüñ kitābında zikir 41)iddi,eyiddi,uşbu kavul Semā^{c}a oglı 42)rivāyet idgenidür didi.Ammā 43)belgülü rivāyet budur kim ol 44)kişi şuluh idgenden soñra 45)ol evnüñ kalgan buçukını da^{c}vī idmeki 46)işidilmez.Dahı soñrakı buçukını 47)almaz ol evnüñ didi.HULĀSA

48)Bir er kişinüñ elinde bir kiçigez oglan 49)var ıdı.Dahı bir hatun kişi da^{c}vī 50)iddi,eyiddi,şol oglan menüm kar 51)daşumdur didi.Dahı danuk durkuz 52)di.Dahı ol er eyiddi,bu oglan menüm 53)kulumdur didi.Dahı danuk 54) durkuzdı.İmdi kādī ol hatunuñ 55)danukını işidür.Dahı ol oglanı 56)ol hatuna buyurur.

HULĀSA

31b 1)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine.Dahı ol 2)da^{c}vī idgen kişi eyiddi,uşbu evde menüm hakum 3)vardur didi.Dahı ol kişi kim ev anuñ elindedür,4)ol kişi vardı şuluh iddi ol kişi birle kim 5)da^{c}vī iddi ol da^{c}vī idgen kişige bir neme 6)virdi.Ol kişi kim ev anuñ elindedür.Dahı şuluh 7)idgenden soñra vardı bir özge kişi dahı 8)çıkdı ,da^{c}vī iddi .Kine ol evi dahı da^{c}vī 9)idgenden soñra ol da^{c}vī idgen kişi danuk 10)durkuzdı ev kendünüñ idükine. Dahı evi elinden 11) aldı ol soñrakı da^{c}vī idgen kişi.İmdi 12) ol kişi kim ev anuñ elinde idi,cāyızdur ol 13)kişige kim algay ol evvelki kişiden ol 14)şuluh içün virgeni mālı?HULĀSA

15)Bir kişinüñ elinde bir ev olsa.Dahı bir kişi dahı kelse, 16)da^{c}vī idse,eyidse,uşbu senüñ elüñdeki evde 17)menüm hakum vardur dise.Dahı ol kişi kim 18)ev anuñ elindedür,ol kişi şuluh idse ol 19)da^{c}vī idgen kişi birle ol da^{c}vī idgen kişige 20)māl virse?Dahı māl virüp şuluh idgenden 21)sonra bir özge kişi dahı çıksa,eyidse ol kişige 22)kim ev anuñ elindedür,uşbu senüñ elüñdeki 23)evnüñ bir arşundan özgesi menümdür 24)dise,da^{c}vī idse.Dahı ol

soñrakı da^c vī 25)idgen kişi danuk durkuzsa ol evnüñ bir 26) arşundan özge kendünüñ idükine.Dahı kādī 27)ol evi alsa ol kişinüñ elinden bir arşundan artukını ol soñrakı da^c vī idgen kişige virse.İmdi ol vaktın ol kişi kim ev anuñ elinde idi, ol kişi kayıtıp alımaz 28)ol şuluh idmek içün virgeni 29) mālı ol evvel da^c vī idgen 30)kişinüñ elinden.HULĀŞA

31)Bir kişinüñ elinde bir ev var 32)ıdı.Dahı keldi bir özge 33)kişi da^c vī iddi ol ev 34)eyesinüñ üstine,eyiddi,uşbu senüñ 35)elüñdeki ev menümdür didi.36)Dahı ol ev eyesi iyiddi ol da^c vī 37)idgen kişige,sen mundan 38)burun menüm birle şuluh iddüñ bu da^c vīdan dise.Dahı ol 39)kişi kim ev anuñ elindedür,ol 40)kişi danuk bulmasa ol ev 41)eyesi ol da^c vī idgen kişi 42)birle şuluh idgenine.Dahı kādī 43)ol evi alsa şuluh iddüm 44 diyüp da^c vī idgen kişiden 45) ol da^c vī idgen kişige virse 46)dahı 47)mundan soñra ol ev eyesi eyidse 48)ol evi alġan kişige ,kelgil 49)sen anutı içgil kim sen menüm 50)birle şuluh idmegenüne dise.İmdi 51) ol kişinüñ sözi işidilür.Eger ol 52) evi alġan kişi anıt içse kurtuldı.53)Eger içmese evi kine ol kişinüñ elinden 54)alur.HULĀŞA

32a 1)Bir kişinüñ elinde bir ev var ıdı.Dahı keldi 2)bir kişi da^c vī iddi ol ev eyesinüñ üstine 3)eyiddi,uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür 4)didi.Dahı ol ev eyesi da^c vī iddi,eyiddi 5)ol da^c vī idgen kişige ,sen mundan burun 6)mundan bu evni da^c vī iddün idi.Dahı men 7)senüñ birle bu da^c vīdan şuluh idüp durur 8)ıdum.Dahı ol ev eyesi ol da^c vī 9)idgen kişi birle şuluh idgenine.ol 10)ol ev da^c vīsından danuk bulmadı.11)Dahı kādī ol evni aldı ol evnüñ eyesinden 12)ol da^c vī idgen kişige virdi. Dahı 13)ol da^c vī idgen kişi ol evi aldı 14)dahı şatdı.Dahı şatġandan soñra ol 15)ev eyesi ol da^c vī idüp evi alġan kişige 16) eyiddi,kelgil,anıt içgil kim eyidgil,vallahi 17)men bu ev da^c vīsı içün şuluh idmedüm uşbu 18) şimdik/i/da^c vīdan burun digil dise.İmdi 19) ol ev eyesinüñ munuñ kibi didüki işidilür.20 Ol kişige anıt virebilür.İmdi ol kişi kim 21)evi aldı dahı şatdı. Eger anıt içse,içdi 22)kiddi.Eger anıt içmekden kaçsa ol 23) vaktın bakavuz,körevüz kim ol kişi evi 24)şatġandan soñra eger ol anıt virmek izdeyen kişi beyi^c cāyız dutmış olsa.25) Ol vaktın ol kişi kim ev anuñ elinde idi,26)ol kişi alur ol

evi da^{c}vī idüp alġan 27)kişiden ol evnüñ bahāsını alur.Eger ol 28)anıt virmek izdeyen kişi eger satuġı cāyız dutmasa ol kişi ol evi żamān çekdürür ol satġan kişige.Üyürüdlenmiş kavul dahı budur .Eger ol kişi evi satmamış olsa,ol 29)vaktın ol evi ʿaynı birle alur ol anıt 30) virmek izdeyen kişi.

HULĀṢA

31)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine,32)eyiddi,sen menüm ata,ana bir er kardaşum 33)sın dise.İmdi bu da^{c}vā ṣaḥīḥ mıdur?Ya ṣaḥīḥ degül midür?İmdi körelüm 35)eger kardaşum diyüp da^{c}vī idgen 36)eger atamuz öldi,mīrās kaldı,mīrāsı 37)sen aldun,maña virmedüñ dise.Bu sebebden 38)da^{c}vī idse kardaşlıkı ya ol da^{c}vī 39)idgen kişi eyidse,men fakīr men,maña 40) nafakamı virgil,meni bislemek senüñ 41)üstüñe farıżdur dise.Kardaşlıkı mundan 42)xxxxx ötüri da^{c}vī idse.Kine uşbu iki yirde 43)kim yirde kim ol da^{c}vī idgen kişi 44)kardaşlıkı māl sebebinden da^{c}vī 45)idse.İmdi ol kişinüñ da^{c}vusı 46)ṣaḥīḥdur kaçan kāḍī ol kişinüñ 47)kardaşlıkına hüküm idse.Ol vaktın 48)ol kişinüñ kardaşlıkına hüküm id49)meklik barça kardaşlarnuñ 50)kardaşlıkına hüküm idmekdür.51)Eger ol da^{c}vī idgen kişi kardaş 52)lıkı māl sebebinden ötürü da^{c}vī idmese.Ol 53)vaktın kardaşlıkı ısbāt idmek mümkin degül 54)dür.Egerçi kim ol da^{c}vī olınġan kişi 55) ıkrār idse.Dahı kardaşı men deyü. HULĀṢA

32b 1)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine,2)eyidse,uşbu kişi menüm oġlumnuñ oġlıdur dise.3)Dahı ol da^{c}vī idgen kişinüñ oġlı ölmiş olsa,ya 4)ol kişinüñ oġlı ġāyıb olmış olsa.İmdi körelüm 5)eger ol kişi uşbu oġlumuñ oġlıdur diyüp da^{c}vī 6)idgeni sebebinden eger mīrās da^{c}vī idse ya 7)kendüyi bislemek k kendüye nafaka virmek da^{c}vī idse.8)Ol vaktın ol kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥdur,ol 9)da^{c}vī işidilür.Eger ol kişi oġlumuñ 10)oġlıdur diyüp da^{c}vī idgeni sebebinden hiç 11)māl da^{c}vī idmese.Ol vaktın ol kişinüñ 12)da^{c}vusı işidilmez.Dahı hüküm idmez ol da^{c}vī 13) olınġan kişi ol da^{c}vī idgen kişinüñ oġlı 14)nuñ oġlı ıdukına.

HULĀṢA

15)Kaçan bir kişi da^{c}vı idse bir kişinün üstine,eyidse,16) sen menüm atamuñ atasısın dise.Dahı ol da^{c}vī 17)idgen kişinüñ atası ya ölmiş olsa,ya ġāyıb olmış 18)olsa.İmdi körelüm eger ol kişi uşbu menüm 19)atamuñ atasıdur diyüp da^{c}vī idgeni sebe-

binden 20)eger māl da^{c}vī idmese.Ol vaḳtın ol da^{c}vī 21)idgen kişinün da^{c}vusı işidilmez.Egerçi kim ol 22)da^{c}vī olınġan kişi daḫı ıḳrār idse,men munuñ 23)atasınuñ atası men dise.Ammā ḳa-çan ol kişi uşbu 24)menüm atamuñ atasıdur diyüp da^{c}vī idmek 25)sebebinden māl da^{c}vī idse.Ol vaḳtın ol 26)kişinüñ da^{c}vusı işidilür.Ḳāḍī ḥüküm ider ol 27)kişi ol da^{c}vī idgen kişinüñ a-tasınıñ atası 28)ıduḳına ḥattā eger ol da^{c}vī idgen kişinüñ 29) atası ḥāżır olsa daḫı inkār idse ol 30)da^{c}vī olınġan kişi ken-dünüñ atası ıduḳına.İmdi ol kişinüñ inkārına hīç baḳmazlar.Bu mes'elede daḫı mundan yuḳarukı mes'elede daḫı.ḪULĀṢA

31)Ammā ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir 32)kişinüñ üstine. Sen menüm oġlumsın 33)dise,ya sen menüm atamsın 34)dise,daḫı ya da^{c}vī idse ,sen menüm 35)ebçimsin dise.Bir er bir ḫatuna 36)eyidse,ya bir ḫatun da^{c}vī 37)eyidse bir ernüñ üstine,sen38) menüm erimsin dise,ya bir ḳul 39)da^{c}vī idse bir ʿarabī kişige 40)sen meni āzād iddüñ,sen menüm 41)ḫōcamsın dise,ya bir aṣlı 42)belgüsüz kişi da^{c}vī idse bir 43) kişinüñ üstine,men senüñ birle 44)muvālāt oḳışdum dise.İmdi 45)uşbu altı mes'elede da-ḫı ol da^{c}vī 46)olınġan kişi inkār idse.Daḫı 47)ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ 48)lar durḳuzsa.İmdi ol kişinüñ 49) danuḳları ḳabūl olınur kerek ise 50)ol da^{c}vī idgen kişi uşbu neme51)ler sebebin-den māl da^{c}vī idsün 52)kerek ise da^{c}vī idmesün uşbu 53)mes'eleler kibidür.Ḳaçan bir 54) ʿarabī da^{c}vī idse,uşbu menüm 55)ḳulum ıdı, men bunı āzād iddüm 56)dise,ya bir ḫatun kişi ḳaçan 57)da^{c}vī id-se bir ernüñ üstine,men 58)munuñ anası men dise.ḪULĀṢA

33a 1)ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine 2)uşbu menüm ḳardaşımdur dise.Bu da^{c}vī ṣaḥīḥ 3)degüldür.ḪULĀṢA

4)Eger bir kişi ıḳrār idse bir kişinüñ üstine,eyidse,5)men uşbu kişinüñ atası men dise,ya men uşbu 6)kişinüñ oġlı men dise, ya men uşbu kişinüñ ebçisi 7)men dise ṣaḥīḥdur uşbu ıḳrār.Eger bir 8)kişi ıḳrār idse,eyidse,men uşbu kişinüñ ḳarda 9)şı men dise.Uşbu ıḳrār ṣaḥīḥ degüldür.ḪULĀṢA

10)Ḳaçan bir ḫatun kişi da^{c}vī idse bir ernüñ 11)üstine, uşbu er menüm oğlumdur dise.İmdi 12)İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı kim İmām 13)Ebū Yūsuf eyiddi,uşbu da^{c}vī ṣaḥīḥ degüldür didi.14)İmām Muḥammad'dan daḫı rivāyet olındı kim İmām Muḥammad 15)eyiddi,uşbu da^{c}vī ṣaḥīḥ degüldür didi.Uşbu 16)ṣaḥīḥ degüldür didükümüz ḳavul ḳıyāsdur.Ammā 17)ıstıḥsān budur kim uşbu da^{c}vī ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

18)Aṣıl kitābda da^{c}vā kitābında ṣağsuz kişinüñ 19)ıḳrār idgeni bābında eyiddi daḫı Ḳudūrī Kitābınuñ 20)ıḳrār bābınuñ aḫırında eyiddi.Bir kişinüñ 21)bir ḳulı var ıdı ṣağlıḳında Daḫı ol ḳulnuñ 22)ḫōcāsı ṣağsuz oldı.Daḫı ol kişi ölüm ṣağ-23)suzlıḳında ıḳrār iddi,eyiddi,uşbu ḳul menüm 24)oğlumdur didi.Daḫı ol ḳuluñ hīç belgülü 25)aṣlı yoḳ ıdı.Daḫı ḥāl bu-y-ıdı kim anuñ kibi ya^{c}nī ol 26)yaşlu ḳul ol oğlumdur diyüp ıḳrār idgen kişiden doğabilür idi.İmdi ol ḳul ol kişinüñ oğlı-dur ol kişiden 27)ol ḳul mīrāṣ yir.Daḫı ol ḳul 28)hīç neme ḳazanıp bahāsından ödemez 29)didi.Kerek ise ol ḳuluñ anası 30)ol ḫōcānuñ milkinde iken yüklü 31)olsun,kerek ise özge kişinüñ 32)milkinde yüklü olsun ol ḳul ol 33)kişinüñ barça mālından azād olur,34)mālınuñ sülüṣinden azād olmaz.Egerçi 35) kim ol oğlumdur diyüp ıḳrār 36)idgen kişinüñ mālı borçına daḫı yitmese 37)daḫı.ḪULĀṢA

38)Ḳaçan bir kişinüñ milkinde bir ḳırnaḳ 39)doğsa ṣağ-lıḳında.Daḫı ol kişi 40)ölüm ṣağsuzlıḳında ıḳrār idse,41) eyidse,uşbu ḳırnaḳ menüm ḳızımdur 42)dise.Daḫı ol ḳırnaḳ belgülü degül idi 43)kimden idüki.Daḫı ḥāl bu-y-ıdı kim 44)ol ḳırnaḳ yaşlu ḳırnaḳ ol ḳızım 45)dur diyüp ıḳrār idgen kişiden 46)doğmaḳ mümkin idi.İmdi ol ḳırnaḳ 47)ol kişinüñ ḳızıdur.Ol ḳırnaḳ 48)ol kişiden mīrāṣ yir.Daḫı ol 49)ḳırnaḳ hiç neme ḳazanıp bahāsından 50)ödemez.Kerek ise ol ḳırnaḳuñ anası ol 51)ḫōcānuñ milkinde yüklü olsun, kerek ise 52)özge kişinüñ milkinde yüklü olsun ol 53)ḳırnaḳ ol kişinüñ barça mālından azād 54)olur,sülüṣ mālından azād olmaz.Egerçi 55)ol ḫōcānuñ ḳalğan mālı borçına yitmese 56)daḫı.ḪULĀṢA

33b ı)Kaçan bir kişinüñ hatunı erine māl virse.2)Dahı kendüyi boşadsa.Dahı ol hatunı eri boşa 3)dukından soñra ol hatun da^{c}vī idse,4)eyidse,men bu erüme māl virip men,boşadmazdan 5)burun,meni bu erüm üç ṭalāk boşayıp durur 6)ıdı dise.Dahı hatunuñ danukları 7)danuklık virseler,eyidseler,biz danukuz 8)kim uşbu hatun erine māl virip kendüyi boşad 9)mazdan burun eri bu hatuni üç ṭalāk boşayıp ıo)durur ıdı diseler,danuklık virseler.İmdi ıı)ol hatunuñ da^{c}vısı ṣaḥīhdur.Dahı danuk ı2)ları işidilür.HULĀṢA

ı3)Kaçan bir hōcā kulını mükāteb idse.Dahı ol ı4)hōcā kulını mükāteb idgenden soñra ol ı5)kul da^{c}vī idse,eyidse, meni hōcām mükāteb ı6)idmezden burun meni azād idip durur ıdı ı7)dise.Dahı ol kul danuklar durkuzsa ol ı8)mükāteb kuluñ danukları eyidseler,biz ı9)danuklık virürüz kim uşbu mükāteb kulı 20)hōcāsı mükāteb idmezden burun bu kulı azād 2ı)idip durur ıdı dise.İmdi ol kuluñ da^{c}vusı 22)işidilür. Dahı danukları kabūl olınur.HULĀṢA

23)Münteḳā Kitābında eyiddi,bir kişi kendünüñ kır 24)nakını satdı.Dahı satġanı vaktın ol kırnak 25)yüklü idi.Dahı ol satġan kişi eyiddi,bu kırna26kuñ yüki menden degüldür didi.Bel kim ol 27)kırnakuñ yüki menden özge kişidendür didi.Ol kırnak ol satun alġan kişinüñ katında altı aydan eksükde doġurdı.28)Ol kırnak dahı andan soñra ol 29)ol kırnakı satan kişi da^{c}vī iddi,30)ol oġlanı mendendür didi.İmdi 3ı)ol satan kişinüñ da^{c}vusı ṣaḥīhdur.32)Ḳāḍī ol kırnakı oġlı birle kaytarur 33)ol satan kişige,eger satan 34)kişi ol oġlan mendendür diyüp 35)da^{c}vī idgenden soñra ol 36)kırnak ölse,ya ol kırnakı ol 37)satun alġan kişi azād idse.İmdi 38)ol kişinüñ azād idgeni bāṭıldur.39)Ol kırnakı kine ol satan kişige 40)kaytarur.Ḳāḍī eger satan 4ı)kişi ol kırnakuñ doġan oġlı 42)mundandur didükinden soñra ol 43)kırnak eger ölse.Ol vaktın 44)ol satun alġan kişi ẓāman 45) çeker,virür.Ol kırnak ne degir 46)ise kīmatını ol satan kişige 47)dahı ol satan kişi dahı virür 48)ol satun alġan kişige,ol 49)kırnakuñ barça bahāsını.50)Münteḳā Kitābında munuñ kibi 5ı)didi.HULĀṢA

34a 1)Cāmiü's-ṣaġīr Kitābında eyiddi,bir oġlan 2)bir kişinüñ
elinde idi.Dah̲ı ol kişi eyiddi,3)uşbu oġlan menüm falān ġā-
yıb ḳulumnuñ 4)oġlıdur didi.Ya eyiddi uşbu oġlan 5)menüm fa-
lān ölgen ḳulumnuñ oġlıdur 6)didi.Dah̲ı ol kişi andan ṣoñra
eyiddi,7)uşbu oġlan menüm oġlumdur didi.İmdi 8)ol oġlan ol
kişinüñ oġlı olmaz ebedā.9)Ammā İmāmeyin ḳatında ḳaçan ol
h̲ōcānuñ ol 10)ġāyıb ḳulı kelse.Dah̲ı h̲ōcāsını yalġanlasa.11)
Eyidse,bu oġlan menden degüldür dise.12)Dah̲ı ol ḳul h̲ōcāsını
yalġanladuḳından 13)ṣoñra ol h̲ōcā daᶜvī iddi,eyiddi,bu oġlan
14)menüm oġlum durur didi.İmdi ol kişi 15)nüñ ol vaḳtın daᶜ-
vusı ṣaḥīhdur İmāmeyin 16)ḳatında.H̲ULĀṢA

17)Münteḳā Kitābında,eyiddi,ḳaçan bir kişi ḳırnaḳınuñ 18)
budına sürtüşdürse,ya köbekine sürtüşdür19)se,ya fercinden
özge yirge yirge sürtüş20dürse.Dah̲ı ol h̲ōcānuñ şehveti düş-
se.21)Dah̲ı ol şehveti ol ḳırnaḳ bir nemenün 22)içine kötür-
se henüz yiñi iken teze iken.23)Dah̲ı ol şehveti ol ḳırnaḳ
fercinüñ içine 24)kirgüzse.Dah̲ı ol ḳırnaḳ ol şehveti 25)
fercine kirdükinden ṣoñra ol ḳırnaḳ 26)yüklü olsa.Dah̲ı ol
ḳırnaḳ yüklü olduḳından 27)ṣoñra dah̲ı bir oġlan doġursa ol
28)ḳırnaḳ.İmdi ol ḳırnaḳuñ ol doġurduḳı 29)oġlan ol h̲ōcāsı-
nun oġlıdur.Dah̲ı ol ḳırnaḳ ol h̲ōcāsınuñ oġlı anası olur.Mün-
teḳā Kitābında munuñ kibi didi.H̲ULĀṢA

30)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ31)üstine,eyid-
se,sen menüm atamsın dise.32)İmdi ol daᶜvī idgen kişi kir-
tülenmez 33)illā iki er kişi danuḳlıḳ virmek birle 34)ya
bir er iki h̲atun kişi danuḳlıḳ vir 35)mek birle,ya ol daᶜ-
vī olınġan 36)kişi ol daᶜvī idgen kişini kirtülemek 37)bir-
le.H̲ULĀṢA

38)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ 39)üstine,sen
menüm oġlumsın dise.İmdi 40)eger ol sen menüm oġlumsın di-
düki 41)kişi eger kendü nefsinden h̲abar viri 42)bilse,kiçi
olmasa meselā.Ol vaḳtın ol 43)daᶜvī idgen kişi kirtülenmez
illā iki 44)er kişi danuḳlıḳ virmek birle,ya bir 45)er iki
h̲atun kişi danuḳlıḳ virmek 46)birle,ya ol daᶜvī olınġan ki-
şi ol 47)daᶜvī idgen kişini kirtülemek birle.48)Ammā eger

ol da^{c}vī olıngan kişi 49)kendü nefsinden ḫabar viribilmese ya^{c}nī 50)kiçigez olsa.Ol vaḳtın ol da^{c}vī 51)idgen kişini kirtülerler.Işṭıḥsān 52)budur,danuḳa muḥtāc degüldür.53) Bes ol da^{c}vī olıngan kişi ol 54)da^{c}vī idgen kişinüñ oglı olur.ḪULĀṢA

34b 1)Ziyādāt Kitābında eyiddi,ıḳrār kitābında,2)her kişi kim eyidse bir ḳulga,ol menüm 3)oglumdur dise.Eger ol ḳul kendünüñ 4)nefsinden kendü sözleyübilir ise,kiçigez 5)olmasa,ya ol ḳul düşge keçmiş olsa.6)Ol vaḳtın ol ḳulnuñ kirtüledükine 7)baḳarlar.Eger ol ḳul ḫōcāsını kirtü 8)lese ḫōcāsı kirtüdür.Eger ol 9)ḳul ḫōcāsını yalganlasa ḫōcāsı daḫı 10)yalgandur.Ḳaçan ol kul men kül kem kişi men 11)dise.Ammā ḳaçan ol ḳul men 12)dise,velakin ḫōcāsını yalganlasa.ol vaḳtın 13)ol ḳul ol da^{c}vī idgen kişinüñ 14)oglıdur.Ol ḳuluñ yalganladukına i^{c}tıbār 15)yoḳdur.ḪULĀṢA

16)Ḳaçan bir ḫatun kişi da^{c}vī idse bir er 17)nüñ üstine, eyidse ol er içün,18)uşbu kişi menüm oglumdur dise.İmdi 19) ol oglanuñ aṣlı ol ḫatundan ṣābıt 20)olmaz illā dāye danuḳlıkı birle,ya^{c}nī oglan 21)dogurduçı ḫatun danuḳlıkı birle.

ḪULĀṢA

22)Bir kişi eyiddi bir oglana,uşbu oglan menüm 23)oglumdur didi.İmdi ol oglanuñ aṣlı 24)ol kişiden ṣābıt olur. Ol da^{c}vī idgen 25)kişi şarıṭ degüldür kim eyidgey bu oglan menüm 26)döşekimde dogdı digey.ḪULĀṢA

27)Ḳaçan bir kişi eyidse,uşbu oglan 28)menden degüldür dise.Daḫı ol kişi andan 29)ṣoñra kine da^{c}vī idse,eyidse uşbu 30)oglan mendendür dise.İmdi ol kişi 31)nüñ da^{c}vusı ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

32)Ḳaçan bir kişi eyidse,uşbu oglan 33)mendendür dise. Da^{c}vī idse.Daḫı ol 34)kişi kine andan ṣoñra da^{c}vī idse,35) eyidse,uşbu oglan menden degüldür dise. 36)İmdi ol kişinüñ menden degüldür 37)didüki da^{c}vusı ṣaḥīḥ degüldür.ḪULĀṢA

38)Bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine,39)eyidse, menüm senüñ üstüñe nafaḳam vācıb 40)dur ketürmekke maña nafaḳamı virgil dise.41)Daḫı ol da^{c}vī olıngan kişi inkār id 42)se,eyidse,senüñ menüm üstüme nafaḳañ 43)vācıb degüldür dise.Daḫı menden 44) ṣoñra ol nafaḳa izdeyen kişi olsa.45)Daḫı ol yavuḳlıḳa inkār idgen 46)kişi kelse

ol ölgen kişi içün 47)eyidse,uşbu ölgen kişi menüm kar48) daşumdur dise.Dahı ol da^cvī olıngan 49)kişi ol ölgen kişinün mīrāsını 50)izdese.İmdi ol kişinün da^cvusı 51)işidilmez.

HULĀṢA

35a 1)Ol yirde kim ḳardaşlıḳ da^cvī olınur 2)nafaḳa içün va mīrās yimek içün.İmdi ol 3)yirde atalarınun atasını adamaḳ şarıt 4)degüldür.İmām Serḫāsī munun kibi eyiddi.

HULĀṢA

5)Ol yirde kim da^cvī ider atam ḳardaşı 6)oğlıdur diyü. İmdi ol yirde kerekdür 7)kim atalarınun atasını zikir idgey.Dahı 8)anasınun atasınun nesebini zikir idgey dādeye 9)degin.HULĀṢA

10)Bir kişi öldükinden ṣonra bir kişi kelse, eyidse,11) men uşbu ölgen kişinün atası ḳardaşı oğlı 12)men dise.Dahı ol ölgen kişinün mīrāsını izdese.7)Dahı ol da^cvī idgen kişi andan ṣonra da^cvī 14)idse,eyidse,men uşbu ölgen kişinün ḳardaşı 15)men dise.Ol vaḳtın ol kişinün da^cvī işidilmez.16) Eger ol da^cvī idgen kişi ḳayıtsa,eyidse,17)men bu ölgen kişinün atası ḳardaşı oğlı men 18)dise.Ol vaḳtın ol kişinün da^cvusı işidilür.HULĀṢA

19)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol kişinün bir kişi ḳatında aḫçası 20)dahı altunı dahı özge nemeleri ḳalsa ol kişinün 21) elinde .Dahı bir kişi eyidse uşbu ölgen kişi menüm 22)ata ana bir ḳardaşumdur dise.Dahı ol kişi kim 23) māl anun elindedür,ol kişi dahı ıḳrār idse,24)eyidse,uşbu kişi ol ölgen kişinün ata ana bir 25)ḳardaşıdur dise.İmdi ḳāḍī fikir idgey, sağınç idgey aşaḳmağay ol ṭavarı ol ḳardaşı men diyen kişige virmegey tiz tiz ḳaçan ol ḳāḍī aşıḳmasa,ol mālı virmese ol 26)ḳardaşı men diyen kişige.Mundan ṣoñra 27) eger ol ölgen kişinün dahı mīrās 28)yir kişisi belgürse ol mālı virgey 29) ol vārıṣe.Eger ol ölgen kişinün 30)özge mīrāṣ yir kişisi ḥāżır olmasa.31)Ol vaḳtın ol kişi virgey ol 32)ıḳrār idgeni mālı ol ḳardaşım 33)diyüp da^cvī idgen kişige velakin 34)ol kişiden bir emīn kişi żāmın 35)alğaylar.Eger ol kişinün 36)żā-

mānı olmasa yaᶜnī ol kişi żamān 37)bulmasa,ol ıkrār idgen ki-si 38)şarıt idgey ol kardaşımdur diyen kişi birle,eyidgey,e-ger bu māl senüñ katuñda helāk olsa,sen żamān çekesin digey. Bu şarıt birle virgey eger ol kişi emīn kişi ise.Eger ol 40) kişi emīn degül ise kādī ol mālı 41)virmegey ol kişige hattā kādī katında 42)belgülü olmayınca kim ol kişinüñ özge 43)vā-risi yok ıdukı,ya kādīnuñ köñline 44)ġālıb olmayınca ol kişi-nün özge 45)vārisi yok ıdukı.Andan soñra virgey 46)ol kişige ol mālı velakin kādī ol kişige eyidgey eger bu māl senüñ katuñda helāk olsa sen bunı żamān çekesin digey,şarıt idgey.Uşbu didü-kümüz 47)ol vaktındur kim ol kişi kim māl 48)anuñ elindedür,ol kişi eyidse,mundan 49)özge ol ölgen kişinüñ mīrās yir 50)kişi-si yokdur dise.Ammā kaçan ol 51)kişi eyidse,mundan özge bu öl-gen kişinüñ 52)mīrās yir kişisi vardur velakin men bilmezin 53) kim ol kişi diri midür,ya ölü midür dise.Ol 54)vaktın ol kişige yokdur ol mālı virmek 55)ebedā illā meger ol daᶜvī idgen 56)ki-si danuk durkuzgay kendüden özge ol ölgen kişinün vārisi yok ıdukına.HULĀSA

35b 1)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol kişinüñ ahçası ,altunı 2) dahı tavarı kalsa bir kişinün katında.Dahı ol kişi 3)öldükin-den soñra bir kişi kelse,eyidse,men 4)bu ölgen kişinüñ oglı men dise.Dahı ol kişi 5)kim māl anuñ elindedür ol kişi dahı ıkrār 6)idse,eyidse,kirtüsin sen ol kişinün oglı 7)sın dise, kirtülese.İmdi kādī ol kişige 8)kim māl anuñ elindedür,ol kişige buyurur 9)ol mālı virgil ol kişinüñ oglına dir.

HULĀSA

10)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol ölgen kişi 11)nüñ malı kalsa bir kişinüñ katında.Dahı ol 12)kişi kim māl anuñ ka-tında kaldı,ol kişi 13)ıkrār idse,eyidse,uşbu kişi şol 14) ölgen kişinüñ oglıdur.Ol ölgen 15)kişi ıkrār iddi,eyiddi,uş-bu kişi menüm 16)oglumdur didi dise,ya eyidse ol kişi 17)ol ölgen kişi ıkrār iddi,eyiddi,uşbu 18)kişi menüm atamdur dise, ya eyidse 19)ol māl katında kalgan kişi ol ölgen 20)kişi ık-rār iddi,eyiddi,uşbu kişi menüm hōcām21)dur dise.Meni azād iddi dise,ya eyidse 22)ol māl katında kalġan kişi barça mā-lını uşbu 23)kişige vasıyyet iddi dise,ya sülüs mālını uşbu

24)kisige vasıyyet iddi dise,ya eyidse ol 25)māl katında kalgan kisi usbu hatun ol 26)ölgen kisinüñ hatunıdur dise.İmdi 27)ol kişinüñ mālı ol ölgen kişinüñ oglınun 28)dur,ya dahı atasınuñdur,ya dahi hocasınuñ 29)dur.Ammā ol ölgen kişinüñ hatunınuñ degüldür.Dahı ol ölgen kisinüñ vasiyyet idgeni kişinüñ degüldür.HULĀṢA

30)Bir ev bir kişinüñ elinde idi.31)Dahı bir kişi keldi, eyiddi,uşbu 32)ev menümdür didi.Dahı ol 33)menümdür diyüp da^c vī idgen 34)kişi danuk durkuzdı kim menüm 35)atam bu ev içinde öldi diyü.Dahı ol 36)kişinüñ danukları danuklık 37) virseler,uşbu kisinüñ atası uşbu 38)ev içinde öldükine.İmdi bu danuk 39)lık işidilmez.Uşbu mes'ele 40)nün aslı budur kim eger ol 41)kişinün danukları danuklık 42)virseler.Uşbu ev uşbu oglanuñ 43)dur diseler.Dahı bu söz üstine 44)söz arturmasalar,ya^c nī 45)eyidmeseler uşbu ev uşbu 46)oglanuñdur,atasından mīrās 47)aldı dimeseler.Ol vaktın ol 48)danukuñ danuklıkını isidmez 49)ler.Eger eyidseler 50)uşbu ev uşbu oglanuñdur atasından 51)sından mīrās aldı dise 52)ler.Ol vaktın ol danuk 53)larnuñ danuklıkını işidür 54)ler.HULĀṢA

36a 1)İmām Ebū Yūsuf eyiddi,kaçan bir kişinüñ 2)elinde bir ev olsa.Dahı bir kisi kelse,da^c vī idse 3)ol evi.Dahı ol da^c vī idgen kişinüñ 4)danukları danuklık virseler,eyidseler 5) biz danukuz kim usbu ev uşbu kişinün 6)atasınuñ ıdı diseler.Dahı bu oglanuñ atası öldi dahı bu evi bu oglana mīrās kodı,kiddi,diseler ya ol danuk 7)lar eyidseler,biz danukuz kim uşbu ev 8)uşbu kişinüñ atasınuñ elinde idi.Dahı 9)atası 9)öldi.Dahı bu evi mīrās kodı,kiddi uşbu 10)oglana diseler.İmdi bu mes'elede dahı ol danuklar 11)nuñ işidür didi İmām Ebū 12) Yūsuf katında.HULĀṢA

13)İmām Ebū Yūsuf eyiddi,kaçan bir kişinün 14) elinde bir ev olsa.Dahı bir kişi kelse,da^c vī idse 15)ol evi.Dahı ol da^c vī idgen kisi 16)ol evi danuk durkuzsa.Dahı ol 17)kişinüñ danukları eyidseler biz 18)danukuz kim uşbu ev da^c vī idgen 19)kişinüñ atasınuñ ıdı usbu ev diseler 20)ya ol danuklar eyidseler,biz 21)danukuz kim usbu ev uşbu kisinüñ atası 22)nuñ elinde idi öldüki kim diseler.İmdi 23)uşbu mes'elede dahı ol danuklaruñ danuk 24)lıkını isidürle/r/ didi.İmām Ebū Yūsuf eyiddi.HULĀṢA

25)İmām Ebū Yūsuf eyiddi,kaçan bir kişinüñ elinde 26)bir ev olsa.Dahı ol evi,kelse bir kişi da^c^vī idse.Dahı ol da^c^vī idgen kişi danuklar durkuzsa.Dahı ol danuklar danuklık virseler,eyidseler,biz danukuz kim uşbu ev 27)uşbu da^c^vī idgen kişinüñ atasınuñ 28)dur,diseler,velakin eyidseler 29)bu kişinüñ atası öldi,bu evi bu oğlana 30)mīrās kodı,kiddi dimeseler.İmdi ba^c^żı kişiler eyiddiler.Bu mes'elede hılāf vardur didi 33)ler. Sahīh kavul budur kim 34)bu mes'elede hiç halāf yokdur.35)Bel kim barçalar katında ol 36)danuklar işidilmez.Şıyıh 37)İmām Ebū Bekir Muhammad kim Fażıl 38)oğlıdur,anuñ dahı üyürüdledüki 39)kavul budur kim işidilmez 40)ol danuklar.Sahīhırak kavul 41)dahı budur.HULĀSA

42)Cāmiü's-sağīr Kitābında eyiddi,43)kaçan danuklar eyidseler,44)biz danuklık virürüz kim 45)uşbu ev uşbu kişinüñ atasınun 46)ıdı.Dahı bu kişinün atası uşbu 47)kişige kim ev anuñ elindedür,48)maña kirige virdi.. diseler.49)İmdi ol kişinüñ danukınuñ danuk 50)lıkını işidürler barça ^c^ālımlar 51)katında.

HULĀSA

36b 1)Cāmiü's-sağīr Kitābında eyiddi,kaçan danuk 2)lar danuklık virseler,eyidseler,biz 3)danukuz kim uşbu ev uşbu kişinüñ atasınuñ 4)ıdı.Dahı bu evi bu kişinüñ atası uşbu kişi kim 5)ev munuñ elindedür,bu kişinüñ katında vedi^c^at 6)kodı diseler,danuklık virseler.İmdi 7)ol danuklaruñ danuklıkı işidilür 8)barçalar katında hiç ol danuklar eyidmedin 9)ol kişi öldi bu oğlana mīrās kodı dimedin 10)dahı.HULĀSA

11)Cāmiü's-sağīr Kitābında eyiddi,kaçan danuklar 12)danuklık virseler,eyidseler,biz danu 13)kuz kim uşbu ev uşbu kişinüñ atasınuñ 14)ıdı.Dahı bu evi bu kişinüñ atası uşbu kişige 15)kim ev munuñ elindedür,uşbu kişige ^c^āriyete vir,16)diseler.Danuklık virseler.İmdi ol 17)danuklaruñ danuklıkını işidülür barça 18)^c^ālımlar katında hiç ol danuklar 19)eyidmedin ,ol kişi öldi bu evi oğlına mīrās 20)kodı dimedin dahı.HULĀSA

21)Cāmiü's-Sağīr Kitābında eyiddi,kaçan danuklar danuklık virseler,eyidseler,biz 23)danukuz kim uşbu ev uşbu kişinüñ atası-24)nuñdur.Dahı bu evi bu kişinüñ atası uşbu 25)kişige kim ev munuñ elindedür,uşbu kişinüñ 26)katında rehin kodı,diseler.Danuk-

lık virseler.27)İmdi ol danuklaruñ danuklıkı işidilür barça ᶜālımlar katında ,hiç ol danuklar eyidmedin,ol kişi öldi bu evi oglına mīrāṡ kodı dimedin dahı.HULĀṢA

28)Bir kişi öldi .Dahı ol ölgen 29)kişinüñ dörüt miñ ahçası kaldı 30)bir kişinüñ katında vediᶜat kaldı.31)Dahı ol kişi kim anuñ katında 32)ol dörüt miñ ahça vediᶜat 33)kaldı, ol kişi eyiddi bir 34)kişige,uşbu şol ölgen 35)kişinüñ oglıdur kim menüm katımda 36)dörüt min ahça videᶜat kodı 37) didi.Dahı bu kişiden özge ol 38)ölgen kişinüñ hiç mīrāṡ 39) yir kişisi yokdur didi.40)İmdi kādī ol kişige buyurur ol 41) dörüt miñ ahçayı virgil 42)ol kişige,dir.Eger bir kişi eyidse 43)kim katında dörüt miñ ahça vediᶜat 44)koyulup durur ıdı bir kişige.45)Şol falān kişi öldi kim menüm katımda 46)dörüt miñ ahça vediᶜat kodı.47)Uşbu kişi ol kişinüñ oglıdur 48)mundan özge bir oglı dahı var 49)dur dise.Dahı ol kişi eyidse, menden 50)özge ol kişinüñ oglı yokdur 51)dise.İmdi ol vaktın kādī 52)ol mālnuñ barçasını alur 53)ol vediᶜat konılmış kişiden.54)Dahı barçasını ol oglana virür.HULĀṢA

37a 1)Bir ev bir kişinüñ elinde idi.Dahı bir kişi 2)eyiddi,uşbu senüñ elüñdeki ev menüm ata 3)muñ milki idi didi kim menüm atam falān 4)kişidür,falān oglıdur.Dahı ol atam öldi.5)Dahı ol atam bu evni maña mīrāṡ terik 6)iddi didi.Dahı menüm bir kız kardaşuma dahı 7)mīrāṡ terik iddi didi kim menüm kız 8)kardaşum falān hatundur didi.Dahı biz 9)ikimizden özge ol atamuñ mīrāṡ 10)yir kişisi yokdur didi.Dahı ol atamuz 11) evden özge bizge kumāş dahı tavar kodı 12)kiddi.Dahı biz ikimiz ol kız kardaşum birle 13)ol tavarı ülesdük.Dahı bu ev menüm 14)ülüşüme düşdi,bu ev menümdür evümdür,menüm 15)milkimdür uşbu sebeb birle didi.Senüñ 16)elüñde bu ev haksuzdur didi. İmdi ol 17)vaktın ol daᶜvī idgen kişinüñ daᶜvusı 18)işidilür.

HULĀṢA

19)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine.Dahı 20) ol daᶜvī idgen kişi eyidse,uşbu senüñ elüñdeki 21)ev menümdür, atamdan maña mīrāṡ kaldı dise.22)Dahı andan şoñra belgürse kim

ev ol da^{c}vī 23)olıngan kişinüñ elinde imiş ol da^{c}vī 24)idgen kişinüñ ıkrārı birle.Andan ṣoñra ol 25)da^{c}vī idgen kişi ol evi kine da^{c}vī idse bir 26)özge kişinüñ üstine.İmdi ol kişinüñ da^{c}vası işidilür.27)Ba^{c}żılar eyiddiler,işidilmez didiler.

HULĀṢA

28)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ 29)üstine.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi eyidse 30)uşbu senüñ elüñdeki ev menüm atamuñ 31)ıdı.Dahı atam öldi.Dahı bu evi mīrāş 32)ḳodı maña,dahı falān ḳız ḳardaşuma.Andan 33)ṣoñra ol ḳız ḳardaşum ıḳrār iddi.Menüm barça ülüşümi bu evden saña 35)olsun,didi.İmdi bu mes'elenün barça 36)sını kitābuñ evvelinde żikir olındı.

HULASA

37)Bir ḳul bir kişinüñ elinde idi.Dahı bir kişi 38)danuḳ durḳuzdı.Dahı ol danuḳlar 39)danuḳlık virdiler,eyiddiler,biz 40)danuḳuz kim uşbu senüñ elüñdeki 41)ḳul hür kişidür,aṣlı ḥürdür 42)diseler.Danuḳlıḳ virseler.Dahı ol 43)kişi kim ḳul anuñ elindedür,ol kişi 44)danuḳ durḳuzsa ol ḳul falān kişi-45)nüñ ḳulıdur,menüm ḳatımda emānet 46)ḳodı diseler.Ol danuḳlar danuḳ 47)lıḳ virseler munuñ üstine.İmdi 48){imdi}ol kişinüñ danuḳı kim ḳul 49)anuñ elindedür,ol kişinüñ danuḳı 50)yahşıraḳdur ol kişinüñ danuḳından 51)kim hür kişidür diyü da^{c}vī iddi.HULĀṢA

37b 1)Ḳaçan ḳul danuḳ durḳuzsa ḫōcasınuñ 2)üstine kendünüñ aṣlı ḥür idükine.Dahı ol 3)kuluñ ḫōcası danuḳ durḳuzsa ol ḳulunuñ 4)üstine kim ol ḳul kendünüñ ḳulı ıdukına.İmdi 5) ol ḳul kişinüñ danuḳı evlādur ḫōcası 6)danuḳından.HULĀṢA

7)Bir ḳırnaḳ bir kişinüñ elinde idi.Dahı ol 8)ḳırnaḳ eyiddi,Men zeyidnüñ oġlı anası men 9)didi.Ya ol ḳırnaḳ eyiddi.Men zeyidnüñ 10)müdebberi men didi.Ya ol ḳırnaḳ eyiddi.11) Men zeyidnüñ mükātebi men didi.Ya 12)ḳırnaḳ eyiddi.Zeyid meni azād iddi,didi.13)Dahı ol kişi kim ḳırnaḳ anun elindedür, ol 14)kişi eyiddi.Uşbu ḳırnaḳ menüm milkimdür didi.15)İmdi söz ol kişinüñ sözidür kim 16)ḳırnaḳ anuñ elindedür.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında söz ol ḳırnaḳ sözidür.18)Dahı söz ol kişi sözidür kim ḳırnaḳ 19)aña ıḳrār iddi.Men anuñ oġlı anası men didi.20)Ya mükātebi men didi.Ya müdebberi men 21)didi

kim ol zeyiddür meselā.Eger ol 22)kişi kim ḳırnaḳ aña iḳrār iddi,eger ol 23)kişi ol ḳırnaḳı kirtülese ḳırnaḳı ıduḳına 24) velakin ol kişi ol ḳırnaḳı 25)yalġanlasa oġlı anası men didükinde,ya 26)meni azād iddi didükinde.Ol vaḳtın söz ol 27)kişinüñ sözidür kim ḳırnaḳ anuñ elinde 28)dür.ḪULĀṢA

29)Kaçan bir ḳırnaḳ bir kişinüñ elinde 30)olsa.Daḫı ol kişi kim ḳırnaḳ anuñ 31)elindedür,ol kişi eyidse,men bu ḳırnaḳı 32)falān kişiden ṣatun aldum dise.Daḫı ol 33)ḳırnaḳ eyidse,meni falān kişi azād iddi 34)dise.Daḫı ol ṣatun aldum diyen kişi 35)daḫı ol ḳırnaḳ daḫı her birisi munlaruñ 36)danuḳ durkuzsalar.İmdi azādlıḳ 37)da^{c}vī idgen kişinüñ danuḳları yaḫşıraḳ-38)dur illā meger ol satun aldum diyen 39)kişinüñ elinde olġay ol ḳırnaḳ.Zāhır elinde 40)olġay.ḪULĀṢA

41)Eger bir kişi bir şārġa kelse.Daḫı ol 42)kişi birle erenler daḫı ḫatunlar daḫı oġlanlar 43 olsa.Daḫı ol kişilernüñ barçası ol 44)kişige ḳulluḳ idseler.Daḫı ol erenler ol 45)ḫatunlar ,ol oġlanlar ol kişinüñ elinde 46)olsalar.Daḫı ol kişi eyidse da^{c}vī idse,uşbu 47)erenler daḫı ḫatunlar daḫı oġlanlar barçası menüm 48)ḳullarım ḳırnaḳlarımdur dise.Daḫı ol 49)erenler,ol ḫatunlar,ol oġlanlar barçası 50)da^{c}vī idseler,eyidseler,biz ḥür kişilerüz 51)diseler.İmdi ol kişilernüñ barçası 52)ḥürlerdür niçe kim ıḳrār idmeseler kendüler 53)ol kişinüñ milki idükine.Ya ol da^{c}vī idgen 54)kişi danuḳ durḳuzmasa ol kişiler kendünüñ 55)milki idükine.Egerçi kim ol erenler daḫı ḫatunlar daḫı 56)oġlanlar barçası Hindī olsalar daḫı,ya Türkī olsalar 57)ya Rūmī olsalar daḫı,ya Sindī olsalar daḫı.ḪULĀṢA

38a 1)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse ol ḫatun üstine 2)kim ol ḫatunı kirige dutup durur ıdı oġlanını 3)emzürmeke bir yilge degin meselā.Ol kirige 4)dutan kişi ol ḫatuna eyidse,sen menüm oġlanumı 5)bu bir yilnüñ içinde sıġır südini içürdüñ dise.6) ol ḫatun eyidse,yok menüm südümi emzür 7)düm dise.İmdi ol ḫatun kişinün 8)sözidür.Eger ol da^{c}vī idgen kişi 9)danuḳlar durkuzsa ol ḫatun kendünüñ 10)oġlına ol bir yilnüñ içinde sıġır südini 11)içürdükine.Daḫı ol ḫatun kişi danuḳ dur 12)ḳuzsa kim kendünüñ südini içürdükine.İmdi 13)kine danuḳ ol ḫatun kişinüñ danuḳıdur.ḪULĀṢA

14)Cāmiü's-ṣaġīr Kitābında eyiddi selem bābında.Ḳaçan 15) seleme aḫça virgen,eyidse,men saña seleme aḫça vir 16)düm buġdayġa bir ayġa degin,Dahı ol bir ay keçdi dise.17)Ol seleme aḫça alġan kişi eyidse,men aḫçayı senden 18)uşbu sāʿatda aldum bir ay keçmedi dise.İmdi söz ol seleme 19)aḫça alġan kişinüñ sözidür.Danuḳ ol seleme 20)aḫça virgen danuḳıdur.İmdi eger ikisi daḫı 21)danuḳ durḳuzsa.Danuḳ seleme aḫça alġan kişi danuḳı 22)dur.HULĀṢA

23)Cāmiü's-ṣaġīr kitābında nikāḥ bābında eyiddi.Ḳaçan er kişi 24)ḫatunına ton ıyı virse.Daḫı ol ḫatun eyidse,şol 25) ıyı virgenün ton hediyyedür maña dise.Daḫı ol 26)ḫatunuñ eri eyidse,ol ıyı virdüküm ton kisve 27)dendür dise.İmdi söz er sözidür.Danuḳ 28)ḫatun danuḳıdur.Eger ikisi daḫı danuḳ durḳuzsalar danuḳ kine ḫatun kişinüñ işidilür.HULĀṢA

29)Ziyādāt Kitābında eyiddi,bir kişi ṣatdı 30)bir ḳulı bir kişige.Daḫı ol ṣatġan kişi 31)ol ṣatun alġan kişiden ol ḳuluñ bahāsını 32)izdedi.Daḫı ol ṣatun alġan kişi eyiddi 33) ol ṣatġan kişige,sen maña hür kişi ṣatduñ.34)Anuñ içün kim sen ṣatmazdan burun bu ḳulı 35)azād idip durur ıduñ didi.Daḫı ol ṣatun 36)alġan kişi danuḳ durḳuzdı ol ṣatġan 37)kişi ol ḳulı ṣatmazdan burun azād idgenine.38)İmdi ol kişinüñ danuḳını işidilür.Eger 39)ol ṣatun alġan kişi ol ḳuluñ bahāsını 40)virmiş olsa kine ḳaytar alur ol bahānı ol 41)ṣatġan kişiden.HULĀṢA

42)Ziyādāt Kitābında eyiddi.Bir kişi [43] ṣatdı bir ḳulı bir kişige.Daḫı 44)ol ṣatġan kişi ol ṣatun 45)alġan kişige eyiddi.Men saña hür 46)kişi ṣatdım didi.Anuñ içün kim 47)men ol ḳulı kim saña ṣatdım,48)ol ḳulı ṣatmazdan burun azād 49)idüp durur ıdum.Daḫı ol 50)ṣatġan kişi ol ḳulı ṣatmazdan 51)burun azād idgenine danuḳlar 52)durḳuzdı.İmdi ol kişinüñ 53)danuḳları işidilür.Ol 54)ḳul azād olur,kider.HULĀṢA

38b 1)Ziyādāt Kitābında eyiddi.Bir kişi bir ḳulı ṣatdı 2)bir kişige.Daḫı ṣatġandan sonra ol kişi 3)ol ḳuluñ bahāsını izdedi ol ṣatun 4)alġan kişiden.Daḫı ol ṣatun alġan kişi eyiddi 5) ol ṣatġan kişige.Sen maña hür kişi ṣatduñ.6)Anuñ içün kim bu maña ṣatġanuñ ḳulı 7)sen ṣatun almazdan burun anıt içip durur

ıduñ 8) eyidip durur ıduñ kim eger men kul satun 9)alsam azād olsun diyüp durur ıduñ didi.10)İmdi sen bu maña satğanun kulı satun 11)aldukuñ sāat azād oldı,kiddi didi.Bes 12)sen maña azād kul satduñ didi.Dahı ol 13)satun alğan kişi danuklar durkuzdı 14)kim ol satğan kişi eyidgenine,kul satun 15)alsam azād olsun didükine.İmdi ol satun 16)alğan kişinüñ danukları işidilür.Ol satun 17)alğan kişi eger ol kuluñ bahāsını virmiş olsa 18)ol satğan kişige,ol virgeni bahānı kihe 19)alur.Eger ol kul satğan kişi 20)ol kulı satğandan sonra ol satğan 21) kişi da^cvī idse,eyidse,men bu saña satğan kulı 22)satun almazdan burun anıt içip durur ıdum,23)eyidip durur ıdum.Eger men kul satun alsam azād 24)olsun diyüp durur ıdum.İmdi bu saña 25)satğan kulı satun aldukum vaktın azād olup durur ıdı,26) men saña hür kişi satdum didi.Dahı ol 27) satğan kişi danuklar durkuzdı kim kendüsi 28)ol didüki kibi anıt içgenine.İmdi ol kişinüñ 29)danukları işidilür.Ol kul azād olur kider. 30)Ecnās Kitābında eyiddi.Kaçan bir kişi 31)bir kulı satun alsa.Dahı satun 32)aldukından sonra ol satun alğan 33)kişi da^cvī idse,eyidse,bu sen maña 34)satğanun kul hür kişidür dise.Ya 35)sen ol kulı azād idip durur ıduñ 36)dise.İmdi ol kul azād olur.Ol 37) satun alğan kişinün üstine ol satun 38) alğan kişinün danukı işidilmez ol 39)satğan kişinüñ üstine. Ammā İmām 40)Ebū Yūsuf katında ol satun alğan kişi 41)nüñ danukı işidilür ol satğan 42)kişinüñ üstine.Ya^cnī ol kul azād olur 43)ol satğan kişinüñ üstine,didi.HULĀSA

44)Kaçan bir kul da^cvī idse,eyidse,men 45)hür kişi men dise,evvelden dise.Ya^cnī 46)men bu asıldan hür men dise.Dahı ol 47)kul mundan sonra da^cvī idse.48)Men evvel kul ıdum, dahı sonra meni 49)azād iddiler dise.İmdi ol 50)kuluñ da^cvusı işidilür.Egerçi 51)kim ol kuluñ evvelki da^cvısı 52)sonrakı da^cvısına muhālif ısa dahı.HULĀSA

39a 1)Bir ḳul daʿvī iddi ḫōcāsınuñ üstine.Ol 2)ḳul eyiddi ḫōcāsına.Sen eyiddüñ kim ḳaçan falān 3)kişi ḳulını azād idse. Sen dahı menden azād 4)olgıl didüñ didi.İmdi ol falān kişi ḳulını 5)azād iddi.Men dahı senden azād oldum didi.6)Dahı ol ḳul danuḳ durḳuzdı.İmdi ol 7) ḳuluñ danuḳı işidilmez.

HULĀṢA

8)Bir ḳul daʿvī iddi ḫōcāsınuñ üstine.Ol ḳul 9)eyiddi ḫōcāsına.Sen eyiddüñ kim ḳaçan falān kişi 10)menüm evüme kirse sen menden azād olgıl 11)didüñ didi.İmdi ol kişi keldi,senüñ evge 12)kirdi didi.Men senden azād oldum didi.13) Dahı ol ḳul danuḳ durḳuzdı.İmdi ol 14)ḳuluñ danuḳı işidilür barça ʿālimlar ḳatında.HULĀṢA

15)Ḳudūrī Kitābında eyiddi.İki kişi daʿvī iddi bir ḫa-16)tunı, her birisi eyiddi.Uşbu menüm evdeşüm 17)dür didi.Dahı ol iki kişinüñ her birisi danuḳ[18] durḳuzdı ol ḫatun kendünüñ ḫatunı ıduḳına. İmdi 19)ol iki kişinüñ dahı danuḳı işidilmez illā meger 20)ol ḫatun ol iki kişiden birisine ıḳrār idgey.21)Ol vaḳtın ol ḫatun ol ıḳrār olıngan kişinüñ 22)ḫatunıdur.Hikāyet olındı Rükn-i[23] İslam'dan kim ʿAlī'dür,Sugdī'dür rahımahullahu.24)Ol ʿAlī Sugdī eyiddi.Ol iki kişi kim bir ḫatunı çekişür 25)ler,erenlernüñ birisi birisinden artuḳ 26)olamaz illā üç maʿnīdan birisi birle.Ol üç maʿnī27)nüñ birisi budur kim ol ḫatun ol iki kişinüñ birisine ıḳrār idgey.Ol vaḳtın ol ḫatun ol ıḳrār olıngan kişinündür.Ol üç maʿnī 28) nuñ ikinçisi oldur kim ol ḫatun 29)ol iki daʿvī idgen kişinüñ birisinüñ 30)elinde olgay.Ol vaḳtın ol ḫatun ol 31)kişinüñ ḫatunıdur kim ol ḫatun anuñ 32)elindedür.Ol üç maʿnīnuñ 33)üçünçisi oldur kim ol iki daʿvī id34)gen kişinüñ birisi ol ḫatunuñ üstine 35)kirmiş olgay.Ol vaḳtın ol ḫatun 36)ol kişinüñ ḫatunıdur kim ol kişi anuñ 37)üstine kirmişdür illā meger ol 38)kirmegen kişi danuḳ durḳuzgay kim 39) ol kişi ol ḫatunı evlendüki burun 40)olgay ol üstine kirgen kişinüñ nikā 41)hından.Ol vaḳtın ol ḫatun ol 42)kişinüñ ḫa-

tunıdur kim danuk dur 43)kuzdı ol hatunı kendüsi burun 44) evlenip durganına.Uşbu şimdiye 45)degin eyidgenimiz ol vaktındur 46)kim ol iki kişi ikisi dahı tārīhını 47)eyidmegeyler erenlernüñ danuk 48)ları ya ol iki kişinüñ ikisinüñ 49) dahı danukları danuklık vir 50)genleri vaktın ikisi dahı bir 51)tārīh eyidgey.HULĀṢA

39b 1)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol 2)vaktın ıdı kim iki kişi bir hatunı çekişgeyler 3)idi.Her birisi menümdür digeyler idi.Dahı 4)ol iki çekişgen kişinüñ danukları danuk-5)lık virdükleri vaktın ne vakıtdan börü bu hatun 6)ol kişinüñ idükini eyidmegeyler idi.Ya ol 7)iki çekişgen kişinüñ her birisinüñ danukı danuklık 8)virdükleri vaktın tārīhını eyidgeyler idi.Dahı 9)ol ikisinüñ tārīhı bir tārīh olgay ıdı.Ammā 10)ol iki da^{c}vī idgen kişinüñ danukı tārīhı birle 11)danuklık virseler.Dahı ol ikisinüñ birisinüñ 12)tārīhı burun olsa ol dahı birisinden.İmdi ol 13)hatun ol kişinüñ hatunıdur kim anuñ tārīhı 14)burundur ol dahı birisinden.HULĀṢA

15)Kaçan iki kişi bir hatunı da^{c}vī idseler her birisi 16) menümdür diseler.Dahı ol iki çekişgen kişinüñ 17)danukları tārīhı birle danuklık virseler.Dahı 18)ol ikisinün dahı tārīhı berāber olsalar velakin ol 19)hatun ol ikisinün birisinün elihde olsa.İmdi ol 20) hatun ol kişinüñdür kim hatun anuñ elindedür.HULĀṢA

21)Kaçan iki kişi bir hatunı da^{c}vī idseler.Her birisi 22) eyidse,menümdür dise.Dahı ol iki çekişgen kişinüñ 23)birisi eyidse,bu hatun falān vakıtdan berü menüm hatunum 24)dur dise. Ol hatun ol dahı bir tārīh eyidmegen kişi 25)nüñ elinde olsa. İmdi ol hatun ol kişinüñdür 26)kim ol hatun ol kişinüñ elindedür,ol tārīh eyid 27)gen kişinüñ degüldür.HULĀṢA

28)Kaçan iki kişi bir hatunı çekişseler.29)Her birisi eyidse,bu hatun menüm 30)hatunumdur dise,velakin ol iki 31)kişinüñ birisi eyidse,bu hatun menüm 32)hatunumdur falān vakıtdan berü dise.33)Tārīh birle da^{c}vī idse.Ol dahı 34)birisi tārīhsuz da^{c}vī idse.İmdi 35)ol hatun ol tārīh birle da^{c}vī id 36)gen kişinüñdür.HULĀṢA

37)Kaçan iki kişi bir hatunı da^c^vī idse.38)Her birisi eyidse,bu hatun menüm ev 39)deşümdür dise velakin ol iki kişi 40)nüñ birisi tārīh birle da^c^vī idse ve41 lakin ol hatun ıkrār idse,eyidse,42)men ol kişinüñ hatunı men dise ol 43)tārīh birle da^c^vī idmegen kişi içün.44)İmdi ol hatun ol kişinüñdür 45)kim ol hatun ıkrār id/d/i,men anuñ 46)hatunı men didi.Ol tārīh 47)birle da^c^vī idgen kişinüñ degüldür.48)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz 49)barçası ol vaktındur kim kaçan 50)iki kişi bir hatunı çekişse ol 51) hatun diri iken,ölmedin.HULĀSA

40a 1)Ammā kaçan iki kişi bir hatunı da^c^vī idseler.Ol hatun öldükinden soñra 2)her birisi eyidse,uşbu ölgen hatun menüm ev 3)deşüm idi,diseler.Dahı ol iki kişinüñ ikisi dahı 4)tārīh birle da^c^vī idseler.İmdi ol hatun 5)ol kişinüñdür kim anuñ tārīhı burundur ol 6)dahı bir da^c^vī idgen kişinün tārīhından.HULĀSA

7)Kaçan iki kişi bir hatunı da^c^vī idseler ol 8)hatun öldükinden soñra ol iki kişinüñ her birisi 9)eyidse,uşbu ölgen hatun menüm evdeşümdür 10)diseler.Dahı... ...ol iki kişinüñ her birisi tārīh birle 11) da^c^vī idseler.Dahı ol iki kişinüñ tārīhları 12)berāber olsa birisi birisinden burun soñra olmasa,ya 13)ol iki da^c^vī idgen kişi tārīhsuz da^c^vī idse 14)ler.İmdi uşbu iki mes'elede dahı kādī hüküm ider 15)ol ölgen hatun ol iki da^c^vī idgen kişinüñ 16)hatunı idukına.İmdi ol iki da^c^vī idgen kişinüñ 17) her birisinün üstine lāzım olur buçuk mehir.Dahı 18)ol iki da^c^vī idgen er ol hatundan bir er 19)nüñ mīrāsını yirler ancak.Eger ol hatun 20)dan oglan dogmış olsa ol oglanuñ nesebi sābıt olur 21)ol iki da^c^vī idgen kişiden.Dahı ol oglan ol 22)iki da^c^vī idgen kişiden her birisinden bir kāmil oglan 23)mīrāsını yir.Dahı ol iki da^c^vī idgen kişi ol 24)oglandan bir yaluñuz ata mīrāsını yirler.HULĀSA

25)Bir kişi da^c^vī iddi bir hatunun üstine,eyiddi, 26)uşbu hatun menüm evdeşümdür didi.Dahı ol 27)da^c^vī idgen kişi danuk durkuzdı.Dahı kādī 28)hüküm iddi.Ol hatunı virdi ol erge.Dahı kādī 29)hüküm idgenden soñra bir

özge kişi dahı ol ḫatunı daᶜvī iddi,eyiddi,uşbu ḫatun menüm ḫatunumdur didi.Ol kişi daḫı danuḳ durḳuz 30)dı.İmdi ol ṣoñra daᶜvī 31)idgen kişinüñ daᶜvısına ıᶜtıbār 32)yokdur.ḪULĀṢA

33)Bir kişi bir oğlanuñ nesebini daᶜvī iddi,34)eyiddi, uşbu oğlan menüm oğlumdur didi.35)Daḫı danuḳ durḳuzdı.Daḫı ḳāḍī hüküm 36)iddi,virdi ol oğlanı ol daᶜvī idgen 37)kişige. Daḫı andan ṣoñra bir kişi daḫı daᶜvī 38)iddi.Ol oğlanı menümdür didi.Ol 39)daḫı danuḳ durḳuzdı.İmdi ol 40)ṣoñra daᶜvī idgen kişinüñ daᶜvısına 41)ıᶜtıbār yokdur.ḪULĀṢA

42)Münteḳā Kitābında eyiddi.Bir ḫatun daᶜvī 43)iddi bir ernüñ üstine,eyiddi,sen meni 44)evlendüñ didi.Daḫı ol er inkār 45)iddi,eyiddi.Men seni evlenmedüm 46)didi.Daḫı ol er bu daᶜvīdan ṣoñra 47)daᶜvī iddi ol ḫatunuñ üstine,48)eyiddi. Men seni evlendüm ol sen 49)daᶜvī idgenüñden ṣoñra menüm 50) üstüme didi.Daḫı ol er danuḳ dur 51)ḳuzdı.İmdi ol ernüñ danuḳı 52)işidilür.Anuñ içün kim nikāḥ 53)bāṭıl olmaz er birle ḫatun inkār 54)idmek birle.ḪULĀṢA

40b 1)Eger bir er daᶜvī idse bir ḫatunuñ 2)üstine.Men seni evlendüm,sen menüm evdeşüm 3)sin dise.Daḫı ol ḫatun inkār idse.Daḫı 4)ol ḫatun inkār idgenden ṣoñra ol 5)er ölse.Ol er ölgenden ṣoñra ol 6) ḫatun kelse ol ernüñ ṣoğından mīrāṣ 7)daᶜvī idse.İmdi ol ḫatuna mīrāṣ virür 8)ler ol ernüñ ṣoğından. ḪULĀṢA

9)Eger bir ḫatun daᶜvī idse bir ernüñ 10)üstine.Men senüñ evdeşüñ men dise.Daḫı ol 11)er inkār idse.Daḫı ol er inkār idgen 12)den ṣoñra ol ḫatun ölse.Daḫı ol ḫatun 13)ölgenden ṣoñra ol er kelse ol ḫatunuñ 14)ṣoğından mīrāṣ daᶜvī idse.İmdi ol 15)erge mīrāṣ virürler ol ölgen ḫatunuñ 16)ṣoğından.Uşbu mes'ele daḫı mundan yuḳarıḳı 17)mes'elede daḫı eyidgenimiz ḳavul Ebū Yūsuf birle 18)İmām Muḥammad ḳavlıdur.Ammā İmām Ebū Ḥanīfa 19)ḳatında ḫatuna daḫı mīrāṣ virmezler erge daḫı 20)mīrāṣ virmezler.ḪULĀṢA

21)Münteḳā Kitābında eyiddi.Bir ḫatun daᶜvī iddi 22)erinüñ üstine.Sen meni boşaduñ didi.Daḫı 23)ol er inkār iddi.

Men seni boşamadum didi.24)Dahı mundan sonra ol er öldi.Dahı ölgen 25)den sonra keldi ol hatun ol ernüñ mirasını 26)da^{c}vī iddi.İmdi ol hatun ol erden miras 27)yimez.HULASA

28)Bir er da^{c}vī iddi bir hatunuñ üstine.29)Men seni evlendüm didi.Dahı ol da^{c}vī 30)idgen er eyiddi,ol hatuna,senüñ sol 31)falan gāyıb erün seni boşadı dahı senüñ 32)^{c}ıddatuñ dükendi dahı men seni evlendüm 33)didi.Dahı ol hatun eyiddi.Ne^{c}am,men 34)ol falan gāyıb kisinüñ hatunı men velakin 35)meni ol gāyıb kisi boşamadı didi.Dahı 36)ol da^{c}vī idgen kisi danuklar durkuz 37)dı ol gāyıb kişi ol hatunı boşadukına.38)İmdi ol da^{c}vī idgen kişinüñ danuk 39)ları işidilür.Ammā kaçan ol gāyıb kisi 40)kelse,hāżır olsa.Ol vaktın ol da^{c}vī 41)idgen kisi kine danuk durkuzmaka muhtāc 42)degüldür.Ol evvelki durkuzdukı danuk 43)yiter.HULASA

44)Bir er hatunına rec^{c}i talāk virmis 45)olsa,ya bāyın talāk virmiş olsa.Dahı ol 46)hatun ^{c}ıdda içinde iken bir özge er 47)kelse,da^{c}vī idse,eyidse.Men uşbu hatunı 48)evlendüm dise.İmdi kerekdür 49)kim ol hatunuñ ol boşagan eri 50)hāżır olgay.Ol kisi da^{c}vī idgeni 51)vaktın kerek ise ol boşagan kisi 52)rec^{c}i talāk virsün kerek ise bāyın 53)talāk virsün.

HULASA

41a 1)Bir kişi da^{c}vī iddi bir hatunuñ üstine.2)Sen menüm nikāhlu evdeşimsin didi.Dahı 3)ol hatun eyiddi.Men falan kisinüñ hatunı men 4)didi.Dahı ol hatun danuk durkuzdı.İmdi 5)ol hatunuñ danuk durkuzdukı ol kişinüñ 6)da^{c}vīsını kaytarmaz.

HULASA

7)Bir kisi da^{c}vī iddi bir hatunuñ üstine,eyiddi.8)Sen menüm nikāhlu hatunumsın didi.Dahı 9)ol hatun eyiddi.Men uşbu da^{c}vı idgen kisi 10)nüñ hatunı ıdum velakin bu da^{c}vī idgen 11)kişi gāyıb oldı kiddi.Dahı maña habar virdiler.12)Bu kisi öldi didiler.Dahı men uşbu kişini ev 13)lendüm,menüm ^{c}ıddatum dükendükinden sonra 14)didi.İmdi ol hatun ol da^{c}vī idgen 15)kişinüñdür.HULASA

16)Bir kişi da^{c}vī iddi bir hatunuñ üstine eyiddi.17)Sen menüm nikāhlu hatunumsın didi.Dahı 18)ol hatun eyiddi.Men uşbu ikinçi erimüñ 19)evdeşi men velakin bu ikinçi erimden burun men 20)uşbu da^{c}vī idgen kişinüñ evdeşi idüm didi.21)İmdi ol ha-

tun ol ikinçi ernüñ evdesi 22)dür.Ol da^c^vī idgen kişinüñ degüldür.HULĀṢA

23)Zeyid birle ^c^amur ikisi bir ḫatunı da^c^vī iddi 24)ler.Her birisi eyiddi.Uşbu ḫatun menüm nikāḥlu 25)evdesümdür didi.Dahı ol ḫatun eyiddi.26)Men evvel öz nefsümi ^c^amürge evlendürdüm,^c^amürden soñra zeyde evlendürdüm didi. İmdi ol ḫatun zeyidnüñ ḫatunıdur 27)İmām Ebū Yūsuf ḳatında raḥımahullahu.28)Fetvā dahı bu ḳavul üstinedür.Ṣaḥīḥ 29)ḳavul dahı bu ḳavuldur.HULĀṢA

30)Bir kişi da^c^vī iddi bir kiçigez ḳızuñ 31)nikāḥını, eyiddi,uşbu kiçigez ḳızı maña 32)^c^askernüñ ḳādīsı evlendürdi 33)didi.Dahı ol da^c^vī idgen kişi 34)ol ḳādīnuñ adını eyidmedi.Dahı 35)ol ḳādī kimüñ oglı ıduḳını eyidmedi.36)İmdi ol kişinüñ da^c^vası ṣaḥīḥ37)degüldür.Kerekdür kim ol 38)da^c^vī idgen kişi zikir idgey 39)ol kiçigez ḳızuñ velīsi var mıdur 40)ya yoḳ mıdur?Dahı kerekdür kim 41)ol da^c^vī idgen kişi zikir idgey 42)ol ḳādī ^c^askeri sulṭān ḳādī 43)~~ḳadı~~ dikdüki vaḳtın aña destūr virip 44)durur mı yetim ḳızları evlendür 45)meke,ya destūr virmeyip mi durur? HULĀṢA

46)Ḳaçan bir ḫatun da^c^vī idse bir er 47)nüñ üstine.Sen meni evlendüñ dise.48)Dahı ol er ol ḫatuna eyidse.Sen 49) ıḳrār iddüñ kim sen özge kişi 50)nüñ ^c^ıddasında idükine dise.İmdi er 51)nüñ bu sözi ol ḫatunun 52)da^c^vısını ḳaytarmaz.HULĀṢA

41b 1)Ḳādī İmāmnuñ Fetāvā'sınuñ içinde eyiddi.2)Ḳaçan bir ḫatun erine da^c^vī idse,eyidse,sen 3)meni evlendüküñ vaḳıtda men ḳırnaḳ ıdum dise.4)Dahı ol er inkār idse ol ḫatun ḳırna 5)ḳ ıduḳına,İmdi söz ol ernüñ sözidür.HULĀṢA

6)Ḳaçan bir ḫatun erine eyidse.Sen meni danuḳ 7)suz evlendüñ dise.Dahı ol er inkār 8)idse ol ḫatunı danuḳsuz evlendükine.9)İmdi söz ol ernüñ sözidür.HULĀṢA

10)Ḳaçan bir ḫatun da^c^vī idse,eyidse.Sen 11)meni evlendükün vaḳtın men henüz ^c^ıdda içinde 12)idüm dise.Dahı ol er inkār idse ol 13)ḫatun ^c^ıdda içinde idükine evlendüki vaḳtın.14)İmdi söz ol er sözidür.HULĀṢA

15)kaçan bir hatun da^cvī idse erine,eyidse.16)Sen meni evlendükün vaktın men henüz mecūsī 17)idüm,müsülmān olmayıp durur ıdum dise. 18)Dahı ol er inkār idse ol hatun 19)mecūsī idükine evlendüki vaktın.İmdi söz 20)ol er sözidür.HULĀSA

21)Şıyıh İmām Ebū Bekir kim Muhammad'dur,Fazıl oğlıdur,22) ol eyiddi.Kaçan bir hatunuñ bir belgülü eri 23)olsa.Dahı ol er ol hatuna talāk virse.Dahı 24)ol hatun bir özge erge varsaOl hatun ol ikinçi erine eyidse.Sen meni evlendüküñ vaktın men henüz ^cıdda içinde 25)idüm dise.İmdi körelüm eger ol 26)evvelki er talāk virdüki birle ol 27)ikinçi ernün evlendüki arasında 28)eger iki ay kadarından eksük ise 29)söz ol hatun sözidür. Eger 30)ol evvelki er talāk virdüki birle ol 31) ikinçi ernüñ evlendüki arasında iki 32)ay kadarınca olsa.Ol vaktın söz ol 33)hatunuñ degüldür.Bel kim söz ol 34)er sözidür İmām Ebū Hanīfa katında.HULĀSA

35)Kaçan bir hatun da^cvī idse erinüñ 36)üstine,mehr-i misil da^cvī idse.Andan 37)sonra ol hatun ol erden da^cvī 38)idse miñ ahça mehir da^cvī idse.İmdi 39)ol vaktın ol hatunuñ da^cvusı 40) isidilür.HULĀSA

41)Kaçan bir hatun erinden da^cvī idse,42)eyidse.Menüm senüñ üstünde miñ 43)ahça mehrim vardur dise.Andan 44)sonra ol hatun da^cvī idse 45)ol erüñ üstine mehr-i misil da^cvī 46)idse.Ol vaktın ol hatunuñ da^cvusı 47)isidilmez.HULĀSA

42a 1)Bir er hatunı öldükinden sonra eyiddi.2)Menüm hatunumuñ menüm üstümde dörüt yüz 3)ahçası kaldı mehrinden,didi.Dahı ol 4)ernüñ üstine iki danuk danuklık vir 5)di.Eyiddiler,biz danukuz kim uşbu kişi 6)ol ölgen hatunı min biş yüz ahçaya 7)evlendi didiler.Dahı iki danuk 8) danuklık virdiler ol hatunuñ ol 9)er üstine dörüt yüz ahçası var ıdukına ol 10)hatunuñ mehrinden.İmdi ol dörüt yüz 11)ahça ol miñ biş yüz ahçaya kirür, ya^cnī 12)ol ernüñ üstine hem miñ biş yüz ahça 13)hem dahı dörüt yüz ahça lāzım olmaz.İki mehir 14)lāzım olmaz.HULĀSA

15)Cāmiü's-sağīr Kitābında eyiddi.Bir kişinüñ bir suyı 16) ırmakı var ıdı.Dahı ol su ırmakınuñ yanında 17)ol ırmakuñ balçıkını bırakacak yir var ıdı.18)Dahı ol balçık bırakaçak yirnüñ

yanında bir kişinüñ 19)yiri var idi.Ol yir ol balçık bırakacak yirge 20)ulaşıp durur idi.Hiç ol yir birle ol balçık 21) bırakacak yirnüñ arasında neme yok idi.Dahı ol 22)balçık bırakacak yir hiç kimsenüñ elinde degül 23)idi,yaᶜnī ne ol balçık bırakacak yir üstinde ol 24)yir eyesinüñ ekini var idi, ne ol ırmak eyesinün 25)balçık var idi.Dahı ol ırmak eyesi birle ol 26)bir eyesi ol balçık bırakacak yiri çekişdiler. Her 27)birisi menümdür didiler.İmdi ol balçık bırakacak 28) yircügez İmām Ebū Hanīfa katında ol yir eyesinündür.Ammā Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında ol ırmak eyesinündür.

HULĀSA

29)Kaçan bir kişi kuyı kazsa bir ölmiş 30)yirde.İmdi ol kuyı kazgan kişi 31)harīma mustahık olur mı ya olmaz mı?İmdi 32)barça ᶜālımlar katında harīma mustahık olur.HULĀSA

33)Kaçan bir kişi bir ölmiş yirde 34)bir su ırmakını kazsa.İmdi ol 35)kişi harīma olur mı ya olmaz mı? 36)İmām Ebū Hanīfa katında harīma 37)mustahık olmaz.İmāmeyin katında mustahık 38)olur.Baᶜzılar eyiddi.Irmak kazan 39)kişi harīma mustahık olur.Barça ᶜālimlar 40) katında hiç munda hılāf yokdur 41) velakin ol ırmakuñ harīmı ne kadar 42)dur,hılāf anda iddiler. İmām Ebū 43)Yūsuf eyiddi. Ol ırmakuñ harīmı 44)her yanından ol ırmakuñ içinüñ 45)kiñlikinüñ buçukunuñ kadarınca 46)dur, didi,yaᶜnī ol ırmakuñ 47)içinün kiñliki kadarınuñ buçukı 48) kadar yir dahı ol ırmakuñ her 49)yanından ol ırmak kazan kişinüñ 50)dür.Ol ırmakuñ balçıkını bırakmak içün 51)dahı ırmak eyesi yürimeklik içün didi.52)İmām Muhammad eyiddi.Ol ırmakuñ içinüñ 53)kiñliki kadar ol ırmakuñ her yanından 54)ol ırmak kazan kişinüñdür didi.HULĀSA

42b 1)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol 2)vaktındur kim ol ırmak yanındakı yircügez 3)ne yir eyesinüñ elinde olgay,yaᶜnī yir eyesinüñ 4)ol ırmakuñ iki yanındakı yircügezde ekini 5)olmagay.Dahı ırmak eyesinüñ dahı ol ırma-6)kuñ iki yanındakı yirde balçık olmagay.Bel kim 7)ol ırmakuñ iki yanındakı yir yire berāber 8)olgay.Ammā kaçan ırmak eyesinüñ ol 9)yircügez üstinde ekini olsa.Ol vaktın 10)yircügez ol ırmak eyesinündür.11) Dahı kaçan ol ırmakuñ iki yanındakı

yir 12)cügez üstinde ol yir eyesinüñ ekini olsa.13)Ol vaktın ol yircügez ol yir eyesinüñ 14)dür.HULĀṢA

15)Keldük imdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳavlınca 16)ḳaçan ol ırmaḳuñ yanındaḳı yircügez yir 17)eyesinüñ olsa.İmdi cāyız mıdur yir eyesine 18)kim ol yircügez üstinden yürümeki satġay ol ırmaḳ 19)eyesine,ya cāyız degül midür?Şıyıḫlar bu mes'elede 20)ıḫtılāf iddiler.HULĀṢA

21)Keldük imdi şıyıḫlar ıḫtılāf iddi 22)ler İmām Ebū Ḥanīfa ḳavlınun üstine kim cāyız 23)mıdur ırmaḳ eyesine kim ol yircügez üstine 24)ol ırmaḳuñ balçıḳını bıraḳġay, ya cāyız degül 25)midür.Şıyıḫlar bu mes'elede ıḫtılāf iddiler.HULĀṢA

26)Bir ev var ıdı.Daḫı ol evnüñ 27) içinden ev var ıdı. Daḫı ol 28)on evnüñ doḳuzı bir kişinüñ idi.29)Daḫı ol on evnüñ birisi bir kişinüñ 30)idi.Daḫı ol doḳuz ev eyesi birle 31)ol bir ev eyesi çekişdiler.Ol 32)bir evnüñ kim anuñ içinde on ev var 33)dur,ol evnüñ ortasında çekişdi 34)ler.Ol bir ev eyesi eyiddi,Bu evnüñ 35)orta yiri menümdür didi.Ol doḳuz 36)ev eyesi eyiddi.Bu evnüñ orta yiri 37)menümdür didi.İmdi ol evnüñ 38)orta yirinüñ buçuḳı ol bir ev eyesinüñ 39)dür.Buçuḳı ol doḳuz ev eyesinüñ 40)dür.
HULĀṢA

41)Bir kişinüñ yir üstinde bir evi var42)dur.Daḫı ol evnüñ üstinde bir özge 43)kişinüñ daḫı bir evi vardur meselā. İmdi 44) imdi ol aşaḳaḳı ev eyesine yoḳdur 45)kim ol evinün dıvārına ḳazuḳ 46)doḳıġay illā yuḳaruḳı ev eyesinüñ rāżī 47)lıḳı birle.HULĀṢA

48)Bir kişinüñ bir evi var ıdı.Daḫı ol kişi 49)nüñ evinüñ üstinde bir özge kişinüñ daḫı evi 50)var ıdı.İmdi yoḳdur ol aşaḳaḳı ev 51)eyesine kim dıvārından taḳa açġay illā ol yuḳaruḳı evnün eyesinün rāżīlıḳı birle.HULĀṢA

43a 1)Kaçan bir tonuñ barçası bir kişinüñ elinde 2)olsa.Dahı ol tonuñ bir uçı bir özge kişi 3)nün elinde olsa.Dahı ol tonı ol iki kişi çekiş 4)seler.İmdi ol tonuñ buçukı birisinüñ 5)dür, buçukı dahı birisinüñdür.HULÂŞA

6)Bir kul bir kişinüñ elinde idi.Dahı bir özge 7)kişi keldi,da^cvī iddi ol kul eyesinüñ 8)üstine,eyiddi.Uşbu senüñ elüñdeki kul 9)menümdür,sen bu kulı menüm elümden küç 10)birle ğasıb iddüñ,alduñ didi.Bir[11]özge kişi dahı da^cvī iddi,eyiddi.Uşbu 12)senüñ elüñdeki kul menümdür.men 13)bu kulı senüñ katuñda vedi^cat kodum 14)didi.İmdi ol iki da^cvī idgen kişinüñ 15)her birisi danuk durkuzdı.Ol vaktın 16)kādī ol kuluñ buçukını birisine virgey 17)buçukını dahı birisine virgey .HULÂŞA

18)Bir kişinüñ elinde bir kul var ıdı.dahı bir özge 19)kişi keldi dahı danuk durkuzdı ol kul 20)kendününüñ kulı ıdukına. Dahı ol kişi kim kul 21)anuñ elindedür,ol kişi dahı danuk durkuzdı 22)ol kul kendününüñ kulı ıdukına,kendününüñ milkinde 23)dogdukına.İmdi ol kulı kādī hüküm ider 24)ol kişige kim kul anuñ elindedür.Ol dışra 25)dın da^cvī idgen kişige hüküm idmez ol kulı.HULÂŞA

26)Kaçan danuk körse kim bir oglanı 27)bir hatundan emer körse.Dahı ol hatun 28)eyidse.Uşbu oglan menüm oglumdur dise. 29)İmdi ol körgen kişige cayızdur kim 30)danuklık virgey ol oglan ol hatun 31)dan dogdı diyü.HULÂŞA

32)Kaçan iki danuk körseler kim bir 33)kiçigez oglanı bir hatun emzürgenini şunun[34]kibi hatun kim ol hatun zeyidnüñ milkin[35]dedür.İki danuk dahı körseler kim 36) ol kiçigez oglanı bir hatun emzürgenini 37)şunuñ kibi hatun kim ol hatun ^camurnuñ 38)milkindedür.İmdi ol evvelki körgen 39)danuklarga dahı halāldur kim danuk 40)lık virgeyler kim ol oglan zeydüñ 41)milkinde dogdı diyü.Ol soñrakı 42)körgen danuklarga dahı halāldur kim 43)danuklık virgeyler ol oglan 44)^camruñ milkinde dogdı diyü.

HULÂŞA

43b 1)Kaçan bir kişinün katında bir kırnak olsa.Dahı ol kırnakı bir kişi da^{c}vī idse.Dahı 3)ol kırnakun bir oğlanı olsa. Dahı ol oğlan 4)bir özge kişi katında olsa.Dahı ol kırnakı da^{c}vī 5)idgen kişi danuk durkuzsa ol kırnak 6)kendünün idükine.Dahı kādī hüküm idse ol 7)kırnakı da^{c}vī idgen kişige.İmdi kırnakı kādī 8)hüküm idgenden sonra ol da^{c}vī idgen 9)kişige ol kırnakun oğlanını hüküm idmez ol 10)kırnakı da^{c}vī idgen kişige illā ol kişinün hāżır 11)lıkında kim oğlan ol kişinün elindedür.HULĀSA

12)Kaçan bir kişinün elinde bir hurmā ağaçı olsa.13)Dahı ol ağaçun hurmāsı bir özge kişi elinde 14)olsa.Dahı ol hurmā ağaçını bir özge kişi,kelse,15)da^{c}vī idse,menümdür dise.Dahı ol da^{c}vī 16)idgen kişi danuk durkuzsa ol hurmā 17)ağaçı kendünün idükine.Dahı kādī ol hurmā 18)ağaçını hüküm idse,virse ol da^{c}vī id 19)gen kişige.İmdi kādī ol ağaçı hüküm idip 20) virgenden sonra ol da^{c}vī idgen kişige 21)ol ağaçun hurmāsını dahı hüküm ider,22)ol da^{c}vī idgen kişige virür ol kişi kim hurmā 23)anun katındadur,kerek ise ol kişi hāżır 24)olsun kerek ise hāżır olmasun.HULĀSA

25)Cāmiü's-sağir Kitābında eyiddi.Kaçan bir kişi bir kırnak da^{c}vī idse,menümdür dise.Dahı ol 27)kırnakun bir oğlı olsa.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi danuk durkuzsa ol kırnak kendünün idükine.Dahı kadı ol kırnakı 28)hüküm idse,virse ol da^{c}vī id 29)gen kişige.İmdi kādī ol kırnakı 30) hüküm idüp virdüki ol kırnakun 31)oğlının dahı üstine hüküm idmek 32) midür,ya hüküm idmek degül midür?33)Ba^{c}żılar eyiddiler,kādī ol kırnak 34)üstine hüküm idüp virgeni ol kırna -35)kun oğlının üstine dahı hüküm id 36)mekdür,ya^{c}nī ol kırnakun dahı 37)oğlı ol da^{c}vī idgen kişinündür 38)kırnak üstine hüküm idmek birle 39)didiler.Ba^{c}żılar eyiddiler 40)kırnak üstine kādī hüküm idmek 41)lik oğlanı üstine hüküm idmek degüldür. 42)Bel kim ol oğlan ol kırnakı da^{c}vī 43)idgen kişinün olmaz hatta kādī 44)ol oğlanı dahı hüküm idmeyince,Nite kim 45)anasını hüküm iddi idi,didiler.HULĀSA

46)Nevāzil Kitābında eyiddi.Kaçan bir 47)er manbūk şatun olsa.Dahı ol 48)manbūkı ol kişinün ebçisi egirse 49)imma eri destūrı birle egirse 50)ya eri destūrınsuz egirse.51)İmdi ol

egirgeni iplik ol 52)hatunun erinündür didi.HULÂSA

44a 1)Kaçan bir hatunun eri manbûk satun2alsa.Dahı ol er hatunına eyidse.Uşbu manbûkı 3)egirgil menüm içün,dise.Dahı ol hatun 4)ol manbûkı egirse.İmdi eger ol er ol 5)hatuna ücret virmeke kavul iddi ise.Ol vaktın 6)ol hatun egirgeni iplik ol erinündür.7)Dahı ol hatun ol erden ol kavul idgeni 8)ücreti alur. Eger ol er hîç ücret ada 9)mamış olsa egir didüki vaktın.Ol vaktın 10)ol hatun egirgeni iplik eründür.Hatuna neme 11)yokdur. HULÂSA

12)Kaçan bir hatunun eri manbûk satun 13)alsa.Dahı hatunına eyidse.Uşbu manbûkı egir 14)gil menüm içün dise.Dahı ol hatun ol 15)manbûkı egirse.Dahı andan sonra ol 16)hatun eri birle çekişse.Ol hatun eyidse.17)Men bu manbûkı sana kirî birle egirdüm 18) dise.Ol er eyidse.Kirîsüz egirdün 19)dise.Men sana hiç kirî adamadum dise.20)İmdi söz ol er sözidür anıt içmeki 21)birle. HULÂSA

22)Kaçan bir hatunun eri manbûk satun 23)alsa.Dahı ol er hatunına eyidse.Uşbu 24)manbûkı egirgil senün içün dise.Dahı 25)ol hatun ol manbûkı egirse.İmdi 26)ol egirgeni iplik ol hatunındur.27)Keennehü ol er ol manbûkı ol hatuna bagışlamış kibidür.HULÂSA

28)Kaçan bir hatunun eri manbûk satun 29)alsa.Dahı ol er hatunına eyidse.Uşbu manbûkı 30)egirgil dise.Dahı ol hatun egirse.Dahı 31)egirdükinden sonra ol hatun birle 32)eri çekişseler.Er eyidse.Men sana destûr 33)virdüm uşbu manbûkı menüm içün 34)egirmeke dise.Dahı hatun eyidse,Yok 35)bel kim sen maña eyiddün ,uşbu manbûkı sen 36)özün içün egirgil ,didün dise. İmdi 37)söz ol erün sözidür.HULÂSA

38)Kaçan bir hatunun eri manbûk satun 39)alsa.Dahı ol er hatunına eyidse.Uşbu manbûkı 40)egirgil hattâ tonı menüm içün olsun,Dahı 41)senün içün olsun dise.Dahı ol hatun 42)ol manbûkı egirse.İmdi ol manbûkun 43)ipliki ol eründür.Anun içün kim 44)manbûk eyesi ol erdür.Ol hatuna dahı 45)ecr-i misil virgey ol er,ya^{c}nî ol kadar 46)manbûkı neye egirürler ise ol kadar ücret 47)virgey.HULÂSA

48)Kaçan bir hatunun eri manbûk satun 49)alsa.Dahı hatunına

eyidse.Uşbu manbukı sen egir 50)gil dise,velakin ol er eyidmese, senüñ içün 51)ya menüm içün egir dimese.Dahı ol hatun 52)egirse İmdi ol egirdüki iplik ol 53)eründür.HULĀṢA

44b 1) Kaçan bir Hatunun eri manbūk satun 2)alsa.Dahı ol er hatunına eyidse,sen bu manbūkı 3)egirmegil dise.Dahı ol hatun varsa 4)ol manbūkı egirse.İmdi ol manbūkuñ 5)ipliki ol hatunuñdur, velakin ol 6)hatun üstine vācıbdur kim virgey 7)erine ol manbūk kibi manbūk.HULĀṢA

8)Kaçan bir kişi bir kişiden bugday gasıb 9)idse,alsa küç birle.Dahı ol gasıb idgen 10)kişi ol bugdayı un eylese.İmdi,ol un 11)ol gasıb idgen kişinüñdür,velakin vācıb12) dur ol gasıb idgen kişige kim virgey ol 13)bugday eyesine ol gasıb idgeni bugday kibi 14)bugday virgey.HULĀṢA

15)kaçan bir hatunnuñ eri manbūk satun 16)alsa.Dahı ol er hatunına ne egirgil dise,17)ne egirmegil dise.Dahı ol hatun varsa 18)ol manbūkı egirse.İmdi körelüm eger 19)ol hatunuñ eri manbūk satıcı isa sanaᶜatı .20)Ol vaktın ol manbūknuñ ipliki ol 21)egirgen hatunun olur,velakin ol 22)hatunuñ üstine vācıbdur kim virgey 23)ol erine ol manbūk kibi manbūk virgey.24)Eger ol hatunuñ eri manbūk satıcı 25)degül ise sanaᶜatı.Ol vaktın ol iplik ol 26)erüñdür.HULĀṢA

27)Kaçan bir hatunuñ eri evine un ketürse.28)Dahı ol hatun ol unı etmek bişürse.29)Ol vaktın ol etmek erüñdür.HULĀṢA

30)Kaçan bir hatunuñ eri evine et ketürse.31)Dahı ol hatun eti şorva bişürse.32)İmdi ol et dahı ol şorba barçası 33) erüñdür.HULĀṢA

34)Fetāvā Kitābında eyiddi.Bir kişinün hatunı 35)bilür idi.Dahı halāyıka işler idi.36)Dahı ol hatunuñ eri ol hatuna vakıt 37)larda ol hatunuñ işi içre arka vi 38)rür idi.bölüşür idi.İmdi ne kim 39)hāsıl olsa barçası ol hatunuñdur.HULĀṢA

40)Bir hatunuñ eri ekinci idi,eker idi.41)Dahı ol hatun etmek bişürür idi.İmdi 42)ne kim hāsıl olsa barçası ol erüñ 43)dür.HULĀṢA

44)Bir süpürüci bir kişinün evi içinde idi.45)Dahı ol süpürücinün omuzında bir süpürge var 46)idı.Dahı ol süpürüci daᶜvī iddi,eyiddi.Uşbu süpürke menümdür didi.Ol ev eyesi dahı 48)daᶜ-

vı iddi,eyiddi.Uşbu süpürke menümdür 49)didi.İmdi ol süpürke ol ev eyesinündür.HULASA

45a 1)Kaçan bir hammalnun arkasında tâcır kumâşını 2)koyacak bir kap olsa.Dahı ol hammâl bir kişinün 3)evinün içinde olsa. Dahı ol ev eyesi da^c^vî 4)idse,eyidse.Uşbu arkagandakı kap menüm 5)dür dise.Dahı ol hammâl eyidse .Menümdür dise.6)İmdi söz ol hammâl sözidür.Eger hammâl 7)tâcır kumâşını kötürür ise.Dahı ol kap ol kaplar 8)dan ısa kim anı kişi kötürebilir olsa,velakin kıyâs 9)buyıdı kim ev eyesinün olgay ıdı.HULASA

10)Kaçan er birle hatun kişi ikisi bugday başını 2)dirseler.İmdi her ne kim dirseler ol 12)er birle hatunı arasında buçuk buçuka ortaklık 13)dur.Birisi köp dirüp birisi az dirdükine ı^c^tıbâr 14)yokdur.HULASA

15)Kaçan bir kişi bir kişini kirige dutsa kendüyi içün 16) kumâş satmaka,ya^c^nî bezen kumâşını satmaka .Dahı ol 17)kirige dutulgan kişi da^c^vî idse,eyidse.Uşbu elümde şata 18)durdukum kumâş menümdür dise.Dahı ol kirige dutkan 19)kişi da^c^vî idse,eyidse.Şol şata durdukun kumâş 20)menümdür dise.İmdi körelüm eger ol kirige 21)dutulgan kişi eger ol bizi kirige dutan kişinün 22)dükânında satar olsa.Ol vaktın biz ol kirige 23)dutan kişinündür.Eger ol kirige dutulgan kişi 24)ol bizi bâzâr sokakında satar ısa,ya ol kirige dutulgan 25)kişi ol bizi kendünün evi içinde satar olsa.Ol 26)vaktın söz ol kirige dutulgan kişinün sözidür,kerek ise ol kirige dutılgan kişi hür kişi olsun,kerek ise kul olsun,kerek ise destûr 27)virilmiş kul olsun,kerek ise mükâteb 28)olsun.HULASA

29)Kaçan bir kişi bir kişini kirige 30)dutsa kendüyiçün ton dikmeke.31)Dahı ol kirige dutılgan kişi da^c^vî 32)idse,eyidse.Uşbu elümdeki ton 33)menümdür dise.Dahı ol kirige 34) dutılgan kişi da^c^vî idse,eyidse.35)Şol elündeki kumâş menüm-36)dür,senün degüldür dise.İmdi 37)körelüm eger ol kirige dutılgan kişi kirige dutgan kişinün 39)dükânında ısa.Ol vaktın ol ton 40)ol kirige dutgan kişinün 41)tonıdur,kirige dutılganun degül 42)dür.Eger ol kirige dutılgan 43)kişi bâzâr soka-

kında ısa,ya ol 44)kirige dutılğan kişi kendünüñ evinde 45)olsa.Ol vaktın ol ton ol 46)kirige dutılğan kişinün tonıdur,47) kirige dutğan kişinüñ degüldür,48)kerek ise ol kirige dutılğan kişi hür 49)kişi olsun,kerek ise ol kirige 50)dutılğan kişi destūr virilmiş kul 51)olsun,kerek ise destūr virilmedük 52) kul olsun,kerek ise mükāteb 53)olsun.HULĀṢA

45b 1)Bir bay kişinüñ bir kulı bir fakīr kişinüñ 2)evinüñ içinde idi.Dahı ol fakīr kişinüñ 3)evi içinde hiç hasīrdan özge neme yok 4)ıdı.Dahı ol kulūñ omuzında bir kīs var ıdı.5)Dahı ol kīs içinde on miñ ahça varıdı.6)Dahı ol ev eyesi daᶜvī iddi,eyiddi.Uşbu on 7)miñ ahça kim senüñ kulūñ omuzındadur,menüm 8)dür didi.İmdi ol on miñ ahça ol baylık birle belgülü 11)olğan kişinündür.HULĀṢA

12)Eger bitse,bir kişinün yirinde ekin bitse hiç 13)ekmedin. İmdi ol ekin ol yir eyesinündür.14)Eger bir kişinün yirinde ağaç bitse hiç ekmedin 15)İmdi ol ağaç ol yir eyesinündür. HULĀṢA

16)Kaçan bir ev bir kişinün evine dahı ol evni 17)bir kişi dutsa.İmdi ol ev ol dutan kişi 18)nündür.Ol ev eyesinüñ degüldür.Munuñ kibi 19)dür kaçan bir kuş bir kişinüñ evine kirse.20)İmdi ol kuş dutan kişinündür,ol 21)ev eyesinün degüldür. HULĀṢA

22)Kaçan sil toprakı ketürse.Dahı balçık ketürse 23)bir kişinün yirinde kosa,ya bir kişinüñ ırmakında 24)kosa.İmdi ol toprak ol balçık ol 25)yir eyesinündür,dahı ol ırmak eyesinündür.HULĀṢA

26)Degirmen içinde irkelen un tozı 27)degirmencinündür.Baᶜzılar eyiddi 28)ler un tozını kim kim alsa anuñ 29)dur didiler. Uşbu soñrakı kavul 30)sahīhırakdur.HULĀṢA

31)Her neme kim ol yir cüz'inden? 32)degüldür.Meselā kül kibi, dahı samanlu 33)tezek kibi ,dahı dökülmiş toprak kibi yaᶜnī 34) kaçan uşbu nemeleri dökseler mahalla ehli 35)bir kişinün yirinde.İmdi bu nemeleri her 36)kişi kim burun aldı,anuñdur.Ol yir 37)eyesinüñ degüldür.HULĀṢA

38)Bir kişinün evi var ıdı.Dahı ol 39)kişi ol evi kirige virür idi.Dahı bir 40)kişi keldi.Ol evi deve ağılını iddi 41)kirige aldı.Dahı ol evde köp deve kığı 42)cemü^c oldı.İmdi körelüm, eger 43)ol ev eyesi anı terik idse,fikrinde 44)ol kığı kendüsi almak olmasa.İmdi 45)her kişi kim ol kığı evvel alsa,ol 46)kığı anundur.Eger ol ev eyesinün 47)könlinde ol kığı kendüsi almak ısa.48)Ol vaktın ol deve kığlarını dür49)şürüp ol ev eyesi almak yahşırak 50)dur özge kişiler almakdan.HULASA

46a 1)Rivayet olındı İmam Muhammad'dan kim kaçan 2)bir kişi ıkrar idse,eyidse.Menüm Bağdad 3)şarınun evinde menüm hakum yokdur.Dahı 4)Bagdad şarınun yirinde menüm hakum yokdur 5)dise.Ikrar idse.Dahı ol ıkrar idgen kişi 6)ıkrar idgenden sonra dahı da^cvi idse 7)Bağdad şarında bir kişinün üstine,eyidse.Uşbu 8) senün elündeki ev menümdür dise.Dahı 9)ol da^cvi idgen kişi danuk durkuzsa 10)ol ev kendünün idükine.İmdi ol kişinün 11)danukı kabul olınur.HULASA

12)Rivayet olındı İmam Muhammad'dan kim kaçan 13)bir kişi ıkrar idse,eyidse.Menüm Bağdad 14)şarında falan mahhalada falan kişinün evinde hakum 15)yokdur dise,ya eyidse falan mahhalada falan 16)kişinün yirinde hakum yokdur dise,ya eyidse ,falan kişi birle da^cvım yokdur dise.Dahı ol 18)da^cvi idgen kişi ıkrar idgenden sonra 19)danuk durkuzsa kim kendünün ol falan 20)mahhalada ol falan kişinün elindeki evde 21)hakı var ıdukına,ya danuk durkuzsa ol falan 22)mahallada ol falan kişinün yirinde hakı var ıdukına.İmdi 23)ol kişinün danukları işidilmez illa meger 24)kim ol da^cvi idgen kişi danuklar durkuz 25)ğay kim kendüsi ıkrar idgenden sonra da^cvısı 26)yok ıdukına ol kişiden evi alganına.Ol 27)vaktın ol kişinün danukı işidülür,kabul olınur.

HULASA

28)İmam Muhammad'dan rivayet olındı kim 29)kaçan bir kişi eyidse garımına men seni 30)beri kıldum uşbu çekişdüküмüz evden 31)dise.Ya eyidse bir kişi garımına 32)seni beri kıldum menüm çekişdüкümden 33)uşbu ev içre dise.Ya eyidse bir kişi 34) garımına men seni beri kıldum menüm 35)da^cvımdan dise.Ya eyidse bir kişi men 36)öz nefsimi beri kıldum uşbu da^cvi 37)idgenüm evden dise cavızdur.Ol 38)kişinün hakkı yokdur ol evde.

HULASA

39)Vākıᶜat-ı Nātıfī Kitābında eyiddi.Kaçan bir 40)kişi ğarımına eyidse,men seni beri kıldum 41)uşbu çekişdükümüz evden dise.Ya bir 42)kişi ğarımına eyidse,men seni berī kıldum 43)menüm çekişdükümden uşbu ev içre 44)dise.Ya bir kişi ğarımına eyidse,men seni 45) berī kıldum daᶜvī idgenimden uşbu 46)ev içre dise.İmdi uşbunuñ kibi berī 47)kılmaklar barçası bātıldur hattā eger 48)mundan soñra ol berī idgen kişi ol 49)da evi daᶜvī idse.Ol vaktın ol 50)kişinüñ daᶜvısı işidülür. Eger 51)ol kişi danuklar durkuzsa ol 52)ev kendünüñ idükine. Ol vaktın ol 53)kişinüñ danukları işidilür.HULĀSA

46b 1)Eger bir kişi ğarımına eyidse,men berī oldum 2)uşbu evden dise.Ya bir kişi ğarımına eyidse,3)men berī oldum menüm daᶜvīmdan uşbu 4)ev içre dise.İmdi munuñ kibi berī olmak 5) cāyızdur,bātıl degüldür hattā ol kişi berī 6)oldum didükinden soñra ol evi daᶜvī 7)idse,daᶜvusı işidilmez.Dahı ol kişi danuk 8)durkuzsa ol ev kendünüñ idükine,ol 9)kişinüñ danukı işidilmez.HULĀSA

10)İmām Serhāsī eyiddi Asıl Kitābında.Kaçan bir 11)kişi eyidse.Menüm falān kişinün cihetinde 12)hakum yokdur dise.İmdi bu söz cāyızdur.13)Bu sözüñ maᶜnīsı oldur kim ol kişi berī 14)olsun ol kumaşdan kim anuñ katındadur.15)Dahı ol kişi berī olsun ol boruçdan kim ol 16)kişinüñ katındadur.Dahı ol kişi berī olsun 17)ol żamānlıkdan kim ölüp durur idi.Dahı 18) ol kişi beri olsun ol icāreden kim alıp 19)durur idi.Dahı ol kişi berī olsun ol 20)cināyetden kim idip durur idi.Dahı ol 21)kişi beri olsun ol haddan kim var idi menüm 22)anuñ üstine.İmdi uşbu eyidgenimiz barçası 23)menüm falān kişinüñ cihetinde hakum yokdur di 24)meküñ maᶜnīsıdur.İmdi bu söz cāyızdur hattā 25)ol kişi bu sözi didükinden soñra kumāş daᶜvī 26)idse,ya boruç daᶜvī idse,ya żamānsın diyü daᶜvī 27 idse ,ya icārete alduñ diyü daᶜvī idse,ya cināyet 28)daᶜvī idse,ya had daᶜvī idse ol kişinüñ daᶜvusı 29)işidilmez.HULĀSA

30)Ḳaçan bir kişi eyidse.Falān kişi berī 31)olsun ol nemeden kim var ıdı menüm 32)ol falān kişinüñ üstinde dise.İmdi uşbu 33)berī idmek cāyızdur.Bu sözüñ maʿnīsı oldur 34)kim ol kişi berī olsun maña ḳumāş bor 35)çından .Dahı aḳça borçından dahı żamānlıḳdan 36)dahı icāretden dahı cināyetden dahı ḥaddan 37)dimekdür illā bu ḳadar vardur kim ol 38)kişi emānetden berī olmaz.Nitekim vediʿat 39)dan berī olmaz.Dahı nitekimʿārıyetden 40)berī olmaz ḥattā ol kişi eger berī olsun ,41)didükinden soñra menüm falān kişi ḳatında 42)emānatım vardur dise.Ya vediʿat ḳoyup 43)durur men anuñ ḳatında dise.Ya mendenʿārıyeten 44)neme aldı dise.Ol kişinüñ daʿvısı ṣaḥīḥ 45)dur.Ammā ḳaçan eyidgenden soñra falān 46)kişi berī olsun ol nemeden kim var 47 ıdı menüm ol falān kişinüñ üstinde di48)dükinden soñra daʿvī idse,eyidse.49)Falān kişinüñ maña ṭavar borçı var dise.50)Ya aḳça borçı var dise.Ya żamāndur 51)dise.Ya icārete aldı dise, Ya ol 52)falān kişinüñ üstinde ḥad vardur 53)dise.Ya ol falān kişi cināyet 54)iddi dise,daʿvī idse,ol 55)kişinüñ daʿvusı işidilmez.Dahı ol 56)kişinüñ tanuḳları işidilmez.HULĀṢA

47a 1)Ḳaçan bir kişi eyidse.Falān kişi berī olsun 2)ol nemelerden kim menüm ol falān kişinüñ 3)ḳatında dise.İmdi ol falān kişi emānetden berī 4)olur ḥattā ol kişi mundan soñra daʿvī idse,5)eyidse.Menüm falān kişinüñ ḳatında emānatum var 6)dur dise,daʿvısı işidilmez.Ammā ol falān kişi 7)ġasıbdan berī olmaz ḥattā ol berī idgen kişi 8)berī idgenden soñra daʿvī idse,eyidse.Ol 9)falān kişi menden ṭavar ġaṣıb iddi dise.Ol kişinüñ 10)daʿvusı işidilür.HULĀṢA

11)Ḳaçan bir kişi eyidse.Falān kişi berī olsun ol 12)nemelerden kim vardur menüm ol falān kişinün 13)cihetinde dise.İmdi ol falān kişi berī olur emā 14)netden dahı ġasıbdan dahı.

HULĀṢA

15)Ḳaçan bir kişi eyidse.Men uşbu evden berī men,dise.16) İmdi bu söz ıḳrār idmekdür kim menüm 17)bu evde ḥaḳum yoḳdur, dimekdür ḥattā mundan 18)soñra ol kişi daʿvī idse,eyidse,menüm bu evde 19)ḥaḳum vardur dise ol kişinüñ daʿvusı işidilmez.

HULĀṢA

20)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse,eyidse.Men uşbu ev 21)den çıḳdum dise.İmdi ol kişinüñ uşbu sözi 22)hiç nemedür ḥattā

ol kişi mundan şon̄ra daᶜvī 23)idse,eyidse.Menüm uşbu evde hakum vardur 24) dise.İmdi ol kişinün̄ daᶜvusı işidilür.HULĀṢA

25)Ammā kaçan bir kişi eyidse.Men uşbu evden 26)çıkdum yüz ahça üstine dise.Ya eyidse 27)men uşbu evden çıkdum yüz ahça birle 28)dise.Dahı ol kişi ol yüz ahçayı kabu'z 29)idse.İmdi bu söz ıkrār idmişi olur 30)ol kişinün̄ ol evde hakkı yok ıdukına. HULĀṢA

31)Aṣıl kitābda ıkrār bābında eyiddi.Eger 32)bir kişi ıkrār idse,eyidse.Men 33)berī men uşbu kuldan dise.Mundan 34) şon̄ra ol kişi daᶜvī idse,ol 35)kulı,menümdür dise.Dahı ol kişi 36)danuk durkuzsa.İmdi ol 37)kişinün̄ danukı işidilmez.Daᶜvusı 38)işidilmez.HULĀṢA

39)Aṣıl kitābda ıkrār bābında eyiddi.40)Men uşbu kuldan çıkdum dise,41)uşbu kul dahı menüm milkimden 42)çıkdı dise. Dahı ol kişi mundan 43)şon̄ra daᶜvī idse,ol kulı menüm 44)dür dise.Dahı danuk durkuzsa.45)İmdi ol kişinün̄ daᶜvusı işidilmez. 46)Dahı ol kişinün̄ danukları 47)işidilmez .HULĀṢA

47b 1)Ammā kaçan bir kişi eyidse.Men uşbu evden 2)çıkdum dise. Dahı ol kişi andan şon̄ra 3)ol evi daᶜvī idse.Menümdür dise.Dahı4)ol kişi danuk durkuzsa.İmdi ol kişinün̄ 5)daᶜvusı ṣahīhdur. Danukı işidilür.HULĀṢA

6)Bir kişi bir hatuna eyidse.Men seni berī 7)iddüm daᶜvī idmekden ,yaᶜnī menüm 8)senün̄ birle hiç daᶜvīm yokdur dise. Dahı ol hatun bir özge evlense.9)Dahı ol er ol hatunı berī idgenden şon̄ra 10)ol er daᶜvī idse ol hatunun̄ üstine,11)eyidse. Men seni ṭalāk idgenimden bir aydan şon̄ra 12)evlendüm dise. İmdi ol kişinün̄ danukı 13)işidilür.HULĀṢA

14)kaçan bir kişi bir kişini berī idse daᶜvī 15)dan dahı çekişmekden.Andan şon̄ra ol 16)kişi daᶜvī idse ol berī idgen kişinün̄ üstine 17)māl daᶜvī idse,mīrās mālını daᶜvī idse,ata-18)sı sebebinden.İmdi körelüm eger ol 19)daᶜvī idgen kişinün̄ atası ölmiş olsa ol 20)kişi ibrā idmezden burun.Ol vaktın ol kişinün̄ 21)ibrāsı ṣahīhdur.Ol kişinün̄ daᶜvusı işidilmez.22) Egerçi kim ol kişi bilmemiş olsa dahı atasınun̄ 23)ölümini ibrā idgeni vaktın dahı,yaᶜnī ibrāsı ṣahīh 24)dur.Andan şon̄ra ol kişinün̄ daᶜvusı işidilmez.HULĀṢA

25)Ḳaçan bir kişi vekīl idse bir kişini eyidse.Men seni 26)vekīl iddüm kim sen menüm ġarīmımı berī idgey 27)sin da^{c}vīdan dahı çekişmekden dise.Dahı ol 28)vekīl kelse ol ġarīma,eyidse.Men seni berī kıldum çekişmekden dahı da^{c}vīdan dise,İmdi ol ibrā idmek ṣaḥīḥ degüldür.Eger ol 29)vekīl kelse, eyidse.Meni vekīl diken 30)falān kişi seni berī kıldı çekiş- 31)mekden dahı da^{c}vīdan dise.Ol 32) vaḳtın ol ibrā ṣaḥīḥdur.

ḪULĀṢA

33)Bir kişinüñ mālı var idı bir kişinüñ 34)üstinde.Dahı ol māl eyesi kişi 35)varaḳa yazdı ol boruçlu kişige.Dahı 36) māl eyesi eyiddi.Ol varaḳanuñ 37)içinde falān boruç eyesi iḳrār iddi 38)kim ol boruç eyesi ol boruçlusı falān 39)berī iddi borçından didi.İmdi uşbu 40)ibrā ṣaḥīḥdur.Ammā ḳaçan 41) ol boruç eyesi iḳrār idse varaḳa 42)içinde eyidse.Falān boruç eyesi terik 43)iddi ol borçını kim falān kişinüñ üstinde 44) dür dise.İmdi bu söz ibrā degüldür.45)Anuñ içün munuñ ma^{c}nısı oldur kim 46)uşbu żamānda almaḳı terik iddüm.Ammā 47)ikinci żamānda almaḳı terik idmedüm 48)dimekdür.ḪULĀṢA

49)Ḳaçan bir kişi eyidse bir kişige.Men 50)seni berī kıldum mīrāsumdan,ya 51)mīrāsdaḳı naṣībumdan dise.İmdi 52)uşbu ibrā ṣaḥīḥ degüldür.Anuñ 53)içün kim mīrāṣ ol kişinüñ ḥaḳıdur 54)şer^{c}i cihetinden.ḪULĀṢA

48a 1)Bir kişi bir kişiden bir ṭavarı ġaṣıb idse.Dahı 2)ol ṭavar eyesi kelse,ol ġaṣıb idgen kişige ṭavarını 3) da^{c}vī idse. Dahı ol ġaṣıb idgen kişi da^{c}vī 4)idse,eyidse.Sen meni ol ġaṣıb idgenüm 5)ṭavardan berī iddün dise.Dahı ol ġaṣıb 6)idgen kişi danuḳ durḳuzsa.İmdi ol 7)ṭavar eyesinüñ berī idgeni ol ṭavaruñ 8)^{c}aynındandur,ol ḳīmatından degüldür,9)ya^{c}nī ol ṭavaruñ ḳīmatı ol ġaṣıb idgen 10)kişinüñ üstinde durup durur.

ḪULĀṢA

11)Ḳaçan da^{c}vī idici kişi eyidse da^{c}vī olıngan 12)kişige ol ikisinüñ arasında çekişmek uzandu 13)ḳından soñra bagışladum dise.Ya terik 14)iddüm dise.İmdi bu bagışladum ya terik 15)iddüm dimeklik ol da^{c}vī olıngan kişini 16)berī idmek olmaz da^{c}vīdan ya bagışladum 17)dimek olmaz.Ammā ḳaçan ol da^{c}vī idgen 18)kişi eyidse ol da^{c}vī olıngan kişige çekişmek 19)uzan-

dukından ṣoñra ikisinüñ arasında bagış 20)ladum saña dise,ya terik iddüm da^{c}vī idmeki 21)senden dise.Ol vaktın ol da^{c}vī idgen 22)kişi bagışlamış olur,ya berī idmiş olur.HULĀṢA

23)Eger da^{c}vī idgen kişi eyidse garīmı 24)içün.Menüm falān kişi birle işüm yokdur 25)dise.İmdi ol da^{c}vī idgen kişi bu söz 26)birle ol da^{c}vī olıngan kişini beri idmiş olmaz da^{c}vīsından.HULĀṢA

28)Eger bir kişi eyidse ol kişige kim 29)ol kişinüñ üstinde mālı var ,menüm senüñ 30)birle dünyā içre hısābum yokdur,kıyāmet 31)içre hısābum vardur dise.İmdi 32)bu söz ol boruçlu kişini borçından berī 33)idmek olmaz.HULĀṢA

34)Eger bir kişi eyidse boruçlusına,menüm 35)senüñ birle hısābum yokdur dise.36)İmdi bu söz ol boruçlu kişini borçından 37)berī idmek olmaz.HULĀṢA

38)Eger bir kişi eyidse ol kişige kim 39)kendünüñ anuñ üstinde mālı vardur,40)maña senden neme kerekmez dise.Ya 41) neme izdemek yokdur dise.İmdi uşbu 42)söz ıkrār idmekdür ol garımuñ 43)boynı boruçdan farıġ ıdukına.HULĀṢA

44)Eger boruç eyesine eyidseler.Saña falān kişiden 45) neme kerekdür diseler.Ol boruç eyesi eyidse.46)Yok dise.Dahı ol boruç eyesine eyidseler.Saña 47)ol falān kişiden niçe kerekdür diseler.Dahı 48)ol kişi eyidse.Yüz kerekdür dise. Dahı 49)bir kişi eyidse.Biz yüzden artuk işid 50)dük dise. Dahı ol boruç eyesine eyidse.Mundan 51)köp yokdur dise.Dahı ol boruç eyesi 52)mundan soñra ol boruçludan yüz ahçadan 53)köp ahça da^{c}vī idse.İmdi ol köp da^{c}vī 54)idgeni işidilmez.
HULĀṢA

48b 1)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige niçe kim men 2)diri men ,menüm falān kişi birle da^{c}vīm 3)yokdur dise.İmdi uşbu söz ol kişini 4)berī idmekdür borçından.HULĀṢA

5)Eger bir kişi eyidse boruçlusına.Men seni 6)berī kıldum borçından dise.İmdi bu söz 7)birle ol kişi berī olur borçından.HULĀṢA

8)Boruçlu kişi kaçan eyidse boruç eyesine .Men terik 9) iddüm senün içün eceli dise.İmdi ol 10)boruç hāl olur.

HULĀṢA

11)Kaçan boruç eyesi boruçlusına eyidse.Sen 12)öz nefsü-ñi berī kılgıl boruçdan dise.Dahı ol 13)boruçlu kişi eyid-se.Men nefsümi beri kıldum 14)boruçdan dise.İmdi ol kişinüñ nefsi berī 15)oldı boruçdan.Boruç eyesine mümkin degüldür 16) kim kayıtgay ol borçını kine izdegey ol 17)boruçludan.HULĀṢA

18)Boruçlu kişi boruç eyesine eyiddi.Men senüñ borçukı 19)falān kişige virdüm didi.Dahı ol boruç eyesi 20)eyiddi. Eger sen menüm borçumı falan kişiga 21)virdüñ ise sen boruç-dan beri olgıl didi.22)İmdi bu berī idmek ṣaḥīḥdur.Eger ol 23)kişi borçı ol falān kişige virdi ise berī oldı 24)kiddi.

HULĀṢA

25)Kaçan kişiler bir hatuna eyidse.Berī idgil 26)erünüñ zimmetini senüñ mehrüñden diseler.27)Dahı ol hatun eyiddi. Eger menüm kēbinüm miñ altun ısa men bizar oldum didi.Mun-dan sonra belgürdi kim ol hatunuñ 28)mehri biş yüz imiş.İm-di ol 29)er beri olmaz ol hatunuñ berī 30)idgeni ṣaḥīḥ degül-dür.HULĀṢA

31)Kişiler bir hatuna eyiddiler.Erünüñ 32)zimmetini berī idgil mehrüñden didi 33)ler.Dahı ol hatun eyiddi.Egerçi kē-binüm 34)menüm min altuñ ısa dahı bizār 35)oldum dise.İmdi uşbu dahı berī 36)idmek degüldür.Ol er berī olmaz 37)kaçan ol hatunuñ mehri biş yüz 38)olsa.HULĀṢA

39)Kişiler bir hatuna eyiddiler.Erünüñ 40)zimmetini be-rī idgil mehrüñden didi 41)ler.Ol hatun eyiddi.Dahı egerçi 42)kim menüm mehrüm miñ altun43)dur,men bizār oldum didi. Mundan sonra belgürdi kim ol hatunuñ 45)mehri biş yüz i-miş.İmdi ol er 46)ol mehrinden berī ol olur hatunuñ 47)anı beri idgeni ṣaḥīḥ degüldür.HULĀṢA

48)Bir kişi eyidse.Menüm uşbu kişi üstine 49)hakım yokdur dise.Ya bir hatun 50)eyidse.Menüm erimüñ üstine ha-kım 51)yokdur dise.Bu mas'ele ıkrār bābında 52)keliserdür.

HULĀṢA

49a ı)Ziyādāt Kitābında beyi[c] bābladanda eyiddi.Bir 2)kişi bir kırnak satun aldı miñ ahçaya.3)Dahı ol satun alğan kisi ol miñ ahçayı 4) nakıd iddi,virdi satan kişige.Dahı ol 5)satun alğan kisi ol kırnakı henüz 6)kabuz idmedin bir özge kişi danuk 7) durkuzdı kim ol kisi satganı 8)kırnak kendünüñ idükine.Dahı hāl buyidı 9)kim ol kırnakı satan kisi dahı satun ıo)alğan kisi dahı ikisi dahı hāzır idılar.ıı)Dahı kādī vardı,bu kırnakı hüküm iddi,ı2)virdi ol danuk durkuzan kişige,ı3)Dahı kādī hüküm idgenden soñra ol ı4)kırnakı satan kisi ,ya ol kırnaka satun ı5)alğan kisi da[c]vı iddi kim kırnakı satan ı6)kişi bu kırnakı satmazdan burun bu kırnakı ı7)satun alıp durur ıdı.Uşbu danuk ı8)durkuzup kırnakı menümdür diyüp ı9)alğan kisiden dahı ol da[c]vī idgen 20)kisi uşbu da[c]vī idgeni üstine danuk 2ı)durkuzdı.İmdi ol kişinüñ danukı 22)işidilür.Eger ol kırnakı menüm-23)dür diyüp danuk durkuzup ol kisi 24)aldukından soñra ol satun alğan kisi 25)kādīya eyidse.Yā kādī,eyidgil uşbu kırnakı 26 satan kisige,immā maña satğanı kırnakı virsün,27)eger virmese satugı bozğıl dise,bizüm 28)aramızda dise.İmdi kādī satugı bozgay 29)ol ikisinüñ arasından dahı ol satun 30)alğan kişi kaytar,alur ol satan kisiden 3ı)ol virdüki kırnak bahāsını.İmām Ebū Hanīfa'dan rivāyet olındı kim kaçan kādī hüküm idse kırnakı ol menümdür 32)diyüp danuk durkuzğan kişige.İmdi 33)kādīnuñ uşbu kırnakı hüküm idgeni 34)hüküm idmekdür ol beyi[c] bozulmakına satan 35)kişi birle satun alğan kişi arasında 36)hattā eger ol kişi kim danuk durkuz 37)dı kırnakı aldı.Eger ol kisi satugı 38)cāyız dutsa ol satug cāyız olmaz 39)eger ol kırnakı satun alğan 40)kişi kine ol kırnak bahāsını kırnak 4ı)virmis olsa.İmdi ol satan kisi 42)ol bahā içün aldukı kırnaka 43)katılmak yokdur,velakin belgülü mezheb 44)oldur kim cāyızdur ol satğan 45) kisige ol bahā kırnaka katılmaklık.46)Eger kādī satugı bozsa kırnakı eyesi 47)danuk durkuzup kırnakı aldukından 48) soñra. Dahı mundan soñra ol 49) kırnakı satan kişi danuk dapsa kim 50) kendüsi ol kırnakı satun aldukına 5ı)ol danuk durkuzup kırnakı kādī 52)buyrukı birle alğan kişiden.İmdi kine 53)ol satug bozulmakı kendü hālıncadur.54)Anuñ içün kim beyi[c] bozuldı zāhırda 55) dahı bātında dahı.Mundan soñra eger 56)ol satan kişi,ya satun alğan 57)kisi ol satug cāyız dutmak 58)izdese,bu cāyız dutmaklık 59)yokdur ol ikisinden birisine.HULĀSA

49b 1)Kaçan bir kişi bir kırnakı satun alsa bir kişiden 2)miñ ahçaya.Dahı ol satun algan kişi ol 3)miñ ahçayı virse ol kırnakı kabuż idse.Dahı 4)kabuż idgenden sonra bir kişi çıksa ,da^c^vī idse,5)eyidse,uşbu sen satun aldukuñ kırnak menüm 6)dür dise.Dahı ol kişi danuk durkuzsa ol 7)kırnak kendünüñ milki idükine.Dahı kādī ol 8)kırnakı alsa ol satun algan kişinüñ elinden 9)Dahı ol danuk durkużgan kişige virse.Dahı ol 10)kırnakı satun algan kişi kayıtsa ol virdüki 11)miñ ahçayı alsa ol kırnakı satan kişiden.12)Dahı mundan sonra ol satan kişi danuk tapsa ol kırnakı satun aldukına ol kişiden 14)kim kırnak menümdür didi.Danuk durkuz 15)dı,aldı.Dahı danuklar danuklık virseler.16)Dahı kine kādī ol kırnakı ol kişinüñ elinden alsa,17)ol satan kişige virse.Dahı ol satgan kişi 18)kırnakı aldukından sonra tilese kim ol kırnakı 19)ol satun algan kişinüñ üstine lāzım idmek 20)izdese ol burunkı satug idgenleri sebebinden.21)İmdi İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında var 22)dur ol kırnakı satan kişige ol kırnakı lāzım 23)idgey ol satun algan kişinüñ üstine eyidgey.24)Uşda satun aldukuñ kırnakı algıl dahı maña kine 25)ol miñ ahçamı virgil digey.Ammā İmām Ebū Hanīfa 26)katında ol kişige yokdur munuñ kibi dimeklik.27)Anuñ içün İmām Ebū Hanīfa katında ol bozulgan 28)satug kine sahīh olmaka kayıtmaz.Ammā İmāmeyin katında 29)ol satug kine kaytar. HULĀSA

30)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol 31)yirde idi kim kaçan bir kişi bir kırnakı(32)satun aldı miñ ahçaya dahı ol kişi 33) ol miñ ahçayı virdi.Dahı ol kırnakı 34)bir kişi dahı da^c^vī iddi. Menümdür didi.35)Dahı ol kişi danuk dur_kuzdı ol 36)kırnak kendünüñ idükine.Dahı ol 37)kırnakı aldı satun algan kişiden.38) Dahı ol kırnakı satgan kişinüñ 39)üstine hüküm iddi,ol miñ ahçayı 40)virgil didi.Andan sonra satgan 41)kişi danuk durkuzdı ol kırnakı 42) satun aldukına,ol menümdür diyüp 43)da^c^vī idgen kişiden.Ammā kaçan kırnakı 44)menüm diyüp algan kişi alsa.Dahı henüz 45)kādī hüküm idmezden burun ol satan 46)kişige kırnak bahāsını virgil diyü47)ol satan kişi danuk durkuzsa 48)ol kırnakı satun aldukına ol 49)kırnak menümdür diyüp algan 50)kişiden İmdi ol vaktın ol 51)kırnak kine satun algan kişige kaytar.52) Eger satun algan kişi ol kırnakı 53)almak izdese,satan virmek izdemese 54)virmez.Eger satan virmek izdese 55)satun algan almak izdemese ana aldu 56)rurlar.HULĀSA

50a 1)Kaçan bir kişi bir kırnakı satun alsa 2)miñ ahçaya.Dahı ol kırnakuñ ahçasını virüp 3)ol kırnakı kabuz idgenden sonra bir kişi 4)da^{c}vī idse.Ol kırnakı menümdür dise.5)Dahı danuk durkuzsa. Dahı ol kırnakı 6) alsa.Dahı ol kırnakı satun algan kişi 7)çekişmese ol kırnakı satan kişi birle.8)Bel kim ol virdüki bahāyı tilese ol satan 9)kişiden.Dahı virse ol bahāyı,ya ol satun algan kişi 10)ol bey^{c}i bozsa.Dahı mundan soñra ol 11)satan kişi danuk durkuzsa ol kırnakı 12)satun aldukına ol da^{c}vī idüp menüm 13)dür diyüp algan kişiden.Dahı kādī ol 14)kırnakı kine buyursa ol satan kişige.İmdi 15)ol vaktın ne ol satan kişi ol kırnakı 16)lazım idebilür,ol satun algan kişige 17)algıl diyübilür,ne ol satun algan 18)ketür ol kırnakı virgil maña diyübilür.HULĀSA

19)Cāmiü's-sağīr kitābında eyiddi.Kaçan bir kişi 20)bir kırnak satun alsa bir kişiden miñ 21)ahçaya.Dahı ol satun algan kişi ol miñ 22)ahçayı virse ol satan kişige.Dahı ol 23)satun algan kişi da^{c}vī idse,eyidse ol 24)satan kişige.Uşbu sen maña satganuñ 25) kırnak özge kişinün imiş,senüñ milküñ 26)degül imiş,sen dahı maña ketürgil,virgil 27)maña sol mundan aldukuñ min ahçayı kim 28) kırnak bahāsıdur dise.İmdi ol satun algan kişinüñ da^{c}vusı işidilmez illā meger ol satun algan kişi tefsīr idgey 29)ol da^{c}vī idgen kişi ne cihetinden 30)mustahıkdur.Kaçan ol satun algan 31)kişi tefsīr idse,eyidse,sen maña 32)satganuñ kırnakı bir kişi da^{c}vī 33)iddi,eyiddi.Bu kırnak menüm milkimde 34)doğup dururdı.Ya eyiddi,menüm milkim 35)dür didi dise.Ol vaktın ol 36)kişinüñ da^{c}vusı işidilür.Ba^{c}zı 37)lar eyiddiler.Ol kişinüñ da^{c}vusı 38)işidilür,kerek ise tefsīr idsün 39)kerek ise idmesün.Bes sahīhdur ol 40)kişi kayıtıp ol virdüki bahāyı almak 41)lık didiler.HULĀSA

42)Bir kişi kaçan bir kırnakı satun alsa miñ 43)ahçaya.Dahı ol kişi satun aldukından 44)soñra bir kişi dahı da^{c}vī idse,ol 45)kırnakı menümdür dise.Dahı danuk 46)durkuzsa.Dahı ol kırnakı ol kişige 47)buyursa.Dahı buyurdukından soñra ol 48)satun algan kişi ol menümdür 49)diyen kişi birle suluh idse bir nemeye 50)ol kırnakı.İmdi ol vaktın vardur 51)ol satun algan kişige kim kayıtgay 52)ol miñ ahçayı algay ol kırnakı 53)satgan kişiden suluh idgenden 54)soñra.

HULASA

50b 1)Kaçan bir kişi kırnakı satun alsa min 2)ahçaya.Dahı ol satun algan kişi da^c^vī idse 3)ol satan kişige.Senün ol māna satgamun 4)kırnak bir özge kişinün çıkdı,sen dahı maña 5)ol virdüküm ahçayı virgil dise.Ol kır6)nak satgan kişi va^c^da idse ol min ahça 7)kırnak bahāsını kine kaytarmaka .İmdi körelüm 8)ol satan kişi eger kirtülese ol satun 9)algan kişini,eyidse.Kirtüsin ol saña 10)satganım kırnak menüm degül idi dise.11)men dahı saña aldukum bahāyı vireyin 12)dise.Ol vaktın ol satan kişige buyurur kādī 13)elbetde ol bahāyı virgil dir.eger ol 14)satan kişi kirtülemese ol satun algan 15)kişinün eyidgenini bu kırnak özge kişinün 16)çıkdı digenini,velakin ol satan kişi va^c^da 17)idse.Ol kırnakun bahāsını kaytarayın dise.18)Dahı sonra kaytarmasa.İmdi ol vaktın ol 19)kişi tilese,kaytarmaz.HULĀSA

20)Ziyādāt Kitābında eyiddi.Kaçan bir kişi bir kırnak 21)satun alsa min ahçaya.Dahı ol kişi ol kırnakı 22)algandan sonra bir kişi da^c^vī idse,eyidse.23)Uşbu sen satun aldukun kırnak menüm 24) milkimdür dise.Dahı ol satun algan kişi 25)ıkrār idse,eyidse.Ne^c^am ,bu kırnak senün 26)dür dise.Dahı ol satun algan kişi 27)kayıtsa ol satan kişiden ol virdüki bahāyı 28)almak dilese.İmdi yokdur ol kişige ol 29)bahāyı kayıtıp almaklık.HULĀSA

30)Kaçan bir kişi bir kişiden bir kırnak 31)satun alsa min ahçaya.Dahı aldukından 32)sonra bir özge kişi kelse,da^c^vī 33)idse ol satun algan kişinün üstine,34)eyidse.Uşbu sen satun aldukun kır 35)nak menümdür dise.Dahı ol satun 36)algan kişi inkār idse. Eyidse,senün 37)degüldür dise.Dahı ol da^c^vī idgen 38)kişi anıt virmek izdese,ol satun 39)algan kişige .Dahı ol satun algan 40) kişi anıt içmese.Dahı kādī ol kırnakı 41)buyursa ol da^c^vī idgen kişige.Dahı 42)ol satun algan kişi kayıtsa ol 43)virdüki bahāyı almak izdese ol 44)satan kişiden.İmdi ol satun algan 45)kişige yokdur kayıtıp almak ol kırnak 46)bahāsını ol satan kişiden.HULĀSA

47)Kaçan bir kişi bir kırnakı satun alsa.48)Andan sonra bir özge kişi kelse da^c^vī 49)idse,ol kırnakı alsa ol satun algan 50) kişinün elinden.Dahı ol satun algan 51)kişi danuk durkuzsa ol satan 52)kişi ıkrār idgenine.Ol kırnak özge kişi 53)nün idükine. İmdi ol vaktın ol 54)satun algan kişi kaytar alur ol satan 55) kişiden ol kırnakun bahāsını.HULĀSA

51a 1)Kaçan bir kişi bir yir satun alsa.Dahı ol yir 2)içinde agaçlar dikse,ya ev satun alsa .Dahı ol 3)dahı ol ev içinde kendüsi dahı neme yapsa.Andan 4)sonra bir kişi kelse,da^c^vī idse,eyidse. Uşbu 5)sen satun aldukun yir,ya uşbu sen satun 6)aldukun ev menümdür dise.Dahı ol da^c^vī 7)idgen kişi danuk durkuzsa ol yir ya ol 8) ev kendünün idükine.İmdi ol kişi ol yiri,9)ol evi alur.Ol yirnün agaçlarını çıkarur,10)ol içinde yapganı dıvārı yıkar.Keldük imdi 11) ol yiri ol evi satun algan kişi kaytar ol 12)satan kişiden ol virdüki bahāyı kine alur.Üyürüd 13)lenmiş kavul dahı budur.Dahı ol satun algan 14)kişi tileklüdür.Tilese ol yıkılmış dıvārı dahı 15)ol kopmış agaçı sellim idsün virsün ol 16)satan kişige.Dahı ol satan kişiden alsun ol 17)agaç kopmadın ne degir ise.Dahı ol dıvār 18) yıkılmadın ne degir ise.Tilese ol kopmış agaçı 19)dahı ol yıkılmış dıvārı kendü öz nefsi alsun.Ammā 20)belgülü rivāyet budur kim ol satun algan 21)kişi rucū^c^ noksān idmegey illā ol satun algan 22) kişi birle ol satan kişi ikisi dahı ıttıfāk idgey 23)ler.Ol vaktın rucū^c^ noksān idgey.HULĀSA

24)Kaçan bir kişi bir kul satun alsa.Dahı ol 25)kul ol satun algan kişinün katında ölse.Dahı 26)öldükinden sonra ol satun algan kişi körse 27)kim ol kulda eski^c^ayıb var imiş.İmdi ol 28)satun algan kişi kaytar ol kulı satan kişiden 29)alur.Ol^c^ayıb ekselidgeni kadar ahçayı.Ammā ol 30)satan kişi dahı kaytar alur mı kendüye satan kişiden ol garāmet idgen nemeni, Ya almaz mı?İmdi İmām Ebū Hanīfa katında kayıtıp 31)almaz.Ammā İmāmeyin katında kayıtıp alur.HULĀSA

32)Kaçan iki kişinün arasında bir ev olsa.33)Dahı ol iki kişi ol evi üleşseler,34)immā kadı hükmi birle üleşseler 35)ya kādī hükminsüz üleşseler.Dahı 36)üleşdüklerinden sonra birisi 37)kendünün ülüşinde ev yapsa.Dahı 38)ev yapdukından sonra dahı ol 39)kişinün ülüşini bir kişi kelse,eyidse.40)Menümdür dise.Dahı danuk durkuzsa. 41)Dahı alsa.Dahı ol kişinün yapganı 42)evi yıksa.İmdi ol kişi dahı 43)kaytar ol ortakına .Dahı ortak 44)olur ol ortakınun ülüşine 45) Dahı ol kişi kayıtıp almaz ol 46)ortakından ol yapganı evge 47)garāmet idgenine.HULĀSA

48)Şuf^c^a dutucı kişi kaçan şuf^c^a dutganı 49)evi alsa.Dahı ol ev içinde ev yapsa.50)Andan sonra ol ev bir kişinün 51)çıksa.Dahı ol kişi ol evi alsa ol 52)şuf^c^a dutan kişiden.Dahı ol kişi 53)ol şefi^c^ yapgan evi yıksa.İmdi 54)ol şefi^c^ kaytar alur virdükini ol 55)evi

ṣatan kişiden.Ammā ol yıḳılmış 56)nemenüñ bahāsını ḳayıtıp almaz.HULĀṢA

51b 1)Bir kişi ṣatun alsa bir evi bir kişiden.2)Dahı ol ṣatun alġan kişi bilür olsa ol ev ol 3)ṣatan kişinüñ degül idükini, velakin ol 4)ṣatan kişi eyidse ol ṣatun alġan kişige.5)Uşbu evnüñ eyesi meni vekīl iddi bu evi 6)ṣatmaḳa dise.İmdi uşbu evi bu kişiden 7)almaḳ dahı eyesinden almaḳlıḳ berāberdür 8)ev özge kişinüñ çıḳmaḳda.HULĀṢA

9)Ḳaçan bir kişi bir evni ṣatsa bir kişige.10)Dahı ol ṣatun alġan kişi bilse kim ol 11)ev ol ṣatan kişinüñ degül idükini,velakin 12)ol ṣatan kişi eyidse.Uşbu evnüñ eyesi 13)maña ṣatġıl diyü buyurmadı,velakin men ümīd 14)dutar men kim menüm ṣatġanıma rāżī 15)olġay dise.Dahı ol kişi ṣatun alsa.16)Dahı ṣatun alduḳından soñra ol ev içinde 17)ev yapsa.Dahı ol eyesi rāżī olmasa ol kişinüñ 18)ṣatġanına.İmdi ol ev yapan kişi ol 19)yapduḳı içün ḳayıtıp neme almaz.Eger 20) ol ṣatun alġan kişi ev yapduḳından soñra 21)ol ṣatuġa rāżī olsa ṣatuġ tamām oldı,kiddi.22)Eger mundan soñra ol ev bir özge kişi 23)nüñ çıḳsa bir özge cihetden.İmdi ol 24)ṣatun alġan kişi ḳayıtıp ṣatan kişiden almaz,25)ol yapduḳı evge çıḳarġanını.Bel kim ol 26)ṣatun alġan kişige eydürler yapġanuñ evi yıḳġıl 27)dirler.Ammā ḳaçan ol kişi ṣatun alsa.28)Dahı ev eyesi rāżī olsa.Dahı rāżī olġandan soñra 29)ol ṣatun alġan kişi ev yapsa.Dahı ev yapdu 30)ḳından soñra ol ev özge kişinüñ çıḳsa. 31)Dahı ev eyesi evini alsa.İmdi ol kişi dahı ḳaytar ol yapduḳı evge çıḳan ahçayı alur ol ṣatġan kişiden.HULĀṢA

32)Ecnās Kitabında eyiddi.Ḳaçan bir 33)kişi bir yirni ṣatsa. Dahı ol ṣatun 34)alġan kişi ol yirge ekin ekse.35)Dahı ekin ekdükinden soñra 36)ol yir bir özge kişinüñ çıḳsa.İmdi 37)ol yiri ṣatun alġan kişi ḳayıtıp 38)neme almaz,ol ṣatan kişiden,velakin 39)ol ṣatun alġan kişige eydürler.40)ḳoparġıl barça ekinüni kim ekdüñ 41)digeyler.HULĀṢA

42)Mecmuᶜ-u Nevāzil'de eyiddi.Ḳaçan bir kişi 43)bir yiri ṣatun alsa.Dahı ol kişi ol 44)yirnüñ harācını virse.Dahı ol 45)kişi ol yirnüñ harācını virdükinden 46)soñra ol yir bir özge kişinüñ 47)çıḳsa.İmdi ol ṣatun alġan kişi 48)ol virdüki harācı ḳayıtıp ol 49)ṣatan kişiden almaz,didi.HULĀṢA

50)Kaçan bir kişi bir yirni satun alsa.51)Dahı ol satun algan kişi ol 52)yirde bir kantara yapsa.Dahı yapdu 53)kından sonra ol yir bir özge 54)kişinün çıksa.İmdi vardur ol 55)satun algan kişige kim kayıtgay algay 56)ol satan kişiden ol yapdukı neme 57)nün kimatını.HULASA

52a 1)Kaçan zeyid ^{c}amurdan bir evni satun 2)alsa.Dahı ol zeyid ol evni bekirge 3)satsa.Dahı satganından sonra ol 4)zeyid kine dönse ol evi bekirden 5)satun alsa.Dahı andan sonra ol 6)ev bir özge kişinün çıksa,^{c}amurnun 7)çıkmasa.Dahı ol kişi ol evi da^{c}vī 8)idse,alsa zeyidnün elinden.İmdi 9)ol zeyid kaytar alur ^{c}amurdan ol 10)evnün virdüki bahāsını,velakin üyürüdi(1)lenmiş kavul budur kim ol zeyid kaytar 12)virdüki bahāyı alur bekirden.Bekir 13)dahı kaytar virdüki bahāyı alur zeyidden.14)Andan sonra zeyid kaytar virdüki bahāyı 15) alur ^{c}amurdan.HULASA

16)Kaçan bir kişi bir evni satun alsa bir 17)kişiden.Dahı ol kişi satun aldukından 18)sonra bir kişi çıksa,da^{c}vī idse,eyidse, 19)Uşbu sen satun aldukun ev menüm 20)dür dise.Dahı ol da^{c}vī idgen 21)kişi danuk durkuzsa ol ev kendünün 22)idükine.Dahı ol evi ol satun algan 23)kişiden alsa.Dahı ol ev eyesi ol satun 24)algan kişige eyidse.Ol ev bahāsını kim 25)sen virdün satgan kişige,ol bahāyı 26)sen menden algıl dise.Dahı ol satun 27)algan kişi ol virdüki bahāyı ol ev 28)eyesinden alsa.İmdi ol ev eyesi ol 29)satan kişinün borçunı ödemiş olur ol satan kişinün destūrınsuz.Beş ol evnün eyesi kayıtıp almaz ol satan kişi 30)den ol virdüki bahāyı.

HULASA

31)Cāmiü's-Sagīr Kitābında eyiddi.Kaçan 32)bir kişi bir kırnakı satun alsa.Dahı 33)satun aldukından sonra ol 34) kırnak ol kişi katında dogursa.35)Dahı ol kırnak dogurdukından sonra 36) bir kişi çıksa,da^{c}vī idse,eyidse.37)Uşbu kırnak menümdür dise. dahı 38)ol da^{c}vī idgen kişi danuklar 39)durkuzsa ol kırnak 40) kendünün idükine.İmdi ol da^{c}vī 41)idgen kişi ol kırnakı alur.ol 42)kırnakun dogurdukı oglanı dahı alur.HULASA

43)Kaçan bir kişinün hurmā agaçları 44)olsa.Dahı ol agaçlarnun üstinde 45)hurmāsı olsa.Dahı bir kişi kelse,da^{c}vī 46)idse,eyidse.Uşbu agaçlar menüm 47)dür dise.Dahı ol da^{c}vī idgen 48)kişiler danuklar durkuzsa ol 49)hurmā agaçları kendünün idükine.50) İmdi kādī ol hurmā agaçlarını 51)yimiş birle hüküm ider,dahı virür ol da^{c}vī idgen kişige.HULASA

52b 1)Bir kişi bir kişiden bir kırnak satun 2)aldı.Dahı ol kişi va/ra/ka içinde ol kırnakun 3)adını dilber yazdı.Dahı satun aldukından 4)sonra ol kırnak bir özge kişinün 5)çıkdı.Dahı ol kişi ol kırnakı ol satun 6)alğan kişinün elinden aldı.dahı ol satun 7)alğan kişi ol vaktın kim tiledi kayıtıp 8)almak tiledi ol virdüki bahāyı ol satan 9)kişiden.İmdi ol kayıtıp almak tiledüki vaktın 10)ol satun alğan kişi eyiddi,ol satan kişige.11)Ol kırnak kim anun adı benefşedür kim 12)senden satun aldum ıdı.Ol kırnak bir 13)özge kişinün milki çıkdı.Ketür sen dahı maña 14)ol virgenim bahāyı virgil didi.Dahı ol 15)satan kişi eyiddi.Men saña satdum bir kırnak 16)kim ol kırnakun adı dilberdür didi. Men satğa 17)sım kırnakun adı benefşe degüldür didi.İmdi 18)ol satun alğan kişige yokdur kim kayıtğay alğay 19)ol satan kişiden ol virdüki bahāyı.Baᶜzılar 20)eyiddiler.Vardur kim ol satun alğan kişi kayıtğay 21)alğay ol satan kişiden ol virdüki bahāyı.Anun 22)içün kim ad yañlışmaka hiç iᶜtıbār yokdur didiler.HULĀSA

23)Kaçan bir kişi bir kişiden daᶜvī idse,eyidse.Şol 24)kırnak kim senden satun aldum ıdı,ol 25)kırnak bir özge kişinün çıkdı dise.İmdi ol 26)satun alğan kişi ol satan kişige daᶜvī idgeni 27)işidilür.Dahı danuk durkuzsa danukı kabūl 28)olur.Egerçi kim ol satun alğan kişi ol kırnakun 29)adını eyidmese dahı.HULĀSA

30)Fetāvā içinde eyiddi.Kaçan bir kişi 31)bir kişiden bir kırnak satun alsa.32)Dahı ol satun alğan kişi ol 33)kırnakı bir özge kişige satsa.Dahı 34)ol ikinçi satun alğan kişi ol 35)kırnakı bir kişige bağışlasa.Ol 36)bağışış alğan kişi dahı ol kırnakı 37)bir özge kişige dahı bağışlasa.Dahı ol 38)kırnak andan sonra bir özge kişi 39)nün çıksa.Dahı ol kırnakı ol ikinci 40) bahşış alğan kişinün elinden alsa 41)ol kırnak eyesi.İmdi ol ikinçi satun 42)alğan kişi kaytar alur ol virdüki 43)bahāyı ol satan kişiden.HULĀSA

44)Fetāvā içinde eyiddi.Kaçan bir kişi bir kişi 45)den bir kırnak satun alsa.Dahı ol 46)satun alğan kişi dahı ol kırnakı bir 47)özge kişige satsa.Dahı ol ikinçi satun 48)alğan kişi dahı ol kırnakı bir özge 49)kişige satsa.Dahı ol üçünçi satun 50)alğan kişinün elinden ol kırnakı 51)bir özge kişi çıksa,menümdür dise, 52)alsa.İmdi ol ikinçi satun alğan kişi 53)kayıtıp ol evvel satan kişiden virdüki 54)bahāyı almaz hattā ol üçünçi satun alğan 55) kişi kayıtıp almayınca ol ikinçi satun 56)alğandan ol virdüki bahāyı.HULĀSA

53a 1)Kaçan bir kişi bir kişige bir kırnak satsa.2)Dahı ol satun algan kişi ol kırnakı 3)bir kişige bagışlasa.Dahı ol bahşiş algan 4)kişi ol kırnakı bir özge kişige ol5dahı satsa.Dahı mundan sonra ol kırnak 6)ol ikinçi satun algan kişinün elinde7 iken bir özge kişinün çıksa,ol evvel 8)satganun milki çıkmasa. İmdi ol evvel 9)satun algan kişi kayıtıp satan kişiden 10)ol kırnakun virdüki bahāsını almaz,hattā 11)ol ikinçi satun algan kişi kayıtıp almayınca 12)virdüki bahāyı ol evvelki satun algandan,HULĀSA

13)Bir kişi bir kişiden bir kırnak satun aldı.14)Ol kırnak bikir idi.Dahı ol kırnakı alduku15vaktın ol kırnakun kīmatı otuz ahça degir 16)idi.Dahı ol kişi ol kırnakun kızlıkını 17)aldı.Dahı ol kırnakun kızlıkı kidgenden 18)sonra bir kişi da^cvī iddi, ol kırnakı,menüm 19)dür didi.Dahı ol da^cvī idgen kişi danuk 20) durkuzdı ol kırnak kendünün idükine.Dahı 21)ol kırnakun kīmatı ol özge kişinün çıkduku 22)kün elli ahça degir idi.İmdi ol satun 23)algan kişi zamān çeker ol kırnakun evesine ol 24)kırnakun evesi bikirliki eksilidgeni kadar ahçayı,25)Dahı kaytar ol satun algan kişi alur satan 26)kişiden ol kırnakun virdüki bahāsını,velakin 27)ol kırnakun bikirliki eksilidgeni içün 28)garāmet idgeni ahçayı almaz ol satun algan kişi ol satan kişiden.

HULĀSA

29)Mecmū^c-ı Nevāzil'de eyiddi:Bir kişi bir 30)kişiden bir tavar satun aldı yitmiş 31)ahçaya.Dahı ol satun algan kişi ol 32)yitmiş ahça içün ol satan kişige bir belgülü 33)eşek virdi. Hāl buyıdı kim ol eşek 34)ancak kırık ahça degir idi.Dahı ol 35)eşek ol kumāş satan kişinün elinde 36)iken bir özge kişinün çıkdı.Ol 37)eşeki ol kişinün elinden aldılar.38)İmdi ol kumāş satan kişi kaytar 39)alur ol satun algan kişiden yitmiş 40)ahça alur.Ol eşekün kīmatını almaz.HULĀSA

41)Kaçan bir kişi bir kişiden bir kul 42)satun alsa.Dahı satun aldukından 43)sonra ol kul da^cvī idse,44)eyidse.Men hür kişi men,kul 45)kişi degül men dise.Dahı ol 46)kulı satun algan kişi kayıtıp 47)ol satan kişiden ol virdüki 48)bahāyı almak izdese.İmdi 49)şarıt degüldür kim ol kul 50)hāzır olgay.

HULĀSA

53b 1)Tahāvī Şerhinde şufᶜa kitābında eyiddi:Kaçan 2)bir kişi bir tavarı şatsa kim ol tavarun 3)bahāsı miñ ahça degir olsa ancak iki miñ 4)ahçaya şatsa.Dahı ol tavarı iki miñ ahçaya şa-5tun algan kişi dokuz yüz doksan ahçayı 6)virse ol tavaruñ ba-hāsından ol tavarı 7)satan kişige.Dahı ol şatun algan kişi 8) satsa bir tavarı kim ol tavar on ahça 9)degir ancak miñ on ah-çaya ol tavar satan 10)kişige kim anuñ munuñ katında miñ on ah-çası 11)kalıp durur ıdı,aña satşa.İmdi ıhtıyāt 12)budur kim ol kişi kim miñ ahçaya degir 13)tavarı iki miñe satdı ıdı.Dahı do-kuz yüz 14)doksan ahçasını kabuż iddi?Dahı miñ 15)on ahçası ol satun algan kişinüñ katında 16)kalıp durur ıdı.İmdi ol kişi ıh-tıyāt budur 17)kim ol şatun algan kişiden şatun algay 18)ol miñ on ahça yirine on ahçaya degir 19)altun algay miñ yüz ahçaya, hattā eger ol 20)tavar kim miñ ahçaya degir idi,iki miñe şatdı 21)ıdı,eger ol tavar bir özge kişinüñ çıksa,22)ol şatun algan kişi dahı kaytar ol şatan 23)kişiden ol virdüki ahça kibi ahça alur.Dahı ol 24) virdüki altun kibi altun alur.Ammā kaçan 25) ol miñ ahçaya degir tavarı iki miñ ahçaya 26)satun algan kişi dahı dokuz yüz doksan ahça 27)sını virgen kişi eger ol miñ on ahçaya 28)duta kumāş virse on ahçaya degir ancak.29)Dahı ol miñ ahçaya degir tavar bir özge kişi 30)nüñ çıksa.Dahı ol özge kişi ol tavarı ol 31)şatun algan kişinüñ elinden alsa,ol şatun algan kişi dahı kaytar alur ol satan kişiden iki miñ ahça alur.HULĀSA

32)Bir kişi bir eşek satun aldı 33)Buhārā şarında bir kişi-den.Dahı ol 34)şatun algan kişi ol eseki kabuż 35)iddi.Dahı ka-buz idgeninden soñra 36)ol eşek bir özge kişinüñ çıkdı.37)Dahı ol özge kişi ol eşeki aldı 38)ol satun algan kişinüñ elinden. 39)Dahı ol şatun algan kişi Buhārā 40)kādīsınuñ hüküm idgeni varakasını 41)aldı.Dahı ol satun algan kişi 42)ol şatan kişini Semerkand şārında 43)buldı,dahı eyiddi:Şol senden şatun 44) aldukum eşeki kādī elimden aldı,ol 45)eşekün eyesi çıkdı,ol eşeki 46)kādī eyesine hüküm iddi,uşda hüküm vara47)kası didi. Dahı ol eşek şatan kişi 48)eyiddi:Neᶜam,men saña eşek şatdum 49)velakin uşbu senün va/ra/ kagañ Buhārā 50)kādīsı varakası degüldür didi.Dahı 51)ol şatun algan kişi danuk dur 52)kuzdı ol varaka(Buhārā kādīsı 53)varakası ıdukına.İmdi Semerkanddın

54)kadīsına cāyız degüldür kim buyurgay ol 55)eşek satgan kişige ol eşekün 56)bahāsını virgil diyü ol satun algan 57)kişige. Semerkandun kādīsı ol vaktın 58)buyurur ol eşeki satan kişige ol 59)eşekün bahāsını virgil diyü.Kaçan satun 60)algan kişi danuk durkuzsa kim Buhārā 61)kādīsı eşeki aldı satun algan kişi-62)den.Dahı ol menümdür diyüp da^cvī 63)idgen kişige virdi diyü ol vaktın Semerkandun kādīsı dahı satun algan kişige virür eşek bahāsını 64)alur ol satan kişiden.HULĀSA

54a 1)Kaçan bir kişi bir kişiden bir eşek satun alsa.2)Dahı satun aldukından sonra bir kişi dahı çıksa,3)da^cvī idse,eyidse: Uşbu sen alduku̅n eşek 4)menümdür dise.Dahı ol eşek kendünün idükine 5)danuk durkuzsa.Dahı ol eşeki ol kişiden 6)alsa.Dahı andan sonra ol satun algan 7)kişi ol satan kişiden kayıtıp virdüki bahāyı 8)almak izdese.Dahı ol satan kişi eyidse;ol 9)satun algan kişige :Uşbu saña satganım 10)eşek maña satgan falān kişinün milkinde 11)dogdı dise,da^cvī idse sen yokdur kim 12)kayıtgaysın menden ol virgenün bahāyı 13)algaysın dise.Dahı ol eşek satan kişi 14)danuklar durkuzsa ol eşek kendüye 15)satan kişinün milkinde dogdukına.İmdi 16)ol kişinün danukı işidilür.Kaçan ol 17)kişi kim eşek menümdür didi,da^cvī iddi,18)kaçan ol kişi hāzır olsa,dahı kaçan ol eşek 19)hāzır olsa.İmām Zahīrü'd-dīn eyiddi:Ol 20)eşek hāzır olmaklık şarıt degüldür didi.21)Dahı ol kişi kim da^cvī ider,eşeki menümdür 22)dir,ol kişi dahı hāzır olmakı şarıt degüldür 23)didi.HULĀSA

24)Kaçan bir kişi bir tavarı satsa bir kişige.Dahı 25)ol tavarı satan kişi eyidse ol tavarı sa 26)tun algan kişige:Ol satganım tavarun bahā 27)sını falān kişige virgil dise.Dahı ol tavar satun 28)algan kişi ol tavarun bahāsını virse ol satgan kişi didüki kişige ol satgan kişinün desturı birle.Dahı mundan sonra 29)ol satun alduku tavar bir özge 30)kişinün çıksa,ol satan kişinün çıkmasa.31)İmdi ol vaktın ol satun algan kişi 32) tileklüdür,tilese ol tavarun bahāsını 33)ol tavarı satan kişiden alur,tilese 34)ol tavarun bahāsını ol satan 35)kişi virgil düdüki kişiden alur.HULĀSA

36)Kaçan bir kişi bir kişini vekīl idse 37)ṭavarını ṣatmaḳa. Dahı ol vekīl olġan 38)kişi ol vekīl idgen kişinüñ ṭavarını 39) ṣatsa.Dahı mundan soñra ol 40)ṣatun alġan kişinüñ ḳatında iken 41) ol ṣatun alduḳı ṭavar bir özge[42]kişinüñ çıḳsa ol vekīl idgen 43)kişinün çıḳmasa.Ol vaḳtın ol 44)ṣatun alġan kişi ol virdüki 45)bahāyı ḳaytar alur ol vekīlden.HULĀṢA

46)Kaçan bir kişi bir kişinüñ vekīlinden 47)bir ṭavarı satun alsa.Dahı ol 48)ṣatun alġan kişi ol ṭavaruñ bahāsını 49)vekīle virmese.Bel kim vekīl idgen 50)kişige virse .Dahı mundan soñra ol 51) ṭavar bir özge kişinüñ çıḳsa.Ol vaḳtın 52)ol vekīl eydürler:Seni vekīl idgen 53)kişiden izdegil,alġıl,ol ṭavaruñ 54)bahāsını virgil ol ṭavarı ṣatun 55)alġan kişige dirler.HULĀṢA

54b 1)Kaçan bir kişi bir kişini vekīl idse ṭavarını 2)ṣatmaḳa.Dahı ol vekīl olġan kişi ṣatsa ol 3)vekīl idgen kişinüñ ṭavarını.Dahı ol ṣatun 4)alġan kişi ol ṭavaruñ bahāsını ol vekīlge 5)virse,vekīl idgen kişige virmese.Dahı mundan 6)soñra ol ṭavar bir özge kişinüñ çıḳsa,7)ol vekīl idgen kişinüñ çıḳmasa.İmdi 8)ol vaḳtın ol vekilge eydürler:Ol ṭavaruñ 9)bahāsını sen öz māluñdan virgil ol 10)ṣatun alġan kişige dirler.Sen ol ṭavaruñ 11)bahāsını almaḳa küymegil seni vekīl idgen 12)kişiden dirler.HULĀṢA

13)Kaçan bir kişi bir kişinüñ vekīlinden bir ṭavarı 14)satun alsa.Dahı ol ṭavar bir özge kişinüñ 15)çıḳsa.Dahı ol ṣatun alġan kişi daᶜvī 16)idse,ol kişinüñ üstine kim vekīl iddi idi 17)ol ṭavarı ṣatmaḳa.İmdi ol daᶜvī cāyız 18)dur.HULĀṢA

19)Kaçan bir kişi kelse zeydüñ üstine daᶜvī idse,20)eyidse: Uşbu ṭavarı men senden ṣatun aldum 21)bu ṭavar özge kişinüñ çıḳdı dise.Dahı 22)mundan soñra ol zeyid üstine daᶜvī idgen 23)kişi varsa ᶜamır üstine daᶜvī idse,eyidse:Sen 24)uşbu ṭavarı senden ṣatun aldum idi,bu 25)ṭavar bir özge kişinüñ çıḳdı dise.İmdi 26)munuñ kibi yirde ol kişinüñ daᶜvusı işidilmez.27)Anun içün kim ol kişinüñ sözinüñ evvelkisi 28)muḫālıfdur soñraḳı sözine.Bes ol kişinüñ daᶜvusı işidilmez illā meger ol daᶜvī idgen kişi munun kibi muḫālıf sözi 29)leri yaraşdurġay.Kaçan muhuñ kibi 30)muḫālıf sözleri yaraşdursa.Ol 31)vaḳtın ol daᶜvī idgen kişinüñ 32)daᶜvusı işidilür.İmdi sözünüñ 33)yaraşdurmaḳınun ṣūratı budur 34)kim ol muḫālıf sözlegen kişi eyid35)gey:Men bu ṭavarı evvel zeyidden 36)ṣatun aldum idı.Dahı ṣatun aldu 37)ḳumdan soñra ol zeyid vardı,38)inkār iddi,eyiddi:Men

bu tavarı 39)saña satmadum didi.Dahı mundan 40)sonra ol zeyid vardı ol 41)tavarı ᶜamürge satdı.Dahı men 42)vardum ol tavarı ᶜamurdan 43)satun aldum didi.İmdi kaçan 44)ol kişi kim daᶜvusı içinde bunuñ 45)kibi muhālif sözledi.Dahı ol 46)muhālıf sözi munuñ kibi yarasdur 47)dı,ol kişinüñ daᶜvusı işidilür 48)yaraşdurdukından sonra.HULĀSA

49)Kaçan bir kişi bir kişige tavar satsa.50)Dahı ol tavar bir özge kişinüñ çıksa.51)Dahı satun algan satan kişige eyidse:52)Uşbu tavarı kim sen maña satduñ bir 53)özge kişinüñ çıkdı dise.Dahı ol 54)satan kişi eyidse:Men saña tavar satma 55)-dum dise.Dahı satun algan kişi eyidse:56)Kirtüsin sen maña hiç ol vaktın ol satun algan kişi kayıtıp ol satan kişiden ol tavarun bahāsını almak kalmadı.HULĀSA

55a 1)Mecmūᶜ-u Nevāzil'de eyid/d/i:Kaçan bir kişi bir 2)eşeki satun alsa eyeri birle bir kişiden.3)Dahı satun aldukından sonra bir özge 4)kişi dahı çıksa,eyidse:Uşbusen satun aldukuñ 5)eşek menümdür dise.Dahı ol daᶜvī id 6)gen kişi danuk durkuzsa,ol eşek 7)kendünüñ idükine eyeri birle,Dahı ol eşeki alsa ol 8)satun algan kişinüñ elinden ayeri 9)birle.İmdi ol satun algan kişi dahı 10)kaytar alur ol satan kişiden ol eşeknüñ 11)barça bahāsını.HULĀSA

12)Mecmūᶜ-u Nevāzil 'de eyiddi:Kaçan bir kişi bir kişi 13)den bir eşek satun alsa eyeri birle.Dahı bir 14)özge kişi kelse,daᶜvī idse,eyidse:Uşbu sen 15)satun aldukuñ eşek menümdür dise,velakin 16) ol kişi ol eşeküñ eyerini daᶜvī idmese,17) menümdür diyü.Dahı ol daᶜvī idgen kişi 18)danuk durkuzsa,ol eşek kendünüñ idükine.19)Dahı ol daᶜvī idgen kişi ol eşeki eyersüz 20)alsa ol satun algan kişinüñ elinden.İmdi 21)ol vaktın ol eşeki satan kişi ol eşeküñ 22)bahāsını virür ol satun algan kişige,velakin 23)ol satan kişi ol eşeküñ eyeri ne degir 24)ise ol kadar ahçaya duta kor,virmez satun 25)algan kişige.İmdi kaçan ol eşeküñ eyeri 26)yavu kulınsa ol satun algan kişinün katında.Dahı mundan 27)sonra ol eşek bir özge kişinüñ çıksa.İmdi ol vaktın dahı ol satan kişi ol /e/şeküñ bahāsı ne degir ise ol kadar ahçayı 28)duta kogay,ol eşek bahāsını 29)virgey ancak.Eger ol 30)satun algan kişinüñ elinden 31)bir kişi ol eşeki menümdür dise.32)Dahı alsa eyersüz dahı ol sa 33)tun algan kişi ol eşeki 34)satan kişige eyidse,

algıl,uşbu 35)eşeknün eyerini .Dahı maña tamām 36)virgil şol menden aldukun 37)bahāyı dise.Dahı ol eşeki satan 38)kişi eyidse:Men saña eşek bahā 39)sını virür men ancak,eyer ne 40)degir ise eyer bahāsını virmezin 41)dise.Maña eyer kerekmez dise.İmdi 42)ol satan kişige vardur munun 43)kibi dimeklik .Buyū^c Kitābında 44)eyiddi:Eşeknün eyerinün 45)bahāsı yokdur.Anun içün 46)kim ol eyer eşeke eyer satmak 47)içre didi.İmdi Buyū^c Kitābında 48) rivāyeti ı^ctıbārınca ol 49)satan kişi virür ol eşek 50)nün barça bahāsını ,kerek ise 51)ol eşekün eyeri yavu kulınsan 52)kerek ise durur olsun.HULĀSA

55b 1)Kaçan bir kişi bir kişige bir tavar satmadın 2)ol tavar bir özge kişinün çıksa.Dahı ol 3)özge kişi ol tavarı alsa ol satun algan 4)kişiden.Dahı ol satun algan kişi kayıtsa 5)ol satan kişige eyidse:Şol sen maña 6)satganun tavar bir özge kişinün çıkdı,7)ol tavarı ol kişi menüm elümden aldı,8)ketür sen dahı maña virdüküm ahçayı virgil 9)dise.Dahı ol satan kişi eyidse:Men saña tavar 10)satmadum dise.Dahı ol satun algan kişi 11)danuk durkuzsa ol tavarı satun aldukına 12)ol inkār idgen kişiden.Dahı ol satun 13)algan kişi alsa ol satan kişiden ol tavarun 14)bahāsını.İmdi cāyızdur ol satan kişige 15)dahı kayıtgay ol dahı algay kendüye satan 16)kişiden ol tavarun bahāsını.HULĀSA

17)Kaçan bir kişi bir kişiden bir eşek satun 18)alsa.Dahı ol satun algan kişinün üstine bir kişi 19)da^cvī idse,eyidse:Uşbu sen satun aldukun 20)eşek menüm milkimdür dise.Dahı ol milkimdür diyen kişi ol eşeki ol kişinün elinden 22)alsa.Dahı ol satun algan kişi kayıtsa ol 23)satan kişiden virdüki bahāyı izdese eşek özge kişinün çıkdı dise.Dahı ol satan kişi 25)eyidse:Ol saña satganım eşek menüm milkimde 26)dogdı dise,niçük özge kişinün çıkar ımış dise, 27)velakin ol satan kişi ol tavar kendünün milkinde 28)dogdukını ısbāt idmese.Dahı kādī hüküm idse ol satan kişinün üstine ol eşeknün bahāsını virgil diyü.Dahı ol satan 29)kişi ol eşekün bahāsını virse ol 30)satun algan kişige.İmdi ol 31)milkimde dogdı diyen kişi dahı 32)danuk durkuzsa ol eşeki 33)özge kişiden satun aldukına.İmdi 34)ol kişinün danukı işidilür.Ol 35)kişi dahı kaytar alur ol kendüye 36)satan kişiden ol eşekün 37)bahāsını.

HULĀSA

38)Kaçan bir kişi bir kişige bir eşeki 39)satsa.Dahı ol eşeki satun algan 40)kişinün elinden kelse,bir kişi 41)da^c^vī idse:Menümdür dise.Dahı 42)ol da^c^vī idgen kişi ol 43)satun algan kişinün elinden 44)alsa.Dahı mundan sonra ol 45)eşeki satan kişi da^c^vī id 46)se,eyidse:Men bu eşeki satun 47)aldum uşbu menümdür diyüp 48)da^c^vī idgen kişiden dise.İmdi 49)ol satan kişinün da^c^vusı 50)işidilür.Danuk durkuzsa 51)danukı kabūl olımır,velakin da^c^vī 52)idgeni vaktın şarıt budur 53)kim ol eşek hāzır olgay. HULĀSA

56a 1)Kaçan bir kişi bir kişiden bir at satun 2)alsa.Dahı ol at bir özge kişinün çıksa.3)Dahı ol kişi ol atı alsa ol kişinün elinden.4)Dahı ol satun algan kişi kayıtsa satan 5)kişige eyidse:Ol boz at kim dāgludur 6)ıdı kim maña satdun ıdı,ol at bir özge 7)kişinün çıkdı,ol atı menüm elümden aldı,8)ketür maña virgenüm bahāyı virgil didi.9)Dahı ol at satan kişi eyiddi:Men saña satganım 10)at kara at ıdı,hiç dāgı yok ıdı ,didi.Dahı 11) ol satun algan kişi danuk durkuzdı 12)boz dağlu at satun aldukına ol kişiden 13)ol at satan kişi dahı danuk durkuzsa 14)kara at,dāgsuz at satganına.İmdi ol 15)satun algan kişinün danukı yahşırakdur 16)işidilmeke ol satan kişinün danukından.HULĀSA

17)Kaçan bir kişi bir tavarı satsa.Dahı ol satun 18)algan kişinün üstine bir kişi da^c^vī idse,eyidse:19)Uşbu sen satun aldukun tavar menüm milkimde 20)doğdı dise.Dahı ol da^c^vī olıngan kişi dahı 21)da^c^vī idse ol milkimde dogdı diyen kişinün 22)üstine eyidse:Sen ıkrār iddün kim sen bu 23)tavarı falān kişiden satun aldukuga dise.İmdi 24)ol da^c^vī olıngan kişinün uşbu sözi ol 25)da^c^vī idgen kişinün da^c^vusını kaytarur,defü^c^ider.HULĀSA

26)Eger bir kişi bir kişige eyidse:Uşbu tavar 27)senün degüldür dise.İmdi ol kişi uşbu tavar 28)senün degüldür dimek birle müdde^c^ī olmaz.HULĀSA

29)Kaçan da^c^vī olıngan kişi eyidse:Uşbu tavar 30)menüm milkimdür dise,velakin bu tavar menüm 31)elümde degüldür dise.İmdi körelüm ol tavar 32)eger anun kibi tavar ısa kim bir yirden bir 33 yirge varur ısa,ol vaktın ol davarı hāzır 34)idmeklik şarıtdur. Eger ol tavar 35)yir ise ya ev ise ,ol vaktın ol da^c^vī id36)gen kişi ısbāt idmek kerekdür danuk 37)birle kendünün elinde idükine. Andan sonra 38)danuk durkuzmak kerekdür ol tavar 39)kendünün milki idükine.HULĀSA

40)İmam Zahīrü'd-din kim Mergınānī'dür kim 41)anuñ Fevāyid'inde eyiddi:Kaçan bir kişi 42)māl da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine barça 43)şarıtları birle.Dahı ol da^{c}vī 44)olıngan kişi eyidse,hattā fikir ideyin 45)köreyin dise.İmdi uşbu söz ol da^{c}vī 46)idgen kişige cevāb degüldür.Bel kim 47)ol da^{c}vī idgen kişinüñ cevābı oldur kim 48)eyidgey da^{c}vī olıngan kişi bu tavar ,ni^{c}am 49)senüñdür ya senüñ degüldür digey.HULĀSA

56b 1)Kaçan bir kişi bir kişinüñ üstine māl da^{c}vī 2)idse şarıtları birle.Dahı ol da^{c}vī 3)olıngan kişi eyidse:Bilmez men uşbu sen da^{c}vī 4)idgen tavar menüm milkim midür ya milkim degül5midür dise.İmdi bu söz ol da^{c}vī idgen 6)kişige cevāb olmaz.Cevab oldur kim ne^{c}am senüñ 7)dür digey ya senüñ degüldür digey.HULĀSA

8)Kaçan bir kişi bir kişinüñ üstine māl da^{c}vī 9)idse.Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi eyidse:10)Uşbu sen da^{c}vı idgenüñ neme menüm hakım 11)dur dise.İmdi bu söz ol da^{c}vī idgen 12)kişige cevāb olmaz. HULĀSA

13)Kaçan bir kişi bir kişinüñ üstine māl da^{c}vī 14)idse şarıtları birle.Dahı ol da^{c}vī olıngan 15)kişi eyidse:Senüñ ol da^{c}vī idgenüñ māl 16)içre hakuñ yokdur dise.İmdi bu söz ol 17)da^{c}vī idgen kişige cevāb olmaz.HULĀSA

18)Kaçan bir kişi bir kişiden māl da^{c}vī idse 19)şarıtları birle.Dahı ol da^{c}vī olıngan 20)kişi eyidse :Men bunı bilmezin dise. İmdi21)bu söz ol da^{c}vī idgen kişi_ge cevāb olmaz.HULĀSA

22)Kaçan bir kişi bir kişiden māl da^{c}vī idse 23)şarıtları birle.Dahı ol da^{c}vī olıngan 24)kişi eyidse:Menüm mundan habarum yokdur 25)dise.İmdi bu söz ol da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısına cevāb düşmez.Anuñ içün kim cevāb immā ni^{c}amdur im/m/a yokdur dimekdür. HULĀSA

26)Ammā kaçan bir kişi bir kişinüñ üstine 27)da^{c}vī idse,eyidse:Sen meni başıra 28)urduñ,menüm közüm körmez 29)oldı dise.Dahı ol da^{c}vī olıngan 30)kişi eyidse:Munuñ közi körme 31)dükini men bilmezin dise.İmdi bu söz 32)ol da^{c}vī idgen kişinüñ sözine 33)cevāb düşer.HULĀSA

34)Kaçan bir kişi bir kişinüñ üstine bir 35)tavarı da^{c}vī idse.Dahı ol da^{c}vī 36)olıngan kişi eyidse:Uşbu sen da^{c}vī 37)idgenüñ tavar menüm milkimdür dise.İmdi uşbu söz ol da^{c}vī idgen kişige cevābdur.HULĀSA

40) Bir kişi keldi,daᶜvī iddi bir kişi 41)nüñ üstine,eyiddi: Uşbu senüñ elündeki 42)ev menüm milkimdür didi.Daḫı ol 43)daᶜvī olıngan kişi eyiddi:Uşbu ev 44)menüm evümdür didi.Daḫı mundan45 ṣoñra eyiddi:Ol daᶜvī olıngan 46)kişi uşbu ev vaḳıfdur didi.İmdi 47)uşbu söz tamām cevābdur.Ol 48)daᶜvī olıngan kişi bu söz üstine 49)eger danuḳ durḳuzsa danuḳı işidilür.ḪULĀṢA

57a 1)Eger bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine 2)eyidse:Uşbu senüñ elündeki ev menüm milkimdür 3)dise.Daḫı ol daᶜvī olıngan kişi eyidse:Uşbu 4)ev vaḳıfdur,menüm elümdedür,men bu evge nāẓır 5)men dise.İmdi uşbu söz tamām cevābdur ol 6)daᶜvī idgen kişige.İmdi mundan ṣoñra eger 7)ol daᶜvı idgen kişi danuḳ durḳuzsa ol 8)ol ev kim daᶜvī olıngan kişi vaḳıfdur didi idi 9)ol ev kendününüñ idükine.İmdi ol kişinün danuḳı 10)işidilür.Bu mes'elede daḫı mundan yuḳarıḳı mes'elede daḫı 11)ol evi ḳāḍī ol daᶜvī idgen kişige hüküm ider.12)İmdi ḳāḍī ol evi ol daᶜvī idgen kişige 13)ḥüküm idgenden ṣoñra eger ol daᶜvī olıngan 14)kişi danuḳ durḳuzsa ol ev vaḳıf ıduḳına 15)ol kişinüñ danuḳı işidilmez.Anuñ içün 16)kim ḳadı hüküm idgenden ṣoñra ḳāḍīnuñ 17)ḥükmi bozılmaz. ḪULĀṢA

18)Bir kişi kelse bir kişinüñ üstine bir neme daᶜvī 19)idse. Daḫı ol daᶜvī olıngan kişi daᶜvī idse 20)ol daᶜvī idgen kişinüñ üstine,eyidse;ol daᶜvī 21)daᶜvı idgen kişige:Sen bu daᶜvīdan meni berī 22)iddüñ idi dise.Daḫı menüm danuḳum vardur 23)sen meni berī idgenüne dise,bu daᶜvīdan dise,24)ol danuḳlarım şār içindedür,ḥāẓır 25)dur dise.İmdi ol kişige üç kün mühlet 26)virgeyler danuḳını ketürmeke ol kişige 27)eyidmegeyler,şimdi elbetde ketürgil danuḳ 28)laruġı dimegeyler.Eger ḳāḍī ol danuḳum 29)var diyen kişige ikinçi kez ḳāḍī oturacaḳ 30)küne degin mühlet virse cāyızdur,yaᶜnī ḳāḍī olur kim cumᶜada bir kez oturur ḥüküm idmeke,ḳāḍī olur kim dörüt künde bir kez oturur ḥüküm idmeke.ḪULĀṢA

31)Uşbu eyidgenimiz mes'eleye menzer mes'ele 32)meṣala ḳaçan mükāteb kul eyidse:Maña ṣabur 33)idüñüz,meni kine ḳullıḳa ḳaytarmaġuz dise.İmdi eger ol mükātebüñ mālı 35)ḥāẓır var ısa, ya daşra ġāyıb 36)mālı var ısa kelmeke ümīz var ısa.Ol 37)vaḳtın ol mükātebi ḳullıḳa ol sāᶜatda 38)ḳaytarmaġaylar.Bel kim ol mükātebge 39)ṣabur idgey iki kün ya üç kün.ḪULĀṢA

40)Şıyıḫ İmām Ebū Bekir kim Muḥammad'dur,Fażıl 41)oġlıdur. Andan şordılar,eyiddiler:42)Bir kişinüñ bir kişide mālı var ıdı dahı 43)māl eyesi keldi ol kişiden mālını diledi,44)daḫı ol boruçlu kişi eyiddi:Menüm danuḳum 45)vardur kim sen meni boruçdan berī 46)iddün didi.Daḫı danuḳ durḳuzdı.

57b 1)Eger bir kişi bir kişiden māl da^{c}vı idse.2)Daḫı ol da^{c}vī olınġan kişi inkār idse.Daḫı 3)ḳāḍī ol da^{c}vī idgen kişiden danuḳ izdese.4)Daḫı ol kişi eyidse:Menüm danuḳum yoḳdur 5)dise.Daḫı andan şoñra ol kişi danuḳ 6)durḳuzsa.İmdi ol kişinüñ danuḳı işidilür.ḪULĀṢA

7)Kaçan bir kişi bir kişiden māl da^{c}vī idse.Daḫı 8)ol da^{c}vī olınġan kişi eyidse:Menüm def^{c}üm 9)yoḳ durur,uşbu da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısına 10)dise.Daḫı mundan şoñra ol da^{c}vī olınġan 11) kişi ol da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısını defü^{c} 12)idse,def^{c}ı ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

13)Ḳaçan bir kişi bir kişiden bir neme da^{c}vī idse.14)Daḫı ol da^{c}vī olınġan kişi danuḳlar 15)durḳuzsa.Daḫı ol danuḳlar danuḳlıḳ 16)virseler,eyidseler kim biz danuḳuz kim 17)uşbu da^{c}vī idgen kişi eyiddi:Men bāṭıl 18)da^{c}vī ider men didi,diyü danuḳlıḳ 19)virseler.İmdi bu danuḳlıḳ ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

20)Kaçan bir kişi bir kişiden bir neme da^{c}vī 21)idse.Daḫı ol da^{c}vī olınġan kişi danuḳ 22)lar durḳuzsa.Daḫı ol danuḳlar danuḳ 23)lıḳ virseler:Biz danuḳuz kim 24)bu da^{c}vī idgen kişi eyiddi,menüm danuḳlarım 25)yalġan danuḳlardur didi diyü danuḳlıḳ virseler.İmdi bu danuḳ 2/7lıḳ ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

27)Kaçan bir kişi bir neme da^{c}vī 28)idse.Daḫı ol da^{c}vī olınġan kişi danuḳ 29)lar durḳuzsa kim ol danuḳlar eyidse30)ler kim biz danuḳuz kim uşbu da^{c}vī idgen 31)kişi eyiddi:Menüm uşbu kişinüñ üstine hīç 32)nemem yoḳdur didi diyü danuḳlıḳ vir 33)seler.İmdi bu danuḳlıḳ ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

34)Eger bir kişi bir kişiden māl da^{c}vī idse.35)Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi eyidse:Men danuk 36)lar durkuzayayın kim uşbu da^{c}vī idgen 37)kişi eyiddi kim men yalġan danukların 38) didi diyü danuklar durkuzayın dise.39)İmdi uşbu defü^{c} idmek ṣaḥīḥ degüldür.ḪULĀṢA

40)Kaçan bir kişi bir neme da^{c}vī idse.Dahı barça ^{c}ālımlar ıttıfāk idseler kim ol da^{c}vī 42)idgen kişinüñ da^{c}vısı ṣaḥīḥ degül idükine.43)Dahı henüz ol da^{c}vī ṣaḥīḥ degül iken,eger 44)ol da^{c}vı olıngan kişi bu da^{c}vī idgen 45)kişinüñ da^{c}vısını defü^{c} idse.Şunuñ kibi 46)defü^{c} idse kim eger ol da^{c}vī ṣaḥīḥ 47)olsayıdı bu defü^{c} defü^{c} olur ıdı.48)İmdi kine bu defü^{c} defü^{c}dür.Ba^{c}żılar eyiddi 49)ler:Bu defü^{c} defü^{c} degüldür didiler.50)Evvelki kavul ṣaḥīḥdur sonrakı 51)kavuldan.ḪULĀṢA

58a 1)Kaçan bir kişi bir kişiden bir neme da^{c}vī 2)idse.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi danuk 3)durkuzmazdan burun bu da^{c}vī olıngan kişi 4)ol kişinüñ da^{c}vısını defü^{c} idse ol kişinüñ 5)def^{c}i ṣaḥīḥdur.ḪULĀṢA

6)Kaçan bir kişi bir kişiden bir neme da^{c}vī.7)Dahı ol da^{c}vī olıngan kişiden özge kişi defü^{c} 8)idse ol da^{c} vī idgen kişinüñ da^{c}vısını.9)imdi munuñ kibi defü^{c} idmek ṣaḥīḥ degüldür 10)illā meger da^{c}vī olıngan kişi veregelernüñ 11)birisi ola. İmdi munuñ ṣūratı budur kim 12)bir kişi kaçan da^{c}vī idse bir kişinüñ vārisinüñ 13)üstine,eyidse:Uşbu senüñ atañ koyup kidgeni 14)ev menümdür dise.Dahı ol da^{c}vī olıngan ogul 15)dan başka bir özge oglı ol ölgen kişinüñ 16)eyidse:Uşbu da^{c}vī idgen kişi eyiddi,men bāṭıl da^{c}vī ider men didi dise.İmdi 18)munuñ kibi defü^{c} idmek işidilür.Egerçi 19)kim bu defü^{c} idmek,da^{c}vī olıngan kişiden degül 20)ise dahı.ḪULĀṢA

21)Nisāb Kitābında eyiddi:Da^{c}vī idgen kişinüñ 22)da^{c}vusını bir kez defü^{c} idse ol da^{c}vī 23)olıngan kişi.Dahı mundan ṣoñra bir kez dahı 24)defü^{c} idse,ol da^{c}vī olıngan kişi da^{c}vī 25)idenün da^{c}vusını.İmdi ^{c}alımlar fetva 26)virdiler kim eger da^{c}vī olıngan kişi 27)üç kezge degin defü^{c} idse ol da^{c}vī 28) idgen kişinün da^{c}vusını ya iki kez defü^{c} idse,29)ol da^{c}vī idgen kişinün da^{c}vısını işidilür.Üç kezden özge işidilmez.Fetvā munuñ üstinedür.Meselā munuñ ṣūratı bir kişi keldi 30)bir ki-

şinüñ üstine dacvī iddi,eyiddi:Uşbu senüñ elüñdeki ev milki menüm 32)dür didi.Dahı ol dacvī olıñgan 33)kişi eyiddi;Men bu evni senden satun 34)aldum didi.Uşda bir defüc budur,mesela.35)Dahı mundan soñra ol dacvī 36)idgen kişi eyiddi:Satun aldum 37)ısa men senün birle kine ıkāle eyledüm 38)didi. Dahı mundan soñra ol 39)dacvī olıñgan kişi eyiddi:Sen 40)ıkrār iddün kim sen bu evni 41)satun almayıp durursın.Uşda ikinçi 42)defüc budur.İmdi bu defüc idmek 43)işidilür.HULĀSA

44)Kaçan bir kişi dacvī idse bir kişinün 45)üstine ,eyidse:Menüm atam öldi dahı 46)uşbu senüñ elüñdeki evi maña mīrās 47)kodı,kiddi,menden özge anuñ mīrās yir kişisi kalmadı dise. {dise} Dahı ol dacvī id 48)gen kişi danıklar durkuzsa.Dahı 49) ol danıklar cadıl olsalar.Dahı 50)mundan sonra ol dacvı olıngan 51)kişi eyidse,eyidse ol dacvı idene:52)Sen dacvī iddüñ kim senden özge 53)hiç vāris kalmayıp durur didüñ.Senüñ 54) er kardaşuñ dahı var ,kız kardaşun 55)dahı var dise.İmdi eger ıkrār idse ol 56)dacvī idgen kişi er kardaşı,kız kardaşı 57)var ıdukına,ol kişinün dacvısı dahı danıkı 58)dahı kādīnuñ hükmi bātıl olur.HULĀSA

58b

1)Bir kişinün elinde bir ev var ıdı.Dahı bir özge 2)kişi kelse,dacvī idse:Uşbu senüñ elüñdeki 3)ev menümdür dise.Dahı ol dacvī olıñgan kişi 4)eyidse:Uşbu menüm elümdeki ev falān kişinüñdür,5)menüm katumda vedicat kodı,dise.Ya men ol 6)falān kişiden bu evni küç birle aldum dise.7)Uşbu mese'ele iki dürlüdür.Eger ol 8)ev menümdür diyüp dacvī idgen kişi immā 9)eyidgey,ev menümdür digey.Ancak ol 10)ev ne sebebden kendünüñ milki idükini eyidmegey.11)Dahı ol dacvī idgen kişi eyidgey ol kişige 12)kim ev anuñ elindedür,sen bu evni menden 13)gasıb iddüñ digey.Ya ol ev menümdür 14)diyen kişi ol ev ne sebebden kendünüñ idükini 15)eyidgey.Mesela ol ev dacvī idgen kişi eyid 16)gey:Bu ev menümdür,men bu evi senden satun 17) aldum digey.İmdi ol ev dacvī idgen 18)kişi eger eyidse:Uşbu ev menümdür dise.Hiç 19)sebebini eyidmese.İmdi ol vaktın ol dacvī 20)olıñgan kişi eyidmek birle bu ev falān kişinüñ 21)dür, menüm katumda bu evi vedicat kodı dimek 22)birle hiç danık durkuzmadın ol dacvī 23)idgen kişinün dacvısı defüc olınmaz bu

söz 24)birle.Ammā kaçan ol da^{c}vī olıngan kişi danuk{dur}25) dur-kuzsa.Ol danuklar eyidse:Biz danukuz kim 26)falān kişi kim falān oglıdur,bu evi vedi^{c}at kodı 27)uşbu kişinüñ katında di-seler,velakin ol danuklar eyidmeseler bu ev ol falān kişinüñ dimeseler.29)İmdi munun birle ol da^{c}vī idgen kişinüñ 30)da^{c}vı-sı defü^{c}olınur kider,hattā eger ol ev da^{c}vī 31)idgen kişi ık-rār idse ol falān kişi ol evi vedi^{c}at kodukına ol da^{c}vī olın-gan kişi katında,ya bu işi kādī bilse.Ol vaktın 32)kine ol da^{c}-vī idgen kişinüñ da^{c}vısı 33)defü^{c} olınur kider.Ammā ol da^{c}vī 34)olıngan kişi danuk durkuzmasa ol 35)falān gāyıb kişi ol evi kendü katında 36)vedi^{c}at kodukına,ya ol da^{c}vī id 37)gen kişi ıkrār idmese ol falān gāyıb 38)kişi vedi^{c}at kodukına,ya bu işi kādī 39)bilmese.Ol vaktın ol da^{c}vī olıngan 40)kişi elbetde danuk durkuzmak kerek 41)dür ol falān gāyıb kişi kendü katında ve 42) di^{c}at kodukına.Uşbu eyidgenimiz barçası 43)ol vaktındur kim ol vedi^{c}at koyan 44)kişi belgülü olgay.Ammā kaçan ol 45)şāhıdlar eyidseler:Uşbu evi uşbu 46)kişi katında bir kişi vedi^{c}at kodı, 47)Biz ol kişini bilmezüz dise ler .İmdi 48)ol vaktın ol da^{c}vī olıngan kişiden 49)çekişmek defü^{c} olınmaz.Eger 50)ol şāhıdlar eyidseler:Biz ol 51)vedi^{c}at koyan kişinüñ yüzini körse 52)vüz biz ol kişini bilürüz,velakin ol 53)kişinüñ adını bilmezüz, diseler.Dahı 54)kimüñ oglı ıdukını bilmezüz diseler.55)İmām Muhammad eyiddi:Ol kişinüñ 56)danukı işidilmez dahı çekişmek ol 57)kişiden defü^{c} olınmaz didi.58)Ammā İmām Ebū Hanīfa katın-da dahı 59)Ebū Yūsuf katında ol kişiden da^{c}vī 60)defü^{c} olınur kider.HULĀSA

59a 1)Kaçan bir kişinüñ üstine bir kişi da^{c}vī idse,eyidse:2) Uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür dise.3)Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi eyidse:Dahı ol 4)falān şārdakı falān gāyıb kişi menüm ka-tımda 5)bu evi vedi^{c}at kodı dise.Dahı ol vedi^{c}at 6)koyan kişi varganı şār ırak olsa.Ol 7)kişige varıp yitişmek müta^{c}azzır olsa.Dahı danuk 8)lar danuklık virseler ol falān gāyıb 9)kişi bu evi vedi^{c}at kodı uşbu kişinüñ katında 10)diseler.İmdi ol da^{c}vī olıngan kişiden 11)çekişmek defü^{c}olınur kider.Eger şāhıd-

12)lar eyidseler:Ol vedi^{c}at koyan kişinüñ 13)adını bilürüz dahı kimün oğlı ıdukını bilürüz 14)velakin yüzini bilmezüz diseler.İmdi ol 15)da^{c}vī olıngan kişiden çekişmek defü^{c} olınur.16)Ammā İmām Ebū Yūsuf katında kaçan ol da^{c}vī 17) olıngan kişi halāyık içinde belgülü olsa zağal 18)lık birle, dahı batıl iş işlemek birle.19)Ol vaktın ol da^{c}vī olıngan kişi eyidgeni 20)bu evi menüm katumda falān ğāyıb kişi vedi^{c}at 21) kodı didüki işidilmez didi.HULĀSA

22)Münteka Kitābında eyiddi:Kaçan bir kişinüñ elinde bir 23)ev olsa.Dahı ol kişinüñ üstine kelse,zeyid da^{c}vī 24)idse, eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki ev menüm 25)dür dise.Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi danuk 26)durkuzsa ol evi kendünüñ katında vedi^{c}at 27)kodukına.Ol falān kişi dahı ol da^{c}vī olıngan kişiden 28)çekişmek defü^{c} olınup kidse.Dahı mundan soñra ol falān ğāyıb kişi kelse,hāżır olsa.Dahı ol zeyid kelse,ol kelgen ğāyıb kişinüñ 29)üstine da^{c}vī idse,ol evi,menümdür 30)dise.Dahı ol kelgen kişi dahı eyidse:31)Bu ev menüm katımda dahı vedi^{c}at- 32)dur falān ğāyıb kişi cihetinden dise.33)Ol kişi dahı danuk durkuzsa.34)İmdi ol kişiden dahı çekişmek 35)defü^{c} olınur.

HULĀSA

36)Kaçan danuklar eyidsele/r/:Uşbu 37)evi falān kişi vedi^{c}at kodı 38)uşbu kişinüñ katında,velakin biz 39)bilmezüz uşbu ev kimüñ idükini diseler.40)İmdi ol da^{c}vī olıngan kişiden 41) çekişmek defü^{c} olınur kider.HULĀSA

42)Kaçan danuklar eyidseler: da^{c}vī 43)idgen kişi eyiddi, uşbu ev falān 44)kişinüñ elinde idi,velakin men bilmezin 45) kim ol kişi bu evi uşbu men 46)da^{c}vī idgenim kişige virdi mi, 47)virmedi mi dise.Dahı ol da^{c}vī 48)olıngan kişi eyidse:Ol falān 49)kişi uşbu 50)evi maña virdi dise.İmdi 51)ol vaktın dahı ol da^{c}vī 52)olıngan kişiden çekişmek 53)defü^{c} olınur kider.

HULĀSA

59b 1)ḳaçan danuḳlar eyidseler:Biz danuḳuz 2)kim uşbu kişi kim ev da^{c}vī ider,uşbu kişi 3)ıḳrār iddi,uşbu evi bir kişi virdi 4) uşbu men da^{c}vī idgenim kişige didi 5)diyü danuḳlıḳ virseler.İmdi ol vaḳtın 6)ol da^{c}vī olıngan kişiden ol çekişmek 7)defü^{c} olınur kider.ḪULĀṢA

8)Ḳaçan danuḳlar danuḳlıḳ virseler eyid 9)seler:Uşbu ev falān ġāyıb kişinüñ idi.10)Daḫı ol falān ġāyıb kişi sikin iddi 11 ev içinde uşbu kişini,diseler.Daḫı bizi danuḳ 12)kıldı bu iş üstine didiler.Daḫı uşbu ev 13)ol sākin idgeni kün ol falān kişinüñ 14)elinde idi diseler.Ya ol danuḳlar 15)eyidsele/r/ol falān kişi sākin iddi uşbu ev 16)içinde uşbu kişini diseler.Daḫı bizi danuḳ 17)dutdı uşbu sākin idgeni iş üstine didi 18)ler.Daḫı ol kişi sākin idgeni kün uşbu 19)ev uşbu da^{c}vī olıngan kişinüñ elinde idi 20)diseler.Ya ol danuḳlar eyid 21)seler ol falān kişi sākin iddi uşbu 22)ev içinde uşbu kişini diseler.Daḫı bizi 23)danuḳ dutdı uşbu sākin idgen iş 24)üstine diseler.Daḫı ol danuḳlar eyid 25)meseler ol ev ol sākin idgeni kün 26)kimüñ elinde idükini.İmdi bu mes'elelerde barça 27)sında ol da^{c}vī olıngan kişiden çekişmek 28)defü^{c} olınur kider,ol danuḳlaruñ danuḳlıḳı işidilür.ḪULĀṢA

29)Eger danuḳlar eyidseler falān ġāyıb 30)kişi bizi danuḳ eyledi uşbu kişini 31)uşbu evde sākin eyledgenine.Daḫı hāl buvıdı 32)kim ol falān kişi bizi danuḳ idgeni 33)kün uşbu ev özge kişinün elinde 34)idi ne ol sākin idgen kişi elinde idi 35) ne uşbu sākin olġan kişi elinde idi dise36)ler.Munuñ kibi danuḳlıḳ virseler.37)İmdi munuñ kibi danuḳlıḳ işidilmez.ḪULĀṢA

38)Eger ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ dur 39)ḳuzsa.Daḫı ol da^{c}vī idgen kişinüñ 40)danuḳları danuḳlıḳ virseler,eyid 41)seler: Biz danuḳuz kim ol falān 42)ġāyıb kişi uşbu evi uşbu kişige sākin 43)idüp uşbu iki kişini danuḳ dutġanı44) kün uşbu ev ol sākin olġan kişinüñ 45)daḫı elinde degül idi.Daḫı ol sākin 46) idgen kişinüñ daḫı elinde degül idi.47)Bel kim bu ev bir özge kişinüñ elinde 48)idi diseler.İmdi uşbu danuḳlıḳ 49)işidilmez.

Eger ol özge kişi didükümüz kişi kelse 50)ḥāżır olsa dahı da^c-vī idse,eyidse:Uşbu 51)ev menüm elümde idi dise.Dahı ol 52)danuklar kine danuklık virseler 53)evvelki kibi.İmdi ol danuklık kine işidilmez.ḪULĀṢA

60a 1)Eger bir kişi kelse ,da^cvī idse, eyidse bir kişige:Uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür 3)dise.Dahı ol da^cvī olıngan kişi eyidse:4)Uşbu evni maña bir kişi virdi ,men ol kişini 5)bilmezin dise.Dahı danuklar danuklık 6)virseler,eyidseler:Biz danukuz kim 7)uşbu evi uşbu kişige falān kişi virdi 8)diseler. İmdi ol danuklaruñ danuk 9)lıkı işidilmez.Ol da^cvī olıngan kişiden 10)çekişmek defü^c olınmaz.ḪULĀṢA

11)Eger bir kişi da^cvī idse bir kişinüñ üstine,12)eyidse: Uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür 13)dise.Dahı ol da^cvī olıngan kişi evidse:Bu evni 14)menüm katımda falān kişi vedi^cat kodı dise.Dahı 15)ol da^cvī olıngan kişinüñ danukları eyidse 16)ler: Biz danuklık virürüz kim uşbu ev falān kişi17)nündür diseler, velakin ol danuklar danuk 18)lık virmeseler ol kişi bu evi vedi^cat kodukına.19)İmdi ol vaktın ol kişinüñ danuklıkı işidilmez.20)Dahı ol da^cvı olıngan kişiden çekişmek defü^c olınmaz.

ḪULĀṢA

21)Eger bir kişi da^cvī idse bir kişinüñ üstine ,22)eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür 23)dise.Dahı ol da^cvī olıngan kişi danuklar 24)durkuzsa.Dahı ol danuklar eyidseler: 25)Biz danukuz kim uşbu da^cvī idgen kişi 26)ıkrār iddi,eyidi:Uşbu ev falān ġāyıb kişinündür didi diyü danuklık virseler.İmdi ol vaktın ol da^cvī 27)olıngan kişinüñ danukları işidilür.28)Dahı ol da^cvī olıngan kişiden defü^c 29)olınur çekişmek.ḪULĀṢA

30)Eger bir kişi kelse,da^cvī idse bir 31)kişinüñ üstine, evidse:Uşbu senüñ 32)elüñdeki ev menümdür dise.Dahı 33)ol da^cvī olıngan kişi eyidse:Bu evi 34)maña falān falān kişi vedi^cat kodı 35)dise.Dahı bu sö/z/den soñra ol 36)da^cvī idgen kişi eyidse:Ol 37)falān kişi bu evi senüñ katuñda 38)vedi^cat kodukından soñra 39)saña bagışladı bu evi dise.40)Ya saña satdı bu evi dise.41)İmdi ol kişi kim ev anuñ 42)elündedür,ol ki-

şi anıt içgey 43)ol falān vedi^c^at kodu 44)kından sonra ol evi 45)kendüye bağışlamadukına,Dahı 46)ol evi vedi^c^at kodukından 47)sonra kendüye satmadukına.48)İmdi kaçan ol da^c^vī olıngan 49) kişi anıt içse.Ol vaktın ol 50)kişiden çekişmek defü^c^ olınur.

HULĀSA

60b 1)Eger danuklar danuklık virseler,2)eyidseler:Uşbu kişi kim ev munun elindedür,3)bu kişi bu evi falān kişige satdı dahı virdi 4)bu kişi bu evi ol satun algan falān 5)kişige.Dahı ol kişi bu evi satun aldukından 6)sonra bu evi kine vedi^c^at kodı uşbu 7)da^c^vī olıngan kişi katında didiler.Munun 8)kibi danuklık virdiler.İmdi munun 9)kibi danuklık işidilmez.Dahı ol 10)kişiden kim ev anun elindedür,ol kişiden 11)çekişmek defü^c^ olınmaz.

HULĀSA

12)Eger danuklar danuklık virmeseler 13)ol kişi kim ev anun elindedür,ol kişi 14)ol evi falān kişige satganına.Dahı ol satun 15)algan falān kişi ol evi kine ol da^c^vī olıngan 16) kişinün katında vedi^c^at kodukına,velakin ol 17)da^c^vī idgen kişi ıkrār idse,eyidse:Kirtü 18)sin sen bu evi falān kişige satdun.Dahı 19)ol falān kişi satun aldukından sonra 20)kine bu evi senün katunda vedi^c^at kodı 21)dise.İmdi ol vaktın ol ikisinün arasında 22)çekişmek kalmadı hattā ol vedi^c^at koyan 23)kişi hāzır olınca.HULĀSA

24)Kaçan bir kişi kelse ,bir kişiden da^c^vī idse,eyidse:25) Uşbu senün elündeki ev menümdür dise.Dahı 26)ol da^c^vī olıngan kişi eyidse:Bu evi menüm 27)katumda falān kişi vedi^c^at kodı dise. Dahı ol kişi kim evi menümdür didi,da^c^vī iddi,ol kişi danuk durkuzsa ol 28)da^c^vī olıngan kişi ol evi kendünündür diyüp 29) da^c^vī idgenine.İmdi mundan sonra 30)eger ol da^c^vī olıngan kişi eger 31)danuk durkuzsa ol evi özge 32)kişi vedi^c^at kodukına kendünün 33)katında.Ol vaktın ol da^c^vī 34)olıngan kişinün danukları işidilmez 35)elbetde.HULĀSA

36)Bir kişi da^c^vī iddi bir kişinün 37)üstine ,eyiddi:Uşbu senün elündeki 38)ev menümdür didi.Hadlarını dahı eyiddi.39) Dahı ol kişi kim ev anun elinde40)dür,ol kişi eyiddi:Bu evi falān 41)kişi mana kirige virdi didi.Dahı ol da^c^vī olıngan kişi

danuk 43)lar durkuzdı ol evi kendüye 44)falan kişi kirige virgenine.İmdi 45)ol vaktın ol da^c^vī olıngan kişi 46)den çekişmek defü^c^ olınur,kider.Eger 47)mundan sonra ol da^c^vī idgen 48)kişi kine da^c^vī idse,eyidse:Bu ev menüm 49)milkim idi,sen bu evi menden gasıb 50)iddün dise.Küç iddün,aldun 51) dise.İmdi ol vaktın ol da^c^vī 52)idgen kişinün da^c^vusı işidilür.HULASA

61a 1)Eger da^c^vī olıngan kişi eyidse da^c^vī idgen 2)kişige: Uşbu sen da^c^vī idgennün kul 3)falan kişinün çıkdı,dahı ol falan kişi danuk 4)durkuzdı uşbu sen da^c^vī idgenün kulı 5) menüm elümden aldı kadī hükmi birle,dahı 6)kine bu kulı maña kirige virdi,didi.İmdi 7)bu söz birle ol da^c^vī olıngan kişiden 8)defü^c^ olınmaz ol kul da^c^vī idgen kişinün 9)da^c^vusı.

HULASA

10)Eger da^c^vī olıngan kişi eyidse da^c^vī 11)idgen kişige: Uşbu sen da^c^vī idgenün 12)kulı men falan kişige satdum dahı bu kulı 13)men ol satun algan falan kişige teslīm id 14)düm dahı ol satun algan kişi bu kulı 15)menüm katumda vedi^c^at kodı dise.İmdi kine 16)ol da^c^vī olıngan kişiden defü^c^ olınmaz ol 17)kul da^c^vī idgenün da^c^vusı.HULASA

18)Bir kul bir kişinün elinde idi.Dahı bir özge 19)kişi keldi ol kulı da^c^vī iddi,eyiddi:Men 20)bu kulı satun aldum uşbu kişiden kim kul 21)munun elindedür,didi.Dahı ol da^c^vī 22)idgen kişi danuk durkuzdı ol kulı 23)ol kişiden satun alganına.Dahı ol kişi kim 24)kul anun elindedür,ol kişi dahı danuk dur 25)kuzdı ol kulı kendü katında falan kişi vedi^c^at 26)kodukına.İmdi ol da^c^vī olıngan kişiden 27)ol kul da^c^vī idgen kişinün da^c^vusı kesilmez.Uşbu eyidgenimiz mes'elede eger kadī ol kulı ol da^c^vī idgen kişige hüküm 28)idüp virmese hattā ol kulı vedi^c^at 29)koyan kişi hāzır olsa.Dahı ol vedi^c^at 30)koyan kişi kirtülese ol kişini kim 31)kul anun elindedür, eyidse:Uşbu 32)kişi kirtüdür,bu kulı men vedi^c^at 33)kodum uşbu kişinün katında dise.34)İmdi ol vaktın kadī ol kulı 35) algay ol vedi^c^at kodum diyen 36)kişige virgey,teslīm idgey.

Andan 37)sonra kādī ol kulı hüküm id 38)gey,virgey ol kişige kim danuk 39)durkuzdı ol kulı satun aldukına 40)ol kişiden kim kul anuñ elinde idi,41)velakin kādī ol satun aldum 42)diyen kişige bir kez dahı danuk 43)durkuzğıl bu kulı satun aldukuğa 44)dimegey.Eger ol kulnuñ eyesi 45)kim vedi-^{c}at koyup durur ıdı,eger 46)ol kişi danuk durkuzsa ol 47) kul kendünüñ idükine.Dahı ol 48)kulı vedi^{c}at kodukına ya evidmese 49)vedi^{c}at kodukını.İmdi ol vaktın 50)ol kişinüñ danukı işidilür.51)Dahı ol satun aldum diyüp 52)da^{c}vī idgen kişinüñ danuk 53)ları batıl olur,işidilmez.HULĀṢA

61b 1)Bir ev bir kişinüñ elinde idi.Dahı ol evi 2)bir kişi da^{c}vī iddi.Uşbu ev kim senüñ 3)elüñdedür,men bu evi^{c}abdullahdan satun 4)aldum bu kadar ahçaya dahı men bu evüñ bahāsını virdüm 5) ol ^{c}abdullaha didi.Dahı ol satun aldum 6) diyen kişi danuk durkuzdı.Dahı ol 7)kişi kim ev anuñ elindedür,ol kişi dahı 8)eyidse:Şol ^{c}abdullah kim sen andan satun alduñ,ol ^{c}abdullah bu evi menüm katumda 10)vedi^{c}at kodı kiddi.İmdi ol vaktın ol 11)ikisinüñ arasında çekişmek yokdur.İmdi 12)çekişmek olmadukı ol vaktındur kim kaçan 13)ol satun aldum ^{c}abdullahdan diyen 14)anıt içgil dise ol kişige kim eyiddi:^{c}Abdullah 15)menüm katumda vedi^{c}at kodı didi, dahı 16)ol kişi anıt içse.Ol vaktın çekişmek kesilür. 17) Ammā kaçan eyidse ol kişi kim ev anuñ 18)elindedür;Şol ^{c}abdullah kim bu evi sen andan 19)satun alduñ,ol ^{c}abdullahnuñ vekīli bu evi 20)menüm katumda vedi^{c}at kodı dise.İmdi 21) ol kişiden çekişmek kesilmez hattā ol 22)kişi danuk durkuzmayınca ol kişinüñ katında 23)ol ^{c}abdullahnuñ vekīli vedi^{c}at kodukına.Eger 24)danuklar danuklık virseler.Biz 25)danuklık virürüz kim uşbu evi uşbu kişi 26)katında ^{c}amur vedi^{c}at kodı, velakin biz bilmezüz: 27)kim bu evi ^{c}amürge kim virdi diseler. Dahı ol 28)kişi kim ev anuñ elinde idi,ol kişi eyidse:Bu evi 29)^{c}amürge ^{c}abdullah virdi diseler.İmdi kine ol ikisinüñ ara-

sında çekismek yokdur.Dahı ol kişi kim ev anuñ elindedür,30) ol kisige anıt virmegeyler ol 31)evi ᶜamürge ᶜabdullah virgenine.32)Eger danuklar eyidseler:33)Biz danukuz kim bu evi ᶜamürge 34)ᶜabdullah virdi,velakin bilmezüz 35)kim uşbu kişi kim ev munuñ 36)elindedür,bu kişige kim virdi 37)diseler.Dahı ol kisi kim 38)ev anuñ elindedür,ol kişi 39)eyidse:Bu evi maña ᶜamür virdi 40)dise.İmdi ol vaktın kine çekişmek 41)defüᶜ olmaz ol kisiden kim ev 42)anuñ elindedür,Eger 43)eyidse ol kisi kim ev anuñ 44)elindedür:Men bu evi daᶜvī 45)idgen kişige anıt virür men 46)kim bu evi maña ᶜamür virmegenine dise.47)İmdi ol daᶜvī idgen kişige 48)anıt virgey ḳadī.Ol daᶜvī idgen 49)kişi eyidgey: Vallahi men bilmez men 50)bu evi maña ᶜamür virgenini digey.51) Eger daᶜvī idgen kişi eyidse 52)ḳadıya:Uşbu kişige kim ev munuñ 53)elindedür.anıt virgil muña bu evi 54)ᶜamür vediᶜat ḳoyganına kendü ḳatında 55)dise.Ol vaktın ol kişi kim ev anuñ 56)elindedür,anıt içgey,eyidgey:Vallahi 57)bu evi menüm ḳatumda ᶜamür vediᶜat kodı digey.HULASA

62a 1)İki kisi bir evni çekişdiler.Ol iki 2)kişinüñ her birisi eyiddi:Uşbu ev menümdür 3)didi.Dahı hal buyıdı kim ol ev ol iki 4)kişinüñ birisinüñ elinde idi.Dahı ḳadī ol iki 5)kişinüñ her birisinden ol evi menümdür 6)didüki içün danuk izdedi.Dahı ol 7)iki kişi ḳadī ḳatından kiddiler.Bir zaman 8)eglendiler.Andan soñra kine ḳadī ḳatına 9)keldiler.Dahı ol kişi kim ev anuñ elinde degüldür,10)kişi danuḳ durkuzdı ol kendünüñ 11)idükine.Dahı ol kişi kim ev anuñ elindedür,ol 12)kişi danuḳ durkuzdı ol evi bagışladukına 13)falan kişige,dahı teslīm idgenine ol bagışladuḳı 14)kişige ḳadī ḳatından kidgenden soñra ol iki daᶜvī idgen kisi ,ya danuk durkuzdı ol evi 15)falan kisige sadaḳa idgenine dahı teslīm idgenine ḳadī ḳatından kidgenden soñra ol iki daᶜvī idgen kisi ,16)ya danuk durkuzdı ol evi falan 17)kişige satganına dahı teslīm idgenine ḳadī 18)ḳatından kidgenden soñra ol iki daᶜvī idgen kisi,ya danuḳ 20)durkuzdı ol evi vediᶜat kodukına 21)falan kisinüñ ḳatında ḳadī ḳatından ol 22)iki kişi kidgenden soñra.İmdi 23)ol kişi kim ev anuñ elinde degüldür,ol 24) kisinüñ danukı işidilür.Dahı ḳadī ol 25)evi ol kişige hüküm ider vi-

rür.Ol kişinün 26)kim ev anun elindedür,ol kişinün danukı 27) işidilmez.HULĀSA

28)Kaçan iki kişi bir kulı çekişseler.29)Her birisi eyidse: Uşbu kul menüm 30)dür dise.Dahı hāl bu olsa kim ol 31)kul iki kişinün birisinün elinde 32)olsa.Dahı kadı ol iki kişinün 33) her birisinden danuk izdese 34)ol kulı menümdür didüki 35)içün Dahı ol iki kişi kādī katından 36)daşra çıksalar.Dahı birezcük 37)eglenseler.Dahı kine kādī katına 38)kelseler.Dahı ol kişi kim ol 39)kul anun elinde degüldür,ol kişi 40)danuk durkuzsa ol kul kendünün 41)idükine.Ol kişi kim kul anun 42)elindedür, ol dahı danuk durkuzsa 43)ol kulı falān kişige satganına dahı ol 44)kul teslīm idgenine kādī katından kidgenden sonra.Dahı kādī buyursa 45)ol kulı ol kişige kim kul anun 46)elinde de-güldür.Dahı mundan sonra ol 47)kulı satun algan kişi danuk 48) durkuzsa ol kulı satun aldukına.49)İmdi anun danukına ı^{c}tıbār yokdur.50)Eger kādī ol kulı ol kişige buyurmaz 51)dan burun ol satun algan kişi 52)kādıya kelse,danuk durkuzsa satun 53) aldukına.İmdi kādī ol kulı ol 54)satun algan kişige virür,buyu-rur.HULĀSA

62b 1)Bir kişinün elinde bir ev var ıdı.Dahı bir özge 2)kişi keldi,da^{c}vī iddi,eyiddi:Uşbu senün eyündeki 3)ev menümdür didi. Dahı ol kişi kim ev anun 4)elinde idi,ol kişi ıkrār iddi,eyid-di:Ne^{c}am uşbu 5)ev uşbu da^{c}vī idgen kişinün idi didi.6)Dahı ol kişi munun kibi ıkrār idgenden sonra 7)eyiddi:Bu ev falān kişi-nündür,ol falān 8)kişi bu evi menüm katımda vedi^{c}at kodı 9)didi. İmdi ol kişi kim ev anun elindedür,10)eger danuk durkuzsa ol fa-lān kişi vedi^{c}at 11)kodukına bu evi kendünün katında.İmdi ol 12) da^{c}vī olıngan kişiden çekişmek defü^c olınur kıder.13)Berāberdür kerek ise evvel ol evni ıkrār 14)idsün ol da^{c}vī idgen kişige andan sonra 15)ıkrār idsün ol falān kişige,kerek ise 16)evvel ol vedi^{c}at koyan kişige ıkrār id 1)sün,andan sonra ol da^{c}vī id-gen 18)kişige ıkrār idsün.Kaçan danuk durkuzsa 19)ol falān kişi kendünün katında vedi^{c}at 20)kodukına.Ol vaktın ol da^{c}vī idgen kişinün 21)da^{c}vusı defü^c olınur kider.Eger 22)ol kişi kim ev anun elindedür,danuk 23)durkuzmasa ol evi falān kişi kendünün

24)ḳatında vedi^{c}at ḳoduḳına.İmdi körelüm eger 25)ol kişi evvel ol da^{c}vī idgen kişige ıḳrār 26)idüp andan ṣoñra ol vedi^{c}at ḳoyan kişige 27)ıḳrār idse.Ol vaḳtın ḳāḍī buyurġay ol 28) kişige kim ev anuñ elindedür,virgil ol evi 29) ol da^{c}vī idgen kişige digey.Daḫı ol da^{c}vī 30)idgen kişi ol evi alduḳından ṣoñra eger 31)ol vedi^{c}at ḳoyan ġāyıb kişi kelse ,ḥāżır olsa. Daḫı eyidse:Uşbu vedi^{c}at ḳodı diyen kişi kirtüdür,men bu evi munuñ ḳatında vedi^{c}at 32)ḳodum dise.İmdi bu söz birle 33)ol evi ol da^{c}vī idüp alġan 34)kişinüñ elinden alınmaz.Bel kim ol 35)ḥāżır olınġan kişige eydürler:Sen 36)danuḳ durḳuzġıl kim uşbu ev senüñ 37)idükine diyeler.Eger ol kişi 38)kim ev anuñdur,ol kişi evvel 39)eyidse kim uşbu falān kişinündür,40)menüm ḳatımda vedi^{c}at ḳodı dise.41)Daḫı mundan ṣoñra ol kişi eyidse:42)Uşbu ev uşbu da^{c}vī idgen kişinüñ 43)idi dise.Ya^{c}nī evvel ol ġāyıb kişige 44)ıḳrār idse.Andan ṣoñra ol 45)da^{c}vī idgen kişige ıḳrār idse.46)İmdi ol vaḳtın kine ḳāḍī buyurġay, 47)virgil ol evi ol da^{c}vī id 48)gen kişige digey,Ol kişi kim ev 49)anuñ elindedür,eger danuḳ durḳuz 50)maṣa kendü ḳatında ol evi vedi^{c}at 51)ḳoduḳına,velakin ḳāḍī birle ol 52)ġāyıb kişi ol evi vedi^{c}at ḳoduḳına 53)ol da^{c}vī olınġan kişi ḳatında ya 54)ol da^{c}vī idgen kişi ıḳrār id 55)ge ol evi vedi^{c}at ḳoduḳına ol 56)da^{c}vī olınġan kişi ḳatında.İmdi 57)ol vaḳtın kine ol ikisinüñ arasında 58)çekişmek yokdur ḥattā ol ġāyıb 59)kişi ḥāżır olınca.HULĀṢA

63a 1)Eger bir kişi kelse da^{c}vī idse,eyidse:2)Uşbu senüñ elündeki ev menümdür dise.3)Daḫı ol kişi kim ev anuñ elindedür, ol 4)kişi eyidse:Bu evi menüm ḳatımda falān ġāyıb 5)kişi vedi^{c}at ḳodı dise.Ol vedi^{c}at 6)ḳodı diyen kişi danuḳ durḳuzmasa ol 7)falān ġāyıb kişi ol evi kendü ḳatında vedi^{c}at 8)ḳoduḳına. Daḫı kendüsi bilse kim ol ġāyıb 9)kişi kim vedi^{c}at ḳodı,ol kişi ġaṣıb 10)idüp küç birle bu evi da^{c}vī idgen 11)kişiden al-

ğanını bu da^c^vī olınğan kişi 12)katında vedi^c^at koyğanını.İmdi kaçan kādī 13)kaçan bu işi bilse .Ol vaktın ol kādī 14)ol evi alğay ol kişiden kim ev anuñ 15)elindedür.Dahı ol da^c^vī idgen kişige vir 16)gey.HULĀSA

17)Bir kul bir kişinün elinde idi.dahı ol 18)kul danuk durkuzdı.Dahı ol danuk 19)lar eyiddiler:Biz danukuz kim uşbu kul 20)falān kişinüñdür,dahı ol falān kişi bu kulı 21)azād iddi didiler.Dahı ol kişi kim kul 22)anuñ elindedür,ol kişi dahı eyiddi:Ol 23)falān kişi bu kulı menüm katımda vedi^c^at 24)kodı didi.İmdi ol kulnuñ azād 25)lıkına hüküm olınmaz.Dahı ol kul birle 26)ol kişi kim kul anuñ elindedür,ikisinüñ 27)arasında aralarlar,ya^c^nı ol kişini ol kul 28)nuñ üstine hüküm iddürmegeyler.Dahı ol 29)kuldan bir ^c^adıl kişi żamān algaylar.Kaçan ol ğāyıb kişi hāżır oldukında ol żamān ol kulı hāżır idmek içün.HULĀSA

30)Bir kişinüñ elinde bir kul var 31)ıdı.Dahı ol kul eyiddi:Menüm aslum 32)hürdür,men kul degül men didi.33)Dahı ol kişi kim kul anuñ elinde 34)dür,ol dahı eyiddi:Bu kulı menüm 35)katımda falān kişi vedi^c^at kodı 36)didi.Dahı danuk durkuzdı 37)ya eyiddi:Bu kulı maña falān kişi kirige 38) virdi didi.Dahı danuk durkuz 39)dı.Ya eyiddi:Bu kulı menüm ka 42)tumda falān kişi rehin kodı didi.41)Dahı danuk durkuzdı.İmdi 42)ol kulnuñ hürlikine hüküm idilmez,43)velakin ol kişi birle kim kul anuñ 44)elindedür,anuñ birle ol kuluñ 45)arasında aralarlar.Eger ol 46)kişi kim kul anuñ elindedür, 47)danuklar durkuzsa.Dahı ol 48)danuklar eyidseler:Biz danukuz 49)kim uşbu kulı falān kişi vedi^c^at 50)kodı uşbu kişinüñ katında diseler.51)Velakin ol danuklar eyidmeseler:52) Uşbu kul ol vedi^c^at koyan kişi 53)nüñ milkidür dimeseler. İmdi 54)ol danuklarnuñ danuk 55)lıkları işidilmez.Kabūl edilmez. HULĀSA

63b 1)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine ,eyiddi:2)Menüm senüñ üstüñde miñ aḫçam var 3)dur didi.Daḫı ol da^{c}vī olıñgan kişi eyiddi:4)Ol da^{c}vī idgen kişige yoḳ ıdı senün menüm 5)üstüme nemen ebedā didi.Daḫı ol da^{c}vī 6)idgen kişi danuḳ durḳuzdı kendünün 7)ol kişi üstine miñ aḫçası var ıduḳına.8)Daḫı danuḳ dur-/ḳuz/ġandan ṣoñra ol da^{c}vī 9)olıñgan kişi da^{c}vī iddi,ol min 10)aḫçayı men ödedüm uşbu da^{c}vī idgen 11)kişige didi.Ya eyiddi:Ol miñ aḫçayı 12)da^{c}vī idgen kişi menüm zimmetümi berī 13)iddi ol miñ aḫçadan didi.İmdi ol 14)da^{c}vī olıñgan kişinüñ uşbu da^{c}vusı 15)işidilür,ya^{c}nī eger danuḳ durḳuzsa 16)ol aḫçayı ödegenine,ya ol da^{c}vī idgen kişi 17) ol kişini biri idgenine ödedüki ol aḫçayı ya ol aḫçadan berī olduḳı s̱ābıt olur.Anuñ 18)içün kim ol kişinüñ iki sözi arasında 19)tevfīk idmek mümkindür.ḪULĀṢA

20)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine eyiddi:21)Sen uşbu evi senden ṣatun aldum didi.22)Daḫı ol da^{c}vī olıñgan kişi eyiddi:Men senden 23)ev ṣatun almadum didi.Daḫı ol 24)da^{c}vī idgen kişi danuḳ durḳuzdı 25)ol evi ol kişi ṣatun alduḳına.Daḫı 26)ol danuḳlar danuḳlıḳ virdükinden 27)ṣoñra ol da^{c}vī olıñgan kişi da^{c}vī iddi ,28)eyiddi:Men bu evi senden ṣatun alduḳumdan 29)ṣoñra men bu evi kine ṣaña ḳaytardum didi,ya^{c}nī ıḳāle eyledük ikimüz bu ev senüñ milküne ḳayıtdı kine didi.İmdi ol 30)ıḳāle iddüm kine ,ev senüñ milküñe 31)ḳayıtdı diyen kişiden uşbu defü^{c} 32)idmek işidilür.Eger ol da^{c}vī 33)olıñgan kişi ıḳāle iddük diyü 34) da^{c}vı idmese,velakin ol da^{c}vī 35)olıñgan kişi da^{c}vī idse,eyidse: 36)Men bu evnüñ bahāsını saña ödedüm 37)dise .Ya da^{c}vī idse,eyidse:Sen 38)meni bu ev bahāsından berī iddüñ 39)dise.İmdi bu mes'elede ṣoñraḳı kelgen 40)^{c}ālımlar ıḫtılāf iddiler.ḪULĀṢA

41)Bir ḫatun kişi da^{c}vī iddi bir er 42)nüñ üstine:Sen meni evlendün 43)bu ḳadar aḫça mehir üstine 44)didi.İmdi ketür ol mehrümi 45)maña virgil didi.Daḫı ol er 46)eyiddi:Men seni hīç evlenmenüm 47)yoḳdur didi.Daḫı mundan ṣoñra 48)ol ḫatun danuḳ durḳuzdı 49)ol er ol ḫatunı evlengenine buḳadar 50)bu ḳadar mehir üstine.Daḫı ḳaçan ol 51)ḫatun danuḳ durḳuzdı ısa 52)ol er da^{c}vī iddi,eyiddi:Bu ḫatun 53)maña mehrini virdi ḫattā men 54) bu ḫatunı boşadum didi.55)İmdi bu da^{c}vī işidilür ol 56)erden.

ḪULĀṢA

64a ı)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinün̄ üstine,2)eyiddi:Men senün̄ ḳatunda min aḫça vedi^{c}at 3)ḳodu' didi.Daḫı ol da^{c}vī olıngan kişi inkār 4)iddi.Daḫı ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ dur 5)ḳuzdı min aḫça vedi^{c}at ḳoduḳına ol 6)kişinün̄ ḳatında.Daḫı ol da^{c}vī olıngan kişi 7)da^{c}vī iddi,eyiddi:Men ol vedi^{c}at ḳoduḳun̄ 8)min̄ aḫçayı san̄a kine ḳaytardum dise.9)Ya da^{c}vī olıngan kişi eyidse,ol vedi^{c}at ḳo 10)duḳun̄ min̄ aḫça helāk oldı dise.İmdi ıı)ol vedi^{c}at ḳolıngan kişiden min̄ aḫçayı san̄a ı2)men kine ḳaytardum. Ya ol min̄ aḫça helāk[13]oldı didüki işidilür mi ,ya işidilmez mi? İmdi ı4)körelüm eger ol da^{c}vī olıngan kişi vedi^{c}ata ı5)inkār idgeni vaḳtın immā eyiddi:Hiç ı6)senün̄ menüm üstüme nemen̄ yoḳdur didi.ı))Ya eyiddi ise sen hiç menüm ḳatumda vedi^{c}at ı8) ḳomadun didi.Eger inkār idgeni vaḳtın hiç sen menüm ḳatumda vedi^{c}at ḳomadun̄ didi dise.Ol vaḳtın ol da^{c}vī olıngan ı9)kişinün̄ üstine danuḳ dur /ḳuz/duḳından son̄ra men 20)san̄a vedi^{c}atı kine ḳaytardum didüki ya vedi^{c}at 2ı)helāk oldı didüki işidilmez.Eger ol 22)da^{c}vī olıngan kişi inkār idgeni vaḳtın eyiddi 23)ise senün̄ menüm üstümde nemen̄ yoḳdur didi 24)dise.İmdi ol vaḳtın ol da^{c}vī olıngan kişi 25)nün̄ üstine danuḳ dur/ḳuz/duḳından son̄ra men san̄a 26)vedi^{c}atı kine ḳaytardum didüki ya vedi^{c}at helāk 27)helāk oldı didüki işidilür.HULĀSA

28)Eger bir kişi da^{c}vī idse 29)bir kişinün̄ üstine ,eyidse: Şol menüm 30)sendeki min̄ aḫçamı virgil dise.3ı)Daḫı ol kişi eyidse:Senün mende 32)min̄ aḫçan̄ var ıdı,velakin öde33)düm dise. Sözini binine ulaşdur 34) /dur/sa.Daḫı varsa ol kişi danuḳ 35 durḳuzsa ol min̄ aḫçayı ol 36)da^{c}vı idgen kişige ödegenine 37) da^{c}vī idmezden burun.İmdi 38)ol da^{c}vī olıngan kişiden ol 39)danuḳlar ḳabūl olınur.Istıḫsān 40)budur,velakin ḳıyās budur 4ı) kim ol danuḳlar ol 42)kişiden ḳabūl olınmaz,kerek ise 43)ol kişi ol aḫçayı ödedüm 44)didüki ol ıḳrār idgenine 45)ulaşdurup eyidsün,kerek ise 46)ulaşdurmasun.Anun̄ içün 47)ol kişi evvel ıḳrār iddi.48)Andan son̄ra ödedüm didi.49)Bes evvelki sözine muḫālıf 50)oldı son̄raḳı sözi.Bes 5ı)ḳıyās budur kim ḳabūl olınmaz 52)velakin ıstıḫsān budur kim 53)ḳabūl olınur.HULĀSA

64b 1)Mecmū^c-u Nevāzil'de eyiddi:Bir kişi da^{c}vī iddi 2)bir kişinüñ üstine,menüm sende miñ aḫçam 3)vardur didi.Daḫı ol da^{c}vī olıngan kişi 4)eyiddi:Men senüñ da^{c}vī idgenüñi defü^c ide 5)yim didi.Daḫı ol da^{c}vī olıngan kişi_ge eyiddi 6)ler Aḫçayı virdüm mi diyüp bunuñ da^{c}vī 7)sını defü^c idersin . Ya meni aḫça eyesi 8)aḫçadan berī id /d/ i diyüp bunuñ da^{c}vī 9) sını defü^c idersin didiler.Daḫı ol 10)da^{c}vī olıngan kişi eyiddi:Hem aḫçayı ödedüm 11)hem aḫça eyesi meni aḫçadan berī kıldı didi.İmdi 12)da^{c}vī idgenüñ da^{c}vısını defü^c olınurbAnuñ 13)içün bu söz birisi birisine yaraşur.Muḫālıf 14)degüldür. Ḳaçan eyidse ol aḫçanuñ birezini 15)ödedüm.Daḫı birezinden ol aḫça eyesi 16)meni berī iddi didi dise.Ya eyidse:meni ol 17)aḫçadan berī iddi uşbu da^{c}vī idgen 18)kişi daḫı beri idgenden ṣoñra inkār iddi,19)eyiddi :Men seni berī idmedüm didi.Daḫı men 20)vardum ol aḫçayı ödedüm dise.Ḳaçan 21)sözini bunuñ kibi sözler yaraşdursa.22)Ol vaḳtın ol kişinüñ defü^c idgeni işidilür.HULĀṢA

23)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine eyiddi:24)Menüm sende elli altunum vardur didi.25)Daḫı da^{c}vī olıngan kişi eyiddi:Men saña 26)ol elli altunı şārmuñ falañ yirinde virdüm,27)ödedüm didi.Daḫı ol kişi ol elli altunı 28)ödedükini ısbāt idemedi.Daḫı mundan ṣoñra ol da^{c}vī olıngan kişi da^{c}vī iddi,ödedüm didi.İmdi ol kişinüñ ödedüm 29)didüki işidilmez ol kişiden.HULĀṢA

30)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişi 31)nüñ üstine,eyidse:Menüm senü 32)üstünde miñ aḫçam vardur 33)dise,ya on altunum vardur 34)dise.Daḫı ol da^{c}vī olıngan kişi 35)eyidse:Men ol da^{c}vī idgenün 36)miñ aḫçayı ,ya ol on altunı 37) falañ kişige ḥavāle iddüm virgil 38)didüm.Daḫı ol ḥavāle idgenüm 39)kişi ol aḫçayı,ya ol altunı 40)yitişdürdi dise. İmdi munuñ 41)kibi defü^c işidilmez.HULĀṢA

42)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinün 43)üstine,eyidse:Menüm 44)sende on altunum vardur dise.Daḫı ol da^{c}vī 45)olıngan kişi eyidse:Uşbu menden 46)on altun da^{c}vī idgen kişi 47)

on altunı maña virdi.Dahı maña 48)eyiddi:Bu on altunı falān kişige 49)virgil didi,men dahı ol 50)on altunı ol falān kişige vir 51)düm dise.İmdi ol vaktın ol 52)da^c^vī olıngan kişiden da^c^vī defü^c^[53] olınur kider.HULĀṢA

65a 1)Bir kişi da^c^vī idse bir kişinüñ üstine ,2)eyidse:Şol sendeki bahāyı virgil 3)dise,ya^c^nī saña ṭavar satdum ol ṭavaruñ 4)bahāsını virgil dise,da^c^vī idse.Dahı 5)ol da^c^vī olıngan kişi eyidse:Uşbu da^c^vī 6)idgen kişi menden kımār malını da^c^vī 7)ider dise.Ya eyidse:Uşbu da^c^vī idgen 8)kişi menden hamur bahāsını da^c^vī ider 9)dise.İmdi ol da^c^vī olıngan kişinüñ 10)uşbunuñ kibi defü^c^ idmeki işidilür hattā ol 11)da^c^vī olıngan kişi danuk durkuzsa 12)ol da^c^vī idgen kişi kendüden kımār 13) malını da^c^vī idgenini.Ya danuk durkuzsa 14)kendüden hamur bahāsını da^c^vı idgenini.15)Ol kişinüñ danukları işidilür.Dahı ol 16)kişiden çekişmek defü^c^ olınur,kesilür,kider.HULĀṢA

17)Eger bir hatun kişi ölse.Dahı ol hatun 18)öldükinden soñra kelse bir er da^c^vī idse ol 19)hatunuñ terik idüp koyup kidgeni maldan 20)mirās da^c^vī idse.Dahı ol da^c^vī idgen 21)er eyidse:Uşbu ölgen hatun menüm evde 22)şüm idi hattā öldüki vakta degin dise.23)Dahı ol hatunuñ vereseleri eyidse: Uşbu 24)da^c^vī idgen kişi eyiddi,eger bu hatun menüm 25)evdeşüm imisseyidi men bu hatundan verese 26)aldum ıdı diseler. İmdi uşbu defü^c^ id 27)mek ṣahīhdur ol vereselerden çekişmek kesilür kider.HULĀṢA

28)Kaçan bir hatun ölse.Dahı ol hatun 29)öldükinden soñra bir er kelse ,da^c^vī 30)idse ol hatun koyup kidgeni 31) maldan mirās da^c^vī idse.Dahı ol 32)er eyidse :Uşbu hatun ölgeni vakta[33] degin evdeşüm idi dise.Dahı 34)ol hatunnuñ vereseleri eyidse 35)ler:Uşbu mirās da^c^vī idgen kişi 36)eyiddi, men bu hatuna ṭalāk virdüm 37)didi,dise.İmdi ol vereselerden 38)uşbunuñ kibi defü^c^ idmek işidilmez,39)anlardan da^c^vī idmek kesilmez.40)Anuñ içün kim ıhtımālı vardur 41)ol er ol hatuna ṭalāk-ı rec^c^ī vir 42)miş olgay.İmdi ṭalāk -ı rec^c^ī virmek 43 lik ernüñ milkini zāyid idmez 44)hatundan.Dahı ṭalāk-ı rec^c^ī

virmek 45)ḫatunına ḥarām idmez ol er 46)ol ḫatuna cımā^c idmek-liki.47)Bes ol er maḥrūm olmaz ol 48)ḫatunun̄ mirāsından.Anun̄ içün 49)kim iḥtımālı vardur kim ol 50)ḫatun ol ernün̄ milkinden 51)henūz çıḳmayıp durur olġay.Bes 52)munun̄ kibi defü^c işidilmez.

HULĀṢA

65b 1)Bir ḫatun kişi da^cvī iddi erinün̄ üstine,2)eyiddi:Menüm senün̄ üstünde bu ḳadar bu 3)ḳadar mehrim vardur didi.Daḫı ol ḫatu 4)nun̄ eri ol ḫatunun̄ da^cvusını defi^c 5)idmek içre eyiddi: Uşbu menüm evdeşüm 6)ḫatun iḳrār iddi,eyiddi,nikāḥ mehirsüz 7)idi didi.İmdi uşbunun̄ kibi defü^c id 8)mek ṣaḥīḥdur,ya^cnī ol erden çekişmek 9)kesilür.HULĀṢA

10)Ḳaçan bir er ölse.Daḫı öldükinden ṣon̄ra bir 11)ḫatun kelse,ol er ḳoyup kidgeni māldan 12)mīrāṣ da^cvī idse.Menüm erümdür uşbu ölgen 13)kişi dise.Daḫı ol ernün̄ vereṣeleri 14) eyidseler:Uşbu ḫatun bizim uşbu ölgen atamuzġa ḥarām ıdı atamuz ölmezden 16)iki yıl burundan didiler.Daḫı ol ḫatun 17)kişi danuḳ durḳuzdı bu vereṣe munun̄ kibi 18)didükinden ṣon̄ra daḫı ol ḫatunun̄ danuḳ 19)ları eyiddiler:Biz danuḳlıḳ virürüz 20 kim uşbu ölgen er iḳrār id/d/i ölüm döşe 21)kinde kim uşbu ḫatun nikāḥlusı ıduḳına 22)didiler.İmdi ol ḫatunun̄ danuḳları ṣaḥīḥdur.HULĀṢA

24)Bir kişi da^cvī iddi bir kişinün̄ üstine min̄ 25)aḳça da^cvī iddi,eyiddi:Menüm senün̄ üstün̄de 26)min̄ aḳçam vardur ,sen falān kişige żāmın 27)olduḳun̄ sebebinden didi.Ol falān kişinün̄ buyruḳı birle żāmın oldun ya buyruḳınsuz żāmın oldun didi.Daḫı mundan ṣon̄ra ol 28)falān kişi keldi,daḫı eyiddi ol 29)da^cvī idgen kişige:Uşbu sen 30)izdedükün māl menüm üstüme 31)vācıb degüldür virmeklik didi.32)Anun̄ içün men bu min̄ aḳçayı 33)san̄a iḳrār idgenüm man̄a küç 34)birle iḳrār iddürdiler 35)didi.İmdi ol kişiden uşbu 36)defü^c idmek işidilmez.HULĀṢA

37)Bir kişi da^cvī iddi bir kişinün̄ ḳoyup 38)kidgeni māldan borıç da^cvī iddi,ya^cnī 39)ol falān ölgen kişinün̄ man̄a borçı 40) vardur didi.Daḫı ol ölgen 41)kişinün̄ vereṣesi kim da^cvī anun̄ 42)üstine iddi,ol eyiddi ol da^cvī 43)idgen kişige ol ölgen ki-

şinüñ 44)ṣoġından neme ḳalmadı didi.Daḫı 45)ol da^{c}vī idgen kişi eyiddi:Danuḳ durḳuzdı kim 47)ol ölgen kişi birle bir kesek ṭavar 48)ḳoyup kidgenine.Daḫı ol da^{c}vī 49)olıngan kişi daḫı danuḳ durḳuzdı 50)ol ṭavarı ol kişi ölmezden burun 51)saṭganına bir kişige.İmdi ol 52)da^{c}vī olıngan kişiden çekişmek 53)defü^{c} olınur kider.Egerçi kim ol 54)ṣatun alġan kişinüñ adın daḫı 55)atası adını eyidmese daḫı.ḪULĀṢA

66a 1)Ecnās Kitābında eyiddi:Bir kişi da^{c}vī 2)iddi bir kişinüñ üstine,eyiddi,uşbu senüñ 3)elüñdeki ḳul menümdür didi. Daḫı ol 4)da^{c}vī idgen kişi eyid/d/i:Danuḳlarum 5)vardur didi. Daḫı danuḳ durḳuzdı 6)ol ḳul kendünüñ idükine.Daḫı ol 7)da^{c}vī olıngan kişi eyiddi ol da^{c}vī 8)idgen kişige:Sen bu ḳulı falān ġāyıb kişige 9)ṣatduñ didi.Daḫı ol da^{c}vī olıngan 10) kişi daḫı danuḳ durḳuzdı.İmdi ol 11)da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vusı bāṭıl oldı.ḪULĀṢA

12)Ecnās Kitābında eyiddi:Bir kişi da^{c}vī iddi 13)bir kişinüñ üstine,eyiddi:Uşbu senüñ elüñdeki 14)ḳul menüm ḳulumdur didi.Daḫı ol da^{c}vī 15)idgen kişi danuḳ durḳuzdı.Daḫı ol 16)da^{c}vī olıngan kişi eyiddi ol da^{c}vī idgen 17)kişige:Sen bu ḳulı falān ġāyıb kişige satduñ,18)daḫı ol falān kişi maña bu ḳulı saṭdı didi.19)Daḫı ol falān kişige bu kişi bu ḳulı ṣatġanına 20)danuḳ durḳuzdı.İmdi kine ol vaḳtın 21)ol da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vusı bāṭıl olur.ḪULĀṢA

22)Ḳaçan bir kişi bir ev ṣatun alsa ya bir yir ṣatun 23) alsa.Daḫı ol yirnüñ ya ol evnüñ bir şuf^{c}a dutar 24)kişi olsa.Daḫı ol kişi şuf^{c}a dutsa.Daḫı ol 25)evi ya ol yiri ṣatun alġan kişi danuḳ durḳuzsa.26)Ol kişinüñ danuḳları eyidseler: Biz danuḳuz kim şol milik kim uşbu şefi^{c} ol milik sebebinden şuf^{c}a dutar,ol milik falān kişi 27)nündür diseler.Ol danuḳlar 28)işidilmez.Eger ol evi ya 29)ol yiri ṣatun alġan kişi eyidse:Bu 30 şuf^{c}a dutan kişi ıḳrar iddi,eyiddi;31)ol ev kim men anuñ sebebi birle şuf^{c}a 32)dutar men,ol ev falān kişinüñdür 33 didi,ıḳrār iddi dise.Daḫı ol da^{c}vī 34)idgen kişi danuḳlar durḳuzsa 35)ol şuf^{c}a dutan kişi ıḳrār idgenine 36)ol evi kim anuñ

sebebi birle şufᶜa 37)dutdı falān kişinüñdür didükine.38)İmdi ol satun algan kişinüñ 39)danukları işidilür.HULĀṢA

40)Bir kişi ıkrār iddi,eyiddi:Men 41)uşbu milküñ içinde kirige 42)işler men didi.Dahı ol ıkrār 43)idgen kişi daᶜvī iddi ol milki 44)menümdür didi.İmdi ol kişi 45)ol milki menümdür didüki işidilmez 46)illā meger kim ol kişi sözini 47)yaraşdurğay. Sözini yaraş 48)durdukınuñ sūratı budur kim eyidgey.49)Men evvel bu milik içinde kirige işler 50)idüm,andan soñra bu milki sa 51)tun aldum dise.Ol vaktın ol 52)kişinüñ daᶜvusı işidilür.HULĀṢA

66b 1)Bir kişi daᶜvī iddi bir kişinüñ üstine.Dahı 2)ol daᶜvī idgen kişi eyiddi:Uşbu senüñ 3)elüñdeki ekinlik yir menümdür didi.4)Dahı ol daᶜvī idgen kişi eyiddi:Bu ekinlik 5)yir falān kişinüñ idi dahı ol falān kişi öldi 6)dahı bu yiri ol ölgen kişinüñ kız kardaşı 7)mīrās aldı ölgen kişiden,dahı var 8)dı ol kız dahı öldi,men bu ekinlik yiri ol 9)kızdan mīrās aldum didi.Men ol kızuñ 10)vārisi idüm didi.Dahı vardı ol 11)daᶜvī idgen kişi danuk durkuzdı.12)İmdi ol daᶜvī idgen kişinüñ daᶜvusı 13)işidilür.Danukları kabūl olınur.Eger 14)ol daᶜvī olıngan kişi eyidse ol kişinüñ 15)daᶜvısını defüᶜ idmek içre niçük ol 16)kişinüñ kız kardaşı mīrās yir ol 17)kişiden,ol kişinüñ kız kardaşı ol kişiden 18)burun öldi dise.İmdi ol daᶜvī olıngan 19)kişinüñ uşbunuñ kibi defüᶜ idmeki işidilür.HULĀṢA

20)Bir kişinüñ elinde bir ev var ıdı.Dahı bir özge 21)kişi keldi ol evni daᶜvī iddi,eyiddi:Uşbu 22)senüñ elüñdeki ev menümdür,men bu evi mīrās 23)yidüm didi.Ya eyiddi:Men bu evi bahşīş 24)aldum didi.Dahı ol kişi kim ev anuñ 25)elündedür,ol kişi daᶜvī iddi,eyiddi:Men 26)bu evi satun aldum uşbu daᶜvī idgen kişi 27)den didi.Dahı ol daᶜvī idgen kişi daᶜvī iddi 28) eyiddi:Ol beyiᶜ kim bizim aramızda keçip durur ıdı,ol beyᶜi biz ıkāle kıldük didi.İmdi bu söz sahīhdur,yaᶜnī ol daᶜvī 29)idgen kişinüñ daᶜvusi sahīhdur.HULĀṢA

30)Bir kişinün elinde bir ṭavar var ıdı.31)Dahı bir özge kişi daᶜvī iddi,eyiddi:32)Uşbu senüñ elüñdeki ṭavar menüm 33 milkimdür,falān kişiden satun aldum 34)falān tārīhda didi.Dahı ol daᶜvī 35)olıngan kişi daᶜvī iddi ,eyiddi:Bu ṭavar 36) menüm milkimdür,men bu ṭavarı satun 37)aldum,ol sen satun aldukuñ 38)kişiden sen satun aldukuñ tārīh 39)dan burun didi. Andan soñra 40)ol daᶜvī idgen kişi eyiddi41)ol kişige kim ṭavar anuñ elindedür,42)sen bu ṭavarı satun aldukuñ 43)men satun almakdan burunkı tārīhda 44)bāṭıl satun alduñ didi.45 Anuñ içün kim ol vakıtda bu 46)ṭavar rehin idi falān kişinüñ 47)katında didi.Bes senüñ ol 48)ol vaktın satun almakuñ 49)bāṭıldur didi.Ol daᶜvī 50)idgen kişi eyiddi ol kişige kim 51) ṭavar anuñ elindedür.İmdi 52)ol daᶜvī idgen kişinüñ eyidgeni 53)senüñ ol vaktın satun almakuñ 54)bāṭıldur digeni işidilmez. Sahīh 55)degüldür.HULASA

67a 1)Bir kişi daᶜvī iddi bir kişinüñ üstine ,bir 2)ev daᶜvī iddi,eyiddi:Şol senüñ elüñdeki 3)ev atamuñ ıdı,dahı atam öldi, ol evi 4)maña mīrās kodı,kiddi,didi.Dahı var 5)dılar ol daᶜvī idgen kişi birle daᶜvī 6)olıngan kişi ikisi suluh iddi bir belgülü mālga 7)Dahı suluh idgenlerinden soñra ol 8)daᶜvī olıngan kişi eyiddi,daᶜvī iddi,eyiddi:9)Uşbu evi maña satgan kişi bu evni 10)satun aldı senüñ atañdan didi.İmdi 11)ol daᶜvī olıngan kişinüñ eyidgeni bu evi maña 12)satan kişi senüñ atandan satun aldı 13)digeni işidilmez.HULASA

14)Bir kişi daᶜvı iddi bir kişinün üstine,eyiddi15)ol daᶜvī idgen kişi menüm senüñ üstüñde 16)bu kadar bu kadar mālum var didi.Dahı ol 17) daᶜvī idgen kişi birle ol daᶜvī olıngan 18)kişi ikisi suluh iddiler.Bir belgülü māl 19)virecek oldı, ol daᶜvī olıngan kişi ol daᶜvī 20)idgen kişige ol daᶜvī idgeni māl içün.21)Dahı suluh idgenlerinden soñra vardı 22)ol daᶜvī olıngan kişi daᶜvī iddi,eyiddi:23)Men saña ol sen daᶜvī idgenün mālı öde 24)düm idi,sen menüm birle suluh idmezden 25)burun didi.Ya eyiddi ol daᶜvī olıngan 26)kişi ol daᶜ-

vī idgen kişige :Sen meni ol 27)da^{c}vī idgenüñ māldan berī iddün idi 28)ṣuluḥ idmezden burun didi.İmdi ol 29)da^{c}vī o-lıngan kişinün eyidgeni ,men ol mālı suluh idmezden burun saña ödedüm digeni,ya eyidgen sen ol māldan meni berī iddüñ 30)ṣuluḥ idmezden burun digeni işidilmez.HULĀṢA

31)Bir kişinüñ borçı var ıdı bir kişige.32)Dahı ol māl eyesi malını izdedi 33)ol boruçlu kişiden.Dahı ol boruçlu 34)kişi da^{c}vī iddi,eyiddi:Men saña 35)borçumı ödedüm didi, Dahı ol 36)māl eyesi inkār eyledi,eyiddi:37)Ödemedüñ didi. Dahı ol māl 38)eyesi anıt içdi.Dahı mundan ṣoñra 39)vardı ol māl eyesi birle ol 40)boruçlu kişi ikisi ṣuluḥ iddiler ol 41)da^{c}vī idgeni māldan bir belgülü 42)māl üstine kim ol boruçlu kişi vire 43)cek oldı ol māl eyesine.Dahı ṣu-luḥ 44)idgenlerinden ṣoñra māl eyesi 45)birle ol boruçlu kişi dahı ol 46)boruçlu kişi da^{c}vī idd/i,eyiddi:47)Men ol borçı saña ödedüm 48)idi didi.Dahı ol boruçlu kişi 49) danuklar durkuzdı ol 50)borçı ödegenine ol māl eyesine.51) İmdi bu mes'ele içre ^{c}ālımlar 52)ıḫtılāf iddiler kim ol boruçluhuñ 53)danukı işidilür mi ya işidilmez mi 54)diyü.

HULĀṢA

67b 1)Bir kişi keldi bir ölgen kişinüñ vereselerine 2)da^{c}vī iddi,eyiddi:Menüm sizüñ atağuz üstinde 3)yüz altunum var ıdı didi.Ketürüñ ol yüz 4)altunı maña atağuznuñ terekesinden virüñ 5)didi.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi danuk durkuz 6)dı ol ve-reselernüñ birisinüñ üstine kendünüñ 7)yüz altunı var ıdu-kına ol ölgen kişinün üstine.Dahı 8)ol ölgen kişinüñ bir özge veresesi kim danuk 9)anuñ üstine durmayıp durur ṣuluḥ iddi ol da^{c}vī 10)idgen kişi birle yigirmi aḫçaya meselā.Da-hı ol 11)da^{c}vī idgen kişi eyiddi:Ketür ol yigirmi 12)aḫçayı virgil didi.Dahı ol verese le/r/nün 13)Birisi eyiddi:Men da-nuk durkuzayın kim menüm 14)atam saña ol mālı ödedi didi.Bes senüñ 15)da^{c}vī idgenüñ bātıldur didi.Senüñ 16)da^{c}vī idgenüñ ṣaḥīḥ degüldür didi.İmdi 17)körelüm ol da^{c}vī idüp menüm atam 18)saña bu mālı ödedi diyen kişi eger ol 19)ṣuluḥ idgen vere-

şeden özgesi ise anuñ sözi 20)işidilür.Ammā ḳaçan ṣuluḥ idgen kişi danuḳ 21)durḳuzmaḳ tilese atası ol mālı ödegenine.İmdi 22)ol danuḳ işidilmez.ḪULĀṢA

23)Bir kişi daʿvī iddi bir kişinüñ üstine ,eyiddi:Uşbu senüñ 24)elündeki evi senden ṣatun aldum 25)dise.Daḫı ol daʿvī idgen kişi daʿvī idgeninüñ 26)aḫırında eyidse:Uşbu daʿvī olıngan kişi daḫı ıḳrār 27)iddi kim men bu evi mundan ṣatun alduḳuma dise.Daḫı 28)ol daʿvī olıngan kişi eyidse:Men saña bu evi satganıma 29)ıḳrār idgenüm küç birle ıḳrār iddüm dise. İmdi uşbunuñ kibi defüʿ idmek ṣaḥīḥ degüldür.Anuñ içün kim ıḥtımālı var kim ol 30)daʿvī olıngan kişi ol evi evvel 31)kendünüñ tileki birle ṣatmış olgay 32)ṣoñra küç birle ıḳrār idmiş 33)olgay satuga.ḪULĀṢA

34)Bir kişi daʿvī iddi bir kişinüñ 35)üstine,eyiddi:Uşbu senüñ elündeki 36)yir vaḳıfdur didi.Daḫı ol 37)daʿvī olıngan kişi eyiddi:Uşbu 38)yirni vaḳıf idgen kişi bu yiri mütevellige teslīm idmedi,dahı 40) falān ḳāḍī kim öldi falān oglı 41) ḥüküm iddi bu vaḳıfnuñ bāṭıl 42)lıkına didi.İmdi ol daʿvī 43) olıngan kişinüñ uşbunuñ kibi 44)defüʿ idmeki ṣaḥīḥ degüldür.ḪULĀṢA

45)Ḳāḍī ḳaçan bir ḫatunuñ erinüñ 46)üstine farıż idse ol ḫatunuñ 47)nafaḳasını her ayda bu ḳadar bu ḳadar 48)aḫça virgil dise.Daḫı farıż id 49)genden ṣoñra ol er daʿvī 50)idse,eyidse: Ḳāḍī menüm üstüme 51)nafaḳa farıż idgeni vaḳtın bu ḫatun 52) maña ḥarām ıdı dise.İmdi 53)uşbu defüʿ idmek işidilmez.ḪULĀṢA

68a 1)Bir kişi ḳaçan daʿvī idse bir kişinüñ üstine.2)Ol daʿvī idgen kişi eyidse ol daʿvī 3)olıngan kişige:Sen menüm ḳırnaḳumı urduñ 4)ḳarnına,daḫı ol ḳırnaḳ öldi ol sen urdu 5)ḳuñdan dise.Daḫı ol daʿvī olıngan kişi 6)eyidse bu daʿvī idgen kişinüñ daʿvısını defüʿ 7)idmek içre men ol ḳırnaḳı urduḳumdan 8)ṣoñra ol ḳırnaḳ bāzāra çıḳdı dise.İmdi 9)bu söz birle ol daʿvī idgen kişinüñ 10)daʿvısı defüʿ olınmaz.Ammā ḳaçan ol daʿvı 11)olıngan kişi danuḳ durḳuzsa.Ol danuḳ 12)lar eyidseler:Biz danuḳuz kim uşbu daʿvī 13)olıngan kişi uşbu daʿvī idgen kişinüñ ḳır 14)naḳını urduḳından ṣoñra ol ḳırnaḳ sag 15)oldı dise.İmdi uşbu defüʿ idmek ṣaḥīḥdur.16)Ammā ḳaçan ḳırnaḳ eyesi danuḳ durḳuzsa 17)ḳır-

nakı ol kişinün urdukından öldükine.18)Dahı ol da^cvī olıngan kişi danuk durkuzsa 19)ol kırnak sağ oldukına urdukından sonra.20)İmdi ol kişi kim danuk durkuzdı ol 21)kırnak sağ oldukına urdukından sonra.İmdi 22)ol kişinün danukı işidilmeke yahşırakdur ol 23)da^cvī idgen kişinün danukından.HULĀSA

24)Keldük imdi da^cvī iki dürlüdür.Bir sahīh da^cvī 25)dür, bir fāsıd da^cvīdur.Sahīh da^cvīnun hükmi 26)var. Ol hüküm oldur kim kaçan da^cvī sahīh olsa 27)meselā.Ol vaktın ol da^cvī olıngan kişini hāzır idmek 28)kerekdür kādī meclisine.Dahı ol da^cvī olıngan kişige cevāb virgil dimek kerekdür.Dahı kaçan ol da^cvī olıngan kişi inkār idse.Ol vaktın 29)ol da^cvī olıngan kişige anıt virmek 30)kerekdür.İmdi sahīh da^cvī içre 31)mümkindür ol da^cvī olıngan nemeni ısbāt 32)idmeklik ol da^cvī idgen kişi 33)danuk durkuzmak birle.İkinçisi 34)ol da^cvīnun ,fāsıd da^cvīdur.İmdi35)kaçan bir kişi fāsıd da^cvī idse.Ol 36)vaktın ol da^cvī olıngan kişini hāzır id 37)mez kādīnun katında.Dahı da^cvī 38)olıngan kişige cevāb virgil dimezler.39)Dahı kaçan ol da^cvī olıngan kişi inkār 40)idse.Ol vaktın ol inkār idgen 41)kişige anıt virmezler.İmdi da^cvī 42)fāsıd oldukı iki nemenün birisi birle 43)dür,immā oldur kim ol da^cvī idmek 44)lik neme lāzım idmegey da^cvī 45)olıngan kişinün üstine.Bunun sūratı 46)budur. Meselā bir kişi kaçan da^cvī id 47)se bir kişinün üstine:Men senün vekilün 48) men falān iş içre dise.İmdi bu da^cvī 49)fāsıddur.Anun içün kim ol da^cvī 50)olıngan kişige hiç neme lāzım olmaz.Egerçi 51)kim ol da^cvī sābıt olsa dahı,ya da^cvī 52)fāsıd oldukı mundan ötürüdür kim ol 53)da^cvī idgen kişi bir belgüsüz neme da^cvī 54)idgey.Ol vaktın kine da^cvī sahīh degüldür.55)Anun içün kim kaçan da^cvī fāsıd olsa belgü56)süz oldukı içün mümkin degüldür danuk dur 57)kuzmak.Dahı mümkin degüldür kādī hüküm idmek. ŞERH - İ HİDĀYE

68b 1)Kaçan boruçlu kişi da^c^vī idse,eyidse:Menüm 2)zimmetüm berī oldı boruçdan.men borçum boruç 3)eyesinüñ vekīline virdüm dise.Andan soñra 4)ol boruç eyesi ḥāżır olsa,vekīllike inkār 5)idse.İmdi söz ol boruç eyesi sözidür.ŞERḤ-İ HİDĀYE

6)Da^c^vī ṣaḥīḥ olmakuñ bir şarṭı daḫı budur kim 7)kerekdür kim ol da^c^vī olınġan neme belgülü olġay 8)belgüsüz olmaġay ḥattā eger bir kişi da^c^vī 9)idse bir kişiden ölçilür neme da^c^vī idse kerek 10)dür kim ol da^c^vī idgen kişi ol ölçilür neme 11)nün cinsini ẕikir idgey.Meselā eyidgey buġday 12) mıdur ya arpa mıdur.Daḫı ol da^c^vī idgen 13)kişi ol ölçilür nemenüñ nev^c^ini daḫı ẕikir id 14)gey.Meselā eyidgey ol buġday su içer buġday mıdur 15)ya su içmez berrī buġday mıdur. Daḫı eyidgey 16)ol da^c^vī idgen kişi ol buġday yaz buġdayı 17 mıdur,ya küz buġdayı mıdur.Daḫı ol da^c^vī 18)idgen kişi ẕikir idgey,eyidgey : ol buġday 19)nuñ ṣıfatını ,ak buġday mıdur ya kızıl buġday 20 mıdur.Daḫı eyidgey ol buġday yaḫşı buġday mıdur,21)ya yaman buġday mıdur,ya orta buġday mıdur.22)Daḫı ol da^c^vī idgen kişi ẕikir idgey,eyid23)gey ol buġday ne ḳadar ölçek idükini.Daḫı ol 24)da^c^vī idgen kişi ol ölçekün daḫı belgülü id 25)gey ne ölçekdür.Anuñ içün kim ölçek dürlü 26) dürlü olur.Daḫı ol da^c^vı idgen kişi ẕikir 27)idgey,eyidgey ol buġday ol da^c^vī olınġan 28)kişinüñ zimmetinde ne sebebden vācıb oldı.Anuñ 29)içün kim olġay kim ol buġday ol da^c^vī olınġan kişinün zimmetinde selem sebebinden vācıb olmış olġay. Selemnüñ hükümleri muḫtalıf 30)dur beyi^c^ ḥükümlerine nite kim selem bābında 31)ẕikir olınġay ol ḥükümler.DAḪİRE

32)Ḳaçan bir er birle ḫatunnuñ arasında 33)bir oġlan olsa ellerinde. .Daḫi er saġınsa 34)bu oġlan kendünüñ oġlıdur özge 35)ḫatundan.Ol ḫatun daḫı saġınsa 36)bu oġlan kendünüñ oġlıdur özge 37)erden.İmdi ol oġlan ol er birle 38)ol ḫatunuñ oġlıdur. Uşbu eyidgenimiz 39)ol vaktındur kim ol oġlan kiçiges 40)olġay. Söz sözliyemegey.Ammā ḳaçan 41)ol oġlan kiçiges olmasa.Ol vaktın 42)ol oġlan ol ikisinüñ ḳanḳısını kir 43)tülese ,söz ol kirtülegen kişinüñ 44)sözidür.HİDĀYE

45)Kaçan iki kişinün arasında yaᶜnī iki kişinün 46)elinde bir biz olsa.Dahı ol iki kişinün 47)birisi eyidse: Bu biz menüm birle ᶜamur 48)nuñ arasında ortaklıkdur dise. Dahı ol iki kişinün dahı birisi eyidse:50)Bu biz menüm birle zeyidnüñ arasında 51)ortaklıkdur dise.İmdi ol biz 52)ol ikisinüñ arasında velakinᶜamur dahı ol kendüye 53) ıkrār idgen kişinüñ ülüşine ortak olur,54)zeyid dahı ol kendüye ıkrār idgen kişi 55)nüñ ülüşine ortak olur.HİDAYE

69a 1)Cāmiü[4]s-Sagīr 'da eyiddi:Kaçan bir kişinün 2)elinde iki ikiz oglan olsa,ol ikiz oglan 3)ol kişinüñ milkinde dogsa.Dahı ol iki ikiz 4)oglannuñ birisini satsa ol kişi bir kişige.5)Dahı ol satun algan kişi ol oglanı azād 6) idse.Dahı mundan soñra ol satan kişi 7)daᶜvī idse,eyidse Uşbu menüm katumdakı 8)oglan mendendür dise.İmdi ol oglan 9)kim kendünüñ katında dahı ol oglan kim satdı 10)ikisi dahı ol daᶜvī idgen kişinüñ oglıdur.11)Ol azād idgen kişinüñ azād idgeni bātıl 12)olur kider.HİDAYE

13)Kaçan bir oglan bir kişinün elinde olsa.Dahı bir 14)kişi kelse,daᶜvī idse,eyidse:Uşbu oglan 15)menüm falān gāyıb kulumuñ oglıdur dise.Dahı 16)mundan soñra ol kişi kine daᶜvī idse,eyid 17)se:Bu oglan menüm oglumdur dise. İmdi ol 18)oglanuñ nesebi ol kuluñ hōcasından sābıt 19) olmaz ebedā.Egerçi kim ol gāyıb kul kelse 20)inkār idse, eyidse:Bu oglanuñ nesebi menden 21)degüldür dise.Dahı uşbu eyidgenimiz İmām 22)Ebū Hanīfa katındadur.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı 23)İmām Muhammad katında kaçan ol ᶜabdu kelse dahı inkār 24)idse,eyidse:Bu oglanuñ nesebi menden degüldür dise.25)Dahı mundan soñra ol kulnuñ hōcası daᶜvī 26)idse ol oglanuñ nesebini.Ol vaktın ol oglanuñ 27)nesebi sābıt olur ol kuluñ hōcasından.HİDAYE

28)Kaçan bir kişinüñ üstine küç idseler,29)ıkrār idgil bu oglan senden idükine diseler.30)Dahı ol kişi ıkrār idse, ya bir kişi oynayıp 31)ıkrar idse :Bu oglanuñ nesebi mendendür dise.İmdi bu iki mes'elede dahı ol kişinüñ ıkrārı 33) sahīh degüldür.HİDAYE

34)Kaçan bir kişi danuklık virse bir kişinüñ üstine,35) eyidse:Uşbu oglan sendendür dise.Dahı 36)ol kişinüñ danuklıkını işidmeseler.Dahı 37)mundan soñra ol danuklık virgen kişi 38)da^cvī idse ol oglanuñ nesebini.İmdi ol 39)kişinüñ da^cvusı işidilmez.HABBĀZĪ

40)Kaçan bir kişi ıkrār idse,eyidse:Zeyidnüñ 41)kulı azāddur dise.Dahı zeyid ol ıkrār 42)idgen kişini yalganlasa.Dahı mundan soñra 43)ol ıkrār idgen kişi ol zeydüñ ol 44)azāddur didüki kulını satun alsa.İmdi 45)ol kul ol satun algan kişinüñ üstine 46)azād olur.Ol kulnuñ öldükinden 47)soñra mīrāsı ol satun algan kişinüñ 48)dür.HABBĀZĪ

49)Kaçan bir kişi kırnakını mükāteb kılsa.Dahı ol 50)kırnak ol kendünüñ üstine yazılgan mālı 51)virse.Dahı mundan soñra ol kırnak da^cvī 52)idse,eyidse:Menüm hōcām meni azād idgenden soñra meni mükāteb kıldı dise.İmdi dahı danuk 53)durkuzsa.İmdi ol kırnakuñ danukı işidilür.ŞERH-İ HİDĀYE

69b 1)Kaçan bir kişi bir kişiden bir kırnak satun 2)alsa.Dahı ol satun algan kişi eyidse ol 3)satan kişige:Sen bu kırnakı maña satmaz 4)dan bunun azād idüp durur ıduñ dise.Dahı 5)ol kırnakı satgan kişi ol satun algan 6)kişini yalganlasa.Dahı mundan soñra ol 7)satun algan kişi eyidse:Men ol kırnakı 8)azād iddüm dise.İmdi ol kırnakuñ 9)mīrāsını ölgenden soñra ol satun 10)algan kişi alur.HİDĀYE

11)Kaçan bir hatun kişi da^cvī idse bir ernüñ 12)üstine,eyidse:Sen meni evlendüñ dahı sen 13)menüm birle halvat olmadın, sensmeni boşaduñ,14)Senün üstüne menüm buçuk mehrim var 15)dur dise.Dahı ol er inkār idse.Men seni 16)evlenmedüm dise.İmdi ol erge anıt 17)virürler barça ^cālımlar katında.Amıñ içün 18)kim bu mes'elede maksūd nikāh da^cvī idmek 19)den māl da^cvī idmekdür. İmdi ol 20)er eger anıt içse kurtuldı.Eger anıt içmek 21)den kaçsa.Ol vaktın kādī ol ernüñ üstine 22)hüküm ider ol buçuk mehri virgil diyü.ŞERH-İ HİDĀYE

23)Kaçan bir hatun da^{c}vī idse bir ernüñ üstine,24)eyidse: Men senüñ evdeşüñ meñ dise.Dahı 25)ol er inkār idse.Dahı ol hatun bilür olsa ol 26)er kendünüñ eri idükini,velakin ol hatun 27)danuk bula bilmese.İmdi niçük idmek kerekdür 28)kim ol hatun ol erden boş olgay.Özge erlerge halāl olgay.İmdi Abdu'l-Vāhıd Şeybānī eyiddi:Kādı ol inkār idgen 29)kişige ebedā anıt virgey,eyidgey:Eger 30)bu hatun senün evdeşüñ ise senden 31) boş olsun digey.Kaçan ol er munuñ 32)kibi anıt içse ol hatun özge erlerge 33)halāl olur.Anuñ içün kim muhuñ kibi 34)anıt içmek birle ol hatun boş olur.35)Dahı özge erlerge halāl olur.

ŞERH-İ HİDĀYE

36)Kaçan da^{c}vī idgen kişi kādıya eyidse:37)Uşbu menüm garımıma talāka anıt virgil 38)dise,ya azād idmekke anıt virgil dise.39)İmdi kādı da^{c}vī idgen kişinüñ 40)uşbu sözine cevāb virmegey.Uşbu eyidgenimizdür zāhır rivāyet.Anuñ 42)içün kim talāka anıt virmeklik dahı 43)^{c}ataka anıt virmeklik harāmdurb44)Ba^{c}zı kişiler uşbu zamānda cāyız dutdı 45)lar talāka dahı ^{c}ataka anıt virmek 46 lik ,velakin sahīh evvelki kavuldur.KĀDĪHĀN

47)Fusūl Kitābında eyiddi:Kaçan kādī anıt 48)virse da^{c}vī olıngan kişige.Dahı ol 49)da^{c}vī olıngan kişi anıt içmekden 50)kaçsa.İmdi ol kādī ol da^{c}vī olıngan 51)kişinüñ üstine hüküm idmegey malı 52)virgil diyü.Anuñ içün ol kişi 53)menhī nemeden kaçdı didi.

KĀDĪHĀN

70a 1)Kaçan kādī bir kişinüñ garīmına eyidse:Sen 2)talāk anıt içgil ,ya ^{c}ataka anıt içgil dise.3)Dahı ol kişi anıt içmekden kaçsa.Dahı kādī 4)ol kişinüñ üstine hüküm idse.Ol da^{c}vī 5)olıngan malı virgil dise.İmdi kādī ol 6)hüküm idgeni keçmez.HULĀSA

7)Rivāyet olındı İmām Ebū Hanīfa'dan radıyallahu 8)anhu: Kaçan bir kişi inkār idse.İmdi ol 9) inkār idgen kerek ise Yahūdī kere 10)k ise Naşrānī olsun kerek ise mecūsī olsun 11)kerek ise müsülmān olsun ol inkār idgene 12)anıt Tañrıya virmek kerekdür halısa.Hassāf 13)eyiddi:Naşrānī'den Yahūdī'den özgeye

anıt 14)virmek yokdur illā Tañrı ta^cala'ya .Mecūsīye 15)dahı puta dapıcıya Tañrı ta^cala'ya anıt virmek 16)kerekdür.HİDĀYE

17)Bizim katımızda anıt vācıb degüldür kim katı virgey 18 ler zamān birle dahı mekān birle.Bu mes'elede İmām 19)Şāfi^cī nüñ hılāfı vardur,ya^cnī İmam Şāfi^cī katında 29)anıt içürmek mahsūsdur zamāna dahı mahsūs 21)dur mekāna.Şāfi^cī eyiddi:Kaçan anıt içürmek 22)kasāme içre olsa,ya li^cān içre olsa,ya anıt içürmek köp māl 23)içre olsa kim ol māl yigirmi miskāla yitişse.24)İmdi munuñ kibi mes'elelerde eger Mekke içinde anıt 25)virse rükün birle İbrāhīm makāmınuñ 26)arasında virgey. Ba^czılar eyiddiler kim mizab 27)katında anıt virgey didiler. Eger bunun kibi mes'eleler 28)içre anıt virmek Medīne şarında olsa.Rasūlullah 29)nuñ minberi katında anıt virgey,ya Rasūlullahnuñ kabrı katında anıt virgey.Eger munuñ kibi mes'eleler içre anıt virmek Kudsuñ 30)şārında olsa.Anıt sahra daşı katında vir 31)gey.Eger munuñ kibi mes'eleler içre 32)anıt virmek özge şār içinde olsa.33)Ol şarnuñ cum^ca mescidinde anıt vir 34)gey.Eger ol şārda cum^ca mescidi 35)olmasa.Mahalla mescidinüñ içinde anıt vir 36)gey.Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz anıt 37)Şāfi^cī katında mekāna mahsūs oldukınuñ 38)sūratıdur.Ammā Şāfi^cī katında anıt 39)zamāna mahsūs oldukınuñ sūratı budur 40)kim bu eyidgenimiz şārlarda barçasında 41) anıt cum^ca küni ^casırdan soñra virgey .42)Ammā bizim katımızda ne yirde kerek ise 43)anıt virsün,ne zamānda kerek ise anıt 44)virsün.Anuñ içün Rasulūllah ayiddi:"Ve'l-Yemīne ^calā men enkere"didi.Hiç Rasūl 46)ullah zamān eyidmedi,mekān eyidmedi. ŞERH-İ HİDĀYE

47)Müsülmān kul kaçan mürtad olsa aña 48)eyidgeyler:Müsülmān olgıl digeyler.49)Eger müsülmān olsa oldı.Eger müsülmān 50)olmasa ol kulı öldürgeyler.Ayruk 51)anı kullanmakaylar.
ŞERH-İ HİDĀYE

52)Kaçan zimmī kāfir^cahdını bozsa.Dahı yagı kāfır 53)iline kirse,varsa.Dahı andan soñra ol zimmī 54)yesīr olsalar.İmdi zimmīyi kullanur 55)lar. ŞERH-İ HİDĀYE

70b 1)Ḳaçan bir kişi anıṭ içmekini ṣatun alsa,yaʿnī eyidse.
ġarīmıma:Sen mañā ṣatġıl ,menüm anıṭ 3)içecekümi mañā on aḫ-
ya dise.Daḫı ol daʿvī 4)idgen kişi ṣatsa antımı ol anıṭ içe-
cek 5)kişige on aḫçaya ṣatsa.İmdi bu cāyız degül 6)dür.Ṣatġan-
dan soñra kine cāyızdur ol 7)daʿvī idgen kişige anıṭ içürmek
ol 8)ṣatun alġan kişige.Anuñ içün kim anıṭ içür 9)mek māl de-
güldür ḥattā ṣatmaḳ cāyız 10)olġay.MAḪBŪBĪ, ḲĀḌĪḪĀN

11)Ḳaçan bir kişi eyidse bir kişige:Senüñ menüm 12)üstüm-
de miñ aḫçañ vardur uşbu ḳul 13)nuñ bahāsından dise.Daḫı ol
ıḳrār olınġan 14) kişi eyidse:Uşbu ḳul senüñ ḳuluñdur,15)men
sañā bu ḳulı ṣatmadum,menüm senüñ 16)üstüñde miñ aḫçam vardur
dise.İmdi ol 17)ıḳrār idgen kişige lāzım olur ol miñ aḫçayı
18)virmeklik.Anuñ içün ol ıḳrār idgen 19)kişinüñ maḳṣūdı ol
ḳula mālik olmaḳlık ıdı,20)ol ḥāṣıl oldı ol ıḳrār idgen ki-
şige.ḪABBĀZĪ

21)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse,eyidse;bir kişige:Senüñ 22)
menüm üstümde miñ aḫçañ vardur uşbu ḳul 23)nuñ bahāsından dise.
Daḫı ol ıḳrār olınġan kişi 24)eyidse:Bu ḳul menüm ḳulumdur,men
sañā bu ḳulı 25)ṣatmadum,menüm senüñ üstüñde miñ aḫçam 26)var-
dur dise.İmdi ol ıḳrār idgen kişinüñ 27)üstine neme lāzım ol-
maz.Anuñ içün kim ol ıḳrār 28) idgen kişinüñ maḳṣūdı ol ḳulġa
mālik olmaḳ ıdı,ol ḥāṣıl olmadı.Bes ol ıḳrār idgeni māl daḫı
lāzım olmasun ol kişige. ḪABBĀZĪ

29)Ḳaçan bir kişi daʿvī idse bir kişinüñ üstine,30)eyidse
ol daʿvī idgen kişi :Men uşbu ḳır 31)naḳı sañā ṣatdum yüz al-
tuna dise.Daḫı 32)ol ḳırnaḳı ṣatun alġan kişi daʿvī idse,34)
eyidse:Sen bu ḳırnaḳı uşbu ḳırnaḳ birle 35)ikisini ṣatduñ ma-
ña elli altuna dise.36)Daḫı ol ṣatġan kişi bir ḳırnaḳı yüz 37
altuna ṣatġanına danuḳ durḳuzsa.Daḫı 38)ol ṣatun alġan kişi i-
ki ḳırnaḳı 39)elli altuna ṣatun alduḳına danuḳ dur 40)ḳuzsa.
İmdi ṣatġan kişinüñ danu 41)ḳını işidürler ḳırnaḳ bahāsı yüz
altun ıduḳına 42)ḳırnaḳ bir ḳırnaḳ ıduḳında işidmezler 43)
ṣatun alġan kişinüñ danuḳını işidür 44)ler,ṣatılġan ḳırnaḳ

iki kırnak ıdukına 45)bahā elli altun ıdukına işidmezler.Beş 46)Kādī hüküm ider iki kırnakun bahāsı 47)yüz altunı alur satan kişige virür 48)ol iki kırnakı ol satun algan 49)kişige virür,yaᶜnī kādī bu satugı 50)iki satug dutar.Uşbu eyidgenimiz 51)kavul Ebū Hanīfa'nun ahırkı kavlı 52)dur.Ammā Ebū Ḥanīfa'nun evvelki kavlı 53)dahı Züfer kavlı ol iki kırnakı alur 54)kādī virür ol satun algan kişige.55)Dahı ol satun algan kişiden yüz yigirmi 56)biş altun alur dahı virür ol 57) satan kişige.HİDĀYE

71a 1)Ammā kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinün 2)üstine,eyidse:Men uşbu kırnakı satdum saña,3)senün uşbu kuluna dise. Dahı ol satun 4)algan kişi eyidse:Men bu kırnakı senden satun 5)aldum yüz altuna dise.Dahı satan kişi danuk 6)durkuzsa ol kırnakı ol kulga satganına.7)Dahı satun algan kişi danuk durkuzsa ol ol 8)kırnakı yüz altuna satun alganına.İmdi ol 9)kırnakı satgan kişinün danukı işidilür,ol 10)satun alganun işidilmez.ŞERH-İ HİDĀYE

11)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinün üstine,eyidse: 12)Men uşbu kırnakı saga iki miñ ahçaya satdum dise.13)Dahı ol satun algan kişi eyidse:Men bu kırnakı miñ 14)ahçaya satun aldum dise.Ya satan kişi daᶜvī 15)idse,eyidse:Men uşbu bir kırnakı saga satdum 16)miñ ahçaya dise.Ol satun algan kişi eyidse:Men 17)senden uşbu iki kırnakı senden miñ ahçaya sa- 18)tun aldum dise.İmdi ol iki kişinün kankısı 19)danuk durkuzsa anuñ danukı işidilür.Dahı 20)ol daᶜvī idgenine kādī hüküm ider.Eger 21)satgan kişi dahı satun algan kişi dahı ikisi dahı 22)danuk durkuzsa.İmdi ol danuk kim artuk 23)neme ısbāt ider,ol danuk işidilür.Eger 24)ol ikisinün hīç birisinün danukı olmasa.Ol 25)vaktın ol satun algan kişige eyidgeyler,immā 26)sen rāzī olgil satgan kişibdidüki bahāya yā-27) hū satugı bozaruz digeyler bu satun algan kişige munuñ 28) kibi didükleri satan kişi artuk bahā daᶜvī id 29) /ge/ nindedür.Dahı satgan kişige eyidgeyler immā sen rāzī olgıl 30) iki kırnakı miñ ahçaya satganuga yāhū satugı bozaruz digey-

ler.Eger satun algan kişi razı olmasa batgan kişinün da^c^vī idgenine.Dahı 31)satgan kişi razı olmasa satun algan kişinün 32)da^c^vī idgenine.Ol vaktın kadī anıt virgey 33)munlarnun her birisine .Dahı birisinün da^c^vī 34)sı içün.İmdi uşbu anıt içişmek 35)satun algan kişi satun alduk tavarı 36) kabuż idmezden burun ol tavar durur iken 37)kıyāsa muvāfıkdur.Ammā satun algan kişi 38)satun alduk tavarı kabuż idgeninden sonra 39)ıhtılāfdur 41)velakin imdi kaçan kadī ol ikisine anıt 42)virse evvel satun algan kişige anıt vir-43) mek birle başlagay.İmām Muhammad kavlı dahı 44)Ebū Yūsufnun ahırkı kavlı dahı budur.Dahı 45)İmām Ebū Hanīfa'dan dahı rivāyetdür.Dahı 46)sahīh kavul dahı budur.Uşbu eyidgenimiz ol 47)yirdedür kim tavarı bahāya satgay .Ammā kaçan tavarı 48) tavara satsa,ya bahayı bahaya satsa.Dahı ıhtılāf 49)idseler. Ol vaktın kadī kankısına kerek ise anıt 50)evvel virgey.İmdi anıt virmekün sıfatı 51)budur kim satan kişi eyidgey anıt içüp:Vallahī 52)bu tavarı min ahçaya satmadum digey.53)Satun algan kişi anıt içüp eyidgey:54)Vallahī men bu tavarı iki mine satun almadum 55)digey.Ziyādāt Kitābında eyiddi:Satan 56)kişi anıt içgey,eyidgey:Vallahi men bu 57)tavarı min ahçaya satmadum,hakīkat 58)iki mine satdum digey.Dahı sa- 59)tun algan kişi anıt içgey,eyidgey:60)Vallahi men bu tavarı min ahçaya{satun}.......

71b 1)satun almadum,hakīkat iki min ahçaya satun 2)aldum digey.İmdi sahīhırak kavul evvelki 3)kavuldur.İmdi kaçan ol satan kişi birle 4)ol satun algan kişi anıt içseler.Ol vaktın 5)kadī ol satugı bozgay ikisinün arasında.Kaçan 6)ol ikisi bozmak tileseler ya ikisinün birisi boz 7)mak tilese, ya^c^nī ol ikisi anıt içişmek birle 8)ol satug bozılmaz hattā kadī ol satugı boz 9)mayınca.Ba^c^żılar eyiddi:Kaçan ol ikisi anıt içişse 10)ler ol satug bozuldı,kerek ise kadī ol 11)satugı bozsun kerek ise bozmasun didiler.12)Sahīh kavul budur kim anıt içişdüklerinden 13)sonra kadī ol satugı bozmayınca

bozılmaz.14)Eger ol iki kişinün birisi anıt içmekden 15)kaçsa. İmdi ol içmegen kişige lāzım olur ol 16)dahı birisi da^c vī idgeni neme.HİDĀYE

17)Kaçan bir kişi bir kırnak satun alsa.Dahı ol 18)kırnakun bahāsını virse ol satan kişige.Dahı ol 19)kırnakı kabuż idse ol satun algan kişi.Dahı 20)ol kırnak henüz durur iken varsalar ıkāle 21)idseler.Dahı ıkāle idgenlerinden sonra 22) satan kişi birle satun algan kişi ol kır 23)nakun bahāsında ıhtılāf idseler.Meselā ...satan 24)kişi eyidse:Men bu kırnakı sana iki yüz ahçaya 25)satdum ıdi dise.Satun algan kişi eyidse:26)Yok sen bu kırnakı maña biş yüz ahçaya satdun 27)ıdı dise.Dahı satan kişinün dahı satun algan 28)kişinün dahı danukı olmasa.İmdi ol satan kişi dahı 29)satun algan kişi dahı anıt içüşürler.Dahı mundan sonra ol ıkāle kine bozılur.Dahı Dahı ol evvelki satug kaytar kerek ise ol akāleni 30)kādī bozmış olsun kerek ise satan algan 31)kişi bozsun.Anun içün kim ıkāle idmek 32)beyi^c kibidür.Nite kim beyi^c bozmak birle bozı 33)lur.Ikāle dahı bozmak birle bozılur.34)Bes ıkāle dahı kābıldur bozmaka hattā 35)körmez misin eger ol satılgan tavar helāk 36)olsa ol satun algan kişinün elinde satan 37)kişige virmezden burun ıkāle idgenlerinden 38)sonra ol ıkāle bozılur.Dahı ol 39)evvelki satug kine kaytar.Keenne ol ıkāle 40)hīç bulınmamış olur hatta ol helāk 41)olgan tavar satun algan kişinün kīse 42)sinde helāk olur.Satan kişinün kīse 43)sinden helāk olmaz.ŞERH-İ HİDĀYE

44)Kaçan bir kişi on ahçayı seleme virse 45)bir erdep bugdayga meselā.Dahı seleme 46)virdükinden sonra ol seleme ahça 47)virgen kişi birle ol seleme ahça algan 48)kişi ıkāle idseler,immā kādī 49)ıkāle idmeki birle ya ol ikisi ıkāle id 50)mek birle.Dahı ıkāle idgenlerinden sonra 51)ıhtılāf idseler.Seleme virgen kişi eyidse:52)Men saña yigirmi ahça virdüm bir erdep 53)bugdayga dise.Ol seleme algan kişi eyidse: On ahça virdün bir erdep bugdayga dise.55)İmdi söz ol seleme algan kişinün sözi 56)dür.Munda ol evvelki selem kine kayıtmaz.HİDĀYE

72a 1)Kaçan bir er birle hatunı ıhtılāf idseler 2)mehir içre. Dahı er da^cvī idse,eyidse:Men seni 3)miñ ahçaya evlendüm dise.Dahı hatun da^cvī 4)idse,eyidse:Seni meni iki miñ ahçaya evlendük 5)dise.İmdi ol ikisinüñ kankısı kim danuk dur 6)kuzsa,ol kişinüñ danukı işidilür.Eger er 7)dahı danuk durkuzsa miñ ahçaya evlendükine.Dahı 8)hatun dahı danuk durkuzsa iki miñ ahçaya 9)evlendükine.İmdi hatun kişinüñ danukını işidür-10)ler.İmdi hatun kişinüñ danukını işidgenleri 11)ol vaktındur kim kaçan olsa ol hatunun mehr-i 12)misli ol da^cvī idgeni iki miñ ahçadan az olsa.13)Ammā kaçan ol hatun kişinüñ mehr-i misli ol da^cvī 14) idgeni iki miñ ahçadan artuk olsa,ya ol 15) iki miñ ahça kadarınca olsa.Ol vaktın ol 16)ernüñ danukı işi-dilür.Anuñ içün kim ol vaktın ol hatun da^cvī idgeni sābıt o-lur mehr-i misil 18)danuklıkı birle.Bes ol vaktın ol hatunuñ 19)danukı hiç neme sābıt ıdmez.Eger ernüñ dahı 29)hatunuñ dahı danukları olmasa.Ol vaktın ikisi dahı 21)anıt içüşürler. Dahı nikāh bozılmaz.Dahı mehr-i 22)misil birle hüküm olınur. Bunuñ kim mehr-i misil birle 23)hüküm olınur.Bunuñ sūratı budur kim anıt içiş 24)dükinden soñra eger ol hatunuñ mehr-i 25)misli er ıkrār idgeni kadar ısa,ya ol hatunuñ 26)mehr-i misli er ıkrār idgeni mehirden eksük 27)ise.Ol vaktın kādī hüküm ider ol er ıkrār 28)idgeni mehirge ernüñ sözini işi-dür.Anuñ içün 29)kim zāhır anuñ birledür.Eger ol hatunuñ 30)mehr-i misli ol hatun da^cvī idgeni māl kadarına yitişse ya ol hatunuñ mehr-i misli ol hatun da^cvī idgeni māldan köp olsa.Ol vaktın kādī 31)ol hatunuñ sözini işidgey.Anuñ sözi 32)birle hüküm idgey ol hatunuñ mehrine.33)Eger ol hatunuñ mehr-i misli ol er 34) ıkrār idgeni mehirden köp olsa.Dahı ol 35)hatun da^cvī idgeni mehirden eksük olsa.36)Ol vaktın kādī ne er didüki birle hüküm 37)ider ne hatun didüki bir-le hüküm ider.38)Bel kim ol hatunuñ mehr-i misli birle 39) hüküm ider.İmdi kaçan ol hatun 40)birle ol er anıt içişseler, evvel 41)erge anıt virürler.Ammā uşbu eyidgenimiz 42)kim

evvel anıt içişmeklik andan 43)sonra mehr-i misil birle hüküm idmek 44)lik Şayıh Ebū'l-Hasan Kerhī kavlıdur.45)Ammā Ebū Bekir Rāzī kavlı kaçan er da^c^vī id 46)se miñ ahçaya evlendüm dise.Hatun eyid 47)se:İki miñe dise.Dahı ol hatunuñ mehr-i misli 48)miñ biş yüz kadar olsa.Dahı ol ikisinüñ 49) danukı olmasa.Ol vaktın ikisi dahı anıt içüşür 50)ler.Dahı mehr-i misli birle hüküm olınur.Ammā 51)kaçan er miñdür dise, mehir dise.Dahı ol 52)hatunuñ mehr-i misli miñ olsa.Ya dahı 53)eksük olsa.Ol vaktın söz ol er sözi 54)dür anıt içmek birle.Ammā kaçan ol 55)hatunuñ mehr-i misli ol hatun da^c^vī idgeni kadar olsa,ya dahı artuk olsa.Ol 57)vaktın söz ol hatun kişi sözidür 58)anıt içmek birle.Sahīhırak kavul 59)dahı budur.HİDĀYE

72b 1)Kaçan bir er da^c^vī idse,eyidse bir hatuna:Men 2)seni evlendüm,senüñ mehrüñ içün uşbu kulı 3)adadum didi.Dahı ol ol hatun da^c^vī idse,4)eyidse:Seni meni evlendük menüm mehrüm içün 5)uşbu kırnakı adaduñ dise.İmdi kādī bu mes'elede dahı 6)ol hatunuñ mehr-i misli birle hüküm ider 7)illā bu kadar vardur kim eger ol kırnakuñ 8)kīmatı eger bu hatunuñ mehr-i misli kadarınca 9)ısa.Ol vaktın ol hatun ol erden ol 10)kırnakı almaz.Bel kim ol kırnakuñ kımatını alur.HİDĀYE

11)Kaçan milki kirige virgen kişi birle kirige alğan 12)kişi çekişseler ol milküñ kirisinün 13)mıkdārında ya^c^nī ne kadar ıdukında,ya ol ıhtılāf id 14)seler ol kirinüñ sıfatında.Dahı hāl bu olsa kim 15)ol kirige alğan kişi ol kirige alduķı milküñ 16)henüz menfa^c^atını körmemiş olsa.İmdi ol vaktın 17)ol kirige virgen kişi dahı ol kirige alğan 18 kişi dahı anıt içişürler.Dahı milki ol milküñ 19)eyesi alur, icāreni bozarlar,velakin evvel 20)ol kirige alğan kişige anıt virürler.İmdi ol 21)ikisinüñ kankısı anıt içmekden kaçsa.Ol dahı 22)birisinüñ da^c^vısı lāzım olur ol anıt içmek 23) den kaçğan kişinüñ üstine kankısı kim danuk durkuzsa 24)ol ikisinüñ birisi ol kişinüñ danukı kabūl olınur.Ammā 25)eger kirige alğan kişi dahı kirige virgen kişi dahı 26)ikisi bile

danuk durkuzsa.İmdi ol kirige virgen 27)kişinün danukı evlādur işidmeke.Eger ol ikisinün çekişdükleri kiride ise ol ikisinün çekişdüki ol kirige virdüki 28)milkün menfa^c^atında ısa ol vaktın ol 29)kirige alğan kişinün danukını işid 30)mek evlādur.HİDAYE

31)Kaçan bir kişi da^c^vī idse,eyidse:Men 32)uşbu evi sana bir ayda ol ahçaya 33)virdüm dise.Dahı ol kirige alğan 34)kişi eyidse:Men bu evi senden iki 35)ayda on ahçaya aldum kirige dise.36)Dahı hāl bu olsa ol kirige alğan 37)kişi ol evde henüz sākin olmamış 38)olsa.İmdi ol ikisi anıt içüşürlür.39) Dahı kine kaytarışurlar.Her birisi kendünün 40)tavarını alur kider velakin evvel kirige 41)virgen kişige anıt virürler.Her kankısı 42)kim anıt içmekden kaçdı ol dahı 43)birisinün da^c^vusı lāzım oldı,ol 44)anıt içmekden kaçan kişinün üstine.45) Ol ikisinün kankısı kim danuk 46)durkuzsa ol kişinün danukı 47)işidilür.Eger ikisi bile danuk 48)durkuzsa ol kirige alğan 49)kişinün danukını işidmeklik 50)evlādur.İmdi bu mes'elede ıhtılāf 51)iddiler menfa^c^at içre.Mundan yukarıkı 52)mes'elede ıhtılāf iddiler ücret içre.HİDAYE

73a 1)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol 2)vaktın ıdı kim bir kişi bir kişige bir evni kirige virgey 3)idi.Dahı ol kirige alğan kişi ol ev içinde 4)hīç sākin olmadın ıhtılāf idgeyler idi ol 5)evnün kirisi ne kadar ıdukında,ya ıhtılāf idgeyler idi.Ol evnün sākin olmakı ne kadar ıdukında.7)Ammā kaçan bir kişi bir evni kirige virse bir kişige .8)Dahı ol kirige alğan kişi hiç ol ev içinde sākin 9)olmadın ol ikisi ıhtılāf idseler.Hem kiri 10)ne kadar ıdukında ıhtılāf idseler hem ol 11)evnün menfa^c^atı ne kadar ıdukında ıhtılāf idseler. 12)İmdi bu mes'elenün sūratı budur kim ev kirige 13)virgen kişi da^c^vī ider kim eyder men uşbu evni 14)bir ayda on ahçaya virdüm dir.Uşbu kişige dir,15)Dahı kirige alğan kişi da^c^vī ider,eydür:Men uşbu 16)evi uşbu kişiden iki ayda biş ahçaya kirige aldum 17)dir.Uşda bu mes'elede ıhtılāf iddilar

hem kiride hem 18)ol evnüñ menfa^{c}atınca ḳadarında.İmdi bu mes'elede ol 19)ikisi anıṭ içüşürler.Daḫı her birisi ḳaytarışurlar. Her ḳanḳısı kim anıṭ içmekden ḳaçan ısa ol 21)daḫı birisinün da^{c}vī idgeni lāzım olur ol ḳaçan 22)kişinüñ üstine.Daḫı ol ikisinüñ ḳanḳısı danuḳ dur 23)ḳuzsa,ol kişinüñ danuḳı işidilür.Eger 24) ikisi daḫı bile danuḳ durḳuzsa ḳabūl olınur.Her 25)birisinüñ danuḳı sol artukçı neme içre kim da^{c}vī 26)iderler.Bes ḳaçan ol ikisi danuḳ durḳuzsa 27)lar.Ol vaḳtın ḳāḍī ḥüküm ider ol evni 28)iki ayda on aḫçaya kirige idükine.HİDĀYE

29)Ḳaçan bir kişi bir evni kirige virse 30)bir kişige.Daḫı ol kişige alġan 31)kişi ol evnüñ menfa^{c}atını alsa,tamām 32)idse.Daḫı mundan ṣoñra ol kirige 33)virgen kişi birle ol kirige alġan 34)kişi ikisi ıḫtılāf idseler,ol evnüñ 35)kirisinün mıḳdārında meṣelā kirige virgen 36)eyidse:Men bu evi saña bir ayda biş aḫçaya 37)kirige virdüm dise.Kirige alġan kişi 38)eyidse:Men bu evi senden bir ayda üç 39)aḫçaya kirige aldum dise. Daḫı ḥāl bu olsa 40)kim ol bir ay dükenmiş olsa,ya kirige 41) virgen da^{c}vī idse,eyidse:Men bu evi 42)saña bir ayda on aḫçaya kirige virdüm 43)dise.Kirige alġan kişi eyidse:Men bu 44)evi senden bir ayda biş aḫçaya kirige 45)aldum dise.Daḫı ḥāl bu olsa kim ol 46)kişi ol bir ayı sākin olmış olsa ol 47)ev içinde. İmdi bu mes'elede anıṭ içişmek 48)yoḳdur Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı Ebū Yūsuf 49)ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında.Bel 50) kim söz ol kirige alġan kişinün 51)sözidür anıṭ içmek birle İmām 52)Ebū Ḥanīfa ḳatında Ebū Yūsuf ḳatında, 53)daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol kirige vir 54)gen kişinüñ sözini işidmezler.HİDĀYE

73b 1)Ḳaçan bir kişi bir evni bir kişige kirige virse 2)iki ayga degin meṣelā.Daḫı ol kirige alġan kişi 3)ol iki aynuñ bir ayını sākin olsa ol 4)evnüñ içinde.Daḫı ol bir ayı ḳalġanda daḫı ol 5)kirige virgen kişi birle ol kirige alġan kişi 6) ıḫtılāf idseler.Meṣelā kirige virgen kişi 7)da^{c}vī idse,eyidse:Men bu evi saña iki 8)ayda yigirmi aḫçaya virdüm dise.Ol kirige 9)alġan kişi da^{c}vī idse:Men bu evi senden iki 10)ayda

on ahçaya kirige aldum dise.İmdi ol 11)ikisi anıṭ içüsürler. Dahı ol icāreni bozarlar ol soñrakı ayda,yaᶜnī ev eyesi evini 13)alur.Kirige algan dahı soñrakı aynuñ 14)kirisini virmez.Ammā ol kirige algan kişi ol 15)bir ay sākin olduḳı ayda söz ol kirige algan 16)kişinüñ sözi kirisi ol aynuñ ne ḳadar ıduḳında 17)anıṭ içmeki birle.HİDĀYE

18)Ḳaçan bir er ḫatunı binle ıḫtılāf idseler ol 19)er ol ḫatuna ṭalāḳ virmezden burun,ya ṭalāḳ virdü 20)kinden sonra meselā er eyidse:Uşbu evnüñ barça 21)içindeki ḳumāş menümdür dise.Ḫatun dahı 22)eyidse:Uşbu evnüñ içindeki ḳumāş barçası 23)menümdür dise.İmdi ol ḳumāş kim erge 24)yarar ancaḳ,ḫatuna yaramaz.Uşda ḳabā kibi ṭaylasān 25)kibi küfye kibi,sılāḥ kibi kütübler kibi.Ol 26)ḳumāş kim ḫatun kişige yarar 28)ancaḳ er kişige yaramaz ḫatun köñleki kibi, 29)dahı ḫatun kişinüñ köñçeki kibi dahı başı yabugı kibi, dahı küpe kibi dahı bilezük kibi dahı ḫalḫāl kibi.Ḳaçan ol er ḳuyumçı olmasa.Munlar barçası 30)ḫatunuñdur.Hīç ernüñ anuñ 31)içinde nemesi yokdur.Ammā ol ṭavar 32)kim hem erge yarar hem ḫatuna 33)yarar ḳap ḳaçaḳ kibi,örtü döşek kibi, altun kümiş kibi,ḳul ḳırnaḳ kibi,35)yürür ṭavar kibi,ev kibi,bustān kibi,yir kibi munlar barçası ernündür,ḫatunuñ 37)degüldür.Uşbu eyidgenimiz barça ᶜālımlar ḳātındadur.Ammā ḳaçan er ölse ,ḫatun 38)ḳalsa,ya ḫatun ölse er ḳalsa, yaᶜnī birisi 39)ölse .Dahı ol ölgenüñ veresesi çe 40)kişse ol diri ḳalgan birle.Diri 41)ḳalgan eyidse:Bu ev ḳumāş barçası 42)menümdür dise.Ol ölgen kişinün 43)vereseleri eyidseler:Bu ev ḳumāşı 44)barçası ölgen kişinüñ idi diseler. 45)İmdi her ḳumāş kim ölgen kişige yarar 46)ıdı diri iken ol ölgen kişinüñdür.47)Her ne ḳumāş kim diri kişige yarar ol 48)diri kişinüñdür.Her ḳumāş kim 49)ikisine bile yarar ol ḳumāş ol 50)diri ḳalganuñdur,ölgenüñ veresesinün 51)degüldür.Kerek ise diri ḳalgan er olsun 52)kerek ise ḫatun olsun.Uşbu ikisinüñ 53)birisi ölüp birisi ḳaluban ıḫtılāf 54)idgenlerinde ḥüküm olduḳı kim eyid 55)dük,İmām Ebū Ḥanīfa ḳavlıdur,56)ancaḳ.Ammā Ebū Yūsuf ḳavlı dahı İmām 57)Mu-

ḥammad ḳavlı usda mundan[166] soñra eyid 58)gevüz.HİDĀYE

74a 1)İmām Ebū Yūsuf eyid /d/ i:Ḳaçan er ya ernüñ 2)ḫatunı ikisi-
nüñ birisi ölse.Daḫı birisi ḳalsa.Daḫı ol ölgenüñ veresesi çe-
kişse ol diri 4)ḳalġan birle diri ḳalġan eyidse:Uşbu evnüñ 5)
barça ḳumāşı menümdür dise.Ol ölgenüñ 6)veresesi eyidse:Bu ḳu-
maş barçası bu ölgenüñ 7)dür dise.İmdi her ḳumāş kim dirige ya-
rar diri 8)nüñdür.Her ḳumāş kim ölgene yarar ıdı ölgenüñ 9)dür.
Her ḳumāş kim ikisine bile yarar.İmdi İmām 10)Ebū Yūsuf eyiddi:
Er virgey ol ḫatuna ol 11)ḳumāşdan kim hem erge yarar hem ḫatu-
na yarar 12)ol ḳadar ḳumāş virgey kim anuñ kibi ḫatunı 13)ol ḳa-
dar ḳumaş birle cihiz iderler didi.14)Daḫı ol ḳumaşdan ne kim
ḳalsa ol dahı erüñ 15)didi.Velakin ol er anıṭ içer daḫı alur
didi.16)Kerek ise bu ıḫtılāf ṭalāḳ virdükinden soñra olsun 17)
kerek ise ikisinüñ birisi öldükinden soñra olsun.18)Ammā İmām
Muḥammad eyiddi:Her ḳumāş kim erge yarar 19)ol ernüñdür.Her
neme kim ḫatunlarġa 20)yarar ol ḫatunuñdur.Her neme kim hem 21)
erenlerge yarar,hem ḫatunlarġa yarar ol 22)erüñdür.Eger ol er
ölmiş olsa ol 23)erüñ vereselerinüñdür.Kerek ise bu ıḫtılāf 24)
idmek ṭalāḳ virdükinden sonra olsun kerek ise 25)ikisinüñ biri-
si öldükinden soñra olsun.Ammā 26)İmām Şāfiᶜī eyiddi daḫı İmām
Mālik eyiddi daḫı 27)İmām Züfer eyiddi:Ḳaçan er birle ḫatun ıḫ-
tılāf 28)idseler/ev ḳumāşında.Ol ḳumāş ikisinün arasında 29)dur.
Anuñ içün kim er birle ḫatun ikisi berāber 30)dür daᶜvī idmek
içre menüm elümdedür diyü.Ammā 31)İbnü Ebī Leylā eyiddi:Barçası
erüñdür ol ḫatunuñ ol tenüne keyecek ḳumāşıdur ancaḳ.Ammā Ḥa-
san-ı Baṣrī eyiddi:Barçası ol ḫatunuñ 32)dur.Ol erüñ ol tenü-
ne keyecek 33)ḳumāşı vardur ancaḳ didi.KĀFĪ

34)Ḳaçan ᶜaṭṭārlarnuñ ālātları 35)daḫı başmaḳçılarnuñ ālāt-
ları 36)bir ᶜaṭṭār birle bir başmaḳçınuñ 37)arasında olsa.Daḫı
ol ᶜaṭṭar daᶜvī 38)idse,eyidse:Uşbu ālātl/r/nuñ 39)barçası me-
nümdür dise.Ol 40)ᶜaṭṭār daḫı daᶜvī idse,eyidse:41)Uşbu ālāt-
larnuñ barçası 42)menümdür dise.İmdi 43)ol ālātlar ḥāl bu olsa
kim ol 44)ᶜaṭṭār birle ol başmaḳçınuñ 45)ikisinüñ elinde olsa.

İmdi biz 46)daḫı ol ālātlarnuñ buçuḳını 47)başmaḳçıya virürüz, buçuḳını ᶜaṭṭār48)ġa virürüz,yaᶜnī ol neme kim 49)ᶜaṭṭārġa yarar ᶜaṭṭārġa virmezüz.50)Daḫı ol neme kim başmaḳçıya 51)yarar başmaḳçıya virmezüz.52)Bel kim barçasınuñ buçuḳını birisine 53) virürüz,buçuḳını birisine virürüz.54)İmdi bu meseʾele birle er birle 55)ḫatun ev ḳumāşını çekişdükinüñ 56)arasında ne farıḳ vardur ? 57)Farıḳ izdegil. ŞERH-İ HİDĀYE

74b 1)Ḳaçan bir er birle ḫatunı çekişseler ev 2)ḳumāşında.Daḫı er eyidse:Bu evnüñ ḳumaşı barçası 3)menümdür dise.Ol ḫatun daḫı eyidse:Bu evnüñ 4)ḳumāşı barçası menümdür dise.Daḫı ḥāl 5) bu olsa kim er ḥür kişi olsa.Ḫatun ḳırnaḳ olsa.6)Ya ḫatun ḥür ḫatun olsa,er ḳul kişi olsa.7)Daḫı ikisi daḫı diri olsalar.İmdi ol ev 8)ḳumāşınuñ barçası ol er birle ḫatu/nu/ñ 9)ḳanḳısı ḥür ise anuñdur.Ammā ḳanḳısı kim ḳul 10)ısa ya ḳırnaḳ ısa anuñ nemesi yokdur ol 11)ḳumāşda.Bel kim barçası ḳanḳısı kim ḥür ise anuñ 12)dur.Anuñ içün kim ḥür kişinüñ eli ḳavīdur.13)Ammā ḳul kişi ḳırnaḳ kişi nemege mālik olmazlar.14)İmdi uşbu eyidgenimiz ol vaḳtındur kim ḳaçan 15)er birle ol ḫatun ikisi daḫı diri ḳalsalar.Ammā 16)ḳaçan ol ikisinüñ birisi ölse ,birisi diri ḳalsa.Ol 17)vaḳtın ol ḳumāşınuñ barçası ol diri 18)ḳalġanuñdur kerek ise ol diri ḳalġan ḥür kişi 19)olsun,kerek ise ḳul ya ḳırnaḳ olsun.İmdi uşbu 20)eyidgenimiz kibi ẕikir eyledi Hidāye Kitābında daḫı 21)Ṣadr-ı Şehīdnüñ Cāmiu's-Ṣaġīr Kitābında uşbu eyid 22)genimiz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur.Ammā İmām 23) Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında mükāteb ḳul 24)ḳaçan ḫatunı birle çekişseler ev ḳumāşında ya 25)ṣatmaḳa destūr virilmiş ḳul ḳaçan ḫatunı 26)birle çekişseler ev ḳumāşında.İmdi bu mükāteb 27)ḳuluñ daḫı bu tacirlike destūr virilmiş ḳuluñ 28) ḥükmi ḥür kişi kibidür.Ḳul kibi degüldür bu iki 29)imāmıñ ḳatında.Ammā İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ḳul kişi ḥükmi kibidür.

KĀFĪ

30)Ḳaçan mükāteb ḳul birle ol ḳulun̄ 31)ẖōcāsı çekişseler bir ṭavar içre .Ḫōcā 32)eyidse:Bu ṭavar menümdür dise.Ol ḳul 33)eyidse:Bu ṭavar menümdür dise.Daẖı ol 34)ṭavar ol mükāteb ḳul birle ol ẖōcānun̄ 35)elinde olsa.İmdi ol vaḳtın ḳāḍī ol ṭavarı 36)ikisine bile ḥüküm ider ortaḳlık.KĀFĪ

37)Ḳaçan er birle ẖatun kişi çekişseler 38)ev ḳumāşında. Daẖı ḥāl bu olsa kim ol er 39)birle ẖatunun̄ birisi tācirlike destūr 40)virilmiş ḳul ,ya ḳırnaḳ ,birisi ḥür 41)kişi olsa. İmdi her neme kim erge yarar 42)ol ḳumāş eründür.Her ḳumaş 43)ḳumāş kim ẖatuna yarar ol ḳumāş 44)ẖatunundur.Her ḳumāş kim ikisine 45)bile yarar.İmdi ol ḳumāş İmām 46)Ebū Ḥanīfa ḳatında ol ḥür kişinündür.47)Ol tācirlike destūr virilmiş 48)degüldür.Daẖı ol mükātebün̄ degüldür.49)Ammā İmām Ebū Yū-suf daẖı İmām Muḥammad 50)ḳatında tācirlike destūr virilmi-şün̄ 51)ḥükmi daẖı mükātebün̄ ḥükmi er 52)birle ẖatun ikisi daẖı ḥür olġanun̄ 53)ḥükmi kibidür. ŞERḤ-İ MECMAᶜ

75a 1)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse,eyidse:Uşbu menüm 2)elümde-ki ṭavar falān ġayıb kişinündür dise.3)Daẖı ol ıḳrār idgen kişi ıḳrār idgenden 4)soñra kine ıḳrār idse,eyidse:Uşbu me-nüm 5)elümdeki ṭavar falān ḥāżır kişinündür dise.6)Daẖı ol ġāyıb kişi kelse ol ıḳrār idgen 7)kişini kirtülese,eyidse: Bu ṭavar falān ḥāżır kişinün 8)dür dise.Ol vaḳtın ol ıḳ-rār idgen kişige 9) buyururlar.Ol ṭavarı virgil ol ḥāżır 10) kişige dirler. ŞERḤ-İ HİDĀYE

11)Ḳaçan bir kişi saġlıḳında ıḳrār idse,eyidse:12)Uşbu ṭavar falān kişinündür dise.Daẖı ol ıḳrār 13)idgen kişi saġsuz olsa.Daẖı saġsuz oldu 14)ḳından soñra ol ıḳrār olın-ġan kişi kirtülese 15)ol ıḳrār idgen kişini,yaᶜnī eyidse: Kirtü 16)sin,bu ṭavar menümdür dise.İmdi ol 17)kişinün̄ ıḳ-rārı ol saġlıḳında ıḳrār idgen[18] kibidür. ŞERḤ-İ HİDĀYE

19)Rasūlullah eyid/d/i bir kişige:Sen falān kişini bilür misin 20)didi,sordı.Dahı ol kişi eyiddi Rasūlullah'a:Nicam 21)bilür men didi.Dahı Rasūlullah eyiddi ol 22)kişige:Ol falān kişinün adını bilür misin,aslını 23)bilür misin didi.Dahı ol kişi eyiddi:Bilmez men 24)didi.Dahı Rasūlullah eyiddi ol kişige:Bes sen 25)ol falān kişini bilmez imiş/s/in didi. Bes biz bildük 26)Rasūlullah'mun uşbu sözinden kim kaçan bir kişi 27)anıt içse,eyidse:Men falān kişini bilmez men dise. Dahı hāl 28)bu olsa kim ol anıt içen kişi ol falān kişini yüzküre bilür olsa,velakin adını dahı aslını bilmez olsa. İmdi ol anıt içen kişi antında hanıs 29)olmaz.Bel kim antında kirtü olur. ŞERH-İ HİDAYE

30)Kaçan bir kişi dacvī idse,eyidse Bir kişi bir kişige: Uşbu 31)senün elündeki tavar menümdür dise.Dahı 32)ol dacvī olıngan kişi eyidse:Bu tavarı menüm 33)katumda falān gāyıb kişi vedicat kodı dise.Dahı 34)danuk durkuzsa vedicat kodukına,ya rehin ko 35)dukına,ya gāyıb kişiden gasıb idgenine. İmdi dacvī 36)idgen kişi birle dacvī olıngan kişinün arasında 37)çekişmek kesilür.Uşbu eyidgenimiz ol vaktında 38)dur kim ol vedicat kodı diyen kişinün 39)danukları danuklık virdüki vaktın eyidgey 40)ol vedicat koyan gāyıb kişinün adını eyid-41)gey,aslını eyidgey.Uşbu eyidgenimiz İmām 42)Muhammad kavlıdur.Ammā İmām Ebū Hanīfa katında 43)vedicat kodı diyen kişinün danukları 44)eyidseler:Ol vedicat koyan gāyıb kişini 45)yüzküre bilü/rü/z diseler.Kine ikisinün arasında 46)çekişmek kesilür.Ammā İmām Ebū Yūsuf 47)katında eger ol vedicat kodı diyen kişi 48)sālih kişi ise ol kişinün danukı işidilür. 49)Kaçan danuk ol vedicat koyan kişinün adını 50)bilse. Dahı aslını.Ammā kaçan ol vedicat 51)dur menüm katumda diyen kişi zagallık 52)birle hīla birle belgülü olsa,ol kişinün 53) danukı işidilmez.Ammā İbnü Şibrime eyiddi:54)Ol vedicatdur diyen kişi danuk durkuzmak 55)birle çekişmek kesilmez didi.Ammā İbnü 56)Ebī Leyla eyiddi:Bu tavar menüm katumda vedicatdur dimek birle çekişmek kesildi didi.Bu mes'elenün adı muham-

masadur.Anun içün bu mes'ele içinde biş ^c^ālımmun kavlı vardur.Bu mes'eleni iki kez yazdum.Anun içün kim bu yazdukumda katı açıldı.HİDAYE

75b 1)Kaçan eyidseler:Zevid ^c^amurnun üstine māl 2)da^c^vī iddi diseler.İmdi bilgil,ol zeyde 3)mudde^c^ī dirler.Ol ^c^amürge müdda^c^ā ^c^alevhi dir 4)ler.Ol mālga müdda^c^ā dirler.Ammā ol 5)mālga müdda^c^ā ^c^alevhi bihi didükleri hatādur.KĀFĪ

6)Keldük imdi müdde^c^ī diyü ol kişige eydürler 7)kim bir hakı vācıb idmeki izder kendüden özge 8)kişinün üstine.Dahı ol kāsıd idgen kişinün 9)huccatı yokdur.Ba^c^zılar munun kibi dimişler.KĀFĪ

10)Kaçan bir kişi bir kişinün üstine kādī meclisinden 11)özge virde da^c^vī idse.İmdi ol da^c^vī idgen 12)kişinün da^c^vısına cevāb virmeklik 13)lāzım olmaz ol da^c^vī olıngan kişinün üstine.KĀFĪ

14)Ba^c^zılar eviddiler kim müdde^c^ī oldur kim mustahık 15 olmagay ol da^c^vī idgeni mālga illā huccatı birle.Huccat didükümüz immā tanuk durkuzmakdur 17)ya ol da^c^vī olıngan kişi ıkrār idmek 18)dür.Mesela nite kim bir kişi da^c^vī iddi,evid-di 19 bir kişige: Uşbu senün elündeki menümdür 20)didi.İmdi ol da^c^vī idgen kişi ol tavarga 21)mustahık olmaz menümdür dimek birle hattā tanuk 22)durkuzmayınca,ya ol da^c^vī olıngan kişi ıkrār 23)idmevince.Ammā müdde^c^ī ^c^alevhi ol kişidür kim 24 ol da^c^vī olıngan mālga mustahık olgay kendünün 25)sözi birle hiç huccatsuz.Nite kim bir kişi 26)kaçan da^c^vī idse bir kişinün üstine,eyidse:Uşbu senün elündeki tavar menümdür dise. Dahı ol da^c^vī olıngan kişi evidmeklik birle 27)uşbu tavar menümdür dimeki birle 28)ol kişi ol tavarga mustahık olur. Niçe 29)kim özge kişi ısbāt idmese ol 30)tavar kendünün idükini.KĀFĪ

31)Ammā ol yukarukı eyidgenimiz kim müdde^c^ī 32)oldur kim kaçan da^c^vī idmeki 33)terik idse ol kişige elbetde kelgil 34) çekişgil dimezler.Müdda^c^ā ^c^alevhi 35)oldur kim kaçan çekişmeki 36)terik idse,elbetde kelgil,çekişgil 37)dirler.Bu söz sahīhdur.KĀFĪ

38)İmām Muḥammad eyiddi Aṣıl kitābda:Müdda^{c}ā ^{c}aleyhi 39) oldur kim inkār idgey 40)da^{c}vī olınġan mālġa.Ol dahı birisi 41)müdde^{c}īdür didi.Bu söz dahı ṣaḥīḥ 42)sözdür.KĀFĪ

43)Bu da^{c}vī bābında müdde^{c}ī birle 44)müdda^{c}ā ^{c}aleyhi arasında ne farıḳ 45)var ıduḳını bilmege/n/kişi ḳatı muḥtācdur. KĀFĪ

76a 1)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse,eyidse bir kişinüñ 2)üstine: Menüm senüñ üstüñde miñ aḥçam 3)vardur dise,bu sebebden bu sebebden dise.İmdi 4)uşbu da^{c}vī idgen kişige müdde^{c}ī dirler.5) Ol da^{c}vī olınġan kişige müdda^{c}ā ^{c}aleyhi dirler.6)Eger ol da^{c}vī olınġan kişi eyidse ol da^{c}vī 7)olınġan kişige:Men ol miñ aḥçayı saña ödedüm 8)dise.Buġur ol da^{c}vī olınġan kişi müdda^{c}ā ^{a}aleyhi 9)iken müdde^{c}ī olur.KĀFĪ

10)İmām Şāfi^{c}ī ḳatında da^{c}vī idgen kişinüñ 11)hīç danuḳı olmasa.Dahı ḳādī ol da^{c}vī olınġan 12)kişige anıṭ virse.Dahı ol da^{c}vī olınġan kişi anıṭ içmek 13)den ḳaçsa.Dahı ḳādī ol anıṭ ḳaytarġay,ol 14)da^{c}vī idgen kişige virgey.Eger ol da^{c}vī 15) idgen kişi anṭı içse ḳādī ol mālı alġay,16)ol da^{c}vī olınġan kişiden,virgey ol da^{c}vī 17)idgen kişige.Eger ol da^{c}vī idgen kişi dahı 18)anıṭ içmekden ḳaçsa.Ḳādī dahı ol/mālı virmegey 19)ol da^{c}vī idgen kişige.KĀFĪ

20)Ḳaçan da^{c}vī idgen kişi bir danuḳ durḳuzsa 21)ancaḳ.İki danuḳ durḳuzmaḳdan ^{c}ācız olsa.22)İmdi kine İmām Şāfi^{c}ī ḳatında ḳādī ḳaytarġay 23)anṭı ol da^{c}vī idgen kişige virgey.Eger ol 24) da^{c}vī idgen kişi anıṭ içse, ḳādī dahı ol kişige ol 25) da^{c}vī idgeni mālı ḥüküm idgey,virgey.Eger ol 26)da^{c}vī idgen kişi anıṭ içmekden ḳaçsa.Ol 27) ol ḳādī ol da^{c}vī idgen kişige neme buyurmaġay.Ammā bizim ḳatımızda ḳaçan ol da^{c}vī olınġan kişi ahıṭ içmekden ḳaçsa.Ḳādī ol 28)da^{c}vī idgen kişige ol da^{c}vī idgeni 29)mālı buyurur.KĀFĪ

30)Ḳaçan iki kişi bir atı çekişseler.31)Ol iki kişinüñ her birisi eyidse:32)Bu at menümdür,menüm milkimde 33)dise. Dahı ol kişinüñ ikisi dahı 34)danuḳ durġuzsa.İmdi ol 35) kişi kim at anuñ elindedür,ol 36)kişinüñ danuḳı işidilür.Ol 37)dışraḳı kişinüñ işidilmez.KĀFĪ

38)Kaçan iki kişi bir hatunı çekişse39)ler.Her birisi eyidse 91 hatun 40)içün:Menüm evdeşümdür dise.41)Dahı ol hatun ol ikisinüñ 42)birisi elinde olsa.Dahı ol iki kişinüñ 43)her birisi danuk durkuzsa kendünüñ 44)hatunı ıdukına.İmdi ol kişinüñ 45)danukı işidilür kim hatun anuñ 46)elindedür.KĀFİ

47)Kaçan iki kişi bir kırnakı çekişseler.48)Her birisi eyidse:Bu kırnak menümdür 49)men bu kırnakı müdebber kıldum dise.50)Dahı her birisi danuk durkuzsalar.51)İmdi ol kişinüñ danukı işidilür 52)kim kırnak anuñ elindedür.KĀFİ

76b 1)Li^cān içre anıt içişmek yokdur er birle 2)hatun kişi arasında.Li^cānuñ sūratı budur 3)kim hatun kişi kaçan erine eyidse:Sen maña 'Yā 4) zānī diyü sögdüñ,bizüm birle senüñ 5)arağda li^cān idişmek vācıb olup durur dise.6)Dahı ol er inkār idse.İmdi İmām Ebū Hanīfa 7)katında anıt içişmek yokdur.İmāmeyin katında anıt 8)içişmek vardur.KĀFİ

9)Kaçan bir kişi bir kişige bir neme bagışlasa.Dahı ol 10) bagışlağan kişi bagışladukından sonra kine kayıtıp 11)bahşīşı-nı almak izdese.Dahı ol bahşīş alğan 12)kişi eyidse:Men senüñ kardaşuñ men dise.Sen 13)menden kayıtıp bahşīşı almak yokdur dise.İmdi 14)ol kişi kim men senüñ kardaşuñ men didi,ol 15) kişi anıt içürür ol bahşīş virgen kişige kendü[illegible]inuñ 16)kardaşı degül idükine.Eger ol kişi anıt içse ol 17)virdüki bahşīşı kine alur.Eger anıt içmekden 18)kaçsa,ol virdüki malı kine alımaz,velakin kardaş 19)lıkı sābıt olmaz ol kişi anıt içmekden kaçmaklıkı 20)birle.KĀFİ

21)Eger bir kişi [illegible]eyidse bir kişige :Menüm elüm kesgil 22) dise.Dahı ol kişi kesse.Ol kesen kişinüñ üstine 23)neme lāzım olmaz illā bu kadar vardur kim ol 24)kişige halāl degüldür ol kişinüñ elini kesmek.KĀFİ

25)Kaçan bir kişi satun alsa iki kulı 26)bir yola,ya kaçan bir kişi satun alsa iki 27)kulı iki satuğ birle.Dahı ol iki kuluñ 28)birisini miñ hāl ahçaya alsa.Dahı birisini 29)miñ ahçaya alsa viresiye bir yilge degin.30)Dahı ol iki kuluñ birisi ^cayıblu çıksa.31)Dahı ol ^cayıblu çıkan kulı kaytarsa 32)ol

satan kişige dahı kaytardukından 33)sonra ol satun algan kişi da^c^vī 34)idse,eyidse:Uşbu sana kaytarganum 35)kulun bahāsı hāldur ol kul kim 36) menüm katumda kaldı,anun bahāsı 37) viresiyedür idi bir yilge degin dise.Dahı 38)ol satan kişi eyidse satun algan 39)kişige:Uşbu kaytardukun kulun bahāsı 40) müeccel idi bir yilge degin,ol 41)katunda kalgan kulun bahāsı hāl 42)dur didi.İmdi söz ol kulı 43)satan kişinün sözidür.Ol ikisi 44)anıt içişmek yokdur.Anun içün 45)kim ıhtılāf iddiler ecel içre.46)Kaçan ıhtılāf idmeklik ecel içre 47)olsa .Ol vaktın anıt içişmek yokdur.48)Nite kim yukaru bildürdük.KĀFĪ

77a 1)Kaçan bir kişi iki kulı bir satuğ birle satun 2)alsa yüz ahçaya meselā.Dahı ol satun algan kişi 3)ol iki kulı kabuż idse.Dahı kabuż idgenden 4)sonra ol iki kulun birisi ölse satun algan 5)kişi katında.Dahı ol satun algan kişi ol diri6 kulı dahı kaytarsa ol satan kişige ^c^ayıblu çıkdukı 7)sebebinden.Dahı ol diri kulnun kīmatında ıhtılāf 8)idseler.Meselā satun algan kişi eyidse:Uşbu diri kulun 9)kīmatı altmış ahçadur dise.Satan kişi eyidse:10)Uşbu diri kulun kīmatı kırık ahçadur dise.11)İmdi söz ol satan kişinün sözidür.KĀFĪ

12)Kaçan bir kişi satun alsa bir kişiden iki kulı.13)Bir kulı yüz altuna satun alsa,bir kulı iki yüz 14)altuna satun alsa.Dahı ol satan kişi ol iki kulun 15)bahāsını kabuż idse. Dahı kabuż idgenden sonra 16)ol satun algan kişi ol iki kulun birisini kine 17)kaytarsa ol satan kişige ol kul ^c^ayıblu çıkdukı 18)içün.Dahı kaytardukından sonra ıhtılāf idse 19)ler.Satun algan kişi eyidse:Bu menüm katumda 20)kalgan kulun bahāsı ahçadur,sana kaytarganum 21)kulun bahāsı altundur,mana altun kaytargıl dise.22)Satan kişi eyidse:Senün katunda kalgan kulun 23)bahāsı altundur,mana kaytargan kulun bahāsı 24)ahçadur,men sana ahça kaytarur men dise.İmdi 25)söz satun algan kişinün sözidür anıt içmek birle.KĀFĪ

26)Kaçan bir kişi iki kulı satsa bir kişige .27)Dahı satğandan sonra satan kişi 28)birle satun alğan kişi ikisi ıhtılāf 29)idseler.Satan kişi da^{c}vī idse,eyidse:30)Uşbu iki kulı sağa bir yola bir satuğ 31)birle satdum dise.Satun alğan 32) kişi eyidse:Uşbu iki kulı iki satuğ 33)birle satun aldum dise. İmdi 34)söz satun alğan kişinün sözi 35)dür anıt içmek birle.

KĀFĪ

36)Kaçan bir kişi bir kişige bir kırnak satsa.37)Dahı ol kırnak ölse.Dahı ol kırnakı 38)satan kişi danuk durkuzsa kim uşbu 41)kırnak uşbu satun alğan kişinün 42 katında öldi.Satun alğan kişi ol 43)kırnakı kabuż idgenden sonra dise 44)ler.Ol kırnakı satun alğan 45)kişi dahı danuk durkuzsa kim ol 46) danuklar danuklık virseler,47)eyidseler:Biz danukuz kim uşbu 48)kırnak satan kişinün katında öldi 49)satun alğan kişi kabuż idmezden 50)burun diseler.İmdi ol satan 51)kişinün danukını işidürler.KĀFĪ

77b ı)Kaçan bir kişi bir kişige bir kırnakı satsa.Dahı 2)satğanından sonra ıhtılāf idseler.Meselā 3)ol kırnakı satan kişi danuk durkuzsa.Ol 4)danuklar danuklık virseler kim eyidse 5)ler: Biz danukuz kim uşbu kırnakı uşbu satun 6)alğan kişi öldürdi satun aldukından sonra 7)diseler.Bes ol kişi ol kırnakı öldürdüki 8)kabuż idmek olur.Bes : kaçan ol kırnakı satun 9)alğan kişi öldürse.Ol kırnakun bahāsı ı0)ol satun alğan kişinün üstine lāzım olur.ıı)Dahı ol kırnakı satun alğan kişi ı2)danuk durkuzsa .Ol kişinün dahı danuk ı3)ları dahı danuklık virseler, eyidse/ler/:Biz da ı4)nukuz kim uşbu kırnakı satan kişi öldürdi ı5)henūz dahı satun alğan kişige virmezden burun ı6)dise. Ya^{c}nī kaçan satan kişi satğanı tavarı öldür ı7)se teslīm idmezden burun.Ol vaktın ol ı8)satuğ bozılur.Satun alğan kişi ol satan ı9)kişiden kine virdüki ahçayı alur.İmdi bu mes'elede 20) satan kişinün danukını işidmek yahşırakdur 2ı)satun alğan kişinün danukından.KĀFĪ

22)Kaçan bir kişi bir kırnakı satsa bir kişige.Dahı 23) ol satan kişi birle ol satun alğan kişi ikisi 24)ıhtılāf idseler meselā.Ol satun alğan kişi 25)danuk durkuzsa .Ol satun alğan kişinün danukı eyidse:26)Biz danuklık virürüz kim uşbu kırnakı uşbu 27)satan kişi öldürdi satğanı künden bir kün 28) sonradın diseler.Ol satan kişinün dahı danukları eyidseler: Biz danukuz kim satun alğan kişi satun aldukından 29)iki künden sonradın bu kırnakı 30)öldürdi diseler.İmdi danuk 31)ol satun alğan kişinün danukı 32)dur.KĀFĪ

33)Kaçan bir kişi bir kırnak satsa.34)Dahı ol satun alğan 35)kişi ol kırnakı kabuz idse.Dahı mundan 36)sonra ikisi ıhtılāf idseler.37)Dahı ol satun alğan kişi eyidse 38)satan kişige:Men kırnakı senden 39)satun aldukumdan sonra sen 40)ol kırnakı hatā birle öldür 41)dün,menüm senün üstünde 42)ol kırnakun kımatı tölendi,43)ketür kımatını virgil dise.Dahı 44)ol kişi danuk durkuzsa.45)Dahı ol kırnakı satan kişi 46)eyidse:Sen ol kırnakı menden 47)kabuz idgenünden sonra 48)sen öldürdün dise.Dahı ol 49)satan kişi dahı danuk dur 50)kuzsa.İmdi ol satun 51)alğan kişinün danukını işidür 52)kādī.Dahı ol kırnakun kımatını 53)alur ol satan kişiden.Dahı 54)virür ol satun alğan 55)kişige.KĀFĪ

78a 1)Kaçan bir kişi iki kırnakı satun alsa bir 2)kişiden min ahçaya meselā.Dahı ol iki kırnak 3)henüz satan kişi katında iken birisi öldürse 4)birisini.İmdi ol satun alğan kişi ol 5) diri kırnakı alsun min ahçaya,ya almasun.6)Bel kim min ahçayı alsun ol satan kişiden.KĀFĪ

7)Kaçan bir kişi bir kırnakı satun alsa bir kişiden.8)Dahı ol kırnakı ol satun alğan kişi kabuz 9)idmese.Dahı ol kırnak satan kişi katında 10)doğursa.Dahı doğurdukından sonra ol 11)kırnakdan doğan ol kırnakı öldürse,12)ya ol kırnak kendüden doğanı öldürse,13)İmdi ol kırnakı satun alğan kişi 14)tilese ol diri kalğanı alsun barça 15)bahāya,tilese virdüki bahāyı alsun.KĀFĪ

16)Kaçan bir kişi iki kırnakı satun alsa.Dahı 17) ol kırnakun birisi ölse ol satan 18)kişinün katında,İmdi ol satun alğan 19) kişi ol diri kalğan kırnakı alsun ol 20)iki kırnakun bahāsından ne kim bu diri 21)kalğana düşse.Ol ana düşen bahā birle 22)alsun

barça bahā birle almasun.KĀFĪ

23)Kaçan bir kişi satun alsa bir eşeki dahı arpayı 24) bir kişiden.Dahı ol eşek ol arpayı yise ol 25)satan kişinüñ katında. İmdi ol satun algan 26)kişi ol eşeki alur ol arpa bahāsı birle ol eşek bahāsından ne kim düşse ol eşeke anuñ birle alur.Barça bahā birle almaz.KĀFĪ

27)Kaçan bir kişi bir kişige bir kırnakı 28)satsa.Dahı ol satan kişi ol kır 29)nakuñ bahāsını kabuż idse.Ol 30)satun algan kişi ol kırnakı 31)kabuż idse.Dahı mundan soñra ol 32)kırnakı satan kişi eyidse:Uşbu kırnak 33)kim saña satdum,ol kırnak 34)zeydüñdür dise.Zeyid maña buyurdı 35)bu kırnakı satmaka dise. Dahı zeyid eyidse 36)ol satan kişige:Men bu kırnakı saña 37)satdum yüz altuna dise.Dahı men 38)ol yüz altunı kabuż iddüm dise. 39)Ol kırnak senüñ milküñ oldı,sen 40)kendü milküñi satdun,didi. İmdi 41)ol kırnak ol satun algan 42)kişinüñdür.Anuñ içün kim ikisi dahı 43) ıttıfak iddiler satuğ cāyız olmaka.KĀFĪ

44)Bir kişinün elinde bir kul var ıdı.Dahı 45)ol kul öldi. Öldükinden sonra 46)bir kişi da^{c}vı iddi .Ol kulı menüm 47)dür didi.Dahı ol kişi kim kul anun 48)elinde idi,ol kişi danuk durkuzdı 49)ol kulı kendü katında falan kişi vedi^{c}at 50) kodukına.İmdi ol kişiden çekişmek 51)kesilmez.KAFİ

78b 1)Kaçan bir kişinüñ elinde bir kul olsa.Dahı 2)bir kişi ol kuluñ közini çıkarsa.Dahı 3)ol kişi kim kul anuñ elindedür,ol köz 4)çıkargan kişigen ol kuluñ közi bahā 5)sını alsa.Dahı mundan soñra bir özge kişi 6)kelse.Ol kulı menümdür diyü da^{c}vī idse.7)Dahı ol kişi kim kul anun elindedür,ol 8)kişi danuk durkuzsa ol kulı kendünüñ 9)katında falān kişi vedi^{c}at kodukına.İmdi 10)ol da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısı 11)yokdur ne ol kul içre ne ol kul 12)nuñ közi bahāsı içre.KĀFĪ

13)Kaçan bir kişinüñ elinde bir kırnak olsa.Dahı 14)ol kırnak dogursa dahı ölse.Andan soñra 15)bir kişi kelse da^{c}vī idse eyidse:Şol senüñ 16)katuñda ölgen kırnak menüm kırnakum ıdı, 17)dahı ol kırnak menüm milkümde dogdı dise.18)Dahı ol da^{c}vī idgen kişi danuk durkuz19)sa.Dahı ol kişi kim kırnak anuñ elindedür,20)ol kişi dahı danuk durkuzsa kim falān 21)kişi bu kırnakı menüm katumda vedi^{c}at kodı 22)dogurmazdan burun diyü,

danuk durkuzsa.23)İmdi kādī hüküm ider ol kırnakuñ 24)kīmatını virgil diyü,ol menümdür diyü da^cvī 25)idgen kişige,velakin ol kādī hüküm idmez ol 26)kırnakuñ oğlını virgil diyü.KĀFĪ

27)Kaçan bir kişi bir ev satsa.Dahı ol 28)evnüñ iki şuf^ca dutar kişisi olsa.Dahı 29)ol ev satıldukını işidseler.Dahı şuf^ca 30)dutsalar.Dahı kādī bu ikisinüñ şuf^casına 31)hüküm idmezden burun ol şuf^ca duta 32)muñ birisi şuf^casını teslīm idse,33)ya^cnī eyidse:Men şuf^ca dutmakdan keçdüm 34)dise.İmdi kādī hüküm idgey ol 35)kişige kim şuf^casını teslīm idmedi 36)barça ev birle,ya^cnī ol şuf^casını teslīm 37)idmeyen kişi ol evnüñ barçasını alur 38)şuf^ca dutmak sebebinden kādī hükmi 39)birle.KĀFĪ

40)Kaçan bir kişi bir ev satsa.Dahı ol 41)evnüñ iki şuf^ca dutucu kişisi olsa.42)Dahı ol ev satıldukını işidseler.Dahı 43) şuf^ca dutsalar.Dahı kādī ol evni 44)ol ikisine hüküm idse şuf^ca dutmak 45)sebebinden.Dahı mundan soñra ol iki 46)şuf^ca dutan kişinüñ birisi şuf^casını 47)teslīm idse.İmdi ol vaktın ol 48) bir teslīm idmeyen kişi şuf^casını ol 49)kişi ol evnüñ ancak buçukını alur.50)Barçasını alımaz.KĀFĪ

79a 1)Bir kişi satun aldı bir kişiden bir evni 2)bir kulğa.Dahı ol satun alğan kişi ol 3)kulı teslīm iddi ol ev satan kişige. Dahı 4)hāl bu-y-ıdı kim ol satun alduki ev ol 5)satan kişinüñ elinde degül idi.Bel kim özge 6)kişi elinde idi.Dahı ol ev satun alğan 7)kişi keldi ol evni kabuż idmeke.Dahı eyiddi 8)ol kişige kim ev anuñ elindedür,ketür evni 9)maña teslīm idgil didi.Dahı ol kişi kim 10)ev anuñ elindedür,ol kişi eyiddi:11)Bu ev menümdür didi.Dahı mundan soñra 12)ol kişi kim ev anuñ elindedür,ol kişi 13)ol evi rehin kodı ol satun alğan 14)kişinüñ katında,ya ol evi satun 15)kişige bağışladı,ya ol evi ^cāriyete 16)virdi ol satun alğan kişige,ya ol 17)evi vedi^cat kodı ol satun alğan kişi 18)nüñ katında,ya ol evi kirige virdi 19)ol satun alğan kişige,ya ol satun 20)alğan kişi ol evi ğasıb iddi küç birle 21)aldı ol kişiden kim ev anuñ elindedür.22)İmdi uşbu mes'elelernüñ barçasında ol 23)ol ev satun alğan kişi kayıtıp almaz ol 24)kulı kim ev bahāsı virdi idi ol satan 25)kişiden.

Anun̄ içün kim ol kişinün̄ satun 26)alduḳı ev kendüye yitişdi.Bes ḳaçan ev satun 27)alġan kişige yitişse kul dahı ol satan kişige 28)sālım ḳalur.Bes ḳayıtıp ḳulı almaġay.Ammā 29)ḳaçan ol kişi kim ev anun̄ elinde idi,evi ḳayıtsa satun alġan kişinün̄ elinden alsa.Ol satun alġan kişi dahı ḳayıtġay 30)ol virdüki ḳulı alġay ol 31)satan kişiden.KĀFĪ

32)Ḳaçan bir kişi bir evi satun 33)alsa bir ḳulġa.Dahı ol satun 34)alġan kişi ḳulı virse ev satana.35)Dahı evi kendü alsa.Dahı mundan 36)sonra ol evnün̄ buçuḳı 37)bir özge kişinün̄ çıḳsa,satan 38)kişinün̄ çıḳmasa.İmdi ol 39)satun alġan kişi tileklüdür,40)tilese ol evnün̄ buçuḳını alsun 41)ol ḳulun̄ buçuḳına,tilese satuġı 42)bozsun.Ammā ol ev satan 43)kişinün̄ hīç tileki yokdur.KĀFĪ

44)Ḳaçan bir kişi bir ev satun alsa 45)bir ḳulġa.Dahı her birisi ḳabuż 46)idişseler.Dahı andan sonra ol 47)evnün̄ buçuḳı bir özge kişinün̄ 48)çıḳsa.Ol ḳulnun̄ dahı buçuḳı 49)bir özge kişinün̄ çıḳsa.İmdi 50)ikisi dahı tileklüdür,tileseler 51)buçuḳ evi buçuḳ ḳulġa alış 52)sunlar,tileseler satuġı boz 53)sunlar.

KĀFĪ

79b 1)Ḳaçan zeyid meselā bir evni satun alsa 2)^{c}amurdan bir ḳulġa.Dahı zeyid ol evni 3)ḳabuż idse.Dahı ^{c}amur ol ḳulı ḳabuż idse4)Dahı ḳabuż idişgenden sonra ol ev 5)nün̄ buçuḳı bir özge kişinün̄ çıḳsa ,bar 6)çası ^{c}amurnun çıḳmasa.Dahı ol ḳulnun̄ 7)dahı buçuḳı bir özge kişinün̄ çıḳsa ,bar 8)çası zeyidnün̄ çıḳmasa.İmdi ol zeyid 9)dahı ol ^{c}amur dahı tileklü dururlar,tilese 10)ler ol ḳulun̄ buçuḳına ol evnün̄ 11)buçuḳını alurlar,tileseler satuġı bozar 12)lar.Eger evnün̄ buçuḳı özge kişi 13)nün̄ çıḳduḳından sonra ol özge kişi 14)ol evnün̄ buçuḳını ol zeyidge baġışlasa,15)ya ol özge kişi ölse.Dahı ol zeyid ol 16)evnün̄ buçuḳını mīrās yise,ol kişiden.17)Ol vaḳtın ol zeyidnün̄ tileki ḳalmaz,velā18ḳin ol ^{c}amur tileklüdür,tilese evnün̄ 19)buçuḳını virür ḳulnun̄ buçuḳına,tilese satuġı 20)bozar.Eger ol ḳulnun̄ dahı buçuḳı 21)özge kişinün̄ çıḳduḳından sonra ol 22)özge kişi ol ḳulnun̄ buçuḳını ^{c}amürge 23)baġışlasa,ya ol özge kişi ölse.Dahı ol 24)^{c}amür ol ḳulnun̄ buçuḳını mīrās yise 25)ol özge

kişiden.İmdi ol vaḳtın ol 26)ᶜamurnuñ tileki ḳalmaz,velakin ol zeyid 27)tileklüdür,tilese ḳulnuñ buçuḳını virür ev 28)nüñ buçuḳına,tilese satuġı bozar.KĀFĪ

29)Bir kişi ḳaçan danuḳ durḳuzsa 30)bir kişinüñ üstine.Dahı ol kişinüñ danuḳ 31)ları danuḳlıḳ virseler,eyidse 32)ler: Biz danuḳuz kim uşbu kişi uşbu 33)bizi danuḳ dutan kişinüñ ġāyıb ḳulınuñ 34)közini çıḳardı diseler.İmdi ol 35)kişinüñ danuḳları işidilmez ol 36)ġāyıb ḳul ḥāżır olmadın.KĀFĪ

37)Ammā ḳaçan bir kişi ıḳrār idse,eyidse:38)Men uşbu daᶜvī idgen kişinüñ ġāyıb 39)ḳulınuñ közini çıḳardum dise.40)Ol közini çıḳarduḳum ḳul uşbu 41)daᶜvī idgen kişinüñ milkidür dise.42) İmdi ol vaḳtın ol ıḳrār idgen 43)kişinüñ üstine ḳāḍī hüküm ider 44)ḳuluñ közi ḳīmatını virgil diyü.KĀFĪ

45)Ammā ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir 46)kişinüñ üstine,eyidse:Sen şol 47)menüm ġāyıb igdişimün közini 48)çıḳarduñ dise.Daḫı ol daᶜvī 49)idgen kişi danuḳ durḳuzsa.50)İmdi ol vaḳtın ḳāḍī ḥüküm ider 51)ol daᶜvī olıngan kişinüñ üstine ol 52)igdişnüñ ḳīmatınuñ dörüt ülüşde bir 53)ülüşini virgil diyü.KĀFĪ

80a 1)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ 2)üstine,eyidse: Sen şol menüm kiçigez ġāyıb 3)ḳulumuñ közini çıḳarduñ dise. Daḫı ol 4)daᶜvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa,5)Ol vaḳtın ḳāḍī ol daᶜvī olıngan kişi 6)üstine ḥüküm ider ol ḳulnuñ közi 7)nüñ bahāsını virgil diyü ol daᶜvī 8)idgen kişige.KĀFĪ

9)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ atına binse ol 10)eyesinüñ destūrınsuz,ol kişi ol ata 11)minmek birle ol atı ġasıb idmiş olur.KĀFĪ

12)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ döşeki üstine otursa 13)ol döşek eyesinüñ desturınsuz.İmdi 14)ol kişi ol döşek üstine oturmaḳ birle 15)ol döşeki ġasıb idmez.KĀFĪ

16)Ḳaçan iki kişi bir canlu ṭavārı çekişseler.17)Her birisi eyidse:Menümdür dise.Daḫı ol 18)ṭavaruñ üstinde ol çekişgen kişinüñ yüz 19)batman yüki olsa.Ol daḫı bir çekişgenün 20)elli bitmen yüki olsa.İmdi ol ṭavaruñ 21) buçuḳı birisinüñdür.Daḫı buçuḳı birisinüñdür.22)Yük az olduḳına çoḳ olduḳına iᶜtibār yoḳdur.KĀFĪ

23)Kaçan iki kişinün arasında bir dıvār olsa.Dahı 24)ol dıvarı ol iki kişi çekişseler.Her birisi 25)eyidse:Ol dıvār menümdür dise.Dahı ol dīvārun üstinde ol bir çekişgenün üç agaçı düşmiş olsa.Dahı birisinün dahı 26)üç agaçı olsa.İmdi ol dıvār ol 27)iki çekişgen kişinün arasında buçuk 28) buçukadur. Ammā üç agaçdan artukda 29)ne kadar yukaru kidse üç agaçlu 30 birle üç agaçdan artuklu berāber 31)dür,hattā eger ol da^c vī o-lıngan 32)dıvārda bir çekişgen kişinün üç 33)agaçı olsa.. Ol dahı bir çekişgenün 34)on agaçı olsa.Ol dıvār ikisinün 35) arasında buçuk buçukadur.Eger 36)ol dīvārnun üstinde ol 37)bir çekişgenün on agaçı olsa.38)Ol dahı bir çekişgenün bir 39)yalguz agaçı olsa ancak.İmdi 40)ol on agaç eyesinün ol on 41) agaç altındakı dıvārdur.Ol 42)bir agaç eyesinün agaçı altındakı 43)dıvārdur.İmām Ebū Hanīfa'dan 44)rivāyet olındı kim ol bir agaç 45) eyesi birle on agaç eyesinün arasında 46)ol dıvār buçuk buçukadur.Ikrār 47)Kitābında eyiddi:Ol dıvār barçası 48) ol on agaç eyesinündür illā ol 49)bir agaç altındakı yir ol bir agaç 50)eyesinündür illā ol bir agaç 51)eyesine agaçunı kötürgil dimez 52)dıvārdan ol on agaç eyesi.KĀFĪ

80b 1)^c Alkama kim Vāyıl oglıdur,rivāyet kıldı ata 2)sından.Atası eyiddi:Bir kişi Hadara mavıtnun 3)ilinden keldi.Dahı bir kişi Kinde ilinden 4)keldi.Dahı ol ikisi Tanrı Rasūlınun 5)katına keldiler.Dahı çekişdiler.Ol 6)Hadaramavutdan kelgen kişi eyidi:Ya Rasūla 7)llahi uşbu Kindelü kişi menüm yirümi elümden 8) aldı küç birle didi.Dahı ol kindelü 9)kişi eyiddi:Ya Rasūlallahi,yir menüm yirüm 10)dür didi.Menüm elümdedür didi.11)Uşbu da^c vī idgen kişinün ol yirde 12)hīç hakı yokdur didi.Dahı mundan 13)sonra Tanrı Rasūlı eyiddi ol da^c vī idgen kişige:Senün damukun var mıdur 15)didi,Yir senün idükine didi.Dahı ol 16)da^c vī idgen kişi eyiddi:Yokdur didi.17)Dahı Tanrı Rasūlı eyiddi:Ol kişi bes 18)anıt içsün senün içün didi.Dahı ol 19)Hadaramavutdan kelgen kişi eyiddi:Ya Rasūla 20)llahi,uşbu inkār idgen kişi fācır kişidür 21)anıt içmekden kayırmaz didi.Hīç neme 22)den saklanmaz didi.Dahı Tanrı Rasūlı 23)eyiddi ol da^c vī idgen kişige :Hīç sana 24)neme yokdur ol inkār idgen kişiden 25)illā ol in-

kār idgen kişi anıt içmek 26)vardur ancak didi.İmdi Rasūlullah-27)nun uşbu sözinden bilindi kim işidilmez 28)i...miş hiç hak içre illā iki er danukı ya bir 29)er iki hatun kişi danuklıkı .Dahı Rasūlullahnun bu sözinden bilindi kim da^{c}vī idgen kişige hiç anıt içmek 30)yok ımış.Ol da^{c}vī idgen 31)kişi hiç nemege mustahık olmaz ımış 32)illā danuk durkuzmak birle.33)Dahı Rasūlullahnun uşbu eyid 34)genimiz hadīsiden ma^{c}lūm oldı 35) kimikim da^{c}vī idgen kişi kaçan 36)kaçan bir danuk bulsa.Bir danuk 37)içün dahı anıt içüp ol da^{c}vī 38)idgeni nemeni almaz ımış.İmdi 39)bilgil kim cayızı degüldür kādıya 40)bir danuk birle dahı anıt içmek 41)birle hüküm idmeklik Ka^{c}bını 42)katında dahı İbrahīm Naha^{c}ī katında 43)dahı İbnü Şibrime katında dahı 44)İbnü Ebī Layla katında dahı bizim 45)^{c}ālımlarnun barçası katında.LUBĀB Fİ'L-CEM^{c}İ BEYNE'S-SUNNETİ VE'L-KİTĀB

46) Rasūlullah eyiddi: Eger kişiler 47)virilgey idi da^{c}vī idmeki birle 48)kişiler da^{c}vī idgey idi kişi49)lernün kanların da^{c}vī id 50)gey idi,dahı malların da^{c}vı 51)idgeyler idi,velakin anıt 52)içmek da^{c}vī olıngan kişi 53)üstinedür didi.Bes anıt içmek 54)yok ımış ebedā illā da^{c}vī olıngan kişi 55)nün üstine.LUBĀB Fİ'L-CEM^{c}İ BEYNE'S-SÜNNETİ VE'L-KİTĀB

81a 1)Kaçan bir kiçigez oğlan kim tiline ne söz keldü 2)kinün ma^{c}nısını bilür olsa.Dahı ol oğlan eyidse:3)Men falān kişinün kulı men dise.Ol kişi 4)kim ol oğlan anun elindedür,ol eyidse:5 Bu oğlan menüm kulumdur dise.Ol falān kişinün kulı degüldür dise.İmdi ol 6)oğlan kulıdur ol kişinün kim oğlan 7)anun elindedür.KĀFİ

8)Kaçan zeydün elinde bir ev olsa.Dahı kelse bekir 9)da^{c}vī idse,eyidse:Uşbu senün elündeki 10)ev menümdür dise.:Atamdan miras yidüm 11)dise. Dahı ol bekir danuk durkuzsa.Dahı 12)ol zeydün kardaşı dahı danuk durkuzsa 13)kim ol zeydün elindeki ev kendünün birle 14)zeydün idükine atalarından mīras yidük-15)lerine.Dahı zeyid inkār idse ,Ol bekirge 16)dahı ol kardaşına dahı.İmdi ol evnün dörüt 17)ülüşde bir ülüşi ol zeyidnün kardaşınun 18)dur.Ol evnün üç ülüşi bekirnündür.KĀFİ

19)Bir kişinüñ elinde bir oğlan varıdı.Dahı ol 20)oğlan ol kişinüñ milkinde doğdı-y-ıdı.Dahı ol 21) kişi ol oğlanı şatmak izder idi.Dahı ol 22)şatun alğan kişi korkar kim şatun aldukından 23)sonra ol şatan kişi kelgey,da^c^vī idgey 24) ol oğlanı menden doğdı digey.Dahı satuğı boz25)ğay.Dahı ol şatun alğan kişi hile idmek 26)izder kim ol şatan kişi satun alğan kişige da^c^vı idse,da^c^vusı işidilmegey.Satuğ dahı bozulmağay.İmdi İmām Ebū Hanīfa katında hīle nedür? 27)Hīle oldur kim ol 28)satun alğan izdegey 29)ol şatğan kişiden hattā 30) ol şatğan kişi ıkrār 31)idgey kim uşbu saña 32)şatğanım kul şol 33)menüm ğāyıb kulumnuñ 34)oğlıdur digey.İmdi ol şatan 35)kişi uşbunuñ kibi ıkrār id 36)genden sonra ol oğlanı mendendür 37)diyüp da^c^vī idgeni işidilmez kerek ise 38)ol ğāyıb kul kelsün ol hocā 39)sını kirtülesün,kerek ise 40)yalğanlasun.KĀDĪHĀN

41)Bir hīle dahı budur kim barça ^c^ālım42)larnuñ kavlınca bu hīle cayızdur.43)Ol hīle oldur kim ol kul 44)satun alğan kişi izdegey 45)ol şatan kişiden hattā ol satan 46)kişi ıkrār idgey,eyidgey:Uşbu şatğa 47)num oğlan menüm ölgen 48)kulumuñ oğlıdur digey.Kaçan munuñ 49)kibi ıkrār idse.Mundan sonra ol 50)şatan kişi eyidgeni,bu oğlan menden 51)dür digeni, işidilmez barça ^c^ālımlar 52)katında.KĀFĪ

81b 1)Kaçan bir kişi bir kırnak azād idse.Dahı 2)ol kırnak azād oldukından sonra murtad 3)olsa.Dahı ol kırnak varsa yağı kafir iline 4)yitişse.Dahı andan sonra müsülmanlar yağı kāfir 5)iline varsalar.Dahı ol murtad olğan kırnakı 6)yesīr alsalar.Dahı kine ol kırnakı azād idse 7)ol yesīr alğan kişi. Dahı ol kırnak ölse.8)İmdi ol kırnakuñ mīrāsını ol sonrakı 9)azād idgen hocāsı alur.Evvelki ho10)cāsı almaz.KĀFĪ

11)Bir hatun kişinüñ eri seferge kidip durur 12)ıdı.Dahı hatun kişige habar virdiler .13)Erüñ öldi didiler.Yalgan habar virdiler.14)Dahı ol hatun^c^ıdda dutdı.Dahı ol hatun 15)-nuñ ^c^ıddası tamām oldı.Dahı ol hatun bir özge 16)kişige dahı evlendi.Dahı ol sonrakı er katında 17)doğurdı.Dahı mundan sonra ol hatunuñ 18)evvelki eri keldi.İmdi ol hatunuñ doğur-

dukı 19)oglan ol evvelki erdendür.Sonrakı erden 20)degüldür. Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Hanīfa katında 21)ne halda kerek ise olsun.Anun içün kim oğlan döşek 22)nündür.Döşek evvelki eründür.Anun içün kim 23)evvelki erün döşeki durup durur. Nikāhı şahīh durur.24)Sonrakı erün nikāhı fāsıddur.İmām Ebī Yūsuf 25)eyiddi:Eger ikinçi er evlengeni vakıtdan ol hatun 26)doğurganı vakta degin altı aydan eksük olsa ol 27) oğlan evvelki eründür.Eger altı aydan 28)artuk olsa.Ol oğlan ikinçi erdendür.Evvelki erden değüldür.İmām Muhammad eyiddi:Eger ikinçi er ol hatuna katılmaka başladukı vakıtdan 29)ol oğlan doğdukı vakta degin iki 30)yilden eksük olsa oğlan 31)evvelki erdendür.Eger iki yil 32)kadar olsa, ya dahı artuk olsa ol 33)oğlan ikinçi erdendür.KĀFĪ

34)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige :Senün 35)mende min ahçan vardur dişe.36)Dahı ol ıkrār olıngan kişi eyidse:37)Menüm sende hiç ma/lu/m yokdur 38)dişe.Andan sonra ol ıkrār olıngan 39)kişi eyidse ol yirde durur iken:40) Belī menüm sende min ahçam var 41)dur dise.İmdi ol kişinün ol 42)kişi üstine hiç nemesi yokdur.KĀDĪHĀN

43)Kaçan sen bir kişinün elinde bir māl 44)körsen. Dahı ol māl kim 45)ol kişinün elindedür,kul kır 46)nak olmasa.Özge māl olsa.İmdi 47)sana cayızdur kim danuk 48) lık virgeysin ol māl ol 49)kişinündür diyü.Anun içün kim 50)ol māl ol kişinün elinde olmak 51)lıkı delālet ider kim ol tavar ol 52)kişinün idükine.KĀDĪHĀN

(1) Ammā kaçan sen bir kişinüñ elinde kul kırnak (2) körseñ saña cāyiz degüldür kim danuklık (3) virgey sen ol kul kırnak ol kişinüñ (4) idükine. Anuñ içün kim olur kim hürr kişi dahı (5) kişige kulluk ider kul kişi kibi. Hattā (6) eger sen bilseñ kim ol kulluk idgen (7) kişi kul ise saña cāyizdür kim danuklık (8) virgeysin ol kul ol kişinüñ milki idükine. 'ATTĀBĪ

9) Ammā kaçan danuk eyidse kim biz danukuz kim 10) uşbu tavar uşbu kişinüñdür. Anuñ içün 11) kim bu tavar biz munuñ elinde kördük, dise- 12) ler, ol kişilernüñ danuklıkları işidilmez. 13) Ammā kaçan danuklar bir tavarı bir kişinüñ 14) elinde körseler dahı eyidseler: biz danuklık 15) virürüz kim uşbu tavar uşbu kişinüñdür, 16) diseler ol danuklıklarnuñ danuklıkları 17) işidilür. KĀDĪHĀN

18) Kaçan bir Nasrānī kişi ölse dahı ol Nasrānīnüñ 19) hatunı Müsülmān oluban kelse dahı ol hatun eyidse:20) men bu Nasrānī öldükinden sonra Müsülmān oldum, 21) dise dahı ol Nasrānīnüñ vereseleri eyidseler: 22) sen Müsülmān olduñ Nasrānī ölmezden burun, 23) diseler. İmdi söz ol Nasrānīnüñ verese- 24) lerinüñ sözidür. Ol hatunnuñ sözi 25) işidilmez. dahı ol hatun ol Nasrānīden mīrās 26) yimez. Ammā İmām Züfer katında söz ol hatun sözidür. Ol hatun ol Nasrānīden mīrās yir. 'ATTĀBĪ

27) Kaçan bir Müsülmān kişi ölse dahı ol 28) Müsülmānnuñ mürted olgan hatunı kelse 29) dahı ol hatun eyidse: men Müsülmān idüm 30) erüm öldüler vaktın. Maña erümden mīrās 31) degir, dise. İmdi ol hatunuñ sözi 32) işidilmez. dahı mīrās yimez. KĀDĪHĀN

33) Kaçan bir Müsülmān kişinüñ bir Nasrānī 34) hatunı olsa dahı ol Müsülmā(n) olsa dahı 35) ol Nasrānī hatun Müsülmān oluban 36) kelse dahı ol hatun eyidse: men bu 37) erüm öldükinden burun Müsülmān 38) oldum, dise dahı ol Müsülmānnuñ 39) vereseleri eyidseler: sen erüñ 40) öldükinden sonra Müsülmān olduñ 41) diseler. İm-

di söz ol verese- 42)ler sözidir. Ol hatunuñ 43) sözi işidilmez. KĀDĪHĀN

44) Kaçan kādī bir tavarı bir kişinüñ 45) elinde körse hüküm idgeni vaktın 46) İmdi halāldur ol kādıya 47) hüküm idmeklik. Nitekim 48) halāl ıdı şāhide danuk 49)lık virmeklik. KĀDĪHĀN

82b 1) Kaçan bir kişi vedī'at kosa bir kişinüñ 2) katında yüz ahça meselā dahı ol kişi ol 3) yüz ahçayı kendünüñ ahçasına katışdursa 4) ya bir kişi bir kişinüñ katında vedī'at 5) buğday kosa dahı ol kişi ol buğdayı kendünüñ 6) buğdayına katışdursa, ya bir 7) kişinüñ katında koz kosa dahı ol kişi ol 8) kozı kendünüñ kozına katışdursa, ya 9) bir kişi bin kişinüñ katında sirke kosa dahı 10) ol kişi ol sirkeyi kendünüñ sirkesine 11) katışdursa, ya bir kişi bir kişinüñ katında 12) yağ kosa dahı ol yağı ol kişi kendü yağına 13) katışdursa meselā ol yağnuñ cinsine katışdur- 14)sa, meselā koz yağını koz yağına katışdursa saru 15) yağı saru yağa katışdursa. İmdi uşbu mes'ele- 16)lernüñ barçasında ol vedī'at koyan kişi- 17)nüñ hakı kesilür. Ol vedī'at koduku tavardan 18) dahı ol karışdurğan kişi żamān çeker. Ol 19) vedī'at koyan kişige ol karışdurdukı tavar 20) kibi tavarı uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Hanīfa 21) katındadur. Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad 22) katında ol vedī'at koyan kişi tileklüdür. 23) Tilese żamān çekdürsün ol kodukı tavar kibi 24) tavarı tilese ol vedī'at koyan kişi ortak 25) olsun ol karışdurğan kişige ülüşi kadarınca. 'AT-TĀBĪ

26) Ammā kaçan bir kişi bir kişinüñ katında 27) sirke kosa dahı ol kişi ol sirkeni 28) yağa katışdursa, ya bir kişi bir kişi- 29) nüñ katında koz yağı vedī'at kosa 30) dahı ol kişi ol koz yağını payam 31) yağına katışdursa, ya'nī cinsinden 32) özge yağa ka-

tışdursa. İmdi barça 33) 'ālimlerimiz ḳatında ol vedī'at 34) ḳoyan kişinüñ ḥaḳı kesilür. Ol vedī'at 35) ḳoduḳı ṭavardan daẖı ol ḳarışdur- 36)ğan kişi żamān çeker. Ol ḳarışdur- 37)duḳı ṭavar kibi ṭavarı ol vedī'at 38) ḳoyan kişige. 'ATTĀBĪ

39) Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳatında 40) buğday vedī'at ḳosa daẖı ol kişi 41) ol buğdayı arpağa ḳatışdursa, ya bir kişi bir kişinüñ ḳatında arpa 43) vedī'at ḳosa daẖı ol kişi ol 44) arpayı buğdayğa ḳatışdursa. 45) İmdi vedī'at ḳoyan 46) kişinüñ ḥaḳı kesilür. Ol vedī'at 47) ḳoduḳı ṭavardan daẖı ol vedī'at 48) ḳonılğan kişi żamān çeker ol 49) ḳatışdurduḳı ṭavar kibi ṭavarı 50) ol vedī'at koyğan kişige. 'ATTĀBĪ

83a 1) Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳatında sen birle 2) aḫça vedī'at ḳosa daẖı ol kişi ol aḫçayı 3) kendü aḫçasına ḳatışdursa eridmek birle 4) ya'nī kendü aḫçası birle ol vedī'at ḳoyulğan 5) aḫçayı sızursa ikisini ḳatışduruban. İmdi 6) kine İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol ḳatışdur- 7)ğan kişi żamān çeker. Ol aḫça eyesine ol 8) ḳatışdurduḳı aḫça ḳadar aḫçayı. Ammā İmām 9) Ebū Yūsuf ḳatında eger ol vedī'at ḳo- 10)nılğan aḫça köp ise ol ḳarışdurğan 11) kişinüñ aḫçasından ol vaḳtın ol 12) sızurulğan kümiş barçası ol vedī'at 13) ḳoyğan kişinüñdür daẖı ol vedī'at ḳoyan 14) kişi żamān çeker. Ol ḳatışdurğan kişige 15) ol ḳatışdurğan kişinüñ aḫçası ḳadarınca 16) aḫçayı. Eger ol vedī'at ḳonılğan kişinüñ 17) aḫçası çoḳ ısa ol vedī'at ḳoyan kişinüñ 18) aḫçasından ol sızurulmış kümiş barçası 19) ol ḳatışdurğan kişinüñdür daẖı ol 20) ḳatışdurğan kişi żamān çeker. Ol vedī'at 21) ḳoyan kişige ol vedī'at ḳoduḳı aḫça ḳadar 22) aḫçayı İmām Muḥammad ḳatında ol ve- 23)dī'at ḳoyan kişi tilese ortaḳ olur ol 24) ḳatışdurğan kişige tilese żamān çekdürür 25) uşbu mes'elenüñ aṣlı süd emzürmek mes'elesi- 26)dür, ya'nī ḳaçan ḳaçan iki ḫatunuñ südi ḳarışsa birisi 27) birisine daẖı ol südi bir süd emer oğlana emzür- 28)seler. İmdi İmām Ebū Yū-

suf ḳatında ol 29) iki ḫatunuñ ḳanḳısınuñ ḳim südi çoḳ ıdı-y-ısa ol oġlanuñ emmeki ol südi çoḳ ḫatundan s̱ābit olur. Ol südi 30) az ḫatundan s̱ābit olmaz. Ammā İmām 31) Muḥammad ḳatında ol oġlancuḳuñ 32) emmeki ol iki ḫatundan ikisinden 33) bile s̱ābit olur. 'AT-ṬĀBĪ

34) Ḳaçan bir kişi ölse daḫı ol ölgen 35) kişinüñ iki mīrās̱ yir kişisi ḳalsa 36) daḫı ol iki mīrās̱ yir kişiler danuḳ- 37)lıḳ virseler, eyidseler: biz danu- 38)ḳuz kim uşbu falān kişini vasī ḳıldı 39) şol ölgen kişi diseler. İmdi 40) ḳıyas budur kim ol iki kişinüñ 41) danuḳlıḳı işidilmez. Velekin 42) istiḥsān budur kim ol ikisinüñ 43) danuḳlıḳı işidilür. Uşbu danuḳ 44) işedildüki ol vaḳtındur kim 45) ol falān kişi da'vī idgey 46) meni ol ölgen kişi vasī 47) ḳıldı, digey daḫı ol 48) ölgen kişinüñ öldüki belgülü 49) olġay ḫalāyıḳ arasında ol 50) vaḳtın istiḥsān budur kim 51) ol ikisinüñ danuḳlıḳını 52) işidirler. Eger ol kişinüñ 53) öldüki belgülü olmasa, ya ol 54) kişi men vasī men diyü da'vī id- 55)mese ol iki veres̱enüñ danuḳlıḳını işidmezler. 'ATTĀBĪ

83b 1) Ḳaçan bir kişi ölse daḫı ol ölgen kişi 2) vasıyyet idse eyidse, menüm mālumuñ sülüs̱i 3) falān kişinüñ daḫıfalān kişinüñ olsun dise 4) ölüm saġsuzlıḳında vasıyyet idse daḫı 5) ol kişi ölse daḫı öldükinden soñra 6) ol iki kişi kim anlarḳa sülüs̱ mālını 7) vasıyyet iddi, ol ikisi danuḳ- 8)lıḳ virseler, eyidseler: biz danuḳ- 9)lıḳ virürüz kim ol ölgen kişi uşbu 10) falān kişini vasī ḳıldı, diseler daḫı 11) ol falān kişi daḫı da'vī idse, eyidse 12) eyidse ol ölgen kişi meni vasī 13) ḳıldı, dise daḫı ol kişinüñ öldüki 14) belgülü olsa ḫalāyıḳ arasında. İmdi ol 15) vaḳtın ol iki kişinüñ danuḳlıḳı 16) ḳıyās budur kim işidilmegey. Velekin 17) istiḥsān budur kim anlarnuñ danuḳ- 18)lıḳı 18)lıḳı işidilür. Eger ol kişinüñ öldüki 19) belgülü olmasa ḫalāyıḳ içre, ya ol kişi 20) da'vī idmese, "men vası men" diyü ol 21) vaḳtın ol iki kişinüñ danuḳlıḳı 22)

23) Ḳaçan bir kişi ölse daḫı iki kişinün ol 24) ölgen kişinün üstinde mālları var olsa 25) daḫı ol kişi öldükinden ṣoñra ol iki 26) kişi kim mālı vardur, ol ölgen kişinün 27) üstine ol iki kişi eyidse: "biz danuḳ- 28)lıḳ virürüz kim ol ölgen kişi uşbu falān kişini vaṣī kıldı", diseler daḫı ḥāl bu olsa kim ol falan kişi dahı da'vi 29) idse, eyidse: meni falān ölgen kişi vaṣī 30) kıldı, dise daḫı ol ḳişinün öldükini 31) belgülü olsa ḫalāyıḳ içinde. İmdi 32) ol vaktın ḳıyās bu-y-ıdı kim ol iki- 33)sinün danuklukını işidilmez. Velakin 34) ıstiḥsān budur kim işidilür. Eğer ol 35) kişinün öldü ki belgülü olmasa ḫalāyık 36) içinde , ya ol kişi meni vaṣī kıldı, diyü 37) da'vī idmese, ol vaktın, ol ikisinün 38) danuḳlıḳı işidilmez. 'ATTĀBī

39) Ḳaçan bir kişi ölse daḫı ol ölgen 40) kişinün iki kişi üstinde mālı olsa 41) daḫı ol iki boruçlu kişi danuḳ- 42)lıḳ virseler, eyidseler: biz 43) danuḳuz kim ol falān ölgen 44) ḳişi uşbu falān kişini vaṣī kıldı 45) diseler kerek . ise. İmdi ol iki boruçlu 46) kişinün danuḳlıḳları ḳıyās 47) budur kim işidilmez. Velakin 48) istıḥsān budur kim işidülür. 'ATTĀBİ

49) Ol kişinün öldüki belgülü olsun kerek ise belgüsüz olsun 50) ḫalāyık arasında daḫı kerekise ol kişi 'men vaṣı 51) men' diyü da'vī idse, nitekim yukaru 52) eyiddük kerekise men vasī degül men 53) disün, ol boruçlularun danuklıkını 54) işidür ḳādī bu mes'elede.

84a 1) Kaçan bir kişi ölse daḫı ol kişinün verese- 2)leri ḳalsa daḫı ol kişinün malı ḳalsa daḫı 3) ḳādī ol kişinün mālını ü- leşdürse, ol 4) kişinün vereselerinün arasında, ya 5) ḳaçan bir kişi ölse daḫı ol kişinün mālı 6) ḳalsa daḫı ol kişinün köp borçı ḳalsa daḫı 7) ḳādī ol kişinün mālını ol boruç eyeleri 8) arasında üleşdürse. İmdi ol ḳādī 9) ol vereselerden

żamān izdemegey 10) daḫı ol boruç eyelerinden żamān izdemegey
İmām Ebū Ḥanīfa katında. Ammā İmām Ebū Yūsuf 12) ḳatında daḫı
İmām Muḥammad ḳatında ḳāḍī ol 13) vereṣelerden daḫı ol boruç e-
yelerinden 14) żamān izdegey. Anuñ içün kim olġay 15) kim ol
ölgen kişinüñ bu vereṣeler- 16)den özge daḫı bir vereṣesi ol-
ġay. 17) Ol daḫı kelgey, mīrāṣ izdegey, ya 18) ol ölgen kişi-
nüñ bu boruç eyelerinden 19) özge bir boruçlusı daḫı olġay ol
daḫı 20) kelgey. Bu kişinüñ mālından izdegey 21) didiler. <u>'AT-
TĀBĪ</u>

22) Ḳaçan bir kişinüñ ḳulı ḳaçsa daḫı ol ḳulı 23) bir kişi
bulsa, ya ḳaçan bir kişinüñ ṭavarı 24) tas olsa daḫı ol ṭava-
rı bir kişi bulsa 25) daḫı bulduḳından ṣoñra bir kişi da'vī 26)
idse, eyidse: uşbu ḳul menümdür, dise, ya 27) eyidse: uşbu ṭa-
var menümdür, dise daḫı ol 28) da'vī idgen kişi danuḳ durḳuz-
sa, ol 29) ḳul kendünüñ idükine, ya ol ṭavar kendünüñ idükine.
İmdi ol kişi kim ol ḳulı buldı, daḫı ol ṭavarı ol ṭavarı buldı,
ol kişi 30) ol ḳulı, ol tavarı virür ol 31) 'menümdür' diyüp
da'vī idüben 32) danuḳ durḳuzġan kişige. İmdi 33) ol bulġan ki-
şi ol ḳulı, ol 34) ṭavarı virdükinden ṣoñra ol 35) da'vī idgen
kişige ol da'vī 36) idgen kişiden żamān izder mi 37) ya izdemez
mi? İmdi İmām Ebū Ḥanīfadan iki rivāyet vardur. Bir rivāyet 39)
budur kim żamān izder. Bu rivāyet 40) ṣaḥīḥ degüldür. Bir rivā-
yet daḫı 41) budur kim żamān izdemez. Ṣaḥīḥ 42) rivāyet daḫı bu-
dur. Ammā İmām 43) Ebū Yūsuf ḳatında daḫı İmām 44) Muḥammad ḳa-
tında ol kişi ol 45) menümdür, diyüp da'vi idgen 46) kişiden za-
man alur. İmdi uşbu 47) eyidgenimiz ol vaḳtındur kim ol 48) ḳul
bulġan kişi, ol ṭavar bulġan 49) kişi ol ḳulı, ol ṭavarı ol da'-
vī 50) idgen kişige virgey. Ol da'vī id- 51)gen kişi danuḳ dur-
ḳuzduḳı içün. Ammā 52) ḳaçan ol kişi ol ṭavarı virse, ol 53) ḳu-
lı virse, ol da'vī idgen kişige 54) ol da'vī idgen kişi ol ṭa-
varuñ daḫı 54) ol ḳulnuñ nişānını eyidgeni içün, 55) ya ol ḳulı

virse, ol ḳul ıḳrār idgeni 56) içün, ol vaḳtın, ol bulġan kişi 57) żamān alur. Ol da'vī idgen kişiden 58) 'ālımler ḳatında. <u>'AT-TĀBĪ</u>

84b 1) Bir ev bir kişinüñ elinde idi daḫı bir özge kişi 2) danuḳ durḳuzdı kim kendünüñ atası ölgenine 3) evi mīrāṣ ḳoyḳanına kendü birle falān ġāyıb 4) ḳardaşı arasında daḫı ol ölgen kişinüñ ol ikisinden özge mīrāṣ alur kişisi yoḳ ıduḳına. İmdi ḳāḍī ol evnüñ 5) buçuḳını alġay ol da'vī olınġan kişinüñ elinden 6) daḫı ol da'vī idüp danuḳ durḳuzġan kişige 7) virgey daḫı ol bir buçuḳını ol da'vī olınġan 8) kişinüñ elinde ḳoġay ol da'vī olınġan kişi- 9)den żamān olmaġay. Ol evnüñ ol buçuḳı içün 10) kim ol da'vī olınġan kişinüñ elinde ḳodı. 11) Hattā ol ġāyıb kişi ḥāżır olınca uşbu eyidgenimiz Imām 13) Ebū Yūsuf ḳatında daḫı Imām Muhammed ḳatında eger 14) ol da'vī olınġan kişi inkār idse, ol 15) da'vī idgen kişinüñ da'vısına ol vaḳtın ol 16) ġāyıb kişinüñ daḫı ülüşini ülürüz. Ol da'vī 17) olınġan kişinün elinden daḫı bir 'adıl kişinün 18) ḳatında ḳoruz. Ḥattā ol ġāyıb kişi ḥāżır olınca 19) eger ol da'vī olınġan kişi ıḳrār idse. Ol 20) da'vī idgen kişinüñ da'vısına ol 21) ġāyıb kişinüñ ülüşini ol da'vī olıngan kişi- 23)den żamān almazuz. Ḥattā ġāyıb kişi ḥāżır olınca. 24) Nitekim Imām Ebū Hanīfa didi. İmdi mundan 25) ṣoñra ḳaçan ol ġāyıb kişi kelse ḥāżır olsa 26) ol da'vī olınġan kişiden ol evnüñ ḳalġan buçuḳını 27) daḫı alurlar. Aña virürler hīç danuḳ durḳuzma- 28)dın daḫı ḳāḍī hüküm idmedin eger ol da'vī 29) olıngan neme ev yirine ḳumāş olsa, ol vaḳtın, ol ġāyıb kişinüñ ülüşini alurlar. Ol da'vī olınġan kişiden daḫı bir 'adıl kişinün 30) ḳatında ḳorlar barça 31) 'ālımler ḳatında. Ḥattā 32) ol ġāyıb kişi ḥāżır 33) olınca. <u>'ATTĀBĪ</u>

34) Bir kişinüñ elinde bir 35) ev var ıdı daḫı bir özge 36) kişi danuḳ durḳuz- 37)dı. Ol danuḳlar eyiddiler: "Biz da- 38) nuḳlıḳ virürüz kim uşbu ev, uşbu 39) da'vī idgen kişinüñ elinde idi, üç 40) aydan berü diseler. İmdi ol danuḳ- 41)laruñ da-

nuklıkı işidilmez. Ebū Hanīfa 42) katında dahı Muhammad Imām katında. Imām 43) Ebū Yūsufdan rivāyet olındı kim ol 44) danuklarun danuklıkı kabūl olınur, 45) didi. **'ATTĀBĪ**

46) Bir kişinün elinde bir ev var ıdı dahı 47) ol evni bir kişi da'vī id(d)i, dahı danuk 48) durkuzdı dahı danuklar danuk-49)lık virdi, eyiddiler: "Biz danukuz kim 50) uşbu ev, uşbu da'vī idgen kişinün 51) milki idi üç aydan berü" diseler. İmdi 52) ol danuklarun danuklıkı işidülür. 53) dahı kaçan danuklar eyidseler: "Biz da- 54)nuklık virürüz kim işbu da'vī olıngan 55) kişi ıkrār iddi, eyiddi: "Üşbu ev uşbu da'vī 56) idgen kişinün elinde idi bir niçe aydan berü", dise- 57)ler. İmdi ol kişilernün danuklıkı 58) işidülür. Ol evi da'vī idgen kişige 59) buyururlar. **'ATTĀBĪ**

85a 1) Bir ev bir kişinün elinde idi dahı bir özge 2) kişi danuk durkuzdı kim ol ev ol kişinün 3) ölgen atasınun ıdukına dahı ol atası ol 4) evi kirige virgenine ol kişige kim ev anun 5) elindedür, ya ol kişige 'āriyete virgenine, ya 6) ol kişi katında vedi'at kodukına. İmdi uşbu 7) danuklık cāyızdur. Ol danuklarun 8) danuklıkını işidürler. Muhtāc degüldür 9) kim ol danuklar eyidgeyler bu da'vī 10) idgen kişinün atası öldi. Bu evi bu da'vī 11) idgen kişige mīrās kodı digeyler. Ammā 12) kaçan ol danuklar eyidseler: 'biz danuk- 13)lık virürüz kim uşbu ev uşbu kişinün ata- 14)sınun ıdı diseler. İmdi ol danuk- 15)lar lābüddür ki eyidgeyler: 'atası öldi 16) ol evni mīrās kodı' digeyler. Imām 17) Ebū Yūsufdan rivāyet olındı kim Imām Ebū Yūsuf eyiddi: "Ol evi mīrās kodı dimek 19) şarıt degüldür" didi. **'ATTĀBĪ**

20) Kaçan bir kişi bir kırnakı satsa dahı ol 21) kırnak satun algan kişi katında bir oglan 22) dogursa altı aydan eksükde, satıldukı künden 23) dahı ol satan kişi ol oglanı da'vī idse, 24) mendendür, dise. İmdi ol kişinün da'vusı 25) sahīh degüldür Şā-

fi'ī katında dahı Züfer katında-26) dahı ol satuġ bozulmaz. Bizim katımızda Da'vusı 27) sahīhdür. Ol satuġ dahı bozılur aralarında. CAMī'Ü'L-KEBİR

28) Kaçan bir hür kişi rāzī olsa kul olmaka 29) İmdi anı kullanmak cayız degüldür. TAHRİR

30) Imām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı kim 31) "kaçan kişi da'vī idgeni neme ev olsa, ya 32) yir olsa ol da'vī idgen kişi ol evnüñ 33) iki yanını zikir idse kimüñ milkine yitişdü- 34)kini yiter, lazım degül kim üç yanını dahı 35) dörüt yanını dahı zikir idgey" didi. 36) Ol iki yanı didükümüz ol iki yandur 37) kim biribirine karşudur, Ulaşup durmaz. 38) Ba'zılar munuñ kibi didiler. Ba'zılar 39) eyiddiler: Ol iki yanı didükümüz ol 40) iki yanıdur kim birisi birisine ulaşıp 41) durur. Karşu karşu degüldür. İmdi nite 42) kim evnüñ dahı yirnüñ yanlarını 43) zekir idmek kerekdür da'vī idgen 44) kişige. Munuñ kibidür zikir idmek 45) kerekdür ol danuklık virgen kişi- 46)lerge dahı ol evnüñ yanları 47) kimüñ milkine ulaşdukını ŞERH-İ MECMA'

48) Kaçan māl eyesi kendüye boruçlu kişinüñ ol mālını 49) tapsa kim ol tapdukı mal ol māl cinsinden 50)dur kim kendünüñ vardur, ol kişinün üstine 51) ol vaktın cāyızdur. Ol māl eyesine ol 52) tapdukı mālı algay kendü eli birle barçalar katında ŞERH-İ MECMA'

85b 1) Kaçan māl eyesi kendüye boruçlu kişinün 2) ol mālını tapsa kim ol tapdukı māl 3) ol māl cinsinden degüldür kim ol 4) māl var ıdı ol boruçlu kişinüñ üstine. İmdi 5) ol vaktın, ol māl eyesine yokdur kim ol 6) tapdukı mālı algay bizim katımızda. Ammā 7) İmām Şafi'ī katında bu mes'elede İmām Şafi'ī- 8)nüñ üç kavlı vardur. Ol üç kavluñ 9) birisi budur kim ol mālı algay dahı kādī 10) katına iledgey. Hattā ol kādī ol mālı 11) satmak içün dahı ol māl eyesine mālını vir- 12)mek içün ol māl eyesi

danuk durkuz- 13)dukından sonra kendüsi ol mālı almaka müstahık 14) ıdukına. ikinçi kavlı budur kim ol māl eyesine 15) kişi kendüsi yalunuz ol kendü mālınun cinsinden 16) özge mālı satmaklık kendüsi hakını almak- 17)lık cāyızdur. Üçünçi kavlı budur kim ol 18) māl eyesi mālik olur ol tapdukı malga 19) kendü mālınun kadarınca ŞERH-İ MECMA'

20) Bir kişi bir kulı satun aldı bir kişiden dahı 21) ol kulı kabuz iddi dahı andan sonra ol kul- 22)nun buçukını satdı bir özge kişige. Mundan 23) sonra ol ol satgan kişi birle ol ol satun 24) algan kişi ıhtılāf iddiler. Ol kulnūn 25) bahāsında. İmdi Imām Ebū Hanīfa katında ol ikisi 26) anıt içişmezler. Bel kim söz ol satun algan 27) kişi sözidür anıt içmeki birle. Ammā Imām Ebū Yūsuf 28) katında ol ikisi anıt içişürler dahı satug bozarlar. Kulnun ol buçukında kim ol evvel satun algan kişinün milkinde kalıp durur 29) ıdı. Eger ol evvel satan kişi 30) rāzī olsa ikisi anıt içişgeyler dahı 31) ol satun algan kişi ol kendünün 32) milkindeki buçukı kaytargay dahı ol 33) kulnun kendü ıkrār idgen bahā- 34)sınun dahı buçukını kaytargay. Ol 35) satan kişige Ammā eger ol satan 36) kişi rāzī olmasa ol kulnun 37) buçukında satugı bozmaka ol ikisi 38) anıt içişmezler. Söz ol satun 39) algan kişinün sözidür anıt içmek birle. Ammā 40) Imām Muhammad katında eger ol 41) satan kişi rāzī olsa ol kul- 42)nun buçukı kendüye kayıtmaka. Bes 43) satugı bozgaylar dahı ol 44) buçuk kul kim evvelki satun 45) algan kişinün milkindedür ol 46) buçukı ol evvelki satun algan 47) kişi kaytargay ol satan 48) kişige dahı ol satganı buçukun 49) kīmetini kaytargay. Eger ol 50) satan kişi ol kulun buçukı 51) kendüye kayıtmaka rāzī olmasa ol 52) ikisi anıt içişgeyler dahı ol 53) kulnun barçasında satug boz- 54)gaylar dahı ol satun algan 55) kişi kaytargay satan kişige ol 56) kulnun kendü katındakı buçukınun 57) kīmetini dahı ol satganı buçukun 58) kīmetini dahı ŞERH-İ MECMA'

86a 1) Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ üstine ḳāḍī 2) ḳatında dahı ol da'vī idgen kişi eyiddi, 3) ol da'vī olıngan kişige uşbu ṭavar kim şimdi 4) senüñ elüñdedür dünki kün bu ṭavar menüm 5) elümde idi. Yā ḳāḍī buyurgıl bu kişige bu ṭavarı 6) maña virsün. Eger bu kişinüñ bu ṭavar içre 7) haḳı var ısa ispāt idsün menüm üstüme.8) dahı alsun didi. dahı ol da'vī idgen 9) kişi danuḳ durḳuzdı ol ṭavar kendünüñ 10) elinde idükine dünki kün. İmdi Imām Ebū Yūsuf 11) eyiddi ḳāḍī ol kişinüñ danuḳı birle hüküm 12) idgey dahı ol ṭavarı virgey. Ol da'vī 13) idgen kişige, didi. Ammā İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 14) dahı İmām Muḥammad ḳatında ol kişinüñ 15) danuḳı birle ḳāḍī hüküm idmez ol ṭavarı 16) ol da'vī idgen kişige, didi. ŞERH-İ MECMA'

17) Kaçan bir kişinüñ elinde bir ev olsa dahı ol 18) evni iki özge kişi da'vī idseler, her birisi 19) eyidse, uşbu ev menümdür, dise dahı ol 20) iki kişi ikisi dahı 'adıl danuḳlar durḳuz-21)salar ol ev kendünüñ idükine. İmdi ol 22) kişinüñ kim ev anuñ elindedür. Ol kişiden 23) ol evi alur dahı ol iki da'vī id-24)gen kişige virürler buçuḳını 25) birisine virürler. İmdi uşbu eyidgenimiz 26) bizim ḳatımızdadur. Ammā İmām Mālik ḳatında 27) Ol iki da'vī idgen kişinün ḳanḳısınuñ danuḳı 'adıl ıraḳ ısa ol evnüñ barçasını aña virürüz, didi. ŞERH-İ MECMA'

28) Kaçan ḫālidnüñ elinde bir ev 29) olsa dahı zeyid da'vī idse, eyidse 30) ḫālid uşbu senüñ elüñdeki 31) evnüñ barçası menümdür, dise dahı 32) ol zeyid danuḳ durḳuzsa ol 33) evnüñ barçası kendünüñ idükine 34) bişir dahı da'vī idse ol ḫālidnüñ 35) üstine eyidse uşbu senüñ elüñdeki 36) evnüñ üç ülüşinde iki ülüşi 37) menümdür, dise, ol bişir dahı 38) danuḳ durḳuzsa ol evnüñ 39) üç ülüşinde iki ülüşi kendünüñ 40) idükine bekir dahı da'vī idse 41) ol ḫālidnüñ üstine, eyidse, 42) uşbu senüñ elüñ-

deki evnüñ buçukı 43) menümdür, dise ol bekir dahı da- 44)nuk durkuzsa ol evnüñ 45) buçukı kendünüñ idükine. İmdi ol 46) ev İmām Ebu Hanīfa katında on 47) iki ülüş olur. On iki ülüşüñ 48) yidi ülüşi zeydüñdür. Ol on 49) iki ülüşüñ üç ülüşi bişirnüñ- 50)dür. Ol on iki ülüşüñ iki 51) ülüşi bekirnüñdür. Ammā Ebū Yū- suf 52) birle İmām Muhammad katında ol on 53) üç ülüş olur. Al- tı ülüşi zeydüñdür. Dörüt ülüşi bişirnüñdür. 55) Üç ülüşi bekir- nüñdür. <u>ŞERH-İ MECMA'</u>

86b 1) Zeydüñ dahı bişirnüñ dahı bekirnüñ 2) uşbu üç kişinüñ elin- de bir ev var ıdı. dahı 3) zeyid da'vī iddi, eyiddi: Uşbu evnüñ barçası 4) menümdür, didi dahı ol zeyid danuk- 5)lar durkuzdı ol evnüñ barçası kendü- 6)nüñ idükine bişir dahı da'vī iddi, eyid- di 7) uşbu evnüñ üç ülüşinde bir ülüşi menüm- 8)dür, didi. dahı ol bişir dahı danuklar 9) durkuzdı ol evnüñ üç ülüşinde iki 10) ülüşi kendünüñ idükine, Bekir dahı 11) da'vī iddi, eyiddi: uşbu evnüñ buçukı 12) menümdür, didi dahı ol bekir danuk 13) durkuz- dı ol evnüñ buçukı kendünüñ 14) idükine. İmdi Imām Ebū Hanīfa katında ol 15) evi yigirmi dörüt ülüş iderler dahı 16) ol yi- girmi dörüt ülüşüñ on biş ülüşini 17) zeyid alur. dahı ol yi- girmi dörüt ülüşüñ 18) altı ülüşini bişir alur dahı ol yigirmi 19) dörüt ülüşün üç ülüşini bekir alur. 20) İmdi uşbu şimdiye degin eyidgenimiz İmām 21) Ebū Hanīfa kavlıdur. Ammā İmām Ebū Yūsuf eyiddi 22) dahı İmām Muhammad eyiddi: Ol ev zeyid birle 23) dahı bişir birle dahı bekirnüñ arasında kısmet 24) olınur. Ya'nī ol ev bu üç kişinüñ arasında ol 25) ev yüz seksen ülüş o- lınur dahı ol 26) yüz seksen ülüşden yüz üç ülüşini zeyid 27) a- lur dahı ol yüz seksen ülüşden elli 28) ülüşini bişir alur dahı ol yüz seksen 29) ülüşden yigirmi yidi ülüşini bekir alur. <u>ŞERH-İ MECMA'</u>

30) Kaçan zeyid birle 'amur ikisi bir evi 31) da'vī iddiler her

birisi dahı zeyid 32) danuk durkuzdı. Ol evnün barça- 33)sını satun aldukına. 'Amur dahı danuk 34) durkuzdı, ol evnüñ buçukını satun 35) aldukına. İmdi ol evnüñ üç ülüşi 36) zeydüñdür bir ülüşi 'amurnuñ- 37)dur. Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa 38) kavlıdur. Ammā İmām Ebū Yūsuf katında 39) dahı İmām Muhammad katında ol evnüñ 40) iki ülüşi zeyidnündür, bir ülüşi 41) 'amurnuñdur. ŞERH-İ MECMA'

42) Bel kim Ṭañrı ta'ālā halāyıkı dürlü 43) dürlü yaraddı himmetlerini dahı dürla 44) dürlü yaraddı dahı bir kişinün himmeti 45) bir kişinün himmetine meñzemez. İmdi 46) uşbu himmet birisi birisine meñzemedüki 47) içün halāyık içinde çekişmek vākı' 48) olur. İmdi kaçan halāyık içinde 49) çekişmek vākı' olsa ol çekişmeki 50) kesmek kerek. Anuñ içün çekişmek 51) kesilmese fesād olur. Tañrı ta'ālā 52) fesādı sevmez ol çekişmeki 53) kesmek oldur kim Ṭañrı 54) resūlı eyiddi hadis içinde 55) "El-beyyinetü 'ale'l-müdde'i ve'l-yeminu 'ala 56) men enkere" didi.

87a 1) Kaçan er kişi ya ol kişinüñ hatunı ölse ol 2) ikisinden birisi dahı ol ölgenüñ terekesi 3) zeydüñ elinde kalsa, meselā eger hatun ölse dahı 4) ol hatunuñ terekesi zeydün elinde kalsa dahı 5) ol hatunun eri kelse ol hatunuñ tereke- 6)sinden mīrāsını izdese ol zeyidden dahı 7) ol zeyid ıkrār idse ol ölgen hatun 8) ol mīrās izdeyen kişinüñ hatunı ıdukına 9) dahı ol zeyid ol da'vī idgen kişini kir- 10)tülese. İmdi Imām Ebū Yūsuf katında ol 11) da'vī idgen erge ol zeyid ol hatunun 12) terik idüp koyup kidgen mālınuñ rub'ını 13) virgey. Ammā İmām Muhammad katında ol 14) zeyid virür ol da'vī idgen kişige ol 15) hatun koyup kidgen māluñ buçukını virür. 16) Ammā kaçan er ölse hatun kalsa dahı ol 17) ernüñ koyup kidgeni māl zeyidnüñ 18) katında kalsa dahı ol ernüñ hatunı kelse 19) da'vī idse erinüñ koyup

kidgeni māl- 20)dan mīrāşını izdese ol zeyidden dahı 21) ol zeyid ıkrār idse ol ölgen er 22) da'vī idgen hatunuñ eri idükine 23) ol hatunı kirtülese. İmdi İmām Ebū 24) Yūsuf katında ol hatuna ol zeyid ol 25)er koyup kidgeni mālnuñ sekiz ülüşde 26) bir ülüşini virür ançak. Ammā İmām Muhammad 27) katında ol zeyid ol hatuna ol er koyup 28) kidgeni māluñ dörüd ülüşinde bir ülüşini virür. ŞERH-İ MECMA'

29) Bir kişi da'vī iddi, eyiddi: Uşbu ev 30) menümdür, didi. dahı ol da'vi 31) idgen kişinüñ iki danukı danuk- 32)lık virdiler, eyiddiler: biz da- 33)nuklık virürüz kim uşbu ev uşbu 34) da'vī idgen kişinüñ atasınuñ 35) ıdı. Uşbu kişi anuñ oglıdur" didi- 36)ler. Ya ol da'vī idgen kişinüñ 37) iki danukı danuklık virdiler, 38) eyiddiler: biz danuklık virürüz kim 39) uşbu ev uşbu da'vī idgen kişinün 40) atasınuñ atasınuñ ıdı. Uşbu da'vī 41) idgen kişi ol kişinüñ oglınuñ 42) oglıdur, didiler. İmdi İmām Ebū 43) Hanīfa katında dahı İmām Muhammad katında 44) ol da'vī olıngan neme sābit olmaz. 45) Uşbu danuklık birle. Hattā ol 46) iki danuk eyidmeyince bu da'vī idgen 47) kişinüñ atası öldi, ya dahı bu evi mīraş 48) kodı bu da'vī idgen kişige dimeyinçe, 49) ya atasınuñ atası öldi bu evi mīrāş 50) kodı bu da'vī idgen kişige dimeyinçe. 51) Ammā İmām Ebū Yūsuf katında bu sözi 52) dimek hācet degüldür ol kişilernün 53) danuklıkı işidülür ol ev ol 54) da'vī idgen kişinüñ olur, didi. ŞERH-İ MECMA'

87b 1) Bir kişi bir kişinüñ kırnakını evlenip idi 2) dahı ol kişi ol kırnakuñ üstine kirip durur ıdı 3) dahı ol kişi vardı, satun aldı ol evdeşi 4) kırnakı dahı satun aldukından soñra ol 5) kırnakı azād iddi. Andan soñra ol kırnak 6) bir oglan dogurdı satun alduki vakıtdan 7) altı aydan artukda. İmdi İmām Ebū Yūsuf 8) eyiddi ol oglanuñ nesebi sābit olmaz ol 9) kırnakuñ hōcāsından illā meger ol kır- 10)nakuñ hōcāsı da'vī idgey, eyidgey 'ol 11) dogan oglan mendendür' digey. Ol vaktın 12) ol

oğlanun nesebi sābit olur. ol kırnakuñ 13) ḫōcāsından, didi. Uşbu eyidgenimiz İmām 14) Ebū Yūsuf ḳavlıdur. Ammā İmam Muḥammad katında 15) ol kişi ol evdeşi kırnaḳı ṣatun aldu- 16)kından soñra iki yilge degin ol kırnaḳ 17) oğlan doğursa ol oğlanuñ nesebi ṣābit 18) olur, ol ḳırnaḳuñ hōcāsından, kerekise 19) ol ḳırnaḳuñ hōcāsı da'vī idsün ol 20) oğlanı mendendür, disün, kerekise da'vī 21) idmesün, didi. ŞERH-İ MECMA'

22) Bir kişi bir kişinüñ ḳırnaḳını evlenip durur 23) ıdı dahı ol kişi ol ḳırnaḳuñ üstine kirip durur 24) ıdı dahı ol kişi vardı, satun aldı ol 25) evdeşi ḳırnaḳı dahı satun aldukından soñra 26) ol ḳırnaḳı kine bir özge kişige dahı satdı. 27)dahı satğanından soñra ol kişi ol ḳırnaḳı kine 28) satun aldı dahı ol kırnaḳ mundan soñra bir oğlan doğurdı satğanı vakıtdan altı aydan artukda dahı vardı ol kırnaḳı 29) satun aluban satan kişi da'vī 30) iddi 'ol ḳırnaḳdan doğan oğlanı 31) mendendür, didi, ya da'vī idmedi. İmdi ol 32) oğlanuñ nesebi ṣābit olmaz. Ol 33) da'vī idgen kişiden İmām Ebū Yūsuf 34) katında. Niçe kim ol satun alğan 35) kişi ol da'vī idgen kişini kirtü- 36)lemese. Ammā kaçan ol ḳırnaḳı satun 37) alğan kişi kirtülese ol da'vī 38) idgen kişini, ol vaktın, ol oğlanuñ 39) nesebi ṣābit olur ol da'vī idgen 40) kişiden İmām Ebū Yūsuf katında dahı 41) Ammā İmām Muḥammad katında kaçan ol 42) kırnaḳı satun alğan kişi kirtülese 43) ol satan kişini ol oğlanuñ 44) nesebi ṣābit olur. Bu şarıt birle 45) kim ol ḳırnaḳı satan kişi da'vī 46) idgey ol oğlan mendendür, diyu 47) dahı ol ḳırnaḳ ol oğlanı dogur- 48)mış olğay iki yıl tamām olmaz- 49)dan burun satğanı vakıtdan berü 50) Ammā kaçan ol kırnaḳı satan 51) kişi da'vī idmeden İmām Muḥammad katında ŞERH-İ MECMA'

88a 1) Bir kişi bir kırnaḳı satdı bir kişige dahı ol 2) satun al-

ġan kişi ol ḳırnaḳı ol daḫı bir 3) özge kişige ṣatdı daḫı ol ikinçi ṣatun alġan 4) kişi ol ḳırnaḳı doġurdı daḫı ol ḳırnaḳ ol 5) ikinçi ṣatun alġan kişinün ḳatında doġurḳandan 6) soñra ol ḳırnaḳ bir özge kişinüñ çıḳdı daḫı 7) daḫı ol ḳırnaḳ eyesi ol kişiden ol ḳırnaḳı 8) aldı daḫı ol ḳırnaḳdan doġan oġlanuñ 9) ḳīmetını aldı, ne degir ise. İmdi ol ikinçi 10) ṣatun alġan kişi ḳaytar, alur. Ol evvelki 11) ṣatun alġan kişiden kim kendüye ṣatdı-y-ıdı 12) ol ḳırnaḳuñ virdüki bahāsını alur daḫı 13) ol oġlanuñ ḳīmetını alur. Ammā ol evvelki 14) ṣatun alġan kişi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 15) ḳaytar, alur ol evvelki ṣatan kişiden ol 16) ḳırnaḳuñ bahāsını alur. Ançaḳ ol oġlanuñ 17) ḳīmetini almaz. Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında daḫı 18) İmām Muḥammad ḳatında ol evvelki ṣatun alġan 19) kişi ḳaytar, alur ol evvel ṣatan kişiden ol 20) ḳırnaḳuñ bahāsını alur daḫı ol oġlanuñ 21) ḳımetını alur. Nitekim kendüden aldılar ıdı. <u>ŞERH-İ MECMA'</u>

22) Bir kişi bir kişige bir ḳırnaḳ ṣatdı daḫı ol 23) ṣatun alġan kişi ol ḳırnaḳı ḳabuż id(d)i, 24) daḫı ol ḳırnaḳ ol ṣatun alġan kişinün 25) ḳatında doġurdı daḫı doġurduḳından soñra 26) ol ḳırnaḳı ṣatan kişi ol ḳırnaḳuñ doġurduḳı 27) oġlanı da'vī iddi, eyiddi: 'Ol ḳırnaḳ doġurduḳı 28) oġlan menümdür, didi.' Men ol ḳırnaḳı ṣatalı 29) bir aydur ançaḳ, didi. daḫı ol ṣatan kişi danuḳ durḳuzdı ol ḳırnaḳı ṣatġalı bir ay ıduḳına daḫı ol ḳırnaḳı ṣatun 30) alġan kişi eyiddi ol ḳırnaḳdan 31) doġan oġlan menümdür, didi. 32) Men bu ḳırnaḳı senden altı aydan 33) burundan ṣatun aldum, didi. 34) Ol ṣatun alġan kişi daḫı danuḳ 35) durḳuzdı ol ḳırnaḳı altı ay- 36)dan burun ṣatun alġanına. İmdi 37) İmām Ebu Yūsuf eyiddi: 'Ol 38) ṣatun alġan kişinüñ danuḳını işid- 39)mek yaḫşıraḳdur' didi. Ṣatan 40) kişi danuḳını işidmekden 41) didi. İmām Muḥammad eyiddi 42) ṣatan kişinüñ danuḳını işid- 43)mek yaḫşıraḳdur, didi. Ṣatun 44) alġan kişinüñ danuḳını işidmek- 45)den, didi. <u>ŞERH-İ MECMA'</u>

46) Kaçan bir ḳırnaḳ ortaḳlıḳ 47) olsa bir müsülmān birle bir zimmī 48) kāfirnüñ arasında dahı ol 49) ḳırnaḳ bir oğlan doğursa dahı 50) ol oğlanı müsülmān da'vī idse: 51) 'mendendür', dise ol zimmī kāfir 52) dahı da'vī idse: 'mendendür', 53) dise. İmdi ol oğlanuñ nesebi 54) müsülmān kişiden sābit olur bizim 55) katımızda. Ammā Züfer ḳatında ol 56) oğlanuñ nesebi ikisinden bile sabit 57) olur. ŞERH-İ MECMA'

(89A)

88b

1) Bir ḳırnaḳ ḳaçan ortaḳlıḳ olsa oğul birle 2) ata arasında dahı ol ḳırnaḳ bir oğlan doğursa 3) dahı ol doğan oğlanı da'vī idse ata dahı oğul 4) dahı. İmdi ol oğlanuñ nesebi sābit olur bizim 5) ḳatımızda atadan. Ammā Züfer ḳatında ikisinden 6) bile sābit olur. ŞERH-İ MECMA'

7) İki kişi bir ḳırnaḳı ortaḳ ıdılar dahı 8) ol iki kişi ol ortaḳlıḳ ḳırnaḳı mükāteb 9) ḳıldılar dahı ol ḳırnaḳ mükateb olduḳından 10) ṣonra bir oğlan doğurdı dahı ol 11) oğlanı ol iki ortaḳuñ birisinde ketürdi. 12) İmdi ol ortaḳ kim andan oğlan doğurdı 13) ol ortaḳuñ ülüşi anuñ oğlı anası 14) öldi. İmdi mundan ṣoñra ol mükāteb 15) ḳırnaḳ tileklüdür tilese ol ḳırnaḳ kendü 16) özüni 'aciz idsün māl virmekden 17) dahı ol mükāteb ḳırnaḳ oğlı anası olsun 18) ol ortaḳuñ kim andan oğlan doğurdı. 19) dahı ol oğlan doğurdan ortaḳ żamān çeksün 20) ol bir ortaḳıta ol ḳırnaḳuñ 'ukrınuñ 21) buçuḳını dahı ol ḳırnaḳuñ ḳimetinün 22) buçuḳını tilese ol mükātebe ḳırnaḳ mükāteb- 23)lıḳı üstine olsun dahı ol mükātebe ḳırnaḳ 24) olsun ol kendüye ḳatılğan ortaḳdan 'ukrını 25) alsun dahı ḳaçan ol mükātebe ḳırnaḳ ol 26) kitābet mālını ödese ol iki hōcāsınuñdur. Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Hanīfa ḳatındadur. Ammā İmām 29) Ebū Yūsuf ḳatında dahı İmām Muhammad 30) ḳatında ol ḳırnaḳuñ barçası 31) ol ḳatılğan ortaḳuñ oğlı anası-32)dur dahı ol ḳırnaḳuñ barçası 33) ol ḳatılğan ortaḳuñ mükātaba- 34)sıdur. Ol ḳatılgan ortaḳ 35) ğa-

rāmet ider ol bir ortakına 36) ol kırnakuñ kīmetınuñ buçukını ŞERH-İ MECMA'

37) Bir kişinüñ bir kırnakı var ıdı, 38) dahı ol kırnak bir oğlan doğur- 39)dı. Andan soñra altı ay keçdi 40) bir oğlan dahı dogurdı. Andan 41) soñra altı ay keçdi bir oğlan 42) doğurdı. Ya'nī üç oglan doğurdı 43) üç karından dahı hāl bu-y-ıdı 44) kim ol kırnakuñ eri yok ıdı 45) dahı ol kırnakuñ hōcası 46) eyiddi: evvel doğan oğlan menden- 47)dür, didi. İmdi ol evvel doğan 48) oğlanuñ nesebi sābit olur ol 49) hōcadan ol soñraki ikinüñ nesebi 50) sābit olmaz Züfer Imām katında 51) ol üçinün dahı nesebi sābit 52) ol kırnakuñ hōcasından. ŞERH-İ MECMA'

89a

1) Bir kişinüñ bir kırnakı var ıdı 2) dahı ol kırnak hōcasınuñ milkinde bir 3) oğlan doğurdı dahı doğurdukından soñra 4) altı ay keçdi dahı altı ay keçgenden 5) soñra bir oğlan dahı doğurdı. Andan 6) soñra altı ay keçgenden soñra 7) ol kırnak bir oglan dahı doğurdı 8) maksūd ol kırnak üç oğlan doğurdı 9) üç karından. Üç karından dimeküñ ma'nisı 10) budur kim her iki oglanuñ arasında 11) altı ay keçdi ya dahı artuk dahı ol kırnak üç 12) oğlan doğurdukından soñra ol 13) kırnakuñ hōcası eyiddi: "Uşbu üç 14) oğlanuñ birisi menüm oğlumdur" didi. 15) dahı ol kırnakuñ hōcası ol üç 16) oğlanuñ kankısı kendünüñ oglı ıdukını 17) beyān idmedin öldi. İmdi ol kırnak 18) azād oldı. hīç bahāsını kazanup vir- 19)mez hōcasınuñ vereselerine. Ammā ol 20) kırnakuñ ol üç oğlınuñ hālı nedür? 21) Imām Ebū Hanīfa katında ol üç oğlanuñ 22) her birisinüñ bir sülüsi azād olur dahı 23) ol üç oğlanuñ her birisi kendünüñ 24) iki ülüşinüñ bahāsını kazanurlar dahı 25) hōcasınuñ vereselerine virürler. Ol 26) vaktın ol üç oğlanuñ her birisinüñ 27) barçası azād olur bir ülüşleri bileş, hīç 28) nemesüz azād olur iki ülüşleri da-

hı azād olurlar. Bahāsını virürler. Ammā İmām Muhammad katında ol burun dogan oglanuñ 29) üç ülüşde bir ülüşi azād olur 30) ol ortançı dogan oglanuñ 31) buçukı azād olur. Ol soñra 32) dogan oglanuñ barçası azād olur. 33) Bes İmām Muhammad katında ol evvel 34) dogan oglanuñ üç ülüşde bir ülüşi 35) azad oldı. Ammā üç ülüşde iki 36) ülüşinüñ kīmetını kazanur dahı 37) virür veresèlerge. Dahı ol 38) ortançı dogan oglanuñ buçukı 39) azād oldı kiddi, ol bir buçukı- 40)nuñ dahı kīmetını kazanur, virür 41) dahı barçası azād olur. Ammā 42) ol soñra dogan oglanuñ 43) barçası azād oldı kiddi, hiç neme 44) kazanmaz. Ammā İmām Ebū Yūsuf- 45)nuñ kavlı İmām Muhammad kavlı 46) kibidür. Ortançı oglanda dahı soñra 47) dogan oglanda ya'nī Ebū Yūsuf katında 48) dahı ortançı oglanuñ buçukı azād 49) olur. Ol soñrakı oglanuñ 50) barçası azād olur, didi. Ammā 51) Ebū Yūsuf katında ol evvel 52) dogan oglanuñ dahı buçukı 53) azād olur, didi. ŞERH-İ MECMA'

89b 1) Bir kişi hatunına bāyın talāk virip boşayıp 2) durur ıdı. 'Idde dutar ıdı. Dahı ol hatun 3) iki oglan ketürdi bir karından velakin ol 4) iki oglanuñ birisini ol er ol hatuna bāyın 5) talāk virdüki vakıtdan iki yilden eksükde 6) ketürdi. Ol bir oglanı ol hatun iki 7) yilden artukda ketürdi. Ol er ol 8) hatuna bāyın talāk virdüki vakıtdan berü 9) dahı ol hatunuñ eri ol iki oglanı dahı 10) nefi iddi. Menden degüldür, didi. İmdi İmām 11) Ebū Hanīfa katında dahı İmām Ebū Yūsuf katında 12) ol er eyidgeni bu iki oglan menden degüldür, 13) digeni sahīh degüldür. Bel kim ol iki ogla- 14)nuñ nesebi sābit olur ol erden dahı ol 15) erge hadd ururlar, didiler. Ammā İmām Muhammad 16) katında ol er eyidgeni bu iki oglan menden 17) degüldür, digeni sahīhdur. Ol iki oglanuñ 18) nesebi sābit olmaz ol erden dahı ol erge 19) had urılmaz. ŞERH-İ MECMA'

20) Bir kişinüñ bir kulı var ıdı. dahı ol 21) kul da'vī iddi, eyiddi: Uşbu oğlan kim 22) lakītdür, menüm oğlumdur. Evdeşüm-23)den didi. Ol evdeşüm kırnakdur, 24) didi, dahı ol kuluñ ḫōcāsı 25) ol kulı kirtüledi. İmdi ol vaktın 26) ol lakīt oğlanuñ nesebi sābit olur ol 27) kuldan dahı İmām Ebū Yūsuf katında ol 28) lakīt oğlan ol kulnuñ evdeşinüñ 29) ḫōcāsınuñ kulıdur, didi. Ammā İmām Muhammad eyiddi: Ol lakīt oğlannuñ nesebi sābit olur. Velekin ol oğlan hürdür, didi. ŞERH-İ MECMA'

30) Kaçan bir kişi bir kumāşı satun 31) alsa bir kişiden. dahı ol kumāş 'ayıblu 32) çıksa dahı ol kumāşı ol satun 33) alğan kişi satan kişige kaytarmak 34) tilese dahı ol kumāşı ol satun 35) alğan kişi henüz satan kişige vir- 36)mezden burun ol kumāş helāk olsa 37) ol satun alğan kişinüñ elinde. İmdi 38) ol vaktın ol satuğ kine kaytar. Satuğ- 39)lıkına, bozulmaz ol satuğ. ḪABBĀZĪ'

40) Kaçan bir kişinüñ elinde bir tavar olsa. dahı 41) ol tavar helāk olsa dahı ol tavar helāk 42) oldukından soñra bir kişi kelse, da'vī 43) idse, eyidse: Şol falān tavar kim senüñ 44) katuñda helāk oldı, ol tavar menüm 45) tavarum ıdı, dise. dahı ol kişi kim 46) tavar anuñ elinde helāk olındı, ol 47) kişi danuk durkuzsa ol helāk 48) olğan falān tavar falān kişinüñ 49) idükine. Ol falān kişi ol helāk olğan 50) falān tavarı kendü katında vedi'at 51) koğanına, ya kendü katında rehin koğanına 52) meselā. İmdi bunuñ birle ol kendü{ka-} 53) katında tavar helāk olğan kişiden 54) çekişmek defū' olınmaz, kidmez. HABBĀZĪ

90a

1) Rivāyet olındı Cābirden kim 'abdullah oglı- 2)dur, ol eyiddi: Bir kişinüñ elinde bir nāka var 3) ıdı dahı bir kişi

keldi. Ol nākanı da'vī iddi. 4) Menümdür,didi dahı ol da'vī idgen kişi 5) danuk durkuzdı ol nāka kendünüñ idükine 6) kendünüñ milkinde doğdukına ol kişi kim nāka 7) anuñ elindedür, ol kişi dahı danuk durkuz- 8)dı, ol nāka kendünüñ idükine, kendünüñ 9) milkinde doğdukına dahı Resūlullah ol nākanı 10) ol kişige buyurdı kim nāka anuñ elindedür. HABBĀZĪ

11) Kaçan bir kişi da'vī idse, eyidse: Uşbu yüzük- 12)nüñ barçası menümdür, dise. dahı bir özge kişi 13) dahı da'vī idse, eyidse: Uşbu yüzüknüñ 14) kaşı menümdür, dise. İmdi ol yüzük- 15) nüñ halakası ol barçasını da'vī idgen kişinüñ- 16)dür, dahı ol yüzükün kaşınuñ buçukı ol 17) barçasını da'vī idgen kişinüñdür. Buçukı ol 18) kaş da'vī idgen kişinüñdür. HABBĀZĪ

19) Ammā kaçan da'vī olıngan ernüñ ya da'vī 20) olıngan yirnüñ üç yanı olsa ancak. İmdi 21) ol vaktın ol da'vī idgen kişi anuñ üç 22) bāyın zikir idmek yiter dahı danuklık 23) virgen kişi anuñ üç yanını zikir idmek 24) yiter barça 'ālimler katında. Munda hulāf yokdur. ZAHĪRİYYE

25) Bir kişi kulına eyiddi: Eger sen zinā 26) idseñ, sen azād olgıl, didi. dahı mundan 27) soñra ol kul da'vī iddi, eyiddi: 28) 'men zinā kıldum' didi dahı ol kuluñ 29) hōcası inkār iddi ol kul zinā kıldum 30) didükine dahı ol kulnuñ danukı yok ıdı 31) zinā kıldukına dahı ol kuluñ hōcāsına 32) anıt virmek izdedi. Kādī dahı ol 33) kulnuñ hōcāsı anıt içmedi. İmdi 34) ol vaktın ol kulnuñ azādlıkı sābit 35) olur, zinā idgeni sābit olmaz. ZAHĪRİYYE

36) Kaçan bir kişi bir oğlanı yirden kötürse. 37) dahı ol oğlan kiçigez olsa ne sözledikün 38) ma'nısı bilmese. dahı hatun kişi kim asıldan 39) hür hatundur. Ol hatun da'vī idse 40) eyidse: Uşbu oğlançuk menüm karda- 41)şumdur, dise. ol hatunuñ tileki ol 42) olsa kim ol oğlanı bulgan kişinüñ elini 43) ol

oğlandan kötürmek tilese ol hatunun 44) ol oğlançukun üstine bilmek hakı olduku 45) sebebinden dahı ol hatunun danukı olmasa 46) dahı ol hatun anıt virmek izdese ol 47) oğlanı yirden kötürgen kişige inkār idgeni 48) içün dahı ol kişi anıt içmekden kirü dursa, 49) içmese. İmdi ol hatuna sābit olur. Ol oğlançukı 50) ol kişiden kendü katına almaka hattā ol hatuna bislemek 51) hākı sābit olur. Velekin neseb sābit olmaz. ZAHİRİYYE

90b

1) Resulūllahdan sordılar, eyiddiler: bir er 2) kişi bir hatun kişige bakdı. Ol hatun 3) ol er kişige harām ıdı dahı zuhur vaktında 4) ol hatun ol er kişige halāl oldı 5) dahı kaçan 'asır vaktı oldı-y-ısa ol hatun 6) kine ol erge harām oldı dahı kaçan magrıb 7) vaktı kirdi-y-ise ol hatun kine ol 8) erge halāl oldı dahı kaçan irte 9) vaktı kirdi-y-ise kine ol hatun ol 10) erge harām oldı dahı kaçan zuhur vaktı 11) kirdi-y-ise ol hatun kine ol erge 12) halāl oldı dahı kaçan 'asır vaktı kirdi 13) ise kine ol hatun ol erge harām 14) oldı dahı kaçan magrıb vaktı kirdi-15)y-ise ol hatun kine ol erge halāl 16) oldı dahı kaçan irte vaktı kirdi-y-ise 17) ol hatun ol erge kine harām oldı 18) dahı kaçan kuşluk vaktı kirdi-y-ise ol 19) hatun kine ol erge halāl oldı 20) dahı Resūlullah eyiddi: Ol hatun 21) bir özge kişinün kırnakıdur idı ol 22) bakan kişige harām ıdı dahı ol bakan kişi 23) ol kırnakı satun aldı. Kaçan zuhur vaktı 24) kirgende dahı ol kırnak ol bakan kişige halāl 25) oldı dahı kaçan 'asır vaktı kirgende ol kişi 26) ol kırnakı azād iddi dahı ol kırnak ol 27) azād idgen kişige harām oldı dahı kaçan magrıb 28) vaktı kirgende ol azād idgen ol kırnakı 29) evlendi dahı kine ol kırnak ol azād idgen kişige halāl oldı dahı kaçan irte vaktı kirgende ol evlengen kişi ol kırnaka eyiddi: Sen 30) mana anam arkası kibi olgıl didi 31) dahı ol hatun kine ol evlengen 32) kişige ha-

rām oldı dahı kaçan zuhur 33) vaktı kirgende ol er bir kul 34) azād kıldı dahı ol hatun kine 35) ol evine halāl oldı. Andan sonra 36) kaçan 'asır vaktı kirgende ol 37) er ol hatuna bir talāk virdi 38) dahı ol hatun ol erge kine harām 39) oldı dahı kaçan magrıb vaktı kirgende 40) ol er ol hatuna rec'at id(di) dahı 41) kine ol hatun ol erge halāl oldı 42) dahı kaçan irte vakıt kirgende ol 43) hatun ne'ūzu billahi mürtad da oldı 44) dīnden çıkdı dahı kine ol hatun 45) ol erge harām oldı dahı kaçan 46) kuşluk vaktı kirgende ol hatun 47) kine müsülmān oldı dahı kine evine halāl 48) oldı. Resūlullah bunun kibi cevab 49) eyiddi bu su vālga. TUHFETÜ'L-FUKAHĀ

50) Bagdādnun evlerini dahı ol 51) dükānlarını satmak kim anun 52) sultānnun hāsıl olur mālı var cāyiz de- 53)güldür. Anun içün kim anlar hiç kimse- 54)nün milki degüldür. İZAH

91a

1) Fetāvā kim Buhāriyyedür, anun içinde eyiddi 2) bir müsülmān kişi bir müsülmān kişiden çakır gasıb 3) iddi. Küç birle aldı.dahı ol çakır 'aynı birle 4) durur ıdı, ol gasıb idgen kişinün katında. İmdi 5) ol müsülmān kim çakır eyesidür, ol kişi ol 6) gasıb idgen müsülmāndan çakırını da'vī idse 7) anun da'vīsı işidilür dahı ol da'vī idgen 8) kişi danuk durkuzsa ol kişinün danukı 9) kabūl olınur. Eger ol da'vī idgen kişinün 10) danukı yok ısa ol da'vī olıngan kişige 11) anıt virilinür. Eger anıt içmekden kiri 12) dursa içmese ol da'vī olıngan kişige kādī 13) hüküm ider çakırnı virgil eyesine diyü. KINYA

14) Bir kulnun hōcāsı öldükinden sonra 15) eger ol kul da'vī idse,eyidse. İmdi 17) bu da'vī sahīhdur kerekise ol kul eyidsün 18) men hōcāmun sülüs mālından çıkar men disün 19) kerekise dimesün. KINYA

20) Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ üstine, eyiddi: 21) men senüñ içün senüñ buyrukuñ birle żamın 22) oldum miñ ahçaya ḳalān kişige virmeke dahı ol 23) māl eyesi falān kişi öldi dahı men ol miñ ahçayı 24) ol falān kişinüñ vereselerine virdüm 25) ketürsen dahı maña virgil ol mālı kim men verese- 26)lerge virdüm, dise, da'vī idse. İmdi uşbu 27) da'vī ṣaḥīḥ degüldür. ḲINYA

28) Kaçan bir kişi bir kişiden bir eyer da'vī 29) idse dahı ol da'vī idgen kişi 30) ol eyernüñ sıfatlarını barçasını eyidse 31) velakin ol da'vī idgen kişi eyidmese 32) ol eyer er kişinüñ eyeri midür ya oglan 33) kişinüñ eyeri midür? İmdi ol eyeri 34) ol da'vī idgen kişi belgülü idmek 35) kerekdür. Er kişinüñ eyeri idükini 36) ya oglan kişinün eyeri idükini. ḲINYA

37) Kaçan bir kişi da'vī idse bir kişiden 38) bir kōñlek da'vī idse ol kōñlek- 39)nüñ barça sıfatını eyidse ol da'vī id- 40)gen kişi, velakin ol da'vī idgen kişi 41) eyidmese ol kōñlek er kişinüñ midür 42) ya oglan kişinün midür? İmdi kerekdür 43) kim eyidgey ol kōñlek er kişinüñ 44) idükini ya oglan kişinüñ idükini da'vī 45) ṣaḥīḥ olmak içün. ḲINYA

46) Kaçan bir kişi da'vī idse bir kişinüñ 47) üstine ol da'vī idgen kişi eyidse: seni 48) şol falān kişi kıldı şol ṭavarı teslim 49) idmeke kim ṣatun aldum ol ṭavarı 50) men ol falān kişiden dise. İmdi bu da'vi 51) sahih degüldür. Anun içün eger vekilliki 52) sabit olsa dahı ana lazım degül ol tavarı 53) teslim idmeklik. ḲINYA

91b

1) Bir kişi bir ölgen kişinüñ oglını ḥāżır iddi ḳāḍī 2) meclisine dahı ol ḥāżır idgen kişi da'vī kıldı 3) ol oglanuñ üstine. eyiddi. İşāret idüben: "senüñ 4) atañ menden bu kadar altun aldı" didi. dahı ol 5) oglanuñ atasınuñ adını eyidmedi

dahı ol 6) oğlanuñ atası kimüñ oğlı ıdukını eyidmedi. 7) Ol da'vī idgen kişi da'vī idgeni vaktın. 8) İmdi ol da'vī idgen kişinüñ da'visı 9) işidilmez. Eger ol da'vī idgen kişi 10) ol oğlanuñ atasınuñ adını eyidse dahı ol 11) oğlanuñ atası kimüñ oglı ıdukını eyidse 12) ol vaktın al da'vi idgen kişinün da'visı 13) işidilür. Eger ol da'vī idgen 14) kişi ol oğlanuñ atasınuñ adını eyidse dahı ol 15) oğlanun atası kimüñ oglı ıdukını eyidse velakin 16) ol da'vī idgen kişinüñ danukları 17) danuklık virdüklerinde ol oğlanuñ atası 18) adını eyidmeseler dahı ol oğlanuñ atası kimüñ 19) oğlı ıdukını eyidmeseler ol danuklık sahīh 20) degüldür. Bel kim şarıṭ budur kim atasınuñ dahı 21) adını eyidgey dahı ol oğlanuñ atasınuñ 22) nesebini dahı eyidgey.ḲINYA

23) Bir kişi da'vī idse bir kişinüñ üstine, eyidse: "Uşbu 24) ev kim senüñ elüñdedür, bu ev senüñ milküñ 25) idi. Sen bu evni satduñ falān kişige, falān oglına 26) dahı bu evi teslīm iddüñ ol ṣatun alğan 27) kişige dahı ol senden ṣatun alğan kişi bu evni 28) ṣatdı maña dahı bu evi teslīm iddi maña bu ev bu kün menüm milkümdür. Uşbu sebebden bu ev elüñde haksuzdur " didi 29) dahı ol da'vī idgen kişi danuk 30) durkuzdı. İmdi uşbu da'vī 31) sahīhdür dahı ol da'vī idgen kişi- 32)nüñ danukı sahīhdur. Eger ol 33) da'vī idgen kişinüñ danukı olmasa 34) ol da'vī olıngan kişige anıṭ virürler. ḲINYA

35) Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ 36) üstine, eyiddi: Menüm senüñ üstiñe 37) yüz batman ḥınnām vardur, didi. 38) dahı ol da'vī idgen kişi ol 39) ḥınnā ne yirnüñ ḥınnāsıdur, ne 40) dürlü ḥınnādur, ne ṣıfatlu ḥınnādur 41) anı beyān kılmadı dahı ol da'vī 42) idgen kişi da'vī iddi ol 43) da'vī olıngan kişinüñ üstine, eyiddi: 44) 'menüm senüñ üstüñde dahı bu kadar 45) bu kadar ahçam vardur, didi. 46) dahı ol da'vī idgen kişi beyān 47) kıldı ol ahça ne dürlü ahça-y-ı- 48)dukını dahı ol ahçanuñ ṣıfatını 49) dahı. İmdi al da'vī idgen 50) danuk durkuzdı ahçası var ıdukına 51) ḥınnāsı var ıdukına ol kişi üstinde 52) İmdi kadı bu-

yurġay ol da'vī idgen 53) kişige aḫçayı. Anuñ içün beyān kıldı aḫçayı 54) da'visi ṣaḥīḥdür. Ammā hınnāyı buyurmaġay. Anuñ içün da'vusı ṣaḥīḥ degüldür. Anuñ içün beyān kılmadı. ḲINYA

92a

1) Ḳaçan danuklar danuḳlık virseler, "biz 2) danuḳlık virürüz kim uşbu kişinüñ aslı 3) hürdür. Bu kişinüñ anası azād olup durur ıdı" 4) diseler hīç ol danuklar ol kişinüñ 5) anası adını eyidmeseler dahı anasınuñ aslını eyid- 6)meseler daḫı. İmdi ol danuklarnuñ danuk- 7)lıkı işidilür. ḲINYA

8) Bir kişinüñ elinde bir ṭavar var ıdı daḫı bir kişi 9) da'vī iddi ol ṭavar kendünüñ idükine daḫı da'vī 10) idgen kişi danuk durkuzdı ol ṭavar kendü- 11)nüñ idükine daḫı ḳādī ol ṭavarı aldı ol da'vī 12) olınġan kişinüñ elinden daḫı ol da'vī idgen 13) kişige virdi daḫı mundan soñra ol 14) da'vī idgen kişi ıkrār iddi, eyiddi: "Uşbu men 15) da'vī idüp aldukum ṭavar şol da'vī 16) olınġan kişinüñ elinde idi daḫı bir özge kişi- 17) nüñ elinde idi" didi. İmdi ol vaktın ol 18) ḳādī kim ṭavarı ol da'vī idgen kişige hüküm 19) id(d)i idi, ol ḳādīnuñ ol hükmi bāṭıl oldı, 20) kiddi. Eger ḳādī ol da'vī olınġan ṭavarı 21) ol da'vī idgen kişige buyurdukından soñra ol 22) da'vī idgen kişi danuk durkuzdukı sebebi 23) birle daḫı ol da'vī olınġan kişi da'vī idse, 24) eyidse: "Uşbu sen aldukuñ ṭavar menüm elümde idi 25) daḫı bir özge kişi elinde idi" dise. İmdi ol 26) da'vī olınġan kişinüñ ne da'visi işidilür, ne 27) ol da'vī olınġan kişinüñ danukları işidilür. ḲINYA

28) Ḳaçan bir kişi da'vī idse, bir ṭavarı 29) menümdür, dise daḫı ol da'vī idgen 30) kişi danuk durkuzsa ol ṭavar kendünüñ 31) idükine daḫı ḳādī ol ṭavarı ol da'vī 32) idgen kişige buyursa daḫı mundan soñra 33) ol da'vī idgen kişi eyidse, menüm

danuk- 34)larum yalġan danuklık virdiler idi, 35) dise. İmdi kādīnuñ ol hüküm idgeni 36) bāṭıldur. KINYA

37) Kaçan vereselernüñ birisi ıkrār idse, eyidse, 38) menüm hakum yokdur, dise kardaşumnuñ 39) koyup kidgen mālda, dise. İmdi bu söz ol 40) ıkrār idgen kişinüñ mīrāsdan hakını bāṭıl 41) idmez. Bel kim mīrāsını alur. Ol dahı özge verese- 42)ler kibi. KINYA

43) Kaçan vereselernüñ birisi ıkrār idse, eyidse 44) menüm da'vīm yokdur, dise, kardaşumnuñ 45) koyup kidgeni mālda dise. İmdi bu ıkrār id- 46)mek ol ıkrār idgenüñ hakını bāṭıl idmez 47) mīrāsdan. Bel kim ol ıkrār idgen 48) kişi vireseler kibi mīrāsını alur ol 49) terekeden. KINYA

50) Kaçan bir kişi ıkrār idse, eyidse, men falān 51) kişi birle da'vī idmeki terik iddüm, dise 52) dahı soñra da'vī i(d)se ol kişinüñ da'vısı işidilür. 53) Kādī hān eyiddi: "Ol kişinüñ da'vısı işidilmez" 54) didi. KINYA

92b

1) Kaçan bir kişi ıkrār idse, eyidse, menüm 2) falān kişinüñ üstine hīç da'vīm yokdur, dise 3) ıkrār idse dahı ol kişinüñ munuñ kibi didükinden 4) soñra ol falān kişinüñ üstine da'vī idse 5) ol da'vī işidilmez, barçalar katında. KINYA

6) Kaçan bir kişi bir kişinüñ üstine bir belgülü neme 7) da'vī idse dahı ol da'vī olınġan kişi eyidse 8) ol da'vī idgen kişige men seni bilmezin dise 9) dahı ol da'vī idgen kişi ol da'vī idgeni 10) ṭavarı isbāt idse danuk birle dahı ol 11) ṭavar isbāt olındukından soñra ol da'vī 12) olınġan kişi da'vī idse, eyidse men ol 13) ṭavarı saña yitişdürdüm, dise. İmdi ol 14) da'vī olınġan kişi da'vī idgeni işidilmez. 15) Kādī Abdu'l-Cabbār munuñ kibi didi. Eger 16) da'vī olınġan kişi da'vī

idse uşbu eyidgenimiz 17) mes'elede eyidse ol da'vī idgen kişige "sen ıkrār 18) iddün, eyiddün kim ol da'vī idgenüm neme 19) maña yitişdi, didün" dise, ya"sen ol da'vī 20) idgenüm nemeni maña yitişdürdün diyü ıkrār 21) iddün" dise. İmdi ol vaktın ol da'vī olın- 22)ğan kişinün da'vısı işidilür, didi. Kādī Abdu'l-Cabbār eyiddi. KINYA

24) Şerefü'l-Eyimme kim Mekkīdür, ol eyiddi dahı 25) Kādī ʿAbdu'l-Cabbār eyiddi: Bir kişi bir kırnakı satdı bir 26) kişige dahı ol kırnak ol satun alğan kişinün 27) katında bir oğlan doğurdı altı aydan eksükde satun aldukından berü dahı ol satan kişi da'vī iddi ol oğlanı ol satan 28) kişi eyiddi:"Men bilür idüm kim ol 29) kırnak yüklü idi satğanım vaktın. 30) Menden yüklü idi. Velakin men ol 31) kırnakı muhtāclıkdan satdum" dise 32) "ya korkup satdum" dise. İmdi ol 33) satan kişinün da'vusı sahīhdür. KINYA

34) Kādī ʿAbdu'l-Cabbār eyiddi: Bir hatunun 35) eri öldi dahı ol hatun da'vī iddi mihrini 36) ol erinün mīrāsçısına dahı ol 37) mīrās alıçı kişi eyiddi ol hatuna: Sen 39) menüm birle suluh iddün ol mehrün- 40)den dahı menden ol mehrün içün 41) neme aldun" dise dahı ol hatun 42) danuk durkuzsa dahı mundan soñra 43) ol mīrās alıcı kişi eyidse ol 44) hatuna sen berī kıldun erüni mehrün- 45)den 3 dise"erün diri iken" dise. İmdi 46) ol mīrās alıcı kişiden munun kibi 47) defü' idmek işidilür. KINYA

48) Zahīr-ı Temürtaşī eyiddi: Kaçan bir kişi 49) bir kırnakı satğandan soñra 50) da'vī idse, eyidse: "Men ol kırnakı 51) azād iddüm idi satmazdan burun 52) dahı ol kırnakı evlendüm idi 53) ol kırnak eydeşümdür" dise. İmdi 54) bu da'vī işidilmez. KINYA

1) Kaçan bir kişi bir kırnakı satsa dahı satgandan 2) soñra danuk durkuzsa kendüsi ol kırnakı azād 3) idgenine satmazdan burun. İmdi ol kişinüñ 4) danukı işidilür. KINYA

5) Kaçan bir kişi bir kişiden bir kırnak satun alsa 6) dahı satun aldukından soñra ol satun 7) algan kişi da'vī idse ol satan kişinüñ 8) üstine eyidse ol satan kişige sen bu kırnakı 9) maña satmazdan burun azād eyledüñ dise dahı 10) ol satun algan kişi danuk durkuzsa 11) İmdi ol satun algan kişinüñ da'vısı 12) işidilür dahı danukı kabūl olınur dahı ol 13) kırnakuñ azādlıkına hüküm olınur dahı ol 14) kırnakı satun algan kişi ol kırnakuñ bahā- 15)sını alur ol satan kişiden. KINYA

16) Kaçan er kişi da'vī idse hatunı öldükinden 17) soñra, eyidse ol er kişi hatunum maña 18) mehrinüñ buçukını bagışladı-y-ıdı , dise dahı 19) ol er mundan soñra danuk durkuzsa 20) şunuñ üstine kim ol hatun erini ibrā 21) idip durur ıdukına ol buçuk mehirden 22) ölmezden iki yil burundan. İmdi ol 23) ernüñ danukı işidilmez. KINYA

24) Kaçan bir kişi bir kişiden da'vī idse 25) eyidse: Şol sendeki miñ ahçamı virgil 26) dise ol da'vī olıngan kişi ol da'vī 27) idgen kişige eyidse maña bir nice zamān 28) dahı koygıl, dise ol borçum içün dise dahı 29) ol boruçlu kişi mundan soñra da'vī idse, eyidse: Sen meni ol miñ ahçadan beri iddüñ, dise. İmdi ol boruçlu kişinüñ da'vısı işidilmez. KINYA

30) Kaçan bir kişi ölse dahı ol 31) ölgen kişinüñ mīrās alıcı kişisi 32) ıkrār idse, eyidse : miñ ahça 33) falān kişige vasıyyet iddi ölgen 34) kişi , dise ol miñ ahça ol falān 35) kişinüñ hakıdur, dise dahı mundan 36) soñra ol mīrās alıcı kişi da'vī 37) idse, eyidse, ol vasıyyet idgen 38) kişi ol vasıyyet idgeni miñ ahçadan 39) kayıtdı, dise ölmezden burun, dise. İmdi 40) ol mīrās alıcı kişinüñ munuñ kibi 41) da'vısı işidilmez. KINYA

42) Zahīr-i Mergınānī eyiddi: Ḳaçan bir kişi 43) ölse daḫı ol kişinün māl kalsa daḫı bir kişi 44) kelse da'vī idse ol ölgen kişinüñ 45) mālında menüm miñ aḫça alaçaḳum var- 46)dur, dise, ol ölgen kişi menden boruç 47) aldı-y-ıdı, dise daḫı ol ölgen kişi- 48)nüñ mīrāṣ alıcı kişisi ıḳrār idse 49) ol miñ aḫça var ıdukına ol tereke 50) içindeki mālda daḫı mundan ṣoñra 51) ol mīrāṣ alıcı kişi da'vī idse 52) eyidse ol ölgen kişi ol miñ 53) aḫçayı ödedi, dise ölmezden burun 54) saña, dise. İmdi ol mīrāṣ alıcı 55) kişinüñ ödedi diyü da'vī idgeni 56) işidilmez. ḲINYA

93b

1) Ba'żılar eyiddiler: Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse 2) kendünüñ üstine māl var ıduḳına kendü bir kişige mālġa 3) żāmin olduḳı sebebinden daḫı ol żāmin ṣoñra 4) da'vī idse, eyidse ṣol kişi kim māl anuñ 5) üstindedür, ol kişi ol mālı ödedi-y-idi, dise. 6) İmdi uşbu da'vī idmek işidilmez. ḲINYA

7) Ḳāḍīḫān eyiddi daḫı Burhānü'd-dīn, Muḥīṭ eyesi 8) eyiddi: Bir kişi bir ḥadları belgülü yiri meṣelā ṣatdı 9) bir kişige meṣelā on aḫçaya daḫı ol ṣatan kişi 10) üstine varaḳa yazdı. Ol yirnüñ bahāsını ḳabuż 11) ḳıldum diyü, daḫı andan ṣoñra ol satan kişi 12) da'vī iddi, eyiddi: Uşbu ṣatun alġan kişi ıḳrār 13) iddi kim kendünüñ üstine ol yirnüñ buçuḳ bahāsı 14) ḳaldı diyü, daḫı ol ṣatan kişi danuḳ durḳuzdı 15) ol ṣatun alġan kişi munuñ kibi ıḳrār idgeni- 16)ne. İmdi ol ṣatun alġan kişinüñ da'vısı 17) işidilür daḫı danuḳı işidilür, didiler. ḲINYA

18) Bir kişi bir kişiden māl da'vī iddi żamān sın 19) sen falān kişige diyü, bu sebebden māl da'vi iddi 20) daḫı ol kişi eyiddi, men hiç żamān olmadum, didi, 21) daḫı ol da'vī idgen kişi ısbāt iddi ol kişi- 22)nüñ żamānlıḳını daḫı ısbāt idgenden

sonra ol 23) żamın olgan kişi da'vī iddi, eyiddi ol men żāmın 24) oldukum kişi mālı ödedi, didi. İmdi bu da'vī 25) idmek ol zāmın olgan kişiden işidilmez. KINYA

26) Burhanü'd-dīn Muhīt eyesi eyiddi: Bir kişi da'vī 27) iddi bir ha(tu)nun üstine "sen menüm evdeşimsin" didi, 28) dahı ol hatun inkār iddi dahı ol hatunun atası dahı inkār iddi dahı mundan sonra ol hatun öldi dahi ol hatun öldü- 29)kinden sonra ol hatunun atası 30) da'vī iddi ol ernün üstine ol 31) kızınun ülüşini şol mehirden kim 32) er ıkrār idip durur idi ol 33) kadar mehirge. İmdi ol hatunun 34) atasınun da'vısı işidilmez. KINYA

35) Kadī 'Abdu'l-cabbār eyiddi dahı 'Ālā-yı 36) Taciri eyiddi: Bir kişi bir kişinün 37) üstine bir nemeni da'vī iddi dahı kādı 38) ol da'vī idgen kişige buyurmadı 39) suluh idgil, didi dahı ol da'vī 40) idgen kişi eyiddi: Men uşbu suluh 41) idişmeke rāzī degül men" didi. 42) Men bunı terik iddüm, didi. İmdi 43) bu söz ol da'vī idgeni nemeni 44) sākıt idmek olur, didiler. KINYA

45) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür ol 46) eyiddi: Kaçan da'vi idici kişi eyidse 47) da'vıyı terik iddüm asla dise. İmdi 48) bu söz ol da'vī olıngan kişini 49) berī idmek olur ol da'vī 50) olıngan māldan, didi. KINYA

94a

1) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, ol eyiddi: 2) Kaçan da'vī idici kişi eyidse terik iddüm 3) men da'vīmı kim falān kişinün üstinedür, didi, dahı 4) men işimi ahıratga ısmarladum, dise. İmdi 5) mundan sonra ol kişi da'vī idse da'vısı 6) işidilmez, didi. KINYA

7) Ḳādī 'Abdu'l-cabbār eyiddi daḫı ʿalāy-ı Tācirī eyiddi: 8) Bir kişi ḳırnaḳını azād ḳıldı daḫı ol azād idgen 9) kişi iḳrār iddi ol ḳırnaḳ evlengenine bu ḳadar 10) mehirge daḫı ol ḳırnaḳ eyiddi: 'men bu evlenmeki 11) bilmezin, didi, daḫı ol ḳırnaḳ mundan ṣoñra 12) da'vī iddi, men ḫocamuñ evdeşi men, didi, 13) daḫı ol ḳırnaḳ mīrāṣ da'vī iddi ḫocāsınuñ 14) mālından daḫı mehir da'vī iddi. İmdi ol ḳır- 15)naḳuñ da'vısı işidilür, didiler. ḲINYA

16) Burhānü'd-dīn ṣāḥib-i muḥīṭ eyiddi: İki oġul ata- 17)sınuñ ḳoyup kidgeni mālı üleşdiler daḫı üleş- 18)düklerinden ṣoñra ol iki oġlanuñ birisi 19) eyiddi: Uşbu falān nemeni atam menüm aduma ḳılmış 20) ıdı, dise daḫı ol oġlan danuḳ durḳuzsa 21) ol oġlanuñ danuḳı işidilür. Eger ol 22) oġlan da'vi idse, eyidse kim ḥaḳīḳat menüm 23) atam uşbu da'vī idgenüm nemeni menüm aduma 24) ḳoyup durur ıdı. Men kiçilikūm ḥālinde, dise. Eger 25) ol oġlan mutlaḳā eyidse: Uşbu da'vī idgenüm nemeni 26) atam menüm aduma ḳoyup durur ıdı, dise hiçilikde diyü eyidmese 27) ol vaḳtın ol oġlanuñ da'vī idgeni işidilmez. ḲINYA

28) Fetāvā-yı Buḫāriyye' içinde eyiddi: Bir kişi 29) öldi daḫı bir ḫatun kişi keldi. Da'vī 30) iddi. Ol ölgen kişinüñ oġlınuñ üstine, 31) eyiddi: "Senüñ atañ kim adı Muḥammaddur 32) men anuñ evdeşi idüm" didi. "Ölgeni 33) künge degin" didi. Daḫı ol ḫatun ol 34) ölgen kişinüñ oġlından mīrāṣ izdedi. 35) Daḫı mehir izdedi. Daḫı ol ölgen 36) kişinüñ oġlı inkār iddi. "Menüm 37) atamnuñ adı Muḥammad degüldür" didi. 38) "Bel kim atam adı 'Ömerdür" didi. Daḫı mundan ṣoñra ol ḫatun kine 40) keldi. Da'vī iddi. "Men senüñ atañ- 41)nuñ kim adı 'Ömerdür, ölgen küne 42) degin evdeşi idüm" didi. Daḫı ol 43) ḫatun mīrāṣ da'vī iddi. Daḫı mehir 44) da'vī iddi. Ol ölgen kişinüñ 45) og-

Lından. Dahı ol oğlan inkār 46) iddi. İmdi ol hatunnuñ 47) da'-vısı işidilür. Ol hatunuñ 48) iki sözi birisi birisine muhālif 49) degüldür. Anuñ içün kim olğay 50) kim bir kişinüñ iki adı olgay. 51) Bir adı Muhammad olğay. Bir adı 52) 'Ömer olğay. Ziyādāt şerhinde 53) eyiddi: "Ol hatunuñ da'vısı işidi- 54)lür. Kaçan iki sözimi birisi birisine 55) tüzse, muvāfık idse" didi. KINYA

94b

1) Bir kişi bir kişiden bir evi kirige aldı. Dahı ol 2) kirige alğan kişinün virecek kiri mālı içün bir 3) kişi żamın oldı. Dahı ol kirige alğan kişi virecek 4) māl içün żāmın olğan kişi ol evi da'vī iddi. "Ol ev menümdür" didi. İmdi ol kişinüñ 6) da'vısı işidilür. KINYA

7) Muhīt kitābında eyiddi: Kaçan bir kişi bir kişiden 8) bir ev aldı, kirige. Dahı bir kul aldı kirige. İmdi 9) kirige alğan kişi da'vī idse, eyidse: "Uşbu kirige alğanım 10) ev menümdür" dise, ya da'vī idse, eyidse: "Uşbu kirige 11) alğanım kul menümdür" dise. İmdi ol kişinüñ 12) da'vısı işidilmez. KINYA

13) Kādī 'Abdu'l-cabbār eyiddi dahı Burhān-ı Kātī eyiddi. Kaçan 14) bir kişi bir kişiden toprak satun alsa ol satan 15) kişinüñ yirinden. Dahı andan soñra ol satun alğan 16) kişi ol satan kişinün yirini da'vī idse, "menümdür" 17) dise ol satun alğan kişinün da'vısı işidilmez. KINYA

18) Kādī hān eyiddi dahı Kādī Bedī' eyiddi: Bir kişi da'vī iddi bir ölgen kişinüñ vereselerinüñ üstine eyiddi: 20) "Sizge māl mīrās koyup kidgen kişi maña sülüs mālını 21) vasıyyet iddi. Dahı ol ölgen kişinüñ vereseleri ol 22) da'vī idgen kişini kirtülediler. Andan soñra ol 23) sülüs māl da'vī idgen kişi da'vī iddi, eyiddi: Ol 24) "ölgen kişinüñ mālı barçası menüm-

dür" didi. "Men ol 25) kişinüñ veresesi men" didi. Dahı ol kişi ol ölgen kişi- 26)nüñ kendüsi veresesi idükini ısbat idemedi. 'Aciz oldı. Dahı 27) ol sülüs da'vī idgen kişi eyiddi: Eger men 'aciz oldum ısa, ol ölgen kişinün men veresesi idükümi ısbāt idmeke. Bes siz virüñüz maña ol sülüs malı 28) kim mana vasıyyet iddi. Siz meni kirtüledüñüz 29) ol sülüs mal içre, didi. İmdi ol 30) sülüs da'vi idgen kişinüñ da'vısı 31) işidilür, didiler. Burhānü'd-dīn 32) Muhīt eyesi eyiddi: "Ol kişinüñ ol 33) sülüs da'vī idgeni dahı işidilmez" didi. 34) "Anuñ içün ol kişinüñ iki sözi 35) birisi birisine muhālif oldı" didi. KINYA

36) Kaçan bir kişi bir evnüñ rub'ını 37) da'vī idse, eyidse: "Uşbu evnüñ 38) rub'ı menümdür" dise. Dahı ol kişi 39) andan soñra ol evnüñ sülüsini 40) da'vī idse. İmdi ol kişinüñ 41) da'vısı işidilür" didi. Burhān kim 42) Muhīt eyesi munuñ kibi didi. Ziyādāt 43) şerhinde eyiddi: "İşidilmez" didi. KINYA

44) Kaçan bir kişi bir evnüñ buçukını 45) da'vī iddi. "Menümdür" didi. 46) Andan soñra ol kişi ol 47) evnüñ barçasını da'vī iddi. 48) "Menümdür" didi. İmdi ol 49) kişinüñ da'vısı işidilür, didi. 50) Burhān kim Muhīt eyisidür, munuñ 51) kibi didi. Zıyādāt şerhinde eyiddi: 52) "Ol kişinüñ da'vısı işidilmez" 53) didi. KINYA

95a

1) Vaşī kişi bir nemeni satdı. Dahı satğandan soñra 2) ol vaşī da'vī iddi, eyiddi:"Bu satğanım tavarı men katı 3) uçuz satdum" didi. İmdi vaşī kişinüñ da'vısı 4) işidilür. KINYA

5) Kemāl-i Eyimme eyiddi: "Bir kişi ıkrār iddi, eyiddi: "Menüm 6) falān kişinüñ cihetinde hiç bir yönden da'vīm 7) yokdur" didi. Dahı ol da'vım yok diyüp ıkrār 8) idgen kişi ol falān kişinüñ vekili olgan cihetinden. İmdi 10) ol kişinün da'vısı işidi-

lür. KINYA

11) Bir kişi da'vī iddi: "Menüm zeyidnüñ 12) üstine on altunum vardur" didi. Dahı ol 13) da'vī idgen kişi ol on altun ne sebebden 14) var ıdukını eyiddi ya eyidmedi. Dahı mundan soñra 15) ol da'vī idgen kişi ıkrār iddi, eyiddi: "Zeyid- 16)nüñ menüm üstümde yigirmi altunı vardur, 17) didi. İmdi ol kişi ıkrār idüben yigirmi 18) altunı var didükinden soñra ol kişi ol 19) on altunı zeyidden da'vī idgenini işidilmez. KINYA

20) Kaçan bir kişi bir kişinüñ üstine bir niçe belgülü da'vī- 21)lar idse. Dahı andan soñra ol da'vī idgen kişi 22) birle ol da'vī olıngan kişi suluh idseler. İkisi 23) dahı. Ol da'vī idgen kişi ıkrār idse, eyidse: "Menüm 24) senüñ üstüñe da'vīm yokdur" dise. Dahı ol da'vī 25) idgen kişi ıkrār idgeninden soñra kine bir da'vī 26) dahı idse ol da'vī olıngan kişinüñ üstine. İmdi ol 27) da'vī idgen kişinüñ da'vısı işidilür. Dahı ol da'vī idgen kişinün ıkrār idüben eyidgeni menüm senün üstüne da'vi idmeküm yokdur 28) didüki ol evvelki idgen da'vī içün 29) olur ol belgülü da'vīlerden. Ammā 30) kaçan ol da'vī idgen kişi ıkrār 31) idüp da'vīm yokdur didüki vaktın 32) eyidse menüm senün üstüne da'vim 33) yokdur ne da'vī kerekise olsun 34) olsun" dise, ol vaktın ol da'vī 35) idgen kişi munuñ kibi ıkrār idgen- 36)den soñra da'vī idse, işidilmez. KINYA

37) Şerh-ü Bekir hoherzāde'de eyiddi: 38) Bir tavar bir kişinüñ elinde idi. 39) dahı ol tavarı bir kişi eyiddi: "Menüm- 40)dür" didi. Dahı kādī ol da'vī 41) idgen kişiden danuk izdedi. 42) Dahı ol da'vī idgen kişinüñ 43) danukları eyiddiler: "Biz danu- 44)kuz kim, uşbu tavar falāñ 45) kişinüñ milkidür. Ol falān 46) kişi uşbu da'vī idgen kişini 47) vekīl iddi bu tavar içre çekiş- 48)meke, diyü danuklık virdi- 49)ler. İmdi ol kişinüñ da'vī 50) idgeni sahīhdur. Dahı ol 51) kişinüñ da'vusı işidilür. KINYA

95b

1) Şerh-ü Bekir Ḫoherzāde içinde eyiddi: Ḳaçan 2) bir kişi da'vī idse bir kişinüñ elindeki ṭavarı 3) menümdür, dise. Daḫı ḳādī ol da'vī idgen 4) kişiden danuḳlar izdese. Daḫı ol da'vī 5) idgen kişi danuḳ durḳuzsa. Daḫı ol kişi- 6)nüñ danuḳları eyidseler: "Biz danuḳuz 7) kim uşbu tavar falān kişinüñ milkidür. Ol 8) falān kişi uşbu da'vī idgen kişini vekīl 9) dikdi. Uşbu ṭavar içre çekişmeke, diseler. 10) İmdi ol vaḳtın ol kişinüñ da'vısı işidilmez. ḲINYA

11) Üç kişi da'vī iddiler zeyidnüñ üstine bir 12) evi da'vī iddiler. Daḫı ol zeyid eyiddi: "Ol 13) üç kişige men bu evi sız üç kişiden ṣatun 14) aldum" didi. Daḫı ol zeyidden danuḳ iz- 15)dedi. Ḳādī daḫı danuḳ izdendükinden soñra 16) ol zeyid eyiddi: "Men bu evi sizüñ vaṣīguz- 17)dan ṣatun aldum, siz kiçigez iken" didi. 18) İmdi ol zeyidden munuñ kibi defu' idmek 19) işidilmez. ḲINYA

20) Ḳaçan bir kişi bir yiri ṣatdı bir kişige. Daḫı ol 21) ṣatan kişi ol yiri teslīm ḳıldı ol ṣatun 22) alġan kişige. Daḫı ol ṣatun alġan kişi ol 23) yirde taṣarruf ḳıldı. Ya'nī ol yirde ekin ekdi 24) daḫı 'ımāret yapdı. Maḳṣūd ol ṣatun alġan 25) kişi ol yirde bir müddet taṣarruf iddi. Ol 26 yirnüñ bir ḳonşısı var ıdı. Ol ḳonşısı 27) hiç neme dimedi ol müddet içinde. Daḫı şimdi 28) ol ḳonşu da'vī iddi, eyiddi: "Ol yir menümdür" didi. "Milkimdür" didi. İmdi ol kişinüñ da'vısı işidilmez. Eger ol 29) ḳonşı ḥāżır ısa ol yir ṣatıldukı vaḳtın 30) daḫı ol yir ṣatun alġan kişige 31) teslīm olındukı vaḳtın daḫı ol ḳonşı 32) dinmeyip durur ısa ol ṣatun alġan 33) kişi ol yirde taṣarruf idgeni vaḳtın 34) eger ol ṣatun alġan kişi ol 35) yirde taṣarruf idmese aldukından 36) ṣoñra. Velekin ol ḳonşı ṣatıldukı 37) vaḳtın ḥāżır ısa daḫı teslīm olındukı 38) vaḳtın ḥāżır ısa. ~~Velekin dinmeyip~~ 39) dursa. İmdi ol vaḳtın ol ḳonşı- 40)nuñ

da'vısı sākıṭ olmaz bu ḳadar 41) neme birle. Ammā ba'zılar eyiddi- 42)ler: "Da'vısı sāḳıṭ olur" didiler. ḲINYA

43) Muḥīt kitābında eyiddi: "Bir kişi ıḳrār 44) iddi, eyiddi: "Uşbu yir falān kişinüñ- 45)dür" didi. Daḫı ol yir içinde ekin 46) var ıdı. İmdi ol yir daḫı ol 47) yirnüñ içindeki ekin daḫı ol 48) ıḳrār olıngan kişinüñdür, barça- 49)sı. Ammā eger ol ıḳrār id- 50)gen kişi danuḳ durḳuzsa 51) ol yirdeki ekin kendünüñ idükine 52) ol kişinüñ danukı işidilür. ḲINYA

96a

1) Bir kişi da'vī iddi zeyidnüñ üstine. Men saña 2) yüz altun virdüm kim sen virgey sin 3) menüm ġarīmuma kim falān kişidür, didi. Daḫı ol 4) zeyid inkār iddi. "Sen maña altun virmedüñ, 5) didi. Daḫı ol zeyid anıṭ içdi. Daḫı ol kişi 6) kim zeyidnüñ üstine da'vī iddi ol kişi 7) buġur zeydi ḳodı 'amurnuñ üstine da'vī 8) iddi, eyiddi: Men saña yüz altun virdüm 9) kim sen ol yüz altun menüm ġarīmum falān 10) kişige virgil, diyü, didi. Daḫı ol da'vī idgen 11) kişi ẓan eyledi kim kendü zeyidnüñ üstine ḫaṭā 12) da'vī eyledi ya ẓan birle da'vī eyledi sa- 13)ġındı. İmdi ol da'vī idgen kişinüñ 14) da'vısı 'amurnuñ üstine işidilmez. Anuñ 15) içün kim ol kişi sözinde muḫālif sözledi. KINYA

16) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, ol eyiddi: Ḳaçan 17) bir kişi ıḳrār idse, eyidse meṡelā menüm zeyid birle hiç şeri'atlik işüm yoḳdur, dise. 19) İmdi ol zeyid ol ıḳrār idgen kişinüñ 20) borçından berī oldı. Daḫı ol ıḳrār idgen kişi 21) ol zeyidden ṭavar da'vi idemez. ḲINYA

22) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, ol eyiddi daḫı 23) Ebū Ḥāmid eyiddi: Ḳaçan bir kişi ıḳrār iddi, eyiddi: 24) Şol 'amurnuñ elindeki ṭavar zeyidnüñ milkidür, 25) didi. Daḫı mun-

dan sonra ol ıkrār idgen 26) kişi da'vī iddi. Ol tavarı menümdür, didi. 27) İmdi ol kişinün da'vısı işidilmez. KINYA

28) 'Alāy-ı Sa'dī eyiddi: "Bir kişi ıkrār 29) iddi, eyiddi: Meselā şol falān ev kim 30) meselā ol evnün bir yan falān kişinün 31) milkine yitişür. Dahı bir yanı falān kişinün 32) milkine yitişür. Dahı bir yanı falān kişinün 33) milkine yitişür. Dahı bir yanı falān kişinün 34) milkine yitişür" didi. Ol ev içinde 35) menüm hakum yokdur, didi. Dahı ol 36) ıkrār idgen kişi mundan sonra 37) da'vī iddi, eyiddi: "Ol ev maña vakıf-38)dur. Dahı menüm oglanlarumnun 39) üstine vakıfdur, didi. İmdi ol 40) da'vī idgen kişinün da'vısı işidilür mi 41) ya işidilmez mi? İmdi bu mes'ele içinde 42) sonrakı kelgen 'alimlernün ıhtılāfı 43) vardur. KINYA

44) 'Alā-yı Sa'dī eyiddi: "Kaçan bir kişi ölse 45) dahı ol ölgen kişinün vereseleri 46) kalsa. Dahı ol vereseler ol öl-gen 47) kişinün tavarın üleşseler. 48) Dahı mundan sonra ol vereseler- 49)nün herisi berī idse. Dahı birisini 50) barça da'vīlerden dahı mundan 51) sonra ol vereselernün birisi da'-vi idse, eyidse: Uşbu ölgen 53) kişinün üstine deyin vardur, dise. 54) İmdi ol kişinün da'vısını işidür- 55)ler. Sahīhdür. KINYA

96b

1) Vereseler ölgen kişinün koyup kidgeni 2) mālı üleşdüklerinden sonra ol verese- 3)lerün birisi da'vī iddi, eyiddi: "Uşbu üleşdü- 4)kümüz māl içinde boruç vardur" didi. İmdi 5) uşbu da'vī idmek sahīhdür, vardur. Ol 6) da'vī idgen veresege ol üleşdük- 7)lerini kine bozgay. KINYA

8) Muhīt kitābında eyiddi: Vereseler ol ölgen 9) kişi koyup kidgeni mālı üleşdüklerinden 10) sonra ol vereselernün birisi

da'vī 11) iddi, eyiddi: "Şol falān kesek ṭavarı men 12) ol ölgen kişiden satun aldum, didi, ya eyiddi: Ol vereselernüñ birisi şol 14) falān kesek ṭavarı maña ol ölgen kişi 15) bağışladı. Dahı maña teslīm iddi, didi. 16) İmdi eger ol kişi da'vī idgeni üleşdük- 17)lerinden soñra olsa, ol da'vī işidilmez. KINYA

18) Bir kişi öldi. Dahı öldükinden soñra ol kişi- 19)nüñ veregelerinüñ ba'zısı virdi ol ölgen 20) kişinüñ boruçlusına kisek ṭavar virdi. 21) Dahı mundan soñra ol virgen verese eyiddi: 22) Uşbu ölgen kişi şol saña virgenüm kesek 23) ṭavarı maña ıkrār idüp durur ıdı. Senüñ- 24)dür, diyüp durur ıdı. Men ol ölgen 25) kişi ıkrār idgenini bilmeyip durur ıdum, didi. 26) İmdi ol veresenün da'vısı işidilmez. KINYA

27) Vakı'at-ı Burhān içinde eyiddi: Bir yetīm 28) bālıġ oldı. Dahı ol yetīm da'vī 29) iddi ölgen kardaşınuñ terekesinden 30) bir yirni da'vī iddi, eyiddi: "Uşbu 31) yirni men dahı ol ölgen kardaşum 32) atamuzdan mīrās yidük ikimüz 33) didi. Dahı ol bālıġ olġan yetīm andan 34) soñra da'vī iddi, eyiddi: "Uşbu 35) hālıs menüm milkümdür" didi. 36) Zāhir olduḳı içün ol yir kendünüñ 37) hālıṣ milki olġanı ölgen kardaşı 38) ol yiri ıkrār idgeni içün ol yir 39) ol yetīm kardaşımnuñdur didüki içün 40) İmdi ol yetīm ol yirni menüm hālıs 41) milkümdür didüki da'vī iddüki sahīh- 42)dūr. İki sözi biribirine muhālif degüldür. KINYA

43) 'Alā-yı Tacirī eyiddi: Bir hatun erinden 44) ṭalāḳını izdedi. Ol hatun erin 45) berī idmek şarṭı birle mehrinden dahı 46) özge hakından dahı ol hatun mundan 47) soñra da'vī iddi, eyiddi: "Erüm 48) meni mundan burun üç ṭalāḳ boşayıp 49) durur ıdı. Men ol üç ṭalāḳ boşaġanını 50) bilmedüm" didi. İmdi ol hatunuñ 51) da'vısı işidilmez. Dahı ol hatunuñ 52) danuḳları

dahı kabūl olınmaz. KINYA

97a

1) Kādī 'Abdu'l-cabbār eyiddi. Dahı 'Aynü'l-Eyimme kim 2) Kerābīsīdür, ol eyiddi: Bir hatun kişi öldi. 3) Dahı ol hatunuñ eri eyiddi ol hatu(nu)ñ verese- 4)lerine: "Uşbu hatunum meni mehrinden berī kıldı" 5) didi. Dahı ol hatunnuñ vereseleri ol 6) ernüñ sözini işidmediler. Dahı ol er ol 7) hatunuñ mehrini virdi ol hatunuñ verese- 8)lerine. Dahı mundan soñra ol ernüñ danukı 9) tapıldı ol hatun diri iken ol erini berī 10) idgenine mehrinden ol hatun sağlıkı hālinde. 11) Dahı ol er anı bilmeyip durur ımış. İmdi var- 12)dur ol erge kim kayıtgay algay virdüki 13) mehri ol hatunuñ vereselerinden Tañrı 14) ta'ālā birle kendü arasında. Ammā kaçan kādī katına 15) varsalar, ol vaktın ol er ol virdüki 16) mehri kayıtıp alımaz ol vereselerden. KINYA

17) Bir hatun erinden mehrini da'vī iddi. Dahı ol 18) er eyiddi ol hatuna: Sen maña mehrüñi virdüñ. 19) Dahı sen menden talākuñ alduñ, didi. Dahı ol 20) er danuk durkuzmakdan 'aciz oldı mehrini 21) virip boşankanına. Dahı ol er danuk durkuzdı 22) kim ol hatun ol eri berī idgenine mehrinden 23) İmdi kerekdür kim ol erüñ danukı işidile. KINYA

24) Bir kişinüñ bir kırnakı var ıdı. Dahı ol kırnak 25) bir oglan dogurdı. Dahı ol kırnakuñ hōcāsı 26) eyiddi: "Uşbu kırnakum dogurdukı oglan, menüm 27) uşbu kulumdandur" didi. Dahı ol kırnak 28) hōcāsını kirtüledi. Dahı andan soñra ol kırnakuñ 29) hōcāsı öldi. Dahı öldükinden soñra ol kırnak da'vī iddi, eyiddi: "Bu oglan menüm hōcāmdandur, men hür oldum" didi. İmdi 30) ol kırnakuñ da'vısi işidilür. KINYA

31) Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ üstine, 32) eyiddi: "Uşbu evni rehin kodı menüm 33) katımda falān kişi" didi. "Ol falān

kişi 34) uşbu evge mālikdür" didi. Dahı ol 35) falan kişi uşbu evi maña teslīm iddi. 36) Bu ev senüñ elüñde haksuzdur,,37) didi. Dahı ol da'vī olıngan kişi eyiddi: 38) Ne'am, ol ev senüñ katuñda rehin- 39)dür. Velakin men bu evi kirige aldum 40) ol fālān kişiden" didi, "rehin 41) komazdan burun" didi. İmdi ol 42) kişi eyidgeni men bu evi kirige aldum 43) digeni işidilmez. Eger ol 44) da'vī olıngan kişi eyidse: "Ne'am ol 45) falān kişi senüñ katuñda bu evi 46) rehin kodı. Velakin men bu evi ol 47) falān kişiden kirige aldum, rehin 48) komazdan burun, didi. Ol vaktın ol 49) kişinüñ kirige aldum didüki işidilür. KINYA

50) Kaçan er birle hatun ikisi biri 51) birisinden ayrılsalar. Dahı ol 52) hatun ıkrār idse, eyidse: "Menüm 53) senüñ üstüne da'vīm yokdur" 54) dise, erine eyidse. İmdi cāyizdür 55) hatuna ol erinden 'ıdde nafakasını da'vī 56) idmeklik, ba'zılar eyiddiler: 57) "yokdur" didiler. KINYA

97b

1) Eger hatun kişi ıkrār idse, eyidse:"Zuhur vaktı 2) kirmezden burun menüm da'vī idmeküm yokdur 3) erim üstine" dise. İmdi vardur ol hatunga 4) kim da'vī idgey, izdegey erinden nafaka izdegey 5) kiçe nafakasını izdegey zuhurdan sonra 6) anuñ içün kim nafaka vācib olur ernüñ üstine 7) bir sā'at vācib olur bir sā'atden sonra. KINYA

8) Kaçan da'vī idgen kişi ıkrār idse suluh idmek 9) içinde uşbu da'vī idgenüm tavar içinde menüm 10) hakum yokdur, dise. Dahı ol da'vī idgen kişi 11) ıkrār idgenden sonra ol suluh bātıl olsa 12) ol vaktın ol da'vī idgen kişinüñ dahı ıkrār 13) idgeni bātıl olur. Vardur da'vī idgen kişige 14) kine ol tava-

rı da'vî idmeklik. KINYA

15) Kaçan da'vi olıngan kişi suluh idgenleri vaktın 16) ıkrār idse, eyidse: "Uşbu tavar uşbu da'vī idgen 17) kişinüñdür" dise. Dahı mundan soñra ol tavar 18) ol da'vī olıngan kişinüñ elinde iken suluh bātıl 19) olsa. İmdi vācibdür kim ol da'vī olıngan kişi 20) ol elindeki tavarı kaytargay ol da'vī idgen 21) kişige. KINYA

22) Fetāvā-yı Nesefī içinde eyiddi: Bir kişi bir kişini berī id- 23)meklik suluh idgenlerinden soñra barça da'vī- 24)lerden berī idmeklik dahı barça çekişmeklerden 25) berī idmeklik sahīhdūr. Egerçi kim hüküm olınsa dahı ol 26) suluh sahīh vākı' oldukına. KINYA

27) Bir kişi da'vī iddi bir kişiden bir hadları 28) belgülü milki da'vī iddi. Dahı ol da'vī 29) idgen kişi eyiddi: "Men bu milki senüñ 30) anañdan satun aldum" didi. "Sen dahı 31) dutdun" didi. Dahı ol da'vī 32) olıngan kişi inkār iddi. Dahı inkār 33) idgeninden soñra eyiddi: "Cāyiz dutdum. 34) Velekin ol vaktın, men bāliğ olmayıp durur 35) ıdum" didi. İmdi söz ol inkār id- 36)gen kişinüñ sözidir. KINYA

37) Bir kişi da'vī iddi bir kişiden bir hadları 38) belgülü ev da'vī iddi. Dahı ol da'vī idgen 39) kişi eyiddi: "Men bu evi falān hatundan satun 40) aldum. Ol hatun bu evge mālik idi" didi. 41) Dahı ol kişi kim ev anuñ elinde idi, ol eyiddi: 42) Bu ev menüm milkümdür. Mīrās yidüm.ben 43) bu evi atamdan" didi. Dahı mundan soñra 44) sorıldı ol da'vī idgen kişi ol 45) hüküm meclisinde eyiddiler: Ol saña satan 46) hatun kişi ol evni saña teslīm iddi 47) mi?" didiler. Dahı ol da'vī idgen 48) eyiddi: "Ol hatun uşbu evi 49) maña teslīm id-

medi. Anuñ içün 50) kim ol hatun teslīm idmek- 51)den 'acizdür" didi. Ol vaktın ol da'vī idgen kişinüñ 53) da'vısı işidilmez. KINYA

98a

1) Bir kişi da'vī iddi bir kişiden bir evni. Dahı 2) ol da'vī idgen kişi eyiddi: "Uşbu senüñ 3) elüñdeki ev menüm milkümdür. Men bu evi 4) senüñ atañ katında rehin kodum kim senüñ 5) atañ falāndur, falān oğlıdur. Yüz ahçaya rehin 6) kodum" didi. "Andan soñra senüñ atañ 7) öldi. Dahı bu evni senüñ elüñde kodı kiddi. 8) İmdi saña vācıbdür kim ol yüz ahçayı 9) menden algay sin. Dahı bu evni maña teslīm id- 10)gey sin" didi. Dahı ol kişi kim ev anuñ 11) elindedür, ol kişi inkār iddi. Dahı ol 12) da'vī idgen kişinüñ danukları danuk- 13)lık virdiler. Uşbu ev uşbu da'vī idgen kişi- 14)nüñ milkidür. Bu da'vī idgen kişi bu evi senüñ 15) atañ katında kim falāndur, falān oğlıdur, anuñ 16) katında rehin kodı yüz ahçaya. Andan soñra senüñ 17) atān öldi. Bu evi senün elünde kodı kiddi. Bu 18) ev bu kün uşbu da'vī idgen kişinüñ milkidür. 19) Dahı hakıdur. Dahı bu ev uşbu da'vī olıngan kişinüñ 20) elinde haksuzdur" didiler. Danuklık virdi- 21)ler. Maksūd danuklar ol da'vī idgen kişi- 22)nüñ da'vısına muvāfık danuklık virdiler. Dahı 23) ol danuklar neme arturdılar. İmdi ol 24) danukuñ danuklıkları işidilür. Ziyādāt 25) şerhinde munuñ kibi eyiddi. KINYA

26) Bir sağsuz kişinüñ dili dutulsa sözleyimez 27) olsa. Dahı ol sağsuz kişinüñ dili açılsa söz- 28)lemeke küç yitse. Dahı kişilernüñ ol sağsuz kişi- 29)nün üstinde hakları olsa. İmdi ol sağsuz kişi- 30)nüñ ol kendünüñ üstindeki çekişiklerden ne cevāb virgenini yazgaylar. Dahı ol kişinüñ anıt içgenini yazgaylar. Ziyādāt şerhinde munuñ kibi eyiddi. KINYA

31) Muhīt kitābında eyiddi: Kaçan kādī 32) bilse ol kişini

kim da'vī anuñ 33) üstine olındı. Ol kişi dilsüz 34) idükini bilse. İmdi kādī ol 35) dilsüzge buyurġay. "Cevāb vir- 36)gil işāret birle" digey. Dahı kādī 37) ol dilsüznüñ işāreti birle 38) 'amel idgey. İmdi eger ol 39) dilsüz işāret birle ıkrār 40) idse tamām oldı. Ol da'vī olınġan 41) māl ol dilsüz üstine lāzım oldı. 42) Eger ol dilsüz ıkrār idmese 43) bel kim ol da'vī olınġan 44) nemege işāret birle inkār idse 45) ol vaktın ol kādī ol dilsüz- 46)ge anıt virmeki 'arız idgey. 47) Eger ol dilsüz işāret birle 48) anıt içmeki kabūl idse. İmdi 49) ol anıt içmeki kabūl idmek- 50)lik ol dilsüzüñ anıt içmeki- 51)dür. Eger ol dilsüz anıt içmek- 52)den kaçsa, imtinā' idse işāret 53) idmek birle. İmdi ol dilsüzüñ 54) anıt içmekden kirü durdukı işāret 55) birle anıt içmekden kaçmak- 56) dur. Bes kādī ol dilsüznüñ 57) üstine hüküm idgey ol da'vī 58) olınġan mālı virgil diyü. KINYA

98b

1) Kaçan kādī bilse ol kişini kim da'vī ol kişinüñ 2) üstine olındı. Ol kişi dilsüz imiş. Dahı ol kişinüñ 3) kulakı işidmez imiş. İmdi ol vaktın kadı 4) varaka yazġay ol dilsüz kulaksuz kişinüñ eline 5) virgey. Ol da'vī idgen kişi ne da'vī idgenini 6) varaka içinde yazġay. Dahı ol varaka içinde kādī 7) eyidgey ol dilsüz kulaksuz kişige: "Sen dahı bu 8) da'vī idgen kişige cevāb virgil. Yazġıl. Sen 9) dahı ne cevab virsen varaka içinde yazġıl" digey. Dahı ol 10) dilsüz kulaksuz ne cevāb virse va(ra)ka içinde yazġay. 11) dahı kādī hüküm idgey. Ol kulaksuz dilsüznüñ 12) yazusı birle. Eger ol kulaksuz dilsüz kişi 13) yazu yazmak bilmese. Dahı ol kulaksuz dilsüznüñ 14) kişiler içinde belgülü işāret olsa. Kādī ol kulak- 15)suzka dilsüzge işāret birle cevāb vir, digey. 16) Ol dahı işāret birle cevāb virgey. Eger işāret 17) birle ıkrār idse ol da'vī olınġan neme ol 18) kulaksuz dilsüz kişinüñ

üstine lāzım olur. Eger 19) işāret birle inkār idse, ḳādī aña anıṭ vir- 20)meki işāret idgey. Eger anıṭ içmeke rāzı olsa 21) ol anıṭ içmekdür. Eger anıṭ içmekden 22) imtinā' idse, ol vaḳtın, ḳādī dahı ol da'vī 23) olıngan nemeni ol dilsüz ḳulaḳsuz kişinüñ 24) üstine lazım idgey. Muhīt kitābında munuñ kibi 25) zikir eyledi. KTNYA

26) Ḳaçan ḳādī bilse ol kişini kim da'vī anuñ üstine oldı, 27) ol kişi dilsüz idükini dahı ḳulaḳsuz idükini dahı 28) közsüz idükin(i). Dahı ol kişinüñ atası olmasa. Dahı ulu atası 29) almasa. Dahı atasınuñ dahı atasınuñ atasınuñ vasīsı olmasa. Ol vaḳtın ḳādī ol kör, dilsüz, ḳulaḳsuz kişiden bir kişini vasī kılur. Dahı ol 30) da'vī idgen kişige buyurur. "Ol vasī 31) birle çekiş" dir. Muhīt kitābında munuñ 32) kibi didi. KTNYA

33) Vākı'at-ı Burhān kitābında eyiddi: İki 34) kişi bir sıgırnı da'vī iddiler. 35) Her birisi eyiddi "Bu sıgır menüm milkimde 36) dogdı" didi. Velakin ol iki kişi- 37)nüñ birisi eyiddi: "İki yıldan berü 38) bu sıgır menüm milkimde dogdı" didi. 39) Dahı birisi eyiddi: "Üç yıldan berü menüm 40) milkimde dogdı" didi. Dahı bilindi 41) kim ol sıgır üç yaşında ımış. 42) Dahı ol iki yilden berü dogdı 43) diyen kişi vardı. Dahı mutlaḳ milik 44) da'vısını iddi. Dahı danuḳ durḳuz- 45)dı. Ol sıgır kendünün idükine. 46) İmdi ol kişinüñ da'vısı işidilmez. KINYA

47) Ḳaçan bir kişi da'vī idse bir kişinüñ 48) üstine. Dahı ol da'vī olıngan kişi 49) cevāb virmese ol da'vī idgen 50) kişige. Dahı ol da'vī idgen kişi 51) danuḳ durḳuzsa. İmdi bir rivā- 52) yetde ol kişinüñ danukı işidilür, 53) bir rivāyetde işidilmez. KINYA

99a

1) Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, ol eyiddi: 2) Bir kişi da'-vī iddi bir kişinüñ üstine bir ev- 3)nüñ 'ımārettikini ol da'-vī idgen kişi eyiddi: 4) "Menüm atam uşbu evi yapdı altmış yıl-dan 5) berü" didi. Dahı danuḳ durḳuzdı. Dahı ol 6) kişi kim ev anuñ elindedür, ol kişi dahı eyiddi: 7) "Menüm atam bu evi yap-dı. Altmış yıldan 8) berü" didi. Ol dahı danuḳ durḳuzdı. 9) İm-di uşbu ḳadar da'vī idmek ikisine dahı 10) yitmez. Ḥattā ol i-kisi dahı eyidmeyince atam 11) öldi. Bu evi maña mīrās̱ ḳodı, kiddi 12) dimeyince. Eger ol ikisi dahı mes̱elā eyidseler 13) her birisi "atam öldi dahı bu evni maña mīrās̱ 14) terik iddi" diseler. İmdi ikisi dahı danuḳ 15) durḳuzsalar. İmdi ol kişi kim ev anuñ elindedür, ol kişinüñ danuḳı işidilür. KINYA

17) Ḳāḍī 'Abdu'l-cabbār eyiddi: "Bir kişi bir düşe keçmiş 18) oġlınuñ bir yirini ṣatdı. Ol oġlı destūr vir- 19)medin dahı ol oġlan ol ṣatun alġan kişinüñ 20) üstine da'vī iddi. Ol yiri da-hı ol ṣatun 21) alġan kişi eyiddi: Ol oġlana sen ḳabuż iddüñ 22) bu ṣatun alganum yirnüñ bahāsınuñ 23) ba'żısı" didi. Dahı sen cāyiz dutdun. Bes 24) bu ṣatuġı didi. Dahı ol oġlan danuḳ dur- 25)ḳuzdı. Barça bahāyı ḳabuż idgenine 26) ṣatġanı vaḳtın. İmdi ol oġlanuñ uşbu danuḳ 27) durḳuzmaḳı atası barça bahāyı ṣatġanı vaḳtın ḳabuż 28) idgenine ol ṣatun alġan kişinüñ da'-vısını ḳaytarmaz. KINYA

29) Ḳāḍī 'Abdu'l-cabbār eyiddi: Ḳaçan da'vī 30) olınġan kişi eyidse: "Uşbu menüm üstime 31) ṭavar da'vī idgen kişinüñ da-nuḳ- 32)ları da'vī iddiler. Uşbu da'vī 33) idgen kişi da'vī id-geni ṭavarı bizüm- 34)dür, diyü da'vī iddiler" dise ol 35) da'-vī olınġan kişi eyidse dahı ol da'vī 36) olınġan kişi danuḳ durḳuzsa. İmdi 37) uşbu da'vī olınġan kişinüñ uşbunuñ kibi 38) da'vī idgeni ol da'vī idgen kişi- 39)nün da'vısını ḳaytarmaz. KINYA

40) Burhān kim Muḥīṭ eyesidür, ol eyiddi: 41) dahı ḳāḍī Bedī' eyiddi: Bir ḫatun kişi 42) da'vī iddi erinüñ üstine, eyiddi: 43) "Men ḫulu' iddüm" didi. Ya'nī men saña 44) māl virdüm. Dahı men senden ṭalāḳumı 45) aldum. Men senden boş men" didi. 46) Dahı ol er inkār iddi. Dahı ol 47) ḫatun danuk durkuzdı. Dahı ḳāḍī 48) ol ikisini biri birinden ayırdı. Dahı 49) ol er mundan soñra da'vī iddi, 50) eyiddi: "Men bu ḫatunı ḫulu' iddüm. 51) Velakin ḫulu' idgenimden soñra 52) men kine bu ḫatunı evlendüm" didi. 53) İmdi ol ernüñ da'vı idgeni 54) işidilür. KINYA

99b

1) Burhān kim Muḥīṭ eyesidür, ol eyiddi: Ḳaçan 2) bir kişi da'vī idse bir kişinüñ üstine, eyidse: "Men 3) uşbu eşeküñi senden ṣatun aldum", dise. Dahı 4) ol da'vī olıngan kişi inkār idse, ṣatganına 5) dahı ol da'vī idgen kişi danuk durkuzsa 6) ol eşeki ṣatun alganına. Dahı ol kişi kim eşek 7) anuñ elindedür. Ol da'vī idse, eyidse: "Sen 8) menüm birle ṣatugı bozduñ" dise. İmdi ol 9) eşek eyesinüñ sözi işidilür. KINYA

10) Muḥīṭ kitābında eyiddi: "Ḳaçan bir kişi da'vī idse 11) bir kişinüñ üstine, "sen uşbu ḳuluñı maña ṣatduñ" 12) dise. Dahı ol kul eyesi inkār idse, eyidse: "Men 13) saña ṣatmadum" dise. Dahı ol da'vī idgen 14) kişi danuk durḳuzsa ol ḳulı ṣatun alganına 15) dahı mundan soñra ol kul eyesi eyidse. Ol 16) da'vī idgen kişige: "Sen ol kulı maña 'ayıbı birle 17) birle kaytardun" dise, ṣaḥīḥdür. Ol kul eyesi- 18)nüñ da'vısı. Dahı işidilür danukı. KINYA

19) Şeref-i Eyimme kim Mekkīdür, ol eyiddi; Dahı Seyf-i 20) Sāyilī eyiddi: "Ḳaçan da'vī olıngan kişi eyidse: 21) Men uşbu

yirni satun aldum. Falān kişiden 22) uşbu menden yir da'vī idgen kişinüñ destūrı 23) birle" dise. Anuñ içün kim men eyiddüm 24) uşbu da'vī idgen kişige: "Men uşbu yirni sa- 25)tun alur men falan kişiden" didüm. Dahı uşbu 26) da'vī idgen kişi eyiddi: "Satun algıl" didi. 27) "Ol kişiden bu yiri" didi. İmdi ol da'vī olıngan 28) kişinüñ uşbu sözi defu' ider. Ol da'vī idgen 29) kişinüñ da'vısını. Kādī 'Abdu'l-cabbār eyiddi: "Uşbu söz defü' idmez ol da'vi idgen kişinüñ da'vısını" didi. KINYA

30) 'Alā-yı Tercümānī eyiddi. Dahı Bedrü'l-Eyimme 31) eyiddi: Bir kişi bir kişinüñ üstine bir haddı 32) belgülü yirni da'vī iddi, eyiddi: "Bu yir menüm- 33)dür" didi. Dahı ol da'vī idgen 34) kişi danuk durkuzdı ol yir 35) kendünüñ idükine. Dahı ol kişi kim 36) yir anuñ elindedür, ol kişi eyiddi; 37)"Ol da'vī idgen kişinüñ da'vısını 38) kendüden defu' idmek içün yokdur 39) senüñ uşbu da'vī idgenüñ 40) da'vī menüm üstüme" didi. Anuñ 41) içün sen da'vī iddüñ zeyiddün 42) üstine bu nemeni bir sebeb birle şimdi 43) menüm üstüme mutlak da'vī idersin" 44) didi. İmdi uşbu söz ol da'vī 45) idgen kişinüñ da'vısını defü' idmez. 46) Ba'zılar katında defü' ider. KINYA

47) Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ üstine, 48) eyiddi: "Uşbu senüñ elündeki yir menüm 49) anamuñ ıdı. Dahı anam öldi. Men ol 50) yir anamdan mīrās yidüm" didi. Anam 51) bu yiri satun alıp durur ıdı" didi. 52) Dahı ol yir elinde olgan kişi inkār 53) iddi. Andan soñra ol da'vī idgen 54) kişi da'vī iddi, eyiddi: "Bu yir anamuñ 55) ıdı" didi. Anam öldi. Maña mīrās kodı" 56) didi. Dahı bu soñrakı da'vī idgende anam sa- 57)tun aldı, dimedi. İmdi ol da'vī 58) idgen kişinüñ da'vısı işidilür.

100a

1) Muhīt kitābında eyiddi: Kaçan bir kişi kādī katından 2) özge yirde eyidse: "Uşbu tavar menüm milkimdür. Sa- 3)tun al-

dum falān kişiden kim falān oğlıdur, ol falān 4) falān oğlıdur, ol satan kişinün adını dahı atası adını 5) dahı atasınun atası adını eyidse. Ya kaçan ol 6) ol kişi kādī katından özge yirde eyidse: "Uşbu tavar 7) menümdür. Men bu tavarı mīrās yidüm falān kişiden 8) kim falān oğlıdur. Ol falān falān oğlıdur" dise. Ya'nī 9) ol mīrās koyup kidgen kişinün adını, atası adını 10) atasınun atası adını eyidse dahı ol milkimdür 11) satun aldum" diyen, ya mīrās yidüm diyen kişi 12) da'vī idgen kişi andan sonra ol tavarı da'vī 13) idse, kādī katında eyidse: "Uşbu tavar menüm milkim- 14)dür" dise. Mutlak milki da'vī idse. Mutlak milki da'vī 15) idgeninün sūratı budur kim uşbu tavar menüm- 16)dür" didi. Mundan özge söz arturmadı, eyidmedi. 17) Satun aldum, dimedi. Dahı mīrās yidüm, dimedi. 18) İmdi ol da'vī idgen kişinün da'vısı işidilmez, 19) Kādī katında kaçan ol kādī katında sābit olsa, ol 20) kişi kādī katından özge yirde bu tavar menümdür. 21) Satun aldum falān kişiden kim falān oğlıdur, ol 22) falān falān oğlıdur digeni uşbu sūrat birle da'vī 23) idgeni evvel kaçan sābit olsa. Ol vaktın kādī ol 24) kişinün da'vısını işidmez. Anun içün kim iki 25) sözi birisi birisine muhālif oldı. Ammā kaçan bir 26) kişi kādī katından özge yirde uşbu tavar menüm 27) milkimdür. Men bu tavarı satun aldum bir adın bilmedüküm kişiden" dise. Ya eyidse bir kişiden satun 29) aldum" dise, ya eyidse bir Muhammad adlu kişiden satun 30) aldum" dise. Dahı ol da'vī idgen kişi kelse kādī 31) katında da'vī idse: Uşbu tavar menümdür" dise, mutlak da'vī idse. Ya'nī satun aldum, dimese. İmdi ol kişinün da'vısı işidilür. Egerçi 32) kim kādī bilür olsa. Dahı ol kişi 33) kendü meclisinden özge yirde satun 34) aldum, diyü da'vī idgenini. KINYA

100b

1) Burhān Muhīt eyesi eyiddi: Kaçan bir kişinün 2) elinde bir

deve olsa, meselā dahı ol deveyi bir özge 3) kişi kelse, da'vī idse, eyidse: Uşbu deve menümdür 4) menüm milkimde dogdı" dise. Dahı ol da'vī idgen 5) kişi danuk durkuzsa. Dahı ol kişi kim deve 6) anuñ elindedür, ol dahı da'vī iddi, eyiddi: 7) "Uşbu deve menümdür. Menüm milkimde dogdı" 8) didi. Dahı ol kişi danuk durkuzdı. 9) Dahı kādī ol kişige kim ol deve, anuñ elinde- 10)dür, ol deveyi aña hüküm iddi, virdi. Ya 11) hüküm idmedi henūz. Dahı ol dışradın 12) da'vī idgen kişi eyiddi ol kişige kim deve anuñ 13) elindedür, sen bu deveyi menüm milkimde doğdı 14) diyü da'vī idgenün bātıldur. Anuñ içün 15) kim sen ıkrār iddün kim bu deveyi sen sat- 16)duñ. Dahı andan soñra satun aldun. İmdi 17) ol dışradın da'vī idgen kişinüñ uşbunuñ 18) kibi kaytarmakı işidilür. Dahı ol kişinüñ danukı 19) işidilür. Bes ol kişi kim deve anuñ elindedür, 20) Ol kişi menüm milkimde dogdı, diyü da'vī id- 21)geni bātıldır. KINYA

22) Muhīt kitābı eyiddi: "Ol kişi kim tavar anuñ 23) elinde degüldür, ol kişi da'vī iddi, eyiddi: 24) Uşbu tavar menümdür. Menüm milkimde dogdı" 25) didi. Dahı ol kişi kim tavar anuñ elindedür, 26) ol kişi eyiddi; ol da'vī idgen kişige: "Sen 27) uşbu da'vī idmekün içre bātıl da'vī ider- 28)sin. Anuñ içün kim sen ıkrār iddün kim, 29) bu da'vī idmezden burun kim sen bu tavarı satun aldum, didün falān kişinüñ oglından kim, falān kişidür. İmdi ol tavar 30) elinde olgan kişinüñ uşbunuñ kibi dimeki 31) ol da'vī idgen kişinüñ da'vısını 32) defū' ider. KTNYA

33) Kādī 'Abdu'l-cabbār eyiddi, dahı kādī bekir 34) eyiddi: Bir kişi bir tavarı satdı. 35) Dahı satganından soñra ıkāle iddiler 36) tavar kine satan kişige kayıtdı, ya 37) satganından sonra ol tavarı 38) ol satun algan kişi ol tavarda 39) 'ayıb tapdı. Dahı kine satan kişige 40) kaytardı. Ol tavar satan kişinüñ 41) milkine kirdi. Andan soñra bir 42) özge kişi dahı da'vī iddi. Ol 43) satan kişinüñ üstine, uşbu tavar 44) menümdür. Menüm milkimde dogdı" 45) didi. Dahı ol satan kişi kim tavar

46) anuñ elindedür. Ol dahı da'vī 47) iddi, eyiddi: "Bu ṭavar menüm milkimde 48) doğdı" didi. İmdi ol kişi kim 49) ṭavar anuñ elindedür, ol kişi 50) eyidgeni bu ṭavar menüm milkimde 51) doğdı digeni işidilmez. Anuñ 52) içün kim ıkāle idmeklik yiñi 53) satuğdur. Kaçan yiñi satuğ olsa 54) doğdı. Menüm milkimde dimeki 55) bāṭıl ider. KINYA

100a

1) Kādī Bedi' eyiddi: Bir kişi bir sığır satun aldı 2) dahı ol sığır kabuż iddi. Dahı bir özge kişi ol 3) sığırı satun alğan kişinün üstine da'vī iddi 4) eyiddi: "Uşbu sığır menüm sığırımdur. Menden 5) bu sığır ugurlandı" didi. Dahı ol da'vī idgen 6) kişi danuk durkuzdı. Dahı ol satun alğan 7) kişi eyiddi: Uşbu sığır maña satan kişinüñ katında 8) doğdı" didi. Dahı danuk durkuzdı. İmdi 9) ol satun alğan kişinün sözi işidilür. KINYA

10) Zıyādāt şerhinde eyiddi: Bir kişi bir kişinüñ 11) üstine bir eşek da'vī iddi. Bu eşek menümdür" 12) didi. Dahı danuk durkuzdı. Ol kişi kim eşek 13) anuñ elindedür, ol kişi dahı danuk durkuzdı 14) kim ol satun alduķı eşek kendüye satan kişiye 15) satan kişinün milkinde doğdıkına kim ol kendüye satan 16) kişige satan kişi falāndur, falān oğlıdur. Ol 17) vaktın, ol kişi kim eşek anuñ elindedür, ol 18) kişinüñ da'vısı tamām olur. Kaçan ol kişi ol 19) eşeküñ bahāsını żikir idse, ya dahı kabuz idgenini 20) żikir idse. KINYA

21) Burhān, Muhīt eyesi eyiddi: Bir kişi bir kişinüñ 22) üstine da'vī iddi, eyiddi: Uşbu yir menümdür" 23) didi. Dahı ol kişi kim da'vī anuñ üstine 24) olındı. Ol eyiddi. Ol da'vī idgen kişige 25) sen bāṭıl da'vī ider sin" didi. Anuñ içün kim sen 26) da'vī iddün falān kişinün üstine. Uşbu yirnüñ bahāsını da'vī iddüñ" didi. İmdi bu söz ol da'vī idgen kişinüñ da'vısını defü' ider. KINYA

27) Kādī Bedī' eyiddi: Bir kişi bir 28) kişiden bir ṭavarı menümdür 29){dür}didi. Da'vī iddi. 30) Daḫı ol da'vī idgen kişi 31) danuḳ durḳuzdı. Ol 32) ṭavar kendünüñ idükine. Daḫı 33) ol kişi kim ṭavar anuñ elindedür, 34) ol kişi eyiddi: Senüñ iki 35) danuḳuġuñ birisi bu ṭavarı 36) menden ṣatun almak izdedi" 37) didi. Daḫı ol ṭavar elinde 38) olġan kişi danuḳ durḳuzdı. 39) Ol iki danuḳnuñ birisi ol 40) ṭavarı kendüden satun almaḳa 41) izdegenine. İmdi ol kişi kim 42) ṭavar anuñ elindedür, ol 43) kişiden uşbu söz işidilmez. ḲINYA

44) Bir kişi bir ṭavarı satun 45) almaḳa izdedi. Bir kişiden 46) daḫı mundan ṣoñra ol 47) ṣatun almaḳa izdegen kişi 48) danuḳlıḳ virdi. Ol 49) ṭavar özge kişinüñ idükine 50) ol ṣatan kişinüñ degül idükine. 51) İmdi ol danuḳlıḳ işidilür. 52) Zıyādāt şerḥinde munuñ kibi 53) didi. ḲINYA

101b

1) Zıyādāt şerhinde eyiddi: Bir kişi da'vī iddi 2) bir kişinüñ üstine, eyiddi: Sen menüm eşekümi küç 3) birle ġaṣıb iddüñ. Menden alduñ. Daḫı ol eşe- 4)küm senüñ elüñde helāk oldı" didi. Daḫı ol 5) da'vī olınġan kişi eyiddi: Men bu kişinüñ eşekini 6) aldum, kiddüm. Velakin bu kişinüñ destūrı birle 7) didi. İmdi ol kişinüñ sözi işidilür. ḲINYA

8) Bir kişi da'vī iddi bir ölgen kişinüñ ḳız ḳardaşı 9) üstine, eyiddi: Menüm senüñ ḳardaşuñ üstinde mālum 10) vardur, ḍidi. Daḫı ol ölgen kişinüñ ḳız ḳardaşı 11) eyiddi: Men mīrās almazın ḳardaşumdan. Anuñ içün 12) kim ol ḳardaşımnuñ oġlı vardur. Maña mīrās 13) degmez" didi. İmdi ol ḳız eger danuḳ durḳuz- 14)masa ḳızdan çekişmek defü' olınmaz. ḲINYA

15) Şemsü'l-Eyimme kim Ḥalvāyīdür, ol eyiddi: Ḳaçan bir 16) kişinüñ elindeki ṭavarı bir kişi "menümdür" dise, da'vī 17)

idse. Dahı ol davar elinde olgan kişi eyidse 18) ol da'vī idgen kişige, "sen ıkrār iddün 19) kim bu ṭavar falān kişinündür, didün" dise. Dahı ol 20) ṭavar elinde olgan kişi danuk durkuzsa. Ol da'vī 21) idgen kişi ıkrār idgenine. İmdi ol vaktın ol 22) da'vī idgen kişinün da'vısı defu' olınur kider. KINYA

23) Muhīṭ kitābında eyiddi: Bir ṭavar kaçan bir kişinün 24) elinde olsa. Dahı ol kişi eyidse: "Bu ṭavar menüm degüldür" 25) dise. İmdi ol kişinün eyidgeni bu ṭavar menüm degüldür 26) digeni ṣaḥīḥ degüldür. Kerekise ol yirde ol ṭavarı ol menüm degüldür, diyen kişi birle da'vī ider kişi olsun, kerekise kişi olmasun. 27) Hattā eger ol ṭavarı yir özge 28) da'vī idse, menümdür dise. Dahı ol 29) kişi kim ṭavar anun elindedür, ol 30) dahı da'vī idse ol ṭavarı menüm- 31)dür, diyü ol kişinün dahı da'vısı 32) ṣaḥīhdur. Uşbu eyidgenimiz Da'vī 33) kitābınun rivāyetincedür. Ammā Cāmi'ü's-ṣagır Kitābı rivāyetince kaçan kim 35) ol ṭavarı bir kişi menümdür, diyü 36) çekişür kişi olsa dahı ol vaktın eyid- 37)geni bu ṭavar menüm degüldür, digeni 38) ṣaḥīhdur. Andan ṣonra ol kişi ol 39) ṭavarı menümdür, dise, da'vī idse 40) ṣaḥīh degüldür. KINYA

41) Bir kişi da'vī iddi, eyiddi: Uşbu nemeni 42) falān kişiden ṣatun aldum, biş 43) yıldan berü didi. Dahı danuk durkuzdı. Dahı ol kişi kim 44) ṭavar anun elindedür, ol kişi eyiddi: 45) Ol falān kişi kim sen andan ṣatun 46) aldun. Ol falān falān kişi ıkrar 47) iddi. Sen ṣatun almazdan burun benüm 48) bu ṭavarda hakum yokdur, didi. Ol 49) dahı danuk durkuzdı. İmdi Ebū Hāmıd 50) katında dahı 'Aynü'l-Eimme kim Kerābisī- 51)dür, anun katında da'vī olıngan kişi- 52)nün uşbunun kibi idmeki defu' id- 53)mekdür. Da'vī idgen kişinün da'vısını 54) men eydür men defu' idmek degül- 55)dür, dir men. KINYA

102a

1) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, ol eyiddi dahı 2) Ebū Ḥamid eyiddi: Bir kişi da'vī iddi bir kişiden 3) bir yirni dahı ol da'vī idgen kişi ol yir kendü- 4)nüñ idükine danuk durkuzdı dahı ḳādī ol 5) yiri ol danuk durkuzġan kişige hüküm idüp 6) virmezden burun dahı ol da'vī idgen kişi kine 7) da'vī iddi, eyiddi: Uşbu kişi kim yir munuñ elinde- 8)dür, bu kişi bu yirnüñ buçukını maña ıkrār iddi" 9) didi. Dahı ol da'vī idgen kişi munuñ içün 10) dahı danuk durkuzdı dahı ol ḳādī ol yirnüñ buçukını 11) aldı. Ol da'vī olınġan kişiden ol da'vī 12) idgen kişige virdi. Mundan soñra bir özge 13) kişi dahı danuk durkuzdı. Ol özge kişi ol 14) yirnüñ barçasını satun alġanına ol da'vī 15) olınġan kişiden ol da'vī olınġan kişi ol yirnüñ 16) buçukını ol evvelki da'vī idgen kişige ıkrār id- 17)mezden üç ay burun dahı ol barçasını satun 18) aldum, diyen kişige ḳādī hüküm idmezden burun 19) ol yirnüñ buçukını alġan kişi 'ādil danuk- 20)lar durkuzdı. Ol barçasını satun aldum, 21) diyen kişinüñ da'vısını defü' idmek içün dahı ol 22) 'ādil danuklar eyiddiler: Biz danukuz kim uşbu 23) da'vī olınġan kişi ıkrār iddi. Uşbu barçasın sa- 24)tun aldum.diyen kişi satun almazdan altı ay 25) burun eyiddi:kim menüm bu yirde hakum yokdur, didi. 26) İmdi ḳādī hüküm idgey. Ol barçasını satun aldum 27) diyen kişinüñ satun almakı bātıl ıdukına dahı ol 28) buçuk yir kim evvel da'vī idgen kişi aldı-y-ıdı. Ol 29) bātıl olmaz. Dahı ol evvel da'vī idgen kişi defü' id- 30)geni bu soġrakı da'vī idgen kişinüñ da'vısını sahīhdür. 31) Ammā Bakırçı eyiddi dahı Hamīri ve Berī eyiddi: Ol defü' idmek sahīh degüldür" didi. KTNYA

32) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, ol 33) eyiddi: Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ 34) üstine, eyiddi: Uşbu yir menümdür.

Men bu yeri 35) falān kişiden satun aldum. Menüm milkim- 36) dür, didi. Dahı ol da'vī idgen kişi 37) danuk durkuzdı. Dahı ol kişi kim da'vī 38) anun üstine oldı. Ol kişi eyiddi: Ol 39) da'vī idgen kişinün da'visını defü' id- 40)mek içün şol kişi kim sana satdı, 41) bu yiri ol kişi ıkrār iddi, eyiddi: Bu yir 42) falān kişinündür. Bu yirde menüm hakum 43) yokdur, didi. Dahı ol kişi ıkrār 44) idgenine menüm danukum vardur. 45) Ol danukum Ispahāndadur" didi. 46) İmdi ol da'vī olıngan kişinün 47) munun kibi didüki ol satun aldum 48) diyüp da'vī idgen ki - şinün da'vı- 49)sını defü' idmez. KINYA

50) Bir kişi da'vī iddi, eyiddi: Uşbu ev 51) menüm milkimdür" didi. Dahı danuk 52) durkuzdı. Ol kişi kim da'vī anun 53) üs- tine olur. Ol kişi dahı danuk dur- 54)kuzdı kim uşbu ev da'vī idgen 55) kişi bu evi hatunına satdı. Dahı bu 56) kişinün ha- tunı bu evi mana satdı. 57) didi. İmdi ol kişi kim da'vī anun 58) üstine oldı, anun uşbunun kibi 59) didüki işidilür. KINYA

102b

1) Bir kişi da'vī iddi, eyiddi: Uşbu yiri men anamun 2) ana- sından mirās yidüm kim ol anamun anası falāna- 3)dür, didi. Dahı danuk durkuzdı. Dahı ol kişi kim 4) yir anun elindedür, ol kişi eyiddi: Bu kişinün 5) anasınun anasınun bir gāyib og- lı vardur 6) dahı ol oğlanun ne öldüki bilinür, ne diri idüki 7) bilinür. Dahı ol oğlan gāyıb olduki vakıtdan ol 8) kadar va- kıt keçmeyip durur kim anun ölgenine hüküm 9) olıngay, didi. Dahı ol kişi dahı danuk durkuzdı. 10) İmdi ol kişi kim yir a- nun elindedür, ol kişi- 11)nün sözi işidilmez. KINYA

12) Muhīt kitābında eyiddi: Bir kişi da'vī iddi bir kişi- 13) nün üstine, eyiddi: Uşbu senün elündeki kul 14) menümdür, didi.

Dahı danuk durkuzdı. Dahı ol 15) kişi kim kul anun elindedür, ol kişi dahı eyiddi 16) ol da'vī idgen kişige sen bu kulı satdun 17) falān gāyıb kişige, didi. Ol dahı danuk dur- 18)kuzdı. Zıyādāt kitābında eyiddi. Dahı Cāmi' içinde 19) eyiddi. Ol kişi kim kul anun elindedür, ol 20) kişinün danukı işidilmez, didi. Bes ol evvel 21) da'vī idgen kişinün da'vısı defü' olınmaz. Ammā 22) Nātıfī zikir eyledi, Ecnāsında, ol kişi kim kul 23) anun elindedür, ol kişinün da'vısı defü' 25) olınur, kider. KINYA

26) 'Alā-yı Tacirī eyiddi. Dahı 'Aynü'l-Eyimme 27) kim Kerābīsīdür, ol eyiddi. Kaçan 28) da'vī idgen kişi danuk durkuzsa 29) dahı ol da'vī olıngan kişi eyidse 30) menüm vardur senün da'vıgı 31) defü' idmeküm ol defü' idmeküm 32) şer'īdür, dise. İmdi vardur kādıya 33) kim ol da'vī idgen kişige hüküm id- 34) gey ol da'vī idgeni nemeni kaçan 35) ol da'vī idgen kişinün danukı 36) danuklık virseler ol da'vī 37) olıngan kişinün menüm def'üm var 38) didükine bakmagay, didi. Ebū Hāmid 39) eyiddi. Kādī ol da'vī olıngan kişige 40) ketür def'üni digey. Eger ol kişi 41) kiçikse vardur ol kādıya kim 42) hüküm idgey. KINYA

43) Kaçan bir kişi bir kişinün üstine bir nemeni 44) da'vī idse. Dahı ol kişi kim da'vī anun 45) üstine olındı, ol, kādıya eyidse. Mana 46) mühlet virgil. Men bu da'vī idgen kişi- 47) nün da'vısını defü' ideyin, dise. İmdi 48) kādı ol hüküm idgeni yirge ikinçi 50) kez oturınça kādī vardur kim hüküm 51) idmeke cum'ada bir kez oturur. Kādī vardur 52) kim iki kez oturur meselā. KINYA

103a

1) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, ol eyiddi. Da'vī 2) idgen

kişi danuk durkuzdı. Dahı kadī ol 3) da'vī olıngan kişiden izdedi. Bu da'vī idgen 4) kişinün da'vısını defü' idgil, didi. Dahı ol 5) da'vī olıngan kişi ol da'vī idgen kişinün 6) da'vısını defu' idmekden 'āciz oldı. İmdi 7) kadī ol vaktın hüküm idgey. Hükmi te'hīr 8) idmegey. Ebū Hāmid eyiddi. Dahı 'Aynü'l-Eyimme kim 9) Kerābīsīdür, ol eyiddi. Kadī hüküm idsün 10) kadī zālim olur hükmi te'hīr idmek birle, 11) didiler. Muhammad kim 'Alī oglıdur, Kerābīsīdür, ol 12) eyiddi. Hüküm sābit oldukından sonra kadī hüküm 13) idmeki te'hīr idmeki zulümdur, didi. KINYA

14) Ebū Hāmid eyiddi. Bir kişi yirini satdı bir kişige 15) dahı andan sonra bir özge kişige dahı satdı ol 16) yiri dahı ol sonra satun algan kişi danuk dur- 17)kuzdı kim ol yiri ol kişi ol evvelki kişige satganı 18) vaktın kendü katında rehin idükine. Bes ol evvelki kişige 19) satganı bātıl olgay. Dahı ol evvel satun algan 20) kişi eyiddi. Ol ikinçi satun algan kişige senün 21) borçugı ödeyip durur ıdı bu satan kişi mana satganı 22) vaktın, didi. İmdi ol evvel satun algan kişinün 23) danukı işidilmez. 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, 24) ol eyiddi. Ol evvelki da'vī idgen kişinün danukı 25) işidilür, didi. Doğru söz dahı budur kim 'Aynü'l- 26) Eyimme kim Kerābīsīdür, ol eyiddi. Anun içün kim 27) boruç eyesi borçunı ödedükinden sonra satmakı ol 28) rehni rehin kodukı kişiden almazdan burun cāyizdür. KINYA

29) Zāhır-ı Margınānī eyiddi: Bir kişi da'vī iddi 30) zeyidnün üstine, eyiddi. Menüm senün 31) üstünde min ahçam vardur didi. Dahı danuk durkuzdı. 32) Dahı ol kişi kim da'vī anun üstine oldı, 33) ol kişi danuk durkuzdı ol da'vī 34) idgen kişi ol min ahçanun biş 35) yüzini alganına. İmdi ol da'vī idgen 36) kişinün da'vısı bātıl almaz ol zeyid 37) üstinde kalgan biş yüz

ahçada anuñ içün 38) kim ol da'vī idgen kişinüñ danukla- 39) rınuñ yalġanı belgürmedi. Anuñ içün kim 40) ol da'vī idgen kişinüñ danukları 41) katında ol miñ ahça vācib oldukınuñ 42) zeyidnüñ üstine sebebi belgülü idi. 43) Velakin ol zeyid ol miññüñ biş 44) yüzini ödedükini bilmezler idi. Bes 45) cāyiz idi anlarġa miñ ahçası vardur 46) diyü danuklık virmeklik. KINYA

47) Zāhir-i Marġınānī eyiddi. Bir kişi da'vī 48) iddi bir kişinüñ üstine. Menüm senüñ 49) üstüñde miñ ahçam vardur, didi. 50) Dahı ol da'vī idgen kişinüñ danuk- 51)ları danuklık virdiler. Miñ 52) biş yüz ahçası vardur, diyü. İmdi 53) ol da'vī idgen kişi eyiddi. Menüm 54) asıl mālum bu kişinüñ üstine miñ biş 55) yüz idi. Biş yüzini aldum, didi. İmdi 56) ol danuklaruñ danuklıkı bātıl 57) olmaz ol miñ ahça kadarında. KINYA

103b

1) Burhān kim Muhīt eyesidür, ol eyiddi. 2) Danuklar danuklık virdiler bir er birle 3) hatunınuñ arasında hulu' vakı' oldukına. Dahı ol 4) er birle ol hatun inkār iddiler, eyiddiler. 5) Bizim aramızda hiç hulu' vakı' olmadı, didi- 6)ler. Dahı kādī ol danuklarnuñ danuklıkı 7) birle ikisinüñ arasında hüküm iddi. Birisi birisinüz- 8)ge harām olduġuz, didi. İmdi ol hatun üstine 9) ol adakanı māl hulu' içün lāzım olur. Ol mālı 10) ol erge virmeklik. KINYA

11) Nevāzıl kitābında eyiddi. İki dişi eşek iki kişi- 12)nüñ arasında ıdı. Dahı ol iki dişi eşeküñ 13) birisi eşek doġurdı. Ol bir dişi eşek katır 14) doġurdı. Dahı ol iki kişinüñ her birisi da'vī 15) iddi, eyiddi. Uşbu katır menüm eşekümden doġdı, 16) didi. İmdi ol katır ol iki çekişgen kişi- 17)nüñ arasında ortaklıkdur. Ammā ol bir eşek 18) kim doġdı ol doġan eşek beytü'l-mālnuñ- 19)dur. Ol iki kişinüñ degüldür. KINYA

20) Muḥīṭ kitābında eyiddi. İki ḫatun kişi ikisi daḫı 21) doġurdılar. Daḫı ol hatunnuñ birisi oġlan 22) doġurdı. Birisi ḳız doġurdı. Daḫı ol iki ḫatunuñ 23) her birisi da'vī iddi, eyiddi. Uşbu er oġlan menden- 24)dür, didi. İmdi ol er oġlan ol iki ḫatunuñ 25) oġlıdur. Ammā ol ḳızı bislerler beytü'l-mālden. 26) Nevāzıl kitābında eyiddi. İki ḳırnāḳ iki kişinüñ idi. 27) İkisi daḫı doġurdılar. Daḫı ol ḳırnaḳuñ 28) birisi er oġlan doġurdı. Daḫı 29) birisi ḳız oġlan doġurdı. Daḫı ol 30) iki ḳırnaḳuñ her birisi da'vī iddi, 31) eyiddi. Uşbu er oġlan mendendür, didi. 32) İmdi ol er oġlan ol iki ḳırnaḳuñ 33) oġlıdur. Amma ḳız oġlan beytü'l-māl- 34)nündür. Bu mes'ele iki eşek doġurḳan 35) mes'elenüñ meñdeşidür.

36) Zıyādāt şerḥinde eyiddi. Bir kişi ḫatunınuñ 37) mālında daḫı mālınuñ ḥāṣılında taṣarruf ider 38) idi. Ol ḫatunuñ mālını aşşı idmek 39) içün virür idi. Daḫı ol ḫatun öldi. 40) Daḫı ol ḫatunuñ vereşeleri da'vī 41) iddiler, eyiddiler. Ol ḫatunuñ erine 42) sen ol ḫatunnuñ mālında taṣarruf 43) ider idün. Buyruḳ ider idüñ. Ol 44) ḫatun saña destūr virmedin, didi- 45)ler. Bes senüñ üstüne zamān çekmek 46) vācibdür, didiler. Daḫı ol ḫatunuñ 47) eri eyiddi. Bel kim men ol ḫatunumnuñ 48) mālında buyruḳ ider idüm ol ḫatunum 49) destūrı birle, didi. İmdi söz ol 50) erNüñ sözidür. Bizim ustāẕumuz 51) eyiddi. Uşbu söz körüklü sözdür. 52) Kerekdür kim kişi bu sözi saḳlaġay 53) didi. KTNYA

104a

1) Ḳaçan bir kişi da'vī idse bir kişinüñ üstine. 2) Sen ḳulsın dise. Daḫı ol da'vī 3) olınġan kişi eyidse. Men ḥür kişi men. Atam anam 4) ḥür kişidür, dise. Daḫı ol da'vī olınġan kişi 5) danuḳlar durḳuzsa. Daḫı ol da'vī idgen 6) kişi bir kez daḫı da'vī idse, ol da'vī olınġan 7) kişinüñ atasınun üstine. Sen ḳulsın diyü. 8) İmdi ol kişinüñ da'vısı işidilür.barçalar ḳa- 9)tında.

Ammā ol da'vī olınġan kişinün anası üstine 10) ḳırnaḳsın dise,
işidilür mi ya işidilmez mi munda 11) ḫılāf vardur. ḲINYA

12) Ḳāḍīḫān eyiddi. Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ üstine,
13) eyiddi. Sen menüm ḳulumsın didi. Daḫı ol da'vī 14) olın-
ġan kişi eyiddi. Men falān ġāyıb kişinüñ ḳulı men 15) didi. E-
ger ol da'vī olınġan kişi danuḳ durḳuzsa 16) ol da'vī olınġan
kişiden çekişmek defü' olınur, kider. 17) Eger ol da'vī olın-
ġan kişi danuḳ durḳuzmasa 18) ḳāḍī ol da'vī idgen kişinüñ da-
nuḳı birle ḥüküm 19) ider. Andan ṣoñra eger ol ġāyıb kişi ḥā-
żır olsa 20) ol ḳulı alımaz ol kişiden, ḥattā ol ġāyıb kişi 21)
danuḳ durḳuzmayınça ol ḳul kendünüñ idükine. ḲINYA

22) Bir kişi öldükinden ṣoñra ol kişinüñ oğlı danuḳ 23) dur-
ḳuzsa ol kişinüñ atası uşbu nemeni uşbu falān 24) kişige fā-
sid bağışlaġanına. Daḫı ol oğlan da'vī idse. 25) Men bu nemeni
uşbu falān kişiden kine alur men, dise. Ol 26) oğlandan bu da'-
vī işidilür. ḲINYA

27) Burhān kim Muḥīṭ eyesidür, ol eyiddi. 28) Bir kişi öldi.
Daḫı ol ölgen kişinüñ ḫatunı 29) ḳaldı. Daḫı ol ölgen kişinüñ
er ḳardaşı 30) ḳaldı. Daḫı ol ölgen kişinüñ oğlı daḫı 31) öl-
di. Daḫı ol ölgen kişinüñ er ḳardaşı 32) eyiddi. Menüm ḳarda-
şum öldi, Oğlı 33) öldükinden ṣoñra, didi. Daḫı ol 34) ölgen
kişinüñ ḫatunı eyiddi. Senüñ 35) ḳardaşuñ öldi, oğlı ölmezden
36) burun, didi. İmdi söz ol ölgen 37) kişinüñ ḫatunınuñ sö-
zidür. Asıl 38) uşbu mes'elelerüñ cinsinde oldur kim 39) ḳa-
çan vereseler ıḫtılāf idseler ölmeknüñ tārīḫında 40) danuḳ ol
kişinün danukıdur kim ol 41) artuk miras da'vi ider. Söz ol
42) kişinüñ sözidür kim inkār ider. ḲINYA

43) Bir kişi da'vī iddi ölgen kişinüñ bir 44) veresesi üstine,

eyiddi. Menüm ölgen 45) kişinün üstine bir altunum vardur, 46) didi. Dahı ol altunı ısbāt iddi. 47) Dahı hāl bu-y-ıdı kim ol ölgen 48) kişinün terekesi bir yad kişi elinde idi. 49) İmdi vardur ol da'vī olıngan 50) veresege ol terekeni algay. Ol yad kişi- 51)nün elinden. Burhān kim Muhīt eyesi- 52)dür, munun kibi didi. KINYA

104b

1) Zıyādāt şerhinde eyiddi. Bir kişi, bir evni mīrās 2) yidüm atamdan anamdan, didi. Dahı ol kişi 3) atasınun anasınun adını eyidmedi. Dahı munlarnun 4) dedelerinün adını eyidmedi. Ol kişinün da'vısı işidilmez. KINYA

6) Zıyādāt şerhinde eyiddi. Kaçan bir kişi da'vī 7) idse, eyidse. Uşbu milik menüm atamun milkidür, 8) dise. Dahı ol milkün hadlarını eyidse. Dahı eyidse 9) atam öldi. Bu milki maña mīrās kodı, dise. Dahı 10) ol da'vī idgen kişi atasınun adını eyidmese 11) ya atasınun adını eyidse. Velakin ol da'vī idgen 12) kişi atasınun dadasinün adını eyidmese. Kine ol 13) da'vī idgen kişinün da'vısı işidilmez. KINYA

14) Bilgil bir kişini bildürmek Imām Ebū Hanīfa katında 15) üç neme birle hāsıl olur. Ol kişinün adını eyidmek 16) kerekdür. Dahı ol kişinün atası adını eyidmek 17) kerekdür. Dahı ol kişinün anasınun atası adını 18) eyidmek kerekdür. KINYA

19) Ebū Hafs-ı kebīr eyiddi. Kaçan bir kişi da'vī idse, 20) eyidse. Uşbu kişi menüm 'ammumdur. Atamun ata ana 21) bir kardaşıdur, dise. Dahı ol da'vī idgen kişi 22) eyidse. Atamun bu kişiden özge mīrās yir kişisi 23) yokdur, dise. Dahı ol da'vī idgen kişi egerçi kim ol 'ammu- 24)sınun adını, dahı atası adını, dahı atasınun atası 25) adını eyidmese. İmdi ol da'vī idgen kişinün da'vısı 26) sahīhdür. KINYA

27) Fetāvā-yı Semerkandī kitābı içinde eyiddi. 28) Aḥmed kim Esed oġlıdur, ol eyiddi. Bir kişi 29) da'vī iddi, eyiddi. Uşbu ev menüm anamuñ 30) ıdı. Daḫı anam öldi. Daḫı bu evi maña mīrās 31) ḳodı. ya da'vī iddi, eyiddi. Bu ev menüm milküm- 32) dür. Anamdan mīrās aldum men bu evi, didi. 33) Daḫı ol kişi anasınuñ adını eyidmedi. İmdi 34) ol kişinüñ da'vısı ṣaḥīḥ degüldür. ḲINYA

35) Şeref-i Eyimme kim Mekkīdür, ol eyiddi. Ḳaçan bir 36) kişi da'vī idse bir kişinüñ üstine, eyidse. Men 37) uşbu ṭavarı senden uşbu murdār ölmiş 38) ḳoyġa ṣatun aldum, dise. Daḫı ol 39) ṣatġan kişi eyidse. Bel kim sen bu ṭavarı menden 40) uşbu boġazlanmış ḳoyġa ṣatun alduḳ dise. 41) İmdi söz ṣatun alġan kişi sözi- 42)dür. ḲINYA

43) Burhān, Muḥīṭ eyesi eyiddi. Eger ṣatan kişi eyidse. 44) Men bu ṭavarı saġa men düşe keçmezden burun 45) ṣatdum, dise. Daḫı ṣatun alġan kişi 46) eyidse. Bel kim sen bu ṭavarı maña düşe keçdü- 47)künden soñra ṣatduñ dise. İmdi söz 48) ol oġlan iken ṣatdum diyen kişinüñ 49) sözidür. Daḫı danuḳ ol düşe 50) keçdükünden soñra ṣatduñ, diyen 51) kişinüñ sözidür.ḲINYA

105a

1) Ḳāḍīḫān eyiddi. Daḫı Burhān kim Muḥīṭ eyesi- 2)dür, ol eyiddi. Bir kişi da'vī iddi bir kişiden bir evi. Eyiddi: Uşbu senüñ elüñdeki ev menüm- 4)dür, didi. Daḫı ol kişi ev anuñ elündedür, 5) ol kişi eyiddi, ol da'vī idgen kişige. Men 6) bu evi senüñ atañdan ṣatun aldum sen 7) kiçigez iken bahāsı birle, didi. Daḫı ol 8) da'vī idgen kişi eyiddi men ol vaḳtın kiçigez degül 9) idüm. Bel kim bālıġ olup durur ıdum, didi. 10) Men bu evnüñ ṣatılġanına rāżī olmadum, 11) didi. İmdi söz ol ṣatun alġan kişinüñ 12) sözidür. Eger iki kişi danuḳ durḳuzsa- 13)lar ol kişi kim da'vī iddi, eyiddi. Men ol 14) vaḳtın bālıġ idüm, didi. Ol kişinüñ danuḳlarını 15) işidmek evlādur. ḲINYA

16) Muhīt Kitābında eyiddi. Bir kişi da'vī iddi. Bir 17) hatunun üstine, eyiddi. Ol hatuna senüñ velīñ 18) seni maña evlendürdi sen kiçigez iken, didi. 19) Dahı ol hatun da'vī iddi, eyiddi. Menüm velim 20) meni saña evlendürdükinde men bālıġ olup durur ıdum, 21) didi. Men rāzī degül idüm, didi. İmdi danuk 22) ol hatun kişinüñ danukıdur. Dahı söz ol 23) hatun kişinüñ sözidür. Sahīhrak kavul 24) budur. KINYA

25) Bir kişi da'vī iddi bir kişinün üstine şol elündeki 26) yir menümdür, didi. Dahı ol da'vī olıngan kişi eyiddi. 27) Men bu yiri senden satun aldum, didi. Dahı ol 28) da'vī idgen kişi eyiddi. Men bunı saña satġanım vaktın men düşke keçmeyip durur ıdum, didi. Dahı ol da'vī olıngan kişi eyiddi. 29) Bel kim sen düşe keçip durur idüñ 30) didi. Dahı ikisi dahı danuk durkuz- 31)dılar. İmdi danuk ol kişinüñ 32) danukıdur kim satġanım vaktın oglan 33) ıdum, didi. Da'vī iddi. KINYA

34) Kadīhān eyiddi. Kaçan satġan kişi 35) men bu ekini satdum saña şol 36) hālde kim ol ekinden menfa'at dut- 37)maka yaramaz idi dise. Dahı ol satun 38) alġan kişi eyiddi. Men bu ekini satun 39) aldukum vaktın bu ekin menfa'at 40) dutmaka yarar ıdı, didi. İmdi 41) söz ol satun algan kişinüñ 42) sözidür. KINYA

43) Kādī Bedī' eyiddi. Kaçan vasī ölgen 44) kişinüñ terekesinden neme satsa. 45) Dahı ol ölgen kişinüñ verese- 46)leri eyidseler, vasī ol satġanı 47) nemeni katı uçuz satdı, diseler 48) Dahı satun alġan kişi eyidse 49) vasī ol satġanı nemeni bahāsına 50) satdı, dise. İmdi söz ol 51) satun alġan kişi sözidür. KINYA

105b

1) Bir kişi kaçan da'vī idse, eyidse. Uşbu senün 2) elündeki ev kim bir yanı falān kişi milkine ulaşur. 3) Dahı bir yanı fa-

lān kişinüñ milkine ülaşur. Daẖı falān 4) yanı falān kişi milkine ulaşur. Daẖı falān yanı 5) falān kişi milkine ulaşur. Ol ev menümdür 6) atamdan mīrāṣ yidüm, dise. Daẖi ol kişi 7) kim ev anuñ elindedür, ol eyidse. Men bu evi 8) senüñ vaṣīlaruñdan ṣatun aldum, dise 9) bahāsı birle dise daẖı ol da'vī olıngan kişi 10) danuḳ durḳuzsa bu eyidgeni nemege. Daẖı ol 11) da'vī idgen kişi eyidse ṣatun algan kişige bu evnüñ ḳīmeti sen ṣatun 12) alduḳuñdan artuḳa degir, dise. Daẖı ol da'vī 13) idgen kişi daẖı danuḳ durḳuzsa. İmdi ba'ẓı- 14)lar eyiddiler kim şol danuḳ kim ol evni 15) artuḳa degir didi. Ol danuḳ evlādur, didi- 16)ler. Ammā köp kişiler eyiddiler kim şol danuḳ 17) kim ısbāt iddi. Ol evnüñ ḳımeti eksük idükini 18) ol danuklar evlādur, didiler. KTNYA

19) Bir kişi bir kişige bir yirni ṣatdı. Daẖı ṣatgan- 20)dan soñra ol ṣatgan kişinüñ ḳardaşı 21) da'vī iddi, eyiddi. Menüm ḳardaşum bu yiri 22) ṣatganı vaḳtın 'aḳlı eksük idi, didi. Daẖı danuḳ 23) durḳuzdı. Daẖı ol yiri ṣatun algan kişi 24) eyiddi. Senüñ ḳardaşuñ bu yiri maña ṣatganda 25) 'aḳlı tamām ıdı, didi. Ol daẖı danuḳ durḳuzdı. 26) İmdi ol 'aḳıl eksüklikine danuklık virgen danuklıkını işidmek evlādur. KINYA

27) Fetāvā-yı 'Asır içinde eyiddi. Rivāyet olındı 28) Imām Ebū Yūsufdan kim ḳaçan bir kişi 29) da'vī idse, eyidse. Men uşbu evi senden 30) ṣatun aldum, dise. Daẖı iki danuḳ danuḳ- 31)lıḳ virseler, eyidseler, biz danuḳuz 32) kim uşbu kişi uşbu evi ṣatganda mecnūn 33) ıdı, diseler. Daẖı iki danuḳ daẖı 34) danuḳlıḳ virseler, eyidseler 35) biz danuḳuz kim uşbu evi uşbu 36) kişi ṣatganda bu kişi 'aḳıl ıdı 37) diseler. İmdi ol danuklar kim 38) 'aḳlı var ıdı diyü danuḳlık vir- 39)diler. Ol danukı işidmek evlādur. ḲINYA

40) Ḳaçan ṣatgan kişi birle algan kişi ikisi 41) ıhtılāf idseler, birisi eyidse ṣatug 42) fāsid vāḳı' oldı, dise. Birisi

eyidse sa- 43)tug sahīh vākı' oldı, dise. İmdi 44) söz ol kişinüñ sözidür kim 45) satug sahīh vākı' oldı, diyü da'vī 46) iddi anıt içmek birle. KINYA

47) Kaçan hōcā birle mükātab kul ıhtılāf idse- 48)ler. Birisi eyidse kitābet sahīh 49) vākı' oldı, dise. Birisi eyidse 50) kitābet fāsid vākı' oldı, dise 51) İmdi söz sahīh vākı' oldı diyen 52) kişi sözi danuk fāsid vākı' 53) öldi, diyen danukıdur. KINYA

106a

1) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, eyiddi 2) bir hatun kişi da'vī iddi bir erün üstine, eyiddi. 3) Uşbu er menüm erümdür, didi. Uşbu sekiz 4) aylık oğlan menüm uşbu evümdedür, didi. 5) Bu oğlanuñ nafakası bu erüm üstine farızdur, didi. 6) Dahı ol da'vī olıngan er ıkrār iddi. Ol hatun 7) kendünüñ evdeşi idükine, illā bu er eyiddi. Men 8) bu hatunı boşadum. Boşadukum vakıtdan berü bir 9) yıl on aydur, didi. Dahı ol boşadukum vakıt- 10)dan üç aydan sonra bu hatun ıkrār iddi 11) 'ıddesi dükendükine. Bes bu oğlan menden degüldür, 12) didi. Dahı ol da'vī idgen hatun bu er didüki 13) sözlerüñ barçasına inkār iddi. Dahı ol 14) er danuk durkuzdı, ol er da'vī idgeninüñ 15) üstine. İmdi ol ernüñ danukları işidilmez. 16) Anuñ içün kim ol danuklık neseb nefī 17) idmek üstinedür, didi. Bes ol erge lāzım- 18)dur ol oğlanuñ nafakası. KINYA

19) Muhīt Kitābı içinde eyiddi. Dahı Ebū Hafs-ı Kebīr eyiddi: 20) Bir kişi da'vī iddi, eyiddi. Uşbu ölgen kişinüñ 21) men atasınuñ ata ana bir er kardaşı men, didi. 22) Dahı bunuñ veresesini men alur men. Menden özge 23) bu kişinüñ hiç mīrās yir kişisi yokdur, 24) didi. Bir özge kişi dahı da'vī iddi, eyiddi. 25) Uşbu ölgen kişinüñ men er kardaşı men. Menden 26) özge bu kişinüñ mīrās yir kişisi yokdur, 27) didi. Bir özge kişi dahı

da'vī iddi, eyiddi. 28) Uşbu ölgen kişinüñ men oğlı men. Menden 29) özge ölgen kişinüñ mīrāṣ yir kişisi yokdur, 30) didi. Daḫı bu üç da'vī idgen kişinüñ üç daḫı ḳāḍī ḳatında danuḳ durḳuzdılar. İmdi ḳāḍī ḥüküm idgey kim barçasınuñ nesebi 31) ṣābit olduḳına. Egerçi kim ol ölgen 32) kişinüñ mīrāṣını barça oğlı alur. Ba'żı 33) 'ālımlar bunuñ üstinedür. KTNYA

34) 'Aynü'l-Eyimme kim Kerābīsīdür, ol 35) eyiddi. Daḫı Yūsuf Tercümānī eyiddi. Bir 36) sağsuz kişi kendünüñ üstinde ḫatu- 37)nınuñ mehri var ıduḳına ıḳrār iddi. 38) Daḫı ol sā'atda ol sağsuz kişi öldi. 39) Daḫı ol ölgen kişinüñ vereṣeleri 40) danuḳ durḳuzsalar kim ol 41) ölgen diri iken uşbu ḫatuna 42) mehrini yitişdürdi, diyü. İmdi 43) ol ḫatunuñ ḥaḳı bāṭıl olduḳına 44) mehrinde ḥüküm ider ḳāḍī. KTNYA

45) Fetāvā-yı Ṣuğra içinde eyiddi. Bir kişi 46) bir ḫatunı miñ dirhem kümişge evlendi. 47) Daḫı ol ḫatunuñ evi sağsuz- 48)lıḳında ıḳrār iddi. Ol ḫatunuñ 49) miñ dirhem kümiş mehri var ıduḳına 50) Daḫı ol er öldi. Daḫı ol er 51) öldükinden soñra ol ernüñ 52) vereṣeleri danuḳ durḳuzdılar 53) ol ḫatun mehrini erine bağışlaḳanına 54) eri diri iken. İmdi ol 55) danuḳlar işidilmez. Anuñ içün 56) ol danuḳüñ yalğanı ẓāhirdür. 57) Ol er ıḳrār idmeki birle. KTNYA

106b

1) Ḳāḍīḫān eyiddi bir ḫatun kişi erine on 2) altun yidürdi. Ol altunı yidürdüki vaḳtın 3) ol ha(tu)n sağ ıdı. Daḫı[andan soñra ol 4) ḫatun öldi. Daḫı ol ḫatunuñ vereṣeleri 5) ol ernüñ üstine da'vī iddiler, Ol 6) on altunı. Daḫı ol er eyiddi. Ol ḫatun 7) maña bu altunı teberru' iddi, didi. İmdi söz 8) ol er sözidür. KTNYA

9) Muḥīṭ kitābında eyiddi bir evnüñ aşaḳası 10) bir kişinüñ idi. Daḫı ol evnüñ üstinde bir 11) ev daḫı var ıdı. Ol ev bir

özge kişinün 12) idi. Dahı ol aşakakı evnün örtüsinün 13) bir ağaçı sındı ya ikisi dahı yıkıldı. İmdi 14) ol aşakakı ev eyesine buyurup ol sınan ağaçı 15) düzelidgil, ya ol aşakakı evi yapğıl, dime- 16)geyler. İllā meger ol ağaç sınmakı ya ol 17) dıvār yıkılmakı ol aşakakı ev eyesi fi'li 18) birle olğay. Ol vaktın ol aşakakı ev eyesine 19) buyururlar, düzelidgil, dirler. KINYA

20) Bir dıvār iki kişinün arasında ortaklık 21) idi. Dahı ol dıvārı ol iki kişinün birisi 22) yıkdı. Hattā ol yıkan kişinün üstine vācıb 23) oldı. Ol dıvārı yapmaklık dahı ol dıvārı 24) yıkan kişi yapdı. İmdi kine ol dıvār ol iki 25) kişi arasında ortaklıkdur. Eger evvelki kibi 26) yapdı ısa. KINYA

27) Kaçan bir kişi bir kişiden dıvār 'āriyete 28) alsa ol dıvār üstine ağaç komak 29) içün dahı ol 'āriyete alğan kişi ol 30) dıvār üstinde ağaç kosa dahı ol 'āriyete 31) virgen kişi ol 'āriyete virdüki dıvārı 32) satsa bir kişige dahı ol satun alğan 33) kişige yokdur kim ol 'āriyete alğan 34) kişige buyurğay. Ağaçlarunı kötür digey. 35) Ebū'l-leyisnün Fetāvāsında eyiddi. 36) Ol satun alğan kişige vardur kim 37) kim ol kişige ağaçuğı kötürgil 38) digey. KINYA

39) Kādīhān eyiddi. Bir kişi destūr vir- 40)di konşısına sen menüm dıvarum 41) üstine ağaçun koğıl, didi. Ya destūr 42) virdi. Menüm evümün altında su 43) koyacak kuyı kazğıl, didi. Dahı ol 44) konşı ağaç kodı, ya kuyı kazdı. 45) Dahı ol destūr virgen kişi ol 46) evini satdı bir kişige. İmdi vardur 47) ol satun alğan kişige ol ağaç- 48)ları kideridmeklik dahı ol su 49) kuyusını kideridmeklik eyesine. İllā 50) meger satan kişi şarıt idgey ol 51) ağaç ol kuyı durmakına. Ol vaktın sa- 52)tun alğan kişige yokdur. Anları kiderid- 53)meklik. KINYA

107a

1) Bir kişi kaçan bir ekin ekecek yir satsa dahı 2) ol satganı yirnün konşısınun bostanınun 3) agaçlarınun budakları ol satganı yir- 4)nün içine sarkımış olsa. İmdi ol satun 5) algan kişige vardur kim ol konşıya buyurgay 6) arıdgıl. Uşbu men satun aldukum yiri senün 7) agaçunun budaklarından digey. Anun içün 8) kim satun algan kişi satan kişinün yirine 9) durur. Ol nemeler içre kim ol nemeleri 10) satan kişige işlemek cayiz ıdı. KINYA

11) Eger bir kişinün bustanı olsa. Dahı ol bustanun 12) içine ol kişinün konşısınun bustanınun aga- 13)çınun budakları sarkımış olsa dahı ol 14) kişi olsa. İmdi ol kişinün vereselerine var- 15)dur kim ol konşıya buyurgayları eyidgeyler. 16) Bizim bustanımızı arıdgıl. Senün agaçlarun 17) budakından digeyler.KINYA

18) Kitab-ı Hıtan içinde eyiddi. Kaçan iki kişinün 19) arasında bir dıvar ortaklık olsa. Dahı ol 20) iki kişinün hiç birisinün ol dıvar üstinde 21) sakfı olmasa. Dahı ol ikisinün birisi ol dıvar 22) üstinde sakıf idse. Dahı bir ortakun desturı birle, 23) dahı destur virgen ortak eyidse, ol sakıf 24) idgen ortakına kidergil, Sakfunı dise. İmdi 25) bu mes'ele içinde sonrakı kelgen 'alımlar ıhtılaf 26) iddiler. Ebu 'Abdillah kim Soymıridür ol 27) eyiddi. Var ol destur virgen ortaka kidergil sen 28) sakfunı digey. Ol dahı bir ortakına Ebu Bekir kim Huvarezimidür, ol eyiddi. Yokdur, didi. Anun kibi dimek, didi. KINYA

29) Bir kişi kendü tavarında buyruk ider 30) iken dahı kadı ol kişini meni' iddi. 31) Tavarında buyruk idmekden bir sebep- 32) den dahı ol kişi kim buyruk idmek- 33)den men' olındı. Ol kişi ıhtılaf 34) iddi. Satun algan kişi birle 35) dahı ol meni' olıngan kişi ol satun 36) algan kişige eyiddi. Sen bu tavarı 37)

menden satun aldun. Şol hälde 38) kim men meni' olınup durur ıdum 39) ṭavarımda buyruk idmekden, didi. 40) Dahı ol satun algan kişi eyiddi. 41) Men bu ṭavarı senden aldum. Henüz 42) sen meni' olınmayıp durur ıdun 43) buyruk idmekden, didi. İmdi 44) söz ol kişinün sözidür. 45) kim ol kişini tavarında buyruk 46) idmekden kadı meni' idip 47) durur ıdı. Eger ol satun 48) algan kişi danuk durkuzsa 49) ol kişi buyrukı var iken satga- 50)nına dahı ol meni' olıngan kişi 51) danuk durkuzsa meni' oldukı 52) vaktın satganına. İmdi ol 53) satun algan kişinün 54) danukını işidmek evlädur, 55) ol satan kişinün danukını 56) işidmekden.
KTNYA

107b

1) Kadılık idmeklik farızdur muhkem 2) farızdur. Dahı säbitdür, kitab birle dahı 3) sünnet birle. Dahı şerif 'ıbädetdür. 4) Ammä farız oldukı anun içün kim kadı diger 5) bir farız iş işlemek içün ol farız 6) iş didükümüz hüküm idmekdür. Anun 7) içün kim Tanrı Ta'älä eyiddi kitab içinde 8) "Ya Davudu in(n)a ce'alnäk(e) halifeten fi'l-arzı 9) fahküm beyne'n-näsı bi'l-hakkı el-ayete. Ya'ni Tanrı 10) fahküm didi. Fahküm dimek hüküm idmeke 11) buyurmakdur. Bes hüküm idmek farız ımış 12) dahı Tanrı bir ayet içre eyiddi: Bizim nebige 13) sallallah 'aleyhi ve selleme "fahküm beynehüm bimä 14) enzelallahü" didi. Ya'ni hüküm idgil, diyü buyurdı. 15) Halayık içre Tanrı iyi vingeni kitab birle 16) didi. Bes hüküm idmeklik farızdur 17) Dahı Adem peygambarga Tanrı ta'älä halifa- 18)lıkı säbit iddi. Adem peygambarga Tanrı ta'älä 19) "İnni ca'ıle fi'l-arzı halifeten" dahı barça 20) peygambarlar buyrunıldı, hüküm idmek birle. 21) Nitekim Tanrı Ta'älä Kur'än içinde eyiddi. "İnnä 22) enzelne't-tevräte fihä hüden ve nürun yahkumu biha- 23)'n-nebiyyüne" Uşda uşbu ayetler birle säbit oldı kim 24) kaza farzı ımış muhkem dahı Imäm-ı a'zäm dikmeklik farızdur. Hiç munda hılaf yokdur

ehl-i haknuñ arasında 25) Dahı Resūlullahnuñ ashabı yiğlışıp dururlar. 26) Uluğ Imām dilemeke dahı kişiler dahı muhtācdur 27) Uluğ Imām dikmeke şeri'at hükmini yürüd- 28)mek içün dahı mazlūm kişinüñ hakını kur- 29)tarmak içün zālım kişiden dahı çekişikleri 30) kesmek içün dahı müsülmānlıkuñ özge 31) maslahatları içün kim ol maslahatları 32) durkuzmaz, İllā Imām-ı a'zām nitekim Usūl-ı 33) fık(h) içinde bilindi. İmdi belgülüdür 34) kim ol Imām-ı a'zām barça buyrukı idmeke 35) kendüsi mümkin degüldür. Bes ol Imām-ı 36) a'zām muhtāçdur kim nāyıb dikgey. Ol 37) nāyib Imām-ı a'zām yirine durğay. Şeri'at 38) hükmini yüridmek içre dahı mazlūm kişinüñ 39) hakını almak içre zālım kişiden 40) dahı çekişikleri kesmek içre. İmdi 41) ol nāyıb düdükümüz kadīdur. Bes 42) bu sözlerden ma'lūm oldı kim 43) kādīlık farız ımış. Imām Muhammad 44) Aslı kitābda eyiddi. Każā farīzedür 45) muhkemdür didi, FEDAYİ'

108a

1) Bilgil każā sebebdür şol çekişmeki kesmeke 2) kim ol çekişmek sebebdür fesād olmaka dahı ol 3) każa içre zālım kişini meni' idmek var żulum idmek- 4)den. Dahı każā idmek içre mazlūm kişige yardım vir- 5)mek vardur. Dahı każā içre müsülmānlarğa 'ınāyet 6) idmek vardur. İmdi uşbu nemeler barçası 7) 'ıbādetdur. Anuñ içün kim Resūlullah eyiddi: 8) Her kişi kim bir mü'min kardaşınuñ hemmini açğay. 9) Tañrı Ta'ala dahı ol kişinüñ kıyāmet küninde hemmini 10) açğay," didi, ZAHİRİYYE

11) Każa idmek içre hak birle 'adlı belgülü id- 12)mek vardur. Dahı 'adıl birle durmışdur yir 13) birle kök. Dahı hak birle buyruk idmek içre 14) cāhil kişinüñ zulmını defü' idmek vardur her 15) 'akıl kişinüñ 'aklı ünder eyesini cāhil kişi- 16)nüñ zulmını defü' idmeke. Dahı hak birle 17) buyruk idmek içre yahşıya buyurmak vardur. 18) Dahı yamandan yığmak vardur. İmdi bu 19) yahşıya buyurmak içün dahı yamandan yıgmak 20) içün Tañrı

ta'ālā iyi virdi. Resūl- 21)ları dahı nebīleri dahı halīfeler dahı 22) 'ālımlar yahşıya buyurmak üstine idiler 23) dahı yamandan yığmak üstine 24) idiler. KĀFĪ

25) Ammā kādīlık idmeklik Resūlullahnuñ sünneti 26) içre oldur kim Resūlullah hüküm iddi 27) kişilernüñ arasında. ZAHİRİYYE

28) Resūlullah şalla'l-lahu 'aleyhi ve selleme 29) 'Alīye (Radıya'llahu'anhu) kādīlık virdi. 30) Dahı Resūlullah Mu'azı (Radıya'llahu'anhu) 31) Yemen iline ıyı virdi kādīlık idmeke 32) dahı 'Atābnı ıyı virdi Mekkeye kādī- 33)lık idmeke. ZAHİRİYYE BEDAYİ

34) Kādīlık idmeke yaramakuñ şarıtlarından 35) birisi 'akıldur. Bes mecnūn kişi kādī- 36)lık idmeke yaramaz. BEDAYİ'

37) Kādīlık idmeke yaramakuñ şarıtlarından 38) birisi dahı bālığ olmaklık durur. Bes 39) oğlan kişi kādīlık idmeke yaramaz. BEDAYİ'

40) Kādīlık idmeke yaramakuñ şarıt- 41)larından birisi İslāmdur. Bes kāfir 42) kişi kādīlık idmeke yaramaz. BEDAYİ'

43) Kādīlık idmeke yaramakuñ şarıt- 44)larından birisi dahı hür kişi olmak- 45)dur. Bes kul kişi kādīlık idmeke 46) yaramaz. BEDAYİ'

47) Kādīlık idmeke yaramakuñ şarıtlarından 48) birisi köz körer olmakdur. Bes kör 49) kişi, közsüz kişi, kādīlık idmeke yaramaz. BEDAYİ'

108b

1) Kādīlık idmeke yaramakuñ şarıtlarından 2) birisi dahı dili sözlemek. Bes dilsüz kişi 3) kādī olmaka yaramaz. BEDAYİ'

4) Kādılık idmeke yaramakuñ şarıṭlarından 5) birisi daḫı oldur kim aña ḥadd-ı ḳazīf urulma- 6)mış olġay. Bes ol kişi ḥadd-ı ḳazīf 7) urulmışdur, ol ḳāḍī olmaḳa yaramaz. BEDAYI'

8) Her kişi kim şāhıd olmaḳa yarar, ḳāḍī 9) olmaḳa daḫı yarar. Her kişi kim şāhıd 10) olmaḳa yaramaz, ḳāḍı olmaḳa daḫı yaramaz. HİDAYE

11) Keldük imdi oġlan kişi, delü kişi, kāfir 12) kişi, kul kişi, dilsüz kişi, kör kişi daḫı 13) ḥadd-ı ḳazīf urulmış kişi danuḳlıka yaramaz 14) kim danuḳlık eksükdür ḳāḍīlıkdan. 15) Bes ḳāḍīlıka daḫı yaramaz. BEDAYI'

16) Ammā ḳāḍīlık idmeke yaramakuñ irkek 17) olmaḳ şarṭı degüldür. Anuñ içün kim 18) ḫatun kişi cāyizdür kim barça ḥaḳlar 19) içre ḳāḍīlık idgey. İllā ol 20) ḫatun kişi ḥadlar içre daḫı ḳısās 21) içre ḳāḍīlık idmek cāyiz degüldür. 22) Nitekim ol ḫatun kişinüñ danuḳ- 23)lık virmeki işidilmez ḥadlar içre 24) daḫı danuḳlıkı işidilmez ḳısās içre BEDAYI'

25) Ammā ḥalāl 'ilmini daḫı ḥarām 'ilmini bilmek- 26)lik daḫı cemī' hükümleri bilmeklik sulṭān 27) kişige ḳāḍılık virmek cāyiz olmakınuñ şarṭı 28) degüldür bizim ḳatımızda. Bel kim sevgulü budur 29) kim bizim ḳatımızda sulṭān ḳāḍīlıkı ḥalāl 30) ḥarām daḫı barça ḥükümleri bilgen kişige vir- 31)gey. Ammā ḥadīs ehlü ḳatında eger sulṭān 32) ḳāḍīlık virdüki kişi ḥalāl ḥarām 'ılmini 33) daḫı barça ḥükümleri 'ilmini bilse daḫı ictihād 34) mertebesine yitişse. Ol vaḳtın sulṭān ol 35) kişige ḳāḍīlık virmeklik cāyizdür. 36) Eger bu didüklerimiz 'ilmileri bilmese ol 37) vaḳtın sulṭān aña ḳāḍīlık virmekliki 38) cāyiz degüldür. Nitekim ol ḥadīs ehli 39) eyiddiler. Sulṭānlıḳnuñ şarṭı oldur 40) kim ḥalāl ḥarām 'ilmini bilgey. Daḫı barça ḥüküm- 41)ler 'ilmini bilgey. Daḫı 'ilmi içre ictihād 42) mertebesine yitişgey. Ammā bizim ḳatımızda 43) uşbu nemeler ne Imam-ı A'żamda şarıṭdur, 44) ne ḳāḍīlık idmekde şarıṭdur. Anuñ içün 45) kim sulṭāna mümkindür kim ḥüküm idgey. Kişiler 46) üstine 'ālımlarnuñ

fetvāsı birle 47) dahı ḳādıya dahı mümkindür kim hüküm idgey 48) kişiler üstine 'ālamlarnun fetvāsı birle. 49) Bes bu nemeler Imām-ı A'zamda dahı ḳādī dahı 50) şarıṭ degüldür. BEDAYI'

109a

1) Velakin kerekmez kim sulṭān ḳadılıkı cāhil 2) kişiler(ge) virgey. Bel kim ḳādī 'ālım kişi olgay. 3) Anun içün kim cāhıl fāsid iş köp işler 4) yahşı iş işlemekden belkim bāṭıl buyruk 5) ider bilmeyin illā bu ḳadar vardur kim eger 6) sulṭān ḳadılıkı cāhil kişige virse cāyiz- 7)dür. Anun içün kim cāhil ḳadı mümkindür 8) kim buyruk idgey.'ālımlarnun fetvā- 9)sı birle.BEDĀYI'

10) Haḳīkat rivāyet olındı. Rasūlullahdan 11) ṣallallahu 'aleyhi ve selleme, ol Rasūlullah eyiddi 12) "ḳādīlar üç dürlüdür. Bir ḳādī uçmaḳga kirür" 13) didi. "İki ḳadī tamuġa kirür" didi. Bir kişi 14) kim 'ilim bildi dahı 'ilmi birle buyruk iddi 15) ol uçmaḳa kirür" didi. Bir kişi kim 'ilim bildi 16) dahı ol kişi buyruk iddi, bildüki 'ilımden özge 17) neme birle" didi. Ol iki kişi tamuġa kirür" didi. 18) Dahı bir kişi cāhil idi. Neme bilmez idi ol 19) kişi hüküm iddi bilmemeki birle ol dahı tamuġa 20) kirür didi. BEDĀYI'

21) Sulṭān cāhil kişini ḳādī ḳomaklık cāyiz- 22)dür. Anun içün kim ol ḳādıya mümkindür kim 23) haḳ buyruk idgey özge kişinün 'ilmi birle 24) ya'nī 'ālımlarnun fetvāsı birle. Bes 25) cāhil kişinün ḳadılık idmeki cāyiz imiş 26) buyruk idése buyrukı keçer imiş. Ḳaçan ol 27) buyrukları içre şeri'atnun haddından keçmese. 28) Ammā hadīs ehli ḳatında cāhil kişinün ḳādīlıkı cāyiz degüldür dahı Imām Şāfi'ī ḳatında cāhil kişinün ḳādīlıkı cāyiz degüldür. BEDĀYI', KĀFĪ

29) Keldük imdi bizim katımızda ḳādī 30) idmeke yarar olmakun şartı 'adıl 31) olmaklık degüldür. Hattā eger sulṭān 32)

kasık kişige kadılık virmek tilese dahı 33) kadılık virse cāyizdür. Ammā Imām 34) Şafi'i katında cāyiz degüldür. Velakin kerek 35) bizim katımızda dahı kerek kim sultān kādı- 36)lıkı fāsık kişige virmegey. Anuñ içün 37) kim kadılık ulu emānetdür. Ol 38) ulu emāneti saklayu bilmez. İllā ol 39) kişi kim anuñ zühdi dahı takvāsı kāmil- 40)dür, tamāmdur. Nitekim evlā budur 41) kim fāsık kişinün danuklıkını kādī 42) işidmegey. Eger işidse cāyizdür. BEDAYI' , KAFĪ

43) Nevādır kitābında eyiddi: Imām Ebū Hanīfa 44) katında dahı İmām Ebū Yūsuf katında 45) dahı Imām Muhammad fāsık kişige kādī- 46)lık virmek cāyiz degüldür, didi. KAFĪ

47) Ba'zı 'ālımlarımız eyiddiler: Evvel- 48)den fāsık kişige kadılık virmek- 49)lik cāyizdür, didiler. Ammā 50) kaçan bir kişiye kadılık virse sultān 51) dahı ol kişi 'adıl kişi olsa dahı ol 52) kişi andan sonra fısık işlese 53) ol kadılıkdan 'azıl olınur, kider. KAFĪ

109b

1) İmdi İmām Şafi'i katında fāsık kişinün nite- 2)kim danuklıkı işidilmez. Kadılıkı dahı cāyiz 3) degüldür. Bizim katımızda fāsık kişinün nitekim 4) danuklıkı işidilür. Kadılıkı dahı cāyizdür 5) bizim delīlimiz bu mes'elede Tañra Ta'ālanun 6) kavlıdur. Nitekim eyiddi kitāb-ı 'azīz içinde 7) "ve'l-mü'minūne ve'l-müminātü ba'duhum evliyāu 8) ba'dın" didi. Dahı hāl budur kim kişi fısık 9) idmek birle īmāndan çıkmaz. Ehl-i sünnet 10) ehl-i cema'at katında. Dahı bizim ikinçi delilimiz bu mes'elede budur kim sultān kişi kim fāsıkdur, lābüd- 12)dür kim ol sultannuñ hükmi olmak kerek- 13)dür buyrukı olmak kerekdür ol sultān- 14)nuñ fısık işlemeki birle dahı anuñ içün 15) sultānlar 'Alī Radıyallallahu 'anhu andan sonra 16) fısıksuz az sultān bulındı. Eger ol 17) sultānlarnuñ buyruklarından bātıl id- 18)sevüz fısık birle. Bes barça{ça} hükümler bātıl 19) olgay. Anun

içün sultānun vilāyeti halāyık 20) üstine bātıl olsa barça hükümler bātıl 21) olur. İmdi sultān fısık birle hükümleri 22) bātıl olmakda ulug fesād vardur. Bes 23) kaçan sultānnun fısık idmek birle hükmi 24) bātıl olmasa. Bes kādınun dahı bātıl olmagay. 25) Anun içün sultānnun hükmi kādınun 26) hükminden yukarıdur, artukdur. Anun içün 27) kim kādiya dahı buyruk idmeki sultān virür. ESRĀR

28) Keldük imdi fāsık kişi müftī olmaka 29) yarar mı, yaramaz mı ba'żılar 30) eyiddiler. Fāsık kişi müftī olmaka yaramaz, 31) didiler. Anun içün kim müftī emin 32) olmak kerekdür. Hāyın olmamak 33) kerekdür. Ba'żılar eyiddiler. Fāsık 34) kişi müftī olmaka yarar, didiler. Anun 35) içün kim egerçi kim fāsıkdur. Velakin 36) fetvā yazmak içre ıhtıyāt ider. 37) Hattā korkar kendü yaglış yazdı 38) dimesün diyü, didiler. KĀFĪ

39) Bes ma'lūm oldı kim fāsık kişini dahı cāhil 40) kişini kādī idmek cāyızdur. Velakin evlā 41) budur kim munlarga kādīlık virmegey- 42)ler. Tahavī eyiddi, Rahımehullahu, kaçan 43) fāsık kişige kādılık virseler ol 44) fāsık kādī olmaz. Dahı kaçan 'adıl 45) kādī fısık idse, ol kādī 'azil 46) olınur. Kerekise ol fısık rişvet birle 47) olsun kerekise zinā idmek birle olsun 48) kerekise özgesi birle olsun. Ba'żılar 49) eyiddiler: Kaçan kādī fısık idse ol 50) kādī 'azil olmaka mustahık olur, didi- 51)ler, 'azil olmaz, didiler. Zāhır mezheb 52) dahı budur. Şemsü'l-Eyimme kim Kerderīdür, 53) ol eyiddi: Kaçan kādī fısık idse ol 54) kādīnı 'azil idmek hasendür, didi. HİDĀYE, ŞERH-İ MECMA'

110a

1) Bilgil kim rişvet dörüt dürlüdür. Bir 2) rişvet oldur kim virgen kişige dahı 3) harāmdur, algan kişige dahı harāmdur. 4) İmdi ol rişvet ol rişvetdür kim bir 5) kişi kādılık virsünler mana diyü virür. 6) İmdi bu virgen kişige dahı harāmdur dahı

7) algan kişige dahı haramdur dahı ol māl 8) virgen kişi kadī olmaz barça 'ālımlar katında 9) kerekise ol kadī hak buyruk idsun, kerekise 10) bātıl buyruk idsün. Anuñ buyrukı keçmez. KADĪHĀN, EDEB-İ KADĪ

11) İkinci dürlü rişvet, ol rişvetdür kim 12) bir kadı rişvet alur, ol māl virgen kişige 13) hüküm idmek içün. İmdi bunuñ kibi rişvet 14) dahı harāmdur virgen kişige dahı hem algan 15) kişige dahı ol kādīnuñ buyrukı keçmez, 16) kerekise hak birle buyruk idsün, kerekise 17) bātıl buyruk idsün. EDEB-İ KADĪ,KADĪHĀN

18) Üçünçi dürlü rişvet budur kim bir kişi māl 19) virür. Rişvet kendünün öz nefsinden korkuban, 20) ya kendünüñ mālından korkuban. İmdi bu rişvet 21) virgen kişige halāldur. Ammā algan kişige harām- 22)dur. EDEB-İ KADĪ, KADĪHAN

23) Dördünçi dürlü rişvet, ol rişvetdür kim bir 24) kişi rişvet māl virür. Hattā kendünüñ işi tüz 25) olmak içün sultān katında. İmdi bu rişvet dahı halāl- 26)dur virgen kişige, harāmdur ol algan kişige. KADĪHĀN

27) Kaçan rişvet algan kişi tilese kim 28) ol aldukı rişvet kendüye halal 29) olgay. İmdi ol kişi kim rişvet 30) virmek tiler, ol kişi kirige dutgay. 31) Ol rişvet alıcı kişini bir kün kiçege 32) degin ol malga kirige dutgay kim 33) ol rişvet virgen kişi virmek tiler, 34) ol mālı ol rişvet algan kişige. İmdi 35) uşbunuñ kibi kirige dutmak cāyız- 36)dur. Ol kirige dutan kişi ol kirige dutulgan 37) kişige tilese ol kendünüñ maksūdı işni 38) işledsün, tilese özge işni işledsün. KADĪHAN, KİTAB-I EDEB-İ KADĪ

39) Imām Şāfi'i katında fāsık kişini 40) kadı komaklık anuñ içün cāyız- 41)dur kim Şāfi'ī katında 'amel işlemek 42) imāndan-

dur. Kaçan bir kişi fısık 43) işlese, ol kişinün imānı eksilür. 44) Bes ol kişinün kādīlıkı cāyız 45) degüldür. Ammā bizim katımızda 46) 'amel işlemek imāndan degüldür. 47) Bes bir kişi fısık işlese ol 48) kişinün imānı eksilmez, bizim 49) katımızda. Bes ol kişi kādī- 50)lık idmeke yarar ehlidür. HAVĀŞĪ-İ HİDAYE

110b

1) Keldük imdi İmām Şāfi'ī katında kādī id- 2)meknün şartı oldur kim ol kādī müctehid 3) olğay. Ya'nī sultān, kerekdür elbetde kādīlıkı 4) müctehid kişige virgey. Anun içün kim kādılık 5) idgil, dimeklik hüküm idmeke buyurmakdur. 6) Bes ol buyrulğan kişi kādir olmak kerekdür 7) buyruka. İmdi kādir olmaklık olmaz illā 'ilīm 8) birle, didi. Şāfi'īnün delīli uşbudur. Ammā 9) bizim katımızda kādī müctehid olmaklık 10) şarıt degüldür. Anun içün kim kādıya mümkin- 11)dür kim hüküm idgey özge kişinün fetvā- 12)sı birle hüküm idmeknün maksudı hāşıl 13) olur özge kişinün fetvāsı birle anun içün 14) kim hüküm idmekden maksūd hak eyesine hakı 15) yitişmekdür. Bu maksūd hāsıl olur özge kişinün 16) fetvāsı birle dahı Resūlullah şalla'llahu 'aleyhi ve selleme 'Alīye radıyallahu 'anhu kādılık virdüki vaktın 18) henūz 'Alī ictihad mertebesine yitişmeyip durur 19) ıdı. HİDAYE

20) Ammā bizim katımızda sultān kerekdür kim kādī- 21)lıkı ol kişige virgey kim ol kişi müctehidlik 22) mertebesine yitişmiş olğay. Anun içün kim olğay 23) kim bir hüküm vākı' olğay kim ol hüküm içre hiç 24) naş olmağay. Bes lābuddür kim ol kādī müctehid 25) olğay. Hattā ol kādıya mümkin olğay ol mes'ele 26) içre bir hüküm idmeklik kim ol hüküm 27) şeri'ata muvāfık olğay. Dahı Resūlullah eyiddi 28) kim her kişi kim bir kişini bir iş üstine buyruk eyesi 29) kosa. Dahı hāl bu olsa kim ol buyruk virgen kişinün ra'iyyeti içre ol buyruk virilgen kişiden yahşırak

kişi olsa hakīkat 30) ol buyruk virgen kişi hıyānet 31) idmiş olur Tañrıya. Dahı hıyānet 32) idmiş olur Tañrınıñ Resūlına 33) dahı hıyānet idmiş olur müsülmān-34)lıknüñ cema'atına, didi. Uşbu 35) eyidgenim hadīs ma'nisidür. HİDĀYE, ZAHĪRİYYE

36) İmām Muhammad Asıl kitabda eyiddi: 37) Ol kişi kim ictihād mertebesine 38) yitişmeyip durur, ol kişi 39) cāyız degüldür kādīlık 40) mek, didi. İmdi Şafi'īnüñ 41) dahı kavlı budur. ZAHİRİYYE

42) Hassāf eyiddi rahımehullahu,: Ol 43) kişi kim ictihād mertebesine 44) yitişmeyip durur, ol kişi kādī- 45)lık idmek cāyizdür, didi. 46) Anuñ içün maksūd kādī- 47)lık idmekden hüküm keçür- 48)mekdür. Dahı mazlūmnuñ 49) hakını almakdur zālımdan. 50) İmdi nemelerge nitekim 51) müctehid kādirdür. Ol 52) kişi kim ictihād mertebesine 53) yitişmedi, ol dahı kādirdür, 54) didi. ZĀD

111a

1) Keldük imdi ictihād mertebesinün haddi 2) vardur. Anuñ haddi nedür? Ol had içre 3) kişilernüñ sözi köpdür. Ol sözler 4) usūl-ı fık(h) 'ilmi içre bilinmişdür. İmdi ol 5) sözlernüñ hāsılı oldur kim ol kişi kim 6) kādī olur kerekdür kim ol kişi hadīs 7) 'ilmini bilür olġay. Körüklü bilür olġay. Dahı ol 8) kādīnuñ biligi olġay fık(h) 'ilmi içre. Anuñ içün 9) ol kādī kaçan hadīs 'ilmini bilse ancak fık(h) 'ilmini 10) bilmese olġay. Bir mes'ele vākı' olġay kim ol 11) mes'ele içre nas olmaġay. Bes lābüd imiş kim 12) fık bilgey. Hattā ol vākı' olġan mes'eleni 13) kıyās idmek mümkin olġay ol mes'eleye kim 14) ol mes'ele içre nas kelip durur. Ya kādī 15) fık 'ilmini yahşı bilür olġay. Dahı ol kadınuñ 16) biligi olġay hadīs 'ilmi içre. Hattā ol kādī 17) bir mes'eleni bir mes'eleye kıyās idmeke meşgūl 18) ol-

dī- 51)lıkı kabūl idmediler munlar. BEDĀYİ'

112a

1) İmām Ebū Hanīfa kādīlık kabūl idmedükinden 2) sebebinden uruldı. Dahı habuslandı. Dahı kabūl 3) idmedi. Dahı sordılar: ne içün kabūl idmedüñ 4) didiler. Dahı Ebū Hanīfa eyiddi: Deniznüñ 5) dibi ırakdur. Men niçük yüzmeke 6) kireyin" didi. Dahı Ebū Yūsuf eyiddi: Deniznüñ 7) dibi ırakdur, dahı kemi berikdür, dahı kemiçi 'ālım- 8)dur kirse ne olgay? didi. Dahı İmām Ebū Hanīfa 9) eyiddi Ebū Yūsufga: Men seni keennehü kādī körür men" 10) didi. Dahı Ebū Yūsuf sonra kādī oldı. KĀFĪ

11) İmdi bir kişi kādīlık almaka rāżī oldukından 12) sonra ol kişi kine cāyızdur terik idmeklik. BEDĀYİ'

13) Keldük imdi 'ālımlar ıhtılāf iddiler kim 14) kādīlıknı almakım efdaldur, ya almakı terik 15) idmeki afdaldur diyü ba'żılar eyiddi: Kādī- 16)lıkı terik idmek afdaldur" didiler. Ba'żılar 17) eyiddiler almak afdaldur" didiler. Ammā ol 18) kişiler kim eyiddiler almakdan terik idmek 19) afdaldur" didiler. Ol kişilernüñ delīli hadīs- 20)dür. Ol hadīs oldur kim rivāyet olındı Resūlu- 21)llahdan. Ol Resūlullah eyiddi: Her kişi kim kādī 22) kılındı ol kişi bıçaksuz bogzlandı" didi. 23) İmdi uşbu hadīs delālet ider kim kādīlıkı 24) terik idmek afdaldur almakdan. Ammā ol 25) kişilernüñ delīli kim kādīlıkı almak afdaldur, 26) terik idmekden ol delīl oldur kim Resūllar nebiler dahı halīfalar dahı ilh,lar bu kādīlıkı iddiler. Eger almaklık afdal degül 27) imişse ol nebīler ol sahābīler ol 28) halīfalar ol sālıh kullar kādīlıkı 29) almagaylar ıdılar. Dahı buyruk id- 30)mek hak birle kaçan Tañrılık içün 31) olsa ol hālıs 'ıbādetdür. Bel kim 32) ol afdal-ı 'ıbādetdür. Nitekim Re- 33)sūlullah

eyiddi, Ṣallallahu 'aleyhi ve selleme 34) bir sā'at 'adıl idmeklik yaḫşırak- 35)dur, alıtmış yıl 'ıbādet idmek- 36)den" didi. Ammā ol hadīs̱ kim Resūlu- 37)llah eyiddi. Her kişi kim ḳādī kılındı. 38) Ol kişi bıçaḳsuz boğazlandı 39) didükinün ma'nısı oldur kim ḳaçan 40) ol ḳādī kılıngan kişi cāhıl olsa- 41)dur, ya ol ḳādī kılıngan kişi 42) 'ālım, fāsıḳ olsadur, ya ol 43) ḳādī kılıngan kişi ol kişi olsa- 44)dur kim ol kişi ḳādīlıḳı izdeyip 45) aldı. Dahı nefsine imīn olmaz 46) rişvet almaḳdan. BEDĀYI'

47) Ṣaḥīḥ ḳavul budur kim ḳādīlıka 48) kirmeklik ruḫṣatdur kir- 49)memek 'azimetdur. KĀFĪ

112b

1) Ammā ḳaçan bir şār içinde bir kişi olsa ḳādı- 2)lıḳa yarar. Ancaḳ dahı ol kişige ḳādīlıḳ virse- 3)ler ol vaḳtın, ol kişige ḳādīlıḳı ḳabūl id- 4)meklik farıżdur. Anuñ içün kim ḳaçan 5) ol bir kişiden özge kişi olmasa ḳādīlıḳı 6) idmeke yarar. Ol vaḳtın, ol bir kişi müte'ayyın 7) olur uşbu 'ıbādeti durḳuzmaḳ içün. Bes 8) ol kişi ḥaḳına farż-ı 'ayın olur ḳādīlıḳ 9) almaḳlık. Bes ḳaçan ol kişige ḳādīlıḳ virse- 10)ler almasa, ol kişi yazuklu olur. Nitekim kişi 11) özge farıżları terik idse yazuḳlu olur. BEDĀYI'

12) Munteḳā Kitābında eyiddi: İmām Ebū Yūsufdan rivāyet 13) olındı kim İmām Ebū Yūsuf eyiddi: Şol beg 14) kim sulṭān aña bir şamuñ beglikini virdi 15) Dahı ol şārnuñ ḫarāçını ol bege virdi. 16) Dahı ol sulṭān ol bege eyiddi: Buyruḳ idgil 17) taṣarruf idgil ol şārda" didi. "Nitekim beg- 18)lernüñ 'ādesidür. İmdi ol begge cāyız- 19)dur kim ḳādīlıḳ virgey kişilerge dahı ḳādī 20) 'azıl idgey ḳadılıḳından" didi. ḪULĀṢA

21) Ammā kaçan sulṭān bir kişige eyidse falān vilāyeti 22) şaña virdüm, dise. İmdi ol beg ḳāḍī dik- 23)meke mālik olmaz. HULĀṢA

24) Kaçan bir ḳāḍı asıldan olsa dahı ol ḳāḍī 25) olsa dahı. İmdi ol bege yokdur kim ḳāḍı dikgey. HULĀṢA

26) Sulṭān kaçan bir kulını beg idse bir 27) şārda dahı ol kulġa destūr virse 28) ḳāḍī dikgil, diyü. İmdi cāyızdur ol 29) kulġa ḳāḍī dikmeklik ol şārda 30) sulṭān cihetinden ol kul nāyıb olur 31) ḳāḍī dikmek içre ol kul dikdüki 32) ḳāḍī, sul-ṭān dikdüki ḳāḍı kibidür. HULĀṢA

33) Kaçan sulṭān kulına destūr virse ḳāḍı- 34)lık idgil, diyü. Dahı ol kul azād olsa. 35) ḳāḍīlık ider muhtāç degüldür, bir dahı destūr 37) virmeklike. HULĀṢA

38) Kaçan bir kişi azādsuz iken bir nemege 39) danuk olsa, da-hı andan soñra ol 40) kişi azād olınsa. İmdi cāyızdur, ol 41) kişi danuklık virmeklik ol 42) kişi muhtāç degüldür bir dahı danuk olmaka 43) ol nemege azād oldukından soñra HULĀṢA

44) Bir şārnuñ halāyıkı cemü' olındılar 45) dahı ḳāḍīlıkı bir kişige virdiler, cāyız 46) degüldür ol kişi ḳāḍī olmaz. HULĀṢA

47) Bir şārnuñ halāyıkı cemü' olındılar. Sulṭān- 48)lıkı bir kişige virdiler cāyızdur, ol kişi 49) sulṭān olur. HULĀṢA

113a

1) Fetāvā kim Nesefīdür, ol Fetāvā-yı Nesefī 2) içinde eyid-di. Kaçan bir şārnūn sulṭānı olsa 3) dahı ol sulṭānuñ bir ki-çigez oğlını 5) sulṭān idmeke ittifāk idseler. Dahı ol 6) ki-

çigez oğlanı sultān idseler. İmdi ḳā- 7)dīlarğa ḳādīlıḳ vir-mekün̄ ḥālı nedür? 8) Daḫı ḫaṭıblarğa ḫaṭıblıḳ virmekün̄ 9) ḥālı nedür? Ol oğlanun̄ sulṭānlıḳı birle" 10) didiler. İmdi Fetāvā kim Nesefīdür, anun̄ 11) içinde eyiddi: Kerekdür kim ol ra'-ıyyet 12) ıttıfāḳ idgeyler. Bir uluğ buyruḳ eyesi kişi 13) kendülernün̄ sulṭānı olmaḳa ıttıfāḳ idgey- 14)ler. Daḫı ḳādīlarğa ḳādīlıḳ ol kişi 15) virgey. Daḫı ḫaṭıblarğa ḫaṭıblıḳ ol 16) kişi virgey. Daḫı ol uluğ buyruḳ eyesi kişi 17) kendüyi sanaḳay tabi' sanakay. Ol sulṭān 18) oğlına. Daḫı ol uluğ buyruḳ eyesi ol sulṭān 19) oğlına ḥürmet idgey, uluğlağay 'ızzet 20) idgey. Ammā ḥaḳīḳatda ol uluğ buyruḳ eyesi 21) kişidür sulṭān. ḪULĀṢA

22) Ḳaçan sulṭān eyidse bir şārınun̄ buyruḳınun̄ 23) eyesine her kişige kim ḳādīlıḳ dilesen virgil, didi. 24) İmdi bu söz ṣaḥīḥdur ol buyruḳ eyesi kime kim 25) ḳādīlıḳ tilese virmeke ol buyruḳ eyesi virür ol 26) kişige ḳādīlıḳı. ḪULĀṢA

27) Ammā ḳaçan sulṭān eyidse kendünün̄ 28) bir şārınun̄ üstine buyruḳ eyesi ḳoduḳı 29) kişige ḳādīlıḳ virgil bir kişige dise ṣaḥīḥ 30) degüldür. Bunun̄ kibi destūr virmek, ḥattā 31) ol buyruk eyesi kimseye ḳādīlıḳ virimez. ḪULĀṢA

32) Ḳaçan bir kişini vekīl ḳılğan kişi ol 33) vekīl ḳılduḳı kişige eyidse, sen bir kişini 34) vekīl ḳılğıl, dise ṣaḥīḥ degüldür ol 35) vekīl özge kişini vekil idmeklik. ḪULĀṢA

36) Ammā ḳaçan bir kişini vekil idgen kişi 37) ol vekīline eyidse vekīl ḳılğıl, her kimi 38) tilesen̄ dise. İmdi ol vekīl kimi vekīl 39) ḳılmaḳ dilese vekīl ḳılmak cāyızdur. ḪULĀṢA

40) Ammā ḳaçan sulṭān eyidse bir beg kişige 41) falān vilāyeti san̄a virdüm, dise. İmdi 42) ol beg hīç kimseye ḳādılıḳ vir-

meke 43) mālik olmaz. HULĀSA

44) Kādıya cāyız degüldür kim, cum'a namazında İmām- 45)lık idgey. Cum'a küni illā meger ol 46) imāmlık idmek yazılmış olgay 47) ol kādīnuñ menşūrında kaçan kādī- 48)nuñ menşūrında kādī imāmlık idsün 49) diyü yazılmış olsa, ol vaktın, cāyızdur imām- 50)lık idmek cum'a namazında. HULĀSA

113b

1) Şāfi'ī şerhinde eyiddi. Kazā izdemeklik 2) halāl degüldür, hīç bir hālde, didi. Köp 'ālım- 3)lar katında, didi. Dahı kaçan bir kişige kādı- 4)lık virseler, ol kişi izdemedin ol 5) kişige halāl degüldür kādīlıka kirmeklik, didi 6) illā meger ol kādīlıkı ol kişige küç birle 7) virgeyler, didi. Ol vaktın, kirmek kayırmaz, 8) didi. Uşbu eyidgenimiz Şıyıh Ebū'l-Hasan-ı Kerhī' 9) kavlıdur dahı Hassāf kavlıdur, dahı 'ırak 10) 'ālımlarınuñ kavlıdur dahı İmām Ebū Hanīfa 11) dahı bu kavlı öyürüdleyip durur Ebū Hanīfa kādı- 12)lık almakanı içün kamçı birle uruldı yüz on 13) kamçı dahı İmām Muhammad kādīlık almakanı içün 14) hattā elli kün ayakına kayıdladılar habusga urdı- 15)lar. HULĀSA

16) Hulāsa eyesi eyiddi. Bizim ilimiznüñ şıyıhları 17) eyiddiler. Kayırmaz kādīlık almaklık kaçan 18) ol kişi kādīlıka yarasa dahı nefsine inansa kimseye 19) zulum idmegenine anuñ içün sahābī dahı Tābi'īn 20) dahı dīn 'ālımları barçası kādīlıkı kabūl 21) iddiler hiç küç idmedin. HULĀSA

22) Mesrūk eyiddi radıyallahu 'anhu men bir kün hak birle 23) buyruk idmeklik maña sövgülürek bir yıl kāfir 24) birle sançışmaka yarak idmekden, didi. İmām 25) Muhammadnuñ Edeb-i Ka-

dı kitābında munun kibi, didi. HULĀSA

26) İmdi sultanğa kerekmez kim kadı- 27)lıkı virmeklik illā ol kişige virgey 28) kim ol kişi inanılmış olgay. Dīnin içre 29) dahı fıkh ilmini bilmeki içre dahı hadīs 'ilmini 30) bilmeki içre dahı Sahābī kavlını bilmeki 31) içre her birisini vechi birle. HULĀSA

32) Ammā kaçan sultān fısık idse ol 33) sultān sultāndur fısık birle dahı 34) sultānlıkdan 'azıl olınmaz. HULASA

35) Hişāmnun Nevādır Kitābında rivayet 36) olındı. Ebū Yūsufdan kaçan kādı fısık 37) işlese dahı sonra kine salıh olsa ol 38) kādı kādīlıkı üstinedür, ol neme kim 39) hüküm iddi ol fasık olduķı zamānda 40) ol hüküm sahīh degüldür, didi. 41) Uşbu söz delālet ider kim kādī 42) kaçan fısık işlese kādīlıkdan 'azil 43) olınmaz ımış. HULĀSA

44) Hışāmnun Nevādır Kitabında rivāyet 45) olındı. İmām Ebū Yūsufdan, Ebū Yūsuf 46) eyiddi: Kaçan kādī ne'ūzu bi'l-llahi mürted olsa 47) andan sohra kine müsülmān olsa, İmdi 48) kādī hemān kādīlıkı üstinedür, ol 49) hüküm kim mürted olğanı zamānda eyledi. 50) Ol hüküm barçası bātıldur, didi. HULĀSA

114a

1) Hışamnun Nevadir Kitabında rivāyet olındı. 2) İmam Ebu Yūsufdan. İmām Ebū Yūsuf eyiddi: 3) Kaçan kādī közsüz olsa dahı ol kādī kine köz- 4)lü olsa, ol kādī hemān kādīlıkı üstinedür. 5) Kādīlıkından 'azil olınmaz. Ammā ol hükümler 6) kim közsüzliki vaktında iddi. Ol hükümler 7) sahīh degüldür, didi. HULĀSA

8) Kaçan sultān fāsık kişige kādīlık virse dahı 9) ol fāsık sonra yahşı kişi olsa. İmdi ol 10) kādī kādılıkından 'azıl olınmaz. Amma ol 11) hükümler kim fāsıklıkı zamānında kıldı 12) ol hükümler sahīh degüldür. İmām Ebū Yūsuf 13) munun kibi didi. HULĀSA

14) Keldük imdi halīfa dahı kaçan fısık idse 15) halīfalıkdan 'azıl olınmaz. Hemān halīfalıkı 16) üstinedür. HULĀSA

17) İmdi kaçan bir kişi kādīlık idmeke yarar 18) olsa ya'nī kādīlık idmeke yarar olmakun 19) barça şarıtları ol kişide bulınsa. İmdi 20) ol kişi kādīlık alsun mı ya almasun mı? 21) İmdi bu mes'ele içinde dörüt kavul vardur. Ba'zılar eyiddiler. Ol kişige kādı- 23)lık almak mekrūhdur, didiler. Ba'zılar 24) eyiddiler: Ol kişige kādīlık almak kayır- 25)maz, didiler. Ba'-zılar eyiddiler: Ol kişi 26) kādīlık almakı terik idmek afdal-dur. Eger 27) alsa ol kişinün üstine yazuk yokdur, didiler. Köp 'ālımlar dahı bu kavul üstinedür. Rivāyet kıldı Hasan kim Ziyād oglı- 28)dur, İmām Ebū Hanıfadan dahı İmām 29) Muhammaddan ol ikisi eyiddiler: Kaçan 30) ol kādılıka yarar kişige sultān 31) kādīlık virse ol kişi kādılık 32) izdemedin kayırmaz. Ol kişi kādı- 33)lık almaklık didiler. Eger ol 34) kişi kādīlıkı izde-yip alsa mekrūh- 35)dur. Ol kişi yahşı işlemez, didi- 36)ler. HULĀSA

37) Munteka kitābında eyiddi kerekmezdür 38) kādılıka yarar kişige kādīlıkı izdemek- 39)lik didi. Hasan dahı munun kibi rivāyet 40) iddi İmām Ebū Hanīfadan. HULĀSA

41) Hassaf eyiddi. Kirdi kādīlık idmeke 42) sālıh kişiler da-hı kādīlık idmekden 43) kaçdı sālıh kişiler kādīlıka kirme- 44) mek yahşırakdur dīne dahı dünyege 45) dahı, didi. HULĀSA

46) Ķaçan bir içinde bir niçe kişi olsa ķādılıķa 47) yarar. Dahı ol kişilernüñ birisi 48) ķādılıķ almasa yazuķlu olmaz olmayan kişi. HULĀSA

49) Ammā ķaçan bir şārda bir kişi ķādılıķa 50) yarar olsa ançaķ dahı ol kişige ķādı- 51)lıķ virseler dahı ol kişi almasa ol 52) kişi yazuķlu olur. Nitekim yuķaru eyiddük. HULĀSA

114b

1) Ammā ķaçan bir şārnuñ içinde ķādılıķ idmeke 2) yarar bir niçe kişiler olsa dahı ol kişilernüñ 3) barçası ķādılıķ idmekden ķaçsalar. İmdi 4) körelüm eger sulṭān şunuñ kibi sulṭān 5) olsa kim barça buyruķları kendüsi öz nefsi 6) buyruķ ider olsa, ol vaķtın ol ķādılıķdan 7) ķaçan kişiler barçası yazuķlu olmazlar. Eger 8) ol sulṭān şunuñ kibi sulṭān ise kim buyruķ- 9)ları kendüsi idmez sulṭān ise, ol vaķtın, ol 10) ķādılıķdan ķaçan kişilernüñ barçası yazuķlu olur- 11)lar.HULĀSA

12) Eger bir şārnuñ içinde ķādılıķa yarar bir niçe 13) kişi olsa, dahı ol kişiler barçası ķādılıķ 14) almaķdan ķaçsalar, hattā ol ķādılıķı sulṭān 15) bir cāhıl kişige virse, ol vaķtın, ol kişilerüñ 16) barçası yazuķlu olurlar. HULĀSA

17) İmdi ķādılıķ virmeklik nitekim şahīhdur 18) 'adıl begden hem kine cāyızdur cevür idici beg- 19)den anuñ içün kim şahābī ķādılıķı aldılar 20) Mu'āviyeden, hāl bu-y-ıdı kim haķ 'Alī birle idi 21) radıyallahu'anhu. HULĀSA

22) Tābi'īn radıyallahu'anhum ķādılıķı aldılar 23) Haccācdan hāl bu-y-ıdı kim Haccāc fasıķ buyruķ eyesi 24) idi. Ol zamānda Haccācdan fāsıķırak kişi yok ıdı. 25) Bes fasıķ me-

lik kişige kādīlık virse cāyızdur 26) ımış. HULĀSA

27) Muhīt kitābında eyiddi. Fāsık begden 28) kādīlık almaklık birle, ol vaktın, cāyız- 29)dur kim kaçan ol kādīlık algan 30) kişi hak buyruk idmeke ol 31) fasık beg kosa ol beg ol kādī- 32)nuñ buyrukı içine kirmese şer birle 33) dahı ol beg ol kādī kaytarmasa buyrukını 34) yürüdmekden niçük tilegeni kibi ol 35) kādī eger munuñ kibi olmasa ol begden 36) kādılık almak cāyız degüldür. HULĀSA

37) Keldük imdi cevür idici zulum idici 38) sultānuñ hükmi cāyızdur. Sahīh kavul 39) budur fetvā virilmez, illā bu kavul birle 40) mundan özge kavul birle fetvā virmek 41) kerekmez. HULĀSA

42) Sultān kaçan bir şārnuñ kādı- 43)lıkını bir düşe keçmedük oglanga 44) virse, dahı mundan soñra ol 45) oglan düşe keçse. İmdi ol oglana 46) cāyız degüldür, hüküm idmek ol 47) evvelki buyruk birle bel kim ol sultān 48) ol oglana bir dahı buyruk virmek kerek- 49)dür. HULĀSA

50) Müftī kişi kerekdür kim 'adıl olgay 51) 'ālım olgay kitabullahı dahı sünneti Resulı- 52)llahı bilgey. HULĀSA

115a

1) Sultān kaçan bir şārnuñ kādīlıkını bir 2) kāfir kişige virse ol kāfirni müsülmānlar 3) üstine kādī kosa dahı andan soñra ol kāfir 4) müsülmān olsa. İmdi ol kādīlıkı üstine- 5) dür, didi. İmām Muhammad munuñ kibi didi. HULĀSA

6) Sultān kaçan bir şārnuñ kādīlıkını iki 7) kişige virse

dahı ol ḳādīnuñ ikisinüñ birisi 8) ḥüküm idse cāyız degüldür.
HULĀSA

9) Sulṭān ḳaçan bir şārnūñ ḳādılıḳını iki 10) kişige virse dahı ol sulṭān eyidse her 11) birinüz yalūnuz yaluñuz ḥüküm idüñ, dise 12) kerekdür kim ḳıyās budur kim cāyız 13) olġay.
HULĀSA

14) Ḳaçan sulṭān bir kişige eyidse ḳaçan falān 15) ġāyıb kişi kelse sen falān şārnuñ ḳādīsı 16) olġıl, dise cāyızdur barçalar ḳatında. HULĀSA

17) Ḳaçan sulṭān bir kişige eyidse, ḳaçan sen falān 18) şārġa kelseñ sen ol falān şārnuñ ḳādīsı 19) olġıl, dise cāyızdur barçalar ḳatında. HULĀSA

20) Ḳaçan sulṭān bir kişige eyidse, ḳaçan falān kişi 21) kelse, sen falān şārnuñ begi olġıl, dise. 22) İmdi cāyızdur barçalar ḳatında. HULĀSA

23) Ḳaçan sulṭān bir kişige eyidse. Ḳaçan 24) sen falān şārġa kelseñ, sen ol şār- 25)nuñ begi olġıl, dise, cāyızdur barçalar 26) ḳatında.

27) Ḳaçan iki kişi bir kişige eyidseler, ḳaçan 28) falān kişi kelse, sen bizim ikimiznüñ arasında 29) uşbu çekişmekümüzge ḥüküm idgil, diseler. 30) İmām Muḥammad eyiddi: Ṣaḥīḥdur, didi. 31) İmām Ebū Yūsuf eyiddi: Ṣaḥīḥ degüldür, 32) didi. Fetvā Ebū Yūsuf ḳavlı üstinedür. HULĀSA

33) Eger iki kişinüñ da'vısı olsa dahı ol 34) iki kişi ıttıfāḳ idseler, rāzī olsalar bir 35) kişi kendülernüñ da'vısına ḥüküm

idmek- 36)like dahı ol hüküm idmeke rāżī olduk- 37)ları kişi kaçan yönelse birisinün üstine hüküm 38) idmek izdese, dahı ol kişi kim anun 39) üstine hüküm idmek izdedi, ol kişi 40) eyidse: Men rāżī olmazın, senün hükmüne, 41) dise. Dahı ol hüküm idmek tilegen 42) kişi hüküm idse, ol kişinün üstine 43) ol kişi rāżī olmazın didükinden sonra 44) ol kişinün ol hüküm idgeni 45) cāyız degüldür. HULĀSA

115b

1) Kādī kaçan bir kişige kadılık virse, bir 2) künlike ancak cāyız kādılık vakıtlanur. HULĀSA

3) Kaçan sultān bir kişige kādılık virse 4) bir şārnun. İmdi ol kādī ol şārnun 5) kādīsı olur. Ancak ol şārnun kenidle- 6) rinün kādīsı olmaz. İllā meger kim ol 7) kādīnun menşūrında ol şārnun dahı kādī- 8)lıkını virdüm ol şārnun sevādı kādī- 9)lıkını dahı virdüm digey. Ol vaktın ol kādī 10) ol şārnun dahı ol şārnun kenidleri- 11)nün dahı kādīsı olur. HULĀSA

12) Eger bir kādī bir kişige nāyiblik virse 13) dahı ol kādī nāyibine eyidse falan mescid içinde 14) buyruk idgil, dise. İmdi ol nāyiba yokdur 15) kim ol mesciden özge mescid içinde 16) hüküm idmeklik. HULĀSA

17) Kaçan halīfa ya sultān bir kişini ündese katına 18) dahı ol kişige kādılık virse yüz yüzge duruban 19) dahı ol kişi sultān virgeni kādılıkı kaytarsa. 20) İmdi ol kişi kaytardukından sonra mümkin 21) degüldür ol kādılıkı kabūl idmeklik. HULĀSA

22) Sultān ya halīfa bir gāyıb kişige kadılık menşurını 23) yazsalar dahı ıyı virseler sonra kadılıkını virdük 24) falan şārnun, diseler dahı ol kadılıkı kabūl id- 25)mese ol menşur

kelgeni vaḳtın dahı andan soñra ol ḳāḍī ol ḳāḍīlıkı ḳabūl idse. İmdi cāyızdur ḳabūl idmekliki ol 26) kişi ol ḳāḍīlıknı. HULĀṢA

27) Ḳaçan bir ḫatun kişi yazsa bir kişige 28) ıyı virse eyidse: Men seni evlendüm, 29) dise. Dahı ol er ḳabūl idmese, ol 30) meclisde dahı bir özge meclisde 31) ḳabūl idse cāyızdur. HULĀṢA

32) Ḳaçan sulṭān bir ḳāḍīdan rişvet 33) alsa, ya ol sulṭānuñ ḳavumı 34) ol ḳāḍīdan rişvet alsalar 35) ḳāḍīlık virmek içün, dahı ol 36) sulṭān bilür olsa ol ḳavumı ol 37) ḳāḍıdan rişvet aldukını. İmdi 38) ol vaḳtın, ol ḳāḍīnun 39) ḥükmi keçmez. HULĀṢA

40) Şol ḳāḍī kim ḳāḍılık aldı 41) şefa'at idmeklik birle 42) dahı şol ḳāḍī kim ḳāḍīlık 43) aldı hiç kimse şefa'at id- 44)medin, ol ikisi beraberdür. İki- 45)sinüñ dahı ḥükmi keçmekde 46) müctehedün fihi mes'ele içinde ḳaçan 47) ol mes'eleni bir özge ḳāḍıya 48) buyruḳ idgil, diyü, diseler 49) ol ḳāḍīlar kim şefa'at birle 50) ya şefa'atsuz ḳāḍī oldı, ol 51) ḳāḍīlar ḥüküm idgenden 52) soñra. HULĀṢA

116a

1) Şefa'atçılar düşürüp ḳāḍılıḳ almaḳ- 2)lıḳ kişiler sulṭānlıḳdan ḥalāl degüldür. HULĀṢA

3) Ḳaçan sulṭān eyidse, men falān şārnuñ 4) ḳāḍīlıkını virdüm zeyde dahı 'amürge dise 5) ṣaḥīḥ degüldür.

6) Sulṭān ḳaçan eyidse bir kişige, men seni ḳāḍī 7) ḳıldum dise, eyidmese kankı şārda ḳāḍī 8) ḳıldukını. İmdi ol kişi ḳāḍī olmaz ol 9) şārda kim ol ḳāḍī ol şārdadur, ṣaḥīḥ 10) ḳavul bu-

dur kim ol ḳāḍī ol şārġa 11) ḳāḍī olur kim ol ḳāḍī ol şārnuñ 12) içindedür, sulṭānnuñ barça şārlarına 13) ḳāḍī olmaz. ḪULĀṢA

14) Sulṭān ḳaçan bir kişini ḳāḍī ḳılsa, eyidse, men 15) seni ḳāḍī ḳıldum falān şārġa, dise. İmdi 16) ol ḳāḍīya yoḳdur kim bir özge kişini ḳāḍī 17) dikmeklik. Ammā eger sulṭān bir kişige 18) eyidse, men seni ḳāḍī'l-ḳuḍāt ḳıldum falān 19) şārġa, dise, ol vaḳtın, ol ḳāḍīya cāyız- 20)dur kendünüñ yirine ḳāḍī dikmeklik. ḪULĀṢA

21) Sulṭānlıḳa bāġī olġan kişiler muṭī' olmaġan 22) kişiler ḳaçan sulṭānnuñ şārlarından bir 23) şārnı alsalar. İmdi ol şārnuñ ḳāḍī- 24)ları hemān ḳāḍīlıḳları üstinedürler 25) illā meger kim ol ġā'ib olġan bāġī ṭāyife ol 26) ḳāḍīları 'azıl idgeyler. Ol vaḳtın, ol ḳāḍīlar 'azıl olınurlar. ḪULĀṢA

27) Ḳaçan bāġī kişiler sulṭānnuñ bir şārı- 28)nuñ üstine ġālib olsalar dahı ol şārı 29) alsalar dahı ol şārnūn ḳāḍīlarını 30) 'azil idseler dahı andan ṣoñra ol 31) bāġīlar sınıḳsalar, ḳaçsalar. İmdi ol 32) ḳadılar kim bagılar 'azıl iddiler idi- 33)ler. Ol ḳāḍīlarnuñ ḥükümleri keçmez 34) illā meger 'adil ehlinün sulṭānı ol ḳāḍī- 35)larġa ikinci kez ḳāḍīlıḳ virgey. ḪULĀṢA

36) Edeb-i Ḳāḍī kitābında eyiddi. Ḳaçan ḳāḍī bāġī- 37)lardan olsa, ol kişinüñ ḳāḍīlıḳı 38) cāyız degüldür, didi. Aḳḍıya Kitābında 39) eyiddi: Ol ḳāḍīnuñ ḳāḍılıḳı cāyız- 40)dur, didi. ḪULĀṢA

41) Ḳaçan sulṭān bir ḳāḍıya eyidse, sen 42) falān kişinüñ da'- vısını işidmegil. 43) Ḥattā men seferden kelinçe dise. İmdi 44) ol ḳāḍıya cāyız degüldür, ol kişinüñ 45) da'vısını işidmeklik. Eger 46) ol ḳāḍī ol falān kişinüñ da'vı- 47)sını işidse dahı ol

ḳādī hüküm 48) idse. İmdi ol ḳādīnuñ ol 49) ḥükmi keçmez. ḪULĀṢA

116b

1) Kaçan ḳādī bir da'vī içre ḥaḳ birle ḥüküm idse 2) daẖı sulṭān ol ḳāḍıya buyursa, eyidse. Ol ḥüküm id- 3)genüñ da'vıyı bir daẖı işidgil. İkinçi kez 'ālım- 4)lar ḳatında, dise. İmdi ḳāḍıya farız degüldür, 5) ol da'vıyı bir daẖı işidmek 'ālımlar ḳatında. ḪULĀṢA

6) Şemsü'l-İslāmnuñ Fevāyidinde eyiddi: Ḳaçan ḳādī 7) bir kişini ḳādī idse, kendünün nāyibini idse daẖı 8) ol ḳādī şarıṭ idse ol nāyıblik virdüḳi 9) kişige kim daẖı ẖamur içmegey daẖı rişvet almaġay 10) daẖı kimsenüñ sözini işidmegey, buyruḳını dutmaġay. 11) İmdi ol ḳādīnuñ ol kişige ḳāḍılıḳ vir- 12)geni ṣaḥīḥdur daẖı ol idgeni şarıṭları ṣaḥīḥ- 13)dur, daẖı ol ḳāḍılıḳ alġan kişi kaçan ol iş- 14)lernüñ birisini işlese, ol vaḳtın, ol ḳādī ḳādī- 15)lıḳında ḳalmaz. ḪULĀṢA

16) Sulṭān ḳaçan bir kişige ḳāḍılıḳ virse, daẖı sulṭān 17) ol ḳāḍıya eyidse, sen falān kişinüñ da'vısına ḥüküm 18) idmegil, dise. İmdi sulṭānnuñ ol kişini çıḳarduḳı 20) ol ḳādīnuñ ḥükminden ṣaḥīḥdur daẖı ol ḳādī 21) ḳādī olmaz ol kişinüñ da'vısı içre, ya ḳādī 22) ḳādī olmaz ol kişinüñ ḥaḳında. ḪULĀṢA

23) Kaçan ẖalīfa yazsa varaḳa içinde bir ḳādīsına eyidse 24) ol varaḳa içinde ḳaçan bu menüm va(ra)ḳam şaña yitişgende 25) sen ḳāḍılıḳdan 'azil olġıl, dise çāyızdur. Ḳaçan ol 26) varaḳa ol ḳāḍıya yitişse ol ḳādī 'azil olınur. ḪULĀṢA

27) Ḳaçan ẖalīfa ölse daẖı ol ẖalīfanuñ 28) işçileri olsa daẖı begleri olsa. İmdi 29) ol işçiler ol begler barçası kendü- 30)ler ḥālları üstinedür, 'azil olınmaz- 31)lar. ḪULĀṢA

32) Ammā kaçan ḳāḍī ölse dahı ol ḳāḍīnūn 33) nāyiblik virgeni kişiler 'azil olınur- 34)lar barçası. HULĀṢA

35) Ḳaçan bir şārnūn begi ölse. İmdi 36) ol begnün dahı ḳāḍī-lıḳ virgeni 37) kişiler 'azil olınurlar. HULĀṢA

38) Ḳaçan sulṭān ḳāḍıyı 'azıl idse ol 39) ḳāḍīnun nāyibleri dahı 'azil olınur. 40) Ammā ḳaçan ḳāḍī ölse ol ḳāḍīnūn nāyib-41)leri 'azil olınmaz. Munuñ kibi diyip dururlar. 42) Velekin kerekdür kim ḳāḍī 'azil olmaḳ 43) birle nāyib 'azil olınmaġay. Anuñ içün 44) kim ḳāḍīnun nāyibi, ya sulṭān nāyibi- 45)dür, ya avam nāyibidür, dahı körmez 46) misin ḳāḍī olman birle nāyible-ri 47) 'azil olınmaz köp 'ālımlar munun 48) üstinedür. HULĀṢA

49) Ḳaçan sulṭān 'azil idse ḳāḍī- 50)nun nāyiblerini. İmdi ol 51) ḳāḍī 'azil olınmaz ol nāyib- 52)ler 'azil olınmak birle.Val-lahu a'lem. HULĀṢA

117a

1) Ḳaçan sulṭān ḳāḍī 'azil idse, velekin sulṭān 2) 'azil idge-ni habar ol ḳāḍıya yitişmese. İmdi ol 3) ḳāḍī ḳāḍīlıḳdan 'azil olmaz. HULĀṢA

4) Ḳaçan vekīl diken kişi vekīlini 'azil idse, velakin 5) vekīl diken kişi 'azil idgeni habar ol vekīlge 6) yitişmese. İmdi ol vekīl vekīllikinden 'azil 7) olınmaz. HULĀṢA

8) Ḳaçan sulṭān ḳāḍī 'azil idse, İmām Ebū Yūsuf 9) ḳatında ol ḳāḍī 'azil olınmaz. Niçe kim bir ḳāḍī 10) dahı kelmeyip durur. Egerçi kim ol ḳāḍī bilse dahı 11) kendü 'azil olındukını. HULĀ-ṢA, KINYA

12) Muhīt Kitābında eyiddi: Kaçan sultān kādıyı 'azil 13) idse dahı ol kādī bilse 'azil olındukını. İmdi 14) İmam Ebū Yūsuf katında ol kādī 'azil olınmaz. 15) Hattā bir özge kişi dahı kādīlık aluban ol 16) şārġa kelmeyinçe, didi. HULĀSA

17) Sultān kaçan bir kişige bir şārnun kādīlıkını virse 18) İmdi ol şārnun evvelki kādīsı 'azil olınur mı 19) ya 'azil olınmaz mı? nakil olındı kādī kim imāmdur, 20) sadru'l-islām kim Ebū'l-yusufdur, ol eyiddi: Ol 21) evvelki kādı 'azil olınmaz, didi. HULĀSA

22) Kaçan sultān bir kişige kādīlık virse 23) dahı mundan sonra ol sultāndan ol kādıya yitişse kim şol falān 24) kişinün çekişikine hüküm idmegil, dise. İmdi ol kādī 25) ol falān kişinün hakında 'azil olındı kiddi. Andan özge kişi hakında kādīdur ol kādī. HULĀSA

26) Akdıya Kitābında eyiddi: Kādī bir yıldan 27) artuk kādīlıkda komaygaylar. Hattā 28) 'ilmi unudmamak içün, didi. HULĀSA

29) Vardur sultān kim kādī 'azil idgey 30) dahı ol kādī yirine bir özge kişige kādī- 31)lık virgey. HULĀSA

32) Kaçan kādī nāyib dikseke imām buyrukı 33) birle dahı ol kādī ölse. İmdi ol 34) kādīnun nāyibī 'azil olınmaz. Anun içün 35) kim imamnun nāyibidür, hakīkatde kādīnun nāyibi degüldür. BEDĀYI'

37) Kaçan kādī, nāyibini 'azil idse ol nāyib 38) 'azil olınmaz. Anun içün kim ol nāyib 39) imāmnun nāyibidür, kādīnun nāyibi degül- 40)dür. İllā meger imām ol kādıya eyidmiş 41) olġay kimi tilesen degşürgil, dimiş 42) olġay. Ol vaktın, ol kādī nāyibini 'azil 43) idebilür. Velakin bu 'azil idmeklik 44) kine hakīkat-

da imamdandur. Anuñ 45) içün kim ḳāḍı vekīl kibidür. BEDĀYİ'

46) Ma'zūl olġan ḳāḍīnuñ bilmekliki 47) kendüsi 'azil olınduḳını 'azil 48) idmekün ṣaḥīḥ olmaḳınuñ şarṭı- 49)dur, uşbu eyidgenimiz mes'eleler- 50)nüñ barçasınuñ içinde. BEDĀYİ'

117b

1) Ḳaçan ḳāḍı fısıḳ idse rişvet almaḳ birle, ya 2) özge neme birle. İmdi ol ḳāḍı İmam Şāfi'ī 3) ḳatında daḫı Mu'tezilī ḳatında 'azil olınur. Ammā bizim 4) ḳatımızda ol kendüsi 'azil olınmaz. Velakin İmām 5) ol ḳāḍı ḳāḍīlıḳdan çıkarġay, 'azil idgey 6) daḫı ta'zīr idgey. BEDĀYİ'

7) Mu'tezilī ḳatında ḳaçan kişi fısıḳ idse ol kişi 8) imāndan çıḳar daḫı ḳāḍīlıḳı bāṭıl olur. Bizim 9) ḳatımızda bir kişi ulu yazuḳ işlemek birle 10) imāndan çıḳmaz. Bes ol ḳāḍīnuñ ḳāḍīlıḳı 11) ṣaḥīḥdur. Velakin ol ḳāḍı ımām 'azil idgey. BEDĀYİ'

12) Her kişi kim ḳāḍılıḳa yaramaz, ol kişinüñ ḥükmi 13) daḫı keçmez elbetde. BEDĀYİ'

14) Ḳāḍı ḥüküm idmekinüñ şarıtlarından birisi daḫı 15) budur kim ol ḥüküm ḥaḳ ḥüküm olġay. Ḥaḳ ḥüküm 16) oldur kim ol ḥüküm elbetde s̱ābit olġay, 17) Tañrı ta'ālā ḳatında. İmdi bu didükümüz ol yirde- 18)dür kim ol mes'ele kim ḳāḍı ḳatında iki çekişgen 19) arasında vāḳı' oldı, ol mes'elede ḳaṭ'ī delīl bulıñġay. 20) İmdi ol ḳaṭ'ī delīl didükümüz ol āyetdür 21) kim müfesserdür, ya ol ḥadīs̱dür kim mütevātir- 22)dür, ya ol ḥadīs̱dür kim meşhūddur, ya 23) ümmet icmā' idmeklikidür. İmdi munuñ kibi 24) mes'elede ḥüküm ḥaḳdur Tañrı ta'ālā ḳatında. BEDĀYİ'

25) Ol mes'elede kim iki çekişgen kişinün arasında 26) vāḳı'

olındı ḳādı katında ḳaçan ol mes'eleye delīl 27) bulınsa ayetüñ ẓāhirinden, ya ol ḥādīs kim mütevātirdür 28) ya ol ḥādīs kim meşhūddur, ya ol ḥadīs kim ḥabar-i vāḥiddür, uşbunlarnuñ birisinüñ ẓāhır ol mes'elenüñ delīli olsa ẓāhirde. İmdi 29) ḳādı ol mes'elede ẓāhir ayet birle, ya 30) ḥadīs-i mütevātirnüñ ẓāhiri birle, ya 31) ḥadīs meşhūdnuñ ẓāhiri birle, ya 32) ḥabar-ı vāḥıdnuñ ẓāhiri birle, ya ẓāhir 33) ḳıyās birle ḥüküm idse. İmdi ol 34) ḥüküm ḥaḳ ḥükümdür Tañrı ta'ālā 35) ḳatında ẓāhirde. BEDAYİ'

36) Eger ḳādı ḥüküm idse ol mes'elenüñ 37) içinde kim ol mes'elenüñ delīli ḳaṭ'ī- 38)dür. Ol delīli koyup ol delīl muḥalif 39) ḥüküm idse ol ḥüküm bāṭıldur. BEDAYİ'

40) Kaçan bir mes'elenüñ içinde ıḫtılāf 41) olınmış olsa daḫı ol mes'elenüñ 42) içinde faḳīhlernüñ ḳavulları 43) olsa daḫı ḳādı ol mes'elede ḥüküm 44) idse, ol ḥüküm ol faḳīhler- 45)nüñ hiç birisinüñ ḳavlı olmasa 46) bel kim ol ḥüküm ol faḳīhlernüñ 47) ḥükminden daşgaru olsa. İmdi ol 48) ḥüküm daḫı bāṭıldur. Anuñ için kim 49) ḥaḳ ol faḳīhlernüñ ḳavlından daşra 50) degüldür. BEDAYİ'

51) Kaçan bir mes'elenüñ ḥükmine delīl bulınsa immā 52) kitābdan immā hadīsden daḫı ḳādı ol 53) mes'elede ḳıyās birle ḥüküm idse ol 54) ḥüküm bāṭıldur. BEDAYİ'

118a

1) Keldük imdi kaçan ḳādı müctehid 2) olsa daḫı ol ḳādı katında bir ḥüküm kelse kim 3) ol ḥükümde hiç Ḳur'āndan naṣṣ olmasa daḫı ḥadīs- 4)den naṣṣ olmasa daḫı ol ḥükümde ıcmā' olmasa daḫı 5) ol müctehid ḳādınuñ köñli bir ḥüküm idmek 6) üstine tülense.

İmdi vācıbdur ol ḳāḍıya kim 7) ol köñli tölendüki ḥükmi ḥüküm idgey, egerçi 8) kim ol ḳāḍīnuñ köñli tölendüki ḥüküm özge 9) müctehidnüñ köñli tölendükine muḫālıf daḫı olsa 10) kendünüñ köñli tölendüki birle ḥüküm idgey. 11) Özge kişinüñ köñli tölendükine uymaġay. BEDĀYI'

12) Bilgil kim ol ḥüküm kim müctehid kişi ḥüküm 13) bir vaḳtın, alur kim ol ḥükümde doġrı sözler bir 14) vaḳtın olur kim ḫaṭāsuzlar kerekise ol ḥüküm 15) şer'ī ḥüküm olsun kerekise ol ḥüküm 'aḳli ḥüküm 16) olsun, uşbu eyidgenimiz sünnet ehli ḳatındadur. Ammā 17) Mu'tezilī ḳatında müctehid dāyım doġrı sözler hīç ḫaṭā 18) sözlemez. BEDĀYI'

19) Keldük imdi ḳaçan ḳāḍī müctehid olsa daḫı ol ḳāḍī ḳatında 20) bir mes'ele vāḳı' olsa kim ol mes'elenüñ hükmi ne idükine hiç 21) Ḳur'āndan naṣṣ olmasa daḫı hadīs̱-i Rasūlullahdan naṣṣ olmasa 22) daḫı hiç icmā'-ı ümmet daḫı olmasa daḫı ol müctehid ḳāḍīnuñ 23) köñli ol mes'elenüñ ḥükmi budur diyü bir nemege tölense daḫı ol ḳāḍīnuñ durġanı şarda bir müctehid daḫı olsa ol müctehid ol ḳāḍī- 24)dan faḳīhraḳ olsa daḫı ol ḳāḍīdan faḳīhı- 25)raḳ müctehidnüñ köñli ol mes'elede ḥüküm 26) budur diyü ol ḳāḍı köñli tölendüki neme- 27)den özge nemege tölense daḫı ol ḳāḍı 28) ol kendüden faḳīhıraḳ kişinüñ köñli 29) tölengeni ḥüküm birle 'amel idmek izdese 30) ol kişi kendüden faḳīh olduḳı içün. 31) İmdi var mıdur ol ḳāḍıya munuñ kibi 32) yirde kendünüñ köñli tölendüki ḥükmi ḳoyup 33) ol müctehidnüñ köñli tölendüki ḥüküm birle 34) 'amel idmeklik ol müctehid kendüden 35) faḳīhıraḳ olduḳı içün ya yoḳ mıdur? 36) İmdi Ḥudūd kitābında ẕikir eyledi, eyiddi 37) İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında vardur ol 38) ḳāḍıya kim kendünüñ köñli tölendükini ḳoyup 39) ol kişinüñ köñli tölendüki birle 'amel 40) idmeklik didi. Ammā İmām Ebū Yūsuf 41) daḫı İmām Muḥammad katında yokdur. Ol 42) ḳāḍıya ol özge müçte-

hidnüñ könli 43) tölengeni birle 'amel idmeklik, didi. 44) Ba'-
zı rivāyetlerde uşbu Ḥudūd kitābında 45) zikir olıngannuñ 'ak-
sini zikir iddi- 46)ler, eyiddiler: İmām Ebū Ḥanīfa katında 47)
yokdur ol kādıya kendünüñ könli 48) tölengeni hükmi koyup özge
müctehid- 49)nüñ könli tölengen hüküm birle 50) 'amel idmeklik
özge müctehid kendüden 51) fakīh olduķı içün. Ammā Ebū Yūsuf
dahı İmām 52) Muhammad katında vardur, didi. BEDĀYI'

118b

1) Imām Ebū Ḥanīfa radıyallahu 'anhu ol eyiddi: vācib- 2)dür
sahābī kavlına uymak, didi. Dahı Ṣahābī kavlı birle 3) 'amel
idmek kerekdür. Ṣahābī kavlını koyup kıyāsa 4) varmak yokdur
didi. Ṣahābī kavlını artukladı 5) kıyāsdan. BEDĀYI'

6) Kaçan müctehid kādī katında bir hüküm kelse dahı ol 7) hük-
mi ol kādī Tañrı Ta'ālā Kitābında tapmasa dahı 8) Rasūlullah
kavlında tapmasa dahı ol hüküm kādıya 9) müşkil olsa. İmdi ol
hükümde kendünüñ könli 10) birle hakını izdegey.dahı kendünüñ
könli neye 11) kim tölense hak budur diyü ol könli tölendüki
12) birle 'amel idgey. Velakin afdal budur, ol 13) kādıya kim
kaçan mes'ele müşkil olsa fakıhlar 14) birle ol mes'eleni muşā-
vere kılğay. Eger 15) kendünüñ könli tölengenine ol fakīhlar da-
hı 16) ıttıfāk idseler ol kādī könli tölendüki 17) birle 'amel
idgey. Eger ol fakīhlar ıhtılāf 18) idseler, ol vaktın, ol kādī
fikir idgey 19) könli birle hakını izdegey. Dahı ol kavul birle
20) işlegey kim ol kavul hakdur zāhirde. Eger 21) ol kādīnuñ
könli bir nemege tölense hak budur 22) diyü. Dahı ol fakīhler-
nün barçasınuñ könli 23) bir özge nemege tölense hak budur, diyü.
İmdi 24) kine ol kādī kendü könli tölendüki neme birle 'amel 25)
idgey. Ol fakīhlernüñ barçasınun könli 26) tölendüki birle 'amel
idmegey. Anuñ içün kim 27) ol kişi kim müctehid mertebesine yiti-

şip durur 28) ol kişi buyrunılmış durur kim kendünün könli tölendüki 29) birle 'amel idgey. Ol müctehide haramdur özge 30) kişige uymaklık. Velakin ol kādı kerekmezdür kim 31) aşıkgay ol mes'elede hüküm idmek içre niçe kim ol kādī ol mes'elede hakınca könli hakı izdemeyip durur. Dahı ol kādıya hak yöni belgürmeyip durur. 32) Ammā kaçan kim kādī ol müşkil olgan mes'elede 33) hakınca könli birle izdese dahı ol 34) kādıya hak belgürse könli birle izdemek 35) birle. İmdi ol kādī hüküm idgey, könli 36) tölendüki neme birle. Ol müctehidı kādī 37) könli birle hakı izdemek içre korkak 38) olmagay, eyidmegey hak budur. Velakin men 39) korkar men, dimegey. Anun içün hak izdemek 40) içre korkmaklık, ya şeklenmeklik, ya 41) zan eylemeklik hakı tapmaktan kişini meni' 42) ider. Dahı ictihād idmekden meni' ider 43) Dahı kerekdür kim kādī könli birle hakını 44) tamām izdeyüp taksīrlık idmegeninden 45) sonra ol hüküm idmeke bahadurlık 46) idgey. Könlini berkidgey. Hattā eger kādī 47) küzāfe hüküm idse, ol kādīnun hükmi 48) sahīh degüldür kendü birle Tanrı ta'ālā 49) arasında. Egerçi kim ol kādī müctehid dahı 50) olsa. İllā bu kadar vardur kim kaçan ol 51) kādī küzāf hüküm idgeni bilinmese ol 52) hükmi küzāf hüküm iddi, dimesler. 53) Bel kim ol hüküm sahīhdur, dirler. 54) Bātıldur, dimezler halāyık arasında 55) Tanrı ta'ālā barçaga dogru yol 56) virsün. Dahı tevfīk virsün. Uşbu 57) şimdiye degin eyidgenimiz barçası 58) ol vaktındur kim kaçan kādī müctehid 59) olgay. BEDAYI'

119a

1) Ammā kaçan kādī müctehid olmasa. İmdi eger ol kādī 2) bizim ashābımıznun kavlını bilse dahı ol ashābımıznun 3) kavlını hıfız idmiş olsa hükümler üstine dahı ol ashā- 4)bımıznun kavlını berkidmiş olsa, ol vaktın, ol kādī 5) hüküm idgey, ol kişinün kavlı birle kim ol kādī 6) ı'tıkād ider ol kişige bizim ashābımızdan. Eger ol 7) kādī bizim ashābımıznun kavlını hıfız idmemiş 8) olsa, ol vaktın, ol kādī ol şārnun fakīhlarnun 9) fetvāsı birle hüküm idgey. Ol fakīhler kim bizim 10) ashābımızdandur. Eger ol şār içinde bizim 11) ashābımızdan bir yalunuz fakīh ol sa ancak. İmdi cāyız- 12)dur ol kādıya ol bir fakīh kişinün kav-

lı birle 13) hüküm idmeklik ümid dutar men kim ol 14) kadīnuñ üstine yazuk olmagay. BEDAYI'

15) Eger kadī hüküm idşe kendü mezhebinden özge 16) mezheb birle dahı hal bu olsa, ol kadī bilmese 17) kendü mezhebinden özge mezheb birle hüküm idgenini 18) İmdi ol kadīnuñ hükmi keçmez. Anuñ içün kim 19) ol kadī hüküm iddi. Ol mezheb birle kim ol mezheb 20) kendünüñ ı'tıkādında bātıldur. Bes ol kadīnuñ 21) hükmi keçmez. BEDAYI'

22) Kaçan kadī müctehid olsa dahı ol kadī katına bir hüküm kelse 23) dahı ol hükmi Kitābullah içinde tapmasa dahı Rasūlullah-24)nuñ hadīsi içinde tapmasa dahı ol kadī ol vakı' olgan 25) mes'elenüñ içinde hak hükmi köñli birle izdese dahı ol 26) kadīnuñ köñli bir nemege tölense,hak budur diyü, dahı ol 27) kadīdan özge bir müctehidnüñ dahı köñli hak budur diyü ol 28) vakı' olgan mes'elede bir özge nemege tölense, dahı hal bu olsa kim ol müctehid kadīnun ı'tıkādı bu olsa kim ol kendüden özge müctehidnün köñli 29) tölengeni hüküm bātıldur, dise, dahi 30) ol kadī kendünüñ köñli tölengeni 31) hükmi kosa dahı ol özge müctehid-32)nüñ köñli tölendüki neme birle hüküm 33) idse. İmdi ol kadīnuñ hükmi keçmez. 34) Anuñ içün kim ol kadī hüküm iddi 35) bir neme birle kim ol neme kendünüñ 36) ı'tıkādında bātıldur.BEDAYI'

37) Ol kadī kim müctehid degüldür, kaçan 38) ol kadī kendü mezhebini unudsa dahı kendü 39) mezhebi diyü zan eyleyüben özge mezheb 40) birle hüküm idse dahı hüküm idgeni 41)den soñra belgürse kim ol hüküm 42) idgeni kendü mezhebi degül imiş. Bel 43) kim özge mezheb imiş. İmdi Tahavī 44) şerhinde eyiddi: Vardur ol kadıya 45) ol idgeni hükmi bātıl idüp kendü 46) mezhebince hüküm idmeklik, didi. 47) Dahı Tahavi şerhinde bu mes'elede hılāf 48) ~~kikin idmedi~~ 50 Edeb-i Kadī kitābında 49) eyiddi: İmām Ebū Hanīfa

katında ol 50) kādīnuñ hükmi sahīhdur. Ammā 51) İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām 52) Muhammad katında ol kādīnuñ 53) ol idgeni hüküm sahīh /de/güldür, 54) didi. Bu mes'elede hılāf var ıdukını 55) zikir eyledi. BEDĀYI'

119b
1) Ictıhād ehli ıttıfak iddiler, eyiddiler: Ol 2) kādī kim müctehiddür, cāyızdur ol kādıya kim 3) hüküm idgey ol mes'ele içre kim müctehidüñ fihidür 4) ol neme birle hüküm idgey kim ol kādınuñ 5) ıctıhādı ol nemege tölendürdi, ol kādīnuñ 6) köñlini kerekise ol hüküm kendünüñ mezhebi olsun, kerekise 7) özgenüñ mezhebi olsun. BEDĀYI'

8) Keldük imdi kaçan kādī müctehid olsa dahı ol 9) kādı bir mes'elede kendünüñ mezhebini unudsa dahı özge 10) mezheb birle hüküm idse, kendünüñ mezhebi diyü zann 11) eyleyüben. İmdi ol kādīnuñ idgeni hüküm sahīhdur 12) barçalar katında yokdur özge kādıya kim ol müctehid 13) kādīnuñ hükmini bātıl idgey. Anuñ içün ol müctehid 14) kādıya kendünüñ mezhebini unıddı, dimezler. Bel kim eydür- 15)ler ol kādıya ıctıhād iddi dahı ol kādīnuñ ıctıhādı 16) muña yitişdi, dirler, bu müctehidün fihi mes'elede dirler. 17) İmdi mundan soñra ol müctehid kādī kim kendü mezhebinden 18) özge mezheb birle hüküm iddi. Eger ol kādī katına 19) ol hüküm idgeni hüküm kibi bir dahı hüküm kelse dahı 20) ol kādī ol mes'elede köñli birle hakını izdese dahı 21) ol kādīnuñ köñli bir özge hüküm idmeke tölense ol 22) evvel hüküm idgenine tölenmese dahı ol kādī ol soñra 23) tölendüki birle hüküm idgey. İmdi bu soñrakı hüküm 24) idmeklik ıctıhād birle bozmaz, ol evvelki hüküm 25) idgenin ıctıhād birle bel kim ikisi dahı ol hükümnüñ 26) sahīhdur. Eger ol müctehid kādıya ol hüküm 27) kim ol hüküm içinde iki kez hüküm iddi. Birisi birisine muhālıf 28) ol hüküm kibi, kine bir hüküm dahı kelse dahı ol müctehid kādī 29) ol mes'ele içinde kine ıctıhād idüp köñli birle hakını izdese dahı ol kādīnuñ köñli kine ol evvelki hüküm idgenine tölense hak

budur diyü 30) İmdi ol kādī ol evvelki hüküm i31) idgeni birle hüküm idgey. İmdi 32) evvelki hüküm idmeklik hakdur 33) diyüp anuñ birle hüküm idmek- 34)lik ıctıhād birle ol ikinçi 35) hüküm idmeki ıctıhad birle boz- 36)maz. Bel kim ol iki hüküm dahı 37) sahīhdur. Mundan soñra munuñ 38) kibi mes'ele ol kādıya dördünçi kez 39) bişinçi kez altınçı kez kelse anlarnı 40) dahı kıyās idgil. Uşbu eyidgenimiz 41) mes'elelerge. BEDĀYI'

42) Rivāyet olındı Resūlullah- 43)nuñ halīfası 'Ömerden radıya'- 44)llahu 'anhu. Ol 'Ömar hüküm 45) eyledi bir mes'elede andan 46) soñra ol mes'ele kine vākı' 47) olındı 'Ömar katında dahı 'Ömer 48) ol mes'elede ol evvelki hüküm 49) idgenine muhālıf hüküm iddi. 50) Dahı sordılar 'Ömardan. 51) Dahı 'Ömar radıyallahu 'anhu eyiddi: 52) Ol evvelki hüküm idgenim nitekim 53) hüküm iddüm anuñ kibidür 54) ol soñrakı hüküm idgenim 55) nitekim hüküm iddüm anuñ kibi- 56)dür, didi. BEDĀYI'

120a

1) Eger bir fakīh hatunına eyidse: Sen tālıksın 2) elbetde, dise dahı ol fakīhnuñ ı'tıkādı ol olsa 3) enti tālık elbetde, dimek bāyın talākdur, dise. Dahı ol fakīh ı'tıkādınca yörise kendü birle ol hatun 5) arasında dahı ol fakīh niyyet idse şunuñ üstine kim 6) ol hatunı kendüye harām oldı, diyü. Andan soñra 7) ol fakīhnuñ ı'tıkādı dönse ol hatun bāyın talāk 8) oldı didükinden şunuñ üstine dönse kim eyidse ol 9) hatun rec'ī talāk ımış, dise bu men enti tālık elbetde 10) didükümden, dise. İmdi ol fakīh ol evvel ı'tıkād 11) idgeni birle 'amel idgey ol hatunda. Ol hatun 12) ol fakīhe harām olur. Mundan soñra ol fakīh 13) ol soñrakı ı'tıkād idgen neme birle 'amel idgey. 14) Bundan soñra eger munuñ kibi mes'ele vākı' olsa ol 15) fakīh ol hatun hakında dahı andan özge hatun 16) hakında dahı anuñ içün kim ol evvelki ı'tı-

tıkād idgeni 17) bir nemedür kim könli aña tölendi, ol bozılmaz. Ammā 18) eger ol fakīhnuñ uşbu mes'elede könli bāyın ṭalāk oldı 19) diyü ı'tıkād idgeninden soñra ol fakīh bu hatun 20) maña harām oldı, diyü niyyet idmedin ol fakīhnuñ 21) könli tölense ol hatun ṭalākı rec'ī vākı' olmış maña 22) harām olmamış ımış, diyü tölense. İmdi ol vaktın ol 23) hatun fakīha harām olmaz. Anuñ içün kim niçe kim ol 24) fakīh harām oldı, diyü könli birle kasıd idmeyip durur ol 25) evvelki könli tölengeni bozılur. BEDĀYI'.

26) Eger bir fakīh hatunına eyidse: Enti ṭālık elbetde 27) dise dahı ol fakīhnuñ könli muña tölense kim 28) ol hatunı kendüden rec'ī ṭalāk vākı' 29) oldı, dise, dahı ol fakīh ol könli tölen- 30)gen nemeni kendü birle hatunı arasında keçürse, 31) ya'nī ol fakīh könlinde niyyet idse kim 32) ol hatun kendünüñ hatunıdur, anuñ 33) içün rec'i ṭalāk virmek hatunı harām 34) idmez erine. Andan soñra ol fakīhnuñ 35) könli muña tölense kim "Enti ṭālıkun elbetde 36) dimek bāyın ṭalāk ımış diyü, tölense. İmdi 37) ol fakīh ol hatunda ol evvelki könli 38) tölendüki birle 'amel idgey, ol 39) hatunda. Bes ol hatun ol fakīha harām 40) olmaz. Mundan soñra ol fakıh ol soñrakı kön(li) tölengeni birle 'amel idgey bu ha- 42)tun hakında. Mundan özge hatun hakında eger 43) munuñ kibi mes'ele ol fakīha vākı' olsa 44) Anuñ içün kim ol evvelki könli tölengeni 45) neme bir nemedür kim könül aña tölendi. 46) Ol bozılmaz. Eger ol fakīh uşbu 47) mes'elede könli rec'ī ṭalāk oldı, diyü, tölendü- 48)kinden soñra ol fakīh niyyet idmedin ol hatun kendünüñ hatunı ıdukına 49) ol fakīhnuñ könli tölense ol 50) hatun bāyın ṭalāk vakı' oldukına. İmdi 51) ol vaktın ol hatun ol fakīha harām 52) olur. Anuñ içün kim niçe kim ol 53) fakīh ol hatun maña halāldur, diyü 54) kasıd idmeyip durur. Ol evvelki könli 55) tölengeni bozılur. BEDĀYI'.

120b

1) Ḳaçan bir kişi faḳīh olmasa dah̲ı ol kişi h̲atunına 2) eyidse: "Enti ṭālıḳ elbette" dise, dah̲ı ol munuñ kibi 3) diyen kişi bir faḳīhden ṣorsa h̲atunum maña 4) ḥarām oldı mı, ya ḥalāl mıdur, dise, dah̲ı ol faḳīh ol 5) ṣorġan kişige ḥalāldur, ya ḥarāmdur, diyü fetvā 6) virse, dah̲ı ol ṣorġan kişi ol faḳīhnuñ 7) didükini işlemeke ḳasıd idmeyin ol mes'eleni bir özge 8) faḳīhe dah̲ı ṣorṣa dah̲ı ol ikinçi faḳīh ol evvelki 9) fetvā virgen faḳīhnuñ h̲ılāfınca fetvā virse, ol 10) ṣorġan kişige dah̲ı ol ṣorġan kişi ol ṣoñraḳı 11) faḳīhnuñ didüki ḳavlı alsa dah̲ı keçürse ol 12) ṣoñraḳı faḳīhnun ḳavlını h̲atunı ḥaḳında. İmdi ol 13) ṣorġan kişige cāyız degüldür kim ol ṣoñra fetvā 14) virgen faḳīhnuñ ḳavlını keçürdükinden ṣoñra 15) h̲atunı ḥaḳında ol ḳavlı ḳoyup ol evvelki faḳīh- 16) nuñ ḳavlını almaḳlıḳ anuñ içün kim ol keçürdüki 17) ḳavlı işlemek vācıbdur, cāyız degüldür. Anı bozmaḳ- 18) lıḳ kerekise ol ṣorġan kişi müctehid olsun, kerekise 19) muḳallid olsun. BEDĀYIʿ

20) Cāhil kişige lāzımdur kim uyġay ḳādīnuñ 21) didükine dah̲ı müftīnün didükine. BEDĀYIʿ

22) Ḳaçan bir kişi h̲atunına eyidse: "Enti ṭālıḳun elbette" dise. 23) dah̲ı ol h̲atunuñ erinüñ mez̲hebi bu olsa kim "Enti 24) ṭālıḳun elbette" dimek birle bir rec'ī ṭalāḳ vāḳı' olur 25) olsa, dah̲ı ḳādīnuñ mez̲hebi bu olsa kim "Enti ṭālıḳuñ elbette" 26) dimek birle bāyın ṭalāḳ vāḳı' olur olsa, dah̲ı ol "Enti 27) ṭālıḳun elbette" diyen kişinüñ h̲atunı erini ḳādıya çaksa, 28) dah̲ı ol ḳādī hüküm idse ol h̲atun ol erden bāyın ṭalaḳ vāḳı' olduḳına. İmdi ol ḳādīnuñ hükmi keçer barçalar ḳatında. BEDĀYIʿ

29) Kaçan bir kişi hatunına eyidse: 30) "Enti ṭālıḳu̯elbette" dise dahı hāl 31) bu olsa kim ol ernüñ mezhebi 32) bu olsa kim "Enti ṭālıḳu̯elbette" dimek 33) birle bāyın ṭalāḳ düşer olsa, dahı 34) dahı ḳādīnuñ mezhebi bu olsa kim 35) "Enti ṭālıḳu̯el-bette" dimek birle 36) rec'ī ṭalāḳ düşer olsa dahı ol 37) "Enti ṭālıḳu̯elbette" diyen kişinüñ 38) hatunı erini ḳādıya çaksa dahı 39) ol ḳādī hüküm idse, eyidse: Bir 40) rec'ī ṭalāḳ vāḳı' oldı, dise. İmdi 41) İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol 42) er ḥalāl degüldür ol hatun birle 43) bile durmaḳlık didi. Ammā 44) İmām Muhammad ḳatında ol er ol 45) hatun birle bile durmak ḥalāl- 46) dur, didi. BEDĀYI'

121a

1) Bilgil kim hüküm idmek içre ḳādīnuñ hükmi 2) keçer ol kişinüñ üstine kim ḳādī anuñ üstine hüküm 3) idmekde ol kişige zıyān vardur. Ol mes'ele içinde 4) kim ıhtılāf idip dururlar müctehidler kerekise ol 5) hüküm olıngan kişi cāhil kişi olsun dahı ol cāhilnüñ 6) mezhebi ol mes'elede muhālıf olsun ḳādīnuñ mezhebine 7) kerekise ol hüküm olıngan kişi müctehid faḳīh olsun 8) dahı ol müctehid faḳīhnuñ ol mes'elede mezhebi 9) muhālıf olsun ḳādīnuñ mezhebine. Uşbu eyidgenimiz 10) barça 'ālımlar katında munuñ kibidür. BEDĀYI'

11) Ammā ḳādīnuñ hüküm idmeki şol mes'ele içre kim 12) müctehidler ol mes'elede ıhtılāf idüp dururlar. Ol 13) kişinüñ üstine hüküm idmeki kim ol hükümde ol kişinüñ 14) menfa'atı vardur dahı ol menfa'atı olgan kişinüñ 15) mezhebi ol hüküm idgen ḳādīnuñ mezhebine muhālıf- 16)dur ol mes'elede. İmdi ol ḳādīnuñ hükmi ol kişi- 17)nüñ üstine keçer mi, ya keçmez mi? İmām Ebū Yūsuf 18) eyiddi: Ol ḳādīnuñ hükmi keçmez, didi. İmām Muhammad

19) eyiddi: keçer, didi. BEDĀYI'

20) Kaçan kādī, kādī olduki zamānda dahı kādī olduki şārda 21) kādīlık hālında işidse kim bir kişi kim ıkrār iddi, eyiddi 22) bir kişige senün menüm üstüme bu kadar bu kadar mālun 23) vardur, didi, ya ol kādī kulakı birle işid(d)i bir 24) kişi evdeşine talāk virgenini, ya ol kādī işiddi 25) bir kişi kulını azād idgenine, ya ol kādī işiddi 26) bir kişi bir kişini kazıf idgenini, ya ol kādī 27) kördi bir kişi bir kişini öldürgenini dahı hāl bu-y-ıdı kim 28) ol kādī kādıyıdı ol işidgeni şārda, ol işidgeni zamānda. İmdi ol kādıya cāyızdur kim hüküm idgey uşbu nemelerde kendünün 29) bilmekliki birle. Ol kādī hiç danuk 30) izdemeyin ol da'vī idgen kişiden 31) uşbu nemelerde. İmdi uşbu eyidgenimiz 32) bizim katımızdadur. Ammā İmām Şāfi'ī-- 33)nüm iki kavlı vardur. Bir kavulda cāyız- 34)dur ol kādī hüküm idmeklik mutlakā 35) kerekise kul hakı içre olsun, kerekise 36) Tanrı ta'ālā hakı içre olsun bir kavulda 37) mutlakā cāyız degüldür. BEDĀYI'

38) Ammā şol hadlar kim ol hadlar hālıs 39) Tanrı ta'ālānun hakkıdur. Hiç kul 40) hakkı yokdur ol hadlar içinde. İmdi 41) kādī munūn kibi hadlarda kendü bilgeni 42) birle hüküm idmek cāyız degüldür. Bel 43) kim ol kādī danuk birle hüküm idgey. 44) İmdi ol hadlar kim hālıs Tanrı hakı- 45)dur. Zinā idmeknün haddı kibi dahı hamur 46) içmeknün haddı kibi. Meselā kaçan kādī 47) kādī olduki şārda dahı kādī olduki zamānda 48) bir kişi zinā idgenini körse, ya hamur iç- 49)genini körse. İmdi ol kādī ol 50) kişige had urmagay kendünün bilmeki 51) birle bel had urmagay kaçan danuklar 52) danuklık virseler. Ammā kaçan 53) ol kādī katına bir esrük ketürse- 54)ler kim kādī anı körüp durur ıdı, ol 55) kādī ol esrüke ta'zīr urgay. BEDĀYI'

1) Kaçan ḳādī ḳādī olduḳı şārda daḫı ḳādī olduḳı 2) zamānda körse kim bir kişi bir kişiden bir neme 3) uġurlaġanını. İmdi ol ḳādī ol uġurlaġan kişige 4) ḥüküm idgey, ol uġurladuḳun mālı virgil, ol 5) māl eyesine digey. Velakin ol ḳādī ol uġrınuñ 6) elini kesmegey, illā meger danuḳ dur(kuz)gay ol 7) kişi uġurlaḳanına. Ol vaḳtın, elini kesgey, yoḫsa 8) kendü bilmeki birle ol uġrınuñ elini kesmegey. BEDĀYİᶜ

9) Adam öldürmeklik daḫı kişige sögmeklik 10) kişi ḥaḳıdur. İmdi ḳādī kaçan bilse ḳādī olduḳı şārda 11) daḫı ḳādī olduḳı zamānda bir kişi bir kişini öldürgenini, 12) ya bir kişi bir kişige söggenini. İmdi ḳādıya cāyız- 13)dur ḥüküm idmeklik kendü bilmeki birle hiç danuḳ 14) durmadın ol adam öldürgen kişinün üstine. Daḫı 15) ol kişige sögen kişinüñ üstine. BEDĀYİᶜ

16) Kaçan bir kişi ḳādī olmazdan burun bir kişi iḳrār id- 17) genini bilse bir kişige senüñ menüm üstümde bu ḳadar 18) bu ḳadar mālun vardur, diyü, daḫı ya ol ḳādī 19) ḳādī olmazdan burun bir kişi ḫamur içgenini bilse 20) daḫı mundları bildükinden soñra ol kişini ḳādī 21) ḳosalar. İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında yoḳdur 22) ol ḳādıya kim ḥüküm idgey ḳādī olduḳı zamāndan 23) burunḳı zamānda bilmeki birle. Ḥattā danuḳ durmayınça 24) kerekise ol ḳādīnuñ bildüki ḫālıṣ Tañrı 25) ḥaḳı olsun, kerekise ḳul ḥaḳı olsun, Ammā İmām 26) Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında eger ol ḳādī 27) bildüki ḫālis Tañrı ḥakkı ısa cāyız degüldür ol 28) ḳādī ḥüküm idmeklık kendünüñ bilmeki birle, didi. Eger mundan özgesi ise cāyızdur ol ḳādıya ḥüküm idmek, didi. BEDĀYİᶜ

29) Kaçan bir kişi ḳādī olduḳı zamāndan 30) burunḳı zamānda daḫı ḳadı olduḳı şārdan 31) özge şārda bir nemeni bilse kerekise ol 32) bildüki neme ḫālıṣ Tañrı ḥaḳı olsun, kerekise 33) özge ḥaḳ olsun. Daḫı mundan soñra ol 34) ḳādī ol şārdan özge şārda ḳādī

35) kılsalar dahı ol bildüki nemeni ol kādīnuñ 36) katında da'-vī idseler. İmdi İmām Ebu Hanīfa 37) katında ol kādī kendünüñ bilmeki birle hüküm 38) idmek cāyız degüldür. Kerekise ol bil-düki 39) hālıs Tañrı hakkı olsun kerekise özge hak 40) olsun. Ammā Ebū Yūsuf, İmām Muhammad katında eger 41) hālıs Tañrı hak-kı ısa cāyız degüldür kendünüñ 42) bilmeki birle hüküm idmeklik. Eger özge 43) hak olsa cāyızdur, didiler. BEDĀYI'

44) Kaçan kādī bir nemeni bilse ol şārda 45) bilse kim ol kādī ol bildüki şārda 46) kādī degüldür idi dahı kādī ol şārdan 47) kidse ol şārga kelse kim ol şārda 48) kādīdur dahı ol bildüki nemeni ol 49) kādıya kelüp da'vī idse bir kişi. İmdi 50) ol kā-dıya cāyız degüldür ol nemege hüküm 51) idmeklik kendünüñ bilme-ki birle kerekise ol bildüki neme 52) hālıs Tañrı hakı olsun, kerekise özge 53) neme olsun. İllā meger ol da'vī idgen 54) ki-şi danuk durkuzgay. Ammā Ebū Yūsuf 55) dahı İmām Muhammad katın-da eger ol bildüki neme 56) hālıs Tañrı (hakı) ısa cāyız degül-dür biligi birle hüküm 57) idmeklik. Eger özge neme ise cāyızdur. BEDĀYI'- HULĀSA

122a

1) Kaçan bir şārnuñ kādīsı bir şārnuñ kādīsına 2) bir hüküm id-mek varakasını ıyı virse. İmdi ol 3) ıyı virilgen kādī ol varaka-nı işidmeknüñ 4) şarıtları vardur. Ol şarıtlarnuñ birisi budur kim 5) ol ıyı virilgen kādīnuñ katında danuklar danuk--6)lık vir-geyler kim uşbu varaka falān kādīnuñdur, 7) falān oglınuñdur di-yeler, ol şāhidler ol yazgan 8) kādīnuñ adını dahı nesebini dahı eyidgeyler. Eger danuk--9)lık virmeseler ol kādī işidmez. BEDĀYI'

10) Bir şāruñ kādīsı bir şārnuñ kādīsınuñ hüküm varaka- 11)sını işidmeknüñ şarıtlarından bir şartı dahı budur 12) kim kerekdür kim ol varaka hatımlu olgay dahı danuk--13)lar danuklık virgey--

ler kim uşbu hatım uşbu varakanı 14) ıyı virgen kādīnuñ hatmı-dur, digeyler. BEDĀYI'

15) Bir şārnuñ kādīsı bir şārnuñ kādīsınuñ 16) hüküm varakası-nı işidmeknüñ şarıtlarından birisi 17) dahı budur kim danuklık virgeyler. Ol varakanuñ 18) içinde yazılkan nemege bu vardur, bu vardur bu varaka 19) içinde digeyler bizim üstümüzge ol kādı hatmı-- 21)dur, digeyler. Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Hanīfa 21) kavlıdur dahı İmām Muhammad kavlıdur. Ammā İmām 22) Ebū Yūsuf katında kaçan danuklar eyidseler, bir danuk--24)lık virürüz kim uşbu varaka dahı uşbu varakanuñ hatmı 25) dahı uşbu kādīnuñdur,, diseler, yiter. Egerçi kim ol 27) danuklar danuklık virmeseler,, ol varakanuñ içinde ne var ıdukına kayıdmaz. BEDĀYI'

28) Ol varaka kelgen kādī katında kaçan 29) danuklar danuklık virseler,,uşbu 30) varaka falān kādīnuñdur, diyü dahı uşbu 31) varakanuñ içinde bu vardur bu var--32)dur,,disele(r), velakin ol varakanuñ 33) hatmına danuklık virmeseler ol şāhid--34)ler eyidseler ol varaka ıyı virgen 35) kādī bizi danuk dutmadı. Bu varaka--36)nuñ hatmına diseler,,ya ol varaka--37)nuñ hīç hatmı olmasa. İmdii 38) kine uşbu kadar danuklık virmek--39)lik İmām Ebū Yūsuf katında yiter 40) ol kādīnuñ varakası işidilür, 41) Ol ıyı virilgen kādī katında. Ammā 42) Ebū Hanīfa dahı İmām Mu-hammad katında 43) işidilmez. BEDĀYI'

44) Bir şārnuñ kādīsı bir şārnuñ 45) kādīsınuñ hüküm varakası-nı 46) işidmeküñ şarıtlarından birisi 47) dahı oldur kim ol va-raka 48) iygen kādī birle ol varaka 49) varkan kādīnuñ ikisinüñ arasında 50) kerekdür kim sefer müddeti kadar 51) yol algay. E-ger ıkisinüm 52) arasındakı yol sefer müddeti 53) kadarından ek-sük olsa. İmdi 54) kine ol kādī ol varakanı işid--55)mez. BEDĀ-YI'

1) Bir şārnuñ ḳāḍısı bir şarnuñ ḳāḍısınuñ 2) hüküm varaḳasını işidmekün şarıṭlarından 3) bir şarṭı daḫı budur kim ol varaḳa içindeki 4) da'vī aḫça altun içre olġay daḫı ol da'vī 5) ya ol neme içre olġay kim da'vī idgende kişi 6) ya danuḳlıḳ virgen kişi ol nemege işāret 7) idmeke muhtāç olmaġay; Ev kibi, bag kibi, yir kibi daḫı 8) ol neme kibi kim ol neme bir yirden bir yirge 9) virilmez. Ḳaçan ol varaḳa içendeki da'vī ol 10) neme içre olsa kim ol neme bir yirden bir yirge 11) varur ḥayvān kibi daḫı ḳumāş kibi ol vaḳtın ol 12) ḳāḍīnuñ varaḳası işidilmez. Uşbu eyidgenimiz 13) İmām Ebū Ḥanīfa ḳavlıdur, daḫı İmām Muhammad ḳavlı--14)dur daḫı İmām Ebū Yūsufnuñ evvelki ḳavlıdur. 15) Mundan soñra İmām Ebū Yūsuf bu ḳavuldan 16) ḳayıtdı, eyiddi: Ḳaçan ol ḳāḍī varaḳası içinde 17) ḳul da'vısı olsa, ol varaḳa işidilür, didi. 18) Munuñ ṣūratı budur kim meselā ḳaçan bir ḳul ḫōcā- 19)sından ḳaçsa daḫı bir özge şārġa varsa daḫı 20) ol ḳul ol özge şarda dutılsa daḫı ol 21) kulnun hocası kendü şarınun kadısı ḳatında 22) danuk durkuzsa dahı ol danuklar eyidseler, 23) ol ḳulnuñ ḫōcasınuñ şārınuñ ḳāḍısı ḳatında 24) biz danuḳ--lıḳ virürüz kim uşbu kişinüñ ḳulını 25) falān şārda falān kişi dutup durur, ol falān şārda 26) ol falān kişi dutġanı ḳul uşbu kişinüñ milkidür 27) ol ḳulnuñ ṣūratı budur meñzi budur diyü 28) danuḳlıḳ virseler. İmdi ol ḳulnuñ ḫōcā--29)sınuñ şārınuñ ḳāḍısı varaḳa yazġay. Ol şār--30)nuñ ḳāḍısına kim ol şārdurur ol ḳāḍī 31) ol varaḳa içinde yazġay kim varaḳa içinde eyidgey. 32) Ol varaḳa içinde danuḳlar menüm ḳatumda danuḳlıḳ virdiler. Şol ḳul kim, anuñ ṣıfatı budur, meñzi budur milkidür falān kişi--33) nüñ kim falān oġlıdur ol falān oġlıdur. 34) Senüñ şāruñda ol falān kişi kim falān 35) oġlıdur. Ol falān oġlıdur, ol ḳulı 36) ol kişi dutup durur diyü yazġay. Ol 37) ḳul eyesinüñ daḫı ol ḳul dutan kişinüñ 38) daḫı kendülernüñ adını daḫı atalarnuñ 39) adını daḫı dedelerinüñ adını ol varaḳa 40) içinde ol ḳāḍī yazġay daḫı ol varaḳanı 41) ol ḳul dutulġanı şārnuñ ḳāḍısına 42) iyi

virgey. Ol ḳādī ol varaḳanı iyi 43) virgey. Nitekim ḳādī ḳādıya iyi virgeni resim 44) birle kaçan kim ol varaḳa ol ḳādıya yitişse 45) kim varaḳa aña iyi virilindir, daḫı ol 46) varaḳa kelgen ḳādī katında danuḳlar 47) danuḳlıḳ virseler kim ol varaḳa 48) ol iyi virgen falān ḳādīnuñdur,,diyü 49) daḫı ol ḳādī bilse ol varaḳa ol iyi vir--50)gen ḳādīnuñ ıduḳını, ol vaḳtın, ol 51) ḳādī, ol ḳulı, ol varaḳa ketürgen kişige sellim idgey dahı ol 52) ḳulnuñ boynına ḫatım idgey daḫı ol 53) ḳul kişiden bir żamān alġay daḫı ol 54) ḳulı ol kişi birle ol varaka yaz--55)ġan ḳādıya iyi virgey. Hattā ol danuḳlar 56) ol varaḳa yazġan ḳādī ḳatında ol ḳulġa 57) işāret idüp uşbu ḳul, uşbu kişinüñ- 58)dür, diyü danuḳlıḳ virgeyler. Mundan 59) ṣoñra ol evvel varaḳa yazan kişi kine bir 60) daḫı varaḳa yazġay. Ol varaḳa iyı virdüki 61) ḳādıya iyi virgey ol danuḳlar danuḳ- 62)lıḳ virgenlerini. Ḳaçan ol ḳādī ol 63) vaḳtın, bilse ol ḳādīnuñ idükini 64) ol vaḳtın varaḳanı ḳabūl idgey,,daḫı ol 65) ḳulı ol ḳul eyesine ḥüküm idüp virgey varaḳa ketürgen kişige daḫı ol kişini żamāndan ḳurtarġay. BEDAYI'

123a

1) Ḳādīnuñ kitābı ḳādıya varup daḫı ol ḳādī ol varaḳanı 2) işidmeklik ḳul ḳaçmakı haḳında İmām Ebū Yūsuf ḳatında--3)dur daḫı ḳul haḳındadur, ancaḳ ḳırnaḳ haḳında degüldür. 4) Anuñ içün ḳaçmaḳ ḳulda ġālıbdur, ḳırnaḳda ḳaçmaḳ 5) ġālıb degül--dür. Ammā İmām Ebū Yūsufdan 6) bir rivāyetdur, Ammā İmām Ebū Yūsufdan bir rivāyet 7) daḫı budur kim bir şarnuñ ḳādısınuñ varaḳası 8) daḫı bir şārnuñ ḳādısınun ḳatında işidilür. Ḳul 9) ḥaḳında daḫı ḳırnaḳ ḥaḳında daḫı ṣol şarıtlar birle 10) kim yuḳaruḳı uzun mes'elede eyiddük idi. HİDĀYE

11) İmām Muḥammad katındaa bir rivāyet daḫı budur kim bir 12) şārnuñ ḳāḍısınuñ varaḳası daḫı bir özge şārnuñ 13) ḳāḍısınuñ katında işidilür. Ol nemeler içre 14) kim ol bir yirdem bir yirge varmaz yir kibi daḫı 15) ev kibi daḫı ḥammām kibi daḫı munlarga menzer neme kibi daḫı 16) ol ḳāḍīnuñ varaḳası işidilür. Ol nemeler içre kim 17) ol bir yirden bir yirge varur ḳul kibi, kırnak kibi, ḳumāş 18) kibi daḫı munlarga menzer neme kibi. İmdi soñraḳı kelgen 19) ʿālımlar İmām Muḥammad ḳavlı üstinedür. İspicābī eyıddı 20) raḥımehullahu: fetvā İmām Muḥammad ḳavlı üstinedür, didi. HİDĀYE

21) Kıyās buyıdı kim ḳāḍī varaḳası daḫı bir özge ḳāḍī 22) katında işidilmegey idi. Anuñ içün kim ol varaḳa zor 23) almaḳa meñzerdür. Anuñ içün kim yazu yazuġa menzer, 24) ḫatim hatimge menzer. İllā bu ḳadar vardur kim bu varaḳa 25) işidilür kişiler muḥtāç olduḳı içün. ʿAlī raḍıyallahu ʿanhu 26) bu varaḳa işidildükini cāyız dutdı, kişilernüñ ḥāceti 27) içün. MEBSŪṬ

28) Bir şārnuñ ḳāḍısınuñ kitābı yaʿnī vara--29)ḳası ḳabūl olınur daḫı bir şārnuñ ḳāḍı- 30)sınuñ katında ḥaḳlar içre, ḥaḳlar didükümüz 31) nikāḥ kibi daḫı boruç kibi daḫı neseb kibi daḫı 32) ġaṣıb olıngan ṭavar daʿvısı kibi daḫı inkār 33) olıngan emānet kibi daḫı inkār olınmış muḍārebe 34) mālı kibi. Anuñ içün uşbu eyidgenimiz nemelernüñ 35) barçası deyin kibidür. Muḥtāç degüldür ışārat-- 36)ġa. Ḳaçan munlarnuñ içre, ḳāḍī varaḳa yazsa 37) bir özge şārnuñ ḳāḍısına ol varaḳalıḳ virseler yol danuḳlar 38) bu varaḳa falān şārnuñ ḳāḍısınuñdur 39) diseler. HİDĀYE

40) Ḳaçan bir kişinüñ daʿvī olıngan ġarımı bir 41) özge şārda olsa daḫı ol daʿvī idgen kişi 42) danuḳ durḳuzsa, ḳāḍī katında, daḫı ol danuḳ--43)lar danuḳlıḳ virseler ḳāḍī katında ol 44) daʿvī olıngan kişinüñ vekīli üstine. Ḳaçan ol 45) daʿvī olıngan

kişinüñ vekīli ḥāżır olsa ol 46) da'vī idgen kişinüñ şārınuñ kādısı 47) ḳatında, ya ol da'vī idgen kişinüñ danuḳ--48)ları danuḳlıḳ virseler ol ḳādī ḳatında 49) ol kişinüñ üstine kim ol kişi kendü kendüyi vekīl 50) iddi öz özinden ol ġāyıb kişinüñ üstine 51) hak ısbāt idmek içün,,ol vaḳtın,,ol varaḳa 52) yazġan ḳādī ḥüküm idgey, dahı ol varaḳa yazġan 53) ḳādī varaḳa içinde ḥüküm iddüm diyü yazġay. Eger 54) ol ġāyıb kişinüñ vekīli ḥāżır olmasa dahı ol danuḳ--55)lar ḳādī ḳatında danuḳlıḳ virseler, ol 56) vaḳtın, ol ḳādī varaḳa içinde ḥüküm iddüm diyü, 57) yazmaġay. Anuñ içün ġāyıb kişinüñ üstine 58) ḥüküm idmek cāyız degüldür. Bel kim ol ḳādī ol danuḳlarnuñ danuḳlıḳını yazġay. Hattā ol varaḳa 59) varġan ḳādī ḥüküm idmek içün ol danuḳlarnuñ danuḳlıḳı birle. HIDĀYE

123b

1) Imām Ebū Yūsuf eyiddi: Ḳaçan bir ḫōcanuñ ḳulı 2) ḳaçsa bir özge şārda ol ḳulı dutsa bir kişi 3) dahı ḫōcası ol ḳulnuñ ḳādı kitābını almaḳun 4) sūratı budur kim ol ḳul ḫōcasınuñ şārındaḳı 5) ḳādī ol ḳulnuñ ḫōcasına eyidgey. Sen danuḳ 6) durḳuzġıl kim senüñ ḳuluñ var ıduḳına 7) dahı ol ḳuluñ ḳaçġanına dahı ol ḳulnuñ uşbu 8) kün falān şārda falān kişinüñ elinde idükine digey. 9) Ḳaçan ol ḳuluñ ḫōcası uşbu nemelerge danuḳ 10) durḳuzsa,,ol kendü şārınuñ ḳādısınuñ ḳatında 11) dahı ol danuḳlar ol ḳuluñ adını dahı cinsini dahı 12) sūratini dahı boyını eyidgeyler, dahı mundan soñra 13) ol ḳādī varaḳa yazġay ol ḳul dutulġanı şārnuñ 14) ḳādısına dahı ol varaḳa yazġan ḳādī ol varaḳa içinde 15) eyidgey falān oġlı kim falān oġlıdur dahı falān oġlı kim 16) falān oġlıdur,,menüm ḳatumda danuḳlıḳ virdiler, digey. 17) dahı ol şāhidlernüñ adlarını dahı varaḳa içinde eyidgey 18) bu iki şāhid danuḳlıḳ virdiler kim falān kişinüñ ḳulı 19) kim adı falāndur ol ḳuluñ,,dahı ol ḳul Hindīdür.

20) dahı ol kuluñ boyı budur şūreti budur, kīmetı budur 21) kaçmış ol kul falān ḫocāsından senüñ şārunda falān kişi 22) katında ımış, digey, dahı ol varaka yazġan ḳāḍī iki 23) yol danukını ketürgey dahı kendünüñ üstine danuk dut-- 24)ġay. Hattā ol varaka vargan ḳāḍīnuñ katında danuk- 25)lık virmek içün dahı ol varaka yazġan ḳāḍī ol iki 26) danuka bildürgey. Ol varaka içinde ne var ıdukını. Kaçan ol 27) varaka ol iyi virilgen ḳāḍıya yitişse ol ḳāḍī ol kulı dahı 28) ol kişini kim kul anuñ elindedür, ikisini dahı hāżır idgey, kendü 29) katına. Hattā ol iki yol danukı kim varaka birle bile keldi-- 30)ler ol iki danuk danuklık virgeyler, eyidgeyler, uşbu 31) varaka dahı uşbu varakanuñ ḫatmi falān ḳāḍīnuñdur diyü 32) danuklık virgeyler dahı ol iki danuk ol varaka- 33)nuñ için-- de ne var ıdukını eyidgeyler. Kaçan ol varaka kelgen ḳāḍī ol danuklarnuñ danuklıkını kabūl idse, andan soñra ol ḳāḍī ol va-- rakanı 34) açġay, ḫatmini bozġay dahı ol varakanuñ 35) için-- deki yazuyı okıġay dahı ol ḳāḍī korgey 36) eger ol kuluñ sı- fatı muḫālıf ise ol 37) varaka içindeki sıfata. Ol vaktın, belgülü olur kim 38) ol kul kim hāżır iddi ol kulı dutan 39) kişi ol kul degüldür kim danuklar danuk--40)lık virdiler va-- raka yazġan ḳāḍī katında.41) Eger ol kulnuñ sıfatı ol varaka içindekiye 42) muvāfık ise ol varaka kelgen ḳāḍī ol 43) kulı virgey. Ol da'vī idgen kişige velakın 44) ol ḳāḍī ol da'vī id- gen kişige senüñdür 45) diyüp hüküm idmegey. Anuñ içün kim şāhid--46)ler henüz ol kuluñ yüzini körüp danuk- 47)lık vir-- mediler dahı ḳāḍī ol kulı 48) ol da'vī idgen kişige virdükin- den soñra 49) ol da'vī idgen kişiden ol kuluñ 50) nefsi içün żamān alġay dahı ol ḳāḍī 51) ol kuluñ boynına ḫatim idgey kurku- 52) şundan. Hattā yolda ol kula kimse katıl- 53)masun. Bu uġurlukdur diyü, dahı ol 54) kulı kimse degşürmesün ġayyır idmesün 55) diyü, dahı ol kul iyi virgen kadı ol 56) varaka iyi virgen ḳādıya cevāb dahı yazġay 57) dahı ol cevāb yazdukı varakaya danuk dut--58)ġay dahı ol varakanuñ ḫatmina danuk 59) dutġay, dahı kaçan kul iyi virgen ḳāḍīnuñ 60) varakası ol evvel varaka yazġan ḳāḍıya 61) yitişsi dahı iki danuk danuklık

vir- 62)seler, ol varaḳa daḫı ol varaḳanuñ ḫatmı 63) ol ḳul i-
yi virgen ḳāḍīnuñdur, diyü 64) daḫı ol evvel varaḳa yazġan ḳāḍī
buyurġay 65) ol ḳul da'vī idgen kişige eyidgey 66) şol evvel
danuḳlıḳ virgen danuḳ- 67)ları durḳuzġıl bir kez daḫı 68) ḥat-
tā kine danuḳlıḳ virsünler.

124a

1) {-lar} ol kuli körüben ol ḳulġa işāret idüben 2) ol danuḳ-
lar eyidgey kim biz danuḳuz, danuḳlıḳ virürüz 3) kim uşbu ḳul
uşbu kişinüñdür digeyler. Uşbu da'vī 4) idgen kişinüñ milkidür,
digeyler. İmdi ḳaçan danuḳ- 5)lar danuḳlıḳ virseler, ol ḳul
ol da'vī id- 6)gen kişinüñ milki idükine, ol vaḳtın, ol ḳāḍī
daḫı ḥüküm 7) idmegey. Ol ḳul ol da'vī idgen kişinüñ milki 8)
idükine anuñ içün kim ol da'vī idgen kişinüñ 9) ḫaṣmı ġāyıb-
dur, ol şārda degüldür. Velakin ol 10) ḳāḍī kim ol da'vī idgen
kişinüñ şārındadur, ol 11) ḳāḍī kine varaḳa yazġay, daḫı ol
varaḳanuñ içinde 12) eyidgey. Ol ḳul da'vī idgen kişinüñ danuḳ-
ları 13) niçük danuḳlıḳ virgenlerini daḫı ne cerā 14) olduḳı-
nı daḫı ol varaḳanı ḫatımlaġay daḫı kine ol ḳāḍī 15) iki yol
danuḳını ḥāżır idgey kendünüñ üstine. Ol 16) iki kişini danuḳ
dutġay ol varaḳa kendünüñ idükine 17) daḫı ol varaḳanuñ ḫatmi
kendünüñ idükine daḫı ol 18) ḳāḍī ol varaḳanı daḫı ol ḳulnı
ıyi vırgey ol 19) ḳāḍıya kim ol ḳulı dutan kişi ol şārdadur.
Ḥattā 20) ol ḳāḍī ol ḳulı ol da'vı idgen kişige ḥüküm 21) i-
düp virmek içün ḳaçan kim ol varaḳa yitişse, ol 22) ḳāḍıya kim
ol ḳulı dutan kişi ol ḳāḍīnuñ şārında- 23)dur. Ol vaḳtın, ol
ḳāḍī daḫı ol ḳulı dutan kişini ḥāżır idgey 24) daḫı ol ḳāḍī
ol ḳulı ol da'vī idgen kişige ḥüküm 25) idgey, virgey, daḫı ol
kişi kim żamān oldı idı 26) ol ḳulnuñ nefsini ḥāżır idmeke ol
kişini daḫı żamān- 27)lıkdan ḳurtarġay. İmdi ḳāḍī ḳāḍıya vara-
ḳa yazup iyi 28) virmekün ḳaçġan ḳul da'vısı içün İmām Ebū Yū-
suf 29) ḳatında ṣūreti budur. Daḫı ḳāḍī ḳāḍıya varaḳa yazup iyi
30) virmeküñ şol nemeler içre kim varaḳa yazup iyi 31) virmek
cāyızdur, ol nemeler içre. İmām Ebū Ḥanīfa daḫı 32) İmām Mu-

hammad katında sūreti budur. İmdi bu mes'eleni yukaru 33) yaz--
dum Bedāyi' Kitābından. Andan sonra kördüm bu mes'eleni 34)
Mebsūt içinde körüklü açmış bir dahı yazdum. MEBSŪT--HABBAZİ

35) Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası 36) bizim ashābı-
mıznuñ kavlıdur. Ammā İbnü Ebī 37) Leylā eyiddi: Bir şārnuñ ka--
dısınuñ kitābı 38) dahı bir şārnuñ kādısı katında işidilür. 39)
barça haklar içre, didi. Kerekise ol haklar 40) kul olsun, ke--
rekise kırnak olsun, kerekise 41) yir olsun, kerekise kumāş ol--
sun, kerekise 42) özge haklar olsun, didi. Uşbu zamānımız--43)
nun kādıları İbnü Ebī Leylā kavlı birle 44) 'amel eylerler ki-
şiler muhtāç olduki içün. BEDĀYI'

45) İmdi ol kādī kim aña kitāb vardı 46) ol kādī kerekdür kim
ol vargan 47) kitābuñ hatmini açmagay. İllā hasım katında 48)
hattā ol kādī töhmetden ırak olmak içün. BEDĀYI'

49) Bir şārnuñ kādısınun kitābı bır özge 50) şārnuñ kādısınuñ
katında kabūl 51) olmakuñ şarıtlarından birisi dahı 52) oldur
kim ol kitāb had içre 53) dahı kısās içre olmagay. Anuñ içün
bir kādī bir kādıya kitāb 55) iyi virmeki danukluk üstine 56)
danukluk virmek kibidür danuk--57)lık üstine danukluk idmek
hadd 58) içre dahı kısās içre işidilmez. 59) Munda dahı işidil-
mez. BEDĀYI'

124b

1) Bir şārnuñ kādısınun kitābı bir özge 2) şārnuñ kādısınuñ
katında işidmeknüñ 3) şarıtlarından bir şartı dahı budur kim
ol 4) kişi kim kādī ol kişi içün kitāb iyi virür 5) özge kādı--
ya ol kişinüñ adını dahı atası adını dahı 6) atasınun atası a--
dını yazgay varaka içinde. Hattā 7) eger ol kādī ol kişinüñ a-
nası adını yazsa 8) atası adını yazmasa, ya ol kişinüñ atasınun

atası 9) adını yazmasa, ,ya ol kişinün kabīlasını eyidse 10) ancak meselā Benī Temīm ḳabīlesindendür, ,dise 11) meselā ol ḳādīnun kitābı işidilmez. Anun 12) içün bildürmek munlar ki- bi neme birle ḥāsıl 13) olmaz. BEDĀYI'

14) Bir şārnun ḳādısınun kitābı bir özge şār--15)nun ḳādı-sınun katında işidmeknün şarıtları--16)nun bir şartı dahı bu-dur kim ol kişi kim 17) da'vī anun üstine olur. Ol kişinün a-dını dahı atası 18) adını, atasınun atası adını yazġay varaka içinde. 19) Hattā eger ol ḳadı ol kişinün atası adını 20) yaz-masa bel kim anası adını yazsa, ya atasınun 21) atası adını yazmasa, ,ya kabīlası adını yazsa. Meselā 22) Benī Temīm ḳabī-lasındandur, ,dise. Meselā ol 23) vaktın, ol ḳādīnun kitābı iş-idilmez. Anun içün 24) bildürmek munlarnun birle ḥāsıl olmaz. BEDAYI'

25) Bir şārnun ḳādısınun varaḳasını bir özge şārun 26) ḳādı-sınun katında işidilmekün şarıtlarından bir 27) şartı dahı ol-dur kim kaçan ol varaka içinde ev da'vısı 28) olsa, ,ya yir da'vısı olsa kerekdür kim ol ḳādī 29) ol evnün dahı ol yirnün dörüt yanı kimün milkine 30) yitüşdükini zikir idgey. Ol iyi virdüki varaka içinde anun içün kim evni dahı yirni bildürmek ṣaḥīh degüldür. İllā dörüt yanı kimün milkine ulaşdukını 31) bildürmek birle. Eger ol ḳādī 32) ol iyi virgeni varaka için-de ol 33) evnün, ,ya ol yirnün üç yanını kimün 34) milkine yi-tişdükini eyidse, ,bir yanını eyidmese. 35) İmdi İmām Ebū Ḥa-nīfa dahı İmām Ebū Yūsuf 36) dahı İmām Muḥammad katında ol ḳādīnun kitābı 37) işidilür. Ammā İmām Züfer katında işidil-mez. 38) Niçe kim dörüt yanı ne yirge yitişgenine danuk- 39) lar danuklık virmeyinçe. Ammā ol 40) evnün ya ol yirnün, ,da-nuklar iki 41) yanı ne yirge yitişgenine danuklar zikir id- 42)seler, ,danuklık virgenleri vaktın 43) özgesini zikir id-meseler ol kişilernün 44) dahı danuklıkı işidilmez, barça

ʿālımlar 45) katında. Kaçan kim ev belgülü ev olsa beg 46) evi kibi,,ya kādī evi kibi dahı danuk--47)lar ol evnüñ ancak iki yanını zikir 48) idseler. İmdi İmām Ebū Hanīfa katında 49) ol danuklaruñ danuklıkı işidilmez. 50) Ammā İmām Muhammad katında dahı İmām Ebū 51) Yūsuf katında ol danuklaruñ 52) danuklıkı işidilür. BEDĀYIʿ

53) İmām Muhammad eyiddi: Bir şārnuñ 54) kādısınuñ kitābı bir özge şārnuñ 55) kādısınuñ katında işidilmez,, illā ev 56) içre dahı yir içre dahı muña meñzer 57) nemeler içre didi. MEBSŪT

125a

1) Bir şārnuñ kādısınuñ varakası bir özge şāruñ 2) kādısınuñ katında kabūl olınmakuñ şarıtlarından 3) bir şartı dahı oldur kim ol varaka yazup iyi 4) virgen kādī kerekdür kim kādīlıkı üstinde 5) olgay. Ol yazdukı varaka ol iyi virilgen kādıya 6) yitişgeni vaktın, hattā eger ol yazdukı varaka 7) iyi virgeni kādıya yitişmezden burun ol 8) yazġan kādı olsa,,ya yazġan kā--dī kadılıkundan 9) ʿazıl olınsa ol varaka andan soñra yitişse, ol 10) varaka işidilmez. Eger ol varaka yitişdükinden 11) soñ-ra ol yazġan kādī olsa,,ol vaktın,,ol 12) varaka varġan kādī cāyızdur kim ol varaka birle 13) hüküm idgey. BEDĀYIʿ

14) Bir şārnuñ kādısınuñ varakası bir özge şār--15)nuñ kādısı-nuñ katında işidilmekün şarıtlarından 16) bir şārtı dahı oldur kim ol kādī kim varaka ol 17) kādıya iyi virinildi. Ol kādī da-hı kerekdür kim ol 18) varaka yitişgeni vaktın,,kādīlıkda müs--temir olgay. Hattā 19) eger ol kādī ölse,,ol varaka kendüye yi--tişmezden burun 20) dahı ol varaka ol kendünüñ yirine kādī ol-ġan kādıya 21) yitişse,, ya ol varaka ol kādıya yitişmezden bu--run 22) ol kādī ʿazil olınsa dahı ol varaka ol kendünün yirine

23) kādı olġan kişige yitişse. İmdi ol 'azil olġan yirine 24) kādı olġan kādı,,ya ol ölgen kādı yirine kādı olġan 25) kādı ol varakanı işidmez. Anuñ içün kim ol varaka 26) ol kādıya yazılmadı. Bel kim ol ölgen kādıya ya ol 'azil 27) olġan kādıya yazıldı. Vallahu a'lemu BEDAYI'

28) Biz eyiddük kim ol kādı kim varakanı 29) aña iyi virdi yazġan kādı. Kaçan ol 30) varaka iyi virilgen kādı olsa,,ya 'azil 31) olsa,,ol kādīnuñ yirine kādı olġan kādı 32) ol varakanı işidmez. İllā meger ol varaka 33) yazġan yazġay ol varaka içinde uşbu 34) varaka falān kādıya kim falān oġlıdur, falān 35) şārnuñ kādısıdur. Añadur bu varaka 36) dahı her kādıyadur kim bu varaka yitişür,,37) ol kādıya müsülmanlar kādısından digey. 38) Ol vaktın,,ol ölgen kādı yirine kādı 39) olġan kādı ol varaka birle hüküm idsün 40) dahı ol 'azil olınġan kādīnuñ yirine kādı 41) olġan kādı ol varaka birle hüküm idsün. HİDAYE

42) Ammā kaçan ol varaka yazġan kādı varakada 43) eyidmese uşbu varaka birle falān kādı 44) kim falān oġlıdur. Falān şāruñ kādısı—45)dur. Ol hüküm idsün dimese,,bel kim 46) ol varaka yazġan kādı evvelden eyidse 47) uşbu varaka birle hüküm idsün. Her 48) müsülmanlar kādısı kim bu varaka aña 49) yitişür,,dise, ol vaktın varakanı 50) hiç kādı işidmez. HİDAYE

51) Kaçan varaka ol yazılġan kādıya yitişince 52) ol da'vı idgen kişinüñ ġarımı ölse. 53) İmdi ol vaktın, ol varaka iyi virilgen 54) kādı ol varakanı ol ölgen kişinün 55) vereseleri üstine keçürür. Anuñ 56) içün kim ol ölgen kişinün vereseleri ölgen kişinün yirine durur. HİDAYE

125b

1) Bir şārnuñ kāḍısınuñ kitābı bir özge şārnuñ 2) kāḍīsınuñ katında işidilmekün şarıtlarından birisi 3) dahı oldur kim ol varaka yazup iyi virgen kāḍī 4) kerekdür kim ol kāḍī sultāna bagī olgan kişi--5)lerden olmagay. Hattā eger ol kāḍī sultāna bagī 6) olgan kişilernüñ kāḍısı olsa ol vaktın, ol 7) kāḍīnuñ varakası işidilmez 'adil ehlinüñ kāḍısı 8) katında. BEDAYI'

9) Kāḍīnuñ sahīh hüküm idmekinüñ şarıtlarından bir şartı dahı 10) oldur kim ol kāḍīnuñ idgeni hüküm hālıs Tañrı--11)lık içün olgay. Anuñ içün kim hüküm idmeklik 12) 'ıbādetdür. 'Ibādet oldur kim Tañrılık içün olgay. 13) Kendü nefsi içün olmagay. Kaçan munı bildüñ ise bılgil kim 14) kāḍī hüküm idmeklik kendü nefsinüñ menfa'atı içün 15) cāyız degüldür, dahı kāḍī hüküm ıdmeklik ol kişi--16)nüñ menfa'atı içün ol kişinüñ danuklık virmeki 17) kabūl olınmaz. Kāḍīnuñ menfa'atı içün cāyız degüldür. BEDAYI'

18) Kaçan kāḍī bir da'vī içre rışvet alsa dahı ol 19) da'vī içre hak buyruk idse,, ol kāḍīnuñ hükmi 20) keçmez. Anuñ içün kim hükmi Tañrılık içün 21) idmedi. Bel kim öz nefsi menfa'atı içün iddi. BEDAYI'

22) İmām Şāfi'i katında bir şārnuñ kāḍısınuñ 23) kitābı dahı bır şārnun kāḍısı katında işidilmekün 24) bır şartı dahı budur kim iki kāḍınuñ arasında 25) müddet-i sefer olgay. ZAHIR'YYE

26) Tahāvī zıkir eyledi. Ihtılāf-ı 'ulemā 27) içinde eyiddi: Cāyızdur bir kāḍīnuñ 28) kitābını işidmek dahı bir kāḍī egerçi 29) kim ol iki kāḍī bir şārnuñ içinde 30) dahı olsalar,, didiler. MEBSUT

31) Kaçan varaka yazan kādīnun varakası 32) ol iyi virilgen kādıya yitişmezden 33) burun ol yazgan kādī fāsık olsa, ya 34) ol yazgan kādī közsüz olsa, ya 35) ol yazgan kādī. Şol hālde olsa kim 36) ol kādī hüküm idmeki cāyız olmasa, 37) ya danukluk virmeki cāyız olmasa. 38) İmdi ol vaktın, ol kādīnun 39) kitābını işidmez ol iyi virinilgen 40) kādī. KADİHAN

41) Eger bir kişi suvāl idse, eyidse kerek 42) idi kim bir kādīnun kitābı dahı bir özge 43) kādī katında işidilmegey idi kendü şārından özge şārda. Anun içün 44) kim eger varaka yazgan kādī kendüsi 45) kelse, ol varaka iyi virdüki kādī katına 46) dahı ol kādī kendüsi habar virse ol 47) varaka içindekini ol kādīdan işidilmez 48) idi. Bes kıyās buyıdı kim varakası dahı 49) işidilmegey idi. Cevāb eyidildi: Bu suvāl--50)dan eyiddi kim ni'am kıyās buyıdı kim ol 51) varaka işidilmegey idi. Velakin işiddi--52)ler kişiler muhtāç olduku içün, didiler. HABBĀZĪ

126a

1) KUDŪRĪ eyesi eyiddi: Ol kādī kim varaka 2) ol kādıya iyi virinildi, ol kādī ol varaka yaz--3)gan kādīnun varakasını kabūl idmesun illā iki 4) er kişi danuklıkı birle, didi, ya bir er kişi 5) dahı iki hatun kişi danuklıkı birle, didi. 6) Anun içün kim yazu yazuga menzer dahı hatım hatımga 7) menzer. Bes lābuddur kim iki danuk danuklık 8) virgey. Bu kitab ol yazgan kādī kitābıdur 9) diyu. HİDAYE

10) Ammā kaçan yagı kāfir varaka iyi virse musülmānlarnun 11) sultānına emān tilemek içün. İmdi ol varakanı sultān 12) işidmeke iki danuk şarıt degüldür. Anun içün 13) kim imām tileklidür, tilese ol yagı kāfirga emān 14) virsün, sançışmasun, tilese ol yagı kāfir birle 15) sançışsun, varakanı işidmesun. HİDAYE

16) Kaçan ḳādī kişi ıyi virse danukları tezkıye idgen 17) ki-- şige. imdi ol kişı ḳādınuñ resūlı idükine iki 18) danuḳ danuḳ-- lık virmek şarıṭ degüldür. HİDĀYE

19) Kaçan danuḳları tezkiye idgen kişi ḳādīga 20) kişi iyi virse tezkiye idgenini ḫabar virmek içün 21) İmdi ol ḳādī ol ḫabar ketürgen kişinüñ 22) ḫabarını ḳabūl idmeklike şarıṭ de-- güldür kim iki 23) danuḳ danuḳlık virgey. Ol ḳādī ḳatında ol 24) kişini ol tezkiye idgen kişi iyi virgenine. HİDĀYE

25) Kaçan bir şārnuñ ḳādısı varaka iyi virse dahı ol varaka- 26)nuñ içinde ne var ıdukını bildürgey. Yol danuḳına dahı ol 27) varakanı ḫatımlagay dahı ol varaka yazgan ḳādī bir 28) da- hı varaka yazgay dahı ol varaḳanı ḫatımlagay. Anuñ içün ol ḫa-- tımsuz varaka kaçan ol yol danukları birle bile olsa ol 29) yol danuḳları unıdmazlar. Ol 30) ḫatımlu varaḳanuñ içinde ne var 31) ıduḳını. Anuñ içün ḳaçan ol danuḳ--32)lar unudsalar, ol ḫatımlu varaka--33)nuñ içinde ne var ıduḳını ol 34) ḫatım-- suz varaḳaya baḳarlar, açarlar. HİDĀYE

35) Kaçan yol danuḳları ol yazgan 36) ḳādınuñ varaḳasını vir-- seler, ol 37) iyi vir(i/l)gen ḳādıya ol ḳādī algay 38) ol vara-- ḳanuñ ḫatmına bakgay. Kaçan 39) ol yol danuḳları eyidseler 40) biz danuklıḳ virürüz kim uşbu 41) kitāb falān ḳādınuñ kitābı- dur. 42) Ol ḳādī bu kitābı bizge teslīm 43) iddi,,hüküm idgeni meclisde dahı bizim 44) üstümüzge okıdı bu kitābı dahı 45) ol ḳādī bu kitābı ḫatım iddi 46) diseler,,ol vaḳtın, ol varaḳa 47) kelgen ḳādī dahı ol varaḳanı 48) açgay dahı ol varaḳanuñ 49) içindekini okıgay dahı ne kim 50) ol varaḳanuñ içinde var ısa 51) ol garıma ḥāzım idgey. Ammā 52) İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol 53) yol danuḳları ḳaçan danuḳ- 54)lık virse bu kitāb ol yazgan 55) ḳādınuñ kitābıdur. Dahı bu ḫatım 56) ol ḳādınuñ ḫatamdur diyü biter. HİDĀYE

126b

1) Ol ḳādī kim aña varaḳa keldi. İmdi ol 2) ḳādī ol varaḳanı açmaġa ol yol danuḳları ʿadıl 3) olmaḳlıḳ şarıṭ mıdur, ya şarıṭ degül midür? KUDŪRĪ 4) eyesi şarıṭ idmedi. Ol varaḳanı açmaġa ol yol 5) danuḳlarınuñ ʿadilliki ẓāhır olmaḳını. Velakin 6) ṣaḥīh ḳavul budur kim ol yol danuḳlarınuñ 7) ʿadillikleri s̱ābıt olmayınça ol varaḳa kelgen 8) ḳādī ḳatında ol ḳādī ol varaḳanı içmesün uşbu 9) eyidgenimiz kibi ẕikir eyledi, Haṣṣāf raḥımahullahu. HİDAYE

10) Ol ḳādī kim varaḳa yazıcıdur bir şārnuñ ḳādı- 11)sıma ḳaçan ol varaḳa yazıcı ḳādī sefer 12) idse, ol varaḳa iyi virceki ḳādīnuñ şārına 13) varsa daḥı varaḳa yazıcı ḳādī eyidse ol 14) ḳādıya uşbu ḥaḳ menüm ḳatumda s̱ābıt oldı 15) sen bu ḥaḳa hüküm idgil, dise. İmdi ol ḳādı- 16)nuñ eyidgeni uşbu menüm ḳatumda s̱ābıt oldı 17) digeni işidilmez. Ol ḳādī ol ḫabar virgen 18) ḳādīnuñ sözi birle hüküm idmez. DARİR

19) Ol ḳādī kim varaḳa yazıcıdur, ol ḳādī ḳaçan 20) ḳādī olduḳı şārdan çıḳsa seferge kidse daḥı ol 21) ḳādī kim aña varaḳa iyi vireçek idi, ol 22) ḳādī daḥı ḳaçan ḳādī olduḳı şārdan çıḳsa sefere 23) kidse daḥı ol iki ḳādī tapışsalar bir şārda 24) kim ikisi daḥı ol tapışġanları şārda ḳādī 25) degül dururlar daḥı ol varaḳa yazacak ḳādī 26) eyidse ol varaḳa yazılacak ḳādıya uşbu ḥaḳ 27) menüm ḳatumda s̱ābıt oldı. Sen bu ḥaḳa hüküm idgil, 28) dise. İmdi ol ḳādīnuñ eyidgeni uşbu ḥaḳ 29) menüm ḳatumda s̱ābıt oldı, digeni işidilmez. Ol 30) ḳādī ol ḫabar virgen ḳādīnuñ sözi birle hüküm idmez. DARİR

31) Kaçan bir şārnuñ ḳādısı bir özge 32) şāruñ ḳādısına varaḳa yazsa kerekdür 33) kim ol varaḳa yazġan ḳādī ol varaḳa 34) içinde ol kendü ḳatında danuḳlıḳ vir- 35)gen danuḳlaruñ ʿadil idük-

56)lerini yazğay. HABBAZİ

57) Ol kişi kim ḳāḍī ol kişinüñ menfaʿatı 58) içün ḥüküm ider. İmdi ol kişi kerek--59)dür kim ol kişilerden olğay kim 40) ol kişi danuklık virgeni ḳāḍī- 41)nuñ menfaʿatı içün işidilgey ol 42) kişinüñ danuklıkı ol vaktın, ol ḳāḍī- 43)nuñ ḥüküm idgeni ol kişinüñ menfaʿatı içün 44) ṣaḥīḥdur. Eger ol kişi ol 45) kişilerden olsa kim ol kişi ḳāḍīnuñ 46) menfaʿatı içün danuklık virse dahı 47) anuñ danuklıkı işidilmese. İmdi ol 48) ḳāḍī dahı anuñ kibi kişinüñ menfaʿatı içün 49) ḥüküm idmeki ṣaḥīḥ degül--dür. BEDĀYIʿ

50) Ol kişi kim ḳāḍīnuñ ḥüküm idmekinden 51) ol kişige menfaʿ-atı vardur, ya ḳāḍī- 52)nuñ ḥüküm idmekinde aña zıyān yokdur 53){dur.} İmdi ol kişi kerekdür kim 54) ḥāżır olğay ḳāḍī ḥüküm idgeni vaktın 55) kaçan ġāyıb olsa cāyız degüldür. Ol ġāyıb 56) kişinüñ menfaʿatı içün ḥüküm idmeklik 57) illā meger ol ki--şinüñ vekīli ḥāżır olğay. 58) Nitekim cāyız degüldür ġāyıb ki-şinüñ zıyānı 59) içün ḥüküm idmeklik. BEDĀYIʿ

127a

1) Keldük imdi kaçan bir ḳāḍī dahı bir ḳāḍıya bir 2) kişi iyi virse dahı ol kişi varsa eyidse ol ḳāḍıya 3) falān ḳāḍī kim fa-lān oğlıdur ol eyiddi: Falān ḥüküm 4) menüm katumda ṡābıt oldı. Sen ḥüküm idgil ol 5) ḥaḳa, dise. İmdi resūlnuñ iʿtıbārı yok-dur kerekise 6) ol resūlı ḳāḍī iyi virdükine iki danuk danuk-7)lık virsün, kerekise danuklık virmesünler. ZAHİRE

8) Keldük imdi İmām Şāfiʿī katında dahı Aḥmed katında kim 9) Ḥanbel oğlıdur, kaçan varaḳa yazğan ḳāḍī varaḳası ol 10) iyi virgeni ḳāḍıya yitişmezden burun ol yazğan 11) ḳāḍı ölse ya ʿazil olınsa, ya mecnūn olsa, ya fāsık olsa, ya 12) közsüz ol-

sa. İmdi ol varaka kelgen kadı ol 13) varakanı işidür. Ebū Yūsuf kavlı dahı budur. HAVAŞİ-İ HİDAYE

14) Bir kişi da'vī iddi bir gāyıb kişinün üstine malum 15) vardur, dıdi, dahı ol da'vī idgen kişi danuk dur- 16)kuzdı, ol gāyıb kişinün üstine mālı var ıdukına dahı 17) ol da'vī idgen kişi. Kaçan varaka almak izdise 18) kendünün şārınun kādısından ol da'vī olıngan 19) kişinün şārnun kādısına. İmdi ol da'vī idgen 20) kişinün sozini ol kādī işidür. Kaçan ol da'vī 21) idgen kişi dahı ol da'vī olıngan kişi dahı ol da'vī 22) olıngan māl belgülü olsalar ol kādī ol kişige varaka 23) virür. İmdi ol da'vī idgen kişı dahı ol da'vī 24) olıngan kişi ol vaktın belgülü olur kım ol da'vī olıngan kişinün 25) dahı ol da'vī idgen kişinün kendünün adı dahı 26) atasınun adı dahı her birisinün belgülü zikir olıngay. 27) Uşbu eyidgenimiz Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katındadur. 28) Ammā İmām Ebū Hanīfa katında her birinün kendünün adını dahı atası 29) adını dahı atasınun atası adını eyidmeyinçe ol kişiler belgülü olmazlar. HULĀSA

30) Eger bir kişinün kendünün adı eyidilse,,velakın 31) atasınun atası adı eyidilmese, velakin ol 32) kişinün sana'atı eyidilse. İmdi İmām Ebū 33) Hanīfa katında yitmez. Ammā İmām Ebū Yūsuf 34) dahı İmām Muhammad katında eger ol kişi ol 35) sana'at birle belgülü ise yiter. HULĀSA

36) Eger bir hatunun erinün adını eyidse- 37)ler dahı ol hatunun atasınun atası 38) adını eyidmese yiter. HULĀSA

39) Eger bir kādī varaka yazsa bir özge 40) şārnun kādısına dahı ol varaka içinde 41) ol yazgan kādī eyidse hakīkat falān 42) kişinün vardur falān kişi- 43)nün üstine bu kadar bu kadar malı vardur 44) dıse. İmdi bu yazmak bātıldur,,hattā 45) ol boruçlu kişinün dahı ol māl eyesinün 46) ataları adını dahı atalarınun

ataları 47) adını eyidmeyinçe. Kaçan anlarnun adlarını 48) eyidse ol varaka sahīhdur. HULĀSA

49) Kaçan bir kişinün adı belgülü olsa 50) barçalar katında dahı ol kişinün 51) kādī adını zikir idse varaka 52) içinde, ancak meselā Ebū Hanīfa kibi 53) dahı ol kādī ol kişinün atası 54) adını dahı atasınun atası adını 55) eyidmese yiter. Sahīhdur ol varaka HULĀSA

127b

1) Eger varaka yazgan kādī ol da'vī idgen 2) kişinün dahı ol da'vī olıngan kişinün adlarını 3) dahı atasınun ataları adını eyidse ataları 4) adını eyidmese cāyız degüldür. HULĀSA

5) Kaçan varaka yazgan kādī ol da'vī idgen 6) kişinün dahı ol da'vī olıngan kişinün adlarını 7) eyidmese bel kim künyetlerini eyidse cāyız degüldür. 8) İllā meger ol da'vī idgen kişi dahı ol da'vī 9) olıngan kişi künyet birle belgülü olgay. Halāyık 10) arasında Ebū Yūsuf kibi,,Ebū Hanīfa kibi künyet ol- 11) dur kim anun evvelinde eb olgay,,ya üm olgay. 12) İmdi kaçan künyet birle belgülü olsa cāyızdur. HULĀSA

13) Eger varaka yazgan kādī varakası içinde 14) eyidse,,uşbu kitab falān oglından kim kādīdur, falānadur 15) dise cāyız degüldur. İllā meger belgülü kişi 16) olgay. Uşda İbnü Ebī Leylā kibi, ol vaktın, cāyız 17)dur. HULĀSA

18) Kaçan bir şārnun kādısınun kitābı bir özge 19) şārun kādısına dahı ol varaka kelgen 20) kādī ol da'vī idilgen kişini hāzır idse 21) dahı ol da'vī olıngan kişi eyidse: Men 22) ol falān kişi degül men kim varaka yazgan 23) kādīnun katında danuklık virdiler, 24) dise. İmdi ol vaktın, ol varaka kelgen 25) kādī eyidgey. Ol kişi kim eyiddi men 26) ol falān kişi degül men dıdi. Sen danuk 27) ketürgıl kım danuklık virsünler uş-

bu 28) senün sana'atun içinde dahı senün kabilan içinde 29) bir kişi var ıdukına kim ol kişinün adı senün 30) adun kibidür. Atası adı senün atan adı kibidür 31) atasınun atasınun adı senün atagun atasınun adı kibidür. Eger sen danuk durkuzmasan men dahı ne neme kim danuklar 32) danuklık virdiler i-se, sana lāzım 33) ider men digey. İmdi eger ol 34) kabila i-çinde dahı ol sana'at içinde 35) iki kişi olsa ol kişi kibi ol 36) vaktın,,kine ol kādinun varakası 37) bātıldur. Hattā nis-bet olıngay ol 38) iki kişinün birisi bir nemege nisbet 39) o-lıngay kim ol neme iki kişinün 40) birisini şöyle bildürgey kim ol 41) iki kişinün birisi dahı birisi degüldür. HULĀSA

42) Eger da'vi idgen kişi bir şarun 43) kādısından dahı bir şarun kādısına bir 44) 'adil emin kişini risāle ketürse dahı ol 45) 'adil kişi kelse,habar virse ol da'vi 46) idgen kişinün hakı sābıt oldukına kendi 47) iyi virgen kādi katında dahı habarı ol 48) 'adil kişi kādi dilinden virse. İmdi 49) ol kādi kim ana risāle keldi ol 50) kādi ol risāle birle 'amel idmegey. HULĀSA

51) Eger bir şarnun içinde iki kādi 52) olsa dahı ol iki kādi-nun birisi varaka 53) yazsa dahı bir kādıya bir vākı'a içün 54) ol kitābı ol kādi kabul ider. Eger 55) ol varaka yazgan kādi kendü öz özi 56) kelse hāzır olsa,,ol varaka iyi virecek 57) kādi katında dahı ol vākı' olgan nemeni 58) habarı birle 'amel idmez. HULĀSA

128a

1) Eger da'vi ev da'vi ıdmek içre olsa mirās 2) yımek sebebin-den. İmdi ol kādi ol ölüben mirās 3) koyup kidgen kişinün adını eyidgey. Atası adını 4) eyidgey dahı atasınun atası adını eyid-gey varaka içinde, 5) dahı eyidgey ol kişi öldi bir ev terik

iddi,,falān şār 6) içinde falān kişinün oğlanları içinde ol koyu 7) kidgeni ev ol ölgen kişinün milkidür digey. 8) Barça uşbu nemelerni ol da'vī idgen kişi dahı 9) zikir idgey dahı munlarnuñ üstine danuk dur--10)kuzğay dahı ol kādī varaka içinde dahı yazğay. HULĀSA

11) Eger da'vī olınğan māl olsa ol mālnuñ 12) cinsini zikir idgey dahı nev'ini zikir idgey 13) dahı sıfatını zikir idgey dahı kadrını zikir 14) idgey. Eger da'vī idgen kişi vekil iyi 15) virür ise ol kādī ol vekili dahı zikir idgey. HULĀSA

16) Eger ol varaka yazğan kādī ol yazdukı varaka 17)nuñ tā--rihini yazmasa, ol varaka kelgen kādīıol 18) varakanı kabūl idmegey. HULĀSA

19) Kaçan varaka yazğan kādīnuñ varakası ol 20) yazılğan kā-dīya kelse,kerekdür kim ol varaka 21) kelgen kādī ol varakını kabūl idmegey. Hattā 22) hasım hāzır olmayınça. Eger hasım hāzır olmadın 23) ol varakanı kabūl idse cāyızdur. HULĀSA

24) Bilgil kaçan varaka kelse, yitişse, ol yazılğan kādıya 25) İmdi kerekdür kim ol varaka kelgen kādī ol 26) varaka e-yesinüñ hasmını hāzır idgey. Ol hüküm idgeni 27) yirge kaçan ol hasım hāzır olsa dahı ol da'vī idgen 28) kişinün da'vī id--genine ıkrār idse, ol kādī ol da'vī idilgen kişige lāzım id--gey ol da'vī idgen kişinüñ da'vī idgenini virgil, digey. 29) Eger ol hasım inkār idse,,eyidse, uşbu 30) da'vī olınğan neme mende yokdur,,dise. İmdi 31) ol vaktın,,ol varaka kelgen kādī ol 32) da'vī idgen kişige eydür. Sen danuk ketür- 33)gil kim uşbu varaka ol falān yazğan 34) kādī varakası ıdukına danuk-lık virsünler, 35) digey dahı ol da'vī idgen kişinün 36) da--nukları danuklık virseler ol 37) ol varaka ol falān yazğan kādīnuñ 38) ıdukına dahı ol varakanuñ hatmı dahı 'alāmeti 39) ol falān yazğan kādīnuñ ıdukına dahı ol 40) falān yazğan

ḳāḍī ol varaḳanı kendüler- 41)nūn üstine oḳıduḳına dahı ol yaz-ġan 42) ḳāḍī ol varaḳanı kendülerge virgenine 43) ol ḥüküm id-geni meclisde danuḳlık 44) virseler dahı ol varaḳa kelgen ḳāḍī 45) ol yol danuḳlarınūn 'adillikinden 46) ṣorġay. Ḳaçan ol va-raḳa kelgen ḳāḍī 47) ol yol danuḳları 'adil idükini 48) bilme-se ol varaḳa kelgen ḳāḍī ol varaḳanı 49) açmaġay. Ḥattā ol yol danuḳlarınūn 50) 'adilliki ṣābıt olmayınça dahı ol varaḳa 51) kelgen ḳāḍī ol yol danuḳlarınūn 52) 'adilliki ṣābıt olduḳından soñra ol 53) yazġan ḳāḍīnūn ḥālından sorġay 54) ol ḳāḍī 'adil midür ya 'adil degül 55)midür, dıgey dahı lābuddur ol 56) da'-vī olınġan kişi ḥāżır olmaḳlık 57) ol ḳāḍī bu nemeleri sor-ġanda 58) ol ḳāḍī katında. ḪULĀṢA

128b

1) Eger ol varaḳa kelgen ḳāḍī bilmese ol varaḳa 2) ketürgen kişini falān oġlı falān ıduḳını ol vaktın,,3) ol ḳāḍī sorġay danuḳlardan ol varaḳa ketür- 4)gen kişi falān oġlı falān ıdu-ḳını. ḪULĀṢA

5) Eger ol varaḳa kelgen ḳāḍī ol varaḳanı ḳabūl 6) idse dahı ol varaḳanı oḳısa ḥasım üstine dahı ol 7) danuḳlarūn adlarını yazsa,,ḥattā ol danuḳ--8)ları tezkiye idmek içün ol danuḳları 9) tezkiye idmezden burun ol varaḳa yazġan ḳāḍī 10) olsa. İm-di ol varaḳa kelgen ḳāḍī ol varaḳa içindeki 11) birle ḥüküm idgey. ḪULĀṢA

12) Ḳaçan bir kişi varaḳa olmaḳ izdese kendü şārınun ḳāḍī-13)sından özge şārūn ḳāḍīsına müddeti yitişmegen boruç 14) da'vısı içre. İmdı ol varaḳa yazġan ḳāḍī varaḳa 15) yazġay dahı ol borçun müddetini belgülü idgey 16) ol varaḳa içinde. ḪULĀṢA

17) Da'vī olınġan kişi ḳaçan da'vī idse,,eyidse: menden 18)

da'vī idgen kişi meni berī iddi her az nemeden 19) dahı her köp nemeden, dise. Dahı danuk durkuzsa dahı 20) eyidse; Kendünün şārınuñ kadısına men varmak iz--21)der men, Ol menden neme da'vī idgen kişinüñ şārına 22) dahı korkar men kim ol menden neme da'vī idgen 23) kişi meni dutġay dahı menden ol mālı izdegey. Meni berī 24) idgenine inkār idgey,,dise. Dahı kendü şārınuñ kādīsından 25) varaka almak izdese ol da'vī idgen kişinün şārınuñ 26) kādīsına. İmdi Imām Muhammad katında ol kādī varaka 27) yazġay. Ammā İmām Ebū Yūsuf katında yazmaġay. HULĀŞA

28) Da'vī olınġan kişi kaçan da'vī idse 29), eyidse: Menden neme da'vī idgen kişi--30)ge men ol da'vī idgeni nemeni ödedüm,,dise. 31) Dahı ödegenine danuk durkuzsa dahı eyidse 32) kendü şārınuñ kādīsına,,men varmak izder 33) men ol menden neme da'vī idgen kişinüñ 34) şārına dahı korkar men kim ol menden 35) neme da'vī idgen kişi meni dutġay dahı 36) menden ol ödedükūm mālı kine izdegey. 37) Men ödegenüme inkār idgey, dise. Dahı 38) ol kişi kendü şārınuñ kādīsına 39) eyidse: Maña varaka virgil,,dise. İmdi Imām 40) Muhammad katında ol kādī varaka yazġay. 41) Ammā Imām Ebū Yūsuf katında yazmaġay. HULĀŞA

42) Kaçan bir kişi da'vī idse,,eyidse: Şüf'a 43) dutıcı kişi kim falāndur falān oġlı,,ol kişi 44) şüf'asını teslīm iddi, dise, Dahı hāl 45) bu olsa kim ol şüf'a dutan kişi ġayıb 46) olsa ġayıb olsa, Dahı ol da'vī idgen 47) kişi danuk durkuzsa,,ol ġāyıb kişi 48) şuf'asını teslim idgenine. Dahı ol 49) da'vī idgen kişi varaka almak iz--50)dese, ol ġāyıb olġan kişi varġanı 51) şāruñ kādīsına. İmdi Imām Muhammad 52) katında ol kādī varaka yazġay. 53) Ammā İmām Ebū Yūsuf katında ol 54) kādī varaka yazmamaġay. HULĀŞA

1) Bir hatunuñ eri ġāyıb olsa. Dahı ol hatun da'vī 2) idse,, eyidse: Menüm ol ġāyıb olġan erüm meni boşadı 3) dise. Dahı ol hatun varaka izdese kendü şārınuñ kādī--4)sından ol eri varġan şāruñ kādısına. İmdi İmām 5) Muhammad katında ol kādī varaka yazar. Ammā İmām Ebū Yūsuf 6) katında varaka yazmaz. HULĀSA

7) Ol oğlan kim aña destur virip durur, Velisi ol oğlan 8) satmaka almaka. İmdi da'vīlar içre ol oğlana dahı anıt 9) içürülür. Nitekim bāliġ olġan kişige içürülür. HULĀSA

10) Akdiye kitābında eyiddi: Ol oğlan kim tācirdür. İmdi 11) ol oğlan da'vīlar içre anıt içürülür,,didi. HULĀSA

12) Mükāteb olġan kul dahı tācır kul da'vīlar içre 13) anıt içerler. Anıt içecek yirlerde didi. Akdiye 14) kitābında eyiddi. HULĀSA

15) Kaçan bir kişi da'vī idse bir tavarında buyruk idmeke 16) destur virilmedük oğlan üstine māl da'vī idse. Dahı 17) ol da'vī idgen kişinüñ danukı olsa. İmdi ol 18) da'vī idgen kişi ol oğlanı kādı meclisine hāżır idgey 19) dahı ol oğlana işāret idüp ol oğlanun atasınuñ 20) üstine da'vī idgey dahı ol da'vı idgen kişi danukını 21) durkuzġay. Akdiye kitābında munuñ kibi didi. HULĀSA

22) Eger bir oğlanuñ vasīsı ol oğlan içün bir neme 23) da'vī idse bir kişiden. İmdi Şīh İmām Zahīrüddin 24) eyiddi. Eger ol da'vī idgen kişinün danukı varısa 25) ol vaktın, ol vasī ol oğlanı dahı hāżır idmeklik 26) şarıtdur kādī meclisine,,dīdi. Eger ol da'vī idgen 27) vasīnuñ danukı yokısa ol vaktın, ol oğlanı kadı meclisine hāżır idmeklik şarıt degüldür,,didi. HULĀSA

28) Bir kişi bir kiçi oğlanun üstine bir 29) neme da'vī iddi,

dahı ol oğlanun eger 30) vaṣīsı olsa ḥāżır ol vaḳtın, ol 31) da'vī idgen kişi ol oğlanuñ vaṣīsı 32) üstine da'vī idgey ol oglan hazır olmak- 33)lık şarıṭ degüldür ḳāḍī meclisine. E- ger 34) ol oğlanun vaṣīsı olmaṣa dahı ol ğarīmı 35) vaṣī dik- mek izdese. İmdi ol oğlana 36) ḳāḍī bir vaṣī dikgey çekişmek içün. 37) dahı ol vaḳtın, ol oğlan dahı ḳāḍī 38) meclisine ḥā- żır olmaklık şarıṭdur. HULĀṢA

39) 'Uyūn kitābında eyiddi: Bir kişi da'vī iddi bir 40) ki- şinün üstine, bir neme da'vı iddi. dahı ol 41) da'vī idgen kişi anıt içürmek izdedi 42) ol da'vī olıngan kişige. dahi ol da'vı olıngan 43) kişi eyiddi: Ol sen da'vī idgenüñ neme 44) menüm falān kiçigez oglamuñdur, didi. İmdi 45) ol da'vī olıngan ki- şi anıt içmez Fażlı'nuñ 46) Fevāyid'inde eyiddi: Ol da'vī olın- ğan kişi barçalar 47) katında anıt ıçer didi. Eger da'vī olın- ğan 48) kişi anıt içmekden kaçsa dahı da'vī olın- 49)ğan neme yir olsa ol yiri ol da'vı idgen 50) kişige ḳāḍī hüküm ider vi- rür. Andan soñra 51) oğlan bāliğ olmaḳa küyerler. Ḳaçan oğlan 52) bāliğ olup da'vī idgen kişini kirtülese kir- 53)tüledi. Eger yalğanlasa ol vaḳtın ol oğla-- 54)nuñ atası ol yirün kı- metini żamān çeker 55) ol da'vī idgen kişige İmām Muḥammad katında 56) ol yiri ḳāḍī alur. Ol da'vī idgen 57) kişiden ol oğlana virür. HULĀṢA

129b

1) Kaçan bir kişi da'vı idse bir kişinüñ ṣatmaḳa almaḳa 2) destūr virilmedük kulı üstine bir māl da'vı idse: 3) sen menüm mālumı helāk iddüñ dise,, ya eyidse: Sen 4) menüm mālumı ğasıb iddüñ, dise. İmdi ol ḳulun 5) ḫōcāsı ḳāḍī ḳatında ḥāżır olmaḳ- lık şarıṭdur. Bel-6)gil kim satmaḳa almaḳa destūr virilmedük ḳul anıt 7) içmek içre ṣatmaḳa almaḳa destūr virilmiş ḳul 8) kibidür. İmdi ol kuluñ ḫōcāsı ḥāżır oldukından 9) ṣoñra köre-

lüm. Eger ol kulnuñ üstine boruç 10) vācıb ise ol da'vī idgen kişinüñ mālını helāk 11) idmeki sebebinden. Ol vaktın, ol kul satılur ol 12) da'vı idgen kişinüñ malı içün. Eger ol 13) da'-vī idgen kişi ol kul üstine bir boruç da'vī 14) idse kim ol boruç ol kuldan izdenmez olsa, illā 15) ol kul azād oldukından sonra izdenür olsa 16) nitekim ol boruç kibi kim kul bir kişige żāmın oldı hōcā 17) destūrınsuz, ya hōcā desturınsuz kul evlense. İmdi 18) ol vaktın ol kulġa inkār idse anıt virürler. 19) Eger anıt içse kurtuldı eger anıt içmese, ya 20) ol kul ıkrār idse, ol vaktın ol hak ol kuluñ 21) üstinde sābit olur dahı ol da'vī idgen kişi sabur ider 22) ol kul azād olınça. HULĀṢA

23) Akdiye kitābında eyiddi: Bir kişi māl da'vī iddi bir özge 24) kişinüñ üstine. Dahı māl da'vī olınġan kişi hiç dınmadı 25) durdı. Hiç cevāb virmedi. İmdi ol kişiden żamān 26) alġaylar, dahı mundan soñra ol kişinüñ koñşı- 27)larından sorġay. Anuñ içün olġay kim ol 28) kişinüñ dili sözlemez olġay, ya kulakı işidmez 29) olġay. Eger ol kişinüñ koñşıları eyidseler 30) ol kişinüñ dili sözler, kulakı işidür, diseler 31) ol kişini kine kādī katına hāżır idgeyler. Eger ol 32) kişi kine hiç dınmasa cevāb virmese, ol vaktın, kādī ol dınmayıp durġan kişini da'vī idgen kişige inkār idgen kişi hükminde 33) idgey inkār idgen kişinüñ hükmi 34) ne ise ol kişinüñ dahı hükmi oldur kim 35) İmām Serhasī eyiddi: Uşbu eyidgenleri 36) İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Muhammad kavlı-- 37)dur. Ammā İmam Ebū Yūsuf katında kādī 38) ol dınmayıp durġan kişini habus-- 39)lar. Hattā cevāb virmeyinçe eger ol 40) dınmayıp durġan kişinüñ dilsüz 41) idükini kendüsi belgürüdse, ol vaktın, ol 42) kişi işāret birle cevāb virgey. 43) Eger ol kişi ışāret birle inkār 44) idse, ol vaktın, kādī ol kişinüñ 45) üstine anıt 'arız ıdgey. Eger ol 46) dilsüz kişi anit içmeki kabul idse 47) ışaret birle. İmdi ol kişinüñ 48) kabūl idmeki anıt içmeklikdür. HULĀṢA

49) Hassafhuñ Edeb--i Kādī Kitābında eyıddi: 50) Bir kişi bir kişıden māl da'vī,,ya bir 51) tavar da'vī iddi, dahı ol da'vī 52) idgen kişi birle ol da'vī olıngan 53) kişi ikisi şuluh iddiler kim ol da'vī 54) olıngan kişi anıt içgey kādī katından 55) özge kişi katında,dahı hāl budur kim 56) ol anıt içecek kişinüñ mezhebinde 57) kadı katından özge yirde anıt içmek 58) hakdur idi. İmdi bu anıt içmek bātıl--59)dur, dahı ol da'vī idgen kişi eger danuk 60) durkuzsa, ya ikinçi kez virse cāyız-61)dur. HULĀSA

130a

1) Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ üstine, eyiddi: 2) Uşbu senüñ elündeki ev menüm milkimdür, 3) sen menden bu evi gasıb iddüñ, didi. Bu ev menüm 4) milkimdür, sen meni evimden meni' idersin,,didi,, 5) Dahı ol da'vī olıngan kişi eyiddi: Bu evi sen vakıf 6) iddüñ, falān meme içün, didi. İmdi ol ev 7) vakıf olur. Dahı ol da'vī olıngan kişinüñ üstine 8) anıt içmek lāzımdur. Eger anıt içse,,kurtuldı. 9) Eger anıt içmese ol da'vī olıngan kişi ol evnüñ 10) kīmetini żamān çeker ol da'vī idgen kişige ol 11) da'vī olıngan kişi anıt içmeyinçek ol evi ol 12) da'vī idgen kişige kaytarmazlar. Belkim ol evnüñ 13) kīmetini da'vī olıngan kişi kaytarur. Ol da'vī idgen 14) kişige. HULĀSA

15) Bir kişi da'vī iddi bir kişinüñ üstine, eyiddi: Uşbu senüñ 16) elündeki ev menüm milkimdür, sen bu evi menden gasıb 17) iddüñ, didi. Sen meni bu milkimden kaytarur sın- didi. 18) Dahı ol da'vī olıngan kişi danuk durkuzdı. Ol 19) ev vakıf idukına falān cihet üstine.Dahı vakıf idgenine 20) eyimedi. İmdi kine danuk durkuzdukından sonra 21) anıt içmeklik lāzımdur. Ol da'-vī olıngan kişinüñ 22) üstine ol ev vakıf olur ol da'vī olıngan kişinüñ 23) ıkrār idmeki birle,eger anıt içse kurtuldı. Eger 24) anıt içmese ol evi kaytarmazlar ol da'vī idgen 25) kişige.

Bel kim ol evün kīmetini kaytarur, ol da'vī 26) olıngan kişi ol da'vī idgen kişige. HULĀṢA

27) Eger da'vī idgen kişi birle da'vī olıngan kişi ikisi 28) suluh idseler şunun üstine kim da'vī idgen kişi 29) anıt içgey. Eger da'vī idgen kişi anıt içse ol 30) vaktın ol da'vī olıngan kişi ol malı zaman çekgey. İmdi bu suluh bātıldur. HULĀṢA

31) Eger da'vī idgen kişi birle da'vī olıngan 32) kişi ikisi suluh idseler şunun üstine kim da'vī 33) idgen kişi dahı da'vī olıngan kişi dahı ikisi 34) dahı anıt içgeyler, dahı da'vī olıngan kişi 35) malı zaman çekgey. Bu suluh bātıldur. HULĀṢA

36) Maksūd budur kim kaçan suluh idmeklik 37) muhālıf olsa şeri'ata, ol suluh bātıldur. Bu 38) sözden köp mesele bilinür. HULĀṢA

39) Hassafnun Edeb-i Kādī Kitābında eyiddi: Eger 40) da'vī idgen kişi eyidse, menüm hāzır danu--41)kum vardur, Velākin men munun birle dahı 42) uşbu da'vī idgenüm kişige anıt virür men 43) dise. İmdi kādī ol munun kibi diyen kişige 44) cevāb virmegey, İmām Ebū Hanīfa katında. 45) Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad 46) katında kaçan da'vī idgen kişi eyidse: 47) Menüm danukum hāzırdur, Velakin menüm 48) küçüm yitmez ol danukumu ketürmeke. 49) Ben bu garīmuma anıt virmek izder 50) men dise ol vaktın kādī ol kişinün 51) sözini işidür. HULĀṢA

52) Hassafnun Edeb--i Kādı Kitābında eyiddi: 53) Da'vī olıngan kişi anıt içdükinden 54) sonra kaçan da'vī idgen kişi 55) danuk durkuzsa ol da'vī 56) idgen kişinün danukı işidilür, 57) didi. HULĀṢA

130b 1) Kaçan da'vī idgen kişi eyidse da'vī olıngan 2) kişige, kaça çan sen anıt içsen sen berī sin, dise 3) Dahı ol da'vī olıngan kişi anıt içse. Andan sonra 4) ol da'vī idgen kişi danuk durkuzsa 5) İmdi ol da'vī idgen kişinün danukı 6) işidilür. HULĀŞA

7) Ammā kaçan da'vī idgen kişi eyidse: Menüm danu- 8)kum yokdur,, dise. Dahı ol da'vī idgen kişi 9) anıt virse ğarımına dahı anıt virdükinden sonra 10) danuk durkuzsa. İmdi Hasan kim Zıyad oğlı-- 11)dur, ol rıvāyet iddi İmām Ebū Hanīfadan, 12) eyiddi: Ol kişinün danukı işidilür, didi. 13) Imām Muhammad'dan rıvāyet olındı. Ol kişinün 14) danukı işidilmez, didi. HULĀŞA

15) Kaçan da'vī idgen kişi eyidse, her danuk 16) kim menüm içün danuklık virür, ol zūr 17) danukdur, dise. Dahı mundan sonra ol kişi 18) danuk durkuzşa. İmdi rıvāyet olındı İmām 19) Ebū Hanīfadan, eyiddi: Ol danuk işidilür, didi. 20) İmām Muhammad'dan rıvāyet olındı, eyiddi: Ol 21) kişinün danukı işidilmez, didi. HULĀŞA

22) Kaçan da'vī idgen kişi eyidse, yokdur menüm 23) falān ki-- şinün katında danuklıkum yokdur, şol 24) neme içre kim men da'-- vī ider men. Uşbu kişinün 25) cihetinde, dise. Dahı andan sonra ol da'vī idgen 26) kişi danuk durkuzsa, ol falān kişini ol didüki 27) kişinün üstine. İmdi Imām Ebū Hanīfa katında ol 28) kişinün danuklıkı işidilür. Ammā İmām Muhammad katında 29) ol kişinün danuklıkı işidilmez. HULĀŞA

30) Kaçan bir kişi eyidse: Menüm uşbu kişinün 31) üstine da-- nuklıkum yokdur, dise, ya bir 32) kişi eyidse eger men uşbu ki-- şinün üstine 33) danuklık virse ol danuklık zūrdur, 34) dise. Dahı mundan sonra ol kişi kim didüki kişinün üstine. Imdi ol ki-- şinün 37) danuklıkı işidilür. Anun içün kim olğay 38) kim ol kişi danuk ıdukını unıdmış olğay. Andan 39) sonra sagınmış ol- ğay ya ol kişi anun 40) kibi didüki vaktın, danuk degül idi, olğay. Andan sonra danuk olmış olğay. HULĀŞA

42) Kaçan bir kişi eyidse,,menüm hiç danuk- 43)lıkum yokdur, dise.Dahı mundan sonra 44) ol kişi bir kişinün üstine danuklık virse 45) ol kişinün danuklıkı işidilür. HULĀṢA

46) Kaçan bir kişinün üstine anıt içmek- 47)lik tölense.Dahı ol kişi suluh idse 48) anıt içmemek içün bir niçe ahça virse 49) da'vī idgen kişige,yokdur kim mundan 50) sonra ol kişige anıt virmeklik. HULĀṢA

51) Kaçan bir kişi anıt içmekini satun 52) alsa on ahçaya da'vī idgen kişiden. 53) İmdi mundan sonra vardur ol 54) da'vī idgen kişige,,ol kişige anıt vir- 55)meklik. HULĀṢA

131a

1) Kaçan bir kişi da'vī idse bir kişinün üstine, eyidse 2) sen falān ölgen kişinün vaṣısısın, dise, ya 3) eyidse: Sen falān kişinün vekīlisin, dise dahı ol 4) kişi inkār idse, eyidse: Men ol ölgen kişinün 5) vaṣīsı degül men, dise, ya eyidse,,men ol falān 6) kişinün vekīli degül men,,dise. İmdi ol inkār 7) idgen kişige anıt içürmek yokdur. HULĀṢA

8) Kaçan bir kişi bir hatunı evlense iki danuk- 9)nun danuklıkı birle dahı ol iki danuk 10) ölseler dahı ol hatun inkār idse kendü ol 11) ernün hatunı ıdukına. İmdi İmām Ebū Hanīfa 12) katında yokdur ol erge kim ol hatun 13) birle çekişgey. HULĀṢA

14) Zıyādāt kitābında eyiddi vekāle bābında: her yirde 15) kim kişi ıkrār idse bir nemege,,ol neme ol 16) kişige lāzım olur ıdı. İmdi ol kişi kaçan 17) ol nemege inkār idse ol inkār idgen 18) kişige anıt içmek lāzım olur illā üç mes'ele vardur 19) kim kaçan kişi ol üç mes'elede ıkrār idse 20) ol ıkrār idgen kişige,,ol ıkrār idgeni 21) neme lāzım olur. Kaçan ol üç mes'elede ol 22) kişi inkār idse ol inkār idgen kişige 23) anıt virilmez. İmdi ol üç mes'elenün 24) birisi bu-

dur kim kaçan bir kişi bir kişini vekīl 25) idse bir tavarı satun almaka dahı ol vekīl 26) ol tavarı satun alsa dahı satun aldukından 27) ol tavarun ʻayıbı çıksa dahı ol vekīl ol 28) tavarı ol satan kişige kaytarmak izdese 29) dahı ol satan kişi eyidse, ol vekīlge kelgil, sen 30) anıt içgil kim seni vekīl idgen kişi bu tavarga ʻayıbı 31) birle rāżī oldukını bilmedükge dise. İmdi ol vekīlge anıt virmek cāyız degüldür. Velakin ol vekīl kaçan ıkrār idse kendüyi vekīl idgen kişii 32) ol tavarga ʻayıbı birle rāżī oldukına. Ol 33) vaktın, ol tavar ol vekīlge lāzım olur 34) ol tavarı eyesine kaytarmak hakı bātıl 35) olur. Ol üç mesʼelenün ikinçi 36) mesʼelesi budur kim kaçan bir kişi bir kişini 37) vekīl idse bir tavarı satun almaka dahı 38) ol vekīl ol tavarı satun alsa dahı 39) ol tavarun ʻayıbı çıkdukından ötürü ol 40) tavarı vekīl kaytarmak izdese satan 41) kişige dahı satan kişi daʻvī idse ol 42) vekīli vekīl diken kişinün üstine eyidse 43) sen bu tavarga ʻayıb birle rāżī oldun, dise 44) dahı ol vekīl diken kişi inkār idse 45) men rāżī olmadum, dise. İmdi ol vekīl 46) diken kişige anıt virmek yokdur. Eger 47) ol vekīl diken kişi ıkrār idse ol tavarga 48_ ʻayıbı birle rāżī oldukına ol tavar ol 49) vekīl diken kişige lāzım olur ol tavarı 50) kaytarmak hakı bātıl olur. Üçüncü 51) mesʼele budur kim kaçan boruçlu kişi daʻvī 52) ise vekīl üstine, eyidse ol kişi kim seni 53) vekīl iddi. Menden borçını almaka ol seni 54) vekīl idgen kişi meni berī iddi borçından 55) dise dahı vekīl inkār idse dahı ol 56) boruçlu kişi ol vekīlge eyidse kelgil, sen 57) anıt içgil. Seni vekīl idgen meni borçından 58) berī idgenini bilmedükine, dise. İmdi ol 59) vekīlge anıt içürmek yokdur. Eger 60) ol vekīl ıkrār idse kendüyi vekīl id- 61)gen ol kişini berı idgenine ol vaktın 62) ol vekīlnün ıkrār idgeni lāzım 63) olur. HULĀSA

131b
1) Bir kişi daʿvī iddi bir kişinüñ üstine, eyiddi: Sen 2) fa-
lān kişige żāmın olduñ menüm mālum içün, dise 3) daḫı ol kişi
inkār idse daḫı ol daʿvī idgen 4) kişinüñ danuḳı olmasa. İmdi
ol inkār idgen 5) kişige anıṭ virgeyler. Eger anıṭ içmekden
kaçsa 6) māl ol kişige lāzım olur. Eger anıṭ içse 7) ol daʿvī
idgen kişi kaytar. Mālını ol kişiden 8) alur kim māl anuñ üs-
tinedür. HULĀṢA

9) Bir kişi daʿvī iddi bir kişinüñ üstine, eyiddi: Falān 10)
kişi maña senüñ üstüñde bu ḳadar bu ḳadar māl yüz 11) eyledi,
ketür, ol mālı virgil, didi, daḫı ol 12) kişi inkār iddi daḫı
ol daʿvī idgen kişinüñ 13) danuḳı yokıdı. İmdi ol inkār idgen
kişi 14) anıṭ içgey. Eger anıṭ içmekden kaçsa māl 15) ol inkār
idgen kişige lāzım olur. Eger ol 16) kişi anıṭ içse ol daʿvī
idgen kişi ḳaytar ol 17) mālı ol ḥavāle idgen kişiden alur. ḪU-
LĀSA

18) Bir kişi bir kişiden māl daʿvī iddi daḫı ol 19) daʿvī idgen
kişi danuḳ durḳuzdı. Ol 20) kişinüñ üstine mālı var ıduḳına da-
ḫı ol daʿvī 21) olıngan kişi ḳādıya eyiddi: anıṭ virgil uşbu
daʿvī 22) idgen kişige daʿvī idgeni ḥaḳ ıduḳına didi. İmdi 23)
ḳādī ol daʿvī idgen kişige anıṭ virmegey. ḪULĀṢA

24) Bir kişi bir kişiden māl daʿvī iddi daḫı ol 25) daʿvī idgen
kişi danuḳ durḳuzdı ol kişinüñ 26) üstine mālı var ıduḳına daḫı
ol daʿvī olıngan kişi 27) ḳādıya eyiddi: Uşbu daʿvī idgen kişige
anıṭ virgil 28) anıṭ içsün danuḳları ḥaḳ danuḳlıḳ virgenine 29)
didi. İmdi ḳādī ol daʿvī idgen kişige anıṭ vir- 30)megey.ḪULĀṢA

31) Bir kişi bir kişinüñ üstine māl daʿvī idse 32) daḫı ol daʿ-
vī ıdgen kişi danuḳ durḳuz- 33)sa daḫı ol daʿvī olıngan kişi da-
nuḳlarğa 34) eyidse siz anıṭ içün kim ḥaḳ danuḳlıḳ 35) virgenü-
nüzge, dise. İmdi ol danuḳlarga 36) anıṭ virmegeyler. ḪULĀṢA

37) Kaçan bir kişi da'vī idse bir kişinüñ üstine 38) eyidse: Sen maña "yā fāsık didüñ" dise, ya da'vī 39) idse, eyidse: Sen maña "yā zındīk" didüñ, dise, ya 40) da'vī idse, eyidse: Sen maña "yā Kāfir" didüñ 41) dise ya da'vī idse, eyidse: Sen maña "yā 42) munāfık" didüñ, dise, ya da'vī idse: Sen maña 43) "yā fācir" didüñ, dise, ya kul kişi da'vī 44) idse, eyidse: Sen maña "yā zānī" didün, dise, 45) ya bir kişi bir kişinüñ üstine bir neme da'vī id- 46)se ol nemelerden kim ol nemeler birle diyen 47) kişige ta'zīr vācıb olur dahı ol da'vī 48) olıngan kişi inkār idse dahı ol da'vī idgen 49) kişi anıt virmek izdese, inkār idgen kişige. İmdi 50) ol inkār idgen kişi anıt içgey hāsıl üstine 51) üstine eyidgey anıt içgen kişi billahi yokdur uşbu 52) da'vī idgen kişinüñ menüm üstüme uşbu da'vī 53) idgeni hak digey. Uşda hāsıl üstine anıt içmekün 54) sūreti budur ol kişi sebeb üstine anıt içmegey 55) sebeb üstine anıt içmekün sūreti budur kim billahi 56) men saña "yā fāsık" ya "yā zındīk" ya "yā kāfir" dimedüm, 57) digey. Meselā imdi ol da'vī olıngan kişi hāsıl 58) üstine anıt içse ol kişi kurtuldı. Eger 59) anıt içmekden kaçsa ol kişige ta'zīr 60) lāzım olur. HULĀSA

132a

1) Bir kişi da'vī idse bir kişinüñ üstine, eyidse: 2) Sen meni çabakladuñ senüñ üstüñe ta'zīr vācıb 3) oldı, dise, ya bir kişi da'vī idse bir kişinüñ 4) üstine, eyidse: Sen meni urduñ. Senüñ üstüñe ta'zīr 5)vācıb oldı, dise dahı ol da'vī olıngan kişi inkār 6) idse dahı ol da'vī idgen kişi ol inkār idgen 7) kişige anıt içürmek izdese. İmdi ol inkār id- 8)gen kişi sebeb üstine anıt içmegey, eyidmegey billahi 9) men bu da'vī idgen kişini urmadım, dimegey. Bel kim 10) ol da'vī olıngan kişi hāsıl üstine anıt içgey 11) eyidgey billahi uşbu da'vī idgen kişinüñ menüm 12) üstüme uşbu da'vī idgeni hak yokdur, digey 13) Eger ol inkār idgen kişi hāsıl üstine anıt 14) içse kurtuldı. Eger anıt içmekden kaçsa ol 15) kişige ta'zīr lāzım olur. HULĀSA

16) Bir kişi daʿvī iddi bir kişinüñ üstine sen menüm 17) ṭonu-
mı yırtuñ didi, daḫı ol daʿvī idgen kişi 18) ol ṭonı ḳāḍī ḳatı-
na ḥāżır iddi ol daʿvī olınġan 19) kişi birle daḫı ol daʿvī o-
lınġan kişi inkār iddi 20) daḫı ol daʿvī idgen kişi anıṭ içür-
mek izdedi 21) ol daʿvī olınġan kişige. İmdi ḳāḍī ol inkār 22)
idgen kişige sebeb üstine anıṭ virmegey, eyidmegey 23) ḳāḍī ol
inkār idgen kişige eyidgil. Vallahi men uşbu 24) kişinüñ ṭonını
yırtmadum, dimegey. Anuñ içün kim 25) olġay kim ol kişi kişinüñ
ṭonını yırtımış olġay 26) daḫı ol ṭonı yırtılġan kişi berī id-
miş olġay. Ol 27) yırtan kişini. Bel kim ol kişi anıṭ içgey, e-
yidgey billahi 28) uşbu kişinüñ menüm üstüme uşbu daʿvī idgeni
ḥaḳ 29) yoḳdur digey. ḪULĀṢA

30) Bir kişi daʿvī iddi bir kişinüñ üstine, eyiddi 31) uşbu se-
nüñ elüñdeki ḳırnaḳ menümdür, didi, 32) daḫı ol daʿvī olınġan
kişi eyiddi: Bu ḳırnaḳı 33) menüm ḳatumda falān kişi vediʿat ḳo-
dı, didi. 34) daḫı ol daʿvī idgen kişi eyiddi ol falān 35) kişi
bu ḳırnaḳı senüñ ḳatuñda vedi'at ḳoduḳından 36) ṣoñra saña ṣatdı,
didi, ya eyiddi, saña 37) bagışladı, didi daḫı ol daʿvī olınġan
kişi 38) inkār iddi ol vedi'at ḳoyan kişi vedi'at 39) ḳoduḳın-
dan ṣoñra kendüye ol ḳırnaḳı bagışlaġanına, 40) ya ṣatġanına. İm-
di ol kişi anıṭ içgey 41) eyidgey: Billahi ol vediʿat ḳoyan kişi
42) bu ḳırnaḳı maña ṣatmadı daḫı maña bagışlamadı 43) digey. ḪU-
LĀṢA

44) Ḳaçan bir kişi ṭavar ṣatsa daḫı ol ṭavar 45) ṣatan kişi ıḳ-
rār idse, eyidse: Men ol 46) ṣatġanım ṭavaruñ bahāsını ḳabuż id-
düm, 47) dise daḫı ol ṣatan kişi ıḳrār idgen- 48)den ṣoñra in-
kār idse, eyidse: Men ol 49) ṭavarnuñ bahāsını ḳabuż idmedüm, di-
se 50) daḫı ol ṣatan kişi anıṭ virmek izdese 51) ol ṣatun alġan
kişige. İmdi ol ṣatun 52) alġan kişi İmām Ebū Yūsuf ḳatında anıṭ
53) içer. Ebū Ḥanīfa daḫı İmām Muḥammad ḳatında anıṭ 54) içmez.
Rivāyet olındı İmām Muḥammad'dan 55) kim ol İmām Muḥammad ḳayıt-
dı. İmām Ebū Yūsuf- 56)nuñ ḳavlına. İmām Serḫasī eyiddi. Iḥtıyāṭ
57) Ebū Yūsuf ḳavlını almaḳdadur, didi. ḪULĀṢA

1) Bir kişi ıķrār iddi evini ṣatġanına dahı ıķrār 2) idgenden soñra ol ıķrār idgen kişi eyiddi: 3) Men ıķrār iddüm evümi ṣatġanuma velakin men evümi 4) ṣatmadum ıdı, didi, dahı ol ṣatan kişi anıt vir--5)mek izdedi ol ṣatun alġan kişige. İmdi ol 6) ṣatun alġan kişi İmām Ebū Yūsuf ķatında anıt içer. 7) Ammā İ--mām Ebū Ḥanīfa ķatında dahı İmām Muḥammad ķatında 8) anıt içmez. Rivāyet olındı İmām Muḥammad'dan kim 9) ol İmām Muḥammad ķayıtdı İmām Ebū Yūsuf'nuñ 10) ķavlına. İmām Serḫasī eyiddi: Iḥtıyaṭ Ebū Yūsuf--11)nuñ ķavlını dutmaķdadur, didi. HULĀṢA

12) Ķaçan ṭavarı ṣatun alġan kişi ıķrār idse, eyidse 13) men ṣatun alduķum ṭavarı ķabuż iddüm, dise dahı 14) mundan soñra ol ṣatun alġan kişi eyidse: Men 15) ol ṣatun alduķum ṭavarı ķabuż idmedüm, dise 16) dahı ol ṣatun alġan kişi anıt virmek izdese ol 17) ṣatan kişige. İmdi ol ṣatan kişi İmām Ebū Yūsuf 18) ķatında anıt içer. Ammā İmām Ebū Ḥanīfa ķatında dahı İmām 19) Muḥammad ķatında anıt içmez. İmām Muḥammad'dan rivāyet 20) olındı kim ol İmām Muḥammad ķayıtdı İmām Ebū Yūsuf--21)nuñ ķavlına İmām Serḫa--sī eyiddi: Ebū Yūsuf ķavlını 22) almaķda ıḥtıyāṭ vardur, didi. HULĀṢA

23) Ķaçan bir kişi ıķrār idse boruç aldukına dahı ol 24) borça aḫça alġan kişi eyidse: Men ıķrār iddüm borça 25) aḫça alduķuma. Velakin men ol aḫçayı almadum, dise 26) dahı ol boruçlu kişi a--nıt virmek izdese ol boruçnuñ 27) eyesine. İmdi İmām Ebū Yūsuf-nuñ ķatında ol boruçnuñ 28) eyesi anıt içer. Ammā İmām Muḥammad ķatında dahı İmām 29) Ebū Ḥanīfa ķatında ol boruçnuñ eyesi anıt içmez. İmām 30) Muḥammad'dan rivāyet olındı kim ol İmām Muḥammad ķayıtdı İmām Ebū Yūsuf ķavlına İmām Serḫasī eyiddi: İḥtıyāṭ Ebū Yūsuf ķavlını dutmaķdadur, didi. HULĀṢA

31) Ķaçan bir nemeni baġışlayan kişi eyidse 32) men ıķrār iddüm bu ṭavarı baġışladuķuma. 33) Velakin men bu ṭavarı baġışlamadum ıdı 34), dise dahı ol ṭavarı baġışlaġan kişi 35) anıt vir-

mek izdese bahşīş 36) alġan kişige. İmdi İmām Ebū Yūsuf 37) katında ol bahşīş alġan kişi anıt içer. 38) Ammā İmām Ebū Hanīfa katında dahı İmām 39) Muhammad katında ol bahşīş alġan kişi 40) anıt içmez. İmām Muhammad İmām Ebū Yūsuf 41) kavlına kayıtganı rivāyet olındı. İmām 42) Serhasī eyitdi: Ihtıyāt İmām Ebū Yūsuf 43) kavlını dutmakdadur, didi. HULĀSA

44) Kaçan bir kişi tavarını satġandan sonra ıkrār 45) idse,, eyidse: Men bu tavarun bahāsını 46) kabuż iddüm, dise, dahı mundan sonra 47) ol satan kişi eyidse: Men ol 48) tavarun bahāsını kabuż idmedüm, dise 49) dahı ol tavar satġan kişi danuk- 50)lar durkuzsa ol tavarun bahā- 51)sını kabuż idmegenine. Imdi tavar 52) satan kişinün danukları işidilmez, 53) barçalar katında. HULĀSA

54) Dörüt mes'elede kişige anıt içürür hasım 55) izdemiz dahı İmām Ebū Yūsuf. Ammā 56) İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Muhammad 57) anıt virmez. Hattā anıt virgil, dimeyince. HULĀSA

133a

1) Kaçan bir kişi satun alduķı tavarı ʿayıbı çıkduķı 2) içün kaytarsa. İmdi İmām Ebū Yūsuf katında ol 3) kaytarġan kişige anıt virürler. ʿayıbı birle rāżī olma- 4)dukına. Egerçi kim hasım izdemese dahı eydür anıt içüben 5) billahi men bu tavarġa rāżī olmadum ʿayıbı birle, dir. Ammā 6) İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Muhammad katında eger hasım 7) izdese anıt virür. Eger izdemese anıt virmez. HULĀSA

8) Kaçan şufʿa dutan kişi eyidse: Men şufʿa dutdum, 9) dise. Imdi İmām Ebū Yūsuf katında ol şufʿa dutan 10) kişige anıt virür. kādī ol şufʿa dutan kişi anıt içüben 11) eydür. Billahi men bu şufʿamı bātıl idmedüm, dir. Kerekise 12) bu anıt virmeki hasım izdesün, kerekise izdemesün. 13) Uşbu eyidgenüm İmām Ebū Yūsuf kavlıdur. Ammā İmām 14) Ebū Hanīfa katında dahı İmām Muhammad katında eger hasım 15) izdese anıt virilür. Eger izdemese

virilmez. ḪULĀṢA

16) Ḳaçan bir ḫatun nafaḳasını izdese. İmdi ol ḫatun ḳāḍī 17) anıṭ virür. Ol ḫatun anıṭ içer. Eydür: Billahi erüm meni 18) boşamadı dahı erüm menüm ḳatumda nafaḳa ḳomadı 19) dahı erüm maña nafaḳa virmedi, dir. Kerekise ḫaṣım 20) ol ḫatunuñ anıṭ içdükini izdesün, kerekise iz- 21)demesün. Uşbu eyidgenüm Ebū Yūsuf ḳatındadur. Ammā 22) İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında dahı İmām Muḥammad ḳatında eger 23) ḫaṣım izdese ol ḫatun anıṭ içer. Eger izdemese 24) anıṭ içmez. ḪULĀṢA

25) Ḳaçan bir kişi daʿvī idse, eyidse bir kişige: Uşbu sen 26) mālik oldukuñ ṭavar menümdür. Ol kişiden kim sen bu ṭavarı 27) alduñ. Bu ṭavar ol kişinüñ degüldür, dise dahı ol kişi 28) daʿvī idse. İmdi ḳāḍī ol kişige anıṭ virür. Ol kişi anıṭ içer, eydür: Billahi men bu ṭavarı ṣatmadum dahı bagışlamadum, dir. Kerekise ḫaṣım izde- 29)sün ol kişi anıṭ içgenini, kerekise iz- 30)demesün. Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Yūsuf 31) kavlıdur. Ammā İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında dahı 32) İmām Muḥammad ḳatında eger ḫaṣım izdese 33) anıṭ virilür. Eger izdemese anıṭ virilmez. ḪULĀṢA

34) Ḳaçan bir kişi daʿvī idse, eyidse menüm şol 35) falan ölgen kişinüñ üstine bu ḳadar bu ḳadar 36) mālum vardur, dise. İmdi ḳāḍī ol daʿvī 37) idgen kişige anıṭ virür hīç ol ölgen 38) kişinüñ vaṣīsı anıṭ içsün diyüp ızdemedin 39) dahı uşbu eyidgenüm mes'ele barçalar 40) ḳatındadur. İmdi ol daʿvī idgen 41) kişige anıṭ virmekün ṣūreti budur 42) kim ḳāḍī ol kişige anıṭ virür ol 43) kişi eydür: Billahi ol ölgen boruçlu 44) kişiden borçumı almadum dahı hīç 45) kişi ol ölgen kişinüñ borçını maña 46) ol ölgen kişi içün ödemedi dahı 47) hīç kişi ol borçı menüm içün menüm 48) buyruḳum birle ḳabuż idmedi dahı men 49) ol ölgen kişini ol boruçdan berī 50) idmedüm dahı ol borçuñ hīç nemesinden 51) ol kişini berī idmedüm, didi dahı ol 52) borçuñ ne birezini ne barçasını kimseye yüz 53) idmedüm dahı ol borçuñ birezi içün 54) ya barçası içün menüm ḳatumda rehin 55) yoḳdur diyü uşbu nemeler

içün ḳādī 56) ol kişige anıṭ virgey. vaṣī izdemezden 57) burun. ḪULĀṢA

133b

1) Bir kişi māl daʿvī iddi bir kişinüñ üstine dahı 2) ol daʿvī idgen kişi danuḳ durḳuzdı dahı 3) ḳāḍī ol daʿvī idgen kişige ol daʿvī idgeni mālı 4) hüküm iddi virdi dahı ol daʿvī idgen kişi ol 5) mālı aldı dahı ol daʿvī olıngan kişi mundan soñra 6) döndi dahı daʿvī iddi ol daʿvī idgen kişi üstine 7) māl daʿvī iddi. İmdi ol vaḳtın ol daʿvī idgen 8) kişige sorġaylar, eyidgeyler ne daʿvī idersin 9) ḳanḳı mālı daʿvī idersin, digeyler. Eger ol 10) kişi eyidse ol mālı daʿvī ider men kim ḳāḍī menden 11) aldı dahı muña virdi, dise, ol vaḳtın, ol ikisinüñ 12) arasında çekişmek yokdur. Anuñ içün kim ḳāḍī 13) ol mālı hüküm iddi, kiddi. Eger ol kişi eyidse 14) men bu kişiden özge māl daʿvī ider men, dise. İmdi 15) ol özge başına daʿvīdur. ḪULĀṢA

16) Fetāvā-yı Ṣuġra içinde eyiddi: Ṭalāḳa anıṭ virmekliki 17) dahı ʿatāḳa anıṭ virmekliki dahı ḳatı anıṭ virmek- 18)liki bizim köp şıyıhlarımız cāyız dutmadılar 19) didi. Eger kişi muhtāc olsa munuñ kibi anıṭ virmeke 20) ol vaḳtın, ol anıṭ virmeklik ḳādıyadur, tilese 21) anıṭ virsün, tilese virmesün, didi. ḪULĀṢA

22) Eger bir kişige ḳāḍī eyidse ṭalāḳa anıṭ içgil 23) dise dahı ol kişi anıṭ içmekden kaçsa dahı 24) ol kişi ṭalāḳa anıṭ içmekden kaçdukından ötürü ḳāḍī 25) ol kişinüñ üstine ol mālı hüküm idse. İmdi 26) ol ḳādīnuñ hükmi keçmez. ḪULĀṢA

27) Bir ḫatun daʿvī iddi erinüñ üstine eyiddi: Sen 28) meni bir rec'ī ṭalāḳ boşaduñ, didi. İmdi ol 29) ḫatunnuñ eri anıṭ içgey, eyidgey. Billahi ol 30) ḫatun uşbu sāʿatde menden boş degüldür, digey. ḪULĀṢA

31) Kaçan bir hatun daʿvī idse erine 32) eyidse: Sen meni üç talāk boşadun 33) dise. İmdi zāhır rivāyet budur kim 34) ol er anıt içgey, eyidgey: Ol hatun 35) menden bāyın degüldür. Üç talāk birle 36) uşbu sāʿatde digey. Nitekim hatun daʿvī 37) idgeni kibi. Tilese ol er anıt içgey 38) eyidgey: Billahi men üç talāk boşamadum 39) uşbu hatunı uşbu nikāh içre kim 40) uşbu hatun daʿvī ider digey. 41) Ol er anıt içüp eyidmegey. Billahi men 42) bu hatunı üç talāk boşamadum 43) dimegey. HULĀSA

44) Bir kişi bir kırnakı ġasıb iddi dahı ol 45) ġasıb idgen kişi ol kırnakı ġāyib iddi 46) dahı ol kişi kim andan kırnak ġasıb olındı 47) danuk durkuzdı kim ol da- 48)nuklar danuklık virdiler 49) eyiddiler: Biz danukuz kim uşbu 50) kişi uşbu kişiden bir kırnak ġasıb 51) iddi, didiler. İmdi ol vaktın, 52) kadī ol ġasıb idgen kişini habüs--53)legey. Hattā ol kırnakı ketürinçe 54) dahı eyesine virinçe. İmdi bel kim 55) uşbu daʿvī sahīhdur. Egerçi 56) kim bu daʿvī mechūldur. HULĀSA

134a

1) Kaçan bir kişi daʿvī idse, eyidse: Uşbu kişi 2) menüm kulumı ġasıb iddi. Ol kul uşbu ġasıb 3) idgen kişinüñ elindedür, dise. İmdi dahı ol 4) daʿvī idgen kişi munuñ üstine danuk durkuz- 5)sa ol ġasıb idgeni kul anuñ elinde idükine dahı 6) danuklar danuklık virdükinden sonra 7) kadī ol ġasıb idgen kişini habüslegey. Hattā 8_ ol kulı ketürinçe kaçan habusladukından sonra 9) bir zamān keçse ol kişi ol kulı ketürmese 10) dahı ol habüslengen kişi eyidse ol kula menüm 11) küçüm yitmez dise, ya ol habüslengen kişi 12) eyidse: Ol kul helāk oldı, dise. İmdi ol 13) vaktın, ol kadī küygey ol kadar müddet kim 14) ol kadīnuñ köñli tolenür. İmdi ol 15) kadī küydükinden sonra eger kadīnuñ 16) köñline düşse kim bu ġasıb idgen kişi didüki 17) söz içre dogrudur diyü dahı danuklar ol 18) kulnuñ kımatini beyān idmiş olsalar danuk- 19)lık virgenleri içre. İmdi ol vaktın, kadī 20) hüküm idgey ol ġasıb idgen kişinüñ üstine 21) ol kulnuñ kımati-

ni virgil diyü kul eyesine 22) eger danuklar danuklık virdükleri 23) içre ol kulnuñ kīmatini beyān idmemiş olsa- 24)lar ol vaktın, ol kuluñ kīmatini ne kadar ıdukı 25) içre sözi ol gasıb idgen kişinüñ sozidür. 26) Eger ol gasıb idgen kişige anıt virmek izdeseler 27) ol kuluñ kīmati içre ne kadar ıdukında dahı ol 28) gasıb idgen kişi anıt içmekden kaçsa ol gasıb 29) idgen kişi ol kuluñ kīmatini virse kul eyesine ol 30) kul eyesinüñ sözi birle dahı menden soñra ol 31) kul bulınsa imdi ol kul ol gasıb idgen 32) kişinüñdür. Kul eyesinün degüldür. Eger ol 33) kulı gasıb idgen kişi ol kul eyesi ol kulnuñ bahāsını alsa ol gasıb idgen kişiden ol gasıb idgen kişinüñ sözi birle 35) dahı mundan soñra ol kul bulınsa 36) imdi ol vaktın, ol kulnuñ hōcā- 37()sı tileklidür. Tilese rāzī olsun 38) ol kīmata kim aldı ıdı ol gasıb id- 39)gen kişiden ol kulı gasıb idgen 40) kişige kosun, tilese ol aldukı kīmati 41) kaytarsun ol gasıb idgen kişige dahı 42) ol kulı alsun. HULĀSA

43) Satun almaka inkār idgen kişi satun 44) almadum diyü anıt içmez. Bel kim eydür 45) billahi uşbu kişinüñ menüm kıbālumda yokdur 46) uşbu da'vī idgeni neme digey. HULĀSA

47) Vedi'at inkār idgen kişi billahi men 48) vedi'at almadum diyü anıt içmegey. Bel 49) kim eyidgey billahi uşbu kişinüñ menüm 50) kıbalumda yokdur uşbu da'vī idgeni 51) neme digey. HULĀSA

52) 'ārıyete algan kişi inkār idgende anıt 53) içgen kişi billahi 'ārıyete almadum diyü 54) anıt içmegey. Bel kim eyidgey Billahi uşbu 55) kişinüñ menüm kıbalumda yokdur. Uşbu 56) da'vī idgen neme digey. HULĀSA

57() İcārete algan kişi inkār idgende billahi 58) men icārete almadum diyü anıt içmegey. 54) Bel kim eyidgey billahi kişinüñ menüm 60) kıbalumda yokdur uşbu da'vī idgeni 61) neme digey. HULĀSA

134b

1) Kaçan bir kişi daᶜvī idse, eyidse: Uşbu ṭavarı 2) men senden ṣatun aldum dahı bahāsını saña vir- 3)düm, dise dahı ṣatan kişi inkār idse. İmdi 4) ol ṣatan kişi billahi men bu ṭavarı saña ṣatmadum 5) diyü anıṭ içmez. Bel kim eydür: Billahi uşbu kişinüñ 6) yoḳdur menüm ḳıbalumda uşbu daᶜvī idgeni 7) neme dir. HULĀSA

8) Kaçan bir kişi daᶜvī idse eyidse: Uşbu ṭavarı 9) men senden ṣatun aldum dahı bahāsını men saña 10) virmedüm henüz dise dahı ol ṣatan kişi inkār 11) idse ṣatuġa ol vaḳtın, ḳāḍī ol ṣatun alġan 12) kişige eydür. Ol ṭavarnuñ bahāsını ḥāżır 13) idgil,dir. Ḳaçan ol ṣatun alġan kişi ol 14) ṭavaruñ bahāsını ḳāḍī ḳatına ḥāżır idse, ol 15) vaḳtın ḳāḍī ol satmaḳa inkār idgen kişige 16) anıṭ virür. Ol kişi anıṭ içüp eydür. Billahi menüm 17) üstüme uşbu bahāyı ḳabuż idüp uşbu ḳulı uşbu 18) kişige teslīm idmek lāzım degüldür. Uşbu yön- 19)den kim uşbu kişi daᶜvī ider digey. HULĀSA

20) Kaçan bir kişi daᶜvī idse uşbu kişi menüm ḳulumı 21) ġaṣıb iddi dahı ol ḳulum uşbu kişinüñ elinde 22) helāk oldı, dise, ya eyidse uşbu kişi menüm ḳulumı 23) ġaṣıb iddi. Men bilmezdim ol ḳulum uşbu kişinüñ elinde 24) helākim oldı ya durup mı durur dise. Imdi uşbu evvelki helāk 25) oldı didüki mes'elede ol daᶜvī idgen kişinüñ da'vısı ṣaḥīḥ 26) olmaḳınuñ şarṭı oldur kim ol daᶜvī idgen 27) kişi ol ġaṣıb olınġan ḳuluñ ḳīmatini dahı eyidgey. 28) ne ḳadar ıduḳını barça rivāyetler içre ittıfāḳdur. 29) Kaçan ol daᶜvī idgen kişi ol ḳuluñ ḳīmatini belgülü idse ne ḳadar ıduḳını ol vaḳtın, ol ġaṣıb idgen kişi inkār idgende anıṭ içer 30) eydür. Billahi yoḳdur menüm üstüme uşbu 31) kulun bahası kim bu ḳadar bu ḳadardur, dahı 32) bu ḳuluñ bahāsından menüm üstüme hīç 33) neme yoḳdur digey. Ammā ikinçi mes'elede 34) ikinçi mes'ele didükümüz oldur kim 35) ḳaçan bir kişi daᶜvī idse, eyidse: Uşbu 36) kişi menüm ḳulumı ġaṣıb iddi. Velakin 37) men

bilmezin ol kulum helākim oldı 38) ya durup mı durur, dise dahı ol gāṣıb idgen 39) kişi inkār idse. İmdi ol gāṣıb idgen 40) kişi anıt içgey, eyidgey: Billahi yokdur 41) uşbu da'vī idgen kişinün menüm elümde 42) uşbu didüki kul uşbu da'vī idgeni 43) yönden dahı bu kuldan menüm elümde 44) hiç neme yokdur dahı uşbu da'vī 45) idgen kişinün menüm kıbalumda dahı 46) menüm üstümde uşbu da'vī idgeni 47) kul yokdur dahı ol kulun kīmeti 48) yokdur dahı ol kulun kīmetinden 49) neme yokdur digey. Ẓāhır rivāyet 50) uşbudur. Kerekise ol da'vī idgen 51) kişi gāṣıb iddi diyü da'vī idsün, 52) kerekise gāṣıb da'vī idmesün. İmām 53) Ebū Yūsufdan rivāyet olındı kim 54) eger da'vī idgen kişi gāṣıb iddün 55) diyü da'vī idse, ol vaktın, anıt içen 56) kişi eydür: Billahi men gāṣıb idmedüm 57) dir. ḪULĀṢA

135a

1) Kefīl olmaka inkār idgen kişi anıt içgey, eyid- 2)gey: Billahi yokdur menüm üstümde uşbu kişinün 3) kefīlliki digey. Ammā Ebū Yūsuf kavlınun kıyāsı 4) üstine ol kişi anıt içer, eydür: Billahi men kefīl olma- 5)dum, dir. ḪULĀṢA

6) Ḫaṣṣāfnun Edeb-i Ḳadı kitābında eyiddi: Bir kişi 7) da'vī iddi bir kişinün üstine, eyiddi: Sen menüm 8) tonumı yırtun didi, dahı ol tonı yırtılgan 9) kişi tonını kādī katına ḥāżır iddi dahı ol da'vī 10) olıngan kişi inkār iddi. İmdi ol inkār 11) idgen kişi billahi men bu tonı yırtamadum, dimegey 12) Velakin kādī ol tona bakgay. Eger ol tonun 13) yırtukı az ise ḥattā vācıb olsa yırtan kişige 14) ol yırtuk eksilidgenini ödemeklik ol 15) vaktın ol tonı kīmete dutarlar. Ṣaḥīḥ iken 16) ne kadarga degir dahı yırtılmışla ne kadarga degir 17) dahı ol yırtılmış iken kīmeti ne kadar eksilidse 18) ol yırtılmaduk bahāsından ol kadarı zamān 19) çekdürürler ol yırtan kişige. Ammā kaçan ol 20) yırtan kişige anıt virseler ol yırtan kişi anıt 21) içer, eydür: Billahi yokdur menüm üstüme uşbu 22) kişinün uşbu kadar ahçası kim da'vī ider 23) dahı bu kadar ahçadan eksük dahı yokdur, digey 24) Eger

ol yırtılmış ṭon ḫāzır degül ise ol 25) vaḳtın ḳādī ol ṭon e-yesine lāzım idgey,, eyidgey: 26) Sen ol ṭonuñ ḳīmetini beyān idgil daḫı ol yırtıl--27)maḳ ne ḳadar aḫça eksiliddi. Ol ṭo-nundan anı 28) daḫı beyān idgil, digey. Andan ṣoñra ḳādī ol 29) ṭonı yırtana anıt virgey. Ol ṭonı yırtan anıṭ içgey 30) eyidgey: billahi menüm üstüme yoḳdur. Uşbu kişinüñ uşbu ḳadar aḫçası kim daᶜvī ider daḫı bu ḳadar aḫçadan eksük daḫı yoḳdur digey. İmdi sen 31) uşda bildüñ ṭon yırtılmaḳ mes'elesini 32) imdi bir kişi bir kişinüñ dıvārını 33) yıḳmaḳ daḫı ṭon yırtmaḳ mes'elesi kibidür 34) daḫı bir kişi bir kişinüñ ḳumāşını fā-sid 35) idmeklik ṭon yırıtmaḳ mes'elesi 36) kibidür daḫı bir kişi bir kişinüñ bir 37) ḳoyununı buğazlamaḳ ya bir ṭavarını 38) buğazlamaḳ ṭon yırtmaḳ mes'elesi 39) kibidür. ḪULĀṢA

40) Bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine 41) eyidse sen maña yā fāsıḳ,didüñ dise,,ya 42) eyidse: Sen maña yā zındīḳ,didüñ 43) dise, ya eyidse: Sen maña yā kāfir 44) didüñ dise, ya eyid-se, sen maña 45) yā münāfıḳ didüñ, dise, ya eyidse, 46) sen ma-ña yā fācir didüñ, dise, ya 47) ol kişi bir neme daᶜvī idse kim 48) ol nemeni diyen kişige taᶜzīr vācıb 49) olur. İmdi ḳādī uş-bu mes'elelerde 50) munlarnı diyen kişige anıṭ virgey, 51) e-yidgey. Ol anıṭ içen kişi billahi 52) yoḳdur uşbu daᶜvī idgen ki-şi- 53)nüñ menüm üstüme {uşbu} uşbu daᶜvī 54) idgeni ḥaḳ digey. Ol kişi anıṭ 55) içüp eyidmegey. Billahi men bu sözi 56) dime-düm, dimegey. ḪULĀṢA

135b

1) Eger bir kişi daᶜvī idse bir kişinün üstine 2) eyidse: Sen menüm dıvārum üstine ağaç ḳoduñ,,dise 3) ya daᶜvī idse, eyid-se: Sen menüm ṭamunuñ üstine 4) su aḳıdduñ, dise, ya sen menüm ṭamum üstine 5) oluḳ aḳıdduñ, dise, ya sen menüm evüm içine 6) oluḳ aḳıdduñ,,dise,ya sen menüm dıvārum 7) üstine ᶜımāret yap-duñ, dise, ya sen menüm 8) yirüm içine murdār olmış ṭavar bı-raḳduñ,,dise, 10) ya ol kişi bir neme daᶜvī idse kim ol nemeden 11) ol kişinüñ birine zıyān vardur, fesād vardur 12) daḫı vā-cıbdur ol yir eyesine ol nemeni kidermek 13) ol kendünüñ mil-

kinden. imdi ol da'vī olıngan 14) kişi anıt içer. asıl fi'il üstine, asıl fi'il üstine 15) anıt içmekün sūreti budur kim ol da'vī olıngan 16) kişi anıt içer, eydür: Billahi men bu işi işlemedüm, 17) digey. HULĀSA

18) Bir kişi bir kişiden bir kırnak satun aldı dahı ol 19) satun algan kişi kırnakı kabuż iddi satan kişi kırnak 20) bahāsını kabuż iddi. Andan sonra ol kırnakı satun 21) algan kişi kırnakun 'ayıbı çıkdı, didi, dahı kırnakı satan 22) kişi inkār iddi ol kırnakun 'ayıbı var idukına dahı 23) ol kırnakun eyesine anıt virmek izdediler dahı ol 24) kırnakı satan kişi anıt içmekden kaçdı dahı ol 25) kırnakı eyesine kaytardılar dahı ol kırnak eyesi 26) aldukından sonra da'vī iddi. Ol satun algan 27) kişinün üstine eyiddi: Sen maña kırnakumı yüklü kaytar- 28) duñ, didi. Eger satun algan kişi ıkrār idse ol 29) kırnak yüklü idükine, ol vaktın, ol kırnak lāzım olur 30) ol satun algan kişige dahı ol kırnakı satan kişi 31) zamān çeker ol kırnakı satun algan kişige ol kır--32)nakun ol evvelki 'ayıbı eksilidgenini. Eger ol satun algan kişi inkār idse eyidse bu kırnak yüklü degüldür, dise dahı ol vaktın, ol kırnakı 33) hatun kişilerge körgüzgeyler. Eger 34) hatun kişiler ol kırnakı yüklü diseler, 35) ol vaktın, ol satun algan kişi anıt içer, 36) eydür: Billahi uşbu kırnak menüm katumda 37) yüklü olmadı, digey. Eger ol satun 38) algan kişi anıt içse çekişmek kesildi, 39) kiddi. Eger ol satun algan kişi anıt 40) içmekden kaçsa, ol vaktın, ol satan 41) kişi tileklidür. Tilese ol kırnakı kendü katında 42) dutsun, tilese ol satun algan kişige 43) ol kırnakı kaytarsun, ol evvelki 'ayıb 44) eksilidgeni birle. Eger kendü katında dutsa 45) kendünün üstine hiç neme yokdur. HULĀSA

46) Kaçan bir kişi da'vī idse bir kişinün üstine menüm 47) sende yüz ahçam vardur, dise dahı ol da'vī 48) olıngan kişinün ol da'vī idgen kişi katında 49) rehin komış olsa dahı ol da'vī olıngan kişi 50) koruksa. Eger kendü yüz ahçaya kadar ıkrār idecek olsa 51) ol yüz ahça da'vī idgen kişi ol rehinge 52) inkār idgey diyü. imdi kerekdür kim 53) ol boruçlu kişi kādıya eyid-

gey, ṣorġıl uşbu 54) aḫça izdeyen kişiden eyidgil uşbu izdedi- kün̄ 55) yüz aḫça birle rehin var mıdur, ya yoḳ 56)mıdur? digil di dahı ḳāḍī ol yüz aḫça 57) izdeyen kişiden ṣorġay. Eger ol kişi ıḳrār 58) idse ḳāḍī aña buyurġay rehini ḥāżır idgil dahı 59) yüz aḫçaġı alġıl,,digey. Eger rehine inkār 60) idse ol dahı ol yüz aḫçaya inkār idgey. 61) Eger anıṭ virse yüz aḫçaya inkār idgen kişige ol 62) dahı anıṭ içgey, eyidgey: Billahi yoḳdur falān kişi--63)nüñ menüm üstüme ol yüz aḫçası kim rehin olmaġay. 64) Ol yüz aḫça birle ol falān kişinüñ ḳatında 65) digey. ḪU- LĀṢA

136a

1) Bir kişi daʿvī iddi bir kişiden, eyıddi: Menüm 2) senüñ atañ üstine miñ aḫçam vardur,,didi. 3) dahı senüñ atañ öldi. Senüñ elüñde malı ḳaldı 4) ketür ol borçını ödegil,didi. Imdi ḳāḍī ṣorġay 5) eyidgey: Atañ öldi mi? digey. Eger ol kişinüñ oglı 6) atası öldükine ıḳrār idse dahı ol kişige borçı var 7) ıduḳına ıḳrār idse. Imdi ol vaḳtın, ol kişi ol 8) miñ aḫçasını ol ıḳrār idgen oġlınuñ ülüşinden 9) alġay özge vereṣeden alma- ġay. Eger ol ölgen 10) kişinüñ oglı atası öldükine ıḳrār idse velakin atasınuñ 11) bu kişige miñ aḫça borçı var ıduḳına in- kār idse. İmdi 12) atasınuñ öldükine ıḳrār idgen kişi ol miñ aḫça 13) daʿvī idgen kişinüñ ḫaṣmı olur. Mundan ṣoñra eger 14) ol kişi danuḳ durḳuzsa miñ aḫçası var ıduḳına 15) imdi ol vaḳ- tın, ol kişi ol miñ aḫçayı alur. 16) Ol ölgen kişinün barça te- rekesinden. Velakin ol 17) kişi danuḳ ḍurḳuzduḳından ṣoñra anıṭ içer, eydür: 18) Billahi men ol miñ aḫçadan neme almadum dahı men ol 19) boruçlunı ol miñ aḫçadan beri idmedüm dahı men 20) ol miñ aḫçayı özge kişige ḥavāle idmedüm dahı ol 21) miñ aḫçayı hiç kimse menüm destūrum birle 22) ḳabuż idmedi, digey dahı mundan ṣoñra ol 23) kişi ol miñ aḫçayı ol ölgen kişinüñ barça tereke--24)sinden alġay. ḪULĀṢA

25) Bir kişi öldi; dahı ol ölgen kişinüñ malı borçına 26) yite-

cek kadar kalmadı dahı ol ölgen kişinüñ üstine 27) bir özge kişi dahı da'vī iddi mālum vardur diyü 28) dahı ol da'vī idgen kişi danuk durkuzmakdan 29) 'āciz oldı. İmdi yokdur ol da'vī idgen kişige 30) kim anıt virgey ol ölgen kişinüñ vereselerine 31) dahı ol olgen kişinüñ borçınuñ eyelerine. HULĀSA

32) Bir kişinüñ bir kişi üstinde miñ ahçası 33) var ıdı dahı ol boruçlu kişi ıkrār iddi 34) eyiddi: Falānuñ mende miñ ahçası vardur, 35) didi. Andan soñra inkār iddi, ıkrār 36) idgenine men ıkrār idmedüm, didi. 37) İmdi ol ıkrārına inkār idgen kişi 38) niçük anıt içmek kerekdür anda şıyıh- 39)lar ıhtılāf iddiler. Nasır kim Debbūsī- 40)dur, ol eyiddi: Ol kişi anıt içer, eydür: 41) Billahi men uşbu da'vī idgen kişige miñ ahça 42) ıkrār idmedüm, dir. Ebū'l--Kāsım 43 kim Saffārdur, ol eyiddi: Ol kişi anıt 44) içmesün ıkrār idmedüm diyü, bel kim 45) ol kişi anıt içüp eyidsün. Billahi uşbu kişinüñ 46) mende miñ ahçası yokdur, disün, didi. HULĀSA

47) Şol sağsuz kişi kim anuñ üstine hīç 48) boruç yokdur. Kaçan ıkrār idse, eyidse: 49) Menüm barça mālum falān kişinüñdür, dise 50) ol falān kişi didüki yad kişi ölse. İmdi ol 51) sağsuz kişinün akrār idgeni ol yad 52) kişige sahīhdur, verese cāyız dutmakına 53) ta'allukı yokdur. HULĀSA

54) Şol destūr virilmiş kul kaçan ıkrār 55) idse, eyidse: Uşbu menüm elümdeki 56) falān tavar falān kişinüñdür, dise ol 57) kulnuñ ıkrārı sahīhdur. HULĀSA

136b

1) Kaçan bir müsülmān kişi ıkrār idse falān kişinüñ 2) mende bu kadar bu kadar hamrı vardur dise. İmdi 3) ol kişinüñ ıkrārı sahīhdur, ol kişige, eydür- 4)ler ol ıkrār idgenüñ hamrı ol ıkrār id- 5)genüñ kişige virgil, dirler. HULĀSA

6) Bir tavar kim bir kişinüñ elinde degüldür. Ol 7) kişi kaçan

ıkrār idse,,eyidse: uşbu ṭavar falān 8) kişinündür,,dise. İmdi bu ıkrār ṣaḥīhdür. 9) Egerçi kim ol ṭavar ol ıkrār idgen kişi 10) milkinde degül ise dahı ıkrārı ṣaḥīḥ ḥattā 11) ḳaçan ol ıkrār idgen kişi bir kün ol 12) ṭavarġa mālik olsa, ol ıkrār idgen kişige 13) buyururlar ol ṭavarı virgil, dirler. Ol 14) ıkrār idgenün kişige dirler. ḪULĀṢA

15) Bizim ḳatımızda ġāyıb kişinün üstine ḥüküm idmek 16) cāyız degüldür. illā meger ol ġāyıb kişinün ḫasmı 17) ḥāżır olġay. Ol vaḳtın, ġāyıb üstine ḥüküm idmek 18) cāyızdur. Ammā Şāfi'ī ḳatında ġāyıb kişinün üstine 19) ḥüküm idmek cāyızdur. Kerekise ol ġāyıb kişi 20) içün bir kişi ḫasım olup ḥāżır olsun,,kerekise 21) ḥāżır olmasun. BEDĀYI'

22) Bilgil kim ḳāḍīlıḳnuñ edebleri köpdür 23) İmdi ol edeblerden birisi oldur kim 24) ḳāḍī kerekdür kim fehimlü olġay. İki ḫasım çekişdüki 25) vaḳtın, ya'nī iki ḫasım çeküşdüki vaḳtın, ḳāḍī kılġay 26) ḳulaḳını dahı fehmini dahı köñlini ol iki çekişgen 27) kişinüñ sozinde kılġay. Anuñ içün olġay ḥaḳ 28) ol ḫasımnuñ birisi birle olġay. Ḳaçan ḳāḍī ol ikisinüñ sozin fehim idmese ḥāḳ żāyı' olur, kider. BEDĀYI'

29) Kazanun edeblerinden birisi dahı budur 30) kim kadı kerekdür kim ḥüküm idgeni 31) vakıtda kalakda olmagay. Bel kim sabıt olgay,,dahı 32) sakin olgay. BEDĀYI'

33) Ḳażānuñ edeblerinden birisi dahı bu- 34)dur kim ḳaçan ol ḳāḍīnuñ üstine bir 35) niçe işler cemü' olsa ol vaḳtın, ol 36) ḳāḍīnuñ köñli dar olmaġay. Ḳayġulu 37) olmaġay. Anuñ içün 'Ömer raḍıyallahu- 38) 'anhu Ebī Mūsā kim Eş'arīdür, aña 39) ıyı virgen kitābı içinde eyiddi: Saḳınġıl 40) köñlüñ dar olmaḳından, didi, vaṣıyyet eyledi. BEDĀYI'

42) Ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı 43) oldur kim ol ḳāḍī ḥüküm idgeni 44) vaḳtın kerekdür kim yigürmüş olmaġay. BEDĀYI'

45) ʿÖmer radıyallahu ʿanhu Ebū (Mū)sā kim Eşʿarī 46)dür, ana ıyı virgeni kitābda eyiddi: 47) yigürmekden saklangıl, didi. BEDĀYIʿ

48) Rasūlullah eyiddi; şallallahu ʿaleyhi vesselleme 49) kādī buyruk idmez şol hālda kim 50) ol kādī yigürüpdürür didi.BEDĀYIʿ

51) Kazānun edeblerinden birisi dahı 52) oldur kim kādī hüküm idgeni vaktın, 53) karnı aç olmağay. BEDĀYIʿ

137a

1) Kazanun edeblerinden birisi dahı oldur 2) kim kādī hüküm idgeni vaktın, kerekdür kim susuz 3) olmağay dahı ol kādīnun karnı katı tok olma- 4)ğay. BEDĀYIʿ

5) Kazanun edeblerinden birisi dahı oldur kim 6) kādī yir üstinde yürür iken, ya kādī at 7) üstinde seyir ider iken hüküm idmegey. BEDĀYIʿ

8) Eger kādī bir nemege söylenip durur iken 9) hüküm idse ka-yırmaz. Anun içün söylenmek- 10)lik kādī fikir idmekden kaytar-maz. BEDĀYIʿ

11) Kazanun edeblerinden birisi dahı budur kim 12) ol kādī iki ğarımı berāber idgey oturudmakda 13) ol iki ğarımı dahı ileyinde oturudğay. BEDĀYIʿ

14) Kādī iki ğarımı ikisini dahı sağ yanında oturud- 15)mağay. İkisini dahı sağ yanında oturudmağay. 16) Anun içün kim ikisini dahı sağ yanında oturudsa, 17) ya ikisini dahı şol yanında oturudmış olsa, ikisinden 18) birisini kendüye yavuk oturudmış olur. BEDĀYIʿ

19) Kazanun edeblerinden birisi dahı oldur 20) oldur kim iki

ḫaṣımnuñ birisini ṣaġ 21) yanında oturudup, daḫı birisini ṣol yanında yanında 22) oturudmaġay. Anuñ içün kim ṣaġ yanuñ 23) artuḳçılıḳı vardur. Ṣol yan üstine ḳaçan 24) munuñ kibi idse ḳāḍī ol ṣaġ yanında oturġan kişini 25) ḥürmetlemiş olur. BEDĀYIʿ

26) Ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı oldur kim ḳāḍī iki ġarım berāber idgey bakmakda 28) daḫı iki ġarıma sözlemekde daḫı ḫalvat olmaḳda 29) ḥattā ikisinüñ birisinüñ köñli sınmamaḳ içün. BEDĀYIʿ

30) ʿÖmer birle Ebī Ḳaʿbu oġlıdur, raḍıyallahu 31) ʿanhuma ikisi bir neme içre çekişdiler 32) daḫı Zeyid kim Ṣābit oġlıdur, anuñ ḳatına keldi- 33)ler kim ḥattā ol Zeyid kim Ṣābit oġlıdur 34) ol bu ikisinüñ üstine ḥüküm idmek içün 35) daḫı Zeyid kim Ṣābıt oġlıdur, ʿÖmerge bir yasduḳ 36) bıraḳdı. daḫı ʿÖmer eyiddi: Zeyid ibni Ṣābıtġa 37) evvel cevür idmekün uşbudur didi. 38) yaʿnī kendüye ḥürmet idmekini, ẓulumdur, didi. İkisi daḫı ileyinde oturdılar. BEDĀYIʿ

39) Ḳāḍīnuñ edeblerinden birisi daḫı budur 40) kim iki ḫaṣımnuñ birisine yaḫşı yüz körgüz- 41)megey. Anuñ içün daḫı birisinüñ köñli sınur. BEDĀYIʿ

42) Ḳāḍīnuñ edeblerinden birisi daḫı ol 43)dur kim iki ḫaṣımnuñ birisine sevineçek 44) söz sözlemegey. Anuñ {içün} içün kim 45) birisine sevineçek söz söylese daḫı birisine söz- 46)lemese ol daḫı birisinüñ köñli sınur. BEDĀYIʿ

47) Ḳāḍīnuñ edeblerinden birisi daḫı ol- 48)dur kim iki ḫaṣımnuñ birisine işāret 49) idmegey bir nemeni anuñ içün kim birine işāret 50) idüp daḫı birisine idmemeklikde ol daḫı 51) birisinüñ köñli sınamaḳ vardur BEDĀYIʿ

137b 1)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı oldur 2)kim kādī ol iki hasımnuñ birisinüñ üstine 3)ününi kötürdi.Sözlemegey. Anuñ içün kim 4)köñli sınur.BEDĀYİ^c

5)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı oldur 6)kim kādī iki hasımnuñ birisine ol dili söz 7)lemegey kim ol dili dahı birisi bilmez olġay.8)Anuñ içün kim ol bilmeyen kişinüñ köñli sınur.BEDĀYİ^c

9)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı oldur 10)kim ol kādī ol iki hasımnuñ birisi birle 11)halvat olmaġay kendünüñ evinde. Anuñ içün 12)kim dahı birisinün köñli sınur.BEDĀYİ^c

13)Kazānuñ edebleninden birisi dahı oldur 14)kim kādī ol iki hasımnuñ birisini konuk 15)lamaġay.Anuñ içün kim dahı birisinüñ köñli 16)sınur.BEDĀYİ^c

17)Sözüñ hāsılı oldur kim kādī iki hasımnuñ 18)arasında ^cadıl idgey dahı iki hasımnuñ birisi 19)nün köñlini sındurmaġay.Dahı kādī ol 20)işi işlemegey kim kādıya ol iş içre töhemet 21)olġay.BEDĀYİ^c

22)Rasūlullah eyiddi:Kaçan sizden birüñüz mübtelā olsa 23)kādīlık birle,berāberlesün hasımlar arasında 24)oturudmakda dahı bakmakda dahı işāret idmekde didi.HİDĀYE

25)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı ol 26)dur kim kādī iki hasımnuñ birisinüñ yüzine 27)bakıp külmegey.Anuñ içün kim dahı birisi 28)nüñ köñli sınur.HİDĀYE

29)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı ol 30)dur kim kādī iki hasımnuñ birisi birle 31)kizlü söz sözleşmegey.Anuñ içün 32)kim dahı birisinüñ köñli sınur.HİDĀYE

33)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı oldur 34)kim kādī ol iki hasımnuñ birisine huccat sa 35)ġındurmaġay.Anuñ içün kim huccat saġındur 36)makda kādıya töhemet vardur.HİDĀYE

37)Eger kādī iki hasım ikisini dahı bile konuk 38)lasa kayırmaz.Anuñ içün kim töhemet yokdur.MEBSŪT

39)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı oldur 40)kim ol kādī iki hasım birle kengel idmegey.41)Dahı ol iki hasımnuñ birisi birle dahı kengel 42)idmegey.Anuñ içün kim kengel idmek 43)kādīnuñ hürmeti kiderür.ve li-hazā diyip 44) durırlar kerekdür kim kādīnuñ cireyi 45)soruk olġay.Dahı

alçak huluklu olgay didi 46)ler.HİDĀYE-HAVĀŞİ-İ HİDĀYE

47)Rasūlullah sallallahu ᶜaleyhi ve selleme nehiy eyledi 48)kādī iki hasımnuñ birisini konuklamakdan.HİDĀYE

138a 1)Każānuñ edeblerinden birisi dahı oldur kim 2)kādī iki hasımnuñ birisinden hediye almagay illā 3)meger ol kādıya töhemet olmagay ol hediyye almak 4)birle.BEDĀYİᶜ

5)Eger kādıya hediyye ketürgen kişi eger ol 7)yavukımuñ 6) yavukı ısa ,ol vaktın kādī körgey .Eger ol 7)yavukınuñ ol hālda daᶜvısı var ısa,ol vaktın ,ol 8)yavukınuñ hediyyesini almagay.Anuñ içün kim ol 9)kādıya töhemet yitişür.Eger ol hediyye ketürgen 10) yavukınuñ ol halda daᶜvısı yok ısa,ol vaktın,11)ol kādī ol yavukınuñ hediyyesini kabūl idsün.12)Anuñ içün kim kādıya töhemet olmaz ol hediyyeni kabūl 13)idmek birle.BEDĀYİᶜ

14)Eger kādıya hediyye ketürgen kişi yad kişi ise.Yaᶜnī 15) kādīnuñ yavukı degül ise,ol kādī ol kişinüñ hediyye 16)sini almasun kerek ise ol hediyye ketürgen yad kişinüñ 17)ol hālda daᶜvı/sı/ olsun,kerek ise daᶜvısı olmasun.18)Anuñ içün ol hediyye ketürgenüñ ol hālda daᶜvısı 19)olsa,ol rişvet maᶜnısına olur.Eger ol 20)hediyye ketürgenüñ ol hālda daᶜvısı olmasa,velakin 21)olgay kim mundan soñra ol kişinün daᶜvısı olgay.22)Bes ol kādī ol hediyyeni kabūl idmesün.Eger 23)ol kādī ol hediyyeni kabūl idse,ol hediyye kādī-24) nuñ degüldür.Bel kim beytü'l-mālundur.BEDĀYİᶜ

25)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol vaktın 26)dur kim kaçan ol hediyye ketürgen kişi bu kādī 27)kādīlık almazdan burun hediyye ketürmeke ᶜadesi yok 28)olgandadur.Ammā kaçan ol hediyye ketürgen kişi 29)anuñ kibi olsa kim bu kādī kādīlık almazdan burun 30)hediyye ketürmeke ᶜadesi olsa.Dahı ol kişi kene hediyye ketürse. İmdi körelüm eger ol kişinüñ ol hālda daᶜvısı olsa,ol kādī ol kişinüñ 31) ı hediyyesini kabūl idmesün.Anuñ içün 32)kim ol kādıya töhemet yitişür.Eger ol 33)kişinüñ ol hālda daᶜvısı yok ısa,ol 34) vaktın ,ol kādī körgey kim eger 35)kādīlık almazdan burun ketürgeni 36)hediyye kibi ise,ya andan az olsa,ol 37)vaktın,ol kādī ol kişinüñ hediyyesini 38)kabūl idsün.Anuñ içün ol hediyye 39)ni kabūl idmekde ol kādıya töhemet yokdur.40)Eger ol kişinüñ ketürgeni hediyye 41)kādī olmazdan burun ketürgeni hediyyeden 42)köp olsa.Ol vaktın

ol ḳādī ol 43)hediyyenüñ artuḳını ḳaytarsun eyesine.44)Eger ol ḳādī ol hediyyenüñ ar 45)tuḳını ḳabūl idse.Ol vaḳtın ,ol ar- 46)tuḳ hediyye beytü'l-mālundur.Eger 47)ol ḳādī ol hediyyenüñ artuḳını 48)ḳabūl idmese ḥattā hüküm idmek 49)vaḳtı keçse.An-dan ṣoñra ol ar 50)tuḳ hediyyeni ḳabūl idse ḳayırmaz.BEDĀYİ^c

51)İmām Ebū Ḥanīfa raḍıyallahu ʿanhu yigirmi 52)biş kez ḥac eyledi.Daḫı ṣoñraḳı 53)ḥac idgende ka^cbede iki reke^cat namāz ḳıldı 54)bir ayaḳınuñ üstine.Ol iki reke^cat içinde 55) Ḳur'ānı ḫatım iddi.Daḫı namāzdan sonra eyi/d/di:56)Yā Rab/b/i Eger men senüñ kulluḳunda taḳṣīrlık 57)iddüm ise,men seni ḥaḳīḳat yaḫşı bilürüm 58)didi.Ol eksük ḳulluḳum maña bagışla-ġıl tamām bildükümden ötürü,didi.Bir ün keldi.60)Eyiddi : Yā Ebā Ḥanīfa ,sen ḳulluḳı ḫālıṣ ḳılduñ .61)Seni daḫı yarlıġa-dum.Daḫı her kişi kim saña 62)uyar,ḳıyāmete degin anı daḫı yarlıġadum,didi.ẒAHİRİYYE

138b

1)Każānun̄ edeblerinden birisi dahı oldur kim 2)ol ḳāḍī Ḳaçan konukluḳa yaᶜnī ṭoya ünleseler var 3)maġay.Ḳaçan ol ṭoy ḫāṣ olsa ᶜām ṭoy olmasa 4)Ḫāṣ ṭoy oldur kim on kişi olġay ol ṭoyda 5)ancaḳ,ya on biş kişi olġay ol ṭoyda ancaḳ.6)Anun̄ içün kim ḳaçan ḳāḍī ḫāṣ ṭoyġa varsa 7)töhemetden ḫālī olmaz.
BEDĀYİᶜ

8)Ḫāṣ ṭoy birle ᶜām ṭoynun̄ arasında farıḳ 9)budur kim ḫāṣ ṭoy oldur kim,eger ṭoy eyesi 10)bilecek olsayıdı,ḳāḍī ol kendünün̄ ṭoyına kelmeye 11)cekini ol ṭoyı eyidmez idi.İmdi uşbu ṭoy 12)ḫāṣ ṭoydur.Ammā ḳaçan ol ṭoy eyesi,ṭoyı 13)ider olsa. kerekise ḳāḍī ol ṭoya kelecekini 14)bilsün,kerekise bilmesün, ol ṭoy ᶜām ṭoy 15)dur.Ṣaḥīḥ ḳavul uşbu sözdür kim eyiddük.
KĀFĪ

16)Ammā ḳaçan ṭoy ᶜām ṭoy olsa,ol vaḳtın ḳāḍī 17)varmaḳ ḳayırmaz ol ᶜām ṭoyġa varmaḳa.Anun̄ 18)içün kim ᶜām ṭoyġa varmaḳda ḳāḍıya töhemet yoḳdur.BEDĀYİᶜ

19)Ammā ḳaçan ol ḫāṣ ṭoy idgen kişi ol kişilerden 20)olsa kim ol kişi ol ḳāḍī içün ṭoy eyler olsa ḳāḍī 21)ḳāḍılıḳ almazdan burun,ol vaḳtın,ol kişinün̄ 22)ṭoyına ol ḳāḍī varmaḳlıḳ ḳayırmaz.Ḳaçan ol 23)ṭoy idgen kişinün̄ daᶜvısı olmasa kimse birle 24)eger ol kişinün̄ daᶜvısı olsa,ol vaḳtın,kine ḳāḍıya ol 25)ṭoyġa varmaḳ cāyız degüldür.BEDĀYİᶜ

26)Ḳaçan ḫāṣ ṭoy idgen kişi ḳāḍīnun̄ yavuḳı olsa,ol 27)vaḳtın ol ḳāḍī ol yavuḳınun̄ ḫāṣ ṭoyına varmaḳlıḳ ḳayır 28)maz.Ḳaçan ol ḳāḍīnun̄ yavuḳınun̄ kimse birle daᶜvısı olmasa.Ammā ḳaçan

ol ḳādīnuñ yavuḳınuñ kimse birle da^{c}vısı olsa,ol vaḳtın ol ḳādıya cāyiz degül 29)dür.Ol yavuḳınuñ ḫāṣ ṭoyına varmaḳ 30)lıḳ anuñ içün töhemet vardur.ol ṭoyġa 31)varmaḳda.BEDĀYİ^c

32)Ammā ḳaçan kim ṭoy ^{c}ām ṭoy olsa.İmdi 33)körelüm.Eger ol ṭoy bid^{c}at olsa.34)ol vaḳtın,ol ḳādıya daḫı ḳādīdan özge 35) kişige daḫı ol ṭoyġa ḥāżır olmaḳlıḳ 36)ḥalāl degüldür.BEDĀYİ^c

37)Ammā ḳaçan ol ṭoy kim ^{c}ām ṭoydur 38)ol ṭoy sünnet olsa, nitekim kişi evlenmek 39)içün idilgen ṭoy kibi,daḫı nitekim oġlan 40)kesmek içün idilgen ṭoy kibi,ol vaḳtın,41)ḳādī ol ṭoyġa varġay.Anuñ içün kim 42)munlarnuñ kibi ṭoyġa varmaḳ sünnetdür.43)Munda töhemet yoḳdur.BEDĀYİ^c

44)Ṭaḥāvī źikir iddi,eyiddi İmām Ebū Ḥanīfa 45)ḳatında daḫı İmām Ebū Yūsuf ḳatında ḳādī 46)varmaġay.kendünüñ yavuḳınuñ ḫāṣ 47)ṭoyına,didi.KĀFĪ

48)Ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı ol 49)dur kim ḳādī danuḳlarġa telḳīn id 50)megey.Ṣūrati budur kim eyidmegey danuḳa 51)sen munuñ kibi munuñ kibi danuḳlıḳ 52)virür misin? dimegey. Bel kim ol ḳādī 53)ol danuḳları kendülernüñ er kine 54)ḳoġay ne kim kendülernüñ ḳatında ṡābit ise 55)danuḳlıḳ virgey .Eger şeri^c vācib idse 56)ol danuḳları ḳabūl idmekliki ol 57)danuḳ-ları ḳabūl idgey.Eger şeri^{c}ol danuḳları ḳaytarsa ḳaytarġay. BEDĀYİ^c

139a 1)Ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı ol 2)dur kim ḳādī danuḳlıḳ virgen danuḳa 3)eyidmegey.Munuñ kibi munuñ kibi danuḳlıḳ 4)virür misin ? dimegey.Nitekim eyiddük.İmdi 5)uşbu eyidgeniniz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur 6)daḫı İmām Muḥammed ḳatındadur. Ammā İmām 7)Ebū Yūsuf ḳatında ḳādī eyidmeklik danuḳa 8)munuñ kibi munuñ kibi danuḳlıḳ virürmisin 9)dimeklik körüklüdür.Ḳaçan ol danuḳ 10)lar danuḳlıḳ virgeni neme ḥadları içre 11)daḫı ḳıṣāṣ içre olmasa,didi.İmām Ebū Yūsuf 12)eyiddi.Anuñ içün kim olġay danuḳ dutulġay 13)sözleyimegey.Ḳādī meclisünüñ heybetinden 14)didi.Ammā ḳaçan ol danuḳlar danuḳlıḳ 15)virdüki ḥad olsa,ya ḳıṣāṣ,ol vaḳtın,16)ol ḳādī hiç danuḳa neme telḳīn idmegey.17)Bel kim hiç dınmaġay.Ol danuḳlar danuḳ 18)lıḳ virgeyler. Eger şeri^{c}at içre ol kişinüñ 19)danuḳlıḳını işidmek vācib ise işidgey.20)Eger şeri^{c}at içre ol danuḳlaruñ danuḳ 21)lıḳını ḳaytarmaḳ vācib ise,ḳaytarġay.BEDĀYİ^c

22)Ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı oldur kim 23)ḳādī kerekdür kim şāhidlerge ta^{c}annüt 24)idmegey.Ya^{c}nī ḳādī kerekdür kim 25)eyidmegey şāhidlerge uşbu siz danuḳ 26)lıḳ virgenüñüz neme ḳanḳı yirde oldı 27)ḳanḳı zamānda oldı siz danuḳ oldu ḳuġuz 28) vaḳtın ol kişi ne ṭon keyip durur idi,29)diyüp sormaġay ḳādī ol şāhidlerden. 30)Anuñ içün kim uşbu nemeler şāhidlerinüñ ^{c}aḳlına teşvīş 31)virür daḫı ol şāhidlernüñ küçi yitmez ?32) danuḳlıḳı yönince virmeke bes ḳādī dek 33)durġay.Nitekim yuḳaru eyiddük.BEDĀYİ^c

34)Ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı oldur kim 35)ḳādī iki da^{c}vıcınun birisine telḳīn idmegey ḥuccatını 36)Anuñ içün kim iki ḫaṣımnuñ birisine ḥuccatını bildür 37)mekde ol bildürmedü-

ki hasımnuñ kö^c^lini sındurmak 38)dur dahı ol bildürdüki hasımğa ^c^ınayet idmek var 39)dur.Ya^c^nī kadī ol iki hasımnuñ birisine eyidmegey 40)sen munuñ kibi munuñ kibi dirmisin dimegey. Bel kim 41)bel kim ol iki hasımnuñ birisi eger sözlese,ol kadı 42)ol dahı bir hasımğa eyidgey sen dınmağıl.Hattā 43)ol sözlegen kişi maña sözini fehim iddürsün 44)digey.BEDAYİ^c^

45)Kaçan şahidler müttehem olsalar,ol vaktın,46)kadıya kayırmaz kim ol danukları birisini 47)birisinden ayırğay dahı ol kādī ol danuklarnuñ 48)her birisinden sorğay ayru ayru ol danuk 49)lık virdükleri neme kankı yirde vākı^c^ oldukından 50)dahı kankı zamānda vākı^c^ oldukından.Eger ol 51)danukuñ sözi birisi birisine muhālif olsalar şöyle 52)muhālif olsa kim ol muhālif olmaklık vācib idse 53)ol danuklaruñ danuklıkını kaytarmaklıkını 54)ol vaktın,ol kādī dahı ol danuklaruñ danuk 55)lıkını kaytargay.Eger ol ihtilāf olmaklık 56)ol danuklaruñ danuklıkını kaytarmakı vācib 57)idmese,ol vaktın,ol kādī ol danuklaruñ 58) danuklıkını kaytarmağay.Bel kim anlarnuñ 59)danuklıkını işidgey.BEDAYİ^c^

139b 1)Kādī cenāze namāzını kılmaka hāżır olğay.Anuñ içün 2)kim cenāze namāzını kılmaklık ölgen kişinüñ hakıdur 3)müsülmānlarnuñ üstine vācibdur ol hakı ödemek 4)lik.Bes kādī ol cenāze namāzına hāżır olmakda kādıya 5)töhemet yokdur.Ammā kaçan cenāze namāzı ol 6)kadar köp hāżır olsa kim eger kādī ol namāzlarğa 7)hāżır olacak olsa barçasına,ol kādī kişilernüñ işine 8/meşğūl olmakdan kirü kalur olsa,ol vaktın,kayır9)maz,ol kādıya kim cenāze namāzına hāżır olmamak 10)lık.Anuñ içün kim kādīlık,idmeklik farż -ı 11)^c^ayındur.Cenāze namāzına hāżır olmaklık farż-ı kifāye 12)dür.Farż-ı ^c^aynı durkuzmaklık evlādur. Farż-ı kifāyeni 13)durkuzmakdan kaçan ikisini bile durkuzu bilmese.BEDAYİ^c^

14)Kaçan kādī hüküm idgeni yirge kirse hüküm idmek 15)içün ol kādī selām virgey ol da^c^vī idmek 16)içün kelgen kişilerge. Anuñ içün kim selām 17)virmeklik İslāmnuñ sünnetindendürVelakin 18)ol kādī ol iki hasımnuñ birisine selām virüp 19)birisine selām virmeki terik idmegey.Bel kim ikisine 20)dahı bile selām virgey.BEDAYİ^c^

21)Rivāyet olındı kādī Şüreyihden kim rahımehullahu 22)ol kādī Şüreyih selām virür idi.Hasımlarğa 23)kaçan hüküm idmeke kirge idi.BEDAYİ^c^

24)imdi uşbu kādī selām virdüki hasımğa ol vaktın 25)dur kim ol ol kādī hüküm idmeke oturmazdan 26)burundur.Ammā kaçan kadı hüküm idecek yirde otur 27)dukından sonra ne ol kādī ol hasımlarğa selām 28)virür ne ol hasımlar ol kādıya selām virürler, 29)Ammā ol kādī oturdukından sonra ol hasımlarğa selām virmez. Anuñ içün kim sünnet budur kim örü durğan kişi oturğan kişige selām 30) _ , virgey.ne oldur kim oturğan 31)kişi örü durğan kişige selām virgey.Ammā 32)ol hasımlar dahı kādıya selām virmek 33)yokdur.Kadı hüküm yirine oturğandan 34)sonra Anun içün kim eger ol 35)hasımlar kādıya selām virseler 36)kādī hüküm idmeke oturğanından 37)sonra ol kādıya ol selam virgen 38)kişi-

lernüñ selāmını ḳaytarmaḳlıḳ 39)lāzım degüldür.Anuñ içün ol 40) ḳāḍī meşġūldür bir işge kim ol 41)iş ulurakdur.selām ḳaytarmak 42)dan daḫı ol iş kereklürekdür 43)selām ḳaytarmakdan.BEDĀYİ^c

44)Ḳaçan bir kişi Ḳur'ān okuyudurur olsa daḫı 45)bir kişi ol Ḳur'ān okıyan kişinüñ üstine 46)kirse.İmdi ol kirgen kişige yokdur 47)kim ol Ḳur'ān okıyan kişige selām 48)virgey.Eger selām virse ol 49)Ḳur'ān okiyan kişige ol kişinün selāmını 50) ḳaytarmaḳ lāzım olmaz ol okıyan 51)kişinüñ üstine.BEDĀYİ^c

52)Kaçan bir kişi ^cılım dersini eyidmek içün 53)otursa.İmdi yokdur hiç kişige 54)kim selam virgey ol müderrisge eger 55) selam virseler ol vaktın,ol müder 56)risge lazım olmaz.Ol kişinün 57)selamını kaytarmaklık.BEDĀYİ^c

140a 1)Ammā ḳaçan kişiler beg ḳatına kirseler ol beg 2)oturu durur olsa.İmdi ol kirgen kişiler ol 3)bege selām virsünler ol selām virmeklik 4)sünnetdür.Velakin uşbu zamānımıznuñ sultānları 5)kirgen kişiler kendülerge selām virgen 6)lerini kerīh körürler.İmdi bu sultānlar bu selām 7)virmeki kerīh körmekleri ḫaṭādur.Anuñ 8)içün bu sultānlar oturup dururlar halāyık munlarnı 9)ziyāret idmek içün ziyāret idgen kişinüñ sünnet 10)lerinden bir sünneti budur kim ol üstine kirdüki 11)kişige selām virgey ol ziyāret idgen kişi.Ammā 12)ḳāḍī oturdukı halāyık kendü ziyāret idmek içün 13)oturmayıp durur.Bel kim ol ḳāḍī ^cibādet idmek 14)içün oturup durur.Bes ḳāḍıya selām virmeklik kir 15)gen kişi sünnet degüldür.Bes ḳāḍıya selāmı ḳaytarmaḳ 16) lāzım degüldür.Eger kaytarsa cāyizdür.BEDĀYİ^c

17)Ḳāḍī sagsuzlarnı sorġay.Anuñ içün kim sag 18)suz sormaklık müsülmān kişinüñ ḫakkıdur müsülmanlar 19)nuñ üstinedür.Anuñ içün kim Ebū Eyūb raḍıyallahu ^canhu 20)rivāyet iddi Rasūlullahdan ṣallallahu ^caleyhi ve selleme 21)Rasūlullah eyiddi.Müsülmān kişinüñ vardur müsülmān 22)kişinüñ üstine altı ḫakı vardur, didi.Kaçan ol altı 23)nuñ birisini terik idse ḫakīkat ol kişi bir vācib olmış 24)ḫakı terik idmiş olur.Kaçan müsülmān bir müsülmānı ündese 25)varmak vācibdur.Ḳaçan bir kişi sagsuz olsa ol 26)sagsuzı sormak vācibdur.Kaçan bir müsülmān 27)olsa ol kişinüñ ulusına ḥāżır olmak vācibdür.Kaçan 28)bir müsülmān bir müsülmāna uġrasa selām virmek vācib 29)dür.Kaçan bir müsülmān bir müsülmāndan nasīhat izdese 30)ol kişi aña nasīhat virmek vācibdür.Kaçan bir müsülmān 31)aġsursa işidgen kişige yerhamkallahu dimek vācibdur.ZAHĪRİYYE

32)Ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı ol 33)dur kim ḳāḍī sorġay şāhidlernüñ 34)ḥālından kim ol şāhidler ^cadil midür,ya 35)^cadil degül midür hudūddan kısāsdan 36)özge yirde egerçi kim ḫasım ol şāhid 37)lerni yamanlamasa daḫı imdi uşbu şāhid 38)lernüñ ḳāḍī ḥālını sormaklık İmām Ebū Ḥanīfa 39)ḳatında kaẓānuñ edeblerindendür.Ammā imām 40)Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad katında kaẓānuñ 41)vāciblerindendür.Ammā kaçan hudūddan 42)kısāsdan özge yirde ḫasım şahidlerni 43)yamanlasa ol vaktın.daḫı kine ḳāḍī ol şāhid 44)lernüñ ḥālını sormaklık İmām Ebū Ḥanīfa 45)ḳatında kaẓānuñ edeblerindendür.Ammā İmām 46)Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında kaẓānuñ 47)vāciblerindendür.
BEDĀYİ^c

48)Ammā kaçan danuklar had içre danuk 49)lık virseler,ya danuklar kısās 50)içre danuklık virseler,ol 51)vaktın,kādī ol danuklarnuñ 52)hāllarından sorgay kim ol 53)şāhidler ᶜādil kişiler midur 54)ya yaman kişiler midür diyü sorgay 55)kerekise ol danuk durkuzğan 56)kişinüñ şarımı ol şahidleri 57)yamanlasun,kerekise yaman 58)lamasun.BEDĀYİᶜ

140b 1)Keldük imdi burun zemānda kādīlar kendü öz 2)nefisleri birle sorārlar ıdı şāhidlernüñ 3)hālından ol kādīlar ol şāhidnüñ hālından 4)şorarlar ıdılar.Ol şāhidnüñ mahallesinüñ ehlin 5)den kaçan ol ol şāhid bāzārda dükāna oturur kişi olmasa 6)ol danukın mahallesinüñ kavumınuñ ol kişisinden 7)sorarlar idi? kim ol kişi kişilernüñ zāhidıraķı 8)dur dahı kişilernüñ uluğrakıdur emānet yö 9)ninden dahı kişilerni yahşırak bilür ne hāli 10)vardur zāhirde dahı bātında dahı.Ammā kaçan 11)ol danuklık virgen kişi bāzārda dükāna otu 12)rur kişi olsa,ol vaktın,ol kādī ol bāzār ehlinde 13)kankı kişi kim zāhidırakdur dahı kankı kişi kim 14)emānet uluğrakdur dahı kankı kişi kim kişiler 15)nüñ hālını katırak bilür zāhirde dahi bātında ol 16)kişilerden sorgay ol kādī ol danuklar 17)nuñ hālini yahşı mıdur,yamanmıdur diyü. Ammā uşbu 18)zamānımıznuñ kādīları danukları yahşı kişi 19)idükini bildürmek içün kişiler dikdiler 20)Hattā ol kādīlar kendüler emgenmemek içün.BEDĀYİᶜ

21)imdi ol kişi kim danukları yahşılar ol 22)kişinüñ şarıtları vardur ol kişi kim danuk 23)ları yahşılar ol yahşılayan kişinüñ yahşıladukı 24)sahīh olmakınuñ şārıtlarından bir şartı budur 25)kim ol yahşılayan kişi kerekdür kim müsülman 26)kişi olgay.Hattā eger ol danuk yahşılağan kişi kāfir 27)kişi olsa ol kişinüñ yahşılaganı yaᶜnī tezkiye idgeni 28)şahīh degüldür.BEDĀYİᶜ

29)Danuklık virgen kişileri tezkiye id 30)mekün şarıtlarından bir şartı budur ol tezkiye idgen 31)kişi kerekdür ᶜākıl kişi olgay.Hattā 32)eger danukları tezkiye idgen kişi 33)mecnūn kişi olsa,ol mecnūnnuñ tezkiye 34)idmeki şahīh degüldür.BEDĀYİᶜ

35)Danuklık virgen kişilerni tezkiye 36)idmeki sahīh olmakınuñ şarıtlarından 37)bir şartı budur kim ol tezkiye idgen 38) kişi kerekdür kim bāliğ kişi olgay.Hattā 39)eger danukları tezkiye idgen kişi oğlan 40)kişi olsa ol oğlanun tezkiye idgeni şahīh 41)degüldür.BEDĀYİᶜ

42)Her kişi kim danuklık virmeke yarar 43)ol kişinüñ tezkiye idmeki şahīhdur 44)her kişi kim danuklık virmeke yaramaz 45) ol kişinüñ tezkiye idmeki şahīh degüldür 46)Bu sözi saklağıl bu sözden köp mes'ele 47)bilinür.BEDĀYİᶜ

48)Danuklık virgen kişilerni tezkiye id 49)mek şahīh olmakınuñ şarıtlarından bir 50)şartı dahı budur kim ol tezkiye id 51) gen kişi kerekdür kim ᶜadil olgay 52)Anuñ içün kim ol kişi kim ᶜadil degüldür 53)niçük özge kişini tezkiye ider.BEDĀYİᶜ

141B 1)Ammā tezkiye idgen kişi bir kişi olmaklık yaᶜnī 2)danuk bir kişi tezkiye idmeklik cayızdur.Ol 3)tezkiye idgen kişi iki kişi olmaklık şarıt degüldür.4)Eger iki kişi olsa efdaldur kāmildür. uşbu eyid 5)genimiz İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf katında 6)dur.Ammā İmām Muhammed katında ol tezkiye idgen 7)kişi lābüddür kim iki kişi olgay.Eger bir kişi olsa 8)ol tezkiye idmeklik şahīh degüldür.BEDĀYİᶜ

9)Kaçan kādī daᶜvī idgen kişinüñ dilini bilmese,ya cevāb 10)

virgen kişinüñ dilini bilmese dahı tercümān birle söz 11)leşse imdi ol tercümān eger iki olsa ol afḍal 12)dur,kāmildür.Eger ol tercümān bir kişi olsa cāyiz 13)dür.Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf 14)katındadur.Ammā İmām Muḥammad katında ol tercümān 15)lābüddür kim iki kişi olġay .Eger ol tercümān bir kişi 16)olsa cāyiz degüldür.BEDĀYİ^c

17)Eger tezkiye idgen kişi kul kişi olsa ol kul kişi 18)nuñ tezkiye idmeki ṣaḥīḥdur.İmām Ebū Ḥanīfa dahı İmām Ebū 19)Yūsuf katında.Ammā İmām Muḥammad katında ol kul kişinün 20)tezkiye idmeki ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİ^c

21)Eger tezkiye idgen kişi kör kişi olsa ol kişi 22)nuñ tezkiye idmeki ṣaḥīḥdür.İmām Ebū Ḥanīfa dahı 23)İmām Ebū Yūsuf katında.Ammā İmām Muḥammad katında kör 24)kişinüñ tezkiye idmeki ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİ^c

25)Ol kişi kim aña hadd kazīf urunulup 26)durur ol kişi kaçan danuklık virgen kişini 27)tezkiye idse ol kişinüñ tezkiye idgeni 28)ṣaḥīḥdür.İmām Ebū Ḥanīfa dahı İmām Ebū 29)Yūsuf katında.Ammā İmām Muḥammad katında ol 30)kişinün tezkiye idgeni ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİ^c

31)Ammā tezkiye idgen kişi irkek kişi olmak 32)lık şarıt degüldür.Hattā hatun kişi 33)tezkiye idmeki ṣaḥīḥdür.Kaçan ol tezkiye 34)idgen hatun kendününñ ḥāceti içün evinden 35)daşġaru çıkar olsa dahı ol hatun kişi kişi 36)lerge karışur olsa dahı ol hatun kişi kişi 37)lernüñ ḥālını bilür olsa.İmdi munuñ kibi 38) hatunuñ tezkiye idmeki ṣaḥīḥdūr.BEDĀYİ^c

39)Ammā İmām Muḥammad katında hatun kişinüñ 40)tezkiye idmeki ol yirde ṣaḥīḥdur kim 41)ol hatunuñ danuklıkı işidülür.Ol 42)yirde kim danuklıkı işidilmez ol hatunun 43)tezkiye idmeki ṣaḥīḥ degüldür.Bes İmām 44)Muḥammad katında bir er kişi birle iki hatun 45)kişi bir danukı meselā tezkiye idseler,ṣaḥīḥ 46) dür.BEDĀYİ^c

47)Tezkiye idmeklük İmām Ebū Ḥanīfa dahı İmām 48)Ebū Yūsuf katında habar virmeklik bā 49)bindandur dīn içre.Ammā İmām Muḥammad 50)katında danuklık virmek bābındandur.BEDĀYİ^c

143b 1)Ata oğlını tezkiye idmeklik ṣaḥīḥdur dahı 2)oğul atanı tezkiye idmeklik ṣaḥīḥ 4)dur.BEDĀYİ^c

5)Kaçan kāḍī da^cvī idgen kişilernüñ dilini bilmese ol 6)vaktın,ol kāḍī cāyizdür kim tercümān birle söz 7)leşgey.İmdi ol tercümān kerekdür kim ^cadil 8)kişi olġay dahı ol tercümān müsülmān kişi olmaklıkı 9)lābüddür.Velakin ol tercümān iki kişi olmaklıkı 10)şarıt degüldür.dahı tezkiye idgen kişi iki kişi 11)olmakı şarıt degüldür dahı kāḍī ıyı virdüki 12)resūl tezkiye idgen kişige iki kişi olmakı şarıt degüldür 13)Bel kim munlar bir kişi olsa cāyizdür.yiter 14/Eger iki kişi olsa iḥtiyāttur.Ammā İmām 15)Muḥammad katında lābüddür kim uşbu yirlerde immā bir er olġay 16)iki hatun kişi birle, ya iki er olġay,didi.HULĀSA

17)Barçalar katında kaçan ol kişi kim danuklar danuk 18)lıkı anuñ üstine virürler.Anuñ menfa^catı içün virmezler 19)imdi ol kişi kim danuklıkı anuñ üstine virürler.Kaçan 20)ol kişi mü-

sülmān olsa,ol vaktın,ol danukları tezkiye 21)idgen kişi müsülmān olmaklıkı şarıtdur barçalar katında.HULĀSA

22)Tezkiye idgen kişi tezkiye idmekini şihādat lafzı 23)birle eyidmeklik şarıt degüldür barçalar katında 24)yaᶜnī danuklık virür men kim bu kişi ᶜadil kişidür.Danuklıkı cāyizdür dimeki 25)şarıt degüldür.HULĀSA

26)Oğlan kişi ehlidür sır birle tezkiye 27)idmeknün.Ammā sır birle tezkiye idmekün 28)sūrati budur kim kādī ol danuklık vir-29)gen danuklarun adlarını yazgay varaka 30)içinde dahı ol danuklarun neseblerini 31)yazgay dahı ol danuklarun sūratlarini 32)yazgay dahı ol danuklarun kabīlalarini 33)yazgay dahı iyi virgey sır birle ol 34)tezkiye idgen kişige dahı ol tezkiye idgen 35)kişi ᶜadıl emīn kişi olgay dahı ol tezkiye id 36)gen kişi ol danuknun konşısı olgay 37)Eger ol tezkiye idgen kişiler ol 38)danukları yahşılasalar ol tezkiye 39)idgen kişiler ol kādī iyi virdüler 40)varakanı sır birle kine kādıya iyi virgey 41)ler ol varaka içinde yazgaylar ol 42)tezkiye idgenler ol danuklarun 43)yahşılıkını.Keldük imdi kādī ol 44)tezkiye idgen kişilerge varakanı sır 45)birle iyi virür dahı ol tezkiye idgen 46)kişi ol varakanı kādıya kine sır birle 47)iyi virürler.Anun içün kim uş bu 48)sır birle iyi virmekde müsülmān kişi 49)nün hālını setir idmek vardur dahı 50)tezkiye idgen kişinün hālını saklamak 51)vardur.Anun içün kaçan varaka sır 52)birle iyi virilse ol tezkiye idgen kişi 53)aldanılmaz dahı ol tezkiye idgen kişige ziyān 54)idilmek kagıd olınmaz.Uşbu eyidgenimiz 55)sır birle tezkiye idmekün tefsirüdür.HULĀSA

142b 1)Ammā kaçan tercümān kör kişi olsa ol körnün tercümān 2)lık idmeki cāyiz degüldür.İmām Ebū Hanīfadan munun kibi 3)rivāyet alındı.İmām Ebū Yūsufdan rivāyet alındı cayiz4)dür,didi.HÜLASA

4)Sır birle tezkiye idmek içre ne danuklıka ehli olmaklık şarıtdur tezkiye 5)idgen kişi ne iki kişi olmak şarıtdur tezkiye idgen 6)kişi velakin ol tezkiye idgen kişi ᶜadil olmaklık 7) şarıtdur.HULĀSA

8)Ammā aşkāre tezkiye idmekde kādī buyurgay danuk 9)durkuzgan kişige ol danuk durkuzgan kişi kişiler 10)ketürgey ol kişiler ol danukları tezkiye 11)idgeyler kādī katında danuklık lafzı birle yaᶜnī 12)ol tezkiye idgen kişiler eyidgeyler.Biz danuk-13)lık virürüz kim uşbu danuk ᶜadildür danuklıkı 14)cāyizdür digeyler dahı aşkāre tezkiye idmekde 15)tezkiye idgen kişi lābüddür kim iki kişi olgay.HULĀSA

16)Aşkāre tezkiye idmekde lābüddür kim tezkiye idici 17)kişi birle danuklar cemuᶜ olgaylar dahı tezkiye id 18)genler eyidgeyler. Uşbu şāhidler ᶜadildür,digey 19)ler.ŞERH-İ MECMAᶜ

20)Rasūlullahnun zamānında tezkiye idmeklik aşkāre 21)idi.sır birle degül idi.Anun içün ol zamānda tezkiye 22)idgen kişi aldanmaz ıdı dahı korkunulmaz ıdı ol 23)zamānda.ŞERH-İ MECMAᶜ

24)Uşbu zamānda tezkiye idmeklik 25)sır birle yiter.Anun içün kim munda 26)fitne olmak yokdur dahı kişi uyalıp 27)tezkiye idmez ol kişini kim anı tezkiye 28)idmek cāyiz degüldür.ŞERH-İ MECMAᶜ

29)İmām Muhammad eyiddi aşkāre tezkiye id 30)meklik belādur,

fitnedür. ŞERH-İ MECMA[c]

31)Sır birle tezkiye idmeki evvel kādī 32)şüreyiḥ şordı. raḥimahullahu. ZAHİRİYYE

33)Kaşşāf raḥımahullahu ol eyiddi ol kişi 34)kim sır birle tezkiye iddi ol kişi 35)aşkāre tezkiye idmez. Ya[c]nī aşkāre tezkiye 36)idgen müzekkī kerekdür. Özgesi 37)olğay. sır birle tezkiye idgen müzekkī 38)nüñ didi. Ammā bizim katımızda ol 39)kişi kim sır birle tezkiye iddi. aşkāre 40)daḫı ol tezkiye ider. HULĀŞA

41)Ammā kaçan kādī iḥtiyāt itmek izdese 42)sır birle tezkiye idgende daḫı ol kādī 43)şormak tilese evvel şordıkı kişiden özge 44)kişige. İmdi ol kādī işlegey. İkinçi 45)kişi birle ne kim işledi ise evvel tezkiye 46)idgen kişi birle daḫı ol kādī bildürmegey 47)ikinci tezkiye idgen kişige ol danuklarnuñ 48)ḥālını şorğanını özge kişiden. HULĀSA

142a 1)Kaçan kādī danukı bir kez sır birle ḥālını 2)şorsa daḫı ol danukı tezkiye idseler daḫı ol kādī 3)bir kez daḫı bir özge kişiden daḫı sır birle ol 4)danukuñ ḥālını şorsa daḫı ol şonra şorduķı 5)kişi ol danukı yamanlasa. İmdi ol iki kişinüñ sözi 6) birisi birisine karşulāşdı. Keennehu şöyle oldı kim 7)ol danuknuñ hiç ḥālı bilinmedi ne yaḫşılıkı ne yaman 8)lıkı. İmdi kādī ol danukuñ ḥālını bir özge 9)üçünçi kişiden daḫı sorğay. Eger ol üçünçi kişi 10)ol danukı yaḫşılasa, ol vaktın, ol kādī ol üçünci kişi 11)nüñ sözini alur. Ol danukı [c]adildür, dır. Eger 12)ol üçünci kişi ol danukı yamanlasa ol vaktın, ol 13)kādī ol üçünci kişinüñ yamanladukını alur. Anuñ içün 14)kim iki kişinüñ sözi küçlüdür, bir kişinüñ sözinden. BEDĀYİ[c]

15)Eger bir danukı iki kişi tezkiye idse daḫı ol danukı 16) iki özge kişi yamanlasa. İmdi kādī ol yamanlağan kişi 17)lernüñ kavlını alğay. Ol danukuñ danuklıkını keçür 18)megey. BEDĀYİ[c]

19)Eger bir danukı iki kişi yamanlasa daḫı ol danukı 20)üç kişi yaḫşılasa. İmdi kādī ol yamanlağan kişilernüñ 21)sözini işidgey. BEDĀYİ[c]

22)Eger bir danukı iki kişi yamanlasa daḫı ol danukı durur kişi ya biş 23)kişi ya on kişi, ya daḫı artuk kişi yaḫşılasa. İmdi kādī 24)ol yamanlağan kişinüñ sözini işidgey ol danukuñ 25) danuklıkını işidmegey. BEDĀYİ[c]

26)Keldük imdi ol kişi kim şahid 27)leri tezkiye ider. Ol kişi kerekdür kim 28)ol kişi olmağay kim ol danuklar danuk 29)lıkı anuñ üstine virürler. Anuñ menfa[c]atı içün 30)virmezler. Eger ol kişi kim danuklar danuk 31)lıkı anuñ üstine virürler ol kişi tezkiye idse 32)danukları ol kişinüñ tezkiye idmeki şaḥīḥ 33) degüldür. ZAHİRİYYE

34)Rukayyāt kitābında zikir olundı İmām Muhammad'dan 35)kim İmām Muhammad eyiddi ol kişi kim da[c]vī anuñ 36)üstine olındı daḫı danuk anuñ ziyānlıkı içün 37)danuklık virdi. Kaçan ol kişi tezkiye idmek 38)ehlinden olsa daḫı ol kişi kendünüñ üstine da[c]vī 39)idgen kişinüñ danukı içün eyidse bu danuk 40)[c]adildur, dise ol vaktın, ol kişiden şorğay 41)lar. eyidgeyler. Uşbu danuk kim-

kü midür 42)uşbu danuklıkı içre,ya yalğan mıdur,digey 43)ler. Eger ol kişi eyidse kirtüdür,dise 44)ol vaktın,ol kişi ıkrār idmiş olur.Ol 45)kendünün üstine daᶜvī olıngan nemege.Eger ol 46)ol kişi eyidse bu danuklık içre kāzibdur,dise 47)ol vaktın ol kişinüŋ tezkiye idgeni şahīh degüldür.48)Eger ol kişi eyidse bu danuk ᶜadildür ve 49)lakin vehim iddi.Uşbu danuklık içre dise 50)ya ğalat iddi dise,ol vaktın ol kişinün tezkiye 51)idgeni şahīhdür.Eger ol danukı bir özge 52)kişi dahı tezkiye idse ol vaktın kādī ol 53)kişünün danuklıkı birle hüküm idgey.ZAHİRİYYE

143B 1)Kādī İmāmnun Fetāvası içinde eyiddi aşkāre 2)tezkiye idmekün surati budur kim kādī cemuᶜ 3)idgey.Tezkiye idgen kişi birle danukan arasında 4)dahı ol tezkiye idgen kişi eyidgey.Ol tezkiye 5)idgen danuka şol danuk kim men anı tezkiye iddüm 6)uşbudur,digey.HULĀSA

7)Kādī İmāmnun Fetāvası içinde eyiddi sır 8)birle tezkiye idmekün sūrati budur kim kādī 9)bir rasūl iyi virgey tezkiye idgen kişige,ya 10)bir varaka iyi virgey rasūl birle tezkiye idgen 11)kişige dahı ol kādī ol varaka içinde yazğay ol 12)ol danuklarnun adını dahı yazğay.Ol varaka 13)içinde ol danuklarnun nesebini dahı yazğay.Ol 14)varaka içinde ol danuklar sūrati kızıl mıdur kāra mıdur 15)dahı yazğay ol varaka içinde ol danuklarnun mahallä 16)sini dahı ol tezkiye idgen kişi ol danuklarnun 17)konşısı olgay dahı ol danuklarnun dostları 18)olğay.Ammā kaçan ol danuklar dükānda oturur kişi 19)olsa kādī ol vaktın,ol varakanı ol kişinün bāzārına 20)iyi virgey sır birle.İmdi mundan sonra her 21)kişi kim ol şāhidnün ᶜadil idükini bilür,ol 22)vaktın,ol bilgen kişi kādīnun varakasınun içinde 23)yazar. Ol şāhidnün adınun altında eydür.Ol 24)şāhid ᶜadildür.danuklıkı cāyizdür,dir her 25)kişi kim ol şāhidnün fāsık idukını bilür.Ol kişi 26)ol şāhidnün adınun altında fāsıkdur,diyü yazmaz 27)Hattā ol şāhidnün ᶜayıbı açılmasun diyü.Bel kim hiç neme 28) yazmaz,ya ol kişi kim şāhidnün fasık idukını bilür,ol 29)kişi yazar ol şāhidnün adınun altında.Allāhu yaᶜlemuhir.İllā meger ol fāsık şāhidni bir özge kişi ᶜadildür diyü yazmış olğay,ya ol kişi korukğay 30)kim eger kendüsi ol kişini yamanlamasa 31) kādī ol kişinün danuklıkı birle hüküm 32)idgey diyü.İmdi ol kişi kim bilür ol 33)danuk fasık idükini uşbu iki yirde ol 34)kişi yazğay ol danukan adının altında 35)fāsıkdur diyü yazğay.Ol tezkiye idg36)gen kişi kaçan bilmese ol danukan ne fāsık 37) idükini ne ᶜadil idükini,ol vaktın ol 38)bilmeyen kişi yazğay ol kādīnun varaka 39)sınun içinde ol danukun adınun 40)altında eyidgey,mestūrdur digey 41)Mundan sonra eger kādī tilese cemuᶜ 42)idgey ikisünün arasında yaᶜnī hem sır 43)birle tezkiye iddürgey hem aşkāre 44)tezkiye iddürgey,tilese ancak sır 45)birle tezkiye iddürgey.Uşbu 46)zamānda sır birle tezkiye iderler.Aşkāre 47)tezkiye idmeki terik iddiler.HULĀSA

48)ol kişinün ol danuk durkuzğan 49)kişinün üstine malı vardur dahı kādī ol 50)danuk durkuzğan kişini müflisdür idükini 51 isbat iddi.İmdi ol kādī ol danuk 52)durkuzğan kişinün danukı-

nun ḥālını ṣor 53)maġay ol māl ^{c}eyesinden.HULĀṢA

143B 1)Ḳaçan da^{c}vī olınġan kişi da^{c}vī idgen kişinüñ 2)danuḳlarını tezkiye idse immā ol danuḳlar da 3)nuḳlıḳ virmezden burun,ya danuḳlıḳ virdükinden 4)ṣonra İmām Ebū Ḥanīfadan rivāyet olındı kim 5)ol kişinüñ tezkiyesi işidilür,didi.İmām Muhammad 6) eyiddi ol da^{c}vī olınġan kişiden sorġaylar eyid 7)geyler ol danuḳ doġru mıdur,kirtü midür,digey 8)ler Eger da^{c}vī olınġan kişi eyidse doġrudur dise 9)ol da^{c}vī olınġan māl ol da^{c}vī olınġan kişige lāzım 10)olur.Eger ol da^{c}vī olınġan kişi eyidse ol danuḳ 11)doġru degüldür,dise ol da^{c}vī olınġan kişinüñ tezkiye 12)idgeni işidilmez.HULĀṢA

13)Eger da^{c}vī idgen kişi eyidse menüm danuḳ 14)larım ^{c}adildür danuḳlıḳı cāyizdür,dise ya^{c}nī 15)kendüsinüñ danuḳlarını tezkiye idse hīç 16)nemedür,i^{c}tibār yoḳdur.HULĀṢA

17)Ḳaçan danuḳ kendüsi ḫabar virse,eyidse men ^{c}adil 18)degül men,dise.İmdi bu danuḳun kendü nefsine iḳrār 19)idgeni cāyizdür.Velakin kerekmez kim ol 20)danuḳı anūñ kibi digey.HULĀṢA

21)Eger danuḳ ġarīb kişi olsa daḫı ol danuḳ 22)hīç kişi tapmasa kendüyi tezkiye idmekse imdi 23)ol ḳāḍī varaḳa yazġay iyi virgey ol ġarīb 24)kişinüñ şārınuñ ḳāḍīsına ḥattā ol ġarīb kişinüñ 25)ḫabarını bilmek içün kim ^{c}adil mıdur,ya ^{c}adil degül midür? HULĀṢA

26)Ḳaçan bir şāhidnüñ ^{c}adil idüki bilinse 27)uşda İmām Ebū Ḥanīfa kibi daḫı Sufyān-ı Sevrī 28)kibi daḫı ol şāhid ġāyib olsa kidse bir 29)yıl ḳadarınca,ya altı ay ḳadarınca.İmdi ol 30)kişi kine ^{c}adilliki üstinedür.HULĀṢA

31)Ḳaçan bir şāhidnüñ fāsıḳlıḳı bilinse halāyıḳ 32)içre daḫı ol şāhid altı ay,ya daḫı artuḳ 33)ġāyıb olsa ḫabarı kelmese,kesilse.Andan ṣoñra 35)ol şāhid kine ḥāżır olsa.İmdi yoḳdur tezkiye 35)idgen kişi kim ol şāhide fāsıḳdur,digey.ḪULĀṢA

36)İki şāhidi ḳaçan tezkiye idseler ol iki 37)şāhid öldikinden ṣoñra.İmdi ḳāḍī ol 38)iki şāhidnüñ danuḳlıḳını keçürgey. 39)ḥüküm idgey.ḪULĀṢA

40)Ḳaçan iki danuḳ . danuḳlıḳ virdükinden 41)ṣoñra ol iki şāhid ġāyib olsalar,kidse 42)ler,daḫı andan ṣoñra ol şāhidleri 43)tezkiye idseler.İmdi ḳāḍī ol danuḳ 44)larnuñ danuḳlıḳı birle ḥüküm idgey.HULĀṢA

45)Ḳaçan iki danuḳ danuḳlıḳ virdükinden ṣoñra 46)dilsüz olsalar,andan ṣoñra kişiler ol 47)iki dilsüz olġan şāhidleri tezkiye idse 48)ler,ḳāḍī anlarnuñ danuḳlıḳı birle ḥüküm 49)idmez.HULĀṢA

144B 1)Ḳaçan iki danuḳ danuḳlıḳ virdükinden ṣoñra 2)közsüz olsalar. Daḫı andan ṣoñra ol iki danuḳı tezkiye 3)idseler.İmdi ḳāḍī ol iki danuḳnuñ danuḳlıḳını 4)keçürmegey.Anuñla ḥüküm idmegey.ḪULĀṢA

5)Fāsıḳ kişi ḳaçan tevbe idse ol fāsıḳ kim tevbe iddi 6)tevbe idgenden ṣoñra ol fāsıḳı tezkiye idmek 7)lik yoḳdur.Ḥattā ol fāsıḳ tevbe idgenden ṣoñra ol 8)ḳadar zamān keçgey kim kişinüñ köñlinde bilingey 9)ol tevbe idgen kişi tevbesi içre doġru ıduḳını ḪULĀṢA

10)Fāsıḳ kişi kaçan tevbe idmezden burun danuklık virse 11) dahı andan ṣoñra tevbe idse dahı tevbe idgenden ṣoñra 12)bir zamān keçse. İmdi ḳāḍī ol fasıknuñ danuklıkı 13)birle hüküm idmez. Ḥattā ol fāsıḳ tevbe idgenden ṣoñra 14)danuklıkı kine ḳaytarmayınca. HULĀṢA

15)Kaçan bir kişi ḳāḍī katında bir neme içre danuklık virse, 16)dahı ol danukı tezkiye idseler dahı mundan ṣoñra ol 17)kişi kine özge neme içre danuklık virse. İmdi ol kişini kine 18)ol ikinçi danuklık virmekde tezkiye idmek kerek midür. 19)ya kerek mezmidür? İmdi körelüm eger ol iki 20)danuklıkuñ arasında altı ay, ya dahı artuk keçdi ise 21)ḳāḍī ol kişiden müzekkī ketür, digey. Seni tezkiye idsün 22)digey. Eger iki danuklıkuñ arasında altı aydan 23)eksük keçdi ise müzekkī izdemegey. Ba^{c}zılar eyiddiler. 24)eger iki danuklıkuñ arasında bir yıl keçdi ise müzekkī 25)izdegey. Eger bir yıldan eksük keçdi ise izdemegey, 26)didiler. HULĀṢA

27)Kaçan bir kişi bir kavum için düşse 28)mukīm olsa ol ḳavuma ne vaktın, sıġar 29)ol ġarib kişini tezkiye idmek ba^{c}zı 30)lar eyiddiler kim keçen ol ġarīb kişi 31)ol kavumuñ içine düşelden berü altı ay 32)ḳadarınca keçse ol vaktın, ol ḳavuma sıġar 33)ol ġarībi tezkiye idmeklük eger altı 34)aydan eksük olsa sığmaz ol kavum tezkiye 35)idmeklik ol ġarib uşbu eyidgenimiz 36)İmām Ebū Yūsufnuñ evvelki kavlıdur. Andan ṣoñra ol Ebū Yūsuf eyiddi: ol kavuma sığmaz 38)ol ġarīb kişini tezkiye idmeklik. Ḥattā 39)ol ġarib kişi ol kavumuñ içinde bir 40)yıl durmayınca, didi. İmām Muhammad eyiddi 41)Men hiç bir belgülü vakıt idmezin, didi. 42)Bel kim kaçan kim ol kavumuñ köñüllerne 43)düşse ol kişi yahşı kişi idükı, ol vaktın 44)ol kavuma sığar. Ol ġarīb kişini tezkiye id 45)meklik, didi. HULĀṢA

46)İmdi tezkiye idmeknüñ ṣūretı budur 47)kim kişi kaçan tezkiye idse kese tezkiye 48)idgey. Tezkiye idgen kişi eyidmegey. Uşbu 49)şāhidler menüm katumda ^{c}adildür. Anuñ 50)içün kim maña yahşı kişiler habar virdiler 51)bu şāhidler ^{c}adil idükini dimegey. Anuñ 52)içün kim bu tezkiye idmeklik. kese 53)tezkiye idmek degüldür. HULĀṢA

145b 1)Eger tezkiye idgen kişi eyidse uşbu şāhidler 2)^{c}adilerdür. Şol neme içre kim bilürüz biz bu şāhid 3)lerni dise ṣaḥīhırak kavul budur kim uşbu söz 4)tezkiye idmek degüldür. HULĀṢA

5)Eger tezkiye idgen kişi eyidse: men bu şāhid 6)lerden bilmezin illā ḥayır bilür men, dise ṣaḥīhırak 7)kavul budur kim uşbu söz tezkiye idmekdür. HULĀṢA

8)Kaçan danuk eyidse: men danuklık virür men kim 9)falān kişinüñ vardur falān kişi üstine mīn aḳçası 10)şol neme içre kim men bilür men, dise ol vaktın, 11)ol kişinüñ danuklıkı işidilmez HULĀṢA

12)Kaçan bir kişi eyidse falān kişinüñ vardur menüm 13)üstüme mīñ aḳçası şol neme içre kim men bilür men, 14)dise. İmdi uşbu söz ikrār degüldür. HULĀṢA

15)Kaçan tezkiye idgen kişi eyidse, Allahu ya^{c}lemu dise 16)imdi bu söz tezkiye idmek degüldür. HULĀṢA

17)Nevāzil Kitābında eyiddi Tezkiye idmeklik bu 18)dur kim tezkiye idgen kişi eyidgey.Uşbu şāhid 19)menüm katumda ᶜadildür, marżidür,danuklıkı 20)cāyizdür digey.HULĀṢA

21)Akdiye kitābında eyiddi:Kaçan tezkiye idgen kişi 22)kādıya habar virse,eyidse ol falān danuk fāsık 23)dur,dise,ol vaktın,kādī eyidgey bir danuk dahı 24)arturgil,digey daᶜvī idgen kişige eyidgey.HULĀSA

25)Nevāzil kitābında eyiddi:ᶜadil kişi ol 26)dur kim saklangay.Ol yaman işlerden 27)kim ol işler içre had turmak var-28)dur,didi.HULĀSA

29)Hassāfnuñ Edebü Kādī kitābında eyiddi 30)uluġ yazuk işlegen kişilernün danuk 31)lıkı işidilmez.Didi.Uluġ yazuk yididür 32)Tanrı taᶜālāya şirik ketürmekdür dahı 33)kāfir birle sançışur iken kaçmakdur dahı 34)mü'min kişini haksuz öldürmekdür dahı 35)atasını anasını azāẕlamakdurur dahı 36)mü'min kişige bühtān idmekdür dahı 37)kişi zinā idmekdür dahı hamur içmek 38)dür.Baᶜżılar eyiddiler kim kebāyir dokuz 39)dur.Yidi uşbu eyidgenimizdür.Sekizinçi 40)ribā yimekdür.Dokuzınçı kişi malı yimek 41)dür haksuz yirge,didiler.HULĀSA

42)Baᶜżılar eyiddiler kim kebāyir oldur kim anı 43)işlegen(e) had vācib olgay.Tanrı taᶜālā 44)nuñ kitābı içinde,didiler.HULĀŞA

45)Andan sonra Hassāf eyiddi.Aṣhābımız uşbu 46)uşbu nemelerni barçasını almadılar,didi 47)Bel kim aṣhābımız bu nemeni yapdılar.Üç maᶜnī 48)üstine.Ol üç maᶜnınuñ birisi oldur kim 49)ᶜadil kişi oldur kim işlemegey ol nemeni kim 50)ol neme şenīᶜdür. halāyık içinde dahı ol neme 51)Tanrı taᶜālānuñ hürmetini yırtar. HULĀSA

145b 1)Bes ol neme kim şenīᶜdür halāyık içinde dahı ol 2)neme kim Tanrı taᶜālānuñ hürmetini yırtar,anı işlegen 3)kişi ᶜadil degüldür.HULĀŞA

4)İkinçi maᶜnī oldur kim her neme kim mürüvet 5)kiderür dahı kerem kiderür halāyık içinde anı işlemek 6)lik kebāyirdür.HULĀŞA

7)Üçünçi maᶜnī oldur kim her kişi kim dāyim yazuk 8)işlegey dāyim fucūr işlegey.Ol kişi ᶜadil 9)degüldür.HULĀSA

10)ᶜAdil kişi diyü ne kişige eydürler sahīh kavul 11)kankı kavuldur barçasını eyidevüz şihādat babında 12)inşa'allahū ta'ālā

13)Kaçan bir kişi uluġ yazuk işlese bir kez imdi 14)ol kişi kebīre işlemiş olur.Ammā ol kişige eyidmez 15)ler kebīre eyesi dimezler.Körmez misin kim her 16)kişi kim,bir kez rasūlullaha yitişdi,ya iki 17)kez,ya üç kez yitişdi aña saḥābī dimezüz. Bel kim 18)saḥābī oldur kim ol rasūlullahnuñ hıdmetinden 19)kesilmez idi yaᶜnī mülāzım ıdı.HULĀSA

20)Nevāzil Kitābınuñ şihādat babında eyiddi:Nasırdan rivāyet 21)olındı.Nasīr eyiddi:vardur hasımġa kim taᶜın idgey 22)daᶜvī idgen kişinün danuklarını üç neme birle var 23)dur kim eyidgey: Senüñ iki danukuñ kuldur,digey 24)vardur kim eyidgey.Senüñ iki danukuñ kazif idmek 25)içre had urılmışdur digey.Vardur kim eyidgey,senüñ 26)iki danukuñ senüñ ortakuñdur,digey.HULĀŞA

27)Kaçan hasım taᶜın idse daᶜvī idgen kişige 28)eyidse senüñ iki danukuñ kuldur,dise 29)ol vaktın eyidgeyler ol iki 30)şāhi-

de siz danuk durkuzgaz kim 31)siz ikinüz hür idükünge digey 32) ler.HULĀSA

33)Kaçan hasım ta^{c}ın idse,eyidse da^{c}vī 34)idgen kişige senün iki danukun kazıf 35)içre had urılmışdur,dise,ya eyidse 36)senün iki danukun senün ortakun 37)dur,dise,ol vaktın eyidgey kādī ol 38)da^{c}vī olıngan kişige sen danuk durkuzgıl 39)kim uşbu da^{c}vī idgen kişinün iki danukı 40)kazıf idmek içre had urılgānına dahı ya ol 41)iki danuk da^{c}vī idgen kişinün ortakı 427)udukına digeyler.HULĀSA

43)Ammā kaçan tezkiye idgen kişiler eyidse 44)uşbu danuklar falān kişinün kulı ıdı 44)ol falān kişi munlarnı azād iddi,diseler 46)ol vaktın,anlarnun danuklıkını işid 47)megey.Hattā danuk durkuzmayınca ol 48)falān kişi uşbu danukları azād id 49) genine.Ammā kaçan danuk durkuzsalar dahı kadı hüküm idse ol iki danukun azādlıkına 50)ol falān kişi munlarnı azād idgenine dahı 51)mundan sonra ol falān kişi hāzır olsa 52)dahı inkār idse azād idgenine ol 53)falān kişinün sözine i^{c}tibār yokdur 54) Uşbu mes^{c}ele kibidür:Kaçan iki danuk kendüsi 55)eyidseler:biz falān kişinün kulı ıdük 56)bizi azād iddi ol falān kişi diseler.HULĀSA

146b 1)Kaçan da^{c}vī olıngan kişi danuk durkuzsa 2)da^{c}vī idgen kişinün danukı fāsık ıdukına,ya 3)da^{c}vī da^{c}vī olıngan kişi danuk durkuzsa 4)da^{c}vī idgen kişinün danukı ribā malını yidükine 5) ol kişinün danukı işidilmez.HULĀSA

6)Kaçan da^{c}vī olıngan kişi danuk durkuzsa 7)Uşbu da^{c}vī idgen kişinün iki şāhidi ıkrār 8)idüp eyidgenine bizüm danuklıkumuz yokdur 9)da^{c}vī idgen kişi içün da^{c}vī olıngan kişinün 10)üstine digenine ol da^{c}vī olıngan kişinün 11)danukı işidilmez.HULĀSA

12)Kaçan da^{c}vī olıngan kişi danuk durkuzsa 13)da^{c}vī idgen kişinün danukları ıkrār 14)idüp eyidgenine uşbu da^{c}vī idgen kişi da^{c}vısı 15)içre bātıl da^{c}vī ider digenine.İmdi ol 16)da^{c}vī olıngan kişinün danukı işidilmez.HULĀSA

17)Kaçan da^{c}vī olıngan kişi danuk durkuzsa ol 18)da^{c}vī idgen kişi ıkrār idüp eyidgenine menüm 19)danuklarum zor danuklık virdiler digenine 20)İmdi ol da^{c}vī olıngan kişinün danukı işidilmez.HULĀSA

21)Kaçan da^{c}vī olıngan kişi danuk durkuzsa da^{c}vī 22)idgen kişinün danukı kirige dutulup durdukına 23)İmdi ol da^{c}vī idilgen kişinün danukı işidilmez 24)Hassāfnun Edeb-i Kādī kitābında munun kibi,didi.HULĀSA

25)Kaçan da^{c}vī olıngan kişi danuk durkuz 26)sa da^{c}vī idgen kişinün iki danukı kul 27)ıdukına,ya da^{c}vī idgen kişinün iki danukı 28)kazıf idmek içre had urulganına ol kişinün 29)danukı işidilür.Velakin ol da^{c}vī 30)olıngan kişige sorarlar şāhide kim had urdı 31)dirler.Eger da^{c}vī olıngan kişi eyidse falān 32)kādī had urdı,dise ol vaktın,ol da^{c}vī 33)olıngan kişiden sorgay.Kankı zamān 34)had urdı,bu danuklarga ol falān kādī 35) digeyler.Hattā bilinmek içün kim ol 36)zamānda ol kādī kādī mıdı ya kādī degül 37)midi.Eger da^{c}vī idgen kişi eyidse 38)men

danuk durkuzayın kim ol ḳāḍī ıḳrār 39)idgenine men bu danuḳa ḥad urmadum digenine 40)dise,ya daᶜvī idgen kişi eyidse men 41 danuḳ durkuzayın kim ol falān ḳāḍī 42)ölgenine şol vaḳıtdan burun kim uşbu 43)daᶜvī idilgen kişinüñ danuḳı ḥad urdı diyü 44) danuḳlık virdi idi dise,ya daᶜvī 45)idgen kişi danuḳ durḳuzsa ol 46)ḳāḍī ıḳrār idüp eyidgenine men ol 47)falān vaḳtın kim ḥad urdı,didiler 48)ġāyib idüm,dise.İmdi ol daᶜvī 49)idgen kişinüñ danuḳı işidilmez.50)Uşbu eyidgenimiz yirlerde barçasında 51)Uşbu mes'eleler barçası Aḳdiye kitābında 52)dur.HULĀṢA.

146B 1)Daᶜvī olıngan kişinüñ tezkiye idmeki daᶜvī id 2)gen kişinüñ danuklarını İmām Muḥammad katında 3)kavul vardur bir ḳavlı budur kim hiç ol tezkiye 4)idmekün iᶜtibārı yokdur.Bir ḳavlı dahı oldur 5)kim eger bir özge kişi dahı tezkiye idse ıᶜtıbārı 6)vardur.BEDĀYIᶜ

7)Keldük imdi tezkiye idmekün sūreti budur 8)kim tezkiye idgen kişi eyidgey ol danuḳ ᶜadil 9)dur danuklıḳı cāyizdür,dīgey. BEDĀYİᶜ

10)Eger tezkiye idgen kişi eyidse ol danuk ᶜadil 11)dür,dise ancak velakin danuḳlıḳı cayizdür,dimese 12)ol vaktın,ol tezkiye idgen kişinüñ tezkiye idgeni 13)işidilmez.BEDĀYİᶜ

14)Olġay kim bir kişi ᶜadil olġay.Velakin ol kişinüñ 15)danuklıkı işidilmegey.Nitekim ol kul kim ᶜadil 16)dur ṣāliḥ kişidür ol kulnuñ danuḳlıḳı işidilmez 17)dahı ol kişi kibi kazif idmek içre ḥad urılmışdur 18)dahı sonra tevbe idmişdür,ṣāliḥ olmuşdur ol dahı 19)ᶜadildür velakin danuḳlıḳı işidilmez.BEDĀYİᶜ

20)Kaçan daᶜvī olıngan kişi daᶜvī idgen kişinüñ danu 21)kını kaytarsa,eyidse:senüñ danuklaruñ ᶜadil 22)degüldür,dise imdi bu söz ol kişinüñ danuḳını 23)kaytarmak olmaz illā meger ol daᶜvī olıngan kişi 24)eyidgey ol danuklarnuñ danuḳlıḳı cāyiz degüldür 25)digey.BEDĀYİᶜ

26)Olġay kim bir kişi ᶜadil olmaġay fāsıḳ 27)olġay ol kişinüñ danuḳlıkı cāyiz olġay.28)Kaçan ḳāḍī bilse könli birle yaᶜnī ḳāḍīnüñ 29)könline ġālib olsa ol fāsıḳnuñ kirtüliki 30)ol danuklıkı içre dahı ḳāḍī ḳaçan 31)ol fāsıknuñ danuklıkı birle hüküm idse 32)ol ḳāḍīnüñ ḥükmi keçer.BEDĀYİᶜ

33)Kerekdür kim ḳāḍī ol kişiden kim şāhid 34)nüñ ḥālını sordı idi sır birle kine ol 35)kişiden sorġay ol sorduḳı ḥāl 36)dan eger ol ḳāḍī ol şāhid-i ᶜadil tapsa 37)ol şāhidi tezkiye idgey aşkāre dahı ol 38)ḳāḍī tezkiye idgen kişi birle ol danuknuñ 39)arasında cemuᶜ idgey dahı daᶜvī idgen kişi 40)birle daᶜvī olıngan kişi arasında cemuᶜ idgey 41)aşkāre tezkiye idgeni vaktın.Eger ol 42)ḳāḍī ol şahid-i ᶜadil dapmasa eyidgey 43)ol daᶜvī idgen kişige danukuġı arturġıl 44)digey ol fāsıḳ şāhidnüñ ḥālını açmaġay.45)Bel kim ol müsülmān şāhidnüñ ḥālını setir 46) idgey.BEDĀYİ

47)Edeb budur kim sır birle tezkiye idgen 48)den sonra aşkāre dahı tezkiye idgey 49)sır birle tezkiye idmegey ancak.BEDĀYİᶜ

147A 1)Kaẓānuñ edeblerinden birisi dahı oldur 2)kim ḳāḍī hüküm idmeke, oturġan da ol ḳāḍī birle 3)bir cemāᶜat bile oturġay fakīhlerden ol 4)ḳāḍī ol fakīhler birle meşveret idgey Kaçan 5)

ol kādı muhtāç olsa anlarga.BEDĀYİ[c]

6)Tanrı ta[c]ālā rasūlullahga meşveret idmeke yol körgez 7)di. Nitekim eyiddi:Tanrı ta[c]ālā "veşavirhüm fi[c]l emri 8)didi.İmdi Tanrı ta[c]ālā rasūlullahga meşveret 5)idgil,didi.Şunun birle kim rasūlullahga lo)vahī kapusı açuk ıdı.Bes rasūlullahdan özge 11) kişi dahı meşveret idmek yahşırakdur.BEDĀYİ[c]

12)Ebū Hüreyre eyiddi: Men hiç kişi körmedüm 13)Tanrı ta[c]ālānun rasūlından sonra rasūlullah 14)dan köp meşveret ider ashābı birle,didi.BEDĀYİ[c]

15)Rivāyet olındı rasūlullahdan kim ol rasūlu 16)llah eydür idi Ebū Bekirge dahı [c]Ömerge, siz iki 17)nüz dahı sözlen hakīkat men şol neme içre kim 18)maña vahī olınmayup durur sizün kibi men dir idi.BEDĀYİ[c]

19)Bilgil kim hak izdemek içre meşveret idmeklik 20)Tanrı ta[c]ālānun yolu içre mücāhede kılmakdur.Bes 21)hak izdemeklik sebeb olur rasūlullahnun yolınca yürimeke.BEDĀYİ[c]

22)Kerekdür kim kādı birle oturgay.Ol fakīh otur 23)gay kim ol fakīh dīni içre dahı emānet içre ina 24)nılmış kişi olgay, Hattā ol fakīh ol kādī yolga kaytar 25)gay.Kaçan kādī aña kayıtsa meşveret idse.BEDĀYİ[c]

26)Ol fakīhlar kim kādīnun katında 27)oturурlar.İmdi kerekdür kim kādī 28)ol fakīhlarga meşveret idse buyrukı içre 29) halāyık közince meşveret idmegey.Anuñ içün 30)kādī kaçan halāyık közince meşveret idse 31)ol meşveret idmeklik kādīnun meclisinuñ 32)hürmetini kiderür,dahı kişiler kādıya cāhil 33)imiş diyü töhemet iderler,velakin kaçan 34)kādī ol katındaki fakīhlarga meşveret 35)idmek izdese buyrukı içre ol vaktın 36)kādī ol meclisindeki kişilerni kidergey.37)Hattā kendüsi halvat kalgay dahı ol vaktın 38)meşveret idgey.ya kādī eger kişilerni 39)katından kidermese,ol fakīhlar birle 40)bir til birle sözleşgey kim ol 41)tili ol da[c]vī idgen kişi dahı ol 42)da[c]vī olıngan kişi dahı bilmez olgaylar,43)ya kādī eger halayıkı katından çıkarma 44)dın müşāvere idmek izdese ol 45)iki hasım bilmedin ol vaktın,ol 46)kādī neme kim sormak izdese 47)bir varakaya yazgay dahı ol varakanı 48)virgey ol meşveret ideceki kişige 49)dahı ol kişi dahı ne neme kim hak ise 50)ol dahı varakaya yazgay. Ol dahı 51)kādıya virgey ya[c]nī varaka birle 52)sözleşgeyler halāyık bilmemek içün.BEDĀYİ[c]

147b 1)İmdi uşbu eyidgenimiz kim kādīnun katında 2)bir cemā[c]at oturgay fakīhlardan didükümüz ol 3)vaktın kazānun edebindür kim kādī ol 4)fakīhla(r)nun katında sözlemek içre dutılmagay 5)sözleyi bilür olgay sözden [c]aciz olmagay.6)Ammā kaçan kādī ol fakīhlarnun katında söz 7)den [c]aciz olsa sözleyi bilmese,ol vaktın, ol 8)kādī kendünün katında fakīhler oturmagay.9)Eger ol kādıya mes'ele müşkil olsa kendünün katında 10)vakı[c] olgan buyruklardan ol vaktın,ol kādī 11)iyi virgey ol mes[c]eleni sorgay ol fakīhlardan.BEDĀYİ[c]

12)Kazānun edeblerinden birisi dahı oldur kim ol 13)kādīnun meclisinde bir kişi olgay kim ol kişi örü 14)durgay kādīnun başı üstine hattā ol kişi ol 15)kādīnun meclisinde örü dutmak içün içün dahı ol 16)durgan kişinün elinde bir kamçı olgay.Hattā

ol kişi 17)ol kamçı birle korkutgay.mü'min kişilerni dahı 18) ol kişi edeblegey ol kamçı birle münāfık kişilerni.19)imdi ol kişige sāhib-i meclis dirler.BEDĀYİ^c

20)Hakīkat rivāyet olındı.Tanrı ta^cālānuñ rasūlından 21)kim ol resūl sallallahu ^caleyhi ve selleme elinde bir 22)kamçı dutar idi.Ol kamçı birle mü'min kişilerni 23)korkudur ıdı.dahı ol kamçı birle münāfık kişilerni 24)edebler idi sallallahu ^caleyhi ve selleme BEDĀYİ^c

25)Ebū Bekir radıyallahu ^canhu elinde bir kamçı dutar ıdı mü'min 26)kişini korkudmak içün münāfık kişini edeblemek içün BEDĀYİ^c

27)Ömer radıyallahu ^canhü elinde bir dirre dutar 28)ıdı.Hatta ol dirre birle mü'min kişini korku 29)dur idi dahı ol dirre birle münāfık kişini 30)edebler idi radıyallahu ^canhu.BEDĀYİ^c

31)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı ol 32)dur kim ol kādīnuñ katında kişiler 33)hāzır olgaylar dahı kādīnuñ elinde 34)karşu durgaylar kādī hürmatlamak 35)içün dahı kadinuñ meclisi barça meclisden 36)heybetlü olmak içün dahı kādıya baş 37)çekip uyman kişi haka boyun virüp yidilmek 38)içün dahı kişilernün hasımlarını 39)hāzır idmek içün ol kişiler.BEDĀYİ^c

40)imdi uşbu eyid. ēnimiz kim kādīnuñ 41)katında kişiler olmak kerek didükümüz 42)uşbu zamāndadır.Ammā sahābī zamānında 43) dahı tābi^cīn zamānında hiç bu kişilerge 44)muhtāç olınmaz ıdı. Anuñ içün kim 45)ol zamānuñ halāyıkı beylerge 46)uluğlamak közleri birle bakar 47)lar ıdı,dahı kādīlarga uluğlamak 48)ikrām idmek ^cız(z)et idmek 49)közleri birle bakarlar ıdı.50)ol sahābi zamānı dahı ol tābi^cīn 51)zamānı hayır zamānı ıdı.yahşi zamān 52)ıdı.BEDĀYİ^c

148b 1)Körmez misin kim sahābī zamānı hayırlu zamān 2)ıdukını kim rivāyet olındı kim ^cÖmerden radıyallahu 3)^canhu buyruk ider idi mescid içinde kaçan kim buyruk 4)dan fārıg olsa arkası üstine yatur ıdı uşacuk 5)daşlar üstine hiç ol ^cÖmernüñ hurmetinden 6)neme eksilmez idi halāyık ol ^cÖmernüñ heybetinden 7)katı korkarlar ıdı.BEDĀYİ^c

8)Körmez misin kim sahābi zamānı hayırlu zamān 9)ıdukını kim ^cÖmer radıyallahü ^canhü bir könlek 10)keydi ol könleküñ iki yini uzun keldi 11)barmaklarından dahı ol ^cÖmer bir sındu iz 12)dedi, dahı ol könleküñ iki yinini kesdi 13)dahı ^cÖmer ol iki yini kesik könleki niçe kün 14)ler keydi ol kesdüki yini bu köp dikmeyin 15)ol könleküñ ol kesilgen yirnüñ iplik 16)leri saçak olup sarkıp durur ıdı dahı ol 17)könleki keyip oturup buyruk ider idi dahı 18)ol ^cÖmerden ^cazīm korkarlar ıdı halāyık közine 19) katı heybetlü közükür idi.Ammā uşbu zaman fāsid 20)oldı dahı kişiler tağyir oldılar dahı ^cālimler 21)halāyık içinde hakīr eksük oldılar dahı ^cilim dahı 22)hōr eksik oldı.Pes biz dahı bu nemeden ötürü muhtāç 23)olduk kādī katında uşbunuñ kibi işlerge 24)Hattā kādīnuñ hürmeti durmak içün dahı kişilernüñ 25)hakları virilmek içün olnban yitmemek içün 26)dahı mazlūm kişilernüñ haklarını kurtarmak 27)içün zālim kişilerden.BEDĀYİ^c

28)Kazānuñ edeblerinden birisi dahı 29)oldur kim ol kādīnuñ tercümānı 30)olgay katında.Anuñ içün kim olgay 31)kim ol kādī katı-

na ḥāżır olġay bir kişi 32)kim ḳāḍī ol kişinüñ luġatını bilme-
gey.İmdi 33)ol kişi didükümüz immā daᶜvī idgen kişidür,34)ya
daᶜvī olınġan kişidür,ya şāhiddür.BEDĀYİᶜ

35)Każānuñ edeblerinden birisi daḫı ol 36)dur kim ol ḳāḍīnuñ
katında bir yazıcı 37)kişi olġay.Anuñ için kim ḳāḍī muḥtāç 38)
olur daᶜvīlarnı saklamaka daḫı kişilernüñ ıkrārlar 40)idgenini
saklamaka daḫı danuk 39)larnı saklamaka daḫı kişilernüñ ıkrār-
lar 40)idgenini saklamaka.İmdi bu nemelernüñ 41)barçasını ḳāḍī
şaklamakı mümkin degüldür.42)Bes lābüddür kim bu nemelerni yaz-
mak 43)kerekdür.İmdi ḳāḍī bu nemelerni barça 44)sını kendüsi
yazmaz.Bes bir yazıcı kerekdür.BEDĀYİᶜ

45)İmdi ol ḳāḍī katındaki yazıcı kerekdür 46)kim ṣāliḥ kişi,
dīn eyesi kişi olġay.Anuñ 47)içün kim bu kişilernüñ işlerini
yaz 48)maklık yaᶜnī ıkrār idgenini yazmak 49)lık daḫı daᶜvīlar-
nı yazmaklık daḫı 50)danuklarnuñ danuklık virgenini 51)yazmak-
lık emānetleri bābındandur.52)İmdi emānetleri ödemez illā ṣa-
liḥ 53)kişi dīn eyesi kişi.BEDĀYİᶜ

148b 1)İmdi ol ḳāḍī katındaki yazıcı kerekdür 2)kim şāhidlik id-
meke yarar olġay.Anuñ içün 3)kim bir vakıt olur kim ḳāḍī ol ya-
zıcı kişinüñ 4)danuklıkına muḥtāç olur.BEDĀYİᶜ

5)Daḫı ol ḳāḍī katındaki yazıcı kişi kerekdür kim 6)fık iç-
re daḫı biligi olġay.Anuñ içün kim ol 7)yazıcı kişi muḥtāç o-
lur.Bir yirde sözni uzadmaka 8)yazusu içinde daḫı bir yirde muḥ-
tāç olur,Sözi kıska 9)yazmaka ol iki ḫaṣımnuñ sözlerini yazar
iken 10)daḫı ol yazıcı muḥtāc olur.Ol iki ḫaṣımnuñ sözini 11)
bir dilden bir dilge kivürmeke yazmaka.İmdi ol yazıcı 12)nuñ
küçi yitmez.Uşbu eşlerni(?) işlemeke illā fakīh 13)olmak birle
anuñ içün kim her kişinüñ kim 14)fık içre biligi yokdur,ol ki-
şinüñ munuñ kibi işlerni 15)işlemeke küçi yitmez.BEDĀYİᶜ

16)Ammā kaçan ol ḳāḍī katındaki yazıcı kişi fakīh olmasa,ol
17)vaktın ol kişi ol iki ḫaṣımnuñ sözlerini yazġay 18)işidgen
kibi ol sözler içre arturmaġay.Eksilid 19)megey.Anuñ içün kim
ol kişi kim fakīh degüldür.Ol 20)kişi kaçan sözni artuk yazsa,ya
eksük yazsa ol 21)kişi ḫālı olmaz vācib olmaġan ḥakı vācib id-
mekden,ya 22)vācib olġan ḥakı vācib idmemekden.Bes ol yazıcı ki-
şi 23)sözi işidgeni kibi yazġay.BEDĀYİᶜ

24)Ol ḳāḍī katında oturġan yazıcı ol yirde oturġay kim 25)kim
ol yazıcı ne yazdukını ḳāḍīġa körünür olġay.Anuñ içün 26)kim iḥ-
tiyāt idmeke bu yavukrakdur.Anuñ içün kim ne yaz 27)dukı köri-
ni durur.BEDĀYİᶜ

28)Bizim ilimiznüñ ᶜādesi oldur kim evvel 29)daᶜvī varakaya
yazarlar.Andan şoñra daᶜvī 30)iderler.Bes yazıcı kişi evvel daᶜ-
vıcı kişinüñ 31)daᶜvısını yazar daḫı ol daᶜvī yazdukı varaka-
nuñ 32)içinde ne kün daᶜvī alındukınuñ tārīḫınuñ yirin 33)koyar.
Ak yir koyar.Anuñ içün kim olġay kim 34)ol daᶜvī yazıldukı kün
daᶜvī olınmaġay.Andan 35)şoñra olınġay daḫı ol yazan kişi ol
varaka 36)içinde ak yir koġay.Hattā ol daᶜvī olınġan kişi 37)
ne cevāb virgenini yazmak içün anuñ içün 38)ol daᶜvī yazġan
kişi yazġanı vaktın bilmez kim 39)ol daᶜvī olınġan kişi ıkrār
mı ider,ya inkārmı 40)ider? Bes munuñ içün yir kor yazu yazmaz

daḫı ol 41)yazıcı ol şāhidlernüñ adlarını yazar.Ḳaçan dacvī 42) idgen kişinüñ danuḳları olsa daḫı ol yazıcı 43)her iki danuḳuñ arasında aḳ yir ḳor.Hattā ḳāḍī 44)kendüsi tārīḫ yazmaḳ içün daḫı ol dacvī olıngan 45)kişinüñ cevābını yazmak içün daḫı şā-hidlernüñ 46)adlarını yazmaḳ içün daḫı mundan ṣoñra ol 47)yazıcı kişi yazduḳı varaḳanı dürgey daḫı 48)ḫatımlagay daḫı ol varaḳa-nuñ arḳasında 49)yazgay eyidgey.Uşbu falān oglı falān kişinüñ 50)çekişgenidür.Falān oglı falān kişi birle falān 51)ayda fa-lān yılda digey.daḫı ol varaḳanı bir 52)ḳımṭara içine ḳoygay. BEDĀYİc

149a 1)ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı oldur kim 2)çekişmege kel-gen kişileri ḳāḍīnuñ ileyinde 3)durḳuzgaylar ḳāḍī hüküm idmek içün mertebe 4)mertebe durḳuzgaylar.Andan ṣoñra kelgen 6)ki-şini andan ṣoñra durḳuzgaylar daḫı ṣoñra kelgeni 7)daḫı ṣoñra durḳuzgaylar.BEDĀYİc

8)Eger munlarnuñ ḥālı bilinmese kim ḳanḳı kişi burun 9)keldi, ḳanḳı kişi ṣoñra keldi.Ol vaḳtın,ḳāḍī ol dacvī 10)idici kişi-lernüñ arasında ḳurca ṣalgay her kişi 11)nüñ kim ḳurcası burun çıḳsa anı evvel durḳuzgay 12)lar ḳāḍīnuñ ileyinde.BEDĀYİc

13)Ammā ḳaçan dacvī idici kişi ġarīb kişi olsa immā ol 14)ġa-rīb kişi maṣır (mısır) ehlinden kişiler birle dacvī idse 15) ya ol ġarīb kişiler bacżıları bacżıları birle 16)dacvī idseler, ya şār ehli ġarīb kişiler birle 17)dacvī idseler.İmdi uşbunuñ kibi yirlerde ḳāḍī 18)evvel ol ġarīblernüñ dacvısını bunuñ i-şidür hüküm 19)ider şār ehlinüñ dacvısından.Anuñ içün cÖmer raḍıya 20)llahü canhü ġarībleri burun durḳuzgıl,diyü buyurur ıdi.BEDĀYİc

22)Ammā ḳaçan kim dacvī idici ġarīb kişiler 23)daḫı ol ġarīb kişiler köp olsalar şunuñ 24)köp olsalar kim eger ḳāḍī evvel anlarga 25)meşġūl olsa mısır ehline nöbet degmez olsa,ol 26) vaḳtın,ḳāḍī ol ġarīblerni ḳarışdurgay 27)daḫı ḳanḳı kişi bu-run kelse evvel anı burundur,28)ḳuzmak kerekdür.BEDĀYİc

29)Daḫı her kişi kim danuk vardur ol danuḳ 30)eyesini ḳāḍī ḳa-tına burun durḳuzmak kerek 31)dür.Anuñ içün kim şāhidge ikrām id 32)mek vācibdur.Anuñ içün kim şāhid 33)lerge ikrām idmek ḥa-ḳına rasūlullah 34)eyiddi şāhidlerge ikrām idüñüz kim 35)ḥaḳī-ḳat Tañrı tacālā dirgüzür bu şāhid 36)ler birle ḥaḳları.İmdi ikrām id 37)meklik şahidge ol degüldür kim ḥabus 38)olıngay ḳāḍīnuñ ḳapusında BEDĀYİc

39)Ammā ḳaçan ol kişiler kim anlarnuñ danuḳ 40)ları vardur. Ḳaçan ol dacvıcı köp olsalar.41)ol vaḳtın,ḳāḍī anlarnuñ ara-sında ḳurca 42)ṣalgay ḳanḳısınuñ kim ḳurcası çıḳsa evvel 43) anı burun durḳuzgaylar.BEDĀYİc

44)Kerekdür kim ḳāḍī erenlerni 45)burun dutgay ḫatunlardan anuñ 46)içün kim er birle ḫatun kişiler ḳarışmaḳda 47)fitne o-lur.BEDĀYİc

149b 1)Eger ḳāḍī maṣlahat körse kim bir küni belgülü 2)idgey ḫa-tun kişilerge buyruḳ idgey.Ol 3)kün içre ancaḳ erenlerge buy-ruḳ idmegey.4)Anuñ kibi idgey.Anuñ içün kim ḫatunlarga 5)bir kün belgülü idmekde anlarga setirlik 6)vardur.BEDĀYİc

7)Ḳażānuñ edeblerinden birisi daḫı oldur kim 8)ḳāḍī buyruḳ

idmeke köp oturmak birle nefsine 9)ta^{c}ab virmegey. Anun içün kim kādī muhtāç 10)dur hücceler yazusını fikir idgey köp oturup 11) nefsine ta^{c}ab virmeklik hüccelernün sözini 12)yahşı fikir id-mekten kaytarur. BEDĀYİ^{c}

13)Velakin kādī irte oturgay buyruk idmeke 14)dahı ^{c}aşırda o-turgay buyruk idmeke şol kadar 15)oturgay kim könli süsüt olma-gay hücceler 16)nün yazusını fikir idmek içre. BEDĀYİ^{c}

17)Kaçan kim iki haşım ilgerü dursalar kādī elinde 18)Edeb-i Kadı içinde zikir iddi kim sorgay kādī ol 19)da^{c}vī idici kişi-den ne da^{c}vī idersin, digey. Ammā 20)Ziyādāt Kitabında eyiddi. Sor-magay, didi. BEDĀYİ^{c}

21)Kaçan da^{c}vī idici kişi sahīh da^{c}vī idse. İmdi kādī 22)ol da^{c}-vī olıngan kişige sorgay. Ol da^{c}vī idgen 23)kişinün da^{c}vısından. Edeb-i Kādī içinde eyiddi, sor 24)gay, didi. Ziyādāt Kitabında e-yiddi. Sormagay, didi. Hattā 25)ol da^{c}vī idgen kişi eyidmeyinçe sor-gıl. menüm id 26)genim da^{c}vīmdan uşbu da^{c}vī olıngan kişige di-meyinçe. HULĀŞA

27)Każānun edeblerinden birisi dahı ol 28)dur kim kaçan da^{c}vī idgen kişi danuk 29)durkuzsa dahı mundan sonra ol da^{c}vī 30)i-dilgen kişi eyidse, men bu da^{c}vī idgen 31)kişinün danukını kay-tarı bilür men, dise. Men 32)bu danukı kaytarmaka danuklarum var-dur 33)hāżırdur, dise. Ol vaktın, kādī ol da^{c}vī 34)olıngan kişi-ge mühlet virgey. Ol sa^{c}atda 35)ol da^{c}vī idgen kişinün danukı birle 36)hüküm idmegey. İmdi ol da^{c}vī 37)olıngan kişige ne ka-dar vakıt mühlet virmeki 38)kādīnun könline ta^{c}al(l)ukdur ti-lese ol 39)kün kiçege degin mühlet virgey, tilese 40)ol künün irtesine degin mühlet virgey, 41)tilese ol künün irtesinün ir-tesine 42)degin mühlet virgey. Mundan artuk 43)mühlet virmegey. Eger ol da^{c}vī 44)olıngan kişi da^{c}vī idse, eyidse menüm 45)da-nuklarum gāyibdur, dise, ol kişinün 46)munun kibi didükine ı^{c}-tibār idmegey. Kādī 47)bel kim kādī ol da^{c}vī idgen kişi içün 48)hüküm idgey. BEDĀYİ^{c}

49)Każānun edeblerinden birisi dahı ol 50)dur kim ol kādī ol şārda kankı 51)yir kim halāyık içinde belgülürek ise 52) ol yirde oturgay hüküm idmek 53)içün hattā barça kişilerge ko-lay olmak 54)içün kādī katına kelmeke. BEDĀYİ^{c}

150b 1)Keldük imdi kādī mescidnün içinde oturup 2)hüküm idgey mi; ya idmegey mi? İmam Şafi^{c}ī katında 3)kādıya yokdur kim mescid içinde oturup hüküm 4)idgey. Bel kim ol kādī evinün içinde o-turup 5)hüküm idgey. bizüm aşhābımız eyiddiler 6)mescid içinde oturgay hüküm idgey, didiler. BEDĀYİ^{c}

7)Biz rasulullahga uymak vācibdür, rasulullah 8)sallallahu ^{c}aleyhi ve selleme mescid içinde oturup hüküm 9)ider idi. BEDĀ-Yİ^{c}

10)Halīfalar kim Ebū Bekir kibi radıyallahu ^{c}anhü dahı ^{c}Ö-mer 11)kibi radıyallahu ^{c}anhu dahı ^{c}Osmān radıyallahu dahı 12) ^{c}Alī radıyallahu ^{c}anhu munlar barçası mescid içinde 13)oturup hüküm iderler idi. BEDĀYİ^{c}

14)Sahābīler radıyallahu ^{c}anhüm dahı tābi^{c}īnler radıya 15) llahü ^{c}anhüm munlar barçası mescidnün içinde 16)oturup hüküm iderler idi. BEDĀYİ^{c}

17)Kaçan kādī tama^c idse ol iki ḫasım ṣuluḥ idgey 18)diyü ol vaktın,kayırmaz kādıya kim ol iki ḫasım 19)ṣuluḥ idmeke kaytarmaklık anun içün kim 20)Tanrı ta^cālā Kitāb-i ^cazīz içinde eyiddi "ve's- ṣulḥu ḫayrun" 21)didi.Bes munlarnı ṣuluḥ idmeke kaytarmaklık 22)ḫayır idmeke kaytarmakdur.BEDĀYİ^c

23)Ömer radıyallahu ^canhu eyiddi ḫasımlarnı ṣuluḥ idmeke 24) kaytaruñuz,didi.İmdi kādī ol iki ḫasımga bir 25)kez eyidgey,ya iki kez eyidgey ṣuluḥ idüñ digey.26)Mundan artuk eyidmegey,didiler.Eger ol 27)iki ḫasım bu kadar eyidmek birle ṣuluḥ idseler idiler.Eger idmeseler kādī munlarnuñ arasında ḥüküm idgey. BEDĀYİ^c

28)Eger kādī bu iki ḫasımdan tama^c idmese 29)ṣuluḥ idgeyler diyü ol vaktın kādī 30)ol iki ḫasım ṣuluḥ idmeke kaytarmagay. 31)Bel kim anlarnuñ üstine ḥüküm idgey.BEDĀYİ^c

32)Var mıdur kādıya kim rızık olgay 33)ya yok mıdur.Eger ol kādī fakīr 34)ise vardur kim algay.Anuñ içün 35)kim müsülmānlar içün işler.Bes lābüd 36)dür kim kifāyetince rızık algay.Bes ol 37)kādī kifāyetince rızık algay beytü'l-māl 38)dan.Velakin bu alduki kendünüñ işledüki 39)nüñ kirisi degüldür.BEDĀYİ^c

40)İmdi vardur İmāma kim ol kādıya 41)rızkı köpirek virgey. Ḥattā ol 42)kādīnuñ rızkı kendüye daḫı ^cayālına daḫı 43)yitişgey.Ḥattā ol kādī tama^c id 44)memek içün kişilernüñ mālına.BEDĀYİ^c

45)Rivāyet olındı Resūlullahdan kim 46)kaçan Resūlullah iyi virdi ise 47)^cAttābi kim Üseyid oglıdur,Mekkege 48)kādīlık idmeke yazdı.Ol Resūlu 49)llah ol ^cAttāba her yılda dörüt 50)yüz aḫça yazdı.daḫı Resūlullah 51)ol Mekkenüñ barça işlerini 52)ol ^cAttāba ısmarladı.BEDĀYİ^c

150b 1)Rivāyet olındı kim ṣaḥābī radıyallah ^canhüm ecma^cin 2)cāyiz dutdılar.Ebū Bekirge radıyallahu ^canhu her 3)kün bir aḫça daḫı sülüs aḫça almakını,ya bir aḫça daḫı 4)sülüseyin aḫça almakını beytü'l-māldan.BEDĀYİ^c

5)Rivāyet olındı kim ^cÖmernüñ radıyallahü ^canhü her 6)kün beytü'l-māldan bir aḫça daḫı sülüs aḫça almak 7)lıkı nı,ya bir aḫça daḫı sülüseyin aḫça almakını cāyiz dutdılar,Ṣaḥābīler.BEDĀYİ^c

9)^cAlīnuñ radıyallahu ^canhu her kün beytü'l-māldan 10)bir çanak seridi varidı.BEDĀYİ^c

11)^cÖmer radıyallahu ^canhu Kādī Şüreyiḫe radıyallahu ^canhu beytü'l-12)māldan rızık yazdı.^cAlī radıyallahu ^canhü kadı 13) Şüreyiḫe beytü'l-maldan her ayda dörüt yüz aḫça 14)yazdı.BEDĀYİ^c

15)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol 16)vaktındur kim kādī fakīr olgay,bay kādī olmagay 17)Ammā kaçan kādī bay kādī olsa.İmdi ol bay 18)kādī beytü'l-māldan neme alur mı,ya olmazmı 19)bu mes'elede iḫtilāf id(d)iler.Ba^czı kişiler eyiddi 20) ler,ḥalāl degüldür ol bay kādıya beytü'l-māl 21)dan neme almaklık didiler.Anuñ için kādī 22)alduki ḥācet içündür bay kādīnuñ muḥtāçlıkı 23)yokdur,didiler.Ba^czılar eyiddiler ol 24)bay kādıya ḥalāldur almaklık didiler.Ammā 25)efdal budur kim ol bay kādī algay beytü'l-māl 26)dan almak ḥalāldur.Anuñ içün kim bu kādī müsülmān 27)larnuñ işini işler.Bes bu kādīnuñ külfeti mü-

sülmānlar üstinedür. Velakin kiri yolınca degüldür. Ammā eyidgenimiz bay ḳadıya afḍal 28)dur didükümüz anuñ içün kim olġay 29) kim ol bay ḳādī kidgenden ṣoñra 30)yerine bir yoḳulu ḳādī kelgey. Ol 31)ṣoñra kelgen ḳādıya dahı neme vir 32)megeyler. Anuñ içün kim evvelki 33)ḳādī almaz idi diyeler dahı ol 34)almamak .. ᶜāde ḳalġay dahı sulṭān 35)lar imtināᶜ idgeyler ol ḳādıya 36) rızḳını yitişdürmekden andan 37)uşbu zamānuñ sulṭānları ḫāṣ ḥaḳı 38) ḳaytarmaḳa eyesinden imtināᶜ idmez 39)ler. Bes afḍal budur kim ol bay 40)ḳādī dahı kifāyetini alġay beytü'l-māl 41)dan BEDĀYIᶜ

42)Eger sulṭān ḳadıya ḳādīlıḳ vir 43)dükinde sen dahı nāyıb dikgil diyü 44)destūr virmese dahı ol ḳādī nāyib 45)dikse. İmdi ol nāyıb ne ḳadar 46)kim buyruḳ idse ol buyruḳlar 47)barçası mevḳūfdur kadı 48)nuñ cayiz dutmaḳına eger ḳādī 49)cāyiz dutsa ol nāyıb idgeni buyruḳ 50)lar barçası cāyizdür. Eger 51)ḳādī cāyiz dutmasa ol nāyib id 52)geni kişinüñ idgeni buyruḳlarnı 53)ol vaḳtın, ol buyruḳlarnuñ 54)barçası bāṭıldur. BEDĀYIᶜ

151a 1)Aḳdiye Kitābında eyiddi. "Hediyyeler üç dürlüdür 2)Bir hediyye budur kim virgen kişige dahı ḥalāldur 3)dahı alġan kişige dahı ḥalāldur ol hediyye ol 4)hediyyedür, kim bir kişi bir kişige hediyye virür 5)dosutluk içün sevgülük içün. İmdi uşbunuñ 6)kibi hediyye hem virgen kişige dahı hem alġan kişige 7)dahı ḥalāldur. ḪULĀṢA.

8)İkinçi dürlü hediyye oldur kim hem virgen 9)kişige ḥarāmdur hem alġan kişige ḥarāmdur 10)ol hediyye ol hediyyedür kim bir kişi bir kişige 11)hediyye virür kendüye yardım idmek içün 12)zulum idmeke. İmdi munuñ kibi hediyye hem virgen 13)kişige ḥarāmdur hem alġan kişige ḥarāmdur. ḪULĀṢA

14)Üçünçi dürlü hediyye oldur kim virgen kişige 15)ḥalāldur virmeklık. Ammā alġan kişige ḥarām 16)dur ol hediyye. İmdi ol hediyye ol hediyye 17)dür kim bir kişi bir kişige hediyye virür. Ḥattā 18)kendüden zulmı ḳaytarmaḳ içün. İmdi munuñ 19)kibi hediyye virgene ḥalāldur. Alġana ḥarām 20)dur. İmdi alġan kişige dahı ḥalāl olmaḳuñ 21)hilesi budur kim ol hediyye virgen kişi kirige 22)dutġay üç küne degin, ya biş küne degin meselā 23)kendünüñ işini işlemek içün dahı ol hediyye 24)ni kirisini ḳılġay ol kirige dutulġan kişinüñ andan 25)ṣoñra ol kirige dutġan kişi ol kirige tutulġan 26)kişini işledgey... ḳaçan ol zulum ḳaytarmaḳlıḳ iş 27)olsa ol iş üstine kirige dutmaḳlıḳ cāyizdür 28)Nitekim bir kişi bir kişini kirige dutar bir kişige ḫabar iyi 29)virmek içün imdi munuñ kibi neme içün kirige dutmaḳ cāyizdür. Eger ol kirige dutan kişi icārenüñ müddetini belgülü idmese yaᶜnī üç 30)kün, ya dörüt kün, ya biş kün dimese 31)ol icāre cāyiz degüldür. ḪULĀṢA

32)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz hediyye 33)ḥarāmdur didükümüz ol vaḳtındur kim 34)hediyye virmeklik şarıṭ birle olġay. 35) Ammā ḳaçan bir kişi bir kişige hediyye 36)virse hiç şarıṭ idmedin velakin 37)ol hediyye alġan kişi belgülü şek 38)süz bilür kim bu hediyye virgen 39)kişi bu hediyyeni anuñ içün virür kim 40)ḥatta kendüye yan başġay. yardım id 41)gey. Sulṭān ḳatında. İmdi şıyıḫlarımız 42)şunuñ üstine dururlar kim ol 43)hediyyeni almaḳ ḳayırmaz durur. ḪULĀṢA

44)Ammā kaçan bir kişi bir kişinüñ ḥācetini 45)bitürse hīç şarıt idmedin daḥı 46)hīç ṭamaᶜ idmedin. Daḥı andan ṣoñra 47)ol ḥāceti biten kişi ol ḥācetini 48)bitürgen kişige hediyye virse. İmdi 49)ol hediyye ḥalāldur almaklıkı 50)ḳayırmaz.HULĀṢA

51)Ol neme kim nakıl olındı İbnü Mes'ūd'52)dan kim İbnü Mes'ūd hediyye almakı kerīh 53)körür idi.İmdi zühüd bābıdur 54)daḥı veraᶜ babıdur.HULAṢA

151b 1)Kerekmezdür kim ḳāḍıya ṣatġay nemeni,ya ṣatun 2)alġay hüküm idmeke oturġanı yirde kendü özi içün 3)bizim ḳatımızda HULĀṢA

4)Muḥīṭ Kitābında eyiddi baᶜżı ᶜālimler eyiddiler.Kaçan 5)ḳāḍīnuñ kifāyeti olsa beytü'l-māl'dan,ol vaḳtın,6)ḳāḍī kendü özi içün ṣatmaḳ ya ṣatun almaḳ hüküm 7)idgeni yirde mekrūhdur.HULĀṢA

8)Muḥīṭ Kitābında eyiddi baᶜżı ᶜālimler eyiddiler.Kaçan 9)ḳāḍī ṣatṣa ya ṣatun alsa hüküm idgeni yirde kendü 10)özi içün ol kişiden ṣatun alsa,kim ol kişi ḳāḍıya 11)ḥürmet idüp ucuz ṣatar, ya ol kişige ṣatṣa kim 12)ol kişi ḳāḍīdan artuḳ bahāya ṣatun alur ḳāḍıya 13)ḥürmet idüben,ol vaḳtın mekrūhdur.HULĀṢA

14)Ammā kaçan ḳāḍī ol kişige ṣatṣa kim ol kişi ḳāḍīdan 15)artuḳ bahāya almaz olsa,ya ḳāḍī ol kişiden ṣatun 16)alsa kim ol kişi ḳāḍıya eksük bahāya ṣatmaz olsa,ol 17)vaḳtın mekrūh degüldür.Didi.Muḥīṭ Kitābında munuñ kibi 18)didi.HULĀṢA

19)Münteḳā Kitābında eyiddi kerekmezdür kim ḳāḍī ṣatġay 20) daḥı ṣatun alġay niçe kim hüküm idmek meclisinde otu 21)rup durur Kaçan hüküm idmek meclisinde ṣatmak izdese 22)ya ṣatun almaḳ izdese özge kişige buyursun vekil 23)idsün,didi.HULĀṢA

24)Uşbu eyidgenimiz mes'eleler barçası delālet ider kim 25) ḳāḍī hüküm idgeni meclisde oturur iken ḳayırmaz boruçlu ölgen 26)kişinüñ mālını ṣatmaklıḳ daḥı yetīmlernüñ mālını ṣatmaklık HULĀṢA

27)Ammā kaçan ḳāḍī hüküm idgeni meclisden özge 28)meclisde ṣatṣa,ya ṣatun alsa kendü özi içün 29)ḳayırmaz.HULĀṢA

30)Kaçan ḳāḍī hüküm idgen daᶜvīnuñ hüküm id 31)genini yazsa daḥı ol ḳāḍī ol hüküm idgenini 32)yazġanuñ birisini alsa.İmdi ol ḳāḍī ol 33)kadar kiri alġay kim eger kendüden özge 34)kişige ol kadar kiri almaḳ cāyiz idi.Eger 35)ol varaḳanı kendüden özge kişi yazsayıdı.HULĀṢA

36)Eger ḳāḍı kendü öz özi üleşdürse kişiler 37)nüñ tavarını kişiler arasında.İmdi ol ḳāḍī 38)ol kadar kiri alġay üleşdürgeni içün 39)kim eger ol tavarı kendüden özge kişi 40)üleşdürseyidi ol kadar kirini aña almaḳ 41)cāyiz idi.Ol ḳāḍī daḥı ol kadar olġay.HULĀṢA

42)Eger ḳāḍī kiçigez yetīm oġlanı evlendürdüki 43)içün,ya kiçigez yetīm kızı evlendürdüki 44)içün kiri alsa imdi ol ḳāḍıya 45)kiri almaḳ yoḳdur.Anuñ içün kim 46)kiçigez oġlanları evlendürmek 47)lik ḳāḍīnuñ üstine vācibdür.48)Ammā ol nemeni kim anı işlemek ḳāḍī 49)nuñ üstine vācib degüldür,İmdi 50)ol neme içün ḳāḍī igret,almak cāyizdür.HULĀṢA

152a 1)Kaçan ḳāḍī yetim oġlanuñ mālını ṣatṣa.İmdi 2) ol ḳāḍī ol ye-

tīm oğlanuñ mālını satğanı 3)içün neme almağay. Eger ol ḳāḍī yetīm mālını 4)satğanı içün neme alsa, dahı destūr virse satmaḳa 5)ol satuğ ṣaḥīḥ degüldür. HULĀṢA

6)Ol ğarīb kişi kim öldi, ol kişinüñ malı kaldı. 7)İmdi ḳāḍī ol kişinüñ mālı birle işlegey ne 8)neme kim işler ise ya bende bulıngan māl birle 9)illā bu ḳadar vardur kim kaçan māl eyesi ḥāżır olsa 10)ḳāḍī ol mālı ṣadaka idgenden soñra, ol 11)vaktın ḳāḍī ol mālı beytü'l-māldan virgey. HULĀṢA

12)Kaçan ḳāḍī katına iki ḥasım ḥāżır olsa ḳāḍī ol iki 13)ḥasmı kendünüñ ileyinde oturudğay. Ḳaçan ol 14)iki ḥasım ata oğul olsa ol ikisi oturmakda ḳāḍī ile 15)ileyinde berāber otururlar. ḤULĀṢA

16)Ḳaçan ḳāḍīnuñ katına iki ğarīm ḥāżır olsalar dahı ol 17) iki ğarīmuñ birisi sulṭān olsa, ya ol ğarīmuñ birisi 18)bir ᶜālim olsa, dahı ol sulṭān kirse ḳāḍīnuñ yirinde 19)otursa dahı ol ḳāḍī ol 22)sulṭānuñ ḥasmını kendünüñ yirinde oturudğay. ḤULĀṢA

23)Ol iki ğarīm kim ḳāḍīnuñ ḳatında otururlar 24)anlar kerekdür kim dizleri üstine çöküp oturğay 25) lar. Eger ol ğarīmler ḳāḍī ileyinde bağdaş ḳurup 26)otursalar, ya it oturur kibi otursalar, ya dizlerini 27)ḳarınlarına yapışdurup otursalar ḳāḍī munlarnı komağay munuñ kibi oturmaḳa. HULĀṢA

28)Ḳāḍī buyurğay kendünüñ ḳatındakı fesüller 29)ge dahı kendünüñ işikinde durğanlarğa ḥalāyıḳ 30)birle yumuşak sözlegüñ yumuşak muᶜāmele kılu 31)nuz digey. ḤULĀṢA

32)Ḳāḍī buyrukı oturur iken idgen immā bağdaş 33)ḳurup oturur iken immā dayanıp oturur iken. ḤULĀṢA

34)Ol yirlernüñ afḍalırakı kim ḳāḍī 35)hüküm idmek içün oturur immā cumᶜa namāzı 36)mescidüdür. Ammā kendünüñ maḥallesinuñ mescidi 37)içinde hüküm idmeklik, ya evinüñ 38)içinde hüküm idmeklik kayırmaz bizim 39)ḳatımızda kayırmaz. ḤULĀṢA

40)Şıyıḫ İmām ᶜAli kim Pezdevī 41)ol eyiddi. Uşbu eyidgenleri ol 42)vaktındur kim ol cumᶜa namāzınuñ 43)mescidi, ya ol maḥalle mescidi, ya ol 44)ḳāḍīnuñ evi şārnuñ orta yirinde 45)olğay. Ammā kaçan ol cumᶜa mescidi, ya 46)ol maḥalle mescidi, ya ol ḳāḍīnuñ 47)evi şārnūn içinde olsa, ol vaktın, 48)ol ḳāḍī şārnuñ ortasında 49)bir mescid içinde oturğay hüküm id 50)gey, didi. ḤULĀṢA

51)Kaçan ḳāḍī mescid içine hüküm id 52)mek içün kirse ol ḳāḍī 53)evvel iki rekeᶜat taḥıyyate'l-mescid 54)kılğay. ḤULĀṢA

152b 1)Bizim şıyıḫlarımız şunun üstinedür kim kaçan 2)kadı hüküm idmeke otursa ol ḳāḍı arkasını 3)mıḥrāba virsün dahı dahı otursun ḥalāyıklar 4)ol ḳāḍīnuñ ileyinde kıblaya ḳarşu örü dursun 5)lar. ḤULĀṢA

6)Bizim şıyıḫlarımız eyiddiler kerekmez kim 7)ḳāḍıya ol kün kim hüküm idmeke oturur taṭavvuᶜ 8)oruç dutmaklık didiler. ḤULĀṢA

9)Ḳaçan ḳāḍīnuñ ulu süddekesi kelse ya kiçi süddekesi 10)kelse ol vaktın ḳāḍī hüküm idmesün. ḤULĀṢA

11)Şemsü'l-eyimme kim Halvāyīdür raḥımehullahu, ol 12)eyiddi: Ḳaçan ḳāḍī yigid kişi olsa, ol ḳāḍī ol 13)kün kim buyruk idmeke oturur ol kün evvel ḫatunına 14)ḳatılsun. Andan soñra buyruk idmeke otursun, didi. ḤULĀṢA

15)Kadī bir meclisde bir kişiden bir da^c vīdan artuk da^c vī 16) da^c vī işidmegey illā meger kişiler az olgaylar.17)ol vaktın, bir kişiden iki da^c vī,ya dahı artuk bir meclisde 18)işidgey.HULĀSA

19)Kadī mescidnün içinde had urmagay had uracak kişige 20)dahı kadī mescidnün içinde ta^c zīr urmagay ta^c zīr 21)uracak kişiler HULĀSA

22)Kaçan iki danuk kişiler danuklık virseler bir kişi 23)nün üstine hatunını bir talāk bāyin boşadı diseler,ya 24)üç talak boşadı diseler.İmdi Akdiye kitābında eyiddi: ; 25)Men ikisinün arasında aralar men didi.Hattā men ol 26)iki danukdan sorar men didi.Velakin ol hatun 27)ol erün evinden çıkmaz.Velakin ol hatun birle bir ^c adil hatunı bile koyarlar dahı ol ^c adil hatun ol eri komaz ol hatunun 28)üstine kirip çıkmaka.Eger ol ernün 29)bir yalunuz evi var isa ancak ikisünün 30)arasında sitare iderler.Ammā kaçan üç 31)talāk boşasa,ol vaktın,ol hatun 32) birle ^c adil hatun komazlar.İmdi 33)kaçan müddet uzansa ol danuklık 34)Virgen şāhidlerga sormak içre 35)ol vaktın,nafaka farız olıngay ol hatuna 36)^c iddetnün müddeti kadar kerekise ol 37) hatun meni talāk virdi diyü da^c vī id 38)sün,kerekise talāk virgenine inkār 39)idsün,kerekise hiç dınmasun barça 40)sı berāberdür.İmdi kadī ol da 41)nuklarnun hālını sorgandan 42)sonra ol danukları tezkiye 43)idseler ol vaktın,ol hatun 44)yidüki nafaka ana müsellem oldı kiddi.Eger 45)ol danuklar tezkiye olınmasalar 46)ol vaktın,ol müddet içre ne kadar 47)nafaka yidi ise ol hatun barçasını 48)erine kaytarur.Ammā ol nafakanı kim 49)ol hatun yidi eri destūrı birle 50)kadī farız idmedin ol nafaka 51)barçası teberru^c dur.Kayıtmaz eger 52)ol er hatunına talāk virdi diyü 53)bir danuk danuklık virse ancak 54)ol vaktın,ol er birle ol 55)hatun arasında aralamaklık 56)vācib degüldür.HULĀSA

153b 1)Eger ol hatunına talāk virdi diyü bir 2)danuk danuklık virse dahı ol da^c vī idgen 3)kişi eyidse menüm özge danuklarum gāyibdür 4)dise ol vaktın,kimse ol hatunı ol erden meni^c 5)idmeklik vācib deguldür.HULĀSA

6)Eger ol er hatunına talāk virdü diyü da^c vī 7)idgen kişi bir danuk durkuzsa dahı ol da^c vī 8)idgen kişi eyidse özge danuklarum şa(r)da 9)dur,dise.İmdi kadī ol da^c vī idgen kişige 10)üç küne degin mühlet virgey dahi bu üç kün 11)içre eri meni^c idgey.Ol hatunun üstine kirmeke 12)İmdi uşbu meni^c idmek müstehabdur vācib degüldür.HULĀSA

13)Kaçan iki danuk danuklık virseler bir kırnak 14)hür idükine.İmdi kerekise ol kırnak da^c vī idsün 15)kendünün hür idükini kerekise da^c vī idmesün 16)ol vaktın,ol kırnakı bir ^c adil hatunun elinde koyar.17)lar.Hattā ol danuklık virgen şāhidlernün 18)^c adil idüki zāhir olınca.Eger ol danuklar 19)nun ^c adil idüki zāhir olsa dahı kadī ol kırnakun 20)azādlıkına hüküm idse dahi hāl bu olsa kim ol 21)kırnak hocasından nafaka almış olsa bir nice aylar 22)nun ol danuklarnun danuklıkı virilgen 23)den sonra ^c adil idüki belgülü olıncaya degin.İmdi 24)ol hoca kaytar

ne kim nafaka kıldı ısa ol kırnaka 25)barçasını alur dahı ol hoca kaytar alur ol 26)kırnakdan ol nafakanı kim ol kırnak aldı-yıdı 27)hocası destūrınsuz. Ammā ol nafaka kim ol 28)kırnakun hocası ol kırnaka yidürdi kādī 29)nun destūrınsuz ol nafaka teberruᶜdur. Ol nafakanı kayıtıp almaz ol kırnakdan eger ol kırnak hür çıkmasa velākin ol kırnak bir özge 30)kişinün çıksa dahı ol kırnak özge 31)kişinün idükine danuklar danuklık 32)virseler. İmdi ol kırnakı bir 33)ᶜadil kişinün elinde koygaylar dahı 34)ol elinde kodukları kişige eyidgey 35)ler. Bu kırnaka nafaka idgil diyeler 36)Eger ol kırnak özge kişinün 37)idükine danuklık virgen danuk 38)lar tezkiye olınsalar ol vaktın, ol 39) nafaka idgen kişi kayıtıp almaz vir 40)geni nafakanı ol kırnakun mustahık çıkan 41)eyesinden İmām Ebū Hanīfa katında. Ammā 42)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad 43)katında kaytar alur.

HULĀSA

44)Kaçan bir kul daᶜvī idse men azā(d) men 45)dise dahı ol kul danuk durkuzsa 46)İmdi vācibdür kim ol kulnun 47)hocasını ol kuldan meniᶜ ideler. 48)Eger ol kulun hocası fāsık isa 49) dahi korkunılsa kim elindeki malını telef 50)idgey kidergey diyü. Ol vaktın 51)kādī ol kulı bir ᶜadil kişinün 52)elinde kor. Eger ol kul nafakaya muhtāc 53)ısa dahı kādī ol kulga eydür 54)kazangıl özüne nafaka idgil dir 55)Eger ol kul kiçigez ise ya sağ 56)suz ısa kazanmaka küçi yitmese kādī 57)buyurur ol kulnun eyesine nafaka 58)idgil dir. HULĀSA

153b 1)Kaçan daᶜvī olıngan neme ton olsa, ya hayvān 2)tavar olsa dahı ol daᶜvī idgen kişi danuk 3)durkuzsa ol tavar kendünün idükine dahı ol 4)daᶜvī idgen kişi danukını tezkiye idmese. {İmdi} 5)İmdi kādī ol tavarı ol daᶜvī olıngan 6)kişiden almaz. Velākin ol daᶜvī olıngan kişiden 7)bir zāmin olgay hem ol daᶜvī olıngan kişini 8)hāzır idmek içün hem ol tavarı hāzır 9)idmek içün velakin bu mesᶜelede ol hayvan tav(a)rga 10)nafaka idgil diyü kādī buyurmaz. Bu mesᶜelenün 11)aslı budur kim her kişi kim imtināᶜ ider 12)hayvān canāvarga nafaka idmekden ol kişige 13) elbette nafaka idgil dimezler. Eger uşbu 14)mesᶜelede ol kişi kim tavar anun elindedür, ol 15)kişi fāsık olsa koruksalar elindeki tavarı kidergey diyü dahı kādī ol elindeki tavarı alup bir 17)ᶜadil kişinün elinde komakı maslahat körse, anun 18)kibi işlegey. Ol kişi kim tavar anun 19)elindedür. Kaçan ol eyidse bu tavarı bir ᶜadil kişinün 20)elinde kon. men bu tavarga nafaka ideyin dise dahı kādī 21)ol tavarı bir ᶜadil kişinün elinde kosa dahı 22)ol kişi nafaka idse imdi ol nafaka teberruᶜdur 23) Ol kişi kim tavar anun elindedür. Ol kişi 24)eyidse men bu tavarga nafaka idmezin dise, ol 25)vaktın ol tavarı ol kişinün elinde koyalar hālınca 26)almayalar. Velakin ol kişiden zaman algaylar 27)Eger ol kişi imtināᶜ idse zaman virmese, ya ol 28)kişi eyidse menüm zamānum yokdur dise. İmdi 29)ol vaktın ol daᶜvī idgen kişige eyidgeyler: sen 30)bu daᶜvī olıngan kişiden ayrılmagıl buga lazım olgıl. Hattā danuklarun tezkiye olınınca digey.

HULĀSA

31)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige sen zeyde 32)min ahça virgil şunun üstine kim men 33)zamin men senün içün ol min ahçaya

34)dise dahı ol zeyid hāżır olsa işidi 35)durur olsa. İmdi uşbu borça izdemek 36)dür ol buyurġan kişi dahı ol kabuż id 37)gen zeyid vekildür kabıż idmeke 38)Eger ol zeyid ol min̄ ahçayı 39) helāk idse żamān çeker. Eger 40)ol min̄ ahça zeydün̄ elinde helāk 41)olsa zeyidnün̄ üstine neme lāzım 42)olmaz. HULĀŞA

43)Eger bir kişi buyursa bir kişige 44)sen zeyde min̄ ahça virgil borça şunun̄ 45)üstine kim men żāmın olayın. Senün̄ 46)içün ol min̄ ahçaya dise dahı 47)ol zeyid hāżır olsa dahı ol 48)zeyid eyidse ni^{c}am dise dahı ol 49)kişi ol min̄ ahçayı virse ol 50)zeyid imdi ol min̄ ahça boruç 51)dur. Zeyidnün̄ üstine dahı ol 52)buyurup virgil diyen kişi żamin 53)dur. HULĀŞA

153b 1)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige zeyidge min̄ ahça vir 2)gil. Şunun̄ üstine kim men ol zeyde żāmin men 3)dise imdi ol min̄ ahça virgen kişige boruç 4)olur alġan kişinün̄ üstine ol kişi kim eyiddi 5)virgil, didi ol kişi żāmindur. HULĀSA

6)Eger bir kişi eyidse bir kişige maña min̄ 7)ahça virgil. Şunun̄ üstine kim zeyid żāmin olsun 8)didi dahı ol zeyid hāżır idi dahı ol zeyid 9)eyiddi ni^{c}am didi. İmdi ol min̄ ahça ol 10)kabuż idgen kişinün̄ üstine borugdur. Ol zeyid 11)żāmindür. HULĀSA

12)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse: sen zeyde min̄ ahça 13)bagışlagıl. Şunun̄ üstine kim men ol min̄ ahçaya 14)żāmin olġayın dise ya bir kişi bir kişige eyidse 15)sen zeyde min̄ ahça sadaka virgil. Şunun̄ üstine kim men 16)ol min̄ ahçaya żāmin olayın dise. İmdi uşbu 17)didüki cāyizdür dahı ol virgil, bagışlagıl, ya 18)sadaka idgil diyen kişi borça ahça almış olur dahı 19)keennehū eyidmiş olur. Sen maña min̄ ahça borça 20)virgil dahı sen menüm vekilüm olġıl. Ol min̄ 21)ahçayı zeyde bagışlamak içre, ya sen menüm 22)vekilüm olgıl. Min̄ ahçayı zeyde sadaka idmek 23)içre dimiş olur. Bes ol min̄ ahça ol virgil 24)bagışlagıl, ya sadaka idgil diyen kişinün̄ üstine boruç 25)dur dahı ol min̄ ahçayı virgenün̄ nemesi yokdur 26)Ol zeyidnün̄ üstine kim min̄ ahçayı kabuż iddi. 27)Eger ol zeyid ol min̄ ahçayı aldukından şonra 28)ġāyıb olsa kidse dahı ol kişi kim eyiddi min̄ ahçayı 29)zeyde bagışlagıl didi, ya sadaka idgil didi. Ol kişi inkār idse eyidse sen zeyde neme virmedün̄ dise dahı ol ahça virgen kişi 30)da^{c}vī idse eyidse men ol zeyde ol 31)min̄ ahçayı bagışladum, ya sadaka 32)iddüm dise dahı ol zeyid ol min̄ 33)ahçayı kabuż iddi dise dahı ol kişi 34)munun̄ üstine danuk durkuzsa ya^{c}nī 35)ol kişi bu didüki söznün̄ üstine danuk 36)durkuzsa ol kişinün̄ danukı işidülür. 37)Egerçi kim ol baġġış algan kişi 38)ġāyib ise dahı uşbu mes'elenün 39)kim eyiddük hükmi kibidür. Kaçan 40)bir kişi eyidmese falān kişige bagışlagıl 41)min̄ ahçayı şunun̄ üstine kim men żāmin 42)men dimese. Velakin eyidse sen zeyde 43)min̄ ahça defu^c idgil şunun üstine 44)kim ol min ahçayı kayıtgay sın̄ 45) menden algay sen dise. Eger 46)ol baġġış algan kişi eyidse bir 47)kişige, sen maña min ahça bagışlagıl 48)şunun̄ üstine kim falān kişi ol 49)min̄ ahçaya żāmindür, dise dahı ol 50)falān kişi hāżır olsa dahı ol falān 51)kişi ni^{c}am dise. İmdi bu mes'ele içre 52)dahı hüküm gol keçgen mes'elede deki 53)hüküm kibidür. HULĀSA

54)Eger bir kişi bir kişige eyidse falān kişige 55)min̄ ahça...

bagışlagıl dise,ya eyidse falān 56)kişige menden min ahça bagışlagıl dise 57)ancak dahı ol kişi bagışlasa.İmdi bagış 58)lagan kişi kayıtıp almaz buyurgan kişidan.HULĀSA

154B 1)İmām Serhasī eyiddi rahimehullahū.Kaçan bir kişi 2)eyidse bir kişige mana nafaka idgil dise ol 3)kişi ol buyurgan kişige nafaka idse.İmdi ol 4)nafaka idgen kişi kaytar alur.Ol nafaka idgil 5)diyen kişiden ol nafaka idgenini egerçi kim 6)kayıtıp nafaka idgenini almakı şarıt idmediler 7)ise dahı.HULĀSA

8)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige oğluma nafaka id 9)gil dise,ya menüm ehlüme nafaka idgil dise,ya 10)menüm divārum yapmaka ahça nafaka idgil dise.İmdi 11)uşbu eyidgenimiz yirlerde ol nafaka idgen kişi kaytar 12)olur ol buyurgan kişiden ol nafaka idgenini egerçi 13)kim kayıtıp almakı şarıt dahı idmediler ise dahı.HULĀSA

14)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige falānga min ahça 15)ödegil dise velakin menüm için dimese dahı ol buyurgan 16)kişi eyidmese şunun üstine kim men ol min ahçaya zāmin 17)olayın dimese dahı ol kişi ol min ahçayı ödese.İmdi 18)körelim eger ol ahça virgen kişi birle ol buyurgan 19/kişinün arasında bāzār içinde virmek almak var isa,ya 20)dahı kaçan birisinün rasūlı,ya vekil kelse aña satmaka,ya 21)borça virmeke ol vaktın,ol buyrulgan kişi kaytar alur.22)ol buyurgan kişiden ol virgeni min ahçayı dahı munçılayındur,kaytar alur ol virgen kişi ol buyurgan kişiden 24)Kaçan ol buyurgan kişi ol virgen kişinün ^cıyālında olsa 25)ya virgen kişi ol buyurgan kişinün ^cıyālında olsa amma 26)kaçan bu üç nemeden birisi olmasa ol vaktın,ol virgen 27)kişi kayıtıp almaz.Ol buyurgan kişiden amma İmām Ebū Yūsuf 28)katında kaytar alur,Kerekise bu üç nemenün birisi bulınsun kerekise bulınmasun.Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol vaktındur kim 29)buyurgan kişi eyiddi min ahçayı ödegil,didi.velakin ol buyurgan kişi 31)eyidmedi menüm içün dimedi.Amma 32)kaçan ol buyurgan kişi eyidse min 33)ahça ödegil falāna menden ötürü dise 34)ol vaktın,ol buyrulgan kişi kaytar 35)alur.Ol virdüki min ahçayı 36)ol buyurgan kişiden barçalar katında.HULĀSA

37)Kaçan sultān müsādere idse bir 38)kişini ya^cnī kaçan sultān bir kişinün 39)kahır birle mālını alsa tilese tilemese 40) dahı ol mālı alıngan kişi bir kişige 41)sen sultāna bu kadar bu kadar ahça 42)vir,menüm içün dise dahı sultānnun kişilerine 43) bu kadar bu kadar ahça vir menüm 44)içün dise,ya^cnī menüm cināyetüm 45)içün dise dahı ol buyrulgan kişi 46)sultāna māl virse dahı sultānun 47)kişilerine māl virse imdi 48)İmām Serhasī eyiddi, dahı İmām 49)Pezdevī eyiddi:ol māl virgen 50)kişi nevirdi ise kaytar alur 51)ol buyurgan kişiden kerekise 52)kayıtıp almakı dahı zāmin olmakı 53)şarıt idsünler kerekise 54)şarıt idmesünler.Elbette 55)kayıtur alur virdükü mālı 56)ol buyurgan kişiden ol 57)virgen kişi köp şı(yı)hlarmunun 58)üstinedür.Eger kayıtıp almakı dahı 59)zāmin olmakı şarıt idmeseler kayıtıp almaz virgen kişi buyurgan kişiden.HULĀSA

155A 1)Eger buyrulgan kişi eyidse ol buyurup virgil 2)diyen kişige men ol falan kişige virdüm ol 3)vır didükün borçı dise.Dahı hāl bu olsa kim 4)ol falan kişi gāyib olsa dahı ol buyurgan kişi 5)inkār idse,eyidse men saña neme virgil dime 6)düm dise,

dahı menüm ol kişige hīç borçum 7)yokdur dise dahı ol ahça virgen kişi danuk 8)durkuzsa ol buyurgan kişinüñ borçı var idukına 9)ol falān gāyib kişige dahı kendüsi ol borçı öde 10)genine İmdi ol kişinüñ danukları işidilür 11)dahı kādī ol inkār idgen kişinüñ üstine 12)hüküm ider,ol kişinüñ ödedüki malı virgil 13) diyü.Egerçi kim ol boruçnuñ eyesi gāyib ise 14)dahı.HULĀSA

15)Ol kişi kim eyiddi:sen falān kişige menüm borçumı 16)ödegil,didi.Eger ol buyurgan kişi ikrār idse 17)nicam sen menüm borçumı ol falān kişige ödedüñ 18)velakin men saña virmezin ol sen ödedüküñ 19)ahçayı,anuñ içün kim olgay kim ol falān gāyib 20)kişi hāżır olgay dahı inkār idgey 21)digey.İmdi men bu işden korkar men dise 22)ol ahçayı virmez men dise.İmdi ol kişinüñ 23) eyidgeni men korkar men digeni hiç dür aña 24)ictibār yokdur. ol kişi ol ahçayi virür ol 25)ödegen kişige.HULĀSA

26)Eger bir kişi eyidse bir kişige falān kişige miñ ahça ödegil 27)menüm içün dise dahı ol kişi ödese virse ol miñ 28)ahçayı dahı andan soñra ol miñ ahça algan kişi gāyib 29)olsa dahı ol buyurup,virgil diyen kişi virse ol miñ ahçayı ol buyrulgan kişige.Andan soñra ol gāyib kişi hāżır olsa dahı eyidse: 30)men ol miñ ahçayı almadum dise 31)İmdi söz ol inkār idgen kişinüñ sözidür.32)Vardur ol inkār idüp alma 33)dum diyen kişige ol miñ ahçasını 34)almaklık ol buyurgan kişiden 35)ol min ahçayı ol buyurgan kişi 36)virgenden soñra ol inkār 37)idgen kişige ol dahı kayıtsun 38)alsun ol miñ ahçayı ol buyrul 39)gan kişiden.HULĀSA

40)Kaçan bir kişinüñ elinde bir kul olsa 41)dahı bir kişi eyidse:uşbu elündeki 42)kulı menüm içün satun alı virgil 43) falān kişiden miñ ahçaya dise dahı 44)ol kişi kim kul anuñ elinde 45)dür,ol kişi eyidse men uşbu kulı 46)ol falān kişiden miñ ahçaya 47)satun aldum dise dahı ol 48)menüm içün satunı alı virgil 49)diyen kişi ol satun aldum 50)diyen kişini kirtülese dahı ol satun 51)alı vir diyen kişi miñ ahçayı virse 52)ol satun aldum diyen kişige dahı 53)ol kulı ol kişinüñ elinden alsa 54)andan soñra ol kul eyesi gāyib kişi 55)hāżır olsa dahı satganına inkār idse 56)İmdi söz ol inkār idgen kişinüñ 57)sözidür,ol kulı alur ol kişinüñ elinden 58)dahı ol miñ ahça virgen kişi kaytar 59)virdükini alur,ol virdükü kişiden.HULĀSA

155a 1)Kaçan ev satun algan kişi eyidse:men bu evi 2)miñ ahçaya satun aldum dise dahı ol evi satan 3)kişi dacvī idse eyidse men bu evi saña iki min 4)ahçaya satdum dise dahı ol ev satan kişi ol kişige 5)ol evi iki miñ ahçaya satganına danuk durkuzsa 6) İmdi ol evüñ şufca dutucı kişisi ol evi iki 7)miñ ahçaya satun alur.HULĀSA

8)Kaçan bir kişi bir kişiden bir kulı satun alsa miñ 9)ahçaya dahi hāl bu olsa kim ol satun algan kişi ikrār 10)idmiş olsa satun almazdan burun ol kul ol 11)satan kişinüñ idükine dahı ol satun algan kişi 12)ol miñ ahçayı virse ol satan kişige dahı mundan 13)soñra ol kul bir özge kişinüñ çıksa danuklar 14) danuklık virmek birle kādī hüküm idmek birle.15)İmdi ol kulı satun algan kişi kaytar ol 16)virdüki miñ ahçayı alur ol satan kişiden.

17)Ḳaçan boruçlu kişi da^cvī idse,eyidse:men borçumı ödedüm 18)dise,ya eyidse boruç eyesi,meni borçından berī iddi dise 19) dahı ol boruç eyesi inkār idse eyidse ne men senden 20)mālum aldum,ne men seni berī iddüm dise dahı ol 21)boruç eyesi anıt içse dahı ḳāḍī ol boruçlu kişinüñ üstine 22)ḥüküm idse virgil borçugı dise dahı mundan soñra ol 23)boruçlu kişi danuḳ durḳuzsa ol borçı ödegenine,ya ol 24)boruç eyesi kendüyi berī idgenine.İmdi ol kişinüñ danuḳı 25)işidilür.Vallahu a^clemu.ḤULĀṢA

26)Ḳaçan ḳāḍī ol kişige kim da^cvī anuñ üstine olındı,27)men senüñ bu ev da^cvısı içre hiç ḥaḳuñ körmeyin yürür men 28)bu evde dise,İmdi bu söz ol da^cvī olıngan kişinüñ üstine ḥüküm idmek degüldür.Niçe kim ol ḳāḍī eyidmeyip durur senüñ üstüñe bu nemeni ḥüküm iddüm 29)dimeyip durur.ḤULĀṢA

30)Eger ḳāḍī eyidse ol da^cvī idgen 31)kişi danuḳ durḳuzduḳından soñra 32)dahı menüm içün ḥüküm idgil didü 33)kinden soñra ol da^cvī olıngan 34)kişige sellim idgil uşbu evi uşbu 35)da^cvī idgen kişige dise.İmdi munuñ 36)kibi dimeklik ol ḳāḍī ol 37)da^cvī olıngan kişinüñ üstine ḥüküm 38)idmek degüldür.Niçe kim ol ḳāḍī 39)eyidmeyip durur senüñ üstüñe bu nemeni 40)ḥüküm iddüm dimeyip durur.ḤULĀṢA

41)Edeb-i Ḳāḍī Kitābında eyiddi Ḫaṣṣāf 42)nuñ raḥımehullahu: Ḳāḍīnuñ eyid 43)meki menüm katımda sābit oldı 44)dimeki ol ḳāḍīdan bunuñ 45)kibi dimeklik ḥüküm īdmek 46)likdür didi.ḤULĀṢA

47)Ḳaçan ḳāḍī eyidse ṣaḥīḥ oldi 48)menüm ḳatumda dise.İmdi bu 49 49)söz ḳāḍīdan ḥüküm idmek 50)likdür.ḤULĀṢA

51)Ḳaçan ḳāḍī eyidse menüm ḳatumda 52)ẓāhir oldı dise,ya ḳāḍı eyidse 53)men bildüm dise.İmdi bu neme 54)ler ḳāḍīdan ḥüküm idmek 55)dür.ḤULĀṢA

155b 1)Ḳaçan ol kişi kim ṭavar anuñdur,diyü buyurdı 2)ḳāḍī ḳaçan ol kişi ol kişi ıḳrār idse ḳāḍī 3)buyurdı dise ol ṭavār maña harāmdur dise 5)dahı ol harāmdur diyen kişi iki kişige buyursa eyi éyidse 6)menüm içün bu ṭavarı satun alı virüñ ol 7)ḥüküm olıngan kişiden dise.İmdi bu mes'elede ḳāḍī 8)nuñ ḥükmi bāṭıl oldı kiddi.ḤULĀṢA

9)Ḳaçan bir kul da^cvī idse,eyidse:men ḥür men,dise 10)dahı ol kul danuḳ durḳuzsa kendüsi ḥür idükine 11)dahı ḳāḍī ḥüküm idse ol kulnuñ ḥürlükine dahı 12)mundan soñra ol ḳul eyidse:men yalgan sözledüm 13)men ḳul idüm,dise.İmdi Ḫulāṣatü'l-Fetāvā eyesi eyiddi 14)hiç bu mes'elede men rivāyet tapmadum.Velakin men 15) bu mes'eleni sordum İmām Ẓahīrü'd-dīn kim Merġīnānī 16)dür,dahı ol İmām Ẓahīrü'd-dīn bir niçe kün 18)ler fikir idgenden soñra maña eyiddi:Kerekdür 19)kim ol ḳāḍīnuñ ḥürdür diyü ḥüküm idgeni bāṭıl 20)olmaġay.Belkim ol ḳul ḥürlükinde bāḳī durġay ḳul 21) luka ḳayıtmaġay,didi.ḤULĀṢA

22)Aḳḍiya Kitābında eyiddi:Ḳaçan ḳāḍī bir da^cvī içre ḥüküm 23) idse dahı ol ḳāḍī ḥüküm idgenden soñra ol ḥüküm 24)idgenini ḥaḳ körmese.Bel kim ḥaḳdur diyü könli özge ḥüküm 25)ge dönse.İmdi İmām Muḥammad ḳatında ol ḳāḍīnuñ ol 26)idgeni ḥüküm bozulur.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol 27)ḳāḍīnuñ ol idgeni ḥüküm bozulmaz. ḤULĀṢA

28)Ḳaçan ḳāḍī ẓāhir olsa kim idgeni ḥükümden 29)ḳayıtmaḳ dilese.İmdi körelüm eger ol 30)ḳāḍīnuñ ol iddüki ḥüküm ol ḥükümler

31)den olsa kim ol hüküm hatā ıdukında hiç 32)kimse ıhtilāf idmese. İmdi ol vaktın,ol 33)kādī ol idgeni hükümden kayıtgay.Hak hüküm idgey.Eger ol kādīnun ol idgeni hüküm 35)ol hükümlerden olsa kim ol hüküm hatā ıdukında 36)ᶜālimler ıhtılāf idseler.Ol vaktın,ol 37)kādī ol idgeni hükmi bozmagay.Andan sonra 38)anun kibi hüküm ol kādıya kine kelse,ol vaktın,39)ol kādī kankı hükmi kim afdal körse,anun 40)birle hüküm idgey.HULĀŞA

41)Kaçan kādī ölse dahı ol kādīnun yirine 42)bir özge kişini kādī idseler dahı 43)ol kādī ölgen kişinün katında danuk 44)lık virseler bir kavum.Ol kavum 45)eyidseler:Biz işiddük ol 46)ölgen kādīdan kim ol ölgen kādī 47)eyiddi:men falān yetīmnün malını falān 48)kişinün katında vediᶜat kodum,didi 49)diseler,ya danukbir danuklık virse 50)ler ol ölgen kādī falān kişige falān yetīm 51)mālını satğanına dahı ol vediᶜat konılğan 52)kişi dahı ol satun alğan kişi inkār 53)idseler.İmdi ol kavumun danuklıkını 54)işidülür.Ol vedeᶜat(?) konılğan kişiden dahı ol 55)satun alğan kişiden mālı alurlar.HULĀŞA

156a 1)Kaçan kādī bir kişini vekīl idse bir evni satmaka ? ya bir özge neme içün vekīl dikse.İmdi ol kādī 3)hüküm idmegey vekīlinün menfaᶜatı içün dahı 4)ol kādı hüküm idmegey vekīlinün vekīli menfaᶜatı 5)içün.HULĀSA

6)Kaçan kādīnun atası bir kişini vekīl idse bir 7)nemeni satmaka.İmdi ol kādī hüküm idmegey ata 8)sınun vekīlinün menfaᶜatı içün.HULĀSA

9)Kaçan kādīnun atasınun atası vekīl idse bir kişini 10)bir neme içün.İmdi ol kādī hüküm idmegey 11)atasınun atasınun vekīlinün menfaᶜatı içün.HULĀSA

12)Dahı kādī hüküm idmegey ol kişinün menfaᶜatı içün 13)kim ol kişinün danuklık virmeki cāyiz degüldür 14)kādīnun menfaᶜatı içün.HULĀŞA

15)Dahı kādī hüküm idmegey ol neme içre kim kendüye 16)menfaᶜat var dahı kādī hüküm idmegey ol neme içre 17)kim kendüye ziyān vardur.HULĀSA

18)Kaçan sultān bir kişige meselā Horasānnun kādīlıkını 19)virse.dahı ol sultān ol kādīya buyursa:sen kādīlıkini virgil 20)bir kişige körnün(?) dise.Kör(?)bir yirnün adıdur ,dahı ol 21)Horāsān kadısı bir kişige virse Könün kādīlıkını dahı 22)ol uluğ kādī bir kişi birle çekişseler dahı ol kör kādī 23)sına varsalar dahı ol Kör kādısı hüküm idse.İmdi ol 24)kiçi kādīnun hüküm idmeki ol uluğ kādīnun menfaᶜatı içün 25)dahı ol uluğ kādīnun ziyānı içün cāyizdür.Dahı kaçan kiçi kādı 26)çekişi kelse uluğ kādīnun katına. İmdi ol kādīnun idgeni hüküm kiçi kādīnun menfaᶜatı içün dahı kiçi kādīnun ziyānı içün cāyizdür.HULĀSA

27)Kaçan bir kişi ölse dahı ol kişinün kādīnun 28)üstine borgı olsa,mālı olsa dahı özge kişinün üstine 29)dahı borçı olsa,dahı bir özge kişi danuk 30)durkuzsa ol ölgen kişinün vaşīsī 31)idükine dahı kādī hüküm idse ol danuk 32)durkuzğan kişi,ol ölgen kişinün 33)vaşīsı ıdukına dahı ol kādī ol kendü 34)nün üstündeki borçı virse ol vaşīya 35)cāyizdür.Eger uşbu hükmi bir 36)özge kādī katına kötürseler 37)ol özge kādī bu hükmi dahı keçür 38)gey.Bātıldur dimegey.Eger ol 39)kādī ol vaşī men diyen kişige evvel 40)borçını ödese,andan sonra ol 41)kişinün kādīlıkına hüküm idse cāyiz 42)degüldür.Eger uşbu hükmi bir 43)özge kādıya dahı kötürseler,ol 44)özge,kādī bu hükmi keçürmegey. 45)Bel

kim bu hükmi bātıl idgey.HULĀṢA

46)Kaçan bir kişi ölse dahı ol kişinüñ 47)ḳādī üstine mālı ḳalsa dahı ol ḳādī bir 48)kişi vaṣī dikse ol ölgen kişinüñ 49) dahı mundan soñra ol ḳādī ol 50)kendünüñ üstimdeki mālı ol vaṣīya 51)virse cāyizdür.Eger ḳādī 52)ol kendünüñ üstindeki mālı evvel 53)bir kişige virse,andan ṣoñra 54)ol kişini vaṣī idse cāyiz 55)degüldür.Bu dahı yuḳaruki mes'ele kibidür.HULĀṢA

156b 1)Kaçan bir kişi ölse dahı ol kişinüñ mālı ḳalsa 2)ḳādīnuñ üstine. Dahı bir kişi daʿvī idse,eyidse 3)men ol ölgen kişinüñ oglı men,dahı vārisi men 4)dise dahı ol daʿvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa 5)dahı ḳādī hüküm idse ol kişi ol ölgen kişinüñ 6)oglı ıdukına dahı vārisī ıdukına.Andan soñra ol 7)ḳādī birse,ödese kendünüñ üstindekī mālı ol 8)oglu men diyen kişige cāyizdür. Eger ol 9)ḳādī evvel kendünüñ üstündeki mālı virse ol 10)oglı men diyen kişige andan ṣoñra ol ḳādī hüküm 11)idse ol daʿvī idgen kişi ol ölgen kişinüñ 12)oglı idukına cāyiz degüldür.HULĀṢA

13)Eger bir kişinüñ ḳādī üstine mālı olsa dahı ol 14)māl eyesi ġāyib olsa kidse.Dahı bir özge kişi 15)daʿvī idse,eyidse ol māl eyesi meni vekīl ḳıldı 16)sizden mālını kabuż idmeke dise. Dahı ol vekīli 17)men diyen kişi danuḳ durḳuzsa ol māl eyesi 18) kendüyi vekīl idgenine Dahı ḳādī hüküm idse 19)ol kişi ol māl eyesinüñ vekīli idükine dahı 20)ol ḳādī mundan soñra kendünüñ üstündeki 21)borçı virse ol vekīle,ya evvel borçı virse andan ṣoñra 22)ṣoñra hüküm idse ol kişi ol māl eyesinüñ 23)vekīli idükine.İmdi cāyiz degüldür.HULĀṢA

24)Kaçan ḳādī bilse kendüsī bir kişi hamurdan esrigenini.25) İmdi ol ḳādī kendünüñ biligi birle hüküm idmegey 26)illa bu kadar vardur kim kaçan ḳādī katına bir esrük 27)ketürseler kadi ol esrüki edeplegey.hadd urmaka 28)kadarına yitişdürmegey.Bu Bu sözi bābında beyān idevüz.HULĀṢA

29)Şāmuñ ḳādısı kendüñ içinde hüküm idmek 30)lik dahı yazı yirde hüküm idmeklik keçmez.31)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında dahı İmām Muhammad katında.HULĀṢA

32)Kaçan iki danuḳ danuḳlık virse kim ḳādī hüküm 33)kıldı falān kişinüñ üstine diseler,34)uşbu neme birle hüküm iddi diseler dahı ḳādī eyidse 35)men hiç neme birle hüküm idmedüm dise. İmdi 36)ol danuḳlarnuñ danuḳlıkı işidilmez.Ammā 37)İmām Muhammad ḳatında ol danuḳlarnuñ danuḳ 38)lıkı işidilür.HULĀṢA

39)ʿAsker ḳādısınuñ ḳadılıkı yokdur ʿasker 40)den özgeler üstine her kişi kim sanaʿat 41)eyesidür ʿaskernüñ bāzārı içinde ol dahı 42)dahı.HULĀṢA

44)İki ḳādī bir şarnuñ içindedür dahı ol iki 45)ḳādīnuñ her bir birisi ol şaruñ buçuḳında hüküm ider 46)dahı bir kişinüñ bir ḳādīnuñ buyruḳ idgen şarnuñ kendünüñ buçuḳından daʿvısı var 47) ol dahı bir ḳādī buyruḳ idgen buçuḳınuñ içinde bir 48)kişinüñ üstine.İmdi İmām Ebū Yūsuf ḳatında 49)daʿvī idgen kişinüñ halına bakaruz.Yaʿnī ol 50)daʿvī idgen kişi ol haşmını kendünüñ mahallasındakı 51)ḳādī katına hāżır idgey.Ammā İmām Muhammad ḳatında 52)daʿvī olıngan kişinüñ halına bakaraz.Yaʿnī ol 53) daʿvī olıngan kişi hāżır idgey ol daʿvī idgen kişini kendünüñ mahallasınuñ ḳādısı katına ṣahīh 51)kavul İmām Muhammad kavlı-

dur.HULĀṢA

157B 1)Kaçan bir kişi vakıf idse meselā Bağdādnuñ fakīh 2)larına dahı Bağdādnuñ kadısı hüküm idse ol vakıf 3)lāzım idukına. İmdi ol kādīnuñ hükmi keçür Egerçi 4)kim ol kādī Bağdādnuñ fakīhlarındandur.HULĀṢA

5)Kaçan bir kişi diri iken hüküm olınsa kim ol elindeki 6)evi anuñ degül idükine özge kişinüñ idükine dahı ol kişi 7)ölse dahı ol ölgen kişinüñ vereseleri ol evi da^c vī 8)idseler. İmdi körelüm eger ol vereseler eyidse 9)ler bu ev bizümdür.Biz bu evi mīrās yidük atamız 10)dan,diseler. İmdi,ol vaktın ol vereselernüñ 11)da^c vısı işidilmez.Eger ol vereseler eyidse bu ev 12)bizümdür diseler ancak ya^c nī biz bu evi mīrās yidük 13)dimeseler. İmdi ol da^c vī idgen kişinüñ da^c vısı işidilür.HULĀṢA

14)Kaçan bir kişi diri iken da^c vī idse bir yad kişinüñ üstine 15)eyidse uşbu senüñ elündeki ev menümdür,dise dahı kādī 16)ol yad kişinüñ evi ol da^c vī idgen kişige hüküm idse dahı 17)kādī hüküm idgenden soñra ol kişige evi ol kişi ölse 18)dahı ol kişi öldükinden soñra ol yad kişi kelse ol 19)ölgen kişinüñ vereselerinüñ üstine da^c vī idse bu 20)ev menümdür dise. İmdi ol yad kişinüñ da^c vısı işidilmez.HULĀSA

21)Kaçan bir kişi bir tavarı satun alsa bir kişiden dahı 22) satun aldukından soñra bir özge kişi kelse da^c vī 23)idse ol satun algan kişinüñ üstine eyidse%uşbu senüñ 25)danuk durkuzsa ol tavar kendünüñ idükine dahı kadı hüküm 26)idse ol satun algan kişinüñ,üstine ol tavar kendünüñ 27)degül idükine.Bel kim ol da^c vī idgen kişinüñ idükine. İmdi uşbu satun algan kişinüñ üstine hüküm olınmak satan kişinüñ dahı üstine hüküm olınmak mıdur,ya 28)satan kişinüñ üstine hüküm olınmak degül midür ? 29) İmdi körelüm eger ol satun algan 30)kişi eger eyiddi ise da^c vī idgen kişinüñ 31)da^c vısına cevāb virür iken bu tavar menüm 32) milkimdür. Anuñ içün kim men bu tavarı 33)falān kişiden satun aldum,didi ise ol 34)vaktın,kādī ol satun algan kişinüñ 35)üstine hüküm idmeklik satan kişinüñ dahı 36)üstine hüküm idmeklikdür.Hattā ol 37)satan kişi ol evi da^c vī idse menüm 38)dür dise,ol satan kişinüñ da^c vısı 39)işidilmez. dahı ol satun algan algan kişi kaytar 40)ol evnüñ bahasını ol satan kişi 41)den kine alur. Ammā kaçan ol satun 42)algan kişi eyidse ol da^c vī idgen 43)kişinüñ da^c vısına cevāb virgen 44)bu tavar menüm milkümdür dise dahı bu 45)sözden neme arturmasa. İmdi 46)ol vaktın satun algan kişinüñ 47)üstine hüküm olınmaklık satan 48)kişinüñ üstine hüküm olınmak degüldür 49)Hattā mundan soñra ol satan 50)kişi eger da^c vī idse,eyidse uşbu 51)ev menümdür dise. İmdi ol 52)vaktın ol satan kişinüñ da^c vısı 53)işidilür. Eger danuk durkuzsa 54)ol satan kişi ol ev kendünüñ 55)idükine ol satan kişinüñ danukı 56)işidilür.HULĀṢA

157b 1)Nevāzil kitābında eyiddi:Kaçan sultān iki kişinüñ 2)arasında hüküm idse hüküm keçmez didi.Hassāf 3)nuñ Edeb-i Kādī Kitābında eyiddi rahımehullahu,sultān 4)kaçan iki kişinüñ arasında hüküm idse keçer 5)didi.Sahīhırak kavul dahı budur kim keçer 6)Bu kavul bile fetvā virinilür.Nevāzil Kitābınuñ 7)kavlı bir-

le fetva virinilmez.HULĀSA

8)Bir kişi hatunına eyiddi "enti tālıkun elbette"didi.9)da-
hı ol talāk virgen kişi bir bāyin talāka niyyet 10)iddi,ya bir
rec^c^ī talāka niyyet iddi.Dahı kādī hüküm 11)iddi,eyiddi üç ta-
lākdur didi.İmdi kādīnun 12)uşbu hükmi zāhirde dahı keçer bā-
tında dahı keçer.13)Mundan sonra ol talāk virgen kişi eger 14)
fakīh ise müctehid ise kādīnun mezhebine uygay 15)İmām Muham-
mad katında.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında 16)eger ol kādīnun hü-
küm idgeninden ol talāk 17)virgen fakīha ziyān var ısa,ol vak-
tın ol talāk 18)talāk virgen fakīh ol kādīnun mezhebine uygay.
19)Eger ol kādīnun hüküm idgeninden ol fakīha 20)menfa^c^at var
ısa ol vaktin,eger kendünün mezhebi 21)küç ise kendünün hakı-
na kendünün mezhebini dutgay 22)Eger kādīnun mezhebi küç ise
kendünün hakına 23)kādīnun mezhebini dutgay.Hattā eger kādīnun
24)mezhebinde enti tālıkun elbette dimek rec^c^ī talak ısa 25)da-
hı kendünün mezhebinde bāyın talāk ısa ol talāk virgen 26)fakīh
bāyin talākdur diyü dutgay.Eger ol talāk 27)virgen kişi cāhil
kişi ise dahı fakīhlardan fetvā alsa 28)ol fetvā kim müftīler
virdiler,Ol vaktin,ol 29)fakīhlarnun ba^c^zısı ba^c^zısından artuk-
lağay dahı artuk fakīhnun fetvāsı birle işlegey.Eger ol kişi ol
kişilerden olmasa kim fakīh 30)larnı ba^c^zısını ba^c^zısunun üsti-
ne artuk 31)layı bilmese,ol vaktın,ol kişi fetvā almağay.32)Bel
kim kādī ne hüküm iddi ise ol kādī 33)nun hükmini algay.HULĀSA

34)Kaçan fakīhler bir mes^c^ele içre ıhtilāf 35)idseler her bir
fakīh bir kavul eyidse 36)dahı kadı ol mes^c^ele içre bir fakīh-
nun 37)kavlı birle hüküm idse andan 38)sonra ol kādī kidse bir
kādī dahı 39)kelse dahı ol ikinçi kādīnun mezhebi 40)ol mes^c^ele-
de ol evvelki kādīnun mez 41)hebinden özge olsa.İmdi ol ikinçi
42)kādī ol evvelki kādīnun hüküm id 43)genini keçürgey.HULĀSA

44)Kaçan kāfirler bizüm üstümüze gālib 45)olsalar dahī malu-
muz üstine gālib olsa 46)lar dahı ol kāfirler bizim malumuzı 47)e-
lerüne kivürseler,bizüm müsülmān 48)lik ilinden çıkarsalar.İm-
di 49)ol kāfirler ol mālumıznı illerine 50)kivürmek birle ol
mālümüzge mālik 51)olurlar.İmdi eger bir kādī hüküm 52)idse,e-
yidse ol kāfirler bizim 53)mālumuzğa mālik olmazlar illerine
54)kivürmek birle dise imdi ol 55)kādīnun hükmi keçmez.HULĀSA

158b 1)Eger bir kādī hüküm idse bir ahçayılıki 2)ahçaya satmaka
hāla satmaka ol kādī Übnü ^c^Abbās 3)kavlını dutuban ol kādīnun
hükmi keçmez.HULĀSA

4)Kaçan bir kişi kulına destūr virse bir dürlü ticāret 5)id-
meke.İmdi ol kula cāyizdür barça tācirlik 6)içre ticāret idmek-
lik eger kādī hüküm idse 7)eyidse ol kul ol dürlü tācirlik id-
mek 8)den özge tācirlik idmek keçmez dise.İmdi 9)ol kādīnun hü-
küm idgeni keçer.HULĀSA

10)Ol tavarı kim boğazladılar dahı boğazlağan kişi 11)kasıd
birle terik iddi,"Bismillahir-rahmāni^c^r-rahim„12)dimeki.İmdi ka-
çan kādī hüküm idse,anun kibi tavar 13)halāl ıdukına.İmdi ol hü-
küm idmeklik cāyiz 14)dür.İmām Ebū Hanīfa katında dahı İmām Mu-
hammad katında 15)Ammā İmām Ebū Yusuf katında ol kādīnun 16)id-
geni hüküm cāyiz degüldür.HULĀSA

17)Kaçan bir kişi evdeşinün anası birle zinā idse 18)dahı kādī

ol zinā idgen kişige ḥad ursa daḫı ol 19)ḳādīnuñ mezhebi ol olsa kim ol kişinüñ ḫatunı 20)ol kişige ḥarām olmaz.Olsa daḫı ol-ḳāḍī hüküm idse 21)ol kişinüñ evdeşi ol kişige ḥarām olmaḳanına. İmdi 22)ol ḳāḍīnuñ hükmi keçer.Eger bu ḥükmi bir özge ḳāḍī 23) daḫı bāṭıl idse andan sonra ol ḥükmi bir üçünçi ḳāḍıya 24)daḫı iledseler.İmdi ol üçünçi ḳāḍī ol evvelki 25)ḳāḍīnuñ ḥüküm idgenini keçürgey.HULĀṢA

26)Ḳaçan bir kişi ḫatunına üç ṭalāḳ virse 27)bir yola daḫı bir ḳāḍī hüküm idse eyidse 28)hiç ṭalāḳ vāḳıᶜ olmaz dise.İmdi ol 29)ḳāḍīnuñ hükmi keçmez.HULĀṢA

30)Ḳaçan bir kişige küç idseler ḫatunuğa 31)ṭalāḳ virgil,diseler daḫı ol kişi ḳorḳuban 32)ḫatunına ṭalāḳ virse daḫı bir ḳāḍī hüküm 33)idse eyidse ṭalāḳ vāḳıᶜ olmaz dise 34)ol ḳāḍīnuñ ḥükmi keçer. HULAS A

35)Eger bir ḳāḍī ḥüküm idse,eyidse nikāḥ 36)cāyizdür danuḳsuz dise yaᶜnī nikāḥı cāyiz 37)dutsa danuḳsuz ol ḳāḍīnuñ ḥükmi 38) cāyizdür.HULĀṢA

39)Bir kişi öldı ol kişinüñ müdebber ḳulları 40)var ıdı daḫı ol müdebber ḳulları azād oldı 41)lar daḫı bir kişi çıḳdı daᶜvī iddi eyiddi 42)menüm bu ölgen kişinüñ üstinde bu ḳadar bu 43) ḳadar^aḳçam vardur didi daḫı ḳāḍī ol 44)müdebberleri ḳul sağındı daḫı anları 45)ṣatdı daḫı ṣatğandan sonra bilindi 46)ḥālı ol müdebberlernüñ imdi ol ḳāḍī 47)nuñ anları ṣatmaḳa ḥüküm idmeklikı 48)bāṭıldur.Egerçi kim ol ḳāḍī ḥüküm iddi 49)ise bir mesᵓelede kim anda müctehidler ıḫtilāf 50)iddiler.Velakin ol ḳāḍī bilmedi kim 51)ol müdebberleri ṣatmaḳlıḳ içre 52)müctehidler ıḫtilāf idgenini vallahü aᶜlemu.HULĀṢA

159a158b 1)Ḳāḍī ḳaçan hüküm idse rehin ḳonılgan nemeni 2)ṣatmaḳı daḫı kirige virilgen nemeni ṣatmaḳı.İmdi 3)ol ḳāḍīnuñ ḥükmi cāyizdür keçer.HULĀṢA

4)Ḳāḍī kim müctehiddür ḳaçan kendü mezhebini ḳosa 5)daḫı özge mezheb birle ḥüküm idse cāyiz mi 6)dür,ya cāyiz degül midür? İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 7)ḳatında daḫı İmām Ebū Yūsuf ḳatında kendü mezhebini 8)ḳoyup özgenüñ mezhebini almağay.İmām Muḥammad 9) ḳatında alsa cāyizdür.HULĀṢA

10)Ḳaçan ḳāḍī eyidse bir özge ḳāḍıya menüm 11)mezhebinüñ vaḳfına ḥüküm idgil dise daḫı ol 12)özge ḳāḍī hüküm idse ol ḳāḍınuñ hükmi 13)keçer barçalar ḳatında.HULĀṢA

14)Ḳaçan ḳāḍī hüküm idse bir mesᵓele içre kim 15)anda müctehidler ıḫtilāf iddiler bir mezhebçe 16)hüküm idse kim ol mezheb ḳāḍīnuñ ḳatında 17)ḥaḳ olmasa.İmdi ol ḳāḍīnuñ hükmi keçer 18)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında fetvā daḫı Ebū Ḥanīfa 19)ḳavlı üstinedür.Ebū Yūsuf daḫı Ebū Ḥanīfa birle 20)biledür.HULĀṢA

21)Ḳaçan oğlan kişige ḳāḍīlıḳ virse daḫı ya ḳul 22)kişige ḳāḍīlıḳ virseler,ya Naṣrānī kişige 23)ḳāḍīlıḳ virseler daḫı munlar hüküm idseler 24)munlarnuñ ḥükmi cāyiz degüldür,keçmez.Egerçi 25) kim munlarnuñ idgeni hüküm bir özge ḳāḍīya daḫı 26)yitişse ol özge ḳāḍī munlarnuñ ḥükmini keçürse 27)daḫı keçmez.HULĀṢA

28)Kaçan hatun kişini kādī idseler dahı ol 29)hatun kişi hüküm idse ol hatunun 30)hükmi keçer.Eger ol hatun hadlar 31)içre dahı kısās içre hüküm idse dahı ol 32)hatunun idgeni hükmi bir özge kādıya dahı 33)iledseler dahı ol özge kādī ol hatu 34)nun hükmini keçürse.İmdi özge kādıya dahı 35)yokdur kim ol hükmi bātıl idmeklik.HULĀSA

36)Eger bir kādī halāyık içre kādīlık idse 37)bir niçe zamanlar dahı bir niçe zamāndan sonra 38)ol kādī bilinse ol kādī kul imiş,ya ol 39)kādī zimmī kāfir imiş,ya ol kādī kazıf 40)içre had urunulmuş ımış,ya ol kādī 41)fāsık ımış,ya ol kādī rişvet alıcı ımış 42)buyruk idmekī içre.İmdi ol kādīnun 43)idgeni hüküm ler barçası keçmez kine kaytarı 44)lur.Hassāf rahımahullahu Edeb-i Kādī Kitabında munun 45)kibi didī.HULĀSA

46)Kaçan kādī hüküm idse bir kişinün hatunınun 47)menfa[c]atı içün ol hatunun erinün danuk 48)lıkı birle ol kadınun hükmi keçer.HULĀSA

49)Eger kādī hüküm idse kendünün hatunınun 50)menfa[c]atı içün. İmdi ol kādīnun hükmi cāyiz 51)degüldür.Eger ol hükmi bir özge kādıya 52)iledseler dahı ol özge kādī ol hükmi 53)cāyiz dutsa.İmdi andan özge kādıya yokdur 54)kim ol hükmi bātıl idgey. HULĀSA

159a 1)Münteka Kitabında eyiddi:Bu mes'eleni Hişām eyiddi:Men 2) İmām Muhammadge eyiddüm bir kişi eyiddi:men falān3)hatunı eger evlensem ol falān hatun menden 4)üç talāk olsun didī dahı ol kişi ol anıt içgeni hatunı 5)evlendi dahı ol hatun çekişdi eri birle bir kā 6)dıya vardılar kim ol kādınun mezhebinde bu ha 7)tun boş olmaz dahı ol hatun ol kādīnun 8)katında da[c]vī iddi eyiddi:Men boş men didi 9)dahı ol kādī hüküm id(d)i ol hatun ol kişinün 10)hatunı ıdukına,boş olmadukına dahı bu talāk virmek 11neme degül idükine.Dahı ol hatun birle er ikisi çekişi 12)yā İmām Muhammad saña kelseler sen ne birle hüküm 13)idgey idün didi. Dahı İmām Muhammad eyiddi:Men ol 14)kādīnun hüküm idgenini keçürür idüm didi.HULĀSA

15)Eger bir kādī hüküm idse hulu[c] idmeklik talākı 16)bozmakdur talāk degüldür dise.İmdi ol kādī 17)nun hükmi keçer.HULĀSA

18)Kaçan sultān kadıya kādīlık virdükinde destūr virse 19)sen dahı nāyib dikgil dise dahı ol kādī nāyib dikse 20)dahı ol nāyib hüküm idse cāyizdür.muhtāç degül ol 21)hükmi ol asıl kādī keçürmeke.HULĀSA

22)Kaçan sultān kādıya kādīlık virdükinde destūr virse.23) Sen dahı nāyib dikgil dise.Dahı ol kādī nāyib dikse dahı 24)ol kādī ol nāyibine destūr virse,sen dahı nāyib dikgil 25)dise ol nāyib dahı nāyib dikse cāyizdür niçe aşaka kidse.HULĀSA

26)Eger ol kādīnun nāyibi idgeni hükmi ısbat idmek 27)izdeseler ol asıl kādīnun katında.İmdi ol kādī 28)nun nāyibinün hükmini ısbāt idmeklük özge kādīnun 29)hükmini isbat idmeklik kibidür.HULĀSA

30)Eger sultān kādıya kādılık vir 31)dükī vaktın sen dahı kādī dikgil diyü destūr 32)virmese.Dahı ol kādī bir kişini nāyib dikse 33)dahı ol nāyib bir neme içre buyruk idse dahı 34/ol asıl kādı ol nāyibinün buyrukını keçür 35)se cāyizdür ol nāyibnün

buyrukı kaçan 36)ol nayib kadılık idmeke yarar olsa,Eger 37)ol nayib kadılık idmeke yaramasa cayiz degül 38)ol kadī ol nayibünün buyrukını keçürmek 39)lik.HULASA

40)Kadınun nayibi hüküm ider ol danuk 41)lar birle kim danuklık virdiler asıl 42)kadınun katında .HULASA

43)Kadī kendüsi hüküm ider ol danuklar 44)birle kim danuklık virdiler kendünün 45)nayibi katında.HULASA

46)Hassafnun Edeb-i Kadī kitabında eyiddi 47)kaçan halifa buyursa bir kadıya sen bir nayib 48)dikgil kim ol nayib da^c vī idgen kişi 49)lernün da^c vısını işidsün dahı ol 50)nayib katında danuk durkuzsunlar 51)dahı ol nayib ikrar idgen kişinün 52)ıkrarını yazsun.Velakin ol 53)nayib hīç kimseye hüküm idmesün 54)dise buyursa ol halifa.İmdi cayiz 55)degüldür ol kadınun nayibine kim 56)hüküm idmek hīç bir da^c vī içre. 57)Bes ol nayib ne kim kendüye buyurdılar 58)ısa anı işlegey ancak hīç hüküm 59)idmegey.HULASA

1600
159b 1)Kaçan halīfa katında danuklar danuklık vir 2)seler.İmdi dahı ol halīfa habar virse kadıya ol 3)neme içre kim danuklık virdiler.İmdiloī 4)kadī ol halīfanun habari birle hüküm idmegey 5)Anun içün kim ol halīfa kadī degüldür kim 6)hükmi keçgey.HULASA

7)Kaçan halīfa habar virse kadıya bir kişi kendünün 8)katında bir nemege ıkrar idgenine.İmdi kadī 9)ol halīfanun habar virmeki birle hüküm id 10)megey.İllā meger halīfa danuklık virgey bir 11)özge kişi birle dahı ol kişi ikrar idgenine 12)ol kadī katında danuklık virgeyler kim 13)ol kadıya halīfa destur virmeyip durur nayib 14)dikgil diyü kaçan danuklık virseler ol vaktın 15) kadī ol kişinün ıkrarına hüküm ider.HULASA

16)Kaçan halīfa destur virmese kadıya nayib dikgil 17)diyü. dahı ol kadī nayib dikse bir kişini kim ol 18)kişi kadılıka yarar olsa.Dahı ol nayib bir nemege 19)hüküm idse dahı andan sonra ol asıl kadī 20)cayiz dutsa ol nayibi hüküm idgenini cayiz dutsa 21)dahı anun hükmini keçürse cayizdür.HULASA

22)Kaçan kadınun nayibi habar virse asıl kadıya,eyidse 23)danuklar danuklık virdi menüm katumda uşbunun 24)kibi uş bunun kibi da^c vī içre dise.İmdi ol asıl 25)kadī hüküm idgey ol nayibinün habar virmeki birle.HULASA

26)Hassafnun Edeb-i Kadīsinun içinde eyiddi rahımahullahu.eger 27)bir şarnun kadısı hüküm idse bir kişinün üstine bir 28)mal birle dahı ol kadī hüküm idgeninün kitabını yazsa 29)dahı ol kadī hüküm varakasını yazdukından sonra alsa 30)dahı da^c vī idgen kişi hazır idse ol da^c vī olıngan kişini bir özge kadī katına dahı dahı ol da^c vī idgen kişi danuk durkuzsa ol 31)özge kadī katında ol ölgen falan oglı falan 32)kadī uşbu kişinün üstine hüküm iddi ol 33)mal birle kim uşbu varakanun içinde 34)dur dise. İmdi vardur ol ikinçi kadıya 35)kim buyurgay ol da^c vī olıngan kişige ol 36)malı virgil diyü eger ol evvelki hüküm 37)sahıh vakı^c oldı,ısa.HULASA

38)Eger ikinçi kadınun katında danuklar 39)danuklık virseler eyidseler bir 40)kadī kadılardan,bizi danuk dutdı 41)ol kadī hüküm idgeninün üstine mal 42)birle uşbu kişi içün uşbu kişinün

43)üstine diseler. İmdi ikinçi ḳāḍıya 44)yoḳdur kim eyidgey. Elbette virgil digey 45)ol daᶜvī idgen kişige ol senün 46)üstüne ḳāḍī ḥüküm idgeni mālı digey.47)Anun içün ol şāhidler ol 48)evvelki ḳāḍīnun adını eyidmediler 49)daḫı nesebini eyidmediler. HULĀṢA

50)Kaçan şāhidler eyidseler evvelki 51)ḳāḍī ᶜadil degül idi dise. İmdi 52)ol ikinçi ḳāḍī ol evvelki ḳāḍī 53)nun idgeni ḥükmi keçürmegey. HULĀṢA

54)Ḳaçan danuḳlar danuḳlık virse 55)ler bir iş üstine daḫı ol işi işle 56)yenün adını eyidmeseler daḫı nesebini 57)eyidmeseler, ol danuḳlarun 58)danuḳluḳı işidilmez. HULĀṢA

160a 1)Münteḳā Kitābında eyiddi bir ev bir kişinün elinde idi, 2)daḫı bir özge kişi keldi daᶜvī iddi, eyiddi uşbu senün 3)elündeki ev menümdür didi. Daḫı 4)ol daᶜvī idgen kişi ol daᶜvī olıngan kişini 5)ḳāḍī ḳatına ileddi, daḫı ḳāḍī ol kişini kim ev anun 6)elindedür ḫaṣım kıldı ol daᶜvī idgen kişige illa 7)bu ḳadar vardur kim ol daᶜvī idgen kişi danuḳ 8)durḳuzmadı ol ev kendünün idükine. Daḫı ol kişi 9)kim ev anun elindedür ol kişi ol evi şatdı 10)bir kişige daḫı ol şatan kişi vekīl iddi ol 11)şatun alġan kişini ol evnün daᶜvısı içre 12)ol şatun alġan kişi ol evi ḳabuż idgenden 13)sonra daḫı ol şatan kişi ġāyib oldı kiddi. Daḫı ol 14)ḳāḍī ᶜazil olındı, ya öldi daḫı ol ḳāḍīnun yirine 15)bir özge ḳāḍī daḫı dikdiler. Daḫı ol daᶜvī idgen 16)kişi kine daᶜvī iddi ol evi ol sonraḳı ḳāḍīnun 17)ḳatında daḫı ol daᶜvī idgen kişi danuḳ durḳuza 18)dı kendüsi ol evvelki ḳāḍī ḳatında daᶜvī idgenine 19)daḫı kendüsi daᶜvī idgenden sonra ol kişi ol evi 20)şatġanına. İmdi ol ikinçi ḳāḍī ol vekīli ḫaṣım ḳılur 21)ol daᶜvī idgen kişige. HULĀṢA

22)Ḳaçan daᶜvī idgen kişi ḳāḍīdan ḥüküm varaḳasını 23)izdese ḥattā müftilerge körgezmek içün. İmdi 24)ol ḳāḍī ol varaḳanı virgey. HULĀṢA

25)Ḳaçan daᶜvī olıngan kişi ḳāḍīdan ḥüküm varaḳasını 26)izdese ḥattā müftilerge körgezmek içün imdi 27)ol varaḳanı virgey, yoḳ dimegey. HULĀṢA

28)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir ḫatunun 29)üstine eyidse uşbu ḫatun menüm evdeşüm 30)dür dise. Daḫı ol ḫatun inkār idse. 31) Daḫı ol daᶜvī idgen kişi iki danuḳ dur 32)ḳuzsa ol ḫatun kendünün evdeşi idükine 33)daḫı ol iki danuḳ zūr danuḳ olsa. Daḫı 34)ḳāḍī ol er birle ol ḫatun arasında nikāḥ 35)var ıduḳına ḥüküm idse. Daḫı ḥāl bu olsa kim er 36)daḫı bilür olsa ol iki danuḳ zūr idükini 37)ol ḫatun daḫı bilür olsa ol iki danuḳ 38)zūr ıduḳını ikisinün arasında nikāḥ yoḳ 39)ıduḳını. İmdi ḥalāldur ol erge ol ḫatuna 40)ḳatılmaḳ İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında. Amma İmām Ebū Yū 41)suf daḫı İmām Muḥammad daḫı İmām Şafiᶜī ḳatında ḥalāl 42)degüldür ḳatılmaḳ. HULĀṢA

43)Rivāyet olındı kim bir kişi daᶜvī iddi 44)bir ḫatunun üstine, eyiddi: sen menüm 45)nikāḥlu ḫatunumsın didi ᶜAlīnün 46) ileyinde raḍıyallahu ᶜanhü. Daḫı ol ḫatun inkār 47)iddi daḫı ol daᶜvī idgen kişi iki zūr da 48)nuḳ durḳuzdı ol ḫatun kendünün nikāḥ 49)lu ḫatun ıduḳına. Daḫı ᶜAlī raḍıyallahü ᶜanhü ḥüküm 50) iddi ol ḫatun ol daᶜvī idgen kişinün 51)evdeşi idükine daḫı ol

hatun çağırdı eyiddi 52)ya Emīre'l-Müminīne,eger meni elbette bu kişige vir 53)şen bārī nikāh idgil,virgil,meni harām dutma 54)sun didi.Dahı ᶜAlī radıyallāhu ᶜanhu eyiddi senüñ 55)iki danukuñ seni muña evlendürdi 56)didi.Eger kādīnuñ hüküm idmeki nikāh 57)degül imişse idi ᶜAlī neyüçün kaçar idi ol hatunı nikāh idmeke ol erge ol hatun 58)izdedüki vaktın.KĀDĪHĀN

160b 1)Kaçan iki danuk danuklık virseler bir er hatunını 2)üç talāk boşakanına.Dahı ol danuklar zūr danuk 3)lık virseler dahı hāl bu olsa kim ol er inkār 4)idse boşamadum dise dahı kādī hüküm idse 5)ol er birle ol hatun arasında ayruluka dahı 6)mundan sonra ol iki zūr danukdan birisi ol 7)hatunı evlense.İmdi ol şāhide halāldur ol 8)hatuna katılmaklık egerçi kim ol şāhid bilür 9)kendüsi zūr danuklık virgenini.Uşbu eyidgenimiz 10) İmām Ebū Hanīfa kavlıdur.dahı İmām Ebū Yūsuf 11)nuñ evvelki kavlıdur.Ammā İmām Ebū Yūsufnuñ 12)ahırkı kavlı dahı İmām Muhammad kavlı dahı İmām Şāfiᶜī 13)kavlı oldur kim ol şāhid ol hatuna katılmak 14)halāl degüldür.İmām Ebū Hanīfanuñ delīli ᶜalī kavlı 15)dür.Nitekim eyiddük radıyallahü ᶜanhü.BEDĀYİᶜ

16)Kaçan bir er daᶜvī idse bir hatuna eyidse uşbu 17)hatun menüm nikāhlu hatunumdur dise dahı ol 18)hatun eyidse men bu kişinüñ süd emmekden kız 19)kardaşı men,dise,ya ol hatun eyidse men bir 20)özge ernüñ ᶜıddası içinde men,dise ol daᶜvī 21)idgen er iki zūr danuk durkuzsa ol hatun 22)kendünüñ nikāhlu hatuna idukına.Dahı kādī hüküm idse ol hatun ol kişinüñ nikāhlu hatunı idukına dahi ol hatun bilür olsa kendünüñ hālını ol habar virgeni kibi idüki.İmdi barça ᶜalim 23)lar ittifāk iddiler, eyiddiler halāl degüldür ol 24)hatuna ol eri kamaklık kendüye katılmaka didiler.BEDĀYİᶜ

25)Kaçan bir kişi daᶜvī idse eyidse uşbu kırnak menümdür dise 26)dahı ol kırnakuñ eyesi inkār idse dahı ol daᶜvī idgen kişi 27)iki zūr danuk durkuzsa ol kırnak kendünüñ idükine.İmdi 28)dahı kādī ol kırnakı buyursa ol daᶜvī idgen kişige.İmdi ol 29)daᶜvī idgen kişige halāl degüldür.Ol kırnaka katılmak kaçan ol daᶜvī idgen kişi yakīn bilse kendüsi yalğan ıdukını ol daᶜvısı içre dahı ol 30)iki şahidnüñ birisine halāl 31)degüldür ol kırnakı satun 32)almaklık.İmdi uşbu eyid 33)genimiz dahı barça ᶜālimler ka 34)tındadur.BEDĀYİᶜ

35)Kaçan kādī hatā idse hüküm id 36)mek içre yaᶜnī kaçan daᶜvī 37)idgen kişinüñ danukları 38)kul çıksa,ya ol danuklar 39)kazif idmek içre had urulmış 40)lar çıksa.İmdi ol vaktın 41)ol kādıya zamān çekmek yok 42)dur.BEDĀYİᶜ

43)Kaçan kādī hatā idgeni hüküm kul 44)nuñ hakı olsa,Tañrı taᶜālānuñ 45)hakkı olmasa.Dahı ol kul hakı māl 46)olsa dahı ol māl durup durup 47)olsa ol vaktın,ol māli kine algay 48)ol daᶜvī idüp alğan kişiden 49)dahı ol olıngan kişige virgey 50)anuñ içün kim hüküm olınmak 51)bātıl vākıᶜ oldı dahı ol malı 52)kaytarmak mümkündür.Bes lāzım 53)olur ol malı kaytarmak anuñ 54) içün kim malınuñ ᶜaynı durup durur 55)her kişi kim malınuñ ᶜaynını tapsa 56)ol kişi ol malını almaka hak 57)lurakdur özgeden. BEDĀYİᶜ

161a 1)Kaçan kādī hatā idgeni hüküm kulnuñ hakı olsa Tañrı 2)hakı

olmasa.Dahı ol hak māl olsa dahı olmamāl helāk 3)olmış olsa.İmdi ol mālı żamān çeker ol da^{c}vī idüp 4)algan kişi.BEDĀYİ^c

5)Kaçan kādī hatā idgeni hüküm kulnun hak olsa dahı 6)ol hak māl olmasa talāk kibi ^{c}atāk kibi.İmdi ol 7)hüküm bātıl oldı,kiddi. Anun içün kim kādīnun 8)hükmi belgürdi bātıl vākı^c olduķı ol vaktın,ol 9)idgeni hüküm kaytarılur.BEDĀYİ^c

10)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol vaktındur 11)kim hüküm olıngan kul hakı olgay.Ammā kaçan hüküm 12)olıngan Tanri hakk olsa hālis Tanrı hakı olsa uşda 13)Nitekim el kesmek kibi uğurlamak içre dahı öldür 14)mek kibi evlü kişi zinā idmek içre.İmdi munlarnun 15)kibi hükümde kaçan kādī hatā idse munlarnun żamān 16)çekmeki beytü'l-māldan kādī żamān çekmez dahı ol 17)el kesici had durkuzıcı kişi dahı żamān çekmez.BEDĀYİ^c

18)Vekīlliknün hükmi dahı kādīlık dahı kādīlıknun hükmi ikisi bir 19)dür.İllā bir nemede ikisi bir degüldür.Bel kim ikisi muhtelif olur 20)lar,ol bir neme oldur kim kaçan vekīl diken kişi 21)ölse ol vekīl ^{c}azil olınur.Ammā kaçan halīfa ölse,ya halīfa 22)lıkdan çıksa kādī ^{c}azil olınmaz.BEDĀYİ^c

23)Amma kaçan halīfa kādī ^{c}azil idse,ya halīfa vāliyi ^{c}azil idse 24)munlar ^{c}azil olınurlar.BEDĀYİ^c

25)Kaçan kādī nāyib dikse sultān destūrı birle dahı ol kādī 26)olsa.imdi ol kādīnun nāyibi ^{c}azil olınmaz.BEDĀYİ^c

27)Kaçan halīfa kādıya destūr virse nāyib dikgil 28)dahı nāyiblerden kimi tilesen degşürgil dise.29)İmdi ol kādī mālik olur ol nāyibi ^{c}azil 30)idmeke.BEDĀYİ^c

31)Keldük imdi ^{c}azil sahīh olmakınun 32)şartı budur kim ol ^{c}azil olıngan kādī 33)bilgey kendünün ^{c}azil olındukını BEDĀYİ^c

34)Kaçan kādī rişvet alsa hüküm idmek içün.35)İmdi bizim katımızda ol kādī ^{c}azil olınmaz 36)velakin müstahık olur ^{c}azil olınmaka.Beş sultān 37)ol kādī ^{c}azil idgey dahı ol kādī edeb 38)legey.BEDĀYİ^c

39)^{c}Irak şıyıhlarından bizim ashābımız eyiddi 40)ler kaçan kādī rişvet alsa ol kādī ^{c}azil 41)olınur,didiler.BEDĀYİ^c

42)^{c}Irak şıyıhları eyiddiler rivāyet sahīh oldı 43)bizim ashābımızdan kim kaçan kādī rişvet 44)alsa ol kādī ^{c}azil olınur didiler.Dahı 45)bu sözlerine delīl eyiddiler.Ol mes'ele 46)birle kim Siyer-i Kebīr içinde zikir olındı.47)Siyer-i Kebīr içinde eyiddi:Kaçan kādī rişvet 48)alsa hüküm idmeki içre ol kādī kādī 49)lıkından çıkar didi.Velakin bizim katumuzda 50)asah kavul budur kim kaçan kādī rişvet 51)alsa ol kādī ^{c}azil olınmaka müstahık olur.52)Ammā İmām Şāfi^{c}ī katında dahı mu^{c}tezili katında 53)ol kādī ^{c}azil olınur.BEDĀYİ^c

161b 1)Kādīnun hüküm idmeki ^{c}akıdlar içre dahı ^{c}akid 2)larnı bozmak içre ol kādīnun hükmi zāhirde 3)dahı keçer bātında dahı keçer.İmām Ebū Hanīfa katında 4)dahı Ebū Yusufnun evvelki kavlında. Ammā Ebū Yusuf 5)nun sonrakı kavlında dahı İmām Muhammad kavlında ol 6)kādīnun hükmi zāhirde keçer.Bātında keçmez.HULĀSA

7)Kādīnun hükmi beyi^c idmek içre dahı ıkāle idmek 8)içre zāhirde keçer dahı bātında keçer.Ebū Hanīfa 9)katında dahı Ebū Yusufnun evvelki kavlında.Ammā Ebū 10)Yusufnun ahırkı kavlında dahı İmām Muhammad katında 11)zāhirde keçer bātında keçmez.Ammā

bahşiş 12)içre kadīnun hükmi zāhirde dahı bātında dahı 13)keçdükinde iki rivāyet vardur. Bir rivāyetde hem 14)zāhirde keçer hem bātında keçer. Bir rivāyetde 15)zāhirde keçer bātında keçmez. HULĀSA.

16)Kādīnun hükmi şol miliklerde kim mürseldür 17)zāhirde keçer bātında keçmez barçalar katında. BEDĀYİ^c

18)Kaçan danuklar kul çıksalar, ya danuklar kazif 29)üdmek içre had urılmış çıksalar, ya danuklar 20)kāfir çıksalar, ol vaktın, kādīnun hükmi zāhirde 21)keçer bātında keçmez barça ^cālimlar katında. HULĀSA

22)Kaçan bir kişi ikrār idse hatunını üç talak 23)başakanına dahı ikrār idgenden sonra inkār idse 24)men hiç ikrār idmedüm dise. dahı ol kişi anıt içse 25)dahı kādī ol kişige hüküm idse virse ol hatunı; imdi 26)ol kişige halal degüldür ol hatunına katılmak barça ^cālimi27)lar katında. HULĀSA

28)Keldük imdi kaçan kādī zūr danuk 29)birle nikāha hüküm idgeninde ol danuk 30)lar hāzır olmakı şarıt mıdur, ya şarıt degül 31)midür Şıyıhlar munda ihtılāf iddiler. HULĀSA

32)Keldük imdi kaçan bir kādīnun hükmini 33)bir kādıya dahı kötürseler. İmdi ol 34)ikinçi kādī ol evvelki kādīnun hükmini 35)keçürür mi ya keçürmez mi? körelüm 36)imdi eger ol evvelki kādīnun hükmi 37)vākı^c oldı ısa bir mes'ele içre kim ol 38)mes'elede ayet olsa müfesser, ya ol 39)mes'elede hadīs olsa müfesser, ya ol 40)mes'elede icmā^c olsa dahı ol evvelki kādī 41)nun idgeni hüküm muvāfık olsa ayete 42)kim müfesserdür, ya muvafık olsa hadīse 43)kim müfesserdür, ya muvāfık olsa icmā^ca 44)ol vaktın, ol ikinci kādī ol evvelki 45)kādīnun hükmini keçürgey. Halal 46) degüldür ol ikinçi kādıya ol evvelki 47)kādīnun hükmini bozmaklık. Anun 48)içün kim evvelki kādīnun hükmi sahīh 49)vākı^c oldi. Eger ol evvelki kā 50)dīnun hüküm idgeni muhālif olsa müfesser 51)ayete ya müfesser hadīse, ya icmā^ca ol 52)vaktın ol ikinçi kādī ol evvelki kādīnun 53)hükmini kaytargay. Anun içün evvelki kā 54)dīnun hükmi şeksüz bātıl vākı^c oldı. BEDĀYİ^c

162a 1)Kaçan bir kādīnun idgeni hükmi bir kādıya 2)dahı kötürseler dahı ol idgen hüküm bir 3)mes'elede vākı^c olsa kim ol mes'ele içre müctehid 4)ler ictihād idmiş olsalar, ya^cnī ol mes'ele 5) müctehedün fihi olsa dahı ol mes'ele müctehedün fihi oldukı 6) içre hiç kimse ıhtılāf idmemiş olsalar. 7)İmdi körelüm, eger ol ictihād olanmış eger 8)ol hüküm olıngan neme ise dahı ol hüküm olıngan 9)nemeni bir özge kādıya dahı kötürseler. İmdi 10)ol ikinçi kādī ol hükmi keçürgey kaytar 11)magay. Anun içün kādīnun hükmi ol mes'ele 12)içre sahīh vākı^c oldukına icmā^c iddiler. Anun 13)içün kim kaçan bir mes'elede her ^cālim kim müctehid 14)dür, bir dürlü söz sözlese. İmdi cāyizdür 15)kādıya ol sözlerün kankısı birle tilese hüküm 16)idgey kendünün ictihādı birle. BEDĀYİ^c

17)Kaçan bagīler kādısınun hükmini ^cadiller kādısına 18)kötürseler. İmdi bunun sūrati budur kim 19)bir şarni bagīler alupdururlar ıdı, dahı ol 20)şarnun kādısı hükümler iddi, dahı andan sonra 21)^cadil ehilleri ol şarga gālib oldılar, dahı 22)ol şarı ol bagīlardan aldılar, dahı ol 23)bagīlar kādısınun hüküm idgen hükümlerni kötür 24)diler ^cadil ehilnün kādısına. İmdi ol ^cadil

25)kādī ol bagīlar kādısınun hükümlerini bozar keçür 26)mez.BEDAYİ[c]

27)Keldük imdi kaçan bir kādī hüküm idse hür kişinün 28)üstine ol hür kişinü taşarruf idmekden meni[c] idse ya 29)bir kādī gāyib kişinün üstine hüküm idse dahı ol kādī 30)nun uşbu iki hükmini meselā bir özge kādıya kötürseler.İmdi ol ikinçi kādıya cāyizdür kim ol evvelki kādīnun hükmini bozgay.31)Kaçan ol ikinçi kādī ictihādı meyil 32)idse,ol evvelki kādīnun ictihādı 33)meyil idgeninün hılafına.BEDAYİ[c]

34)Kaçan bir kādī hüküm idse kişi oglı 35)anasını satmaklık cāyiz oldukına.İmdi 36)ol kādīnun hükmi keçer mi,ya 37)keçmez mi? İmdi İmām Ebū Hanīfa katında dahı İmām Ebū Yūsuf katında 39)ol kādīnun hükmi keçer.Ammā İmām 40)Muhammad katında keçmez.İmdi bu hüküm 41)eger ikinçi kādıya kötürseler 42)Eger ol ikinçi kādī mezhebi ol 43)ise kim bu "müctehidün fihi"dür.Ol 44)vaktın,ol evvelki kādīnun hükmini 45)keçürmek cāyizdür.Eger ol 46)ikinçi kādīnun mezhebi ol ise kim 47)ol oglı anasını satmak barçalar 48)katında cāyiz degül ise"müctehedün fihi„49)degül ise,ol vaktın, ol ikinçi 50)kadı ol evvelki kadınun hükmini 51)keçürmegey.Bel kim ol kādī 52)nun hükmini kaytargay.Anun 53)içün kim muhālifdur icmā[c]a.BEDAYİ[c]

162b 1)İmām Ebū Hanīfa eyiddi:şol sebepler kim meni 2)ider kişini taşarruf idmekden malından.Ol sebeb 3)ler üçdür:üçden artuk degüldür.Ol üçün 4)birisi delülikdür,ya[c]nī kaçan kişi telü olsa ol 5)kişinün buyruk idmeki keçmez mālınun içinde 6)ol üçün birisi oglan olmakdur.Ya[c]nī oglan 7)olmaklık vācib ider kişini meni[c] idmekini malı içinde 8)taşarruf idmekden.Ol üçün birisi dahı kulluk9)dur.Ya[c]nī kulluk meni[c] ider kişini taşarruf 10)idmekden.İmām Züfernün dahı kavli budur.BEDAYİ[c]

11)İmām Ebū Yūsuf eyiddi dahı İmām Muhammad dahı İmām Şā 12)fi[c]ī eyiddi,dahı [c]ālimlarnun köpi eyiddi:Kaçan kişi 13)sefih olsa kādī ol sefihi meni[c] ider malı içre buyruk idmekden.İmām Ebū Hanīfa katında kādī ol sefihi meni[c] 15)idmez mālı içre buyruk idmekden.Sefih oldur 16)kim malını şarıf idgey bātıl yirlerge. BEDAYİ[c]

17)İmām Ebū Yūsuf eyiddi dahı İmām Muhammad eyiddi dahı İmām 18)Şāfi[c]ī eyiddi dahı [c]ālimlarnün köpi eyiddi:Kaçan kişi 19)mālını ısrāf idse dahı satmak almak içre,aldansa.20)İmdi kādī ol kişini meni[c] ider malı içre buyruk idmek 21)den.Ammā İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Züfer katında meni[c] idmez.

22)İmām Yūsuf eyiddi dahı İmām Muhammad eyiddi dahı İmām 23) Şāfi[c]ī eyiddi dahı [c]alimlarnün köpi eyiddi:Kaçan bir 24)kişi borçunı ödemekden kaçsa,imtinā[c] idse,ol 25)kişinün küçi yiter iken borçunı ödemeke.Ol kişini kādī 26)meni[c] ider buyruk idmekden. Ammā İmām Ebū Hanīfa dahı 27)İmām Züfer katında meni[c] idmez ol kişini buyruk 28)idmekden.BEDAYİ[c]

29)Kaçan bir kişinün üstine boruçlar olsa.dahı 30)ol boruçlarnun eyesi kādīdan izde 31)seler kim kādī ol kişinün mālını 32)satgay dahı borçunı ödegey.İmdi ol 33)kādī ol kişinün mālını satgay.Ol 34)kişinün borçunı ödegey,Kaçan ol māl eyesi 35)ödemek-

den imtinā' idse, uşbu eyidgenimiz 36)İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām
Muḥammad daḫı İmām 37)Şāfi^{c}ī katındadur daḫı ^{c}ālimlarnüñ 38)
köpi ḳatındadur. Ammā İmām Ebū Ḥanīfa 39)daḫı İmām Züfer katın-
da ḳādī yoḳdur kim ol 40)kişinüñ mālını küç birle satmaḳlıḳ 41)
ol kişi tilese tilemese. BEDĀYİ^{c}

42)Ḳaçan bir kişinüñ üstine boruçlar lāzım 43)olsa. Daḫı ol bo-
ruçlu kişinüñ malı olsa 44)daḫı ol boruçlarun eyesi koruksalar
45)kim ol boruçlu kişi tācirlik idmek 46)birle elindeki malı
zāyi^{c} idgey diyü 47)daḫı ol boruçlaruñ eyeleri bu işi 48)ḳādıya
kötürseler daḫı ḳādīdan ol 49)kişini meni^{c} iddürmek izdeseler
buyruk 50)idmekden mālı içre, ya ol boruç eyeleri 51)ḳoruḳsalar
kim ol kişi malına muḥtāc olup 52)malını kidergey diyü, ya ol
boruç eyeleri 53)ḳoruḳsalar ol kişi iḳrār idgey borçum 54)var
diyü boruç eyelerinden özge kişige. İmdi 55)uşbu yirlerde İmām
Ebū Yūsuf daḫı İmām 56)Muḥammad daḫı İmām Şāfi^{c}i daḫı ^{c}alimler-
nün 57)köpi ḳatında ḳādī ol kişini meni^{c} ider buyruk 58)idmekden
mālı içre. Ammā İmām Ebū Ḥanīfa daḫı 59)İmām Züfer ḳatında meni^{c}
idmez. BEDĀYİ^{c}

163a 1)Ol neme kim rivāyet olındı, İmām Ebū Ḥanīfa 2)den kim ol İ-
mām Ebū Ḥanīfa eyiddi kişini meni^{c} idmek 3)lik yoḳdur, İllā üç
kişini meni^{c} idmek vardur didi. 4)ol üç kişinüñ birisi ol müftī-
dur kim cāhil 5)dür. İkinçisi ol ṭabībdür kim cāhildür daḫı 6)
üçünçisi ol kirici kişidür kim müflisdür. İmdi 7)İmām Ebū Ḥanī-
fanüñ murādı bu üç kişini meni^{c} id 8)mekden ol meni^{c} degüldür
kim şer^{c}idür taṣarruf 9)idse keçmegey meni^{c}-i şer^{c}i oldur kim
meni^{c} olundukından 10)soñra ol meni^{c} olıngan kişi eger taṣar-
ruf idse 11)keçmegey. İmdi uşbu üç kişi meni^{c} olındukından 12)
soñra eger taṣarruf idseler munlarnuñ taṣarrufı 13)keçer kör-
mez misin kim eger müftīyi meni^{c} idgen 14)lerinden soñra fetvā
virmekden ol müftī fetvā 15)virse daḫı ol müftī fetvāsını doğ-
ru virse cāyiz 16)dür. Eger ol müftī fetvā virmekden meni^{c} id-
17)idmezden burun fetvā virse daḫı ḫaṭā idse cāyiz 18)degüldür.
Ṭabīb daḫı munuñ kibidür. Eger ol 19)ṭabīb devāları satsa ol ṭa-
bībi meni^{c} idgenlerin 20)den soñra imdi ol ṭabībnüñ satugı ke-
çer. 21)Bes uşbu nemeler delālet iddi kim bu üç kişini meni^{c} 22)
idmeklik meni^{c}-i şer^{c}i degüldür. Bel kim munlarnı meni^{c} 23)id-
mekden maḳṣūdı budur kim uşbu üç kişini meni^{c} 24)iderler işle-
rini işlemekden zāhire anuñ içün 25)bu üç kişini meni^{c} idmeklik
işlerini işlemekden 26)yaḫşıya buyurmaḳ yamandan yıġmaḳ bābın-
dandur. Anuñ 27)içün kim cāhil müfti müsülmanlaruñ dīnini fāsid
28)ider. Daḫı cāhil ṭabīb müsülmānlaruñ tenlerini 29)fāsid ider.
Daḫı yüklü kirici müsülmānlaruñ malını 30)fāsid ider. Yazı yir-
lerde. Bes munları meni^{c} idmek 31)lik işlerinden yaḫşıya buyur-
maḳdur yamandan ḳaytarmaḳ 32)dur. taṣarruf idmekden ḳaytarmaḳ
degüldür malları içre. Bes ma^{c}lūm oldı kim Ebū Ḥanīfanuñ iki sözi
biribirine muḫālıf degül imiş. BEDĀYİ^{c}

33)Ḳaçan ḳādī meni^{c} idse sefīh kişini taṣarruf 34)idmekden da-
ḫı ne kim sefīhe menzer 35)var ısa. İmdi ol ḳādīnuñ meni^{c} id 36)
meki ol sefihi keçmez. İmām Ebū Ḥanīfa 37)ḳatında ḥattā eger ol
sefīhi ḳādī 38)meni^{c} idgenden soñra ol sefīh taṣarruf 39)idse

ol sefīhnün̄ taṣarrufi keçer 40)İmām Ebū Ḥanīfa katında BEDĀYİ^c
41)Ebū Yūsuf birle İmām Muḥammad ıhtılāf 42)iddiler. İkisi sefīh içre İmām Ebū 43)Yūsuf eyiddi:Kaçan kişi sefīh olsa ol 44) sefīh sefīh olmak birle taṣarruf idmek 45)den kaytarınılmaz. İllā kādīnun̄ kaytar 46)mak birle didi. Ammā İmām Muḥammad 47)katında ol sefīh sefīh olmak birle 48)taṣarruf idmekden kaytarınulur hiç 49)muḥtāc degüldür kādīnun̄ kaytar 50)makına didi. BEDĀYİ^c
51)Ebū Yūsuf birle İmām Muḥammad katında sefīh 52)kişinün̄ üstine vācib degüldür. Kul azād 53)idmek keffāreti içün eger keffāreti içün 54)kul azād idse keffāretinden keçmez. 55)Anun̄ içün ol kulġa kazanup bahāsını 56)ödemek vācibdür. Ammā İmām Ebū 57) ḥanīfa katında ol sefīhnün azād 58)idgeni kul keffāretinden keçer. BEDĀYİ^c
163b 1)Ammā ol kişi kim mecnūndur ol kişiden 2)mālını meni^c idgeyler ebeden niçe kim mecnūndur 3)ol oğlan kim anun̄ ^{c}aklı yokdur ol 4)oğlandan dahı mālını meni^c idgeyler mecnūn kibi 5)anun içün malı ^{c}akılsuz kişi elinde komak 6)lık ol mālı telef iddürmekdür. BEDĀYİ^c
7)Ammā ol oğlan kim anun̄ ^{c}aklı vardur ol 8)oğlandan mālını meni^c idgeyler ḥattā ol 9)oğlan reşīd olınca. İmdi ol ^{c}akıl oğlanun̄ 10)velīsine kayırmaz kim mālından nemecük vir 11)gey ol oğlanun̄ eline dahı ol oğlanġa 12)destūr virgey tācirlik idmek içün 13)Bizim katımızda ḥattā ol oğlanun̄ velisi 14)ol oğlanı tecribe idmek içün mundan 15)soñra ol oğlan satmakı almakı içre eger 16)reşīd ise,ol vaktın,kolġan mālını dahı ol 17)oğlanun̄ eline virgey. İmdi reşīd olmak 18)oldur kim ol oğlan mālını ıṣlāḥ idgey 19)fāsid idmegey dahı ol oğlan mālını yahşı 20)saklamak içre doğru yolda olġay. İmdi 21)uşbu eyidgenimiz bizüm katumuzdadur. Ammā 22)İmām Şāfi^{c}ī katında ol ^{c}akıl oğlanun̄ velīsi 23)ol oğlanun̄ mālını meni^c idgey. Ol oğlan 24)dan cāyiz degüldür. Ol oğlanun̄ velīsine 25)ol oğlana neme virmeklik ol oğlanun̄ 26) mālından dahı cāyiz degüldür. Ol ^{c}akıl oğlanun̄ 27)velīsine destūr virmeklik oğlana tācir 28)lik idmeke bālıġ olmazdan burun. Eger 29)ol oğlanun̄ velīsi bilse kim ol oğlan reşīd degül 30)dür. Henüz ol vaktın,ol velī ol oğlanun̄ mālını ol oğlandan meni^c idgey. Ḥattā ol oğlan bālıġ olınca eger ol oğlan reşīd bālıġ 31)olsa, ol vaktın ol velī ol oğlanun̄ 32)mālını barçasını eline virgey. Eger ol 33)oğlan sefīh bālıġ olsa mālını telef ider 34)olsa dahı fāsid ider olsa ol vaktın,ol 35)velī ol oğlanun̄ mālını meni^c idgey. Ol 36)oğlan ḥattā ol oğlan yigirmi biş 37)yaşına kirince uşbu eyidgenimiz barçalar 38)katındadur. Ammā kaçan ol oğlanı yigirmi 39)biş yaşına kirse dahı ol oğlan reşīd 40)olmasa ol oğlanun̄ velīsi ol oğlana mā 41)lını virür, İmām Ebū Ḥanīfa katında. Ammā 42)İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muḥammad katında 43)ol oğlana mālını virmezler. Niçe kim ol 44)oğlan sefīhdür. BEDĀYİ^c
45)Ammā Mecnūn kişinün̄ ḥükmi taṣarruf idmekde. İmdi 46)taṣarruf idmek iki dürlüdür bir māl içre taṣarruf 47)idmekdür bir māldan özge neme içre taṣarruf 48)idmekdür. Ol mecnūnnun̄ ḥükmini mālınun̄ 49)içinde taṣarruf idmekde eyiddük. Ammā māldan 50)özge neme içre taṣarruf idmek iki dürlüdür. 51)Bir söz sözlemek içre taṣar-

ruf idmek 52)dür.Bir iş işlemek içre taşarruf id 53)mekdür.Ol kim söz içre taşarruf idmek 54)dur.Ol dahı üç dürlü/dü/r.bir menfaᶜatdur 55)hālıs bir żarardur hālıs bir dahı menfaᶜat 56) birle żarar ortasındadur.Ammā mecnūndan 57)ol taşarruf kim söz içredür.Ol taşarruf 58)sahīh degüldür.Kerekise ol sözde menfaᶜat 59)olsun kerekise żarar olsun kerekise menfaᶜat 60)birle żarar arasında olsun.BEDĀYİᶜ

164a 1)Bes kaçan mecnūn kişi hatunına talāk virse ol 2)mecnūnnuñ talākı vākıᶜ olmaz ᶜaklı kirmedük 3)oğlan dahı mecnūn kibidir. BEDĀYİᶜ

4)Kaçan mecnūn kişi kulını azād idse ol kul azād 5)olmaz,ol oğlan kim ᶜaklı yokdur,ol dahı mecnūn 6)kibidür.BEDĀYİᶜ

7)Kaçan mecnūn kişi kulını mükāteb kılsa,ol kul mükāteb 8)olmaz.Ol oğlan kim anuñ ᶜaklı kirmeyip durur.Ol 9)dahı mecnūn kibidür.BEDĀYİᶜ

10)Kaçan mecnūn kişi ıkrār idse falān kişinüñ menüm 11)üstüme bu kadar bu kadar mālı vardur dise.İmdi ol 12)mecnūnuñ ıkrārı sahīh degüldür.Akıl kirmedük 13)oğlan dahı mecnūn kibidür.BEDĀYİᶜ

14)Kaçan mecnūn kişi neme şatsa anuñ şatugı şatug 15)degüldür. Dahı kaçan mecnūn kişi neme şatun alsa 16)ol mecnūnnuñ şatun almakı şatun almak 17)degüldür.ᶜAklı kirmedük oğlan dahı mecnūn kibi 18)dür.BEDĀYİᶜ

19)Mecnūn kişi bagğış kabūl idmek sahīh degüldür.20)Dahı mecnūn kişi sadaka kabūl idmek sahīh degüldür.21)Dahı mecnūn kişi vasıyyet kabūl idmeklik sahīh 22)degüldür.ᶜAkıl kirmedük oğlan dahı mecnūn kibi 23/dür.BEDĀYİᶜ

24)Ammā ol oğlan kim anuñ ᶜaklı kirip durur.Ol oğlan 25)kaçan bir taşarruf idse kim ol taşarrufnuñ hālış 26)menfaᶜatı vardur. Ol taşarruf sahīhdur hiç kimsenüñ 27)hılāfı yokdur.Munuñ içinde. Ammā ol ᶜakıl kirmiş oğlan bir taşarruf idse kim ol taşarrufnuñ ziyānı vardur,ol ᶜakıl oglana.İmdi ol 28)taşarruf sahīh degüldür. Hiç hılāf yokdur 29)munda.Ammā kaçan ol ᶜakıl oğlan ol taşarrufı 30)idse kim ol taşarruf degzinür menfaᶜat birle 31)ziyān arasında tavar şatmak kibi dahı tavar 32)şatun almak kibi dahı kirige virmek 33)kibi,kirige almak kibi dahı ne kim munlarga 34)menzer var ısa bizim katımızda bu taşarruf 35)lar bağlanur.Velakin mevkūfdur.Ol 36)oğlanuñ velīsi cāyiz dutmaka eger velīsi 37)cāyiz dutsa maşlahat olduğı içün cāyizdür.38)Eger velisi cāyiz dutmasa ziyān olduğı içün 39)bātıl oldı.Uşbu eyidgenimiz barçası 40) bizim katımızdadur.Ammā İmām Şafiᶜi 41)katında ᶜakıl oğlanuñ taşarrufı cāyiz degüldür.42)kerekise ol taşarruf içinde ol oğlana menfaᶜat 43)olsun,kerekise ziyān olsun,kerekise menfaᶜat 44)birle ziyān arasında degzinsün.BEDĀYİᶜ

45)Ammā kul kişi dahı kırnak kişi sahīhdür 46)bagğış kabūl idmeklik dahı sadaka 47)kabūl idmeklik dahı vasıyyet kabūl 48)idmeklik.BEDĀYİᶜ

49)Kaçan kul kişi hatunına talāk virse talākı 50)vākıᶜ olur, sahīhdur.BEDĀYİᶜ

51)Kaçan kul kişi hadda ıkrār idse ıkrār 52)sahīhdur.Ol saᶜatda

ana had urur 53)lar.BEDĀYİ[c]

164b 1)Kaçan azādsuz kişi kısaçga ıkrār idse 2)ol vaktın anı dahı kısās iderler.Ya[c]nī eger 3)el kesdüm diyü ıkrār idse anun dahı elini 4)keserler .Eger adam öldürdükine ıkrār id 5)se anı dahı öldürürler meselā.BEDĀYİ[c]

6)Ammā kaçan azādsuz kişi mālga ıkrār idse 7)hōcası hakı içre şahīh degüldür.Ammā kendü 8)nefsi hakına ıkrār idse şahīhdır. Hattā ol 9)kuldan izdemezler nice kim azād olmayıp 10)durur. Ammā kaçan azād olsa andan şonra ol 11)ıkrār idgenini izderler. BEDĀYİ[c]

12)Kaçan kul kişi ol taşarrufları idse kim ol 13)taşarrufları degzinür,menfa[c]at birle ziyān 14)ortasında şatmak kibi,satun almak kibi,kirige 15)almak kibi dahı ne kim munlarga menzer nemeler 16)kibi nemeni idse ol kul imdi ol kulun taşarrufı 17)keçmez.Bel kim ol taşarruflar baglanur.Velakin 18)mevkūfdur ol azādsuz kişinün hōcası 19)destūr virmeke eger destūr virse cāyiz oldı 20)Eger destūr virmese ol taşarruflar bātıl 21)oldı kiddi.BEDĀYİ[c]

22)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol 23)taşarruflardur kim söz sözlemek içredür.24)Ammā ol taşarruflar kim iş işlemek içredür.25)Uşda küç birle bir kişi bir kişinün tavarını 26)almak kibi dahı bir kişi bir kişinün mālını telef 27)idmek kibi.İmdi bilgil kim oğlanlık dahı telülik 28)dahı azādsuz olmaklık vācib idmez meni[c] idmekden.Uşbu taşarruflardan kim iş işlemek içredür.Hattā eger oğlan telef idse bir kişi 29)nün mālını ol telef olıngan māl ol 30)oğlanun mālından żamān çekilür. Dahı 31)kaçan bir mecnūn kişi bir kişinün mālını telef 32)idse ol mecnūnnun mālından żamān 33)çekilür ol telef idgeni māl.Ammā kaçan 34)azādsuz kişi kaçan bir kişinün mālını 35)telef idse. İmdi ol azādsuz kişi żamān 36)çeker ol telef idgeni mālı.Velakin azād 37)oldukından şonra.BEDĀYİ[c]

38)Ammā sefīh kişi kaytarılmaz taşarruf idmek 39)den aşlā,kerekise ol taşarruf söz içre 40)olsun,kerekise işlemek içre olsun.Ol 41)sefīhnün hālı dahı reşīd olgan kişi 42)nün hālı ikisi berāber taşarruf idmek içre 43)illā bu kadar vardur kim oğlan bālig olsa 44)sefīhlik birle ana mālını virmezler,hattā 45)yigirmi biş yaşına kirmeyince.Kaçan oğlan 46)bālig olsa reşīd oluban ol oğlanun mālını 47)virürler ol oğlana.Ammā taşarruf idmek 48)içre sefīh kişi birle reşīd kişi ikisi bir 49)dür.Hattā eger bir kişi bālig olsa sefīhlik 50)birle dahı taşarruf idse dahı ol sefīhden 51)mālını meni[c] idseler,virmeseler ol 52)sefīhnün taşarrufu keçer.Nitekim keçer ol 53)sefīhnün taşarrufu ol sefīhnün 54)mālını eline virdüklerinden şonra Ebū 55)Hanīfa katında.Uşbu eyidgenimiz İmām 56)Ebū Hanīfa katındadır.BEDĀYİ[c]

165a 1)Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında 2) sefīh kişinün hükmi dahı [c]aklı kirmiş oğlan 3)nun hükmi dahı [c]aklı eksük bālig kişinün hükmi bar 4)çası beraberdür.Munlarnun barçasınun şatmakı 5)dahı satun almakı nemeni kirige virmeki dahı nemeni 6)bagışlamakı dahı neme şadaka idmeki dahı neme kim munlarga 7)menzer var ısa şol taşarruflardan kim anı 8)bozmaka ihtimāli vardur.İmdi munlarnun taşarruf 9)idmeki keçmez uşbu ne-

meler içinde.BEDAYİ^c

10)Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında sefih 11)kişinün talākı vākı^c olur.Dahı evlenmeki cāyizdür.12)dahı azād idmeki cāyizdür.Dahı müdebber kılmakı 13)cāyizdür.Dahı oğlan doğurmakı cayizdür.BEDĀYİ^c

14)Ebū Yūsuf birle İmām Muhammad katında sefih kişinün 15)üstine vācibdür hatunınun nafakası niçe hatunı varısa 16)dahı yakın yavuklarınun nafakası vācibdür ol sefih 17)kişinün üstine. BEDĀYİ^c

18)Ebū Yusuf birle İmām Muhammad katında sefih kişinün 19)malından zekāt çıkarınılur.Dahı fariz hac idmeklik 20)den ol sefihi kaytarmağaylar.Dahı ol sefihi ^cumre 21)idmekden kaytarmağaylar.Dahı ol sefihi kur 22)bān idmekden kaytarmağaylar.Dahı ol sefihi 23) deve bedene sürmekden kaytarmağaylar velakin kādī 24) ol sefihnün Hicāz yolında yiyecek nafakasını dahı yinecek 25) içün kirisini,dahı hedyini bir emīn kişinün eline vir 26)gey hacılardan.Hattā ol emin kişi ol sefihe nafaka 27)idmek içün yolda.BEDĀYİ^c

28)Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında 29)sefih kişinün hükmi yokdur.Ol 30)sefihnün üstine.Dahı sefih atasınun atasınun 31)hükmi yokdur ol sefihnün üstine Dahı 32)kişinün atasınun vasīsınun hükmi yokdur 33)ol sefihnün üstine.Dahı sefih kişinün 34)atasınun atasınun vasīsınun hükmi yokdur 35)ol sefihnün üstine.BEDĀYİ^c

36)Kaçan sefih kişi ıkrār idse kendünün üstine 37)had var ıdukına;ya sefih kişi kaçan ıkrār id 38)se kendünün üstine kısās var ıdukına ol 39)sefihnün ıkrārı cāyizdür Ebū Yūsuf katında 40)dahı İmām Muhammad katında.BEDĀYİ^c

41)Eger ol sefih ölüm sağsuzlıkında vasiyyet 42)idse Tanrı ta^cālāya yavuk olmak içün dahı 43)hayır kapuları içün.İmdi ol sefihnün 44)vasıyyetleri cāyizdür sülüs malından Ebū Yūsuf 45) katında dahı İmām Muhammad katında.BEDĀYİ^c

46)Eger ol sefih kişi hatun evlense dahı 47)ol hatun kibi hatunı evlengenlerinden 48)köpirek mehir virse ya^cnı mehri mislinden 49)artuka evlense.İmdi ol virgen artuk 50)mehir bātıldur.Anun evlenmeki sahih 51)dur.Mihri misli kadar mehir vācib olur 52)Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında BEDĀYİ^c

165b 1)Ammā kaçan sefih kişi kul azād idse ol kul 2)azād olur dahı ol kul bahāsını kazanur virür ol 3)sefihge.Uşbu eyidgenimiz zāhir rivāyetdür.Ammā 4)Tahāvī zikir iddi.İmām Muhammaddan kim İmām 5)Muhammad kayıtdı bu kavuldan.Eyitdi:ol kul 6)azād olur hiç neme sa^cıy idmez didi.BEDĀYİ^c

7)Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında kaçanı 8)sefih kişi satsa,ya satun alsa kādī bakgay 9)körgey?Eger ol satmak almak içre 10)kādıya hayır var ısa anı cāyiz dutğay.Eger 11)anun içinde ol sefihe ziyān var ısa ol 12)satuğı dahı almakıkine kaytargay.BEDĀYİ^c

13)İmdi ol oğlan kim meni^c olınup durur tasarruf 14)idmekden. İmdi ol meni^c olınmaklıkı ol oğlan 15)dan iki neme kötürür.Ol iki nemenün birisi 16)oldur kim kaçan ol oğlanun velīsi destūr vir 17)se tācirlik idmeke,ol vaktın ol oğlan 18)dan meni^c olınmak kötrülür ol iki nemenün 19)ikinçisi ol oğlan balığ olmakdur. Kaçan oğlan 20)bālıg olsa,ol vaktın,ol oğlanda,meni^c olınmak 21)

kötrülür. İllā bu kadar vardur kim kaçan 22)ol oğlan bālıġ olmadin. Ol oğlanun velisi 23)destūr virse tācirlik idmeke. İmdi ol 24)destūr virmeklik kötürür meni^c idmeki 25)şol taṣarruf idmekden kim ol taṣarruf degzinür. 26)menfa^cat birle ziyān ortasında. Ammā ol 27)taṣarruflar kim ol taṣarruflar ziyāndur. 28)hālıṣ ol oğlana velisi tācirlike destūr 29)virmeklik birle ziyān olġan taṣarruflarġa 30)destūr virmek olmaz. Bel kim ol oğlana velisi 31)destūr virgenden soñra ol oğlan kine ol ziyān olur taṣarruflardan meni^c olınmuşdur anlardan dahı meni^c idmeki kötürmez. İllā ol 32)oğlana kaçan bālıġ olmak olsa, uşbu eyidgenimiz 33)barçası bizim katımuzdadır. Ammā İmām 34)Şāfi^cī katında oğlanı taṣarrufdan meni^c id 35)meki kötürmez illā bālıġ olmaklık. BEDĀYİ^c

36)Keldük imdi İmām Ebū Hanīfa katında 37)kaçan ol oğlan bālıġ olsa kerekise ol 38)oğlan sefih bālıġ olsun, kerekise reşīd 39)bālıġ olsun ol oğlandan 40)taṣarruf idmek caizdür. Ebū Yūsufnuñ 41)dahı kavlı budur. BEDĀYİ^c

42)Ammā kaçan oğlan bālıġ oldukından soñra 43)kādī meni^c idse ol oğlanı taṣarruf idmek 44)den İmām Ebū Yūsuf katında ol oğlan 45)meni^c olınur. Ammā İmām Ebū Hanīfa katında 46)meni^c olınmaz illā bu kadar vardur kim 47)İmām Ebū Hanīfa katında ol oğlana mālını 48)teslīm idmezler, hatta yigirmi biş 49)yaşına degin. Ammā İmām Muhammad ka 50)tında dahı İmām Şāfi^cī katında ol 51)oğlandan taṣarrufa kādir olmamak kidmez. 52)Hattā ol oğlan reşīdlik birle 53)bālıġ olmayınca, didiler. Kaçan ol oğlan 54)reşīdlik birle bālıġ olsa, ol vaktın 55)ol oğlandan taṣarrufa kādir olmamak 56)zāyid olur kider. BEDĀYİ^c

166a 1)Keldük imdi bālıġ olmaklık er oğlanda 2)bilinür. Ol oğlan düşe keçmek birle dahı 3)er oğlanun bālıġ oldukı bilinür hatun kişini 4)yüklü idmek birle dahı er oğlanun bālıġ 5)oldukı bilinür. Ol oğlanun şehvet suyı 6)düşmek birle eger bu içinden birisi bulınmasa 7)ol vaktın bālıġ olmaklık yaş birle hisāb 8)lanur. İmdi ^cālimlar ıhtılāf iddiler 9)ol en eksük yaş içre kim kişi ol yaş 10)birle bālıġ olur. İmām Ebū Hanīfa eyiddi rahımahu'11) llahu ol yaş er oğlanda on sekiz yıldur. 12)kız oğlanda on yidi yıldur, didi. 13)İmām Ebū Yūsuf eyiddi dahı İmām Muhammad eyiddi. Dahı 14)İmām Şāfi^cī eyiddi ol yaş er oğlanda dahı 15)kız oğlanda dahı on biş yıldur didiler. BEDĀYİ^c

16)Kaçan ol oğlanun hāli müşkil olsa kim ol 17)oğlan düşe keçmeke yavukdur dahı bilinmese ol 18)oğlan bālıġ olup mı durur, ya bālıġ olmayıp mı durur 19)Dahı ol oğlan eyidse men bālıġ oldum, dise 20)İmdi ol oğlanun kavlı işidilür dahı ol 21)oğlanun bālıġ oldukına hüküm olınur dahı ol 22)oğlanun hükmi bālıġlar hükmi olur. İmdi 23)kız oğlanun dahı hükmi kaçan ol kız oğlan 24)düşe keçmeke yavuk olsa dahı eyidse men bālıġ oldum: 25)dise, anuñ dahı hükmi er oğlanun hükmi kibidür. BEDĀYİ^c

26)Ammā mecnūn kişinün taṣarruf idmekden kaytarıldukı 27)kidmez. Hattā ol mecnūn mecnūnlıkinden ayılmayınça. 28)Kaçan ol mecnūn ayılsa immā reşīdlik birle ayılsa, ya sefihlik birle ayılsa ol ayılġan mecnūnnun hükmi oğlan kibidür. Nitekim 29)eyiddük yukaru. BEDĀYİ^c

30)Ammā keldük azādsuz kişiden taṣarrufdan 31)kaytarınılmak ne vaktın kider. İmdi bir 32)vaktın olur kim azād olmak birle kider 33)bir vaktın olur kim hocası tācirlik id 34)meke destūr virmek birle kider. BEDĀYİ^c

35)Kaçan hoca kulına destūr virse. İmdi 36)ol destūr virmeklik kiderür 37)ol kuldan meni^c olınmakı şol taṣarruf 38)lardan

kim ol taṣarruf degzinür 39)menfa^{c}at birle ziyān arasında.BEDAYİ^{c}

40)Ammā sefīh kişinün üstine hiç meni^{c}_id 41)mek yokdur aṣlā İmām Ebū Ḥanīfa 42)katında.Bes ol sefīhden taṣarruf idmek 43)den kaytarılmakı zāyil olmak hiç taṣavvur 44)olınmaz.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı 45)İmām Muhammad dahı İmām Şāfi^{c}ī katında 46)ol sefīhden taṣarruf idmekden kayta 47)rılduḳı kidmek mütesavverdür.Ammā Ebū 48)Yūsuf katında kaçan ḳāḍī destūr 49)virse taṣarruf idmeke,ol vaktın ol 50)sefīhnün meni^{c} olınduḳı kider. Ammā İmām 51)Muhammad katında dahı İmām Şāfi^{c}ī katında 52)kaçan ol sefih reşīd olsa ol 53)sefīhnün taṣarruf idmekden meni^{c} 54)olınduḳı kider.BEDĀYİ^{c}

166b 1)Ḳāḍī kişini habüsledükinün sebebi kişi boruçlu olmakdur.2) kerekise ol boruç az boruç olsun kerekise ol 3)boruç köp boruç olsun.BEDĀYİ^{c}

4)Ḥabüslemek vācib oldukınun şarıtları vardur 5)ol şarıtlarun birisi oldur kim ol boruç 6)kerekdür kim ḥāl olgay.Bes ḳāḍī habüslemegey 7)ol boruç içün kim henūz müddeti kelmeyip durur.BEDĀYİ^{c}

8)Kaçan bir kişinün bir kişige borçı olsa dahı ol 9)boruç ḥāl boruç olmasa;belkim müeccel boruç olsa 10)dahı ol borçun müddeti yitişmedin ol boruçlu kişi 11)sefer/ge/ kidmek izdese.İmdi ol boruç eyesi 12)ol boruçlu kişini seferge kidmekden meni^{c} 13) idmegey kerekise ol borçun müddeti yavuk 14)olsun kerekise ol müddet ırak olsun 15)velakin vardur ol boruç eyesine kim ol 16) boruçlu kişi birle seferge bile kidgey.Hattā 17)kaçan ol borçun müddeti dükense ol boruç 18)eyesi meni^{c} idgey ol boruçlu kişini yüriyip 19)kidmekden hattā kendüye borçını ödeyince.BEDĀYİ^{c}

20)Boruçlu kişini ḥabüslemek vācib oldukınun şartı 21)larından birisi dahı oldur kim ol boruçlu 22)kişi kerekdür kim ḳādir olgay.Ol borçını 23)ödemeke.Hattā eger ol boruçlu kişi yoklu olsa 24)borçını ödemeke ḳādir olmasa ol boruçlu kişini 25)ḥabüslemezler.BEDĀYİ^{c}

26)Boruçlu kişini ḥabüslemek vācib oldukının 27)şarıtlarınun bir şartı dahı ol 28)dur kim ol boruçlu kişi küçi yiter iken 29) borçını ödemeke borçın ödemeki te'hīr 30)idgey.Kaçan te'hīr idse,ol vaktın.Ol 31)kişini ḥabüslemek vācibdür ḳāḍıya BEDĀYİ^{c}

32)Boruçlu kişini ḥabüslemek vācib oldukınun 33)şarıtlarından bir şartı dahı oldur kim 34)ol boruçlu kişi ol boruç eyesinün atası olmagay 35)dahı anası olmagay.Bes kaçan atanun borçı 36) olsa ogulga,ya ananun borçı olsa ogulga ol 37)atayı anayı ḥabüslemezler ogul borçı içün.BEDĀYİ^{c}

38)Kaçan bir kişinün atanun atasınun atasınun niçe yukaru 39) kidse borçı olsa ogulga,ya oglınun oglınun 40)oglına niçe aşaka kidse meselā ol vaktın,ol 41)boruçlu kişini ḥabüslemezler.BEDĀYİ^{c}

42)Kaçan bir kişinün anasınun anasınun niçe 43)yukaru kidse borçı olsa kendüye.Ya 44)kendünün oglına,ya kendünün oglınun 45) oglına niçe aşaka kidse.İmdi ol boruçlu 46)ḥatunı habüslemek yokdur anun içün 47)kim Tanrı bizge buyurdı ata ana birle 48)yahşı m musāhabet idgil,didi.İmdi yahşı musā 49)habet idmek ol degüldür...

kim ol atayı anay(ı) 50)borçı içün habüslegey.BEDĀYİ^c
167a 1)İllā bu kadar vardur kim kaçan bir kişinün atası 2)oğlına nafaka idmekden imtinā^c idse, kaçsa; İmdi 3)ol vaktın, kādī ol kişinün atasını habüslegey 4)Velakin kādī ol kişini habüsledüki borçından ötürü degül 5)dür. Belkim ol kişini habüsledüki kādī anı edeblemek 6)içündür. BEDĀYİ^c

7)Kaçan bir kişinün borçı olsa atasına: İmdi kādī 8)ol oğlını habüsler atasınun borçı içün. BEDĀYİ^c

9)Kaçan bir kişinün yavukınun borçı olsa kendüye. İmdi 10)ol kişinün yavukını habüsler kādī ol yavukına borçı 11)olduķı içün. BEDĀYİ^c

12)Borçı içre habüslemekde hatun kişi dahı er kişi kibi 13) dür. Ya^cnī nite kim er kişinün borçı olduķı içün habüs 14)iderler. BEDĀYİ^c

16)Kaçan bir kiçigez oğlanun borçı olsa bir kişige dahı ol 17)kiçigez oğlanun velīsi olsa dahı ol velī ol velī 18)lerden olsa kim ol veliye cāyiz olsa ol kiçigez 19)oğlanun borçını ödemeklik. İmdi ol kiçigez 20)oğlanun borçı içün ol oğlanun velīsi habüs 21)lenür. BEDĀYİ^c

22)Keldük imdi kādıya boruçlu kişini habüslemek vācib 23)olduķınun şarıtlarından bir şartı dahı ol 24)dur kim ol boruç eyesi kādīdan izdegey 25)ol boruçlu kişini habüslemeki. Niçe kim ol boruç eyesi 26)habüslemeki izdemeyüp durur. Ol kādīdan dahı ol 27) boruçlu kişini habüslemez. BEDĀYİ^c

28)Kaçan bilinse boruç vācib olduķınun sebebi 29)dahı bilinse habüs vācib olduķınun şarıtları 30)eger kādī katında sābit olsa hücca birle borçun vācib oldu 31)kınun sebebi dahı kadı katında sābit olsa habüs 32)idmek vācib olduķınun şarıtları hücca birle; ol 33)vaktın, kādī ol boruçlu kişini habüslegey. BEDĀYİ^c

34)Eger kādıya belgüsüz olsa ol boruçlu kişinün 35)halı bay idüki, ya yoklu idüki, dahı ol 36)kādī katında hīç hüccet durmasa ol boruçlu 37)kişini bay ıdukına, ya yoklu ıdukına dahı ol 38) boruçlu kişinün garımları kādīdan ol 39)kişini habüs idmek izdeseler; İmdi 40)kādī ol boruçlu kişini habüslegey. Hattā bilinmek 41)içün ol kişinün halı kim ol kişi fakīr 42)kişi midür, ya ġanī kişi midür. Eger bilinse 43)ol kişi ġanī ıduķı ol vaktın, kādī ol 44)kişini habüslegey. hattā ol kişi borçını 45)ödeyince. Eger bilinse ol kişi fakīr ıduķı 46)ol vaktın, kādī ol kişini iyi virgey 47)habüsden. Velakin ol kişi habüsden çıkdu 48)kından sonra kadı ol kişinün ġarim 49)larını meni^c idmegey, ol boruçlu kişige 50)mülāzemet idmekden. Ammā İmām Züfer 51)katında ol kişinün kaçan fakīrlıkı sābit 52)olsa dahı kadı anı habüsden çıkarsa ıyı 53)virse, ol vaktın, kadı meni^c ider ol 54)boruçlu kişinün ġarımlarını ol boruçlu 55)kişige mülāzemet idmekden. BEDĀYİ^c

167b 1)Kaçan boruçlu kişinün fakīrlıkı sābit olsa dahı ol 2)boruçlu kişini kādī habüsden çıkarsa; İmdi ol 3)borucnun eyeleri ol boruçlu kişini meni^c idmegey 4)ler tasarruf idmekden. Dahı meni^c idmegeyler 5)sefere kidmekden. Kaçan ol boruçlu kişi 6)māl kazansa ol boruç eyeleri boruçlu kişinün 7)ne kadar artasa nafakasından ol artanı algay 8)lar dahı ol boruçlu kişinün ġarımları üleşgey 9)ler her kişi mālınun kadarınca algay. Malı çok kişi 10)

köp algay.Az mālı var kişi az algay.Meselā ol 11)kişinün kim ol boruçlu kişinüñ üstine miñ 12)ahçası vardur ol kişi on ahça alsa;ol 13)kişinüñ kim boruçlu kişinüñ üstine yüz ahçası var 14)dur,ol yüz ahçalı kişi bir ahça algay.Meselā 15)her kişi malına köre hesāb idgey.algay.BEDĀYİ^c

16)Kaçan kādī boruçlu kişini habüslese dahı habüsledükinden 17)sonra ol kişinüñ üstine bir ay keçse,ya iki 18)ay keçse,ya üç ay keçse dahı ol boruçlu kişi 19)nüñ hālı belgürmese kim ol kişi ganīmidür,ya 20)fakīrmıdur,ol vaktın kādī ol boruçlu kişini 21)iyi virgey habüsden.BEDĀYİ^c

22)Kaçan boruçlu kişi birle boruç eyesi,ikisi ıhtılāf 23)idseler,boruç eyesi eyidse:bu kişi ganīdür,dise 24)dahı ol boruçlu kişi eyidse,men fakīr men,dise.İmdi 25)ol iki kişinüñ kankısı danuk durkuzsa,ol 26)danuk durkuzgan kişinüñ danukı işidilür. Ol 27)dahı birisinüñ sözi işidilmez.BEDĀYİ^c

28)Kaçan boruç eyesi eyidse;uşbu kişi ganīdür,29)dise dahı boruçlu kişi eyidse;men fakīr men,30)dise;ikisi dahı danuk durkuzsalar.İmdi 31)danuk ol boruç eyesinüñ danukıdur.Eger 32)ikisi dahı danuk durkuzmasalar.İmdi imām 33)Muhammad eyiddi:ol vaktın, bakaruz,körürüz kim 34)eger ol boruç sābıt oldı ısa ^cakıd idişmek 35)birle,uşda nite kim satun alduķı tavar borçı 36)kibi. Dahı hatunınuñ mehrinüñ borçı kibi 37)dahı bir kişige kefīl olduķı boruç kibi,dahı 38)kasıd birle adam öldürüp dahı ol öldürdü 39)kinden suluh idgeninden lāzım olgan boruç 40)kibi.Dahı māl da^cvasından suluh idgeninden 41)lāzım olgan boruç kibi.Dahı hulu^c idmek 42)den lāzım olgan boruç kibi hatun kişinüñ 43) üstine,ya ol boruç sābıt oldı 44)ısa tabi^c oluba(n) şol nemege kim ol neme 45)^cakıd idişmekdür.Uşda hatun kişinüñ 46)nafakası boruç kibi nikāh bābında.İmdi uşbu 47)eyidgenimiz yirlerde kaçan boruç eyesi 48)dahı boruçlu kişi dahı danuk durkuzmasa 49)lar ol vaktın,söz boruç eyesinüñ sözi 50)dür.kim ol kişi ganīdür. Gasıb idgen 51)kişi dahı gasıb idüp helāk idgeni tavarıñ 52)yirine virmeke nemem yokdur,dise dahı zekāt 53)boruç dahı uşbu ikisinüñ dahı hükmi uşbu yukarı 54)keçenler kibidür.Eger boruç sābıt 55)olsa,uşbu eyidgenimiz nemelerden özge neme 56)birle munuñ hükmini mundan sonrakı varaka içinde eyidevüz.HULĀSA

168a 1)Eger boruç sābıt olsa;uşbu eyidgenimiz nemeler 2)den özge neme sebebi birle.Meselā kaçan boruçlu kişinün 3)borçı sābıt olsa,ol kişi bir kişinüñ tonını köyündür 4)düki içün,ya ol boruçlu kişinüñ borçı sābit olsa 5)şol adam öldürdükinden ötürü kim ol öldürmek 6)şunuñ kibi öldürmekdür kim ol öldürmek 7)sebebinden ol öldürgen kişini öldürmek vācib olmaz 8)Belkim ol öldürmek sebebinden öldürgen kişige 9)māl vācib olur.İmdi munuñ kibi yirlerde kaçan boruçlu 10)eyidse;fakīr men,dise dahı boruç eyesi eyidse ganīsin 11)dise dahı ol ikisi dahı danuk durkuzmasalar İmdi 12)ol vaktın,"söz boruçlu kişinüñ sözidür,didi,13)İmām Muhammad eyiddi.BEDĀYİ^c

14)Hassāf eyiddi rahımahullahü,Edeb-i Kādī Kitābında eger boruç 15)vācib olmış olsa māldan ^civaż oluban,meselā satılgan 16) tavar bahāsı kibi,dahı borça alduķı ahça kibi,dahı gasıb 17) idgeni içün bir kişinüñ tavarını üstine tölengen boruç kibi 18)

dahı şol selem kibi kim anuñ ahçasını alup durur. İmdi 19)kaçan munuñ kibi yirlerde boruçlu kişi eyidse;men fakīr 20)men,dise boruç eyesi eyidse,sen ġanīsın dise. İmdi söz 21)ol boruç eyesinün sözidür. Kaçan ikisinüñ dahı danukı 22)olmasa. BEDĀYİ^c

23)Hassāf eyiddi Edeb-i Kādī Kitābında;Kaçan boruç vācib olsa 24)dahı ol borucnuñ hiç ^{c}ıvażı olmasa,şol boruç kibi kim 25)bir kişinüñ üstine vācib oldı bir kişinüñ tonını köydür 26)geni içün. Dahı her boruç kibi kim ol borçun ^{c}ivażı vardur 27)Velakin ol ^{c}ıvaż māl degüldür,Uşda hatuna mehrini virmek 28)borçı kibi. Dahı şol boruç kibi kim hatun hulu^c iddi aña dahı 29)şol boruç kibi kim kasıd birle adam öldürdükinden suluh iddiler dahı şol boruç kibi kim kişi kefīl oldı ıdı. İmdi munuñ kibi yirlerde kaçan 30) boruç eyesi eyidse,bu ġanīdur,dise,ol 31)boruçlu kişi eyidse: men fakīr men,dise 32)İmdi bu mes'ele içre ^{c}ālımlar ihtılāf 33) iddiler. Kaçan ikisi dahı danuk durkuzı 34)masalar ba^{c}żı ^{c}ālımlar eyiddiler;söz 35)boruç eyesi sözidür,barça hālda didi 36) ler. Beş ol boruç eyesi habüs olınmaz,didi 37)ler. Velakin anıt içmek birle söz anuñ 38)sözidür. Ba^{c}żılar eyiddiler:39)söz boruç eyesi sözidür barça hālda 40)didiler ba^{c}żılar eyiddiler 41)ol boruçlu kişinüñ ziyyine bakaruz. Eger 42)ol kişinüñ ziyyi fakīrler ziyyi ise 43)ol vaktın,söz ol boruçlu kişinüñ 44)sözidür. Eger ol boruçlu kişinüñ 45)ziyyi ġanī kişiler ziyyi ise ol 46) vaktın,söz ol boruç eyesinüñ sözi 47)dür. Ebū Ca^{c}fer kim Hindüvānīdür,48)ol eyiddi:ol boruçlu kişinüñ ziyyine 49)bakaruz. İllā meger kim ol boruçlu kişi 50)fakīh olġay,ya ol boruçlu kişi a^{c}levī 51)olġay,ya ol boruçlu kişi şerīf 52)olġay. Ol vaktın,munlarnuñ ziyyine bakmazuz 53)Anuñ içün kim uşbu üç tayifa emgenür. 54)ler,yahşı ton keymekdeleşürler 55)egerçi kim munlar fakīr ısa dahı. Beş söz 56)Bu üç tayifanüñ sözidür kendüler 57)fakīr idukına. BEDĀYİ^c

168b 1)Keldük imdi ol kişi kim,boruçlı olduķı içün 2) habüslendi. İmdi ol kişini kaytarurlar kendünü 3)işi içün çıkmaka. Dahı kendünüñ maksūdı içün 4)çıkmaka. Dahı ol habüslenmiş kişini kaytarurlar 5)Cum^{c}a namāzına çıkmaka. Dahı ol habüslenmiş 6)kişini kaytarurlar cemā^{c}at birle namāz kılmaka çık 7)maka. Dahı ol habüslenmiş kişini meni^c ider 8)ler bayram namāzını kılmaka çıkmaka. Dahı ol 9)habüslenmiş kişini meni^c iderler cenāze namāzını 10)kılmak içün çıkmaka dahı ol habüslenmiş 11)kişini meni^c iderler. Sağsuz sormak içün 12)içün çıkmaka dahı ol habüslenmiş kişini 13)kaytarırlar kişi ziyāret idmek içün çıkmaka 14)dahı ol habüslenmiş kişini meni^c ider konuklıka 15)varmak içün çıkmaka. BEDĀYİ^c

16)Ol kişi kim habüslenmişdür,kaçan ol kişinüñ 17)üstine yavukları kirse körmeke,ol yavuk 18)larını kaytarmaġaylar kirmekden. BEDĀYİ^c

19)Ol habüslenmiş kişi kaytarılmaġay satmakdan 20)dahı satun almakdan dahı bağışlamakdan. BEDĀYİ^c

21)Ol habüslenmiş kişi kaytarılmaġay sadaka id 22)mekden. Dahı ol habüslenmiş kişi kaytarılmaġay 23)ikrār idmekden ġarımlardan özge kişilerge. 24)Hattā eger uşbu eyidgenimiz nemelerden birini 25)İşlese anuñ taşarrufu keçer. BEDĀYİ^c

26)Kaçan habüslenmiş kişi bir taşarruf id 27)se şer^c^ī taşarruflardan ol habüs 28)lenmiş kişinün taşarrufı keçer.Ol 29) habüslenmiş kişinün ġarımlarına yokdur 30)Kim ol taşarrufı bāṭıl idgeyler.BEDĀYİ^c^

31)Eger habüslenmiş kişinün ġarımları 32)kim ḳāḍī anlarnun içün habüsledi.33)idi,ol boruçlu kişini ol ġarımlar 34)izdeseler kim ol habüslenmiş kişini 35)meni^c^ idgey özge kişige ikrār idmek 36)den.Dahı özge kişige neme bağışlamakdan 37)Dahı özge kişige ṣadaka idmek dahı mundan 38)özge işler işlemekden.İmdi İmām 39)Ebū Ḥanīfa katında ol ḳāḍī ol boruçlar 40)eyesi ġarīmlarnun sözini işidmegey.41)Dahı ol ḳāḍī ol habüslenmiş kişini 42)kaytarmaġay bu işlerden.Ammā 43)İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muḥammad 44)katında cāyizdür.Vardur ḳāḍıya kim 45)ol boruç eyelerinün sözini işidgey.46)dahı ol boruçlu kişini kaytarġay. Uşbu 47)didükümüz işler kibi iş işlemek 48)den,didiler.BEDĀYİ^c^

169a 1)Ammā kaçan ol boruçlar eyeleri ḳāḍīdan 2) izdeseler kim ol ḳāḍī ol boruçlu kişinün 3)mālını satġay tilese tilemese aḥçadan altundan 4)özge mālını ol māl kerekise bir yirden bir yirge 6)varımaz māl olsun ev kibi,yir kibi.İmdi 7)ḳādıya vardur kim ol boruç eyesinün sözini 8)işidgey ol kişinün mālını satġay 9)boruçlu kişi tilese tilemese.Uşbu eyidgenimiz İmām 10) Ebū Yūsuf dahı İmām Muḥammad katındadur.Ammā 11)Ebū Ḥanīfa katında eger ol boruçlu kişi 12)nün mālını satmak izdeseler ḳāḍıya eyidseler,satġıl 13)bizge hakumuzu virgil dise ol ḳādıya yokdur 14)kim ol ġarīmlarnun sözlerini işidgey 15)ol boruçlu kişinün altundan aḥçadan özge tavarını satġay.Velakin kaçan ol 17)boruçlu kişinün borçı aḥça olsa dahı ol boruçlu 18)kişinün katında aḥça olsa.İmdi ḳāḍī ol 19)boruçlu kişinün katındakı aḥçayı alġay.Dahı ol 20)boruçlu kişinün borçını ödegey.Anun içün kim 21)aḥça aḥça cinsindendür.Eger ol boruçlu 22)kişinün borçı aḥça olsa dahı ol boruçlu kişinün 23)katında altun olsa.İmdi ol ḳāḍī ol boruçlu 24)kişinün altunını satġay aḥçaya dahı ol aḥça 25)birle ol boruçlu kişinün borçını ödegey.Anun 26)içün kim altun dahı aḥça cinsindendür.BEDĀYİ^c^

27)Ammā kaçan bir kişi ölse,dahı kişinün üstinde borçı kalsa İmdi 28)ḳāḍī ol kişinün mālını satar kerekise ol māl ev olsun 29)kerekise yir olsun kerekise özge kumāş olsun 30)ḳāḍī ol kişinün mālını satar dahı ol kişinün borçunı öder barça ^c^ālımlar katında uşbu eyidgenimiz ẓāhir sözdür.BEDĀYİ^c^

31)Ol kişi kim habüslenmişdür ol kişi nafaka idgey kendü öz nefsine dahı nafaka id 33)gey kendünün ^c^ayāline dahı nafaka idgey kendünün 34)yavuklarına ol habüslenmiş kişini munlardan 35) kaytarmaġaylar.BEDĀYİ^c^

36)Bir kişi habüslenir bir aḥça içün dahı 37)bir aḥçadan az neme içün dahı.HULĀṢA

38)Şemsü'l-eyimme kim Ḥalavānīdür,ol 39)eyiddi kişi habüslenür bir aḥçanun 40)altı ülüşde bir ülüşi içün didi.HULĀṢA

41)Kiçigez oġlanun atası habüslenür ol 42)kiçigez oġlanun nafakası içün.HULĀṢA

43)Mükāteb kul habüslenmez kendünün 44)borçı olduķı içün ḫocasına.HULĀṢA

45)Şol kul kim anun ḫocasına destūr 46)virdi idi tācirlik id-

meke kaçan 47)ol kulun borçı olsa hocasına 48)İmdi ol kulı habüslemezler ol 49)boruç içün.HULÂSA

50)Kaçan hocanun borçı olsa ol 51)kulına kim hoca ana destūr virdi 52)tācirlik idmeke ol hoca ol 53)boruç içün habüslenür. Kaçan ol 54)kulnun borçı olsa kişilerge.HULÂSA

169b 1)Kaçan hocanun borçı olsa mükāteb kulına ol 2)hocayı habüslerler ol boruç içün uşbu 3)habüslendüki ol vaktındur kim hocanun 4)borçı ol mükātebe ol māl cinsinden olmağay 5)kim ol māl üstine yazışdılar idi.Bel kim 6)özge māl cinsinden olğay. Ammā kaçan hocanun 7)borçı ol mükāteb kulına ol māl cinsinden 8)olsa kim anun üstine yazışdılar.Ol vaktın,9)ol hacayı habüslemezler ol boruç içün.Anun 10)içün kim ol hoca kendünün hakınun cinsine 11)zafer tapdı dahı aldı.HULÂSA

12)Akdiya Kitābında eyiddi:Mükāteb kul dahı tacir 13)kul dahı ol hür oğlan kim ana destūr virilip 14)durur tacirlik idmeke uşbunlar barçası 15)habüslenür boruç içün didi.BEDĀYİ[c]

16)Ammā ol oğlan kim ana destūr virmeyip durur 17)lar tacirlik idmeke ol oğlan kaçan bir 18)kişinün tavarını helāk idse dahı ol helāk 19)iden oğlanun üstine boruç tölense ol tavarı 20)helāk idgeni içün.İmdi ol oğlanı habüs 21)lemezler.Velakin ol oğlanun vasīsını,ya 22)ol oğlanun atasını habüslerler.Eger 23)ol oğlanun vasīsı olmasa,ya atası olmasa kādī 24)bir kişige buyurgay.Hattā ol meni[c] olınmış 25)oğlanun malını satğay dahı ol oğlanun 26)ol māl helāk idgeni borçı içün ol māldan 27)virgey,ödegey.HULÂSA

28)Asıl kitābınun kefālet bābında eyiddi:Bir kişi 29)adam öldürdüki içün dahı ol adamnun 30)kanı bahāsı ol öldürgen kişinün [c]ākılasi üstine lāzım olsa 31)ya bir kişi cināyet idse.Dahı ol cināyet id 32)genün bahāsı ol kişinün [c]ākılasınun üstine 33)lāzım olsa.İmdi ol adam öldürgen kişinün 34)dahı ol cināyet idgen kişinün [c]ākılasini ol 35)kan bahāsı içün ya cināyet idgen bahāsı 36)içün habuslamak yokdur.Velakin ol 37)ol kan bahāsını, ya ol cināyet bahāsını 38)ol kişinün [c]ākılasınün cāmekīlerinden 39)alğaylar.Eger ol kişinün [c]ākılasi 40)cāmekī kişiler olmasalar dahı ol kişiler 41)kaçsalar imtinā[c] idseler ol kan bahāsını 42)ya ol cināyet bahāsını virmekden ol vaktın,ol kişinün [c]ākılasini habüslerler ebedeİn).Hattā 44)ol malı virince [c]ākıla didükümüz kişinün tāyifasidür,ya kabīlasidür.HULÂSA

46)Kaçan müsülmān kişinün borçı olsa zimmī kāfırga 47)İmdi ol müsülmān kişini habüslerler ol 48)zimmī kāfirnün borçı içün.HULÂSA

49)Kaçan zimmī kāfirnün borçı olsa müsülmān 50)kişige.İmdi ol zimmī kāfirni habüsler 51)ler ol müsülmān borçı içün.BEDĀYİ[c]

170a 1)Ol kāfir kim amānlık birle tācirlik idmeke 2)kirip durur. İmdi ol kāfirnün dahı hükmi zimmī kāfir 3)kibidür.Ya[c]nī ol kāfiri habüslerler müsülmānnun 4)anun üstinde malı olduki içün. Müsülmānı dahı habüs 5)lerler ol kāfirnün müsülmān üstinde malı olduki 6)içün.BEDĀYİ[c]

7)Kaçan bir kişi bir kişige zāmin olsa dahı ol zāmin 8)olgan kişini habüsleseler ol zāmin olduki māl 9)içün.İmdi ol zāmin

olġan kişi dahı ḥabuslaġay 10)ol żāmin olduḳı kişini ḳaçan kim żāmin olmaḳ 11)lıḳ ol kişinüñ buyruḳı birle olsa.HULĀṢA

12)Ḳaçan bir kişi bir kişige żāmin olsa māl içün daḫı 13)māl eyeleri ol żāmin olġan kişinüñ ardına uysalar.14)yürüseler hīç ardından kesilmeseler ol mālı 15)izdeyüp.İmdi ol żāmin olġan kişi,ol żāmin 16)olduḳı kişinüñ ardından kesilmegey.Ol mālı izdeyüp 17)ḳaçan kim ol żāmin olmaḳlıḳ ol kişinüñ buyruḳı 18)birle olsa.Velakin ol żāmin olġan kişi ol 19)kişiden mālı almaġay. Ḥattā kendüsi ol żāmin olduḳı 20)mālı virmeyince ol boruç eyelerine Aṣıl . . . kitābuñ 21)kefāletinde munuñ kibi didi. İmdi uşbu söz delālet 22)ider kim māl eyesi tilese żāmin olġan kişini ḥabus 23)laġay,tilese ol kişini ḥabuslaġay kim māl anuñ 24)üstinedür.BEDĀYI^{C}

25)Vardur māl eyesine kim żāmin olġan kişini ḥabüslegey.26) Daḫı żāmin olġan kişinüñ żāmininı ḥabüslegey.Daḫı zāmin olġan kişinüñ żāmınınuñ żemininı ḥabüslegey.Ol 28)żaminler niçe kim köp olsa dahı.HULĀṢA

29)Bir kişi ḥabüslendi bir kişige borçı olduḳı 30)içün.Daḫı andan ṣoñra bir kişi dahı keldi.31)ol ḥabüslenmiş kişinüñ üstine da^{c}vī iddi 32)meŋüm dahı mālum vardur didi.Ol kişinüñ 33) üstine didi.İmdi ḳāḍī ol ḥabüslenmiş 34)kişini çıkargay ḥabüsden dahı ol da^{c}vī 35)idgen kişi birle cemu^{c} idgey ol ḥabüslenmiş 36)kişinüñ arasında eger ol da^{c}vī idgen 37)kişi dahı danuḳ durkuzsa ol ḥabusdakı kişi 30)nüñ üstine mālı var ıduḳına.Daḫı ol da^{c}vī idgen 39)kişinüñ dahı adını yazġay.Eger mundan 40) ṣoñra ol ḥabusdakı kişinüñ üstine bir 41)özge kişinüñ dahı deyni çıksa anuñ dahı adını 42)yazġay dahı ol ḥabüslenmiş kişinüñ daḫı 43)adını yazġay dahı ol ḳāḍī yazġay,eyidgey:44)Falān kişi ḥabüslenmişdür.falān kişinün 45)borçi içün.Daḫı falān kişinüñ 46)daḫı falān kişinüñ borçı içün digey:Daḫı 47)ol ḳāḍī tarīhını dahı yazġay.BEDĀYI^{C}

48)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ üstine ḥad da^{c}vī 49)idse,ya kıṣāṣ da^{c}vī idse,dahı 50)danuk durkuzsa,İmdi ol da^{c}vī 51)olıngan kişini ḥabüslegey.Ol 52)da^{c}vī idgen kişi danuklarını 53)tezkiye idgeni żamānda.HULĀṢA

170b 1)Münteḳā Kitābında eyiddi:Ḳaçan bir kişi bir kişini 2)yaralu idse.İmdi körelüm eger ol yara ol 3)yaralardan ise kim ol yarada kıṣāṣ vardur.4)Ol vaktın,ol yara idgen kişini ḥabüslegey ḳāḍī.Ḥattā ol yara eygü olınca.Eger ol 6)yara ol yaralardan ise kim anda kıṣāṣ yokdur.7)Eger ol yara eygü olur yara ise ol kişini 8)ḥabüslayagaylar.Velakin ol kişiden żamān 9)alġaylar. HULĀṢA

10)Nevāzil Kitābında eyiddi:iki ḫaṣım,ḳāḍīnuñ ileyinde 11)birisi birisine sögdi.Ḳāḍīnuñ hüküm içün otur 12)ġan yirde daḫı ḳāḍī ol iki kişini ḳaytardı.Biri 13)birine sögmekden dahı ol iki kişi biribirine sög 14)mekden kayıtmadılar.İmdi ol vaktın, tilek ḳāḍī 15)nuñ ḳaldı.Ol ḳāḍī tilese ol iki kişini ḥabüsge 16)koysun,tilese ol iki kişini edeblesün.Eger 17)ḳāḍī ol ikisinüñ edebsüzlik idgenini baġışlasa 18)körüklüdür.HULĀSA

19)Ḳaçan bir kişi kişilerge sögse.İmdi körelüm eger 20)ol ki-

gi bir kez sögdi ise ol kişige vā^c az id 21)geyler.Ya^c nī nasīhat virgeyler.Özge neme dimegey 22)ler.Eger ol kişilerge dāyim sögegen 23)ise,ol vaktın,kādī ol kişige edeblemek içün 24)ağaç urgay.Dahı habüslegey.Hattā ol kişi sög 25)meki terik idince.
HULĀSA
26)Bir er kişi bir kişinüñ hatunını aldadı.Hattā ol 27)hatun erinden ayrıldı.Dahı ol aldayan kişi ol 28)hatunı bir özge erge evlendürdi,ya bir er bir kişi yaşlu hatunı aldadı.Dahı bir özge erge evlendürdi.İmdi ol hatunlarnı 29)azdurgan kişini kādī habüslegey.Hattā ol 30)azdurgan kişi ol hatunı kine kaytarınca 31)evvelki hālına,ya habüsde yatgay olınca.HULĀSA
32)Kaçan hatun kişi erini habüslese dahı ol 33)er kādıya eyidse:hatunum menüm birle 34)habüslegil menüm yirüm vardur habüsde 35)dise,ol kādī ol hatunı eri birle 36)habüslemegey.Velakin ol hatunı habüslegey 37)ev içinde.Rivāyet olındı;Kādī lāmış 38)dan kim ol kādī lāmış hatun kişini dahı 39)habüsler iddi.Kādī olduki zamānda.Anüñ 40)içün ol kādī ol hatunı habusladukında 41)bir maslahat kördi idi.Ol maslahat ol 42)dur kim ol hatun saklanur,yaman iş 43)lemekden.HULĀSA
44)Kaçan iki kişinüñ mālı olsa bir kişinüñ 45)üstine velakin iki kişinüñ birinüñ 46)mālı köp olsa ol boruçlu kişinüñ üstinde 47)ol dahı birisinüñ mālından dahı ol 48)kişi kim mālı azdur,ol boruçlu kişinün 49)üstinde kaçan ol mālı az kişi ol 50) boruçlu kişinüñ habüslemek izdese.İmdi 51)yokdur ol mālı köp kişige kim 52)ol az māllu kişini meni^c idgey 53)ol boruçlu kişini habuslamakdan.HULĀSA
171a 1)Kaçan iki kişinün malı olsa bir kişinüñ üstine dahı 2)ol iki kişi ol boruçlu kişini habüsleseler dahı habüs 3)ledüklerinden soñra ol iki māl eyesinüñ 4)birisi ol boruçlu kişini habüsden iyi virmek izdese 5)imdi cāyizdür ol boruç eyesinüñ dahı birisine ol 6)habüslenmiş kişi iyi virmeklik.Vallahu a^c lemu.HULĀSA
7)Asıl Kitābun kefālet bābında eyiddi:Boruçlu kişini urmak 8)yokdur,didi.Dahı boruçlu kişini bağlamak yokdur,didi.9)Dahı boruçlu kişini korkudmak yokdur,didi.HULĀSA
10)Asıl kitābuñ kefālet bābında eyiddi:Boruçlu kişini 11)yalıncak idmek yokdur.didi.Dahı boruçlu kişini māl 12)eyesinüñ ileyinde durkuzmak yokdur.Ol boruçlu kişini 13)eksüklemek içün,didi. Dahı boruçlu kişini 14)kirige virmek yokdur,didi.HULĀSA
15)Münteka kitābında eyiddi:Boruçlu kişini bağlagaylar.Kaçan 16)korkunılsa ol boruçlu kişi kaçgay diyü,didi.HULĀSA
17)Boruçlu kişini meni^c idgeyler hacca varmak içün 18)çıkmaka dahı meni^c idgeyler,namāz kılmak içün çıkmaka.HULĀSA
19)Dahı kişini habüslegeyler bir isüz yirde ol habüs 20)lenmiş kişige döşek örtü virmegeyler.HULĀSA
21)Dahı habüslenmiş kişinün üstine hiç kişi kirmegey.22)Hatta ol habüslenmüş kişinüñ köñli ol kirgen 23)kişi birle ünüs dutmasun diyü.İmām Serhasī 24)munuñ kibi zikir iddi rahımahullahu.HULĀSA
25)Akdıya kitābında eyiddi:habüslenmiş kişinün 26)üstine kirmege koygaylar konşılarını kaçan konşı 27)ları kirmek izdeseler

dahı ol habüs 28)lenmiş kişinün kavumı ol habüslenmiş kişinün
29)üstine kirmek tileseler koygaylar. Anun 30)içün kim ol habüslen-
miş kişi muhtācdur 31)konşıları birle meşveret idmeke borçunı 32)
ödemek içün. Dahı ol habüslenmiş kişi 33)muhtācdur kavumı birle
meşveret idmeke 34)borçını ödemek içün. Velākin ol boruçlu kişi
35)nün konşılarını dahı kavmını köp oturmaka 36)koymagaylar ol
boruçlu kişinün katında. Hattā ol boruçlu kişi ol kişiler birle
ünüs dut 37)mamak içün. HULĀŞA

38)İmām Muhammad eyiddi: Kaçan ol boruçlu kişinün 39)oglı öl-
se dahı ol oglına kimse yok olsa kefen sar 40)maka dahı kimse ol-
masa ol oglını yumaka, ya 41)kaçan boruçlu kişinün atası olsa.
Dahı ol ölgen 42)atasını yumaka kimsesi olmasa dahı kefenlemeke
kimsesi 43)olmasa, ol vaktın, ol boruçlu kişini ol habüsden 44)
çıkargaylar. Hattā munları yumak içün dahı 45)munları kefenlemek
içün ancak. Ammā kaçan 46)ol boruçlu kişinün oglını yur, kefenler,
kişi 47)olsa dahi atasını yur, kefenler kişi olsa, ol 48)vaktın
ol boruçlu kişi habüsden çıkmaz munlarnun 49)içün didi. Anun i-
çün kim muhtāc degüldür. HULĀŞA

171b 1)Ammā kaçan habüslenmiş kişinün atasından özge dahı 2)oglın-
dan özge yavukı niçe yukaru kidse, niçe aşaka kidse munlardan öz-
ge kişiler olsalar 3)ol vaktın, ol habüslenmiş kişi munlarnun u-
lusına 4)çıkmaz, kerekise munlarnun yur kefenler kişisi 5)olsun
kerekise olmasun ol yavuklarınun. HULĀŞA

6)Bacżılar eyiddiler kim ol kefīl kim żamān olduķı 7)içün ha-
büsledi idi. İmdi ol żamān olgan 8)kişi çıkgay atasınun atasınun
cenāzesine dahı 9)atasınun atasınun cenāzesine niçe yukaru kid-
se 10)dahı çıkgay. Ol żāmin olgan kişi anasınun anasınun 11)ce-
nāzesine niçe yukaru kidse. Dahı oglınun dahı kızı 12)nun cenāze-
sine niçe aşaka kidseler. Ammā munlardan 13)özgelerün cenāzesine
çıkmagay. Fetvā dahı munun 14)üstinedür. HULĀŞA

15)Kaçan habüslenmiş kişi habüs içinde mecnūn olsa. İmdi 16)
Ebū Bekir kim iskāndur, ol eyiddi: Hākim ol 17)kişini çıkarmagay,
didi, habüsden didi. HULĀŞA

18)Kaçan habüslenmiş kişi habüs içinde sagsuz olsa 19)dahı a-
ruklasa żacīf olsa dahı ol habüslenmiş kişi hīç 20)kimse tapma-
sa kendüye hıdmet ider. İmdi ol 21)vaktın, hākim ol kişini habüs-
den çıkargay. İmām Muhammad 22)dan bunun rivāyet olındı. Ecnās-ı
Nātifī içinde 23)munun kibi didi. Uşbu eyidgenimiz ol vaktın 24)
kim kaçan gālib bu olsa kim ol sagsuz helāk 25)olur, olsadur. Ammā
kaçan gālib bu olsa kim sagsuz 26)helāk olmasa, ol vaktın, ol sag-
suzı habüs 27)den çıkarmaz. Ebū Yūsufdan rivāyet olındı kim ol
28)sagsuzı habüsden çıkarmak yokdur. Aslā anun içün helāk olmak-
lık habüsde dahı habüsden özge yirde berāberdür, didi. Fetvā İ-
mām Muhammad kavlı 29)üstinedür. İmdi İmām 30)Muhammed katında
dahı ol kişini 31)ol vaktın, habüsden iyi virürler 32)kim kaçan
ol sagsuz kişi żamān 33)durkuzsa eger ol sagsuz kişi żamān 34)
durkuzı bilmese hiç kişi tapmasa ol sag 35)suzı iyi virmegey hā-
kim Eger bir 36)kişi ol sagsuzga żamān olsa ol 37)vaktın, hākim
ol kişini ıyı virgey. Eger 38)bir kişi ol sagsuzga żāmin olsa da-
hı 39)hākim ol sagsuzı ıyı virse. İmdi 40)ol ıyı virgeni vaktın
ol hasım hāżır 41)olmaklık şarıt degüldür. HULĀŞA

42)Ḥabüslenmiş kişi ḥabüs içinde yol küç 43)dutıngay.Daḥı ḥabüslenmiş kişi 44)ḥammāma çıkmagay.HULĀṢA

45)Ḳaçan ḥabüslenmiş kişi ḥatuna ḳātılmaka 46)muḥtāç olsa,ol vaḳtin,ol ḥabüslenmiş 47)kişinüñ üstine kirnakı kirgey,ya ḥatunı 48)daḥı ol ḥabüslenmiş kişi anlarga ḳatıl 49)ġay.Ol yirde kim anı hiç kimse körmez 50)Eger ḥabüslenmiş kişi ḥabüs içinde kimse 51)körmez yir tapmasa ḳatılmak içün 52)ol vaḳtın, ol ḥabüslenmiş kişi 53)daḥı ḳatılmaġay.HULĀṢA

172a 1)İmām Ebū Ḥanīfa'dan rivāyet olındı kim ol imām 2)Ebū Ḥanīfa eyiddi:Ḥabüslenmiş kişini ḳaytarġaylar 3)ḥatunına,ya ḳırnaḳına ḳatılmakdan didi.HULĀṢA

4)Keldük imdi ḥabüsdeki kişini māl ḳazanmaḳdan 5)ḳaytarġaylar mı,ya kaytarmaġaylar mı ? Munda şıyıḥ 6)lar ıḫtılāf iddiler. Ṣaḥīḥırak kavul budur kim 7)kaytarġaylar.HULĀṢA

8)Ḳaçan ḳoruksalar ḥabusdaki kişi ḳaççay ḥabusdan 9)kidgey diyü.İmdi ol ḳoruḳġanları kişini ol 10)ḥabusdan çıḳarġaylar daḥı uġrular ḥabsine iledgey 11)ler.HULĀṢA

12)Naḳıl olındı ḳāḍī kim imām dur Fahrü'd-dīn Ersebendī 13) dür kim Ḥorāsānun ḳāḍī'l-ḳuḍātıdur,ol eyiddi raḥımehullahü 14)ḥabüslenmiş kişi ḳaçan ḥabüsde otursa üstindeki mālı 15)virmek izdemese çikirlik itse,ol vaḳtın,ol 16)habusnuñ kapusını sılaġaylar balçıḳ birle daḥı 17)bir delük ḳoyġaylar.Ol delükden 18)taᶜam virmek içün daḥı su virmek içün 19)didi raḥımehullahü.HULĀṢA

20)Ḥabüslenmiş kişige keymeke yiter ṭon koyġaylar daḥı ḳalġanını 21)ṣatġaylar borçunı ödegeyler.HULĀṢA

22)Eger ḥabüslenmiş kişinüñ körüklü ṭonları olsa,ol 23)körüklü tonlarını ṣatġaylar.Daḥı aña kıfāyet iderek 24)ṭon alġaylar.Daḥı ol ṭondan ne kim artasa ḳalġanını 25)borça virgey.HULĀSA

26)Bizim şıyıḫlarımız eyiddiler:Ḥabüs 27)lenmiş kişinüñ ṣatılġay.ol nemelerini 28)kim ol ḥabüslenmiş kişi aña muḥtāc degül 29)dür,ol ḥālda.Ḥattā eger yaz küninde ise 30)kiyiz lübbed ṭonı var ısa satġay.Eger 31)kış küninde ise naṭᶜasını ṣatġay 32) didiler.HULĀṢA

33)Eger ol ḥabüslenmiş kişinüñ demürden 34)ocaḳı var ısa satġay bir ocak alġay 35)balçıkdan daḥı ḳalġanını borçına virgey. HULĀṢA

36)Rivāyet olındı Ḳadı Şüreyḥden 37)kim ol ḳāḍī Şüreyiḥ ṣatdı ḥabüs 38)lenmiş kişinüñ dülbendini raḥımehullahu.HULĀṢA

39)Ebū Yūsuf raḥımehullahu ḥabüslenmiş 40)kişinüñ dülbendini ṣatdı borçından 41)ötürü.HULĀṢA

42)ᶜIsām şerhinde ḥabüslenmiş kişinüñ 43)yirini daḥı evini ṣatmazlar barçalar 44)ḳatında ḫılāf munlardan özge durur 45) didi.HULĀṢA

46)Ḳudūrī şerhinde eyiddi:Ḫılāf ḥāżır kişi 47)nüñ mālını ṣatmaḳdadur.Ammā ġāyıb 48)kişinüñ ne evi ne yiri ne özge 49)ḳumāşı ṣatılur,didi.HULĀṢA

172b 1)Fetāvā-yı Ṣuġra içinde eyiddi:Ḳażā kitabında ḳaçan 2)boruçlu kişi eyidse uşbu ḳulumı ṣatar men,daḥı 3)borçumı öder men, dise,bu ḳul bahasından dise. 4)İmdi ḳāḍī ol boruçlu kişini ḥa-

büslemegey.Bel 5)kim ol boruçlu kişige mühlet virgey.İki kün 6)ya üç kün didi.HULĀSA

7)Fetāvā-yı Şuğra içinde każā kitābında eyiddi:Kaçan 8)boruçlu kişi eyidse uşbu evümi,ya uşbu yirümi 9)satar men dahı munuñ bahāsından borçumı öder men 10)dise.İmdi kādī ol boruçlu kişini habüslegey.Hattā 11)ol milkini satınca dahı borçını ödeyinçe.Eger çi kim 12)ol kişinüñ evini dahı yirini almazlar ısa illā az 13) bahāya dahı.HULĀSA

14)İmām Muhammad eyiddi:Kaçan boruçlu kişi kendüye borça 15) ahça virür kişi tapsa dahı almasa borça ol boruçlu 16)kişi zulüm idmiş olur,didi.HULĀSA

17)Māl eyesi kişi kaçan tilese kim boruçlu kişini iyi 18)virgey habüsden kādıya destūr tilemedin.İmdi var 19)dur ol boruçlu kişige munuñ idmeklik.HULASA

20)Kaçan kādī bir kişini habüslese boruçlu olduķı içün dahı 21) kādī ol habusladukı kişinüñ baylıkından sorgay.22)Eger ol kişi bay ise ol kādī ol kişini ebede(n) 23)habüsde koğay çıkarmagay hattā borçını ödeyince 24)Eger ol habusladukı kişi fakīr kişi ise ol 25)vaktın,kādī ol kişini habusdan çıkargay,dahı ıyı 26) virgey.HULĀSA

27)Asıl kitābuñ kefālet bābında eyiddi:Kaçan 28)kādı bir kişini iki ay ya üç ay habüslese 29)dahı ol kişinüñ hālından sorgay kim 30)ol kişi fakīr midür,ya ganī midür ?,didi.31)İmdi uşbu eyidgeni ol vaktındur kim 32)ol boruçlu kişinüñ hālı,ne yirdüki bilinmegey 33)müşkil olgay.Ammā kaçan ol kişinüñ 34)hālı belgülü olsa kādī katında dahı kişiler 35)katında dahı ol kişi danuk durkuzsa 36)anuñ üstine ol kişinüñ danukı işidi 37)lür. Dahı ol kişi ıyı virinilür.HULĀSA

38)Kaçan boruçlu kişinüñ işi müşkil olsa.Ya^cnī 39)bilinmese ol kişinüñ ne ganīlıkını ne fakīr 40)lıkı dahı ol boruçlu kişini kādī habüs idmez 41)den burun ol boruçlu kişi danuk durkuzsa. 42)İmdi ol kişinüñ danukı işidilür mi 43)ya işidilmez mi bu mes'elede iki rivāyet var 44)dur.Bir rivāyette şu dinilür dahı işidilür ol kişinüñ 45)danukı kendü fakīr idükine habsa kirmezden 46)burun.Uşbu kavlı ıhtıyār iddi İmām Celīl 47)Ebū Bekir kim Muhammaddür,fādıl oğlıdur,ikinçi 48)rivāyet budur kim habsa kirmezden burun 49)danuk durkuzsa kendüsi fakīr ıdukına ol 50)kişinüñ danukı işidilmez.Uşbu işidilmedüki 51)kavul köp şıyıhlaruñ kavlıdur.HULĀSA

173a 1)Rivāyetler muhtelif oldı.Şol müddet içre kim 2)habus idgenden soñraycün kādiya sormak 3)lık.İmdi kefālet kitābınuñ rivāyetince kādī 4)boruçlu kişini habüsledükinden soñra iki ay keçse 5) ya üç ay keçse ol vaktın,kādī ol boruçlu kişi 6)nüñ hālından sorgay didi.Tahāvī 7)rivāyetince kaçan kādī ol boruçlu kişini habusladukından 8)soñra altı ay keçse ol vaktın,kādī ol boruçlu 9)kişinüñ hālından sorgay ganī midür ya fakīr midür ? 10)Hasan kim Ziyād oğlıdur,ol rivāyet iddi,eyiddi: 11)Kaçan kādı boruçlu kişini habusladukından soñra 12)dört ay keçse ol vaktın,kādī ol boruçlu kişi 13)nüñ hālından sorgay kim ol boruçlu ganī midür 14)ya fakīr midür.Sahīh kavul budur kim ol 15)kādī ol boruçlu kişini

habusladukından sonra 16)ne vaktın sormak kerekdür. Anun vaktı kādī 17)nun tilekinde ta^c allukdur. HULĀṢA

18)Kaçan ol boruçlu kişi danuk durkuzsa kendüsi 19)müflis idükine. İmdi ol vaktin, ol da^c vī idgen 20)kişi hāżır olmaklık şarıt degüldür. HULĀṢA

21)Kādī İmāmun fetāvāsınun içinde eyiddi: Kaçan 22)kādī sorsa habus olınmış kişinün hālından fakīr 23)midür ya ganī midür diyü bir müddetten sonra dahı 24)ol kādıya habar virseler ol kişi müflisdur 25)diyü dahı hāl bu olsa kim ol boruç eyesi gāyib olsa 26)hāżır olmasa. İmdi kādī ol boruçlu kişiden bir kefīl 27) algay. Ol boruçlu kişinün nefsini hāżır idmeke dahı 28)ol kādī ol boruçlu kişini habusdan koyı virgey 29)didi. HULĀṢA

30)Kaçan bir ölgen kişinün malı olsa bir kişinün 31)üstine dahı ol ölgen kişinün vereseleri 32)olsa dahı ol vereselerün ba^c zısı ulu olsa 33)ba^c zısı kiçi olsa dahı ol vereselerün ulug 34)ları ol boruçlu kişini habuslasalar, dahı 35)habüsledüklerinden sonra ol ulug verese 36)ler ol boruçlu kişini ıyı virmek izdese 37)ler. İmdi kādī ol boruçlu kişini ıyı 38)virmegey, hattā ol kiçi vereseler içün 39)bir kefīl olmayınça. HULĀṢA

40)Ol danuklar kim danuklık virürler 41)boruçlu kişi müflis idükine. Haṣṣāf rahımahullahu 42)ol eyiddi: Kerekdür kim eyidgey şāhid 43)uşbu boruçlu kişi fakīrdür. Biz bu kişinün 44)mālını bilmezüz dahı kumāşını bilmezüz. Ol 45)kumāşlardan kim uşbu kişi çıkar ol 46)kumāş birle fakīrlık hālından digeyler. HULĀṢA

47)Ṣadr-ı Şehīdnün cāmi^c ü's-sagīrında eyiddi: Kaçan 48)er eyidse, men fakīr men dise. İmdi ol er kirtü 49)lenmez hatunınun hālı mehrinde didi. Ammā ol 50)er kirtülenür hatunınun müec(c)el mehri içre didi. HULĀṢA

51)Kaçan yavuklarınun nafakası içre dahı hatunlarınun 52)nafakası içre dahı cināyetlernün bahāsı içre 53)diş çıkarmak kibi. Meselā dahı telef idgeni tavarlarun 54)bahāsını żamān çekmek içre eger eyidse fakīr 55)men, dise ol kişi kirtülenur. HULĀṢA

173b 1)Boruçlu kişi kaçan danuk durkuzsa kendüsi 2)fakır idukina dahı mundan sonra ol boruç eyesi eyidse 3)da^c vī idüben uşbu boruçlu kişinün mālı vardur dise. 4)İmdi Ebū Hanīfa katında ol boruçlu kişi 5)anıt içgey kendüsi muflis idükine İmām Ebū 6)Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında ol kişi 7)anıt içmez. HULĀṢA

8)Ol kişi kim habüslenmişdür, kaçan ol kişi 9)nün mālı olsa bir özge şārda. İmdi kādī 10)ol kişini ıyı virgey ol kişiden kefīl aluban. HULĀṢA

11)Kaçan kādī bilse kim ol habüslenmiş kişinün 12)nemesi yok ıdukını velakin ol habüslenmiş kişinün 13)mālı olsa bir kişinün üstine. İmdi ol kādī ol 14)nemesi yok kişinün habüslegey hattā ol kişi ol 15)garīmından mālını alınça. Eger kādī ol 16)nemesi yok kişinün bay garīmını habüslese ol 17)nemesi yok kişinün mālını halāş idmek içün. 18)İmdi ol vaktın, ol kādī ol nemesi yok kişini 19)habüslemegey. HULĀṢA

20)Kādī kaçan habüslenmiş kişini ıyı virse habüsden 21)ol kişi müflis olduki içün dahı mundan sonra 22)bir özge kişi dahı

kelse ol ḥabüsden çıkmış 23)kişinüñ üstine māl da^{c}vī idse daḫı
ol ḥabüs 24)den çıkmış kişi küçi yiter ol mālı ödemeke dise 25)
da^{c}vī idse.İmdi ḳāḍī ol ḥabusden çıkmış kişini 26)ḥabüs idme-
gey.Ḥattā ol kişinüñ ġanīlıkını bilmeyinçe.ḪULĀṢA

27)Ḥabus olınmış kişi ḳaçan ḥabuṣdan çıḳsa 28)da^{c}vī idgen kişi
ol ḥabusdan çıḳan kişige 29)lāzım olġay.Ya^{c}nī mülāzemet idgey.
Mülāzemet 30)nüñ tefsīri oldur kim ol ḥabusdan çıḳan 31)kişi
birle kezgey,degzingey.Ḳanda degzinse 32)daḫı ol da^{c}vī idgen
kişi ol ḥabüsden çıḳan 33)kişini bir belgülü yirde bekleyüp
durmaġay.Anuñ 34)içün kim bir belgülü yirde bekleyüp durmaḳ
35)ol kişini ḥabüs idmekdür.ḪULĀṢA

36)Ḳaçan da^{c}vī idgen kişi ḳāḍīdan izdese,eyidse 37)maña uşbu
da^{c}vī olınġan kişiden kefīl alı 39)virgil,dise daḫı ol da^{c}vī
olınġan kişi imtinā^c 40)idse kefīl virmeke.İmdi ḳāḍī ol vaḳtın,
41)buyurġay ol da^{c}vī idgen kişige mülāzemet 42)idgil ol da^{c}vī
olınġan kişige digey.ḪULĀṢA

43)Ḳaçan boruçlu kişi ḥabüsden çıḳduḳından ṣoñra 44)māl eyesi
aña mülāzemet idse ya^{c}nī māl 45)eyesi ol boruçlu kişi birle bile
degzinse ḳanda 46)degzinür ise imdi ol vaḳtın,ol māl 47)eyesi
meni^c idmegey ol boruçlu kişini ol 48)boruçlu kişi evine kirmek
tilese immā su 49)dökmek içün,ya yimek yimek içün illā meger
50)ol māl eyesi ol boruçlu kişige yimekini vir 51)miş olġay da-
ḫı bir yir düzmiş olġay 52)su dökmek içün.Ol vaḳtın,māl eyesi
ḳo 53)maz ol boruçlu kişini özinüñ evine kirmeke.ḪULĀṢA

174a 1)Ḳaçan boruçlu kişi ḥabüsden çıḳsa daḫı māl eyesi 2)ol boruç-
lu kişige lāzım olsa daḫı ol boruçlu kişige 3)iş işlemek müm-
kin olsa daḫı ol iş işlemek 4)anuñ kibi iş iş olsa kim ol iş ol
boruçlu 5)kişini meni^c idmese,ol māl eyesinüñ mülāzemetinden
6)meselā ol boruçlu kişinüñ işi saḳālıḳ olsa.ya^{c}nī 7)su içürici
olsa.İmdi vardur ol boruçlu 8)kişige ol işini işlemek.Anuñ i-
çün ol 9)saḳā işini işledüki ol māl eyesinüñ mülā 10)zemetine
ziyān idmez.İllā meger ol māl eyesi 11)ol saḳāya kendünüñ daḫı
nafaḳasını virgey.Daḫı 12)ol saḳanuñ ^{c}ayālinüñ daḫı nafaḳasını
virgey.13)Ḳaçan virse ol vaḳtın,vardur ol boruç eyesine 14)kim
ol saḳāyı meni^c idgey iş işlemekden.ḪULĀṢA

15)Ḳaçan boruçlu kişi ḥabüsden çıḳsa vardur māl 16)eyesine kim
kendüsi mülāzemet idgey ol boruçlu kişige 17)daḫı vardur māl
eyesinün kim bir nāyib dikgey.Ol 18)nāyibi mülāzemet idgey ol
boruçlu kişige.Daḫı var 19)dur ol māl eyesine kim ḳulına bu-
yurġay ḳulı mülāzemet 20)idgey ol boruçlu kişige.Daḫı vardur
ol 21)māl eyesine kim bir kişini kirige dutġay ol kişi mülāze-
met 22)idgey ol boruçlu kişige.ḪULĀṢA

23)Ḳaçan ol boruçlu kişi eyidse men māl eyesinüñ ḳulını 24)
mülāzemet idgenini tilemezin,dise men oturmazın illā māl 25)
eyesi birle dise.İmdi vardur ol boruçlu kişige 26)munuñ kibi
dimeklik.ḪULĀṢA

27)Ḳaçan bir kişi mülāzemet idse bir boruçlu kişige ol boruçlu
28)kişi ḥabüsden çıḳduḳından ṣoñra.İmdi yoḳdur ol 29)mülāzemet
idgen kişige kim ol boruçlu kişini küneşde durḳuzmaḳlıḳ daḫı
yoḳdur ol mülāzemet idgen kişi ol boruçlu kişini ḳar üstinde

durkuzmak 30)lık dahı yokdur ol mülāzemet idgen 31)kişige kim ol boruçlu kişini bir ziyānlu yirde 32)durkuzmaklık.HULĀSA
33)Kaçan boruçlu kişi māl eyesine eyidse meni 34)habuslagıl, dise māl eyesi eyidse habus 35)lamaz men.Bel kim mülāzemet ider men dise.36)İmdi ol māl eyesi mülāzemet idgey.HULĀSA
37)Ammā hatun kişige mülāzemet idmeklik 38)oldur kim ol māl eyesi er buyurgay 39)bir hatuna ol boruçlu hatuna mülāzemet 40) idgil diye.Eger ol māl eyesi 41)er hatun kişi tapmasa mülāzemet kıldurmak 42)içün ol er ol hatunı öz özi evinde 43)koğay dahı ol er ol hatunuñ kapu 44)sında durgay.Uşbu eyidgenimiz Münteka 45)Kitābındadur.HULĀSA
46)Mecmū^c-u Nevāzil'de eyiddi:Bir boruçlu kişi 47)fakīr idi. Ol kişinüñ hiç nemesi 48)dahı yokdur dahı ol kişi hiç kişi dahı 49)tapmaz kendüye kefīl olmaka.İmdi 50)Kādī ol fakīr kişini habuslamağay 51)garīmı birle.anuñ arasında koyı virgey 52)tilese ol fakīrnuñ garīmı ol 53)fakīrga mülāzemet idsün tilese ol 54) fakīrnuñ garīmı ol fakīrı terik 55)idsün.HULĀSA
174b 1)Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine māl da^{c}vī 2)iddi dahı ol kādī ol kişini habuslamadı niçe kün 3)ler.İmdi ol da^{c}vī idgen kişi ol hasmına 4)mülāzemet idgey.Egerçi ol kādīnuñ habus 5)lamaduku uzansa dahı.HULĀSA
6)İmām Ebū Hanīfa eyiddi:Meni^c idmeklik cāyiz 7)degüldür illā üç kişinüñ üstine cāyizdür meni^c idmek 8)lik,didi.Bir ol fakīh meni^c idmek kerekdür 9)kim ol fakīh-i māçindür.Fakīh-i Māçin oldur kim 10)kişilerge hīle ögredür.Hattā ol kişiden zekāt 11) sākıt olsun diyü.Dahı kişilerge hīle ögredür.12)Hattā şuf^{c}a sākıt idmek idmek içün.Dahı hatun 13)kişige mürted olmak ögredür. Hattā eri birle 14)ol hatun kişinüñ arasında ayrulık vākı^c olmak 15)içün.İkinçisi ol kirıcidür kim müflisdür 16)anı dahı meni^c idmek kerekdür muflis kirici oldur 17)kim kişilernüñ kirisini kabūl ider hāl budur 18)kim ol kiricinüñ devāları yokdur.Üçünçisi 19)ol tabībdür kim cāhildür,anı dahı meni^c idmek 20)cāyizdür.Cāhil tabīb oldur kim kişilerge 21)devā içürür dahı kişilerni öldürür .HULĀSA
22)Kaçan tasarruf idmeke destūr virilmedük 23)oğlan şatsa,ya şatun alsa eger ol oğlanuñ 24)şatganında,ya şatun alganında menfa^{c}at var ısa 25)kādī ol vaktın ol oğlanuñ şatganını ya satun 26)alganını cāyiz dutğay.İllā bu kadar vardur kim 27)kādī meni^c idgey ol kişini kim ol oğlandan neme şa 28)tun aldı ol şatun aldukı tavaruñ bahāsını virmekden 29)ol oğlan eline eger ol şatun algan kişi kādīnuñ meni^c idgenini bilmese dahı ol satun aldukı tavarun bahāsını ol oğlana virse 30)İmdi ol şatun algan kişinüñ 31)üstinden kiddi ol şatun aldukı 32)tavarun bahāsı.HULĀSA
33)Kaçan bir oğlanun vasīsı ol 34)oğlana malını virse dahı hāl bu olsa kim 35)ol oğlan tasarrufdan meni^c idmeke müstahık 36) olsa,ol vasī ol māldan berī olur 37)ol vasī zamān çekmez.Ammā zāhir 38)rivāyet budur kim ol vasī zamān çeker.HULĀSA
39)Fetāvāyı kim Nesefīdurşanuñ içinde 40)eyiddi:Halāldur kādıya ücret almak 41)lık.Kaçan ol kādī hüküm kitābını yazsa 42) ya mahdar yazsa,ya bu ikisinden özge 43)neme yazsa her miñ ah-

çada bir ahça 44)almaklık,didi.Eger ol yazdukı 45)varaka miñ ahçadan eksük olsa.Velakin 46)ol kadı miñ ahça kibi emgense ki-ne 47)ol varaka yazmakda dahı vardur 48)kādīya kim biş ahça al-gay.Nitekim 49)miñ ahçada biş ahça alur idı.50)Ba^c zılar eyid-diler kim ol kādī 51)ecr-i misil alur,didiler.İmdi 52)yürüd-lenmiş kavul dahı budur kim 53)ol kādī ecr-i misil alur.HULĀSA
175a 1)Kādıya halāl degüldür yetim mālını satmaka 2)destūr virdüki içün kiri almaklık eger 3)kiri alsa ol satuğ keçmez.HULĀSA
4)Ol müftī kim fetvā yazar.İmdi ol müftīye 5)halāldür.Fetvā yazdukı içün kiri almaklık 6)fetvā yazdukınuñ ta^c abı kadarınca alğay.HULĀSA
7)Kişige halal degüldür fetvā yazmaklık illā 8)meger kim ol kişinüñ doğru yazdukı köpirek 9)olğay egri yazdukından.HULĀSA
10)Bir kişi ğāyib öldı dahı ol kişinüñ hatunı 11)bir özge er-ge vardı dahı ol ğayib olğan 12)er keldi dahı danuk durkuzdı ol hatun 13)kendünüñ hatunı ıdukına.İmdi ol kādī ol hatunı 14) edeblemegey anuñ içün kim mümkindür kim 15)ol hatun eyidgey men tapdum sen 16)meni talāk iddüküñe digey.İmdi uşbu eyid 17)ge-nimiz ol vaktındur kim ol hatun ol 18)ikinçi erge evlengeni vak-tın meni erüm talāk 19)iddi diyü da^c vī idgey.HULĀSA
20)Fetāvā kitābında eyiddi: Kaçan kādıya habar virseler, 21)e-yidseler:falān kişi hatununı boşayıp durur üç talāk diseler da-hı hāl 22)budur kim ol falān kişi kine ol boşadukı hatunı 23) ni evinde dutar diyü habar virseler ya kaçan 24)kādīya habar virseler eyidseler falan kişi hür kişi 25)lerni kullanıp durur diseler.Eger ol habar virgen 26)kişi iki ^c adil kişi ise ol vak-tın kādī ol boşayıp evinde dutan kişini dahı ol hür kişini kul-langan kişini izdegey katı izdegey.Eger 27)ol habar virgen kişi bir kişi ise 28)imdi eger ol bir kişi ^c adil degül 29)ise ol kā-dıya izdemek vācib degül 30)ol çakdukları kişini.Eger 31)ol ha-bar virgen bir kişi ^c adil 32)ise velakin kādī ol kişinüñ sözi-ni 33)kirtülemese kine ol vaktın ol kādıya 34)ol çakdukları ki-şini izdemek 35)vācib degüldür.Eger habar 36)virgen bir kişi ^c adil kişi ise dahı 37)kadı ol bir kişinün sözini kirtü 38)lese İmdi ol vaktın,ol kādī ol 39)kişini izdegey.Eger ol 40)kādī ol kişini izdemese imdi ol 41)kādī kiñlikdedür yazuka kir 42)memek içre ol kişini izdemedüki içün.HULĀSA
43)Bir hatun da^c vī iddi eyiddi:menüm 44)erüm maña talak vir-di dahı ğāyib 45)oldı didi.İmdi kādī eger ol 46)hatunı bilür ise bir kişinün 47)hatunı ıdukını ol kādī ol 48)hatunı meni^c idgey evlenmek 49)den.Eger ol kādī ol 50)hatunı bilmese dahı ol ha-tun 51)danuk durkuzsa kendüyi eri 52)boşayıp ğayıb olğanına ol 53)vaktın,ol kādī ol hatuna neme 54)dimegey evlendükı içün.HU-LĀSA
175b 1)İmām Zahīrüddīnnüñ Fevāyidinde eyiddi:Kaçan ğarīb 2)kişi öl-se,dahı ol ğarībnüñ malı kalsa.İmdi kādī 3){kādı}bir niçe zamān bakğay.Hattā ol ğarībnüñ 4)vereseleri hāzır olınça.Eger ol ğa-rībnüñ 5)vereseleri hāzır olmasa,ol vaktın,kādī ol 6)ğarībnüñ mālını beytü'l-mālda koğay dahı ol 7)mālı sarıf idgey kantara-larğa dahı yetīmlernüñ 8)nafakalarına.Eger ol kādī ol ölgen

kişinüñ 9)mālını ṣarıf idse kanṭaraġa daḫı yetimlernün 10)nafakasına daḫı andan soñra ol ölgen kişinüñ 11)vereṡeleri ḥāżır olsalar. İmdi ḳāḍī ol 12)ṣarıf idgeni mālı virgey beytü'l-māldan ol 13)ölgen kişinüñ vereṡelerine kendü mālından vir 14)megey. HULĀSA

15)Ol kişi kim ḳāḍī anuñ üstine ḥüküm iddi. Kaçan 16)ol kişi eyidse ḳāḍıya sen menüm ġarīmumdan 17)berṭīl alduñ daḫı menüm üstüme ḥüküm iddün dise. İmdi ḳāḍī ol anuñ kibi diyen kişini edeb 18)legey. HULĀṢA

19)Ḳāḍīnuñ kaçan ınāmı kalmasa kendü şārınuñ müftī 20)lerinüñ fetvā virgeni doġrı ıdukına daḫı ol 21)ḳāḍī fetvāyı ıyı virse özge şāruñ müftilerine. 22)İmdi ol vaktın, ol özge şārnuñ müftisinüñ 23)fetvāsı kelince ḥükmi te'hīr idmek birle ol ḳāḍī 24) yazuka kirmez. HULĀṢA

25)Kaçan ḳāḍī ḥüküm idmeki te'hīr idse da^{c}vī olıngan 26)kişiden korkuban, ol vaktın, ḳāḍī yazuklu olur. HULĀṢA

27)Kaçan ḳāḍī da^{c}vī idgen kişige buyursa 28)ṣuluḥ idgil dise. Daḫı ol ḳāḍī ṣuluḥ idse 30)daḫı ol da^{c}vī idgen kişi ṣuluḥ idse ḳāḍī 30)nuñ kısdamakı birle imdi ol vaktın ḳāḍī 31)yazuklu olur. HULĀṢA

32)Maḥḍar yazıcı kişi kaçan müftīden öğrense 34)ol da^{c}vī bāṭıl idgen nemeni daḫı ol maḥḍar yaz 34)gan kişi maḥḍarı yazsa daḫı ol maḥḍar içinde ol 35)da^{c}vī bāṭıl idgen nemeni yazmasa ol vaktın 36)ne ol maḥḍar yazıcı kişinüñ üstine yazuk var 37) ne ol ögredgen kişinüñ üstine yazuk 38)var. HULĀṢA

39)Nevāzil Kitābında eyiddi : Bir kişi kaçan da^{c}vī 40)da^{c}vī idebilmese daḫı ḳāḍī iki kişige buyurmasa, 41)eyidse uşbu kişige ögredüñüz niçük da^{c}vī 43)idmek kerek idükini dise daḫı ol iki 43)kişi ögredseler ol da^{c}vī idebilmegen 44)kişige niçük da^{c}vī idmek kerek idükini 45)daḫı ol kişi da^{c}vī idse daḫı ḳāḍī ol 46)iki ögredgen kişini danuk durkuzsa ol 47)kişinüñ ol idgeni da^{c}vī üstine. İmdi ḳāḍıya 48)hīç nemeoyokdur ol iki kişige eyidgeni içün 49)bu kişige niçük da^{c}vī idmek kerek idükini 50)ögredgil didükü içün daḫı ol iki kişinüñ 51)danuklıkı keçer ol da^{c}vī üstine danuk 52)lıkı bāṭıl deguldür. HULĀṢA

176a 1)Kaçan bir kişi bir kişinüñ sulṭānlık içün ḥarām 2)mālını alsa. İmdi ol māl eyesi sulṭān birle çekişür 3)daḫı ol mālı kabuż idgen kişi birle çekişür. Eger 4)ol mālı sulṭān mālına katışdurmadı ısa bu mes'ele 5)nün tamāmı ġaṣıb bābındadur. HULĀSA

6)Nisāb kitābında eyiddi: Kaçan da^{c}vī idici kişi ġarīmını 7) sulṭān kapusına iledmek izdese ḳāḍī kapuşına 8)varmasa. İmdi ol da^{c}vī idgen kişini ıyı virgey 9)ler şeri^{c}atda sulṭān kapusına varmaka. Velakin bu mes'ele 10)birle fetvā virmegeyler. Ḳāḍī İmam eyiddi: 11)Kaçan bir kişi ġarīmını sulṭān kapusına iledmek kizdese 12)ḳāḍī kapusına iledmek izdemese. İmdi ol kişini 13)koyı vırmegeyler. Velakin ol kişi evvel ḳāḍī katına 14)vargay. Eger ḳāḍī ^{c}āciz olsa ol vaktın, ol 15)kişi ġarīmını sulṭān kapusına algay vargay didi. HULĀSA

16)Ḳāḍī kaçan bir mes'eleni kıyās idse bir mes'eleye daḫı ol 17)ḳāḍī ḥüküm idse daḫı ḥüküm idgenden soñra żāhir 18)olsa kim

rivāyet içre kim mes'ele ol hüküm idgeni kibi 19)degül imiş. İmdi o ol da^c vī olıngan kişinün kıyāmet 20)küninde çekişmek kādī birle-dür dahı da^c vī idgen 21)kişi birledür. Anuñ içün kim kādī yazuk-lu oldı 22)bir mes'eleni bir mes'eleye kıyās idmek birle anuñ içün 23)yazuklu oldı kim bir mes'eleni kıyās iddi bir mes'ele-ne. Bu 24)mes'eleni kıyās idmek mes'eleye müctehid işidür. Bizim uşbu 25)zamānımızda müctehid yokdur. Bes kādī kıyās idgeni içün 26)yazuklu oldı. Dahı ol da^c vī idgen kişi dahı yazuklu oldı. 27) Anuñ içün kim harām oldı. HULĀŞA

28)Kaçan bir kişi kaçmış kulı eyesine kaytar 29)sa. İmdi ol kay-targan kişi ol kuluñ 30)eyesinden kifīl olgay ıhtıyāt içün. KA-DĪHĀN

31)Kaçan bir kişi yabanda bulduķı ṭavarı eyesine kaytarsa 32) kaytargan kişi ol kuluñ eyesinden kefīl 33)algay ıhtıyāt içün. KĀDĪHĀN

34)Kaçan bir kişi eyidse menüm mālum miskīn 35)ler içre sadaka olsun dise. İmdi 36)ol māl sadaka olur kim anuñ içinde 37) zekāt vardur. Uşbu eyidgenimiz istihsān 38)dur. Velakin kıyās bu-yadı kim ol kişinüñ 39)barça mālı sadaka olgay ıdı. KĀDĪHĀN

40)Kaçan bir kişi eyidse menüm mālum miskīn 41)ler içre sada-ka olsun dise. Dahı ol 42)munuñ kibi diyen kişinüñ harācı yir-leri 43)olsa ol harācı yirleri sadaka idmek 44)lāzım degüldür. Anuñ içün ol yırler 45)içre zekāt vācib olmaz. Dahı ol kişinüñ 46)eger öşrī yiri olsa ol yiri dahı sadaka 47)idmeklik lāzım degüldür. İmām Muhammad 48)katında dahı ol kişinüñ eger kul-49) ları olsa hıdmat idmek içün 50)ol kulları dahı sadaka idmek 51) lāzım degüldür ol kişinüñ üstine. KĀDĪHĀN

176b 1)Kaçan bir kişi eyidse barça nemege kim men mālik men 2)sa-daka olsun miskīnler içre dise. Şıyıhlardan 3)ba^c zıları eyiddi-ler: Ol kişinüñ üstine vācibdur 4)kim sadaka idgey barça mālını kıyās içre dahı 5)istihsān içre dahı uşbu kavul rivāyetdür İmām 6)Ebū Yūsufdan dahı. KĀDĪHĀN

7)Mebsūt kitābında sadaka bābında eyiddi: Kaçan bir kişi 8)e-yidse cemi^c nemege kim men mālik men, sadaka olsun 9)miskīnler içre dise. İmdi ol anuñ kibi diyen 10)kişi sadaka idgey. Ol māl-nuñ barçasını kim ol 11)māl ticāret içündür, kerekise altun ol-sun kerekise 12)kümüş olsun dahı ol kişi nafakasını duta kosun 13)māl kazanınca. Kaçan māl kazansa ol duta koduķı kadar 14)mā-lı sadaka idsün. İmdi ol munuñ kibi diyen 15)kişi evini yirini dahi kulını sadaka idmegey. İmdi İmām 16)Muhammad eyiddi: ol ki-şi nafakasını duta didi. Velakin ol 17)İmām Muhammad eyidmedi ne kadar mal dutacakını anuñ 18)içün kim kişilernüñ hālları muhtalifdur 19)Bir kişinüñ ^c ayāli köpdür, köp nafaka dutar. Bir kişi 20)nüñ ^c ayālı azdur. Az nafaka dutar. Ba^c zılar eyiddi 21) ler: Ol sadaka idgen kişi eger sana^c at eyesi ise 22)ol kişi an-çak bir künüñ nafakasını dutgay didi 23)ler. Eger ol mālını sa-daka idgen kişi ol 24)kişi ise kim anuñ evlādı var ısa dahı dükānları 25)var ısa kirige virür-ise ol evlādları ol dükān-ları 26)İmdi anuñ kibi kişi ancak bir aynuñ nafakasını dutgay. 27)Katında kalganını sadaka idgey. Eger ol mālını 28)sadaka id-gen kişi ekin eker kişi ise, imdi ol kişi mālından 29)bir yılnuñ

nafakasını şaklagay.Dahı kalganını şadaka idgey.Eger ol mālını şadaka idgen kişi eger tacir ise ol kişi tacir kişi ise ol 30) kişinüñ mālı kendüye kelince yitecek kadar māl 31)saklagay didiler.KĀDIHĀN

32)Eger bir kişi eyidse menüm mālumuñ 33)şülüsi vasiyyet olsun miskīnlerge dise.34)İmdi ol kişinüñ barça mālınuñ 35)şülüsi miskīnlerüñdür.KĀDIHĀN

36)Kaçan bir kişi bir kişini vaşī idse 37)dahı ol vaşī olgan kişi bilmese ol 38)olgan kişi kendüyi vaşī idgenini dahı 39)ol kişi ol ölgen kişinüñ tereke 40)sinden nemeni şatsa.İmdi ol kişi 41)ol ölgen kişinüñ vaşīsıdur.ol 42)satganı cāyizdur.İmām Ebū Yūsuf 43)dan rivāyet olındı kim ol Ebū Yūsuf 44)eyiddi: ol vaşī satganı cāyiz degüldür 45)didi.HİDĀYE

46)Kaçan bir kişi bir kişini vekīl 47)idse dahı ol vekīl kendü vekīl oldu 48)kını bilmeyince satganı cāyiz degüldür 49)barçalar katında.KĀDIHĀN

50)Kaçan bir yetīmnüñ atası ölse dahı 51)ol yetīmnüñ atasınuñ atası ol 52)yetimnüñ mālından neme şatsa dahı 53)hāl bu olsa kim ol yetīmnüñ atasınuñ 54)atası bilmese ol yetīmnüñ atası öldükini.55)İmdi ol kişinüñ şatugı cāyizdür.KĀDIHĀN

KİTĀBUL-CİNĀYĀT

177a 1)Bilgil kim adam öldürmek biş dürlüdür 2)bir kāsıd birle öldürmekdür.İkinçi kāsıd 3)birle öldürmeke menzer öldürmekdür 4)Uçünçi hatā birle öldürmekdür.Dördinçi hatā 5)bir (le) öldürmeke ma^c nisina öldürmekdür 6)Bişinçi öldürmeke katlu bi's-sebeb dirler.İmdi 7)bilgil öldürmekden murād uşbu kitāb içinde 8)ol öldürmekdür kim haksuz yir öldürmek 9)dür.BEDĀYİ^c, ŞERH-İ MECMA^c

10)Kaçan bir kişi kāsıd birle bir kişini (bir) bıçak birle 11)kāsıd idse öldürmeke,ya kesegen demür birle 12)ya kılıç birle,ya sünü birle ya ne kim munlarga 13)menzer var ısa kāsıd idse öldürmeke imdi 14)munlarnuñ barçası kāsıd birle öldürmek 15)dür.BEDĀYİ^c

16)Kaçan bir kişi bir kişini od yakup öldürse,ya 17)sırça bile öldürse,ya kamış kabı birle öldürse 18)ya balta birle öldürse,ya bil birle oldürse 19)ya ol sunu birle ursa öldürse kim anuñ 20)demüri yokdur,ya dahı ne kim munlarga menzer var ısa imdi munlarnuñ barçası kāsıd birle öldürmekdür.BEDĀYİ^c

21)Her ālāt kim ol ālāt-ı nuhāsdan 22)dur.Anuñ birle kāsıd idse 2)öldürmeke dahı ol 24)demür birle öldürmeklik 25)kim ol demürnüñ yüzi yokdur 26)demür matrak kibi dahı mīzān sıngası 27) kibi,dahı balta arkası kibi dahı bil arkası kibi 28)dahı ne kim munlarga menzer var ısa kaçan 29)munlarnuñ birle öldürse imdi zāhir 30)rivāyet budur kim munlar dahı kāsıd birle 31)öldürmekdür.Ammā Tahāvī rahımahu 32)llahu rivāyet kıldı.İmām Ebū Hanīfa'dan radıyallahu ^canhu.İmām Ebū Hanīfa eyiddi:33)Munlar kāsıd birle öldürmek degüldür.34)didi.BEDĀYİ^c

35)Kaçan bir kişi bir kişini çuvālduz 36)birle oldürse kāsıd birle.İmdi 38)ol dahı kāsıd birle öldürmek 38)dür.ŞERH-İ MECMA^c

177b 1)Kaçan bir kişi bir kişini igne birle kāsıd 2)idse öldürmeke dahı öldürse,ol öldürmek 3)kāsıd birle degüldür.İmām Ebū Yūsuf munuñ 4)kibi rivāyet iddi.Ammā bir rivāyet dahı oldur 5)kim ka-

çan bir kişi ḳāṣıd birle bir kişini igne 6)birle sanıçsa,öldürse ol öldürgen 7)kişini daḫı ol ölgen kişinüñ yirine öldü 8)rürler.ŞERH-İ MECMA^c

9)Ḳaçan bir kişi bir kişini ḳāṣıd birle ursa 10)öldürse ol neme birle kim ol neme 11)demür ma^{c}nısınadur.Meselā bakır kibi daḫı tuç 12)kibi daḫı kurkuşun kibi daḫı kal^{c}āyī kibi daḫı 13) kümiş kibi daḫı altun kibi.İmdi munlar 14)nuñ daḫı ḥükmi demür birle öldürmek ḥükmi 15)kibidür.BEDĀYİ^c

16)Keldük imdi ḳāṣıd birle öldürmeke meñzer 17)öldürmek ol öldürmekdür kim bir kişi 18)ḳāṣıd idgey öldürmeke bir kişini bir bir kiçigez 19)ağaç birle,ya bir kiçigez daş birle,ya bir kişini çapaklagay,ya bir kişini bir neme 21)birle urgay,öldürgey ol neme,ġālıb oldur kim 22)kişini helāk idmegey.Meselā ḳamçı birle urmak 23)kibi,ya ne kim ḳamçıya meñzer neme birle urmak 24/ kibi kaçan bir kez,ya iki kez ursa daḫı urmakı 25)biri biri ardınça urmasa.İmdi uşbu nemeler 26)birle olsa ol öldürmeke ḳāṣıd birle öldürmeke 27)meñzer öldürmek dirler barça ^{c}ālımlar katında.BEDĀYİ^c

28)Ammā ḳaçan bir kişi bir kişini bir kişi ḳamçı 29)birle ursa daḫı ol ḳamçını biri biri 30)ardınca ursa Ḥattā ol kişi ölinçe.İmdi 31)munuñ kibi öldürmek ḳāṣıd birle öldür 32)meke meñzer öldürmekdür.Bizim İmām 33)larnuñ barçasınuñ katında.Ammā İmām 34)Şāfi^{c}ī katında munuñ kibi öldürmek 35)ḳāṣıd birle öldürmekdür.BEDĀYİ^c

36)Ḳaçan bir kişi ḳāṣıd idse bir kişini 37)öldürmeke bir neme birle öldürmeke 38)ḳāṣıd idse kim ol neme,ġālıb budur 39)kim kişini helāk ider,Velakin ol 40)neme kişini yaralu kılmaz.Meselā uşda kaşşār 41)lar dutmakı kibi daḫı ulu daş kibi 42)daḫı ulu ağaç kibi.Munuñ 43)kibi nemeler birle öldürmek 44)lik ḳāṣıd birle öldürmeke 45)meñzer öldürmekdür.Uşbu 46)eyidgenimiz İmām Ebū Hanīfa katında 47)dur.Ammā İmām Ebū Yūsuf daḫı 48)İmām Muḥammad daḫı İmām Şāfi^{c}ī 49)katında munlar ḳāṣıd birle öldür 50) mekdür.BEDĀYİ^c

178a 1)Bilgil kim nefüsden özge yirde ya^{c}nī eldeyga 2)ayakda,ya közde,ya özge ^{c}uzuvda ḳāṣıd birle 3)cināyet idmeke meñzer cināyet yokdur.Bel 4)kim her cināyet kim nefisden özge ^{c}uzuvda idi 5)lür.Ol cināyet ḳāṣıd birledür.Daḫı 6)bilgil kim her cināyet kim nefisde ḳāṣıd birle cināyete meñzer cināyet 7)dur.Ol cināyet nefisden özge ^{c}uzuvda 8)ḳāṣıd birle cināyetdür.İmdi mundan 9)sonra naẓar iderüz,körürüz kim ol 10)cināyet kim nefisden özge ^{c}uzuvda kılındı 11)Eger ol cināyet kibi cināyet idmek 12)lik mümkin ise,ol vaktın,anuñ kibi cināyet 13)idgeyler ol idgen kişide daḫı ya^{c}nī 14)kısāṣ idgeyler.Eger anuñ kibi 15)cināyet idmeklik mümkin degil ise ol 16)vaktın,ol cināyet idgen kişiden ol 17)cināyetnüñ arşını alurlar.Ya^{c}nī ol 18)cināyetnüñ bahāsını alurlar daḫı ol 19)cināyet idilgen kişige virürler.BEDĀYİ^c

20)Ammā ḫaṭā birle öldürmeknüñ bir ṣūratı 21)oldur kim bir kişi ḳāṣıd idgey.Ev 22)atmaka daḫı ol atkanı vargay,Adamga dö 23) kıngay.BEDĀYİ^c

24)Ḫaṭa birle öldürmeknüñ bir ṣūratı daḫı 25)oldur kim bir kişi

kāṣıd kıldı bir kişini 26)admak dahı ol adgeni neme vardı 27) bir özge kişige dokındı.BEDĀYİ^c
28)Eger bir kişi bir kişinüñ bir 29)^cuzvını kāṣıd idüp adsa dahı 30)ol adkanı neme ol kişinüñ 31)ol kāṣıd idgeni ^cuzvına dokunmasa 32)bir özge ^cuzvına dokınsa.İmdi 33)uşbunuñ kibi cinayet idmek 34)ḫatā degüldür.Bel kim kāṣıd birle 35)cināyet idmekdür.BEDĀYİ^c
36)Dahı ḫatā birle cināyet idmekün 37)bir ṣūrati dahı oldur kim bir 38)kişi kaçan atsa bir kişini yagı kafir 39)sagınıban ya mürted sagınıban 40)ol atganı neme dokundukından 41)ṣoñra ol dokungan kişi nekah 43)müsülmān kişi çıksa.BEDĀYİ^c
43)Ammā ol öldürmek kim ḫatā birle 44)öldürmek ma^cnısınadur. Dahı ol 45)öldürmek kim sebeb birle öldür 46)mekdür.Bu iki öldürmeki aşaka 47)yirinde ẕikir eyleyevüz.BEDĀYİ^c
48)Keldük imdi kāṣıd birle öldür 49)meknüñ ḥükümleri vardur ol 50)ḥükümlerden birisi oldur kim 51)kıṣāṣ iderler.Ya^cnī ol öldür 52)gen kişini ol ölgen kişinüñ 53)yirine öldürürler.BEDĀYİ^c
178b 1)İmdi kāṣıd birle öldürgen kişini 2)ol ölgen kişinüñ yirine öldürmeke şarıṭ 3)ları vardur.Ol şarıṭlaruñ birisi 4)oldur kim ol kāṣıd birle adam öldür 5)gen kişi ^cakıl olgay.Eger ol kāṣıd birle 6)adam öldürgen kişi mecnūn olsa ol mecnūnı 7)ol ölgen kişinüñ yirine öldürmezler.BEDĀYİ^c
8)Kāṣıd birle adam öldürgen kişini ol 9)ölgen kişinüñ yirine öldürmeknüñ şarıṭ 10)larından bir şarṭı dahı oldur kim ol 11) adam öldürgen kişi bālıġ kişi olgay.Eger 12)ol adam öldürgen kişi oğulan kişi olsa,ol 13)oğlanı ol ölgen kişinüñ yirine öldürmez 14)ler.BEDĀYİ^c
15)Ammā kāṣıd birle kaçan ḫatun kişi adam 16)öldürse,ol ḫatunı dahı ol ölgen 17)kişinüñ yirine öldürürler.Bes öldürgen 18)kişi irkek olmakı şarıṭ degüldür.BEDĀYİ^c
19)Kaçan kul kişi kāṣıd birle adam öldürse 20)ol kul dahı ol ölgen kişinüñ yirine 21)öldürürler.Bes öldürgen kişi ḥür kişi 22)olmak şarıṭ degül-imiş.BEDĀYİ^c
23)Kaçan kāfir kişi kāṣıd birle adam öldürse 24)ol öldürgen kāfiri dahı ol ölgen kişinüñ 25)yirine öldürürler.Bes adam öldürgen kişi 26)müsülmān kişi olmak şarıṭ degül-imiş.BEDĀYİ^c
27)Kāṣıd birle adam öldürgen 28)kişini ol ölgen kişinüñ yirine öldür 29)meknüñ şarıṭlarından bir şarṭı dahı 30)oldur kim kāṣıd idmiş olgay 31)ol öldürdüki kişini öldürmeke.Eger 32)ol kişi ḫata birle öldürse ol 33)vaktın,ol kişini ol ölgen kişinüñ 34)yirine öldürmezler.BEDĀYİ^c
35)Resūlullahi ṣallallahu ^caleyhi ve selleme eyiddi:36)El-^camdu(ya^cnı kasid birle öldürmek)kavadun(ya^cnī vacib ider öldürgen kişini yirine öldürmek didi)didi.BEDĀYİ^c
37)Kaçan bir kişi bir kişini bir kez,ya 38)iki kez ursa öldürmeke kāṣıd idüben,39)dahı ol kişi ölse.İmdi ol öldür 40)gen kişini ol ölgen kişinün yirine 41)öldürmezler.BEDĀYİ^c
42)Kaçan bir kişi kāṣıd birle öldürmek 43)içün bir kişini bir niçe kez biri biri 44)ardınça ursa dahı ol kişi ölse 45)imdi

bizim katımızda ol öldürgen 46)kişini öldürmezler. Ammā İmām 47) Şāfiᶜi katında öldürürler. BEDĀYİᶜ

179a 1)Kaçan bir kişi bir kişini bir ağır neme birle 2)ursa kāsıd birle dahı öldürse. İmdi İmām 3)Ebū Hanīfa katında ol öldürgen kişini ol 4)ölgen kişinüñ yirine öldürmezler. Kaçan ol ağır neme demür olmasa. İmdi uşbu eyidgenimiz zāhir rivāyetdür. Ammā Tahāvī rivāyeti oldur kim eger cirāhat idse ol öldürgen kişi dahı ol kişinüñ yirine öldürürler. Ammā 5)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad dahı 6)İmām Şāfiᶜi katında ol öldürgen kişini 7)ol ölgen kişinüñ yirine öldürürler. BEDĀYİᶜ

8)Kaçan bir kişi bir kişini boğup öldürse İmām 9)Ebū Hanīfa katında ol boğan kişinüñ üstine öldürmek 10)yokdur. Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 11)Muhammad katında ol boğan kişini dahı ol boğulgan 12)kişi içün öldürürler. BEDĀYİᶜ

13)Kaçan bir kişi bir kişini suya ğarık idüp 14)öldürse. İmdi İmām Ebū Hanīfa katında ol 15)ğarık idgen kişini öldürmezler. Ammā İmām 16)Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında ol ğarık 17) idgen kişini öldürürler. BEDĀYİᶜ

18)Kaçan bir kişi bir kişini dağ üstinden bıraksa, 19)ya dam üstinden bıraksa dahı ol kişi 20)ölse. İmdi bırakıp öldürgen kişini dahı ol 21)ölgen kişinüñ yirine öldürmezler. İmām 22)Ebū Hanīfa katında. Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı 23)İmām Muhammad katında ol kişini dahı öldürür 24)ler ol ölgen kişinüñ yirine. BEDĀYİᶜ

25)Kaçan bir kişi bir kişini bir evge koysa dahı 26)ol kişinüñ üstine balçık sılasa dahı 27)ol kişi ol ev içinde açlıkdan dahı 28)susuzlukdan ölse. İmdi ol 29)balçık sılağan kişinüñ üstine hiç 30)neme zamān çekmek yokdur, İmām 31)Ebū Hanīfa katında Ammā İmām Ebū Yūsuf 32)dahı İmām Muhammad katında ol balçık 33) sılağan kişi kan bahāsını zamān çeker. BEDĀYİᶜ

34)Kaçan bir kişi bir kişige ağu içürse 35)dahı öldürse. İmdi körelüm eger 36)ol ölgen kişi ağuyı kendü öz eli 37)birle içse ol vaktın ol ağu vir 38)gen kişinüñ üstine neme yokdur. Velakin hakim ol kişini edeblegey taᶜzīr üdüp. 39)Eger ol ağu virgen kişi ol 40)virdüki ağuyu kendü eli birle içürse 41)ol vaktın ol içürgen 42)kişinüñ üstine adam kanı bahāsını 43)zamān çekmek kerekdür. Bizim 44)katımızda. Amma İmam Şafiᶜi katında 45)ol ağu virgen kişini öldürür 46)ler. BEDĀYİᶜ

180 B
179b 1)Kaçan bir kişi bir kişini suya ğarık idse 2)dahı ol kişi ölse. İmdi bizim katımızda ol 3)ğarık idgen kişinüñ üstine kan bahāsını 4)zamān çekmek vardur. Ancak anı öldür 5)mek yokdur. Ammā İmām Şafiᶜī katında 6)ol suya ğarık idgen kişini ol ğarık 7)olğan kişi içün öldürmek kerekdür. BEDĀYİᶜ

8)Kaçan bir kişi bir kişinüñ yüzine çağırsa 9)dahı ol kişi ölse ol çağırğan kişinüñ 10)çağırdukından. İmdi bizim imamlar 11) katında ol çağırğan kişini öldürmezler. 12)Bel kim ol çağırğan kişinüñ üstine kan 13)bahāsı lāzım olur. Ammā İmām Şafiᶜī katında 14)ol çağırğan kişini dahı ol ölgen kişinüñ 15)yirine öldürürler. BEDĀYİᶜ

16)Adam öldürgen kişini ölgen kişi içün öldür 17)meknüñ şarıtlarından bir şartı dahı 18)oldur kim ol adam öldürgen kişi adamı 19)kendü tileki birle öldürgey. Ammā kaçan bir kişi 20)bir ki-

şige küç idse,eyidse,uşbu kişini sen 21)öldürmez isen men seni öldürür men dise.22)Dahı ol küç olıngan kişi koruksa dahı ol 23) kişini öldürse.İmdi bizim İmāmlarnuñ 24)katında öldürgen kişinün üstine kısās 25)yokdur.Yaᶜnī öldürgen kişini ol kişi yirine öldürmezler.Ammā İmām Şafiᶜī katında ol korkup öldürgen kişini dahı 26)ol ölgen kişinüñ yirine öldürür 27)ler.BEDĀYİᶜ

28)Kāsıd birle adam öldürgen kişini 29)ol ölgen kişinüñ yirine öldürmek 30)nüñ şarıtlarından bir şartı dahı 31)oldur kim ol ölgen kişi ol 32)öldürgen kişinüñ keseki olmagay.33)Hattā eger bir kişi kendü oglını 34)öldürse ol kişini oglı içün 35)öldürmek yokdur.BEDĀYİᶜ

36)Kaçan bir kişi oglını öldürse ya,37)oglınuñ oglını öldürse ya oglınuñ 38)oglınuñ oglını öldürse niçe kim aşaka 39)kidse ol kişini öldürmezler.BEDĀYİᶜ

40)Kaçan bir kişi kızınuñ oglını 41)öldürse,ya bir kişi kızınuñ 42)kızınuñ kızından doganı öldürse 43)niçe kim aşaka kidse ol kişini 44)öldürmezler.BEDĀYİᶜ

45)Kaçan bir hatun kişi kendüden 46)doganı öldürse ol hatunı 47)öldürmezler.BEDĀYİᶜ

180a 1)Kaçan bir hatun kendünüñ kızınuñ kızından 2)doganı öldürse niçe kim aşaka kidse ol 3)hatunı öldürmezler.BEDĀYİᶜ

4)Asıl bu bāb içinde oldur kim rivāyet 5)olındı Rasūlullahdan Şallallahu ᶜaleyhi ve selleme 6)ol rasūlullah eyiddi Şallallahu aleyhi ve selleme:7)la yukādu'l-Vālidü (öldürülmez ata) bi veledihi (oglını öldürdüki sebebinden didi) didi.BEDĀYİᶜ

8)Kaçan bir kişi bir kişini kāsıd birle öldürse 9)dahı ol ölgen kişinüñ bir niçe vereseleri 10)olsa dahı ol vereselernüñ birisi ol 11)öldürgen kişinüñ oglı olsa,ya ol 12)ölgen kişinüñ vereselerinüñ birisi ol 13)öldürgen kişinüñ oglınuñ oglı olsa. İmdi 14)kine ol ölgen kişi içün ol öldürgen 15)kişini öldürmezler.Anuñ içün kim ol 16)öldürgen kişinüñ oglı ülüşi içün,ya oglınuñ 17)oglı ulüşi içün kısās yokdur.Bes ol 18)özge vereseler içün dahı kısās sākıt oldı.19)Velakin ol öldürgen kişinüñ üstine kan 20)bahāsını virmek vācib olur ol verese 21)lernüñ barçası içün.BEDĀYİᶜ

22)Kaçan bir kişi kendünüñ atasını öldürse,ya 23)kendünüñ atasınuñ atasını öldürse.İmdi 24)ol kişini öldürürler,atası içün ya atasınuñ atası içün niçe yukaru kidse.BEDĀYİᶜ

25)Kāsıd birle adam öldürgen kişini 26)ol ölgen kişinüñ yirine öldürmek 27)nüñ şarıtlarından bir şartı dahı 28)oldur kim ol ölgen kişi ol 29)öldürgen kişinüñ milki olmagay dahı 30)ol öldürgen kişinüñ ol ölgen 31)kişinüñ içinde milik şübhesi dahı olmagay. 32)Hattā kaçan bir kişi kendünüñ azād 33)suz kulını öldürse,ya azād 34)suz kırnakını öldürse ol 35)kişini öldürmezler kulı içün 36)ya kırnakı içün.BEDĀYİᶜ

37)Rasūlullah Şallallahu ᶜaleyhi ve selleme 38)eyiddi:la yukādu'l-Vālidü (öldürülmez ata)bi-veledihi (oglını öldürdüki sebebinden) 39)vele's-seyyidü (dahı hōcā öldürülmez) bi-ᶜabdihi (kulını öldürdüki sebebinden didi) didi.BEDĀYİᶜ

40)Kaçan bir kişi ol kulı öldürse 41)kim ol kulnuñ buçuku kendünüñ, 42)dür,ya rubᶜı kendünüñdür meselā 43)üç ülüşde bir ülüşi

kendünündur 44)ancak. İmdi kine ol hocayı öldür 45)mek yokdur. BEDAYI^c

180b 1)Kaçan hoca ol kulını öldürse kim ol 2)hocanun ol kul içinde milik şübhesi verdur. 3)İmdi kine ol hocayı ol kul içün 4)öldürmezler. Hattā eger mükāteb kul 5)kendünün kazanduki māl birle satun alduki 6)kulı öldürse ol vaktın ol mükātebi 7)ol kul içün öldürmezler. Anun 8/içün kim mükātebnün milik şübhesi var 9)dur kendünün kazanduki māl içinde. BEDĀYİ^c

10)Kaçan hoca müdebber kulını öldürse, ya 11)müdebbere kırnakını öldürse ol hocayı 12)öldürmezler anlar içün. BEDĀYİ^c

13)Kaçan hoca oglı anası kırnakı öldürse 14)ol hocayı öldürmezler ol ümmi 15)veledi içün. BEDĀYİ^c

16)Kaçan hoca mükāteb kılduki kulı öldürse 17)ya mükāteb kılduki kırnakı öldürse ol 18)hocayı anlar içün öldürmezler. BEDĀYİ^c

19)Kaçan bir kişi eyidse menüm ne kim memlükum 20)var ısa azād olsun dise. İmdi ol 21)kişinün müdebber kulı dahı müdebber kırnakı 22)dahı oglı anası kırnakı azad olurlar. 23)Ammā ol kişinün mükāteb kulı dahı mükateb 24)kırnakı azād olmaz. İllā niyyet idmek birle. BEDĀYİ^c

25)Kaçan kul hocasını öldürse 26)ol kulı hocası içün öldürürler. BEDĀYİ^c

27)Kaçan müdebber kul, ya müdebbere kırnak 28)hocasını öldürse ol müdebber kulı 29)dahı ol müdebber kırnakı hocası 30)öldürürler. BEDĀYİ^c

31)Kaçan bir hocanun oglı anası kırnak 32)hocasını öldürse ol kırnakı dahı 33)hocası içün öldürürler. BEDĀYİ^c

34)Kaçan hocanun mükāteb kulı ya mükāteb 35)kırnakı hocasını öldürse ol 36)mükateb kulı ol mükāteb kırnakı öldürür 37)ler hocaları içün. BEDĀYİ^c

38)Kaçan iki kişi ortak olsalar bir adam 39)öldürmek içre. Velakin ol iki kişinün 40)birisi ol kişilerden olsa kim eger ol 41)kişi yaluğuz öldürse-y-idi ol kişini öldürmez 42)ler-idiler. Ol iki kişinün dahı birisi 43)ol kişilerden olsa kim eger yaluğuz öldür 44)se idi ol kişini öldürürler-idiler. 45)Kaçan ol ikisi bir kişini öldürseler imdi 46)ol ikisinün dahı üstine kısas 47)yokdur bizim katımız(da) İmam Şafi^ci 48)nün bu mes'elede hılāfı vardur. Şimdi 49)anun hılāfını eyidevüz mundan aşakada. BEDAYİ^c

181a 1)Kaçan bir düşe keçmedük kişi birle 2)bir bālıg kişi ikisi bir kişini öldürseler. 3)İmdi bizim imāmlar katında ol iki 4)kişinün hiç birisini öldürmezler ol 5)ölgen kişi içün. Ammā İmam Şafi^ci 6)katında ol bālıg kişini öldürürler ol 7)ölgen kişi içün. Ammā ol oglanı öldürmez 8)ler Şafi^ci katında dahı. BEDĀYİ^c

9)Kaçan bir delü kişi birle bir ^cākıl kişi 10)ikisi kāsıd birle bir kişini öldürseler. 11)İmdi bizim imāmlar katında ol iki kişi 12)nün hiç birisini öldürmezler ol 13)ölgen kişi içün. Ammā İmām Şafi^ci katında 14)ol ^cākıl kişini öldürürler ol ölgen kişi 15) içün ol delü kişini öldürmezler. BEDĀYİ^c

16)Kaçan bir kāsıd idgen kişi birle bir hatā 17)idgen kişi

ikisi bir kişi öldürseler. İmdi 18)bizim İmâmlar katında ol iki kişinün hiç 19)birisini öldürmezler ol ölgen kişi içün. 20)Ammâ İmâm Şâfi^c^î katında bu mes'elede ol dahı bizim 21)kavlımızğa uydı eyiddi: Ol ikisinün hiç birini 22)öldürmezler didi. BEDÂYİ^c^

23)Kaçan bir kişi bir yad kişi birle ortak olup 24)ikisi kendünün oğlını öldürdiler. İmdi bizim 25)imâmlar katında ol iki kişinün hiç birini öldürmezler ol ölgen kişi içün. Ammâ İmâm Şâfi^c^i katında ol yad kişini 26)öldürürler ol oğlanun atasını 27) öldürmezler. BEDÂYİ^c^

28)İmdi bizim katımız eyiddük kim 29)kaçan düşe keçmedük kişi birle 30)bâlığ alğan kişi, ya oğlan kişi 31)birle delü kişi, ya kâsıd idgen 32)kişi birle hatâ idgen kişi, ya 3)ata birle bir yad kişi ikisi ortak 34)olup öldürdüklerinde ol 35)ikisinün üstine öldürmek yokdur. 36)Velakin ol ikisinün üstine kan 37)bahâsını virmek vardur. İmdi 38)ol kan bahâsı kim oğlan üstine 39) vâcib oldı, ya delü kişinün 40)üstine vâcıb oldı, ya hatâ 41)birle öldürgen kişi üstine vâcıb 42)oldı. İmdi ol kan bahasını 43) ol oğlanun dahı ol delünün 44)dahı ol hatâ idgennün ^c^âkıla 45) ları çekerler. Ol oğlan ol 46)delü ol hatâ idgen kendüler mâl 47)larından çekmezler. Ammâ ol 48)kan bahası kim bâlığ kişi ya ^c^âkıl 49)kişi, ya kâsıd idgen kişinün 50)üstine vâcib oldı. Ol kan bahâsını 51)kendüler mâllarından çekerler. 52)Anlarnun ^c^âkılaları neme 53)çekmezler. BEDÂYİ^c^

181b 1)Ammâ kaçan ata birle bir yad kişi ikisi ortak 2)olıp oğlını öldürseler ol ikisinün üstine 3)kan bahâsı vâcib olur ol kan bahâsı ol 4)ikisinün mâllarındandur. ^c^Âkılaları mâlı 5)içre vâcib olmaz. BEDÂYİ^c^

6)Kaçan hôcâ birle bir yad kişi ikisi ortak 7)olup ol hôcanun kulını öldürseler. 8)İmdi ol yad kişinün üstine vâcib olur. Ol 9)kulnun kîmetinün buçukını virmeklik kendünün 10)mâlından ^c^âkılasınun üstine neme yokdur. BEDÂYİ^c^

11)Kaçan bir kişi öz özini yaralu idse dahı bir yad 12)kişi dahı ol kişini yaralu idse dahı ol kişi ölse. 13)İmdi ol yad kişini öldürmezler, ol ölgen 14)kişi içün. Velakin ol yad kişinün üstine buçuk 15)kan bahasını çekmek vâcib olur. Ammâ İmâm 16) Şâfi^c^î katında ol yad kişini öldürürler. BEDÂYİ^c^

17)Kâsıd birle adam öldürgen kişini ol ölgen 18)kişinün yirine öldürdüklerinün bir şartı dahı 19)oldur kim ol ölgen kişinün kanı saklanmış 20)kan olğan ebede(n). Hattâ eger ol ölgen kişinün 21)kanı saklanmaduk kan olsa, ol vaktın, ol öldürgen 22)kişini ol ölgen kişinün yirine öldürmezler. Hattâ 23)kaçan müsülmân kişi yağı kâfiri öldürse, ya müsülmân 24)kişi mürtaddı öldürse ol müsülmânı öldürmezler. 25)Kaçan zimmî kâfir yağı kafiri öldürse, ya mürteddi 26)öldürse ol zimmî kâfir öldürmezler. Anun içün kim yağı kâfirnün dahı murtadnun kanı saklanmış degüldür. BEDÂYİ^c^

27)Kaçan müsülmân kişi ya zimmî kâfir ol kâfiri öldürse 28) kim ol kâfir yağı kâfir ilinden 29)amânlık birle müsülmanlık 30)iline kirse hâcetini bitürmek 31)içün. İmdi ol müsülmân dahı 32)ol zimmî kâfiri ol müste'min 33)kâfirnün yirine öldürmezler. 34)Zâhir rivâyet budur. Ammâ 35)İmâm Ebû Yûsufdan rivâyet

36)olındı kim ol Ebū Yūsuf eyiddi:37)Ol müsülmānı ol zimmī kāfir 38)ol müste'min içün öldürülür 39)didi.BEDĀYİ^c

40)Yagı kāfiri ilinden amānlık birle 41)hācetini bitürmek içün müsülmān 42)lik iline kelgen kafirga müste'min 43)dirler. İmdi kaçan müste'min 44)kāfir müste'min kāfiri öldürse 45)Siyer-i Kebīr kitābında eyiddi:ol 46)öldürgen müste'min kāfiri dahı 47) öldürmek kerekdür,ol 48)ölgen içün didi.İbnü 49)Semā^c a rivāyet iddi İmām 50)Muhammad'dan ol İmām Muhammad 51)eyiddi:ol öldürgen müste^c min 52)kāfiri öldürmek yokdur,didi.BEDĀYİ^c

182a 1)Kaçan ^c adil kişi bagī kişini öldürse ol 2)^c adil ol bagı yirine öldürmezler.Anun 3)içün kim bagīnün kanı saklanmış kan 4) degüldür.BEDĀYİ^c

5)Kaçan bagī kişi ^c adili kişini öldürse bizim 6)katımızda ol bagī kişini öldürmezler.Ol 7)^c adil kişi içün.Ammā İmām Şafi^c i 8)katında ol bagī kişini öldürürler ol ^c adil 9)kişi yirine.BEDĀYİ^c

10)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen meni 11)öldür,dise dahi ol kişi ol kişini öldürse 12)imdi ol öldürgen kişini ol öldür,meni 13)diyen kişinün yirine öldürmezler.İmām 14)Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 15)Muhammad katında.Ammā İmām Züfer katında ol 16)kişini öldürürler.Velakin ol üç imām 17)katında ol öldürgen kişi kişinün üstine kan 18)bahāsı vācib olur mı,ya olmaz mı ? İmām 19)Ebū Hanīfadan rivāyet olındı kim kan 20)bahāsı vācib olmaz didi.Bir rivāyet 21)dahı olındı İmām Ebū Hanīfadan eyiddi: 22)Kan bahāsı vācib olur didi.Kudūrī 23) eyesi eyiddi:Sahıhırak rivayet oldur kim 24)vacib olmaz.İmam Ebū Yūsuf kavlı dahı İmām 25)Muhammad kavlı budur.BEDĀYİ^c

26)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,kel 27)menüm elüm kesgil dise,ol 28)kişi kelse ol kişinün elini kesse.İmdi 29)ol el kesgen kişinün üstine neme 30)yokdur barçalar katında.BEDĀYİ^c

31)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse menüm 32)mālum telef idgil dise,dahı ol kişi 32)ol kişinün malını telef idse,ol 34)telef idgen kişinün üstine neme yokdur.BEDĀYİ^c

35)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse sen 36)menüm kulumı öldürse,ya eyidse 37)sen menüm kulumun elini kesgil 38)dise,dahı ol kişi ol kişinün kulını 39)öldürse,ya kulınun elini kesse.40) İmdi ol öldürgen ol el kesen 41)kişinün üstine neme zamān çekmek 42)yokdur.BEDĀYİ^c

43)İmām Ebū Yūsuf rivāyet kıldı İmām 44)Ebū Hanīfadan.Ol İmām Ebū Hanīfa 45)eyiddi:Kaçan bir kişi bir kişige buyursa,eyidse 46)menüm oglumı öldür dise ol kişi dahı 47)ol kişinün oglını öldürse ol kişi 48)dahı ol ölgen oglan yirine öldürürler 49)didi.BEDĀYİ^c

182b 1)Kaçan bir kişi bir kişige buyursa,eyidse,sen 2)menüm oglumun başını yargıl dise,dahı 3)ol kişi ursa ol oglanun başını yarsa 4)İmdi ol baş yargan kişinün üstine 5)neme yokdur eger ol oglan ol başı 6)yarıldukdan ölmese.Eger ol oglan 7)ol baş yarıldukından ölse ol baş 8)yargan kişinün üstine kan bahasını vir 9)mek vācib olur.Uşbu eyidgenimiz İmām 10)Ebū Hanīfa kavlınun aslı üstinedür.Ammā 11)İmām Ebū Yūsuf birle İmām Muham-

mad aslı 12)üstine kerekdür kim ol baş yargan 13)kişi üstine kan bahāsı daḫı vācib olmağay.BEDĀYİ^{c}

14)İbnü Semā^{c}a rivāyet iddi İmām Muḥammad 15) İmām Muḥammad eyiddi:Ķaçan bir kişi bir kişige 16)buyursa,eyidse,kel menüm elüm kes,dise.17)daḫı ol kişi varsa ol kişinüñ elini kesse.18) daḫı ol kişi eli kesildükinden ölse,İmām 19)Muḥammad eyiddi:ol kesen kişinüñ üstine 20)neme yoķdur didi.BEDĀYİ^{c}

21)Ķaçan bir yağı kāfir müsülmān olsa yağı kafir 22)ilinde daḫı ol yağı kāfir müsülmanlık iline 23)çıkmasa daḫı ol müsülman olgan kişini ol 24)yağı kāfir ilinde bir müsülmān anı öldürse. İmdi 25)ol müsülmānı ol ölgen müsülmān içün 26)öldürmezler bizim katımızda.BEDĀYİ^{c}

27)Ķaçan iki müsülmān kişi tācirlik birle 28)yağı kāfir iline kirseler daḫı ol 29)ikisinüñ birisi daḫı birisini öldürse.İmdi 30)ol öldürgen kişinüñ üstine kısas 31)idmek yoķdur.Velakin ķan bahāsı vācib 32)olur daḫı keffāret vācib olur.BEDĀYİ^{c}

33)Ķaçan iki müsülmān kişi yağı kāfir ilinde 34)dutsaķ olsalar daḫı ol iki 35)dutsaķ kişinüñ birisi ursa daḫı birisini 36)öldürse ol öldüren kişini ölgen 37)kişini yirine öldürmezler.Velakin kan 38)bahāsı vācib olur mı,ya olmaz mı,munda 39)ḫalāf vardur.BEDĀYİ^{c}

40)İmdi bilgil kim öldürgen kişini ölgen 41)kişinüñ yirine öldürmekde şarıţ degüldür 42)kim öldürgen kişi ölgen kişi kibi olğay 43)^{c}uzuvları sālim olmakda daḫı şerefde daḫı 44)fażīletde. BEDĀYİ^{c}

45)Ol kişi kim eli ayağı sağdur,ķaçan 46)eli ayağı kesilmiş kişini öldürse.İmdi 47)ol eli ayağı sağ kişini öldürürler 48) ol ayağı kesilmiş kişi içün.BEDĀYİ^{c}

49)Eli ayağı dutar kişini öldürürler 50)eli ayağı dutmaz kişi içün.BEDĀYİ

183a 1)Ķaçan bir ^{c}ālim kişi bir cāhil kişini 2)öldürse ol ^{c}ālimi daḫı ol cāhil 3)içün öldürürler.BEDĀYİ^{c}

4)Ķaçan bir şerīf kişi bir eksük kişini 5)öldürse ol şerīfi daḫı ol eksük 6)kişi içün öldürürler.BEDĀYİ^{c}

7)Ķaçan bir ^{c}āķil kişi bir mecnūn kişini 8)öldürse ol ^{c}āķıl kişini daḫı ol 9)mecnūn kişi içün öldürürler.BEDĀYİ^{c}

10)Ķaçan bir düşe keçmiş kişi bir düşe 11)keçmedük kişini öldürse imdi ol 12)düşe ķeçmiş kişini daḫı ol düşe 13)keçmedük kişi içün öldürürler.BEDĀYİ^{c}

14)Ķaçan bir irkek kişi bir dişi kişini 15)öldürse ol irkek kişini daḫı ol 16)dişi kişi içün öldürürler.BEDĀYİ^{c}

17)Ķaçan bir hür kişi bir ķul kişini 18)öldürse ol,hür kişi daḫı ol 19)kul kişi içün öldürürler.BEDĀYİ^{c}

20)Ķaçan bir müsülmān kişi bir cizye 21)virgen zimmī kāfiri öldürse ol müsülmān 22)ol cizye virgen zimmī kāfir içün 23)öldürürler.BEDĀYİ^{c}

24)İmām Şāfi^{c}ī katında cizye virgen 25)zimmī kāfir içün müsülmān kişini öldür 26)mezler.Daḫı hür kişini öldürmez 27)ler kul kişi içün.BEDĀYİ^{c}

28)Ķaçan bir zimmī kāfir bir zimmī kāfir 29)öldürse daḫı andan soñra ol 30)öldürgen zimmī kāfir müsülmān olsa 31)İmdi ol

müsülmān olğan zimmī 32)kāfiri öldürürler,ol ölgen zimmī 33) kāfir içün barçalar katında .BEDĀYİ[c]

34)Kaçan bir kul bir kulı öldürse 35)dahı ol öldürgen kul azād olınsa 36)İmdi ol azād olğan kulı ol 37)ol ölgen kul içün öldürürler 38)barçalar katında.BEDĀYİ[c]

39)İmām Muhammad rivāyet kıldı kendünün 40)ısnādı birle Rasūlullah'dan Sallallahu 41)[c]aleyhi ve selleme.Ol Rasūlullah Salla' 42)allahu [c]aleyhi ve selleme bir müsülmānı öldürdi 43)bir kāfir içün.BEDĀYİ[c]

44)Eger bir cemā[c]at bir kişini öldürseler 45)ol cemā[c]atnun barçasını öldür(ür)ler ol 46)bir kişi içün.BEDĀYİ[c]

183b 1)Eger bir cemā[c]at barçası bir kişini öldürseler 2)ol cemāatnun barçasını öldürürler 3)didükümüz ol vaktındur kim ol cemā[c]at 4)nun barçası ol bir kişini bir yolğa öldür 5)geyler.Ammā kaçan ol cemā[c]atnun 6)barçası ol bir kişini bir yola öldürmese 7)ler.Bel kim biri biri ardınca öldürse 8)ler.Mesela ol cemā[c]atnun birisi 9)ol bir kişinün karnını yarsa,dahı birisi 10)ol cemā[c]atnun ol bir kişinün başını 11)kesse.İmdi ol başın kesgen 12)kişini öldürürler ol bir kişinün yirine,13)Eger ol kişi ol kişinün başını kāsıd 14)birle kesdi ise.Eger ol başını 15)kesgen kişi kāsıd birle kesmedi-ise 16)bel kim hatā birle kesdi ise ol 17)ölgen kişinün kan bahāsı ol başını 18)kesgen kişinün [c]akılasınun üstine 19)dur.İmdi mundan sonra ol 20)karnını yarğan kişinün üstine ol 21)kişinün karnını yardukı içün adam kanı 22)bahāsınun üç ülüşinde bir ülüşini 23)virmek vācib olur Eger ol|24)kişinün karnı yarukı arkasını çıksa ol 25)vaktın, ol karnını yarğan kişi üstine karının 26)yarıp arkasına çıkdukı içün bir adam 27)kanı bahāsınun üç ülüşde iki ülüşini 26) virmek vācıb olur.Anun içün 29)kim iki yara kıldı bir yanından bir yanına 30)çıkardı.İmdi ol kişi ol adam kanı 31)bahāsınun üç ülüşinde iki ülüşini kim çeker virür iki yılğa degin virür her yılde bir ülüşini virür.Ya[c]nī ol 32)ol sa[c]atda virmez.İmdi uşbu eyid 33)genimiz ol vaktındur kim ol 34)karnı yarukı ol yaruklardan olğay 35)kim ol kişi karnı yarıldukından sonra 36) bir kün diri olmaka ya buçuk 37)kün diri olmaka ihtimali olğay. 38)Ammā kaçan ol kişinün karnı 39)yarukı ol yaruklardan olsa 40)kim ol kişinün bir kün diri 41)olacakı ya buçuk kün diri olacakı 42)hiç vehim olınmasa.Ol vaktın 43)ol karnını yarğan kişini öldürür 44)ler..Ol başını kesgen kişini 45)öldürmezler. Velakin ol 46)başını kesgen kişini edeblegey 47)ler.BEDĀYİ[c]

48)Kaçan bir kişi bir kişini cirāhatlu 49)idse şunun kibi cirāhat birle ol 51)kişi [c]ādede dirilmez imiş.Dahı 52)bir özge kişi bir cirāhat dahı 53)idse.İmdi dahı ol kişi olsa.54) İmdi ol kişi içün ol evvel 55)cirāhat idgeni kişini öldürür 56)ler.Anun içün kim ol kişini 57)ol evvel cirāhat idgen kişi 58)öldürdi.BEDĀYİ[c]

184a 1)Kaçan iki kişi bir kişini bir yola cirāhat 2)idseler,dahı ol kişi ölse.İmdi ol 3)iki kişinün ikisini dahı öldürürler.BEDĀYİ

4)Kaçan bir kişi bir kişini bir cirāhat 5)idse.Ancak bir özge kişi dahı ol 6)bir cirāhatlu olğan kişini on cirāhat 7)idse dahı ol cirāhatlu kişi 8)ölse.İmdi ol bir cirāhat kılğan 9)

kişini dahı ol on cirahat kılgan 10)kişini dahı öldürürler.BEDĀYİᶜ

11)Kaçan bir kişi bir cemāᶜatı öldürse.12)İmdi ol bir kişini ol cemāᶜat içün 13)öldürürler.İmdi ol kişini öldürmek 14)den özge ol kişinüñ üstine neme māl 15)yokdur bizim katımızda.İmām Şāfiᶜī 16)eyiddi:Körürüz eger ol bir kişi 17)ol cemāᶜatı biri biri ardınca öldürdi 18)ise evvel ölgen kişi içün,anı öldürür-19)ler.Ol özge ölgen kişiler içün 20)ol öldürgen kişinüñ terekesinden ol 21)özge ölgen kişilernüñ kanları 22)bahālarını a-lurlar.Eger ol 23)bir kişi ol cemāᶜati barçasını bir yola 24) öldürdi ise.İmdi İmām Şāfiᶜīnüñ 25)bu mes'elede iki kavlı var-dur.Bir kavlı 26)budur kim kurᶜa salgaylar her kişi 27)nüñ kim kurᶜası çıksa ol kurᶜası çıkan 28)kişi içün ol kişini öldürür-ler ol kurᶜası çıkan 28)kişi içün ol kişini öldürürler ol kurᶜası çıkmagan ölgen kişiler içün kanları bahālarını alurlar ol ki-şinün 29)terekesinden.İmām Şāfiᶜīnüñ bir kavlı 30)dahı oldur kim ol ölgen kişiler 31)nüñ barçalarınuñ velīleri cemuᶜ 32)o-lup yıglışgaylar.Dahı ol kişini 33)öldürgeyler bir kişi içün, dahı ol 34)bir kişiden özge ölgen kişiler içün 35)ol kişinüñ terekesinden ol özge 36)ölgen kişilernüñ kanları 37)bahālarını algaylar dahı ol 38)velīlernüñ barçası ol kan 39)bahālarını ü-leşgeyler ortalarında.BEDĀYİᶜ

40)Kaçan bir kişi bir yol üstinde bir 41)kuyı kazsa dahı ol kuyuga bir kişi 42)düşse,ölse.İmdi ol kuyı 43)kazan kişini öl-dürmezler.İmdi 44)bu öldürmeke katl bi's-sebeb dirler.45)Yaᶜnī ol kuyı sebeb oldı ol kişi 46)nüñ ölmekine.BEDĀYİᶜ

47)Kaçan danuklar danuklık virse 48)eyidseler.Uşbu kişi zeydi öldürdi 49)diseler dahı ol kişini ol zeyid içün 50)öldürseler. Andan sonra ol danuk 51)lar danuklıklarından kayıtsalar,ya 52) ol zeyid diri kelse.İmdi 53)bizim İmāmlar katında ol şāhidleri 54)öldürmezler Şāfiᶜī katında öldürür 55)ler.BEDĀYİᶜ

184b 1)Kaçan bir kişi bir kişige küç idse eyidse 2)men seni öl-dürür,men eger sen zeydi öldür 3)meseñ dise,dahı ol kişi ko-ruksa dahı zeydi 4)öldürse.İmdi ol zeyid yirine ol öldür 5)gen kişini öldürmezler.Bel kim ol zeyid 6)yirine ol küç idip ol-dürgil diyen kişini 7)öldürürler.BEDĀYİᶜ

8)Biz eyidük kim kaçan danuklar danuklık 9)virse zeyid ᶜamur-nı öldürdi diyü dahı ol 10)zeydi öldürseler ol danuklarnuñ 11) danuklıkı sebebinden.Andan sonra ol 12)danuklar danuklıklarından kayıtsalar 13)ya körseler kim ol ᶜamur diridür.İmdi 14)biz e-yiddük kim ol şāhidleri öldür 15)mek yokdur didük.Velakin ol şāhid 16)ler ol ölgen kişinüñ kanı bahāsını żamān 17)çekerler. BEDĀYİᶜ

18)Adam öldürgen kişini ol ölgen kişinüñ 19)yirine öldürmek-nüñ şarıtlarından bir şartı 20)dahı oldur kim ol ölgen kişi-nün 21)velīsi belgülü olgay.Eger ol ölgen 22)kişinüñ velīsi belgüsüz olsa ol vaktın, 23)ol öldürgen kişini ol ölgen kişi-nüñ 24)yirine öldürmezler.

25)Kaçan bir mükāteb kulı öldürseler dahı ol 26)mükāteb kul hocasına borçı kadarınca māl 27)koyup kidse dahı ol mükāteb-

nün vereseleri hür kişiler olsalar. İmdi ol mükātebi öldürgen kişinün üstine kısās yokdur 28)barçalar katında. Anuñ içün kim, ol 29)mükātebnüñ velīsi belgüsüzdür, ıhtimāli 30)vardur kim ol mükātebnüñ velīsi 31)hōcāsı olgay ihtimāli vardur kim 32)hür veresesi olgay. Bes verese belgüsüz 33)olduķı içün ol mükātebi öldürgen 34)kişini öldürmezler. İmdi eger 35)ol mükātebnüñ velīsi birle verese 36)leri barçaları cemü^c olsalar kine 37)ol mükātebi öldürgeni öldürmezler 38)Uşbu eyidgenimiz ol vaktındur kim 39)ol mükāteb borçı kadarı neme māl koagay. 40)Dahı hōcādan özge verese kagay. Ammā 41)kaçan ol mükāteb borçı kadarı māl kosa 42)dahı hōcādan özge verese komasa. İmdi 43)bizim ashābımız bu mes'elede ıhtılāf 44)kıldılar. İmām Ebū Hanīfa eyiddi dahı 45) İmām Ebū Yūsuf eyiddi: ol mükātebi öldür 46)geni öldürürler ol mükātebnüñ hōcā 47)sı içün didiler. Ammā İmām Muhammad 48)eyiddi: Ol mükātebi öldürgeni öldürmez 49)ler didi. Ammā kaçan bir kişi 50)ol mükāteb kulı öldürse dahı ol 51)mükāteb kuluñ borçına yitecek mālı 52)kalmasa ol vaktın barçalar katında 53)ol mükāteb kulı öldürgen kişini 54)öldürürler hōcā içün Anuñ içün 55) kim ol mükātebnüñ velīsi bu sūratda 56)belgülüdür kim hōcāsıdur. BEDĀYİ^c

185a 1)Kaçan bir kişi bir kişinüñ azādsuz 2)kulını öldürse ol kulı öldürgen kişini öldürür 3)ler ol kuluñ hōcāsı içün. BEDĀYİ^c

4)Kaçan bir kişi bir kişinüñ ogli anasını öldürse. 5)İmdi ol ogli anası kırnakı öldürgen kişini 6)öldürürler ol kırnakuñ hōcāsı içün. BEDĀYİ^c

7)Kaçan bir kişi bir kişinüñ kırnak doğan 8)oglanını öldürse. İmdi ol oglanı öldürgen 9)kişini öldürürler ol oglanuñ atası içün. BEDĀYİ^c

10)Kaçan bir kişi bir kişinüñ müdebberini öldürse 11)İmdi ol müdebberi öldürgen kişini öldürür 12)ler ol müdebbernüñ hōcāsı içün. BEDĀYİ^c

13)Eger bir kişi bir kişinüñ mükāteb kulını 14)öldürse. İmdi ol mükāteb kuluñ kulını öldürgen 15)kişinüñ üstine öldürmek yokdur. BEDĀYİ^c

16)Kaçan bir kişi bir kişinüñ kulınuñ elini kesse, 17)dahı andan soñra ol kulı hōcāsı azād idse 18)dahı andan soñra ol kul ol eli kesildükinden 19)ölse. İmdi körelüm eger ol kuluñ hōcā 20)sından özge hür kişi vārisi olsa, ol vaktın 21)ol kulı öldürgen kişini öldürmezler. İmdi 22)kine kaçan ol kuluñ vārisi birle ol kuluñ 23)hōcāsı ikisi cemü^c olup ol kuluñ kanını 24)alup ol kuli öldürgeni öldürmek izdese 25)ler kine ol kulı öldürgeni öldürmezler. Eger ol kuluñ hōcāsından özge veresesi olmasa, ol vaktın vardur hōcāya kim 26)ol kulını öldürgen kişini öldürgey kulı 27)yirine İmām Ebū Hanīfa birle İmām Ebū Yūsuf 28)katında. Ammā İmām Muhammad katında yokdur 29)hōcāya ol kulını öldürgen kişini 30)öldürmek. Uşbu eyidgenimiz ol 31)vaktındur kim ol kişi ol kuluñ 32)elini kasıd birle kesmiş olgay. Ammā 33)kaçan bir kişi bir kuluñ elini hatā birle 34)kesse dahı ol kulı andan soñra hō 35)cāsı azād idse andan soñra ol 36)kul ölse ol eli kesildükinden. İmdi ol 37)ol el kesgen kişinüñ üstine kulnuñ 38)

bir elinüñ bahāsından özge neme virmek 39)yokdur ḳulnuñ bir e-
linüñ bahāsı 40)ol ḳuluñ ḳīmatinuñ buçuḳıdur.BEDĀYİ bir elinün
41)Ḳaçan bir kişi ölüm döşekinde vasıyyet 42)idse eyidse uş-
bu ḳulumuñ kendüsi 43)falān kişinüñ olsun.Daḫı bu ḳulumuñ 44)
ḫıdmat idgeni falān kişinüñ olsun 45)dise daḫı ol ḳulı varsa bir
kişi 46)öldürse ḳāsıd birle daḫı ol kişi kim 47)ḳulnuñ özi ken-
dünündür.Daḫı ol 48)kişi kim ḳulnuñ ḫıdmat idgeni 49)kendünüñ-
dür.Ol ikisi cemüᶜ olsalar 50)ol ḳulı öldürgen kişini ol ḳul 51)
yirine öldürmek izdeseler.İmdi ol 52)kişini öldürürler.BEDĀYİᶜ
185b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳulınuñ elini kesse 2)İmmā ḳāsıd
birle immā ḫatā birle.Daḫı andan soñra 3)ol ḫōcā ol ḳulını var-
sa,daḫı müdebber 4)ḳılsa,ya ol eli kesilgen ḳırnaḳ ölse daḫı 5)
ol ḫōcā ol ḳırnaḳa oġlan doġurdu.Daḫı 6)andan soñra ol ḳul ya
ol ḳırnaḳ ol 7)el kesildükinden ölse.İmdi körelüm 8)ol el kes-
gen kişi eger ḳāsıd birle 9)kesmiş olsa,ol vaḳtın,vardur ol ḫō-
cāya 10)ol el kesgen kişini öldürmek.Eger 11)ol el kesgen kişi
ḫatā birle kesmiş 12)olsa ol vaḳtın ol eli kesilgen kişinüñ 13)
ḳīmatinüñ buçuḳını ḫōcā alur ol el kesgen 14)kişiden.Daḫı ol ki-
şinüñ üstine vācib olur 15)ol ḳadar neme virmek kim eksildi cina-
yet idgen 16)den soñra ölmezden burun.Eger ol 17)ḳulnuñ eli ke-
sildükinden soñra ḫōcā 18)eger ol ḳulı mükāteb ḳılsa kine mes'e-
le kendü 19)ḥālındadur.Velakin ḳaçan ol ḳuluñ eli 20)kesildü-
kinden soñra ol ḳul ḫōca 21)mükāteb ḳılsa.İmdi ol vaḳtın naẓar
iderüz 22)körürüz eger ol ḳul borçın ödemekden 23)ᶜacız olup öl-
di ise yaᶜnī öldüki vaḳtın borçın 24)dan ᶜaciz ise yidi,ol vaḳ-
tın vardur ol 25)ḫōcāya kim ol el kesgen kişini öldürmek 26)a-
nuñ içün ol kişi ḳul oldı.Eger ol 27)mükāteb ḳul öldüki vaḳtın
borçını ödeyip öldi ise,28)ol vaḳtın naẓar iderüz.Körürüz.eger
ol 29)mükāteb ḳuluñ vereşe alıcı kişisi ölse ḫōcā birle 30)ya
şunuñ kibi vereşe alıcı kişi ölse kim ol var 31)iken ḫōcā vere-
şe almaz olsa ol vaḳtın ol 32)mükātebnüñ elini kesgen kişini öl-
dürmezler.Anuñ içün kim ol mükātebnüñ velīsi belgüsüzdür.Vela-
kin ol mükātebnüñ 33)elini kesgen kişi üstine el bahāsı virmek
34)vardur.Ancaḳ eger ol mükāteb 35)nüñ ḫōcāsından özge vereşe
alur 36)kişisi olmasa,ol vaḳtın,vardur ol 37)mükatebnüñ ḫōcāsı-
na ol el kesen 38)kişini öldürmek İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 39)
daḫı İmām Ebū Yūsuf ḳatında.Ammā İmām 40)Muḥammad ḳatında ol ki-
şini ol ḫōcā 41)öldürmez.Ol ḫōcā ol kişiden el 42)bahāsını alur.
Eger ol mükāteb 43)nüñ elini ḫatā birle kesse,ol 44)vaḳtın ol
el kesgen kişiden ol 45)mükātebnüñ velīsi el bahāsını alur.46)
El bahāsı ol mükāteb ḳulnuñ ḳīmatinuñ 47)buçuḳıdur.Uşbu şimdi-
ye degin 48)eyidgenimiz ol vaḳtındur kim el 49)kesmek mükāteb
ḳılmazdan burun olsadur. 50)Eger eli kesmek mükāteb ḳıldukın-
dan 51)soñra ölse daḫı ol mükāteb olsa eger 52)ol kişi mükate-
bün elini kasıd birle kesse. 53)İmdi körelüm eger mükāteb ᶜaciz
olup 54)ölse,ol vaḳtın vardur ḫōcāya ol 55)el keseni öldürgey.
Eger ol mükāteb 56)vefā idüp ölse.Eger ol ḫōcā birle ol 57)mü-
kātebnüñ özge vārisi olsa ol vaḳtın 58)ol öldürgen kişini öldür-
mezler.Eger 59)ol mükātebüñ ḫōcāsından özge vārisi 60)olmasa,ol
vaḳtın İmām Ebū Ḥanīfa birle 61)İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol el ke-

sen 62)kişini öldürür ḫōcā.Ammā İmām Muḥammad ḳatında 63)öldürmez ol el kesen kişini.BEDĀYİᶜ

186a 1)Ḳaçan bir kişi ḳulını mükāteb ḳılsa dahı mükāteb 2)ḳıldukından ṣoñra bir kişi ol ḳuluñ ḫaṭa 3)birle elini ḳesse dahı ol eli kesildükinden 4)ol ḳul ölse.Eger ol mükateb ᶜāciz 5)olup ölse ol kesilgen elün ḳīmatini 6)ol ḫōcā alur.Eger borçınlık māl 7)koyup ölse ol kesilgen elüñ ḳīmatini 8)ol mükātebnüñ vereseleri alur.BEDĀYİᶜ

9)Ḳaçan bir kişi bir kişini ḳāṣıd birle 10)öldürse dahı ol ölgen kişinüñ velīsi 11)eyidse ol öldürgen kişige sen maña ḳan 12) bahāsını virgil.Men seni öldürmezin dise.13)İmdi ol ölgen kişinün velīsi munuñ kibi 14)diyemez.İllā meger ol öldürgen kişi 15)ḳan bahāsını virmeke rāżī olġay.Eger 16)öldürgen kişi eyidse men sana kan 17)bahasını virmezin kel sen meni öldür dise 18) ol vaḳtın ol ölgen kişinüñ velīsi ol 19)öldürgen kişiden ḳan bahāsını izdeyimez.BEDĀYİᶜ

20)Ḳaçan bir kişi bir kişini ḳāṣıd birle öldürse 21)dahı andan ṣoñra ol öldürgen kişi 22)ölse,ya ol öldürgen kişini ᶜafuv idse 23)ol ölgen kişinüñ velīsi ol vaḳtin ol 24)öldürgen kişinüñ üstine hīç neme lāzım olmaz.BEDĀYİᶜ

25)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz bizim 26)İmāmlar ḳatındadur. Ammā İmām 27)Şāfiᶜi ḳatında ḳaçan bir kişi bir kişini 28)ḳāṣıd birle öldürse.İmdi ol 29)ölgen kişinüñ velīsi tileklüdür 30)tilese ol velī ol kişini öldürür 31)tilese ol velī ol kişiden ḳan bahāsını 32)alur.Kerekise ol öldürgen kişi 33)rāżī olsun kerekise rāżī olmasun.BEDĀYİᶜ

34)Ḳaçan ölgen kişinüñ velīsi öldür 35)gen kişini ᶜafuv idse. İmdi ᶜafuv 36)idgenden ṣoñra İmām Şāfiᶜi 37)ḳatında vardur ol velīye kim ol 38)öldürgen kişiden ḳan bahāsını 39)alġay.BEDĀYİᶜ

40)İmām Şāfiᶜinüñ bir ḳavlı üstine 41)ḳaçan adam öldürgen kişi ölse.Ol 42)vaḳtın ol adam öldürgen kişinün 43)ḳoyup kidgeni māldan alur ḳan 44)bahāsını ol ölgen kişinüñ velisi.BEDĀYİᶜ

45)Ḳaçan bir kişi açlıkdan ölmeke yitişse dahı ol 46)kişinüñ yoldaşı ḳatında taᶜam olsa ol 47)taᶜamı ḳımeti birle satar olsa İmdi vacib 48)dür ol açlıkdan ölgen kişige ol ṭaᶜāmı 49)ḳīmatı birle şatun alġay.Eger şatun almasa,50)yoḳdur ol ṭaᶜāmı eyesine kim ol ṭaᶜāmı ol 51)öle durġan kişige küç birle ol ṭaᶜāmuñ ḳīmatini almaḳlıḳ.BEDĀYİᶜ

186b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişini ḳāṣıd birle öldürse 2)dahı ol ölgen kişinüñ iki velīsi olsa dahı 3)ol iki velīnüñ birisi ġāyıb olsa.Dahı 4)ol ḥāżır velī danuk durḳuzsa uşbu 5)kişi öldürdi diyü.Andan ṣoñra ol ġāyib 6)velī dahı ḥāżır olsa İmdi ol kişi dahı ol danuḳ 7)ları kine durḳuzur.İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 8) Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında dahı İmām Muḥammad 9)ḳatında ġāyib kişi ḥāżır oldukından ṣoñra 10)danukları kine durḳuzmaz.Uşbu eyid 11)genimiz ol vaḳtındur kim ḳāṣıd birle 12)öldürmiş oldukındadur.Ammā ḳaçan öldürmek 13)ḫaṭā birle olsa ol vaḳtın ġāyib kişi ḥāżır 14)oldukından ṣoñra danukları ikinçi 15)kez durḳuzmaz barçalar ḳatında.BEDĀYİᶜ

16)Ḳaçan bir kişi bir kişini ḳāṣıd birle öldürse 17)dahı ol

ölgen kişinün hīç verese alıcı kişisi 18)olmasa illā azād idgen hocāsı ölse ancak 19)imdi ol hōca öldürür ol öldürgen kişini 20)kerekise anun hōcāsı bir kişi olsun,21)kerekise biş on kişi olsun.BEDĀYİ^c

22)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse kāsıd birle 23)dahı ol ölgen kişinün verese alıcı veresesi 24)olsa dahı azād idgen hōcāsı ölse.İmdi 25)ol öldürgen kişini öldürmezler.BEDĀYİ^c

26)Kaçan bir kişi bir kişini kāsıd birle 27)öldürse dahı ol ölgen kişinün 28)verese alıcı kişisi olsa dahı muvālāt 29)okışgan hōcāsı ölse kine ol öldür 30)gen kişini öldürmezler.BEDĀYİ^c

31)Kaçan bir kişi bir kişini kāsıd birle 32)öldürse dahı ol ölgen kişinün 33)hīç verese alıcı kişisi olmasa.İmdi 34)ol adam öldürgen kişini öldürmeke 35)sultān müstahıkdur.İmām Ebū Hanīfa 36)katında dahı İmām Muhammad katında.Ammā İmām 37)Ebū Yūsuf katında sultān dahı mustahık 38)degüldür.BEDĀYİ^c

39)Kaçan bir kişi bir kişini kāsıd birle 40)öldürse dahı ol ölgen kişinün bir 41)yaluğuz veresesi kalsa dahı ol verese 42) bālıg olmış olsa.İmdi ol vereseye 43)vardur kim ol kişini öldürütgey 44)ol ölgen kişinün yirine .Eger 45)ol ölgen kişinün veresesi kiçi olsa 46)ba^czı ^cālimler eyiddiler:Şabur idgey 47) ler.Hattā ol kiçi verese bālıg olınça 48)didiler.Ba^czı ^cālimler eyiddiler.49)kādī ol öldürgen kişini öldürsün 50)ol kiçi verese düşe keçmeke koymesün 51)didiler.BEDĀYİ^c

187a 1)Kaçan bir kişi bir kişini kāsıd birle öldürse 2) dahı ol ölgen kişinün vereseleri kalsa bir 3)niçe.İmdi ol vereselerün eger barçası 4)düşe keçmiş vereseler olsalar.İmdi ol 5)vereselernün her birine vardur kim ol 6)öldürgen kişini öldürmeklik. Hattā eger 7)ol vereselernün birisi ol öldürgen kişini 8)öldürse ol vereselernün barçasınun hakı 9)ödenmiş olur.İllā bu kadar vardur kim 10)ol vereselernün birisi ol öldürgen 11)kişini öldürdüki vaktın kerekdür kim ol 12)özge vereseler dahı hāzır olgaylar.Ba^czı 13)vereseler gāyib iken ba^czı vereselerge yokdur 14)kim ol kişini öldürgeyler.BEDĀYİ^c

15)Kaçan bir kişi bir kişini kāsıd birle öldürse dahı 16)ol ölgen kişinün vereseleri barçası düşe 17)keçmiş olsalar,dahı ol vereseler bir kişini 18)vekīl dikseler ol adam öldürgen kişini 19)öldürmek içün.İmdi cāyiz degüldür ol vekīl 20)ol kişini öldürmek.Hattā ol vereselernün 21)barçası hāzır olmayınça ol kişini öldürgeni yirge.BEDĀYİ^c

22)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse dahı ol ölgen kişi 23) nün vereseleri kalsa ol vereselernün ba^czısı 24)kiçi olsa ba^czısı ulu olsa.Ya^cnī kaçan ölgen kişinün 25)atası kalsa dahı oglı kalsa kiçigez.İmdi cāyiz 26)dür ol ölgen kişinün atasına kim ol oglını öldür 27)gen kişini öldürgey.Barça ^cālımlar katında ol ölgen kişinün oglı düşe keçmezden burun.BEDĀYİ^c

28)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse dahı 29)ol ölgen kişinün kiçi oglı kalsa dahı 30)ol ölgen kişinün düşe keçmiş 31)ulu veresesi kalsa ol ulu verese ol 32)ölgenün atasından özge kişi olsa 33)imdi İmām Ebū Hanīfa katında vardur 34)ol ulu vereseye ol öldürgen kişini 35)öldürmek ol kiçi oglan düşe keçmez 36)den burun.Ammā İmām Ebū Yūsuf 37)katında dahı İmām Şafi^cī

katında ol 38)ulu vereseye yokdur ol kişini öldür 39)mek ol kiçi oğlan düşe keçmezden 40)burun.BEDĀYİ[c]

41)Kaçan düşe keçmedük kiçigez 42)oğlanuñ kulını bir kişi ursa 43)kāşıd birle öldürse.İmdi 44)vardur ol kiçigez oğlanuñ 45) atasına dahı atasınuñ atasına ol 46)ol kiçi oğlanuñ kulını öldüreni 47)öldürmeklik,dahı ol kiçi oğla 48)nuñ kulınuñ elini kesenden ötürü elini 49)kesmeklik.BEDĀYİ[c]

50)Ammā kiçi,düşe keçmedük oğlanuñ 51)vaşīsına yokdur kim ol kiçi oğlanuñ 52)kulını öldüreni öldürmeklik.BEDĀYİ[c]

187b 1)Ammā ol vaşīya vardur kim ol kiçi oğlanuñ 2)kulınuñ elini kesgen kişinüñ elini kesmek.BEDĀYİ[c]

3)Kaçan bir kişi bir kulı şatsa bir kişige 4)dahı ol şatan kişi ol kulı henūz ol 5)şatun algan kişige virmedin bir kişi 6) kāşıd birle ursa ol kulı öldürse.İmdi 7)eger ol kulı şatun algan kişi şatuğı 8)cāyiz dutsa.Ol vaktın vardur ol 9)şatun algan kişige ol kulı öldürgen 10)kişini öldürmeklik.Barçalar katında 11)eger ol kulı şatun algan kişi ol 12)şatuğı bozsa.İmdi İmām Ebū Hanīfa katında 13)vardur ol kulı şatan kişige kim ol 14)kulı öldürgen kişini öldürmek.Ammā İmām 15)Ebū Yūsuf katında yokdur ol kulı şatan 16)kişige ol kulı öldürgen kişini öldürmek 17)lik.Bel kim ol kulı şatan kişi alsun ol 18)kulı öldürenden ol kulnuñ kīmatini didi.

19)Kaçan bir kişi bir kulı hatunına mehir içün virse.20)Dahı henūz ol er ol kulı hatunınuñ eline vir 21)mese dahı bir kişi ol kulı kāsıd birle öldürse 22)er elinde iken.İmdi eger ol hatun ol kulı 23)öldürgen kişige uysa.Ol vaktın,ol hatun 24) ol kulı öldürgen kişini öldürür.Eger ol 25)hatun ol erinden ol kulnuñ kīmatini 26)izdese,ol vaktın,ol er öldürür ol kulı öldürgen kişini.BEDĀYİ[c]

28)Kaçan bir hatun erine bir kul 29)virse kendü nefsini erinden kurtarup 30)talāk olmak içün dahı ol kul henūz 31)hatun elinde iken bir kişi kāsıd birle 32)ursa ol kulı öldürse henūz hatun 33)elinde iken.İmdi eger ol er ol 34)kulı öldürgen kişige uysa ol vaktın 35)ol er ol kulı öldürgen kişini öldürür.36)Eger ol er ol hatundan ol 37)kulnun kīmatini izdese ol vaktın,ol 36) hatun ol kulı öldürgen kişini öldürür.BEDĀYİ[c]

39)Kaçan bir kişi bir kişini kāsıd birle 40)öldürse dahı ol öldürgen kişi ol 41)ölgen kişinüñ velisi birle şuluh idse bir 42)kul virse dahı ol şuluh idgen kişi 43)ol kulı henūz ol ölgen kişinüñ velī 44)sine virmezden burun bir kişi ursa 45)kāsıd birle ol kulı öldürse.İmdi 46)eger ol ölgen kişinüñ velīsi ol 47)kulı öldürgen kişige uysa.Ol vaktın,48)ol ölinüñ velīsi ol kulı öldüreni 49)öldürür.Eger ol ölinüñ velīsi 50)ol şuluh idgen kişiden ol kuluñ 51)kīmatini izdese ol vaktın,ol şuluh id 52)gen kişi ol kulı öldürgen kişini 53)öldürür.BEDĀYİ[c]

188a 1)Kaçan bir kişi bir kişige bir kul şatsa dahı 2)ol şatan kişi ol kulı üç kün degin hıyār 3)birle olsa ya ol kulı körmeyin olsa.Dahı ol 4)kulı kelse bir kişi öldürse kāsıd birle.İmdi 5)ol kulı öldürgen kişini ol şatun algan 6)kişi öldürür kerekise ol kuluñ bahāsını 7)şatan kişi kabuż idmiş olsun kerekise 6)kabuż idmemiş olsun.BEDĀYİ[c]

9)Ḳaçan bir kişi bir kişige bir ḳul ṣatṣa daḫı 10)ol ṣatan kişi tilek birle ṣatṣa daḫı ol 11)ḳulı bir kişi öldürse henūz ol ḳulı ol 12)ṣatan kişinüñ elinde iken ol ḳulı bir kişi 13) ḳāṣıd birle ursa öldürse.İmdi ol ṣatan 14)kişi tilese ol ḳulı öldürgen kişige uyġay 15)ol ḳulı öldürgeni öldürgey.tilese ol 16)ṣatun alġan kişige żamān çekdürgey ol 17)ḳuluñ ḳīmetinü.BEDĀYİ^c

18)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳulını ġaṣıb idse 19)daḫı ol ḳulı ol ġaṣıb idgen kişinüñ ḳatında 20)iken ol ḳulı bır kişi ḳāṣıd birle öldürse 21)daḫı ol ḳul eyesi ol ġaṣib idgen kişige żamān 22)çekdürmek tilese.İmdi yoḳdur ol ġaṣıb 23)idgen kişige yoḳdur kim ol ḳulı öldürgen 24)kişini öldürmeklik.BEDĀYİ^c

25)Ḳaçan bır kişi ḳulını rehin ḳosa bir kişinün ḳatında 26) Daḫı ol ḳulı ol rehin alġan kişi ḳatında 27)iken bir kişi ol ḳulı ḳāṣıd birle 28)ursa öldürse.İmdi yaluġuz rehin ḳoyan kişige yoḳdur kim ol ḳulı öldürgeni öldürmeklik daḫı yaluñuz rehin alġan kişige 29)yoḳdur ol ḳulı öldürgeni 30)öldürmeklik. Ammā ḳaçan rehin 31)ḳoyan kişi birle rehin alġan 32)kişi ikisi cemü^c olsalar.Kerhī żikir 33)eyledi,eyiddi:ol vaktın vardur 34) rehin ḳoyan kişige kim ol ḳulı 35)öldürgen kişini öldürgey didi. 36)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında didi.Ammā 37)İmām Muḥammad ḳatında yoḳdur didi.38)Ammā ḳāḍī żikir eyledi şerhinde 39)eyiddi:ol ḳulı öldürgen kişini 40)öldürmek yoḳdur didi.Ol 41)ḳāḍī hiç ḫılāf var ıdukını 42)żikir eylemedi.BEDĀYİ^c

43)Rasūlullah Ṣallallahu ^{c}aleyhi ve selleme eyiddi 44)Es-Sulṭānu (sulṭān) velīyyü (şol kişinüñ velīsidür kim)men la veliyye lehū (ol kişinüñ velīsi yoḳdur).BEDĀYİ^c

45)Keldük imdi adam öldürgen 46)kişini ol ölgen kişinüñ yirine öldür 47) ler,illā kılıç birle bizim ḳatımızda 48)Ammā İmām Şāfi^{c}ī ḳatında ol adam 49)öldürgen kişi niçük öldürdi ise 50) anı daḫı anuñ kibi öldürürler.Eger 51)ölse öldi,ölmese boynını keserler 52)didi.BEDĀYİ^c

188b 1)Ḳaçan bir kişi meselā bir kişinüñ elini kesse 2)ḳāṣıd birle daḫı ol kişi ol eli kesildü 3)kinden ölse.İmdi ol ölgen kişinüñ 4)velīsi yokdur kim ol öldürgen kişinüñ 6)elini kesgey. bizim ḳatımızda.Bel kim 6)ol velī ol el kesen kişini öldürür. 7)Ammā İmām Şāfi^{c}ī ḳatında ol el kesen 8)kişinüñ elini keser daḫı ol kişi eger 9)ölse ol ḳadar kün içinde kim ol 10)evvelki kişi öldi idi kiddi işine.Eger 11)ölmese ol kişinüñ veli andan soñra 12)boynını keser.BEDĀYİ^c

13)Rasūlullahu eyiddi.Ṣallallahu ^{c}aleyhi ve selleme 14)la ḳavade (adam ölgen kişini öldürmek yoḳdur) illā bis-seyfi (illa kılıç birle öldürmek vardur,didi) didi.BEDĀYİ^c

15)Ḳaçan ölgen kişinüñ velisi ol öldürgen 16)kişini kılıçdan özge neme birle öldürse meselā 17)kılıç birle öldürmese, daş birle öldürse,18)ya aġaç birle öldürse,ya damdan bıraksa 19)öldürse,ya ḳuyuġa bıraksa öldürse,ya 20)üstine ṭavar sürüp öldürse,ol vaḳtın 21)ol velī edeblegey ḥākim munuñ kibi öldür 22)düki içün kılıç birle öldürmedüki içün.Velākin 23)ol velīnüñ üstine żamān çekmek yoḳdur.24)Anuñ içün kim ḥaḳını aldı ne yol birle dilese 25)olsun.İllā bu ḳadar vardur kim ol 26)

velī yazuklu oldı. Anun̄ içün kim hakını şeric yolınça almadı. Anun̄ içün kim şeric haddından keçdi. BEDĀYİc

27)Ölgen kişinün̄ velisine cāyizdür 28)ol adam öldürgen kişini kendü eli 29)birle öldürmeklik dahı cāyiz 30)dür kendü bir kişini nāyib dikmek 31)lik bir kişige buyurup sen öldür 32)dimeklik. Anun̄ içün her kişi 33)adam öldürmeke küçi yitmez. İmmā 34)ol kişinün̄ kön̄li zacīfdür. İmmā 35)bedeni zacīfdür, ya ol kişi 36) öldüri bilmez. Bes ol kişi muhtāc 37)dur nāyib dilemeke. Velakin nāyib 39)diken kişi lābüddür kim hāzır 40) olgay. Ol nāyibi ol kişini öldürdüki 41)vaktın. Keldük imdi kaçan bir 42)bir kişini nāyib dikse adam öldürmek 43)içün dahı ol nāyib ol kişini 44) öldürse dahı ol nāyib diken 45)kişi hāzır iken. İmdi ol vaktın 46)ol ölünün velīsi hakını almış olur. 47)Ammā ol nāyıb ol adamı 48)öldürse ol nāyib diken kişi 49)hāzır olmadın dahı ol adam öldürgen 50)kişinün velīsi inkār idse seni nāyıb 51)dikmedi dise. İmdi ol vaktın ol 52)nāyib men diyen kişini dahı öldürürlerb53) ol nāyib diken kişi men bu kişinā 54)nāyib dikdüm diyüp kirtülegenine 55)ıctıbār yokdur. BEDĀYİc

189a 1)Kaçan bir kişi bir kişinün̄ evi içinde bir 2)kuyı kazsa, dahı ol kuyınun̄ içine bir kişi 3)düşse ölse, dahı ol ölgen kişinün̄ velīsi 4)kan bahāsını dacvī idse ol kuyı 5)kazğan kişiden dahı ol kuyı kazan 6)kişi eyidse men bu kuyuyı ev eyesinün̄ 7)destūrı birle kazdum dahı ol 8)ev eyesi ol kuyı kazğan kişini kirtü 9)lese kendü destūr virgen içre ol 10)vaktın ol kuyı kazğan kişinün̄ üstine 11)kan bahāsını żamān çekmek yokdur. BEDĀYİc

12)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse kasıd 13)birle dahı ol adam öldürgen kişi dahı 14)kendü ölümi birle ölse ol vaktın ol 15)kişiden ol vācıb olğan kısās sākıt 16)oldı. İmdi kaçan ölmek birle kısās 17)sākıt olsa ol ölgen kişinün̄ üstine kan 18) bahāsı vācıb olmaz bizim imāmlar katında 19)İmām Şāficīnün bir kavlı dahı budur. 20)Bizim kavlımiz kibidür. Ammā İmām Şāficī 21)nün bir kavlı dahı oldur kim ol ölgen 22)kişinün̄ malından kan bahāsını virmek 23)vācıb olur. BEDĀYİc

24)Kaçan bir kişini öldürmek vācıb olsa, dahı 25)ol kişini özge kişi öldürse immā hak birle 26)meselā murtad olduķı içün, ya adam öldürdüki içün 27)öldürse im(m)ā haksuz öldürseler. İmdi kine ol kişiden kısās sākıt oldı dahı kan bahāsı vācıb olmaz ol 28)kişinün̄ malından bizim katımızda. BEDĀYİc

29)Kaçan bir kişinün̄ elini kesmek 30)vācıb olmış olsa dahı ol 31)kişinün̄ eli fevüt olsa, ya ol 32)kişinün̄ elini özge kişi haksuz 33)yirge kesse. İmdi ol kişiden 34)eli kesilmek sakıt olur kider 35)dahı ol kişinün̄ üstine māl vācıb 36)olmaz el bahāsı içün bizim katımızda. BEDĀYİc

37)Kaçan bir kişinün̄ eli kesilmeki 38)vācıb olsa dahı ol kişinün̄ elini 39)özge kişi kesse hak birle. İmmā 40)māl uğurladuķı içün immā ol 41)özge kişinün̄ elini kesdüki 42)içün. İmdi kine ol kişiden 43)el kesilmeki sākıt olur kider 44)velakin ol kişinün̄ üstine el 45)bahāsını virmek vācib olur. BEDĀYİc

46)Kaçan ölgen kişinün̄ velīsi ol 47)öldürgen kişini cafuv idse ol 48)öldürgen kişiden ölmek 49)lik sākıt olur cafuv idmek 5

50)oldur kim ^c^afuv kıldum digey,ya 51)sākıt kıldum digey ya men seni 52)berī kıldum digey.ya men kanı saña 53)bağışladum digey.BEDĀYİ^c^

189b 1)Kısās sākıt olur vācib oldukından soñra.2)İmdi ol kısās vācib oldukından soñra 3)sākıt olmakuñ şarıtlarında(n) bir şartı oldur 4)kim ol kişi ölmek idi.Birisi dahı velī 5)^c^afuv idmek idi.İmdi kısās sākıt 6)olmakuñ şarıtlarından bir şartı dahı 7)oldur kim ^c^afuv idmeklik ölgen kişinüñ velisinden olgay ^c^afuv idmek 9)yad kişiden olmagay.Eger ^c^afuv yad kişiden 10)olsa ol ^c^afuv sahīh degüldür.BEDĀYİ^c^

11)Kaçan düşe keçmedük oğlanun kulını kāsıd 12)birle bir kişi öldürse.İmdi ol oğlanuñ 13)atası ya atasinüñ atası ol öldürgen 14)kişini ^c^afuv idmek sahīh degüldür.BEDĀYİ^c^

15)Kısās vācib oldukından soñra ^c^afuv idmek 16)birle ol kısās sākıt olur.Kaçan ol ^c^afuv 17)idgen velī ^c^akıl olsa eger ol ölgen 18)kişinüñ velīsi mecnūn olsa,ol mecnūnuñ ^c^afuv 19)idgeni sahīh degüldür.BEDĀYİ^c^

20)Kısās vācib oldukından soñra ^c^afuv idmek 21)birle ol kısās sākıt olur.Kaçan ol ^c^afuv 22)idgen kişi bālığ kişi olsa.Eger ol ölgen 23)kişinüñ velīsi düşe keçmedük oğlan olsa ol 24)oğlanuñ ^c^afuv idgeni sahīh degüldür.BEDĀYİ^c^

25)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse dahı ol 26)ölgen kişinüñ velīsi ol öldürgen kişini 27)^c^afuv idse dahı ^c^afuv idgenden soñra ol 28)velī ol kişini öldürse.İmdi köp ^c^alimler 29)katında ol velini ol kişinüñ yirine öldürür 30)ler.Ba^c^zı kişiler katında ol veliyi öldür 31)mek yokdur didiler.BEDĀYİ^c^

32)Kaçan iki kişi bir kişini öldürseler dahı 33)ol ölgen kişinüñ velīsi ol iki kişinüñ 34)birisini ^c^afuv idse.İmdi ol ^c^afuv idgeni 35)kişiden kısās sākıt oldı,kiddi.Velakin 36)ol veliye vardur kim ol ^c^afuv idmedükini 37)öldürgey.Anuñ içün ikisinden birisini ^c^afuv 38)idmeklik kısāsı sākıt idmez dahı 39)birisinden Ebū Yūsuf katında ikisinden dahı 40)sākıt olur.BEDĀYİ^c^

41)Kaçan iki kişi bir kişini öldürse dahı ol 42)ölgen kişinüñ velīsi ol öldürgen iki 43)kişini dahı ^c^afuv idse ol ikisinden dahı 44)kısās sākıt olur kider.BEDĀYİ^c^

45)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse dahı ol 46)ölgen kişinüñ eli velīsi dahı ol iki velīnüñ 47)birisi ol öldürgen kişini ^c^afuv idse.İmdi 48)ol öldürgen kişiden kısās sākıt olur 49) kerekise ol dahı birisi ^c^afuv idsün kerekise 50)^c^afuv idme 51) yenüñ nasībi içün buçuk kan bahāsı alur ol öldürgen kişiden 52) üç yilge degin züfer katında iki yilge degin.BEDĀYİ^c^

190a 1)Rivāyet olındı ^c^Amur'dan dahı ^c^Abdullah ibnü 2)Mes^c^ūd'dan dahı ^c^Abdullah ibnü ^c^Abbās'dan radıyallahu 3)anhüm ecma^c^īne munlarnuñ barçası şol mes'elede kim 4)velīlernüñ ba^c^zısı öldürgen kişiden ^c^afuv kıldı 5)lar.Ba^c^zısı ^c^afuv kılmadılar.Ol ^c^afuv kılmayanuñ nasībi 6)içün māl vācib kıldılar ol öldürgen kişi 7)nüñ üstine dahı Sahābīlerden hīç kimse inkār 8)idmedi bunlarnuñ hükmine.BEDĀYİ^c^

9)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse dahı ol kişinüñ 10)iki velīsi olsa dahı ol iki velīnüñ birisi 11)ol öldürgen kişini ^c^afuv

idse ḳıṣāṣ idmek 12)den. Ol daḫı bir velīsi varsa ol kişini 13) öldürse. İmdi körelüm eger ol öldür 14)gen velī ol ʿafuv idgen. velīnüñ ʿafuv idgenini 15)bilmese, ya ʿafuv idgenini bilse. Velakin öldürmek 16)ḥarām ıduḳını bilmese. İmdi ol öldürgen veliyi 17)öldürmek yoḳdur, İmām Ebū Ḥanīfa daḫı İmām 18)Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında. Velakin ol kişinüñ üstine vācib olur buçuḳ ḳan bahāsını virmek kendü malından. Ammā İmām 19)Züfer ḳatında ol öldürgen veliyi öldürürler. BEDĀYİʿ

20)Ḳaçan bir kişi bir kişini öldürse daḫı ol öldür 21)gen kişini eyidse men bu kişini atamı öldürgen 22)kişini saġındum dise. İmdi ol öldürgen 23)kişini daḫı öldürürler barçalar ḳatında. BEDĀYİʿ

24)Ḳaçan bir kişi bir kişini öldürse daḫı ol ölgen 25)kişinüñ iki velīsi olsa daḫı ol iki velīnüñ birisi 26)ʿafuv idse ol öldürgen kişini, ol daḫı bir velīsi 27)varsa ol adam öldürgen kişini öldürse. Daḫı ḥāl bu olsa kim ol öldürgen bilür olsa ol bir velī ʿafuv idgenini daḫı bilür olsa anı öldürmek 28)ḥarām ıduḳını. Ol vaḳtın, 29)ol öldürgen velīyi öldürmek 30)kerekdür. Velakin ol 31)ölgen velīnüñ ol kendü öldür 32)düki kişinüñ mālından olur 33)lar buçuḳ ḳan bahāsını. BEDĀYİʿ

34)Ḳaçan bir kişi iki kişini öldürse 35)daḫı ol ölgen iki kişinüñ 36)birisinüñ velīsi ol öldürgen 37)kişiden ḳıṣāṣı ʿafuv idse. İmdi 38)vardur ol daḫı bir ölgen 39)kişinüñ velīsine ol kişini öldür 40)meklik. BEDĀYİʿ

41)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz 42)barçası ol vaḳtındur kim velī 43)ʿafuv idgey öldürgen kişini 44)ḳıṣāṣdan ol ölgen kişi öldü 45)kinden ṣoñra. Ammā ḳaçan velī 46)ʿafuv idse öldürgen kişini 47)öl ölgen kişi cirāḥatlu olup 48)ölmezden burun ḳıyās bu 49)dur kim bu ʿafuv ṣaḥīḥ olmaġay. 50)Ammā istiḥsān budur kim 51) bu ʿafuv ṣaḥīḥdur. BEDĀYİʿ

190b 1)Ḳaçan velī ʿafuv idgenini bildük ise 2)ḫōcā ʿafuv idgeni daḫı velī ʿafuv idgeni 3)kibidür. Kerekise ol ḫōcā bir olsun 4)kerekise birden köp olsun. Vāriş 5)ʿafuv idgeni daḫı munuñ kibidür. BEDĀYİʿ

6)Ḳaçan bir ḳulnuñ iki ḫōcāsı olsa daḫı 7)daḫı ol ḳulı bir kişi öldürse daḫı ol 8)ḳuluñ ḫōcāsınuñ birisi ʿafuv idse ol 9) öldürgen kişini ḳıṣāṣdan. İmdi ol 10)ʿafuv idmegen ḫōcāsına vardur kim ol 11)ḳulı öldürgen kişiden ol ḳulnuñ ḳīmatınuñ 12)buçuḳını alġay. BEDĀYİʿ

13)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳulını ḳāṣıd birle 14)cirāḥatlu idse daḫı ol ḳul ölmezden 15)burun ol cirāḥatlu idgen kişini ʿafuv idse. 16)İmdi ol ḳul ʿafuv idgeni ṣaḥīḥ degüldür. 17)Anuñ içün ḳulı öldürgen kişini öldürmek 18)ḫōcā ḥaḳıdur, ḳul ḥaḳı degüldür. BEDĀYİʿ

19)Ḳaçan bir kişi bir ḥür kişini cirāḥatlu idse 20)daḫı ol cirāḥatlu olgan kişini ölmezden burun 21)ol kendüyi cirāḥatlu idgen kişini ḳıṣāṣ 22)idmekden ʿafuv idse, daḫı andan ṣoñra 23)ölse. İmdi ol ḥür kişinüñ ʿafuv idgeni ḳıyās 24)buyıdı kim ṣaḥīḥ olmaya idi. Velakin istiḥsān 25)budur kim ʿafuv idgeni ṣaḥīḥdur. BEDĀYİʿ

26)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳāṣıd birle 27)elini kesse, ya ḳā-

sıd birle başını yarsa,ya 28)ḳāṣıd birle cirāḥatlu idse,ya ḳā-
ṣıd birle 29)ursa,daḫı eli kesilen,başı yarılan 30)cirāḥatlu
olan,urulġan kişi eyidse men 31)ᶜafuv kıldum dise elüm kesen
kişini dise,ya 32)eyidse men ᶜafuv ḳıldum başum yaran kişini
33)dise,ya eyidse men ᶜafuv ḳıldum cirāḥatlu 34)iden kişini di-
se,ya eyidse men ᶜafuv ḳıldum 35)meni urġan kişini dise daḫı ol
kişinüñ 36)eli ya başı ya cirāḥatı ya urulduḳı eygü 37)olsa sa-
ġalsa.İmdi ol kişinüñ ᶜafuv idgeni 38)ṣaḥīḥdur.
39)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳāṣıd birle elini 40)kesse,ya ḳā-
ṣıd birle başını yarsa,ya 41)ḳāṣıd birle cirāḥatlu idse,ya ḳā-
ṣıd 42)birle ursa;daḫı ol eli kesilen ya başı 43)yarılan ya ci-
rāḥatlu olan ya urulġan 44)kişi eyidse men ölümi kesen kişini
ᶜafuv ḳıldum 45)cinayet idgeninden dahı her neme kim ol cinā-
yet 46)sebebinden ḥāṣıl olur,andan dahı ᶜafuv ḳıldum 47)dise,ya
eyidse:men ᶜafuv ḳıldum ol kişini 48)cirāḥat ḳılduḳından dahı
her neme ḳim ḥāṣıl olur 49)cirāḥat ḳılduḳı sebebinden daḫı an-
dan daḫı ᶜafuv kıldum 50)dise.Daḫı andan soñra ol ᶜafuv ḳıldum
diyen 51)kişi ölse,eli kesildükinden ya başı yarılduḳından 52)
ya cirāḥatlu olduḳından,ya urulduḳından.İmdi ol 53)ᶜafuv idgeni
kişinüñ ᶜafuv idgeni ṣaḥīḥdur 54)ol kişini öldürmezler barça-
lar ḳatında.BEDĀYİᶜ
191a 1)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳāṣıd birle elini 2)kesse,ya ḳā-
ṣıd birle başını yarsa,ya 3)ḳāṣıd birle cirāḥatlu idse,ya ḳāṣıd
4)birle yaralu idse daḫı ol eli kesilgen kişi 5)ya başı yarıl-
ġan kişi,ya cirāḥatlu olġan 6)kişi ya urulġan kişi eyidse men
ol kişini 7)ᶜafuv ḳıldum cināyet ḳılduḳından dise.Velakin 8)ol
ᶜafuv idgen kişi eyidmese men ol kişini 9)ᶜafuv ḳıldum her neme
kim ḥāṣıl ol cināyet 10)sebebinden dimese daḫı ol ᶜafuv idgen
kişi 11)ölse ol eli kesildüki sebebinden ya daḫı başı 12)yarıl-
duḳı sebebinden ya dahı cirāḥatlu olduḳı 13)sebebinden,ya urul-
duḳı sebebinden.İmdi 14)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol kişinüñ ᶜafuv
ḳılduḳı 15)ṣaḥīḥ degüldür daḫı ḳıyās budur kim ol 16)el kesen
kişini ya baş yarġan kişini ya 17)cirāḥatlu idgen kişini ol 18)
ölgen kişinüñ yirine öldürgeyler idi.Ammā 19)istiḥsān budur kim
ol kişinüñ üstine diyet 20)vācib olur.Yaᶜnī ḳan bahāsı vācib
olur ol 21)cināyet idgen kişinüñ kendü mālından.Ammā 22)İmām
Ebū Yūsuf birle İmām Muḥammad ḳatında ol 23)kişinüñ üstine hīç
neme yoḳdur.BEDĀYİᶜ
24)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳāṣıd birle elini 25)kesse ya
ḫaṭā birle elini kesse daḫı ol 26)el kesgen kişi birle ol eli
kesilgen kişi 27)ṣuluḥ idseler ol el kesildükinden daḫı 28)an-
dan soñra ol eli kesilgen kişinüñ kesilgen 29)eli eygü olsa.İm-
di ol kişilernüñ ṣuluḥ idgeni ṣaḥīḥdur.Kerekise ol ṣuluḥ idgen
kişi eyidsün menüm elüm 30)kesgen kişi birle ṣuluḥ iddüm 31)
cirāḥat idgeninden disün kerekise 32)ol eli kesilgen kişi eyidsüñ
33)menüm elümi kesgen kişi birle 34)ṣuluḥ iddüm cināyet idge-
ninden 35)disün.BEDĀYİᶜ
36)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ elini 37)kesse ḳāṣıd birle ya
ḫaṭā birle 38)daḫı ol eli kesilgen kişi ṣuluḥ idse 39)ol el kes-
gen kişi birle eyidse 40)men uşbu elüm kesen kişi birle 41)

şuluh kıldum cirāhat kıldukından 42)dahı her neme kim hāsıl olur 43)cirāhat kılduki sebebinden andan 44)dahı şuluh kıldum dise. Dahı,ya 45)ol eli kesilgen kişi eyidse 46)men uşbu kesen kişi birle 47)suluh kıldum cināyet kıldukından 48)dahı her neme kim hāsıl olur 49)ol cināyet sebebinden andan 50)dahı şuluh kıldum dise. İmdi 51)andan şonra ol eli kesilen 52)kişi eli kesildükinden ölse 53)İmdi ol kişinüñ şuluh id 54)geni sahīhdur. BEDĀYİ^c

191b 1)Kaçan bir kişi bir kişinüñ elini kesse dahı 2)ol eli kesilgen kişi şuluh idse ol el 3)kesgen kişi birle dahı ol eli kesilgen 4)kişi eyidse şuluh kıldum uşbu kişinün 5)cirāhat kıldukından dise velakin ol eli 6)kesilgen kişi eyidmese men şuluh kıldum dahı 7)her nemeden kim hāsıl olur cirāhat 8)dan dimese dahı munuñ kibi şuluh idgeninden 9)şonra ol eli kesilgen kişi ol eli 10)kesildükinden ölse. İmdi İmām Ebū Hanīfa 11)katında ol eli kesilgen kişinüñ idgeni 12)şuluh bātıldur. Mundan şonra ol el 13)kesgen kişi eger eli kāsıd birle kesdi 14)ise ol vaktın ol ölgen kişinüñ 15)kanı bahāsını alurlar ol el kesgen 16)kişinüñ mālından. Eger ol el 17)keseni kişi hatā birle kesdi ise ol 18)eli kesilgen kişi şuluh içün alduki mālı 19)kaytarurlar ol el kesgen kişige dahı 20)ol eli kesilgen kişinüñ kanı bahāsını 21)olurlar ol el kesen kişinüñ ^cakıla 22)sından. BEDĀYİ^c

23)Kāsıd birle adam öldürgen kişiden 24)kısās sākıt olur. Kaçan ol ölgen kişinüñ 25)velīsi şuluh idse ol öldürgen kişi birle 26)māl üstine şuluh idse. BEDĀYİ^c

27)Kaçan ölgen kişinün velīsi şuluh 28)idse māl üstine ol öldürgen 29)kişi birle. İmdi bu şuluh cāyizdür, kerekise 30)ol şuluh idgenleri māl köp 31)olsun, kerekise az olsun. Kerekise 32) ol mal kan bahāsınuñ cinsinden 33)olsun kerekise ol māl özge māl 34)cinsinden olsun, kerekise 32)ol māl kan bahāsınuñ cinsinden 33)olsun kerekise ol māl özge mal 34)cinsinden olsun, kerekise ol 35)mālı hāl virmek olsun, kerekise 36)ol mālı bir müddetden şonra vir 37)mek olsun kerekise ol müddet 38)belgülü müddet olsun kerekise belgü 39)süz müddet olsun. BEDĀYİ^c

40)Kaçan ölgen kişinüñ velisi şuluh idse 41)ol mālga kim ol māl kan bahāsı 42)cinsindendür. dahı ol māl kan 43)bahāsından artukdur. Ol şuluh 44)cāyiz degüldür. BEDĀYİ^c

45)Kaçan ölgen kişinüñ velīsi şuluh 46)idse, öldürgen kişi birle māl 47)üstine dahı şuluh idgenden şonra 48)ol velī ol kişini öldürse. İmdi 49)köp ^cālimler katında ol velī ol 50)kişinüñ yirine öldürürler. Ammā ba^czı 51)lar katında öldürmezler. BEDĀYİ^c

192a 1)Kaçan bir kişi kāsıd birle bir kişini 2)öldürse dahı ol ölgen kişinüñ iki 3)velīsi olsa dahı ol iki velīnüñ birisi 4) şuluh idse ol öldürgen kişi birle 5)mālga. İmdi ol öldürgen kişiden 6)kısās idmeklik sākıt oldı 7)ol şuluh idmeyen velinüñ dahı ülüşi 8)mālga döndi. BEDĀYİ^c

9)Kaçan bir kişi kāsıd birle niçe 10)kişiler öldürse dahı ol ölgen 11)kişilernüñ birisinüñ velīsi şuluh idse 12)ol öldürgen kişi birle. İmdi ol 13)özge ölgen kişilernüñ velilernün 14)her birine vardur kim ol kişini öldür 15)geyler tileseler. BEDĀYİ^c

16)Kaçan iki kişi kāsıd birle bir kişini öldürse 17)dahı ol ölgen kişinün velīsi ol iki 18)öldürgen kişinün birisi birle şuluh idse.19)İmdi vardur ol veliye kim ol dahı bir 20)şuluh idmedükini öldürgey.BEDĀYİ^c

21)Kaçan bir kişi kendünün hatunınun anasını 22)öldürse.Andan şonra ol kişinün ol 23)hatunı dahı olsa dahı ol hatunun ol 24)erinden bir oğlı kalsa.İmdi ol oğlan 25)ol atasını öldürmez. Uşbu mes'ele ol 26)mes'eledür kim oğul atasını öldürmeki mīrāş yir anasından,şūratini eyiddük.Munun bir şūrati dahı budur 27) kim bir kişi oğlınun anasını öldürdi 28)İmdi ol kişini dahı ol oğlı öldür 29)mez.Uşda munun bir şūrati dahı 30)oldur kim bir kişi oğlınun karda 31)şını öldürdi.HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

32)Kaçan iki kişi birisi birisinün oğlını 33)öldürse dahı ol iki kişinün her 34)birisi dahı birisinün varişi olsa 35)İmdi İmām Ebū Yūsuf eyiddi:ol 36)ikisinün üstine dahı kışāş yokdur 37)didi.Hasan kim Ziyād oğlıdur 38)ol eyiddi her birisi ol iki kişi 39)nün bir kişini vekīl idgey dahı 40)ol iki vekīl ol iki kişini öldür 40)gey.İkisi dahı berāber öldürgey didi.Züfer İmām eyiddi:kadıya 41)eyidinile başlağıl kankısını öldür 42)meke tileseñ virgil ol başladukun 43)kişini ol dahı bir kişige.Hattā öldür 44)mek içün.Kaçan öldürse ol 45)şonra kalğan kişiden kışāş 46)sākıt olur.didi.BEDĀYİ^c

47)Kaçan bir kişi kāşıd birle bir 48)kişini öldürse.İmdi ol öldürgen 49)kişinün üstine keffāret virmek yok 50)dur dahı ol öldürgen kişinün 51)üstine yazu vardur dahı anı ölgen 52)kişinün yirine öldürürler.KUDŪRĪ

192b 1)Kaçan bir kişini bir kişi kāsıd birle menzer 2)öldürmeke öldürse.İmdi ol öldürgen 3)kişinün üstine yazuk var dahı ol öldür 4)gen kişinün üstine keffāret var dahı ol 5)öldürgen kişinün ^cākılasınün üstine diyeti 6)mugallaza var diyeti mugallaza didükümüzi biz 7)aşaka beyān idevüz,eyidevüz.KUDŪRĪ

8)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse ol 9)öldürgen kişi ol ölgen kişinün 10)mīrāşını almak harām olur.BEDĀYİ^c

11)Kaçan bir kişi bir kişini öldürse ol 12)ölgen kişi ol öldürgen kişige neme 13)vaşiyyet idmek cāyiz degüldür.BEDĀYİ^c

14)İmdi hatā birle adam öldürgen kişinün 15)üstine keffāret vācib olur.İmdi ol keffāret 16)vācib oldukınun şarıtları vardur 17)ol şarıtlarun birisi oldur kim ol 18)hatā birle adam öldürgen kişi müsülmān 19)kişi olgay.Eger hatā birle adam öldürgen 20)kişi kāfir olsa ol kāfir olğan kişinün 23)üstine keffāret vācib oldukınun bir şartı dahı 24)oldur kim ol hatā birle öldürgen kişi 25)oğlan olmağay dahı mecnūn olmağay.Kaçan hatā birle adam öldürgen kişi oğlan kişi olsa ya mecnūn olsa ol öldürgen kişinün üstine keffāret yokdur.BEDĀYİ^c

26)Hatā birle adam öldürgen 27)kişi üstine keffāret vācib oldu 28)kınun şarıtlarından bir şartı 29)dahı oldur kim ol ölgen kişi 30)nün kanı saklanmış olğay.31)Hattā bir kişi hata birle 32)yağı kāfiri öldürse ya hatā birle 33)bağī kişinün öldürse ol 34)kişinün üstine keffāret yokdur.BEDĀYİ^c

35)Kaçan bir kişi hatā birle müsülmān 36)kişini öldürse ol öldürgen 37)kişinün üstine keffāret vardur.38)Kerekise ol öl-

gen müsülmān 39)müsülmanlık ilinde müsülmān 40)olmış olsun,kerekise ol 41)ölgen müsülmān yagı kāfir 42)ilinde müsülmān olmış olsun 43)henūz müsülmanlık iline çıkma 44)mış olsun.BEDĀYİ^c

45)Kaçan bir kişi hatā birle bır zimmī 46)kāfir öldürse,ya hatā birle bır 47)emānlik birle müsülmān iline tācir 48)lik idmek içün kelgen kāfiri 49)öldürse ol öldürgen kişinün 50)üstine keffāret vācib olur.BEDĀYİ^c

193a 1)Kaçan bir kişi bir kişini hatā birle öldürse 2)ol öldürgen kişi mahrūm olur ol 3)ölgen kişinün mīrāsından.BEDĀYİ^c

4)Biz eyiddük kim kaçan bır kişi bir kişini 5)hatā bırle öldürse ol öldürgen kişi 6)nün üstine diyet vācıb oldukınun şarıt 7)ları vardur.ol şarıtlardan 8)birisi oldu kim ol hatā birle öldürgen 9)kişinün kanı saklanmış olgay.Hattā 10)eger bır kişi hatā birle yagı kāfiri 11)öldürse,ya bagī kişini öldürse diyet 12)vācıb olmaz.BEDĀYİ^c

13)Kaçan hatā birle müsülmān kişi zimmī kāfiri 14)öldürse diyet vācıb olur,ya hatā 15)birle zimmī kāfir müsülmānı öldürse diyet 16)vācıb olur.BEDĀYİ^c

17)Kaçan hatā birle müsülmān kişi öldürse 18)emānlik birle müsülmanlık şārına 19)kelen kāfiri,ya emānlik birle müsülmān 20)lik şārına kelen kāfir hatā birle bır müsülmānı 21)öldürse diyet vācıb olur.BEDĀYİ^c

22)Kaçan düşe keçmedük oglan kişi hatā birle 23)adam öldürse,ya mecnūn kişi hatā birle adam 24)öldürse.İmdi diyet vācıb olur ol 25)oglanun mālı içre dahı ol mecnūnnun mālı içre.BEDĀYİ^c

26)Kaçan bir müsülmān hatā birle 27)bir zimmī kāfiri öldürse ol müsülmān 28)kişinün üstine diyet vācıb olur 29)barçalar katında.BEDĀYİ^c

30)Ol yagı kāfir kim müsülmanlık 31)iline emānlik birle kirdi 32)hāceti içün.Kaçan bir müsülmān hatā 33)birle ol kāfiri öldürse ol 34)müsülmān üstine diyet vācıb olur barça 35)lar katında. Ya^c nī kan bahāsı vācıb olur.BEDĀYİ^c

36)Kaçan yagı kāfir ilinde bır yagı 37)kāfir müsülmān olsa. dahı ol 38)yagı kāfir henūz müsülmanlık 39)iline çıkmazdan burun ol 40)müsülman olgan kāfiri yagı kāfir 41)ilinde bir müsülmān hatā birle 42)öldürse,ya bır zimmī hatā 43)birle öldürse.İmdi ol 44)öldürgen kişinün üstine 45)diyet vācıb olur,bizim katımızda 46)Amma İmām Şāfi^c ī katında diyet 47)vācıb olmaz.BEDĀYİ^c

193b 1)Kaçan bir kişi bir müsülmān kişini ok birle 2)atsa dahı ok atılgan kişi murtad olsa.Dahı 3)andan sonra ok ol kişinün üstine düşse 4)murtad iken dahı ol kişi ölse ol okdan.İmdi İmām Ebū Hanīfa ka 5)tında ol atan kişinün üstine diyet var 6)dur.Ol diyet,ol atan kişinün ^c akılasınun üstinedür.Eger ok 8)atan kişi hatā birle atmış olsa.Amma 9)eger ok atan kişi kāsid birle atmış 10)olsa ol diyet vācıb olur ol ok 11)atan kişinün kendü malından.Ammā 12)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında 13)ol ok atan kişinün üstine neme yokdur.BEDĀYİ^c

14)Kaçan bir müsülmān kişi meselā bır yagı kāfiri 15)ok birle atsa.Ya bir murtadnı atsa.16)Dahı ok yaydan çıkdukı vaktından sonra ol 17)kişige ok varıp dokununça müsülmān olsa 18)dahı

müsülmān oldukından soñra ok 19)varsa ol kişige dokunsa dahı ol 20)kişi ölse. İmdi ol ok atan kişinüñ 21)üstine neme yokdur bizim aṣḥābımız 22)katında. Ammā Züfer İmām katında ol kişi 23) nüñ üstine diyet virmek vācıb olur. BEDĀYİ^c

24)Kaçan bir müsülmān kişi bir av atsa ol 25)atan kişinüñ o- kı yay dan çıkdukı vaktın ol 26)atan kişi henüz müsülmān olsa dahı ok varıp dokununca ol avga ol atan kişi murtad olsa ne^c u- zū b^c illahi ol ok ol avga dokundukı 27)vaktın ol 28)kişi mur- tad 29)olup durur olsa. 30)İmdi ol av 31)yinür. BEDĀYİ^c

32)Kaçan bir kişi mecūsī iken bir av 33)atsa, dahı ol kişinüñ okı yay 34)dan çıkdukı vaktın ol kişi 35)henüz mecūsī olsa, da- hı ol 36)mecūsīnüñ okı varıp avga 37) dokunınça ol mecūsī mü- sülmān 38)olsa, dahı ol ok ol avga 39)dokunsa ol atan kişi mü- sülmān 40)iken. İmdi ol av yinmez. BEDĀYİ^c

41)Kaçan bir halāl kişi bir avı 42)atsa, ok yaydan çıkdukı 43) vaktın ol kişi halāl olsa ok 44)varup avga dokununça ol atan 45)kişi ıhrām idse. Dahı andan 46)soñra anuñ okı varsa dahı 47) dokınsa. İmdi ol av atan 48)kişinüñ üstine neme yokdur. 49)Ya^c nī cezā virmeklik 50)yokdur. BEDĀYİ^c

194a 1)Kaçan bir kişinüñ okı kirişden çıkdukı 2)vaktın muhrım ol- mış olsa. Dahı ok varıp 3)avga dokunınça halāl olsa ol kişi. An- dan soñra 4)ok varsa dokunsa. İmdi ol kişinüñ 5)üstine cezā vā- cıb olur. BEDĀYİ^c

6)Kaçan bir kişi bir müsülmān kişini cirāhat 7)lu kılsa. An- dan soñra ol yaralu olgan 8)kişi murtad olsa dahı andan soñra ol 9)kişi ölse. İmdi ol ölgen kişinüñ kanı 10)hīçe kiddi. BEDĀYİ^c

11)Kaçan bir kişi bir kişinüñ kulını atsa daha 12)ok kiriş- den çıkdukı vaktından soñra ol hōcā 13)kulını azād idse, dahı azād idgen 14)den soñra ok varsa ol kulga 15)dokunsa, dahı ol kul ölse. İmdi ol 16)ok atan kişinüñ üstine diyet yokdur 17)velakin ol ok atan kişi ol kulnuñ 18)kīmatini virür ol kuluñ hōcāsına. Uşbu 19)eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa katındadur 20)Ammā İmām Mu- hammad katında ol kulı kīmata 21)dutalar. Ok ol kulga atılmaz- dan 22)burun ol kul ne degir idi dahı kīmata 23)dutalar ol ku- lı ok atıldukından soñra 24)henüz ok ol kulga dokunmayın ne 25) degir idi dahı hisāb idgeyler körgey 26)ler ok atılmazdan burun kīmati ne kadar artukdur ok atılıp dokunmazdan burunkı kīmatin- dan dahı ol ok atan 27)kişi ol artukı virgey ol 28)kuluñ hōcā- sına. BEDĀYİ^c

29)İmām Ebū Ḥanīfa eyiddi ol 30)māl kim diyet ol māldan 31) vācıb olur, ol māl üç 32)cinisdür. Bir devedür, bir 33)altundur, bir kümişdür. BEDĀYİ^c

34)İmām Ebū Yūsuf eyiddi 35)ol māl kim diyet ol 36)māl cin- sinden vācıb olur 37)ol māl altı cinisdür 38)devedür, altundur, kümişdür, sıgırdur, koyun 40)dur, hulladur. İmām Muhammad 41)dahı İmām Ebū Yūsuf birle bile 42)dür. BEDĀYİ^c

43)Keldük imdi kaçan ölgen kişi 44)irkek kişi olsa. İmdi ol 45)irkek kişinüñ diyeti yüz deve 46)dür, hīç bu mes'ele içinde 47)hılāf yokdur. BEDĀYİ^c

195a 1)Kaçan diyet altundan vācıb olsa. İmdi 2)hīç hılāf yokdur kim ol altundan 3)vācıb olgan miñ altundur. BEDĀYİ^c

4)Ammā kaçan diyet kümişden vācıb olsa. İmdi 5)bu mes'elede

ıhtılaf kıldılar. Ammā bizim 6)aṣḥābımız katında diyet on miñ dirhem 7)kümişdür. Ammā İmām Şafiᶜi katında diyet 8)kümişden on iki miñ dirhem kümişdür. BEDĀYİᶜ

9)Rivāyet olındı ᶜÖmerden radıyallahu ᶜanhu, 10)Ol Ömer eyiddi: Ed-diyetü ᶜaşeretü alafı (kan bahası on min dirhem kümişdür didi 11)dirhem didi. Dahı ᶜÖmer munuñ kibi 12)didüki şahābiler katında idi. Şahābilerden hiç kişi inkār idmedi ᶜÖmernüñ 14)bu sözine. Ẓāhir budur kim ᶜÖmer bu sözi 15)Resūlullahdan işiddi. BEDĀYİᶜ

16)İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad 17)katında diyet kim vācib olur sığırdan, 18)ol sığırnuñ sağışı iki yüz şığırdur. Her 19)bir sığırnuñ bahāsı elli ahçadur. Yaᶜnī 20)elli dirhem kümişdür. BEDĀYİᶜ

21)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında 22)diyet koyundan iki miñ koyundur her 23)bir koyunuñ kīmatı biş ahçadur. BEDĀYIᶜ

24)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 25)Muhammad katında diyet hulladan 26)iki yüz hulladur her bir hulla 27)nuñ kīmatı elli dirhem kümişdür. 28)Hulla didükümüz iki kesek ton 29)dur. Birisi izārdur. Yaᶜni bilinden 30)aşakasına yapar. Birisi rıdādur 31)bilinden yukarusına yapar kişi. BEDĀYİᶜ

32)Hatā birle öldürmeknüñ 33)diyeti deveden yüz devedür. 34)Ol yüz devenün yigirmisi 35)binti mahāzdur. Binti mahāz 36)diyü ol dişi deveye eydürler kim iki 37)yaşına kirip durur. Ol yüz devenün 38)yigirmisi ibnü mahāzdur. İbnü mahāz 39)diyü ol irkek deveye eydürler kim 40)ol iki yaşına kirip durur. Ol 41)yüz devenüñ yigirmisi 42)Bintü lebūndur. Bintü lebūn diyü 43)ol dişi deveye eydürler kim 44)ol üç yaşına kirip durur. Ol 45)yüz devenün yigirmisi (İbnü) hıkka 46)dur. İbnü hıkka diyü ol 47)deveye eydürler kim ol dörüt yaşına kirip 48)durur. Ol yüz devenüñ yigirmisi 49) cezeᶜadūr cezeᶜa diyü ol deveye 50)eydürler kim ol biş yaşına kirip 51)durur. BEDĀYİᶜ

195a 1)İbnü mesᶜūd eyiddi radıyallahu anhü: diyetüᶜl-hatā: 2)ahmāsun ᶜışrūne benatu mahāzın ve ışrūne benū mahāzın ve ᶜışrūne 3)benatu lebūnin ve ᶜışrūne hıkkatun ve ᶜışrune cezeᶜatun didi. BEDĀYİ

4)Kasıd birle öldürmeke menzer öldürmek 5)nüñ diyeti İmām Ebū Hanīfa katında dörüt ülüş 6)dür deveden yigirmi biş binti mahāzdur 7)yigirmi biş binti lebūndur, yigirmi 8)biş hıkkadur, yigirmi biş cezeᶜadur 9)İmām Ebū Yūsuf kavlı dahı budur. Ammā İmām 10) Muhammad katında üç ülüşdür otuz deve hıkka 11)dur. Otuz deve cezeᶜadur. Kırık 12)deve ol devedür kim ol kırık devenün 13)yaşı altı yaşından dokuz yaşına degin olgay. BEDĀYİᶜ

14)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz er kişinüñ 15)kanı bahāsıdur. Ammā hatun kişinüñ kanı 16)bahāsı er kişinüñ kanı bahāsınuñ buçukıdur. BEDĀYİᶜ

17)Rivāyet olındı ᶜAmurdan dahı ᶜAli'den dahı 18)İbnü Mes'ūd'dan dahı Zeydü'bnü Sābit'den radıya 19)allahu ᶜanhum ecmaᶜine. Munlarnuñ barçası eyiddi 20)ler: hatun kişinün kanı bahāsı er kişinün 21)kan bahāsınuñ buçukıdur didiler. Şahābi 22)lerden hiç bir şahābi munlarnuñ bu sözine 23)inkar idmediler. Bes şöyledür kim barça 24)şahābi bu söze ittifak idmiş oldılar. BEDĀYİᶜ

25)Zimmi kāfirnüñ diyeti 26)dahı yağı kāfir kim emanlık birle

27)keldi müsülmanlık iline anuñ 28)diyeti müsülmān kişinüñ diyeti birle 29)berāberdür bizim katımızda 30)İbrāhim Nahacī kavlı dahı Şacbī kavlı 31)dahı Zührī kavlı dahı budur radıya 32) llahu canhüm ecmacīne.BEDĀYİc

33)İmām Şāficī katında yahūdīler 34)nüñ diyeti dahı Naşrānīnüñ diyeti dörüt 35)miñ dirhem kümişdür.Mecūsīnüñ 36)diyeti sekiz yüz ahçadur didi.BEDĀYİc

37)Rasūlullah Şallallahu caleyhi ve selleme 38)zimmī kāfirnüñ diyetini miñ altun 39)kıldı kendü zamānında.BEDĀYİc

40)cAmur kim Ümeyye oglıdur Zamrīdür 41)radıyallahü canhü ol cAmur iki müste'42)min kāfir öldürdi.Rasūlullāh salla 43)'llahu caleyhi ve selleme ol cAmur üstine 44)buyurdı.İki hür müsülmān kişinüñ 45)diyetini virgil diyü,buyurdı,ol 46/iki kāfirnüñ velīsine,Bes maclūm 47)oldı kim müsülmān kişi birle kāfir 48)kişinün diyeti berāber imiş.BEDĀYİc

195b 1)Zühri radıyallahu canhü eyiddi:Ebū Bekir dahı 2)cÖmer radıyallahu canhüma,Ol ikisi hüküm iddi 3)ler zimmī kāfirnüñ diyetinde müsülmān kişi 4)diyeti kibi hüküm iddiler didi.BEDĀYİc

5)Rivāyet olındı İbnü Mes'ūd'dan radıyallahu canhü 6)ol İbnü Mes'ūd eyiddi:Diyetü' kitābı mislü 7)diyeti'l müslimine didi. (Kitab ehlinüñ kan bahāsı müsülmānlar kanı bahāsı kibidür didi) BEDĀYİc

8)Her māl kim şuluh birle vācıb oldı öldür 9)gen kişinüñ üstine ol mālı ol kişinüñ 10)cākılası virmez.BEDĀYİc

11)Her māl kim vācıb oldı öldürdüm diyüp 12)ıkrār idgen kişinüñ üstine ol mālı cakıla 13)virmez illā meger ol kişinüñ cākılasi ol 14)öldürdüm diyen kişini kirtülegeyler 15)ıkrār idgeni içre,ol vaktın ol kişinüñ 16)cākılasi üstine vācıb olur ol kan bahāsını 17)virmeklik.BEDĀYİc

18)Bilgil her diyet kim vācıb oldı hatā birle 19)öldürgende dahı her diyet kim vācıb 20)oldı kāsıd birle öldürmeke menzer 21)öldürgende.İmdi ol diyeti ol öldür 22)gen kişinüñ cākılasi virür ol ölgen 23)kişi içün bu iki öldürmekden özge öldürmek de kan bahāsını öldürgen kişi çeker kendü mālından cākıla çekmez. BEDĀYİc

24)Kaçan bir kişi kāsıd birle oglını 25)öldürse.İmdi ol öldürgen kişi 26)nüñ cākılasi neme çekmez.BEDĀYİc

27)Kaçan hōcā kişi kendünüñ kulını 28)öldürse.dahı hāl bu olsa kim ol 29)kul tācirlik idmeke destūr 30)virilmiş kul olsa.İmdi ol 33)hōcānuñ cākılasi neme çekmez.BEDĀYİc

34)Bizim katımızda adam öldürgen 35)kişi dahı ol kan bahāsını virgen 36)cākılalardan birisi kibidür kan 37)bahāsını çekmek içre.Ammā 38)İmām Şāficī katında adam öldür 39)gen kişi neme çekmez barça kan 40)bahāsını cākıla çeker.Ebū Bekir 41)kim Asamdur, anuñ katında kan 42)bahāsını barça öldürgen kişini 43)kişi çeker cākıla çekmez.BEDĀYİc

196a 1)Kaçan adam öldürgen kişi hür kişi olsa.2)İmdi ol hür kişinün cākılasi dīvān ehli 3)dür.Eger ol adam öldürgen kişi dīvān 4)ehlinden ise:dīvān ehli didükümüz uruş 5)sançış erenleridür kim hürlerdür.Balıglar 6)dur.cĀkıllardur.Ol kan bahāsını ol 7) sançış erenlerinüñ cāmekilerinden algay 8)lar.İmdi uşbu eyidgeni-

miz bizim katımızda 9)dur.Ammā İmām Şafi^c^ī katında ol adam 10) öldürgen kişinün ^c^akılesi kendünün yavukı 11)dur nesebden BEDĀYİ^c^

12)^c^Adam kanı bahāsını ol ^c^akılalardan alurlar 13)kim er olgay bālig olgay,^c^akıl olgay.Hatun 14)kişiden almagaylar.Dahı düşe keçmedük 15)oglandan almagaylar dahı mecnūn kişiden 16)almagaylar.BEDĀYİ^c^

17)Kaçan adam öldürgen kişi azādlu kul olsa,18)ya hoca okuşgan kul olsa.İmdi munlarnun 19)^c^akılaları hocalarıdur dahı hocaları 20)nun kabīlelaridür.BEDĀYİ^c^

21)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol vaktın 22)ıdı kim adam öldürgen kişinün ^c^akılesi olgay.23)Ammā kaçan adam öldürgen kişinün ^c^akılesi olmasa 24)meselā yirden kötrülmiş oglan kibi dahı yagı kāfir kibi dahı ol zimmī kāfir kibi kim müsülmān oldı. İmdi munlar 25)nun ^c^akılesi beytü'l-māldür.26)Ya^c^nī munlar hatā birle adam öldür 27)seler,ya kāsıd birle öldür 28)meke menzer adam öldürseler 29)ol ölgen kişinün kanı bahasını 30)beytü'l māldan alurlar.Zāhır 31)rivāyet budur.Ammā İmām Muhammad 32)rivāyet kıldı İmām Ebū Hanīfa'33)dan kim ol İmām Ebū Hanīfa eyiddi 34)ol kan bahāsı ol adam öldür 35)gen kişinün kendü mālından-dur.36)Beytü'l-māldan degüldür didi.BEDĀYİ^c^

37)İmdi her ^c^akıla ne kadar 38)virür kan bahāsından bilgil 39) her ^c^akıla immā üç dirhem 40)virür ya dörüt dirhem virür 41) mundan artuk vırmez.Ammā 42)her bir ^c^akıla cāyızdür üç 43)dirhemden eksük vir 44)meklik.Kaçan ^c^akıla köp 45)olsalar.Ammā kaçan ^c^akıla azacuk 46)olsa her bir kişige üç dörüt dir 47)hemden artuk düşse,ol 48)vaktın ol ^c^akılaya koşarlar yavuk 49)kabīleleri kendülernün yavuk 50)larından kerekişe ol yavuklar 51)divan ehlinden olsun kerekise 52)olmasun.BEDĀYİ^c^

196b 1)Kaçan bir kişi bir kişini hatā birle öldürse.2)İmdi ol ölgen kişinün kanı bahası ol 3)öldürgen kişinün ^c^akılesi üstine vācıb olur.4)Üç yilge degin .Anun içün kim uruş 5)erenlerinün her yılda bir kez kelür rızık 6)ları.Bes munlarnun üç yılde üç kez 7)rızıkları hāsıl olur.Ol üç kez hāsıl 8)olgan rızıkdan ol ölgen kişinün kanı 9)bahāsını alurlar.Amma ol uruş eren 10) lerinün rızıkları üç yıllıkı dahı 11)bir yola hāsıl olsa.Ya^c^nī bır yılda hāsıl 12)olsa ol kan bahāsını ol hāsıl olgan 13)dan alurlar barçasını.Eger ol 14)uruş erenlerinün rızıkları üç yıldan 15)artukda hāsıl olsa,ol vaktın ol 16)kan bahāsını ol ^c^akıladan üç yıldan 17)artukda alurlar.Uşbu şimdiye degin 18)eyidgenimiz ol vaktındur ol adam öldür 19)gen kişi uruş erenlerinden olgaylar.Ya^c^nī cindīlerden olgaylar.Ammā kaçan adam 21) öldürgen kişi divan ehlinden olmasa ol 22)vaktın ol ölgen kişinün kanı bahasını 23)ol öldürgen kişinün kendünün mālından 24)dahı kendünün nesebden yavukınun mālından 25)üç yilge degin alurlar. BEDĀYİ^c^

26)Şol kan bahāsı kim vācıb 27)oldı öldürgen kişinün üstine 28)öldürdüm dimek birle,İmdi ol 29)kan bahāsı ol öldürgen kişinün 30)mālından vācıb olur.Üç yilge degin.BEDĀYİ^c^

31)Ol öldürmek kim kāsıd birle 32)öldürmeke ohşar.Dahı ol öldür 33)mek kim kāsıd birle öldürmekdür 34)dür,Velakin ol öldürmeke

şubhe kirip 35)durur.Nitekim ata oğlını kāsıd birle 36)öldürse. İmdi bu mes'elede ashābımız 37)eyiddi:Munlarnuñ kanı bahāsı üç 38)yilge degin vācib olur didi 39)ler.İllā bu kadar vardur kim kāsıd 40)birle öldürmeke menzer öldürmekde 41)kan bahāsını ᶜākıla çeker.Ammā 42)ata oğlını öldürmekde kan bahāsını 43)atası çeker kendü mālından.BEDĀYİᶜ

44)Kaçan on kişi hatā birle bir kişini öldürse 45)ler ya kāsıd birle öldürmeke menzer 46)öldürseler.İmdi bu on kişinüñ her 47) birisinüñ ᶜākılası ol adam kanınuñ on 48)ülüşinde bir ülüşini çekerler üç yilge 49)degin.BEDĀYİᶜ

197a 1)Kaçan on kişi kāsıd birle bir kişini öldürse 2)ler dahı ol on öldürgen kişinüñ birisi ol 3)ölgen kişinüñ atası olsa,hattā ol on kişinüñ 4)üstine bir kan bahāsı vācib olur kendülernüñ 5)mālından her bir kişinüñ üstine kan bahāsınun 6)on ülüşinde bir ülüşi vācib olur.Üç yilge degin.BEDĀYİᶜ

7)Kaçan bir kişi bir kişinüñ kulını öldürse 8)dahı ol kulun kīmati on miñ ahçadan 9)eksük degse.İmdi ol kulnuñ kīmati 10) vācib olur barçalar katında.BEDĀYİᶜ

11)Kaçan bir kişi bir kişinüñ kulını öldürse dahı 12)ol kulıñ kīmati on miñ ahça olsa 13)on miñ ahçadan artuk olsa.İmdi ol 14)kulı öldürgen kişinüñ üstine ol kuluñ 15)kanı bahāsı on miñ ahçadan on ahça eksük 16)vācib olur İmām Ebū Hanīfa birle İmām Muhammad 17)katında.Ammā İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı 18) kim ol Ebū Yūsuf eyiddi:Ol kulnuñ kīmati 19)nege yitişse ol kadar lāzım olur.didi.Şāfiᶜī 20)kavlı dahı budur.

21)İbnü Mesᶜūd eyiddi radıyallahu ᶜanhu,Kulnuñ kanı bahāsı 22)hür kişinüñ kanı bahāsından on dirhem eksük 23)olur didi.BEDĀYİᶜ

24)Kaçan bir kişi bir yad kişinüñ 25)kırnakını öldürse.Eger ol 26)kırnakuñ kīmati biş miñ dir 27)hemden eksük olsa,ol vaktın 28)ol kırnakuñ kīmati ne kadarğa 29)yitişse ol kadar kan bahāsı 30)virilür.BEDĀYİᶜ

31)Kaçan bir kişi bir kişinüñ kırnakını 32)öldürse dahı ol kırnakuñ 33)kīmati biş miñ dir hemden ar 34)tuk degir olsa,ol vaktın,ol 35)kırnakuñ kanı bahāsı biş miñ 36)dirhemden on dirhem eksük 37)virilür Ebū Hanīfa birle İmām 38)Muhammad katında.Ammā Ebū Yūsuf birle 39)İmām Şāfiᶜī katında ol kırnakuñ 40)kīmati ne degir ise ol 41)kadar virilür kanı bahāsı dahı.BEDĀYİᶜ

42)İmdi kulnuñ kanı bahāsı dahı 43)kırnakuñ kanı bahāsı dahı ol 44)ikisini öldürgen kişinüñ ᶜākılası 45)üstine olur.BEDĀYİᶜ

197b 1)Kaçan bir kişi hatā birle adam öldürse 2)biz eyiddük kim ol öldürgen kişinün 3)ᶜākılası üstine kan bahāsı lāzım olur dahı ol 4)öldürgen kişinüñ üstine keffāret lāzım 5)olur.Keffāret didükümüz oldur kim ol hatā 6)birle öldürgen kişinüñ üstine bir müsülmān 7)kul azād idmek kerekdür.Kerekise 8)ol kişi öldürgen hür kişi olsun kerekise 9)kul kişi olsun.BEDĀYİᶜ

10)Kaçan bir kişi kendünüñ kulını öldürse 11)ya kendünüñ müdebberini öldürse ya kendünüñ 12)ümm-ü Veledini öldürse ol hōcānuñ üstine 13)neme yokdur.BEDĀYİᶜ

14)Kaçan bir kişi kendünüñ mükātebini öldürse.15)İmdi ol mükātebün kanı bahāsı ol mükāteb 16)kulıñ hōcāsınuñ üstine,vācib olur 17)kendü mālından üç yilge degin.BEDĀYİᶜ

18)Kaçan hōcā cināyet idse mükātebinün kulı 19)kırnakı üstine, ya mükātebinün̄ malı üstine. İmdi 20)ol hōcā ğarāmet ider ol cināyet idgenini. BEDĀYİ^c

21)Kaçan hōcā öldürse ol tācırlık idmeke 22)destūr virilmiş kulını kim borugludur ol 23)kul, İmdi ol kulun̄ kīmetini ol hōcā virür ol boruç eyelerine dahı hal virür kendü malından virür. BEDĀYİ^c

198a 1)Kaçan bir kişinün̄ kulı cināyet idse 2)bir cemā^{c}atnun̄ üstine. İmdi ol kulun̄ 3)hōcāsı tilese ol kulı vırgey ol 4)kişilerge ol kulı üleşgeyler her 5)birisi cināyetinün̄ bahāsı kadarınca. Eger 6) ol kulun̄ hōcāsı tilese ol kulı vir 7)megey, kendü katında dutgay dahı ol 8)cināyetlernün̄ bahāsını ğarāmet 9)idgey barçasını. Ammā eger ol 10)kulun̄ hōcāsı ol kulun̄ ba^{c}zısını 11)ol cināyet idgen kişinün ba^{c}zısına vir 12)se dahı ol cināyet idilgen kişinün̄ 13) ba^{c}zısına cināyetinün̄ bahāsını virse 14)cāyizdur. BEDĀYİ^c

15)Kaçan bir kişinün̄ kulı bir adam öldürse 16_dahı ol ölgen kişinün̄ iki velīsi olsa, 17)dahı ol kulun̄ hōcāsı ol kulı ol 18) iki velīnün birine virmek tilese dahı birisine 19)ol iki velīnün fidā idmek tilese imdi 20)ol hōcāya yokdur munun̄ kibi idmek 21)lik. Bel kim ol kulı iki veliye vir 22)gey, ya ol iki veliye dahı ol cināyetün̄ 23)bahāsını virgey. BEDĀYİ^c

15)Kaçan bir kişinün̄ kulı bir adam öldürse 16)dahı ol ölgen kişinün̄ iki velīsi olsa, 17)dahı ol kulun̄ hōcāsı ol kulı ol 18)iki velīnün birine virmek tilese dahı birisine 19)ol iki velīnün̄ fidā idmek tilese, imdi 20)ol hōcāya yokdur munun̄ kibi idmek 21)lik. Bel kim ol kulı iki veliye vir 22)gey, ya ol iki veliye dahı ol cināyetün̄ 23)bahāsını virgey. BEDĀYİ^c

24)Kaçan bir kişinün̄ kulı bir kişini öldürse 25)dahı bir özge kişinün̄ közini çıkarsa. İmdi 28)ol kulun̄ hōcāsı tilese ol kulı 27)virsün ol iki cināyet içün dahı ol kulun̄ iki ülüşini ol ölgen kişinün̄ velīsi olur, bir ülüşini ol 28)bir közi çıkan kişi alur. Eger 29)ol kulun̄ hōcāsı ol kulı 30)virmese ol kul cināyet idge 31)ninün̄ bahāsını virmek tilese. İmdi 32)ol hōcā ol cināyet lernün̄ 33)her birinün̄ tamām bahāsını vir 34)gey. BEDĀYİ^c

35)Kaçan bir kişinün̄ kulınun̄ eli 36)kesilse, ya ol kulun̄ közi 37)çıkılsa dahı ol kulun̄ hōcāsı 38)ol kulnun̄ eli bahāsını alsa, 39)ya közi bahāsını alsa dahı aldu 40)kından sonra ol eli kesilgen 41)ya közi çıkan kul cināyet idse 42)İmdi ol kulun̄ hōcāsı tilese 43)ol kul cināyet idgenün̄ 44)bahāsını virsün barçasını tilese 45)ol eli kesilgen kulı, ya közi 46)çıkan kulı ol cināyet eyesine 47)virsün cināyet idgeni içün 48)Ammā ol el bahāsı kim aldı, 49)ya köz bahāsı kim aldı, ol 50)alduki ol kulun̄ hōcāsına 51)kaldı. Kul bile bile virmez. BEDĀYİ^c

198b 1)Kaçan bir kul bir kişini hatā birle 2)öldürse, dahı andan sonra ol 3)kulun̄ elini kesse bir kişi dahı ol 4)kulun̄ hōcāsı ol kulun̄ eli 5)bahāsını biş yüz ahça alsa. İmdi 6)ol hōcā ol kulı dahı virür ol 7)ölgen kişinün̄ velīsine ol alduki 8)eli bahāsını dahı virür. BEDĀYİ^c

9)Kaçan bir kul bir kişini hatā birle 10)öldürse, andan sonra ol kulun̄ 11)eli kesilse, dahı ol kulun̄ hōcāsı 12)biş yüz ahça ol kulun eli bahāsını 13)alsa ol el kesen kişiden. Andan 14)sonra

ol kul bir kişi dahı öldürse 15)hatā birle.İmdi ol kuluñ 16)hōcāsı ol kuluñ eli bahāsını 17)ol kul öldürdüki kişinüñ 18)velisine virür.Ol kul soñra öldür 19)düki kişinüñ velisine ol biş yüz 20)ahçadan neme yokdur.İmdi ol 21)hōcā ol ahçayı virgenden 21) şonra ol kulı ol iki ölgen 23)kişinüñ velīsine virür.Andan soñra 24)ol iki veli ol kulı otuz dokuz 25)ülüş iderler.Ol otuz dokuz 26)ülüşüñ on dokuz ülüşini ol 27)evvelki ölgen kişinüñ velisi 26)alur,burunlar el bahāsı birle ol 29)otuz dokuz ülüşün yigirmi ülüşini ol soñrakı ölgen kişinüñ velisi alur el bahāsından 30)neme almaz.Ol kuluñ 31)hōcāsı ol kulı virmek 32)tilemese fidā kılmak tilese,İmdi 33)ol hōcā virgey evvelki ölgen 34)kişinüñ velisine on miñ 35)dirhem kümiş virgey soñrakı 36)ölgen kişinüñ velisine on 37)miñ dirhem kümiş virgey 38)kulı dahı kulınuñ eli bahāsı 39)dahı kendüye kalgay.BEDĀYİ[c]

40)Kaçan bir kişinüñ kulı bir kişini 41)başında mūdıha yaralu idse.Yaralu 42)idgeni vaktın ol kuluñ bahāsı 43)miñ ahçaya degir olsa.Andan şonra 44)ol kul bir adam öldürse dahı hāl 45) bu olsa kim ol kuluñ bahāsı iki 46)miñ ahçaya degir olsa.Dahı ol 47)kuluñ hōcāsı ol kul idgeni 48)cināyetnüñ bahāsını virmek tilese, 49)ol kulı virmek izdemese.İmdi 50)ol hōcā her bir cināyetnüñ bahāsını 51)virgey.Eger ol hōcā ol kulı virse 52)ol kulı yigirmi biş ülüş idgeyler 53)Bir ülüşini ol mūdıha cirāhatlu olgan 54)kişi algay,yigirmi ülüşini ol ölgen 55)kişinüñ velīsi algay.Mūdıha didükümüz 56)yarayı aşaka beyān idevüz.BEDĀYİ[c]

199a 1)Kaçan bir kul cināyet idse dahı ol 2)kuluñ hōcāsı ol cināyetnüñ bahāsını 3)virse,andan soñra ol kul bir 4)cināyet dahı idse.İmdi ol kuluñ 5)hōcāsı tileklüdür.tilese ol kul 6)idgeni cināyetnüñ bahāsını virsün, 7)tilese ol cināyet idilgen 8)kişige virsun.BEDĀYİ[c]

9)Kaçan bir kul bir cināyet idse dahı 10)ol kuluñ hōcāsı ol cināyetnüñ 11)bahāsını virmek tilemezden burun 12)ol kul bir cināyet dahı idse.İmdi 13)ol hōcā ol kulı ol iki cināyet 14)eyesine virgey.BEDĀYİ[c]

15)Kaçan bir kul bir kişini öldürse 16)dahı ol kuluñ öldürgen kişinüñ 17)iki velisi olsa dahı hōcā ol kulı 18)ol iki velinüñ birisine virse ol 19)idgeni cināyet içün.Dahı ol kul 20)ol veli katında iken bir adam dahı 21)öldürse dahı barçaları hāzır olsalar. 22)İmdi eyidinilge ol veliye kim kul 23)anuñ katında ol kulnuñ buçukını vir 24)gil,buçukını ol kul şoñrakı öldürgen 25) kişinüñ velisine diyeler.Eger kulı 26)virmez iseñ kan bahāsınuñ buçukını 27)virgil ol kul şoñra öldürgeni kişinüñ velisine digeyler.Ammā ol kulnuñ dahı bir buçukını virgey 28)ol velī ol kulnuñ hōcāsına.29)Andan sonra ol hōcā tileklüdür, 30)tilese ol kulnuñ buçukını evvelki ölgen kişinüñ 31)velīsine virsün,tilese soñrakı 32)ölgen kişinüñ velīsine virsün. 33)Ol buçuk kuldan dahı kine buçukı 34)ol kul soñra öldürdüki kişinüñ 35)velīsinündür buçukı evvel 36)kişinüñ velīsinündür.Bes evvel öldür 37)düki kişinüñ velīsine ol kuluñ 38)rub[c]ı deydi.Soñra öldürdüki kişinüñ 39)velisine ol kuluñ üç rub[c]ı deydi 40)Mundan şoñra körelüm eger ol 41)kul evvel öldürdüki kişinüñ iki 42)velīsinüñ birisi kim ol kulı 43)virdi.Ol kul soñra öldürdüki 44)kişinüñ velisine eger kādī buyrukı 45)birle virdi ise.Ol vaktın ol 46) hōcā zaman çekmez.Dahı kādī dahı 47)zamān çekmez ol veliye kim evvelki 48)ölgen kişinüñ iki velīsinüñ neme almagan 49)velīsidür.Ammā ol evvelki ölgen 50)

kişinüñ iki velīsinüñ birisi kim 51)kulı kabuż idip durur ıdı,Ol 52)velī ol kulnuñ rub^c ını żamān 53)çeker ol veliye kim ol velī ol 54)evvel ölgen kişinüñ ikisinüñ birisi 55)dür kim neme almayıp durur.Ammā 56)ol ölgen kişinüñ velīsi...

199b 1)velīsi kim kulı virdi ikinçi ölgen kişinüñ velīsine eger kādī buyrukınsuz virdi ise.İmdi ol 2)evvel ölgen kişinüñ ol iki 3) velisinüñ birisi kim hīç ol 4)kuldan neme almayıp durur idı, 5)ol velī tileklüdür,tilese zamān 6)çekdürgey ol kuluñ hōcasına 7)ol kuluñ dörüd ülüşinde bir ülüşini,8)tilese ol velī zamān çekdürgey 9)ol veliye kim kulı evvel kabuż idip 10)durur ıdı.Eger ol kuldan 11)neme almagan velī ol kulun 12)hōcasına zamān çekdürse.13)Ol hōcā zamān çekdükinden 14)sonra kaytar alur zamān çekdükini 15)ol kulı evvel kabuż idgenden.16)Eger ol kuldan neme almagan 17)velī zamān çekdürse ol veliye 18)kim kulı kabuż idip durur ıdı,19)ol veli kayıtıp almaz ol zamān 20)çekdükini ol kuluñ hōcasından.BEDĀYİ^c

21)Kaçan bir kişinüñ kulı cināyet 22)idse.Dahı ol hōcā ol kul 23)idgeni cināyetnüñ bahāsını virmeki 24)ıhtıyār idse.İmdi ol hōcanuñ 25)ıhtıyār idgen/i/ tamām olur.Kaçan 26)ol hōcā eyidse:Men fidā kılmakı 27)ıhtıyār kıldum dise,ya eyidse:Men 28)fidā idmeke rāzī oldum dise,kerek ise ol kuluñ hōcası ~~ol~~ kul cināyet idgen nemenüñ bahāsını 29)virmeke ol hōcanuñ küçi yitsün 30)kerek ise küçi yitmesün fidāyı ıhtıyār 31)iddüm dimek birle ıhtıyārı sahīh 32)dur hattā eger hōcā fıdāyı 33)ıhtıyār idse.Andan sonra bilinse 34)kim ol hōcā fakīrdur.İmdi 35)ol hōcanuñ fıdāyı ıhtıyār id-36)geni sahīhdur.Ol fıdā ol 37)hōcanuñ boynında boruç olur.Ammā 38)İmām Ebū Yusuf birle İmām 39)Muhammad katında ol hōcā fıdāyı 40)ıhtıyār idgeni ol vaktın sahīh 41)dur kim ol hōcā ol hālda ol 42)fıdāyı virmeke küçi yitgey.Eger 43)fıdāyı virmeke küçi yitmese,ol 44)hōcā ol fıdāyı ıhtıyār idgeni 45)sahīh degüldür illā meger velī 46)ler rāzī olgaylar.Eger velī 47)ler rāzī olmasalar ol hōcaya 48)eyidgey immā şimdi kul vir 49)gil,ya şimdi fıdā kılgıl diye 50)ler.Tahāvī eyiddi:İmām Muhammad 51)dahı İmām Ebū Hanīfa birle 52)dür.dedi. BEDĀYİ^c

200a 1)Ḳaçan ẖōcā cināyet idgen ḳulını kese 2)biçe ṣatṣa.Imdi ol ẖōcā ol ḳul 3)idgeni cināyetnüñ bahāsını virmeki 4)ıẖtıyār idmiş olur.Ḳaçan ol ẖōcā 5)ṣatġanı vaḳtın ol ḳul cināyet id 6)geni bilip ṣatṣa. BEDĀYİ^{c}

7)Ḳaçan ẖōcā ḳulınuñ cināyet idgenini 8)bilip durur iken satṣa.Ṣatun alġan 9)kişi tilek birle alsa.İmdi kine ol 10)ẖō-cā ol ḳul idgeni cināyetnüñ 11)bahāsını virmeki ıẖtıyār idmiş 12)olur.BEDĀYİ^{c}

13)Ḳaçan ẖōcā ḳulınuñ cināyet idgenini 14)bilip durur iken hıyār birle ṣatṣa.15)Dahı ẖıyār müddeti dükense,ya müddet 16) dükenmezden burun ol ẖōcā hıyārı 17)sāḳıt idse.İmdi ol ẖōcā munuñ 18)ol ḳul idgeni cināyetnüñ bahāsını 19) virmeki ıẖtı-yār idmiş olur.Eger 20)ol ẖōcā müddet-i ẖıyār içinde bey^{c}i bozsa 21)ol ẖōcā fıdāyı ıẖtıyār idmiş olmaz 22)bizim üç aṣ-ẖābımız' katında.Ammā Züfer 23)imām ḳatında fıdāyı ıẖtıyār idmiş olur.BEDĀYİ^{c}

24)Ḳaçan ẖōcā ḳulınuñ cināyet idgenini 25)bilip durur iken fāsıd ṣatuġ birle 26)ṣatṣa.İmdi ol ẖōcā fıdāyı 27)ıẖtı-yār idmiş olmaz ḥattā ol 28)ṣatġanı ḳulı ṣatun alġan 29)kişi-ge teslīm idmeyince.BEDĀYİ^{c}

30)Ḳaçan ẖōcā ḳulınuñ cināyet 31)idgenini bilip durur iken ol 32)ḳulı bir kişige bağışlasa.Dahı teslīm 33)idse.İm-di ol ẖōcā fıdāyı 34)ıẖtıyār idmiş olur.BEDĀYİ^{c}

35)Ḳaçan ẖōcā ol baş yarġan ,ya köz 36)çıḳarġan ,ya el kesgen ḳulı 37)bağışlasa ol başı yarılgan 38)kişige,ya közi çıkan kişige,ya 39)eli kesilgen kişige.Dahı ol ḳulı 40)teslīm idse. İmdi ol ẖōcā 41)fıdāyı ıẖtıyār idmiş olmaz.42)Ol ẖōcanuñ üs-tine özge neme 43)yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

200b 1)Ḳaçan ḳul adam öldürmekden 2)aşaḳa cināyet idse.Meselā baş yarsa 3)ya köz çıḳarsa,ya el kesse.Dahı ol ẖōcā ol ḳulı ṣatṣa ol başı 5)yarılġan kişige.İmdi ol ẖōcā fıdāyı 6)ıẖtı-yār idmiş olur.BEDĀYİ^{c}

7)Kaçan hocā cināyet idgen kulı 8)azād idse,ya cināyet idgen 9)kulı müdebber idse,ya cināyet id 10)gen kırnaka oğlan doğurudsa.Dahı 11)hāl bu olsa kim ol hocā bilür olsa 12) ol kul,ol kırnak cināyet idgenini.13)İmdi ol hocā fıdā kılmakı ıhtıyār 14 idmiş olur.BEDĀYİ^c

15)Kaçan baş yarġan kulı,ya köz 16)çıkarġan kulı,ya el kesgen 17)kulı hocā buyursa ol başı yarılġan 18)kişige,ya közi çıkan kişige,ya eli 19)kesilgen kişige ol kulı azād 20)idgil dise.Dahı ol cināyet idgen 21)kişi ol kulı azād idse. İmdi 22)ol kulun hocāsı fıdā kılmakı 23)ıhtıyār idmiş olur. BEDĀYİ^c

24)Kaçan bir kişi kulına eyidse:Sen 25)kaçan falān kişini öldürsen azād 26)olġıl dise.Dahı ol kul ol 27)kişini öldürse. İmdi ol hocā fıdā 28)ıhtıyār idmiş olur üç imāmımız 29)katında.Ammā Züfer katında fıdāyı ıhtıyār30)idmiş olmaz.BEDĀYİ^c

31)Hocā kaçan cināyet idgen kulı 32)icārġa virse,ya rehin kosa,ya 33)ol cināyet idgen kula bir hatun 34)evlendürse,ya ol cināyet idgen 35)kırnakı bir erge evlendürse.İmdi 36)munlarnun birle ol hocā ol 37)cināyetnün bahāsını virmeki ıhtıyār 38)idmiş olur mı ya olmaz mı?Kerhī 39)eyiddi:Ihtıyār idmiş olmaz didi.40)Tahāvī eyiddi:Ihtıyār idmiş olur 41)didi. BEDĀYİ^c

42) Cināyet idgen kulı kaçan öldürse.43)İmdi ol hocā fıdāyı ıhtıyār id 44)miş olur.BEDĀYİ^c

201a 1)Kaçan cināyet idgen kulı bir yad kişi 2)kasıd birle öldürse ol kulnun 3)idgeni cināyet bātıl oldı kiddi,velakin 4) vardur ol kulnun hocāsına 5)ol kulını öldürgen kişini öldür-6) meklik kısās birle.BEDĀYİ^c

7)Cināyet idgen kulı kaçan hatā birle 8)bir yad kişi öldürse.İmdi ol kul 9)nun hocāsı ol kulnun kīmatını 10)alġay ol öldürgen kişiden.Dahı ol 11)cināyet idilgen kişige virgey.BEDĀYİ^c

12)Cināyet idgen ḳulı ḫōcā öldürmese 13)velakin ol ḫoca ^{c}a-yıblu ḳılsa ol 14)ḳulı meselā ḫōcā ol ḳulun elini kesse,15)ya közini çıḳarsa,ya yaralu idse,ya 16)ursa ,ol urduḳı ol ḳulda e-ser idse.17)Ol ḳulı eksilidse.Daḫı ḥāl bu olsa 18)kim ol ḫōcā ol ḳulı cināyet idgenini 19)bilür olsa.İmdi ol ḫōcā fıdā idme-ki 20)ıḫtıyār idmiş olur.BEDĀYİ^{c}

21)Cināyet idgen ḳulı ḳaçan ḫōcāsı 22)ḫızmat ḳıldursa ken-düye .Ḥāl bu 23)olsa kim ol ḫōcā bilür olsa ol 24)ḳul cināyet idgenini.İmdi ḫıdmat iddürmek birle ol ḫōcā fıdā idmeki ıḫtı-yār idmiş olur.25)Eger ol ḳul ḫıdmat idmek 26)içre ol ḳul he-lāk olsa 27)ol ḫōcā neme żamān çekmez.28)Daḫı ol cināyet idgen ḥaḳı 29)daḫı sāḳıt olur,kider.BEDĀYİ^{c}

30)Ḫōcā cināyet idgen ḳırnaḳa 31)ḳatılsa.Eger ol ḳırnaḳ 32 bikir ḳırnaḳ ısa ol 33)ḫōcā fıdā idmeki ıḫtıyār 34)idmiş olur. Eger ol 35)ḳırnaḳ bikir olmasa.Eger 36)ḫōcā anı ḳatılduḳından yüklü 37)olsa kine ol ḫōcā fıdā id38meki ıḫtıyār idmiş olur.38) Eger yüklü olmasa fıdā idmeki 39) ıḫtıyār idmiş olmaz.Uşbu 40eyid-genimiz ẓāhır rivāyet 41)dür.Amma rivāyet olındı İmām 42)Ebū Yūsuf'dan.Ol Ebū Yūsuf 43)eyiddi:Ḳatılmaḳ birle ol 44)ḫōcā fıdā-yı ıḫtıyār idmiş 45)olur,kerek ise ol ḳırnaḳ 46)yükülü olsun kerek ise olmasun 47)didi.BEDĀYİ^{c}

201b 1)Ḳaçan ḫōcā fıdā ḳılmaḳı ıḫtıyār idse.2)İmdi ol māl kim vācıb olur fıdā 3)ḳılmaḳ içün ,ol māl ol ḫōcā 4)nuñ ken-dünüñ malından ḥāl vācib 5)olur.BEDĀYİ^{c}

6)İmdi ol māl kim vācıb oldı ḫōcāya,ḫoca ḳulını müdebber ḳılduḳı içün.7)Ol māl ne ḳadar māldur?İmdi 8)körelüm eger 9) bahāsına baḳalum.Daḫı ol 10)ḳulnuñ ḳīmatına baḳalum eger 11) ḳulnuñ ḳīmatı az ısa ol ḳan 12)nuñ bahāsından ol mevlāya ol 13)ḳulnuñ ḳīmatını virmek vācıb 14)olur.Ancaḳ ol ḳan bahāsını 15)virmez.Eger ḳanuñ 16)bahāsı az ısa ol ḳulnuñ ḳīmatından 17)Ol vaḳtın ol ḫōcāya ḳan 18)bahāsını virmek vācıb olur.Ancaḳ 19)ḳul ḳīmatını virmez,velakin ol 20)ḫōcā ḳan bahāsından ol dirhem 21)kümiş eksük virür.Ḳan bahāsını tamām 22)virmez.

BEDĀYİ^{c}

23)Ḳaçan mükāteb ḳul adam öldürse 24)ḫaṭā birle.İmdi ol mükātebüñ 25)cināyeti kendünüñ nefsi üstinedür.26)Ḫocası üstine degüldür.BEDĀYİ^{c}

27)Mükāteb ḳul ḳaçan cināyet 28)ḳıldum diyü ıḳrār idse, cāyız29)dur.Ammā ḳul daḫı müdebber daḫı 30)ümm-ü veled ḳaçan munlar cināyet ḳıldum 31)diyü ıḳrār idseler,cāyız degül-32)dür.BEDĀYİ^{c}

33)Mükāteb eger ṣuluḥ idse māl 34)üstine cināyet idgeni içün cāyız 35)dür.BEDĀYİ^{c}

36)Ḳaçan mükāteb cināyet idse ḫaṭā birle .37)Daḫı ol mükāteb ṣuluḥ idse ol cināyet 38)içün māl üstine cāyızdur. Mundan 39)ṣoñra eger ol ṣuluḥ idgen mālı 40)ol cināyet eyesine virse,ya ol 41)mükāteb azād olsa.Ol vaḳtın ol 42) ṣuluḥ idgeni berkişdi,bāṭıl olmaz.Eger 43)ol mükāteb ol ṣuluḥ idgenini virmese,44)azād daḫı olmasa,ḥattā ol mükāteb ^{c}acız 45)olsa.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol 46)ṣuluḥ idgeni māl bāṭıl oldı.Ol vaḳtın ḫocaya 47)eydürler immā ol mükātebi virgil cināyet eyesine ,immā fıdā idgil dirler. Ammā 48)İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol ṣuluḥ bāṭıl olmaz .Ol māl ol mükātebüñ boynında 49)boruç olur. BEDĀYİ^{c}

202a 1)Ḳaçan mükāteb ḳul kasıd birle bir adam 2)öldürse.Daḫı ol mükāteb idgeni cināyet 3)den ṣuluḥ idse māl üstine.Andan soñra 4)ol mükāteb ^{c}acız olsa kitābet mālını 5)virmekden ṣuluḥ idgeni mālı vir 6)mezden burun.İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 7)ṣuluḥ bāṭıl olur.İmāmeyin ḳatında ṣuluḥ bāṭıl 8)olmaz. Ol ṣuluḥ mālı boruç olur boynında.BEDĀYİ^{c}

9)Ḳaçan mükāteb ḳulnuñ borçı olsa yad 10)kişige.Daḫı ḫocasına daḫı kitābet mālı 11)boruç olsa.Daḫı ol mükātebüñ mālı kalsa.12)İmdi ol ḳalġan mālından evvel ol 13)yad kişinüñ borçını öderler.BEDĀYİ^{c}

14)Ḳaçan mükāteb ölse.Daḫı kitābet mālını ödeyecek 15)

dahı cinayet idgen içün vacıb olgan 16)malı ödeyecek mal koyup ölse.İmdi evvel 17)cinayet malını virmek evladur.
BEDAYİ[c]

18)Kaçan mükateb ölse.Dahı ol mükatebün hocasına[19] kitabet malı boruç olsa.Dahı ol mükateb 20nün yad kişige borçı olsa.Dahı ol mükatebün 21)cinayet idgeni içün mal borçı olsa.İmdi 22)körelüm eger ol mükateb üstine eger ol 23)mükateb üstine kadı hüküm kıldı ısa cinayet 24)idgen malı vir didi ise.İmdi ol cinayet eyesi dahı ol boruç eyesi ikisi beraberdür.Eger kadı hüküm 25)idmedi ise cinayet malını vir 26)gil diyü.Ol vaktın ol borçı 27)virmek mukaddamdur.Cinayet 28)malını virmekden evvel 29)borçı virürüz.Andan sonra 30)körevüz boruçdan kalgan malga 31)eger ol mal kitabet borçına 32)yitse.Ol vaktın,ol malı 33)cinayet eyesine virürler.Hocaya 34)virmezler.Eger boruçdan 35)kalgan mal kitabet borçını 36)ödemeke yitişmese.Ol vaktın 37)ol mal barçası hocanun 38)dur.BEDAYİ[c]

39)Kaçan kul kişi hocasını öldürse 40)hata birle.Ol kulnun 41)cinayet idgeni hiçdür,ya[c]ni 42)ol kul üstine neme yokdur.BEDAYİ[c]

43)Kaçan kul kişi hocasını 44)öldürse kasıd birle. İmdi 45)ol kulı dahı kısas ider 46)ler,hocası içün öldürürlür.BEDAYİ[c]

202b 1)Kaçan bir kul kasıd birle hocasını 2)öldürse. Dahı ol hocasınun iki velisi olsa.Dahı ol iki velinün 4)birisi [c]afuv idse ol kulı kısas 5)idmekden.İmdi kısas sakıt 6)oldı.Cinayet batıl oldı.Ol veli 7) kim [c]afuv idmedi,ol veli içün neme 8)lazım olmaz.Uşbu eyidgenimiz İmam 9)Ebu Hanifa kavlıdur.Dahı İmam Muhammad 10)kavlıdur.BEDAYİ[c]

11)Kaçan müdebber kişi hata birle hocasını 12)öldürse.İmdi ol müdebbernün 13)cinayet hiç oldı,velakin ol 14)müdebber kendünün kımatını sa[c]yı ider,15)kazanur,hocasınun vereselerine 16)virür.BEDAYİ[c]

17)Kaçan müdebber kul hōcāsını kāşıd 18)birle öldürse. İmdi ol kul 19)kendünün kīmatını kazanur hōcāsınuñ 20)veresesine virür,Dahı ol müdebberi 21)andan sonra hōcāsını öldürdüki 22)içün öldürürler.Eger evvel 23)ol müdebberi öldürseler ol 24)müdebber kendünün kīmatını kazanup vir- 25)mek bātıl oldı.Ammā eger ol 26)müdebberge evvel kazandursalar kīmatını kendünün ol vaktın ol müdebberi öldürmek bātıl olmaz.BEDĀYİ^c

27)Kaçan müdebber kul kāşıd birle 28) hōçāsını öldürse.Dahı ol 29)hōcāsınuñ iki velīsi olsa.Dahı 30)ol iki velīnün birisi ^{c}afuv idse.31)İmdi ol ^{c}afuv idmeyen velīnün 32) nasībı mālga döner.BEDĀYİ^c

33)Kaçan oğlı anası kırnak hōcāsını 34)öldürse hatā birle.Ol kırnakuñ 35)cināyet idgeni hiçdür.Ol 36)kırnak neme dahı kazanup virmez 37)hocanuñ veresesine.BEDĀYİ^c

38)Kaçan oğlı anası kırnak hōcāsını 39)öldürse kāşıd birle ol kırnakı 40)öldürürler hōcāsı içün .Dahı ol 41) kırnak neme kazanup virmez hōcā 42)sınuñ veresesine.

BEDĀYİ^c

43)Kaçan oğul anası kırnak hōcāsını kāşıd birle 44) öldürse.Dahı ol hōcāsımuñ iki oğlı 45)olsa bu kırnakdan özge hatundan.Dahı 46)ol iki oğlanuñ birisi ol kırnakı ^{c}afuv 47)idse öldürmekden.İmdi ol kırnak 48)kīmatınuñ buçukını kazanur,virür ol ^{c}afuv 49)idmegen oglana.BEDĀYİ^c

203a 1)Kaçan mükāteb kul hōcāsını öldürse hatā 2)birle. İmdi ol vaktın körelüm eger 3)ol mükāteb kuluñ kīmatı az ısa kan 4)bahāsından.Ol vaktın ol mükāteb kul 5)kendünüñ kīmatını virür hōcāsınuñ vere 6)sesine.Eger ol hōcānuñ kanı 7)bahāsı az ısa ol mükātebüñ kīmatından 8) Ol vaktın ol mükāteb kul hōcāsınuñ 9)kan bahāsını virür hōcāsınuñ veresesine 10)velakin ol mükāteb lazım olgan hāl 11 lāzım olur.BEDĀYİ^c

12)Kaçan mükâteb kul kâsıd birle hôcâsını 13)öldürse.İmdi ol mükâteb kulı dahı ol 14)hôcâsı yirine öldürürler.BEDÂYİ^c

15)Kaçan azâdsuz kul hatâ birle azâdsuz kulı 16)öldürse, ya azâdsuz kul bir kişinüñ 17)ümm-ü veledini öldürse,ya müdebberini öldürse,18)ya bir kişinüñ mükâtebini öldürse.İmdi 19) ol adam öldürgen kuluñ hôcâsına 20)eydürler:İmmâ kulugı virgil kul eyesine 21)ya müdebber eyesine ,ya ümm-ü veled eyesine,ya 22)mükâteb eyesine ,ya fıdâ idgil dirler.BEDÂYİ^c

23)Kaçan müdebber ya ümm-ü veled kul 24)kişini öldürse hatâ birle,ya müdebberi öldürse,ya 25)ya mükâtebi öldürse. İmdi ol 26)müdebbernüñ dahı ol ümm-ü velednüñ 27)hôcâsınuñ üstine ol müdebbernüñ 28)dahı ol ümm-ü velednüñ kîmatı lâzim 29)olur.BEDÂYİ^c

30)Kaçan mükâteb kul azâdsuz kulı 31)öldürse hatâ birle, ya müdebber öldürse,ya 32)ümm-ü veled öldürse,ya mükâteb öldürse.33)İmdi ol mükâteb kim adam öldürdi.34)Anuñ üstine lâzım olur kendü nefsi 35)nüñ kîmatı.BEDÂYİ^c

36)Kaçan bir hôcanuñ kulı kendü 37)hocâsınuñ kulını öldürse hatâ birle.İmdi 38)ol kuluñ öldürdüki hîçdür.39)Bu hîç olduķı ol vaktındur kim 40)ol öldürgen azâdsuz kul 41)olgay, ya müdebber olgay,ya ümm-ü 42)veled olgay,kerek ise ol ölgen 43)kul azâdsuz kul olsun 44)kerek ise müdebber olsun ,kerek ise ümm-ü 45)veled olsun kerek ise mükâteb olsun.BEDÂYİ^c

203b 1)Kaçan mükateb kul hatâ birle hôcâsınuñ 2)azâdsuz kulını öldürse,ya ümm-ü veledini 3)öldürse,ya müdebberini öldürse,ya mükâtebini 4)öldürse.İmdi ol mükâteb kulûñ 5)cinâyet idgeni kendünüñ üstine lâzım 6)durbBEDÂYİ^c

7)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol 8)vaktındur kim kul hatâ birle öldürgey.9)Ammâ kaçan kâsıd birle öldürse.İmdi ol 10)öldürgen kulı ol ölgen kişinüñ 11)yirine öldürürler,kerek ise ol ölgen kişi 12)kul olsun,kerek ise mükâteb olsun,kerek ise 13)müdebber olsun,kerek ise ümm-ü veled olsun.BEDÂYİ^c

14)Kaçan bir uyuklar kişi uyuklar iken 15)bir kişinün üstine düşse.Dahi ol 16)kişini öldürse.İmdi uşbu öldürmek hata birle öldürmek ma^c nısınadur.İmdi 18)ol öldürgen kişinün üstine kan bahası 19)vācıb olur.Dahı ol öldürgen kişinün 20)üstine keffāret vācıbdur.Dahı ol öldür 21)gen kişi ol ölgen kişinün mīrāsını 22)almakdan mahrūm olur.Dahı ol ölgen 23)kişi ol öldürgen kişige vasıyyet idmek 24)cāyız degüldür.Dahı ol adam üstine düşen 25)kişi kendüsi ölse ol ölgen kişinün 26)kanı hiç olur dahı. BEDĀYİ^c

Ol düşen kişi kim kan bahāsını virür ol kan bahāsı ol kişinün ^cākılası üstinedür.27)Kaçan tam üstinden bir kişi 28) düşse tam altında bir oturur kişi 29)nün üstine düşse.Dahı ol 30)oturğan kişi ölse.İmdi ol 31)düşen kişinün üstine kan bahası 32)vācıb olur.Dahı keffāret vir 33)mek vācıb olur.Dahı ol 34) düşen kişige ol oturğan 35)kişinün mīrāsı harām olur.36)Dahı ol oturğan kişi ol 37)düşen kişige vasıyyet idmeki 38)cāyız degüldür kerek ise ol 39)oturğan kişi kendünün milkinde 40)otursun,kerek ise ulu yol 41)üstinde otursun,kerek ise bir 42) yirde otursun kim ol yirde otur 43)makı cināyet degüldür.Ammā kaçan 44)ol oturğan kişi ol yirde otursa 45)kim ol yirde oturmak cināyet 46)dür.Dahı ol düşen kişi dahı ölse.47)İmdi ol düşen kişinün kanı 48)bahāsı ol oturğan kişinün 49)^cākılası üstinedür. Dahı ol 50)oturğan kişinün üstine keffāret 51)yokdur.BEDĀYİ^c

204a 1)Kaçan bir kişi yolca yürür olsa.Dahı ol 2)kişi bir kılıç kötürür olsa,ya bir daş 3)kötürür olsa,ya bir kerpüç kötürür olsa,4)ya bir ağaç kötürür olsa.Dahı ol kötürgen 5)kişinün elinden ol kötürdüki neme düşse 6)bir kişinün üstine.Dahı ol ol kişini öldürse.7)Munun dahı hükmi oldur kim ol elinden 8)düşen kişinün üstine kan bahāsı dahı keffāret 9)vācıbdur. Dahı mīrāsdan dahı vasıyyet 10)den harām oldı.Nite kim yukaru eyiddük.BEDĀYİ^c

11)Kaçan bir kişi kılıç kuşanıp durur iken ol 12)kılıç bir kişinün üstine düşse.Dahı ol 13)kişini öldürse.İmdi ol kişinün üstine neme 14)zamān çekmek yokdur.BEDĀYİ^c

15)Kaçan bir kişinün üstindeki tonı düşse,ya 16)keydüki imāmesi düşse,ya keydüki taylasānı 17)düşse,ya boynındakı menşefesi düşse^bir 18)kişinün üstine dahı.Dahı ol düşenler ol 19)kişige dolaşsalar.Dahı ol kişi telef olsa.İmdi 20)ol kumāşı düşen kişinün üstine neme yokdur.BEDĀYİ^c

21)Kaçan bir kişi bir nemeni keyse kim ol neme ^cadede 22)keyilmez.Dahı ol neme düşse dahı telef idse.23)İmdi ol keyen kişinün üstine zamān çekmek 24)lāzım olur.BEDĀYİ^c

25)Kaçan bir kişi bir tavarga minip seyir 26)ider olsa ulu yolda.Dahı ol tavar 27)eli birle ya ayagı birle bir kişini bassa,28)öldürse.İmdi ol mingen kişi ol 29)kişinün kanı bahāsını zamān çeker.BEDĀYİ^c

30)Eger atga bir kişi minip durur iken 31)ol at bir kişini dişlese,helāk idse 32)ya dokunsa helāk idse.İmdi ol 33)minip durgan kişi ol helāk olganun 34)kanı bahāsını zamān çeker illā 35)bu kadar var kim ol kişinün üstine 36)zamān çekmekden özge 37)keffāret yokdur.Dahı mīrāsdan 38)mahrūm olmaz.Dahı vasıyyetden mahrūm 39)olmaz.BEDĀYİ^c

40)Ammā kaçan iki kişi bir ata arıdlaşı 41)minip durur olsa.Dahı ol at bir 42)kişini bassa öldürse.Ol 43)iki kişinün üstine hem kan bahāsı 44)vardur hem keffāret vardur 45)hem ol ikisi mīrāsdan mahrūm 46)oldı hem vasıyyetden mahrūm 47)oldı.

BEDĀYİ^c

204b 1)Kaçan bir kişi ata minip durur iken ol at 2) doynakımun itisi birle helāk idse bir nemeni ,3)ya kuyrukı birle helāk idse,İmdi zamān 4)çekmek ne ol atı mingen kişige,ne yidgen 5)kişige ne sürgen kişige.BEDĀYİ^c

6)Kaçan bir kişi at siydükine ya atun tezek 7)ledükine, ya atun agzından düşgen üvüşge 8)dayınıp düşüp yıkılsa.Ol atı mingen dahı 9)sürgen dahı yidgen kişinün üstine neme 10)yokdur.

BEDĀYİ^c

11)At yürügende ayagından çıkan toz,ya ayagından 12)çıkan uvak daş bir kişinün tavarını fāsıd 13)idse.Ol kişinün

üstine zamān çekmek 14)yokdur.Ammā ayagından ulu daş çıksa,15) fāsıd idse.Anda zamān çekmek vācıb 16)dur.BEDĀYİ^c

17)Kaçan bir kişi atının uyanını kendüye çekse durkuz 18)-mak içün.Dahı ol at doynakı uçı birle bir nemeni 19)helāk idse, ya kuyrukı uçı birle helāk idse.20)Anda zamān çekmek yokdur.'

BEDĀYİ^c

21)Kaçan bir kişi atını yol üstinde durkuzsa.Dahı 22)ol at bir adam öldürse.İmdi eger ol 23)durkuzdukı yir kendü milkinde olmasa.Bel kim ulu 24)yolda olsa.İmdi ol' kişi zamān çeker kanı bahāsını 25)kerek ise ol at eli birle bassun kerek ise ayagı birle bassun kerek ise dişlesün kerek ise dokunsun, kerek ise 26)kuyrukı birle salıp helāk idsün 27)kerek ise ol atun tezekinden 28)helāk olsun ,kerek ise sidükinden 29)helāk olsun,kerek ise agzı 30)yarından helāk olsun,kerek ise 31) ol ata minip durur olsun,32)kerek ise minmeyip durur olsun,33) velakin eger minip durur olsa ,ol 34)kişinün üstine keffāret vācıb 35)olur.Ol at eli birle dahı ayagı 36)birle basıp helāk idgende eger 37)minmeyip durur olsa ol kişinün 38)üstine keffāret yokdur.İmdi 39)mescid kapusında dahı durkuzmak 40)atını ulu yolda durkuzmak kibi 41)dür illā meger sultān mescid 42) kapusında müsülmānlarınun 43)atı durmak içün yir eylemiş 44) olgay.Atlar anda durur olgay.45)ol vaktın ol at durgandan 46) neme helāk olsa zamān çek 47)mek yokdur.Milkinde durmış 48) kibidür illā meger ata kişi 49)minip durur iken mescid kapusında, 50)ya kendünün milkinde dahı ol 51)at kişi öldürse.Ol vaktın kan 52)bahāsını zamān çeker.BEDĀYİ^c

205a 1)Kaçan bir kişi atını durkuzsa ol yirde kim 2)ana sultān destūr virip durur anda durmaka 3)at bāzārında kibi dahı katır bāzārında kibi dahı.İmdi 4)munun dahı hükmi kişi kendü milkinde durkuzdukı 5)kibidür.Dahı daşra yazıda durkuzdukı 6)ol yirlerde kim imām destūr virip durur 7)anda durmaka .Kaçan bir kişi anun kibi yirlerde 8)atına minip seyir ider olsa,ya atını sürer 9)olsa,ya atını yider olsa.Dahı ol at bir nemeni 10)helāk idse.İmdi ol yiden,minen,süren 11)kişi zamān çeker.BEDĀYİ^c

12)Ḳaçan minmek dahı sürmek dahı yidmek kendü 13)milkinde olsa,ya durḳuzmak kendü milkinde olsa.14)İmdi ol yirlerde at nemeni helāk idse anda żamān 15)çekmek yoḳdur illā meger ata minip durur iken 16)ol at eli birle,ya ayagı birle neme helāk idse 17)anda żamān çekmek kerekdür ḳan bahāsını dahı 18)keffāret vācıb olur,kerek ise ol at helāk idgeni 19)kişi anda kirmeke destūr virilmiş olsun kerek ise 20)destūr virilmemiş olsun.BEDĀYİ[c]

21)Ḳaçan bir kişi kendü milkinden özge yirde at baglasa. 22)İmdi niçe kim ol at ol yirde baglu durur ol yirde 23)eli birle ya ayagı birle ya sidüki birle ya tezeki birle neme helāk idse anlarnı barça 24)żamān çekmek kerekdür.BEDĀYİ[c]

25)Ḳaçan bir kişi milkinden özge yirde 26)atını baglasa. Dahı ol at şeşilse.Dahı 27) ol yirden kidse .Dahı bir neme helāk 28)idse hīç neme yoḳdur.BEDĀYİ[c]

29)Ḳaçan bir kişinüñ atı durḳuzduḳı 30)yirde baglamamış olsa.Dahı ol at 31)ol yirden kidse.Dahı ol at bir kişige 32)cināyet idse hīç neme yoḳdur.BEDĀYİ[c]

33)Ḳaçan bir kişiden at ḳaçsa ya 34)elinden boşansa.Dahı ol boşandu 35)ḳından neme helāk idse hīç neme 36)yoḳdur. BEDĀYİ[c]

37)Ḳaçan kişi mindüki ṭavarı ıyı virse.38)Dahı ol tavar ol ḳoyı virdükinden 39)sākin olmadın neme helāk idse 40) ol sā[c]atda.İmdi ol ıyı vir 41)gen kişi żamān çeker.Eger 42)ol at sag yanına,ya sol 43)yanına şapşa.Andan sonra 44)helāk idse.Dahı hāl bu olsa kim 45)andan özge yolı olmasa.Kine ol kişi 46)żamān çeker.Eger özge yolı olsa 47)ol ıyı virgen neme żamān 48)çekmez.BEDĀYİ[c]

205b 1)Ḳaçan bir kişi bir ḳuşı ıyı virse.2)Dahı ol ḳuş ıyı virildüki sā[c]at bir 3)nemeni helāk idse.İmdi ol ıyı 4)virgen hīç neme żamān çekmez.BEDĀYİ[c]

5)Ḳaçan bir kişi bir iti kişgürse.Daḫı 6)ol it bir kişini yaralu idse.İmdi 7)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ẓamān çekmek 8)yoḳdur.İmām Ebū Yūsuf ḳatında ẓamān 9)çeker.Ammā İmām Muḥammad ḳatında eger 10)ol kişgürgen kişi iti yider olsa,ya 11)iti sürer olsa ẓamān çeker.Eger 12)yidmez,sürmez olsa ẓamān çekmez. 13)Ṭaḥāvī daḫı İmām Muḥammad ḳavlını aldı.BEDĀYİ[c]

14)Ḳaçan bir kişi yol üstinde ılan kemişse,15)ya aḳrab kemişse.Daḫı ılan ya aḳrab 16)bir kişini soksa.İmdi anuñ ẓamānı 17)ol kemişgen kişinüñ üstinedür 18)illā meger ol ılan,aḳrab ol bıraḳduḳı 19)yirden özge yirge varġay.Andan ṣoñra 20)soḳġay.Ol vaḳtın ẓamān çekmek yoḳdur.BEDĀYİ[c]

21)Ḳaçan iki atlu kişi birisi birisine doḳunsa.Daḫı 22)ikisi daḫı ol doḳunmaḳdan ölseler.İmdi 23)ol ikinüñ her birisinüñ ḳanı bahāsı 24)daḫı birisinüñ [c]āḳılası üstinedür İmām Ebū Ḥanīfa daḫı İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında.Ammā İmām Şāfi[c]ī ḳatında daḫı İmām 25)Züfer ḳatında her birinüñ buçuḳ ḳanı bahāsı 26)daḫı birisinüñ [c]āḳılası üstinedür.BEDĀYİ[c]

27)İki kişi bir ipi birisi bir uçından 28)birisi bir uçından dutdılar.Daḫı 29)her birisi çekdiler.Daḫı ol 30)ip üzüldi. Ol iki kişinüñ ikisi 31)daḫı düşdiler,öldiler.İmdi 32) eger arḳaları üstine düşdi 33)ise ikisi daḫı hīç anda ẓamān çekmek 34)yoḳdur.Eger ikisi daḫı yüz 35)leri üstine düşseler daḫı ölse 36)ler.İmdi ol ikisinüñ her birinüñ 37)ḳanı bahāsı daḫı birisinüñ [c]āḳılası 38)üstinedür.Eger ol ikisinüñ 39)birisi yüzi üstine düşse.Daḫı 40)birisi arḳası üstine düşse.İkisi daḫı 41) ölseler.İmdi ol kişi kim 42)yüzi üstine düşdi.Anuñ ḳanı 43)ol arḳası üstine düşen 44)kişinüñ [c]āḳılasınun üstine 45)dür. Ol kişi kim arḳası 46)üstine düşdi,anuñ ḳanı bahāsı 47)hīçdür.

BEDĀYİ[c]

206a 1)Ḳaçan iki kişi bir ipi çekişe durur iken bir 2)kişi ol ipi ortasından kesse.Daḫı ol 3)ikisi daḫı düşseler,ölseler.İmdi ikisi 4)nün daḫı ḳanı bahāsını ol ipi kesgen 5)kişi ẓamān çeker.

BEDĀYİ[c]

6)Bir oġlan atasınuñ elinde idi.Bir kişi 7)keldi,ol oġlanı çekdi atasınuñ elinden.8)Atası dutup durdı ḥattā ol oġlan 9)öldi.İmdi ol oġlanuñ ḳanı bahāsı 10)ol çeken kişinüñ üstinedür.Atası 11)ol oġlandan mīrāṣ yir.BEDĀYİʿ

12)İki kişi dartışsalar bir oġlanı.Daḫı ol 13)iki kişinüñ birisi daʿvī idse ol oġlanı 14)menüm oġlumdur diyü .Daḫı birisi daʿvī 15)idse ḳulumdur diyü.Daḫı ol oġlan ol 16)iki kişi çekdükinden ölse.İmdi ol oġlanuñ 17) ḳanı bahāsı ol kişinüñ üstinedür kim ḳulum 18)diyü daʿvī ider idi.BEDĀYİʿ

19)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir biz olsa.Daḫı bir 20) kişi ol bize yapışsa.Daḫı biz eyesi ol 21)bizi çekse ol kişinüñ elinden.Daḫı ol 22)biz yırtılsa.İmdi ol bizi dutan kişi 23)ol bizüñ buçuḳ ḳīmatını żamān çeker 24)ol biz eyesine.BEDĀYİʿ

25)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳolını 26)dişlese.Daḫı ol kişi ḳolını çekse ol 27)dişleyen kişinüñ aġzından.Daḫı ol 28)dişleyen kişinüñ dişi düşse.Daḫı ol 29)kişinüñ eti daḫı üzülse.İmdi ol 30)kişinüñ dişi bahāsı hīçdür.Daḫı 31)dişi çıḳan kişi żamān çeker ol kişinüñ 32)ḳolı eti bahāsını.

BEDĀYİʿ

33)Bir kişi bir kişinüñ yanına oṭurdı 34)ṭonı üstine oṭurdı.Daḫı ol ṭon 35)eyesi bilmedi daḫı ol ṭon eyesi durdı.36)Daḫı ṭonı yırtıldı ol kişi anuñ 37)üstine oṭurduḳından.İmdi ol ṭon 38)üstine oṭurġan kişi ol telef olġan 39)-nuñ buçuḳ bahāsını öder.BEDĀYİʿ

40)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ elini dutsa 41)küreşmek içün.Daḫı ol eli dutulġan 42)kişi elini çekse ol küreşmeke dileyen 43)kişinüñ elinden daḫı ol çeken kişi 44)düşse,ölse.İmdi ol küreşmeke dutan 45)kişinüñ üstine neme yoḳdur.

BEDĀYİʿ

206b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ elini dutsa ḳısmaḳ 2)içün, incidmek içün.Dahı ol eli dutulġan 3)kişi elini çekse ol ḳısan kişinüñ elinden.4)Dahı ol kişi düşse,ölse.İmdi ol 5)el ḳısan kişi żamān çeker ḳan bahāsını 6)ol eli ḳısılġan kişinüñ veregesine.BEDĀYİ^c

7)Ḳaçan bir kişi ṭaşra yazıda bir ḳuyı ḳazsa 8)kendü milkinden özge yirde.İmdi ol ḳuyuġa 9)neme düşse ,helāk olsa,ol ḳuyı ḳazan 10)kişi üstine neme çekmek yoḳdur.BEDĀYİ^c

11)Ḳaçan bir ḥür kişi ḳuyı ḳazsa müsülmān 12)larnuñ yolında.dahı ol ḳuyuġa bir kişi 13)düşse,ölse.İmdi ol ḳuyı ḳazan 14)kişinüñ ^cāḳılası ol ölgen kişinüñ ḳanı bahāsını 15)żamān çeker.Dahı ol ḳuyı ḳazan 16)üstine keffāret yoḳdur.Dahı 17) ol kişi mīrāṡdan dahı vaṣıyyetden 18)maḥrūm olmaz.Uşbu eyidgenimiz ol 19)vaḳtındur kim ol ḳuyıġa düşen kişi 20)düşdüki sebebinden ölgey.Ammā ḳaçan ol 21)kişi açlıḳdan ölse,ya nefes dutulup 22)ölse.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 23)ol ḳuyı ḳazan kişi neme żamān çekmez.24)Ammā İmām Muḥammad ḳatında kine ḳan bahāsını 25)żamān çeker.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında 26)eger ol kişi nefesi dutulup öldi ise ,ol 27)ḳuyı ḳazan kişi ḳan bahāsını żamān çeker.Eger ol kişi açlıḳdan ölse ol kişi ḳan bahāsını żamān çekmez.BEDĀYİ^c

28)Ḳaçan bir ḳul kişi ḳuyı ḳazsa 29)müsülmānlarnuñ yolında.Dahı 30)ol ḳuyuġa neme düşse,helāk olsa.31)İmdi ol ḳuluñ ḫōcāsına eyid 32)geyler,immā ol cināyetnüñ 33)bahāsını virgil,ya ol ḳuluġ 34)virgil ol cināyet içün digey 35)ler.BEDĀYİ^c

36)Ḳaçan müsülmānlarnuñ yolında 37)ḳuyı ḳazan kişi müdebber olsa,ya ümm-i 38)veled olsa.İmdi munlarnuñ ḫōcāsı 39)üstine bir kez munlarnuñ ḳīmatını 40)virmek vardur, ol cināyet 41) eyelerine,kerek ise munlar idgeni 42)cināyet az olsun,kerek ise köp 43)olsun,velakin munlarnuñ ḳīmatı ol 44)ḳuyı ḳazduḳları künne degir 45)ise ol künnüñ ḳīmatını virgey.BEDĀYİ^c

46)Ḳaçan bir kişi müsülmānlarnuñ yolında 47)ḳuyı ḳazsa.Dahı bir kişi bir kişini yitse 48)ol ḳuyıġa,bıraksa.İmdi ol 49)düşen kişinüñ ḳanı bahāsı ol 50)yiten kişinüñ üstinedür.Ol 51)ḳuyı ḳazan kişinüñ üstine degüldür.BEDĀYİ^c

207a 1)Ḳaçan bir kişi ḳuyı dibinden bir daş ḳosa.2)Dahı bir kişi düşse,ölse ol ḳuyuġa.İmdi 3)ol ḳuyı ḳazan kişi üstine żamān çekmek 4)yoḳdur.BEDĀYİᶜ

5)Ḳaçan bir kişi ḳuyı ḳazsa.Dahı bir özge 6)kişi ol ḳu-yunuñ dibinde bir ḳuyı dahı 7)ḳazsa.Dahı ol ḳuyuġa bir kişi düşse,ölse.8)İmdi ol ölgen kişinüñ ḳanı bahāsını 9)ol evvel ḳazġan kişi żamān çeker.Ḳıyās 10)budur.Ammā ıstıhsān budur kim ol 11)kişinüñ ḳanı bahāsını ikisi bile żamān 12)çekgey.
BEDĀYİᶜ

13)Ḳaçan bir kişi bir ḳuyı ḳazsa.Dahı bir özge 14) kelse, ol ḳuyınuñ aġzını kiñidse.Dahı 15)ol ḳuyuġa bir kişi düşse, ölse.İmdi ol 16)kişinüñ ḳanı bahāsı ol ikisinün üstinedür.
BEDĀYİᶜ

17)Ḳaçan bir kişi bir ḳuyı ḳazsa.Dahı ol 18)ḳuyınuñ aġzını dutsa.Dahı bir özge 19) kişi kelse ol ḳuyınuñ aġzını açsa.Dahı ol 20)ḳuyınuñ içine bir kişi düşse,ölse.21)İmdi ol ölgen kişinüñ ḳanı bahāsı 22)ol ḳuyuyı ḳazan üstinedür.Ol ḳuyunuñ 23)aġzını açan üstine degüldür.BEDĀYİᶜ

24)Ḳaçan bir kişi ḳuyı ḳazsa bir özge 25)kişinüñ evinde destūr virmedin.Dahı ol ḳuyuġa bir kişi 26)düşse,ölse.İmdi ol kişinüñ ḳanı 27)bahāsını ol ḳazan kişi żamān 28)çeker.
BEDĀYİᶜ

29)Ḳaçan bir kişi kendü milkinde ḳuyı ḳazsa.30)Dahı ol ḳuyuġa bir kişi düşse ,ölse.İmdi 31)ol kişi neme żamān çekmez.
BEDĀYİᶜ

32)Ḳaçan bir kişi evi iṭeyinde ḳuyı ḳazsa,Dahı 33)ol ḳuyuġa bir kişi düşse,ölse.İmdi ol 34)ḳazan kişi ḳan bahā-sını żamān çeker.BEDĀYİᶜ

35)Ḳaçan bir kişi ḳuyı ḳazmaḳa kirige dutsa,36)bir hür kişini,dahı bir mahcūr ḳulı dahı 37)bir mükāteb ḳulı.Dahı ḳu-yı munlarnuñ 38)üstine yıḳılsa munlar ḳazduḳından .Dahı 39) bu üç kişi ölseler.İmdi ol 40)kirige dutan kişi hür kişinüñ ḳanı bahāsını 41)dahı mükāteb kişinüñ ḳanı bahāsını żamān 43)çeker hocāsına.Andan soñra 44)ol hocā ol ḳuluñ ḳīmatını

virgey 45)ol hür kişinün dahı mükātebnün verese 46)lerin anlar hakları kadarınça üleşgeyler.47)Andan sonra bir kez dahı ol hōcā kayıtgay 48)ol kirige dutan kişiden ol kulnun kīmatını bir kez dahı algay.Ol 49)ikinçi aldukı kendüye sālim kalur ol kirigė dutan kişi .Dahı ol kulun ᶜākılasından ol kul 50)nun kīmatınun sülüsini algay.Dahı mükātebün vereseleri ol hür kişinün ᶜākılasından alur,mükātebün kīmatınun sülüsini.Andan sonra mükātebün terikesinden alınur mükātebün kīmatı .Dahı ol kīmatı üleşür hür kişinün veresesi birle kirige dutanun veresesi.BEDĀYİᶜ

207b ı)Kaçan bir kişi kuyı kazsa halāyıknun bāzārında 2)kişilernün maşlahatı içün.Dahı ol kuyuga kişi 3)düşse,ölse.Eger kazan kişi anı sultān 4)destūrı birle kazdı ısa żamān çekmez.5) Eger sultān destūrınsuz kazdı ısa 6)ol ölgen kişinün kanı bahāsını żamān 7)çeker.Kantara yapmak dahı munun kibi 8)dür.Ebū Yūsuf eyiddi:Kazan kişi żamān 9)çekmez ,kerek ise destūr birle żamān 10)kazsun,kerek ise destūrsuz kazsun ıı)didi.

BEDĀYİᶜ

ı2)Kaçan bir kişi yolġa ev kanadını çıkarsa,ya ı3)yolġa damınun oluġını çıkarsa.Dahı munlarġa ı4)bir kişi dokunsa, ölse,ya bir kişi yol üstinde ı5)dükān yapsa,ya yol üstinde daş,ya aġaç ı6)dikse,ya yol üstinde rāhat olmak içün ı7)oturſa.Dahı munlarġa bir kişi dokunsa,dahı düşse,ı8)ölse,ya munlar bir kişinün üstine düşseler,ı9)ol kişini öldürseler, ya bir kişi yol 20)üstine su dökse.Dahı bir kişi dayınsa, düşse,ölse,2ı)ya tavar düşse,ölse.İmdi munlarnun barçasında 22)ol kişi żamān çeker .Ammā kaçan adam oġlanı 23)düşüp helāk olġanda.Ol yol üstinde bu işi 24)işleyen kişinün ᶜākılası żamān çeker.Kaçan ol 25)adam oġlanında helāk olġanun kīmatı 26)adam kanı bahāsınun on ülüşinde bir ülüşinün 27) buçukına yitişse.Kaçan ol helāk olġanun nemenün 28)kīmatı muġa yitişmese,ya adam oġlanından özge neme helāk olsa.İmdi anlarnun żamānı ol yolda bu işi işleyenün kendü mālından 29) kaçan bir kişi oluk dikse damına 30)yoldın yana .Dahı ol 3ı) oluk düşse ,bir kişini öldürse.32)İmdi körelüm eger ol 33)ölgen kişige ol olukun dıvar 34)içindeki uçı dokunsa,öldürse. ol 35)oluk eyesi neme żamān çekmez.36)Eger ol olukun dıvar-

dan 37)dasrakı uçı dokunsa,öldürse.Ol 38)vaktın ol kişi kan bahāsını 39)tamām żamān çeker.Eger 40)ol ölgen kişige ol oluku̇ñ 41)iki uçı bile dokunsa .Ol vaktın 42)kan bahāsınuñ buçukını żamān 43)çeker.Eger bilinmese kankı 44)uç dokunduķı .Kıyās budur kim 45)oluķ çıķarķan neme żamān 46)çekmegey.Istıhsān budur kim 47)kan bahāsınuñ buçukını żamān 48)çekgey.BEDĀYİ[c]

208a 1)Kaçan bir kişi bir kıṭār ṭeveni yitse.Daḫı ol 2)kıṭārnuñ evvelinüñ,ya aḫırınuñ eli ya ayakı 3) nemege dokunsa.Daḫı helāk idse,ya adama dokunsa,4)helāk idse.İmdi ol yiden kişi żamān 5)çeker.Eger ol yiden kişi birle bir sürer 6)kişi daḫı olsa kıṭārnuñ soğında.İmdi 7)[imdi] żamān ikisinüñ üstine biledür.Kaçan 8)sürgen kişi kaṭārnuñ ortasında olsa.9)İmdi ol ortada süren kişinüñ ardındakı 10)develer ne kim helāk idse.Daḫı süren 11)kişinüñ ileyindeki develer ne kim helāk 12)idse, kine ikisinüñ üstine biledür żamān 13)çekmeklik.Kaçan ol ortada yüriyen 14)kişi bir sā[c]at ortada yürise.Bir sā[c]at 15)kaṭārnuñ soğında yürise,bir sā[c]at 16)ileyinde yürise.Daḫı ḥāl bu olsa kim ol 17)kişi deveni sürer olsa.İmdi ol kişi 18)daḫı ol kaṭārnuñ ileyinde yidgen kişi 19)ikisi beraberdür.Kaçan deveci üç 20)kişi olsalar.Biri kıṭārnuñ ileyinde 21)olsa,birisi ardında olsa,birisi ortasında 22)olsa.İmdi ol kıṭār ortasındakı 23)kişi daḫı kıṭār aḫırındakı kişi sürmez 24)olsalar,velakin ol kıṭār ileyindeki 25)kişi yider olsa.İmdi ol kıṭār ortasında 26)yüriyen kişiden ilgerü develer ne kim helāk 27)idse barçası ol yidgen kişi üstinedür.Ol 28)develer kim ol orta yirde yüriyen kişinüñ 29)ardındadur,ol helāk idgeni ol yiden kişi birle ol ortada yüriyen kişi üstinedür.Ol deve ardında yüriyen 30)kişinüñ daḫı üstinedür,Eger deveni 31)sürer ise. Eger sürmez ise 32)anuñ üstine neme yokdur.Eger 33)üçi daḫı barçaları sürer ise 34)ler ne kim ol kıṭār deve helāk 35)idse.Anuñ żamānı ol üçinüñ 36)üstine biledür.BEDĀYİ[c]

37)Bir kişi bir kıṭār deveni yider 38)olsa.Dahı ol ḳaṭār-nuñ orta yirinde 39)bir devege bir kişi minip durur olsa.40)Dahı ol mingen kişi kendünüñ ileyindeki 41)develeri sürer olmasa.İmdi ol 42)ortada mingen kişinüñ kendünüñ 43)ileyindeki develer ne kim telef idse,44)anuñ żamānı ol yidgen kişinüñ 45) üstinedür ancaḳ.Ammā ol 46)mingen kişinüñ ardındaḳı develer 47)ne kim helāk idseler,anuñ 48)żamānı ol yidgen kişi birle 49)ol mingen kişinüñ ikisinüñ 50)üstine biledür.BEDĀYİ[c]

208b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ atını ursa,ya 2)sanıçsa ol at eyesinüñ destūrınsuz.3)Dahı ol sanıçdukından,ya urdukından ol 4)at ayakı birle ,ya ḳuyruḳı birle neme helāk 5)idse,ya ol at urmakdan ya sanıçmaḳ 6)dan ḳaçsa kişige doḳunsa.Dahı helāk idse.7)İmdi ol helāk olġanlarnuñ żamānı 8)ol sanıçġan,ya ol urġan kişinüñ 9)üstinedür.[c]Āḳılası anuñ içün virür.Ol 10)atı mingen kişinüñ üstine degüldür,kerek ise 11)ol mingen kişi durur olsun,kerek ise 12)seyir ider olsun,kerek ise durduḳı 13)seyir iddüki müsülmānlarnuñ yolında olsun 14)kerek ise kendü milkinde olsun ,kerek ise özge 15)kişinüñ milkinde olsun, kerek ise sūḳu'l-ḫayıl 16)içinde olsun.BEDĀYİ[c]

17)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ atını ursa,ya atını 18)sanıçsa.Dahı ol at sekrise mükülese üstindekini 19)bıraksa,telef idse.İmdi ol sançan kişi 20)ya urġan kişi żamān çeker. BEDĀYİ[c]

21)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ atını ursa,ya sanıçsa.22) Dahı ol at ol urġan kişini depse,öldürse,23)ya sançan kişini depse,öldürse.İmdi ol 24)ölgen kişinüñ ḳanı hiçdür.BEDĀYİ[c]

25)Ḳaçan bir kişi kendü milkinde ,ya müsülmān 26)lar yolında,ya sūḳu'l-ḫayılda immā durur olsa,27)ya seyir ider olsa.Dahı ol atnı 28)bir kişi sanıçsa,ya ursa eyesi destūrı 29) birle.Dahı ol at ayaġı uçı birle bir kişini 30)ursa,öldürse. İmdi hiç kişinün 31)üstine żamān çekmek yoḳdur ne urġan,32) sançan ne mingen kişi üstine.BEDĀYİ[c]

33)Eger aṭa mingen kişi özge kişi milkinde 34)ya seyir ider,ya durur olsa.Dahı bir 35)kişi ol at eyesinüñ destūrı birle 36)ol atı ya ursa ya sanıçsa.Dahı 37)ol doynaḳı uçı birle bir kişini helāk 38)idse.İmdi ol ölgen kişinüñ 39)ḳanı bahāsınuñ buçuḳı mingen kişi 40)üstinedür,buçuḳı sanıçġan ,ya urġan 41)kişi üstinedür.İkisinüñ dahı üstine 42)keffāret

yoḳdur.Żāhır rivāyet[43] budur .Ammā İbnü Samā^{c}a rivāyet 44)ḳıldı İmām Ebū Yūsuf'dan kim 45)ol ölgen kişinüñ ḳanı bahāsı 46) ol mingen kişinüñ üstinedür 47)didi.BEDĀYİ^{c}

209a ı)Ḳaçan bir kişinüñ atını sanıçsa,ya ursa kendünüñ destūrı birle.Daḫı 2)ol at ol kişinüñ sanıçduḳından ya ur 3)duḳından ḳaçıp bir kişige doḳunsa.Daḫı ol kişi 4)helāk olsa.Eger ol mingen kişi seyir ider 5)olsa,ya durur olsa kendünüñ milkinde.İmdi 6)ol vaḳtın hīç kişinüñ üstine żamān 7)çekmek yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

8)Ḳaçan bir kişi ol atı sanıçsa kim anuñ üstinde 9)kimse yoḳdur,ya ursa?Daḫı ol atnuñ ne 10)yidicisi olsa ne sürücisi olsa.Daḫı ol ıı)urulġan at ol uruḍuḳı sā^{c}atında,ya ı2)sançılduḳı sā^{c}atında bir nemege doḳunsa,ı3)helāk idse.İmdi ol helāk olġanuñ żamānı ı4)sançan kişi üstinedür,ya urġan kişi ı5)üstinedür ol at ḳanḳı yirde kerek ise ı6)olsun.BEDĀYİ^{c}

ı7)Ḳaçan bir atnuñ süricisi olsa,ya yidicisi[18] olsa.Daḫı bir kişi ol atı sanıçsa,ya ursa ı9)ol süren ya yiden kişinüñ destūrın[20]suz.Daḫı ol at urmaḳ ya sanıçmaḳ 2ı)sebebinden adam öldürse.İmdi ol sançan 22)ya uran kişi żamān çeker.BEDĀYİ^{c}

23)Ḳaçan atnuñ yidicisi daḫı 24)sürücisi destūr virseler, 25)bir kişige atı sanıçġıl,ya urġıl 26)diyü.Daḫı ol kişi sanıçsa,ya ursa.Daḫı 27)ol ata ayaḳı doynaḳı birle neme helāk 28) idse.İmdi eger yidmeklik ya 29)sürmeklik destūr virilmiş yirde 30)olsa.İmdi ol vaḳtın ol 3ı)sançan ya urġan kişinün üstine żamān 32)çekmek yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

33)Ḳaçan bir kişi iki kişinüñ iki saġ ellerini 34)kesse. İmdi eger ol iki kişi ikisi daḫı 35)ḥāżır olsalar.İmdi ol kişinün saġ 36)elini keserler.Daḫı bir elnüñ diyetini ol 37)kişiden alġaylar daḫı üleşgeyler,ol 38)iki eli kesilgen kişi eger ikisinden 39)birisi ḥāżır olsa.Daḫı birisi ġāyıb olsa.İmdi 40)vardur ol ḥāżır olġan kişige ol 4ı)kişinüñ elini kesgey. Ol daḫı birine ḳoymaġay 42)ol ġāyıb olġan kişinüñ elinüñ bahāsı 43)vardur ol el kesgen kişinüñ 44)üstine.BEDĀYİ^{c}

45)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ iki elini iki 46)ayaġını kesse.İmdi ol kişinüñ daḫı iki 47)eli iki ayaġı kesilür.BEDĀYİ^{c}

209b 1)Kaçan bir kişi bir kişinüñ sağ elini kesse.2)Dahı bir özge kişinüñ sol elini kesse.İmdi 3)ol kişinüñ dahı sağ elini dahı sol elini kes 4)geyler.BEDĀYİ^{c}

5)Kaçan bir kişi bir kişinüñ **ayasına** kesse bo 6)ğunından sağ elinden.Dahı bir özge kişinüñ 7)elini kesse dirsekinden sağ elinden.Andan 8)soñra ol ayası kesilgen kişi birle ol 9) dirsekinden kesilgen ikisi dahı ḥāżır olsalar.10)İmdi ol kişinüñ ayasını kesgeyler,ol 11)ayası kesilgen kişi içün.Andan soñra ol 12)dirsekinden kesilgen kişi tileklüdür,13)tilese ol ayası kesilgen elnüñ kalğanını 14)kesgey kendü ḥakı içün, tilese ol dirse 15)kinden kesilgen içün bahāsını algay.BEDĀYİ^{c}

16)Kaçan bir kişi bir kişinüñ elini kesse.Dahı 17)ol kişinüñ kesilgen eli eygü olsa.İmdi 18)andan soñra ol el kesgen kişi ol 19)eli kesilgen kişini öldürse.İmdi ol 20)ölgen kişi velīsi tileklüdür,tilese ol kişinüñ 21)evvel elini kessün, andan soñra öldür 22)sün,tilese evvelden bir yola öldürsün, 23)tilese ^{c}afuv idsün öldürmek ancak elini 24)kessün.BEDĀYİ^{c}

25)Kaçan bir kişi bir kişinüñ elini kesse.Dahı eli 26)eygü olmazdan buñun öldürse.İmdi İmām 27)Ebū Ḥanīfa katında ol ölgen kişinüñ 28)velīsi tilese evvel elini kessün andan soñra öldürsün,tilese evvelden öldürsün ,tilese elini kessün ancak öldürmek 29)den ^{c}afuv idsün.Uşbu eyidgenimiz 30)İmām Ebū Ḥanīfa katındadur.Ammā 31)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muḥammad 32)ol kişi ol kişini öldürsün.Ancak 33)evvel elini kesip andan soñra 34)öldürmek yokdur.BEDĀYİ^{c}

35)Kaçan bir kişi bir kişinüñ elini kesse.36)Dahı ol eli kesilgen kişini bir özge 37)kişi öldürse.İmdi eger ikisi dahı 38)kāṣıd birle olsa.Ol vaktın ol 39)el kesenüñ elini keserler. Ol 40)öldürgen kişini öldürürler.Eger 41)ol el kesmek dahı öldürmek 42)ḫaṭā birle ise.İmdi el kesmekün 43)bahāsı el kesenüñ ^{c}ākılası üstine 44)dür öldürmek içün.Kan bahāsı 45)öldürgen kişinüñ ^{c}ākılası üstine 46)dür.Eger ikisinden birisi 47)ḫaṭā birle olsa.Dahı birisi kāṣıd birle 48)olsa.İmdi ol ḫaṭā içre diyet 49)vardur.Ol kāṣıd içre 50)kısāṣ vardur.BEDĀYİ^{c}

210a 1)Ḳaçan ḳāṣıd birle bir kişi bir kişinüñ 2)barmaḳını kesse.
Daḫı bir özge kişi ol 3)kişinüñ elini kesse bilekinden.Daḫı
ol 4)kişi ölse.İmdi ol el kesen kişini öldü 5)rürler ol ki-
şinüñ yirine ancaḳ bizim 6)üç imāmımız ḳatında.Ammā İmām Zü-
fer 7)ḳatında hem el kesen hem barmaḳ 8)kesen kişini öldürür-
ler.BEDĀYİ^{c}

9)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ elini kesse immā 10)bilekin-
den kesse ya ḳolından kesse ya 11)bir kişi bir kişini cirāḥat-
lu idse,immā 12)başında immā başından özge yirde.Daḫı ol 13)
kişi bu nemelernüñ birisinden ölse.14)İmdi ol munuñ kibi ci-
rāḥatlarnı 15)idgen kişini daḫı öldürürler.Ol ölgen 16)kişi-
nüñ velīsi ol veliye öldürmek 17)den özge neme yoḳdur bizim
ḳatımızda.18)Ammā İmām Şāfi^{c}ī ḳatında ol ölgen 19)kişinüñ ve-
līsi evvel ol cirāḥatlu idgen 20)kişini ya el kesgen kişini
cirāḥatlu ider 21)ya elini keser.Eger bu nemeden ölse öldi
22)Eger ölmese öldürür.BEDĀYİ^{c}

23)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ iki elini kesse.Daḫı 24)iki
ayağını kesse.Daḫı ol kişi bu sebebden ölse.25)İmdi bizim ḳa-
tımızda ol kişinün ancaḳ boynını kesip öldürürler.Ammā İmām
Şāfi^{c}ī ḳatında evvel iki eli birle iki ayağını 26)keserler.
Eger ol kişi ölse 27)öldi.Eger ölmese öldürürler.BEDĀYİ^{c}

28)Ḳaçan bir kişi ḫatunını ursa kendü 29)den ḳaçduḳı
içün .Daḫı telef idse 30)ol kişi żamān .... BEDĀYİ^{c}

31)Ḳaçan ata ya vaṣī oğlanı ursa edeb 32)lemek içün.Daḫı
ol oğlan ölse 33)żamān çeker ata daḫı vaṣī Ebū Ḥanīfa 34)ḳa-
tında.İmāmeyin ḳatında żamān çekmez.BEDĀYİ^{c}

35)Ḳaçan mu^{c}allım ya üstāẕ oğlanı ursa.36)Daḫı ol oğ-
lan ölse.İmdi eger 37)ata destūrı birle ya vaṣī 38)destūrı
birle urdı ısa żamān 39)çekmez.Eger munlarnuñ 40)destūrınsuz
urdı ısa żamān 41)çeker.BEDĀYİ^{c}

42)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ bir bar 43)maḳınuñ bir boğu-
nını kesse.Daḫı 44)boğundan aşaḳaḳı boğunlar ḳurısa.45)İmdi
ol kesen kişinüñ üstine 46)ḳıṣāṣ yoḳdur,ya^{c}nī anuñ barmaḳı
47)boğunını kesmezler.Bel kim anuñ 48)üstine ol barmaḳ bahāsı
vardur 49)ancaḳ.BEDĀYİ^{c}

210b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ elini bir barmaḳını 2)kesse. Daḫı ol kişinüñ ayasi dutmaz olsa.3)İmdi ol kesen kişinüñ üstine ḳıṣāṣ yoḳdur,4)yaᶜnī kesen kişinüñ elini kesmezler.Bel 5)kim ol kesen kişinüñ üstine el bahāsı var 6)dur.BEDĀYİᶜ

7)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ bir barmaḳını 8)kesse.Daḫı ol barmaḳuñ yanında bir barmaḳ 9)daḫı dutmaz olsa.İmdi ol vaḳtın kine ḳıṣāṣ 10)idmek yoḳdur.Bel kim ol barmaḳ kesen 11)kişinüñ iki barmaḳuñ bahāsını virmek 12)vardur,İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında.Ammā 13)İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında 14) ol kişinüñ kesdüki barmaḳ içün barmaḳını 15)keserler.Ol dutmaz olġan barmaḳı 16)içün barmaḳ bahāsını alurlar.BEDĀYİᶜ

17)Ḳaçan bir kişi bir oḳı ḳāṣıd birle bir kişige 18)atsa. Daḫı ol oḳ ol kişiden ötse bir 19)kişige daḫı keçse.İmdi ol ḳāṣıd birle 20)atḳan kişi içün ol kişini öldürürler .Ol 21) daḫı birisi içün anuñ mālından ḳan bahāsını 22)alurlar.BEDĀYİᶜ

23)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ elini kesse ḳāṣıd birle.24) Daḫı ol kişinüñ daḫı elini keserler.BEDĀYİᶜ

25)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ başında 26)mūḍıḥa idse ḳāṣıd birle.Mūḍıḥa diyü ol cirāḥata 27)eydürler kim başnuñ etini kesgey.28)Daḫı et altındaḳı süñük üstindeki 29)deriyi daḫı kesgey. Süñüki körüngdür 30)gey.İmdi ḳaçan mūḍıḥa idgen 31)yirden közi körmez olsa.İmdi 32)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında anda ḳıṣāṣ 33)idmek yoḳdur.İmām Ebū Yūsuf 34)daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol mūḍıḥa 35)idgeni yara içün ḳıṣāṣ iderler.36)Ol közi körmez olduḳı içün adam 37)ḳanı bahāsı vardur.BEDĀYİᶜ

38)Ḳaçan bir kişi bir kişini mūḍıḥa idse.39)Daḫı anuñ sebebinden ol kişinüñ iki 40)közi kidse ya dili kidse ya 41)işidmeki kidse.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 42)ḳatında munlarca ḳıṣāṣ yoḳdur.Ammā 43)İmām Ebū Yūsuf birle İmām Muḥammad 44)ḳatında mūḍıḥada ḳıṣāṣ vardur.45)İki közde iki köz bahāsı vardur.Ammā 46) dilde daḫı işidmek kidmekde daḫı cimā 47)idmek yoḳ olduḳında ḳıṣāṣ yoḳdur.BEDĀYİᶜ

211a 1)İki köznün eti kidmekde kısās yokdur.2)İki közün nūrı kidmekde kısās vardur.3)Ol köz nūrı kidergenün dahı yüzinde 4) üvüş manbuk koyarlar.Dahı közgüyi kız 5)dururlar.Dahı anun közine yavuk ketürür6)ler hattā közinün nūrı kider.BEDĀYİ[c]

7)Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı kim eyiddi:8)Egri közde kısās yokdur didi.BEDĀYİ[c]

9)Közün aşaka kapakında dahı yukaru kapakında 10)kısās yokdur.BEDĀYİ[c]

11)Burunun yumuşakını kesmekde kısās 12)vardur.BEDĀYİ[c]

13)İmām Ebū Hanīfa'dan rivāyet olındı kim ol 14)Ebū Hanīfa eyiddi:Kaçan bir kişi bir kişinün 15)aşaka dudakını kesse,ya yukaru dudakını 16)kesse.Eger küç yitilse anun kibi kesmeke 17) anda kısās vardur.BEDĀYİ[c]

18)Rasūlullah eyiddi:Sünükde kısās yokdur[19]didi.Dişde kısās vardur didi,kerek ise 20)ol diş sınsun kerek ise ol diş kopsun 21)didi.Eger sınsa ige birle igeleyeler hattā 22)sınkan diş kadar olınca.Eger çıksa çıkar 23)gaylar ,ya ige birle igeleyeler hattā 24)diş etine yitişince.BEDĀYİ[c]

25)Ammā dilde kısās yokdur.Ammā İmām 26)Ebū Yūsuf katında kısās vardur.BEDĀYİ[c]

27)Zekernün başını kesmekde kısās 28)vardur.BEDĀYİ[c]

29)Kaçan bir kişi bir kişinün zekerini 30)dibinden kesse . Asıl Kitābında eyiddi:Anda kısās 31)yokdur didi.Ebū Yūsuf eyiddi:Anda 32)kısās vardur didi.BEDĀYİ[c]

33)Saç kesmekde kısās yokdur.Dahı 34)saç yolmakda dahı bıyık yü35)lümekde dahı sakal yülümekde kısās 37)yokdur.Eger-çi kim munlar bitmese dahı.38)Ammā Nevādir Kitābında eyiddi:Eger munlar 39)bitmese kısās vardur didi.BEDĀYİ[c]

40)Ammā hatun kişinün kögsinde dahı 41)dahı kişinün yumurdasında kısās 42)yokdur.Ammā hatun kişinün 43)kögsinün uçında kerekdür kim 44)anda kısās vardur.BEDĀYİ[c]

211b 1)Baş yarası on birdür.Ol on birnüñ 2)birisi ḥārıṣadur. Ḥārıṣa oldur kim deriyi 3)çizer.Andan hiç ḳan çıḳmaz.İmdi munuñ 4)kibi yarada hiç neme yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

5)Ol on bir yaranuñ ikinçi yarası oldur kim ana 6)dāmıʿa dirler.Dāmı^{c}a ol yaradur kim anuñ 7)ḳanı körüngey.Nite kim köz yaşı körinür 8)köz içinde.Daḫı andan ḳan aḳmaġay.Üçünçi 9)yaranuñ adı dāmıyadur.Dāmıya ol yaradur 10)dur kim andan ḳan akar.Dördünçi yara bā 11)dı^{c}adur.Bādı^{c}a oldur kim anda et kesilür.12)Bişinçi yaranuñ adı mütelāḥımadur.Mütelāḥıma ol 13)yaradur kim et anda bādı^{c}adan artuḳ kesilür.14)Altınçı yaranuñ adı simḥāḳdur.Simḥāḳ ol 15)yaraya eydürler kim deriyi kesgey. Daḫı eti kesgey.16)Ol yufḳa deriye yitişgey kim ol süñük üstinedür.17)Yidinçi yaranuñ adı mūḍıḥadur.Mūḍıḥa ol 18)yaraġa eydürler kim ol ol yufḳacuk deriyi kim 19)süñük üstindedür,anı kesgey.Daḫı süñüki 20)közükdürgey.Sekizinçi hāşımadür.21)Hāşime diyü ol yaraġa eydürler kim anda süñük 22)sınġay.Doḳuzınçı yaranuñ adı munaḳḳıla dur.Munaḳḳıla oldur kim süñük sındukından 23)şoñra süñük yerinden depreşgey.Bir yirge 24)daḫı vargay.Onunçı yaranuñ adı emmedür.25)Emme diyü ol yaraya eydürler kim süñüki sındurup 26)ol deriye yitişgey kim ol deri adam meynisinüñ 27)üstinedür.On birinçi yara ol yaraġa eydürler 28)kim ol meyni üstindeki deriyi keşip meynige yitişgey.

BEDĀYİ^{c}

29)Ḳaçan bir kişi bir kişini mūḍıḥa 30)cırāḥatlu idse. İmdi eger ḳāṣıd 31)birle idse.Anda ḳıṣāṣ idmek vardur.Özge cırāḥatlarda ḳıṣāṣ yoḳdur.Mūḍıḥadan özge yaralarda ʿadıl kişi ne hüküm 32)idgeni vardur.Kaçan mūḍıḥa 33)ḫaṭā birle olsa. Ḳan bahāsınuñ onda 34)birisinüñ buçuḳı vardur.Ḳaçan bir kişi 35)bir kişini hāşime cırāḥat idse.Ol 36)cırāḥatda ḳan bahāsınuñ on ülüşde 37)bir ülüşi vardur.Munak/k/ıla cırāḥat 38) idmekde ḳan bahāsınuñ on ülüşinde 39)bir ülüşi daḫı buçuḳ ülüşi vardur.40)Emme cırāḥat idgende ḳan bahā 41)sınuñ üç ülüşinde bir ülüşi vardur.BEDĀYİ^{c}

42)Ol cirāḥat kim kişinün ḳarnına keçip 43)durur,anda ḳan bahāsınuñ üç ülü 44)şinde bir ülüşi vardur.BEDĀYİ^{c}

45)Ol cirāhat kim ḳarnından içerü 46)keçip arḳaya ötüp durur,anda 47)ḳan bahāsınuñ üç ülüşinde 48)iki ülüşi vardur.BEDĀYİ^{c}

49)Bir el barmaḳlarında buçuḳ 50)ḳan bahası vardur.BEDĀYİ^c^

212a 1)Nevāzil Kitābınuñ da^c^vā kitābında eyiddi:Bir kişi 2)da^c^vī iddi bir kişinün üstine,eyiddi:Menüm senüñ üstüñde 3)miñ aḫçam vardur didi.Daḫı ol da^c^vī idgen 4)kişinüñ ol da^c^vī olıngan kişinün üstinde miñ aḫçası 5)var ıduḳına üç şāhıd danuḳlıḳ virse.Daḫı danuḳlıḳ 6)virgenlerinden soñra ḳādī hüküm idmezden burun 7)ol üç danuḳ_lardan birisi eyidse:Estaġfırullahe,men danuḳ 8)lıḳum içre yalġan sözledüm dise.Daḫı ol mumıñ 9)kibi sözleyen kişinüñ mumuñ kibi didükini ḳādī işidse,10)velakin ol ḳādī bilmese ḳankısı ḳayıtġanını ol üç kişi11)nüñ danuḳlıḳından.Daḫı ḳādī ol üç kişiden 12)sorşa,eyidse: Sizden ḳankı kişi ḳayıtdı danuḳ 13)lıḳından dise.Daḫı ol üç kişi eyidseler:Biz danuḳ 14)lıḳımız üstinedür barçamız diseler.İmdi ḳādī 15)ol kişilernüñ danuḳlıḳı birle ḥüküm idmegey. 16)Eger ol da^c^vī idgen kişi ol künden soñra 17) ikinçi künde ol danuḳlaruñ ikisinü alsa ḳādī katına 18)kelse,Daḫı ol iki danuḳ danuḳlıḳ virseler ol da^c^vī 19)idgen kişinüñ miñ aḫçası var ıduḳına ol da^c^vī olıngan 20)kişinün üstinde ḳādīnuñ ḳatında danuḳlıḳ virseler.21)İmdi ol ḳādı ol da^c^vı olıngan kişinüñ üstine ḥüküm 22)idgey.Ol miñ aḫçayı virgil ol da^c^vī idgen 23)kişige digey.HULĀṢA

24)Eger iki danuḳnuñ birisi danuḳlıḳ virse uşbu 25)kişinüñ atası ıḳrār iddi kendü uşbu ev içinde sākin idükine diyü.26) Daḫı ol iki danuḳnuñ daḫı birisi danuḳlıḳ virse 27)uşbu ev uşbu kişinüñ atasınuñdur diyü.İmdi ol 28)danuḳlarnuñ danuḳlıḳı işidilmez.HULĀṢA

29)Ecnās Kitābında eyiddi:Bir kişi da^c^vī 30)iddi.Ḳādī ḳatında uşbu ev menümdür didi.31)Daḫı ol da^c^vī idgen kişi danuḳ durḳuz 32)dı ol ev kendünüñ idükine.Daḫı ḳādī ol 33)da^c^vī idgen kişinüñ danuḳlarını bāṭıl 34)iddi.Daḫı ol da^c^vī idgen kişi yigirmi yil 35)den soñra keldi,danuḳlıḳ virdi ol 36)kendü da^c^vī idgeni ev özge kişinün idükine.İmdi 37)Ḳādī ol kişinüñ danuḳlıḳını işidmez.38)Ol kişinün danuḳlıḳı bāṭıldur.HULĀṢA

39)Kaçan bir kişi eyidse:Uşbu milik zeyidnüñ 40)dür,menüm bu milik içinde hīç hakum yokdur 41)dise.Mundan soñra ol kişi danuklık 42)virse.Ol milik ᶜamırnuñdur dise.Ol 43)kişinüñ danuklıkı bātıldur.HULĀSA

44)Fetāvā-yı Şugra içinde eyiddi:Kaçan şāhıd 45)lar danuklık virse uşbu hadları belgülü 46)milik falān mescide vakıfdur diseler,velakin 47)ol milki vakıf idgen kişini eyidmeseler.48)İmdi kerekdür kim ol danuklar 49)nuñ danuklıkları işidilgey.Kaçan 50)ol vakıf eski vakıf olsa.Kaçan şāhıd 51)lar danuklık virgenlerinde ol vakıf id 52)gen kişini eyidse, velakin ol vakıf nege sarıf 53)oldukını eyidmeseler.İmdi eger ol vakıf 54)eski vakıf ısa ol danuklarnuñ danuklıkı 55) işidilür.Ol vakıfnuñ hāsılını fakīrlarga 56)sarıf iderler.

HULĀSA

212b ı)Kaçan danuklar danuklık virseler vakıf 2)idgen kişi ıkrār idgenine uşbu milik vakıf idükine:3)İmdi ol danukların danuklıkı işidilmez.4)ammā kaçan şāhıdlar danuklık virseler uşbu 5)milki vakıf idgen kişi ıkrār iddi uşbu milik vakıf 6)idükine şol hālda kim uşbu milik ol vakıf idgen 7) kişinüñ milki idi diseler.İmdi ol danuklar 8)nuñ danuklıkı işidilür.HULĀSA

9)ᵁl şāhıdlar kim milik içün danuklık vir ıo)diler,kaçan ol şāhıdlar ol milküñ hadlarından ıı)bir haddını galat idseler.Dahı galat idgenlerinden ı6)soñra ol şāhıdlar sagınsalar kādī meclisinde ya ı7)kādī meclisinden kidgenden soñra.Dahı iki söznüñ ı8)arasında dogru olmak mümkin olsa.Ol vaktın ol danuk ı9)larnuñ danuklıkı işidilür.Bu mes'elenüñ sūratı 20) budur kim şāhıdlar danuklık virgenlerinde eyiddi 2ı)ler:Uşbu milküñ bir haddı zeyidnüñ evine ulaşıp durur 22)didiler.Dahı mundan soñra ol şāhıdlar katında 23)zāhır oldı kim zeyid ol milkini ᶜamürge satmış 24)ımış,ya ol zeyidnüñ adı degşürilmiş ᶜamur olmış ımış.İmdi ol danuklarnuñ danuklıkı işidilür.

HULĀSA

26)Akdıya Kitābında eyiddi:Bir kişi dacvī iddi 27)bir kişinün üstine ,eyiddi:Uşbu senün elündeki 28)ev menüm mil-kümdür,men bu evi satun aldum 29)falān kişiden bir yilden berü didi.Dahı 30)ol dacvī idgen kişinün danukları 31)danuk-lık virdi ol dacvī idgen kişi 32)dacvīidgeni kibi,velakin ol danuklar 33)eyidmediler bu dacvī idgen kişi bu evi 34) ol falān satgan kişinün buyrukı birle kabuz 35)iddi dimedi-ler.İmdi kādı ol evi ol 36)dacvī idgen kişige virmegey,hat-tā ol dacvī 37)idgen kişiden ol evnün bahāsını aluban 38) ol satan kişige virmeyinçe didi.İmām 39)Muhammad uşbu eyid-genimiz kavuldan kayıtdı.40)Dahı İmām Muhammad eyiddi:Ol dacvī olıngan 41)kişinün elinden ol evi alıngay,velakin ol 42)evi ol dacvī idgen kişige virmegey 43)hattā ol dacvī idgen kişiden ol evnün 44)bahāsını almayınca didi.HULĀSA

45)Ol iki kişi kim vedīcat aldılar,ol 46)iki kişi kaçan danuklık virseler uşbu 47)vedīcat uşbu dacvī idgen ki-şinündür 48)diseler.İmdi ol kişilernün danuk 49)lıkları i-şidilür.Ammā kaçan ol iki 50)vedīcat konılgan kişiler da-nuklık virseler ol 51)dacvī idgen kişi ıkrār idgenine ol vedīcat ol 52)vedīcat koyan kişinün idükine.Ol kişilernün 53)danuklıkı işidilmez.HULĀSA

212a 1)Kaçan iki kişi bir kişiden vedīcat alsalar.Dahı ol 2)vedīcatı ol iki kişi ol vedīcat koyan kişi ge virseler. 3)Andan sonra ol iki vedīcat algan kişi danuklık 4)virse-ler ol vedīcatı dacvī idgen kişi ıkrār id 5)genine ol ve-dīcat ol vedīcatı koygan kişinündür 6)digenine.İmdi ol iki vedīcat algan kişinün şāhıd 7)lıkı işidilür.HULĀSA

8)Ol iki kişi kim rehin aldılar,kaçan ol iki kişi da-nuk9)lık virseler ol rehni dacvī idgen kişi içün.İmdi 10) ol iki kişinün danuklıkı işidilür.Kaçan ol rehinnün 11) caynı durur olsa.Ammā kaçan ol rehin algan iki kişi ol 12)dacvī idgen kişi içün danuklık virseler ol 13)rehin helāk oldukından sonra ol kişilernün 14)danuklıkı işidilmez. HULĀSA

15)Eger ol rehin algan kişiler danuklık virseler 16) ol dacvī idgen kişi ıkrār idgenine ol rehin 17)ol rehin koyan kişinündür didükine.İmdi ol 18)şāhıdlarnun danuklı-kı işidilmez kerek ise ol 19)rehin durup durur olsun ke-rek ise ol rehin helāk 20)olsun.HULĀSA

21)Ammā kaçan ol rehin algan kişiler rehni eyesine kaytarsa.22)Dahı mundan sonra danuklık virseler ol da^cvī id-23)gen kişi ıkrār idgenine ol rehin,ol rehin koyan kişi 24)nündür didükine.İmdi ol şāhıdlarnun şahıdlıkı 25)işidilür.HULĀSA

26)Ol iki kişi kim bir tavarı gāsıb idüben 27)aldılar bir kişiden.Kaçan ol iki kişi danuk 28)lık virşeler ol kendüler gasıb idgeni tavar 29)ol da^cvī idgen kişinün idükine. İmdi ol 30)iki gasıb idgen kişinün danuklıkı işidilmez.HULĀSA

31)Kaçan iki kişi bir tavarı gasıb idüben alsa 32)lar bir kişiden.Dahı ol iki kişi ol tavarı 33)ol aldukları kişige virseler.Dahı mundan 34)sonra ol iki kişi danuklık virseler 35)ol tavar ol da^cvī idgen kişinün idükine.36)İmdi ol iki kişinün danuklıkı işidilür.37)ol tavarı alurlar ol kişiden.Ol 38)da^cvī idgen kişige virürler.HULĀSA

39)Kaçan iki kişi bir tavarı gasıb idüben küç 40)birle bir kişiden alsalar.Dahı ol tavar 41)ol kişilernün katında helāk olsa.Dahı 42)mundan sonra ol iki kişi danuklık 43)virseler ol tavar ol da^cvī idgen 44)kişinün idükine.İmdi ol iki kişinün danuklıkı işidilmez.Dahı ol tavarı ol eyesinün elinden 45)ol tavarı aluban ol da^cvī idgen kişige 46)virmezler.

HULĀSA

47)İki kişi kim boruç aldılar,kaçan danuk 48)lık virseler: Uşbu biz boruç aldukumuz neme 49)uşbu bizge boruç virgen kişiden da^cvī id 50)gen kişinün milkindendür diseler.51)İmdi ol iki kişinün danuklıkı 52)işidilmez kerek ise borçı ol iki kişi eyesine vir 53)virsün,kerek ise virmesün.HULĀSA

213b 1)Kaçan iki kişi bir tavarı satun alsalar 2)bir kişiden fāsıd satun alsalar,Dahı ol tavarı 3)kabuz idseler.Dahı kabuz idgenden sonra 4)ol iki kişi danuklık virseler ol satun 5)aldukları tavar ol da^cvī idgen kişinün idükine.6)İmdi ol iki kişinün danuklıkı keçmez.HULĀSA

7)Kaçan iki kişi bir tavarı fāsıd satun alsalar.Dahı 8)ol tavar ol iki kişinün elinde olsa.Dahı kādī hüküm idse 9)ol fāsıd satugı bozmak içün.Dahı ol iki satun 10)algan kişi danuklık virseler ol tavar 11)ol da^cvī idgen kişinün idükine,henüz ol tavar 12)ol iki kişinün elinde iken.İmdi kine ol iki kişinün 13)danuklıkı işidilmez.HULĀSA

ı4)Ḳaçan iki kişi bir ṭavarı fāsıd satun alsalar.Daḫı ı5) ṣatun alduḳlarından ṣoñra ol ṣatuġı bozmaḳa ı6)rāżī olsalar. Daḫı ḥāl bu olsa kim ol ṭavar henūz kendü ı7)lernüñ elinde olsa.Daḫı ol iki kişi danuḳlıḳ virse ı8)ler ol ṭavar ol daᶜvī idgen kişinün idükine.ı9)Ol danuḳlarnuñ danuḳlıḳı işidilmez.ḪULĀṢA

20)Ḳaçan iki kişi bir ṭavarı fāsıd ṣatun alsalar.2ı)Daḫı fāsıd ṣatun alduḳından ṣoñra ol ṭavarı 22)kine ol ṣatan kişige ḳaytarsalar,immā kendülernün rāżī 23)lıḳı birle,immā ḳāḍī ḥükmü birle.Daḫı mundan ṣoñra ol 24)iki kişi danuḳlıḳ virseler ol ṭavar ol daᶜvī 25)idgen kişinün idükine.İmdi ol iki kişinüñ 26)danuḳlıḳı işidilür.Ol ṭavarı ol ṣatan kişinüñ elinden alurlar.Daḫı ol daᶜvī idgen kişige virürler.ḪULĀṢA

27)Ḳaçan bir kişi iki ḳulı ṣatṣa bir 28)kişige.Daḫı ol ṣatun alġan kişi 29)ol iki ḳulı azād idse.Daḫı azād idgen- 30)den ṣoñra ol ṣatan kişi birle ol 3ı)ṣatun alġan kişi ikisi ıḫtılāf idse 32)ler ol iki ḳulnuñ bahāsı ne ḳadar 33)ıduḳında.Daḫı ol iki ḳul azād oldu 34)ḳından ṣoñra danuḳlıḳ virseler;Bizim bahāmız bu ḳadar bu ḳadardur 36)diyü.Ol iki ḳulnun danuḳlıḳı 37)işidilmez.Münteḳā Kitābında munuñ kibi 38) didi.ḪULĀṢA

39)Ḳaçan bir kişinüñ miñ aḫçası olsa bir 40)kişi üstinde. Daḫı ol aḫça eyesi bir kişini 4ı)vekīl idse ol miñ aḫçayı ḳabuż idmeke,42)Daḫı ol miñ aḫça içre çekişmeke.Daḫı 43)ol vekīl alġan kişi çekişse ol 44)borıçlu kişi birle ḳāḍī katından özge 45)yirde.Daḫı ol māl eyesi andan ṣoñra 46)ol vekīli ᶜazıl idse,Ol vekīl ḳāḍī 47)ḳatında çekişmezden burun.Daḫı ᶜazıl olın 48)duḳından sonra ol vekīl ol miñ 49)aḫçaya danuḳlıḳ virse ol kendüyi vekīl 50) idgen kişi içün ḳāḍī meclisinde. İmdi 5ı)ol kişinüñ danuḳlıḳı cāyızdur.Ammā 52)İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol kişinüñ da 53)nuḳlıḳı cāyız degüldür.ḪULĀṢA

2ı4a

ı)Kaçan bir kişi bir kişini vekīl ḳılsa bir kişiden kendünüñ 2)miñ aḫçasını ḳabuż idmek içün.Daḫı ol miñ 3)aḫça içre çekişmek içün.Daḫı andan ṣoñra ol vekīl kelse,ol4)boruçlu kişi birle ḳāḍī ḳatında çekişse.Daḫı ḳāḍī 5)ol vekīli ol boruç-

-lu kişinün̄ ġarımın idse.Dahı 6)andan ṣon̄ra ol vekīl idgen ki-şi ol 7)vekīli ᶜazıl idse vekīllikden.Dahı ᶜazıl 8)idgenden ṣon̄ra ol vekīl ol kendüyi vekil 9)idgen kişinün̄ menfaᶜatı içün danuḳlıḳ virse 10)ḳāḍī ḳatında ol ḥaḳlar içün danuḳlıḳ virse kim 11)ol ḥaḳlar var ıdı ol kişi ol vekīl vekīl 12)idgeni kün-de.Dahı ol vekīl danuḳlıḳ virse 13)ol ḥaḳlar içün kim ol ḥaḳ-lar s̱ābıt oldı 14)ol kişi ol vekīli vekīl idgeni künden 15)ṣon̄-ra,vekīllikden ᶜazıl idmezden burun 16)ol vekīli.İmdi ol vekīl-nün danuḳlıḳı 17)işidilmez.ḪULĀṢA

18)Ḳaçan bir kişi vekīl idse bir kişini çekişmeke kendü-nün 19)her ḥaḳḳı içre,dahı kendünün̄ her ḥaḳını ḳabuż idmek 20) içre,bir belgülü kişinün̄ cihetindeki ḥaḳlar içre.21)İmdi ol ve-kīl idmek ṣaḥīḥdur ol ḥaḳlar 22 içre kim ol ḥaḳlar var ıdı ol ki-şi kendüyi 23)vekīl idgeni kün.Ammā ol ḥaḳlar kim s̱ābıt 24 oldı, ol kişi kendüyi vekīl idgen künden 25)ṣon̄ra ol ḥaḳlar içre ve-killik ṣaḥīḥ degül 26)dür.ḪULĀṢA

27)Ammā ḳaçan bir kişi bir kişini vekīl idse izdemeke 28) kendünün̄ her ḥaḳını kim vardur barça kişiler 29)nün̄ üstine.Da-hı ol barça kişilernün̄ üstindeki ḥaḳlar içre çekişmek içün.İm-di ol vekīl cāyızdur kim izdegey.Dahı çekişgey ol 30)ḥaḳlar iç-re kim ol 31)ḥaḳlar var ıdı ol kişi kendüyi 32)vekīl idgeni kün.Dahı ol 33)ḥaḳlar içre kim ol ḥaḳlar s̱ābıt 34)oldı ol ki-şi kendüyi vekīl idgen 35)den ṣon̄ra.Uşbu eyidgenimiz ıstıḥsān-36)dur.ḪULĀṢA

37)Ḳaçan vekil çekişse kendüyi vekīl idgen 38)kişinün̄ min̄ aḳçası içre.Ol kişi birle çekişse 39)kim ol vekīl idgen kişi-nün min̄ aḳçası 40)vardur ol kişinün̄ üstinde.Dahı çekişdü 41)-kinden ṣon̄ra ol māl eyesi ol vekīli 42)vekīllikden çıḳarsa.Da-hı mundan ṣon̄ra 43)ol vekīl danuḳlıḳ virse ol 44)kendüyi vekīl idgen kişinün̄ min̄ altunı 45)var ıduḳına.İmdi ol vekīlnün̄ danuḳ-46)lıḳı işidilmez.Uşbu eyidgenimiz ol 47)yirdedür kim ol vekīl idgen kişi 48) ol kişini vekīl idgey barça kişiler üstindeki 49 ḥaḳ içre çekişmek içün.İmdi uşbu 50)vekīlnün̄ danuḳlıḳı ol min̄ altun içre.51)Ol vaḳtın işidilmez kim ol min̄ altun 52)vācıb ol-mış olġay ol vekīl ᶜazıl olınmaz 53)dan burun vekīllikden.Ammā ḳaçan ol 54)vekīl danuḳlıḳ virse ol min̄ altun 55)içre kim ol min altun vācıb olmışdur.56)Ol min̄ altun eyesi kendüyi ᶜazıl idgen-57)den ṣon̄ra ol vekīlnün̄ danuḳlıḳı 58)işidilür.ḪULĀṢA

214b 1)Bir kişi vekīl ḳıldı bir kişini çekişmek içün 2)kendünüñ her ḥaḳı içre kim vardur kişilernüñ 3)üstinde .Dahı kendünüñ ḥaḳını ḳabż idmek içün kişi 4)lerden muṭlaḳā.Dahı ol vekīl olġan kişi bir kişini 5)ḳāḍī ḳatına ketürse.Dahı ol vekīl daᶜvī idse ol 6)kişinüñ üstine kendüyi vekīl idgen kişinüñ ḥaḳı var 7)dur diyü.Dahı ol vekīl ol kişinüñ üstine danuḳ dur 8)ḳuzsa.Dahı ḳāḍī ol kişini kim vekīldür,ḫaṣım idse.9)Dahı mundan soñra ol vekīl ḳılġan kişi ol vekīli 10)vekīllikden çıḳarsa.İmdi ol vekilnüñ 11)danuḳlıḳı virdüki cāyız degüldür. Ol kendüyi vekil 12)idgen kişi içün ne ol daᶜvī idgeni kişinüñ üstine 13)cāyızdur,ne ol kendü daᶜvī idgen kişiden özge 14) kişilernüñ üstine danuḳlıḳı cāyızdur.Ol kişi15)lerden kim kendüyi vekīl idgen kişinüñ vardur 16)ol kişilernüñ üstine ḥaḳı vardur kerek ise ol 17)ḥaḳ s̱ābıt olmış olsun ol kişilernüñ üstine kendü vekīl 18)olġanı künde,kerek ise ol ḥaḳ s̱ābıt olsun kendü vekīl 19)olduḳından soñra kendü vekīllikden çıḳduḳı küne 20)degin.ḪULĀṢA

21)Ḳaçan vekil idgen kişinüñ iki oġlı danuḳlıḳ 22)verseler atamız uşbu kişini vekīl ḳıldı diyü 23)borçını ḳabż idmek içün dise.İmdi ol iki 24)oġlanuñ danuḳlıḳı işidilmez ḳaçan ol boruçlu kişi 25)inkār idse ol vekīl men diyen kişinüñ vekīl 26)idükine.ḪULĀṢA

27)Ḳaçan vekil idgen kişinüñ iki oġlı danuḳlıḳ 28)virseler bizim atamız uşbu kişini vekīl ḳıldı 29) çekişmek içre diseler.İmdi ol iki oġlanuñ danuḳlıḳı işidilmez ḳaçan ol vekīl idgen kişinüñ ḫaṣmı inkār idse ol vekīl men diyen kişinüñ vekīllikine.ḪULĀṢA

30)Ḳaçan vekīlnüñ iki oġlı danuḳ 31)lıḳ virseler kendülernüñ 32)atasını vekīl idgenine falān kişi.33)İmdi ol iki oġlanuñ danuḳ 34)lıḳı işidilmez ḳaçan ḫaṣım inkār 35)idse ol vekīlnüñ vekīllikine.ḪULĀṢA

36)Ḳaçan vekīlnüñ atası danuḳ 37)lıḳ virse kendünüñ oġlını falān 38)kişi vekīl idgenine,ya ḳaçan 39)vekīlnüñ atasınuñ atası danuḳ 40)lıḳ virse kendünüñ oġlınuñ oġlını 41) falān kişi vekīl idgenine,ya ḳaçan 42)vekilnüñ kulluḳçıları danuḳ 43)lıḳ virseler ol vekīl vekīli 44)idükine falān kişinüñ.İmdi ol 45)kişilernüñ danuḳlıḳları 46)cāyız degüldür ḳaçan ḫaṣım inkār 47)idse ol vekīlnüñ vekīllikine.ḪULĀṢA

48)kaçan bir kişi bir kişnün vasılıkını 49)kabūl idse. Dahı kabūl idgenden 50)sonra kādī ol vasīnı vasīlıkdan 51) çıkarsa.İmdi ol vasīnun danuk 52)lıkı cāyız degüldür,ol ölgen kişi 53)nün hakı vardur uşbu kişinün üstine 54)diyü danuklık virmek içre kerek ise 55)ol vasī çekişsün kerek ise çekiş 56)mesün.HULĀSA

215a 1)Eger vasī danuklık virse bir hak içün kim 2)ol hak ölgen kişinündür ,ol ölgen kişinün 3)vereseleri bālıg oldukından sonra.İmdi ol vasī 4)nun danuklıkı cāyız degüldür.HULĀSA

5)Kaçan vasī danuklık virse ölgen kişinün verese 6)lerinün ba^czısı içün ölgen kişinün üstine danuklık 7 virse.İmdi körelüm ol verese kim vasī 8)anun içün danuklık virdi,eger ol verese kiçi 9)ise ol vaktın ol vasīnun danuklıkı cāyız degül-10)dür barçalar katında.Eger ol verese bālıg ısa 11)kine ol vaktın dahı ol vasīnun danuklıkı cāyız degüldür ol bālıg verese içün İmām Ebū Hanīfa katında.13)Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında ol vasī 14)nun danuklıkı cāyızdur kaçan ol verese bālıg olsa.HULĀSA

15)Kaçan ölgen kişinün vasīsı ölgen kişinün bālıg olgan 16)veresesi içün danuklık virse yad kişinün üstine.17)İmdi ol vasīnun danuklıkı işidilür zāhır 18)rivāyetde.HULĀSA

19)Kaçan vasī danuklık virse bālıg olgan verese içün.20) Dahı balıg olmayan verese içün barçası içün mīrāş 21)mālından özge neme içre ol vasīnun danuklıkı 22)işidilmez.HULĀSA

23)Eger iki vasī danuklık virseler,eyidseler:Biz 24)danuklık virürüz kim ölgen kişi ıkrār iddi,25)eyiddi,uşbu falān bālıg veresenündür uşbu evx didi.26)İmdi ol iki vasīnun danuklıkı işidilür.HULĀSA

27)^cUyūn Kitābında eyiddi:Bir kişi iki kulı 28)satun aldı.dahı ol iki kulı azād kıldı,29)dahı azād kıldukından sonra ol iki kul 30)danuklık virdi kendülernün hōcāsı içün 31) kim ol kendülerni satan kişi kendülernün bahāsını aldı kendülernün hōcāsından diyü.33)İmdi ol iki kulnun danuklıkı işididilür,cāyı34zdur didi.HULĀSA

35)Bir kişi kulına eyiddi:Kaçan sen uşbu iki kişinüñ 36) evine kirseñ ,sen azād olgıl didi.Dahı ol 37)iki kişi danuklık virdi ol kulnuñ 38)kirdükine kendülernüñ evine.Ya ol iki 39)kişinüñ oglanları danuklık virdi ol kul kirdükine 40)kendülernüñ ataları evine.İmdi ol41)iki kişinüñ danuklıkı işidilür.Dahı ol 42)iki kişinüñ oglınuñ danuklakı işidilür.43)Eger ol kişi kulına eyidse:Eger sen uşbu 44)iki kişinüñ tonına yapışsan,sen azād olgıl 45)dise.Dahı ol iki kişi ya ol iki kişinüñ oglı danuk 46)lık virseler ol kul ol iki kişinüñ tonına 47)yapışdukına.İmdi ol kişilernüñ danuk 48)lıkları işidilür.Nite kim yukarukı mes'elede 49)işidilür.Dahı ol kul azād olur.Nite kim 50)yukarukı mes'elede azād olur.ᶜUyūn Kitābında 51)munuñ kibi zikir eyledi.HULĀṢA

215b 1)Kaçan hōcā eyidse iki kişige:Eger siz ikiñüz 2)menüm uşbu kuluma sözleseñüz,ya siz ikiñüz menüm 3)uşbu kulumuñ tonına yapışsaguz,menüm uşbu kulum 4)azād olsun dise.Dahı ol iki kişi danuklık virseler:5)Biz ikimiz dahı sözledük ol kuluna diseler.6)Danuklık virseler,eyidseler:biz ikimiz dahı ol 7)kuluñnuñ tonına yapışduk diseler,İmdi 8)ol iki kişinüñ dahı danuklıkı işidilmez.HULĀṢA

9)Eger bir kişi kulına eyidse:Eger sen sözlesen 10)falān kişige dahı falān kişige,sen azād olgıl 11)dise.Dahı danuklık virse.Ol falān kişi dahı ol 12)falān kişi kendüler ol kulga sözledük dise 13)ler.İmdi ol iki kişinüñ danuklıkı işidilmez.

HULĀṢA

14)Kaçan bir kişi anıt içse,eyidse:Eger men kişiden15)borça izdesem ,menüm kulum azād olsun dise.16)Dahı iki kişi danuklık virseler,eyidseler:17)Biz uşbu kişige borça neme virdük diseler. İmdi ol iki kişinüñ danuklıkı işidilmez.HULĀṢA

19)Kaçan bir kişi anıt içse,eyidse:Eger men kişiden 20)boruç izdesem menüm kulum azād olsun 21)dise.Dahı iki kişi danuklık virseler,eyidseler:22)Uşbu kişi bizden borça neme izdedi, biz dahı 23)bu kişige boruç virmedük diseler.İmdi 24)ol iki kişinüñ danuklıkları işidilür.HULĀṢA

25)Kaçan bir kişi anıt içse,eyidse:eger men 26)falān kişiden bir ahça borça izdesem 27)menüm uşbu kulum azād olsun dise.28)Dahı mundan sonra ol falān kişi 29)da^c vī idse ,eyidse: Men uşbu kişige bir ahça 30)boruç virdüm dise.Dahı ol kişinüñ bir 31)ahça boruç virgenine ol kulnun atası 32)birle bir özge kişi dahı danuklık virse 33)ler.İmdi ol kişinüñ danuklıkları 34)işidilür boruç hakına,velakin ol iki kişinüñ 35)danuklıkları işidilmez kul azād 36)olmak hakına.NİSĀB

37)Kaçan bir kişi anıt içse ,eyidse:Eger men hamur 38)içsem menüm uşbu kulum azād olsun 39)dise.Dahı bir er birle iki hatun kişi danuk 40)lık virseler ol kişi hamur içdükine.İmdi 41)ol kişinüñ kulı azād olur,velakin ol 42)kişige had urulmaz.

HULĀŞA

43)Kaçan bir kişi anıt içse,eyidse:Eger 44)men falān kişinüñ mālından neme ugurlasam 45)menüm uşbu kulum azād olsun dise.Dahı bir 46)er birle iki hatun kişi danuklık virseler 47) ol kişi ol falān kişinüñ mālından neme ugur 48)ladukına.İmdi ol kişinüñ kulı azād olur 49)velakin ol kişinüñ eli kesilmez.

HULĀŞA

216a 1)Bir kişi anıt içdi,eyiddi:Eger menüm kulum 2)uşbu evge kirse ol kulum azād olsun dise.3)Dahı bir nasrānī eyidse:Eger ol kul uşbu evge 4)kirse menüm dahı hatunum talāk olsun dise. 5)Dahı iki nasrānī danuklık virseler ol kul 6)ol evge kirdi diseler.İmdi ol kul 7)eger müsülmān kul ısa ol iki nasrānīnüñ 8)danuklıkı işidilmez.Eger ol kul nasrānī 9)ise ol kul azād olmaz ol iki nasrānīnüñ 10)danuklıkı birle,velakin ol nasrānīnüñ hatunı 11)talāk olur.HULĀŞA

12)Eger bir kişi anıt içse ,eyidse:Eger men ol falān 13)iki kişige boruç virsem menüm kulum azād 14)olsun dise.Dahı ol iki falān kişi danuklık vir 15)seler,eyidseler:Uşbu kişi biz ikimizge boruç virdi 16)diseler.İmdi ol iki kişinüñ danuklıkı işidilür.HULĀŞA

17)Kaçan iki vekīl danuklık virseler,eyidseler:Uşbu 18) nemeni biz satduk diseler.İmdi ol iki vekīlnüñ 19)danuklıkı işidilmez ol neme içre.HULĀŞA

20)Kaçan iki dellāl danuklık virseler,eyidseler:21)Uşbu nemeni biz satduk diseler.İmdi ol 22)iki dellālnuñ danuklıkları işidilmez ol 23)neme içre.HULĀŞA

24)Ḳaçan iki kişini bir kişi vekīl idse 25)kendüyi evlen-
dürmeke.Daḫı ol iki 26)vekīl danuḳlıḳ virseler,eyidseler:27)
Uşbu ḫatunı biz evlendürdük uşbu 28)bizi vekīl diken kişige
diseler.İmdi 29)ol iki vekīlnüñ danuḳlıḳı işidilmez.ḪULĀṢA

30)Ḳaçan bir kişi iki kişini vekīl idse kendünüñ 31)ḫa-
tunından māl aluban kendünüñ ḫatunını 32)boşamaḳa,yacnī vekīl
idse kendünüñ ḫatunını 33)ḫuluc idmeke.Daḫı ol iki vekīl danuḳ-
34)lıḳ virseler,eyidseler: Biz uşbu bizi vekīl 35)idgen ki-
şinüñ ḫatunını ḫuluc iddük 36)diseler.İmdi ol iki vekīlnüñ
danuḳ 37)lıḳı işidilmez.ḪULĀṢA

38)Ḳaçan iki er ḳardaş evlendürseler 39)kendülernüñ düş-
ge keçmegen kiçigez 40)ḳız ḳardaşlarını bir kişige.Daḫı ol
41)ḳız düşge keçse.Daḫı ol ḳız düşe 42)keçdükinden ṣoñra ol
iki er ḳardaşı 43)danuḳlıḳ virseler:Bizim bu ḳız ḳar44)daşımız
düşe keçgende kendü öz nefsini 45)izdedi,bu kişi birle evlen-
dükini 46)izdemedi diseler.İmdi ol iki 47)er ḳardaşuñ sözini
danuḳlıḳını ḳāḍī 48)işidmez.ḪULĀṢA

216b 1)Ḳaçan bir ḳırnaḳ iki kişinüñ milki olsa.Daḫı 2)ol ḳırna-
ḳuñ bir eri olsa.Daḫı ol 3)iki kişi ol ḳırnaḳı azād idseler.
4)Daḫı azād idgenlerinden ṣoñra ol 5)iki kişi danuḳlıḳ vir-
seler,eyidseler:Biz 6)bu ḳırnaḳı azād idgenimizden ṣoñra bu
7)ḳırnaḳ kendünüñ nefsini izdedi,eri birle 8)durmaḳı izdemedi
diseler.İmdi ol iki 9)azād idgen ḫōcanuñ sözi, danuḳlıḳı 10)i-
şidilür.ḪULĀṢA

11)Ḳaçan bir kişi danuḳ olsa bir ölgen kişi 12)nüñ va-
ṣıyyet yazduḳınuñ varaḳasına.Daḫı 13)ol ölgen kişi ol vaṣıy-
yet varaḳası içinde 14)ol danuḳ olgan kişige daḫı bir neme va-
ṣıyyet 15)idmiş olsa.İmdi ol danuḳ niçük danuḳ 16)lıḳ virmek
kerekdür kim kendünüñ 17)danuḳlıḳını ḳāḍī işidgey.Faḳīh kim
18)Ebū Bekirdür,Belhīdür,ol eyiddi:Kerekdür 19)kim ol şāhıd
eyidgey ,men danuḳlıḳ 20)virür men borça yazılgan nemege kim
uşbu 21)varaḳanuñ içindedür illā uşbu nemege danuḳ 22)lıḳ vir-
mezin kim elim altındadur digey.Elini 23)ol danuḳ ḳomış olgay
ol yirge kim 24)ol ölgen kişi ol kendüye vaṣıyyet idgen 25)
nemeni yazıp durur ıdı ol yirde.ḪULĀṢA

26)Ḳaçan bir ḫatun da^cvī idse eri 27)nüñ veresesinüñ üstine. Kendünüñ 28) mehrini da^cvī idse .Daḫı ol verese 29)ler inkār idseler,eyidseler:Sen 30)bizim ölgen yavuḳumuznuñ 31)ḫatunı degülsin diseler.Nikāḫa 32)inkār idseler.Daḫı ol ḫatunuñ 33)danuḳı anuñ kibi danuḳ olsa kim ol 34)ḫatunı ol danuḳ evlendürmiş 35) olsa ol ölgen kişige.İmdi ol danuḳ 36)niçük danuḳlıḳ virmek kerekdür 37)kim danuḳuñ danuḳlıḳı işidilgey.38)İmdi ol danuḳ danuḳlıḳ virgey 39)ol hatun ol ölgen kişinüñ ḫatunı 40)idükine, velakin ol danuḳ eyidmegey.41)Men özüm evlendürdüm dimegey.

ḪULĀṢA

42)Bir kişi eyiddi:Menüm uşbu ḳulum azād 43)olsun eger falān kişi daḫı falān kişi 44)meni körseler,uşbu evge kirdükümi 45)dise.Daḫı ol falān kişi daḫı falān 46)kişi danuḳlıḳ virseler, eyidseler:47)Biz kördük kim uşbu kişi uşbu evge 48)kirdi diseler. İmdi ol iki kişinüñ 49)danuḳlıḳları işidilmez illā meger 50)ol iki kişiden özge kişi daḫı da 51)nuḳlıḳ virgeyler ol kişi ol 52)evge kirdükini.ḪULĀṢA

217a 1)Ḳaçan üç kişi öldürseler bir kişini ḳāsıd 2)birle.Andan soñra ol üç kişi danuḳ 3)lıḳ virseler,eyidseler:Ol biz öldürdükümüz 4)kişi bizi ^cafuv iddi diseler.İmdi ol üç kişi 5)kişinüñ danuḳlıḳı cāyız degüldür.ḪULĀṢA

6)Ḳaçan üç kişi öldürseler bir kişini ḳāsıd birle.7)Andan soñra ol üç kişinün ikisi danuḳ 8)lıḳ virseler ,eyidseler:Biz öldürdükümüz kişi 9)biz ikimizi ^cafuv ḳıldı,daḫı uşbu kişini daḫı ^cafuv ḳıldı 10)diseler.Hulāsātü'l-Fetāvā eyesi eyiddi:Ol bir 11)kişiden ^cafuv olınur didi.Ol iki danuḳlıḳ 12)virgenden ^cafuv olınmaz didi.İmām Ebū Yūsuf 13)ḳavlı daḫı budur didi.ḪULĀSA

14)Fetāvā içinde eyiddi:Bir kişi bir nemeni vaḳıf ḳıldı bir köynün mektebine.Daḫı ol mektebde oğlanlarnı 16)ögredgen faḳīha vaḳıf iddi,daḫı ol kişi 17)vaḳıf idgen nemeni bir kişi keldi ġaṣıb ḳıldı,18)daḫı ol köy ehlinüñ ba^cẓısı danuḳlıḳ virdi 19)ler, eyiddiler,biz danuḳuz kim uşbu vaḳıf 20)falān oğlı falān kişinündür,ol falān oğlı falān 21)kişi vaḳıf ḳıldı falān mektebe diseler.Daḫı ḥāl 22)bu olsa kim ol danuḳlarnuñ oğlanları 23)olmasa ol mektebde.İmdi ol şāhıdlarnuñ 24)danuḳlıḳları işidilür.Eger ol şāhıd 25)lıḳ idgen kişilernüñ ol mektebde oğlan 26)ları olsa kine ṣaḥīḥ ḳavul budur kim ol danuḳlarnuñ danuḳlıḳları işidilür.

ḪULĀSA

27)Kaçan bir kişi vakıf idse bir nemeni 28)bir mahallanuñ mescidine.Dahı ol vakıf 29)olgan nemeni ,kelse bir kişi gaṣıb idse.Dahı 30)ol mahalla ehlinüñ ba^c^zısı danuklık 31)virseler, eyidseler:Biz danukuz kim 32)uşbu neme falān oglınuñ vakfıdur falān 33)mescide diseler.İmdi ol kişilernüñ 34)danuklıkı işidilür.HULĀṢA

35)Kaçan fakīhlar danuklık vir 36)seler,eyidseler:Biz danukuz kim 37)uşbu neme vakıfdur falān midreseye 38)diseler.Dahı hāl bu olsa kim ol da 39)nuklar ol midreseden olsalar.40)İmdi ol fakīhlarnun danuk 41)lıkları işidilür.HULĀṢA

42)Kaçan fakīhlar danuklık vir 43)seler,eyidseler:Biz danukuz kim 44)uşbu muṣhaf vakıfdur falān midreseye 45)diseler.Dahı hāl bu olsa kim ol 46)fakīhlar ol midreseden 47)olsalar.İmdi ol fakīhlarnuñ 48)danuklıkları işidilür ol 49)muṣhaf vakıf ıdukına.HULĀṢA

217b 1)Kaçan kişiler danuklık virseler,eyidseler:2)Biz danuklık virürüz kim falān kişi öldi,3)dahı ol ölgen falān kişi vaṣıyyet iddi mālınuñ 4)sülüsini fakīr konşılarına diseler.Dahı hāl bu olsa 5)kim ol danuklarnuñ fakīr oglanları 6)ölsalar ol ölüp vaṣıyyet idgen kişinüñ konşı 7)lıkında .İmām Muhammad eyiddi ol kişilernüñ 8)danuklıkları işidilmez oglanları içün 9)dahı özge kişiler hakında dahı bātıl olur ol 10)kişilernüñ danuklıkı didi.HULĀṢA

11)Kaçan kişiler danuklık virseler ,eyidseler:12)Biz danuklık virürüz kim falān kişi öldi ,dahı 13)vakıf kıldı falān nemeni konşılarınuñ fakīrlarına 14)diseler.Dahı hāl bu olsa kim ol danuklık vir 15)gen kişilernüñ fakīr oglanları olsa ol ölüp 16)vaṣıyyet idgen kişinüñ konşılıkında.İmdi İmām 17)Muhammad eyiddi:Ol kişilernüñ danuklıkları 18)işidilmez kendülernüñ oglanları hakında,özge19)ler hakında dahı bātıl olur didi.Ammā Hilāl 20)nuñ Vakıf kitābında eyiddi rahımahullahu :Konşılarnuñ 21)danuklıkı işidilür vakıf üstine didi.HULĀṢA

22)Kaçan kişiler danuklık virseler,eyidseler:23)Biz danuklık virürüz kim falān kişi sülüs mālını 24)fakīrlarga vaṣıyyet kıldı diseler.Dahı hāl 25)bu olsa kim danuklık virgen kişilernüñ 26)evlerinüñ ehilleri fakīrlar olsalar.İmdi ol kişilernüñ danuklıkları işidilmez.HULĀṢA

27) Kaçan köy ehlinün baᶜzısı danuk 28)lık virseler baᶜzısınuñ üstine harāç 29)ları artıdı diyü.İmdi ol kişi30)lernüñ danuklıklıkı işidilmez.HULĀṢA

31)Kaçan bir köy ehli danuklık 32)virseler bir ekin ekecek 33)yirnüñ üstine,ol yir kendüler 34)nüñ köyinden idükine.İmdi ol 35)kişilernüñ danuklıkı işidilmez.HULĀṢA

36)Kaçan bir sükāk ehli danuklık 37)virseler bir nemege kim ol neme 38)ol sukaknuñ maṣlahatından olsa.39)İmdi körelüm ol sükāk eger 40)ötmez sükāk ısa ol kişilernüñ danuklıkı işidilmez.Eger 42)ol sükāk öter sükāk ısa 43)körelüm ol şahıdlar eger öz 44)leri içün bir hak daᶜvī idseler.45)Ol vaktın ol danuklarnuñ 46)danuklıkları işidilmez.Eger 47)ol şahıdlar eyidseler: Biz 48)neme almazuz diseler.Ol 49)vaktın ol danuklarnuñ 50)danuklıkları işidilür ol 51)neme içre.Midrese vakfına danuklık 52 virmek dahı mınuñ kibidür.uşbu eyid 53)genimiz Nesefī Fetāvāsı'ndadur.HULĀṢA

218a 1)Baᶜzılar eyiddiler kim kaçan ol zükak öter 2)zukāk olsa ol zukāk ehlinüñ danuklıkı işidilür mutlakā 3)kerek ise ol danuklar öz nefislerine hak daᶜvī 4)idsünler kerek ise idmesünler didiler.HULĀṢA

5)Ecnās Kitābında eyiddi:Kaçan danuklar danuk 6)lık virseler ,eyidseler,falān kişi sülüs mālını 7)fakīrlerge vasıyyet kıldı diseler danuklık 8)virgen kişilernüñ evinüñ ehli fakīr olsa 9)lar.İmdi ol iki danuknuñ danuklıkları 10)işidilmez ne kendülernüñ ehli hakında ne özge 11)ler hakında.HULĀṢA

12)Ecnās Kitābında eyiddi:Kaçan iki kişi danuk 13)lık virseler,eyidseler:Biz danukuz kim 14)falān kişi sülüs mālını Beni Temīmlernüñ fakīr 15)larına vasıyyet iddi diseler.Dahı ol iki danuk 16)lık virgen kişi Benī Temīmden olsalar.Dahı 17)fakīr olsalar.İmdi ol iki kişinüñ danuk 18)lıkı işidilür,velakin ol iki kişige ol sülüs 19)māldan neme virmezler.HULĀṢA

20)Ecnās Kitābında eyiddi:Kaçan iki kişi danuk 21)lık virseler,eyidseler:Biz danuklık virü 22)rüz kim falān kişi kendünüñ uşbu yirini lillahi 23)taᶜālā ,sadaka iddi kendünüñ yavukınuñ fakīrlarına 24)didiler.Dahı hāl bu-y-ıdı kim ol iki danuklık 25)virgen kişi ol sadaka idgen kişinüñ yavukı idılar.İmdi

ol iki kişinün danuklıkları işidilmez kerek ise ol iki danuk 26)danuklık virgenleri 27)kün fakīr olsunlar kerek ise 28)danuklık virgenleri kün 29)ganī olsunlar.HULĀṢA

30)Ammā kaçan bir yaluğuz er kişi danuk 31)lık virse oğlan dogdukının üstine 32)ya kaçan bir yaluğuz er danuklık virse 33) hatun kişinün ᶜayıbı var ıdukına ol 34)yirde kim ol yirge erenler bak 35)maka küçi yitmez ol yirge.İmdi ol 36)bir kişinün danuklıkı işidilür mi 37)ya işidilmez mi?Şıyıhlar munda 38)ıhtılāf iddiler.Sahīhırak 39)kavūl budur kim ol bir er kişinün 40) danuklıkı işidilür.Dahı ol 41)bir kişinün kim danuklık virdi, 42)eyddinilür ol kişinün közi düşdi 43)ol hatun kişinün fercine ol 44)kişi hiç kāsıd idmeyin,dinilür .Ya 45)eyidinilür ol kişi ol hatun kişinün 46)fercine bakdı hattā danuk olmak 47)içün dinilür.Bes ol şāhıd bak 48)mak birle ol şāhıdnun adillikine49 zıyān yokdur.HULĀṢA

218b 1)Oğlan dogdukından sonra ol doğan oğla 2)nun üni işidildükine hatun kişi danuklık 3)virdüki keçmez illā ol oğlanun üstine namāz kılmak 4)hakında keçer ol hatunun danuklıkı .Mīrāş hakında 5)keçmez illā meger iki er danuklık virgey ,ya 6)bir er iki hatun danuklık virgey.Ammā İmām 7)Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında bir hür müsülmān 8)hatunun danuklıkı keçer ol oğlan mīrāş 9)yimek hakında.Dahı ol oğlan üstine namāz kılmak 10)hakında dahı.HULĀṢA

11)Oğlan dogdukından sonra ol doğan oğlan 12)deprendükine danuklık virmek içre İmām 13)Ebū Hanīfa katında iki er kişinün ya bir er iki 14)hatun kişinün danuklıkı keçer.Ammā İmām 15)Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında bir hür hatun 16)kim müsülmāndur,anun danuklıkı keçer.HULĀṢA

17)Bir kişinün nikāhlu hatunı kaçan bir oğlan 18)doğursa. Dahı ol hatun eyidse :Üşbu doğurdukum 19)oğlan sendendür dise.Dahı ol hatunun eri 20)inkār idse ol hatun oğlan doğurdukına.21)İmdi ol hatunun sözi işidilmez.Eger 22)ol oğlan doğurutkan hatun danuklık vir 23)mese.Eger ol ol oğlan doğurutgan hatun 24)danuklık virse.Ol vaktın ol oğlan doğurgan 25)hatunun sözi işidilür.Dahı ol oğlanun 26)nesebi şābıt olur ol hatunun erinden.Eger iki 27)hatun danuklık virse ıhtıyātlurakdur.HULĀṢA

28)Bir kişi da^c^vī iddi,eyiddi:Menüm 29)dür uşbu evnüñ buçukı didi,velakin ol 30)menüm buçuk hakum belgüsüzdür didi.31)Dahı hāl bu-y-ıdı kim olbev iki kişinüñ 32)arasında ortaklık ıdı.Dahı ol iki 33)ortak ol evi üleşdiler,immā ol 34)kişi da^c^vī idmezden burun,immā ol 35)kişi da^c^vī idgenden soñra.Dahı ol 36)iki kişi ol evi üleşdükinden sonra 37)birisi ġāyıb oldı.Dahı ol kişi kim evnüñ 38)buçukını da^c^vī iddi,ol da^c^vī id 39)gen ol hāżır kalġan kişige da^c^vī iddi.40)Ol hāżır kalġan kişinüñ dahı elinde ol 41)evnüñ buçukı var ıdı.Dahı ol da^c^vī 42)idgen kişinüñ danukları danuk 43)lık virdiler,eyiddiler:Biz danuk 44)lık virürüz kim uşbu buçuk ev kim 45)uşbu hāżır kişinüñ elindedür,uşbu 46)da^c^vī idgen kişinündür didiler.47)Hāl bu-y-ıdı kim ol da^c^vī idgen kişi 48 ol evnüñ belgüsüz buçukını da^c^vī 49)iddi idi.İmdi ol danuklar 50)nuñ danuklıkı işidilmez.Anuñ 51)içün kim danuklarnuñ danuk 52)lıkı da^c^vī idgen kişinüñ da^c^vī 53)sına muvāfık degüldür.HULĀṢA

219a 1)Kaçan bir kişi da^c^vī idse,eyidse:Uşbu 2)hatun menüm nikāhlu hatunumdur,men bu hatunı 3)bu kadar bu kadar ahçaya evlendüm dise.Dahı ol 4)da^c^vī idgen ernüñ danukları danuk 5)lık virseler ol hatun ol ernüñ hatunı 6)ıdukına,velakin ol danuklar eyidmeseler ol 7)kişi uşbu hatunı evlendi dimeseler.İmdi ol 8)şāhıdlarnuñ danuklıkları işidilür.Dahı 9)hüküm ider kādī ol hatun ol ernüñ 10)hatunı ıdukına,velakin ol kādī hüküm ider 11)ol ernüñ üstine ol hatunuñ mislinüñ 12)mehrini .Eger ol hatunuñ mehr-i misli ol 13)ernüñ adadukı kadar ısa,ya ol hatunuñ 14)mehr-i misli ol er didükinden eksük ise,eger 15)ol hatunuñ mehr-i misli ol er adadukından 16)artuk ısa ol artukı lāzım olmaz.HULĀṢA

17)Bir kişi da^c^vī kıldı bir kişinüñ üstine.Bir mutlak 18) milik da^c^vī kıldı tārīh birle.Dahı ol da^c^vī idgen 19)eyiddi: Sen menden kabuż kılduñ ol milki bir 20)aydan berü didi.Dahı ol da^c^vī idgen kişinüñ 21)danukları danuklık virdiler tārīh zikir 22)idmedin.İmdi ol danuklar işidilmez.HULĀṢA

23)Kaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişinüñ üstine.Milik 24) da^c^vī idse tārīḫsuz.Daḫı ol da^c^vī idgen kişinüñ 25)danukları danuklık virseler tārīḫ birle.Kine 26)bu mes'elede daḫı ol danuklarnuñ danuklıkları 27)işidilmez,velakin üyürüdlenmiş kavul budur kim ol 28)danuklarnuñ danuklıkları işidilür.ḪULĀṢA

29)Ev satun aldum diyüp da^c^vī 30)idgeh kişi eger satun aldukunuñ 31)tārīḫını iki aydan berüdür dise.Daḫı ol 32)da^c^vī idgen kişinüñ danukları 33)danuklık virseler bir aydan berü 34)satun aldı diyü.Imdi ol danuk 35)laruñ danuklıkları işidilür. ḪULĀṢA

36)Ev satun aldum diyüp da^c^vī id 37)gen kişi eger satun aldukınuñ tārīḫını 38)bir aydan berüdür dise.Daḫı ol da^c^vī 39)idgen kişinüñ danukları danuk 40)lık virseler iki aydan berü satun 41)aldukına.İmdi ol danuklarnuñ 42)danuklıkları işidilmez.ḪULĀṢA

43)Kaçan bir kişi da^c^vī idse,eyidse:Uşbu evnüñ buçukı 44) menümdür dise.Daḫı ol buçuk belgüsüzdür dise.45)Daḫı ol ev iki özge kişinüñ elinde olsa.46)Daḫı ol kişi da^c^vī idgenden soñra 47)ol iki kişi ol evi üleşseler kerek ise da^c^vī idgenden soñra kerek ise da^c^vī idmezden burun üleşsünler.Daḫı 48)üleşdüklerinden soñra ol üle 49)şen kişinüñ birisi ġāīb olsa,kidse.50)Daḫı ol da^c^vī idgen kişi kelse,da^c^vī 51)idse ol ḥāżır kalġan üleşgen kişige.52)Daḫı ol da^c^vī idgen kişinüñ 53)danukları danuklık virseler 54)ol buçuk ev kim ol ḥāżır kişinüñ 55)elindedür,ol buçuk ol da^c^vī idgen 56)kişinüñ idükine.Imdi ol şāhıd 57)larnuñ danuklıkı işidilmez.ḪULĀṢA

219b 1)Kaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişinüñ 2)üstine,eyidse : Maña evini kirige virdi 3)dise.Daḫı menden kirişini barçasını aldı 4)dise.Daḫı ol kişi kim maña kirige virdi ,5)ol kişi öldi dise.Ol ölmek birle icāre 6)bozuldı,men daḫı ol virdüküm kiriyi izder 7)men dise.Daḫı bu da^c^vī idgen kişinüñ 8)danukları danuklık virseler ol 9)icāreye virgen kişi kirisini aldı diyü ıkrār iddi diseler.İmdi 10)ol danuklarnuñ danuklıkı işidilür.ḪULĀṢA

11)Kaçan iki şāhıd danuklık virseler:12)Uşbu kişinüñ uşbu kişi üstine miñ aḫçası var diseler diseler ,velakin 13)bu kişi ol miñ aḫçanuñ biş yüzini ödedi 14)diseler.Ol miñ aḫça eyeri eyidse: Menüm 15)bu kişide miñ aḫçam vardur ,bu kişi maña 16)neme ödemedi dise.Menüm danuklarum 17)miñ aḫçaya danuklık virgenleri

kirtü 18)dür,velakin ol şāhıdlarum ödedüki 19)vehimdür dise. İmdi ol iki danukun 20)danuklıkı işidilür.HULĀSA

21)Kaçan iki şāhıd danuklık virseler :Uşbu 22)kişinün uşbu kişi üstine min ahçası var dise 23)ler,velakin bu kişi ol min ahçanun biş yüzini 24)ödedi diseler.Ol min ahça da^c vī idgen 25)kişi eyidse:Menüm danuklarum min ahçaya danuk 26)lık virgeni hakdur,velakin bu danuklarum biş yüz ödedi didükleri içre bātıldur ,zūrdur diseler.İmdi ol 27)danuklarnun danuklıkı 28)işidilmez.HULĀSA

29)Kaçan bir kişi da^c vī idse 30)bir kişiden on batman kepek 31)lü un da^c vī idse.Dahı ol 32)da^c vī idgen kişinün danuk- 33)ları danuklık virseler 34)on batman kepeksüz unı 36)var ıdukına.İmdi ol 36)danuklarun danuklıkı 37)işidilmez.HULĀSA

38)Kaçan bir kişi da^c vī idse 39)bir kişiden on batman elenmiş 40)un da^c vī idse.Dahı ol da^c vī 41)idgen kişinün danukları 42)danuklık virse on batman 43)elenmedük unı var ıdukına.İmdi 44)ol danuklarun danuk 45)lıkı kabūl olınmaz.Anun içün 46) kim uşbu mes'elede dahı yukaruki 47)mes'elede dahı da^c vī muvāfık 48)olmadı danuklarnun 49)danuklıkı.HULĀSA

220a 1)Tahāvī ^a eyiddi radıyallahu^c anhu:Erenler dahı 2)hatunlar yol kesmek içre berāberdür.3)Bes Tahāvī kaylınun kıyası üstine kaçan hatun 4)kişi birle er kişi yol kesse ol ikisinün 5) üstine had durkuzılur.BEDĀYİ^c

6)Kaçan hatun kişi birle er kişi yol kes 7)seler Barçasından had sākıt olur beraber 8)dür kerek ise ol erenler ol hatunlar 9)birle bile kessünler ,kerek ise ol erenler 10)bile kessünler.

BEDĀYİ^c

11)Yol kesmekün şarıtlarından bir şartı 12)dahı oldur kim ol kişiler kim anlarnun 13)üstine yol kesildi ,ol kişi immā müsülmān 14)olmak kerekdür,ya zimmī kāfir olmak kerek 15)dür. Immā kaçan ol kişiler kim anlarnun 16)üstine yol kesildi emmenlik birle tācır 17)lık idmeke kelgen kāfir olsa.Ol vaktın 18)ol yol kesgen kişilernün üstine had 19)yokdur.BEDĀYİ

20)Yol kesmekün̄ şarıṭlarından bir şarṭı 21)daḫı oldur kim ol kişiler kim an 22)larnun̄ üstine yol kesildi ,ol kişi 23)-lernün̄ elindeki māl uğurluk māl 24)olmağay,ḥattā eger ol kişilernün̄ 25)elindeki māl uğurluḳ māl olsa .Ol 26)vaḳtın ol yol kesgen kişilernün̄ 27)üstine ḥad yokdur.BEDĀYİ^c

28)Yol kesmekün̄ şarıṭlarından 29)bir şarṭı daḫı oldur kim ol 30)kişilernün̄ kim anlarnun̄ üstine 31)yol kesildi ,ol kişilernün̄ 32)ḳatı yavuḳı olmağay ol yol 33)kesgen kişilernün̄ içinde.Ammā 34)ḳaçan ḳatı yavuḳı olsa ol yol 35)kesgen kişilernün̄ içinde.Ol 36)vaḳtın ol yol kesgen kişinün̄ 37)üstine ḥad yokdur.BEDĀYİ

38)Yol kesmekün̄ şarıṭlarından 39)bir şarṭı daḫı oldur kim ol 40)māl kim yol kesgen kişiler aldı 41)lar ol mālı ol ḳadar māl 42)olmaḳ kerekdür kim eger ol 43)mālı ülesecek olsalar ıdı ol 44)yol kesgen kişilernün̄ her 45)birinün̄ üstine on aḫça ḳadarı ya 46)daḫı artuḳ aḫça düşer idi.Ol 47)vaḳtın ol kişilernün̄ üstine 48)ḥad vardur.Ammā eger ol 49)yol kesip alduḳları mālı 50)ülesecek olsalar ıdı her biri 51)sinün̄ üstine on aḫçadan eksük 52)düşer olsa.Ol vaḳtın ol 53)kişilernün̄ üstine ḥad yokdur.BEDĀYİ

220b 1)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinün̄ 2)üstine,eyidse: Menüm munda yüz dirhem 3)kümişüm var dise.Daḫı ol kümiş eygü 4)kümişdür dise.Daḫı ol kişinün̄ danuḳ 5)ları danuḳlıḳ virseler ol kişinün̄ 6)ol kişide yüz dirhem kümişi var ıduḳına,7) velākin ol şāhıdlar eyidmeseler ol 8)kümiş yaḫşı kümiş midür ya orta kümiş midür 9)ya yaman kümiş midür?İmdi ol şāhıd10)-larnun̄ şāhıdlıḳı işidilür.Daḫı ol 11)kişige yaman kümiş virmek lāzım olur.ḪULĀṢA

12)Fetāvā-yı Nesefī içinde eyiddi:Ḳaçan bir 13)kişi da^{c}vī idse,eyidse,uşbu ḫatun 14)menüm nikāḫlu ḫatunumdur dise.Daḫı 15)ol daḫı /da^{c}vī/idgen kişinün̄ bir danuḳı 16)danuḳlıḳ virse ol ḫatun öz nefsini 17)uşbu da^{c}vı idgen erge evlendürdi 18) dise.Daḫı ol da^{c}vī idgen kişinün̄ 19)daḫı bir danuḳı danuḳlıḳ virse bu ḫatunı 20)bu da^{c}vī idgen kişige velīsi evlendürdi 21) dise.İmdi ol danuḳlarun̄ danuḳlıḳı 22)işidilmez.ḪULĀṢA

23)Ḳaçan bir kişi bir ḫatun üstine nikāḫlu ḫatu 24)numdur diyü da^{c}vī idse.Daḫı danuḳlar 25)danuḳlıḳ virseler ol ḫatun ol

da^c^vī idgenün̄ ḫatunı ıdukına.Daḫı kāḍī ol şāhıdlardan şorsa şimdi 26)daḫı ol ḫatun ol da^c^vī idgen 27)kişinün̄ ḫatunı mıdur?dise. Daḫı ol 28)şāhıdlar eyidseler:Biz danuk 29)lık virmezüz bu ḫatun şimdi 30)ol kişinün̄ ḫatunı ıdukına diseler.31)İmdi ol şāhıdlarnun̄ 32)danuklıkı işidilmez,keçer.ḪULĀŞA

33)Kaçan kāḍī hüküm idse iki 34)kul kişinün̄ danuklıkı birle,35)ya iki oğlan kişinün̄ danuklıkı 36)birle ol kāḍīnun̄ hükmi keçmez.ḪULĀŞA

37)Oğlan danuklıkı atasınun̄ 38)danuklıkı üstine cāyızdur.
ḪULĀŞA

39)Oğul danuklıkı atasınun̄ kāḍī 40)olduķı üstine iki rivāyet vardur.41)Şaḥīḥ kavul budur kim cāyız 42)dur.ḪULĀŞA

221a 1)Eger şāhidlar işidse bir kāḍī 2)dan kim ol kāḍī eyiddi bir kişige:Men 3)hüküm kıldum senün̄ üstüne kim senün̄ 4)üstüne vardur uşbu kişinün̄ min̄ aḫçası 5)dise.Andan şonra ol kāḍī ^c^azıl 6)olınsa özge kişi kāḍī olsa.İmdi ol 7)işidgen iki danuka ḥalāl mıdur kim danuk 8)lık virgeyler ol ^c^azıl olıngan kāḍī 9)hüküm idgenine ol min̄ aḫça var ıdukına,10)ya ḥalāl degül midür?İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 11)katında ḥalāldur kerek ise ol iki 12)şāhıd kāḍī hüküm idgenini kāḍīnun̄ 13)oturduķı yirde işidsün kerek ise 14)ol kāḍī hüküm idgeni şarda işidsün.15)Ammā İmām Ebū Yūsuf katında eger ol 16)iki şāhıd kāḍī hüküm idgenini kāḍī 17)katında işidse,danuklık virmek 18)ḥalāldur.Eger kāḍī katında özge 19)yirde işidseler danuklık virmek 20)ḥalāl degüldür.ḪULĀŞA

21)Nevāzil Kitābında eyiddi:Eger hadīs 22)rivāyet idgen kişi eyidse uşbu ḥadīs 23)menüm ḥadīsüm degüldür,menden bu ḥadīsi 24)rivāyet idmen̄ dise.İmdi ol ḥadīsi 25)ol rivāyet idgen kişiden işidgen 26)kişilerge yokdur kim ol ḥadīsi ol 27)kişiden rivāyet idgeyler.Eger ol ḥadīs rivāyet idgen kişi eyidmese.Bu menüm ḥadīsüm degüldür 28)dimese,velakin eyidse:Menden 29)rivāyet idmen̄ dise.İmdi 30)ol işidgen kişilerge cāyız 31)dur ol ḥadīsi rivāyet id 32)meklik.ḪULĀŞA

33)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse 34)bir kişinüñ ḳatında eyidse: Falān 35)kişinüñ menüm ḳatımda bu ḳadar 36)bu ḳadar aḳçası vardur dise.37)Andan ṣoñra ol ıḳrār id 38)gen kişi eyidse ol kişige:Sen 39)menüm üstüme danuḳ olmagıl 40)ol nemege kim menden işiddüñ 41)dise.İmdi ol işidgen 42)kişigen ḥalāldur ol kişi 43) ıḳrār idgenine danuḳlıḳ 44)virmeklik.ḪULĀṢA

45)Ḳaçan ḥadiṣ rivāyet idgen 46)kişi rivāyet idgenden ṣoñra 47)murtad olsa ne^{c}ūẕu billahi.İmdi 48)ol kişiden işidgen kişige yoḳdur 49)kim ol ḥadiṣi rivāyet idgey.ḪULĀṢA

221b 1)Ḳaçan bir kişi bir naṣrānīdan bir ḫabar 2)işidse.Andan ṣoñra ol naṣrānī 3)müsülmān olsa.İmdi ol işidgen kişige 4)yoḳdur kim ol işidgen ḫabarı rivāyet 5)idgey.ḪULĀṢA

6)İmām Ebū Ḥanīfa eyiddi raḍıyallahu ^{c}anhu:7)Ḥadīṣi ^{c}ālım kişinüñ üstine oḳ/ı/maḳlıḳ 8)maña sövgülürekdür maña ḥadīṣi ^{c}ālım 9)kişiden işidmekden didi.ḪULĀṢA

10)İmām Ebū Ḥanīfa'dan dahı Sufyān-ı Ṣevri'den 11)raḍıyallahu ^{c}anhuma rivāyet olındı kim ol 12)ikisi eyiddi ḥadīṣi ^{c}ālım kişinüñ üstine oḳımaḳ 13)birle işidmek ikisi berāberdür didi-14)ler.ḪULĀṢA

15)Hişām eyiddi:Men Ebū Yūsuf'dan ṣordum,16)eyiddüm,ḳaçan men bir kişi üstine ḥadiṣ 17)oḳıdum ḥattā ol ḥadīṣi tamām kıldum,18)tamām ḳıldukumdan ṣoñra ol kişi eyiddi: ,19)menden maña bu ḥadīṣi menden rivāyet 20)idgil didi.İmdi maña ḥalāl mıdur kim 21)ol kişiden eyidgey men kim falān kişi 22)bu ḥadīṣi maña sözledi digey men didüm.23)İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Ni^{c}am,saña ḥalāl24)dur ol kişiden rivāyet idgey sin ,falān kişi bu ḥadīṣi maña sözledi digeysin.İmām Ebū Ḥanīfa ḳavlı dahı budur.dişi [illegible] ḪULĀṢA

25)Bir kişi bir kişinüñ üstine bir 26)kitābı oḳısa.Dahı ol kitābı işid 27)gen kişiden ol kitābuñ 28)orta arasında bir niçe söz 29)ḳulaḳından kidse.Dahı ol 30)kitābı oḳıyan kişi ol kitābı 31)tamām idse.Dahı ol oḳıyan 32)kişi eyidse ol işidgen kişige :33)Sen menden rivāyet idgil 34)ol kitābı kim senüñ üstüñe oḳudum 35)dise.İmdi ol işidgen kişige 36)ḥalāldur kim rivāyet idgey 37)ol kitābuñ barçasını.ḪULĀṢA

38)Ḳaçan şāhıdlaruñ üstine ḳāḍī 39)kitābı oḳınsa.Dahı ol şāhıdlar 40)ol kitābuñ ba^{c}ẓısını işidse 41)ba^{c}ẓısını işidmese.

İmdi ol 42) şāhıdlerge ḫalāddur kim 43)damuḳlıḳ virgeyler ol 44)ḳādī kitābınuñ içindekinüñ 45)barçasına.ḪULĀṢA

222a 1)Kör kişinüñ damuḳlıkı cāyız degüldür.2)Ammā ḳaçan kör kişi ḥadīsler işidse 3)cāyızdur ol kör kişige kim ol ḥadīs 4)leri rivāyet idgey.Anuñ içün kim kir-5)mez misin kim Ḳatāda radıyallahu ᶜanhu 6)anasından közsüz dogdı.Daḫı ol 7)Ḳatāda köp ḥadīs rivāyet ḳıldı8)Enes İbnü Mālik'den daḫı özgeden.Daḫı 9)ol Ḳatāda rivāyet idgenini ḳabūl 10)iddiler. ḪULĀṢA

11)Şemsü'l-eyimme kim Seraḫsī'dür,ol 12)eyiddi:Azādlıḳ üstine işidmek birle 13)damuḳlıḳ virmeklik cāyız degüldür 14)didi.ẒAHĪRİYYE

15)İmām Mālik ḳatında ḳul kişinüñ 16)damuḳlıḳı işidilür kişilernüñ ḥaḳ 17)ları içinde.Bizim ḳatımızda işidilmez. ẒAHĪRİYYE

18)Baᶜzı kişiler eyiddiler:Ḳaçan er kişi 19)kendü ḫatunınuñ menfaᶜatı içün damuḳ 20)lıḳ virse işidilür didiler.ẒAHĪRİYYE

21)Ḳaçan bir kişi ᶜömrinde bir kez yetīm 22)mālını yise,ya bir ke/z/ ḫamır içse,ya 23)bir kez zinā idse ol kişinüñ ᶜadıl 24)lıkı sāḳıṭ olur kider.Ammā ḳaçan bir kişi bir kez ribā mālını yise ol kişinüñ ᶜadıllıḳı sāḳıt olmaz kidmez. Ol kişi ᶜadıldur.ẒAHĪRİYYE

25)Ḳaçan şāhıd ḳādī ḳatında 26)damuḳlıḳ virse.Daḫı bir 27)özge ḳādī ḳatında rucūᶜ idse 28)ol şāhıdnuñ şāhıdlıḳından 29)ḳayıtgānı ṣaḥīḥdur.Ol şāhıd 30)nuñ żamān çekmek vācıb olur. 31)Daḫı ol şāhıdnı edeblemek 32)kerekdür.ĠAYETÜ'L-BEYĀN

33)Ḳaçan şāhıdlar damuḳlıḳ virgen 34)lerinden ḳayıtsalar. İmdi ol şāhıd 35)lar żamān çekerler telef idgen 36)lerini,velakin ḳādīnuñ ḥükmi bāṭıl 37)olmaz.Rivāyet olındı kim iki kişi ᶜAlī'ye 38)keldiler.Bir kişini ketürdiler.Daḫı 39)ol iki kişi damuḳlıḳ virdiler 40)ol kişi uġurluḳ ḳıldı diyü.Daḫı ol 41)kişinüñ ᶜAlī elini kesdi.Daḫı ol kişi öldi eli kesildükinden.Andan ṣoñra 42)ol iki kişi bir kişini daḫı ketürdiler.Daḫı 43)eyiddiler:Biz ol kişi uġurladı diyü da 44)muḳlıḳ virdükümüz içre ġalaṭ ḳılduḳ,45)uġurlayan kişi uşbu kişidür didiler.ᶜAlī 46)radıyallahu ᶜanhu eyiddi:Men sizni bir ikinçi 47) kişi üstine daḫı kirtülemezin.men sizge 48)evvelki kişinüñ ḳa-

nı bahāsını žamān çekdürürim,49)eger men bilse-y -idüm siz ikinüz yalğan damuķ 50)lıķ virmeke ķāsıd idgenüñüzi siz ikimüzün 51)elini keser idüm didi.GAYETÜ'L-BEYAN

222b 1)Ķaçan iki şāhıd damuķlıķ virseler 2)bir kişi bir kişige min ahça boruç vindi diyü.3)Dahı ol iki damuķmuñ birisi damuķlıķ virse 4)ol miñ ahçayı ol boruçlu kişi ödedi diyü.İmdi 5) ol iki kişinüñ damuķlıķı cāyızdur ol kişi 6)boruç virdükine. Ṭaḥāvī ẕikir iddi bizim aṣḥābımızdan kim ol iki kişinüñ damuķlıķı 8)boruç virmeki üstine daḥı cāyız degüldür didi.HİDĀYE

9)Ķaçan iki kişi damuķlıķ virseler falān 10)kişi falān zeydi öldürdi Mekke'de ķurbān bayramı 11)kün diseler.Daḥı iki özge şāhıdlar damuķ 12)lıķ virseler falān kişi falān zeydi öldürdi 13)ķurbān bayramı küni Ķūfe şārında diseler.Daḥı uşbu dörüt şāhıd ķāḍī ķatında cemü[c] olsalar.15)İmdi ķāḍī ol şāhıdlarnuñ hiç birisinüñ 16)damuķlıķını işidmegey.Anuñ içün ol dörüt 17)damuķuñ elbetde ikisi yalğandur,velakin ol 18)iki yalğan ķanķı ikidür bilinmez.Bes munlarnuñ 19)damuķlıķı işidilmez.HİDĀYE

20)Ķaçan iki şāhıd şāhıdlıķ virse kim falān 21)kişi zeydi öldürdi Mekke şārında ķurbān bayramı küni 22)diyü.Daḥı ķāḍī bu iki kişinüñ damuķlıķı birle ḥüküm 23)daḥı ķāḍī ḥüküm idgenden soñra iki şāhıd daḥı 24)kelse,damuķlıķ virseler ķāḍī ķatında.falān kişi 25)zeydi öldürdi Ķūfe şārında ķurbān bayramı küni 26)diseler.İmdi bu soñraķı iki damuķmuñ sözi işidilmez.Anuñ içün ol evvvelki iki damuķmuñ damuķlıķı birle ķāḍī ḥüküm iddi.27 İmdi ol ḥüküm bozılmaz ol 28)soñraķı iki damuķmuñ damuķ 29)lıķı birle.HİDĀYE

30)Ķaçan iki damuķmuñ birisi damuķ 31)lıķ virse uşbu zeyid bir dişi sığır 32)uğurladı diyü.Daḥı ol iki 33)şāhıdmuñ daḥı birisi damuķ 34)lıķ virse uşbu zeyid irkek sığır 35)uğurladı diyü.İmdi ol zeyid 36)nüñ eli kesilmez barçalar ķatında.HİDĀYE

37)Ķaçan bir kişi damuķlıķ virse 38)uşbu zeyid falān kişinüñ ķulını miñ 39)aḥçaya aldı diyü.Daḥı bir özge kişi 40)damuķlıķ virse uşbu zeyid falān 41)kişinüñ ķulını miñ daḥı biş yüz 42)aḥçaya aldı diyü.İmdi ol damuķ 43)lıķ bāṭıldur.Fevāyid-i Ẓahīriyye 44)içinde eyiddi:Ol damuķlıķ 45)bāṭıl degüldür.Bel kim işidilür 46)didi.Anuñ içün kim alğay kim 47)miñ aḥçaya ṣatun almış olğay 48)evvel.Andan soñra biş yüz 49)aḥça daḥı arturmış ol-

ğay.50)Bes iki şāhıdmuñ sözi dahı 51)kirtüdür.Bes ol şāhıdlar-muñ 52)damuklıkı işidilür didi.HİDĀYE,FEVĀYİD-İ ZAHĪRİYYE

223a 1)Kaçan bir kişi şāhıdlık virse uşbu kişi 2)kulını min ah-çaya mükāteb kıldı dise.Dahı bir özge 3)kişi dahı damuklık virse uşbu kişi kulını miñ 4)dahı biş yüz ahçaya mükāteb kıl-dı dise.İmdi 5)ol damuklık işidilmez kerek ise daᶜvī id 6)gen hōcā olsun kerek ise kum olsun.HİDĀYE

7)Kaçan bir kişi damuklık virse uşbu kişi hatunını 8)huluᶜ iddi miñ ahça üstine dise.Dahı bir özge damuk 9)damuklık vir-se uşbu kişi hatunını huluᶜ iddi 10)miñ dahı biş yüz ahça üs-tine dise.İmdi ol 11)damuklık işidilmez.Kaçan daᶜvī idgen ki-şi 12)hatun kişi olsa.Ammā kaçan daᶜvī idgen er olsa 13)bu mes-'elenüñ hükmi şol mes'elenüñ hükmi kibi 14)dür kim bir kişi damuklık virdi miñ ahça 15)boruç virdükine .Dahı damuklık vir-di 16)miñ dahı biş /yüz /ahça boruç virdükine.HİDĀYE

17)Kaçan bir kişi damuklık virse uşbu hōcā 18)uşbu kulını miñ ahçaya azād iddi dise.Bir özge 19)kişi dahı damuklık vir-se uşbu kişi uşbu kulını 20)miñ dahı biş yüz ahçaya azād iddi dise.İmdi 21)ol damuklık işidilmez hīç birinüñ hakında 22)ka-çan daᶜvī idgen kul olsa,hōcā olmasa.Ammā kaçan 23)daᶜvī idgen hōcā olsa.Ol vaktın ol iki şāhıd 24)muñ sözi işidilür.Ol miñ ahça hakında ol 25)biş yüz ahça hakında işidilmez.HİDĀYE

26)Kāsıd birle adam öldürmekde kaçan 27)bir kişi damuklık virse uşbu adam 28)öldürgen kişi suluh iddi,uşbu ölgen 29)kişi-nüñ velisi birle miñ ahçaya dise.Dahı 30)bir özge kişi dahı da-muklık virse 31)uşbu adam öldürgen kişi suluh iddi 32)uşbu öl-gen kişinüñ velisi birle miñ 33)dahı biş yüz ahçaya dise.İmdi ol 34)iki damuk dahı işidilmez.Kaçan daᶜvī 35)idgen kişi ol a-dam öldürgen kişi 36)olsa.Ammā kaçan daᶜvī idgen kişi ol 37) ölgen kişinüñ velīsi olsa.Ol 38)vaktın ol iki kişinüñ damuklıkı işidi 39)lür ol miñ ahça hakında.HİDĀYE

40)Kaçan bir kişi damuklık virse uşbu 41)kişi uşbu kişi ka-tında uşbu tavarı 42)miñ ahçaya rehin kodı dise.Dahı bir 43)öz-ge kişi damuklık virse 44)uşbu kişi uşbu kişinüñ katında uşbu 45) tavarı min dahı biş yüz ahçayı re 46)hin kodı dise.İmdi ol iki47 damuk işidilmez.Kaçan daᶜvī 48)idgen kişi rehin koygān kişi ise.

49)Ammā ḳaçan daᶜvī idgen kişi 50)rehin alġan kişi ise ol danuḳ-
51)lıḳ işidilür ol miñ aẖça ḳatında.HİDĀYE

223b 1)Eger ḳāḍī ḥüküm idse bir aṣıl şāhıdnuñ 2)şāhıdlıḳı birle daẖı iki feriᶜ şāhıdnuñ şāhıd 3)lıḳı birle cāyızdur.KĀFĪ

4)Bir kişi danuḳ olmaḳlıḳ bir kişinüñ danuḳ 5)lıḳı üstine bizim katımızda cayız degüldür.Amma İmam 6)Malik katında cayızdur.
HİDAYE

7)Eger aṣıl danuḳ danuḳlıḳından ḳayıtsalar,velakin 8)aṣıl danuḳ üstine danuḳ olġan danuḳlar danuḳ 9)lar danuḳlıḳından ḳayıtmasalar.Ol vaḳtın żamān çekmek 10)vācıb olur aṣıl danuḳnuñ üstine.HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

11)Eger aṣıl danuḳ daẖı ġeriᶜ danuḳ daẖı barçası 12)danuḳlıḳlarından ḳayıtsa.Ol vaḳtın ol 13)kişi kim danuḳlıḳ anuñ üstine virildi,ol kişi 14)tileklüdür.Tilese aṣıl danuḳa żamān çakdürür. Tilese 15)feriᶜ danuḳa żamān çekdürür.HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

16)Ḳaçan aṣıl şāhıdlar eyidseler bizim uşbu vāḳıᶜa 17)üstine danuḳlıḳımız yoḳdur diseler.Daẖı ol aṣıl 18)şāhıdlar ölseler ya ol aṣıl şāhıdlar ġāyıb olsa 19)lar.Andan ṣoñra ol aṣıl şāhıdlar üstine şāhıd 20)olġan şāhıdlar kelseler,danuḳlıḳ virseler 21)ol aṣıl şāhıdlarnuñ şāhıdlıḳına ol vāḳıᶜa 22)üstine.İmdi ol feriᶜ şāhıdlarnuñ şahıdlıḳı işidilmez.KĀFĪ

23)Ol kişi kim dāyım ribā mālın 24)yir,ol kişinüñ daẖı danuḳ25)lıḳı işidilmez.HABBĀZĪ

26)Ḳaçan ẖatun kişinün danuḳlıḳ 27)virmeki ol yirde olsa kim ol 28)yirge er kişiler baḳa bilmezler,meselā 29)ẖatun kişi bikir idükine danuḳlıḳ 30)virmeki kibi.Daẖı ẖatun kişinüñ 31)ᶜaybına danuḳlıḳ virmeki kibi.32)İmdi munuñ kibi yirlerde İmām 33)Şāfiᶜī ḳatında lābüddür kim dörüt 34)ẖatun kişi danuḳlıḳ virmek 35)lıḳ Ammā İmām Mālik ḳatında lābud 36)dur kim ẖatun kişi danuḳ 37)lıḳ virmeklik .Bizim ḳatımızda 38)bir ẖatun yiter.ŞERH-İ MECMAᶜ

224a 1)Şıyıẖ İmām Ebū Bekir Muḥammad kim Fāżıl oġlıdur,ol 2)eyiddi:Ḳaçan bir kişi danuḳ olsa bir nemege.Daẖı ol danuḳa 3)izdeseler,eyidseler,kelgil ,danuḳlıḳ virgil dise 4)ler.Daẖı ol danuḳ varmasa danuḳlıḳ virmeke.İmdi 5)eger ol danuḳ bilse eger kendüsi

varup danuk 6)lık virmeyecek olsa,ol kişi kimx munun danuklık 7)virdükinde aña menfa^c^at vardur,ol kişinüñ hakı 8)żāyı^c^ olur olsa.Ol vaktın ol danuk varıp danuk 9)lık virmese,ol danuk fasık olur.HULĀSA

10)Ecnās Kitābı içinde eyiddi:Kaçan bir kişi danuk 11)olsa birinemege.Dahı ol danuk olgan kişini danuk 12)lıka izdeseler. Dahı ol danuk varmasa danuklık 13)virmeke.İmdi eger ol kişi kim bu varmayan 14)danuk danuklık virdükinden aña menfa^c^at var 15)dur,eger ol kişi bu varmayan danukdan özge 16)danuk ketürmeke küçi yitse.Ol vaktın ol var 17)mayan danuk kinlik içindedür varmamak içre,18)ya^c^nī varmasa yazukı yokdur.HULĀSA

19)Nisāb Kitābında eyiddi:Danuka farıżdur kim danuk 20)lık virgey satug içre.Dahı boruç virmek da^c^vısı 21)içre didi. Anuñ içün korkunılur kim māl telef olgay 22)diyü illā meger ol mal az māl olgay.Ol telef olgay 23)diyü korkunılmagay uşda meselā bir dirhem kümiş kibi.Ol vaktın danuka danuklık virmek farıż degüldür.HULĀSA

24)Nevāzil Kitābında eyiddi:Kaçan danuk 25)ündenilse,kelgil,danuklık virgil 26)diyü.Dahı hāl bu olsa kim ol danuk 27) kadī hüküm idgeni yirden daşar olsa 28)iki fersah ,üç fersah kadarınca ırak 29)olsa.İmdi eger ol şāhıdnuñ 30)hālı ol olsa kim eger kādīnuñ 31)hüküm idgeni yirge eger hāżır olup 32)danuklık virüp ol kine kayıtıp evine 33)varı bilse bir kün içinde.Ol vaktın 34)vācıbdur ol danukuñ üstine kelip 35)hāżır olup danuklık virmeklik 36)eger bir künde kelip kine varımasa.Ol 37)vaktın ol danukuñ üstine vācıb 38)degüldür kelip danuklık virmek.HULĀSA

39)Kaçan danuk ol kişinüñ ta^c^amını yise 40)kim kendü danuklıkı anuñ menfa^c^atı içün virür,41)Fakīh Ebu'l-Leyis eyiddi:Eger ol kişi ol 42)ta^c^amı ol danuk içün yaraşdurdı 43)ısa ol danukuñ danuklıkı işidilmez didi.44)Eger ol ta^c^am burundan yaraşdılıp durur ısa 45)ol kişinün danuklıkı işidilür didi.HULĀSA

224b 1)İmām Muhammad eyiddi:Kaçan şāhıd ta^c^amını yise ol 2)kişinün kim danuklıkı anuñ içün virür,ol kişinüñ 3)danuklıkı işidilmez ol kişi içün kerek ise ol 4)kişi ta^c^amı ol şāhıd içün yaraşdurmamıș olsun 5)kerek ise ol ta^c^am burundan yaraşılmış olsun 6)didi.İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Ol danukun 7)danuklıkı işi-

dilür kerek ise ol kişi ol ta^c^amı 8)şāhıd içün yaraşdursun, kerek ise ol ta^c^am 9)burundan yaraşılmış olsun didi.HULĀSA

11)Eger danuk katı yaşlü kişi olsa.Dahı ol danuk 11) kadı katına yüriyü kelip danukluk virmeke küçi yitmese.12) Dahı ol danukuñ katında minecek tavar olmasa.Dahı 13)ol danukı danuklıka izdeyen kişi ol danuka bir 14)minecek tavar ketürse kendü öz özi katından.Dahı 15)ol şāhıd ol tavarġa minse,varsa dahı danuklık 16)virse kayırmaz.Ammā kaçan ol yürimeke küçi yitmeyen 17)danukuñ atı tavarı olsa minmeke, ya ol şāhıdnuñ 18)küçi yitse yürimeke,ya küçi yitse tavar kirige dutmaka.19)Dahı ol danukı danuklıka izdeyen kişi bir minecek 20)tavar ketürse.Ol şāhıd ol tavarġa minse ,kelse 21)ol danukınuñ danuklıkı işidilmez ol kişi hakına.22)Anuñ içün kim bu tavar mindürmek danuka rişvet 23)virmek ma^c^nīsınadur.İmām Ebū Yūsuf'dan dahı İmām 24)Muhammad'dan munuñ kibi rivāyet olındı.HULĀSA

25)Kaçan danuk bilse kim eger danuklık virse kādī 26) ol danukuñ danuklıkını işidmezbİmdi ümīz dutar 27)men kim ol danuk eger danuklık virmese ol 28)danuk kiñlik içindedür, ya^c^nī ol danuk yazuklu olmaz.HULĀSA

29)Bir kişi ıkrār iddi bir cemā^c^atnuñ 30)katında,eyiddi: Falān kişinüñ menüm üstümde bu 31)kadar bu kadar mālı vardur didi.Dahı mundan 32)soñra bir müddet keçdi.Dahı andan soñra 33) iki kişi keldi,ya üç kişi keldi,ol danuk olġan 34)cemā^c^ata habar virdi,eyiddi:Siz ol falān kişinüñ 35)üstine danuklık virmeñüz kim ol kişi ol 36)sizüñ katuġuzda ıkrār idgeni mālı barçasını 37)ödedi didi.İmdi ol vaktın ol danuk 38)olġan cemā^c^at tileklüdür.Tileseler varmasun 39)lar danuklık virmeke,tileseler varsun 40)lar kādīya habar virsünler ol kişilernün habar virdükini ol borçı ödedi didükini.42)Eger ol habar virgen kişiler ^c^adıl kişiler 43) ise kādī ol vaktın ol mālı buyurmaġay 44)virgil dimegey.HULĀSA

225a 1)Ecnās-ı Nātıfī içinde eyiddi:Kaçan bir kişi bir 2)kişinün nikāhına hazır olsa.Dahı andan soñra ol 3)hāzır olġan kişinüñ danuklık idmek izdese ol 4)kişinün nikāhına.Dahı ol danuklık idmek izdeyen kişi 5)nüñ katında iki ^c^adıl kişi ...

danuḳlıḳ idseler 6)ol er ol nikāḥ idgen ḫatunı üç ṭalāḳ boşa-dı 7)diseler.İmdi ol ḥāżır olġan kişige sıġmaz 8)kim danuḳlıḳ virgey ol kişinüñ nikāḥına.Eger 9)ol danuḳlıḳ izdeyen kişinüñ ḳatında bir yalunuz 10)kişi danuḳlıḳ virse,ancak ol er ol ev-lendüki 11)ḫatunı üç ṭalāḳ boşadı diyü.İmdi ol vaḳtın 12)ol ḥāżır olġan kişige sıġmaz kim evlendi diyü 13)danuḳlıḳ virmeki terik idmeklik .Bel kim danuḳ 14)lıḳ virgey evlendi uşbu falān ḫatunı digey.HULĀṢA

15)Kaçan bir kişi ḥāżır olsa bir kişinüñ ḳulı ṣatıldukına. 16)Daḫı ol ḥāżır olġan kişi danuḳlıḳ virmek izdese 17)olkkişi ḳulını ṣatġanına.Daḫı ol danuḳlıḳ vir 18)mek izdeyen kişinüñ ḳatında iki ᶜadıl kişi danuḳ 19)lıḳ virseler ol ḳulı ṣatan ki-şi ol ḳulı azād 20)idgenime ṣatmazdan burun.İmdi ol ḥāżır ol-ġan 21)kişige sıġmaz kim danuḳlıḳ virgey ol kişi ol 22)ḳulı ṣatdı diyü.Eger ol danuḳlıḳ virmek 23)izdeyen kişinüñ ḳatında bir kişi danuḳlıḳ virse 24)ol ḳulı ṣatan kişi ḳulı azād idge-nine ṣatmazdan 25)burun.Ol vaḳtın ol danuḳlıḳ virmek izdeyen 26)kişige sıġmaz kim ḳulını ṣatdı diyü danuḳlıḳ vir 27)meki terik idgey.Bel kim danuḳlıḳ virgey ḳulını 28) ṣatdı diyü . Ecnās-ı Nāṭıfī içinde munuñ kibi didi.HULĀṢA

29)Ḳaçan bir kişi körse bir kişi bir kişini 30)öldürdü-kini.Daḫı ol körgen kişi danuḳ 31)lıḳ virmek izdese ol kişi falān 32)kişini öldürdi diyü.Daḫı ol danukuñ 33)ḳatında iki kişi danuḳlıḳ virseler 34)eyidse ol ölgen kişinün velisi ᶜa-fuv kıldı 35)ol öldürgen kişini diseler.İmdi ol 36)danuḳa sıġmaz kim danuḳlıḳ virgey ol 37)falān kişi falān kişini öl-dürdi digey.Ammā ḳaçan 38)ol danuḳnuñ ḳatında bir kişi danuḳ-lıḳ virse 39)eyidse ol ölgen kişinün velisi ol öldürgen 40) kişini ᶜafuv iddi dise.Ol vaḳtın ol danuḳa sıġmaz 41)kim ol öldürdi diyü danuḳlıḳ virmeki terik 42)idmedi.Bel kim öldür-di diyü danuḳlıḳ virgey.HULĀṢA

43)Bir kişi kördi bir kişinün elinde bir tavarı .Daḫı ol 44)kişi ol tavar içre taṣarruf ider.Nite kim tavar eyesi 45) taṣarruf idgeni kibi.Daḫı ol körgen kişi ol tavar 46)ol kişi-nüñdür diyü danuḳlıḳ virmek izdedi.47)Daḫı ol danuḳlıḳ vir-mek izdeyen kişige iki 48)ᶜadıl kişi ḫabar virdiler,eyiddiler:

Bu ṭavar bu kişi 49)nün degüldür kim elindedür.Bel kim bu ṭavar uşbu 50)ikinçi kişinündür didiler.İmdi ol körgen kişige 51)cāyız degüldür kim danuklık virgey ol tavar 52)ol elindeki kişinün idükine.Eger ol danuklık 53)virmek izdeyen kişige iki ᶜadıl kişi dahı habar virseler,54)bu tavarı uşbu kişige kim tavar elindedür, satdı uşbu 55)ikinçi kişi diseler.Ol vaktın cāyızdur ol körgen 56)kişige kim danuklık virgey ol ṭavar ol kişinün 57)dür kim elindedür diyü.Ol evvelki iki kişinün kavlına 58)bakmagay.HULĀSA

225b 1)İmām Muhammadnün oglı sordı ,danuklık 2)virmeden bir hatunnun üstine kim ol danuk 3)ol hatunı bilmez.Ol İmām Muhammad oglı sordı Ebū 4)Süleymān'dan kim Cüzcānī'dür,ol Ebū Süleymān eyiddi: Cāyız degüldür hattā ol danuk katında bir cemāᶜat 6)danuklık virmeyince,kim ol hatun falān hatun 7)dur diyü.Ammā Ebū Yūsuf dahı senün atan 8)katında cāyızdur danuk bilmegen hatun üstine danuk-9)lık virmeklik.Kaçan ol danukun katında iki 10)ᶜadıl kişi danuklık virse bu falān hatundur 11)diyü.İmdi ol danuklık virgen şāhıd 12)şarıt mıdur kim ol hatunun yüzini körmek 13)lik şarıt degül midür?Şıyıhlar munda ıhtılāf 14)iddiler.Baᶜzılar eyiddiler: Ol danuk ol 15)hatunun yüzini körmek şarıt degüldür didiler.16) İmām Hoherzāze dahı bu kavulga meyil iddi.Baᶜzı 17)lar eyiddiler:Ol danuk ol hatunun yüzini 18)körmeklik şarıtdur didiler.Baᶜzılar eyiddi 19)ler:Ol hatunun şahsını körmeklik şarıtdur 20)didiler.HULĀSA

21)Hassaf'nün Edeb-i Kādī Kitābında eyiddi:Kaçan bir kişi 22)bir ev içinde olsa.Dahı şāhıd bilse kimim ol ev içinde 23) ol bir kişiden özge kişi yokdur.Dahı ol şāhıd 24)çıksa ,kapuda otursa.Dahı ol evnün hiç yolı 25)olmasa ol şāhıd oturganı kapudan özge.Dahı ol 27)kapuda oturgan kişi ol kişinün ıkrārını işidse,velakin 28)ol ıkrār idgen kişi körmese.İmdi cāyızdur ol 29)şāhıda kim danuklık virgey ol ıkrār idgen kişinün üstine ol ıkrār idgeni nemeni.Egerçi kim danuk ol kişini közi birle körmedi ise.Dahı 30)Uyūn Kitābında eyiddi:Eger bir kişi 31)bir cemāᶜat kişilerni kizlese bir 32)kişinün üstine danuk dutmak içün. 33)Dahı ol kişiler kizleyen kişi 34)ol garīmından bir nemeni sorsa.Dahı ol garīmı ol kişinün sorduki 36)nemege ıkrār idse.

Daḫı ol danuḳ 37)olmaḳlıḳ içün kizlengen kişiler 38)ol ıḳrār idgen kişini köre durur 39)olsalar.Daḫı ol kişinüñ sözini 40) işidi durur olsalar.Daḫı ol ıḳrār 41)idgen kişi ol kişilerni 42)körmese.İmdi ol 43)kişiler cāyızdur kim danuḳlıḳ 44)virgey-ler ol işidgenleri 45)nemege ol ıḳrār idgen kişinüñ 46)üstine. Eger ol danuḳ olmaḳ 47)içün kizlengen kişiler ol 48)ıḳrār id-gen kişinüñ sözini 49)işidse,velakin ol kişiler ol 50)ıḳrār idgen kişini köre durur olmasa 51)lar.İmdi ol vaḳtın ol 52) danuḳlıḳ içün kizlengen 53)kişilerge cāyız degüldür kim da-nuḳ 54)lıḳ virgeyler ol kişinüñ 55)üstine ol ıḳrār idgeni ne-me 56)birle.ḪULĀṢA

226a 1)Aṣıl Kitābda eyiddi:Danuḳlıḳ idmeklik bir 2)nemege ol nemeni işidmek birle cāyız degüldür 3)illā dörüt yirde yirde cāyızdur ol dörüt yirüñ 4)birisi ḳāḍılıḳa danuḳlıḳ virmek kör-medin 5)cāyızdur.Munuñ ṣūratı budur kim bir kişi 6)bir şārda ḳāḍılıḳ iddi.Daḫı ol ḳāḍınuñ 7)ḳāḍılıḳ idgenini kişiler kördi-ler.Daḫı bir 8)kişi işid<d>i kişilerden kim kişiler eyiddiler 9)ol falān kişi ḳāḍıdur didiler.İmdi ol 10)kişidgen kişige cā-yızdur kim danuḳlıḳ vir 11)gey bir özge ḳāḍınuñ katında.Ol ḳā-ḍınuñ 12)yazduḳı varaḳasına eyidgey:men danuḳlıḳ virür 13)men kim uşbu varaḳ falān ḳāḍınuñ varaḳası 14)dur digey Egerçi kim ol danuḳlıḳ virgen 15)kişi közi birle körmedi ise ol ḳāḍī 16) sulṭān ḳāḍılıḳa dikdükini.ḪULĀṢA

17)Ol dörüt yirde kim cāyızdur kişi körmedin danuḳ 18)lıḳ virgey.İkinçisi nesebdür.Nesebnüñ 19)ṣūratı budur kim bir kişi işiddi kişilerden.Kişi 20)ler eyiddiler:Falān falān kişinüñ oġ-lıdur didi 21)ler.İmdi ol işidgen kişige cāyızdur kim da 22)nuḳ-lıḳ virgey ol kişi falān kişinüñ oġlıdur 23)digey.Egerçi kim ol danuḳlıḳ virgen kişi 24)körmeyip durur ol falān kişi ol fa-lān kişinüñ döşe 25)kinde doġduḳını.ḪULĀṢA

26)Körmez misin kim biz danuḳlıḳ virürüz kim 27)Ebū Bekir raḍıyallahu ᶜanhu Ebū Ḳuḥāfa oġlıdur dirüz.Egerçi 28)biz körme-yip dururuz Ebū Ḳuḥāfanı.Daḫı biz danuḳ 29)lıḳ virürüz kim ᶜÖmer raḍıyallahu ᶜanhu Ḫaṭṭāb oġlıdur dirüz.30)Egerçi kim biz Ḫaṭṭābı körmedük.ḪULĀṢA

31)Ol dörüt yirde kim cāyızdur kişi 32)körmedin danuķlıķ virgey.Üçünçisi 33)nikāhdur.Nikāhnuñ ṣūratı budur kim 34)kördi bir erni kim bir ḫatun kişinün üstine 35)kirür.Daḫı ol körgen kişi işiddi kişi 36)lerden kim falān ḫatun falān kişinüñ 37)ḫatunıdur didiler.İmdi ol körgen 38)kişige cāyızdur kim danuķlıķ virgey 39) ol falān ḫatun falān kişinüñ evdeşidür 40) diyü.Egerçi kim ol danuķlıķ virgen kişi 41)körmeyip durur ol er ol ḫatunı ev 42)lengenini.HULĀSA

43)Körmez misin kim biz danuķlıķ virürüz 44)cĀyişa raḍıyallahu canha Rasūlullahnuñ 45)evdeşi idükine ṣallallahu caleyhi ve selleme.Egerçi 46)kim biz körmeyip dururuz Rasūlullah cĀyışa'nı 47)nikāḥ idgenini.HULĀSA

48)Ammā danuķlıķ virmek bir kişi evlendüki 49)ḫatunına ķatıldı diyü,işidmek birle.50)Cāyızdur ol danuķlıķ virmek işidmek 51)birle.HULĀSA

52)Zahirü'd-dinüñ Fevāyid'inde eyiddi:Bir kişi 53)evlendüki ḫatunına katıldı diyü işidmek birle 54)danuķlıķ virmek cayız degüldür didi.Eger 55)izdeseler kişi evlendüki ḫatunına ķatıldukını 56)ısbāt idmeklik ol kişi evlendüki 57)ḫatun birle ḫalvat olganını ṣaḥīḥ ḫalvat 58)olganını ısbāt idsünler didi.

HULĀSA

226b 1)Ammā ol dörüt yirde kim körmedin danuķlıķ 2) virmek cāyızdur.Ol dörüt yirüñ dördünçisi ölmek 3)üstine danuķlıķ virmekdür.Ölmek üstine danuķ 4)lıķ virmekün ṣūratı budur kim ķaçan bir kişi 5)işidse kişilerden kim kişiler eyidse falān oglı 6) falān kişi öldi diseler.İmdi ol işidgen 7)kişige cāyızdur kim danuķlıķ virgey ol falan 8)kişi öldi diyü.Egerçi kim ol danuķlıķ virgen 9)kişi közi birle körmeyip durur ol falān kişi 10) öldükini.HULĀSA

11)Körmez misin kim biz danuķlıķ virürüz Rasūlu 12)llahnuñ vefāt idgenine.Egerçi kim biz körmeyip 13)dururuz ol Rasūlullah vefāt idgenini.Daḫı biz danuķ 14)lıķ virürüz Ebū Bekir Sıddīķ öldükine.Egerçi kim biz 15)körmeyip dururuz Ebū Bekir Sıddīķ öldükini.HULĀṢA

16)Amma bir neme vaķıf ıduķına cāyızdur danuķlıķ vir 17) meklik işidmek birle,velakin cāyız degüldür 18)kişi danuķlıķ

virmek vakıfnun şartı budur 19)budur diyü işidmek birle .Sahıh cevāb budur kim 20)eyiddük.HULĀṢA

21)Ol kişi kim habar virür bir kişinün öldükini ol kişige 22)habar virür kim ol kişi danuk olur işidmek birle.23)İmdi ol habar virgen kişi şarıt degüldür kim 24)habar virdükinde eyidgey men danuk men kim falān kişi 25)öldi digey,yaᶜnī habar virgen kişi eyidmek ,men şāhıd men 26)ol falān kişi ölgenine dimek şarıt degüldür.Ammā 27)ol işidgen kişi kaçan danuklık virse kādī katında 28)ol kişi şarıtdur kim eyidgey :Men danuk men şol 29)falān kişi ölgenine dimek şarıtdur.HULĀṢA

30)Ammā ol kişi kim işidmek birle danuk 31)lık virür neseb içre dahı nikāh içre dahı kādı 32)lık içre,nite kim eyiddük.İmdi uşbu üç yirde 33)ol kişi kim kādī katında danuklık virür işid 34)mek birle kerekdür kim ol danuklık 35)virgen kişi eyidgey:Men danuk men digey .Eyid 36)megey:İşiddüm dimegey. Dahı ol danuk 37)lık virgen kişi iki ᶜadıl kişi olgay.Bizim 38)üstādumuz ,şıyhımız Zahīrü'd-dīn eyiddi 39)Akdıya Kitābında.Uşbu eyidgenimiz Sadır 40)İmām Saᶜīd Burhānu'l-eyimmenün sözi 41)dür rahımahullahu.Kudūrī eyesinün 42)Muhtaşar Kitābında eyiddi:Uşbu danuklar 43)danuklık lafzı birle danuklık virmek 44)lik ol vaktın cayızdur,kaçan ol 45)danuklık virgen kişige habar virgen 46)kişiler ᶜadıl kişiler olsalar.Ammā kaçan 47)habar virgen kişiler ᶜadıl olmasalar.48)Ol vaktın ol danuklar cāyız degüldür 49)kim danuklık virgeyler danuklık 50)lafzı birle.Uşbu Kudūrī 51)eyesinün sözinden maᶜlūm oldı 52)kim ol kişiler kim işidmek birle 53)danuklık virürler,ol kişiler 54) danuklık lafzı birle danuklık 55)virmek şarıt degüldür.Evvelki 56)Burhānu'l-eyimme kavlınca şarıtdur.HULĀṢA

227a 1)Ölüm mes'elesinde bir ᶜacāyıb mes'ele vardur.Ol 2)mes'ele oldur kim kaçan kişinün öldükini kimse körmese 3)illā bir kişi körse ancak.Eger ol bir kişi kadı katında 4)danuklık virse ol kādī ol bir kişinün danuk 5)lıkını işidmez olsa.İmdi ol körgen kişi ne eyle 6)sün?Ol dahı kendü kibi bir ᶜadıl kişige habar virsün 7)ol kördüki kişinün öldükini.Kaçan ol ᶜadıl 8)kişi işidse ol kişinün öldükini halāldur ol 9)ᶜadıl kişige danuklık virmeklik kādī 10)katında.Bes ol körgen kişi birle işidgen 11)kişi kādīya varsunlar ol kişinün öldükini 12)danuklık virsünler.Dahı ol iki kişinün 13)danuklıkı birle

ol kişinün̄ öldükine ẖüküm 14)idsün.ẖULĀṢA

15)Ḳaçan bir kişi seferge ḳidse şārından.Daẖı ol 16)seferge kidgen kişinün ẖabarı ḳelse şārına öldi 17)diyü.Daẖı ol kişinün̄ ehli ḳavumı işleseler ol 18)nemeni kim kişinün̄ ölüsi ölgendi işlerler.İmdi 19)hiç kişige ẖalāl degüldür kim ol kişinün̄ öldükine 20)danuḳlıḳ virgeyler illā meger ol danuḳlıḳ 21)virgen kişi ol ölgen kişinün̄ ölüsine ẖāẓır 22) olmış olġay,ya ol kişinün̄ öldükini bir kişiden 23)işidgey kim ol işidgeni kişi ol kişinün 24)ölgenine ẖāẓır olmış olġay.Ol vaḳtın ol 25)işidgen kişige ya körgen kişige ẖalāldur ol 26)seferdeki kişi öldi diyü danuḳlıḳ virmeklik 27)ḳāḍī ḳatında.ẖULĀṢA

28)Ḳaçan bir vaḳıf meşhūr olsa ẖalāyıḳ 29)içinde uşbu falān kişinün vaḳfıdur diyü.İmdi 30)imdi işidgen kişige ẖalāldur kim 31)danuḳlıḳ virgey uşbu falān kişinün̄ 32)vaḳfıdur diyü.ẖULĀṢA

33)Ḳaçan bir kişi işidse sulṭān falān kişige 34)falān şārnun̄ vālīlıḳını virdi diyü,meşhūr 35)olsa ẖalāyıḳ içinde. İmdi işidgen kişige ẖalāl 36)dur kim danuḳlıḳ virgey uşbu kişi falān 37)şārnun̄ velīsidür diyü.Egerçi kim ol kişi 38) körmeyip durur ol velīnün menşūrını.ẖULĀṢA

39)Nisāb Kitābında eyiddi:Kişi işidmek birle 40)nikāha danuḳlıḳ virmek cāyızdur,velakin 41)işidmek mehirge danuḳlıḳ virmek cāyız 42)degüldür didi.ẖULĀṢA

43) Ḳaçan bir kişi kişilerden işidse kim kişiler 44) eyidse uşbu f[illegible] kişi falān kişinün oġlıdur ya 45)falān kişinün̄ ḳardaşıdur diseler,ya 46)iki ᶜadıl er kişi ẖabar virse bu nemeni.İmdi 47)ol işidgen kişige ẖalāldur kim danuḳ 48)lıḳ virgey ḳāḍī ḳatında ol kişi falān kişi 49)nün̄ oġlıdur diyü,ya ol kişi falān kişinün̄ 50)ḳardaşıdur diyü.

ẖULĀṢA

227b 1)Ḳaçan bir er kişi eyidse bir kişinün̄ ẖatunına,kişi 2)lerden işiddüm kim senün̄ erün̄ falān kişi 3)öldi didiler dise.İmdi ol ẖatuna cāyızdur 4)kim bir özge erge evlengey eger ẖabar virgen kişi ᶜadıl kişi ise.ẖULĀṢA

6)Eger bir kişi habar virse bir kişinüñ hatunına ,senüñ 7)erüñ falan kişi öldi dise.Dahı ol hatun ol 8)kişiden işidmek birle bir özge erge varsa.Dahı var9dukından soñra özge erge ol hatunga bir cemā^c at ı0)habar virseler eri diri idükini.İmdi eger ol hatun ıı)evvel ölgenini habar virgen kişini habar virdükinde kirtü12)tüledi ise ol hatunuñ evlengeni cāyızdur.ı3)Uşbu eyidgenimiz Fetāvā-yı Nesefī içindedür.Münteķā ı4)Kitābında ol hatun kişi kirtülediki şarıt idmedi.ı5) Bel kim eyiddi eger ol habar virgen kişi eger ^c adıl ı6)kişi ise ol hatunuñ evlengeni cāyızdur didi.ı7)Nevāzil Kitābında eyiddi:Eger habar virgen kişi ^c adıl ı8)kişi ise velakin ol habar virgen kişi kör kişi olsa,ya ı9)kazıf idmek içre had urulmış olsa ,ol nikāh cāyız 20)dur didi.HULĀSA

2ı)Kaçan bir kişi habar virse gāyıb kişinüñ öldükini 22) ol kişinüñ hatunına.Dahı iki kişi habar virse 23)ol hatunga erinüñ diri idükini.İmdi eger 24)ol kişi kim öldi diyü habar virdi.Eger ol 25)kişi danuklık virse ol hatunuñ erinüñ 26) öldükini körgenine ya erinüñ cenazesine hāzır 27)olgānına. Dahı ol habar virgen kişi ^c adıl kişi olsa.28)İmdi cāyızdur ol hatuna bir özge erge varmaklık 29)^c ıddāsı dükengenden sonra.İmdi uşbu eyidgenimiz ol vaktındur kim ol öldi diyü habar virgen bir kişi dahı ol diridür diyü habar vir 30)-gen kişi tārīhsuz habar virgeyler.3ı)ammā kaçan tārīh birle habar virseler.32)Dahı ol iki kişi kim diridür diyü habar 33)virdiler.Anlaruñ tārīhı ol 34)öldi diyü habar virgen kişinün tārīhından 35)soñra olsa.İmdi ol diridür diyü 36)danuklık virgen iki kişinüñ danuklı3Ykını işidmek evlādur.

HULĀSA

38)Eger bir ^c adıl kişi danuklık virse 39)bir hatunuñ katında erüñ murtad 40)oldı dise,ne^c ūzu billahi.İmdi ol 4ı) hatuna cāyız mıdur kim ol hatun 42)özge erge vargay,ya cāyız degül 43)midür?Bu mes'ele içinde iki rivāyet var 44)-dur.HULĀSA

45)Kadı kaçan bir tavarı bir kişinün 46)elinde körse cayızdur ol kadiya kim 47)hüküm idgey ol tavar ol kişinün 48)idükine.

HULASA

49)Kadı İmam Fetavasında eyiddi:Kaçan danuk40)lar danuklık virseler ol neme içre 51)kim işidmek birle danuklık virmek cayız 52)dur.Dahı ol danuklar eyiddiler:Biz 53)ol nemehi belgülü körmedük,velakin bizim ka 54)tımızda aşkara oldı diseler ol danuk 55)larnun danuklıkı cayızdur.Eger eyidseler :56)Biz danuklık virdük anun içün kim biz 57)kişilerden işiddük dise.Anlarnun danuk 58)lıkı işidilmez.HULASA

228a 1)Kaçan danuklar danuklık virse bir tavar 2)bir kişinün idükine.Dahı ol şahıdlar eyidseler:3)Biz danukuz kim uşbu tavar uşbu kişinündür,anun 4)içün kim biz bu tavarı bu kişinün elinde kördük 5)diseler.İmdi ol danuklarnun danuklıkı6işidilmez.

HULASA

7)Nite kim biz eyiddük kaçan bir kişi bir tavarı 8)bir kişinün elinde körse.Dahı ol elindeki kişi ol 9)tavarda tasarruf idse.Nite kim milik eyesi tasarruf 10)idgeni kibi.Dahı ol körgen kişinün könline düşse 11)ol tavar ol kişinün idüki.Ol vaktın ol 12)körgen kişige halaldur danuklık virmek 13)ol tavar ol kişinündür diyü,hatta eger 14)bir kişi körse bir süpürge süpürüci kişinün 15)elinde bir incü körse,ya bir cahıl kişinün 16)elinde bir kitab körse,ya bir kişinün elinde bir 17 tavar körse kim ol kişi ol tavarga ehil 18)olmasa.İmdi ol vaktın ol körgen kişige 19)halal degüldür danuklık virmek ol 20) tavar ol kişinün idükine.HULASA

21)Keldük imdi bir tavarı bir kişinün elinde 22)körüp danuklık virmek dörüt dürlüdür.23)Ol dörüt dürlünün birisi oldur kim ol 24)körgen kişi ol kişinün kim tavar anun 25)elindedür ol kişinün adını bilgey.Dahı ol 26)kişini kimün oglı ıdukını bilgey.Dahı ol 27)milik kim ol kişinün elindedür,ol milki 28) dahı hadları birle bilgey.Dahı ol kişi 29)ol milik içre tasarruf idgenini körgey.Nite kim 30)milik eyesi tasarruf idgeni kibi.Dahı ol kişini hiç kimse men/i/c idgegey olmı milikde tasarruf idmekden.Dahı ol kişi kim milik anun elindedür,31)

ol kişi da^{c}vī idgey,eyidgey:Bu ṭavar 32)menümdür digey,ya
bir kişi bir ṭavarı 33)ṣatun alduḳını körgey.İmdi ol kişi
34)uşbu eyidgenimiz mes'elede danuḳlıḳ virgey 35)ol ṭavar
ol kişinüñ idükine.Eger danuḳ 36)lıḳ virse ol kişinüñ da-
nuḳlıḳı işidilür.ḪULĀṢA

37)İkinçi dürlüsü ol mes'elenüñ budur 38)kim bir ki-
si bir kişinüñ elinde biri milik körse 39)velakin ol körgen
kişi ol milki bilmese.40)daḫı ol kişini bilmese ol vaḳtın
ḥalāl 41)degüldür ol körgen kişi ol milik 42)ol kişinüñ-
dür diyü danuḳlıḳ vir 43)meḳ .Eger danuḳlıḳ virse ol 44)
kişinüñ danuḳlıḳı işidilmez.ḪULĀṢA

45)Üçünçi dürlüsü ol mes'elenüñ oldur 46)kim bir ki-
şi bir kişini tamām bilse adını atası 47) adın daḫı ol bil-
gen kişi işidse kim ol kişi 48)nüñ bir ekinliki vardur fa-
lān yirde 49)velakin ol kişi ol ekinlik kör 50)memiş olsa.
Daḫı ol kişi ol ekin 51)lik eyesinün elini ol ekinlik yir-
52)nüñ üstinde belgülü körmese.İmdi ol 53)kişige ḥalāl de-
güldür kim danuḳlıḳ vir 54)gey ol ekinlik ol kişinün idü-
kine.55)Eger danuḳlıḳ virse ol kişinüñ da 56)nuḳlıḳı işi-
dilmez.ḪULĀSA

228b 1)Ol mes'elenüñ dördünçisi oldur ,kim bir 2)kişi ḳaçan
bir mülki ḥadları birle bilse ,daḫı işidse 3)kim ol milik
falān kişinüñdür diyü,velakin ol 4)kişi ol milik eyesini
közi birle körmemiş olsa.5)İmdi ol körgen kişige cāyızdur
kim danuḳ 6)lıḳ virgey ol milik falān kişinüñdür diyü.

ḪULĀṢA

7)Kişi işidmek birle ḳul azādlıḳına danuḳlıḳ 8)virmek
cāyız degüldür İmām Ebū Ḥanīfa daḫı İmām 9)Muḥammad ḳatın-
da.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında cāyız 10)dur.ḪULĀSA

11)Er kişi ḫatunına ṭalāḳ virdükine danuḳlıḳ vir 12)-
mek cāyız degüldür işidmek birle kişilerden İmām 13)Ebū
Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında.Ammā İmām 14)
Ebū Yūsuf ḳatında cāyızdur.ḪULĀṢA

I5)Ammā hatun kişinün mehrine işidmek birle kişilerden ı6) danuklık virmek cāyız mıdur?Bū mes'elede iki rivāyet ı7)vardur. Sahīhırak rivāyet oldur kim cāyızdur ı8)kişilerden işidmek birle danuklık virmeklik.HULĀSA

ı9)Bir kişi hāzır oldı bir kişinün tavar satun aldukına. 20)Dahı ol hāzır olgan kişi danuklık virmeke muhtāc 2ı)olındı satun algan kişi içün.İmdi ol hāzır 22)olgan kişi danuklık virsün ol satun algan 23)kişi içün eyidgey:Men danuk men kim uşbu tavar uşbu 24)kişinündür satun almak sebebinden digey.Eyidmegey: 25)Uşbu tavar uşbu kişinündür dimegey.Sahīh kavul budur 26)kim eyiddük.HULĀSA

27)Nevāzil Kitābında eyiddi:Kaçan şāhıdlar 28)danuklık virseler bir kişinün üstine māl 29)birle.İmdi kādıya var mıdur kim ol danuk 30)lardan sorgay ne sebebden danuklık virür 3ı)sin digey.Eger ol kādī ol danuklardan 32)sorsa .Dahı ol danuklar habar virmeseler 33)ne cihetden danuklık virgenlerini.İmdi 34) kādī ol kişilernün danuklıkı birle hüküm 35)idgey mi?Ya idmegey mi?Fakīh Ebū'l-Leyis eyiddi; 36)rahımahullahu:Eger ol danuklar ᶜadıl kişi 37)ler ise kādī ol danuklarnun danuk 38)lıkı birle hüküm idgey.Egerçi kim ol 39)danuklar danuklık virgenlerinün sebebini 40)ısbāt idmeseler dahı.HULĀSA

4ı)Kaçan bir kişi bir kişiden bir kul satun 42)alsa.Dahı ol satun algan kişi daᶜvī 43)idse ol satan kişinün üstine.Eyidse:Bu maña 44)satganun kulda ᶜayıb vardur dise.Dahı ol 45) satun algan kişi ol ᶜayıbı ısbāt idmese.Dahı ol 46)kulı bir özge kişige satsa.Dahı ol ikinçi satun 47)algan kişi daᶜvī idse ol kulda ol evvelki satun 48)algan kişi daᶜvī idgeni ᶜaybı dahı ol evvelki 49)satun algan kişi inkār idse,eyidse:Munda 50)ol ᶜayıb yokdur dise.İmdi ol kişiler 5ı)kim ol evvelki satun algan kişiden işiddi 52)ler idi ol kulda ᶜayıb var ıdukını, ol kişilerge cāyızdur kim danuk 53)lık virgeyler ol ᶜayıb var ıdukına ol hālda.HULĀSA

229a ı)Kaçan şāhıdnun könline düşse kendü danuk 2)oldukını yazdukını,velakin ol şāhıdnun könline 3)düşmese kendü mālga danuk oldukı.Ol vaktın ol 4)şāhıd danuklık virmegey mālga.Ammā

İmam 5)Muhammad katında ol şāhıd cāyızdur kim danuk 6)lık virgey mālga.HULĀṢA

7)Haṣṣāf'nun rahımahullahu Edeb-i Kadī Kitābında eyiddi:8) Kaçan şāhıd kişi varak içinde kendünün eli hattını 9)körse,belgülü bilse kim ol hat kendünün eli 10)hattı ıdukını.Dahı ol şāhıd belgülü yakīn bilse kim 11)ol hatım kendünün hatmı ıdukını, velakin ol 12)şāhıd velakin ol şāhıd ol hekāyetni hīç 13)könline ketürmese.Dahı ol şāhıd hīç tārīh 14)könlinde sagınmasa. Dahı ol şāhıd ol māl 15)ne kadar ıdukını könlinde sagınmasa.Dahı ol şāhıd 16)ol mālnun sıfatını könlinde sagınmasa.Bel kim 17)ol şāhıd kendünün el hattını dahı kendünün 18)hatmını belgülü bilse.İmdi ol şāhıd İmām Ebū 19)Hanīfa katında cāyız degüldür kim ol mālga 20)danuklık virmeklik .Eger danuklık 21)virse ol şāhıd zūr danukdur.Anun içün 22)İmām Ebū Hanīfa katında şāhıd ol vākı^canı 23)sagınmak dahı tārīhı sagınmak dahı ol mālnun 24)mıkdārını sagınmak dahı ol mālnun sıfatını sa 25)gınmak barçası şāhıdlık idmekün şarıt 26)larındandur.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında kaçan şāhıd 27)kendünün hattın(ı)yakīn bilse.Dahı kendünün hatmını yakīn 28)bilse cāyızdur kim ol şāhıd danuklık virgey,29)velakin ol şarıt birle kim ol ıkrār yazılgan 30)varaka bir kişi katında vedī^cat konılmış olgay.Dahı ol ıkrār varakası elden elge düşmemiş olgay.Dahı ol ıkrār varakası ol varaka 31)eyesinün elinde konılmış olmagay,şol vakıt 32)dan kim adını yazıp durur,dahı hatım idüp 33)durur.Eger munun kibi olmasa.Ol vaktın 34)Ebū Yūsuf katında dahı ol şāhıda halāl 35)degüldür danuklık virmek nite kim İmām 36)Ebū Hanīfa katındadur.

HULĀṢA

37)Kaçan şāhıd kişi kendünün hattını körse 38)varaka içinde,kerekdür kim kādī 39)ol şāhıda sorgay,eyidgey:Yā şāhıd,40) sen ne birle danuklık virürsin bilüben 41)danuklık mı virürsin digey,sor 43)gay.Eger şāhıd eyidse:Men bilüp 44)danuklık virür men dise.Ol vaktın 45)kādī ol danuklarnun danuk 46)lıkını işidgey.Eger ol danuk 47)eyidse:Men hattuma dayanıp danuklık 48)virür men dise.Ol vaktın kādī ol 49)kişinün danuklıkını işidmegey.

HULĀṢA

50)Ḳaçan şāhıd kendünüñ ḫaṭṭını körse.Daḫı ol 51)yazdukı-nı kendüsi saḳlamış olsa ḳatında 52)vehakin ol şāhıd danuḳlıḳ virgenini 53)unudmış olsa.İmdi Ebū Yūsuf ḳatında 54)daḫı İmām Muḥammad ḳatında cāyızdur ol şāhıd danuḳlıḳ virmek faḳīh Ebū'-56)l-Leyis eyiddi:Biz bu ḳavlı aluruz didi.ḪULĀṢA

229b 1)Aḳdıya Kitābında eyiddi:Ḳaçan bir kişi kendünüñ 2)üstinde ḥaḳ var ıdukını yazsa varaḳ içinde.Daḫı.3)Daḫı ol yazġan kişi eyidse bir ḳavuma :menüm üstüme 4)danuḳ oluñ uşbu varaḳa birle dise.Daḫı ol 5)varaḳa yazġan kişi ol varaḳanı oḳımasa ol danuḳ 6)olġıl didüki kişilernüñ ḳatında.Daḫı ol danuḳ 7) olġıl didüki kişiler ol varaḳanı anlar daḫı oḳımasa 8)lar.İmdi eger ol kişi ol varaḳanı ol 9)danuḳ olġıl didüki kişilernüñ ileyinde yazdı 10)ısa.Ol vaḳtın cāyızdur ol kişilerge kim 11)danuḳ oldılar danuḳlıḳ virgeyler ol 12)yazġan kişinüñ üstine ol varaḳanuñ içindeki 13)birle.İmdi uşbu eyidgenimiz ol vaḳtındur 14)kim ol ḳavum ol varaḳnuñ içindekini bilgeyı15)ler.Ammā ḳaçan ol ḳavum ol varaḳnuñ içindekini 16)bilmeseler.Ol vaḳtın cāyız degüldür ol ḳavuma 17)kim danuḳlıḳ virgeyler.

ḪULĀṢA

18)Ḳaçan bir kişi vaṣıyyet yazsa .Daḫı ol yazġan kişi 19) bir ḳavuma eyidse:Menüm üstüme danuḳ oluġuz uşbu 20)varaḳa içinde ne yazdum ısa dise.İmdi ol ḳavuma 21)cāyız degüldür danuḳlıḳ virmek ḥattā ol yazgan 22)kişi ol varaḳanı ol ḳavum üstine oḳımayınca.Ya 23)ol yazduḳını ol ḳavuma körgezip ol ḳavum bilip 24)ol yazunı oḳımayınca.ḪULĀṢA

25)Ḳaçan sagsuz kişi vaṣıyyet yazsa.Daḫı ol yazduḳını 26)ḫatım idse.Daḫı şāhıdlarnı izdese,ḳatına ḳetür 27)se. Daḫı eyidse:siz danuḳ oluñ kim uşbu varaḳa 28)menüm vaṣıyyetim varaḳasıdur.Ḫatım menüm ḫaṭṭım idgenümdür,siz menüm üstüme danuḳ oluñ ol neme birle kim uşbu varaḳa içindedür dise.29)İmdi ol danuḳlar danuḳlıḳ virmek 30)cāyız degüldür ḥattā ol danuḳlar bilme 31)yince ol varaḳa içinde ne var ıduḳını. Ammā 32) ḳaçan ol şāhıdlar ol varaḳanı kendüler 33)oḳısalar,

ya ol varaḳanı bir özge kişi 34)oḳısa ol şāhıdlar işidseler. Ol[35]vaḳtın cāyızdur ol şāhıdlar ol 36)varaḳanuñ içindekinüñ üstine danuḳ 37)lıḳ virgeyler.ḪULĀṢA

38)Ḳaçan bir şāhıd şāhıdlıḳını yazsa bir 39)kişinüñ ıḳrār idgenini yazduḳı varaḳasınuñ 40)üstine .Daḫı ol şāhıd ol varaḳanı oḳımasa.41)Daḫı ol varaḳanuñ içindekinü bilmese. İmdi 42)ḥalāl degüldür ol şāhıda kim danuḳ 43)lıḳ virgey ol ıḳrār varaḳasınuñ 44)içindeki yazılġan nemege.

ḪULĀṢA

45)İmām Ebū Yūsuf ḳatından rivāyet olındı 46)kim ḳaçan bir kişi ıḳrār varaḳasını ya 47)vaṣıyyet varaḳasını şāhıdlar ileyinde 48)yazsa.Daḫı ol varaḳanı şāhıdlarġa 49)virse. Daḫı ol şāhıdlar şāhıd 50)lıḳını ısbāt idseler ol varaḳanuñ 51)içinde.Daḫı ol varaḳa ol şāhıdlaruñ 52)elinde dursa,ḥattā danuḳlıḳ vireçek 53)vaḳta degin.Ol vaḳtın ḥalāldur ol 54)şāhıdlarġa kim danuḳlıḳ virgeyler 55)ol varaḳanuñ içindeki neme üstine.ḪULĀṢA

230a 1)Ḳaçan bir kişi ıḳrār varaḳasını yazsa,ya 2)vaṣıyyet varaḳasını yazsa.Daḫı ol varaḳanı şāhıd 3)larnuñ eline virse. Daḫı iki şāhıd ol varaḳanı 4)oḳısa ol yazġan kişinüñ üstine. Daḫı ol iki 5)şāhıd eyidseler ol yazġan kişige:Biz senüñ 6)üstüñe danuḳ oluruz uşbu varaḳa içinde kine 7)diseler. Daḫı ol yazan kişi eyidse başı birle 8)işāret idüp ni^{c}am dise,dili birle sözlemese.9)İmdi ol yazġan kişinüñ ıḳrār idgenini 10)başı birle bāṭıldur.Ammā ḳaçan ol başı birle 11)işāret idgen kişi ni^{c}am diyen kişi başı birle 12)dilsüz kişi olsa.Ol vaḳtın ol dilsüznüñ 13)başı birle işāret idüp ni^{c}am didüki ṣaḥāhdur.14)Bāṭıl degüldür.ḪULĀṢA

15)Ḳaçan bir kişi varaḳa yazsa ,ıyı virse ḫatunına.16) Ol varaḳanuñ içinde yazsa eyid/se/ ḫatunına.Ammā 17)mundan ṣoñra senüñ varaḳañ maña yitişdi kim 18)sen menden ṭalāḳuġı. Bes sen menden 19)ṭalāḳ olġıl dise.İmdi ol ḫatun ṭalāḳ olur ol[20]varaḳa yazılduḳı vaḳıtdan .Uşbu neme cāyızdur kerek-21)dür kim her kişi kim munı bilür ṭalāḳa danuḳlıḳ 22)virgey.

ḪULĀṢA

23)Kadi İmamnuñ Fetava'sında eyiddi:Kaçan bir kişi 24) vasıyyet varakasını yazsa.Dahı ol yazgan kişi 25)şahidlerge eyidse:Siz danuk oluñ ol nemege 26)kim uşbu varakanuñ içindedür,menüm üstüme dise.27)Dahı ol varaka yazgan kişi ol varakanı ol 28)danuklarnuñ üstine okımasa.İmdi ol vaktın bizim 29)ᶜalımlarımız eyiddiler rahımahumullahu:Cayız... degüldür şahıdlarga kim danuklık virgeyler ol varakanuñ içindeki yazılgan nemege.Baᶜzılar eyiddi 30)kim danuklık virmek cayız dur didi 31)ler.Sahih kavul budur kim ol kişiler 32)ge cayız degüldür danuklık virmeklik 33)ol varakanuñ içindeki nemege.HULASA

34)Şahıda körmedin danuklık virmek 35)halal degüldür illa meger ol varakanı ol 36)şahıdlar üstine okıgaylar.Ya ol 37) varakanı şahıdlarnuñ özgesi yazsa.38)dahı şahıdlarnuñ üstine okısalar.Dahı 39)ol varaka eyesi eyidse ol şahidlerge 40)menüm üstüme şahıd oluñ ne kim bu 41)varakanuñ içinde var ısa dise.Ol vaktın ol 42)şahıdlar danuklık virmeklik 43)cayızdur ol varak içindeki nemelerge.HULASA

44)Kaçan bir kişi şahıdlarnuñ ileyinde 45)bir varakanı yazsa.Dahı ol şahıdlar 46)bilseler ol varakanuñ içindekini, velakin 47)ol kişi eyidmese ol şahıdlarga :48)Siz danuk oluñ menüm üstüme ne 49)kim bu varaka içinde yazılganına dimese. 50)İmdi ol şahidlerge halal 51)degüldür kim danuklık virgey-52)ler ol kişinüñ üstine ol varaka 53)nuñ içindeki birle .Egerçi kim ol 54)şahıdlar bilseler dahı ol varaka 55)nuñ içinde yazılganını.HULASA

230b 1)İmam Ebu Yusuf'dan rivayet olındı kim ol 2)İmam Ebu Yusuf eyiddi:Kaçan şahıdlarnuñ ileyinde 3)ıkrar kitabını yazsa.Dahı ol yazgan kişi ol 4)varakanı ol şahıdnuñ katında vediᶜat kosa.Dahı ol 5)şahıd bilmese ol varakanuñ içinde ne var ıdukını.Dahı 6)ol yazgan kişi eyidse ol danuka:Sen bu varaka 7)içinde yazdukuma danuklık virgil dise.İmdi ol 8) şahıda halaldur kim danuklık virgey ol varaka 9)içindekiye. Anuñ içün varaka kaçan şahıd katında olsa 10)ol varakanuñ içindekini tagyir idmezler.Dahı ol 11)varaka içindekini ar-

turup eksildimezler.HULĀŞA

ı2)Kul kişinün dahı mükātebnün dahı müde/b/bernün ı3)dahı ümm-ü velednün dahı kazıf içre urulmış kişinün ı4)egerçi kim tevbe idse dahı ,dahı ortakmun danuklıkı ı5)ortak menfa^c^atı içün ol ortak olıngan mālda dahı ı6)mugāvız ortakun dahı ol kişinün kim danuklık ı7)virmekde kendüye menfa^c^at vardur,dahı nagı idmek ı8)nün üstine danuklık virgen danukun dahı kāfir ı9)lernün danuklıkı müsülmānlar üstine dahı hocānun 20) danuklıkı tıcāratga destūr virdüki kulı menfa^c^atı içün 2ı)dahı hocānun danuklık mükāteb kulınun menfa^c^atı içün 22)dahı kör kişinün danuklıkı dahı hünsā kim müşkil 23)dür,anun danuklıkı keçmez uşbu kişilernün 24)danuklıkı.HULĀŞA

25)Ammā kaçan hünsā kim müşkildür,kaçan danuklık virse bir 26)bir er birle dahı bir hatun birle keçer anun danuk 27)lıkı.

HULĀŞA

28)Kaçan kör kişi danuklık virse bir vākı^c^a içre.Dahı29 kādī ol körnün danuklıkını kaytarsa kör oldukı 30)içün.Dahı ol kişinün közi körür olsa.Dahı közi kördükinden sonra ol kişi ol vākı^c^a içre kine danuklık virse .Ol danuklık işidilür.HULĀŞA

3ı)Kaçan bir kul hocāsı içün danuk olsa 32)bir nemege. Dahı ol kul ol danuklıkı 33)virmese hattā ol kul azād olsa. Dahı azād 34)oldukından sonra ol kul ol danuk 35)lıkı kim kötürüp durur ıdı hocāsı menfa^c^atı 36)içün.Ol danuklıkı virse cāyızdur.HULĀŞA

37)Kaçan bir kişi közlü olsa danuk olduķı 38) vaktın Andan sonra danuklık vireçeki 39)vaktın kör olsa.İmdi ol körnün da 40)nuklıkı işidilmez.Ne hadlar içre işidilür,4ı) ne hadlardan özge neme içre işidilür 42)Ebū Hanīfa dahı İmām Muhammad katında.Ammā Ebū 43)Yūsuf katında hadlardan özge neme içre 44)işidilür.HULĀŞA

45)Nişāb Kitābında eyiddi:Kör kişinün danuk 46)lıkı işidilmez illā nesebde dahı ölmekde dahı 47)ol nemelerde kim ol nemelerde danuklık 48 virmek cāyızdur işidmek birle dahı 49) şöhret birle.HULĀŞA

50)Danuklıkmun üç hālı vardur .Bir 5ı)danuk olduķı hāldur.İkinçi danuk 52)lıkı virgen hāldur.Üçünçi kādī ol danuklık birle hüküm idgen 54)hāldur.İmdi uşbu üç hāldan birisinde

55)danuḳ kör olsa.Ol kör olmaḳlıḳ ḳāḍī 56)ḥüküm idmekden meniʿ ider.Ammā İmām 57)Ebū Yūsuf ḳatında kör olmak eger danuḳ 58) olduḳı ḥālda bulınsa ḳāḍī hüküm idmekini 59)meniʿ ider.Özge ḥālda meniʿ idmez.ḪULĀṢA

231a 1)Ḳaçan danuḳ danuḳlıḳ virse ḳāḍī ḳatında.Daḫı 2)ol ḳāḍī ḥüküm idmekden burun ol danuḳnuñ 3)ölmeki ol ḳāḍıyı meniʿ idmez ḥüküm idmekden.ḪULĀṢA

4)Ḳaçan danuḳ danuḳlıḳ virse ḳāḍī ḳatında.Daḫı 5)ol ḳāḍī ḥüküm idmezden burun ol danuḳ til 6)süz olsa,ya ol danuḳ fısıḳ idse,ya ol danuḳ 7)mecnūn olsa uşbu üç neme ḳāḍī ḥüküm idmekden ḳaytarur.ḪULĀṢA

8)Ḳaçan ḫōcā ḳulı içün danuḳlıḳ virse .Daḫı ol 9) ḫōcānuñ danuḳlıḳını ḳaytarsalar.Daḫı ol 10)ḫōcā ḳulını azād idse.Daḫı andan ṣoñra ol 11)ḫōcā ol ḳul içün virgeni danuḳlıḳı azād 12)olduḳından ṣoñra kine virse ol ḫōcānuñ 13)danuḳlıḳı işidilmez.ḪULĀṢA

14)Aḳḍıya Kitābında eyiddi:cāyızdur kişi danuḳlıḳ 15)virmeklik ol kişi içün kim ol kişinüñ 16)ḫatunı kendüyi emzürdi.
ḪULĀṢA

17)Cāyızdur kişi danuḳlıḳ virmek süd emüz 18)geni anası menfaʿatı içün daḫı süd emüzgeni 19)anası menfaʿatı içün.
ḪULĀṢA

20)Cāyızdur kim doġḳan er ḳardaş doġḳan ḳız 21)ḳardaş menfaʿatı içün danuḳlıḳ virmek egerçi kimi ataları 22)anaları diri olsa daḫı.ḪULĀṢA

23)Kişinüñ danuḳlıḳı cāyızdur kendünüñ evdeşinüñ 24)anası menfaʿatı içün daḫı kendü evdeşinüñ ḳızı menfaʿatı 25) içün.ḪULĀṢA

26)Ḫaṣṣāfnuñ Edeb-i Ḳāḍī Kitābında eyiddi:27)Ernüñ danuḳlıḳı cāyız degüldür ol 28)ḫatunınuñ menfaʿatı içün kim ol ḫatuna bāyın 29)ṭalāḳ boşayıp durur .Daḫı ol ḫatun henūz 30)ʿıdda içindedür.ḪULĀṢA

31)Ḫaṣṣāfnuñ Edeb-i Ḳāḍī Kitābı içinde eyiddi:32)Erge cāyız degüldür kim zekātını virgey ol 33)ḫatunına kim ol ḫatunı bāyın ṭalāḳ boşayıp 34)durur.Daḫı ol ḫatun henūz

ᶜıdda içindedür.HULĀṢA

35)Bir kişinüñ danuḳlıḳı cāyız degüldür ol 36)kişinüñ üstine kim ol kişi birle ol danuḳ 37)lıḳ virgen kişinüñ arasında düşmānlıḳ vardur 38)dünyelik başı altından.Ammā ḳaçan düşmānlıḳ 39)dın başı altından olsa ol kişinüñ danuḳ 40)lıḳı işidilür.HULĀṢA

41)Cumᶜa namāzını terik idgen kişinüñ danuḳ 42)lıḳı işidilmez illā meger ol kişi terik idgeniᶜözür birle olğay.HULĀṢA

44)Biş namāzı terik idgen kişilernüñ 45)danuḳlıḳı işidilmez.HULĀṢA

46)İmām Muḥammad eyiddi:Herki kişi kim küçi yiter ḥacca varmaḳa.47)Dahı ḥacca varmaz,dahı zekāt virmez,zekāt vācıb 48)olgan mālından ol kişinüñ danuḳlıḳı işidilmez 49)didi.Faḳīh Ebū'l-Leyis eyiddi:Bu ḳavlı aluruz didi.HULĀṢA

23bb 1)Fāsıḳ kişinüñ şihādeti işidilmez.Eger ḳādī 2)fāsıḳ kişinüñ şihādeti birle ḥüküm idse ol 3)ḳādīnuñ ḥükmi cāyızdur. Eger ol fāsıḳ kişi 4)tevbe idse ol fāsıḳnuñ tevbe idgenden ṣoñra 5)kine şihādeti işidilmez ḥattā tevbe idgenden 6)ṣoñra altı ay keçmeyince.Baᶜżılar eyiddiler:7)Tevbe idgenden ṣoñra bir yıl ḳadar keçmeyince 8)anuñ danuḳlıḳı işidilmez.HULĀṢA

9)Eger bir kişi ᶜadıl kişi olsa.Dahı ol kişi zūr danuḳ-10)lıḳ virse.Dahı ol ᶜadıl kişi zūr danuḳlıḳ vir 11)mekden tevbe idse.Dahı andan ṣoñra ol 12)kişi danuḳlıḳ virse ol kişinüñ danuḳlıḳı 13)işidilür.HULĀṢA

14)cāyız degüldür kirige dutulğan kişi danuḳlıḳ 15)virmeklik ol kendüyi kirige dutan kişinüñ menfaᶜatı 16)içün.İmdi bu kirige dutılğan kişiden maḳṣūd ol 17)kiricidür kim ḫaṣdur kirige dutan kişiden yir icār.18)hīç ol kirige dutılğan kişinüñ belgülü ücreti yokdur.HULĀṢA

19)Ammā ol kirige dutulgan kişi ḫaṣ olmasa.Bel kim 20)ol kirige dutulğan kişi barça kişinüñ işini işlese 21)kiri birle belgülü bir kişinüñ işini işlemese.İmdi 22)anuñ kibi kirige dutılğan kişi cāyızdur kim kendüyi 23)kirige dutan kişinüñ

menfa^{c}atı içün danuḳlıḳ 24)virgey.ḪULĀṢA

25)Ammā ol kirige dutılġan kişi ecir -i vasıd olsa.Ecir-i[26]vasıd düdükümüz ol kişidür kim anı kirige dutarlar 27)kün birle ya ol kişidür kim anı kirige dutarlar ay birle,ya ol kişidür kim anı kirige dutarlar yıl birle.İmdi ol ecir-i vasıdnuñ 28)danuḳlıḳı işidilmez ol kendüyi: . . ıkirige 29)dutan kişinüñ menfa^{c}atı içün.Istıḥsān budur.ḪULĀṢA

30)^{c}Uyūn Kitābında eyiddi:İmām Muḥammad eyiddi 31)raḥımahullahu ḳaçan bir kişi kirige dutsa 32)bir kişini bir kün ancaḳ. Daḫı ol kirige 33)dutılġan kişi danuḳlıḳ virse ol 34)kirige dutan kişinüñ menfa^{c}atı içün 35)ol kirige dutulduḳı kün içinde. Kıyās 36)budur kim ol kişinün danuḳlıḳı 37)işidilmegey didi.

ḪULĀṢA

38)^{c}Uyūn Kitābında İmām Muḥammad eyiddi:39)Ḳaçan kirige dutılġan kişi ḫaṣ kirici olsa 40)ya^{c}nī bir kişi bir kişini bir ay kirige 41)dutsa.Daḫı ol kirige dutılġan kişi 42) ol kirige dutġan kişinüñ menfa^{c}atı 43)içün danuḳlıḳ virse ol kirige 44)dutulduḳı aynuñ içinde.Daḫı 45)ol kirige dutġan kişi danuḳını tezkiye 46)idmese ḥattā ol ay keçse .Daḫı andan 47)ṣoñra ol kirici danuḳını tezkiye 48)idse.İmdi İmām Muḥammad eyiddi: 49)Men ol danuḳnuñ danuḳlıḳını 50)bāṭıl ider men,işidmez men 51)didi.ḪULĀṢA

232a 1)Ḳaçan bir er kendünüñ ḫatunı menfa^{c}atı içün danuḳ 2)lıḳ virse.Daḫı ol ḫatun erini tezkiye idmedin ol er ol ḫatunı boşasa.Daḫı andan ṣoñra dl 4)eri tezkiye idseler.İmdi İmām Muḥammad eyiddi:Ol 5)ernüñ danuḳlıḳı işidilmez didi.ḪULĀṢA

6)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ menfa^{c}atı içün danuḳlıḳ 7) virse.Daḫı ḥāl bu olsa ol danuḳ danuḳlıḳ 8)virdüki ḥālda ol da^{c}vī idgen kişinün kiricisi 9)olmasa.Daḫı ḳāḍī ol kişinüñ danuḳlıḳı birle ḥüküm 10)idmezden burun ol da^{c}vī idgen kişi ol danuḳını 11)bir ay ya bir yılı ḳadarınca kirige dutsa.İmdi 12) İmām Muḥammmad eyiddi:Men ol kişinüñ danuḳlıḳını 13)işidmez men didi.Bāṭıl ider men didi.14)Eger ol kişinüñ danuḳlıḳı bāṭıl

olmasa.Daḫı ol 15)icāret bāṭıl olsa.Daḫı andan ṣoñra ol danuḳ 16)kine danuḳlıḳ virse ol da^{c}vī idgen kişinüñ ol evvelki 17) da^{c}vīsı içün.İmdi ol danuḳnuñ danuḳlıḳı keçer didi.ḪULĀṢA

18)Ḳaçan bir er bir ḫatun kişinüñ menfa^{c}atı içün danuḳ- 19)lıḳ virse.Daḫı ol er danuḳlıḳ virdükinden ḥāl bu olsa 20) kim ol ḫatunuñ eri olmasa.Daḫı ol er danuḳlıḳ 21)virgenden ṣoñra ḳāḍī ol ernüñ danuḳlıḳı 22)birle ḥüküm idmezden burun ol er ol ḫatunı evlense.23)Daḫı evlehdükinden ṣoñra ol ernüñ danuḳlıḳı 24)bāṭıl olınur.Ḳāḍī bāṭıl idmek birle eger ḳāḍī 25 ol ernüñ danuḳlıḳını bāṭıl idmese ḥattā ol er ol 26)ḫatunı boşasa.Daḫı boşadukından ṣoñra ol er kine kendü 27)danuḳlıḳı-nı ḳaytarsa.İmdi ol vaḳtın ol ernüñ danuḳlıḳı işidilür didi.
ḪULĀṢA

28)Vekīlnüñ danuḳlıḳ virmeki kendüyi 29)vekīl idgen kişi-nüñ menfa^{c}atı içün dahı 30)ol kişinüñ danuḳlıḳı kim kendü var-dı 31)kendünüñ [illegible] eyesinüñ işi içün.İmdi ol kişinüñ 32)daḫı danuḳlıḳı kendü eyesinüñ menfa^{c}atı içün.33) İmdi bu ikisi-nüñ danuḳlıḳı ecir-i müşterek 34)danuḳlıḳı kibidür.Ecir-i müşterek oldur kim 35)barça kişinüñ işini işler kiri birle. Meselā ḳoyun 36)[illegible] sığır küdüci kişi kibi.ḪULĀṢA

37)Vaṣī danuḳlıḳ virmeki ^{c}azıl olındukından 38)ṣoñra va-ṣīlıḳdan kendü vaṣī olduḳı 39)oğlanuñ menfa^{c}atı içün işi-dilmez.ḪULĀṢA

40)Eger vaṣī danuḳlıḳ virse ol vereṣe 41)lernüñ menfa^{c}atı içün kim ol vereṣe 42)ler uluğlardur,ya^{c}nī düşe keçmiş 43)-lerdür.Ol vaṣīnuñ danuḳlıḳı 44)işidilür,ḳabūl olınur,kerek ise 45)ol vaṣī vaṣīlıḳdan ^{c}azıl olınsun 46)danuḳlıḳ virdüki ḥālda ,kerek ise 47)ol vaṣī vaṣīlıḳdan ^{c}azıl 48)olınmasun da-nuḳlıḳ virdüki 49)ḥālda,ya^{c}nī ulu vereṣeler içün.50)Ol vaṣī-nuñ danuḳlıḳı işidilür 51)muṭlaḳā.ḪULĀṢA

232b 1)Niṣāb Kitābında eyiddi:Baḫīl kişinün danuḳ2lıḳı işidil-mez didi.İmām Ebū Yūsuf munuñ kibi 3)ẕikir iddi didi.Daḫı ^{c}Abdullah ibnü Mübarek 4)munuñ kibi rivāyet iddi İmām Ebū Ḥanīfa'dan 5)didi.ḪULĀṢA

6)Ol kişiler kim varaka yazarlar ol kişiler 7)nün dahı danuklıkları işidilmez didiler.Anun 8)içün kim ol varaka yazan kişiler yazarlar varaka 9)içinde eydürler.Uşbu ol nemedür kim falān kişi 10)satun aldı.Dahı kabuz iddi,eline aldı diyü yazar 11)lar.Eger ol nemede kabuz idmek eline almak yok ısa 12)ol yazgan kişi eyidgeni satun aldı,kabuz iddi 13)diyeni yalgandur.Söz birle yalgan sözlemek 14)dahı yazu birle yalgan sözlemek arasında hiç farık 15)yokdur.Sahīh kavul budur kim ol varak yazıcı 16)kişilernün danuklıkı işidilür.Kaçan kendünün 17)hālımın gālıbı sālihlık olsa.HULĀSA

18)Fetāvā-yı Suğra Kitābında eyiddi:Kaçan iki danuk 19)nun birisi bir hak üstine müfesser danuklık virse.20)dahı ol iki danuknun dahı birisi eyidse:men danuk 21)lık virür men bu danuklık virdükinün üstine dise,22)ya eyidse:Ol iki danuknun birisi men dahı munun 23)danuklık virdüki kibi munun üstine danuklık virür men dise.24)Ol danuknun danuklıkı işidilmez didi.25)Eger ol iki danuknun dahı birisi eyidse:Men uşbu 26) yoldaşum danuklık virgeni kibi danuklık 27)virür men dise.İmdi Hassāf katında ol kişinün 28)danuklıkı işidilmez.Ammā köp ^{c}ālımlar katında işidilür.HULĀSA

29)Kaçan iki şāhıdnun birisi bir haknun 30)üstine müfesser danuklık virse.Dahı ol danuk 31)nun dahı birisi eyidse: "eşhedü ^{c}alā şihādetihi "dise.32)Ya eyidse:"eşhedü ^{c}alā mislī şihādetihi "dise.Ol 33)ikinçi danuknun danuklıkı işidilmez.Eger 34)ol ikinçi danuk eyidse:"eşhedü misle şihādeti 35)sāhibi"dise,Hassāf katında ol ikinçi danuk 36)nun danuklıkı işidilmez.Ammā köp şıyıhlar katında 37)işidilür.HULĀSA

38)Ammā kaçan iki şāhıdnun birisi bir haknun 39)üstine müferres açuk danuklık virse.Dahı ol 40)şāhıdnun dahı birisi eyidse:eşhedü ^{c}alā 41)şihādeti sāhibi dise.Ya^{c}nī eyidse:Men danuk 42)men uşbu yoldaşum danuk oldukımın üstine 43)dise. Imdi ol kişinün danuklıkı işidilür 44)barçalar katında .

HULĀSA

45)Ḳaçan bir kişi bir ḥaḳ içre müferres açuḳ danuḳ 46)lıḳ
virse.Daḫı ol şāhıdnuñ daḫı birisi eyidse:47)"eşhedü mişlü
şihādeti ṣāḥibī"dise .Ya^{c}nı eyidse:48)Men danuḳlıḳ virür men
danuḳlıḳ virür men,uşbu yoldaşum 49)danuḳlıḳ virgeni kibi di-
se.Ḫaṣṣāf ḳatında 50)işidilmez velakin özge köp ^{c}ālım ḳatın-
da 51)işidilür.Velakin köp ^{c}ālımlar ḳatında 52)işidildükinden
ṣoñra ol köp ^{c}ālımlar 53)nuñ her birisi bir neme ıḫtıyār id-
di ol 54)^{c}ālımlarnuñ ıḫtıyār idgenini uşda budur 55)ḳānun da-
ḫı bir yanında açavuz her birinüñ 56)ḳavlını.HULĀṢA
233a 1)Ḳaçan bir şāhıd danuḳlıḳ virse bir ḥaḳnuñ 2)üstine mü-
fesser açuḳ danuḳlıḳ virse.Daḫı ol 3)şāhıdnuñ daḫı bir yolda-
şı müfesser açuḳ danuḳ4lıḳ virmese.Bel kim eyidse:"eşhedü
mişle şihādeti 5)ṣāḥibi "dise.Ya^{c}nī eyidse:Men danuḳlıḳ virür
men 6)uşbu yoldaşum danuḳlıḳ virgeni kibi dise.7)Kizlese da-
nuḳlıḳını açmasa yoldaşı açġanı kibi.8)İmdi Ḫaṣṣāf ḳatında ol
kişi kim danuḳlıḳını müfesser 9)açuḳ danuḳlıḳ virmedi ,ol kişi-
nüñ danuḳlıḳı 10)işidilmez.Ammā köp ^{c}ālımlar ḳatında işidilür,
velakin 11)Şemsü'l-eymme kim Ḫalavānī'dür,oy eyiddi:Eger 12)
ol müfesser danuḳlıḳ virmeyen kişi eger fāṣīḥ 13)kişi ise kiz-
lü danuḳlıḳ virdüki 14)işidilmez.Kerekdür kim ol kişi müfesser
danuḳ 15)lıḳ virgey didi.Eger ol kizlü danuḳ 16)lıḳ virgen
kişi ^{c}acemī kişi ise faṣīḥ kişi degül 17)ise ol kişinüñ da-
nuḳlıḳı işidilür,velakin bu şarıṭ 18)birle kim eger ol ^{c}acemī
kişige eyidseler:Sen daḫı 19)danuḳlıḳuġı beyān idgil niçük
danuḳlıḳ virür sin 20)diyecek olsalar ol danuḳuñ küçi yitgey
21)ol danuḳlıḳı beyān idmeke ,tefsīr idmeke didi.22)İmām Ser-
ḫasī eyiddi:Eger ḳāḍī ol 23)kizlü danuḳlıḳ virgen kişide ḫıyā-
natlıḳ 24)sizse ol ḳāḍī ol kizlü danuḳlıḳ virgen 25)kişige a-
yidgey :Niçük danuḳlıḳ virür sin 26)danuḳlıḳuġı açġıl,tefsīr
idgil digey.Eger 27)tefsīr idse ,danuḳlıḳını işidgey.Eger 28)
tefsīr idmese danuḳlıḳını işidmegey didi.29)Şemsü'l-islām kim
Evzecendī'dür,ol 30)eyiddi:Eger danuḳ eyidse "eşhedü (:danuḳ-
lıḳ virür men)misle şihādeti (:yoldaşum danuḳlıḳ virdüki kibi)
ṣāḥıbı 31)li-hāzā'l-mүdde^{c}i (: Uşbu da^{c}vī idgen kişinüñ menfa-
^{c}atı içün)^{c}alā hāzā'l-müdda^{c}a ^{c}aleyhi(:uşbu da^{c}vī olıñgan ki-
şinüñ üstine)dise.Ol kişinüñ danuḳlıḳı işidilür didi.Nişāb

Kitābında eyiddi:Ḳāḍī İmām fetvāsı budur kim ḳaçan ol danuḳ
32)eyidse:"eşhedü (:danuḳlıḳ virür men)misle şihādeti (yol-
daşum danuḳlıḳı kibi) ṣāḥibī ᶜalā hazā(l-müdda^{c}a ^{c}aleyhi(:uş-
bu da^{c}vī olıngan kişinüñ üstine dise)33)dise.Ol kişinüñ da-
nuḳlıḳı işidilür didi.ḪULĀṢA

34)Bir kişi da^{c}vī iddi,eyiddi:Uşbu ev menüm 35)milkim-
dür didi.Daḫı ol da^{c}vī idgen kişi 36)ol milik kendünüñ idüki-
nün varaḳasını oḳıdı .37)Daḫı ol şāhıdlar ol varaḳanuñ için-
deki: 38)sözleri işiddiler.Daḫı ol şāhıd 39)lar eyiddiler
Fārisī dilince "Ma hemcunīn güvahī 40)mi dehem ki vey ezin
nüsḫa barh^{v}anez "41)diseler.Ya^{c}nī eyidseler:Biz muncılayın
42)danuḳlıḳ virürüz kim uşbu varaḳdan 43)oḳıdı diseler.Ol
danuḳlarnuñ danuḳ 44)lıḳı işidilür didi.. ḪULĀṢA

45)Eger şahıd eyidse"eşhedü fīmā a^{c}lemu (:danuḳlıḳ
virür men şol neme içre kim bilür men)46)dise.Falān kişinüñ
falān kişi üstine miñ 47 aḳçası vardur dise.Ol kişinüñ danuḳ-
48)lıḳı işidilmez.ḪULĀṢA

49)Eger şāhıd eyidse fālan kişinüñ 50)miñ aḳçası var-
dur falān kişi 51)nün üstine:"Fīmā (:şol neme içre kim)a^{c}lemu
(bilür men dise)dise.52)İmdi ol danuḳuñ danuḳlıḳı 53)işidil-
mez.ḪULĀṢA

233b 1)Ḳaçan iki kişi danuḳlıḳ virseler bir 2)kişinüñ üstine
ol kişinüñ ḳulını müdebber ḳıldı diyü.3)Daḫı ḳāḍī ḥüküm idse
ol kişinüñ ḳulı müdebber idü 4)kine.Daḫı ḳāḍī ḳāḍī ḥüküm id-
genden soñra 5)ol iki danuḳ danuḳlıḳlarından ḳayıtsa 6)lar.
İmdi ol iki danuḳ żamān çekerler 7)ol ḳulnuñ ḫōcāsına ol mü-
debber idmek 8)lik eksilidgeni ḳadar nemeni, .Bunuñ ṣūratı 9)
budur kim ol müdebberni ḳīmata dutalar,köre 10)ler müdebber
olmazdan burun azādsuz ḳul 11)iken ne degir idi.Daḫı köreler
eger 12)müdebber ṣatılsa-y-ıdı ol müdebber ne degir 13)idi.
Daḫı ol eksilgeni żamān çekgey.14)Mundan soñra eger ol müdebber
ḳulnuñ 15)ḫōcāsı ölse ol müdebbernüñ barçası āzād 16)oldı.İm-
di eger ol müdebber ol ḫōcāsınuñ 17)ḳoyup kidgeni māluñ sü-
lüsinden çıḳsa.Ol 18)vaḳtın ol müdebbernüñ üstine neme ḳazan-
maḳ 19)yoḳdur.Daḫı ol iki şāhıd kine żamān çekerler 20)ol
ölgen kişinüñ vereselerine ol müdebber 21)nün azādsuz ḳul

ikenden ḳalġanınuñ 22)ḳīmatını.Eger ol ölgen kişinüñ ol 23)
müdebberden özge mālı ḳalmasa hīç.İmdi ol 24)vaḳtın ol müdeb-
bernüñ üç ülüşde bir ülüşi 25)azād oldı hīç nemesüz.Daḫı ol
müdebber ḳazanur 26)kendünüñ üç ülüşde iki ülüşinüñ ḳīmatını.
Daḫı 27)virür vereṣelerge.Daḫı ol şāhıdlar żamān 28)çekerler
ol vereṣelerge ol ḳulnuñ üç ülüşde 29)bir ülüşinüñ ḳīmatını.

BEDĀYİ^{c}

30)Ḳaçan iki danuḳ danuḳlıḳ virse 31)ler,eyidseler meṣelā:
Biz danuḳlıḳ virürüz 32)kim zeyid ḳulına eyitdi,eger sen uşbu
33)evge kirseñ,azād olġıl didi dise 34)ler.Danuḳlıḳ virseler.
Daḫı iki 35)özge danuḳlar daḫı danuḳlıḳ vir 36)seler zeydüñ
ol ḳulı ol falān evge 37)kirdi diseler.Daḫı ḳādī hüküm idse
38)zeydüñ ol ḳulı azād ıduḳına.Daḫı mundan . 39)ṣoñra ol
şāhıdlarnuñ barçası 40)danuḳlıḳından ḳayıtsalar.İmdi ol 41)
ḳulnuñ ḳīmatını żamān çeker ol 42)ḳulnuñ ḫōcāsına ol danuḳlar
kim 43)danuḳlıḳ virdiler zeyid eyidgenine,44)sen bu evge kir-
señ sen azād 45)olġıl didi digenine.Ol danuḳlar 46)żamān çek-
meşler kim danuḳlıḳ 47)virdiler ol ḳul ol evge 48)kirgenine.
Anuñ içün kim ol 49)ḳulı telef idmedi illā ol danuḳ 50)lar kim
danuḳlıḳ virdiler zeyid 51)eyidgenine,eger sen bu evge kirsen
52)sen azād olġıl digenine.Bes 53)żamān daḫı ol danuḳlar çeker-
ler.BEDĀYİ^{c}

234a 1)Ḳaçan iki danuḳ danuḳlıḳ virseler,eyid 2)seler:Biz danu-
ḳuz kim zeyid ḫatunına eyiddi,3)eger sen bu evge kirseñ,sen
boş olġıl didi 4)diseler.Daḫı iki danuḳ daḫı danuḳlıḳ vir5)se-
ler.Zeydüñ ol ḫatunı ol evge kirdi 6)diseler.Daḫı ḳādī hüküm
idse zeydüñ ol 7)ḫatunı boş ıduḳına.Daḫı ol şāhıdlarnuñ 8)dör-
di daḫı ḳayıtsalar şāhıdlıḳlarından.9)İmdi ol ḫatu/nu/ñ erine
żamān çeker ol şāhıdlar 10) kim eyiddiler ,zeyid ḫatunına eyiddi,
eger 11)sen uşbu evge kirseñ sen boş olġıl didi 12)dise didi-
ler ol ḫatunuñ erine ol ḫatunuñ 13)mehrini żamān çekerler.

BEDĀYİ^{c}

ı4)Ḳaçan danuḳlar danuḳlıḳ virseler bir ı5)kişinüñ üstine zinā iddi diyü.Daḫı iki özge danuḳ ı6)daḫı danuḳ-lıḳ virseler ol zinā idgen ı7)kişi muḥṣan kişidür diyü. Daḫı ḳādı ol kişini ı8)öldürse.Daḫı öldürdükinden ṣoñra ol ı9)şāhıdlarnuñ barçası ḳayıtsalar danuḳ 20)lıḳlarında-dan.İmdi ol ölgen kişinüñ ḳanı 2ı)bahāsını żamān çeker. Ol şāhıdlar kim danuḳ 22)lıḳ virdiler ol kişi zinā iddi diyü.Ol 23)danuḳlar kim danuḳlıḳ virdiler muḥṣandur 24)di-yü ol şāhıdlar żamān çekmezler.BEDĀYİ[c]

25)Ḳaçan iki danuḳlıḳ virseler uşbu kişi falān 26) kişini ḫaṭā birle öldürdi diyü.Daḫı ḳādī hüküm idse 27) ol kişinüñ üstine ḳan bahāsını birle daḫı mundan ṣoñra ol danuḳlar danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar.İmdi ol iki danuḳ ol kişinüñ ḳanı 28)bahāsını żamān çekerler kendülernüñ mālından ol kişige.BEDĀYİ[c]

29)Ḳaçan iki kişi danuḳlıḳ 30)virseler ,uşbu kişi falān kişinüñ 3ı)elini ḫaṭā birle kesdi diseler.32)Daḫı ḳādī ol kişinüñ üstine el bahāsı 33)birle hüküm idse. Daḫı mundan 34)ṣoñra ol iki şāhıd ḳayıtsalar.35)İmdi ol iki şāhıd el bahāsını 36)żamān çekerler.Ol żamān çeken 37)kişige kendüler mallarından.BEDĀYİ[c]

38)Ḳaçan iki kişi danuḳlıḳ vir 39)seler bir kişinüñ üstine uġur 40)luḳ iddi diyü.Daḫı ḳādī ol 4ı)kişinüñ eli-ñi kesse.Daḫı mundan 42)ṣoñra ol şāhıdlar kine 43) ḳayıt-salar danuḳlıḳlarından.44)İmdi ol şāhıdlar żamān çeker-45) ler ol eli kesilgen kişige ol 46)elinüñ bahāsını kendüler-nüñ mālından.BEDĀYİ[c]

47)Ḳaçan iki kişi danuḳlıḳ virseler bir 48)kişinüñ üstine uşbu kişi falān kişini 49)ḳaṣıd birle öldürdi diyü. Daḫı[50]ḳādī ol kişini daḫı öldürse .Daḫı mundan ṣoñra ol şā-hıdlar ḳayıtsalar.5ı)Bizim ḳatımızda ol şāhıdlar żamān çe-ker 52)ler ol kişinüñ ḳanı bahāsını kendüler mā 53)lından. İmām Şāfi[c]ī ḳatında ol iki 54)şāhıdı daḫı öldürürler.

BEDĀYİ[c]

234b 1)Rivāyet olındı kim iki şāhıd danuḳlıḳ 2)virdiler ^{c}Alā katında radıyallahu ^{c}anhu,bir 3)kişi uğurluk iddi diyü.Dahı ^{c}Alī radıyallahu ^{c}anhu 4)ol uğrınuñ elini kesüñ diyü hüküm iddi.Dahı 5)ol kişinüñ elini kesdiler.Dahı ol kişinüñ 6)eli kesildükinden soñra ol iki şāhıd 7)vardı bir kişi dahı ketürdiler ^{c}Alī ḳatına.8)Dahı ol iki şāhıd eyiddiler:Biz ol 9) eli kesilgen kişini uğru diyü vehim iddük 10)ol kişi uğru degüldür.Bel kim uşbu kişi 11)dür ,Yā Emīre'l-mü'minīne, didiler.Dahı ^{c}Alī 12)radıyallahu ^{c}anhu eyiddi; ol iki şahıda:Men sizi 13)kirtülemezin uşbu kişi uğrudur didüküñüze 14) dahı men sizge żamān çekdürür men ol elini 15)kesdüküm kişinüñ elinün bahāsını.Eger 16)bilse-ydüm kim siz ḳaṣıd birle danuḳ 17)lıḳ virdükünüzi ,ol eli kesilgen kişinüñ üstine,18) men dahı siz ikiñüzüñ elini keser idüm 19)didi.Dahı uşbu hikāyet kim vāḳı^c oldı ^{c}Alī ḳatında,bu hikāyetde ṣaḥābīler ḥāżır ıdılar.21)Ol ṣaḥābīlerden hiç kimse inkār idmedi 22)^{c}Aliye radıyallahu ^{c}anhum ecma^{c}īne.BEDĀYİ^c

23)Ḳaçan iki şāhıd danuḳlıḳ virse,eyidseler: 24)Biz danuḳlıḳ virürüz kim uşbu kişi falān kişinüñ 25)oğlını öldürdi.Dahı ol falān kişi uşbu kişini ^{c}afuv 26)iddi yazuḳından diseler.Dahı ḳādī hüküm idse ol 27)ölgen kişinüñ velīsi ol öldürgen kişini ^{c}afuv id 28)genine.Dahı ḳādī hüküm idgenden soñra ol iki 29)şāhıd danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar.İmdi ẓāhır rivāyet budur kim ol iki danukuñ üstine żamān çekmek yoḳdur.Ammā rivāyet 30) olındı İmām Ebū Yūsuf'dan kim ol 31)İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Ol iki şāhıd 32)żamān çeker ol ölgen kişinüñ 33)eyesine ol miñ aḥça,evvelki ḳavul 34)ṣaḥīḥdur.BEDĀYİ^c

35)Ḳaçan iki kişi danuḳlıḳ virseler,36)eyidseler:Uşbu kişi uşbu kişinüñ 37)oğlıdur diseler.Dahı ol kişi inkār 38)idse, eyidse:Bu menüm oğlum degül 39)dür dise.Dahı ḳādī hüküm idse ol 40)kişi ol kişinüñ oğlı ıduḳına.Dahı ḳādī 41)hüküm idgenden soñra ol iki 42)şāhıd danuḳlıḳlarından ḳayıtsa 43)lar.İmdi ol oğlanuñ nesebi s̱ābıt 44)olduḳı ol kişiden bāṭıl olmaz.45)Dahı ol iki şāhıd neme żamān 46)çekmezler.BEDĀYİ^c

47)Danuklar danuklıkından 48)kayıtganında zamān çekdüki-nün şartı 49)oldur kim ol danuklar kādī 50)hüküm idgenden sonra kayıtgay 51)lar.Eger kādī hüküm idmez 52)den burun kayıtsalar.Ol danuk 53)lar neme zamān çekmezler.BEDĀYİ^c

235a 1)Dahı şāhıdlar danuklıklarından kayıtgahı 2)içün zamān çekdükinün bir şartı dahı oldur kim 3)kim ol danuklar kādī katında kayıtgaylar,4)kādī katından özge yirde kayıtganlarına i^ctıbār5yokdur,nite kim kādī katından özge yirde 6)danuklık virmeke i^ctibār yokdur hattā eger 7)da^cvī olıngan kişi danuk durkuzsa ol 8)da^cvī idgen kişinün danukları danuklıkından 9)kayıtganlarına ol kişinün danukı işidilmez.BEDĀYİ^c

10)Kaçan danuklar inkār idseler,biz danuklıkımız 11)dan kayıtmaduk diseler.Dahı da^cvī olıngan kişi 12)da^cvī idse,eyidse:Kayıtduguz dise.İmdi ol 13)danuklarga anıt virmek yokdur.BEDĀYİ^c

14)Kaçan danuklar kādī katında hikāyet idseler 15)kendüler danuklıklarından kayıtganlarını özge 16)kişinün katında. İmdi ol vaktın ol danuklar 17)mun kayıtganı sahīh olur.BEDĀYİ^c

18)Dahı şāhıdlar danuklarından kayıtganı 19)içün zamān çekdükinün bir şartı dahı oldur 20)kim ol danuklar danuklık virmek binle 21)bir mālun ^caynını telef idmiş olgaylar hattā 22)eger ol şāhıdlar danuklıkları . birle 23)māl telef idmeseler.Bel kim menfa^cat telef idse 24)ler.Ol vaktın ol danuklar neme zamān çek 25)mezler.Uşda bu asıl üstine çıkar ol mes'ele kim 26)kaçan iki şāhıd şāhıdlık virseler uşbu er 27)uşbu hatunı min ahçaya evlendi diseler.Dahı hāl bu olsa kim ol hatunun mehr-i misli ikim min ahça olsa.Dahı ol hatun inkār 28)idse ol er kendüyi evlendükine.Dahı 29)kādī ol hatun ol ernün 30)ebçisi idükine hüküm idse min 31)ahça mehir birle.Dahı hüküm id 32)genden sonra ol şāhıd 33)lar şāhıdlıklarından kayıtsa 34)lar.İmdi ol şāhıdlar zamān 35)çekmezler Ol hatuna hiç neme.Anun içün ol iki şāhıd 37)ol hatunun fercinün menfa^catını telef iddi 38)ler ol hatunun fercinün 39)menfa^catı hakīkat māl degüldür.BEDĀYİ^c

40)Kaçan bir hatun da^c^vī idse 41)erinüñ üstine kendüyi boşadukına 42)miñ ahça üstine.Dahı danuk/lar/43)danuklık virseler ol er 44)ol hatunı miñ ahça üstine boşadı 45)diyü.Dahı er inkār idse.Dahı 46)kādī hüküm idse ol hatun ol 47)erden boş ıdukına.Dahı ol hatun 48)üstine miñ ahça vardur ıdukına. 49)Dahı mundan soñra ol danuklar 50)kayıtsalar danuklıklarından.51)İmdi ol danuklar ol 52)erge hīç neme żamān çekmezler. 53)Anuñ içün kim ol ernüñ mālını 54)telef idmediler.BEDĀYİ^c^

235b 1)Kaçan bir kişi bir kişinüñ oġlını öldürse.Dahı ol 2) ölgen kişinüñ atasına bir kişi küç idse,eyidse:Sen 3)bu oġluñ öldürgen kişini ^c^afuv idgil ,yazukını bagış 4)lagıl dise. Yāhū/d/ seni öldürür men dise.Dahı ol kişi 5)bagışlasa.İmdi ol küç idgen kişi neme żamān 6)çekmez.BEDĀYİ^c^

7)Kaçan bir kişi da^c^vī idse,eyidse:Men uşbu evi 8)falān kişiden on ahçaya kirige aldum dise.Dahı 9)ol evnüñ kirisi yüz ahça degir olsa.Dahı ol 10)evi kirige virgen kişi inkār idse,men kirige 11)on ahçaya virmedüm dise.Dahı ol . . 1 kirige aldum 12)diyen kişi danuk durkuzsa.Dahı kādī hüküm idse 13)ol ev on ahçaya kirige idükine.Dahı mundan soñra 14)ol iki şāhıd danuklıklarından kayıtsalar.İmdi 15)ol iki şāhıd ol ev eyesine neme żamān çekmezler.16)Anuñ içün ev eyesinüñ evinüñ menfa^c^atını telef iddi 17)ler.Mālını telef idmediler.BEDĀYİ^c^

18)Kaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişinüñ üstine,eyidse: 19)Men uşbu kulumı saña miñ ahçaya satdum dise.20)dahı ol satun algan kişi inkār idse.Dahı ol 21)satdum diyen kişi iki danuk durkuzsa ol 22)kulı miñ ahçaya satganına.Dahı kādī hüküm idse ol 23)kulı ol satun algan kişige.Dahı andan soñra 24)ol iki danuk danuklıklarından kayıtsalar.25)İmdi ol vaktın biz körürüz ol kulnuñ kīmatı 26)eger miñ ahça de- ya dahı artuk degir ise gir ise.27)ol vaktın ol . danuklar hīç neme żamān çekmezler, ol satun algan kişige.Eger ol kulnuñ kīmatı miñ ahçadan eksük degir ise ol eksüki żamān 30)çekerler satun algan kişige.

BEDĀYİ^c^

31)Ḳaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişi 32)nüñ üstine.Daḫı ol da^c^vī idgen 33)kişi eyidse:Men uşbu kulı senden 34)miñ aḫçaya ṣatun aldum dise.35)Daḫı ol ḳul eyesi inkār idse,36)ṣatmadum dise.Daḫı ol ṣatun 37)aldum diyen kişi danuḳlar 38)dürḳuzsa ol ḳulı miñ aḫçaya 39)ṣatun aldukına,danuḳlıḳ vir 40)seler. Daḫı danuḳlıḳ virdük 41)lerinden soñra ḳāḍī hüküm 42)idse ol ḳulı ṣatan kişinüñ 43)elinden alsa,ol ṣatun algān 44)kişige virse.Daḫı ḳāḍī hüküm 45)idgenden soñra ol danuḳlar 46)danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar 47)ol vaḳtın körürüz eger ol 48)ḳulnuñ ḳīmatı miñ aḫça ısa 49)ya miñ aḫçadan eksük ise .Ol 50)vaḳtın ol şāhıdlar ol ṣatan 51)kişige żamān neme çekmezler.Eger 52) ol ḳulnuñ bahāsı miñden 53)artuḳ degir ise ol iki şāhıd 54) ol ḳulı ṣatan kişige ol artuḳı 55)żamān çekmezler.BEDĀYİ^c^

236a 1)Ḳaçan bir ḫatun kişi da^c^vī idse bir 2)ernüñ üstine:Sen meni miñ aḫçaya evlendün 3)dise.Daḫı ol er inkār idse.Daḫı iki 4)kişi danuḳlıḳ virse ol ḫatun içün.5)Daḫı ḳāḍī hüküm idse ol ḫatun ol 6)da^c^vī olıngan erüñ ebçisi idükine miñ aḫça 7)mehir birle.Daḫı mundan soñra ol 8)iki danuḳ ḳayıtsalar danuḳlıḳlarından.9)İmdi ol vaḳtın körürüz eger ol 10)ḫatun kibi ḫatunuñ mehri miñ ise 11)ya minden artuḳ ısa.Ol vaḳtın ol 12)iki şāhıd ol erge neme żamān çekmezler.13)Eger ol ḫatun kibi ḫatunuñ mehri 14)miñ aḫçadan eksük ese ol vaḳtın 15)ol iki şāhıd żamān çekermez ol 16)erge ol ḫatun kibi ḫatunuñ mehrinden 17)artuḳını.BEDĀYİ^c^

18)Ḳaçan bir er da^c^vī idse bir ḫatunuñ 19)üstine.Eyidse ol er ol ḫatuna :men 20)saña ṭalāḳ virdüm miñ aḫçaya dise.Ya^c^nī 21)sen menden ṭalāḳuñı miñ aḫçaya aldun dise.22)Men daḫı seni ol miñ aḫça birle boşadum 23)dise.Daḫı ol ḫatun inkār idse. Daḫı 24)iki danuḳ danuḳlıḳ virseler ol er 25)ol ḫatunı miñ aḫçaya boşadukına.Daḫı ḳāḍī 26)hüküm idse ol ḫatunuñ üstine ol 27) min ahçayı virgil diyü.Dahı kadı hüküm id 28)genden soñra ol iki danuḳ danuḳ 29)lıḳlarından ḳayıtsalar.İmdi ol iki şāhıd ol ḫatuna ol miñ aḫçayı żamān çekerler.BEDĀYİ^c^

30)Ḳaçan bir kişi da^c^vī idse,eyidse:31)Men uşbu evümi falān kişige bir ayda on 32)aḫçaya kirige virdüm dise.Daḫı ol 33)kirige alğan kişi inkār idse.Daḫı 34)iki danuḳ danuḳlıḳ virse 35)ler ol falān kişi ol evi 36)bin ayda on aḫçaya kirige alduḳına.37)daḫı ḳādī ḥüküm idse ol ev bir 38)ayda on aḫçaya kirige alduḳına 39)ol da^c^vī olınğan kişi daḫı ḳādī 40) ḥüküm idgeninden ṣonra ol 41)iki danuḳ danuḳlıḳlarından 42) ḳayıtsalar.İmdi körelüm 43)eger bu da^c^vī ol icāretnün 44)evvelinde ise körürüz eger ol ev kibi 45)evnün kirisi on aḫça ısa.Ol 46)vaḳtın ol iki şāhıdnun üstine 47)żamān çekmek yoḳdur.Eger ol 48)evnün kirisi on aḫçadan eksük ise 49)ol ev kirisinden artuḳını ol iki şāhıd 50)żamān çeker ol kirige alğan kişige.Eger ol da^c^vī 51)ol icāretnün müddeti deken-52) dükinden ṣonra ısa.Ol 53)vaḳtın ol iki şāhıd żamān 54)çekerler ol on aḫçaya 55)ol evi kirige alğan kişige.BEDĀYİ^c^

236b 1)Ḳaçan sağsuz kişi sağsuz iken bir ḫatun 2)evlense min aḫçaya.Daḫı ḥāl bu olsa kim ol min 3)aḫça ol ḫatunun mehr-i misli olsa.Daḫı ol sağ 4)suz kişi ol sağsuzlıḳdan ölse.İmdi ol 5)min aḫça kim ol ḫatunun mehridür ol6sağsuznun barça mālından çıḳar,s̱ülüs̱inden ḥisāb 7)lanmaz.BEDĀYİ^c^

8)Kiçigez ḳıznun atası mālik degüldür kim 9)ol kiçigez ḳızı ḫulu^c^idgey māl virüben.Ya^c^nī 10)ataya yoḳdur kim kiçigez kızını māl virüben erine 11)boşadmaḳlıḳ.Eger ata kiçigez ḳızını boşadsa 12)māl virüben erine.İmdi eğer ol mālı ol kiçigez 13)ḳıznun mālından virse żamān çeker.BEDĀYİ^c^

14)Ḳaçan ḫatun kişi ölüm sağsuzlıḳında erine māl 15)virüp nefsini ḳurtarsa.Ya^c^nī ḫulu^c^ idse.Daḫı ol 16)ḫatun ölse ol nefsi içün virüp boşanduḳı mālı 17) ol ḫatunun s̱ülüs̱inden ḥisāb olınur.Barça māl 18)dan ḥisāb olınmaz.BEDĀYİ^c^

19)Ḳaçan iki danuḳ danuḳlıḳ virseler ,eyidseler 20)uşbu adam öldürgen kişi ṣuluḥ iddi ol öldürdüki 21)kişinün velīsi birle malğa ṣuluḥ iddi diseler.Daḫı 22)ol adam öldürgen kişi inkār idse.Men ṣuluḥ id 23)medüm dise.Daḫı ḳādī ḥüküm idse ṣuluḥ idgenlerine.24)Daḫı ḳādī ḥüküm idgenden ṣonra ol iki

danuk 25)danuklıkliklarından kayıtsalar.İmdi ol iki 26)şāhıd ol adam öldürgen kişige hīç neme żamān çekmezler illā meger ol iki şāhıd 27)danuklık virgeyler adam kanı bahāsından artuk mālga şuluh iddi 29)diyü danuklık virmiş olgaylar.30)ol vaktın ol iki şāhıd żamān 31)çekerler ol adam öldürgen 32)kişige ol adam kanı bahāsından 33)artuk malı.BEDĀYİ^c

34)Ol kişi kim ölüm sağsuzlıkındadur,35)kaçan ol sağsuz kişini öldürmek 36)vācıb olsa.Dahı ol sağsuz ,varsa şuluh 37)idse ol ölgende öldürdüki kişinüñ 38)velisi birle on miñ ahçaya meselā .İmdi 39)bu şuluh cāyızdur .Ol on miñ ahça 40) ol sağsuz kişi öldükinden soñra ol 41)sağsuz kişinüñ barça mālından çıkar.42)sülüs mālından hisāb olınmaz.BEDĀYİ^c

43)Kaçan danuklıklarından kayıtsa 44)lar ol danuklar kim aşıl danuk 45)lar üstine danuk oldılar.Dahı 46)aşıl danuklar sābıt olsalar 47)hīç danuklıklarından 48)kayıtmasalar.İmdi ol 49)vaktın żamān çekerler ol 50)danuklar kim aşıl danuk 51)üstine danuk oldılar ıdı,52)telef idgen mālı danuklık 53)virmekleri sebebinden.BEDĀYİ^c

237a 1)Kaçan aşıl danuklar kayıtsalar danuk 2)lıklarından. Dahı ol aşıl danuk üstine danuk 3)olgan danuklar kayıtmasalar,sābıt dursalar.4)İmdi ol aşıl danuk üstine danuk olgan danuk 5)larga hīç żamān çekmeklik yokdur,velakin 6)aşıl danuklarnuñ üstine żamān çekmek var 7)mıdur ya yokmıdur?İmdi İmām Ebū Hanīfa 8)dahı İmām Ebū Yūsuf katında aşıl danuklarnuñ 9)üstine dahı żamān çekmek yokdur.Ammā İmām 10)Muhammad katında żamān çekmeklik vācıbdur 11)aşıl danuklarnuñ üstine.
BEDĀYİ^c

12) Kaçan aşıl danuklarnuñ üstine danuk 13)olgan danuklar dahī aşıl danuklar munlar 14)nuñ barçası danuklıklarından kayıtsalar.15)İmdi İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf 16) katında żamān çekmeklik ol aşıl danuk 17)nuñ üstine danuk olgan danuklar üstinedür.18)Hīç aşıl danuknuñ üstine żamān çekmek[19] yokdur .Ammā İmām Muhammad katında ol kişi kim 20)munlar-

nun danuklıkı binle anun nemesi telef 21)oldı ol kişi tileklüdür asıl danuk22)mun üstine danuk olgan danuklarga zaman 23) çekdürsün.Tilese asıl danuklarga zaman 24)çekdürsün.BEDAYİ^c

25)Ammā ne asıl danuklarnun üstine danuk olgan 36)danuklar kayıtsalar danuklıklarından 27)ne asıl danuk kayıtsa danuklıkından,velakin asıl danuklar inkār idseler,eyidseler :Biz bu danukları bizim danuklıkımız 28)üstine danuk dutmaduk diseler.29)Ol vaktın hīç kimsenün üstine 30)zamān çekmek yokdur. BEDAYİ^c

31)Kaçan müzekkī kişiler danukları 32)tezkiye idseler. Dahı ol danuk 33)lar danuklık virseler kādī 34)katında.Dahı kādī anlarnun 35)danuklıkı birle hüküm idse.36)Dahı andan sonra ol müzekki 37)ler kayıtsalar tezkiye idgen 38)lerinden.İmdi İmām Ebū Hanīfa 39)katında ol tezkiye idgen kişi - 40)ler zamān çekerler.Ya^cnī şāhıd 41)lar kayıtdukı dahı tezkiye idgün 42)kişiler kayıtdukı zamān çekmek 43)vācıb olmak içre berāber durur 44)lar Ebū Hanīfa katında.BEDAYİ

45)Kaçan iki kişi danuklık vir 46)seler bir māl içre. Dahı kadı 47)hüküm idse ol ikisinün danuk 48)lıkı birle.Dahı andan sonra ol 49)iki danukun birisi kayıtsa danuk 50)lık virdükinden.İmdi ol kayıtgan 51)kişi ol mālun buçukını zamān çeker.BEDAYİ^c

237b 1)Kaçan bir māl üstine dörüt er kişi danuklık 2)virseler. Dahı kādī ol kişilernün danuk 3)lıkları birle hüküm idse. Dahı andan sonra 4)ol danuklarnun birisi danuklıkdan 5)kayıtsa,ol kayıtgan kişinün üstine neme yokdur.6)Eger ol dörüt danukun ikisi dahı kayıtsa kine 7)ol iki kayıtgan danukun üstine hiç zamān 8)çekmek yokdur.BEDAYİ^c

9)Eger dörüt danukun üç danukı kayıtsa danuk 10)lık virdüklerinden.Birisi kayıtmasa.İmdi 11)ol üç danuknun üstine ol mālnun buçukını 12)zamān çekmek vācıbdur.BEDAYİ^c

13) Ḳaçan bir er daḫı iki ḫatun kişi danuḳlıḳ 14)virseler bir māl içre .Daḫı ḳāḍī hüküm idgen 15)den ṣoñra ol er ḳayıtsa danuḳlıḳından.İmdi 16)ol er ol mālun buçuḳını żamān çeker.BEDĀYİ

17)Ḳaçan bir er birle iki ḫatun kişi māl içre danuḳ 18)-lıḳ virseler.Daḫı ḳāḍī anlarnuñ danuḳlıḳı birle ^{19}ḥüküm idse. Andan ṣoñra ol iki ḫatun ḳayıtsa 20)lar danuḳlıḳlarından.İmdi ol iki ḫatun 21)kişinüñ üstine ol mālun buçuḳını żamān çekmek 22)vācıbdur.BEDĀYİ^{c}

23)Ḳaçan bir er kişi birle iki ḫatun kişi bir māl 24)içre danuḳlıḳ virseler.Daḫı ḳāḍī munlarnuñ 25)danuḳlıḳı birle ḥüküm idse.Daḫi andan ṣoñra ol 26)iki ḫatunuñ birisi ḳayıtsa danuḳlıḳından.İmdi ol ḳayıtgan ḫatun üstine ol mālun buçuḳını żamān çekmek vācıbdur.BEDĀYİ^{c}

27)Ḳaçan bir er kişi birle iki ḫatun 28)kişi danuḳlıḳ virseler bir māl 29)içre.Daḫı ḳāḍī munlarnuñ danuḳ 30)lıḳı birle ḥüküm idse.Andan ṣoñra 31)ol er birle ol ḫatunun birisi 32)ḳayıtsalar danuḳlıḳlarından.33)İmdi ol telef olıngan mālun buçuḳını 34)ol er żamān çeker bir rub^{c}ını.Daḫı 35)ol ḳayıtgan ḫatun żamān çeker.BEDĀYİ^{c}

36)Ḳaçan bir er kişi birle iki ḫatun 37) kişi danuḳlıḳ virseler bir māl 38)içre.Daḫı ḳāḍī munlarnuñ danuḳ 39)lıḳı birle ḥüküm idse.Daḫı mundan 40)ṣoñra anlarnuñ dördi da 41)-nuḳlıḳlarından ḳayıtsalar barçası.42)İmdi ol māl kim munlarnuñ 43)danuḳlıḳı birle telef oldı,ol 44)mālun buçuḳını ol bir er żamān 45)çeker.Buçuḳını ol iki ḫatun żamān 46)çeker.BEDĀYİ^{c}

47)Ḳaçan iki er birle bir ḫatun kişi 48)danuḳlıḳ virseler. Andan ṣoñra 49)ḳāḍī ḥüküm idse.Andan ṣoñra anlarnuñ 50)barçası ḳayıtsalar.İmdi ol 51)mālı barçasını ol iki er żamān çeker. 52)Ol ḫatun neme żamān çekmez.BEDĀYİ^{c}

238a 1)Ḳaçan iki er birle iki ḫatun kişi danuḳ 2)lıḳ virseler bir māl içre.Daḫı ḳāḍī munlar/nuñ/ 3)danuḳlıḳı birle ḥüküm idse.Andan ṣoñra 4)ol iki ḫatun ḳayıtsalar danuḳlıḳlarından. 5)İmdi ol iki ḫatun üstine hīç neme żamān 6)çekmek yoḳdur munlarnuñ danuḳlıḳı birle 7)telef idgenleri māldan.BEDĀYİ^{c}

8)Kaçan iki er birle iki hatun kişi danuk 9)lık virseler bir māl içre.Dahı kādī 10)munlarmuñ danuklıkı birle hüküm idse.11)Dahı andan soñra ol iki er danuklık 12)larından kayıtsalar.İmdi ol iki er żamān 13)çekerler ol danuklıkları birle telef 14)idgenleri mālnuñ buçukını ol daᶜvī olıngan kişige.Ol iki 15)hatun neme żamān çekmezler.BEDĀYİᶜ

16)Kaçan iki er kişi birle iki hatun kişi bir 17)māl içre danuklık virseler.Dahı kādī 18)munlarmuñ danuklıkı birle hüküm idse.19)Andan soñra ol iki ernüñ birisi danuk 20)lıkından kayıtsa.İmdi ol kayıtgan ernüñ 21)üstine hīç neme żamān çekmek yokdur.BEDĀYİᶜ

22)Kaçan iki er birle iki hatun kişi danuklık 23)virseler bir māl içre.Dahı kādī munlarmuñ 24)danuklıkı birle hüküm idse. Dahı andan soñra ol iki 25)ernüñ birisi dahı ol iki hatunuñ birisi kayıtsalar danuklıklarından.İmdi ol kayıtgan er birle ol kayıtgan 26)hatun ol danuklıkları birle 27)telef idgenleri mālmuñ 28)rubᶜını żamān çekerler ol daᶜvī 29)olıngan kişige,vemakin ol rubuᶜ māl 30)muñ iki ülüşini er żamān çeker,31)bir ülüşini ol hatun żamān[32] çeker.BEDĀYİᶜ

33)Kaçan iki er birle iki hatun 34)kişi danuklık virseler bir[35] māl içre,Dahı kādī munlarnuñ 36)danuklıkları birle hüküm idse.Mundan 37)soñra munlarmuñ dördi dahı 38)danuklıklarından kayıtsalar.39)İmdi ol danuklık birle 40)telef olgan mālnuñ üç ülüşde 41)bir ülüşini ol iki er żamān 42)çeker.Dahı ol üç ülüşde bir 43)ülüşini ol iki hatun żamān 44)çeker.BEDĀYİᶜ

45)Bilgil kim hatun kişi er kişinüñ 46)buçukıdur.Beş er kişi danuk 47)lık birle hatun kişi telef id 48)geni mālnuñ kadarınca iki telef 49)ider.Beş er kişi żamān çeker hatun 50)kişi telef idgeni kadarınca iki ol kadar.BEDĀYİᶜ

238b 1)Kaçan bir māl içre bir er birle on 2)hatun kişi danuklık virseler.Dahı kādī 3)munlarmuñ danuklıkları birle hüküm 4) idse.Dahı mundan soñra ol er birle 5)ol on hatun kişinüñ barçaları danuk 6)lıklarından kayıtsalar barçası.İmdi 7)İmām Ebū Hanīfa katında ol munlarmuñ danuk 8)lıkları birle telef olgan mālmuñ altı 9)ülüşde bir ülüşini ol bir er żamān çeker.10)Dahı ol

altı ülüşde biş ülüşini ol on 11)ḫatun żamān çeker.Anuñ içün İmām Ebū Ḥanīfa 12)ḳatında her iki ḫatun bir ernüñ yirinedür. 13)Ammā Ebū Yūsuf ḳatında daḫı İmām Muḥammad 14)ḳatında ol mālnuñ buçuḳını ol bir er 15)żamān çeker,buçuḳını ol on ḫatun żamān 16)çekerler.BEDĀYİʿ

17)Ḳaçan bir māl içre bir er birle on ḫatun 18)kişi danuḳlıḳ virseler.Daḫı ḳāḍī munlarnuñ 19)danuḳlıḳları birle ḥüküm idse.Andan 20)ṣonra ol bir er kişi danuḳlıḳ virdükinden 21) ḳayıtsa ol ḫatunlar ḳayıtmasalar.İmdi ol 22)bir er ol telef olġan māluñ buçuḳını żamān 23)çeker ol daʿvī olıngan kişige. BEDĀYİʿ

24)Ḳaçan bir māl içre bir er birle on ḫatun kişi 25)danuḳlıḳ virseler.Daḫı ḳāḍī munlarnuñ danuḳlıḳı 26)birle ḥüküm idse.Daḫı mundan ṣonra ol on ḫatun 27)danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar,ol bir er ḳayıtmasa.İmdi ol munlarnuñ danuḳlıḳı birle telef olġan māluñ buçuḳını ol on ḫatun żamān 28)çekerler.Ol birnüñ üstine neme yoḳdur.BEDĀYİʿ

29)Eger bir er birle on ḫatun kişi 30)bir māl içre danuḳlıḳ virseler.31)Daḫı ḳāḍī munlarnuñ danuḳlıḳı birle 32) ḥüküm idse.Daḫı mundan ṣonra ol 33)on ḫatunun sekiz ḫatunı 34)danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar,35)İmdi ol ḳayıtġan sekiz ḫatūn 36)muñ üstine hīç neme żamān çekmek 37)yoḳdur.Anuñ içün hīç 39)māl telef olmadı.BEDĀYİʿ

40)Eger bir er birle on ḫatun 41)kişi bir māl içre danuḳlıḳ vir 42)seler.Daḫı ḳāḍī munlarnuñ danuḳ 43)lıḳı birle ḥüküm idse.Daḫı andan 44)ṣonra ol on ḫatunuñ doḳuz 45)ḫatunı danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar.46)İmdi ol doḳuz ḫatun ol 47)mālnuñ dörüd ülüşde bir ülüşini 48)żamān çekerler.Anuñ içün 49) küm mālnuñ dörüd ülüşde üç 50)ülüşi telef olmayıp durur.Anuñ içün 51)ol bir erle mālnuñ buçuḳı 52)durup durur.Ol bir ḫatun bir 53)le mālnuñ rubʿı durup durur.54)Beş bu doḳuz ḫatun ḳayıtmak birle 55)mālnuñ dörüd ülüşde bir ülüşi 56)telef oldı. Beş ol doḳuz ḫatun 57)daḫı dörüd ülüşde bir ülüşini żamān 58) çekerler.BEDĀYİʿ

239a 1)Ḳaçan bir er birle on ḫatun bir māl içre 2)danuḳlıḳ virseler.Daḫı ḳāḍī munlarnuñ 3)danuḳlıḳları birle ḥüküm idse.Daḫı

mundan sonra 4)ol bir er birle bir hatun danuklıklarından 5)kayıtsalar.İmdi ol er birle ol bir hatun 6)ol telef olğan mäluñ buçukını żamān çekerler,7)velakin ol buçuk mäluñ ülüşi-ni ol bir er 8)żamān çeker.Dahı ol buçuk mälnuñ bir ülüşini 9)ol bir hatun żamān çeker.BEDĀYİ^c

10)Kaçan bir er birle üç hatun kişi bir māl içre 11) danuklık virseler.Dahı kādī munlarnuñ danuk 12)lıkı birle hüküm idse.Dahı mundan sonra ol bir 13)er kişi birle bir ha-tun kişi danuklıklarından 14)kayıtsalar.İmdi ol bir hatun kişinüñ üstine 15)hīç meme żamān çekmek yokdur,velakin ol 16) bir er ol telef idgenleri mälnuñ buçukını 17)żamān çeker ol da^cvī olıngan kişige.İmdi 18)uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 19)Muhammad kavlınuñ kıyāsı üstinedür.Amma İmām 20)Ebū Hanīfa kavlınuñ kıyāsı üstine ol buçuk māl 21)muñ üç ülüşde iki ülüşini żamān çekmek ol bir ernüñ 22)üstinedür. Bir ülüşi ol bir hatunuñ üstine 23)dür.BEDĀYİ^c

24)Kaçan bir er birle üç hatun kişi bir māl 25)içre danuk olsalar.Dahı kādī munlarnuñ danuk 26)lıkları birle hüküm idse.Dahı kādī hüküm idgen 27)den sonra ol er birle ol üç hatun barçası danuklıklarından kayıtsalar.İmdi İmām Ebū Hanīfa katında ol māl kim munlarnuñ 28)danuklıkları bir-le telef oldı,29)ol mälnuñ biş ülüşinde iki 30)ülüşini ol bir er żamān çeker.Ol 31)mälnuñ bişi ülüşinde üç ülüşini 32)ol üç hatun kişiler żamān 33)çekerler.Amma İmām Ebū Yū-suf 34)dahı İmām Muhammad katında ol māl 35)muñ buçukını ol üç hatun żamān 36)çeker,buçukını ol bir er żamān çeker.

BEDĀYİ^c

37)Kaçan iki danuk danuklık virse 38)ler zeyid hatunını üç talāk boşadı 39)diyü.Dahı ol zeyid inkār idse.Dahı 40) iki özge danuklar dahı danuk 41)lık virseler ol zeyid ol ha 42)tunınuñ üstine kirüp durdukına.43)Dahı kādī munlar-muñ danuklıklarını 44)birle hüküm idse.Dahı mundan sonra 45) ol danuklarnuñ barçası danuk 46)lıklarından kayıtsalar.İmdi ol 47)er ol hatunına virdüki mehri bu dörüt 48)danuk żamān çekerler ol zeyde,velakin 49)ol mehri dörüt ülüş iderler.Ol 50)dörüt ülüş mehirnüñ üç ülüşini ol 51)danuklar żamān çeker-ler

ler kim zeyid ḫatun 52)üstine kirdi diyü danuḳlıḳ virdi 53)-ler,ol bir ülüşini ol danuḳlar 54)żamān çekerler kim ṭalāḳ virdi diyü 55)danuḳlıḳ virdiler.BEDĀYİ^C

239b 1)Ḳaçan dörüd kişi danuḳlıḳ virseler bir kişi 2)zinā id-di diyü.Dahı ḳāḍı munlarnuñ danuḳlıḳı birle 3)ḥüküm idmezden burun ya munlarnuñ danuḳ 4)lıḳı birle ḥüküm idgenden ṣoñra, velakin henüz 5)ol ḳāḍī ḥükmini keçürmezden burun ol danuḳ 6)-larnuñ barçası danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar.7)İmdi ol danuḳ-larnuñ barçasına ḥadd-ı ḳaẕıf 8)ururlar.BEDĀYİ^C

9)Ḳaçan kişiler danuḳlıḳ virse bir kişinüñ üstine 10)zinā ḳıldı diyü.Dahı ḳāḍī munlarnuñ danuḳlıḳ 11)ları birle ḥüküm idüp ḥükmini keçürdükinden 12)ṣoñra ol danuḳlar danuḳlıḳla-rından ḳayıtsa 13)lar.İmdi ol zinā idgen kişinüñ ḥaddı yüz ağaç 14)urmaḳ ısa ol vaḳtın ol danuḳlarğa dahı 15)hīç ḫılāf yoḳdur kim ḥadd-ı ḳaẕıf ururlar barça 16)lar ḳatında.Ammā ḳaçan ol zinā idgen kişinüñ 17)ḥaddı recim idüp öldürmek ol-sa.Dahı ol kişini recim 18)idüp öldürseler.Andan ṣoñra ol şāhıdlar 19)danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar.İmdi kine İmām 20) Ebū Ḥanīfa dahı İmām Muḥammad 21)ḳatında ol şāhidlerge kine ḥadd-ı ḳaẕıf ururlar.22)Ammā Züfer imām ḳatında ol kişilerge ḥadd-ı ḳaẕıf 23)urmazlar.BEDĀYİ^C

24)Keldük imdi uşbu şimdiye degin eyidgenimiz zināya 25)danuḳlıḳ virgenler danuḳlıḳlarından ḳayıtğanında 26)ḥadd-ı ḳaẕıf urmaḳuñ ḥükmini bildürür idük kim ḥadd-ı ḳaẕıf vācıb olur mı ol danuḳlarnuñ üstine ,ya ḥadd-ı ḳaẕıf vācıb olmaz mı? Ammā ol 27)ḳāḍī ḥüküm idmezden burun ḳayıtsalar 28)ya ol ḳā-ḍī hüküm idüp ḥükmini keçür 29)mezden burun ḳayıtsalar ol danuḳ 30)lar.Ol vaḳtın ol danuḳlar hiç 31)neme żamān çekmez-ler.BEDĀYİ^C

32)Ammā ḳaçan zināya danuḳlıḳ virgen 33)danuḳlar danuḳ-lıḳlarından 34)ḳayıtsalar ol danuḳlarnuñ 35)danuḳlıḳı birle ol zinā idgen 36)kişini recim idüp öldürgenlerinden ṣoñra,ol 37)vaḳtın ol danuḳlar ol ölgen 38)kişinüñ ḳanı bahāsını żamān çekerler 39)ol ölgen kişinüñ velīsine.BEDĀYİ^C

40)Kaçan kişiler zināya danuklık virse 41)ler.Dahı ol danuklarnuñ da 42)muklıkı birle ol zinā idgen kişige 43)had ursalar.İmdi ol şāhıdlar 44)żamān çekmezler ol urulğan kişige 45)ol uruldukımuñ bahāsını.İmām Ebū Hanīfa 46)katında kerek ise ol urulğan kişi 47)ol urulmakdan olsun kerek ise olma 48)sun. Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 49)Muhammad katında eger ol urulğan kişi 50)ol uruldukından ölse.Ol şāhıdlar 51)kan bahāsını żamān çekerler ol 52)ölgen kişinüñ velīsine.BEDĀYİ[c]

240a 1)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol vaktındur 2)dur kim zināya danuklık virgen kişilernüñ 3)barçası danuklıklarından kayıtgaylar.Ammā 4)kaçan zināyā danuklık virgen kişilernüñ birisi 5)yalunuz danuklıkından kayıtsa,ancak üçi kayıtmasa.6)İmdi ol vaktın ol danuklarnuñ dördine 7)dahı hadd-ı kazıf ururlar.Ammā İmām Züfer katında 8)ol kayıtğan danuka hadd-ı kazıf ururlar. Ancak 9)ol kayıtmaganlarğa hīç neme hadd urmazlar.BEDĀYİ[c]

10)Ammā kaçan zināya üç kişi danuklık virseler.11)Ol vaktın kādī ol üç kişinüñ danuklıkını 12)işidmez.Dahı üçine dahı hadd-ı kazıf urur barçalar 13)katında.Anuñ içün kim zinā danuklıkımuñ nısābı 14)dörütdür.Dörüt kāmil olmadılar,bes hadd-ı kazıf 15)urınılurlar.BEDĀYİ[c]

16)Ammā kaçan dörüt kişi danuklık virseler bir 17)kişi zinā kıldı diyü.Dahı kādī ol kişilernüñ 18)danuklıkı birle hüküm idse,velakin henüz ol 19)kādī hükmini keçürmezden burun ol danuklar 20)nuñ birisi kayıtsa.İmdi İmām Ebū Hanīfa dahı İmām 21) Ebū Yūsuf katında ol danuklarnuñ dördine dahı 22)hadd-ı kazıf ururlar.Ammā İmām Muhammad katında hadd-ı 23)kazıf ol kayıtğan danuka ururlar ancak.Ol 24)üç danuka urmazlar.BEDĀYİ[c]

25)Kaçan dörüt kişi zenāya danuklık 26)virseler.Dahı kādī munlarnuñ danuk 27)lıkı birle hüküm idse.Dahı hükmini keçürse.28)dahı mundan sonra ol şāhıdlarnuñ 29)birisi danuklık virdükinden kayıtsa.İmdi 30)eger ol zinā idgen kişinüñ haddı urulmak 31)ısa,ol vaktın ol kayıtğan kişige yaluğuz 32)hadd-ı kazıf urılur ancak barçalar katında.33)Eger ol zinā idgen kişinüñ haddı öldürmek 34)ise kine ol kayıtğan danuka hadd-ı kazıf urur 35)lar İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf 36)dahı İmām Muhammad katında.Ammā İmām Züfer 37)katında ol kayıtğan ki-

ṣige urmazlar,38)nitke kim bu mes'ele yuḳaru keçdi idi.BEDĀYİ^{c}
39)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ḥad urulmaḳ 40)munñ ḥük-
mini bildürmek içre idi ḳayıtġan 41)danuḳa.Ammā ḳaçan dörüt
kişi danuḳ 42)lıḳ virseler bir kişi zinā iddi diyü.Daḫı ol 43)
danuḳlarnuñ birisi ḳayıtsa danuḳlıḳlarından 44)ḳāḍī ḥüküm id-
genden ṣoñra,velakin 45)ḳāḍī ḥükmini keçürmezden burun ya 46)
danuḳuñ birisi danuḳlıḳından 47)ḳayıtsa,ol danuḳlarnuñ danuḳ-
lıḳı 48)birle ḳāḍī ḥüküm idmezden burun.Ol 49)vaḳtın ol danuḳ-
larnuñ ol bir ḳayıtġanı 50)üstine żamān çekmek yoḳdur.BEDĀYİ^{c}
240b 1)Ḳaçan dörüt kişi danuḳlıḳ virseler bir kişi 2)zinā id-
di diyü.Daḫı ḳāḍī ol danuḳlarnuñ danuḳ 3)lıḳı birle ḳāḍī ḥü-
küm idse daḫı ḥükmini keçürse.4)Daḫı mundan ṣoñra ol danuḳlar-
nuñ birisi 5)danuḳlıḳından ḳayıtsa.İmdi körelüm ol zinā idgen
kişige ḳāḍī ḥad urmış olsa.Ol vaḳtın kime 7)ol bir ḳayıtġan
danuḳa neme ḥad urmaḳnuñ bahāsını żamān çekmek yoḳdur,8)kerek
ise ol ḥad urulġan kişi ol ḥaddan ölsün 9)kerek ise ölmesün.
Uşbu eyidgenimiz İmām Ebu Ḥanīfa 10)ḳatındadur.Ammā İmām Ebū
Yūsuf ḳatında daḫı İmām Muḥammad 11)ḳatında ol ḥad urulġan ki-
şi eger ol ḥaddan ölse.12)Ol vaḳtın ol bir ḳayıtġan danuḳ ża-
mān çeker ol 13)ölgen kişinüñ velīsine ol ölgen kişinüñ ḳanı
bahā 14)sınuñ rub^{c}ını daḫı ol uruldukınuñ bahāsını.BEDĀYİ^{c}
15)Ḳaçan dörüt kişi danuḳlıḳ virseler bir kişinüñ 16)
üstine zinā iddi diyü.Daḫı ḳāḍī munlarnuñ danuḳlıḳı 17)birle
ol zinā idgen kişini recim idse.Andan 18)ṣoñra ol dörüt da-
nuḳuñ birisi danuḳlıḳından 19)ḳayıtsa.İmdi ol bir ḳayıtġan
danuḳ ol ölgen 20)kişinüñ ḳanı bahāsınuñ rub^{c}ını żamān çeker
ol 21)ölgen kişinüñ velīsine.BEDĀYİ^{c}

22)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol vaḳtındur kim 23)
ol zināya danuḳlıḳ virgen danuḳlar dörüt danuḳ 24)olġay ancaḳ.
Ammā ḳaçan ol zināya danuḳlıḳ virgen 25)danuḳlar biş danuḳ
olsalar.Daḫı ol biş danuḳuñ 26)birisi danuḳlıḳından ḳayıtsa.
İmdi ol vaḳtın ḳāḍī ol zinā idgen kişige ḥaddı ne ise ol ḥad-
dı durḳuzġay.Anuñ içün dörüt danuḳ durup durur.Eger 27)ol
biş danuḳ danuḳlıḳ vir 28)dükinden ṣoñra ḳāḍī ol zinā id-
29)gen kişini recim idüp öldürse.30)Daḫı ol biş danuḳuñ iki
31)danuḳı ḳayıtsalar danuḳlıḳla 32)rından.İmdi ol iki danuḳ

33)ol ölgen kişinüñ kanı bahāsınuñ 34)rub^c ını żamān çekerler ol 35)ölgen kişinüñ velisine.Eger 36)ol kişi ölmese,iki danıkmuñ 37)üstine kim danuklıkdan kayıtdı 38)lar neme żamān çekmek yokdur İmām 39)Ebū Ḥanīfa katında.Ammā İmām Ebū Yūsuf 40)dahı İmām Muḥammad katında ol iki şāhıd 41)żamān çeker ol urulġan kişige ol 42)aġaç uruldukınuñ bahāsını nite kim 43) bu mes'ele kibi iki mes'ele yukaru keçdi.BEDĀYİ^C

44)Ammā kaçan zināya danuklık 45)virmekden özge yirlerde kaçan 46)danuklar danuklıkından kayıtsa 47)lar.Ol vaktın kaçan danuk 48)lar zūr yalġan danuklık vir 49)seler kasıd birle.Dahı bu neme kādī katında 50)ẓāhir olsa.İmdi kādī ol zūr 51)danukı ta^c zīr ider.Ya^c nī edeb 52)ler barçalar katında. BEDĀYİ^C

241a 1)Ol şāhıdlar kim hadlar içre danuk 2)oldılar,ol şāhıdlar tileklüdür,Tileseler 3)danuklık virsünler dileseler ol kişini setir 4)idsünler,velakin setir idmek afḍaldur.HİDĀYE

5)Rasūlullah eyiddi ol kişige kim ol kişi danuk 6)lık virdi ḥad içre Rasūlūllah'nuñ katında ol 7)kişige.Eyiddi: "Lev setertehū (: eger sen ol kişini örtüpseñ idi)bi-sevbike (:senün tonnuñ birle)lekāne (olur ıdı)_8)hayran (:yahşırak olur ıdı)leke (:saña didi)didi.10)Ya^c nī Rasūlullah ol danuklık virgen 11)kişige eyiddi:Sen bu danuklık virdüküñden 12)danuklık virmeyip ol kişinüñ ḥālını setir 13)idgenüñ yahşırak ıdı didi.HİDĀYE

14)Kaçan danuklar danuklık virseler uġur 15)lamak içre. İmdi ol danuklarġa vācıbdur 16)kim eyidgeyler.Uşbu kişi uşbu kişinüñ mālını 17)aldı digayler ḥattā ol māl eyesinüñ mālı 18)dirilmek içün.Ol şāhıdlar eyidmegeyler 19)uşbu kişi uşbu kişinüñ mālını uġurladı dimegey 20)ler ḥattā ol kişinüñ eli kesilmemek içün ,ol 21)kişini dahı setir idmek içün.HİDĀYE

22)Hamır içmek dere dahı uġurluk içre dahı kısās 23) içre iki kişinüñ danuklıkı keçer(Munlar içre hatun 24)kişilernüñ danuklıkları keçmez erenler birle 25)zina içre danuklık virmekden 26)dahı ḥudūd kısas(içre danuklık 27) virmekden özge haklar içre.Kaçan 28)bir er birle iki hatun danuklık 29)virseler munlarnuñ danuklıkı işidilür İmām Şafi-

ᶜī katında hatunlar 31)mun̄ erenler birle danuklıkları 32)māl içre keçer.Dahı her neme kim mālğa 33)uyup durur anun̄ içre keçer ancak,34)özge haklarda keçmez.HİDĀYE

35)Ammā dörüt hatun danuklık virse māl içre.36)İmdi ol dörüt hatunun̄ danuklıkı 37)keçmez barçalar içre illā meger munlar 38)mun̄ birle bir er dahı olgay.HİDĀYE

39)ᶜAriyet içre dahı icāret içre dahı 40)kefīl olmak içre dahı müddet daᶜvī 41)sı içre dahı hıyārı şarıt içre bizim 42)katımız dahı Şafiᶜī katında dahı bir er birle 43) iki hatun kişinün̄ danuklıkı keçer.HİDĀYE

44)Ammā nikāh içre dahı talāk içre dahı vekālet 45)içre dahı vasıyyet içre dahı ᶜatāk içre dahı 46)recᶜat içre dahı neseb içre bizim katımızda 47)bir er birle iki hatun kişinün̄ danuklıkı 48)keçer.İmām Şafiᶜī katında bu yirlerde 49)hatunlarnun̄ danuklıkı keçmez 50)erenler birle.HİDĀYE

241b 1)Kabul olınur bir hatun kişinün̄ danuklıkı 2)oğlan doğmak içre dahı bikirlik içre dahı.3)Dahı hatunlarnun̄ ol ᶜayıbları içre kim 4)an̄a erenler bakamaz.İmām Şafiᶜī katında munun̄ 5)kibi yirlerde lābüddür kim dörüt hatun danuk 6)lık virmeki.BEDĀYİᶜ

7)Rasūlullah eyiddi sallallahu ᶜaleyhi ve selleme:"Şihādetü' 8)n-nisāi (:hatunlarnun̄ danuklıkı)cāyızatün (:cāyızdur)fīmā (:şol yirlerde kim)la yestetiü'r-ricālü (:küçi yitmez erenlernün)en-nazara (:bakmaka)ileyhi (ol yirlerge)
HİDĀYE

9)Oğlan doğdukından soñra ol oğlannun̄ üni işidilmek içre danuklık virmeklik yalunuz hatunlarnun̄ 11)danuklıkı işidilmez ol doğan oğlan mirās yimek hakında İmām Ebū Hanīfa katında.12)Ammā namāz kılmak hakında işidilür.Ammā Ebū Yūsuf birle 13)İmām Muhammad katında işidilür hatunlarnun̄ danuk 14) lıkı ol oğlan mirās yimek hakında dahı.HİDĀYE

15)Bir kişi bir kişini körse kim kādī yirinde oturur. 16)Dahı daᶜvī idiciler ol kişinün̄ üstine kirürler 17)dahı çıkarlar.İmdi halāldur ol körgen kişige 18)kim danuklık virgeyler ol kişi kādī ıdukına.HİDĀYE

19)Kaçan bir kişi bir er kişi birle bir hatun kişini körse 20)kim ikisi bile sākin dururlar.Dahı ol kişi körse ol 21)er birle ol hatunı evlü kişiler dirilüm kibi dirilür körse.22) İmdi ol körgen kişige halāldur kim danuklık 23)virgey ol hatun ol ernün ebçisi idükine.HİDĀYE

24)Kaçan kişiler vakıf içre danuklık 25)virseler.İmdi ol danuklar lābüd 26)dür kim eyidgeyler :biz danuklık 27)virürüz kim uşbu milik falān mescide vakıf 28)dur digey ya sebilge vakıfdur ya 29)midreseye vakıfdur digey.Eger 30)ol danuklar mescid zikir idmeseler 31)ya sebil zikir idmeseler ya midrese 32) zikir idmeseler.Yaᶜnī ne nemege vakıf 33)ıdukını eyidmeseler. Bel kim ancak vakıf 34)ıdukına danuklık virseler .Ancak 35)ol danuklarının danuk 36)lıkı işidilmez.MERGİNĀNĪ

37)Kaçan bir kişi bir milki bir kişinüñ 38)elinde körse.Dahı andan sonra ol 39)milki ol kişi bir özge kişi elinde körse. 40)Dahı körse kim ol evvel kördüki kişi 41)ol milki daᶜvī idermur.İmdi ol 42) körgen kişige halāldur kim danuk 43)lık virgey ol milki ol evvelki 44)kişinüñdür diyü.CĀMİᶜÜ KĀDĪHĀN

45)Ol kişi kim anuñ sözi dahı fiᶜli 46)hatunlarga meñzer. Yaᶜnī sözini hatun 47)larga meñzedür kendü tileki birle kasıd 48)hatunlerge meñzemek içün dahı fiᶜli 49)hatunlerge meñzer, ana muhannas dir 50)ler,anuñ danuklıkı işidilmez.HAVĀŞİ-İ HİDĀYE

242a 1)Ol kişi kim kügercini evinde saklar kendü ol 2)kügercin birle köñlini eglemek içün.Yaᶜnī 3)uçurmak içün saklamak.İmdi ol kişinüñ 4)ᶜadāleti sākıt olmaz.MEBSŪT

5)Ol kişi kim evinde kügercini saklar varaka ıyı 6)virmek içün ol kügercin birle Nite kim Şām 7)ilinde dahı Mısır ilinde iderler.İmdi ol kişinüñ 8)ᶜadāleti sākıt olmaz.MEBSŪT

9)Ol kişi kim yolda siyer.Dahı ol kişi kim yolda . yimek (yir)10)ol kişinüñ danuklıkı işidilmez.HİDĀYE

11)Her kişi kim selefge söger,ol kişinüñ danuk 12)lıkı işidilmez.Salef didükümüz sahābīdür dahı tabiᶜīndür 13)dahı Ebū Hanīfa'dur dahı Ebū Hanīfanuñ ashābıdur.HİDĀYE

ı4)Zimmī kāfirnüñ ba^{c}żısınun danuķlıķı işidilür,ba^{c}żısınuñ üstine.İbni Ebī Leylā ķatında işidilmez.HİDĀYE

ı6)Rasūlullah naṣrānīlernüñ ba^{c}żısınuñ danuķ ı7)lıķını i-şiddi ba^{c}żısınun üstine.HİDĀYE

ı8)Ol yaġı kāfirler kim müsülmānlik iline emān ı2)birle tācirlik idmeke kirdi ol kāfirler 20)nüñ ba^{c}żısınun danuķlıķı işidilür ba^{c}żısınun 2ı)üstine ķaçan ol kāfirler bir yirden ol-salar.HİDĀYE

22)Ammā ķaçan ol yaġı kāfirler kim müsülmēnlik iline eman 23)birle tācirlik idmeke kirdi ol kāfirler bir 24)yirden olmasa-lar türük birle rūm kibi.Anlarnuñ 25)danuķlıķı işidilmez ba^{c}żı-sınun üstine.HİDĀYE

26)Ṭavāşi kişinüñ danuķlıķı işidilür.Dahı 27)eli kesilgen kişinüñ danuķlıķı işidilür.28)Anuñ içün ẓulum birle kesilip du-rur.HİDĀYE

29)Ḫünsanuñ danuķlıķı işidilür.Anuñ içün 30)kim ḫünsā ya erdür ya ḫatundur.Ernün 3ı)daḫı ḫatunuñ daḫı şihādeti maķbūl-dur.HİDĀYE

32)Ol danuķlar kim danuķlıķ virdiler da^{c}vī 33)idgen kişi-nüñ danuķları fāsıķ idükine ya 34)ol da^{c}vī idgen kişinüñ danuķ-ları ribā yidük 35)lerine ya ol da^{c}vī idgen kişinün danuķ 36) çaķır içdükine,ya ol da^{c}vī idgen kişinüñ 37)danuķları bu danuķ-lıķı kiri birle danuķ 38)lıķ virdükine,ya ol da^{c}vī idgen kişi-nüñ 39)danuķları danuķlıķından ķayıtganına,ya 40)ol da^{c}vī idgen kişinüñ danuķ 4ı)ları zūr danuķ ıduķına.İmdi uşbu 42)yirlerde ol da^{c}vī idgen kişinüñ 43)danuķları inkār idse ol neme 44)lerge kim danuķlar kendülernüñ 45)üstine danuķlıķ virdiler.İmdi 46) ol danuķlar kim danuķlarnuñ 47)nunuñ kibi nemelerine danuķlıķ 48)virdiler ol danuķlarnuñ 49)danuķlıķını işidmegey ķādī ol 50) kişinüñ danuķlarınuñ 5ı)üstine.DARİR

242b ı)Eger da^{c}vī idilgen kişi danuķ durķuzsa.Daḫı 2)ol danuķ-lar danuķlıķ virseler,eyidseler:3)Biz danuķuz kim uşbu da^{c}vī id-gen kişi uşbu şāhıd 4)ları kirige dutdı on aḫçaya ḥattā danuķ-lıķ vir 5)mek içün.Daḫı ol on aḫçaya virdi bu da^{c}vī idilgen ki-şinüñ sol 6)mālından kim ol da^{c}vī idgen kişinüñ elindedür 7)di-seler.İmdi ol danuķlarnuñ danuķlıķı isidi 8)lür.Ya^{c}nī ol da^{c}vī

idgen kişinün damuk 9)larınun damuklıkları bātıl olur işidilmez.HİDĀYE

10)Kaçan da^cvī olıngan kişi damuk durkuzsa kendüsi 11)ol da^cvī idgen kişinün damukları birle şuluḥ 12)idgenine on aḥçaya dahı ol on aḥçayı ol şāhidlerge 13)virgenine ol şāhıdlar kendühün üstine uşbu bātıl damuk 14)lıkı virmemek içün.Dahı ol da^cvī idilgen kişinün 15)damukları bu neme üstine damuklık virseler.Dahı ol 16)da^cvī idilgen kişi ol on aḥçayı izdese ol da^cvī 17)idgen kişinün damuklarından.İmdi ol da^cvī idilgen 18) kişinün damukları işidilür.Dahı ol da^cvī idgen 19)kişinün damuklarınun danuklıkları sākıt olur.HİDĀYE

20)Her kişi kim danuklık virse.Dahı ol danuklık 21)virgen kişi ol damuklık virdüki yirde durur iken 22)ol damık eyidse: Men haṭā iddüm unudmak sebebinden 23)ol nemeni kim ol nemeni men eyidmek menüm üstüme hak ıdı,24)lāzım ıdı dise,ya ol damuk damuklık virgen 25)lerinden soñra damuklık virdüki yirden kidmedin 26)henüz,eyidse:Men haṭā kıldum damuklıkum içre neme 27)artuk damuklık virdüm ol arturdukum neme bātıl ıdı dise. İmdi ol munun 28)kibi damuk eger ^cadıl kişi ise,ya^cnī ol kişinün ^cadāleti 29)ẓāhır ısa kādī katında,ya kādī ol kişinün ^cadāletinden sorsa.Dahı ol kişini ^cadıldur diseler.Ol vaktın ol damuklarnun danuklıkı işidi 30)lür.Anun içün kim kaçan meclis 31)bir olsa ol evvelki damuklık dahı 32)ol soñrakı damuklık ikisi 33)bir danuklık olur.Bes damuklar 34)nun damuklıkı işidilür.Ammā 35)kaçan damuk damuklık virdükinden 36)soñra ol meclisden dursa kidse.Dahı 37)andan soñra eyidse:men damuklık vir 38)genüm içre unudmak sebebinden haṭā 39)kıldum,dahı ol neme kim hak ıdı men 40)anı zikir idmek,men anı zikir kılma 41)dum dise. Ya eyidse men haṭā kıldum 42)damuklıkum içre neme artuk da 43) muklık virdüm ol artur 44)dukum neme bātıl ıdı dise.İmdi 45)ol damukdan ol anun kibi didüki 46)işidilmez.İmdi mundan soñra ba^czı 47)lar eyiddiler kādī ol damuklarnun 48)barça damuklık virdüki birle hüküm 49)idgey dididler.Ba^czılar eyiddiler:Kādī 50)hüküm idgey kalganı birle didiler 51)haṭṭā damuk min aḥçaya damuklık vir 52)se.Andan soñra eyidse:Men galaṭ kıldum 53)ol

ahça biş ahça -y-ıdı dise.Ol ķādī 54)ol ķalġan biş yüz ahça birle hüküm 55)idgey.Eger ol şāhıd biş yüz 56)ahçaya danuķlıķ virse.Andan soñra 47)eyidse:Ġalaṭ ķıldum ol ahça miñ ahça 58) ıdı dise.İmdi ol ķādī miñ ahça 59)birle hüküm idmegey.60)Şemsü'l-eyimme dahı bu ķavulġa 61)meyil ķıldı.HİDĀYE

243a 1)Eger bir kişi ķādī katında danuķlıķ virse 2)uşbu kişi Muhammad'dur,Ahmad oğlı ,Ahmad ᶜÖmer oğlı 3)dur dise.Dahı ol kişi henüz meclisde durur 4)iken eyidse:Uşbu danuķlıkum içre men haṭā kıldum 5)unudmaķ sebebinden,bel kim uşbu kişi Muhammad'dur,6)ᶜAli oğlı ,ᶜÖmer oğlıdur dise.İmdi ol şāhıd-7)nuñ şāhidliki işidilür ķaçan ᶜadıl olsa.Eger ol şāhıd 8)ol meclisden kidgenden soñra eyidse 9)ol haṭā idgenini.Ol şāhıd-nuñ ol eyidgeni 10)işidilmez.HİDĀYE

11)Ķaçan şāhıd miliknüñ hadları içre danuķ 12)lıķ virdükinde haṭā idse.Yaᶜnī şarķī diyecek yirde 13)ġarbī diyü ẕikir idse. İmdi ol şāhıd ol 14)meclisde iken ķayıtsa,Dahı ol şāhıd ᶜadıl olsa ol 15)şāhıdnuñ şāhidliki işidilür.Eger ol 16)meclisden kidgenden soñra ķayıtsa ol şāhıd 17)nuñ şāhidliki işidilmez.

HİDĀYE

18)Keldük imdi danuķlıķ virmek iki dürlüdür.19)Bir Tañrı taᶜālā haķları içre danuķlıķ virmek 20)dür.Bir ķullar haķları içre danuķlıķ 21)virmekdür.İmdi danuķlarnuñ danuķlıkını 22)işidmeknüñ şartı ķullar haķı içre oldur 23)kim ol daᶜvī idgen kişi daᶜvī idgey,ya ol 24)daᶜvī idici kişinüñ nāyıbı daᶜvī idgey. Eger daᶜvī 25)idici kişi daᶜvī idmese ķādī ol danuķlarnuñ 26) danuķlıkını işidmez.Amma 27)ol danuķlar kim Tañrı hakkı içre danuķlıķ 28)virür ol danuķlarnuñ danuķlıkını ķādī işidür.29) Anda kişi daᶜvī idmek şarıṭ degüldür.HİDĀYE

30)Ķaçan iki danuķ danuķlıķ virseler 31)bir kişinüñ üstine sıġır uġurladı diyü.Dahı 32)ol iki şāhıd ol şıġırnuñ levninde 33)ıhtilāf idseler.Birisi danuķlıķ 34)virse,uşbu kişi bir ķızıl sıġır uġur 35)ladı dise.Dahı birisi danuķlıķ virse 36)uşbu kişi ķara sıġır uġurladı dise.İmdi 37)ol uġrınuñ eli kesilür İmām Ebū Hanīfa ķatında.38)Anuñ içün ol danuķ kece içre danuķ oldı 39)ırakdan.Dahı ol iki levün birisi birisine meñzer,40)ya ol

sıgırnuñ bir yanı kara-y-ıdı bir yanı kızıl 41)ıdı,ya bir yanı ak ıdı bir yanı kara -y-ıdı.Birisi 42)bir yanını kördi dahı birisi bir yanını kördi.43)Bes ol danuklarnuñ sözi işidilmür. 44)Ol ugrımun eli kesilür.Uşbu eyidgenimiz 45)İmām Ebū Hanīfa kavlıdur.Ammā İmām Ebū 46)Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında 47)ol ugrınuñ eli kesilmez.Temürtaşī 48)eyiddi:Uşbu hılāf kim İmām Ebū Hanīfa birle 49)İmāmeyin ortasında ol vaktındur 50)kim kaçan dacvī idgen kişi eyidgey,51)uşbu kişi menüm sıgırum ugurladı 52)digey ancak.Ammā kaçan dacvī idgen 53)kişi eyidse:Uşbu kişi menüm ak sıgırım 54)ugurladı dise,ya kara sıgırum ugur 55)ladı dise.Dahı ol danukuñ birisi ak 56)sıgır diyü danuklık virse.Dahı 57)birisi kara sıgır diyü danuklık virse. 58)İmdi barçalar katında ol danuklar 59)nuñ danuklıkını işidmez kādī.HİDĀYE

243b 1)Kaçan bir kişi dacvī idse,eyidse bir kişige:Uşbu 2)senüñ elündeki bisāt maña atamdan mīrās 3)kaldı dise.Ya eyidse: Uşbu senüñ elündeki 4)döşek maña atamdan mīrās kaldı dise.Dahı 5)ol dacvī idgen kişinüñ danukları 6)eyidseler:Biz danukuz kim uşbu dacvī id 7)gen kişinüñ atası öldükinde uşbu bisāt üstinde 8)oturup durur ıdı didiler.Ya bu döşek 9)üstinde oturup durur iken öldi didiler.Ya 10)eyiddiler:Uşbu dacvī idgen kişinüñ atası 11)uşbu döşek üstinde uyur ıdı didiler.İmdi 12)ol danuklarnuñ danuklıkı işidilmez.BEDĀYİ

13)Kaçan bir kişi dacvī idse bir kişinüñ üstine 14)eyidse: Uşbu senüñ elündeki atı men atamdan 15)mīrās yidüm dise.Dahı ol dacvī idgen 16)kişinüñ danukları eyidseler:Biz danukuz 17) kim uşbu dacvī idgen kişinüñ atası öldi,18)hāl bu-y-ıdı kim ol kişinüñ atası öldükinde 19)uşbu ata minip durur ıdı didiler.İmdi 20)ol danuklarnuñ danuklıkları işidilür.21)Dahı ol atı kādī ol dacvī idgen kişige hüküm 22)idüp durur.BEDĀYİ

23)Kaçan bir kişi dacvī idse bir kişinüñ üstine.24)Eyidse: Uşbu senüñ elündeki ev menümdür,25)bu evi maña atam mīrās kodı kiddi dise.Dahı 26)ol dacvī idgen kişinüñ danukları eyidseler:27)Biz danukuz kim uşbu dacvī idgen kişinüñ atası 28)

öldi,ḫāl bu-y-ıdı kim ol uşbu da^c vī olıngan evnün içinde sā-kin idi diseler.İmdi ol danuklarnuñ danuklıkı işidimür.Daḫı 29)kādī ol evi ol da^c vī idgen kişige 30)virür ḫüküm idüp.Ammā İmām Ebū Yūsuf 31)dan rivāyet olındı kim danuklar 32)nuñ danuk-lıkı kabūl olınmaz.Daḫı kādī 33)ol evi ol da^c vī idgen kişige ḫüküm 34)idüp virmez.Evvelki kavul ṣaḥīḫdur.BEDĀYİ

35)Kaçan bir kişi da^c vī idse bir kişinüñ 36)üstine,eyid-se:Uşbu senüñ elündeki bizi 37)men atamdan mīrāş aldum dise. Daḫı 38)ol da^c vī idgen kişinüñ danuk 39)ları eyidse:Biz danu-kuz kim uşbu 40)da^c vī idgen kişinüñ atası öldi,41)ḫāl bu-y-ıdı kim uşbu biz ölgen 42)kişinüñ başınuñ üstinde idi didi 43)ler. Ol danuklar eyidmediler 44)ol ölgen kişi başınuñ üstine kötü-rüp 45)durur ıdı dimediler.İmdi 46)ol danuklarnuñ danuklık 47) ları işidilmez.Daḫı kādī ol 48 evi ol da^c vı idgen kişige hüküm 49)idüp virmez.Anuñ içün kim 50)ol ölgen kişinüñ başı üstine olgay kim 51)kendü düşmiş ,ya özge 52)kişi komış olgay,ya yil urup 53)düşürmiş olgay.Bes bilinmez ol 54)biz ol kişinüñ idü-ki.Bes ol danuk 55)laruñ danuklıkı işidilmez.BEDĀYİ

244a 1)Kaçan şāhıdlar danuklık virseler ,eyidseler:2)Uşbu ev uşbu kişinüñ atasınun ıdı,atası öldi,3)daḫı bu evi mīrāş ko-dı kiddi vereşesine,daḫı 4)bu kişi ol atasınuñ vārişidür,da-ḫı bu kişiden 5)özge kişinüñ atasınuñ vārişi yokdur diseler. 6)İmdi bu danuklarnuñ danuklıkı işidilür.7)Istıḫsān budur.Kı-yās bu-y-ıdı kim işidilmeye 8)-y-idi.BEDĀYİ

9)Kaçan şāhıdlar danuklık virseler,eyidse 10)ler:Uşbu ev uşbu kişinün atasınuñ ıdı,11)atası öldi,daḫı bu evi mīrāş ko-dı kiddi 12)vereşesine.Bu kişi ol atasınuñ vārişidür 13)bu ki-şiden özge biz bu kişinüñ atasınuñ 14)vārişini bilmezüz dise-ler.İmdi şāhıdlar 15)nuñ danuklıkı işidilür köp ^cālımlar 16) katında.Ammā İbnü Ebī Leylā katında ol şāhıd 17)larnuñ danuk-lıkı işidilmez ḫattā ol 18)danuklar eyidmeyince ,ol ölgen ki-şinüñ 19)mundan özge vārişi yokdur dimeyince.Ṣaḫīḫ 20) kavul ol köp ^cālımlar kavlıdur.BEDĀYİ

21)Kaçan şāhıdlar eyidseler danuklık virüp 22)uşbu ev uşbu kişinüñ atasınuñ ıdı,dahı atası 23)öldi ,dahı bu evi mīrāş kodı kiddi verese 24)sine ,dahı biz bilmeziz uşbu kişinüñ atasınuñ 25)uşbu şārda uşbu kişiden özge veresesi 26)var ıdukını diseler. Ya eyidseler:Biz bilme 27)züz uşbu kişinüñ atasınuñ veresesi var ıdukını 28)falān şārda uşbu kişiden özge.İmdi İmām 29)Ebū Hanīfa katında ol danuklarnuñ danuklıkı işidilür.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında ol danuklarnuñ danuklıkı işidilmez.BEDĀYİ

30)Kaçan danuklar danuklık virseler,31)eyidseler:Uşbu kişi şol falān ölgen 32)kişinüñ vārisidür,ol ölgen kişinüñ 33)bu kişiden özge vārisi yokdur diseler.34)Ya danuklık virseler ,eyidseler:Uşbu 35)kişi ol falān ölgen kişinüñ vārisidür 36)ol ölgen kişinüñ mundan özge vārisin 37)bilmezüz.Ya eyidseler:Biz ol 38) ölgen kişinüñ bu şārda uşbu kişiden 39)özge vārisini bilmezüz diseler.Danuklık 40)virseler.İmdi İmām Ebū Hanīfa katında 41)ol vārise ol ölgen kişinüñ koyup kid 42)gen mālını barçasını kādī virür kerek ise 43)ol varis didükümüz ol ölgen kişinün 44)atası olsun,kerek ise oğlı olsun kerek ise 45)kız kardaşı olsun kerek ise er kar 46)daşı olsun illā meger ol vāris 47)kaçan ol ölgen kişinüñ eri olsa 48)erge barça mālını virmezüz.Bel kim 49)ol erge ol ölgen kişinüñ koyup 50)kidgeni mālun buçukını virürler.Andan 51)artuk virmezler.Dahı eger ol 52)vāris ol ölgen kişinüñ 53 ebçisi olsa.Ol ebçiye ol māluñ 54)barçasını virmezler.Bel kim dörüt 55)ülüşde bir ülüşini virürler.Andan 56)artuk virmezler. İmdi uşbu 57)yirde ol vārisden zamān iz/de/mez58)ler barçalar katında.BEDĀYİ

244b 1)Kaçan danuklar danuklık virseler ,2)eyidseler:Uşbu kişi şol falān ölgen 3)kişinüñ mīrāsını alıcı veresedür diseler,ancak.4)Ya^{c}nī eyidmeseler ol falān ölgen kişinüñ 5)uşbu kişiden özge mīrās alur kimsesi 6)yokdur dimeseler.Dahı ol şāhıdlar 7) eyidmeseler biz ol falān ölgen kişinüñ 8)uşbu kişiden özge vārisi bilmezüz dimese 9)ler.İmdi ol vaktın bakavuz ,körevüz 10) ol vāris er kardaş ısa ya kız kar 11)daş ısa,ya ölgen kişinüñ 12)atasınun atası ısa.Ol vaktın ol 13)vārise hīç neme virmezler.Eger 14)ol vāris ol ölgen kişinüñ atası 15)ısa,ya oğlı ı-

sa ol vaḳtın ol ölgen kişinüñ 16)mālını barçasını ol vāris̱e virürler.Ammā 17)ḳaçan ol vāris̱ ol ölgen kişinüñ eri 18)ise ol erge ol ölgen kişinüñ mālınuñ 19)buçuḳını virürler ancaḳ. Buçuḳından artuḳını vir 20)mezler.Eger ol vāris̱ ol ölgen kişi 21)nüñ ebçisi ise ol ebçiye ol ölgen kişinüñ 22)mālınuñ dörüt ülüşde bir ülüşini virürler ancaḳ.23)Artuḳ virmezler.Uşbu eyidgenimiz İmām 24)Muḥammad ḳatındadur.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında 25)ol vāris̱ ölgen kişinüñ eri ise ol 26)erge ol ölgen kişinüñ mālınuñ dörüt ülüşde 27)bir ülüşini virürler.Eger ol vāris̱ ol 28)ölgen kişinüñ ebçisi ise ol ebçiye ol ölgen 29)kişinüñ mālınuñ sekiz ülüşde bir ülüşini virürler.30)İmām Ebū Yūsuf'dan bir rivāyet daḫı olındı kim 31)eger ol vāris ölgen kişinüñ eri ise ol 32) erge ol ölgen kişinüñ mālınuñ dörüt ülüşde bir ülüşini virürler ancaḳ.Eger ol vāris̱ ol ölgen kişinüñ ebçisi ise ol ebçiye ol ölgen 33)kişinüñ mālınuñ sekiz ülüşinde bir ülü 34)şini çıḳarurlar.Daḫı ol bir ülüşi daḫı dörüt 35)ülüş iderler.Daḫı ol dörüt ülüşüñ bir 36)ülüşini virürler ancaḳ ol ölgen kişinüñ 37)ebçisine.Yaʿnī ol ölgen kişinün mālınuñ otuz 38)iki ülüşinden bir ülüşini ol ölgen kişinüñ 39)ebçisine virürler ancaḳ.Bir rivāyet daḫı olındı 40)İmām Ebū Yūsuf'dan kim İmām Ebū Yūsuf 41)eyiddi:Eger ol vāris̱ ol ölgen kişinüñ 42)eri ise,ol erge ol ölgen kişinüñ 43)ḳoyup kidgeni mālınuñ biş ülüşinde bir 44)ülüşini virürler ancaḳ.Yaʿnī ol ölgen kişinüñ 45)mālını on biş ülüş iderler.Daḫı ol 46) on biş ülüşüñ üç ülüşini ol ölgen 47)kişinüñ erine virürler ancaḳ.Eger 48)ol vāris ol ölgen kişinüñ ebçisi 49)ise.Ol vaḳtın ol ölgen kişinüñ mālınuñ 50)doḳuz ülüşünde bir ülüşini çıḳarurlar.Daḫı 51)ol bir ülüşi daḫı dörüt ülüş iderler.52)Ol dörüt ülüşüñ bir ülüşini ol 53)ebçiye virürler. Yaʿnī ol ölgen kişinün 54)mālını otuz altı ülüş iderler.Daḫı 55)ol otuz altı ülüşüñ bir ülüşini 56)ol ḫatuna virürler ancaḳ.BEDĀYİ

245a 1)Danuḳlıḳ virmeküñ şarıṭlarından birisi daḫı 2)oldur kim ol danuḳlıḳ kerekdür kim bir 3)belgülü nemege virgey.Eger danuḳlıḳı bir belgü4)süz nemege virse ol danuḳlarnuñ danuḳ 5)lıḳı işidilmez.BEDĀYİʿ

6)Kaçan iki danuk danuklık virseler,eyidseler 7)kādī katında:Falān kişi uşbu ölgen kişinün vārisi 8)dür,mundan özge vārisi yokdur diseler.Uşbu danuklık işidilmez.Anun 9)içün kim belgüsüz nemege danuklık virdi 10)ler.Anun içün kimi mīrās alıcı kişilernün 11)sebebleri muhtalıfdur.Dahı hükümleri muhtalıfdur, Bes 12)labüddür kim ol danuklar eyidgey 13)ler uşbu kişi ol falan ölgen kişinün oğlıdur,14)mundan özge vārisi yokdur digeyler.Ya 15)eyidgeyler bu kişi falān ölgen kişinün kardaşı-16)dur ata ana bir,mundan özge mīrās alıcı kişisi 17)yokdur digeyler.Ol vaktın ol iki danukun 18)danuklıkı işidilür.BEDAYİ

19)Danuklık virmekün şarıtlarından birisi dahı 20)oldur kim kerekdür kim ol danuk danuk 21)lık virgeni vaktın ol danuklık virgeni neme 22)kendü katında belgülü olğay hattā eger ol danuk 23)zan eyleyüp danuklık virse ol danuka halāl 24)degüldür. BEDAYİ^{c}

25)Danuklık virmekün şarıtlarından birisi 26)dahı oldur kim kerekdür kim ol danuklar 27)içre danuklık virgen kişiler bir danuk 28)olmağay: Bel kim ol danuklar birden yukaru olğay şol yirlerde kim ol yirlerde kim ol yirlerde kim ol yirlerde erenler ana bakabilürler.Anun içün kim Tanrı 29)ta^{c}ālā Kitāb-ı ^{c}Azīz içinde eyiddi:30)"Festeşhid ve şehideyni min ricāliküm 31)fen lem yeküne recüleyni ferecülün vemreetāni"32)didi.Dahı bir ayet içre eyiddi 33)Tanrı ta^{c}ālā celle celāluhu:"Sümme lem 34)ye'tü bi-erba^{c}ati şühedāi"didi.Bes 35)bu ayetlerden ma^{c}lūm oldı kim 36)bir kişinün danuklıkı işidilmez.BEDAYİ^{c}

37)Ammā zināya danuklık virmekde lābüd 38)dür kim dörüt kişi danuklık virmek 39)lik.Anun içün kim Tanrı ta^{c}ālā 40)celle celāluhu Kitāb-ı ^{c}Azīz'i içinde eyiddi:41)Vellezīne yermūne'l-muhsanāti sümme lem ye'tü 42)bi-erba^{c}atı şühedāi feclidühüm semānine 43)celdeten velā takbalu lehüm şihādeten ebeden 44) ve ulāike hümü'l-fāsıkūne "didi.Dahı bir 45)özge ayet içinde eyiddi?Dahı Tanrı 46)ta^{c}ālā Kitābı içinde eyiddi bir ayet içre dahı :47)"Feizlem ye'tü bi'ş-şühedāi feulāike 48)indallahi hümü'l-kāzibūn "didi.BEDAYİ^{c}

49)Oğlan doğdukına danuklık virmek içre 50)dahı hatunlarnun kizlü ^{c}ayıblarında 51)danuklar birden yukaru olmaklık 52) şarıt degüldür hattā oglan doğdukı içre.53)Dahı hatunlarnun

kizlü ᶜayıbı içre 54) bir yaluñuz ḫatunnuñ danuḳlıḳı 55)işidi-lür bizim ḳatımızda,velakin iki 56)danuḳlıḳ virmek ıḥtıyāt-ludur.BEDĀYİᶜ

245b 1)Ammā ol nemeler kim ol nemelerge eren 2)ler baḳamaz, ol yirlerge oġlan doġduḳına danuḳ 3)lıḳı virmek kibi.Daḫı ḫa-tunlarnuñ körünmez yirindeki 4)ᶜayıbına danuḳ virdüki kibi. İmdi munuñ kibi yirlerde 5)bir ḫatun kişi danuḳlıḳ virmeki cāyızdur bizim 6)ḳatımızda.Eger iki ḫatun danuḳlıḳ virse ıḥ-tıyāṭ 7)lurakdur.Ammā İmām Mālik ḳatında munuñ kibi 8)yirler-de iki ḫatun kişi danuḳlıḳ virseler yiter.9)Ammā İmām Şāfiᶜī ḳatında lābüddür kim dörüt ḫatun 10)kişi danuḳlıḳ virmeklik munuñ kibi yirlerde.BEDĀYİᶜ

11)Ḥaḳīḳat rivāyet olındı Tañrı taᶜālānuñ Rasūlından 12) kim ol Tañrı taᶜālānuñ Rasūlı ḳabūl iddi oġlan 13)doġduḳınuñ danuḳlıḳı içre bir oġlan doġurducı ḫatunuñ 14)danuḳlıḳını yal-ġuz ṣallalahu ᶜaleyhi ve selleme.BEDĀYİᶜ

15)Eger bir er kişi danuḳlıḳ virse bir oġlan doġduḳı 16) içre.İmdi ol ernüñ danuḳlıḳı işidilür.BEDĀYİᶜ

17)Danuḳlıḳnuñ şarıṭlarından birisi daḫı oldur 18)kim ol yirlerde kim danuḳ ol yirlerde birden 19)yuḳaru olmaḳ şa-rıṭdur.İmdi ol yirlerde şarıṭ 20)budur,kim ol iki danuḳnuñ sözleri birisi 21)birisine muvāfıḳ olġay.Eger iki danuḳnuñ sözleri birisi 22)birisine muḫālıf olsa.Ol vaḳtın ol danuḳ-lıḳ işidilmez.BEDĀYİᶜ

23)İmdi ḳaçan danuḳ ᶜaḳıd içre birisinüñ sözi daḫı 24) birisinüñ sözine muḫālıf olsalar.Ṣūratı budur kim iki 25)da-nuḳ birisi danuḳlıḳ virse meselā zeyid uşbu evi ṣatun 26)al-dı diyü.Daḫı ol iki danuḳnuñ daḫı birisi danuḳlıḳ virse ze-yid uşbu evi mīrās aldı dise.İmdi ol danuḳlar danuḳlıḳı işi-dilmez.Ol 27)zeyid ol evi ne ṣatun alduḳı sābıt 28)olur ne mīrās alduḳı sābıt olur.BEDĀYİᶜ

29)İki danuḳnuñ birisi danuḳlıḳ 30)virse zeyid uşbu evi buġdayġa aldı 31)dise.Daḫı ol iki danuḳnuñ daḫı birisi 32)danuḳlıḳ virse zeyid ol evi aḳçaya 33)aldı dise.İmdi ol iki danuḳlaruñ 34)danuḳlıḳı işidilmez.Uşbu eyidgenimiz 35)

anuñ ṣūratıdur kim şāhıdlar ıḫtılāf 36)iddiler cinisde.BEDĀYİ^c

37)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ 38)üstine,eyidse: Menüm senüñ üstüñde 39)iki miñ aḫçam vardur dise.Daḫı ol 40)da^c-vī idgen kişinüñ iki danuḳmunuñ 41)birisi danuḳlıḳ virse ol da^c-vī 42)idgen kişinüñ iki miñ aḫçası var 43)ıduḳına ol da^{c}vī olınğan kişinüñ 44)üstine.Daḫı ol iki danuḳuñ daḫı birisi 45)danuḳ-lıḳ virse.Ol da^{c}vī idgen 46)kişinüñ miñ aḫçası var ıduḳına ol 47)da^{c}vī olınğan kişinüñ üstine.İmdi ol 48)da^{c}vī olınğan kişi-nüñ üstine ne miñ 49)aḫça ṣābıt olur ne iki miñ aḫça 50)ṣābıt olur.Ammā İmām Ebū Yūsuf 51)ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında miñ 52)aḫça ṣābıt olur ol da^{c}vī idilgen 53)kişinüñ üstine evvel-ki ḳavul İmām 54)Ebū Ḥanīfa ḳavlıdur.BEDĀYİ^c

246a 1)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine,2)eyidse: Menüm senüñ üstüñde miñ biş yüz aḫçam 3)vardur dise.Daḫı ol da^{c}vī idgen kişinün 4)iki danuḳımuñ birisi eyidse:Men danuḳlıḳ virür5men kim uşbu da^{c}vī idgen kişinüñ uşbu da^{c}vī 6)olınğan kişinüñ üstinde miñ daḫı biş yüz aḫçası 7)vardur dise.Ol iki danuḳuñ daḫı birisi eyidse:8)Men danuḳlıḳ virür men kim uşbu da^{c}vī 9)idgen kişinüñ uşbu da^{c}vī olınğan kişinüñ üstinde 10) miñ aḫçası vardur dise.İmdi ol da^{c}vī olınğan 11)kişinüñ üstine miñ aḫça ṣābıt olur uşbu danuḳlar 12)muñ danuḳlıḳı birle barça-lar ḳatında.BEDĀYİ^c

13)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine,eyidse:14) Menüm senüñ üstüñde miñ aḫçam vardur dise.15)Daḫı ol da^{c}vī id-gen kişinüñ iki danuḳımuñ birisi 16)eyidse:Men danuḳ men kim uşbu da^{c}vī idgen kişinüñ 17)vardur uşbu da^{c}vī olınğan kişinüñ üstinde miñ aḫçası 18)vardur dise.Ol iki danuḳmuñ daḫı birisi eyidse:19)Men danuḳ men kim uşbu da^{c}vī idgen kişinüñ 20)vardur uşbu da^{c}vī olınğan kişinüñ üstinde iki 21)miñ aḫçası vardur di-se.İmdi barça ^{c}ālımlar 22)ḳatında ol danuḳmuñ danuḳlıḳı işidil-mez ol 23)miñ aḫça üstine.Daḫı illā meger ol da^{c}vī idgen 24) kişi eyidgey,menüm bu kişinüñ üstine iki miñ 25)aḫçam var ıdı ,ol iki miñ aḫçamuñ miñini 26)maña ödedi,ol ödegenini uşbu şā-hıd bilmedi 27)digey.Bes ol vaḳtın ol iki kişinüñ danuḳlıḳı 28) ol miñ aḫça ḥaḳına işidilür.BEDĀYİ^c

29)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişiden 30)miñ aḫça da^{c}vı idse.Daḫı ol da^{c}vī 31)idgen kişinüñ bir danuḳı miñ aḫçası 32)vardur diyü danuḳlıḳ virse.Daḫı 33)bir danuḳ miñ daḫı biş yüz aḫçası vardur diyü 34)danuḳlıḳ virse.İmdi ol danuḳ-35)larnuñ danuḳlıḳları işidilmez.36)illā meger ol da^{c}vī idgen kişi eyidgey 37)menüm bu kişinüñ üstinde miñ daḫı biş 38) yüz aḫçam var ıdı,ol biş yüz aḫçayı 39)men bu kişiden aldum bu şāhıd bilmedi 40)alduḳumı digey.Ol danuḳnuñ danuḳ 41)danuḳlıḳları işidilür ol miñ aḫça ḥaḳında.BEDĀYİ^{c}

42)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ 43)üstine ,eyidse:Men uşbu kişige uşbu ḳulı 44)satdum miñ aḫçaya dise. Daḫı ol da^{c}vī 45)idgen kişinüñ bir danuḳı danuḳlıḳ virse 46) ol ḳulı min aḫçaya satġanına ol bir danuḳı 47)daḫı danuḳlıḳ virse ol ḳulı miñ biş 48)yüz aḫçaya ṣatġanına.İmdi ol danuḳ-lar 49)nuñ danuḳlıḳı işidilmez hīç neme ḥaḳında.BEDĀYİ^{c}

50)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse uşbu ḳulı saña miñ 51) biş yüz aḫçaya ṣatdum dise.Daḫı bir danuḳ miñ 52)biş yüzge ṣatġanına danuḳlıḳ virse bir 53)danuḳ miñge satġanına danuḳ-lıḳ virse 54)ol danuḳlarnuñ danuḳlıḳı işidilmez hiç 55)nemex ḥaḳında .BEDĀYİ^{c}

246b 1)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse,eyidse:Uşbu ḳulı 2)senden miñ aḫçaya ṣatun aldum dise.Daḫı ol 3)ṣatun aldum diyen kişinün bir danuḳı danuḳ 4)lıḳ virse ol ḳulı miñ aḫçaya ṣatun alduḳına.5)Daḫı bir danuḳ danuḳlıḳ virse ol ḳulı min 6)biş yüz aḫçaya aldı diyü .İmdi ol iki danuḳ 7)hīç neme ısbāt idmez.bāṭıldur.BEDĀYİ^{c}

8)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse uşbu ḳulı miñ daḫı 9)biş yüz aḫçaya ṣatun aldum dise.Daḫı ol 10)ṣatun aldum diyen kişinüñ bir danuḳı danuḳ 11)lıḳ virse ol ḳulı miñ daḫı biş yüz aḫçaya ṣa 12)tun alġanına daḫı bir danuḳ danuḳlıḳ virse ol 13)ḳulı min aḫçaya ṣatun alġanına.İmdi ol danuḳ-14)lar hiç neme ısbāt idmez.BEDĀYİ^{c}

15)Ḳaçan ev eyesi da^{c}vī idse eyidse:Men uşbu evümi 16) saña her ayda yüz aḫçaya kirige virdüm dise.Daḫı ol 17)ev eyesinün iki danuḳınuñ birisi eyidse:Men danuḳ men 18) kim uşbu ev eyesi uşbu evini her ayda yüz aḫçaya kirige 19) virdi uşbu kişige dise.Daḫı ol danuḳnuñ 20)daḫı birisi e-

yidse:Men danuk men kim her ayda 21)yüz elli aḫçaya kirige virdi dise.Daḫı eger 22)uşbu da^cvī ol ev eyesinden ol icāre-nüñ 23)müddeti dükendükinden soñra olmış olsa.Bunuñ ḥükmi şol 24)boruçdaki mes'elenüñ ḥükmi kibidür.Nite kim yuḳaru boruçda 25)danuḳlıḳ virmeküñ ḥükmini eyid/d/ük.Eger uşbu da^cvī 26) ol ev eyesinden olduḳı vaḳtın henūz icāretnüñ 27)müddeti dükenmemiş olsa.Ol danuḳlarnuñ hīç sözi işidilmez.Uşbu şimdiye /degin/eyidgenimiz ol vaḳtındur kim ḳaçan da^cvī 28)idgen kişi evi kirige virgen 29)kişi olġay.Ammā ḳaçan da^cvī idgen 30) kişi evi kirige alġan kişi olsa.İmdi 31)ol danuḳlarnuñ danuḳ-lıḳı işidilmez 32)kerek ise bu da^cvī icārenüñ müddeti 33)dü-kenmedin olsun kerek ise dükendü 34)kinden soñra olsun.BEDĀYİ^C

35)Ḳaçan bir ḫatun da^cvī idse bir 36)ernüñ üstine,eyidse: Sen meni 37)evlendüñ miñ biş yüz aḫçaya dise.38)Daḫı ol ḫatun içün bir danuḳ 39)danuḳlıḳ virse bu ḫatunı bu er 40)miñ daḫı biş yüz aḫçaya evlendi 41)diyü.Daḫı bir özge danuḳ 42)danuḳ-lıḳ virse bu ḫatunı 43)bu er miñ aḫçaya evlendi diyü.44)İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 45)ol iki danuḳnuñ danuḳlıḳı 46)işidi-lür miñ aḫça mehir ḥaḳında.47)Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında daḫı 48)İmām Muḥammad ḳatında ol danuḳ 49)larnuñ danuḳlıḳı işidil-mez 50)hīç neme içre .Daḫı ol ḫatun 51)binle ol ernüñ nikāḥı cāyız 52)degüldür.Eger bu da^cvī erden 53)olsa.Daḫı ḫatun inkār idse 54)barçalar ḳatında ol danuḳ 55)larnuñ danuḳlıḳı hīç neme içre 56)cāyız degüldür.BEDĀYİ^C

247a 1)Ḳaçan bir kişi da^cvī idse bir kişinüñ üstine :2)Men saña miñ aḫça boruç virdüm dise.Daḫı 3)iki danuḳ danuḳlıḳ virse.Ol iki danuḳ 4)nuñ birisi danuḳlıḳ virse ol da^cvī id-5)gen kişi ol da^cvī olınġan kişige miñ 6)aḫça boruç virgeni-ne.Daḫı ol iki danuḳ 7)daḫı birisi danuḳlıḳ virse ol da^cvī 8)idgen kişi miñ aḫça boruç virgenine ol da^cvī olınġan 9) kişige.Daḫı ol da^cvī olınġan kişi kine ol borçı 10)ol da^cvī idilgen kişige ödegenine ol da^cvī 11)idgen kişige.İmdi ḳāḍī ḥüküm idgey 12)ol da^cvī idgen kişi ol kişige miñ aḫça 13) boruç virgenine,velakin ol ḳāḍī ḥüküm 14)idmegey ol boruç alġan kişi kine ol borçı 15)ödedükine.Rivāyet olındı İmām

Ebū Yūsuf ı6)dan kim İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Bu danuklık ı7)birle ne boruç sābıt olur ne ödedüki sābıt olur ı8)didi.BEDĀYİ^c

ı9)Danuklık virmeknüñ şarıtlarından 20)bir şartı dahı oldur kim ol danuklık 2ı)kādīmuñ meclisinde olgay.Özge yirde olmagay. BEDĀYİ^c

22)Danuklık virmeknüñ şarıtlarından bir 23)şartı dahı oldur kim ol danuklık vir 24)gen kişi er kişi olgay.Kaçan ol danuklık 25)hadları içre olsa dahı kısās içre olsa.Ya^cnī 26)hadlar içre dahı kısās içre hatun kişilernüñ 27)danuklıkı işidilmez.BEDĀYİ^c

28)Rivāyet olındı Zührī'den rahımahullahu.29)Ol Zührī eyiddi:Sünnet yol mumuñ 30)kibidür.Rasūlullah zamānından berü dahı 3ı)Ebū Bekir dahı ^cÖmer zamānından berü hatum 32)kişinüñ danuklıkı işidilmez hadlar içre 33)dahı kısās içre didi.BEDĀYİ^c

34)Ammā māl içre danuklık virmekde 35)er kişi olmaklık şarıt degüldür.Ya^cnī 36)bir er kişi birle iki hatun kişinüñ 37) danuklıkı keçer.BEDĀYİ^c

38)Tanrı ta^cālā Kitāb-ı ^cAzīz'i içinde boruç 39)idişmek ayeti içre eyiddi:"Festeşhidü 40)şehideyni min ricālikūm fen lem yekūne 4ı)recüleyni ferecül vemraāti mimmen terdavnü 42)min-eş-şühedāi"didi.Ya^cnī bu ayetden bildük 43)kim boruç içre bir er birle iki hatum 44)kişinüñ danuklıkı keçer imiş.BEDĀYİ^c

45)Şol haklar kim ol haklar māl 46)degüldür nikāh kibi,dahı talāk kibi dahı neseb 47)kibi.İmdi munlarnuñ içre danuk er kişi 48)olmak şarıt mıdur ya degül midür?Bizim katımızda 49) şarıt degüldür hattā iki bir er birle iki hatum 50)danuklıkı keçer.Ammā İmām Şafi^cī katında 5ı)keçmez.BEDĀYİ^c

247b ı)Danuklık virmeknüñ şarıtlarından birisi 2)dahı oldur kim kaçan şāhıd şāhıdlık idse 3)barça hadlar içre.İmdi ol şāhıdmuñ şāhid 4)liki kabūl olınmakuñ şartı budur kim ol şāhıd 5)ol hadlerge danuk oldukından soñra kādī 6)katında danuklık virdüki vakta degin köp kün 7)ler keçmemiş olgay.Eger danuk olsa dahı danuk 8)oldukından soñra köp künler keçse .Andan 9)soñra ol danuk kelse,danuklık virse .OL ı0)vaktın ol danukuñ danuklıkı işidilmez ıı)illā kazıf haddı içre danuk olmakda.Eger danuk ı2) olduki vakıtdan soñra köp kün dahı keçse.Andan ı3)soñra danuklar danuklık virseler.İmdi ol köp kün ne kadar küne eydürler,

ol ı6)köp künnün̄ ḥaddını ḥudūd kitābında ẕikir olınur.ı7)Bu mes-'elenün̄ yiri ḥudūd kitābıdur.BEDĀYİ

ı8)Danuḳlıḳnun̄ şarıṭlarından birisi dahı ol ı9)dur kim ḳaçan danuḳlar danuḳlıḳ virse bir kişi 20)ḥamur içdükine.İmdi ol kişi-nün danuḳlıḳı işidil 2ı)dükinün̄ şarṭı budur kim ol içen kişige ol ḥamur 22)nun̄ ḳoḳusı tapılġay.Ḳaçan ol kişi esrük olmasa.23) Daḥı ḳaçan ol kişini ḳāḍı̄ ḳatına ol ḳadar ıraḳ 24)yirden ketür-meseler kim ol ḳadar yirden 25)ketürince kişinün̄ ḥamur içdüki-nün̄ ḳoḳusı kidmese ^{c}ade 26)içre.İmdi uşbu eyidgehimiz İmām E-bū Ḥanīfa ḳatında daḥı İmām Muḥammad 28)ḳatında şarıt degüldür. Bu mes'elenün̄ daḥı yiri ḥudūd kitābıdur.29)Anda ẕikir olınur. BEDĀYİ^{c}

30)Danuḳlıḳ virmeknün̄ şarıṭlarından 3ı)bir şarṭı daḥı ol-dur kim ol danuḳ 32)lar kim ḥadlar içre daḥı ḳıṣāṣ içre danuḳ-33)lıḳ virür.Ol danuḳ kerekdür kim aṣıl 34)danuḳ olġay ḥattā i-şidilmez ol ḥadlar 35)içre daḥı ḳıṣāṣ içre ol kişinün̄ danuḳlıḳı 36)kim ol kişi danuḳ üstine danuḳ oldı.37)Daḥı bir ḳāḍīnun̄ kitā-bı daḥı bir ḳāḍīya keçmez 38)ḥadlar içre daḥı ḳıṣāṣ içre uşbu39 eyidgehimiz bizim ḳavlumuzdur.Ammā 40)İmām Şāfi^{c}ī ḳatında danuḳ aṣıl danuḳ 4ı)olmaḳlıḳ şārıt degüldür ḥadlar içre daḥı 42)ḳıṣāṣ içre ḥattā Şāfi^{c}i ḳatında cāyızdur 43)danuḳ olmaḳlıḳ danuḳ olġan kişinün̄ 44)danuḳ olduḳı üstine ḥadlar içre ,daḥı 45)ḳıṣāṣ içre. BEDĀYİ^{c}

46)Barça ^{c}ālımlar ıttıfāḳ iddiler kim 47)danuḳlıḳ virgen kişi aṣıl danuḳ 48)danuḳ olmaḳlıḳ şarıṭ degüldür 49)ḥaḳlar içre daḥı māllar içre. 50)Bes bu danuḳlıḳ idmek içre 5ı)mālda daḥı danuḳlıḳ idmek içre 52)ol ḥaḳlarda kim anda māl yoḳdur 53)danuḳ olġan kişinün̄ üstine danuḳ 54)olmaḳlıḳ keçer.BEDĀYİ^{c}

248a ı)Danuḳ olġan kişinün̄ danuḳ olġanına danuḳ olmaḳun̄ bir ṣū-ratı budur kim aṣıl danuḳ eydür ol 2)danuḳlarġa kim ol danuḳlar danuḳ olur aṣıl danuḳnun̄ danuḳ olduḳına."İşhed (:danuḳ olġıl sen)3)^{c}an şihādeti (menüm danuḳlıḳumdan kim)enni (:ḥaḳīḳat men)eşhedü (danuḳlıḳ virür men)enne (ḥaḳīḳat)li-fulānin(var-dur falān kişinün̄)^{c}alā falānın (falān kişinün̄ üstine)keẕa (bu nemesi vardur)"dir.4)Ya^{c}nī aṣıl danuḳ eydür ol kişilerge kim ol kişi aṣıl danuḳun̄ üstine danuḳ olurlar:Sen danuḳ 5)danuḳ olġıl menüm danuḳlıḳumdan kim ḥaḳīḳat men danuḳlıḳ virür men

kim fālan kişinüñ vardur 6)falān kişinüñ üstine bu nemesi vardur,dir.İmdi uşbu ṣūrat kıska ṣūratdur.BEDĀYİ[c]

7)Danuk olğan kişinüñ danuk olğanına danuk danuk olmakuñ uzun ṣūratı budur kim asıl 8)danuk eydür ol kişilerge kim ol kişiler danuk olur asıl danuknuñ danuk oldukına9)"Eşhedü (men danuklık virür men kim)enne (hakīkat)li-falānın (vardur falān kişinüñ)[c]ala falānın (falān kişinüñ üstinde) keẕa (bu nemesi vardur dir)üşhidük (men seni danuk kılur men)[c]alā şihādeti (men uşbu senüñ katuñda virgenüm danuklık üstine)hazi/hi/ ve emürüke (dahı men saña buyurur men kim)en teşhede (sen danuklık virgey sin)[c]alā şihādeti (uşbu senüñ katuñda uşbu virgenüm danuklık üstine)haẕihi feşhed (sen dahı danuklık virgil)10)Ya[c]nī asıl danuk eydür ol kişilerge kim ol kişiler asıl danuknuñ danuklık virgeni 11)üstine danuk olurlar.Ol asıl danuk eydür ol kişilerge men danuklık virür men kim hakīkat 12)vardur falān kişinüñ falān kişinüñ üstine bu nemesi vardur. Men seni danuk kulur meni men uşbu 13)senüñ katuñda virgenüm danuklık üstine .Dahı men saña buyurur men kim sen danuklık virgey 14)sin,uşbu senüñ katuñda virgenüm danuklık üstine.Bes sen dahı danuklık virgil,dir.BEDĀYİ[c]

15)Ammā uşbu danuk üstine danuk olğan danukuñ şarıtları ol şarıtlardur kim ol şarıt 16)ları biz yukaru danuklıknuñ evvelinde ẕikir iddük.BEDĀYİ[c]

248b 1)Rivāyet olındı [c]Ömer'der kim radıyallahu [c]anhu,2)Ol [c]Ömer cāyız dutdı hatun kişilernüñ 3)danuklıkını er kişiler birle nikāh içre.4)Dahı er birle hatun biri birinden ayrılmak 5) içre.Dahı sahābīler ol [c]Ömer'e inkār idmedi6ler hatun kişinüñ danuklıkını cāyız dut 7)ğanı içün.BEDĀYİ[c]

8)Bizim aṣhābımız ıhtılāf iddiler kim danuk 9)er kişi olmaklık şarıt mıdur bir kişi muhṣan 10)dur diyü danuklık virmek içre,ya şarıt 11)degül midür?İmdi İmām Ebu Hanīfa dahı İmām 12)Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında şarıt degüldür 13)hatta eger iki hatun dahı bir er danuklık vir 14)seler uşbu kişi muhṣandur diyü,ol kişinüñ 15) muhṣan oldukı sābıt olur. Ammā İmām Züfer katında 16)hatunlarnuñ danuklıkı işidilmez kişi muhṣan 17)dur diyü danuklık virmek içre .İmdi 18)muh-

ṣan diyü ne kişige eydürler ,zinā bābında ẕikir 19)olınur. Anda bilinür.BEDĀYİ[c]

20)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse :men muḥṣan men dise.Da-ḫı 21)ol ıḳrār idgen kişi rucū[c] idse ıḳrār idge 22)ninden ,eyidse:"en muhsan degül men dise.İmdi ol 23)kişinün ıkrarından ḳayıtġanı işidilür.BEDĀYİ[c]

24)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse ,eyidse:Men zinā ḳıldum 25)dise.Daḫı ol kişi ıḳrār idgenden sonra ıkrarından 26)kayıtsa.Eyidse:Men yalgan sözledüm,men hiç zinā ḳılmadum dise.İmdi ol kişinüñ ıḳrārından ḳayıtġanı işidilür.BEDĀYİ[c]

27)Danuḳlıḳ virmeknüñ şarıṭlarından 28)birisi daḫı oldur kim danuḳlıḳ virgen 29)danuḳ kerekdür kim müsülmān olġay. Ḳaçan 30)da[c]vī olınġan kişi müsülmān olsa 31)ḥattā cāyız degüldür kāfir kişi danuḳ 32)lıḳ virmeki müsülmānlarnuñ üstine. BEDĀYİ[c]

33)Ammā müsülmān kişi danuḳlıḳ vir 34)meki kāfir kişinüñ üstine.Ya[c]nī kāfir kişinüñ 35)zıyānı içün keçer nite kim müsülmān 36)kişinüñ danuḳlıḳı müsülmān kişi 37)nüñ üstine keçer.BEDĀYİ[c]

38)Ammā ḳaçan ol kişi kim danuḳlıḳ 39)ol kişinüñ üstine virülür,ḳaçan ol 40)kişi kāfir olsa.İmdi ol vaḳtın 41)ol danuḳlar müsülmān olmaḳı 42)şārıt mıdur yā şarıṭ degül midür? 43)İmdi bu mes'ele içre ıḫtılāf olındı.44)Bizim aṣḥābımız eyiddiler:Şāhıd 45)müsülmān olmaḳı şarıṭ degüldür 46)didiler, ḥattā ḫarāc virür 47)kişilernüñ ba[c]zısınuñ danuḳ 48)lıḳ virmeki ba[c]zısınun üstine 49)keçer didiler.Ḳaçan ol şāhıd 50)lar kendüler dīnleri içinde [c]adıl 51)kişiler olsalar,kerek ise ol 52)ḫarāc virgen kafirlernüñ 53)dinleri bir olsun kerek ise 54)dīnleri muḫtalıf olsun.BEDĀYİ[c]

249a 1)Keldük imdi yahūdī kişi danuḳlıḳ virmek 2)yahūdī üstine ya yahūdī kişi danuḳlıḳ virmek 3)naṣrānī üstine,ya naṣrānī kişi danuḳlıḳ virmek 4)naṣrānī üstine,ya naṣrānī kişi danuḳlıḳ virmek 5)yahūdī üstine.Bizim ḳatımızda munlarnuñ danuḳ 6)lıḳı keçer ba[c]zısınuñ danuḳlıḳı ba[c]zısınuñ üstine.7)Ḳaçan bu ḫarāc virgen kāfir kim danuḳdur dīn içre 8)[c]adıl olsalar.Ammā İmām Şāfi[c]ī ḳatında uşbu 9)ḫarāc virür kāfirnüñ ba[c]zısınuñ danuḳ 10)lıḳı ba[c]zısınuñ üstine keçmez kerek ise ol 11)ḫarāc virgen kāfirlernüñ dīnleri 12)bir olsun kerek ise dīnleri muḫtālıf

olsun 13)kerek ise ol danuklar kendülernün dīni içre 14)ᶜadıl olsunlar kerek ise ᶜadıl olmasunlar.BEDĀYİᶜ

15)Beş bizim katımızda nasrānī kişinün danuklıkı 16)kabūl olınur yahūdī kişinün üstine.Dahı yahūdī 17)kişinün danuklıkı kabūl olınur mecūsī kişinün 18)üstine.Şāfiᶜī katında kabūl olınmaz.BEDĀYİᶜ

19)İbnü Ebī Leylā eyiddi:Yahūdīnün danuklıkı 20)kabūl olınur yahūdīnün üstine üstine.Ammā Yahūdī 21)nun danuklıkı kabūl olınmaz nasrānīnün üstine.Dahı 22)mecūsīnün üstine didi.Dahı nasrānīnün danuk 23)lıkı kabūl olınur nasrānīnün üstine.Ammā nasrānī 24)nun danuklıkı kabūl olınmaz yahūdīnün üstine.25)Dahı nasrānīnün danuklıkı kabūl olınmaz 26)mecūsīnün üstine.Maksūd, İbnü Ebi Leylā 27)eyiddi:Harac virgen kafirnün baᶜzısınun 28) danuklıkı işidilür baᶜzısınun üstine,Kaçan dinleri bir olsa.Ammā kaçan dinleri muhtalıf olsalar,baᶜzısınun danuklıkı işidilmez baᶜzısınun üstine didi.BEDĀYİᶜ

29)Ammā ol yagı kafir kim tācir 30)lik idmek içün emān izdeyüp 31)kirdi müsülmān iline,ol kāfirga 32)müste'min dirler. İmdi ol 33)müste'min kāfirnün danuk 34)lıkı keçmez müsülmānlık ilindeki 35)harāc virgen kāfirnün üstine.36)Anun içün ol müste'min müsülmān 37)lik şārının ehlinden degüldür.Anun 38)içün ol müste'min müsülmanlık 39)iline sākin olmak içün kirmedi,40)bel kim hācetini bitürmek içün kirdi,41)dahı yavukda çıkmak içün kirdi.Beş 42)ol müste'min kāfirnün danuklıkı 43)işidilmegey zimmī kāfirnün üstine.BEDĀYİᶜ

44)Ammā harāc virgen kāfirnün danuk 45)lıkı işidilür ol müste'min kāfirnün 46){müm} üstine,nite kim müsülmān kişinün 47) danuklıkı işidilür harāc virür kā 48)firnün üstine.Harāc virür kāfir 49)nün danuklıkı işidilmez müsülmān 50)nun üstine.BEDĀYİᶜ

51)Müste'min kāfirnün danuklıkı 52)işidilür müste'min kāfirnün üstine.53)Kaçan ol müste'min kāfirlernün 54)dīnleri dahı sultānları bir olsa.55)Ammā kaçan muhtalıf olsa dīnleri dahı sultān 56)ları ol vaktın işidilmez müste'min kāfir 57)nün danuklıkı müste'min kāfirnün üstine.BEDĀYİᶜ

249b 1)Aşıl danukuñ danuklıkı üstine danuk olmakuñ 2)şarıtları vardur.Ol şarıtlaruñ birisi budur 3)kim ol aşıl danuk eyidmeklik ol kişilerge 4)kim kendünüñ danuklıkı üstine danuk olur siz menüm 5)danuklık virgenüm üstine danuk oluñ dimeklik 6)şarıtdur hattā şahīh degüldür bir kişi danuk olmak 7)lık aşıl danukmuñ üstine ol aşıl danukdan işid 8)mek birle hattā eger aşıl danuk eyidse: Men danuk 9)lık virür men kim vardur falān kişinüñ falān kişinüñ 10)üstine bu nemesi bu nemesi dise.Dahı ol aşıl danukdan bu 11) danuklık virgenini bir kişi işidse velakin ol 12)aşıl danuk eyid-mese ol işidgen kişige,sen danuk 13)lık virgil menüm danuklık vir-genüm üstine dimese.İmdi ol 14) işidigen kişinüñ danuk olduku şa-hīh degüldür.BEDĀYİ[c]

15)Aşıl danukmuñ danuklık virgeni üstine danuk 16)olmakuñ şarıtlarından bir şartı dahı oldur kim ol 17)aşıl danuk eyidgey kendünüñ üstine danuk olgan kişiler 18)ge:siz menüm danuklık vir-genüm üstine danuk oluñ 19)dimeklik şarıtdur.BEDĀYİ[c]

20)Aşıl danuk kendünüñ üstine danuk olgan kişilerge 21)e-ger eyidse:Sen danuklık virgil men danuklık virgenim 22)kibi di-se.Ol ya eyidse:Sen danuklık virgil niçük kim 23)men danuklık vir-düm dise.Ya eyidse:Sen danuklık 24)virgil şol neme üstine kim men danuklık virdüm dise.İmdi ol 25)kişilernüñ danuk olmakı ol aşıl danuk üstine hiç 26)degüldür uşbu yirlerde.Niçe kim ol aşıl da-nuk eyidmedi.27)Menüm danuklık virgenüm üstine danuk olgil dimedi.

BEDĀYİ[c]

28)Aşıl danukmuñ danuklıkı üstine 29)danuk olmakuñ şarıt-larından bir şartı 30)dahı oldur kim ol aşıl danukmuñ 31)her bi-risinüñ danuklıkmuñ üstine iki 32)kişi danuk olgay hattā eger a-şıl 33)danukmuñ her birisinüñ danuk 34)lıkı üstine bir kişi danuk olsa.Ol 35)danuk olmak şahīh degüldür.BEDĀYİ[c]

36)Eger iki kişi aşıl danukuñ birisi 37)nüñ üstine danuk olsalar.Dahı ol 38)iki kişi kine ol aşıl danukmuñ 39)dahı birisi-nüñ üstine danuk olsalar.40)İmdi bunuñ kibi danuklık kötürmek 41)-lik cāyızdur.BEDĀYİ[c]

42)Ammā aşıl danukmuñ danuklıkı 43)üstine danuk olmaklık içre er kişi 44)olmaklık şarıt degüldür hattā 45)aşıl danukmuñ üstine danuk 46)olmaklık hatunlardan 47)şahīhdur.Ya[c]nī cāyızdur 48)aşıl danukmuñ üstine ha 49)tun kişi danuk olmaklık.BEDĀYİ

250a 1)Ammā aṣıl danuḳnuñ üstine danuḳ olġan kişi niçük da-muḳlıḳ virmek 2)kerekdür ol danuḳlıḳnuñ iki ṣūratı vardur. Bir kıska ṣūratı vardur 3)Bir uzun ṣūratı vardur. Kıṣḳa ṣūratı budur kim ol aṣıl danuḳnuñ danuḳ 4)lıḳı üstine danuḳ olġan kişi eyid-gey ḳāḍī ḳatında "Şehide (danuḳlıḳ virdi)falānun (falān kişi) indi (menüm ḳatumda)enne li-fulānı (ḥaḳīḳat vardur falān kişi-nüñ)^{c}alā 5)falānın (falān kişinüñ üstinde)keẕa (bu nemesi)ve eşhedeni (dahı ol falān danuḳ olġan kişi meni danuḳ ḳıldı)^{c}alā şihādetihi (kendü ol nemenüñ üstine danuḳlıḳ virdükinüñ üstine) bi-ẕālike feene eşhedü ^{c}alā şihādetihi bi-ẕālike (Bes men da-muḳlıḳ virür men ol danuḳ ol nemenüñ üstine danuḳlıḳ virdüki üstine)digey.6)Ammā aṣıl danuḳnuñ üstine danuḳ olġan kişi 7) danuḳlıḳ virgenün ṣūratı budur kim ol 8)danuḳ üstine danuḳ ol-ġan kişi 9)eyidgey danuḳlıḳ virdi 10)falān kişi menüm ḳatumda ḥaḳīḳat 11)falān kişinüñ falān kişi 12)üstinde bu nemesi didi. Dahı ol 13)danuḳ meni danuḳ ḳıldı kendü ol 14)nemenüñ üstine danuḳlıḳ virdükine.15)Bes men dahı danuḳlıḳ virür men ol 16) falān danuḳ ol nemenüñ üstine danuḳ 17)lıḳ virdüki üstine digey.

BEDĀYİ^{c}

18)Aṣıl danuḳnuñ üstine danuḳlıḳ virmekün uzun ṣūratı bu-dur kim ol 19)ol aṣıl danuḳnuñ üstine danuḳ olġan kişi eyidgey ḳāḍī ḳatında:Şehide (danuḳlıḳ virdi)indi (menüm ḳatumda)fulā-nun (falān kişi)enne (ḥaḳīḳat)li-fulanun (vardur falān kişi-nüñ)^{c}alā fulānuñ (falān kişinün üstinde)keẕa(bu nemesi var-dur)ve eşehedeni (dahı ol falān kim danuḳlıḳ virdi ol kişi me-ni danuḳ ḳıldı) 22)^{c}alā şihadetihi(kendü danuḳlık virdükinüñ üstine)bi-ẕālike (ol nemege)ve emereni (dahı ol danuḳ buyur-dı maña kim)en eşhede (kim men danuḳlıḳ virgey men)^{c}alā şihāde-tihi bi-ẕalike (ol danuḳ danuḳlıḳ virdüki üstine ol nemenüñ üstine)ve ene (men dahı)23)eşhedü'ane (danuḳlıḳ virür men şimdi)^{c}la şihādetihi bi-ẕalike(ol danuḳ ol nemenüñ üstine danuḳlıḳ virdükinüñ üstine)digey. ..

250b 1)Aṣıl danuḳnuñ üstine danuḳlıḳ virmekün 2)uzun ṣūratı bu-dur kim ol aṣıl danuḳ üstine 3)danuḳ olġan kişi eyidgey:Danuḳ-lıḳ virdi 4)menüm ḳatumda falān kişi ,eyiddi,ḥaḳīḳat vardur 5) falān kişinüñ falān kişinüñ üstinde bu nemesi var 6)dur didi.

Daḫı ol kişi kim danuḳlıḳ virdi 7)bu nemenüñ üstine ,ol danuḳ
meni danuḳ ḳıldı 8)kendü danuḳlıḳ virdükinüñ üstine.Ol nemege
9)daḫı danuḳlıḳ virgen kişi buyurdı : maña10)kim men danuḳlıḳ .
virgey men.ol danuḳ 11)danuḳlıḳ virdükinün üstine ol nemege .
men 12)daḫı danuḳlıḳ virür men şimdi ol danuḳ 13)ol nemenüñ
üstine danuḳlıḳ virdüki üstine digey.BEDĀYİ^{c}

14)Aṣıl danuḳlar kendülernüñ üstine danuḳ 15)dutuban daḫı
ol aṣıl danuḳlarnuñ üstine danuḳ 16)lıḳ virmeküñ bir şartı daḫı
oldur kim ol 17)aṣıl danuḳlar ölmiş olġaylar,diri olmaġay18)lar.
Ya aṣıl danuḳlar üç künlik 19)yol ya daḫı artuḳ ġāyıb olġaylar.
Ya ol 20)aṣıl danuḳlar sağsuz olġaylar küçleri 21)yitmegey ke-
lüp ḳāḍī meclisine ḥāżır olmak.Ol 22)vaḳtın ol aṣıl danuḳ üs-
tine danuḳlıḳ virgen 23)kişilernüñ danuḳlıḳ virmeki işidilür.
BEDĀYİ^{c}

24)Aṣıl danuḳnuñ danuḳlıḳı üstine danuḳ oluban 25)daḫı
danuḳlıḳ virmeknüñ şartı ol danuḳ er 26)olmaḳ degüldür ḥattā
eger bir er birle iki ḫatun 27)kişi ol aṣıl danuḳnuñ her biri-
sinüñ danuḳlıḳı üstine danuḳlıḳ virseler ol er ol erenler birle
ol ḫatunlarnuñ danuḳlıḳları 28)işidilür.BEDĀYİ^{c}

29)Ḳaçan bir kişi şāhıd olsa bir nemege 30)İmdi ol şāhıd
olġan kişige 31)lāzım olur ol danuḳ olduḳı nemeni danuḳlıḳ vir-
mek 33)lik lillahi ta^{c}ālā.Ḳaçan ol şāhıd 34)olduḳı neme ḥadd
sebebi olmasa.BEDĀYİ^{c}

35)Tañrı ta^{c}ālā eyiddi:"ve aḳımū 36)'ş-Şihādete lillahi"
didi.BEDĀYİ^{c}

37)Ol kişi kim danuḳ oldı 38)Tañrı ta^{c}ālānuñ ḥaḳları içre,
39 ḫatun kişinün ṭalāḳı kibi daḫı 40)ḳırnaḳ azād idmek içre 41)
danuḳ olmaḳ kibi daḫı ẓıhār 42)içre danuḳ olmaḳ 43)kibi daḫı īlā
içre 44)danuḳ olmaḳ kibi.45)İmdi bu nemelerge da 46)nuḳ olġan
şāhıd lazımdur 47)kim danuḳlıḳ virmeklik 48)lilahi ta^{c}ālā hīç
kimse bu danuḳı 49)danuḳ idgil diyü izde 50)medin.Daḫı danuḳlıḳ
virmek 51)lāzımdur ḳaçan danuḳlıḳ 52)virmeke muḥtāc olsa.BEDĀYİ^{c}

25ıa ı)Bilgil kim danuk danuklıkdan kayıtmak 2)birle ol kādī-
nuñ hükmi bozılmaz velakin ol 3) kayıtgan şāhıdlar ne telef
iddiler ise żamān 4)çekerler.HİDĀYE

5)Kaçan iki kişi danuklık virseler,eyidseler 6)Biz danuk-
lık virürüz kim zeyed hatunını 7)boşadı ol hatunı birle hala-
vatga kirmedin 8)diseler.Dahı andan soñra ol iki şāhıd danuk-
lıklarından kayıtsalar ol er buçuk mehri żamān çekdükinden
soñra hatunına.İmdi ol iki şāhıd żamān çekerler ol 9)boşayan
erge ol boşayan er hatunına żamān ıO)çekdüki buçuk mehri.
BEDĀYİ

ıı)Kaçan iki danuk danuklık virseler zeyid ı2)hatunını
boşadı ol zeyid ol hatunuñ üstine ı3)kirdükinden soñra dise-
ler .Dahı kādī hüküm ı4)idse ol ikisinüñ danuklıkı birle ol
zeyid ol ı5)hatunı boşadukına.Dahı ol zeyid ol hatuna ı6)ta-
mām mehri żamān çekse.Dahı mundan soñra ol ı7)iki şāhıd da-
nuklıklarından kayıtsalar.İmdi ı8)ol iki danuk hiç neme za-
mān çekmezler.Ol ı9)kādīnuñ hükmi bozılmaz kaçan danuk da-
nuk 20)lıkından kayıtsa.BEDĀYİ

2ı)Kaçan iki kişi danuklık virse bir kişinüñ 22)üstine
ol kişi kulını azād kıldı diyü,ya kırnakını 23)azād kıldı di-
yü.Dahı ol kulnuñ ol kırnakuñ 24)hōcāsı inkār idse ol kulı ol
kırnakı 25)idgenine.Dahı kadı ol iki kişinün danuklıkı birle
26)hüküm idse ol kulnun kırnakun azadlıkına.İmdi ol kul kır-
nak azad oldı kiddi.Dahı kādī hüküm idgenden soñra ol 27)iki
danuk danuklıklarından 28)kayıtsalar.İmdi ol 29)iki danuk ża-
mān çeker 30)ler ol kulnuñ kır 3ı)nakuñ kīmatını ol 32)kulnuñ
kırnakuñ 33)hōcāsına.Anuñ içün 34)ol iki danuk telef 35)iddi-
ler ol danuk 36)lık virmekleri birle 37)ol kulnuñ,kırnakuñ 38
māllıkını ol kul,kırnak 39)eyesinüñ üstine.Bes ol iki şāhıd
żamān 40)çekerler ol kulnuñ,kırnakuñ 4ı)kīmatını hōcālarına.
Dahı 42)kaçan ol kul ,kırnak ölseler.Anlar 43)nuñ kalgan mālı
ol kulunuñ 44)kırnakuñ hōcāsınuñdur .Ol 45)şāhıdlarnuñ degül-
dür.BEDĀYİ

46)Danuklar danuklıklarından 47)kayıtmak şahīh degüldür
illā/kā/dı 48)katında kayıtmakdur.İmdi 49)ol kādī kankı kādī
kerek ise 50) olsun.HİDĀYE

251b 1)Kaçan iki danuk danuklık virseler:Biz danukuz 2)kim uşbu kişi ıkrār iddi,eyiddi,uşbu kırnakum menden 3)oğlan doğurdı didi didiler.Danuklık vir 4)diler .Dahı ol ıkrār ol kırnakuñ hōcası inkār iddi.5)Eyiddi:Mem ıkrār idmedüm didi.Dahı kādī hüküm 6)iddi ol kırnak ol kişinüñ oğlı anası ıdukına.Dahı 7)kādī hüküm idgenden sonra ol iki danuk 8)danuklıkından kayıtdılar.İmdi eger ol 9)kırnak birle oğlan olmasa.Dahı ol iki danuk kayıtğan 10)ları vaktın ol kırnakuñ hōcası henüz diri 11)olsa.İmdi ol vaktın ol iki danuk żamān çeker 12)ler ol kırnakuñ hōcasına ne kadar neme kim 13)eksiliddiler ise ol kırnakun kımatında munlar 14)danuklık virdükleri sebebinden meselā.Bunuñ 15)sūratı budur kim ol kırnakı kīmata dutaruz ,körü 16)rüz ümm-ü veled olmadın kırnak iken ne degir 17)dahı eger ümm-ü velednı satmak cāyız olsa -y-ıdı ol 18)ümm-ü veled iken ne degir ise dahı körürüz ümm-ü veled 19) iken bahāsı ne kadar eksükdür kırnak iken 20)bahāsından ol eksilgeni kadarını ol iki şāhıd 21)żamān çekerler.Ammā mundan sonra kaçan ol 22)ümm-ü velednüñ hōcası ölse.Ol kırnak azād 23)dur.Dahı ol iki şāhıd kine żamān çekerler ol 24)kırnakuñ kalğan kımatını ol hōcanuñ kalğan 25)vereselerine .Anuñ içün ol iki şāhıd telef 26)iddiler ol kırnakuñ barçasını danuklık 27)virdükleri sebebinden .Birezini hōcā diri iken 28)telef iddiler ol kırnakuñ ,birezini hōcā öldükinden 29)sonra telef iddiler.Bes ol şāhıdlar ol 30)kırnakuñ kīmatınuñ birezini hōcā diri iken zaman 31)çekerler,birezini hōcā öldükinden sonra żamān çekgeyler.BEDĀYİ[c]

32)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol ölgen 33)kişi soğanda bir oğlını kosa.Dahı bir kul 34)kosa kidse.Dahı bir kırnak kosa 35) kidse.Dahı özge mālı dahı 36)kalsa.Dahı ol kişi öldükinden sonra 37)iki danuk danuklık virse 38)ler,eyidseler:Biz danukuz virürüz 39)kim uşbu [c]abdı uşbu kırnak uşbu 40)ölgen kişiden doğurdı diseler.41)Dahı ol iki danukı ol kul dahı ol 42)kırnak kirtüleseler.Dahı ol 43)ölgen kişinüñ oğlı inkār idse,eyidse:44)uşbu [c]abdı bu kırnak menüm atamdan 45)doğurmadı dise.Dahı mundan sonra kādī ol ölgen kişinüñ mīrāsını 47)ol iki oğlanga virse ol danuk 48)lar danuklık virdükleri 49)sebebinden.Dahı mundan sonra ol 50)iki danuk danuklıkdan kayıtsa 51)lar.İmdi ol iki danuk żamān 52)çekerler ol ölgen kişinüñ oğlına 53)ol kırnakuñ bahāsını dahı ol 54)[c]abduñ bahāsını dahı ol 55)[c]abduñ alduķı buçuk mīrāsı dahı 56)żamān çekerler ol ölgen kişinüñ 57)oğlına. BEDĀYİ[c]

252a ı)Kaçan iki danuķ danuķlıķ virseler,eyidseler :Uşbu kişi bizüm ķatumuzda ıķrār iddi,eyiddi,3)uşbu ķırnaķum menden oğlan doğurdı diseler.4)Biz bu nemege danuķuz diseler.Dahı ol ķırnaķun 5)ḫōcāsı inkār idse,eyidse:Men ıķrār idmedüm 6)dise.Dahı ķādī ḥü-küm idse ol ķırnaķ ol 7)kişimün oğlı anası ıduķına.Dahı ḥāl bu ol-sa kim 8)ol ķırnaķ birle oğlan ölse.Dahı ol ķırnaķun 9)ḫōcāsı di-ri iken henüz ölmedin ol iki danuķ ıo)ķayıtsalar danuķlıķlarından. İmdi ol ıı)iki danuķ żamān çekerler ol ķırnaķun ḫōcāsına ı2)ol k ķırnaķun oğlınun ķīmatını.Anun içün eger munlar ı3)mun danuķlıķı olmasa-y-ıdı ol oğlan ḫōcānun ı4)ķulı olur ıdı.Bes ol iki şāhıd ol oğlanun ı5)ķīmatını żamān çekerler:Dahı ol iki danuķ ı6)żamān çekerler ol ḫōcāya ol ķırnaķun eksilgen ı7)ķīmatını meselā eger ol ķırnaķ azād olmadın min ahça ı8)degir olsa.Dahı eger ümm-ü ve-led tilese-y-idi ol ķır ı9)naķ ümm-ü veled iken biş yüz ahça de-gir olsa.İmdi 20)ol iki şāhıd żamān çekerler ol ḫōcāya ol 2ı)ķır-naķun buçuķ ķīmatını dahı oğlan ķīmatı birle.İmdi 22)mundan şonra eger ol ḫōcā ölse.Dahı ol ķırnaķ 23)dan sābıt olgan oğlan birle hīç mīrās yir kişi olmasa.24)Ol vaķtın ,ol iki şāhıd ol ķırnaķdan sābıt olğan 25)oğlana hīç neme żamān çekmezler.Dahı ol iki şāhıd 26)ķaytarlar alurlar ol ķırnaķdan ,sābıt olğan oğlan 27)dan ol ķırnaķun ḫōcāsı kendülernün alduķını.Ya^{c}nī 28)ol oğlannun żamān çekdükleri ķīmatını dahı ol 29)ķırnaķ içün żamān çekdükleri biş yüz ahçayı 30)ol ķırnaķdan sābıt olgan oğlandan alurlar.Ķaçan ol ölgen ḫōcānun mālı olsa,ol māldan alurlar.Eger ol ölgen ḫōcānun 3ı)mālı olmasa,ol ķırnaķdan sābıt olğan 32)oğlan hiç neme żamān çekmez ol 33)iki şāhıda.Eger ol ḫōcānun 34)bir oğlı dahı tilese. Ol vaķtın ol 35)iki şāhıd żamān çekerler ol 36)ḫōcānun ol ķal-ğan oğlına ol ķırna/ķ/37)mun ol ķalğan buçuķınun ķīmatını dahı 38)kim ol biş yüz ahçadur.İmdi 39)kime bu şūratda dahı ol iki şā-hıdlar 40)ķaytarlar,alurlar ol ķırnaķdan 4ı)sābıt olğan oğlan ol ķırnaķun 42)buçuķ bahāsını kim żamān çekdiler idi 43)ķırnaķ ḫōcāsına.Dahı ol oğlanun 44)kendünün bahāsını dahı ol oğlan-45)-dan alurlar.Eger ol ḫōcānun 46)mālı ķaldı ısa.Eger ol ḫōcānun 47 mālı ķalmadı ısa ol ķırnaķdan 48)doğan oğlan neme żamān çekmez ol 49)iki şāhıda.Ammā ol ķırnaķun buçuķ 50)ķīmatını kim ol ḫōcānun oğlına żamān 5ı)çekdiler ol ḫoca öldükinden 52)şonra.İmdi ol

buçuk ḳīmatını ol 53)şāhıdlar ḳayıtıp ol kırnaḳdan 54)sābıt olġan oġlandan olmazlar 55)kerek ise ol ḫōcāmuñ malı ḳalsun 56)kerekise mālı ḳalmasun.Daḫı ol 57)iki şāhıd żamān çekmezler ol ḫōcāmuñ 58) oġlına bu kırnaḳdan sābıt olġan oġlan 59)alduḳı mīrāsı ol ḫōcāmuñ koyup[60] ḳidgeni māldan.BEDĀYİ[c]

252b ı)Ḳaçan iki damuḳ damuḳlıḳ virseler,eyidse2)ler:Biz damuḳuz kim uşbu kişi bizim ḳatumuzda 3)ıḳrār iddi,eyiddi,uşbu kırnaḳum menden 4)oġlan doġurdı didi ,diseler.Daḫı ol kır 5)naḳuñ ḫōcāsı inkār idse,eyidse:Men hiç 6)ıḳrār idmedüm dise.Daḫı ol kırnaḳ birle 7)birle bir oġlan olsa.Daḫı ḳāḍī ḥüküm idse ol 8)kırnāḳ ol ḫōcāmuñ ümm-i veledi idükine.Daḫı 9)ḳāḍī ḥüküm idgenden soñra ol ḫōcā ıO)ölse,Daḫı ol ḫōcā öldükinden soñra ol iki ıı)şāhıd damuḳlıḳ virdüklerinden ḳayıtsalar.ı2)İmdi körelüm eger ol kırnaḳdan sābıt ı3)olġan oġlandan özge ol ḫōcāmuñ hiç bu ı4) oġlan birle mīrās içre ortaḳ olur oġlı ı5)ḳalmasa.Ol vaḳtın ol iki şāhıdmuñ üstine neme ı6)żamān çekmek yoḳdur.Eger ol kırnaḳ-ı7)dan sübat olġan oġlandan özge ol ḫōcāmuñ ı8)oġlı ḳalsa.Ol vaḳtın ol iki şāhıd żamān çeker ı9)ol ḫōcāmuñ oġlına ol kırnaḳuñ ḳalġan 20)ḳīmatınuñ buçuḳını nite kim yuḳaru mes'elede eyiddük.2ı)Daḫı ol iki şāhıd żamān çekerler ol ḫōcā 22)muñ oġlına ol kirnaḳdan sābıt olġan oġlanuñ 23)ḳīmatınuñ buçuḳını daḫı.Daḫı ol iki şāhıd żamān 24)çekmezler ol ḫōcāmuñ oġlına ol kır 25)naḳdan sābıt olġan oġlanuñ alduḳı mīrāsını ol 26)ḫōcāmuñ ḳoyup kidgeni māldan.Daḫı ol 27)iki şāhıd ne kim żamān çekdiler ise ol ḫōcāmuñ oġlına ol 28)çekdükleri nemeni ḳayıtıp almazlar ol kırnaḳdan 29)doġan oġlandan.BEDĀYİ[c]

30)Ḳaçan şāhıdlar ḳayıtsalar damuḳlıḳ 3ı)virdüklerinden soñra damuḳlıḳ vir32)düklerinden,ḳāḍī ḥüküm idmezden burun.33)İmdi ol damuḳlıḳ sāḳıṭ oldı kiddi.34)Daḫı ol damuḳlarnuñ üstine neme żamān 35)çekmek yoḳdur.Anuñ içün ol kişiler 36)damuḳları birle neme telef idmediler 37)ne da[c]vī idgen kişinüñ telef iddiler 38 nemesini,ne da[c]vī olınġan kişinüñ telef iddi 39)ler nemesini.

HİDĀYE

40)Kaçan iki şāhıd danuklık virseler.Dahı 41)kādı ol iki şā-
hıdhun danuklıkı birle 42)hüküm idgenden sonra ol iki şāhıd 43)da
muklıklarından kayıtsalar.İmdi 44)ol kādīnun ol idgeni hüküm bo-
zulmaz.45)Dahı ol şāhıdlarnun üstine lāzım 46)dur kim żamān çek-
geyler ol danuk 47)lık virdükleri sebebinden telef idgeni 48)ne-
meleri.HİDĀYE

49)Keldük imdi danuk kaçan danuk 50)lıkından kayıtsa.İmdi
ol danukun 51)danuklıkından kayıtganı şahīh 52)degüldür illā kā-
dīnun hāzırlıkında 53)kayıtmak sahīhdur kankı kādī 54)kerek ise
olsun.HİDĀYE

253a 1)Bir kişi danuk olmakun şarıtları vardur.2)Ol şarıtla-
run birisi oldur kim danuk olgan 3)kişi danuk olduki vaktın cā-
kıl olgay,Bes telü kişi 4)danuk olmaklık bir nemege şahīh degül-
dür.Dahı 5)cākıl kirmedük oglan danuk olmaklık bir nemege 6)şa-
hīh degüldür.BEDĀYİc

7)Danuk olmakun şarıtlarından birisi dahı oldur 8)kim
ol danuk olgan kişi danuk olduki vaktın ol 9)kişinün közi körür
olgay bizim katımızda.Bes 10)kör kişinün danuk olmakı cāyız de-
güldür.BEDĀYİc

11)Ammā İmām Şāficī katında köz körmeklik şarıt 12)de-
güldür ne danuk olduki vaktım ne danuklıkı 13)virdüki vaktın.
BEDĀYİc

14)Ammā danuk olgan kişi bālig olmaklık şarıt degüldür
15)hattā eger danuk olgan kişi danuk olduki vaktın 16)cākıllu
oglan olsa.Dahı ol oglan danuk oldukından 17)sonra bālig olsa.
Dahı andan sonra kādī katında danuk 18)lık virse ol kişinün da-
nuklıkı işidilür.BEDĀYİc

19)Dahı danuk olgan kişi danuk olganı vaktın hür kişi
20)olmaklık şarıt degüldür hattā kaçan bir kişi kul 21)iken
danuk olsa.Dahı danuk oldukından sonra azād 22)olsa.Dahı azād
oldukından sonra ol kişi danuklık 23)virse ol danuk olduki ne-
meni kādı katında .Ol kişinün 24)danuklıkı işidilür.BEDĀYİc

25)Dahı danuk olgan kişi danuk olduki vaktın 26)müsül-
mān olmak şarıt degüldür hattā 27)eger bir kāfir kişi bir ne-
mege danuk olsa.28)Dahı ol kāfir danuk oldukından sonra 29)
müsülmān olsa.Dahı müsülmān oldukından sonra 30)ol kişi danuk-
lık virse ol danuk 31)olduki nemeni kādı katında.İmdi ol kişi-
nün 32)danuklıkı işidilür.BEDĀYİc

33)Daḫı danuḳ olduḳı vaḳtın danuḳ olgan 34) kişi^{c}adil kişi olmaḳlıḳ şarıṭ degüldür 35)ḥattā eger bir fāsıḳ kişi bir nemege danuḳ 36)olsa.Daḫı ol fāsıḳ danuḳ olduḳından 37)soñra tevbe idse. Daḫı fısıḳdan tevbe 38)idgenden sonra ol kişi danuḳ 39)lıḳ vir-se ol danuḳ olduḳı nemeni ḳādī 40)ḳatında.İmdi ol kişinüñ danuḳ-lıḳı 41)işidilür.BEDĀYİ^{c}

42)Ḳaçan bir ḳul danuḳ olsa ḫōcāsı menfa^{c}atı 43)içün.Andan soñra ol ḳul azād 44)olsa.Daḫı azād olduḳından soñra ol 45)ḳul danuḳlıḳ virse ḳādī ḳatında ol 46)danuḳ olduḳı nemeni ḫōcāsı menfa^{c}atı içün.47)İmdi ḳādī ol ḳulnuñ danuḳ 48)lıḳını ḳabūl i-der,işidür.BEDĀYİ^{c}

253b 1)Ḳaçan bir ḫatun bir kişinüñ evdeşi iken 2)ol ḫatun eri-nüñ menfa^{c}atı içün bir nemege 3)danuḳ olsa.Daḫı ol ḫatun danuḳ olduḳından 4)soñra ol ḫatunı eri boşasa ya ikisinüñ 5)arasında ayrulıḳ vāḳı^{c} olsa.Daḫı andan soñra 6)ol ḫatun ol danuḳ olduḳı nemeni danuḳ 7)lıḳ virse ol evvel eri iken kişinüñ menfa^{c}atı 8) içün .İmdi ol ḫatunuñ danuḳlıḳını 9)işidür ḳādī.BEDĀYİ^{c}

10)Ḳaçan fāsıḳ kişi bin neme içün danuḳlıḳ 11)virse.Daḫı ol fāsıḳnuñ danuḳlıḳını ḳaytar 12)salar,işidmeseler fāsıḳ ol-duḳı içün.Daḫı 13)ol fāsıḳ tevbe idse.Daḫı tevbe idgenden 14) soñra ol ḳaytarduḳları danuḳlıḳı kine 15)virse.İmdi ol kişinüñ danuḳlıḳı işidilmez 16)ol vaḳı^{c}a içre.BEDĀYİ

17)Ḳaçan er ḫatunı menfa^{c}atı içün danuḳlıḳ virse.18)Daḫı ol ernüñ danuḳlıḳı ḳaytarılsa,işidmemese 19)ḫatunı menfa^{c}atı içün danuḳlıḳ virdüki içün 20)ya ḫatun kişi eri menfa^{c}atı içün danuḳlıḳ vir 21)genini işidilmese eri menfa^{c}atı içün danuḳlıḳ vir 22)düki içün.Daḫı ol er birle ḫatun arasında ayru 23)luḳ vāḳı^{c} olsa,ikisinün arasında nikāḥ ḳalmasa.24)Daḫı mundan soñ-ra ol er danuḳlıḳ virse kine 25)ol ḫatunı menfa^{c}atı içün vir-geni danuḳ 26)lıḳı ya ol ḫatun mundan soñra danuḳ 27)lıḳ virse kine ol eri menfa^{c}atı içün vir 28)geni danuḳlıḳ.İmdi ol ḳādī ol ernüñ daḫı danuḳ 29)lıḳını işidmez ol evvelki vāḳı^{c}a içre. Daḫı ḳādı ol ḫatunuñ danuḳlıḳını işidmez ol evvelki vāḳı^{c}a içre.BEDĀYİ^{c}

30)Ḳaçan bir ḳul danuḳlıḳ virse bir müsülmān üstine.Daḫı ol ḳulnuñ danuḳlıḳı işidilmese 32)ḳul olduḳı içün.Daḫı mundan

sonra ol 33)kul azād olsa.Dahı azād oldukından sonra 34)ol kul kine damuklık virse ol 35)evvel damuklık virgeni vākıᶜa içre.36) İmdi ol kişinüñ damuklıkı işidilür.BEDĀYİᶜ

37)Kaçan ᶜakıl olgan oglan iken damuklık virse 38)bir müsülmān kişinüñ üstine.Dahı ol oglanuñ 39)damuklıkı kaytarınılsa oglan olduķı içün.40)Dahı ol oglan bālıg olsa.Dahı oldu 41)kından sonra oglan kine damuk 42)lık virse ol evvel damuklık vir43)geni vākıᶜa içre.İmdi ol kişinüñ 44)damuklıkı işidilür.BEDĀYİᶜ

45)Kaçan bir kāfir kişi bir müsülmānnuñ 46)üstine damuk olsa kāfir iken.Dahı ol 47)ol kāfir damuklık virse ol 48)müsülmānnuñ üstine.Dahı ol kāfir 49)nüñ damuklıkı kaytarınılsa,işidilmese 50)kāfir olduķı içün.Dahı ol kāfir da 51)muklık virgenden sonra müsülmān 52)olsa.Dahı müsülmān oldukından sonra 53)ol kişi kine damuklık virse 54)ol evvel damuklık virgeni vākıᶜa 55)içre. İmdi ol kişinüñ damuklıkı 56)işidilür.BEDĀYİᶜ

254a 1)Damuk olmakuñ şarıtlarından birisi dahı 2)oldurz kim ol damuk olgan kişi ol damuk olduķı 3)nemeni kendüsi közi birle körgey özge kişi 4)körmeki birle olmagay illā dörüt yirde işidmek 5)birle damuklık virmek cāyızdur nite kim 6)biz zikir eyledük.BEDĀYİᶜ

7)Rasūlullah sallallahu ᶜaleyhi ve selleme şahıda eyiddi: 8)"İzā ᶜalimte (kaçan bilsen sen)mislü'ş-şemsi (küneş kibi) feşhed (damuklık virgil)ve illā fedaᶜ (eger küneş kibi bilsen damuklık virmeki terik idgil)didi.9)İmdi damuk olduķı nemeni küneş 10)kibi kişi ol vaktın bilür kim ol damuk 11)ol damuk olduķı nemeni közi birle körgey,işidmek 12) birle damuklık virmegey.BEDĀYİᶜ

13)Kaçan bir kişi kız çıkarmak toyına hāzır olsa.14)İmdi ol hāzır olgan kişige halāldur kim damuk15)lık virgey evlenmek birle.BEDĀYİᶜ

16)Kaçan bir kişi bir kişinüñ cenāze namāzını kılmaka hāzır 17)olsa.Ya kaçan bir kişi bir kişinüñ kömmeke hāzır olsa 18)sini içine.İmdi halāldur ol hāzır olgan kişige 19) kim damuklık virgey ol kişi öldi diyü.BEDĀYİᶜ

20)Keldük imdi biz eyiddük kim işidmek 21)birle danuḳlıḳ virmek cāyız degüldür illā bir 22)niçe yirlerde.Ol yirlerde kim işidmek birle 23)danuḳlıḳ cāyızdur.İmdi ol işidmeknüñ 24) tefsīri nedür?İmdi ol işidmeknüñ tefsīri 25)oldur kim ol işid-geni neme ḫalāyıḳ içre meşhūr 26)olġay.Daḫı ol ḫabarı köp ki-şiler ḫabar virgey ol ḳadar köp kişiler ḫabarı virgey kim hīç ol kişiler yalġan ḫabar virmeknüñ üstine ıttıfāḳ 27)idgenlerni hīç kişinüñ köñlinden 28)keçmegey.Bes uşbu söznüñ üstine ḳa-çan 29)bir kişinüñ öldükini iki er kişi ḫabar virse 30)bir ki-şige.Ye bir er iki ḫatun kişi ḫabar 31)virse bir kişige.İmdi ol işidgen 32)kişi danuḳlıḳ virmeklik ḥalāl 33)degüldür.Niçe kim şol eyidgenimiz kibi 34)ḫabar virgen kişiler köp olmayınca.35) Uşbu eyidgenimiz İmām ḳatındadur.BEDĀYİ[c]

36)Ḫaṣṣāf eyiddi:Ḳaçan iki [c]adıl kişi 37)ḫabar virse.Ya bir er iki ḫatun 38)ḫabar virse,eyidse:Uşbu kişi falān kişinüñ 39) oġlıdur diseler.İmdi ol işiden 40)kişige ḥalāldur kim eyidgey, men danuḳlıḳ [40] virür men kim uşbu kişi falān kişinüñ 42)oġlıdur digey.Nekāḥ daḫı munuñ kibi 43)dür.BEDĀYİ[c]

44)Ḫaṣṣāf eyiddi raḥımahullahu,ḳaçan bir 45)er ḫabar virse bir kişige,falān kişi 46)öldi diyü.Ya ḳaçan bir ḫatun kişi 47) ḫabar virse bir kişige falān kişi öldi 48)diyü.İmdi ol işidgen kişige ḥalāl 49)dur kim danuḳlıḳ virgey ol 50)falān kişi öldi diyü.Bes mundan ma[c]lūm 51)oldı kim nikāḥda daḫı nesebde ḫabar virgen 52)kişi iki olmaḳlıḳ şarıṭ ımış.Ölmekde 53)iki olmaḳ şa-rıṭ degül imiş.BEDĀYİ[c]

254b 1)Ḳaçan bir kişi bir ṭonı körse bir kişinüñ elinde.2)Daḫı ol elinde olġan kişi ol ṭonı ıstı[c]māl 3)ider nite kim mālik ol-ġan kişi ıstı[c]māl ider 4)kibi.Ya bir kişi bir yürür ṭavarı bir kişinüñ 5)elinde körse.Daḫı ol elinde olġan kişi ol 6)yürür ṭa-varnı ıstı[c]māl idse nite kim mālik 7)olġan kişi ıstı[c]māl idgeni kibi.Ya bir kişi 8)bir evi körse bir kişinüñ elinde.Daḫı ol e-linde 9)olġan kişi ol evi ıstı[c]māl ider nite kim 10)mālik olġan kişi ıstı[c]māl idgeni kibi.İmdi 11)ol körgen kişige ḥalāldur kim danuḳlıḳ 12)virgey ol ṭavar ol kişinüñdür diyü.Ya[c]nī 13)ol elin-de olġan kişinüñdür diyü.İmām 14)Ebū Yūsuf bir neme daḫı artur-dı.Bu eyidgenimiz 15)sözden ol İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Ol körgen 16)kişige ḥalāl degüldür kim danuḳlıḳ virgey 17)ol ṭavar ol e-

linde olgan kişinündür diyü 18)hattā ol körgen kişinün könline düşmeyince ol 19)tavar ol elinde olgan kişinün idükine.İmdi 20 kerekdür kim uşbu İmām Ebū Yūsuf eyidgen söz 21)barça imāmlarnın kavlı olgay.BEDĀYİ[c]

22)Cāmiü's-sagīr Kitābında eyiddi:Her neme; kim adam 23) mun elindedür kuldan kırnakdan özge sana 24)halāldur kim ol neme ol kişinün idükine danuk25)lık virgey sin didi.Ammā kaçan bir kişinün 26)elinde kul kırnak körsen sana halāl degüldür kim 27)ol kul kırnak ol kişinündür diyü danukılık 28)virgey sin illā meger ol kul kırnak kendü nefis 29)lerine ıkrār idgeyler kendüler azādsuz ıdukına.30)Ol vaktın körgen kişige cāyızdur damuklık 31) virmeklik ol kul kırnak ol kişinün idükine.Ammā kaçan kul kırnak kiçigez olsalar kendü nefislerinde habar viribilmeseler.Ol vaktın körgen 32)kişige kine halāldur ol kul kırnak 33)ol kişinün idükine.BEDĀYİ[c]

34)Damuklıknun şarıtlarından 35)birisi [c]akıldur.Dahı bālıg olmak 36)dur.Dahı hür olmakdur.Bes [c]akılsız 37 kişinün damuklıkı cāyız degül 38)dür.Dahı düşe keçmedük [c]akıllu 39)oglanun danuklıkı cāyız degül 40)dür.Dahı azādsuz kişinün danuk-41)lıkı cāyız degüldür.Dahı mükāteb 42)kişinün danuklıkı cāyız degüldür.43)Dahı müdebber kişinün danuklıki cāyız 44)degüldür. Dahı ümm-ü velednün da 45)nuklıkı cāyız degüldür.Anun içün 46) kim mükāteb dahı müdebber dahı ümm-ü veled 47)munlar barçası kullar dururlar.48)Bes munlarnun barçasının danuk 49)lıkları işidilmez kādī katında.BEDĀYİ[c]

50)Ammā ol kul kim ol kulnun 51)ba[c]zısı azād oldı,ba[c]zısı azād 52)suzdur.Anun kibi kulnun 53)danuklıkı işidilür mi ya işidilmez mi?54)İmām Ebū Hanīfa katında işidilmez. 56)Mükāteb kibidür.Ammā İmām Ebū Yūsuf 56)katında dahı İmām Muhammad katında ol 57)kişinün danuklıkı işidilür.BEDĀYİ[c]

255a 1)Danuklıkun şarıtlarından birisi dahı köz 2)dür,İmām Ebū Hanīfa katında dahı İmām Muhammad katında.3)Bes kör kişinün danuklıkı işidilmez uşbu iki 4)İmām katında.BEDĀYİ[c]

5)Ammā İmām Ebu Yūsuf ḳatında şāhıdmuñ közi 6)körür olmaklıḳ şārıṭ degüldür ḥatta eger 7)ḳaçan şāhıd kişinüñ közi körer olsa danuḳ 8)olduḳı vaḳtın.Dahı ol şāhıd ṣoñra közsüz 9) olsa.Dahı andan ṣoñra ol şāhıd danuḳ 10)lıḳ virse ol danuḳ olduḳı nemeni İmām Ebū 11)Yūsuf ḳatında ol kör kişinüñ danuḳlıḳı işidi 12)lür.BEDĀYİ^{c}

13)Şāhıd kişi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında dahı İmām 14)Muḥammad ḳatında közi körür olmaḳı şarıṭ olmaduḳı 15)dahı Ebū Yūsuf ḳatında şarıṭ olduḳı ol vaḳtın 16)dur kim ḳaçan ol da^{c}vī olıngan neme ol 17)nemelerden olġay kim ol neme işāret idmeke 18)muḥtāc olmagay ol nemege danuḳlar danuḳ 19)lıḳ virdüki vaḳtın. Ammā ḳaçan da^{c}vī olıngan 20) neme ol nemelerden olsa kim danuḳ danuḳ 21)lıḳ virgeni vaḳtın ol nemege işāret idmek 22)like muḥtāc olsa.İmdi ol vaḳtın ol 23)danuḳ közlü olmaklıḳ şarıṭdur barça 24)^{c}ālımlar ḳatında.BEDĀYİ^{c}

25)Danuḳlıḳnuñ şarıṭlarından birisi dahı söz 26)leyü bilmekdür.Bes dilsüz kişinüñ danuḳlıḳı 27)işidilmez.BEDAYİ

28)Danuḳlıḳnuñ şarıṭlarından birisi 29)dahı ol danuḳ ^{c}adıl olmaḳlıḳdur.BEDĀYİ^{c}

30)Keldük imdi ba^{c}zı ^{c}ālımlarımız eyiddi 31)ler kim şeri^{c}atda ^{c}adıl kişi oldur 32)kim ol kişinüñ fercine dahı karnına ta^{c}ın 33)idilmeyip durur.Anuñ içün kim köp şer 34)köp fesād kişige olmaz illā kişinüñ fercinüñ 35)sebebinden dahı ḳarnınuñ sebebinden didiler.BEDĀYİ^{c}

36)Ba^{c}zılar eyiddi:^{c}adıl diyü şeri^{c}at içre 37)ol kişige eydürler kim ol kişinüñ dīni 38)içre ḫarāblıḳı bilinmeyip durur.BEDĀYİ^{c}

39)Ba^{c}zılar eyiddiler kim ^{c}adıl diyü şeri^{c}at 40)içre ol kişige eydürler kim ol kişinüñ 41)müzdi köpdür yazuḳından didiler.BEDĀYİ^{c}

42)Rasūlullah eyiddi ṣallallahu ^{c}aleyhi ve selleme:43) ḳaçan körsenüz bir kişini kim namāzı mescidler 44)içre ḳılmaḳı ^{c}ade idinip durur,danuḳlıḳ 45)virüñ ol kişi içün īmān birle didi.BEDĀYİ^{c}

46)Rasūlullah'dan rivāyet olındı kim Rasūlu 47)llah eyiddi
ṣallallahu ^{c}aleyhi ve selleme:Her kişi kim 48)namāzı bizim ḳıb-
lamızġa ḳıldı daẖı bizim buġaz 49)laduḳumuzı yidi,siz damuḳlıḳ
virünüz 50)kişi içün īmān birle didi.BEDĀYİ^c

255b 1)Ba^{c}żılar eyiddiler:Her kişi uluġ yazuḳ iş 2)lemekden yıġ-
lınur dahı farīżları öder daẖı ol 3)kişinüñ müzdi köndür yazuḳından
ol kişi 4)şeri^{c}at içre ^{c}adıldur didiler.BEDĀYİ^c

5)Keldük imdi uluġ yazuḳ oldur kim ol 6)yazuḳ içre ḥad
olgay Tañrı ta^{c}ālānuñ 7)Kitābı içinde.Kiçi yazuḳ oldur kim ol
kiçi 8)yazuḳ içre ḥad olmaġay Tañrı ta^{c}ālānuñ 9)Kitābı içinde.
Uşbu eyidgenimiz ba^{c}żı ^{c}ālımlar 10)nuñ ḳavlıdur velakin bu söz
eygüsüz 11)degüldür.Anuñ içün kim ẖamur içmek daẖı 12)ribā yimek
ikisi daẖı kebāyirdendür.Ḥāl budur 13)kim Tañrı ta^{c}ālānuñ Kita-
bınuñ içinde ḥad żikir 14)olınmayıp durur ẖamur içgen içün daẖı
ribā yigen 15)içün.Bes ma^{c}lūm oldı bu söz ḳuvvatlusuz 16)degül
imiş. BEDĀYİ^c

1)Ba^{c}żılar eyiddiler kim her yazuḳ kim ol 18) yazuḳ ḥad vā-
cıb ider,ol yazuḳ uluġ yazuḳ 19)dur.Her yazuḳ kim ḥad vācıb id-
mez ol 20)yazuḳ kiçi yazuḳdur didiler.Bu söz daẖı 21)eygüsüz
degüldür.Anuñ içün kim ribā yimek 22)kibāyirdendür.Daẖı kāfir
sançışından ḳaçmaḳ 23)sançıġur iker kebāyirdendür.Daẖı kişi ata-
sını 24)anasını azādlamaḳ kebāyirdendür.Ḥāl budur 25)kim munlar-
nuñ içinde ḥad vācıb olmaz munları 26)işlāyen kişige.Bes ma^{c}lūm
oldı kim bu söz daẖı 27)eygüsüz degül imiş.BEDĀYİ^c

28)Her neme kim anı işleyen kişige azāb 29)va^{c}da olınmıp dur-
rur,ol yazuḳ uluġ yazuḳ 30)dur adam öldürmek kibi ḥaḳsuz yirge,
31)daẖı muḥṣan ẖatunlarġa zānī diyü sög 32)mek ḳibi daẖı ribā
yimek kibi daẖı zinā 33)idmek kibi daẖı yetīm mālını yimek ki-
bi 34)daẖı kāfir sançışından ḳaçmaḳ kibi.Uġraşġandan 35)ṣoñra
uşbu eyidgenimiz söz rivāyet 36 olındı İbnü ^{c}Abbās'dan raḍıyallahu
^{c}anhüma.BEDĀYİ^c

37)^{c}Abdullah kim ^{c}Abbās oġlıdur,anā eyiddiler 38)raḍıyalla-
hu ^{c}anhüma ^{c}Abdullah kim ^{c}Ömer oġlı 39)dur,ol eyiddi:Kebāyir
yididür didiler.40)Daẖı ^{c}Abdullah kim ^{c}Abbās oġlıdur,ol eyiddi:
41)Kebāyir yitmişge yavuḳdur didi velakin uluġ 42)yazuḳ yoḳdur
tevbe idmek birle,kiçi yazuḳ 43)yoḳdur dāyım işlemek birle didi.
BEDĀYİ^c

44)Kaçan ^c^adıl dimeklik bildün ise şeri^c^at 45)içre bilgil kim imdi hamur içgen kişi46)nün ^c^adilliki yokdur.Anun içün kim hamur 47)içmek kebayirderdür.Bes kaçan hamur 48)içmek kebayir-den olsa.ol hamur içen 49)içen kişinün ^c^adilliki sakıt olur 50) hamur içmek birle.Bes ol kişinün 51)danuklıkı işidilmez.BEDAYİ^c^

256a 1)Bizim ba^c^zı ashabımız eyiddiler:Kaçan bir kişi 2)salıh olsa işleri içre.Dahı ol kişinün müzdi 3)köp olsa yazukından. Dahı ol kişinün hiç yalgan 4)sözledüki bilinmese.Dahı hiç u-lug yazuk 5)işledüki bilinmese velakin ol kişi vakıtlar hamur 6)içer olsa teni sahih olmak içün,dahı kuvvat 7)lu olmak içün içse,könlini eglemek içün 8)içmese,ol kişi ^c^adıldur didi.Amma köp 9)şıyıhlarımız anun üstinedür kim ol kişi ^c^adıl 10)degül-dür.Anun içün kim hamur içmek kebayirden 11)dür,egerçi kim deva içün içse dahı.BEDAYİ^c^

12)Her kişi kim nebiz içse ol kişinün ^c^adilliki sakıt 13)ol-maz.Anun içün kim nebiz içmeklik kuvvat içün 14)halaldur.Amma nebizi könlini açmak içün içse haram 15)dur.Bes ol kişinün ^c^adilliki sakıt olmaz içmek 16)birle.BEDAYİ^c^

17)Amma kaçan bir kişi esrise nebiz içmekden,imdi 18)eger ol kişige nebizden esrimek bir kez vakı^c^ 19)olsa.Dahı hal bu olsa kim ol esriyen kişi bilmese 20)ol esrimek ol kişige hata idmek birle kim vakı^c^ oldı.Ya^c^nī 21)ol kişige esrimek gafil olup vakı^c^ oldı ısa 22)ol kişinün ^c^adilliki sakıt olmaz.Eger 23)ol kişi nebizden esrimeki ^c^ade idindi ise 24)ol kişinün ^c^adilliki sakıt oldı.Anun içün 25)kim nebizden esrimek haram-dur barça 26)lar katında.BEDAYİ^c^

27)Ol kişi kim hamur içdüki meclise hazır 28)olur ol kişi ^c^adıl kişi degüldür şeri^c^at 29)içre.Egerçi kim ol kişi içmese dahı.Anun 30)içün kim fısık meclisine hazır olmaklık 31)fısık-dur.BEDAYİ^c^

32)Sag sagkan ernün dahı sagu sagkan 33)hatunun ^c^adilliki yokdur.Anun içün kim 34)sagu sagmak haramdur.BEDAYİ^c^

35)Amma ırlagucı kişi eger ol ırlagucı 36)kişinün üstine kişiler cemü^c^ olınsa ol 37)kişinün ırladukı birle fısık idmek içün.38)İmdi ol ırlagucı kişinün ^c^adilliki 39)yokdur.Egerçi kim ol ırlayan kişi 40)meme içmese dahı.Anun içün kim ol ırlayan

41)kişi fāsıklarmuñ başıdur.Eger 42)ol ırlayan kişi kendü kendüzine ḫalvat yirde 43)ırlasa kerdünüñ köñlini eglemek içün. Ol 44)vaktın anuñ kibi ırlamak ᶜadilliki kidermez.45)Anuñ içün kim işidmek şunlardandur 46)kim kişinüñ köñlini raḳīḳ ider , yufkaldur.BEDĀYİᶜ

47)Ammā düdük çalmak daḫı def çalmak kayır 48)maz ol çalġan kişinüñ ᶜadilliki sāḳıṭ 49)olmaz.Ammā kaçan ᶜūd çalmak daḫı kopus 50)çalmak kişinüñ ᶜadillikini sāḳıṭ ider.51)Anuñ içün ᶜūd çalmak daḫi kopus çalmak hīç 52)bir yönden ḥalāl degüldür. BEDĀYİᶜ

256b 1)Ol kişiler kim kügercin oynar eger ol 2)kişi ol kügercini uçurmasa ol kişinüñ 3)ᶜadıllıkı sāḳıṭ olmaz.Eger ol kişi ol küger 4)cini uçurur ısa ol kişinüñ ᶜadıllıkı sāḳıṭ olur.5) Anuñ içün kim ḫatunlarmuñ ᶜavratına bakar 6)ol kişi daḫı ol kügercin uçurmak ol 7)kişini namāz kılmakdan kirü kor daḫı Tañrı taᶜālā 8)nuñ ᶜıbādetinden kirü kor.Bes ol kişinüñ ᶜadil- 9)liki sāḳıṭ olur.BEDĀYİᶜ

10)Her kişi kim nerdi oynar ol kişinüñ ᶜadilliki 11)yokdur.BEDĀYİᶜ

12)Her kişi kim şaṭranıç oynar daḫı ol oynamakı ᶜade 13)idinür,ol kişinüñ ᶜadilliki yokdur.Anuñ 14)içün kim şaṭranıç oynamak ḥarāmdur.BEDĀYİᶜ

15)Kaçan şaṭranıç oynamaklıka kişi ᶜade idinse 16)ol şaṭranıç kişini namāz kılmakdan daḫı Tañrı 17)taᶜālāya ᶜibādet idmekden kirü kor.Bes 18)ol kişinüñ ᶜadilliki sāḳıṭ olur. BEDĀYİᶜ

19)Ammā kaçan bir kişi vakıtlarda bir kez şaṭranıç 20) oynasa.Daḫı kımār oynamasa ol şaṭrançı ol 21)kişinüñ ᶜadāleti sāḳıṭ olmaz.BEDĀYİᶜ

259 b 1) Ol kişi kim kügercin oynar, eger ol 2) kişi ol kügercini uçurmasa ol kişinüñ 3) adıllıkı sākıṭ olmaz. Eger ol kişi ol küger 4) cini uçurur-ısa ol kişinüñ adıllıkı sākıṭ olur. 5) Anuñ içün kim ḫatunlarnuñ ʿavratina bakar 6) ol kişi daḫı ol kügercin uçurmak ol 7) kişini namāz kılmakdan kirü kor. Daḫı Tañrı taʿālā 8) nuñ ʿibādetinden kirü kor. Bes ol kişinüñ adil 9) liki sākıṭ olur. BEDĀYİ

10) Her kişi kim nerdi oynar ol kişinüñ adilliki 11) yokdur. BEDĀYİ 12) Her kişi kim şaṭranıç oynar. Daḫı ol oynamakı ʿāde 13) idinür. Ol kişinüñ adilliki yokdur. Anuñ 14) içün kim şaṭranıç oynamak ḥarāmdur. BEDAYİ

15) Kaçan şaṭranıç oynamaklıka kişi ʿāde idinse 16) ol şaṭranç kişini namāz kılmakdan daḫı Tañrı 17) taʿālānuñ ʿibādet idmekden kirü kor. Bes 18) ol kişinüñ adilliki sākıṭ olur. BEDAYİ 19) Ammā kaçan bir kişi vakıtlarda bir kez şaṭranıç 20) oynasa. Daḫi kımār oynamasa : ol şaṭranıç ol 21) kişinüñ ʿadāleti sākıṭ olmaz. BEDĀYİ

22) Ol kişi kim ḥammāma mīzersüz kirür. Ol 23) kişinüñ ʿadāleti sākıṭ olur. Anuñ içün kim 24) mevdet yapmaklık farıżdur. BEDĀYİʿ

25) Her kişi kim cemāʿat birle namāz kılmakı 27) eksük körüben ol kişinüñ ʿadāleti yokdur. 28) Anuñ içün cemāat vācibdür. BEDĀYİʿ

29) Ammā kaçan bir kişi cemāʿat birle namāz kılmakı 30) terik idse ʿözür birle meselā imāmdan rāżī 31) olmadukı içün cemāat birle namāz kılmakı terik 32) idse, ol kişinüñ ʿadāleti sākıṭ olmaz. BEDĀYİʿ

33) Ol kişi kim ḫatunlar birle fısık fucūr 34) ider ol kişinüñ ʿadāleti yokdur. BEDĀYİ

35) Ol kişi kim lūt peygambar kavminüñ işini işler. 36) Yaʿnī oğlana katılur, ol kişinüñ ʿadāleti yokdur. BEDĀYİʿ

37) Uğru kişinüñ ʿadāleti yokdur. Daḫi yol kesen 38) kişinüñ ʿadāleti yokdur. Daḫı muḥṣan ḫatun 39) larğa zānī diyüp söğen kişinüñ ʿadāleti yokdur. BEDĀYİʿ

40) Daḫı adam öldürgen kişinüñ ʿadāleti yokdur. 41) Daḫı ribā yiyen kişinüñ ʿadāleti yokdur. BEDĀYİ

42) Daḫı muḫannes kişinüñ ʿadāleti yokdur. Anuñ 43) içün kim muḫannes kişinüñ işledüki iş kebāyir 44) yazuklardandur. BEDĀYİʿ

45) Veled-i zinā kaçan adil olsa; ol veled-i zinā 46) nuñ danuklıkı işidilür. BEDĀYİʿ

25a 1) Dahı ʿadāleti yokdur ol kişinüñ kim ol 2) kişi kaygurmaz ahçayı kandan kazandukına. Dahı ne 3) vecihden kazandukına. Anuñ içün kim ol kişinüñ 4) kim hālı budur. Ol kişi kaygurmaz zūr danuk 5) lık virmekden mālga tamaʿ idüben. BEDĀYİʿ

6) Ol kişi kim halāyık içinde belgülüdür yalgan 7) sözlemek birle ol kişinüñ ʿadāleti 8) yokdur. Ol kişinüñ danuklıkı işidilmez ebede. 9) Egerçi kim ol kişi tevbe idse. Dahı anuñ içün 10) kim her kişi kim belgülü oldı halāyık içinde yalgan sözlemek birle ol 11) kişi tevbe iddüm didükine kimse inanmaz olgay 12) kim tevbe kıldum didüki dahı yalgan olgay. BEDĀYİʿ

13) Ammā kaçan fasık kişi barça fısıklardan tevbe 14) idse ol kişinüñ şihādeti kabūl olınur. BEDĀYİʿ

15) Her kişi kim yalgan sözlese gāfil oluba(n). Ya 16) bir kişi bir kez yalgan sözlemeke mübtelā olsa bir kez 17) Dahı ol kişi tevbe idse ol kişinüñ danuklıkı 18) işidilür. Anuñ içün gāfil olup yalgan sözlemek 19) den dahı bir kez yalgan sözlemekden müsülmān 20) kişi az hāli olur. Bu kadar danuklık kabūl id 21) meki meni idse şehādet kılmakka bus baglanur. 22) dutılur. BEDĀYİʿ

23) Ammā ol kişi kim sünnetlenmeyip durur. Ol kişinüñ 24) danuklıkı işidilür. Kaçan ol kişi ʿadil olsa. Dahı 25) ol kişi sünnet idmeki Resūlullahnuñ sünnetinden 26) kaçıp terik idmiş olmasa. Anuñ içün kim ol kişinüñ 27) Islāmı müsülmān olmakı **kaçan ulug-iken olsa.** Bes ol 28) kişi cāyizdür kim kendüsini sünnet idmedüki nefis telef olgay diyü korukdukından olgay. Eger ol kişi kendü nefsinden korukmasa dahı ol kişi 29) kendü nefsini sünnet idmese ol kişinüñ danuklıkı işidilmez. BEDĀYİʿ

32) Ammā hevā ehlinüñ danuklıkı kaçan ol 33) hevā ehli kendü ʿadil olsa hevāsında. Dahı 34) ʿadil olsa dīninde ol vaktın körevüz 35) kim ol kişinüñ hevāsı ol hevā-ısa 36) kim ol hevā ol kişini kāfir ider olsa. 37) İmdi ol vaktın anuñ kibi hevā ehlinüñ 38) danuklıkı kabūl olınmaz. Anuñ içün kim kāfir kişinüñ danuklıkı müsülmān 40) üstine keçmez. Eger ol kişinüñ 41) hevāsı ol kişini kāfir idmese ol 42) vaktın körevüz kim ol kişi hevāsı 43) içre taʿassub idüp hak menüm birle. 44) Kelüñ menüm hevāma uyuñ dir mi? 45) Eger dir-ise. Dahı ol hevā eyesi ne 46) sözledükinde kaygurmasa kine ol 47)

vaḳtın ol hevā eyesinün danuḳlıḳı 48) işidilmez. Anuñ içün ol kişini kim kişi 49) lerni kendü mezhebine hevāsına ünder; 50) ol kişi yalġan sözlemekden ḳaygur-51)maz kendü hevāsını ḥalāyıḳ içinde keçür-52)mek içün. Eger ol hevā ehli 53) uşbu didükümüz kibi olmasa. Bal kim ol hevā 54) ehli ʿadil olsa hevāsı içre ol kişi 55)nüñ danuḳlıḳı işidilür. Anuñ 56) içün ol kişinüñ hevāsı ol kişini 57) ḳaytarur yalġan sözlemekden. BEDĀYİʿ

257b 1) Bir ḳavum vardur ve ḳāḍīlardan ol ḳavuma 2) Ḫaṭṭābiyye dirler. Ol ṭāyifenüñ hīç danuḳ-3)lıḳı yoḳdur. Ol kişilernüñ hevāsından birisi 4) budur kim ol kişiler ḳatında ḥalāldur danuḳ-5)lıḳ virmek kendülerge muvāfıḳ kişi menfaʿatı içün 6) kendülerge muḫālif olġan kişilernüñ üstine. Dahı 7) baʿżılar eyiddiler kim Ḫaṭṭābiyye'nüñ hevāsından 8) birisi dahı oldur kim ḳaçan bir kişi bir nemeni 9) daʿvī idse. Dahı ol daʿvī idgen kişi anıt içse 10) ol daʿvī idgeninüñ üstine. Ol vaḳtın ol 11) daʿvī idgen kişi ol daʿvīsi içinde ṣādıḳ 12) olur. Dahı ol kişinüñ daʿvī idgeni neme içün 13) danuḳlıḳ virürler ol neme anuñdur diyü. 14) İmdi ḳaçan ol Ḫaṭṭābiyye'nüñ mezhebi bu olsa 15) anlarnuñ danuḳlıḳı ḫālī degüldür yalġan 16) sözlemekden. Bes anlarnuñ danuḳlıḳı 17) işidilmez. BEDĀYİʿ

18) Danuḳlıḳı yoḳdur ilhām ehlinüñ anuñ 19) içün ilhām ehli ol ḳavumdur kim köñül-20)lerine düşmek birle hüküm iderler. Dahı ol 21) ilhām ehli danuḳlıḳ virürler. Ol kişi 22) içün kim köñüllerine ol kişi kirtü idüki düşdi. BEDĀYİʿ

23) Her kişi kim Rasūlullahnuñ aṣḥābını sögmeki 24) işkere söger. Ol kişinüñ ʿadāleti yoḳdur. 25) Anuñ içün kim müsülmānlardan bir kişini 26) sögmeklik kişinüñ ʿadāletini sāḳıṭ ider. 27) Rasūlullahnuñ aṣḥābını sögenüñ hu ʿadāleti 28) dahı ḳatı sāḳıṭ olur. BEDĀYİʿ

29) Aṣıl uşbu bābda ḳaçan bir kişi bir yazuḳ 30) işlese eger ol yazuḳ kebāyirden-ise ol kişinüñ ʿadāleti sāḳıṭ olur. İllā meger ol kişi tevbe idgey. Eger ol yazuḳ ṣaġāyirden-ise dahı ol kiçi yazuḳı işlemeki 31) ʿāde idinse terik idmese. Kine ol kişinüñ 32) ʿadāleti sāḳıṭ oldu. Anuñ içün kiçi yazuḳı 33) dāyim işlemek kebāyirdendür. BEDĀYİʿ

34) Ammā ḳaçan bir kişi kiçi yazuḳı dāyim işlemese 35) ol kişinüñ

yazukından müzdi köp 37) olsa. BEDĀYİᶜ

38) İmām Ebū Ḥanīfa eyiddi şarıṭ budur 39) kim ol danuḳ ẓāhirde ᶜadil olġay. 40) Ammā ol ḥaḳīḳatda ᶜadil olmaḳ kim ol 41) s̱ābit olur şāhidnüñ ḥālından suvāl 42) idmek birle, taᶜdīl idmek birle dahı 43) tezkiye idmek birle s̱ābit olur. Ol 44) ᶜadālet şarıṭ degüldür. İmām 45) Ebū Yūsuf eyiddi. Dahı İmām 46) Muḥammed eyiddi. Ol ḥaḳīḳī ᶜadil 47) olmaḳ şarıṭdur didiler. BEDĀYİ

48) Hiç bu imāmlar arasında ḫılāf yoḳdur, 49) kim kaçan ḫaṣım taᶜın idse şāhide ol 50) vaḳtın ḳāḍī ol şāhidlernüñ ḥālından 51) sorġay. BEDĀYİᶜ

52) Dahı hiç ḫılāf yoḳdur kim ḥudūdda 53) dahı ḳıṣāṣda ḳāḍī şāhidlernüñ 54) ḥālından sorġay, kerekise ḫaṣım 55) taᶜın idsün kerekise idmesün. BEDĀYİᶜ

259A 1) Kaçan ḫaṣım taᶜın idse iki şāhidnüñ 2) ḥürlikinde ol ḫaṣım eyidse, uşbu iki şāhid ḳul-3)dur, ḥür degüldür dise. Dahı ol iki şāhid eyidse-4)ler; biz ḥür kişilerüz, ḳul degülüvüz diseler. 5) İmdi söz ol ḫaṣım sözidür. Ḥattā ol 6) iki danuḳ ḥür id(ü)kine danuḳlar danuḳlıḳ 7) virinçe. Uşbu eyidgenimiz ol vaḳtındur kim 8) ol iki şāhidnüñ aṣlı belgüsüz olġay. Dahı 9) ol iki şāhidnüñ ḥürliki bilinmegey. Dahı 10) ol iki şāhidnüñ ḥürlıḳı ḫalāyıḳ içinde meşhūr 11) olmamış olġay, ol iki şāhid immā Hindī olduḳı 12) içün, ya Türük olduḳı içün, ya ol iki şāhid 13) ġarīb olduḳı içün, ya iki şāhid ol 14) kişilerden olduḳı içün kim anlarnuñ ḥürliki 15) bilinmedi. Ammā kaçan ol iki şāhid ol kişi-16)lerden olsa kim ol kişilernüñ üstine ḳul-17)lıḳ yürimez olsa. Ol vaḳtın söz ol iki 18) şāhid sözidür kendüler ḥür-idükinde ol 19) ikisinüñ ḳullıḳı s̱ābit olmaz illā danuḳlar 20) danuḳlıḳ virmek birle. BEDĀYİᶜ

21) Kaçan ḳāḍīnuñ ḳatında bir fāsıḳ kişi danuḳ-22)lıḳı virse. Dahı ol ol ḳāḍīnuñ köñlinde izdese ol 23) şāhid kirtü midür ya yalġan midur diyü. Dahı ol 24) ḳāḍīnuñ köñlinde tülense ol şāhid kirtü idüki. 25) İmdi ol vaḳtın vardur ol ḳāḍıya ol fāsıḳ 26) şāhidnüñ danuḳlıḳını ḳabūl idmeklik 27) Ammā ol ḳāḍıya cāyiz degüldür fāsıḳ kişinüñ 28) danuḳlıḳını ḳabūl idmeklik hīç köñli birle 29) izdemedin ol şāhidnüñ kirtü idükini. Ammā ḳāḍıya 30) vācibdür kim ᶜadil kişinüñ danuḳlıḳını

ḳabūl idmeklik hīç könli birle anuñ kirtü idükini izdemedin ḳaçan
ʿadil kişi danuḳlıḳ 31) virse uşbu söz birle farıḳ olındı ʿadil 32) -
kişinüñ danuḳlıḳı birle fāsıḳ kişinüñ 33) danuḳlıḳı arasında bizim
ḳatımızda. BEDĀYİʿ
34) İmām Şāfiʿī ḳatında cāyiz degüldür kim 35) ḳāḍī fāsıḳ kişinüñ
danuḳlıḳı birle 36) ḥüküm idmeklik egerçi kim ol 37) ḳāḍīnuñ kön-
linde ol fāsıḳ şāhid 38) virgeni danuḳlıḳ içre kirtü-ise 39) dahı.
BEDĀYİʿ
40) Bizim ḳatımızda nikāḥ munʿaḳıd olur 41) iki fāsıḳ şāhidnüñ ḳa-
tında İmām 42) Şāfiʿī ḳatında munʿaḳıd olmaz. BEDĀYİʿ
43) Danuḳlıḳnuñ şarıṭlarından 44) birisi daḥı oldur kim ol 45) danuḳ
ḳaẕıf idmek içre ḥad urulmış 46) olmaġay. Eger ol şāhid ḥad urul-
47)mış olsa ḳaẕıf idmek içre 48) ol vaḳtın ol şāhidnüñ danuḳ-49)lıḳı
işidilmez bizim ḳatımızda egerçi 50) kim ol ḥadd-ı ḳaẕıf urulmış
kişi tevbe 51) idmiş olsa. Ammā İmām Şāfiʿī ḳatında 52) ol kişi kim
ḳaẕıf idmek içre ḥad 53) uruldı. Daḥı ol kişi tevbe idse 54) ol ki-
şinüñ danuḳlıḳı işidilür. BEDĀYİʿ
259b 1) Ḳaçan zimmī kāfir bir müsülmānı ḳaẕıf idse. Daḥı ol 2) zimmī kā-
fırġa ḥad urulsa. Daḥı andan ṣoñra ol zimmī 3) kāfir müsülmān olsa.
Imdi ol kişinüñ danuḳlıḳ 4) virmeki cāyizdür zimmī kāfirler üstine.
Daḥı müsülmān 5) kişilernüñ üstine. BEDĀYİʿ
6) Ammā ḳaçan bir ḳul kişi bir ḥür kişini ḳaẕıf idse. 7) Daḥı ol
ḳulġa ḥad ursalar ḳaẕıf idgeni içün. 8) Daḥı ḥad urulduḳından ṣoñra
ol ḳul azād 9) olsa. İmdi azād olduḳından ṣoñra ol ḳul-10)nuñ da-
nuḳlıḳı işidilmez ebede. BEDĀYİ
11) Ḳaçan bir zimmī kāfir bir müsülmānı ḳaẕıf idse. Yaʿnī 12) yā
zānī diyü sögse. Daḥı ol zimmī ḳafırġa ḳaẕıf 13) idgeninüñ ḥaddınuñ
baʿżısını ursalar ḥaddı tamām 14) urmadın ol zimmī müsülmān olsa.
Daḥı müsülmān 15) olduḳından ṣoñra ḥadnuñ ḳalġanını daḥı tamām 16)
idseler ursalar. İmdi mundan ṣoñra ol 17) zimmīnüñ kim müsülmān oldı.
danuḳlıḳı işidilür. Uşbu eyidge-18)nimiz ẓāhir rivayetdür. Ammā fa-
ḳīh Ebü'l-leyis 19) eyiddi: Bu mes'elede iki özge rivāyet daḥı vardur
20) didi. Bir rivāyet budur kim ol zimmī müsülmān 21) olduḳından
ṣoñra eger bir ḳamçı daḥı uruldı 22)-ısa ol kişinüñ danuḳlıḳı işi-

dilmez didi. Bir 23) rivāyet daḫı budur kim eger ol ḥadnuñ köpi 24) müsülmān olduḳından ṣoñra uruldı-ısa ol 25) kişinüñ danuḳlıḳı işidilmez didi. Ṣaḥīḥ ḳavul 26) oldur kim ẓāhir rivāyetdür ol kişinüñ danuḳlıḳı işidilmez didi. Ṣaḥīḥ ḳavul 26) oldur kim ẓāhir rivāyetdür ol kişinüñ danuḳ-27)lıḳı işidilür. BEDĀYİʿ

28) Uşbu ḳaẕıf idgen kişinüñ danuḳlıḳı 29) işidilmedüki ol vaḳtındur kim ol 30) ḳaẕıf idgen kişi danuḳlıḳ virgey kendüye 31) ḥad urulduḳından ṣoñra daḫı tevbe idgenden 32) ṣonra. BEDĀYİʿ

33) Ammā ḳaçan bir kişi ḳaẕıf idse. Daḫı ol kişi 34) tevbe idse. Daḫı ol kişige ḥad urılmazdan 35) burun ol kişi danuḳlıḳ virse, ol kişi-36)nüñ danuḳlıḳı işidülür barça ʿālimlar 37) ḳatında. BEDĀYİʿ

38) Ḳaçan bir kişi ḳaẕıf idse daḫı ḳaẕıf idgen-39)den ṣoñra ol kişige ḥad ursalar. Daḫı ol 40) kişi ḥad urulduḳından ṣoñra tevbe idmez-41)den burun danuḳlıḳ virse ol 42) kişinüñ danuḳlıḳı işidilmez barçalar 43) ḳatında. BEDĀYİʿ

44) Ḳaçan bir kişi ḳaẕıf idse. Daḫı ḳaẕıf idgen-45)den ṣoñra ol kişige ḥad urılmazdan burun,46) daḫı ol kişi tevbe idmezden burun ol kişi 47) danuḳlıḳ virse. İmdi bu danuḳlıḳ daḫı 48) fāsıḳ kişinüñ danuḳlıḳı ikisi birdür. BEDĀYİʿ

49) Ammā ol iki şāhid kim anlarġa ḥad urulmış-50)dur, ḳaẕıf idmek içre ol ikisinüñ 51) şāhidlıḳı birle nikāḥ munʿaḳıd olur barça 52) ʿālimlar ḳatında ol ikisinüñ danuḳ-53)lıḳı ḳabūl olınmaz. BEDĀYİʿ

260a 1) Ammā ol kişi kim zinā içre ḥad urulmışdur 2) ol kişinüñ danuḳlıḳı işidilür barça ʿālimlar 3) ḳatında ḳaçan ol kişi tevbe idse. BEDĀYİʿ

4) Ol kişi kim uġurluḳ içre eli kesilip durur 5) ol kişinüñ danuḳlıḳı işidilür barça ʿālimlar 6) ḳatında ḳaçan ol kişi tevbe idse uġurluḳ idmekden 7) daḫı özge nemeden. BEDĀYİʿ

8) Ol kişi kim çaḳır içdüki sebebinden ḥad urulmış-9)dur ol kişinüñ danuḳlıḳı işidilür barçalar 10) ḳatında ḳaçan tevbe idse. BEDĀYİʿ

11) Danuḳlıḳnuñ şarıṭlarından birisi daḫı ol-12)dur kim ol danuḳ danuḳlıḳ virdükinden 13) kendü nefsine menfaʿat çekmegey. Anuñ içün kim 14) ḳaçan danuḳ kendü nefsine menfaʿat çekse ol vaḳtın 15) ol danuḳ müttehem olur. Müttehem kişinüñ danuḳ-16)lıḳı işidilmez. Daḫı

kaçan danuk danuklık virdü-17)kinden kendü nefsine menfaʿat çekse
ol vaktın ol 18) danuknuñ danuklık virdüki menfaʿat içün 19) olur.
Tañrılık içün olmaz. BEDĀYİʿ

20) Danuklıknuñ şarıtlarından birisi dahı ol-21)dur kim danuk da-
nuklık virdüki sebebinden 22) kendü nefsinden ziyān kaytarmagay.
Anuñ içün kaçan 23) kendü nefsinden ziyān kaytarsa ol danuk danuk-
lıkı 24) içre müttehem olur. Dahı danuklık hālıs Tañrı 25) taʿālā
içün olmaz. Bes ol kişinüñ danuklıkı işidilmez. BEDĀYİʿ

26) Atanuñ dahı ata atasınuñ niçe yukaru kidse 27) danuklıkı işidil-
mez. İşidilmez oglı menfaʿatı 28) içün dahı oglınuñ oglı menfaʿatı
içün niçe yukaru kidse 33) işidilmez. BEDĀYİʿ

34) Haşşāf rivāyet iddi. Edeb-i Kādī kitābında Resūlu-35)llah'dan
sallallahu ʿaleyhi ve selleme ol Resūlullah 36) eyiddi: Atanuñ da-
nuklıkı işidilmez, oglı 37) menfaʿatı içün, dahı ogulnuñ danuklıkı
işidilmez 38) ata menfaʿatı içün. Dahı hōcahuñ danuk-39)lıkı işidil-
mez hōcamenfaʿatı 41) içün. Dahı hatun kişinüñ danuklıkı işidilmez
erinüñ menfaʿatı içün 42) dahı ernüñ danuklıkı işidilmez hatu-43)nı-
nuñ menfaʿatı içün didi. BEDĀYİʿ

44) Ammā özge yakın hısımlar kardaşlar 45) kibi dahı ata kardaşları
kibi dahı aña 46) kardaşları kibi munlarnuñ baʿzısı-47)nuñ danuklık-
ları işidilür. Baʿzısı-48)nuñ menfaʿatı içün munlar birisi birisine
49) danuklık virmek hakında yad kişi-50)ler kibi dururlar. BEDĀYİʿ

260b 1) Ammā süd emmekden atanuñ danuklıkı işidi-2)lür süd emmekden ogulı
menfaʿatı içün. BEDĀYİʿ

3) Dahı süd emmekden ogulnuñ danuklıkı 4) işidilür., süd emmekden
atasınuñ menfaʿatı içün . BEDĀYİʿ

5) İmām Şāfiʿī katında er hatunı menfaʿatı içün danuk-6)lık virse,
ya hatun eri menfaʿatı içün danuk-7)lık virse işidilür. Bizim katı-
mızda işidilmez. BEDĀYİʿ

8) Kaçan bir kişi bir kişini kirige dutsa tācirlik 9) idmek içün.
İmdi ol kirige dutan kişinüñ 11) menfaʿatı içün ol tācirlik mālı
içre. BEDĀYİʿ

12) Kaçan iki danuk danuklık virseler,eyidseler 13) biz danukuz kim
uşbu iki kişinüñ uşbu ölgen 14) zeyidnüñ üstinde miñ ahçası vardur
dise. Dahı 15) ol iki kişi kim danuklık anlaruñ menfaʿatı içün vi-

rildi ol ikisi daḫı danuḳlıḳ virseler eyidse- 16)ler; biz danuḳuz kim uşbu iki şāhidnüñ uşbu 17) ölgen zeyidnüñ üstine miñ aḫçası vardur dise- 18)ler. İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Ebū 19) Yūsuf ḳatında ol evvelki iki şāhidnüñ daḫı ol 20) ṣoñraḳı iki şāhidnüñ danuḳluḳları bāṭıl- 21)dur. Ammā İmām Muḥammed ḳatında cāyizdür. BEDĀYİᶜ

22) Ḳaçan iki şāhid danuḳlıḳ virseler,eyidseler; biz 23) danuḳuz kim falān ölgen zeyid s̱ülüs̱ mālını uşbu iki 24) kişige vaṣıyyet iddi diseler. Daḫı ol iki kişi kim danuḳ- 25)lıḳ anlarnuñ menfaᶜatı içün virildi. Ol iki kişi daḫı danuḳlıḳ virseler eyidse şol falān ölgen zeyid s̱ülüs̱ mālını uşbu iki kim bizim içün danuḳ- 26) lıḳ virdiler munlarġa vaṣıyyet iddi. 27) diseler. İmdi ol evvel iki kişinüñ 28) danuḳlıḳları daḫı ol ṣoñraḳı iki29) kişinüñ danuḳlıḳları barçasınuñ 30) bāṭıldur. İmām Ebū Ḥanīfa daḫı İmām 31) Ebū Yūsuf ḳatında. Ammā İmām Muḥammed 32) ḳatında barçasınuñ danuḳlıḳları 33) cāyizdür. BEDĀYİᶜ

34) Ḳaçan iki kişi danuḳlıḳ vir- 35)seler eyidseler; şol falān 36) ölgen zeyid uşbu iki kişiden 37) bir ev ġaṣıb iddi diseler, ya 38) bir ḳul ġaṣıb iddi diseler. 39) Daḫı ol iki kişi kim danuḳlıḳ 40) anlarnuñ menfaᶜatı içün virildi 41) ol iki kişi daḫı danuḳlıḳ 42) virseler,eyidseler; uşbu bizim 43) içün danuḳlıḳ virgen iki 44) şāhidnüñ şol falān ölgen 45) zeyidnüñ üstinde miñ aḫçası 46) vardur diseler. İmdi uşbu 47) mesʾelede ol evvelki iki danuḳnuñ 48) daḫı danuḳlıḳı ḳabūl olınur. Ol 49) ṣoñraḳı iki danuḳuñ daḫı da- 50)nuḳlıḳı ḳabūl olınur. İmām Ebū 51) Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Ebū Yūsuf 52) ḳatında daḫı İmām Muḥammed ḳatında. BEDAYİ

260a 1) Danuḳlıḳ virmeknüñ şarıṭlarından birisi 2) daḫı oldur kim ol danuḳı ḫaṣım olmaġay. Anuñ 3) içün Rasūlullah eyiddi ṣallallahu ᶜaleyhi ve selleme "la 4) yecūz şihādetü ḫaṣmın" didi. Daḫı ḳaçan danuḳ 5) ḫaṣım olsa ol danuḳnuñ danuḳlıḳı kendü- 6)nüñ menfaᶜatı içün vāḳıᶜ olur. Bes ol danuḳuñ 7) danuḳlıḳı işidilmez. BEDĀYİᶜ

8) Vaṣīnuñ danuḳlıḳı ölgen kişinüñ menfaᶜatı 9) içün cāyiz degüldür. Anuñ içün kim ol 10) vaṣī ḫaṣımdur. BEDĀYİᶜ

11) Vaṣīnuñ danuḳlıḳı yetīm oġlannuñ 12) menfaᶜatı içün cāyiz degüldür. Anuñ içün 13) kim ol vaṣī ḫaṣımdur. BEDĀYİᶜ

14) Vekīlnüñ danuklıkı kendüyi vekīl 15) idgen kişinüñ menfa'atı içün cāyiz degüldür. 16) Anuñ içün kim hasımdur. BEDĀYİ^c^

17) Kaçan kādī kendünüñ dīvānında bir neme tapsa 18) Dahı ol tapdukı neme kendünüñ köñline kelmese. 19) Dahı ol kādīnuñ dīvānı kendünüñ hatmı altında 20) olsa. İmdi ol kādī ol dīvānında buldukı birle 21) işlemek tilese işlesün mi, ya işlemesün mi? İmdi 22) İmām Ebū Hanīfa katında yokdur. Ol kādıya ol 23) dīvānında buldukı birle işlemeklik. Anuñ içün 24) kim ol tapdukı neme kādī köñline kelmeklik şarıt-25)dur. Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammed 26) katında işlesün. BEDĀYİ^c^

27) Kaçan bir kādī 'azil olınsa. Dahı 'azil 28) oldukından sonra ol kādıya kine kādīlık 29) virseler. Dahı ol kādī ol kendü dīvānında 30) kim evvel kādī-iken yazılıp durur-ıdı ol dīvānda 31) tapdukı birle işlemek izdese. Dahı hāl bu olsa 32) kim ol kādīnuñ köñline kelmese ol evvel kādī 33) iken dīvānındakı yazalmış neme imdi İmām Ebū Hanīfa 34) katında cāyiz degüldür ol kādıya ol evvel kādī 35) iken dīvānındakı birle işlemek. Ammā İmām 36) Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammed katında cāyizdür 37) işlemek. BEDĀYİ^c^

38) Dahı danuklık virmeknüñ şarıtlarından birisi 39) dahı oldur ol danuklık şihādet lafzı 40) birle olgay. Habar lafzı birle olmagay. Ya'nī 41) danuk danuklıkı Arap dilinçe virse ol 42) danuk eyidgey. "eşhedü" digey "uhbiru" dimegey. 43) Eger danuk "uhbiru" dise ol danuklık işidilmez. 44) Eger danuk danuklıkı Türük dilinçe virse şarıt bu-45)dur kim ol danuk eyidgey:men danuk 46) men digey. Men habar virür men dimegey. BEDĀYİ^c^

47) Danuklık virmeknüñ şarıtlarından 48) birisi oldur danuk danuk-49)lık virdüki muvāfık olgay da'vī idgen 50) kişinüñ da'vīsına. Eger muhālif olsa ol 51) danuknuñ danuklıkı işidilmez. BEDĀYİ^c^

260b 1) Kaçan bir kişi bir milik da^c^vī idse eyidse 2) uşbu milik menümdür bu sebebden ~~bu sebe~~bden 3) dise. Dahı ol da'vī idgen kişinüñ danukları 4) eyidseler: biz danukuz kim uşbu milik uşbu 5) da'vī idgen kişinüñdür diseler ancak. Dahı ol 6) danuklar eyidmeseler bu sebebden bu sebeb-7)den dimeseler ol danuknuñ danuklıkları 8) işidilmez. BEDĀYİ^c^

9) Kaçan bir kişi bir milik da^c^vī idse eyidse uşbu 10) milik menümdür

dise ancaḳ. Yañī eyidmese bu sebeb-11)den bu sebebden dimese. Daḫı ol daʿvī idgen 12) kişi danuḳ durḳuzsa ol danuḳlar eyidse-13)ler; biz danuḳuz kim uşbu milik uşbu daʿvī 14) iden kişinüñdür bu sebeb-den bu sebebden 15) diseler. İmdi ol danuḳlarnuñ danuḳ-16)lıḳı işi-dilür. BEDĀYİʿ

17) Ḳaçan bir kişi daʿvī idse bir kişinüñ üstine 18) eyidse menüm sende miñ biş yüz aḫçam var 19) vardur dise. Daḫı ol daʿvī idgen kişinüñ danuḳ-20)ları eyidseler: biz danuḳuz kim uşbu daʿvī 21)id-gen kişinüñ uşda daʿvī olıngan kişide miñ 22) aḫçası vardur dise. İmdi ol danuḳlarnuñ 23) danuḳlıḳları işidilür miñ aḫça içre. BEDĀYİʿ

24) Ḳaçan bir kişi daʿvī idse bir milki kendünüñ idükini bir belgü-lü sebeb birle. 25) Daḫı ol daʿvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa ol 26) milik kendünüñ idükine bir özge sebebden. İmdi ol daʿvī idgen 27) kişinüñ danuḳı işidilmez bu söznüñ açmaḳı budur kim ḳaçan bir kişi daʿvī idse bir kişige uşbu senüñ elüñdeki milik menümdür dise 28) men bu evi atamdan mīrās̠ yidüm dise. 29) Daḫı ol daʿvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa 30) ol evi ṣatun alduḳına ol kişiden 31) kim ev anuñ elindedür. İmdi ol 32) daʿvī idgen kişinüñ danuḳları 33) işidilmez. Bu mesʾeleni bilgil. Daḫı özge ne 34) kim muña meñzer mesʾele var-ısa muña 35) ḳıyās idgil hüküm idmek içre. BEDĀYİʿ

36) Ḳaçan bir kişi daʿvī idse eyidse uşbu 37) senüñ elüñdeki ev me-nümdür men bu 38) evi ṣatun aldum dise. Daḫı ol kişi 39) danuḳ dur-ḳuzsa ol evi mīrās̠ yidükine 41) atasından. İmdi ol kişinüñ danuḳ-42)lıḳı işidilmez. BEDĀYİʿ

43) Ḳaçan bir kişi daʿvī idse bir kişinüñ üstine 44) eyidse uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür 45) senden ṣatun aldum dise. Daḫı ol kişi ol evi 46) baḫşīş alduḳına danuḳ durḳuzsa ol kişiden kim ev anuñ 47) elindedür ol kişinüñ danuḳı işidilmez illā 48) meger ol daʿvī idgen kişi tevfīḳ 49) idgey daʿvī idgeni birle danuḳlıḳ 50) virge-ni arasında tevfīḳ idgeni budur 51) kim eyidgey men bu evi bu kişi-den ṣatun 52) aldum-ıdı. Velakin bu kişi ṣatġana 53) inkār iddi di-se. Daḫı men bu evi mundan 54) baġşış izdedüm. Daḫı maña baġışladı dise. 55) Ol vaḳtın ol kişinüñ danuḳları işidi-56)lür. Ḳaçan bu mesʾeleni bildüñ ise özgesini 57) daḫı muña ḳıyās idgil hüküm içre. BEDĀYİʿ

262a (1) Ḳaçan bir kişi da'vī idse eyidse: uşbu evi men (2) ṣatun aldum senden uşbu ḳulğa dise. Daḫı ol (3) ṣatun aldum diyen kişi danuk durḳuzsa ol (4) evi miñ aḫçaya alğanına. İmdi ol kişinüñ danuḳ (5) ları işidilmez. illā meger ol da'vī idgen 6) kişi danuḳ durḳuzğanı birle da'vī idgeni (7) arasında tevfīḳ idgey: men bu evi (8) bu ḳulğa ṣatun aldum idı. Velakin bu kişi (9) inkār iddi bu evi maña bu ḳulğa ṣatğanına. (10) Daḫı andan soñra bu evi men miñ aḫçaya ṣatun (11) aldum dise. İmdi ol vaḳtın ol kişinüñ (12) danuḳları işidilür. Ḳaçan danuḳı kine ol kişi (13) ḳaytarsa bir daḫı durḳuzsa danuḳlıḳ virseler BEDĀYİ'

(14) Uşbu da'vī idgen kişi da'vısı birle danuḳı arasında (15) tevfīḳ idüben daḫı ikinci kez kine danuḳlarını ḳaytarıban (16) danuḳlıḳ virdürüben danuḳlıḳı işidildüki ol (17) vaḳtindur kim ol tevfīḳ idmeklik ol (18) hüküm idmek meclisinde olmağay. Bel kim bir özge meclisde (19) olğay. Ya'nī ol da'vī idgen kişi ol hüküm olınğan (20) meclisinden durğay kidgey. Daḫı bir özge meclisde (21) kelgey. tevfīḳ idgey. Ol vaḳtın ol kişinüñ (22) ol tevfīḳ idgeni işidilür. Ammā ḳaçan ol da'vī (23) idgen kişi ol meclisden durmasa. bel kim kine ol (24) meclisde tevfīḳ idse ol kişinüñ tevfīḳ idgeni (25) işidilmez. BEDĀYİ'

(26) Ḳaçan bir kişi da'vī idse eyidse ẕi'l-ḳa'de ayında men 27) uşbu evi senden ṣatun aldum ramażan ayında miñ 28) aḫçaya dise. Daḫı ol miñ aḫçayı men saña virdüm dise. Daḫı 29) ol da'vı idgen kişi danuk durḳuzsa kim ol da'vı olınğan kişi kendüye ol evi ṣadaḳa idgenine şa'ban ayında imdi ol kişinüñ danuḳı işidilmez. BEDĀYİ'

30) Ḳaçan bir kişi bir evi da'vī idse 31) eyidse uşbu senüñ elüñdeki 32) ev menümdür dise. Daḫı ol da'vī 33) idgen kişi danuḳ durḳuzsa ol 34) ev düne gün kendünüñ elinde idükine. 35) imdi ol kişinüñ danuḳlıḳı 36) işidilmez. İmam Ebū Yūsuf'dan rivayet' 37) olındı kim ol kişinüñ danuḳları işidi.38)lür. Daḫı ḳāḍī hüküm ider ol evi ol 39) da'vī idgen kişinüñ eline ḳaytarurlar 40) didi. BEDĀYİ'

41) Ḳaçan bir kişi da'vī idse eyidse uşbu 42) senüñ elüñdeki ev menümdür dise. 43) Daḫı ol da'vī idgen kişi danuḳ dur 44)ḳuzsa ol ev düne gün kendünüñ 45) milki idükine. İmdi ol kişinüñ danuḳ-46)ları barçalar ḳatında işidilür. BEDĀYİ'

47) Ḳaçan bir kişi da'vī idse eyidse uşbu 48) senüñ elüñdeki ev menümdür dise. Daḫı 49) ol da'vī idgen kişi danuḳ durḳuzsa 50) ol ev

döne gün kendünüñ elinde idükine. 51) Daḫı ol da'vī olıngan kişi ol evi kendü-52)nüñ elinden küç birle aldukına, ya kendü ol 53) kişinüñ katında vedi'at kodukına. İmdi 54) ol kişinüñ danukı işidilür ol 55) evi kādī ol da'vī idgen kişiye 56) buyurur. BEDĀYİ'

261b 1) Kaçan bir kişi da'vī idse eyidse uşbu 2) senüñ elüñdeki ev menümdür dise. Daḫı 3) ol da'vī idgen kişi danuk durkuzsa 4) ol danuklar eyidseler; biz danukuz 5) kim uşbu ev dünegün uşbu da'vī 6) idgen kişinüñ elinde-idi. Daḫı uşbu da'vī 7) olıngan kişi bu evi uşbu da'vī idgen 8) kişiden aldı diseler. Ya eyidseler 9) uşbu da'vī olıngan kişi uşbu evi gasıb iddi 10) uşbu da'vī idgen kişiden diseler, Ya 11) eyidseler uşbu da'vī idgen kişi uşbu evi 12) vedi'at kodı uşbu da'vī (o)lıngan kişinün 13) katında diseler. Ya eyidseler uşbu da'vī 14) idgen kişi uşbu evi 'āriyete virdi. Uşbu 15) da'vī olıngan kişige diseler. İmdi uşbu mes'ele 16)lerde ol danuklarnuñ danuklıkı 17) işidilür. Daḫı kādī ol evi ol da'vī 18) idgen kişige hüküm ider virür. BEDĀYİ'

19) Kaçan bir kişi da'vī idse eyidse bir kişige 20) uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür, men atam-21)dan mīrās yidüm bu evi dise. Daḫı ol da'vī 22) idgen kişi danuk durkuzsa. Daḫı ol danuk-23)lar eyidseler; biz danukuz kim uşbu ev 24) uşbu da'vī idgen kişinüñ atasınuñ ıdı 25) diseler ancak. Daḫı ol danuklar eyidmeseler uşbu 26) da'vī idgen kişinüñ atası öldi bu evi uşbu 27) da'vī idgen kişige mīrās kodı kiddi dimeseler. 28) İmdi İmām Ebū Ḥanīfa katında daḫı İmām Muḥammed 29) katında ol danuklarnuñ danuklıkı işidilmez. Ammā İmām Ebū Yūsuf katında ol danuklarnuñ danuklıkı işidilür. BEDĀYİ'

30) Kaçan bir kişi da'vī idse eyidse bir 31) kişige uşbu senüñ elüñdeki evi 32) men atamdan mīrās yidüm dise. Daḫı 33) ol da'vī idgen kişi danuklar 34) durkuzsa ol danuklar eyidseler 35) biz danukuz kim bu ev atasınuñ ıdı atası bu evnüñ içinde öldi dise-37)ler. İmdi ol danuklarnuñ 38) danuklıkı işidilmez. İmdi uşbu danuk-39)larnuñ uşbu mes'elede danuklıkı işidilme-40)düki kerekdür kim Ebū Ḥanīfa daḫı İmām 41) Muḥammed kavlı olgay. Ammā İmām Ebū Yūsuf katında 42) kerekdür kim ol danuklarnuñ da-43)nuklıkı işidilgey. BEDĀYİ'

44) Ḳaçan bir kişi eyidse daʿvī idse 45) bir kişinüñ üstine uşbu senüñ elündeki 46) ev menümdür dise; men bu evi atamdan 47) mīrās̱ yidüm dise. Daḫı ol daʿvī 48) idgen kişi danuḳlar durḳuzsa. 49) Daḫı ol danuḳlar eyidseler: 50) biz danuḳuz kim uşbu daʿvī 51) idgen kişinüñ atasınuñ-ıdı 52) uşbu daʿvī olıngan ev uşbu kişinüñ 53) atası öldüki kün diseler. İmdi 54) ol şāhidlarnüñ danuḳlıḳı 55) işidilür barçalar ḳatında ol 56) ev ol daʿvī idgen kişinündür. BEDAYİʿ

262a 1) Ḳaçan bir kişi daʿvī idse eyidse bir kişige 2) uşbu senüñ elündeki evi men atamdan 3) mīrās̱ yidüm dise. Daḫı ol daʿvī idgen kişi- 4)nüñ danuḳları eyidseler: biz danuḳuz 5) kim uşbu daʿvī olıngan ev uşbu daʿvī idgen 6) kişinüñ atasınuñ-ıdı diseler. 7) İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ḳāḍī ol evi 8) evi ol daʿvī idgen kişige hüküm idüp 9) virmez; illā meger ol danuḳlar eyidgey- 10)ler: biz danuḳuz kim uşbu ev uşbu daʿvī idgen kişinüñ 11) atasınuñ atasınuñ-ıdı. Daḫı ol daʿvī idgen 12) kişinüñ atasınuñ atası öldi. Daḫı uşbu evi 13) mīrās̱ ḳodı kiddi uşbu daʿvī idgen 14) kişinüñ atasına. Daḫı andan ṣoñra uşbu daʿvī 15) idgen kişinüñ atası daḫı öldi. Daḫı bu evi mīrās̱ ḳodı kiddi. Uşbu daʿvī idgen kişige 17) diseler. Ol vaḳtın ol danuḳlarnuñ 18) danuḳlıḳı işidilür didi. Ammā İmām Ebū 19) Yūsuf ḳatında ḳaçan danuḳlar eyidseler: 20) biz danuḳuz kim uşbu daʿvī olıngan ev uşbu 21) daʿvī idgen kişinüñ atasınuñ atasınuñ-ıdı 22) diseler. İmdi baḳavuz körevüz eger ol 23) daʿvī idgen kişinüñ atasınun atası atasından 24) burun öldi-ise; ol vaḳtın ol evi ol 25) daʿvī idgen kişige hüküm idgey ḳāḍī virgey 26) Eger bilinse kim ol daʿvī idgen kişinüñ 27) atası burun öldi-ise atasınuñ atasından; ya 28) bilinmese kim ol daʿvī idgen kişinüñ atası mı burun 29) öldi, ya atasınuñ atası mı burun öldi? Ol vaḳtın 30) İmām Ebū Yūsuf ḳatında daḫı ol daʿvī idgen kişige ol evi hüküm idüp virmez ḳāḍī. BEDAYİʿ

31) Ḳaçan bir kişi daʿvī idse bir kişige eyidse 32) uşbu senüñ elündeki ev menümdür men 33) atamdan mīrās̱ yidüm dise. Daḫı ol daʿvī 34) idgen kişi danuḳlar durḳuzsa. Daḫı ol 35) danuḳlar eyidseler kim biz danuḳuz kim 36) uşbu daʿvī olıngan ev uşbu daʿvī 37) idgen kişinüñ atasınuñ ıdı. Daḫı uşbu 38) daʿvī idgen kişinüñ atası öldi. 39) Daḫı bu evi mīrās̱ ḳodı kiddi uşbu 40) daʿvī idgen kişige diseler.

İmdi 41) hīç şeksüz danuķlıķı işidi 42)lür barçalar ķatında. BEDĀYİʿ
43) Ķaçan bir kişi daʿvī idse bir kişige 44) eyidse uşbu senüñ
elüñdeki ev 45) menümdür. Men bu evi atamdan 46) mīrās̱ yidüm dise.
Daḫı ol daʿvī 47) idgen kişi danuķlar durķuzsa. 48) Daḫı ol daʿvī
idgen kişinüñ danuķ 49)ları eyidseler biz danuķlıķ 50) virürüz kim
uşbu ev uşbu daʿvī idgen kişinüñ atasınuñ elinde idi. 52) Öldüki
kün diseler. İmdi uşbu 53) danuķlıķ işidilür. Daḫı ķādī ol 54) evi
buyurur virgil diyü. Ol daʿvī 55) olıngan kişige eydür virgil dir,
ol 56) daʿvī idgen kişige dir. BEDĀYİʿ
256B 1) Ķaçan bir kişi daʿvī idse bir kişinüñ üstine eyidse 2) uşbu senüñ
elüñdeki evi men atamdan mīrās̱ 3) yidüm dise. Daḫı ol daʿvī idgen
kişi danuķ 4) durķuzsa ol danuķlar eyidseler: biz danuķuz 5) kim uşbu
daʿvī idgen kişinün atası uşbu 6) daʿvī olıngan evnüñ içinde öldi
diseler. İmdi 7) ol danuķlarnuñ danuķlıķı işidilmez. BEDĀYİʿ
8) Ķaçan bir kişi daʿvī idse eyidse uşbu 9) senüñ elüñdeki könüleki
men atamdan mīrās̱ 10) aldum dise. Daḫı ol daʿvī idgen kişinüñ 11)
danuķları eyidseler: biz danuķuz kim 12) uşbu daʿvī idgen kişinüñ
atası öldükinde 13) uşbu könüleki keyip durur-ıdı diseler. İmdi 14)
ol danuķlarnuñ danuķlıķı işidilür. BEDĀYİʿ
15) Ķaçan bir kişi daʿvī idse eyidse bir kişige 16) uşbu senüñ
elüñdeki yüzük menümdür. 17) Men uşbu yüzüki atamdan mīrās̱ aldum
18) dise. Daḫı ol daʿvī idgen kişi danuķlar 19) durķuzsa. Daḫı ol
danuķlar eyidseler 20) biz danuķuz kim uşbu yüzük uşbu daʿvī 21)
idgen kişinüñ atasınuñ barmaķında ıdı, 22) öldüki vaķtın diseler.
İmdi İmām Muḥammad 23) eyiddi: ol danuķlarnuñ danuķlıķı 24) işidilür
didi. İmdi İmām Muḥammad bu sözi 25) mutlaķ eyiddi. İmdi baʿżı ālimler
eyiddi-26)ler kim İmām Muḥammad eyidgeni ol danuķ-27)larnuñ danuķ-
lıķı işidilür didüki ol vaķtın-28)dur kim ol danuķlar eyidgeyler
uşbu yüzük 29) uşbu daʿvī idgen kişinüñ atası öldükinde atasınuñ
30) kiçigez barmaķında ıdı, ya kiçigez barmaķı birle orta barmaķ
arasındaķi barmaķda ıdı diyeyler. Ol munuñ kibi diyen ʿālimler 31)
sağındılar kim ķaçan ol danuķlar 32) eyidseler uşbu yüzük uşbu
daʿvī 33) idgen kişinüñ atası öldükinde atasınuñ 34) başbarmaķında
ıdı diseler, ya eyidse 35)ler atasınuñ şihādet barmaķında-ıdı

36) diseler. Ya eyidseler ol danuḳ-37)lar atasınuñ orta barmaḳında ıdı 38) diseler ol danuḳlarnuñ danuḳ 39)lıḳı işidilmez diyü saġındılar. Daḫı 40) ol munuñ kibi diyen ʿâlimler delīl 41) eyiddiler. Bu didükleri sözge eyiddi 42)ler körmez misin kim ḳaçan bir kişi 43) bir kişinüñ ḳatında bir yüzüki vediʿat 44) ḳosa. Daḫı ol vediʿat ḳonılġan kişi 45) ol yüziki kiçigez barmaḳına keyse, ya 46) kiçigez barmaḳınuñ yanındaḳi barmaḳına 47) keyse. Daḫı ol yüzük ol kişinüñ 48) elinden żāyiʿ olsa. İmdi ol kişi żamān 49) çeker. ol yüzüki eyesine. Anuñ içün ol 50) kişi ol yüzüki istiʿmāl iddi. Eğer 51) ol vediʿat ḳonılġan kişi ol yüzüki 52) ol iki barmaḳdan özge barmaḳa keyse 53) Daḫı ol yüzük żāyiʿ olsa. Ol vaḳtın 54) ol kişi ol yüzüki żamān çekmez. Anuñ 55) içün ol iki barmaḳdan özge barmaḳa 56) keymeklik saḳlamaḳlıḳdur. İstiʿmāl 57) idmek degüldür. İmdi ṣaḥīḥ ḳavul budur 58) kim İmām Muḥammad ḳavlıdur. Yaʿnī ol şāhid 59)ler ḳanḳı barmaḳında kerekise disünler 60) alduḳi vaḳtın anlarnuñ danuḳlıḳı işidilür. BEDĀYİʿ

263a 1) Ḳaçan bir kişi ḥırza kirse. Daḫı ol kişi 2) ol ḥarızdan uġurlayup alsa bir mālı kim 3) ol mālnuñ ḳīmati on dirhem kümiş degir 4) olsa, ya daḫı artuḳ degir olsa. Daḫı ol kişi 5) ol uġurladuḳi mālı ol yirden daşra çıḳarsa 6) alsa kidse. İmdi ol kişinüñ elini keserler. BEDĀYİʿ

7) Ḳaçan bir kişi ev birle saḳlanmış mālı uġurlamaḳa 8) kirse. Daḫı ol uġurlamaḳa kirgen kişi mālı ol ev 9)den alsa. Daḫı kötürse, ya alsa henūz daḫı kötür 10)mese. Daḫı ol uġru ol evden çıḳmadın ol māl 11) eyesi māl üstine ẓafer tapsa ol uġru çıḳmazdan 12) burun. İmdi ol uġrınuñ eli kesilmez. BEDĀYİʿ

13) Ḳaçan bir kişi ev birle saḳlanmış mālı uġurlamaḳa 14) kirse. Daḫı ol uġrı ol mālı alsa ol evden 15) daşra daşlasa daşladuḳından ṣoñra ol uġrı 16) evden daşra çıḳup ol mālı almazdan burun 17) ol ev eyesi ol uġrı daşladuḳı mālına ẓafer dapsa 18) alsa. İmdi kine ol uġrınuñ eli kesilmez. BEDĀYİʿ

19) Ḳaçan bir kişi ev birle saḳlanmış 20) mālı uġurlamaḳa kirse. Daḫı ol uġrı 21) ol mālı alsa ol evden daşra daşlasa. 22) daşladuḳından ṣoñra ol uġrı ol 23) evden daşra çıḳıp ol daşladuḳı mālı 24) alsa

kidse ol ev eyesi ol mālına ẓafer 25) dapmazdan burun. İmdi bizim ḳatımızda 26) ol uğrınuñ elini keserler. Ammā 27) İmām Züfer ḳatında kesmezler. BEDĀYİᶜ

28) Ḳaçan bir kişi ev birle saḳlanmış 29) mālı uğurlamaḳa kirse. Daḫı ol uğrı ol 30) mālı daşlasa kendünüñ yoldaşına kim 31) daşra durup durur-idı. Daḫı ol 32) uğrunuñ ol evden daşra duran 33) yoldaşı ol mālı alsa. Daḫı kidse 34) İmdi ne ol evge kirgen 35) uğrınuñ eli kesilür, ne ol 36) daşraḳı alıp kidgen yoldaşınuñ 37) eli kesilür. BEDĀYİᶜ

263b 1) Ḳaçan bir kişi ev birle saḳlanmış mālı 2) uğurlamaḳa kirse. Daḫı ol uğrı māl alsa. Daḫı 3) ol mālı kendünüñ dışra durğan yoldaşınuñ 4) eline sunup virse dıvār ardından ol 5) uğrı kendüsi çıḳmasa. İmdi ne ol 6) dışradın māl alıp kidgen kişinüñ eli 7) kesilür, ne ol içeriden mālı sunup virgen 8) kişinüñ eli kesilür. Uşbu eyidgenimiz İmām 9) Ebū Ḥanīfa ḳavlıdur. Ammā İmām Ebū Yūsuf 10) ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında içerüki 11) uğrınuñ eli kesilür. Dışraḳı uğrınuñ 12) eli kesilmez. Ḳaçan ol dışraḳı uğrı elini 13) ol evnüñ içine kirgüzmemiş olsa didi 14)ler. BEDĀYİᶜ

15) Ḳaçan bir kişi ev birle saḳlanmış mālı 16) uğurlamaḳa kirse. Daḫı ol uğrı mālı alsa. Daḫı 17) kendünüñ dışra durğan yoldaşına şunu virse. 18) Daḫı ol daşraḳı yoldaşı elini kirgüzse ol 19) ev içine. Daḫı ol mālı alsa kidse. Ol sunu vir-20)gen uğrınuñ elinden. İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 21) ḳatında ne ol dışradın el soḳup mālı 22) alğan kişinün eli kesilür ne ol içeridin 23) sunu virgen kişinüñ eli kesilür. Ammā İmām 24) Ebū Yūsuf ḳatında ikisinüñ daḫı eli kesilür. BEDĀYİᶜ

25) Ḳaçan bir uğrı bir kişinüñ evinüñ dıvārını 26) deşse. Daḫı ol uğrı elini soḳsa ol evnüñ 27) içine. Daḫı ol evden mālı alsa. Daḫı kendüsi ol 28) ev içine kirse. İmdi ol uğrınuñ eli kesilür mi 29) ya kesilmez mi? İmdi Cāmi'üṣ-ṣaġīr Kitābı içinde daḫı Mebsūṭ kitābı içinde ol uğrınuñ eli kesilmez diyü ẕikir eyledi. İmām 30) Muḥammad daḫı. Ol İmām Muḥammad bu mes'elede hīç kimsenüñ ḫılāfı 31) varıduḳını ẕikir eylemedi. 32) Ammā Ebū Yūsuf İmlā Kitābında eyiddi. 33) Men ol uğrınuñ elini keser men 34) didi. Men ḳayırmaz men kerekise ol 35) uğrı ol evge kirsün kerekise 36) kirmesün didi. BEDĀYİᶜ

37) Ḳaçan uġrı bir kişinüñ evinün 38) dīvārın deşse. Daḫı ol uġrı 39) ol evge kirse. Daḫı ol ev içindeki 40) mālı dirşürse ol del-düki 41) delüküñ ḳatında yıġa ḳosa. Daḫı 42) ol uġrı daşra çıḳsa. Daḫı 43) çıḳduḳından soñra elini soḳsa 44) ol deşükden içerü ol 45) dirşürüp ḳoduḳı māli alsa 46) daḫı kidse İmdi İmām Muḥammed 47) ḳatında ol uġrınuñ eli 48) kesilmez. Ammā İmām Ebū Yūsuf 49) ḳatında kesilür. BEDĀYİʿ

50) ʿAlī eyiddi raḍıyallahu ʿanhü ḳaçan 51) uġrı ẓarīf uġrı olsa eli 52) kesilmez didi. Daḫı ʿĀlīye eyiddi. 53)ler uġrınuñ ẓarīf-lıḳı ne-54)dür didiler. ʿĀlī eyiddi raḍıya-55)llahu ʿanhu, ẓarīf uġrı ol-56)dur kim elini ev içine soḳup 57) māl uġurlaġay kendüsi kirmegey 58) kirmege küçi yitir iken didi. BEDĀYİʿ

265a 1) Ḳaçan uġurlamaḳa kirgen kişi mālı alsa ol 2) ev içindeki kiçigez evnüñ birisinüñ içinden 3) alsa. Daḫı ol mālı ulu evnüñ orta yirine çıḳarsa 4) Yaʿnī ulu evden daşra çıḳarmasa. İmdi ol 5) uġrı ol mālı ol ulu ev içindeki kiçigez ev 6)den ol ulu evge çıḳarmak birle ol 7) uġrınuñ eli kesilmez. Anuñ içün kim 8) ol ulu ev ol kiçigez evleri birle 9) barçası bir evdür. Bes ol uġrı ol mālı 10) ol ulu evden daḫı çıḳarmayınca ol uġrı 11)nuñ eli kesilmez. İmdi ol ulu ev birle 12) ol ulu ev içindeki kiçigez evler barçası 13) bir ev idükine delīl oldur kim körmez 14) misin ḳaçan bir kişi ḳatında bir ṭavar 15) vediʿat ḳosa. Daḫı ol ḳoyan kişi ḳatında eyidse menün 16) bu ṭavarımı senün ulu evnüñ içindeki falān 17) kiçigez evde saḳlaḳıl dise. Daḫı ol ev eyesi 18) ol kişinüñ ol vediʿatını ol ulu ev içinde 19) bir özge kiçigez ev içinde saḳlasa. Daḫı ol 20) vediʿat żāyiʿ olsa. Ol vediʿat alġan kişi 21) żamān çekmez. Eger ol ulu birle ol kiçigez 22) evler barçası bir ev ḥükminde degül İmisseyidi 23) ol vediʿat alġan kişi żamān çeker idi 24) ol vediʿat żāyiʿolıcaḳ. Daḫı körmez misin 25) kim ḳaçan bir kişi destūr virse bir kişige 26) kendünüñ ulu evine kirmeke velakin ol 27) ulu evnüñ içindeki kiçigez evlerge kirmeke 28) destūr virmese. Daḫı ol destūr virilgen 29) kişi ol ulu evnüñ içindeki kiçigez evge kirse 30) Daḫı neme uġurlasa. İmdi ol uġurlaġan kişinüñ 31) eli kesilmez. Bes bu mesʾele daḫı delālet ider kim 32) ulu ev kiçigez evleri birle barçası bir ev

hükmindedür. Bes kiçigez evden ulu evge çıkarmak birle mālı ol saklanmış 33) evden çıkarmış olmaz. İmdi 34) uşbu didükümüz ol vaktındur 35) kim ol ulu ev birle ol ulu ev 36) içindeki kiçigez evler barçası 37) bir kişinüñ olgay. Ammā kaçan 38) ol ulu ev içindeki kiçigez ev 39)nüñ her birisi bir kişinüñ olsa başına 40) Dahı ugrı ol kiçigez evden mālı 41) ugurlasa. Dahı ol ulu evge çıkar 42)sa. Ol vaktın ol ugrınuñ eli 43) kesilür. Anuñ içün kim kaçan her 44) kiçigez ev bir kişinüñ olsa başına ol 45) vaktın her kiçigez evnüñ mālı ol 46) kiçigez ev birle saklanmış olur. BEDĀYİᶜ

47) Kaçan kim evnüñ içinde hucurelar 48) olsa. Dahı ugrı hucuradan ugurlasa 49) Dahı ol ulu evnüñ orta yirine çıkarsa 50) ol ugrınuñ eli kesilür. Anuñ 51) içün kim kiçigez evden ulu evge 52) çıkarmaklık evden dışra 53) sukāka çıkarmak kibi olur. BEDĀYİᶜ

264b 1) Kaçan iki kişi bir evni delseler. Dahı ol 2) iki kişinüñ birisi ol evge kirse. Dahı ol 3) evden kumāş çıkarsa. Dahı çıkardukdan 4) soñra ol iki kişi ol çıkardukı mālı kötür-5)seler. Dahı kidseler. İmdi bakalum körelüm 6) eger ol evge kirgen kişi ol ikisinüñ 7) kankısı ıdukı bilinse ol kirgen kişinüñ elini 8) kesürler ol dışra durkan kişini edebler-9)ler, elini kesmezler. Eger ol ikisinün 10) kankısı kirdüki bilinmese ikisinüñ dahı 11) kesmezler. Velakin ikisini dahı edeblerler. BEDĀYİᶜ

12) Kaçan düşe keçmedük oglan ugurlık idse 13) ya kaçan mecnūn kişi ugurlık idse ol ikisinüñ 14) eli kesilmez. BEDĀYİᶜ

15) Rasūlullah eyiddi sallallahu ᶜaleyhi ve selleme: 16) dufıᶜa'l-kalemu (kötrüldi kalem) ᶜan selesin (üç kişiden) ᶜanı's-sabiyyi (kalem oglandan kötrüldi) hatta yahtalime (hattā düşe keçince) 17) ve ᶜani'l-mecnūnı (delüden kalem kötrüldi) hattā yufīka (hatta akıl kelince) ve ᶜani'n-nāyimi (uyuklar kişiden kalem kötrüldi) hattā yesteykıza (hatta uyanınca) didi. BEDĀYİᶜ

18) Kaçan mecnūn kişi ugurlık idse dahı ol mecnūn 19)nuñ halı bu olsa kim ol mecnūn dāyim mecnūn 20) olmasa bel kim ber-hālda mecnūn olsa bir halda mecnūn-21)likinden ayılsa. İmdi ol ugrı mecnūn oldukı 22) hallarda ugırlasa ol ugrınuñ eli kesilmez. Eger ol ugrı mecnūnlikden ayıldukı vakıtlarda ugurlasa ol ugrınuñ 23) eli kesilür. BEDĀYİᶜ

24) Ḳaçan bir cemāʿat uġurlıḳ idse 25)ler. Dahı ol cemāʿat içinde bir mecnūn 26) kişi bile olsa, ya bir oġlan kişi bile 27) olsa ol cemāʿatnuñ barçasınuñ 28) ellerini kesmezler. Uşbu eyid-29)genimiz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur. 30) Dahı İmām Züfer ḳatındadur. Ammā 31) İmām Ebū Yūsuf ḳatında eger ol 32) oġlan ya ol mecnūn mālı uġurlayıp 33) çıḳardı-ısa ol ikisi. İmdi 34) ol vaḳtın ol cemāʿatnuñ 35) barçasınuñ elleri kesilmez. Eger 36) ol mālı uġurlayıp çıḳarġan kişi 37) ol delü ol oġlan kişi olmasalar. 38) Bel kim özge kişi olsa ol cemāʿat-39)dan ol vaḳtın ol cemāʿatnuñ 40) barçasınun elleri kesilürler 41) illā ol oġlanuñ dahı ol delü-42)nüñ eli kesilmez ancaḳ. BEDĀYİʿ

43) Ḳaçan bir cemāʿat bir kişiden māl 44) uġurlasa. Dahı ol cemāʿatnuñ birisi 45) ol mālı uġurlanġan kişinüñ ḳatı 46) yavuḳı olsa. İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 47) ḳatında ol kişilernüñ barçasınuñ 48) elleri kesilmez. Ammā İmām Ebū Yūsuf 49) ḳatında ol yad kişiler elleri 50) kesilür ol yavuḳınuñ eli kesilmez. BEDĀYİʿ

266a 1) Ḳaçan bir cemāʿat kişiler bir kişiden māl 2) uġurlasalar. Dahı ol uġurlaġan kişilernüñ 3) birisi ol mālı uġurlanġan kişinüñ ortaḳı olsa. İmdi 4) ol cemāʿatnuñ barçasınuñ eli kesilmez barça 5) ʿālimler ḳatında. BEDĀYİʿ

6) İmdi er kişi uġurluḳ idgende nite kim eli 7) kesilür-idi ḫatun kişi dahı ḳaçan uġurlıḳ 8) idse eli kesilür. Anuñ içün kim Tañrı taʿālā 9) Kitābı içinde eyiddi: "Ve's-sārıḳu ve's-sārıḳatu faḳṭa'u 10) eydiyehümā" didi. BEDĀYİʿ

11) Ḳaçan ḳul kişi uġurlıḳ idse ol ḳulnuñ 12) dahı eli kesilür. Dahı müdebber kişi ḳaçan uġur-13)lıḳ idse eli kesilür. BEDĀYİʿ

14) Mükāteb kişi dahı ḫocāsından oġlan doġurġan 15) ḳırnaḳ ḳaçan uġurluḳ idseler elleri 16) kesilürler. BEDĀYİʿ

17) İmdi biz eyiddük ḳaçan ḳul kişi uġurlıḳ 18) idse eli kesilür didük. İmdi ol uġurlıḳ id-19)gen ḳul kerekise ḫocāsından ḳaçmış ḳul 20) olsun kerekise ḳaçmamış ḳul olsun ikisinüñ 21) dahı eli kesilür ḳaçan uġurlıḳ idseler. BEDĀYİʿ

22) Muvaṭṭā Kitābında ẕikir eyledi eyiddi. ʿAbdullah kim 23) ʿÖmer oġlıdur raḍıyallahu ʿanhümā, anuñ bir ḳulı 24) var-ıdı. Dahı ol ḳulı ḳaçıp durur-ıdı. Dahı 25) ol ḳul uġurlıḳ ḳıldı. Dahı ol ʿAbdullah

kim ʿÖmer 26) oġlıdur ol ḳulı ıyı virdi Saʿīd İbni ʿAşa hattā ol ḳuluñ elini kesmek içün. Dahı Saʿīd İbni Aş eyiddi: Men bu ḳaçmış 27) ḳuluñ elini kesmezin. Anuñ içün 28) kim ḳaçmış ḳuluñ eli kesilmez didi. 29) Ḳaçan uġurluḳ idse didi. Dahı 30) ʿAbdullah kim ʿÖmer oġlıdur, bu sözi 31) işiddi. Dahı eyiddi Saʿīd İbni Aşʿa bu sözi: 32) sen Tañrı taʿālānuñ ḳanḳı kitābında 33) tapduñ kim ḳaçan ḳaçmış ḳul 34) uġurluḳ idse ol ḳuluñ eli 35) kesilmez didi. Dahı ol ʿAbdullah 36) kim Ömer oġlıdur, buyurdı. ol 37) ḳuluñ elini kesdiler. BEDĀYİʿ

38) İmdi ḳaçan müsülmān kişi uġurlıḳ idse 39) eli kesilür-idi. Ḳaçan kāfir kişi 40) dahı uġurlıḳ idse eli kesilür. BEDĀYİʿ

41) Keldük imdi uġrınuñ elini 42) kesmeküñ şarıṭlarından bir 43) şarṭı dahı budur kim ol uġrı 44) uġurladuḳı māl māl mutlaḳ olġay. 45) Yaʿnī haḳīr māl olmaġay, Eger 46) uġrı uġurladuḳı māl haḳīr māl 47) olsa ol uġrınuñ elini kesmez-48)ler. Anuñ içün kim ʿĀyişe eyiddi: 49) radıyallahu ʿanha Resūlullah zamānında 50) haḳīr neme uġurlamaḳda el kesilmez 51)-idi didi. BEDĀYİʿ

265b 1) Ḳaçan bir kişi bir kiçigez hür oġlan uġurlasa 2) ol uġrınuñ eli kesilmez. Anuñ içün hür kişi 3) māl degüldür. BEDĀYİʿ

4) Ḳaçan bir kişi bir kiçigez ḳul uġurlasa ol 5) ḳul ne sözleyü bilür olsa, ne ol ḳuluñ 6) ʿaḳlı olsa kiçilikinden. İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 7) ḳatında ol ḳulı uġurlaġan kişinüñ elini keserler. 8) Ammā İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı kim ol 9) kiçigez ḳulı uġurlaġan kişinün eli kesilmez didi. BEDĀYİʿ

10) Ammā ḳaçan bir kişi ʿaḳlı var sözleyü bilür ḳulı 11) uġurlasa ol uġrınuñ eli kesilmez barça-12)lar ḳatında. BEDĀYİʿ

13) Ḳaçan bir kişi saman uġurlasa. Yaʿnī tibin uġur-14)lasa, ya ot uġurlasa ol uġrınuñ elini 15) kesmezler. BEDĀYİʿ

16) Ḳaçan bir kişi ḳamış uġurlasa ya haṭab 17) uġurlasa ol uġrınuñ eli kesilmez. BEDĀYİʿ

18) Ḳaçan bir kişi toprak uġurlasa, ya balçıḳ 19) uġurlasa ol uġrınuñ eli kesilmez. BEDĀYİʿ

20) Ḳaçan bir kişi kireç uġurlasa, ya alçu 21) uġurlasa ol kişinüñ eli kesilmez. BEDĀYİʿ

22)Kaçan bir kişi pişmedük kerpüç 23)uğurlasa.Ya pişmiş kerpüç uğurlasa.24)Ol kişinün eli kesilmez.BEDĀYİ[c]

25)Kaçan bir kişi pişmiş toprak uğurlasa.Dahı 26)kaçan bir kişi sırça uğurlasa.Ol[27] kişinün eli kesilmez.BEDĀYİ[c]

28)bizim ashābımıznun ba[c]zıları 29)eyiddiler:Kaçan bir kişi ol sırçanı 30)uğurlasa kim ol sırçadan henūz 31)neme [c]imāret tavar idmeyip dururlar.32)Ol kişinün elini kesmezler.Ammā 33)kaçan bir kişi [c]imāret olunmış sırça 34)uğurlasa ,Ol kişinün elini keserler 35)didiler.Ammā sahīh kavul budur kim kerek ise 36)ol sırça [c]imāret olunsun kerek ise 37)[c]imāret olunmasun ol kişinün elini 38)kesmezler.BEDĀYİ[c]

39)Kaçan bir kişi ağaç uğurlasa [c]imāret olmağan 40)ağaçı ol kişinün elini kesmezler.BEDĀYİ[c]

41)Ammā kaçan bir kişi sāc ağaçını uğurlasa.42)Ol kişinün elini keserler kerek ise 43)ol sāc ağaçından neme yanup [c]imāret 44)idmiş olsunlar ,kerek ise henūz yanulmaduk 45)olsun.BEDĀYİ[c]

266a 1)Kaçan bir kişi sümi ? ağaçını uğurlasa.İmdi 2)ol kişinün eli kesilmez.BEDĀYİ[c]

3)Kaçan bir kişi abanos ağaçını uğurlasa.4)Ol kişinün elini kesmezler.BEDĀYİ[c]

5)Kaçan bir kişi sandāl ağaçını uğurlasa.6)İmdi ol kişinün eli kesilmez.BEDĀYİ[c]

7)Amma kaçan bir kişi [c]āc uğurlasa.İmām Muhammad eyiddi:Ol uğrınun elini kesmezler illā 9)meger ol [c]āc eylenmiş olğay.Andan uğur 10)lağan kişinün elini keserler didi.Ba[c]zı 11)lar eyiddiler:İmām Muhammadnun uşbu sözi 12)şol [c]ācdadur kim ol [c]ac dive sünükinden 13)dür.Ya[c]nī kaçan [c]āc deye sünükinden olsa.Dahı ol [c]āc 14)düzülmiş olsa.Anı uğurlağanun elini keserler. 15)Kaçan düzülmiş olmasa anı uğurlağanun elini 16)kesmezler.Ammā ol [c]āc kim fīl sünü 17)kindendür.Anı uğurlağanun elini kesmezler.Kerek ise 18)ol [c]āc düzülmiş olsun,kerek ise düzülmemiş olsun.Anun içün kim ba[c]zılar ka_tında 20)fīl sünüki māl degüldür.Ol fīl sünükini 21)satmak harāmdur.Dahı ol fīl sünükinden intifā[c] dutmak harāmdur.BEDĀYİ[c]

23) Ol ḳamış kim kişiler ol ḳamışdan oḳ 24)iderler.Ḳaçan kişi ol ḳamışı uğurlasa ol 25)uğrımuñ elini kesmezler.BEDĀYİ^c

26)Ol ḳamış kim ol ḳamışdan oḳ 27)iderler,ḳaçan ol ḳamışdan oḳ 27)idseler.Daḫı bir kişi ol ḳamış 29)dan düzilgen oḳı uğurlasa ol 30)kişinüñ elini keserler.BEDĀYİ^c

31)Ḳaçan bir kişi muynuz uğurlasa,ol 32)kişinüñ eli kesilmez,kerek ise ol 33)muynuzdan deme düzmiş olsun 34)lar,kerek ise henüz ol muynuz 35)kendü ḥālında durur olsa,düzülmedük 36) olsa.İmām Ebū Yūsuf eyiddi:37)Ḳaçan ol muynuz düzülmiş 38)olsa. Daḫı ol muynuz on dirhem 39)kümiş degir olsa.Anı uğurlaganuñ 40) eli kesilür didi.Ba^cżılar 41)eyiddiler kim İmām Ebū Ḥanīfa muynuz 42)uğurlaganuñ eli kesilmez didüki 43)murdār ölgen canāvar muynuzında 44)dur.Anuñ içün kim murdār ölgen 45)ṭavaruñ muynuzı mutlaḳ māl degül 46)dür.Ammā İmām Ebū Yūsuf eyid 47)gen düzülmiş muynuzı uğurlaganuñ 48)eli kesilür digeni ol ṭavarnuñ 49)muynuzındandurx kim ol ṭavar buğaz 5:lanup durur.Murdār ölmeyip 51) durur.Ammā ḳaçan düzülmiş olmasa ,anı 52)uğurlaganuñ elini kesmezler Ebū Yūsuf 53)ḳatında daḫı.BEDĀYİ^c

266b 1)Ḳaçan bir kişi ol yırtıcı canāvarlar 2)kim anı buğazlayıp dururlar.Ya^cnī murdar 3)olmayıp durur.Anuñ derilerini uğurlasa.4) Ol uğrımuñ elini kesmezler.Ammā 5)ḳaçan ol yırtıcı canāvarlar kim buğaz 6)lanıp durur.Anuñ derilerinde döşek 7)idseler.Daḫı bir kişi ol deri döşeki 8)uğurlasa.Ol uğrımuñ elini keserler. BEDĀYİ^c

9)Ḳaçan bir kişi ol ḥaṣīrı uğurlasa kim ol ḥaṣīrı 10)ḳamışdan idip dururlar ıdı.Ol uğrımuñ 11)elini kesmezler.BEDĀYİ^c

12)Ḳaçan bir kişi it uğurlasa,ya fehid uğurlasa.13)Ol uğrımuñ elini kesmezler.Fehid diyü 14)bir canāvarga eydürler.BEDĀYİ^c

15)Ḳaçan bir kişi oynamaḳ āletini uğurlasa def kibi 16)daḫı düdük kibi daḫı ṭabul kibi daḫı ne kim munlarga 17)menzer var ısa, ol kişinüñ eli kesilmez.18)Daḫı her kişi kim munları sındurur ol kişinüñ üstine 19)żamān çekmek yoḳdur İmām Ebū Yūsuf 20)ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında.Daḫı ba^cżılar ḳatında it öldürgen daḫ fehid öldürgen 22)kişinüñ üstine żamān çekmek yoḳdur.BEDĀYİ

23)Kaçan bir kişi mushaf ugurlasa,ya varakalar 24)ugur kim ol varakalarnuñ içinde hadis 25)yazılıp durur,ya ^c^arabiyy yazılıp durur,ya si^c^ir 26)yazılıp durur.Ol uğrımuñ elini kesmez ler.Ammā 27)İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Ol mushaf ya dahı ol varakalar kim uğurladı kaçan on ahça degir olsa,anları uğurlagamuñ eli 28 kesilür didi.BEDĀYİ^c^

29)Kaçan bir kişi hisāb varakalarını 30)ugurlasa.Dahı ol ugurladukı varakalar 31)muñ kīmatı on dirhem kümiş degir 32) olsa.Ol uğrımuñ eli kesilür 33)barçalar katında.BEDĀYİ^c^

34)Kaçan bir kişi ak yazılmaduk 35)varakalar ugurlasa.Dahı ol ugurladukı 35)varakalarnuñ kīmatı on dirhem 37)kümiş degir olsa.Ol uğrımuñ eli 38)kesilür barçalar katında.BEDĀYİ^c^

39)İmām Ebū Hanīfa'dan rivāyet olındı 40)kim ol İmām Ebū Hanīfa eyiddi:Kaçan 41)bir kişi māzū ugurlasa,ya ihlīleç 42) ugurlasa,ya uşnān ugurlasa,43)ya kömür ugurlasa.Ol kişinüñ 44) eli kesilmez didi.BEDĀYİ^c^

45)İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet 46)olındı kim kaçan bir kişi māzū 47)uğurlasa,ya ihlīleç ugurlasa 48)ya kurı devālar ugurlasa.Ol 49)kişinüñ eli kesilür didi.BEDĀYİ^c^

267a 1)Kaçan bir kişi kuş ugurlasa ol kişinüñ 2)eli kesilmez kerek ise vahşī olsun,kerek ise olmasun.BEDĀYİ^c^

3)Kaçan bir kişi av ugurlasa.Ol ugrımuñ eli 4)kesilmez kerek ise ol av vahşī olsun kerek ise 5)evde ögrenmiş av olsun. BEDĀYİ^c^

6)Rivāyet olındı ^c^Osmān'dan dahı ^c^Alī'den 7)radıyallahu ^c^anhüma,Ol ikisi eyiddi:Kuş ugur 8)lagamuñ eli kesilmez didiler.BEDĀYİ^c^

9)Her yırtıcı canāvar kim ol canāvarlarga 10)av avlamak ögredip dururlar.Dahı ol 11)canāvarlar avlar avlayıp dururlar. İmdi 12)ol canāvarları ugurlagan kişinüñ eli 13)kesilmez.BEDĀYİ

14)Kaçan bir kişi sinleden öli kefenini uğurlasa.15)Ol kişinüñ eli kesilmez İmām Ebū Ḥanīfa 16)daḫı İmām Muḥammad katında.Ammā İmām Ebū Yūsuf 17)daḫı İmām Şāfiᶜī katında ol kefen uğurlağan 18)kişinüñ eli kesilür.HİDĀYE

19)Keldük imdi İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām 20)Şāfiᶜī katında ölü kefenin uğurlağanuñ eli ol 21)vaktın kesilür kim ol ölini sünnet yolınça 22)kefenlemiş olgaylar.Ammā kaçan er kişige 23) üç kefenden artuk kefen idseler,ya 24)ḫatuna biş kefenden artuk idseler.25)Ol vaktın munlarnuñ kibi kefeni uğurlağanuñ 26) eli kesilmez İmām Ebū Yūsuf katında daḫı İmām Şāfiᶜī katında daḫı.ḤAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

27)Kaçan ölü birle tabut kosalar ya 28)ölü birle ṭīb kosalar,ya ölü birle 29)sin içinde altun kümiş kosalar,ya 30) ölü birle cevher kosalar.İmdi 31)her kişi kim sin açıp munları uğurlar,32)ol uğrınuñ eli kesilmez barçalar 33)katında.

ḤAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

34)Rasūlüllah ṣallallahu ᶜaleyhi ve selleme eyiddi:35) "Lā katᶜa (kesmek yokdur) ᶜale'l-muḫtafī (sin açıp kefen uğurlağan kişinüñ üstine didi)didi.HİDĀYE

36)Ammā kaçan sin bir kapusı bağlu ev içinde 37)olsa. Yaᶜnī ol sin saklanmış olsa.38)Daḫı bir kişi anuñ kibi sinden kefen 39)uğurlasa.Baᶜżılar eyiddiler :Ol 40)uğrınuñ eli kesilür didiler.41)Barçalar katında didiler.Ammā 42)ṣaḥīḥ kavul budur kim anuñ kibi 43)sinden uğurlağan kişinüñ daḫı 44)eli İmām Ebū Ḥanīfa katında daḫı 45)İmām Muḥammad katında kesilmez.Ammā 46)İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Şāfiᶜī 47)katında anuñ kibi sinden uğurlağa 48)muñ eli daḫı kesilür.HİDĀYE.

267b 1)Kaçan bir kāfıla içre bir ölmiş kişi olsa.2)Daḫı ol ölmiş kişini bir tabuta koymış olsalar.3)Daḫı ol tabut ol kāfıla içre olsa,kömülmemiş 4)olsa.Daḫı bir kişi ol tabut içindeki ölünüñ 5)kefenini uğurlasa.Ol kişinüñ eli İmām Ebū Ḥanīfa 6)katında daḫı İmām Muḥammad katında kesilmez.7)Ammā İmām Ebū Yūsuf katında daḫı İmām Şāfiᶜī 8)katında kesilür.

BEDĀYİᶜ

9)Ḥaḳīḳat rivāyet olındı Zührī'den radıya 10)llahu ᶜanhu. Ol Zührī eyiddi:Bir sin 11)açıp kefen uğurlayıcı kişini dutdılar Mervān 12)zamānında Medīne'de.Daḫı Tañrı Rasūlınuñ ṣaḥābī 13)leri barçaşı yığıldılar radıyallahu ᶜanhum 14)ecmaᶜīne. Daḫı ıttıfāḳ iddeler ol Ṣaḥābīler 15)barçası kim ol kefen uğurlayıcı kişinüñ 16)elini kesmek yoḳ ıduḳına.BEDĀYİᶜ

17)Her neme kim ol neme saḳlanmaz daḫı ol 18)neme bir yilden bir yilge ḳalmaz.Yaᶜnī 19)tizirek helāk olur.İmdi anuñ kibe nemeni 20)ḳaçan kişi uğurlasa.Ol uğrınuñ elini 21)kesmezler.Uşbu sözi yaḫşı saḳlağıl.22)Bu sözden köp mes'ele çıḳar. BEDĀYİᶜ

23)Bilgil kim ḳaçan kişi yaş taᶜam uğurlasa 24)ya yaş yimiş uğurlasa,ya kök yinür ol 25)uğurlasa.Ol kişinüñ eli kesilmez.26)Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 27)dur.Daḫı İmām Muḥammad ḳatında.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında munları uğurlağan kişinün eli kesilür.BEDĀYİᶜ

28)Ḳaçan bir kişi yimiş uğurlasa ağaç 29)başında iken,ya ḫurmā uğurlasa ol 30)ḫurmā ağaçında iken.İmdi ol 31)kişinüñ elini kesmezler kerek ise 32)ol yimişlü ağaçnuñ dıvārı 33)olsun,kerek ise dıvārı olmasun.BEDĀYİᶜ

34)Rasūlullah ṣallallahu ᶜaleyhi ve selleme 35)eyiddi:"Lā ḳaṭᶜa (el kesmek yokdur)fī s̲emerin (yimiş uğurlamaḳ içre) velā kes̲erin (daḫı el kesmek yoḳdur kes̲er uğurlamaḳ içre) dedi. 36)İmdi 37)kes̲er didükümüz 38)cummārğa eydürler.39) Cummār diyü şol ḫurmā ağaçınuñ 40)başından çıḳan aḳ nemege eydürler.41)Ol aḳ neme yinür.Baᶜzılar eyiddi 42)ler:Keser dayü şol ḫurmā ağaçınuñ 43)kiçigezlerine eydürler didiler. MUḤĪṬ

44)İmām Muḥammad eyiddi:Ḳaçan bir kişi 45)yimiş dirse. Daḫı bir ḳap içine ḳoysa.46)Daḫı bir kişi ol yimişi ol ḳapdan 47)uğurlasa.İmdi körelüm eger ol 48)yimiş ḳatı ḳurumış olsa.Ol vaḳtın 49)ol uğrınuñ eli kesilür.Anuñ 50)içün kim ḳaçan ḳatı ḳurısa ol yimişe 51)fāsıd olmaḳ ḳalmadı.Bes ol daḫı muṭlaḳ 52)māl öldi.Andan ötürü elini keserler.BEDĀYİᶜ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

KİTABU Fİ'L-FIKH Bİ-LİSANİ'T-TÜRKİ
(İNCELEME - METİN - SÖZLÜK)

Tezi Yöneten :Prof.Dr. Mehmet AKALIN

Mehmet Emin AGAR
Nu:13602

II.Cilt

1989

268a 1)Ḳaçan bir kişi buğday uğurlasa ol buğday 2)ḳapçuḳında iken.Ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

3)Ammā ol yimiş kim ḳurıyıp durur.Daḥı ol yimiş 4)bir yilden bir yilge degin durur.Ḳaçan anuñ 5)kibi yimiş bir kişi uğurlasa.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 6)dan ṣaḥīḥ rivāyet olınğan ḳavul budur kim 7)ol uğrınuñ eli kesilür.İmām Ebū 8)Ḥanīfa'dan bir rivāyet daḥı budur kim yaş 9)yimiş uğurlamaḳ birle ḳurumış yimiş uğurlayanı 10)berāber ḳıldı.Bu rivāyet ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİᶜ

11)Ḳaçan bir kişi ḫurmā ağaçını dipi birle 12)ḳoparıp uğurlasa bostāndan.Ol uğrınuñ 13)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

14)Ḳaçan bir kişi ḥınnā uğurlasa.Ol kişinüñ 15)eli kesilmez.Anuñ içün kim ḥınnā tiz 16)helāk olur.BEDĀYİᶜ

17)Ḳaçan bir kişi yaş et uğurlasa,ya 18)ḳaçan ḳuru et uğurlasa.Ol uğrınuñ 19)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

20)Ḳaçan bir kişi yaş balıḳ uğurlasa,ya 21)ḳaçan ḍuzlu balıḳ uğurlasa.Ol 22)kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

23)Kaçan bir kişi süd uğurlasa,ya 24)ḳaymaḳ uğurlasa,ya yoğurud uğurlasa.25)Ol kişinüñ eli kesilmez.Anuñ 26)içün kim munlar tiz fāsıd olurlar.BEDĀYİᶜ

27)Ḳaçan bir kişi ḫal uğurlasa ,ya 28)dıbıs uğurlasa.Ol uğurlağan kişi 29)nüñ eli kesilür.Anuñ içün kim 30)munlar tiz fāsıd olmazlar.BEDĀYİᶜ

31)Kaçan bir kişi üzüm suyını uğurlasa,32)ya ḳuru üzüm suyını uğurlasa,ya ḫurmā 33)suyını uğurlasa.Ol uğrınuñ eli 34) kesilmez.Anuñ içün kim baᶜżı faḳīh 35)lar ḳatında munları içmek ḥalāl degül 36)dür.BEDĀYİᶜ

37)Ammā ḳaçan kim üzüm suyı azacuḳ pişse 38)hīç şek yoḳdur kim anı uğurlağanuñ 39)elini kesmek yoḳdur.Anuñ içün kim 40 ḥarāmdur.BEDĀYİᶜ

41)Ḳaçan bir kişi aḫça uğurlasa ,ya altun uğur42)lasa. Ol uğrınuñ eli kesilür.Anuñ 43)içün kim aḫça altun mallarnuñ 44)ᶜazizirekidür .BEDĀYİᶜ

268b ı)Yeşil faşlar uğurlayanuñ eli 2)kesilür.Dahı yakut uğurlayanuñ eli 3)kesilür.Dahı zeberced uğurlayanuñ 4)eli kesilür.Anuñ içün kim bu nemeler 5)mallarnuñ körüklürekidür.BEDĀYİ^c

6)Kaçan bir kişi deneler uğurlasa .Ya^cni 7)hubūb uğurlalasa,ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

8)Kaçan bir kişi yağlar uğurlasa.İmdi 9)ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

ıO)Kaçan bir kişi ṭīb uğurlasa meselā ^cūd 11)kibi dahı misik kibi ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

13)Kaçan bir kişi demür uğurlasa,ya bakır 14)uğurlasa ya kurkuşun uğurlasa ,ol 15)kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

16)Ol çanak ayak kim demürdendür dahı 17)bakırdandur dahı kurkuşundandur[18],kaçan bir kişi munlardan birisini uğurlasa[19] ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

20)Kaçan bir müsülmān kişiden bir kişi hamur 21)uğurlasa,ol uğrınuñ eli kesilmez 22)kerek ise ol uğurlağan kişi müsülmān 23)kişi olsun,kerek ise ol uğurlağan kişi 24)zimmī kāfir olsun.Anuñ içün kim hamurnuñ kımatı yokdur.BEDĀYİ^c

25)Kaçan bir zimmī kāfir bir zimmī 26)kāfirden hamur uğurlasa,ol 27)uğrınuñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

28)Ol halāl ṭavar kim ol ṭavār hiç 29)kimsenüñ milki degüldür.Anı uğurlamak 30)birle kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^c

31)Dahı uğrınuñ eli kesilmekinüñ bir 32)şarṭı dahı oldur kim ol uğrınuñ 33)ol uğurladukı malda hiç milki olmagay.34)Dahı miliknüñ şübhesi dahı olmagay.35)Ol vaktın ol uğrınuñ eli 36)kesilür.BEDĀYİ^c

37)Kaçan bir kişi kendünüñ ṭavarını 38)bir kişige ^cāriyete virse.Dahı ol 39)^cāriyete virgen kişi kine dönse kendü 40)ṭavarını ol ^cāriyete virdüki 41)kişiden uğurlasa, ol kişinüñ eli 42)kesilmez.BEDĀYİ^c

43)Ḳaçan bir kişi kendünüñ ṭavarını 44)bir kişige kirige virse. Daḫı ol 45)kirige virgen kişi kendüsi kine 46)ol kirige virdüki ṭavarı uġurlasa 47)ol kirige virgen kişiden.İmdi 48)ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^{c}

269a ı)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı rehin ḳosa bir 2)kişi ḳatında. Daḫı ol rehin ḳoyan kişi ol 3)rehin ḳoduḳı ṭavarını uġurlasa ol rehin 4)alġan kişinüñ evinden.İmdi ol rehin 5)ḳoyġan kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^{c}

6)Ḳaçan rehin ḳoyġan kişi birle rehin alġan 7)kişi ıttıfāḳ idseler kim rehin ^{c}adıl 8)kişinüñ ḳatında ḳomaḳa,ḥattā rehin ḳoyġan 9)kişi borçını ödeyince.İmdi ol ^{c}adıl 10)kişinüñ evinden ol rehin ḳaçan rehin 11)ḳoyġan kişi uġurlasa,ya ol rehin ol 12)rehin alġan kişi uġurlasa ol ^{c}adıl kişi 13)nüñ evinden.İmdi ne ol rehin ḳoyġan 14)kişinüñ eli kesilür ne ol rehin alġan 15)kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^{c}

ı6)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳı rehin ḳosa bir 17)kişi ḳatında.İmdi ol rehin alġan kişi ol 18)ḳırnaḳa ḳatılmaḳlıḳ birle ol kişige ḥad vācıb 19)olmaz.Egerçi kim ol kişige cāyız degüldür 20 ol ḳırnaḳa ḳatılmaḳ .BEDĀYİ^{c}

21)Ḳaçan iki kişi ortaḳ olsalar bir māl 22)içre daḫı ol iki ortaḳuñ birisi ol 23)mālnuñ barçasını uġurlasa.Ya^{c}nī kendü 24)ülüşin daḫı uġurlasa ol ortaḳı ülüşin daḫı 25)uġurlasa.İmdi ol uġrınuñ eli kesilmez 26)ol mālnuñ barçasını uġurlamaḳ birle.

BEDĀYİ^{c}

27)Ḳaçan bir kişi beytü'l-māldan 28)uġurlasa,ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^{c}

29)Ḳaçan bir kişi ġanīmet mālından uġur 30)lasa ,ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^{c}

31)Ḳaçan bir kişi ḳulına destūr virse tācır 32)lıḳ idmeke.Daḫı ol ḫōcā ol tācır 33)lıḳ idmeke destūr virgeni ḳulından 34)uġurlasa,ol ḫōcānuñ eli kesilmez,35)kerek ise ol ḳul

boruçlu olsun elindeki 36)māl borçına yitmez olsun ,kerek ise 37)boruçsuz olsun.BEDĀYİ[c]

38)Ḳaçan ḫōcā mükāteb ḳılduḳı ḳuldan 39)uğurlasa,ol ḫō-cāmuñ eli kesilmez.BEDĀYİ[c]

40)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı ṣatsa ḥıyār 41)birle üç küne degin meselā.Daḫı ol 42)ṣatan kişi ol ṣatganı ṭavarı 43) uğurlasa ol üç kün keçmezden burun 44)ol kişinüñ eli kesilmez.

BEDĀYİ[c]

45)Ḳaçan bir kişi oğlından uğurlasa ol 46)kişinüñ eli kesilmez.Anuñ içün kim 47)Rasūlullah eyiddi:"Ente (sen)ve mā-lüke (daḫı senüñ malūñ)48)li-ebike (senüñ atağundur didi)didi.

BEDAYİ[c]

269b 1)Ḳaçan bir kişi bir evge māl uğurlamaḳa kirse.2)Daḫı ol uğrı ol evden bir biz uğurlasa.3)Daḫı ol uğrı ol evden çıḳmazdan 4)burun ol bizi eki kesek idse.Daḫı andan 5)ṣoñ-ra ol uğrı ol bizi evden çıḳarsa.6)Daḫı çıḳarduḳından ṣoñra ol biz iki 7)kesek iken on aḫçaya degir olsa.İmdi 8)İmām E-bū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında 9)ol uğrınuñ eli kesilür.Ammā İmām Ebū 10)Yūsuf ḳatında ol uğrınuñ eli kesilmez.BEDĀYİ[c]

11)Ḳaçan bir kişi bir evge kirse neme uğurlamaḳ 12) içün.Daḫı ol uğrı ol evden bir diri 13)ḳoyun uğurlasa.Daḫı ol ḳoyunı ol uğrı 14)ol evden çıḳanmazdan burun boğazlasa. 15)Daḫı andan ṣoñra ol uğrı ol ḳoyunı 16)ol evden çıḳarsa. Daḫı ol boğazlanmış 17)ḳoyun çıḳduḳından ṣoñra on aḫça degir 18)olsa.İmdi ol kişinüñ eli kesilmez barça 19)lar ḳatında.

BEDĀYİ[c]

20)Ḳaçan uğrı bir evge kirse.Daḫı bir biz uğur 21)lasa. Daḫı ol uğrı ol bizi iki kesek 22)idse.Daḫı andan ṣoñra ol bizi çıḳarsa.Daḫı 23)çıḳarduḳından ṣoñra ol biz on aḫça de-gir 24)olsa.Daḫı ol biz eyesi ol uğrıya żamān çekdür 25)mek izdese ol bizi telef idgeni içün.Daḫı ol 26)biz eyesi ol bizi ol uğrıya virse daḫı eyidse ol 27)uğrıya:Maña sen żamān

çekgil dise. Sen bu bizi alğıl 26)dise. İmdi ol vaḳtın ol uğrı-nuñ eli kesilmez. Ebū Ca^{c}fer Hinduvānī eyiddi: Uğrınuñ eli ke-silmek ol mes'elededür kim 29)ol uğrı ol bizi uğurladuḳından 30)ṣoñra evden daşra çıḳarmadın 31)ol bizi ininden iki kesgey. Ammā 32)ḳaçan ol uğrı ol bizi uzununca 33)iki kesse. Daẖı andan ṣoñra 34)çıḳarsa. Ol vaḳtın ol uğrı 35)nuñ eli kesilmez didi.
BEDĀYİ^{c}

36)Samā^{c}a oğlı hikāyet iddi kim 37)ol eyiddi: Ḳaçan uğrı uğurladuḳı 38)bizi ḳatı yırıtsa, kesek kesek 39)idse, velakin ol biz kesek kesek 40)olduḳından ṣoñra ol bizüñ 41)ḳīmatı on aẖça degir olsa, ol uğrı 42)nuñ eli kesilmez İmām Ebū Ḥanīfa 43)ḳatında daẖı İmām Muḥammad ḳatında didi. BEDĀYİ^{c}

44)Ḳaçan müsülmān kişi yağı kāfir elinde 45)yağı kāfir den māl uğurlasa, ol müsülmān 46)nuñ eli kesilmez. BEDĀYİ^{c}

47)Ḳaçan yağı kāfir emānlik birle müsülmān 48)lik iline tācırlıḳ idmeke kirse. 49)Daẖı bir müsülmān ol emānlik birle 50)müsülmānlik iline kirgen kāfirden 51)māl uğurlasa, ol uğrınuñ elini 52)kesmezler. BEDĀYİ^{c}

270a 1)Ol yağı kāfir kim müsülmānlik iline 2)emānlik birle tācırlıḳa kirdi. 3)Ḳaçan anuñ kibi kāfir müsülmānlik ilinde 4)müsülmān kişi mālını uğurlasa, ya 5)kāfir kişinüñ mālını uğurlasa ol yağı 6)kāfirnüñ eli kesilmez. Uşbu eyid 7)genimiz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur daẖı 8)İmām Muḥammad ḳatındadur. Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında 9)ol yağı kāfirnüñ eli kesilür.
BEDĀYİ^{c}

10)Ḳaçan ^{c}ādıl kişi bağī kişinüñ mālını uğurlasa 11)ol ^{c}ādıl kişinüñ eli kesilmez. BEDĀYİ^{c}

12)Ḳaçan bağī kişi ^{c}ādıl kişinüñ mālını uğur 13)lasa ol bağī kişinüñ eli kesilmez. BEDĀYİ^{c}

14)Ḳaçan bir kişinüñ on aẖçası olsa bir kişi 15)nüñ zimmetinde boruç. Daẖı ol boruç ḥāl olsa. 16)Daẖı ol boruç eyesi on aẖça uğurlasa ol 17)boruçlu kişiden, ya on aẖçadan artuḳ uğur 18)lasa. İmdi ol uğrınuñ eli kesilmez. BEDĀYİ^{c}

19)Ḳaçan bir kişinüñ on aḫça borçı olsa bir 20)kişige.Daḫı ol on aḫça ḥāl boruç olmasa.Bel kim 21)müeccel boruç olsa.Daḫı ol boruç eyesi ol 22)boruçlu kişiden on aḫça uġurlasa,ya on aḫçadan 23)artuḳ uġurlasa.İmdi ḳıyās bu -y -ıdı kim 24)ol kişinüñ elini kesgeyler idi.Anuñ 25)içün kim ḳaçan boruç virmekün küni yitişmedük olan 26)ol māl eyesinün ḥaḳḳı yokdur ol kişinüñ aḫçasını almaḳa,velakin ıstıḥsān budur kim ol kişinüñ eli kesilmez.
BEDĀYİ^c

27)Ḳaçan bir kişinüñ bir kişi ḳatında 28)aḫçası boruç olsa. Daḫı ol aḫça eyesi 29)ol boruçlu kişiden ḳumāş 30)uġurlasa.Daḫı uġurladuḳından 31)soñra eyidse:Men bu nemeni kendü 32)ḥaḳım içün aldum dise,ol 33)kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^c

34)Ammā ḳaçan bir kişinüñ bir kişige 35)aḫça borçı olsa.Daḫı ol māl 36)eyesi ol boruçlu kişiden ḳumāş 37)uġurlasa.Daḫı ol uġurlayan kişi 38)eyidmese.Men kendü ḥaḳum içün 39)aldum dimese. İmdi ol kişinüñ 40)eli kesilür.Ammā İmām Ebū Yūsuf 41)eyiddi daḫı İbnü Ebī Leylā eyiddi:42)Ol kişinüñ eli kesilmez didi.BEDĀYİ^c

43)Ḳaçan bir kişinüñ bir kişige 44)aḫça borçı olsa.Daḫı ol māl 45)eyesi ol boruçlu kişiden altun 46)uġurlasa.İmdi ba^cżılar eyiddi 47)ler,ol kişinüñ eli kesilür 48)didiler.Ba^cżılar eyiddiler,49)ol kişinüñ eli kesilmez didi 50)ler.Anuñ içün kim aḫça birle 51)altun bir cinisdür,didiler.BEDĀYİ^c

270b 1)Ḳaçan bir kişinüñ bir kişige on aḫça boruçlu olsa.2)Daḫı ol boruç eyesi ol boruçludan ol on 3)aḫçadan yaḫşıraḳ on aḫça uġurlasa,ya 4)ol on aḫçadan yamanıraḳ on aḫça uġur 5)lasa.Ol uġurlagan kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^c

6)Ḳaçan bir kişinüñ aḫça borçı olsa bir kişige.7)Daḫı ol boruç eyesi ol boruçlu kişiden 8)kümişden bezek uġurlasa meselā, ya kümişden ya boyun baġı uġurlasa kümis 10)den,ya çanaḳ ayaḳ uġurlasa kümişden.İmdi 11)ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

12)Kaçan bir kişinün bir kişige altun borçı 13)olsa.Dahı ol boruç eyesi ol boruçlu kişiden 14)altundan bezek uğurlasa.Ya^{c}nī altundan 15)ısırğa uğurlasa,ya altundan boyun bağı 16)uğurlasa,ya altundan çanak ayak uğurlasa.17)İmdi ol uğurlağan kişinün eli kesilür.BEDĀYİ^{c}

18)Hōcānun mükāteb kulı kaçan hōcāsınun 19)boruçlusından ahça uğurlasa,ol mükātebün 20)eli kesilür illā meger kim hōcā ol mükātebi 21)vekil idmiş olğay kendünün borçını kabuz 22)idmeke Dahı ol mükāteb ol hōcāsınun ğarımından 23)uğurlasa,ol mükātebün eli 24)kesilmez.BEDĀYİ^{c}

25)Kaçan hōcānun kulı hōcāsınun 26)boruçlusından ahça uğurlasa,ol kul 27)nun elini keserler illā meger kim 28)hōcā ol kulı vekil idmiş olğay 29)kendünün borçını kabuz idmeke ol 30)boruçlu kişiden dahı ol kul hōcāsınun 31)ol boruçlusından māl uğurlasa,ol 32)kulnun eli kesilmez.BEDĀYİ^{c}

33)Kaçan hōcā ahça uğurlasa kendünün 34)mükāteb kulnun boruçlusından 35)ya kendünün tācirlike destūr 36)virilmiş kulının boruçlusından 37)ol hocanun eli kesilür mi ya 36)eli kesilmez mi? Bu mes'elenün cevābı 39)oldur kim körelüm ol mükāteb 40)nün dahı ol tācırlıka destūr vir- 41)rilmiş kulun üstine boruç var mıdur 42)ya boruç yok mıdur?Eger ol mükāteb 43)nün dahı ol kulun üstine boruç var 44)ısa ol kulun eli kesilür.Eger 45)ol mükātebnün dahı ol kulun 46)üstine boruç yok ısa ol hōcā 47)nun eli kesilmez.Anun 48)içün ol hōcā uğurladukı māl 49)hōcānun kendünün milkidür. BEDĀYİ^{c}

271a 1)Kaçan bir kişi kendünün atasınun 2)boruçlusından ahça uğurlasa ,ol uğrı 3)nun eli kesilür.BEDĀYİ^{c}

4)Kaçan bir kişi kendünün ulu oğlınun 5)ğarımından ya kendünün ulu kızınun 6)boruçlusından ahça uğurlasa ,ol kişi 7)nün eli kesilür.BEDĀYİ^{c}

8)Kaçan bir kişi kendünün kiçigez oğlı 9)nun boruçlusından ya kendünün kiçigez 10)kızınun boruçlusından māl . uğurlasa,11) ol uğrınun eli kesilmez.BEDĀYİ^{c}

12)Kaçan bir kişi altundan ya kümişden şatrançı 13)uğurlasa, ol kişinüñ eli kesilmez .14)Anuñ içün kim şatrançı uğurlamak ol 15)şatrançı eyesine yazuk işlemekden 16)kaytarmakdur.Tañrı ta^c-ālā her kişige 17)buyurup durur kim kişilerni yazuk işlemekden 18)kaytarmaka.BEDĀYİ^c

19)Kaçan bir kişi kümişden but uğurlasa,ya 20)kümişden haç uğurlasa,ya kümişden apak 21)ugurlasa,saklanmış yirden ol ki-şinüñ 22)eli kesilmez.BEDĀYİ^c

23)Her neme kim ol nemege ^{c}āde içre aña 24)tapar,anı uğur-lağan kişinün elini kesmezler.25)Her neme kim ^{c}ādet içre aña tapmaz 26)lar,anı uğurlagan kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

27)Kaçan bir kişi bir nemeni uğurlasa.28)Dahı ol uğurla-ğan kişinüñ ol 29)uğurladukı neme içün elini kesseler.30)Kesil-dükinden soñra ol 31)evvelki uğrıdan ol nemeni bir özge 32) uğrı dahı ugurlasa.İmdi ol evvelki 33)uğrıdan uğurlagan ikinçi uğrınuñ 34)eli kesilmez.BEDĀYİ^c

35)Kaçan bir kişi bir kişiden bir nemeni uğur36)lasa.Dahı ol uğrınuñ eli kesilse.Dahı 37)andan soñra ol uğurladukı neme-ni 38)ol uğrı eyesine kaytarsa dahı kaytar 39)dukından soñra ol eli kesilgen 40)uğrı ol nemene dönse ol kişiden 41)ikinçi kez uğurlasa.İmdi körelüm 42)ol tavar eger evvelki uğur 43)ladu-kı hāldan tağyīr olmadı ısa 44)eyesi katında ol uğrınuñ ikinçi kez uğurlamak birle eli kesilmez.46)Eger ol tavar ol evvelki uğurladukı 47)hāldan tağyīr oldı ısa,ol uğrınuñ 48)eli kesilür. Uşbu eyidgenimiz Ebū Hanīfa 49)dahı İmām Muhammad kavlıdur.Ammā İmām 50)Ebū Yūsuf katında dahı İmām Şāfi^{c}ī 51)katında ol uğrı-nuñ ikinçi kez uğur 52)lamak birle eli kesilür kerek ise ol 53) tavar evvelki hālından tağyīr olsun54) kerek ise tağyīr olmasun. BEDĀYİ^c

271b 1)Kaçan bir kişi iplik uğurlasa.Dahı ol iplik 2)içün ol ol uğrınuñ eli kesilse.Dahı ol 3)ipliki ol uğrı eyesine kay-tarsa.Dahı ol iplik 4)eyesi ol ipliki biz dokudsa.Dahı ol ev-velki 5)uğrı kayıtsa ,ol bizi kine uğurlasa.İmdi ol 6)uğrını kine ikinçi kez keserler.BEDĀYİ^c

7)Kaçan bir kişi tavar tüginden kılmış bir8)biz uğurlasa. Dahı ol uğrımuñ eli kesilse 9)ol biz içün eli kesildükinden soñra 10)ol uğrı ol bizi eyesine kaytarsa.Dahı 11)ol biznüñ eyesi ol bizi çözse,bozsa.12)Dahı ol evvelki uğrı ol biznüñ çözükini 13)kayıtsa,kine uğurlasa,ol uğrımuñ ikinçi 14)kez elini kesmezler.BEDĀYİ^c

15)Kaçan bir kişi tavar tüginden dokılmış bir 16)biz uğurlasa.Dahı ol uğrımuñ eli kesilse 17)ol biz içün.Dahı ol uğrı ol bizi 18)eyesine kaytarsa.Dahı ol biz eyesine ol 19)bizi kine çözse didse.Dahı kine iplik egirse.20)Dahı andan soñra ol evvelki uğrı kayıtsa 21)ol ipliki kine uğurlasa.İmdi ol 22)uğrıyı kine ikinçi kez kesmezler,ol 23)iplik içre.BEDĀYİ^c

24)Kaçan bir kişi bir dişi sıgır uğurlasa.Dahı 25)ol uğrı kesseler ol sıgır içün.26)Dahı ol uğrı ol sıgırı eyesine kaytarsa.27)Dahı ol sıgır eyesi katında bir buzaku doğursa.Dahı 28)ol uğrı kayıtsa ikinçi kez ol buzağuyı uğurlasa.İmdi ol uğrıyı ikinçi kez dahı keserler.BEDĀYİ^c

29)Kaçan bir kişi deve uğurlasa,saklanmış 30)yirden,ya sıgır uğurlasa saklanmış 31)yirden ,ya koyun uğurlasa saklanmış 32)yirden ol kişinüñ eli kesilür.Eger 33)munları saklanmaduk yirden uğurlasa 34)ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^c

35)İmdi uğrımuñ eli kesilmeküñ 36)şarıtlarından bir şartı budur 37)kim ol uğrı malı saklanmış yirden 38)uğurlagay,ya ev birle saklanmış yir 39)den uğurlağay,ya adam birle saklanmış 40)yirden uğurlağay .Eger saklanmaduk 41)yirden uğurlasa,ol uğrımuñ 42)eli kesilmez.Bu sözi yahşı saklağıl.BEDĀYİ^c

43)Keldük imdi saklamak iki dürlüdür.44)Bir saklamak oldur kim mekān 45)birle saklanur.İmdi ol mekān didü 46)kümüz her yirdür kim ol yiri düzüp 47)dururlar.Yaraklayıp dururlar kumāşlar 48)saklamak içün.Dahı ol yirge eyesinden 49)özge kişi kirmez illā eyesi destūrı 50)birle evler kibi dahı dükānlar kibi 51)kiçi ulu haymalar kibi dahı hazīna 52)lar kibi dahı sanduklar kibi. İmdi 53)uşbunuñ kibi nemelerge mekān birle 54)saklanmış dirler. Kaçan bir kişi munlar 55)dan uğurlasa,ol uğrımuñ eli kesilür, 56)kerek ise bu mekānlarnuñ içinde saklar 57)adam olsun kerek ise olmasun.BEDĀYİ^c

272a 1)Keldük imdi bir saḳlamaḳ dah̲ı oldur kim 2)saḳlayıcı kişi birledür.Bunuñ ṣūratı budur 3)kim ḳaçan bir kişi yol üstinde otursa.Dah̲ı ol 4)kişinüñ kumāşı kendünüñ ḳatında olsa,ya 5) bir kişi mescid içinde otursa,ol kişinüñ 6)ṭavarı kendünüñ ḳatında olsa.İmdi uşbu 7)muñ kibi yirlerde māl saḳlanmışdur.Ol 8) ḳatındaḳı saḳlayucı kişi birle ḳaçan bir kişi 9)munuñ kibi yirlerde anuñ kibi mālı uğur 10)lasa,ol kişinüñ eli kesilür.

BEDĀYİ

11)Ḳaçan uğrı ev birle saḳlanmış mālı uğur 12)lasa,ol uğrınuñ eli kesilmez,ḥattā ol 13)uğurladuḳı mālı ol /ev/den çıḳarmayınca.Ḳaçan 14)evden çıḳarsa ,ol vaḳtın eli kesilür.Yaᶜnī 15)yaluñuz almaḳ birle eli kesilmez ,ḥattā 16)evden çıḳarmayınca.

NİHĀYE

17)Ḳaçan uğrı ol mālı uğurlasa kim ol 18)māl adam birle saḳlanmışdur ,ol uğrı 19)ol mālı eline almaḳ birle ol uğrınuñ 20)eli kesilür.NİHĀYE

21)Ḳāḍīḫān eyiddi raḥımahullahu:Ḳaçan bir kişi 22)hamāmdan māl uğurlasa.Dah̲ı ḥāl bu olsa kim 23)ol māl eyesi ol māluñ ḳatında oturur,24)saḳlar olsa,İmdi ol uğrınuñ eli kesilmez 25)didi.Ṣaḥīḥ ḳavul dah̲ı bu ḳavuldur kim 26)Ḳāḍīḫān eyiddi.

NİHĀYE

27)Rivāyet olındı kim Ṣafvān mescid 28)içinde yatıp durur ıdı.Dah̲ı ol Ṣafvān 29)nuñ rıdāsı başı altında ıdı.Dah̲ı Ṣafvān 30)muñ rıdāsı /nı/bir uğrı uğurladı.Dah̲ı 31)Rasūlullah ṣallallahu ᶜaleyhi ve selleme ol 32)Ṣafvānnuñ elini kesdi.BEDĀYİᶜ

33)Ḳaçan bir kişi mekān birle saḳlanmış 34)mālı uğurlasa.İmdi ol uğrınuñ 35)eli kesilür.Ḳaçan ol uğrı ol 36)mālı ol evden çıḳarsa kerek ise 37)ol evnüñ ḳapusı bağlu olsun 38)kerek ise ḳapusı açuḳ olsun,kerek ise 39)ol evnüñ hīç ḳapusı olmasun.BEDĀYİᶜ

40)Kaçan bir kişi saklayıcı kişi birle 41)saklanmış māl uğurlasa.Ol kişinüñ 42)eli kesilür.Kaçan ol saklayıcı kişi43) ol mālğa yavuk olsa şunuñ kibi 44)yavuk olsa kim ol kişi ol mālı 45)saklamaka küçi yiter olsa.Dahı ᶜādet[46] içre mālı kişi anuñ kibi saklar olsa 47)kerek ise ol saklayan uyanuk olsun 48)kerek ise uyur olsun.BEDĀYİᶜ

49)Kaçan bir kişi derāhim uğurlasa şunuñ 50)kibi derāhim kim ol derāhim üstinde 51)sūrat olsa ,ol kişinüñ eli kesilür.
BEDĀYİᶜ

272b 1)Kaçan bir kişi destūr virse bir kişige kendünüñ 2)evine kirmeke.Dahı ol destūr virilgen kişi 3)ol evge kirse dahı neme uğurlasa.İmdi ol ev içinde ol mālı saklar kişi 6)dahı var olsa, ya ev eyesi ol māl üstine düşüp 7)uyuklar dahı olsa.BEDĀYİ

8)Kaçan bir kişi destūr virse bir kişige 9)kendünüñ ulu evine kirmeke.Dahı ol 10)ulu evnüñ içinde kiçigez evler olsa,Kapu[11]ları bağlu olsa ol kiçigez evlerüñ.12)Dahı ol ulu evge kirmeke destūr virilmiş kişi 13)ol kiçigez bağlu evlerden neme uğurlasa,14)ya ol kiçigez bağlu evler içindeki 15)şandūk içinden neme uğurlasa,ol 16)kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ

17)Rivāyet olındı İmām Ebū Yūsuf'dan kim 18)ol İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Kaçan bir kişi 19)hammām içinde olsa.Dahı ol kişinüñ kumāşı 20)başı altında olsa,ya kaçan bir kişi hān içinde 21)olsa.Dahı ol kişinüñ kumaşı başı altında olsa.22)Dahı ol kişinüñ başı altındakı kumāşını 23)bir kişi uğurlasa ol kişinüñ eli kesilmez 24)kerek ise ol kumāş eyesi uyur olsun kerek ise 25)uyanuk olsun.BEDĀYİᶜ

26)Kaçan bir kişi yazı yirde olsa.27)Dahı ol kişinüñ kumāşı başı 28)altında olsa.Dahı bir kişi kelse ,ol 29)kişinüñ kumāşını uğurlasa.İmdi 30)ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ

31)Rivāyet olındı İmām Muhammad'dan 32)kim ol İmām Muhammad eyiddi:Kaçan iki 33)kişi bir keminüñ içinde olsalar.34)Dahı ol iki kişinüñ birisi uğurlasa 35)dahı birinden.İmdi ol uğrınuñ 36)elini kesmezler didi.BEDĀYİᶜ

37)İmām Muḥammad eyiddi:Ḳaçan bir niçe 38)kişiler bir ḫāna düşşeler.Daḫı 39)ol kişilernüñ ba^c zısı ba^c zısından 40)uğurlasa-lar,ol uğrınuñ elini 41)kesmezler didi.BEDĀYİ^c

42)Ḳaçan tācır kişi kişilerge destūr 43)virse kendünüñ dükānına kirip 44)neme ḳumāş körmeke şatun almaḳ 45)içün.Daḫı ol kişiler kim destūr 46)virilip durur,ol kişiler ol 47)tācırnuñ dükānından neme uğur 48)lasalar ol uğrınuñ eli 49)kesilmez.

BEDĀYİ^c

273a 1)Ḳaçan bir kişi ḥammāmdan neme uğurlasa 2)kiçe birle ol uğrınuñ eli kesilür.Anuñ 3)içün kim ḥammām eyesi kişilerge destūr vir 4)meyip durur kiçe birle kirmeke ḥammāma.BEDĀYİ^c

5)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ḳumāşını uğurlasa 6)mescid içinde 6)başı altından,ol ḳumāşı eline 7)almaḳ birle ,ol uğrı-nuñ eli kesilür,kerek ise ol uğrı ol ḳumāşı mescidden 9)çıḳar-sun,kerek ise çıḳarmasun.10)Ammā evden uğurlayan kişinüñ eli kesilmez 11)ḥattā uğurladuḳı nemeni daşra çıḳarmayınca.

BEDĀYİ^c

12)Ḳaçan bir tācır dükānı açsa ḳumāş 13)şatmaḳ içün.Daḫı ol tācır kişiler 14)ge destūr virse kirmeke kendünüñ 15)dü-kānına.Daḫı ol dükān içinde bir kilit 16)şandūḳ içinden ol kişilerden 17)birisi neme uğurlasa,ya ol dükān içindeki 18) kilitlü evden bir kişi neme uğurlasa.İmdi 19)ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ

20)İmām Ebū Yūsuf 'dan rivāyet olındı 21)kim ol İmām E-bū Yūsuf eyiddi:Ḳaçan 22)bir kişi bir yazı yirde olsa.Daḫı ol 23)kişi birle çuvāllar olsa.Daḫı ol 24)kişi ol çuvālları başı altında ḳosa,ya 25)kendünüñ ḳatında ḳosa saḳlamaḳ içün,ol ki-şi uyuḳlasa.Daḫı 26)bir kişi ol çuvālları uğurlasa,ya ol 27) çuvāllar içinden neme uğurlasa.İmdi ol uğrınuñ eli kesilür didi.BEDĀYİ^c

28)Ḳaçan bir kişi yazı yirde bir 29)ḫaymanı dürse ḳatında ḳosa,saḳlar 30)olsa.Daḫı ol kişi uyuḳlasa.Daḫı 31)bir kişi kelse ,ol ḫaymanı uğurlasa ,32)ol uğrınuñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

33)Ḳaçan bir kişi yazı yirde bir ḫaymanı 34)ursa.Daḫı ol kişi ol ḫaymanı açıp 35)orduḳından şoñra ol ḫaymanuñ 36) ḳatında uyuḳlasa ol ḫaymanı 37)saḳlar olıban.Daḫı bir kişi

kelse,38)ol ḥaymanı uğurlasa,ol uğrınuñ 39)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

40)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ evi 41)ḳapusını bozsa.Daḫı uğurlasa ol 42)kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

43)Ḳaçan bir kişinüñ evi ḳapusı 44)ḳopmış olsa.Daḫı ol ḳapu ev 45)içinde olsa.Daḫı bir kişi ol 46)ḳapuyı uğurlasa.İmdi ol 47)kişinüñ eli kesilür.Anuñ içün 48)kim ḳaçan ḳapu ḳopmış olsa.Daḫı 49)ol ḳapu ev içinde olsa,ol 50)ḳapu ev birle saḳlanmış olur.BEDĀYİᶜ

273b 1)Ḳaçan bir kişi ṭavar arḳasındaḳı çuvālı 2)deşse.Daḫı ol çuvāl içinden neme uğurlasa,3)ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİᶜ

4)Ḳaçan bir kişi ṭavar arḳasındaḳı çuvālı 5)uğurlasa ancaḳ.İmdi ol kişinüñ eli 6)kesilmez.BEDĀYİᶜ

7)Ḳaçan bir kişi ṭavar üstindeki çuvālı 8)uğurlasa yüki birle.İmdi ol kişi 9)nüñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

10)Ḳaçan bir kişi otlaḳdan deve uğurlasa 11)ya sığır uğurlasa,ya ḳoyun uğurlasa,ol 12)uğrınuñ eli kesilmez,kerek ise ol 13)ṭavarı küdgen çobān ol ṭavar ḳatında 14)ḥāżır durur olsun, kerek ise ḥāżır olmasun.BEDĀYİᶜ

15)Ḳaçan bir kişi deve uğurlasa deve ağılından,16)ya sığır ugurlasa sığır ağılından,ya ḳoyun 17)uğurlasa ḳoyun ağılından.İmdi ol 18)uğrınuñ eli kesilür.ḲAÇAN ol ağıl 19)nuñ saḳlayıcısı olsa,ya ol ağılnuñ 20)saḳlayıcısı olmasa,velakin ol uğrı 21)ol ağılnıñ bağlu ḳapusını sındursa.Daḫı 22)ol ağıldan bir ṭavar çıḳarsa im/m/a ol 23)ṭavarı yidip çıḳarsa ,immā sürüp çıḳarsa ,24)immā minip çıḳarsa ol kişinüñ eli kesilür.

BEDĀYİᶜ

26)Ḳaçan ḳul kişi ḫōcasından 26)uğurlasa,ya mükāteb kişi ḫōcāsından 27)uğurlasa ,anlarnuñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

28)Ḳaçan müdebber ḳul ḫōcāsından uğurlasa.29)daḫı ol tācırlıḳa destūr yirilmiş 30)ḳul kim üstine boruçlar vardur ḫōcā 31)sından neme uğurlasa,anlarnuñ 32)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

33)Ol ḳırnaḳ kim ḫōcāsından oğlan 34)doğurup durur.Ḳaçan ḫōcāsından 35)neme uğurlasa ol ḳırnaḳuñ eli kesilmez.

BEDĀYİᶜ

36)Muvaṭṭā Kitābında ẕikir olındı kim 37)ᶜAbdullah ibnü ᶜÖmer'nün ḳulı birle 38)Ḥaḍramī ikisi ᶜÖmer'e keldiler raḍıyallahu 39)ᶜanhu.Dahı ol Ḥaḍramī birle bir ḳul 40)ḥāżır oldı. Dahı ol ḥaḍramī eyiddi 41)ᶜÖmer'e raḍıyallahu ᶜanhu:Uşbu kul 42)menüm ḳulumdur uğurluḳ kıldı,43)elini kesgil yā ᶜÖmer,didi. ᶜÖmer eyiddi:44)Bu ḳuluñ ne uğurladı didi.45)Ḥaḍramī eyiddi: Menüm ḫatunumuñ 46)bir közgüsini uğurladı kim ol 47)közgünüñ bahāsın yitmiş dirhem kümiş 48)dür didi.Dahı ᶜÖmer Ḥaḍramīye eyiddi:Iyı 49)virgil bu ḳuluñı kim bunuñ üstine el 50)kesmek yoḳdur didi.Senüñ ḳuluñdur 51)metaᶜuñ uğurladı didi.Hīç kimse ṣaḥābilerden 52)ᶜÖmer'e inkār idmediler.Bes bu icmāᶜ olur.

BEDĀYİᶜ

274a 1)Ḳaçan bir ḳavumuñ tapucısı ol 2)ḳavumdan neme uğurlasa, ol tapuçınuñ 3)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

4)Ḳaçan ḳonuḳ kişi kendüyi ḳonuḳlayanuñ 5)evinden māl uğurlasa,ol ḳonuḳuñ 6)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

7)Ḳaçan kirige dutulmuş kişi ḳumāş 8)uğurlasa ol yirden kim kendüyi kirige 9)dutan kişi destūr virip durur ıdı ol 10)uğurladuḳı yirge kirmeke.İmdi ol 11)kirigē dutulğan kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

12)Ḳaça/n/ bir kişi ev kirige virse bir kişige 13)sākin olmaḳa.Dahı ol kirige alğan kişi 14)nüñ evi başına olsa.Dahı kirige virgen 15)kişinüñ dahı evi başına olsa.Yaᶜnī her 16)birisi başına bir evde sākin olsalar dahı.17)Dahı ol kirige alğan kişi ḳumāş uğurlasa 18)ol kirige virgen kişinüñ evinden.19)İmdi ol kirige alğan kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİᶜ

20)Ḳaçan bir kişi bir kişige ev kirige virse.21)Dahı ol kirige virgen kişi başına sākin 22)olsa.Dahı ol kirige alğan kişi 23)başına sākin olsa.Dahı ol ev kirige vir 24)gen kişi neme uğurlasa ol ev kirige 25)alğan kişinüñ evinden.İmdi ol 26)ev kirige virgen kişinüm eli kesilür İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muḥammad ḳatında kesilmez.

BEDĀYİᶜ

27)Ḳaçan ata oğuldan uğurlasa ,ya 28)oğul oğlından uğurla-sa ,niçe kim aşaḳa 29)kidse,ol atanuñ eli kesilmez barça 30) lar ḳatında.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN -BEDĀYİ'

31)Ḳaçan oğul atasından uğurlasa,ya 32)atasınuñ atasından uğurlasa niçe 33)yuḳaru kidse,ol uğrınuñ eli 34)kesilmez barçalar ḳatındaĠĀYETÜ'L-BEYĀN

35)Ḳaçan kişi kendünüñ er ḳardaşından 36)uğurlasa,ya kendünüñ ḳız ḳarda 37)şından uğurlasa,ya kendünüñ 38)atası ḳardaşından uğurlasa,ya 39)kendünüñ anası ḳardaşından 40)uğurlasa.İmdi bu mes'elelerde 41)bizim ḳatımızda ol uğrınuñ 42)eli kesilmez.Ammā İmām Şāfi^{c}ī 43)ḳatında eli kesilür.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

44)Keldük imdi ḳardaş ḳardaşdan 45)uğurladuḳında,ya atası ḳardaşından 46)uğurladuḳında,ya anası ḳarda 47)şından uğurladuḳında eli anuñ 48)içün kesilmez kim munlar biri 49) birinüñ evlerine destūrsuz 50)kirürler ^{c}ādet içre.BEDĀYİ^{c}

274b 1)Eger bir kişi suvāl idse,eyidse kim 2)sen eyiddüñ kim ḳardaş ḳardaşdan 3)uğraladuḳında eli kesilmedüki anuñ içün 4)dür kim ḳardaş ḳardaşnuñ evine ^{c}ādetde 5)destūrsuz kirür didüñ, Bes ḳaçan 6)dostu dosutun evinden neme uğurlasa,ol 7)uğurlağam dostuñ eli kesilmegey.Anuñ 8)içün kim dosut dosutuñ evine ^{c}ādetde 9)destūrsuz kirür.Cevāb iyidildi bu suvāl 10)dan kim dostu dostuñ evine destūrsuz 11)kirdüki dosutlıḳı içün idi.Ḳaçan ol 12)dosutnuñ ikisinüñ birisi uğurlasa,dahı birisinden.13)Ol vaḳtın belgürdi kim ol anuñ dostı 14)degül imiş.Bel kim düşmānı imiş.Bes ol 15)uğrınuñ eli kesilür.HİDĀYE

16)Ḳaçan bir kişi süd emdüki anasından 17)uğurlasa. İmdi İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol 18)ol kişinüñ eli kesilmez. Ammā İmām Ebū Ḥanīfa 19)ḳatında dahı İmām Muḥammad ḳatında ol kişinüñ 20)eli kesilür.BEDĀYİ^{c}

21)Ḳaçan bir kişi süd emisgeni ḳız ḳardaşından 22)uğurlasa, ol kişinüñ eli kesilmez barçalar 23)ḳatında.NİHAYE

24)Ḳaçan bir kişi kendünüñ atasınıñ ebçisinden 25)uğurlasa, ol kişinüñ eli kesilür.Ḳaçan ol kişinüñ atasınuñ ebçisi başına bir evde sākin olsa.BEDĀYİ

26)Ḳaçan bir kişi anasınuñ erinden uğurlasa ,ol 27)kişinüñ eli kesilür.Ḳaçan ol uğrınuñ anasınuñ 28)eri başına bir özge evde sākin olsa,ol uğrınuñ anası birle ikisi bir evde bile sākin olmasalar.BEDĀYİᶜ

29)Ḳaçan bir kişi kendünüñ ḫatunınuñ 30)oğlından uğurlasa, ya kendünüñ ḫa 31)tunınuñ ḳızından uğurlasa,ol kişi 32)nüñ eli kesilür.Ḳaçan ol 33)uğrınuñ ḫatunınuñ oğlı ,ya ḫatunınuñ ḳızı bir özge başına evde sākin olsalar,34)ol kişinüñ ḫatunı birle bile bir evde sākin olmasalar.BEDĀYİᶜ

35)ḳaçan bir kişi kendünüñ ḫatunınuñ 36)anasından uğurlasa,ya atasından uğurlasa,37)ol kişinüñ eli kesilür.Ḳaçan 38)ol uğrınuñ ḫatunınuñ 39)anası başına özge 40)evde sākin olsa,41) ol uğrınuñ 42)ḫatunı birle 43)bile sākin 44 olmasalar.BEDĀYİᶜ

275a 1)Şaḥiḥ ḳavul budur kim uşda eydürüz biz 2)ḳaçan bir kişi kendünüñ atasınuñ ebçisinden 3)uğurlasa,ya kendünüñ anasınuñ erinden 4)uğurlasa,ya kendünüñ ebçisinüñ oğlından 5)uğurlasa, kendünüñ ebçisinüñ 6)ḳızından uğurlasa,ya kendünüñ ebçi 7)sinüñ anasından uğurlasa.İmdi naẓar 8)idevüz ,körevüz eger ol uğurlayan 9)kişi atasınuñ ebçisinden uğurladuḳında atasınuñ 10) milki 10)evinden uğurlasa.Daḫı anasınuñ erinden 11)uğurladuḳında eger anasınuñ milki evinden uğur 12)lasa.Daḫı kendünüñ ebçisinüñ oğlından 13)ḳızından uğurladuḳında kendünüñ ebçisinüñ 14) milki evinden uğurlasa.Daḫı kendünüñ ebçisinüñ 15)anasından uğurladuḳında kendünüñ 16)ebçisinüñ milki evinden uğurlasa,ol vaḳtın 17)ol uğrınuñ eli kesilmez barçalar ḳatında.18)Anuñ içün kim ol kişi birle destūr 19)vardur munuñ kibi evlerge kirmeke.20) Eger ol kişi atasınuñ ebçisinden 21)uğurladuḳında atasınuñ milki evinden uğurlamasa.Daḫı 22)anasınuñ erinden uğurladuḳında anasınuñ 23)milki evinden uğurlamasa.Daḫı kendünüñ ebçisinüñ 24)oğlın-

dan ḳızından anasından uġurladuḳında 25)kendünüñ ebçisinüñ milik evinden uġurlamasa.Bel kim ol 26)uġurlaġan kişinüñ atası ,ya anası ,ya kendünüñ ebçisi özge kişinüñ milkinde sākin 26)olsa,kendüler milkinde sākin olmasa.Imdi ol vaḳtın 29)körürüz kim eger ol uġurlaġan kişinüñ 30)atası ebçisi birle ikisi ol evde bile sākin ise.Daḫı ol uġurlaġan kişinüñ anası eri birle ikisi bile sākin olsa ol 31)özge kişinüñ milkinde.Daḫı ol 32)uġurlaġan32 kişinüñ ebçisi oġlı birle 33)ya ḳızı birle ,ya anası birle ikisi 34)bile sākin olsalar ol özge kişi 35)nüñ milkinde.Ol vaḳtın kine ol 36)uġurlaġan kişinün eli kesilmez barça 37)larnuñ ḳatında.Eger ol 38)atasınuñ ebçisinden uġurlaġan 39)kişinüñ atası bir özge evde sākin 40)olsa.Daḫı atasınuñ ebçisinden uġurlasa. Daḫı 43)ol anasınuñ erinden uġurlayan kişinüñ 44)anası bir özge evde sākin olsa.Daḫı 45)anasınuñ eri bir özge evde sākin 46) olsa.Daḫı ol kişi anasınuñ 47)erinden uġurlasa.Daḫı ol ebçisinüñ 48)oġlından,ya ḳızından ,ya ebçisinüñ 49)anasından uġurlayan kişinüñ ebçisi50)bir evde sākin olsa ebçisinüñ oġlı 51)daḫı ḳızı daḫı anası bir özge evde sākin 52)olsa.Daḫı ol kişi ebçisinüñ oġlından 53)ya ḳızından ya ebçisinüñ anasından 54)uġurlasa.İmdi bu soñraḳı 55)mes'elede İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ke 56)silmez ol uġrınuñ eli.Ammā 57)İmām Ebū Yūsuf ḳatında kesilür.BEDĀYİ[c]

275b 1)Ḳaçan er kişi kendünüñ ebçisi mālından uġurlasa,2)ebçi kişi kendünüñ eri mālından uġurlasa 3)hīç birinün eli kesilmez berāber her birisi 4)uġurlasun ol evden kim ikisi daḫı ol 5) evde sākin dururlar,ya her birisi daḫı 6)birisinüñ mālını özge evden uġurlasunlar.BEDĀYİ[c]

7)İmam Şāfi[c]ī eyiddi:Ḳaçan er birle kendünüñ 8)ebçisi ikisi biri birinden uġurlasalar eger ol 9)ikisinüñ her birisi ol evden uġurlasalar 10)kim ikisi daḫı ol evde sākin dururlar,ol 11)ikisinüñ hīç birisinüñ eli kesilmez.Eger ol 12)kişi birle ḫatun kişi her birisi daḫı birisinüñ 13)mālından uġurlasalar,velakin ol ikisi daḫı ol 14)sākin oldukları evden uġurlamasalar bel kim 15)özge evden uġurlasalar biri birinüñ mālını.16)Ol vaḳtın ol erüñ daḫı ebçisinüñ daḫı eli kesilür.BEDĀYİ[c]

17)Ḳaçan er kişi ḫatunımuñ ḳulından uğurlasa,ya 18)kendü
ḫatunımuñ ḳırnaḳından uğurlasa,ya kendü 19)ḫatunımuñ mükāte-
binden uğurlasa,ya ḫatun 20)kişi erinüñ ḳulından,ya erinüñ ḳır-
naḳından 21)ya erinüñ mükātebinden uğurlasa,ol uğurlaya 22)-
muñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

23)Ḳaçan er kişinüñ ḳulı ,ya ernüñ ḳırnaḳı ,ya 24)ernüñ
mükātebi ol ernüñ ḫatunından neme 25)uğurlasa.İmdi ol uğurlayan
kişinüñ eli kesilmez.Ḳaçan ḫatun kişinüñ ḳulı ya ḳırnaḳı,ya
mükātebi ol ḫatun 26)muñ erinden neme uğurlasa.İmdi 27)ol
uğurlayanuñ elini kesmez 28)ler.BEDĀYİᶜ

29)Ḳaçan er kişinüñ tapucısı ol 30)ernüñ ḫatunından neme
uğurlasa,31)ya ḫatun kişinüñ tapucısı 32)ol ḫatunuñ erinden
neme 33)uğurlasa.İmdi ol uğrımuñ 34)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

35)Ḳaçan ḫatun kişi erinden 36)neme uğurlasa.Dahı ol er ol
37)ḫatunuñ üstine kirmez 38)den /burun / boşasa,ol ḫatunun
39)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

40)Ḳaçan er kişi ḫatunından 41)neme uğurlasa.Daḫı ol 42)
er ol ḫatunını boşasa 43)ol ḫatunımuñ üstine kir44)mezden
burun.İmdi ol 45)ernüñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

46)Ḳaçan bir kişi ebçisine ṭalāḳ virse 47)immā recᶜī
ṭalāḳ virse,ya bāyın ṭalāḳ 48)virse.Daḫı ol ḫatun ᶜıdda
içinde 49)iken bu boşayan eri ol ḫatundan 50)neme uğurlasa.
İmdi ol ernüñ 51)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

276a 1)Ḳaçan bir er ḫatunını ṭalāḳ-ı recᶜī boşasa,2)ya üç
ṭalāḳ boşasa.Dahı ol ḫatun henüz 3)ᶜıdda içinde iken boşayan
erinden neme 4)uğurlasa ,ol ḫatunuñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

5)Ḳaçan bir er kişi bir yad ebçiden uğurlasa.Daḫı 6)
uğurladuḳından soñra ol er ol yad 7)ebçini evlense.İmdi
körelüm eger 8)uğurlayan er ol ebçini evlense,henüz ḳādī
9)ol ernüñ elini kesmeke ḥüküm idmezden 10)/burun/evlense.
Ol vaḳtın ol ernüñ eli kesilmez barça imāmlarımız ḳatında.
11)Eger ḳādī ol ernüñ elini kesmeke 12)ḥüküm idse.Daḫı an-
dan soñra ol uğur 13)layan er ol ḫatunı evlense.Ol vaḳtın
14)ol ernüñ eli kesilmez,kine İmām Ebū Ḥanīfa 15)ḳatında.

Ammā İmām Ebū Yūsuf katında ol 16)ernüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

17)Ḳaçan bir kişinüñ yiñinde aḫça bağlu olsa.Daḫı 18)ol aḫça ol kişinüñ yiñinüñ dışrasından 19)bağlu olsa.Dahı bir uğrı kelse,ol kişinüñ 20)yiñindeki ol bağlu aḫçayı desse.Dahı ol 21)aḫçayı alsa.İmdi ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^c

22)Ḳaçan bir kişinüñ yininde ahça baglu olsa.Dahı ol ahça ol kişinün yininün içinden baglu 24)olsa.Dahı bir ugur kelse,ol kişinün ol 25)yinindeki baglu ahçayı kesse.Dahı ol 26)ahçayı alsa.İmdi ol ugrınun bu yirde eli kesilür.BEDAYİ

27)Ḳaçan bir kişinün yiñinde aḫça bağlu olsa.Daḫı ol aḫça ol kişinüñ 29)yiñinüñ içinden bağlu olsa.Daḫı bir 30)uğrı kelse,ol kişinüñ yiñindeki 31)bağlu aḫçanuñ bağını keşse.Dahı 32) ol aḫçayı alsa ol uğrınuñ 33)eli kesilmez.BEDĀYİ^c

34)Ḳaçan bir kişinüñ yiñinde aḫça bağlu 35)olsa.Daḫı ol aḫça ol kişinüñ yiñinüñ 36)daşrasından bağlu olsa.Daḫı bir uğrı 37)kelse,ol kişinüñ yiñindeki bağlu aḫçayı 38)şeşse.Daḫı ol aḫçayı alsa.İmdi 39)ol uğrınuñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

40)Ḳaçan bir kişi at aḫurından,ya 41)ḳoyun ağılından inçü uğurlasa,ya 42)aḫça altun uğurlasa,ba^cżı şıyıḫ 43)larımız ḳatında ol uğrınuñ eli 44)kesilmez.Anuñ içün kim munuñ kibi 45)yirler inçü,aḫça ,altun saḳlamak 46)içün degüldür.Bel kim yürür ṭavar 47)saḳlamaḳ içündür didiler.Ammā 48)Kerhī eyiddi rahımahullahu: Ol 49)kişinüñ eli kesilür didi.50)Anuñ içün kim ḳaçan bir yir bir neme saḳ 51)lamaḳ içün olsa,ol yir barça 52)nemeni saḳlamaḳ içündür didi.BEDĀYİ^c

276b 1)Keldük imdi uğrınuñ eli kesilmeküñ 2)şarıṭlarından bir şarṭı daḫı oldur kim 3)ol uğrı uğurladuḳı mālınuñ ḳīmatı niṣāba 4)yitişse,ol vaḳtın ol uğrınuñ eli kesilür.5)Niṣāb didükümüz on dirhem kümişdür ḥattā 6)bir kişi uğurladuḳı on dirhem kümişden 7)eksük olsa,ya on dirhem kümiş ḳīmatından 8)eksük olsa, ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^c

9)Ḥasan-ı Başrī eyiddi raḥımahullahu:Uğrı kişinüñ 10)eli kesilür kerek ise çok māl uğurlasun ,kerek ise 11)az māl uğurlasun, didi.Ḥavārıc ķavlı daḫı 12)budur.BEDĀYİ^{c}

13)Bizim ķatımızda uğrı on aḫça{n}dan eksük neme 14)uğurlasa, ol kişinüñ eli kesilmez.Ķaçan on aḫça 15)lıķ neme uğurlasa,ya on aḫçalıķdan artuķ 16)lıķ neme uğurlasa ,ol kişinüñ eli kesilür.
BEDĀYİ^{c}

17)İmām Mālik eyiddi daḫı İbnü Ebī Leylā eyiddi:18)Ķaçan uğrı biş dirhem kümişlik neme uğurlasa.19)Ol vaķtın ol kişinüñ eli kesilür didi.Eger 20)biş dirhemden eksük uğurlasa,eli kesilmez 21) didi.BEDĀYİ^{c}

22)Ķudūrī eyesi eyiddi raḥımahullahu :Ķaçan bir kişi 23)otuz aḫçadan eksük uğurlasa ,ol kişinüñ 24)eli kesilmez İmām Mālik ķatında didi.BEDĀYİ^{c}

25)Ammā İmām Şāfi^{c}ī ķatında ķaçan 26)bir kişi bir dīnāruñ rub^{c}ını uğurlasa,27)ya bir dīnāruñ rub^{c}ından artuķ 28)uğurlasa, ol kişinüñ eli kesilür.29)Ķaçan rub^{c}-u dīnārdan eksük uğurlasa,30) ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^{c}

31)Ḥattā İmām Şāfi^{c}i ķatında ķaçan 32)bir kişi rub^{c}-u dīnārdan bir ḥabba 33)eksük uğurlasa.Daḫı ol rub^{c}-ü dīnār 34)ol bir ḥabba eksükliki birle 35)on aḫçaya degir olsa.İmdi 36)ol uğrımuñ eli İmām Şāfi^{c}ī 37)ķatında kesilmez.Bizim ķatımızda 38)kesilür.
BEDĀYİ^{c}

39)Ķaçan bir kişi rub^{c}-u dīnār uğurlasa 40)Daḫı ol rub^{c}-u dīnār on aḫçaya 41)degir olmasa.İmdi ol uğrımuñ 42)eli İmām Şāfi^{c}ī ķatında kesilür.43)Bizim ķatımızda kesilmez.BEDĀYİ^{c}

44)Bilgil bir dīnāruñ ķīmatı 45)İmām Şāfi^{c}ī ķatında on iki 46)dirhem kümişdür.Ammā bizim imām 47)lar ķatında bir dīnāruñ ķīmatı 48)on dirhem kümişdür.BEDĀYİ^{c}

277a 1)Beş İmām Şāfi^{c}ī ķatında ķaçan bir kişi üç 2)dirhem kümiş uğurlasa,ya üç dirhem kümiş 3)degir neme uğurlasa,ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^{c}

4)Bizim katımızda kaçan bir kişi on dirhem 5)ahça ugurlasa, ya on dirhem ahça degir 6)ugurlasa ,ol kişinün eli kesilür.Kaçan 7)ol kadardan eksük ugurlasa,ol uğrımun 8)eli kesilmez.

BEDAYİ^c

9)Rivayet kıldı İmam Muhammad -Mebsut Kitabında 10)^cAmur'dan kim Şu^cayıb oglıdur,andan ^cAmur 11)rivayet iddi Şu^cayıb'dan, Şu^cayıb rivayet iddi 12)atasından.Şu^cayıb atası rivayet iddi 13)^cAmur ibni 'Âs'dan,^cAmur ibni 'Âs 14)rivayet iddi Rasulullah-dan.Rasulullah 15)sallallahu ^caleyhi ve selleme ,uğrımun 16)elini kesmedi illa kalkan bahasında ol 17)kalkan bahası on ahçaya degir idi 18)ol kün .BEDAYİ^c

19)İmam Muhammad rivayet iddi ^cAmur ibnü 20)Şu^cayıb'dan, ^cAmur ibnü Şu^cayıb rivayet id/d/i 21)atasından.^cAmur ibnü Şu^cayıb'nun atası 22)dahı rivayet iddi kendü atasından.^cAmur 23) ibnü Şu^cayıbnun atasınun atası rivayet 24)iddi Tanrı ta^cala'nun Rasulından 25)ol rasulu eyiddi sallallahu ^caleyhi ve selleme 26)"La kat^ca (el kesmek yokdur)fima dune 'aşereti derahime (on ahçadan eksükde didi)didi.BEDAYİ^c

27)^cAbdullah kim İbnü Mes'ud 'dur 28)radıyallahu ^canhu, rivayet kıldı Rasulu 29)llah'dan sallallahu ^caleyhi ve selleme.Ol 30)Rasulullah eyiddi:"La tukta^cu' yedü (kesilmez uğrımun eli)illa 31)fi dinari (illa bir altun uğurlamak içre kesilür didi)ev fi ^caşereti derahime (ya on ahça ugurlamak içre kesilür didi)"didi.BEDAYİ^c

32)İbnü ^cAbbas radıyallahu ^canhuma rivayet kıldı 33)Rasulullah'dan kim ol Rasulullah eyiddi 34)sallallahu ^caleyhi ve selleme:"La tukta^cu' -yedü (kesilmez ugrınun eli)35)illa fi semeni'l-micenni (illa kalkan bahası içre kesilür didi)" didi.36)İmdi ol künler kalkan bahası 37)on ahça degir idi didi.38)İbnü ^cAbbas eyiddi.BEDAYİ^c

39)İbnü Ümm-ü Eymen eyiddi:Kesilmedi 40)el Rasulullah zamanında illa kalkan 41)bahası içre kesildi didi,42)Rasulullah zamanında kalkan 43)bahası on ahça degir idi,44)didi.BEDAYİ^c

277b 1)İmâm Muhammad rahımahullahu zikir eyledi 2)Mebsût Kitâbında kim ᶜÖmer radıyallahu ᶜanhu buyurdı: 3)Ol uğrımuñ elini kesmeke kim ol 4)uğrı bir biz uğurladı ıdı kim ol biz-5)nüñ kıymatı on ahça degir idi.Dahı ol 6)uğrımuñ elini kesmeke buyurdukından soñra 7)ᶜOsmân keçip kide durur iken kördi.Dahı 8)ol ᶜOsmân eyiddi:Uşbu kişi uşbu uğurladukı 9)biz sekiz ahça degir ancak didi.On ahça 10)degmez didi.Dahı ᶜÖmer bu sözi işiddi kim 11)ol uğurlanan biz on ahça degmez imiş ,12) ol uğrımuñ eli kesmeki meniᶜ iddi,kesdür 13)medi.Bes ᶜÖmer katında dahı ᶜOsmân katında 14)on ahçadan eksük uğurlamakda el 15)kesmek yok ımış.BEDÂYİᶜ

16)Bilgil kim ᶜÖmer katında dahı ᶜOsmân 17)katında dahı ᶜAli katında dahı ᶜAbdullah ibnü 18)Mes'ûd katında on ahçadan eksük uğur 19)layan uğrımuñ elini kesmek yokdur.BEDÂYİᶜ

20)Kaçan bir kişi bir kişinüñ evine kirse.21)Dahı ol kirgen kişi ol kirdüki evüñ 22)içindeki evden bir ahça uğurlasa.Dahı ol 23)ahçayı ol kiçi evden ulu evge çıkarsa.Andan 24)soñra kine kayıtsa ol kiçi evge kirse 25)bir ahça dahı uğurlasa ol ahçayı ol evden 26)kine ol ulu evge çıkarsa, çıkardukından 27) soñra kine kirse,ol kiçi evge kine bir ahça 28)dahı çıkarsa.Yaᶜnî on kez ol uğrı ol kiçi evge kirse her kirdükince bir ahça çıkarsa hattâ on ahçayı 29)ol kiçi evden ol ulu evge çıkarsa 30)on kez kirmekdebAndan soñra 31)ol on ahçanuñ barçasını 32)ol ulu evden bir yola çıkarsa.33)İmdi ol uğrımuñ eli kesilür.34)Anuñ içün kim bu bir kez uğurlamak 35)-dur.Anuñ içün kim ol ulu 36)ev birle ol kiçi ev barçası 37)bir evdür.BEDÂYİᶜ

38)Kaçan bir kişi bir kişinüñ evine 39)kirse.Dahı ol uğrı ol kişinüñ 40)evinden bir ahça daşra çıkarsa,41)kine bir niçe ahça dahı çıkarsa 42)kine kirse ,bir ahça dahı çıkarsa 43)hattâ daşradın içerü on kez 44)kirse her kirdükinde bir bir 45) ahça çıkarsa.İmdi ol 46)uğrımuñ eli kesilmez.BEDÂYİᶜ

47)Kaçan iki kişi ıkrâr idseler :48)Biz mâl uğurladuk diseler.49)Dahı ıkrâr idgenlerinden 50)soñra ol ikisinüñ birisi51)eyidse:Bu uğurladukumuz menüm 52)mâlum ıdı dise.İmdi 53)ikisinüñ dahı eli kesilmezler.HİDÂYE

278a 1)Kaçan bir cemā^c^at uğrılar bir evge 2)kirseler.Dahı ol evnüñ hücirelerinden 3)kumāş çıkarsalar ol ulu evnün 4)ortasına,velakin ol kişiler ol kumāşı 5)bir yola çıkarmasalar ol kiçigez ev 6)den ol ulu evge .Bel kim niçe yolda 7)çıkarsalar. Dahı ol uğrılar ol 8)kumāşı ol ulu evden daşra bir yolda 9) çıkarsalar.Dahı ol bir yolda çıkar 10)dukları māl ol kadar māl olsa kim 11)eger üleşecek olsalar ol māldan 12)ol kişilernüñ her birisine on 13)ahça kadarı ya dahı artuk düşer olsa.14)Ol vaktın ol kişilernüñ her 15)birisinüñ eli kesilür.Eger ol 16) cemā^c^at ol ulu evden ol malı bir 17)yoldan çıkarmasalar.Bel kim mufarrak 18)çıkarsalar.İmdi körülüm her 19)bir çıkardukları māl ol kadar māl 20)olsa kim ol her bir çıkardukları 21)malı eger üleşseler idi ol 22)her bir çıkardukları māldan 23)ol kişinüñ her birine on ahça kadarı 24)ya dahı artuk māl düşer olsa Ol 25)vaktın kine ol cemā^c^atmun her birisinüñ 26)eli kesilür. Eger her birisine ol 27)cemā^c^atmuñ on ahça ya dahı artuk 28) düşer olmasa ol her bir def^c^ada çıkarduk 29)ları māldan.Ol vaktın ol kişilernüñ 30)eli kesilmez.BEDĀYİ^c^

31)Kaçan bir yaluğuz uğrı on ahçayı 32)iki evden uğurlasa. Ya^c^nī dokuz ahçayı 33)bir evden uğurlasa.Dahı kelse,bir 34) özge evge bir ahçayı ol bir özge 35)evden uğurlasa,ya bir ahçayı bir ev 36)den uğurlasa dokuz ahçayı bir özge 37)evden uğurlasa.İmdi ol kişinüñ 38)eli kesilmez.BEDĀYİ^c^

39)Kaçan bir kişi on ahça uğurlasa 40)on kişiden.Dahı ol on kişi bir 41)yirde olsalar.Onı dahı barçası.42)İmdi ol uğrınuñ eli kesilür.BEDĀYİ^c^

43)Kaçan bir ev olsa ol evnüñ içinde 44)on hücüre olsa. Dahı ol on hücürenüñ 45)hem birisi başına saklamak içün olmasa .46)Bel kim ol ev içindeki on hücüre barçası 47)ol ev birle bir ev hükminde olsa.Dahı 48)ol on hücürenün her birisi başına 49)bir kişinüñ olsa.Dahı bir uğrı ol 50)on evnüñ her birinden bir ahça 51)uğurlasa.Dahı ol uğrı ol 52)on ahçayı ol evden daşra zükāka 53)bir yolda çıkarsa ,ol kişinüñ eli kesilür.54)Eger ol kişi ol ahçayı iki yolda ya 55)dahı artukda çıkarsa ,ol vaktın 56)ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^c^

278b 1)Kaçan bir ulu ev olsa.Dahı ol ulu 2)evnün içinde on hücüre olsa.Dahı ol 3)on hücürenün her birisi başına bir kişinün 4)olsa.Dahı ol hücürenün her birisi başına 5)mal saklamak içün olsa.Dahı bir uğrı 6)ol on hücürenün her birinden on 7)ahçadan eksük uğurlasa.İmdi ol 8)uğrımun eli kesilmez kerek ise ol 9)uğrı ol uğurladukı malı ol ulu evden 10)bir yola çıkarsun daşra,kerek ise bir 11)niçe kezde çıkarsun.
BEDAYİ[c]

12)Kaçan on kişi bir kişiden on ahça 13)uğurlasalar.İmdi ol on kişinün hiç 14)birinün eli kesilmez.BEDAYİ[c]

15)Ammā kaçan bir kişi on kişiden on ahça uğurlasa.16) Dahı ol on ahça barçası bir yaluğuz 17)yirde olsa,mufarrak yirden uğurlamasa .Ol 18)vaktın ol uğrımun eli kesilür.BEDAYİ[c]

19)Kaçan bir ev içinde on kişinün ahçası 20)olsa.Dahı ol on kişinün her birisinün ahçası 21)bir kīsün içinde olsa. Dahı ol on kīsün 22)her birisinden bir uğrı bir bir ahça 23) uğurlasa.İmdi ol uğrımun eli kesilür.BEDAYİ[c]

24)Kaçan bir uğrı bir evge kirse.Dahı ol 25)uğrı ol evden bizi uğurlasa.Dahı ol 26)bizün kımatı on ahçaya degmese. Bel kim dokuz ahça 27)degir olsa.Dahı ol uğrı ol bizi çıkarsa ol evnün kapusından kosa.Dahı kime kirse ol evge 28)bir biz dahi uğurlasa kim ol 29)biz dahı dokuz ahça degir olsa ,30) ol bizi dahı çıkarsa.İmdi ol 31)uğrımun eli kesilmez.Anun 32) içün kim her bir uğurladukı bizün 33)kīmatı on ahçaya degmez.
BEDAYİ[c]

34)Dahı uğrımun eli kesilmekün bir 35)şartı dahı budur kim ol 36)uğrı uğurladukı ahça on dirhem 37)yahşı ahça olğay hattā eger 38)ol uğrı uğurladukı zuyūf 39)ahça olsa ,ol uğrınun eli 40)kesilmez illā meger ol zuyūf 41)nun kīmatı on dirhem yahşı 42)ahçaya yitişgey.Ol vaktın ol 43)uğrımun eli kesilür.Zuyūf ahça 44)diyü ol ahçaya eydürler kim ol 45)ahçayı birez kosa ol 46)ahçanun nuhāsı belgürür.Ba[c]zı 47)lar eyiddiler kim zuyūf ahça 48)oldur kim ol ahçayı beytü'l-mālda 49) komazlar.Anun içün tiz zağalı 50)çıkar,velakin tācırlar alurlar 51)Anun içün kim tācır katında 52)çokdurmaz tiz harıç ider 53) kiderür dididler.BEDAYİ[c]

279a 1)Kaçan bir kişi on dirhem nebehrece 2)ahça ugurlasa, ol kişinün eli kesilmez illa3meger 3) kişi ol nebehrece ahça-dan 4)ol kadar uğurlagay kim ol uğurladukı 5)nebehrece ahçanuñ kīmatı on dirhem 6)yahşı ahçaya degir olgey.Ol vaktın ol 7)uğrımuñ eli kesilür.Nebehrece ahça 8)yamanlıkda zuyūf ahçadan katıdur,9)Anuñ içün kim nebehrece ahçayı ne 10)beytü'l-mal alur ne tācırlar alur.BEDĀYİ[c]

11)Kaçan bir kişi sattūka ahça uğurlasa.İmdi 12)ol uğrı-nuñ eli kesilmez illā meger ol 13)uğrı ol sattūka ahçadan ol kadar uğur 14)lagay kim ol uğurladukı sattūka ahçanuñ 15)kīmatı on dirhem yahşı ahçaya yitişgey.16)Ol vaktın ol uğrınuñ eli ke-silür.17)Sattūka ahça didükümüz nebehrece ahçadan 18) yamandur. Sattūka ahçanuñ almakı vir 19)meki haramdur.Anuñ içün kim fulūs-20)dur.BEDĀYİ[c]

21)Kaçan bir kişi bir ahçadan özge neme uğur 22)lasa.Dahı ol uğurladukı tavarnuñ bahāsı 23)on yahşı ahçaya degmese.Ol vaktın ol 24)uğrımūn eli kesilmez.Egerçi kim ol 25)tavarūn ba-hāsı yamān ahçadan on ahçaya 26)degir olsa dahı.BEDĀYİ[c]

27)kaçan ol uğrı uğurladukı ahça 28)on dirhem kümiş olsa, ol uğrımūn 29)eli kesilür didük.İmdi ol dirhem 30)didükümüz ol dirhemdür.Anuñ on 31)dirhem yidi miskāl kelgey.Mu[c]teber dirhem 32)budur ,özgesi mu[c]teber degüldür.BEDĀYİ[c]

33)Keldük imdi ol uğrımuñ eli 34)kesildüki on dirhemde ol dirhem 35)elbetde.Darıb urulmış dirhem olmak 36)şarıt mı-dur,ya şarıt degül midür ?İmdi 37)Şıyıh Ebu'l-Hasan Kerhī e-yiddi:Kaçan uğrı 38)on dirhem darıb urulmış kümiş uğurlasa.39) Ol vaktın eli kesilür.Ammā kaçan uğrı bir 40)kesek kümiş uğur-lasa.Dahı ol kümişüñ 41)kīmatı on ahça degir olsa,ol uğrımūn 42)eli kesilmez didi.İmām Ebū Yūsuf kavlı 43)dahı budur.İmām Muhammad kavlı dahı budur.44)Ammā Hasan kim ziyād oglıdur,ol 45)rivāyet iddi İmām Ebū Hanīfa'dan.46)Ol Ebū Hanīfa eyiddi: Kaçan bir kişi on 47)dirhem kümiş uğurlasa,şol ahçadan kim ol 48)ahça kişiler arasında yürür,ol kişinün 49)eli kesilür didi. İmdi İmām Ebū Hanīfa'nun bu sözi 50)delālet ider kim darıb u-rumılmış ahça uğur 51)lamak şarıt degüldür el kesmeke.Bel kim

52)kerek ise ḍarıb urumulmış aẖça uğurlasun,kerek ise 53)ḍarıb urumulmaduḳ uğurlasun ,ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

289b 1)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı uğurlasa.Daẖı uğrı 2)ol ṭavarı uğurladuḳından ṣoñra ol ṭava 3)ruñ ^{c}aynınuñ birezi kidse, ya ol 4)ṭavar ^{c}āyıblu olsa,ḥattā ol ṭavar on aẖça degmez 5)olsa .İmdi ol uğrınuñ eli kesilür.Amuñ 6)içün kim uğurladuḳı vaḳtın ol ṭavar on 7)aẖça degir idi.BEDĀYİ^c

8)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı uğurlasa.Daẖı uğur 9)laduḳından ṣoñra ol ṭavaruñ barçası 10)helāk olsa.İmdi ol uğrınuñ eli kesilür.11)Ḳaçan ol uğrı ol ṭavarı uğurladuḳında ol ṭavar on 12)aẖça degir idi ise.BEDĀYİ^c

13)Ammā ḳaçan bir kişi bir ṭavarı uğurlasa.Daẖı ol 14)ṭavar uğurladuḳı vaḳtın on aẖça degir olsa.15)Daẖı andan ṣoñra ol ṭavaruñ bahāsı eksilse 16)ḥattā on aẖçadan eksük degir olsa.İmdi 17)Şıyıẖ Ebu'l-Ḥasan Kerhī eyiddi raḥımahullahu:Ol 18)kişinüñ eli kesilmez didi,ẓāhır rivāyet içre 19)didi.Ammā Ṭaḥāvī ḳatında daẖı İmām Şafi^{c}i 20)ḳatında eger ol ṭavar on aẖça degir ise ol 21)uğurlanduḳı vaḳtın ol uğrınuñ eli kesilür 22)ol ṭavar kerek ise ṣoñra eksilsün kerek ise eksilmesün 23) didiler.BEDĀYİ^c

24)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı bir 25)şārdan uğurlasa.Daẖı ol ṭavaruñ 26)bahāsı ol şārda on aẖça degir 27)olsa.Daẖı ol uğrı ol uğurladuḳı 28)şārdan özge şārda dutsalar 29)velakin ol şārda ol ṭavar 30)on aẖçaya degmez olsa.İmdi Şıyıẖ 31)Ebu'l-Ḥasan Kerhī eyiddi:Ol uğrınuñ 32)eli kesilmez ḥattā ol ṭavaruñ 33)bahāsı ol iki şārda daẖı on 34)aẖçaya degir olmayınca didi.35)Ammā Ṭaḥāvī ḳatında ḳaçan ol 36)ṭavaruñ bahāsı ol uğurladuḳı 37)şārda on aẖça degir olsa ,ol 38)uğrınuñ eli kesilür kerek ise 39)ol ṭavar ol uğrı dutulduḳı 40)şārda on aẖçaya degir olsun 41)kerek ise degmez olsun didi.BEDĀYİ^c

42)Ḳaçan bir kişi bir altun çanaḳ 43)ya kümiş çanaḳ uğurlasa.Daẖı ol 44)çanaḳuñ içinde su olsa ,ya süd 45)olsa,ya māverid olsa,ya serid olsa ,ya 46)nebiẕ olsa.Ya^{c}nī ol nemelerden 47)olsa kim ol nemelerni kişi yaluğuz 48)uğurlasa -y-idı ol kişinüñ eli kesilmez 49)idi.İmdi ol uğrınuñ eli 50)kesilmez İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 51)daẖı İmām Muḥammad ḳatında.

Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında 52)ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİᶜ

280a 1)Ḳaçan bir kişi altun çanaḳ ,kümiş çanaḳ 2)içindeki suyı ya südi ya nebiẕi ya seridi 3)evvel uğurlasa,evden daşra çıḳarsa.4)Andan soñra kirse ol çanaḳı boşla uğurlasa,5)ol kişinüñ eli kesilür.BEDĀYİᶜ

6)Ḳaçan bir uğrı bir kiçigez ḥür oğlan uğurlasa.7)Şunuñ kibi kiçigez kim sözleyü bilür ne 8)ᶜaḳıl var .Daḫı ol kiçigeznüñ üstinde altun 9)dan ya kümişden bezek olsa.Ol bezek on 10) aḫçaya yitişse,ya daḫı artasa.İmdi ol 11)uğrınuñ eli İmām Ebū Ḥanīfa daḫı İmām 12)Muḥammad ḳatında kesilmez.Ammā İmām Ebū Yūsuf 13)ḳatında kesilür.BEDĀYİᶜ

14)Ammā ḳaçan bir kişi bir ḥür oğlan uğurlasa.15)Daḫı ol oğlanuñ üstinde altun kümiş bezek 16)olsa.Daḫı ol oğlanuñ ᶜaḳlı olsa,sözleyü 17)bilür olsa.Ol vaḳtın ol uğrınuñ eli 18) kesilmez barçalar ḳatında.BEDĀYİᶜ

19)Ḳaçan bir kişi bir kiçi ḳul uğurlasa.Daḫı ol 20)ḳulnuñ ᶜaḳlı olsa daḫı sözleyü bilür olsa.Daḫı 21)ol uğrınuñ eli kesilmez kerek ise ol 22)kiçi ḳulnuñ üstinde bezek olsun altun23dan ,kümişden kerek ise bezek olmasun.BEDĀYİ

24)Ḳaçan bir kişi bir kiçigez ḳul 25)uğurlasa,şunuñ kibi ḳul kim 26)ol ḳul ne sözleyü bilür olsa 27)ne ol ḳulnuñ ᶜaḳlı olsa.İmdi 28)ol uğrınuñ eli kesilür İmām 29)Ebū Ḥanīfa daḫı İmām Muḥammad ḳatında .30)Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında kesilmez. BEDĀYİᶜ

31)Ḳaçan bir kişi it uğurlasa,ya özge 32)yırtıcı canāvar uğurlasa.Daḫı ol it 33)nüñ ya ol yırtıcı canāvarnuñ boynında 34)boyun bağı olsa,ol kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

35)Ḳaçan bir kişi kümüşlü muṣḥaf uğurlasa ,ya 36)altunlu muṣḥaf uğurlasa,ya ya bir muṣḥaf 37)uğurlasa kim ol muṣḥafda yaḳut var 38)ya inçü var meselā.İmdi ol uğrınuñ 39)eli kesilmez.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında 40)kesilür.BEDĀYİᶜ

41)Kaçan bir kişi bir küz uğurlasa ,ol 42)küznün kımatı dokuz ahça degir 43)olsa.Dahı ol küz içinde ᶜasel olsa.44)Ol ᶜasel bir ahça degir olsa.İmdi 45)ol uğrımun eli kesilür.BEDÂYİᶜ

280b 1)Kaçan bir kişi bir eşek uğurlasa.Ol eşek 2)dokuz ahça de-gir olsa.Dahı ol eşeknün üstinde 3)eyeri olsa .Ol eyer bir ahça degir olsa.İmdi 4)ol uğrınun eli kesilür.BEDÂYİᶜ

5)Kaçan bir kişi on ahça uğurlasa,bir biz içinden bizi bir-le,6)velakin ol biz on ahça degmez olsa.Ol 7)vaktın bakavuz kö-revüz eger ol biz ol 8)ahçaya kap olmaka yarasa.Yaᶜnî ol biz için-de 9)ol ahça baglanur olsa ᶜâdetde.Yaᶜnî ol biz 10)bir kesek biz olsa.Ol vaktın ol kişinün 11)eli kesilür.Eger ol biz ᶜâdetde ol 12)ahçamun kapı olmaka yaramasa.İmdi ol 13)vaktın körelüm ol biznün kımatı on 14)ahçaya degir olsa.Ol vaktın kine ol 15)uğrı-nun eli kesilür barçalar katında.Eger 16)ol biznün kımatı on ah-çaya degmese.İmdi 17)İmâm Ebû Hanîfa eyiddi:Ol uğrınun eli 18) kesilmez didi.BEDÂYİᶜ

19)Kaçan bir kişi bir biz uğurlasa ,ol biz içinde 20)on ah-ça olsa.Dahı ol biznün kımatı on 21)ahçaya degir olmasa.Dahı ol uğrı ol bizi uğur 22)laduķı vaktın ol uğrımun eli kesilür.24)Eger ol uğrı uğurladukı vaktın bilmese ol 25)biznün içinde ahça var ıdukını.Ol vaktın 26)ol uğrımun eli kesilmez.Bu kavul 27)dahı İ-mâm Ebû Hanîfa 'dan iki rivâyetden bir rivâyetdür.İmâm Ebû Yûsuf-mun dahı kavlı budur.İmâm Ebû Yûsuf'dan bir kavul dahı budur kim 28)ol uğrınun eli kesilür 29)kerek ise ol uğrı bilsün 30)uğurladu-kı vaktın ol bizün 31)içinde ahça var ıdukını kerek ise 32)bilme-sün.BEDÂYİᶜ

33)Eger bir kişi çuvâl uğurlasa.34)Dahı ol çuvâlun içinde köp 35)mâl olsa,ya kaçan bir kişi kîs 36)uğurlasa.Dahı ol kîsün içinde 37)köp mâl olsa.İmdi ol 38)uğurlayan kişinün eli kesilür.
BEDÂYİᶜ

39)Kaçan bir kişi bir biz uğurlasa .40)Ol biz on ahça degir olmasa.41)Dahı ol biznün içinde köp 42)mâl olsa.Dahı ol uğrı u-ğur 43)ladukı vaktın ol yir içinde ol 44)mâl var ıdukını bilse. Ol 45)vaktın ol uğrimun eli kesilür.BEDÂYİᶜ

46)Kaçan bir kişi bir kesek kümiş 47)uğurlasa.Dahı ol kümişün ağırı on 48)dirhem olsa,velakin ol kesek 49)kümiş darıb urulmış ahçadan 50)on ahçaya degmez olsa.İmdi ol 51)uğrınuñ eli kesilmez.Sahīh 51)kavul dahı budur.HİDĀYE

281a 1)Uğrınuñ eli kesilmekinüñ bir şartı 2)dahı oldur kim ol uğrı uğurlıkı 3)ᶜadâllik evinde idgey hatta eger 4)bir kişi uğurlukı sultāna bagī olgān 5)kişinüñ ilinde idse,ya bir kişi uğurlukı 6)yağı kāfir ilinde idse,ol kişinüñ eli kesilmez.Anuñ içün kim sultānuñ eli 8)yokdur bagīlan iline dahı yağı kāfir iline.BEDĀYİᶜ

9)Kaçan yağı kāfir ilinde kişiler dutsak 10)olsalar müsülmānlardan.Dahı ol 11)kişiler biri birinden uğurlasalar .İmdi 12) ol uğrınuñ eli kesilmez .Kaçan müsülmānlar iline çıkdukından soñra ol uğrıyı dutsalar.BEDĀYİᶜ

13)Yağı kāfir iline tācırlıka vargan 14)müsülmānlar yağı kāfir ilinde iken kaçan 15)birisi birisinden uğurlasa.Ol uğurlayan 16)kişinüñ eli kesilmez kaçan müsülmān 17)lar iline çıkdukından soñra ol 18)uğrıyı dutsalar.BEDĀYİᶜ

19)Ol müsülmānlar kim ᶜadıl ehlidür,20)ol müsülmānlarnun tacırları 21)kaçan bagılar ᶜaskerinün içinde olsa,ya 22)ᶜadıl müsülmānlarınuñ kişileri kaçan 23)dutsak olsalar bagīlar ᶜaskerinüñ 24)içinde.Dahı ol ᶜadıllar tācırları ol 25)bagīlar ᶜaskerinüñ içinde kendüler biri birinden uğurlasalar.Dahı ol ᶜadıl kişilerüñ dutsakları ol bağīlar ᶜaskerinüñ 26)içinde iken birisi birisinden 27)uğurlasa.Mundan soñra ol 28)ᶜadıllar tācırı dahı ol 29)ᶜadıllar dutsakı müsülmānlık 30) iline çıksalar, ol kişi 31)ler ele kirseler.İmdi İmām 32)ol kişilernüñ eli kes-33)mez.BEDĀYİᶜ

34)Kaçan müsülmānlar ᶜaskerlerinden 35)bir kişi bagīlar ᶜaskerinden 36)neme uğurlasa.İmdi imām 37)ol kişinüñ elini kesmez.BEDĀYİᶜ

38)Kaçan bir kişi bagılardan 39)neme uğurlasa ᶜadıllar ᶜaskerinden.40)Dahı ol kişi ᶜadıllar ᶜaskerinden 41)bagīlarnuñ ᶜaskerine varsa.Andan 42)soñra ol kişini dutsalar müsülmān 43) lar.İmdi ol kişinüñ eli 44)kesilmez.BEDĀYİᶜ

45)ᶜAdıl ehlinden kaçan bir kişi neme uğur 46)lasa bir kişiden.Dahı ol uğurlayan kişi 47)eyidse: Uşbu kişi kim men andan

māl 48)uğurladum,anuñ ḳanı ḥalāldur ,ol 49)kāfir olup durur dise.İmdi bu ḳadar söz 50)birle ol kişiden el kesmek s̱āḳıṭ 51) olmaz.Bel kim ol uğrınuñ eli kesilür.BEDĀYİ^{c}

281b 1)Bilgil kim uğurluḳ iki neme birle 2)s̱ābıt olur ḳāḍī ḳatında.Bir danuḳlar 3)danuḳlıḳ virmek birle s̱ābıt olur.bir 4) daḫı uğurlayan kişi kendüsi uğurladum 5)diyü ıḳrār idmek birle s̱ābıt olur.BEDĀYİ^{c}

6)Bilgil uğurluḳ ḫatun kişiler danuḳ 7)lıḳ virmek birle s̱ābıt olmaz.Daḫı fāsıḳ 8)kişiler danuḳlıḳ virmek birle s̱ābıt 9)olmaz.BEDĀYİ^{c}

7)Daḫı bilgil kim uğurluḳ s̱ābıt olmaz 11)ol kişilernüñ danuḳlıḳı birle kim 12)ol kişiler danuḳlıḳ virdiler uğur 13) layan kişinüñ danuḳları danuḳ 14)lıḳ virdüki üstine.BEDĀYİ^{c}

15)Ḳaçan iki kişi danuḳlıḳ virseler 16)bir kişinüñ uğurlıḳ idgenine bir ay 17)dan ṣoñra ol kişinüñ danuḳlıḳı 18)işidilmez el kesmek ḥaḳında,velakin 19)māl ḥaḳında işidilür,Ya^{c}nī ol... kişinüñ 20)elini kesmezler,velakin ol kişinüñ 21)üstine żamān çekmek kerekdür ol 22)danuḳlıḳ virgenleri malı.BEDĀYİ^{c}

23)Ḳaçan iki kişi danuḳlıḳ virseler eyid 24)seler:Biz danuḳlıḳ virürüz kim uşbu 25)kişi falān kişiden māl uğurladı diseler.Daḫı ol falān kişi didükleri ġāyıb olsa ,ḥāżır olmasa. İmdi ol 26)danuḳlaruñ danuḳ 27)lıḳı işidilmez ḥattā ol falān 28)ġāyıb kişi ḥāżır olup daḫı da^{c}vī 29)idmeyince bu kişi menüm mālum 30)uğurladı diyü.Velakin ol 31)falān ġāyıb kişi ḥāżır olınca ḳāḍī 32)ol uğrıyı ḥabuslar.Anuñ içün 33)ol iki danuḳ ol uğrıya töhemet 34)iddiler māl uğurladı diyü.Pes 35)cāyızdur ḳāḍī ol kişini ḥabus 36)lamaḳ töhemmetden ötürü.BEDĀYİ^{c}

37)Rivāyet olındı Rasūlullah'dan 38)sallallahu ^{c}aleyhi ve selleme,bir kişini 39)ḥabusladı töhemet idgenlerinden 40) ötürü.BEDĀYİ^{c}

41)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişi 42)nüñ üstine:Şen menüm mālum uğurladuñ 43)diyü.Daḫı ol kişi inkār idse,eyid - 44)se:Men senüñ māluñ uğurlamadum 45)dise.Daḫı ol kişige māl uğurlama 46)duḳına anıt virmek izdeseler.47)Daḫı ol kişi anıt içmekden 48)ḳaçsa.İmdi ol anıt içmeyen kişi ol 49)malı żamān çeker,velakin ol 50)kişinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^{c}

282a 1)Kaçan danuklar danuklık virseler falān 2)kişinün uşbu kulı māl uğurladı diyü, 3)uşbu kişiden diyü.Dahı ol kul inkār 4)idse.Dahı ol kuluñ hōcāsı dahı ġāyıb 5)olsa.İmdi ol danuklarnuñ danuk 6)lıkı işidilür mi ol kuluñ hōcāsı 7)ġāyıb iken, ya işidilmez mi?İmdi İmām 8)Ebū Hanīfa eyddi radıyallahu canhu: Ol danuk 9)larnuñ danuklıkı işidilmekün 10)şarıt ol kuluñ hōcāsı hāżır olmak 11)dur didi,hattā eger ol kuluñ 12)hōcāsı ġāyıb olsa,ol danuklarnuñ 13)danuklıkları işidilmez İmām Ebū Hanīfa 14)katında dahı İmām Ebū Yūsuf'nuñ bir kavlında.15)Ammā İmām Ebū Yūsuf'dan bir kavul dahı 16)oldur kim ol kuluñ eli kesilür kerek ise 17)ol kuluñ hōcāsı hāżır olsun kerek ise 18)hāżır olmasun.BEDĀYİc

19)Ammā kaçan kul kişi ıkrār idse,eyidse:20)Men falān kişinüñ mālını uğurladum dise.21)İmdi ol kulnuñ ıkrārı keçer 22)kerek ise ol kuluñ hōcāsı hāżır olsun 23)kerek ise hāżır olmasun.BEDĀYİc

24)Kaçan tācirlik idmeke destūr virilmiş kul 25)ıkrār idse kendüsi māl uğurladukına.26)Yacnī on ahça uğurladukına.İmdi ol kul 27)nuñ eli kesilür.Mundan şoñra körelüm eger ol uğurladukı on ahça eger kendüsi helāk olup durur ısa,ya ol 28)on ahçayı ol kul kendüsi 29)helāk idmiş olsa ,ol kul 30)ol mālı żamān çekmez.Anuñ 31)içün kim el kesilmek birle 32)māl żamān çekmek ikisi bizim 33)katımızda cemüc olınmaz.Ammā İmām 34) Şāficī katında ikisi cemüc olur.35)Yacnī Şāficī katında uğrı mālı 36)telef idgeninden şoñra ,ya uğrı 37)katında māl kendüsi telef oldukından 38)şoñra hem uğrınuñ eli 39)kesilür hem ol uğrı mālı 40)dahı żamān çeker.İmdi 41)uşbu eyidgenimiz ol vaktın ıdı 42)kim māl helāk olmış olgay ıdı.43)Ammā kaçan ol kul uğurladukı māl 44)durup durur olsa.İmdi ol māl 45)ol māl eyesinüñdür İmām 46)Ebū Hanīfa katında dahı İmām Ebū 47)Yūsuf katında dahı İmām Muhammad 48)katındadur uşbu şimdiye degin 49)eyidgenimiz söz.Ammā İmām 50)Züfer eyiddi:Ol kuluñ eli 51) kesilmez hatta hōcāsı ol kulı 52)kirtülemeyince didi.Dahı ol on 53)ahça ol mālı uğurlagan māl eyesi 54)nüñdür didi.BEDĀYİc

282b 1)Eger tācirlik idmeke destūr virilmedük 2)kul ıkrār idse,eyidse:Men falān kişiden 3)on ahçayı uğurladum dise.İmdi ol kul 4)mun̄ eli kesilür.Mundan soñra ol 5)kulmun̄ ol uğurladukı māl eger helāk 6)olmış olsa,ya ol kul ol mālı kendüsi 7)helāk idmiş olsa,ol kul hīç neme 8)żamān çekmez kerek ise ol kulmun̄ 9)hōcāsı ol kulı kirtüleşün uğurluk 10)iddüm didüki içre ,kerek ise yalğanlasun.11)Eger ol kul uğurladukı māl durup durur 12)ısa.Dahı ol kulnun̄ hōcāsı ol 13)kulı kirtülese uğurluk iddüm didüki 14)içre ,ol vaktın ol kulmun̄ eli kesilür.15)Dahı ol māl māl eyesinün̄dür.Eger 16)ol kul uğurladukı māl durup durmaz olsa.17)Dahı ol kulmun̄ hōcāsı yalğanlasa,18)uğurluk kıldum didüki içre,eyidse:19)Sen kimseden uğurlamadun̄ uşbu māl 20)menüm mālumdur dise.İmdi bu mes'elede 21)bizim aşhābımız ıhtılāf iddiler.İmām 22)Ebū Ḥanīfa eyiddi:Ol kulmun̄ eli kesilür.23)Dahı ol māl ol kişinün̄dür kim kul 24) ıkrār iddi,andan uğurladum didi didi.25)İmām Ebū Yūsuf eyiddi: Ol kulnun̄ 26)eli kesilür didi.Dahı ol māl ol kul 27)mun̄ hōcasınun̄dur didi.Dahı ol kul 29)azād oldukından soñra żamān çeker 29)ol ıkrār idüp mālını uğurladum didüki 30)kişige ol ıkrār idgeni māl kibi ödedi didi.Ammā İmām Muhammad katında ol kulmun̄ eli kesilmez,ol māl ol kulmun̄ hōcāsınun̄dur didi.BEDĀYİ[c]

31)Kaçan bir hür kişi ıkrār 32)idse,eyidse:Şol ton kim 33 zeyidnün̄ elinedür,ol tonı 34)men [c]amurdan uğurladum dise.35) Dahı zeyid eyidse:Bu elümdeki ton 36)menümdür dise.İmdi ol 37)uğurladum diyen ıkrār idgen 38)kişinün̄ eli kesilür,velakin ol 39)tonı zeyidnün̄ elinden aluban 40)[c]amürge virmezler.HİDĀYE

41)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası 42)ol vaktındur kim ol kul [c]ākıl,bālıg olgay.43)Ammā kaçan kul [c]ākıllu oğlan olsa.Dahı ıkrār 44)idse kendüsi on ahça uğurladukına. İmdi ol 45)kulnun̄ eli kesilmez,velakin körevüz 46)ol [c]akıllu kul eger tācirlike destūr 47)virilmiş kul olsa.Ol vaktın ol kulun̄ 48)mālğa ıkrār idgeni şahīhdur.49)Bes ol uğurladum didüki māl henūz 50)durup durur ısa,ol mālı eyesine kaytar- 51)sun.Eger ol māl helāk olup 52)durur ısa ol kul żamān çeker 53)ol mālı ol uğurladum didüki 54)kişige,velakin ol kulmun̄ 55)eli kesilmez.BEDĀYİ[c]

283a 1)Ḳaçan düşe keçmedük ᶜāḳıllu ḳul 2)ıḳrār idse,eyidse: Men falān kişiden on 3)aḫça uğurladum dise.Daḫı ḥāl bu olsa kim 4)ol ḳul tācirlıḳa destūr virilmiş ḳul 5)olmasa.İmdi mu-nuñ kibi ḳuluñ ıḳrārı 6)ṣaḥīḥ degüldür illā meger ol ḳulnuñ 7)ḫōcāsı ol ḳulı kirtülegey.Eger 8)ol ḳuluñ ḫōcāsı ol ḳulı yalğanlasa.9)Daḫı ol ḳul ol uğurladum didüki māl 10)durup du-rur olsa.İmdi ol māl ḫōcāsınuñ 11)dur.Eger ol māl helāk olmış olsa.Ol 12)vaḳtın ol ḳul żamān çekmez,ne ol 13)ḥālda żamān çeker he azād olduḳından 14)ṣoñra żamān çeker.BEDĀYİᶜ

15)Ḳaçan düşe keçmedük ḳul ıḳrār idse 16)on aḫça uğurla-dum dise.Daḫı ḥāl bu olsa kim 17)ol ḳulğa ḫōcāsı destūr vir-memiş 18)olsa tācirlik idmeke.İmdi ol 19)ḳulnuñ ıḳrārı ṣa-ḥīḥ degüldür illā meger 20)ol ḳulnuñ ḫōcāsı ol ḳulı kirtü 21)legey.Eger ol ḳulnuñ ḫōcāsı 22)ol ḳulı yalğanlasa ol ḳul ıḳ-rār idüp 23)uğurladum didüki māl ol ḳulnuñ 24)ḫōcāsınundur. Eger ol uğurladum 25)didüki māl durur ısa ,eger ol ḳul 26)ol uğurladum didüki māl helāk olup 27)durur ısa.Ol vaḳtın ol ḳulnuñ 28)üstine żamān çekmek yoḳdur ne ol 29)ḥālda żamān çeker ol ḳul ne azād olduḳından ṣoñra żamān çeker ol ḳul.

BEDĀYİᶜ

30)Ḳaçan bir ḳul ıḳrār idse on 31)aḫçadan eksük uğurladu-ḳına.İmdi 32)ol uğrınuñ eli kesilmez.Anuñ 33)içün kimeel on dirhem kümişden 34)eksükde kesilmez. BEDĀYİᶜ

35)Ḳaçan tācırlıḳa destūr virilmiş 36)ḳul ıḳrār idse on dirhem 37)kümişden eksük aḫça uğurladuḳına.38)İmdi ol ḳul-nuñ ıḳrārı 39)ṣaḥīḥdur.Eger ol uğurladum 40)didüki aḫça durup durur ısa ol 41)aḫçayı eyesine ḳaytarğay.Ammā 42) eger ol māl helāḳ olup durur 43)ısa ,ol ḳul żamān çeker kerek ise 44)ol ḳul düşge keçip durur olsun 45)kerek ise keçmeyip du-rur olsun.BEDĀYİᶜ

46)Ḳaçan tācırlıḳa destūr virilmedük 47)ḳul ıḳrar idse on aḫçadan 48)eksük uğurladuḳına.Daḫı ol ḳul 49)nuñ ḫōcāsı ol ḳulı kirtülese.50)İmdi ol ḳulnuñ ıḳrārı ṣaḥīḥ 51)dur.Bes ol māl eger durup durur 52)ısa ol mālı eyesine ḳaytarsun.Eger 53)ol māl helāk oldı ısa ol ḳulı 54)żamān çeker kerek ise ol ḳul düşe keçmiş 55)olsun kerek ise düşe keçmesün.BEDĀYİᶜ

283b 1)Kaçan tācirlıka destūr virilmedük kul 2)on dirhem kümiş-den eksük ahça ugurladukına 3)ıkrār idse.Dahı ol kulı hocāsı yalgan 4)lasa.İmdi ol māl hocānundur .Dahı 5)ol kul ol mālı zamān çeker ol 6)māl eyesine ol kul azād oldukından 7)sonra .İmdi uşbu didükümüz ol 8)vaktındur kim ol kul ol ıkrār id 9)geni vaktın ol düşe keçmiş olgay.Ammā 10)ol kul ıkrār idgene vaktın düşe keçmeyip 11)durur ısa.Ol vaktın ol kulnuñ üstine 12)hīç zamān çekmek yokdur .BEDĀYİ^c

13)Kaçan hocā ıkrār idse kulınun üstine 14)adam öldürdi dise,ol hocānuñ ıkrārı 15)sahīh degüldür.Kaçan kul kendüsi ıkrār 16)idse men adam öldürdüm dise,ol 17)kulnuñ ıkrārı sahīhdur.
BEDĀYİ^c

18)Kaçan hocā ıkrār idse kulınuñ üstine zinā 19)iddi diyü. Ol hocānuñ ıkrārı sahīh degüldür.20)Kaçan kul kendüsi ıkrār idse men zinā kıldum 21)diyü ol kulnuñ ıkrārı sahīhdur.BEDĀYİ^c

22)Kaçan hocā ıkrār idse kulınuñ üstine hadd-ı 23)kazıf vardur diyü.Ol hocānuñ ıkrārı 24)sahīh degüldür .Kaçan kul kendüsi ıkrār 25)idse menüm üstüme hadd-ı kazıf vardur dise ol kulnuñ ıkrārı sahīhdur.BEDĀYİ^c

26)Kaçan hocā ıkrār idse kulınuñ 27)üstine uğurluk iddi dise,ol 28)hocānuñ ıkrārı sahīh degüldür.29)Kaçan kul kendüsi ıkrār idse:Men 30)uğurluk kıldum dise ol kul 31)nuñ ıkrārı sahīhdur.BEDĀYİ^c

32)Keldük imdi kaçan bir kişi 33)kim hürdür ^cākıldur, bālıgdur 34)bir kez ıkrār idse :Men ugur 35)luk iddüm dise. İmdi ol 36)kişinüñ bir kez ıkrār idmek 37)birle eli kesilür. Uşbu eyid 38)genimiz İmām Ebū Hanīfa dahı 39)İmām Muhammad katındadur.Ammā 40)İmām Ebū Yūsuf katında bir kez 41)ıkrār idmek birle el kesilmez.42)Bel kim lābüddür kim ol ıkrār 43)idgen kişi iki kez ıkrār id 44)gey iki yirde.Ol vaktın eli 45)kesilür.
BEDĀYİ^c

284a 1)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse,eyidse:2)Men falān ġāyıb kişinüñ mālını uġurladum 3)dise.İmdi ol ıḳrār idgen kişinüñ 4)elini kesmezler ḥattā ol falān ġāyıb 5)kişi ḥāżır oluban da^cvī idmeyince .Uşbu 6)eyidgemimiz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında-dur 7)daḫı İmām Muḥammad ḳatındadur.Ammā İmām 8)Ebū Yūsuf ḳatında ol ıḳrār idgen 9)kişinüñ eli kesilür ol falān kişi 10)ġāyıb iken daḫı.BEDĀYİ^c

11)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse,eyidse:12)Men falān ġāyıb ḫatun birle zinā kıldum 13)dise.İmdi ol ıḳrār idgen kişige zinā 14)ḥaddını durḳuzurlar ol ġāyıb ḫatun 15)ḥāżır iken daḫı barça-lar ḳatında.BEDĀYİ^c

16)İmām Muḥammad eyiddi raḥımahullahu :Ḳaçan 17)bir kişi eyidse:Uşbu aḫçaları uġurladum 18)velakin men bilmezin kim bu aḫçalar kimün 19)dür dise.İmdi ol uġrınuñ eli 20)kesil-mez didi.BEDĀYİ^c

21)İmām Muḥammad eyiddi raḥımahullahu :Ḳaçan 22)bir kişi ıḳrār idse,eyidse:Men uşbu aḫça 23)ları uġurladum velakin bu aḫçalaruñ 24)eyesini eyidmezin kimdür ,dise.İmdi 25)ol ki-şinüñ eli kesilmez.BEDĀYİ^c

26)Ol kişinüñ ḳatında kim rehin ḳoyup 27)durur ıdı bir kişi ,ḳaçan ol rehin 28)ol rehin alġan kişiden bir kişi uġur29 lasa.İmdi cāyızdur ol rehin alġan 30)kişi ol uġurlayan kişi birle çekişgey 31)ḥattā ol rehni kine kendünüñ eline ketür 32 mek içün İmām Ebū Ḥanīfa daḫı İmām 33)Ebū Yūsuf daḫı İmām Mu-ḥammad daḫı Züfer 34)ḳatında.Ammā ol rehin alġan kişi 35)ol reh-ni uġurlayan uġrı birle çekişdüki 36)birle ol uġrınuñ eli kesi-lür mi ya 37)kesilmez mi?İmdi kine Ebū Ḥanīfa daḫı Ebū Yūsuf 38)daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol uġrınuñ eli 39)kesilür.Ammā İmām Züfer ḳatında kesilmez.40)Ammā İmām Şāfi^cī ḳatında ne ol rehin alġan 41)ol uġrı birle çekişi bilür,ne ol 42)uġrınuñ eli kesilür.BEDĀYİ^c

43)Ḳaçan bir kişi bir kişi ḳatında vedi^cat ḳosa.44)Daḫı ol vedi^catı bir kişi uġurlasa.İmdi ol 45)vedi^cat alġan kişi cāyızdur ol uġrı birle 46)çekişgey ḥattā vedi^catı kendünüñ e-line ḳaytarmaḳ 47)içün Ebū Ḥanīfa daḫı Ebū Yūsuf 48)daḫı İmām Muḥammad daḫı Züfer ḳatında daḫı ol vedi^cat 49)alġan kişi ol

uğrı birle çekişdüki birle 50)ol uğrınun eli kesilür ol üç İmām katında kesilmez.Ammā İmām Şafi^c^i katında 52)ne ol vedi^c^at algan kişi ol uğrı birle 53)çekişür ne ol uğrımun eli kesilür.BEDĀYİ^c^

284b 1)Kaçan bir kişi bir kişiden bir tavarı 2)^c^āriyete alsa.Dahı ol ^c^āriyete algan kişi 3)den ol tavarı bir kişi uğurlasa.İmdi 4) cāyızdur ol ^c^āriyete algan kişi ol uğrı 5)birle çekişmeklik hattā ol ^c^āriyet 6)tavarı kine kendü eline kaytarmak içün 7)İmām Ebū Hanīfa dahı Ebū Yūsuf dahı İmām 8)Muhammad dahı Züfer katında. Dahı ol 9)^c^āriyete algan kişi çekişmek birle 10)ol uğrımun eli kesilür Ebū Hanīfa 11)dahı Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında. 12)Ammā Züfer katında eli kesilmez ol 13)uğrınun.Ammā İmām Şafi^c^i katında 14)ne ol ^c^āriyete algan kişi ol uğrı 15)birle çekişür ne ol uğrımun eli 16)kesilür.BEDĀYİ^c^

17)Kaçan bir kişi bir kişige māl işledmeke 18)virse.Dahı şarıt idseler kim ol māl 19)nun assısı ikisinün arasında buçuk buçuka 20)ortak olsalar,ya bir kişi bir kişige 21)māl virse işledmeke.Dahı şarıt idseler 22)kim ol mālnun assısı barçası ol 23)māl eyesinün olgay ol işledgen 24)kişinün hiç nemesi olmagay assıdan. 25)Dahı ol malı ol işledmeke algan kişiden 26)kelse bir kişi uğurlasa.İmdi cāyızdur ol 27)işledmeke algan kişi ol uğrı birle 28)çekişmek hattā ol malı kendünün eline 29)ketürmek içün İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf ,İmām Muhammad,İmām Züfer katında. Dahı ol mālı işledmeke algan 30)kişi ol uğrı birle çekişmek 31) birle ol uğrınun eli kesilür 32)İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf 33)dahı İmām Muhammad katında.Ammā İmām 34)Züfer katında kesilmez.Ammā İmām 35)Şafi^c^i katında ne ol māl algan 36)kişi işledmeke ol uğrı birle 37)çekişi bilür ne ol uğrımun 38)ol çekişmek birle eli kesilür.BEDĀYİ^c^

39)Kaçan bir kişi bir kişiden bir tavarı 40)gasıb idse. Dahı ol gasıb idgen 41)kişiden ol tavarı bir uğrı 42)uğurlasa. İmdi cāyızdur ol 43)gāsıb idgen kişige kim ol 44)uğrı birle çekişgey hattā 45)ol tavarı kine kendü eline ketür 46)mek içün ol dörüt imām 47)katında dahı ol gaşıb idgen 48)kişi ol uğrı birle çekişmek 49)birle ol uğrınun eli kesilür 50)ol üç imām katında ,velakin 51)Züfer katında kesilmez.Ammā İmām 52)Şafi^c^i katında ne ol gasıb id 53)gen kişi ol uğrı birle çekişür 54)ne ol uğrınun eli kesilür. ol 55)ol gasıb idgen kişi çekişmek 56)birle.BEDĀYİ^c^

285a 1)Ḳaçan bir kişi bir kişi ḳatında vedā^c at ḳosa.2)Daḫı ol vedi^c atı bir kişi uğurlasa ol vedi^c at 3)alğan kişiden.Daḫı ol vedi^c at ḳoyan kişige 4)vardur kim ol uğrınuñ elini kesgey.
BEDĀYİ^c

2)Ḳaçan bir kişi bir kişiden bir ṭavarı küç birle 6) alsa.İmdi daḫı ol küç birle alğan kişiden 7)ol ṭavarı bir kişi uğurlasa.Daḫı ol ṭavar 8)eyesi kişige vardur kim ol uğrınuñ elini 9)kesgey.BEDĀYİ^c

10)Ḳaçan bir kişi bir kişige bir ṭavarı ^c āriyete virse. 11)Daḫı ol ^c āriyete alğan kişiden ol ṭavarı bir 12)kişi uğurlasa.İmdi ol ṭavarı ^c āriyete virgen 13)kişi ol uğrınuñ elini keser.HİDĀYE

14)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı kirige virse bir 15)kişige.Daḫı ol kirige alğan kişiden ol 16)ṭavarı bir kişi uğurlasa. Ol uğrınuñ 17)elini ol ṭavar kirige virgen kişi daḫı keser.
BEDĀYİ^c

18)Ḳaçan bir kişi bir kişige māl virse işledmeke.19) Daḫı ol işledmeke alğan kişiden ol mālı 20)bir kişi uğurlasa. İmdi ol māl virgen 21)kişi ol uğrınuñ elini keser.HİDĀYE

22)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı ṣatun alsa fāsıd 23)ṣatuğ birle.Daḫı ol ṣatun alğan kişiden 24)ol ṭavarı bir kişi uğurlasa.İmdi ol ṣatun alğan kişiden 24)ol ṭavarı bir kişi uğurlasa. İmdi ol ṣatun alğan kişi ol uğrınuñ elini keser ḳaçan ol uğrınuñ uğurluḳı s̱ābıt 25)olsa ol ṣatun alğan kişi çekişmeki 26)birle.
ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

27)Ḳaçan bir kiçigez oğlanuñ bir kişi 28)mālını uğurlasa,ol oğlanuñ atası 29)ol uğrınuñ eli keser.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

30)Ḳaçan bir kişi bir kiçigez oğlanuñ 31)mālını uğurlasa ol uğrınun elini 32)keser ol oğlanuñ vaṣīsı.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

33)Ḳaçan bir kişi vaḳıfdan māl uğurlasa ,34)ol uğrınuñ eli kesilür ol 35)vaḳıfnuñ nāẓırı ol uğrı birle 36)çekişdüki birle.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

37)Ḳaçan bir kişi rehin ḳosa bir kişi ḳatında.38)Daḫı ol rehin alġan kişiden ol rehni 39)bir kişi uġurlasa.İmdi ol rehin ḳoyan 40)kişi ol uġrımuñ elini keser.İmdi 41)uşbu didükümüz ol vaḳtın-dur kim 42)ol rehin ḳoyan kişi borçını ödemiş 43)olġay.Ol rehin henüz almamış olġay.44)Ammā ḳaçan ol rehin ḳoyan kişi borçını45 ödememiş olsa.Ol vaḳtın ol 46)rehin koyan kişi ol uġrımuñ 47)e-lini kesmez.NİHĀYE

285b 1)Ḳaçan bir kişi on dirhem kümiş ṣatdı 2)yigirmi dirhem kümişe.Daḫı ol ṣatan kişi 3)ol yiggrmi dirhem kümişi ḳabuż iddi.Daḫı bir 4)kişi keldi ol kişiden ol yigirmi dirhem 5)kümi-şi uġurladı.İmdi ol yigirmi dirhem 6)kümişi ṣatun alġan kişi çekişmek birle ol 7)uġrımuñ eli kesilür Ebū Ḥanīfa daḫı Ebū Yū-suf 8)daḫı İmām Muḥammad ḳatında.NİHĀYE

9)Ḳaçan bir kişi rehin ḳosa bir kişi ḳatında.Daḫı bir 10) kişi ol rehni uġurlasa.Daḫı ol rehin,ol 11)uġurlayan kişinüñ elinde helāk olsa.İmdi vardur 12)ol rehin alġan kişige kim ol uġrımuñ elini 13)kesgey.Ammā ol rehin ḳoyan kişi ol 14)uġrı birle çekişmez.Daḫı uġrımuñ elini 15)kesmez eger borçını öde-memiş olsa.BEDĀYİᶜ

16)Ḳaçan bir uġrı bir kişiden bir māl uġurlasa.17)Daḫı ol mālı ol uġurlayan kişiden bir özge 18)uġrı daḫı uġurlasa.İmdi ol evvelki uġrıya 19)yoḳdur kim ol ikinçi uġrı birle çekişgey 20)ol 21)ikinçi uġrımuñ elini kesmek içün.Daḫı 22)māl eyesine yoḳdur kim ol ikinçi uġrı birle 23)çekişgey ol ikinçi uġrımuñ elini kesmek 24)içün.İmdi ol evvelki uġrıya var mıdur 25)kim ol ikinçi uġrıdan ol mālı kendü eline ḳaytar 26)maḳ izdemeklik ya yoḳ mıdur?İmdi ᶜālımlar 27)bu mes'elede iki rivāyet vardur didiler.Bir rivāyet cāyızdur bir rivāyetde cāyız degüldür didi-ler.BEDĀYİᶜ

28)Ol uġurluḳ kim el kesmeki 29)vācıb ider,ol uġurluḳ belg-gürmes 30)ḳādīnuñ bilmeki birle.Yaᶜnī ḳādī 31)kendüsi ḳaçan bil-se bir kişinüñ uġur 32)lıḳını immā ḳādī olmazdan burun ya 33) ḳādī oldukından ṣoñra ol ḳādī 34)nuñ bilmeki birle ol uġrımuñ 35)eli kesilmez.BEDĀYİᶜ

286a 1)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı uġurlasa.Daḫı ol uġrı 2)nuñ elini kesseler ol ṭavar içün.Daḫı ol 3)ṭavarnuñ ᶜaynı durur olsa.İmdi ol ṭavarı 4)eyesine ḳaytarur ol uġrı.HİDĀYE

5)Rasūlullah ṣallallahu ᶜaleyhi ve selleme ol uġrı kim 6)Ṣafvānnuñ ridāsını uġurladı ol uġrınuñ 7)elini kesdi.Daḫı ol ridāyı ol uġrıdan aldı 8)Ṣafvāna ḳaytardı.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

9)Rasūlullah **eyiddi ṣallallahu ᶜaleyhi ve selleme:10) "ᶜAle'l-yedi (el üstine lāzımdur)mā (ol neme kim)eḫazet (aldı ol el ol nemeni)ḥattā terüdde (ḥattā ol el ḳaytarınca ol alduḳı nemeni eyesine)vallahü aᶜlemü bi'ṣ-ṣavābı didi.**

ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

11)**Ḳaçan** bir uġrı bir ṭavarı uġurlasa.Daḫı ol 12)uġrınuñ eli kesilse ol ṭavar içün.Daḫı ol 13)ṭavar helāk olmış olsa,ya ol ṭavarı ol 14)uġrı kendüsi helāk idmiş olsa.İmdi 15)ol uġrı hiç neme żamān çekmez ol 16)ṭavar eyesine.İmām Ebū Yūsuf munuñ kibi rivāyet 17)iddi,İmām Ebū Ḥanīfa'dan Meşhūr rivāyet 18)daḫı budur.Ammā Ḥasan kim Ziyād oġlıdur, ol 19)rivāyet ḳıldı İmām Ebū Ḥanīfa 'dan kim ol 20)İmām Ebū Ḥanīfa eyiddi:Ol ṭavar eger kendüsi 21)helāk olsa ol uġrınuñ eli kesilür ancaḳ 22)ol uġrı ṭavar eyesine hīç neme żamān çekmez 23)eger ol uġrı ol ṭavarı kendüsi helāk idmiş olsa ol uġrınuñ ,ol vaḳtın hem eli kesilür daḫı ol uġrı ol ṭavarı żamān çeker 25)ol ṭavar eyesine.HİDĀYE

26)İmām Şāfiᶜī eyiddi raḥimahullahu 27)ᶜaleyhi:Ḳaçan uġrınuñ eli 28)kesilse ṭavar uġurlaġanı içün.29)İmdi ol uġrı ol ṭavarı 30)eyesine ḳaytarur kerek ise ol 31)ṭavar kendüsi helāk olsun kerek ise 32)ol ṭavarı ol uġrı helāk 33)idsün. Yaᶜnī ol uġrınuñ hem 34)eli kesilür hem ol uġrı żamān 35) çekmez.HİDĀYE

36)Bizim ḳatımızda uġrı uġurladuḳı ṭavar 37)helāk olduḳından sonra ol 38)uġrınuñ eli kesilür ancaḳ ol 39)uġrı ṭavar eyesine hīç neme żamān 40)çekmez .Anuñ içün kim ᶜAbdurrahman kim 41)ᶜAvf oġlıdur,ol rivāyet iddi 42)raḍıyallahu ᶜanhu Tañrı Rasūlından 43)ṣallallahu ᶜaleyhi veselleme :Rasūlullah 44)eyiddi:Lā ġurme (ġarāmet idmek yoḳdur)ᶜale's-sāriḳı (uġrınuñ üstine)45)baᶜde mā ḳuṭıᶜat yemīnühü (saġ eli kesildükinden ṣoñra didi)didi.HİDĀYE

286b 1)Bes ḳaçan uġrı uġurladuḳı ṭavar uġrınuñ 2)elinde helāk olsa ,ol uġrı ol ṭavarı żamān 3)çekmez kerek ise ol ṭavar ol uġrınuñ eli 4)kesilmezden burun helāk olsun,kerek ise 5)eli kesildükinden ṣoñra helāk olsun.BEDĀYİᶜ

6)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı uġurlasa.Daḫı ol 7)uġrınuñ eli kesilmek sāḳıt olsa bir şübhe olduḳı 8)içün.İmdi ol vaḳtın ol uġrı ol ṭavarı 9)żamān çeker eyesine.BEDĀYİᶜ

10)Ḳaçan uġrı uġurladuḳı ṭavarı ṣatsa bir kişige.11)İmdi ol ṭavar ol ṣatun alġan kişinüñ 12)ḳatında durup durur ısa cāyızdur ol ṭavar eyesine 13)kim ol ṭavarı alġay ol ṣatun alġan kişiden 14)daḫı cāyızdur ol ṣatun alġan kişige kim ḳayıtġay 15) alġay ol uġrıdan ol ṭavar içün virdüki 16)bahāyı.Eger ol ṭavar ol ṣatun alġan 17)kişinüñ ḳatında helāk olmış olsa.Ol vaḳtın 18) ne ol uġurlayan kişi żamān çeker ne ol ṣatun 19)alġan kişi żamān çeker ol ṭavar eyesine İmām 20)Ebū Yūsuf'dan munuñ kibi rivāyet olındı.BEDĀYİᶜ

21)Ḳaçan uġrı uġurladuḳı ṭavarı bir kişige miliklendürse 22)bir yol birle.İmdi eger ol ṭavar durup durur ısa 23)ol miliklengen kişi ḳatında ol ṭavar eyesine cāyızdur 24)kim ol ṭavarı ol kişinüñ elinden alġay.Eger 25)ol ṭavar helāk olmış olsa ol miliklengen kişinüñ 26)ḳatında .Ol vaḳtın ol ṭavar ne ol uġrı żamān 27)çeker ne ol miliklengen kişi żamān çeker ol 28)ṭavar eyesine İmām Ebū Yūsuf'dan munuñ kibi rivāyet olındı.BEDĀYİᶜ

29)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı uġurlasa.30)Daḫı ol ṭavarı ol uġrıdan 31)özge kişi helāk idse.Ol vaḳtın 32)ol helāk idgen kişi ol ṭavarı 33)żamān çeker eyesine daḫı hem ol 34)uġrınuñ eli kesilür.BEDĀYİᶜ

35)Ḳaçan bir kişi bir niçe kezler uğurluḳ 36)idse.Daḫı ol māl eyelerinden 37)birisi ḥāżır olsa.Daḫı daᶜvī idse .38)Daḫı ol uğrınuñ eli kesilse ol 39)bir kişi daᶜvī idgeni içün.İmdi40) bu kesmek ol barça uğurluḳ 41)içündür.Uşbu eyidgenimiz mes'ele-de 42)hīç kimsenüñ ḫılāfı yoḳdur.43)Ammā ol uğrınuñ ol bir kişi kim 44)anıñ içün eli kesildi,aña żamān 45)çekmez.Ammā özgelerge żamān 46)çeker mi ya żamān çekmez mi?İmdi 47)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol uğrı 48)hīç bir kişige żamān çekmez.Ammā 49)İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad 50)ḳatında ol uğrı barça uğurladuḳı 51) mālı żamān çeker māl eyelerine 52)illā ol kişige żamān çekmez kim 53)eli ol kişi daᶜvī idmek birle 54)kesildi.BEDĀYİᶜ

287a 1)Ammā ḳaçan bir kişi bir niçe kez uğurluḳ idse 2)kişilerden. Daḫı ol uğrı uğurladuḳı māllaruñ 3)eyesi barçası ḥāżır olsalar. Daḫı daᶜvī idseler.4)İmdi ol uğrınuñ sag eli kesilür barçaları 5)içün.Daḫı ol uğrı ol māl eyelerinüñ hīç 6)birine neme ğarāmet idmez barçalar ḳatında.BEDĀYİᶜ

7)Ḳaçan bir uğrı bir kişiden on kez uğurluḳ 8)idse her bir uğurladuḳında on dirhem kümiş 9)aḳça uğurlasa,ya daḫı artuḳ u-ğurlasa.Daḫı ol 10)uğrınuñ eli kesilse ol on kez uğurluḳuñ 11) birisi içün ol māl eyesi ol on kez uğur 12)luḳuñ birisi içün çekişmek sebebinden .İmdi 13)ol uğrınuñ ol sağı kesilmek ol on kez 14)uğurlamaḳuñ barçası içündür.İmdi 15)ol uğrı İmām Ebū Ḥa-nīfa ḳatında hīç neme 16)żamān çekmez ol māl eyesine.Ammā İmām Ebū 17)Yūsuf daḫı İmām Muḥammad eyiddiler:Ol uğrı ol māl 18) eyesine żamān çeker ol eli kesildükinden niṣābdan özge 19)ni-ṣābları didiler.BEDĀYİᶜ

20)Ammā ḳaçan bir kişi bir niçe kez uğurluḳ idse kişi 21)ler-den ya bir niçe kez uğurluḳ idse bir kişi 22)den.Daḫı ol uğrı-nuñ eli kesilse ol uğurlu 23)ḳuñ birisi içün.DAḪI ol uğrınuñ ol 24)uğurladuḳları māl barçası durup durur olsa.25)İmdi ol uğrı ol māllaruñ barçasını 26)żamān çeker māl eyesine,ḳaytarur mālların.BEDĀYİᶜ

27)Ḳaçan bir kişi bir kişiden māl uğur 28)lasa.Daḫı ol uğrı-nuñ elini kesmeke 29)imām buyursa.Daḫı ol mālı uğurlanğan 30) kişi eyidse:Men bu uğrınuñ elini kesmeki 31)bağışladum dise.İm-di ol mālı 32)uğurlanğan kişinüñ [illegible] ᶜafuv ḳıldum didüki 33)bāṭıldur.Anuñ içün el kesmek 34)Tañrı taᶜālā'nuñ ḥaḳḳıdur,

kul hakkı 35)degüldür.BEDĀYİ^c

36)Kaçan bir kişi ugurluk idse.İmdi ol 37)ugrınuñ elini ke-serler bilekinden,38)Uşbu eyidgenimiz köp fakīhlar bu kavul 39) üstinedür.Sahīh mezheb dahı budur.GĀYETÜ'L-BEYĀN

40)Hāricīler eyiddiler:Kaçan bir kişi 41)ugurluk idse ,ol kişinüñ elini 42)omuzdan keserler didiler.GĀYETÜ'L-BEYĀN

43)Ba^c zılar eyiddiler:Kaçan bir kişi 44)ugurluk idse,ol kişinüñ barmak 45)ları kesilür ancak didiler.GĀYETÜ'L-BEYĀN

46)Ugrınun sag eli kesilür bilekinden.HİDĀYE

287b 1)Kaçan ugrınuñ elini kesseler .Ol vaktın 2)ol kesilgen yiri kızmış demür birle köyün 3)dürgeyler hattā kanı akmasun diyü.HİDĀYE

4)Rasūlullah sallallahu ^c aleyhi ve selleme buyurdı:5)Bir ugrınuñ elini kesdiler bilekindem.HİDĀYE

6)Ugrınuñ sag eli kesildükinden sonra 7)ikinçi kez ugur-luk idse ol ugrınuñ sol 8)ayakına dahı keserler dopukından.HİDĀYE

9)Ugrınuñ sag eli birle sol ayakı kesildükinden 10)sonra üçünçi kez ugurluk idse.Ol vaktın 11)dahı ol kişinün hiç nemesini kesmek 12)yokdur ,velakin ol ugrını edeplegeyler.Dahı 13)ol ug-rıyı habus içinde ebed koyalar hattā ol 14)ugrı tevbe idihçe,ya ol ugrınuñ yüzinde 15)sālıh kişilernüñ nişānı belgürince.HİDĀYE

16)Söznüñ hāsılı budur kim bizim katımızda 17)ugrınuñ hiç bir hālda sol eli birle sag 18)ayakı kesilmez.Ammā İmām Şāfi^c ī katında kaçan ugrı 19)sag eli birle sol ayakı kesildükinden son-ra 20)üçünçi kez ugurluk idse ,ol ugrınuñ 21)sol eli dahı kesi-lür.Kaçan dördünçi kez ugurluk 22)idse,ol ugrınuñ sag ayakı dahı kesilür.Kaçam 23)bişinçi kez ugurluk idse ,ol ugrıyı edeplerler. HİDĀYE

24)Ammā Zāhirīlar katında bir kez 25)ugurluk idgende ugrı-nuñ sag 26)elini keserler.İkinçi kezde sol 27)ayagını keserler. Üçünçi kezde 28)sol elini keserler.Dördünçi kezde 29)sag ayagını keserler.Bişinçi kezde 30)ol ugrıyı öldürürler.Zāhirīlarüñ 31) mezhebi dahı budur. HİDĀYE

32)Rivāyet olındı ^e Alī'dem radıyallahu ^c anhu:33)Bir ugrı ketürdiler ol 34) ^c Ali'ye .Ol ugrınuñ sag elini kesdi.35)Dahı

ol uğrı kine bir dahı uğurluķ 36)iddi ol uğrınun sol ayaķını 37)kesdi.Ol uğrı/nı/kine ketür 38)diler.Üçünçi kez uğurluķ idgende.39)Dahı ᶜAlī eyiddi radıyallahu dahı Men 40)bu uğrınun nemesini kesmezin didi.41)Eger men bu uğrı şol elini keser 42) isem bu uğrı ne birle yir ne birle 43)istincā ider didi.Eger bu 44)uğrınun sağ ayaķını dahı keser 45)isem ne birle yürür didi. Dahı 46)ᶜAlī eyiddi radıyallahu ᶜanhu:Men Tanrı 47)dan uyalur men didi.Dahı ᶜAli ol 48)uğrı birle niçe ağaç birle urdı 49)dahı habusladı.BEDĀYİᶜ

288a 1)Rivāyet olındı kim bir uğrıyı ᶜÖmer'ge ketür 2)diler. Dahı ol uğrınun bir eli bir ayaķı 3)kesilmiş idi .Dahı ᶜÖmer radıyallahu ᶜanhu ķaşıd 4)iddi kim ol uğrınun şol elini dahı kes 5)gey.Dahı ᶜAlī radıyallahu ᶜanhu eyiddi ᶜÖmer'e radıyallahu 6)ᶜanhu bu uğrınun üstine bir el birle bir ayaķ 7)kesilmek var ıdı,ol ikisi dahı kesilmiş 8)dür didi.Dahı ᶜÖmer ᶜAlī'nün sözini işiddi 9)ol kişini habusladı,kesmedi .İmdi 10)ᶜAlī birle ᶜÖmer arasında bu hikāyet olduķında 11)Tanrı rasūlınun şahābileri hāzır ıdı 12)ol şahābīlerden hīç kimse inkār 13)idmedi ᶜAlī ye.Bes ol şahābīler inkār 14)idmegeni keenne barçaları ᶜAlī sözine ıttıfāķ 15)idmiş olurlar.BEDĀYİᶜ

16)Ķaçan bir kişi evvel uğurluķ idgende ol 17)uğrınun sağ elini kesdükümüz ol 18)vaķtındur kim ol kişinün şol eli 19)sağ olğay.Ol el birle menfaᶜat idi bilür olğay 20)sağ eli kesildükinden şonra.Ammā ķaçan ol 21)evvel uğurluķ idgen kişinün şol eli 22)kesilmiş olsa,ya şol eli dutmaz olsa,23)ya şol elinün baş barmakı kesilmiş olsa,24)ya şol elinün baş barmakından özge 25)barmaķlarından ikisi kesilmiş olsa.Ol 26)vaķtın ol uğrınun sağ eli dahı kesilmez.27)Dahı ol uğrınun şol ayaķı dahı kesilmez.28)Ammā ķaçan ol evvel uğurlağan uğrınun 29)şol elinün bir barmakı kesilmiş olsa.Dahı ol kesilgen barmak baş barmak olmasa. Ol vaķtın ol uğrınun 30)sağ eli kesilür.BEDĀYİᶜ

31)Ḳaçan evvel uğurlayan uğrınuñ 32)sağ ayakı kesilmiş olsa,ya sağ 33)ayakı dutmaz olsa,ya sağ ayakı 34)aḳsaḳ olsa, ol ayaḳ üstine yüriyü 35)olmasa.Ol vaḳtın ol uğrınuñ 36)sağ eli kesilmez.Daḫı ol kişinüñ 37)ṣol ayaḳı daḫı kesilmez.BEDĀYİᶜ

38)Ḳaçan evvel uğurlayan uğrınuñ 39)sağ ayaḳınuñ barça barmaḳları 40)kesilmiş olsa.İmdi körelüm 41)ol kişi ol sağ ayakı birle 42)yüriyü bilür ise.Daḫı ol ayak 43)üstine duru bilür olsa.Ol vaḳtın 44)ol uğrınuñ sağ elini keser 45)ler.Eger ol uğrı ol ayaḳ 46)üstine yüriyü bilmese.Ol vaḳtın ol 47)uğrı-nuñ sağ elini kesmezler.BEDĀYİᶜ

48)Ammā ol kişi kim anuñ sağ eli 49)yoḳdur ,ol kişi ḳaçan bir kişinüñ 50)ḳaṣıd birle ṣol elini kesseler.51)İmdi ol ṣağ elsüz kişinüñ 52)daḫı ṣol elini daḫı keserler.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

288b 1)Ḳaçan evvel uğurluk idgen uğrınuñ 2) iki eli sağ olsa. Velakin ol uğrınuñ 3) ṣol ayaḳı kesilmiş olsa, ya sol ayaḳı 4) dutmaz olsa, ya ṣol ayaḳınuñ baş bar- 5)maḳı kesilmiş olsa, ya ṣol ayaḳınun 6) barça barmaḳları kesilmiş olsa ol 7) vaḳtın ol uğrınuñ sağ eli kesilür. BEDĀYİᶜ

8)Ḳaçan bir ugrı uğurluk idse. Daḫı ol 9) uğrınuñ sağ eli dutmaz olsa, ya ol 10) uğrınuñ sağ elinüñ baş barmaḳı dutmaz 11) olsa, ya baş barmaḳı kesilmiş olsa, ya 12) sağ elinüñ bar-maḳları kesilmiş olsa. İmdi 13) ol uğrınuñ ol sağ eli kesilür. BEDĀYİᶜ

14)Ḳaçan buyruk eyesi eyidse el kesiciye uşbu 15) uğrınuñ elini kesgil dise. Belgülü idmese 16) sağ elini daḫı ol el ke-sici kişi ol uğrı- 17)nuñ ṣol elini kesse. İmdi ol el kesici 18) hiç neme żamān çekmez. BEDĀYİᶜ

19)Ḳaçan buyruḳ eyesi eyidse el kesiciye uşbu 20) uğrınuñ sağ elini kesgil dise. Daḫı ol 21) el kesici ol uğrınuñ ṣol e-lini kesse. 22) İmdi körelüm eger ol uğrı ṣol 23) elini çıḳar-sa. Daḫı eyidse:Uşbudur sağ elüm 24) dise. Ol vaḳtın kine ol el kesici neme żamān 25) çekmez. BEDĀYİᶜ

26)Ḳaçan bir kişige eyidse menüm 27) elümi kesgil dise. Daḫı ol kişi kesse. 28)İmdi ol kesgen kişinüñ üstine żamān 29) çekmek yoḳdur. BEDĀYİʿ

30)Ḳaçan buyruḳ eyesi eyidse bir el 31) kesici kişige uşbu uġrınuñ ṣaġ elini 32) kesgil dise. Daḫı ol uġrı ṣol 33) elini çıḳarmasa. Ṣaġ elüm budur dimese. 34)Velakin ol el kesici ol uġrınun 35) ṣol elini kesse ḫaṭā birle. İmdi 36) kine ol el kesicinüñ üstine neme żamān 37) çekmek yoḳdur. İmām Ebū Ḥanīfa daḫı 38) İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında. 39)Ammā İmām Züfer ḳatında ol el kesici kişi 40) żamān çeker. BEDĀYİʿ

41)Ammā ḳaçan buyruḳ eyesi eyidse el kesiciye. 42)Uşbu uġrınuñ ṣaġ elini kesgil dise. 43)Daḫı ol el kesici ḳāṣıd birle ol 44) uġrınuñ ṣol elini kesse. Kine ol 45) el kesici kişi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında neme 46) żamān çekmez. Ammā İmām Ebū Yūsuf 47) ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol 48) el kesici kişi żamān çeker. BEDĀYİʿ

289a 1)Ḳaçan iki şāhid danuḳlıḳ virseler 2) bir kişinüñ üstine, eyidseler:Biz danu- 3)ḳuz kim uşbu kişi ḳulını ṣatdı 4) uşbu kişige iki miñ aḫçaya diseler. Daḫı ḥāl 5) bu olsa kim ol ḳulnuñ ḳīmeti miñ 6) aḫça degir olsa. Daḫı ol iki şāhid 7) ol danuḳlıḳlarından ḳayıtsalar 8) ol danuḳlar neme żamān çekmezler. BEDĀYİʿ

9)Ammā ḳaçan uġurluḳ idgen kişinüñ 10) elini özge kişiler kesse, ya'nī buyruḳ eyesinüñ 11) buyruḳı birle el kesici kişi kesmese. Bel kim 12) bir yad kişi ol uġrınuñ ṣol elini 13) kesse.İmdi körelüm eger ol yad 14) kişi ol uġrınuñ ṣol elini ḫaṭā birle 15) kesse. Ol yad kişi ol elnüñ diyetini żamān 16) çeker. Eger ol yad kişi ol uġrınuñ 17) ṣol elini ḳāṣıd birle kesse. İmdi ol yad kişinüñ daḫı ṣol elini keserler. Daḫı ol 19) uġrıdan sāḳıt olur ṣaġ eli kesilmek 20)İmdi ol uġrı ol mālı ḳaytarur eyesine, eger 21) ol māl durup durur-ısa. Eger ol māl 22) helāk oldı-ısa ol uġrı ol mālı żamān 23) çeker eyesine. BEDĀYİʿ

24)Ḳaçan bir kişinün ṣaġ eli kesilmek ġayr-ı vācib 25) olsa uġurulukda. Daḫı ol kişinüñ ṣaġ elini 26) kesmeseler ḥattā ol

uğurımuñ 27) şağ elini kesse. İmdi bu mes'elenüñ iki yöni vardur. İmdi ol kesgen kişi ol uğrımuñ elini immā māl 28) eyesi da'vī idmezden 29) burun kesmiş olğay immā da'vī 30) idgenden soñra kesmiş olğay. 31)Eger ol el kesgen kişi ol 32) uğrımuñ elini da'vī idilmezden 33) burun kesmiş olsa. Dahı kāsıd birle 34) kesmiş olsa Ol vaktın ol el 35) kesenüñ dahı şağ elini keserler. 36)Eger ol uğrımuñ elini ol kişi 37) hata birle kesmiş olsa ol 38) kesgen kişinüñ üstine ol kesdüki 39) elüñ diyeti lāzım olur. Dahı ol 40) uğrımuñ şol ayakı kesilür. Bu eli 41) kesüldüki hisāb olınmaz. Eger ol 42) kişi ol uğrımuñ elini da'vī olındukından 43) soñra kesse. İmdi körelüm kim 44) kādī hüküm idgeninden burun kesdi- 45)ise eger kāsıd birle kesdi-ise ol 46) el kesenüñ dahı elini keserler. 47)Eger hatā birle kesse ol kesen 48) kişi ol elnüñ diyetini żamān çeker. 49)Velakin ol kişinüñ şol ayakı 50) kesilmez, bu sūretde. Eger ol 51) kişi ol uğrımuñ elini kādī hüküm 52) idgenden soñra kesdi-ise 53) ol el kesgen kişinüñ üstine 54) hīç neme żamān çekmek yokdur. BEDĀYİ'

289b 1)Bilgil kim uğurluk idgen kişinüñ elini 2) kesmeklik yokdur illā sultān keser, ya ol 3) kişi keser kim sultān ol kişini buyruk eyesi kodı 4) kādīlar kibi özge kişige kesmek yokdur. BEDĀYİ'

5)Bilgil had urmakı durkuzmak yokdur 6) illā sultān durkuzur ya ol kişi durkuzur 7) kim sultān anı buyruk eyesi koyup durur kādīlar 8) kibi özge kişige durkuzmak yokdur. BEDĀYİ'

9)İmām Şāfi'ī katında hōcāya cāyızdur kim kendü 10) kulına haddı durkuzğay. Bizim katımızda cāyız degül- 11)dür. Munuñ yiri aşakadur. Hudūd kitābında biz 12) munı beyān idevüz. BEDĀYİ'

13)Bilgil kim el kesmek vācıb oldukından 14)soñra ol el kesmeki sākıt ider bir niçe 15) nemeler. İmdi ol nemelerde kim el kesmeki 16) sākıt ider vācıb oldukından soñra birisi 17) oldur kim mālı uğurlanğan kişi ol uğrı 18) yalğanlağay uğurluk idelüm diyü ıkrār 19) idgeni içre. Kaçan yalğanlasa ol uğrıdan el 20) kesilmek sākıt olur. BEDĀYİ'

21)Ya'nī kaçan bir uğrı ıkrār idse eyidse:men 22) uşbu kişiden on ahça uğurladum dise. Dahı ol 23) māl eyesi uğrıya eyidse yalğansın sen menden 24) neme uğurlamaduñ dise. İmdi ol uğrımuñ e-

li 25) kesilmeki sāḳıt olur kesilmez. BEDĀYİ'

26)Ol kişi kim māl uğurlandı, 27) ḳaçan ol kişi kendünüñ danuḳ- 28)larını yalğanlasa eyidse menüm da- 29)nuḳlarım yalğan danuḳlıḳ 30) virdi dise. Ol vaḳtın daḫı kine ol 31) uğrınuñ eli kesilmez. BEDĀYİ'

32)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse eyidse: 33)Men falāndan on aḫça uğurladum 34) dise. Daḫı ol uğrı, ıḳrār idgen 35) uğrı ıḳrārından rucū' idse ḳayıtsa. 36)İmdi ol uğrınuñ eli kesilmez. 37)Velakin ol uğrı ol uğurladum 38) didüki mālı żamān çeker ol māl 39) eyesine. BEDĀYİ'

40)İki kişi ıḳrār idseler eyidseler 41) ikimiz bir bir uğurladuḳ kim ol 42) biz yüz aḫça degir diseler. Daḫı 43) mundan soñra ol iki kişinüñ birisi 44) eyidse bu bizim bizimizdür 45) diseler. Bu bizi biz uğurlamaduḳ 46) diseler, ya eyidseler kim uşbu 47) biz bizimizdür diseler. 48)İmdi ol iki kişinüñ ikisinüñ daḫı eli kesilmez. BEDĀYİ'

290a 1)Ḳaçan iki kişinüñ birisi eyidse uşbu biz kim 2) yüz aḫça degir uşbu bizi biz uğurladuḳ 3) falān kişiden dise. Daḫı ol iki kişinüñ daḫı birisi 4) eyidse yalğan sözlersin biz bu biz hīç 5) kimseden uğurlamaduḳ dise. İmdi ol uğurladuḳ 6) diyen kişinüñ yalğuz eli kesilür. Ancaḳ ol 7) uğurlamaduḳ diyen kişinüñ eli kesilmez. Uşbu 8) eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa ḳavlıdur. Ammā 9) İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol ikisinüñ hīç 10) birisinüñ eli kesilmez.

BEDĀYİ'

11)Ḳaçan uğurlayan uğrı uğurladuḳı ṭavarı 12) ṭavar eyesine ḳaytarsa ṭavar eyesi ol uğrı(yı) 13) çaḳmazdan. İmdi ol vaḳtın ol uğrınuñ 14) kesilmez. İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām 15) Muḥammad ḳatında daḫı Ebū Yūsuf'nuñ iki rivā- 16)yetinün bir rivāyetinde. Ammā İmām Ebū Yūsuf- 17)nuñ daḫı bir rivāyetinde ol uğrınuñ eli 18) kesilür. BEDĀYİ'

19)Ḳaçan uğurlayan uğrı uğurladuḳı ṭavarı 20) eyesine ḳaytarsa. ṭavar eyesi çaḳduḳından 21) soñra. İmdi ol vaḳtın ol uğrınuñ 22) eli kesilmek sāḳıt olmaz barçalar ḳatında. BEDĀYİ'

23)Ḳaçan bir kişi bir kişiden bir ṭavarı 24) uğurlasa. Daḫı

ol ṭavar eyesi ol uğurulğan 25) ṭavarını ol uğurlayan uğrıya bağışlasa henüz 26) ḳādī ol uğrınuñ elini kesmeke ḥüküm idmezden burun. İmdi ol uğrınuñ eli kesilmek sāḳıt olur, kesilmez.BEDĀYİʿ.

27)Kaçan bir kişi bir kişiden bir ṭavarı 28) uğurlasa. Dahı ḳādī ol uğrınuñ elini 29) kesmeke buyursa. Velakin ol 30) uğrınuñ eli kesilmezden 31) burun ol māl eyesi ol ṭavarı 32) ol uğrıya bağışlasa. İmdi ol 33) uğrınuñ eli kesilmeki sāḳıt olur. 34) İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında dahı İmām 35) Muḥammad ḳatında. Ammā İmām Ebū Yūsuf 36) ḳatında dahı İmām Şāfiʿī ḳatında ol 37) uğrınuñ eli kesilür. BEDĀYİʿ

38)Kaçan bir kişi bir kişiden bir ṭavarı 39) uğurlasa. Dahı ḳādī ol uğrınuñ 40) elini kesmeke buyurmazdan burun 41) ol māl eyesi ol uğurlanğan mālını ṣatsa ol 42) ol uğrıya. İmdi ol uğrınuñ 43) eli kesmek sāḳıt olur kider. BEDĀYİʿ

44)Kaçan bir kişi bir kişiden ṭavar uğur- 45)lasa. Dahı ḳādī ol uğrınuñ elini 46) kesmeke buyurduḳından 47) ṣoñra māl eyesi ol uğurlanğan mālını 48) ol uğrıya ṣatsa. İmdi ol uğrınuñ 49) eli kesilmek sāḳıt(dur) İmām Ebū Ḥanīfa 50) birle İmām Muḥammad ḳatında. Ammā İmām 51) Ebū Yūsuf birle İmām Şāfiʿī ḳatında 52) sāḳıt olmaz. BEDĀYİʿ

290b 1)Kaçan bir kişi zinā idse bir ḥatun birle. 2)Dahı ol zinā idgen kişi ol ḥatunı evlense 3) ol zinā idgen kişiden ḥad sāḳıt olmaz. BEDĀYİʿ

4)İmdi sen kaçan bildüñ-ise ol nemeleri 5) kim el kesilmeki sāḳıt ider el kesilmek 6) vācıb olduḳından ṣoñra, İmdi sen bilgil 7) kim her yirde kim el kesilmek sāḳıt oldı 8) vācıb olduḳından ṣoñra. İmdi ol 9) yirde ol uğrı ol uğurladuḳı mālı 10) żamān çeker kerekise ol uğrı uğurladuḳı 11) māl kendüsi helāk 13) idmiş olsun. BEDĀYİʿ

14)Kaçan bir kişi bir ṭavarı uğurlasa. Dahı ol 15) uğrı ol uğurladuḳı ṭavarı bir kişige ṣatṣa 16) ya ol ṭavarı bir kişige bağışlasa, ya ol 17) ṭavarı bir kişige ṣadaḳa idse. İmdi ol 18) ṭavarnuñ eyesine vardur kim ol ṭavarı 19) ol ṣatun alğan kişiden, ya baḫşiş alğan 20) kişiden, ya ṣadaḳa alga(n) kişiden algay. 21) Dahı ol ṣatun alğan kişi virdüki bahāyı ḳayıtğay alğay ol ṣatan uğrıdan. BEDĀYİʿ

22)Kaçan bir uğrı bir tavarı bir kişiden 23)uğurlasa.Dahı ol tavarı bir hatun kişige mehir 24)virse,ol hatunı evlense. İmdi vardur 25)ol tavar eyesine ol tavarı algay ol hatun 26) kişinüñ elinden.BEDĀYİᶜ

27)Kaçan bir hatun kişi bir tavarı 28)uğurlasa.Dahı ol hatun kişi ol 29)tavarı virse ,huluᶜ idse .Yaᶜnī 30)kedüzini kurtarsa boşadmak 31)birle.İmdi ol māl eyesine cāyız32)dur kim ol tavarını ol hatunuñ 33)erinüñ elinden algay.BEDĀYİᶜ

34)Kaçan tavar uğurlayan kişi uğurladukı 35)tavarı satsa, ya bağışlasa,ya sadaka 36)idse,ya bir hatun evlense ,ol 37) tavarı mehir virse,ya ol tavarı 38)uğurlayan hatun erine virse kendüyi 39)boşadsa.Dahı ol tavar ol 40)satun algan kişi katında ya sadaka 41)algan kişi katında ,ya bahşīş 42)algan kişi katında ya ol mehir 43)algan kişi hatun katında,ya ol 44)boşagan er katında helāk olsa.45)İmdi ol vaktın ol ne ol 46)uğrı żamān çeker ne ol 47)tavarı algan kişi żamān çeker 48)kerek ise ol uğrı ol tavarı 49)elinden çıkardukı vaktın ol 50)uğrınuñ eli kesilmiş olsun kerek ise 51)kesilmemiş olsun.BEDĀYİᶜ

291a 1)Kaçan bir uğrı bir biz uğurlasa.Dahı ol 2)uğrı ol bizi kesse könlek dikse.İmdi 3)ol vaktın ol biz eyesinün hakkı kesildi 4)ol bizden ol uğrı ol könleke mālik 5)oldı.Dahı ol uğrı ol bizi çekmez 6)ol biz eyesine,velakin ol uğrınuñ eli 7)kesilür. BEDĀYİᶜ

8)Kaçan bir uğrı bir bizi uğurlasa.Dahı ol 9)uğrı ol bizi kızılga boyasa,ya saruğa 10)boyasa.Ol vaktın kine ol uğrı ol bizge 11)mālik olur İmām Ebū Hanīfa katında.Ammā 12)İmām Ebū Yusuf eyiddi dahı İmām Muhammad 13)eyiddi:Ol biz eyesi ol bizi alur ol 14)uğrıdan.Dahı ol uğrıya virür ne kim 15)ol tevbe ettürdi ise.BEDĀYİᶜ

16)Kaçan müsülmān kişi yagı kāfir iline kirse 17)emenlik birle.Dahı ol müsülmān ol 18)yagı kāfirnüñ malından neme alsa. İmdi 19)ol müsülmān kişige hüküm idmezler 20)ol mālı eyesine kaytargıl diyü,velakin 21)ol müsülmān kişinüñ üstine lāzımdur 22)kim ol mālı ol kāfirge kaytargay Tañrı 23)taᶜālā birle kendü arasında.BEDĀYİᶜ

24)Ḳaçan bir bāġī kişi bir ^{c}ādıl kişinüñ mālını 25)telef idse.Daḫı ol bāġī tevbe idse bāġīlıġından.26)İmdi ol bāġī üstine ḥüküm idilmez.Ol ^{c}ādıl kişinüñ mālını żamān çekgil diyü,velakin fetvā virürler ol 27)ol bāġıya żamān çekgil dirler,28)kendün birle Tañrı ta^{c}ālā 29)arasında dirler.BEDĀYİ^{c}

30)Ḳaçan uġrı kişi uġurladuḳı mālı 31)kendüsi helāk idse.Ol uġrı 32)üstine ḥüküm olınmaz ol mālı 33)żamān çekgil diyü,velakin fetvā 34)virürler ol uġrıya ol mālı 35)eyesine żamān çekgil kendüñ 36)birle Tañrı ta^{c}ālā arasında dir 37)ler.BEDĀYİ^{c}

38)Ḳaçan yol kesici kişi bir kişini 39)ursa aġaç birle ,öldürse .Andan 40)ṣoñra ol yol kesici kişi kelse,41)tevbe idse yol kesmekden.42)İmdi ol yol kesici kişini ol 43)kişi yirine öldürmezler,velakin 44)ol yol kesecige buyururlar 45)ol öldürdüküñ kişinüñ ḳanı 46)bahāsını virgil ol öldürdüküñ 47)kişinüñ velīsine dirler.BEDĀYİ^{c}

291b 1)Ḳaçan bir yaġı kāfir bir müsülmānı ursa,öldürse 2)aġaç birle.Daḫı mundan ṣoñra ol yaġı kāfir 3)müsülmān olsa.İmdi ol yaġı kāfirġa fetvā 4)virmezler ol müsülmānnuñ ḳanı bahāsını 5) virgil diyü.BEDĀYİ^{c}

6)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ mālını kendüzin 7)küç birle alsa.Ol kişinüñ eli kesilmez.Istıḥsān 8)budur.KĀFĪ

9)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ evin deşse uġurlayın .10) Daḫı ol evge kirse.Daḫı ol uġrı ol ev 11)eyesini uyandursa. Daḫı ol uġrı ol ev eye 12)sinden māl alsa uruşmak birle.İmdi ol 13)uġrınuñ eli kesilür.NİHĀYE

14)Bizim ḳatımızda on dirhem aḫçadan eksük 15)uġurlamaḳda el kesilmez.Ẓāhirīlar ḳatında 16)bir fulūs uġurlasa,uġrınuñ eli kesilür.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

17)Ḥasan-ı Baṣrī ḳatında kerek ise uġrı az uġurlasun 18)kerek ise çok uġurlasun ,ol uġrınuñ eli 19)kesilür.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

20)Ḳaçan bir kişi on kez ıḳrār idse,eyidse :21)Falān kişiden men neme uġurladum dise.Daḫı 22)ol uġrı on kez ıḳrār idgenden 23)ṣoñra rucū^{c} idse,ḳayıtsa ıḳrārından.24)İmdi ol uġrınuñ ḳayıtġanı ṣaḥīḥdur.NİHĀYE

25)Kaçan bir kişi nuhās uğurlasa,ya 26)demür uğurlasa,ya tuç uğurlasa.Dahı 27)ol uğurlayan kişi ol demüri ,ya 28)dahı ol bakırı ya dahı ol tuçı 29)kap kaçak işledse.İmdi körelüm 30)ol uğurlayan kişi munları kap kaçak 31)işledgenden sonra eger bu kap 32 kaçan dartu birle satılur olsa.İmdi 33)İmām Ebū Hanīfa katında ol uğrınun 34)eli kesilür.Dahı ol kapı kaçakı ol 35)demür eyesine dahı bakır eyesine dahı tuç eyesine 36)kaytarurlar.Ammā İmām Ebū Yūsuf 37)dahı İmām Muhammad katında ol demür dahı 38)ol bakır dahı ol tuç eyesinün hakı 39)ol kapdan kaçak/dan/ kesilür.Ammā kaçan 40)ol uğrı ol demüri dahı ol bakırı 41)dahı ol tuçı kap kaçak dokıdkandan 42)sonra ol kap kaçak dartu birle 43)satılmasa. Bel kim şöyüle san birle satılsa.44)Ol vaktın ol demür ol bakır ol 45)tuç eyesinün hakı ol kapdan kaçakdan 46)kesilür barçalar katında.BEDĀYİ'

47)Kaçan bir kişi uğurluk iddüm diyü ıkrār 48)idse.İmdi lābüddür İmāma kim sorğay 49)uğurluk nedür digey.Anun içün uğurluk 50)māl uğurlamaka dahı eydürler söz dinlemeke 51)dahı uğurluk dirler.Söz uğurlamakda el 52)kesmek yokdur.NİHĀYE

292a 1)Kaçan iki danuk danuklık virseler falān 2)kişi uğurluk kıldı diyü.İmdi lābüddür kim 3)İmām ol iki şāhıddán sorğay ol falān 4)kişi ne uğurladı diyü.Anun içün kim barça mālı 5)uğur/la/mak içre el kesmek vācıb olmaz.MUHĪT

6)Dahı kaçan iki danuk danuklık virseler falān 7)kişi uğurluk iddi diyü.İmdi imāma lābüddür 8)kim ol iki danukdan sorğay,eyidgey, ol 9)falān kişi ne kadar māl uğurladı digey.Anun 10)içün kim on ahçadan eksükde el kesmek 11)yokdur.MUHĪT

12)Kaçan iki danuk danuklık virseler falān 13)kişi uğurluk iddi diyü.İmdi imāma lābüddür 14)kim ol iki şāhıd/da/n sorğay,ol falān kişi 15)kimden uğurladı digey.Anun içün kişi 16)kendü yavukından uğurladukında eli kesilmez.MUHĪT

17)Kaçan iki danuk danuklık virseler falān 18)kişi māl uğurladı diyü.İmdi lābüddür imāma 19)kim ol iki şāhıddan sorğay, ol 20)falān kişi nicük uğurladı digey.Anun içün 21)kim uğrı kaçan dıvārı delse dahı elini içerü 22)soksa,kendüsi kirmese,dahı māl uğurlasa.23)Ol vaktın ol uğrınun eli kesilmez.NİHĀYE

24)Kaçan iki danuk danuklık 25)virseler falān kişi māl uğurladı 26)diyü.İmdi lābüddür kim imāma,sor 27)gay ol iki şāhıddan ,eyidgey kim 28)uğurluk ne nemedür digey.Anuñ içün 29)kim sözni uğurlayın işidiciye uğrı 30)dirler.Dahı rukū^c suçūdı yüñül id 31)gen kişige uğrı dirler.NİHĀYE

32)Kaçan iki şāhıd danuklık virseler 33)falān kişi māl uğurladı diyü.İmdi lābüd 34)dür imāma kim şorğay ol imām ol 35)iki şāhıddan,eyidgey ol falān kişi 36)kankı zamānda uğurladı digey. Anuñ 37)içün kim ol uğrı uğurluk idgen 38)den berü olğay kim bir ay kadarı keçmiş 39)olgay.Ol vaktınzol danuklarnuñ 40)danuklıkı işidilmez.Ya olğay kim ol 41)kişi uğurlukı yağı kāfir ilinde idmiş 42)olğay.Ol vaktın ol uğrınuñ eli 43)kesilmez.NİHĀYE

44)Kaçan iki danuk danuklık virse falān kişi 45)māl uğurladı diyü.İmdi lābüddür imāma kim 46)ol iki şāhıddan sorğay,eyidgey ol falān 47)kişi ne yirden uğurladı digey.Anuñ içün kim 48)kaçan uğrı mālı saklanmaduk yirden uğurlasa,ya 49)yağı kāfir elinden uğurlasa,ol uğrınuñ eli kesilmez.NİHĀYE

292b 1)Kaçan iki danuk danuklık virseler 2)uşbu falān kişi māl uğurladı diyü.İmdi 3)kādı ol falān kişini habuslar hattā ol 4)iki danukı tezkiye idince.Kaçan ol iki danuk 5)tezkiye olınsa dahı ol uğurlanğan tavaruñ 6)kīmatı on dirhem kümiş ahçaya degir 7)olsa.İmdi bizim katımızda ol māl 9)eyesi hāzır olmayanca ol uğrınuñ eli kesilmez.İbnü Ebī Leylā katında māl 11)eyesi ğāyıb iken dahı ol uğrınuñ eli 12)kesilür.İZĀH

13)Ağaç uğurlayan kişinüñ dahı ot uğurlayan 14)kişinüñ dahı kamış uğurlayan kişinüñ dahı 15)ev uğurlayan kişinüñ dahı kızıl balçık 16)uğurlayan kişinüñ dahı zerhih uğurlayan 17)kişinüñ dahı alçu uğurlayan kişinüñ dahı 18)teze balık uğurlayan kişinüñ dahı duzlu 19)balık uğurlayan kişinüñ eli kesilmez.HİDĀYE

20)Kaçan ağaçdan kap kaçak idseler dahı 21)ol ağaçdan kap kaçakı bir kişi uğurlasa.22)Dahı ol kap kaçakuñ kīmatı on ahçaya degir 23)olsa.İmdi ol uğrınuñ eli kesilür.NİHĀYE

24)Kaçan bir kişi bağdadī hasīr uğurlasa, ol 25)uğrınuñ eli kesilür.HİDĀYE

26)Kaçan bir kişi beytü'l-māldan uğurlasa 27)ya ġanīmat mālından uğurlasa,ol uğrınuñ 28)eli kesilür.NİHĀYE

29)Kaçan bir kişi kaz uğurlasa,ya tavuk 30)uğurlasa ,ya kügercin uğurlasa,ol 31)uğrınuñ eli kesilmez.HİDĀYE

32)Kaçan bir kişi süd uğurlasa ya yoğurud 33)uğurlasa ,ya yaş yimiş uğurlasa,ol 34)uğrınuñ eli kesilmez.HİDĀYE

35)Kaçan bir kişi şükker uğurlasa,ya buğday 36)uğurlasa, ol kişinüñ eli kesilür.HİDĀYE

37)Kaçan bir kişi mushaf uğurlasa dahı ol 38)mushafnuñ ya kümişden ya altundan 39)bezeki olsa,bizim katımızda ol mushaf 40)uğurlayan kişinüñ eli kesilmez.İmām 41)Şāfiᶜī katında mushaf uğurlayan kişinüñ 42)eli kesilmez.İmām Ebū Yūsuf'muñ dahı 43) bir kavlı Şāfiᶜī kavlı kibidür.Ammā 44)İmām Ebū Yūsuf'muñ bir kavlı dahı budur 45)kim ol mushafnuñ eger ol altundan 46)bezeki ya kümişden bezeki on ahça dirhem 47)kümişe degir olsa,ol mushafsuz ,ol vaktın 48)ol uğrınuñ eli kesilür.Eger ol bezek 49)on ahçaya degmese ol uğrınuñ eli kesilmez 50)didi.HİDĀYE

293a 1)Kaçan bir kişi mescid kapusını uğurlasa ya 2)ev kapusını uğurlasa,ol kişinüñ eli kesilmez.HİDĀYE

3)Biz yukaru eyiddük kim kaçan bir kişi altun 4)dan ya kümişden nerid ya şatranıç ya put 5)uğurlasa ol kişinün eli kesilmez didük .Ammā 6)İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Eger uğrı ol 7)altundan ya kümişden putı ol kāfirlernüñ ᶜıbādet idecekleri evden uğur- 9)ladı ısa ,ol uğrınuñ eli kesilmez didi 10)Eger uğrı ol altun, kümişden putı 11)özge evden uğurlasa ,ol uğrınuñ 12)eli kesilür didi.HİDĀYE

13)Kaçan bir kişi bir evge kirse.Dahı ol 14)evden māl uğurlasa.Dahı ol mālı 15)ol uğrı eşekine yükledse.Dahı eşekini 16)sürse,çıkarsa ol uğrınuñ eli 17)kesilür.HİDĀYE

18)Kaçan bir kişi bir kişinüñ evine kirse.19)dahı ol uğrı ol kişinüñ evinden 20)nemeni uğurlasa.Dahı eşekine yükledse.21)Dahı ol uğri kendüsi eşekinden bunun 22)ol evden çıksa kidse.Dahı andan şonra 23)ol eşek çıksa ol uğrınuñ evine ketürse 24)ol üstindeki yüki ,ol uğrınuñ eli kesilmez.GĀYETÜ'L-BEYĀN

25)Kaçan ugrı bir evge kirse.Dahı ol evden 26)neme ugurlasa. Dahı ol ugurladukı nemeni bir kuş 27)aşa kosa.Dahı ol ugrı çıksa, kidsebAndan sonra ol kuş uçsa ol ugrınun evine kelmese.İmdi ol ugrı-mun eli kesilmez.GAYETÜ'L-BEYAN

28)Bir ugrı bir kişinün evine kirse 29)kice birle.Dahı ol ug-rı ol ev 30)içindeki kumaşı dirse.Dahı ol 31)ev içinde bir su ırma-kı olsa.Dahı 32)ol ugrı ol dirdüki kumaşı 33)ol su ırmakının içine bıraksa.34)Dahı andan sonra ol ugrı 35)ol kumaşı dasra çıksa dahı 36) alsa.İmdi ol ugrınun eli 37)kesilür mi ya kesilmez mi?Körelüm 38) eger ol sunun kuvvatı olsa ol 39)kumaşı kendüsi çıkarsa ,40)ol ugrınun eli kesilmez.41)Eger ol sunun kuvvatı olmasa.Bel 42)kim ol ugrı ol suyı depretse.43)Dahı ol su ol kumaşı dışra çıkarsa 44)ol ugrınun dep-retmeki birle 45)ol vaktın ol ugrının eli kesilmez.GAYETÜ'L-BEYAN

46)Kaçan bir kişi şayıfının sandukı 47)içine elini soksa.Dahı ol sandük 48)içinden ahça ugurlasa.İmdi 49)ol ugrının eli kesilür 50)barçalar katında.HİDAYE

293b 1)Kaçan bir kişi bir deve ugurlasa deve 2)katarında,ya bir kişi devenün yükini 3)ugurlasa ol ugrının eli kesilmez illa 4)meger ol develer birle bir kişi dahı bile 5)yürür olgay ol yüki ol deveni sak 6)lamak içün.Ol deveyi yiden kişiden 7)özge sürgen kişiden öz-ge.Ol 8)vaktın ol deve ugurlayan kişinün dahı 9)ol yük ugurlayan kişinün elini keserler.HİDAYE

10)Kaçan müsafir kumaşını tavarını cemü^c idse.11)Dahı bir hayma içinde kosa.Dahı bir ugrı 12)ol müsafirnün ol hayma içindeki 13)ku-maşını ugurlasa.Ol ugrının eli 14)kesilür.Eger ugrı ol müsafir 15) nün ol haymasını ugurlasa,ol 16)ugrının eli kesilmez.ŞAMİL

17)Kaçan bir kişi bir kişinün tavarını ugurlasa.18)Dahı ugur-ladukından sonra ol tavarı 19)ugurlangan kişi ıkrar idse,eyidse:20) Bu tavar ol ugurlangan kişinün milkidür 21)dise.İmdi ol ugrının eli kesilür.NİHAYE

22)ḳaçan iki şāhıd şāhıdlıḳ virseler,23)eyidseler:Uşbu kişi falān kişiden māl 24)uğurladı diseler.Dahı mundan ṣoñra ol 25) uğrı eyidse:Bu uğurladuḳum ṭavar menüm milkimdür dise.İmdi ol uğrı munuñ kibi dimek birle ol uğrınuñ 26)eli kesilmeki sāḳıt olur.Egerçi kim ol uğrı danuḳ durḳuzmasa.Dahı ol ṭavar kendünüñ idükine.İmdi bu eyidgenimiz bizim ḳatımızda.27)Ammā İmām Şāfiᶜī ḳatında ol uğrı 28)munuñ kibi dimek birle eli kesilmek 29)sāḳıt olmaz illā meger ol 30)uğrı danuḳ durḳuzgay ol 31)ṭavar kendünüñ idükine.Ol vaḳtın 32)İmām Şāfiᶜī ḳatında dahı ol uğrı 33)muñ eli kesilmek sāḳıt olur.HİDĀYE

34)Ḳaçan bir ugrı bir evge kirse 35)bir ḳoyun uğurlasa.Dahı ol uğrı 36)ol ḳoyunı daşra çıḳarmadın 37)olbev içinde iken boğazlasa.38)Dahı andan ṣoñra çıḳarsa ol 39)uğrı ol ḳoyunı ol evden.40)İmdi ol uğrınuñ eli kesilmez.HİDĀYE

41)Ḳaçan bir kümiş uğurlasa ya 42)altun uğurlasa ol ḳadar kümiş 43)ya ol ḳadar altun uğurlasa kim 44)ol ḳadar içün eli kesilür.Dahı 45)ol uğrı ol kümişi aḳça kesdürse.46)Dahı ol altunı dīnār kesdürse.İmdi 47)ol uğrınuñ eli kesilür.Dahı 48)ol aḳçayı altunı eyesine ḳaytarur,49)lar İmām Ebū Ḥanīfe ḳatında.Ammā 50) imāmeyin ḳatında ol aḳçayı dahı 51)dīnārı eyesine ḳaytarmazlar. 52)Bel kim ol uğrınuñdur.HİDĀYE

294a 1)Keldük imdi biz eyiddük kim ḳaçan 2)on aḳça degir altun uğurlasa.Dahı ol 3)altunı dīnār kesdürse,ya on aḳça 4)degir kümis uğurlasa.Dahı ol kümişi aḳça 5)kesdürse imāmeyīn ḳatında ol uğrı 6)ol altunı ol aḳçayı eyesine ḳaytarmaz 7)didük ,velakin ol imāmeyin ḳatında ol 8)uğrınuñ eli kesilür mi,ya kesilmez mi? 9)Şıyıḫlar bu mes'elede ıḫtılāf iddilen.10)Baᶜżı şıyıḫlar eyiddiler:Ol uğrınuñ 11)eli kesilmez didiler,velakin ol 12)uğrınuñ üstine vācıbdur kim ḳaytar 13)ğay ol māl eyesine ol alduḳı ḳadar 14)altunı dahı ol alduḳı ḳadar kümişi didiler.15)Baᶜżı şıyıḫlar eyiddiler:Ol uğrınuñ 16)eli kesilür ol uğrı ol māl eyesine 17) hīç neme żamān çekmez didiler.HİDĀYE

18)Kaçan bir kişi bir ak biz uğurlasa.Dahı 19)ol uğrınun ol biz içün elini kes 20)seler.Dahı ol uğrı eli kesildükinden 21)sonra ol bizi kızılga boyasa.İmdi 22)ol bizi ol uğrınun elinden almaz 23)lar.Dahı ol uğrı ol biz eyesine 24)hīç neme żamān çekmez.Uşbu 25)eyidgenimiz İmām Ebū Hanīfa katındadur...26)Dahı İmām Ebū Yūsuf katındadur.Ammā 27)İmām Muhammad katında ol bizi ol 28)uğurlayan kişinün elinden alurlar.Dahı 29)eyesine virürler. Dahı ol biz eyesi żamān çeker ol uğrıya ol kızıl boya urturdukı kadar nemeni.HİDĀYE

30)Kaçan bir kişi bir kişige bir ak 31)biz bağışlasa.Dahı ol bahşīş 32)algan kişi ol bahşīş alduki bizi 33)kızılga boyasa. İmdi ol vaktın 34)ol bağışlağan hakı kalmadı 35)ol bizde.Ya^{c}nī kayıtıp ol bizi ol 36)kişiden alı bilmez.NİHĀYE

37)Kaçan bir kişi bir kişiden bir ak 38)biz uğurlasa.Dahı ol uğrınun 39)ol biz içün eli kesilse.Dahı ol 40)uğrı eli kesildükinden sonra ol 41)bizi karağa boyasa.İmdi İmām Ebū 42)Hanīfa katında dahı İmām Muhammad katında 43)ol bizi ol kişiden alurlar,eyesine virürler.Ammā İmām Ebū Yūsuf 45)katında ol bizi ol kişiden almaz 46)lar.Ya^{c}nī İmām Ebū Yūsuf katında 47)kızılga boyamak birle karağa boyamak 48)ikisi berāberdür.Ammā İmām Muhammad 49)katında karağa boyamak dahı kızıla bo 50)yamak kibidür illā bu kadar vardur 51)kim biz eyesinün hakı bizinden kesilmedi.52)Ammā İmām Ebū Hanīfa katında karağa 53)boyamak bizi eksilidmekdür kızıla 54) boyamak arturmakdur,didi.HİDĀYE

294b 1) Kaçan bir uğrı bir kişinün evine kirse.2)Dahı ol kişinün evinden neme uğurlasa.Dahı 3)ol ev eyesi bilür olsa ol uğrı kirip 4)ugurladukını ,velakin ol uğrı bilmese ol 5)ev eyesi bildükini kendünün uğurladukını.6)İmdi ol vaktın ol uğrınun eli 7)kesilür.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

8)Kaçan bir uğrı bir kişinün evine kirse.9)Dahı ol kişinün evinden neme uğurlasa.Dahı 10)ol ev eyesi bilür olsa ol uğrı kirip 11)uğurlagı durdukını.Ol uğrı dahı bilür 12)olsa ol ev eyesi bildükini kendüyi uğurlayu dur 13)dukını.İmdi ol vaktın ol uğrınun 14)eli kesilmez.HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

15)Kaçan bir kişi kayın atasından uğurlasa,ya 16)bir .. kişi küyegüsinden uğurlasa,ol uğurlayanun 17)eli kesilmez İmām Ebū Hanīfa katında.18)Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad 19)ka-

tında ol kişinüñ eli kesilür.ḤAVĀŞĪ -Ī HİDĀYE

20)Ḳaçan bir kişinüñ evi ḳapusı açuḳ olsa.Daḫı bir 21)uğrı ol evge kündüzin kirse.Dahı ol ev 22)den neme uğurlasa.İmdi ol uğrınuñ eli 23)kesilmez.ŞERḪÜ MUḪTĀR

24)Ḳaçan bir kişinün evi ḳapusı açuḳ olsa.Daḫı 25)bir uğrı kice birle ol evge kirse.Daḫı ol 26)evden neme uğurlasa.İmdi ol vaḳtın ol uğrınuñ eli kesilür.IḪTIYĀR

27)Ḳaçan bir kişinüñ evi ḳapusı açuḳ 28)olsa.Daḫı bir uğrı ol evge kirse 29)mağrıb birle ᶜışā arasında ḫalāyıḳ henūz 30)sūḳāḳlar içinde yürür iken .İmdi 31)ol uğrımuñ eli kesilmez.

ŞERḤ -Ī MUḪTĀR

32)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ mükāteb ḳulından 33)māl uğurlasa.Daḫı ol mālı ol mükātebüñ 34)ḫōcāsına ḳaytarsa ḳāḍıya çaḳmazdan 35)burun.İmdi ol uğrınuñ eli 36)kesilmez.KĀFĪ

37)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ᶜāyiletinden 38)neme uğurlasa. Daḫı ol uğrı ol 39)uğurladuḳını ol ᶜāyiletüñ eyesine 40)ḳaytarsa, ol uğrımuñ eli 41)kesilmez.KĀFĪ

42)Ḳaçan bir kişi bir yad ḫatun 43)dan neme uğurlasa.Daḫı andan 44)soñra ol kişi ol yad ḫatunı 45)evlense,ol kişinüñ eli kesilmeki sāḳıt olur.ḤAVĀŞĪ -Ī HİDĀYE

47)Ḳaçan bir yad ḫatun bir kişiden 48)bir neme uğurlasa.Daḫı andan soñra 49)ol ḫatunı ol kişi evlense .İmdi 50)ol ḫatunuñ eli kesilmeki sāḳıt 51)olur.ḤAVĀŞĪ -Ī HİDĀYE

295a 1)Her māl kim saḳlanmayıp durur ol mālı 2)alğan kişinüñ eli kesilmez.ZAHĪRİYYE

3)Harūn Reşīd kim ḫalīfadur,anuñ ḳatında 4)köp faḳīhlar cemüᶜ olur ıdı her vaḳıtda.5)Daḫı İmām Ebū Yūsuf daḫı ol ḫalīfa ḳatında 6)faḳīhlar birle bile ḥāzır olur ıdı,velakin 7)henūz ol İmām Ebū Yūsuf'nuñ henūz mer 8)tebesi eksük idi ol Ḥarūn-ı Reşīd ḳatında. 9)Daḫı bir kün ol Ebū Yūsuf faḳīhlar arasında 10)Harūn-ı Reşīd ḳatında oturup durur ıdı.11)Daḫı ol Harūn-ı Reşīd ḳatında bir uğrı 12)ketürdiler,eyiddiler:Yā ḫalīfa uşbu 13)kişi uğurluḳ iddi didiler.Daḫı ol 14)faḳīhlar sordılar ol uğrıdan.15)Sen uşbu mālı uğurladuñ mı didiler.Daḫı 16)ol uğrı eyiddi:Uşbu mālı men aldum 17)didi.Daḫı ol Harūn-ı Reşīd ḳatındaḳı 18)faḳīhlaruñ : .barçası ıttıfaḳ iddiler,19)eyiddiler:Bu uğrımuñ elini kesmek vācıb 20)oldı didiler

Dahı İmām Ebū Yūsuf 21)ol faḳīhlarnuñ içinden söz aldı 22)eyiddi:Bu kişinüñ elini kesmek yoḳdur 23)didi.Anuñ içün kim bu kişi eyiddi,bu mālı 24)men aldum didi,men uġurladum dimedi.25)Māl alduġına ıḳrār iddi,māl uġurladuḳına 26)ıḳrār idmedi.Pes bu kişinüñ elini kesmek 27)vācıb degüldür didi.Bel kim bu kişinüñ üstine 28)ol aldum diyü ıḳrār idgeni mālı żamān 29)çekmek vācıbdur didi. Dahı ol faḳīhlar ol Ebū Yūsuf birle bahis iddi.Dahı ḥaḳ söz İmām Ebū Yūsuf birle 30)çıḳdı.Dahı ol faḳīhlarnuñ 31)barçası hacil oldılar.Hārūn-32)Reşīd ḳatında uyaldılar.Dahı 33)ol faḳīhlarnuñ barçası 34)ıḳrār iddiler,eyiddiler:Ebū Yūsuf 35)didüki ḥaḳdur didiler,velakin ol 36)faḳīhlar eyiddiler:Bu uġrıya bir dahı 37)şoralum didiler.Dahı ol faḳīh /lar/38)ikinçi kez şordılar ol uġrıya ,eyiddi 39)ler:Uġurladuñ mı didiler.Ol uġrı 40) eyiddi:Ne^{c}am,uġurladum didi.Dahı ol 41)faḳīhlar /nuñ/barçası eyiddiler:Allahu ekber,şimdi 42)vācıb oldı bu uġrınuñ elini kesmek 43)didiler.Anuñ içün kim uġurladum 44)diyü ıḳrār iddi didiler. Kine İmām 45)Ebū Yūsuf eyiddi :Bu uġrınuñ eli 46)kesilmez didi. Anuñ içün kim 47)bu uġrı evvel aldum diyü ıḳrār idgeninde 48) bu mālı żamān çekmek vācıb oldı ıdı,49) şimdi uġurladum dimek birle ol 50)vācıb olġan żamānı kendüden . sāḳıt 51)idmek izder. Bu söz işidilmez didi.52)Kine ol faḳīhlarnuñ ulusı kiçisi 53) ıḳrār iddiler ḫalīfa ḳatında ḥaḳ söz 54)Ebu Yūsuf birledür didiler.İmdi 55)İmām Ebū Yūsuf'nuñ mertebesi Hārūn-u 56)Reşīd ḳatında ulu olmadı illā bu mes'ele 57)sebebinden ulu oldı.Bu hikāyet Şıyıh Ebū Bekir 58)kim imāmdur ,Muhammad'dur,Fāżıl oġlıdur, 59)ol hikāyet iddi.HABBĀZĪ

295b 1)Ḳaçan bir kişi ḳızlıḳ künlerinde ta^{c}am 2)uġurlasa,ol kişinüñ eli kesilmez,kerek ise 3)ol ta^{c}am didükümüz buġday olsun kerek ise 4)sükker olsun kerek ise et olsun kerek ise 5)özge ta^{c}am olsun.HABBĀZĪ

6)Ḳaçan bir kişi bir eski ṭon ugurlasa,ol 7)ṭon on aḫçaya degmez olsa.Dahı ol ṭonuñ 8)bir uçından altun baġlanmış olsa. Dahı ol uġurlayan 9)kişi ol ṭonda altun baġlu ıdukını bilmese. İmdi 10)ol altun kerek ise çoḳ olsun kerek ise 11)az olsun,ol altun içün ol kişinüñ eli 12)kesilmez.Anuñ içün uġrı ol altun içün 13)uġurlamadı ol ṭonı.HABBĀZĪ

14)Asıl Kitābında eyiddi:Ḳaçan uġrı uġurluḳ 15)idgenine inkār idse.İmdi köp şıyıḫlar 16)eyiddiler:İmām ol uġrıyı edeblegey.17)Ḳaçan imām ol uġrıyı müttehim yirde körse.18) Müttehim yir didükümüz oldur kim ḳaçan ol 19)uġurluḳa inkār idgen kişini imām körse 20)kim uġrılar birle yüridükini,ya körse 21)kim fāsıḳlar birle bile oturduḳını,velakin 22)anlarnıñ birle bile fısıḳ meclisinde bile 24)oturur olsa.Ol vaḳtın ol uġurluḳa inkār 25)idgen kişini imām edeblegey.ḪULĀSA

26)Rivāyet olındı ᶜIsām'dan kim Ebī 27)Yūsuf oġlıdur,ol ᶜIsām Ḥıbbān 28)ḳatına kirdi .Ol Ḥıbbān didükümüz Ḫorāsān 29) nuñ begi idi.Daḫı ol ᶜIsām ol Ḫorāsān 30)beginüñ üstine kirdükinden soñra ol 31)beg ḳatına bir uġrı ketürdiler,eyiddiler: Bu kişi uġurluḳ ḳıldı didiler.33)Daḫı ol uġrı inkār ḳıldı.Dahı ol 34)Ḫorāsān begi şordı ol ᶜIsām'dan,35)eyiddi:bu uġrınıñ üstine ne vācıb olur 36)didi.Dahı ᶜIsām eyiddi:Bu uġrınıñ 37)üstine anıṭ içmek düşer,daᶜvī idgen 38)kişinüñ üstine danuḳ durḳuzmaḳ 39)düşer didi.Daḫı Ḥıbbān kim Ḫorāsān 40)begidür,ol eyiddi:Maña ḳamçılar ketürüñ 41)daḫı ᶜaẕāb aġaçını ketürüñ didi.42)Daḫı vardılar,ketürdiler.Daḫı 43)ol uġrıyı basdılar ,ol uġrıya on 44)ḳamçı urmadın ol uġrı ıḳrār iddi 45)uġurladuḳına.Daḫı ol uġurladuḳı ṭavarı 46)vardı ketürdi ol begnüñ 47)ḳatına.Daḫı ᶜIsām eyiddi:Hiç men 48)ẓulum körmedüm kim ᶜādil/l/üke menzer 49) olġay illā bu sen işledüküñ ẓulmı 50)kördüm didi.ḪULĀSA

296a 1)Ḳaçan bir kişi inçü uġurlasa,ya ḳīmatlu 2)daş uġurlasa ıstabuldan,ol kişinüñ 3)eli kesilmez.Anuñ içün kim inçüni munuñ 4)kibi yirde saḳlamazlar.ḪULĀSA

5)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ ṭamından 6)māl uġurlasa.Daḫı ḥāl bu olsa kim ol māl 7)on aḫça degir olsa,ya daḫı artuḳ.İmdi 8)ol kişinüñ eli kesilür.ḪULĀSA

9)Ḳaçan bir kişi mālınuñ zekātını çıḳarsa 10)daḫı ḳosa ḥattā faḳīhlarġa virmek içün.11)Daḫı kelse bir kişi ol zekāt aḫçasını uġurlasa 12)ol zekat çıḳarġan kişiden.İmdi ol 13)uġrınıñ eli kesilür kerek ise ol 14)uġurlayan kişi faḳīr olsun,kerek ise 15)ġanī olsun.ḪULĀSA

16)Kaçan bir ugrı bir evge kirse .Dahı 17)ol ugrı ol evden altun ugurlasa.Dahı 18)ol ugrı ol altunı yise ol evde 19)çık-mazdan burun.Andan sonra ol 20)ugrı ol evden çıksa.Ol ugrınuñ 21) eli kesilmez ,velakin ol ugrı ol altun 22)eyesine ol yidüki al-tun kadar altunı zamān 23)çeker.HULĀSA

24)Kaçan bir kişi bir kişinüñ evi 25)dıvārını deşse ol ev eyesinüñ 26)destūrınsuz.Dahı ol deşen kişi 27)gāyıb olsa,kidse. Dahı ol deşükden 28)bir ugrı kirse ol kişinüñ evine.29)Dahı neme ugurlasa.İmdi üyürüdlenmiş 30)kavul budur kim ol dıvār deşen kişi 31)ol ev eyesine zamān çekmez ol 32)ugrı ugurladukı tavarı.

HULĀSA

33)Kaçan iki kişi ya üç kişi ya dahı artuk 34)kişiler on ahça ugurlasalar.İmdi 35)bizim katımızda ,imdi ol kişilernüñ 36)eli kesilmez,bizim katımızda.Ammā İmām 37)Mālik katında ol kişilernüñ eli 38)kesilür.KADĪHĀN

39)Kaçan bir kişi bir /bar/dak ugurlasa kim ol 40)bardak dokuz ahça degir olsa.Dahı ol 41)bardakınuñ içinde süd olsa,ol 42)süd bir ahça degir olsa.İmdi İmām 43)Muhammad katında ol kişinüñ eli kesilür.KADĪHĀN

44)Mecdü'l-eyimme kim Tercümānī'dür kim ,ol eyiddi 45)dahı Muhīt Kitābında eyiddi:Kaçan bir kişi yazı 46)yirde kömülgen mālı ugurlasa,ol kişinüñ 47)eli kesilür didi.KINYA

296b 1)Kaçan bir kişi ugurluk idse.Dahı bir 2)yad kişi da^{c}vī idse ol kişi ugurluk iddi 3)diyü.Ya^{c}nī māl eyesi da^{c}vī idmese. Bel kim özge 4)kişi da^{c}vī idse.İmdi ol ugrınuñ eli 5)kesilmez.

KĀFĪ

6)Kaçan bir kişi ıkrār idse,eyidse:Men dahı falān 7)ki-şi ikimiz falān kişini öldürdük dise.Dahı 8)ol falān kişi in-kār idse,eyidse:Men neme 9)öldürmedüm dise.İmdi ol öldürdüm diyen 10)kişini öldürürler.Ol inkār idgen kişini 11)öldürmezler.

KĀFĪ

297a 1)Bilgil kim yol kesmeke ulu ugruluk dirler.2)Ammā ugurluk didükleri anuñ içündür kim 3)yol kesgen kişiler mālı alurlar ugu-gurlayın 4)alurlar.Dahı aşkara alurlar şol kişiden 5)kim mālı ol ol saklar yolda kim ol kişi 6)didükümüz sultāndur.Ammā yol kesmeke 7)ulu ugurluk didükümüz anuñ içündür 8)kim yol kesmekün

zıyānı hem māl eyelerine9)dür hem barça müsülmānlarġadur.Anuñ 10)içün kim barça müsülmānlar seferge çıkmaka 11)korkarlar. Mundan ötüri ulu uġurluk didi 12)ler yol kesmeke.MUḤĪṬ

13)Kaçan bir cemā^cat çıksalar yol kesmeke.Dahı 14)ol cemā^catnuñ ḥālı bu olsa kim ol cemā^cat 15)kuvvatlu cemā^cat olsalar.Şunuñ kibi kuvvatlu cemā^cat 16)olsalar kim ol cemā^cat kendülerden kaytarur 17)olsalar kendülernüñ kuvvatı birle kendüler 18)nün bahadurlıkı birle kaytarur olsalar özge 19)kişi kendülerge katılmakını ,ya bir yaluġuz 20)kişi yol kesmeke çıksa.Şunuŋ kibi kişi olsa kim 21)ol bir kişi kendünün bahadurlukı birle kendün 22)den kaytarsa özge kişi kendüye katılmakını.Dahı 23)ol yol kesmeke çıkan kişiler kāṣıd idseler 24)yol kesmeke. Dahı ol yol kesmeke çıkan kişi25)ler henüz kişilernüñ mālını almadın.Dahı 26)henüz adam öldürmedin dutsalar.İmdi 27)ol vaktın ol kişilernüñ cezāsı oldur 28)kim sulṭān ol kişileri ḥabuslaġay ḥattā ol 29)kişiler tevbe idince.HİDĀYE

30)Ol cemā^cat kim yol kesmeke çıkdı 31)lar,ol cemā^cat didükümüz kerek ise 32)müsülmānlar olsun k[illegible] ,kerek ise 33)kāfir olsalar,kerek ise ḥür kişi 34)olsun,kerek ise kul kişi olsun ol 35)kuṭṭā-ı ṭarīkdur.NİHĀYE

36)Yol kesmeknüñ şarıṭları 37)nuñ birisi budur kim ol yol 38)kesmeke çıkan kişilernün kuvvatı 39)olġay.Şunuñ kibi kuvvatı olġay kim 40)yoldan keçen müsāfirlernüñ 41)küçleri yitmegey ol kişiler birle 42)uruşmaka.Dahı ol yol kesmeke çıkan 43)kişiler yol kesgeyler,berāberdürler 44)kerek ise selāḥ birle kessün 45) kerek ise ulu aġaç birle kessün 46)ler ,kerek ise daş birle kessün 47)ler kerek ise özge neme birle 48)kessünler.MUḤĪṬ

49)Yol kesmeknüñ ikinçi şarṭı 50)oldur kim ol yol kesgen 51)kişiler yolı şārdan dışra ırak 52)yirde kesgeyler.Şunuñ kibi ırak 53)yirde kesgeyler kim şār birle 54)anlarnuñ arasında üç künlük 55)yol kadarı olġay ya dahı artuk.MUḤĪṬ

297b 1)Ammā kaçan yol kesiciler yolı şār içinde 2)kesseler ,ya şārdan dışra şārnuñ 3)yavukında kesseler,ya iki kendün ara 4)-sında kesseler,anlar bizim katımızda yol 5)kesmek degüldür.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında 6)dahı İmām Şāfi^cī katında yol kesmekdür, MUḤĪṬ

7)Yol kesmekün üçünçi şarṭı oldur kim 8)ol yol kesmeke çıḳan kişi yolı müsülmen 9)lik ilinde kesgey ḥattā eger ol kişi 10)ler yolı yaġı kāfir ilinde kesseler ol 11)yol kesmek degüldür.MUḤĪṬ

12)Yol kesmekün şarıṭlarından birisi 13)daḫı oldur kim ol kesgen kişi 14)^{c}aḳıl kişi olġay ḥattā eger ol yol kesgen kişi 15)mecnūn olsa, ol mecnūnuñ üstine ḥad yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

16)Yol kesmekün şarıṭlarından birisi daḫı 17)oldur kim ol yol kesgen kişi bālıġ olġay 18)ḥattā eger ol yol kesgen kişi oġlan kişi 19)olsa ,ol oġlanuñ üstine ḥad yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

20)Eger yol kesgen kişilernüñ içinde oġlan 21)kişi olsa,ya mecnūn kişi olsa.İmdi İmām 22)Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında ne 23)ol oġlan ol mecnūn kişinüñ üstine ḥad vardur 24)ne ol bālıġ ^{c}āḳıl kişilernüñ üstine ḥad vardur.25)Ammā İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Eger yol kesgen kişi ol oġlan kişi olsa ,ya ol mecnūn kişi olsa.Ya^{c}nī ^{c}āḳıl ,bālıġ kişiler 26)durur olsalar, ol oġlan kişi 27)ya ol mecnūn kişi anlar öz nefis 28)leri birle kesseler,Ol 29)vaḳtın anlarnuñ hiç birisinüñ 30)üstine ḥad yoḳdur. Ammā ḳaçan 31)ol ^{c}āḳıl ,bālıġ kişiler öz kendü 32)nefisleri birle yol kesseler 33)ol oġlanlar,ya ol mecnūn 34)kişi durur olsa. Ol vaḳtın ol 35)^{c}āḳıllar ,bālıġlarnuñ üstine 36)ḥad vardur ol oġlannuñ 37)üstine ,daḫı ol delünüñ üstine 38)ḥad yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

39)Yol kesmekün şarıṭlarından 40)bir şarṭı daḫı oldur kim ol 41)yol kesgen er kişi olġay 42)ḫatun kişi olmaġay ḥattā 43)yol kesicilernüñ içinde 44)ḫatun kişi olsa.Daḫı ol ḫatun 45)kişi kendüsi öz nefsi uruşsa.46)Daḫı ol ḫatun kişi māl alsa,47)erenler uḍruşmasalar.Daḫı māl almasalar.48)İmdi ol vaḳtın ol 49)ḫatunlarnuñ üstine ḥad yoḳdur.50)Meşhūr rivāyet daḫı uşbu 51)dur.BEDĀYİ^{c}

298a 1)Ḥasan kim Ziyād oġlıdur,ol eyiddi:2)Yol kesgen kişi yigirmi aḳça almayınca 3)anuñ üstine ḥad durḳuzmaḳ yoḳdur 4)didi.BEDĀYİ^{c}

5)^{c}Īsā ibnü Ebān eyiddi:Ḳaçan yol kes 6)gen kişiler adam öldürseler ,ol 7)yol kesgen kişini daḫı öldürürler didi,8)kerek ise ol yol kesgen kişinüñ her 9)birisi alduḳı on aḳçadan eksük olsun 10)kerek ise on aḳça olsun didi.BEDĀYİ^{c}

11)Yol kesmekün şarıṭlarından bir 12)şarıṭ daḫı oldur kim ol yol kesen 13)kişiler yolı müsülmenlik içinde kesgey 14)ler ḥattā eger ol yol kesgen kişi 15)ler yolı yaġı kāfir ilinde kesseler . ol 16)vaḳtın ol kişilernüñ üstine ḥad yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

17)Yol kesmekün şarıtlarından bir şartı 18)dahı budur kim ol yol kesgen kişiler ,19)yolı şār içinde kesmegeyler.Ammā 20)kaçan ol yol kesgen kişiler yolı 21)şār içinde kesseler ,ol kişilernün 22)üstine had yokdur kerek ise ol kişiler yolı 23)şār içinde kündüzin kessünler kerek ise kice 24)kessün ,kerek ise sılāh birle kerek ise sılāh 25)dan özge neme birle kessün.İmdi 26)uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Hanīfa kavlıdur dahı İmām Muhammad kavlıdur.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında 27)ol kişilernün üstine had vācıb 28)dur.Kıyās dahı İmām Ebū Yūsuf 29)kavlıdur.BEDĀYİ^c

30)Yol kesmekün şarıtlarından 31)bir şartı dahı oldur kim 32)ol yol kesdükleri yir 33)şārdan üç künlük yol 34)kadarı ırak olgay.Eger üç 35)künlük yoldan eksük 36)olsa,ol yol kesgen kişi 37)lernün üstine had yokdur.38)İmdi uşbu eyidgenimiz şarıt 39)İmām Ebū Hanīfa birle İmām 40)Muhammad katındadur.Ammā İmām 41)Ebū Yūsuf katında bu neme şarıt 42)degüldür.BEDĀYİ^c

43)İmām Ebū Yūsufdan bir rivāyet 44)dahı oldur :Şār içinde yol 45)kesgen kişiler kaçan kündü 46)zin sılāh birle kesseler. 47)Ol vaktın ol kişilernün 48)üstine had vardur .Kaçan 49)şār içinde kündüzin yol 50)kesseler ağaç birle.Ol 51) vaktın ol kişilernün üstine 52)had yokdur.BEDĀYİ^c

298b 1)İmām Ebū Yūsuf eyiddi:Yol kesgen kişi 2)ler kaçan şār içinde kice yol kesseler 3)kerek ise sılāh birle kessünler kerek ise 4)ağaç birle kessünler,ol kişilernün 5)üstine had yokdur.BEDĀYİ^c

6)Kaçan bir kişi kılıç çekse bir kişige ,ya bıçak çekse, ya özge sılāh çekse kice birle çekse,ya kündüzin 8)çekse,şār içinde çekse,ya şārdan daşğaru 9)çekse.Dahı ol kişi kim selāhı ana çekdiler,10)ol sılāh çekilgen kişi ol sılāh çeken 11)kişini kāsıd birle öldürse,ol öldürgen kişinün 12)üstine neme yokdur. BEDĀYİ^c

13)Kaçan bir kişi bir kişige ağaç çekse kice 14)birle şārdan özge yirde,ya şār 15)içinde ağaç çekse.Dahı ol ağaç çekilgen 16)kişi ol ağaç çeken kişini kāsıd birle 17)öldürse.İmdi ol öldürgen kişinün 18)üstine neme yokdur.BEDĀYİ^c

19)Kaçan bir kişi bir kişige ağaç çekse 20)kündüzin şār içinde,ya şārdan daşgaru.21)Dahı ol ağaç çekilgen kişi ol ağaç 22) çeken kişini kāşıd birle öldürse ol 23)ağaç çekilgen kişini.Dahı ağaç çeken 24)kişinün yirine öldürürler.BEDĀYİᶜ

25)Yol kesmeklik sābıt olur 26)kādī katında danuklar danuk-27)lık virmek birle sahīh daᶜvı 28)idilgenden sonra.BEDĀYİᶜ

29)Yol kesmeklik sābıt olur 30)kādī katında ol yol 31)kes-gen kişi ıkrār idmek 32)birle sahīh daᶜvī idilgen 33)den son-ra.BEDĀYİᶜ

34)Yol kesilmek sābıt olmaz 35)kādī katında kādīnun bilmeki 36)birle .Nite kim uğurluk sābıt olmaz 37)kādınun bilmeki birle. BEDĀYİᶜ

38)Kaçan yol kesēci kişiler yol 39)kesseler,velakēn adam öldür 40)meseler.İmdi ol vaktın ol 41)yol kesici kişilernün ce-zāsı 42)oldur kim ol yol kesēci kişi 43)lernün ellerini ayakla-rını 44)muhālıf kesgeyler her 45)birinün .Kaçan yol kesici 46) kişinün aldukları māl 47)her birisine on ahça on ahça 48)degse.

299a 1)Kaçan ol yol kesici kişiler yol kes 2)seler/BEDAYİ adam öldürseler,velakin māl 3)almasalar.İmdi ol vaktın ol yol kesen 4)kişilernün cezāsı oldur kim İmām 5)yaᶜnī sultān ol ki-şilerni öldürgey had 6)içün hattā eger ol yol kesgen 7)kişiler öldürdüki kişilernün velīleri 8)ᶜafuv idseler ol yol kesgen ki-şi 9)leri yaᶜnī kanlarını bağışlasalar ol 10)yol kesgen kişiler-ge sultān ol 11)kişilernün bağışladukına bakmagay.Ol 12)yol kes-gen kişini öldürgey.NİHĀYE

13)Kaçan yol kesici kişiler yol kesseler 14)dahı öldürseler dahı māl alsalar.15)İmdi ol yol kesgen kişinün cizāsı 16)İmām Ebū Hanīfa katında oldur kim sultān 17)tiheklüdür.Tilese sultan ol yol kesgen 18)kişinün her birisinün sağ eli birle 19)sol a-yağını kessün.Andan sonra öldür 20)sün.Tilese sağ eli birle sol ayağını 21)kessün dahı aşa kosun.Tilese elini 22)ayağını kesme-sün.Bel kim ol yol kesen 23)kişi /ni/ öldürsün,ya aşa kosun.Baᶜ-zı 24)lar eyiddiler:İmām Ebū Hanīfa eyidgeni 25)kim tilese sağ eli birle sol ayakını kes 26)sün dahı öldürsün dēdükinün maᶜnısı oldur 27)kim kim elini ayakını kessün.Dahı ol 28)kesdüki yiri yiri köyüp durmasun.Bel kim şunun kibi kosun hattā kanı aka aka ol kişi ölsün 29)dimekdür didiler.Uşbu 30)eyidgenimiz barçası İmām Ebū Hanīfa kavlıdur.BEDĀYİᶜ

32)Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 33)Muhammad eyiddi:Kaçan yol 34)kesiciler yol kesseler.35)Dahı māl alsalar dahı adam 36)öldür-seler.İmām dahı ol 37)kişilerni öldürür.BEDĀYİ^c

38)İmām Mālik eyiddi:Sultān 39)tileklüdür.Tilese ol sultān 40)ol yol kesen kişilernüñ 41)elini ayakını kessün.Tilese öldür-42)sün.Tilese aşa kosun.Tilese 43)şārdan /sür/sün didi.BEDĀYİ^c

44)Ammā İmām ol yol kesgen kişini aşmakuñ 45)sūratı budur kim rivāyet 46)olındı İmām Ebū Yūsuf'dan.47)İmām Ebū Yūsuf eyiddi: Ol 48)yol kesgen kişini dirile 49)aşılgay.Dahı ol aşılgan 50)kişi-nüñ karnını sünü birle 51)sanıçgaylar hattā ölince.52)Kerhī dahı mınuñ kibi zikir 53)iddi.BEDĀYİ^c

299b 1)Ebi ^cUbeyid eyiddi dahı Tahāvī eyiddi:2)Aşmakuñ sūratı budur kim ol yol 3)kesgen kişini evvel öldürgeyler.Andan 4)soñ-ra asgaylar didi.Ol evvelki 5)kavul sahīhdur bu kavuldan.BEDĀYİ^c

6)Ba^cżılar eyiddiler:İmām kaçan ol 7)yol kesgen kişini aş-şa ol 8)aşılmış hālında üç kün koy 9)gay aşılmış iken hattā özge kişiler 10)ol yol kesgen kişinüñ hālını 11)körüp ^cıbret dutmak içün hattā 12)dahı yol kesmemek içün.BEDĀYİ^c

13)İmām ol yol kesgen kişini üç 14)kün aşdukından soñra ol yol kesen 15)kişini yavuklarına virgey.Anlar anı ne 16)tileseler idsünler.BEDĀYİ^c

17)İmdi bizim katımızda ol yol kesen 18)kişini üç künden artuk aşmaklık 19)yokdur.Ammā İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet 20)o-lındı kim ol Ebū Yūsuf eyiddi:Ol 21)yol kesen kişini ol aşılduk ağaçında 22)koygaylar hattā özgeler ^cıbret dutmak 23)içün şol kadar koyalar kim ol 24)yol kesen kişinüñ eti üzülüp üzülüp 25) düşince didi.BEDĀYİ^c

26)Kaçan yol kesmeke çıkan kişiler 27)yoldan keçgen kişileri kor 28)kudsalar ancak,ne māl alsalar 29)ne adam öldürseler.İmdi ol 30)korkudanlarnuñ cezāsı 31)oldur kim sultān ol kişileri 32) edeblegey dahı habüslegey hattā ol 33)kişilernüñ şerri defü^c o-lınmak içün 34)yiryüzinden.HİDĀYE

35)Ba^cżılar eyiddiler:Kaçan yol kesmeke 36)çıkan kişiler, kişileri korkudsa 37)lar,māl almasalar,adam öldürmeseler.38)İmdi sultān ol kişileri 39)sürsün hattā çıkarsun 40)müsülmānlik ilin-den didiler.41)Uşbu kavul Hasan kavlıdur dahı 42)İbrahīm Nahaī-

nuñ bir kavlı budur kim ol 43)yol kesgen kişini barça şārlar 44) izdegeyler.Kankı şār bulsa 45)lar ol şārdan sürgeyler 46)çıkargay-lar.İmām Şāfiᶜī'nüñ 47)dahı kavlı İbrahīm Nahaī 'nüñ uşbu 48)kav-lıdur.Ammā İbrahīm Nahaī'nüñ 49)bir kavlı dahı budur kim ol yol 50)kesen kişini sultān habuslegey 51)hattā tevbe idince.BEDĀYİᶜ

300a 1)Kaçan yol kesgen kişilernüñ 2)üstine had durkuzılsa.İmdi had durkuzıldu 3)kından sonra ol yol kesgen kişi 4)māl żamān çek-mez.Yaᶜnī ol alıp kidergeni 5)mālı żamān çekmez.Nite kim uğurluk bābında 6)eyiddük idi.BEDĀYİᶜ

7)Kaçan yol kesgen kişilernüñ 8)üstine durkuzılsa had durkuzıl-dukından sonra ıdukından sonra 9)ol yol kesgen kişiler żamān 10) çekmezler ol cırāhatlarnuñ 11)bahāsını kim ol yol kesici idip durur 12)ıdı kerek ise ol yol kesiciler ol 13)cırāhatları kāsıd birle id-sün 14)kerek ise hatā birle idsün.BEDĀYİᶜ

15)Kaçan bir kişi iki kez üç kez dörüt 16)biş kez meselā yol kesse.Dahı ol yol 17)kesgen kişini bir yol kesilgen kişi 18)çaksa Dahı ol bir kişi çakdukı içün ol 19)yol kesgen kişinüñ sağ eli bir-le sol 20)ayağı kesilse.İmdi imdi ol kesilmek 21)ol kişinüñ barça yol kesdüki içün 22)dür.Yaᶜnī ol özge kişilernüñ hakı içün 23)dür bu kesilmek.BEDĀYİᶜ

24)Keldük imdi kaçan yol 25)kesgen kişinüñ üstine el 26)ayak kesilmek vācıb olsa 27)ya öldürmek vācıb olsa ya 28)ya asmak vācıb olsa.İmdi 29)ol vācıb olğan nemeni işlegey 30)sultān kerek ise ol 31)yol yol kesilgen kişilernüñ 32)velīleri ol yol kesgen 33)kişini ᶜafuv idsün kerek ise ol 34)ol yol kesgen kişini ibrā idsün 35)ler kerek ise ol yol kesgen 36)kişi birle sulh idsünler.İmām 37)bu ne-melerge bakmağay.Bel kim ol 38)yol kesen kişinüñ üstine ne vācıb 39)olsa,ol nemeni işlegey.BEDĀYİᶜ

40)Kaçan yol kesen kişilernüñ 41)üstine had vācıb olsa,cāyız degüldür 42)imama kim ol yol kesicileri ᶜafuv 43)idgey ya tezkiye idgey ya ol haddı 44)ol kişilerden sākıt idgey.45) Anuñ içün bu yol kesmeküñ 46)haddı Tañrı taᶜālā'nuñ hakkıdur.47)Bes sahīh degüldür kul anı bağışlamak 48)lık.Dahı kul anuñ içün sulh id 49)meklik anuñ içün kim kuluñ 50)anda hakkı yokdur.BEDĀYİᶜ

300b 1)Bilgil kim yol kesgen kişinüñ 2)üstine ḥad durḳuzmaz hīç kimse illā 3)sulṭān durḳuzur ,ya ol kişi dur 4)ḳuzur kim İmām dikip durur ,ol 5)işi durḳuzmaḳ içün.Ol 6)kesilgen kişilernüñ velīleri 7)durḳuzmaz ol yol kesen kişi 8)lernüñ üstine ḥaddı.Dahı māl eyeleri 9)durḳuzmaz ol ḥaddı.Bel kim an 10)larnuñ üstine ḥaddı imām durḳuzur 11)kerek ise ol velīler ol māl eyeleri 12)ḥad durḳuzmaḳı izdesünler kerek ise 13)izdemesünler.Uşbu eyidgenimiz 14)bizim ḳatımızdadur.Ammā İmām Şāfiᶜī 15)ḳatında ḫōcā ḳulınuñ üstine ḥad durḳuzur 16)kerek ise imām ol ḫōcānı ḥad durḳuzmaḳa 17)velī ḳılsun ,kerek ise ḳılmasun.BEDĀYİᶜ

18)Ol kişi kim anuñ üstine yol kesildi,19)ḳaçan ol kişi yalġanlasa ol yol kesdüm 20)diyü ıḳrār idgen kişini eyidse: Sen menüm 21)üstüme yol kesmedün dise.Ol vaḳtın 22)ol yol kesen kişinüñ üstine ḥad durḳuz 23)maḳ cāyız degüldür.BEDĀYİᶜ

24)Ḳaçan yol kesip māl alġan kişi ol 25)yol kesip alduḳı malġa mālik olsa,ol 26)māl eyesi henūz imāma çaḳmazdan burun 27)ya çaḳduḳından soñra.Ol vaḳtın kine ol 28)yol kesgen kişiden ḥad sāḳıt olur.Nite kim uġurluḳ bābında bu mes'eleni ayırduḳumız üstinedür.BEDĀYİᶜ

29)Ḳaçan yol kesgen kişiler tevbe 30)idseler sulṭān munları dutmaz 31)dan burun tevbe idseler yol 32)kesmeke.Ol vaḳtın kine ol yol 33)kesgen kişilerden ḥad sāḳıt 34)olur.BEDĀYİᶜ

35)Ḳaçan yol kesgen kişi yol 36)kesse māl alsa ancaḳ,İmdi anuñ 37)tevbe idmeki ol mālı eyesine 38)ḳaytarmaḳdur.Dahı ḳasıd idmek 39)dür kim andan soñra yol kesip 40)māl almamaḳa.İmdi ol 41)vaḳtın ol kesen kişiden el 42)ayaḳ kesilmeki sāḳıt olur kider. BEDĀYİᶜ

43)Ḳaçan yol kesgen kişi yol 44)kesip māl alsa dahı adam öldürse.45)Dahı sulṭān ol kişilerge ḳādır 46)olup dutmazdan burun ol 47)kişiler tevbe idseler ol mālı 48)eyelerine ḳaytarsalar.Dahı ḳasıd 49)idseler kim andan soñra anuñ 50)kibi iş işlemeyeceklerine. İmdi ol 51)vaḳtın kine imāma yoḳdur kim ol yol 52)kesenleri öldürmeklik.Bel kim 53)sulṭān ol yol kesenleri ol 54)ölgen kişilernüñ velīlerine virgey 55)ol velīler ol yol kesen kişileri 56)sılāḥ birle öldürgey.Eger onlar dahı 57)sılāḥ birle öldürdiler ise eger tileseler.BEDĀYİᶜ

301a 1)Kaçan yol kesgen kişiler ne māl 2)alsalar ne adam öldür-seler.İmdi 3)anlarnuñ tevbe idmeki ol durur kim 4) ol ki-şi işlegenlerine buşmān yimek 5)dür.Dahı kasıd idmekdür kim mundan 6)sonra anuñ kibi işlemegey kaçan ol 7)yol kesenler munuñ kibi idseler.8)Dahı anlar sultāna tāyıᶜ kelseler kendü-ler 9)nüñ tileki birle.Dahı sultān katında anlaruñ 10)tevbe id-geni zāhır olsa.İmdi sultān 11)ol yol kesen kişileri habusla-maz.BEDĀYİᶜ

12)Kaçan bir ugrı dahı uğurluk idse.Dahı 13)ol ugrı ele kirmezden buruh tevbe 14)idse uğurluk idmekden.Dahı ol 15) ugurladukı mālı eyesine kaytarsa.Ol vaktın 16)ol uğrıdan el kesmeki sākıt olur kider.BEDĀYİᶜ

17)Ol kişiler kim anlarnuñ üstine 18)yol kesildi kaçan ol kişiler 19)yalğanlasalar ol danukları kim 20)danuklık vir-diler yol kesgen 21)kişiler yol kesgenine kine.Ol vaktın 22) ol yol kesgen kişilerden had sākıt 23)olur kider.BEDĀYİᶜ

23)İmdi kaçan yol kesgen kişiler tevbe 24)idseler sultān munları ele düşürmezden 25)burum.İmdi ol yol kesen kişiler e-ger 26)yol kesip ancak māl almiş olsalar.Ol vaktın ol yol ke-senler ol mālı eyesine kaytargay 27)lar.Eger ol māl durup du-rur 28)ısa.Eger ol māl helāk oldı 29) ısa ya ol mālı ol yol ke-sen 30)kişi kendüsi helāk idip durur ısa 31)ol vaktın ol yol kesen kişi 32)ol mālı żamān çekerler eyelerine.BEDĀYİᶜ

33)Kaçan yol kesgen kişiler tevbe 34)idseler sultān mun-larga kādır 35)olup dutmazdan burun .Dahı ol 36)yol kesen kişi-ler ancak adam 37)öldürmiş olsalar māl almış 38)olmasalar.Ol vaktın sultān 39)ol yol kesen kişileri 40)ol ölgen kişilernüñ velī 41)lerine teslīm idgey virgey hattā 42)ol veliler ol yol kesen 43)leri öldürmek içün ya ol 44)yol kesenlerden ᶜafuv id-mek 45)içün.İmdi sultān ol yol 46)kesenleri teslīm idgeni ol 47) vaktındur kim ol yol kesenler 48)adamı sılāh birle öldürmiş ol-gay 49)ağaç birle daş birle 50)öldürmiş olmağaylar.BEDĀYİᶜ

301b 1)Ḳaçan yol kesgen kişiler adam 2)öldürseler ancāḳ māl al-masalar. Dahı 3)ol adamı selāḥ birle öldürmemiş4olsalar.Bel kim daş birle ya ağaç 5)birle öldürmiş olsalar.Dahı mundan 6)soñra ol yol kesgen kişilerge 7)sulṭān ḳādır olup dutmazdan 8)burun tevbe idseler.İmdi ol vaḳtın 9)sulṭān ol yol kesenleri dutup 10) ol ölgen kişinüñ vereselerine teslīm 11)idmez.Bel kim ol yol ke-sen kişiler 12)nün ᶜāḳılaları üstine vācıb olur virmeklik ol öl-gen kişinüñ ḳanı bahāsını 14)ol ölgen kişinüñ vereselerine.BEDĀYİᶜ

15)Ḳaçan yol kesen kişi yol kesse.Dahı 16)adam öldürse.Dahı māl alsa.Dahı sulṭān 17)ol kişilerge ḳādır olup dutmazdan 18)bu-run ol yol kesenler tevbe idseler.19)İmdi ol kişilernüñ eger al-duḳ 20)/ları/māl durup durur ısa ol mālı eyelerine 21)ḳaytargay-lar eger ol māl 22)helāk oldı ısa ya ol mālı ol yol 23)kesen ki-şi kendüsi helāk iddi ise ,ol 24)vaḳtın ol yol kesen kişiler ol 25)mālı eyelerine żamān çekerler.Uşbu 26)eyidgenimiz māl alduḳ-larınuñ ḥükmi 27)dür.Ammā ol yol kesici kişilernüñ 28)her kişisi kim adamı selāḥ birle öldürdi 29)ol selāḥ birle öldürgen yol ke-sen 30)kişini ol ölgen kişinüñ vereselerine teslīm idgey sulṭān ḥattā ol vereseler ol yol keseni 31)tileseler öldür-sünler tileseler 32)ᶜafuv idseler.Ol kişiler kim 33)yol kesip adam öldürdi idi 34)ağaç birle ya daş birle ol 35)kişileri sul-ṭān teslīm idmez 36)ol ölgen kişinüñ vereselerine.37)Bel kim ol yol kesen kişinüñ 38)ᶜāḳılasınuñ üstine ḳan bahāsını 39)virmek vācıb olur ol ölgen 40)kişinüñ vereselerine.BEDĀYİ ᶜ

41)Ḳaçan yol kesen kişiler yol 42)kesseler.Dahı kişileri ya-ralu 43)idseler.Dahı sulṭān munlarğa 44)ḳādır olup dutmazdan bu-run 45)ol yol kesgen kişiler tevbe 46)idseler.İmdi her cırāḥat 47)kim anuñ kibi cırāḥat id 48)meklik mümkindür.Ol vaḳtın 49)ol cırāḥatlu olgan kişiler 50)dahı ol yol kesenleri anuñ 51)kibi cı-rāḥatlu idgey.Ammā 52)her cırāḥat kim anuñ kibi cırāḥat 53)idmek mümkin degüldür.Ol 54)vaḳtın ol yol kesenler anuñ 55)kibi cırāḥat-lu idgeni 57)kişige.BEDĀYİᶜ

302b 1)Ammā ḳaçan yol kesen kişiler yol 2)kesseler ,kişilerni yaralu idseler 3)velakin māl almasalar daḫı adam öldürmese4)ler daḫı ol yol kesen kişiler tevbe 5)idmezden burun sulṭān anları dutsa.6)İmdi yara kim anuñ kibi yara idmek 7)mümkindür ,ol yol keseni dahı anuñ 8)kibi yaralu idgeyler.Her yara kim anuñ 9)kibi yara idmek mümkin degüldür,anuñ kibi 10)yaramuñ bahāsını ol yol kesici virgey 11)ol yaralu olġan kişige.Daḫı sulṭān ol 12)kişile-ri uşbu eyidgenimiz mes'elede ḥabus 13)içinde ḳoygay.BEDĀYİᶜ

14)Ḳaçan yol kesici yol kesip alduḳları 15)māl her kişige on aḫça ḳadarınca yitişmese.16)ol vaḳtın ol yol kesgen kişiden 17)ḥad sāḳıt olur velakin ol alduḳları 18)māl eger durup durur ısa ol mālı 19)eyelerine ḳaytarġaylar.Eger ol 20)alduḳları māl helāk olup durur ısa 21)ya ol yol kesenler helāk iddi 22)iddiler ise ol mālı .Ol vaḳtın ol 23)yol kesenler ol mālı żamān çeker 24)ler māl eyelerine.İmdi her kişi 25)kim ol yol kesicilerden selāḥ birle 26)adam öldürdi ise ol kişini daḫı sılāḥ 27)birle öldürgey-ler.Her kişi kim ol 28)yol kesicilerden adam öldürdi ise daş 29) birle ya aġaç birle.İmdi ol ölgen kişinüñ ḳanı bahāsı ol öldürgen kişinüñ ᶜāḳılası üstinedür 30)her kişi kim ol yol kesenden 31)ki-şileri yaralu kıldı.İmdi 32)körelüm eger anuñ kibi yara 33)idmek mümkin ise ol yol keseni 34)daḫı anuñ kibi yaralu idgeyler.35) Her yara kim anuñ kibi yara idmek 36)mümkin degüldür,anuñ kibi yaramuñ 37)bahāsını virmeklik vācıbdur 38)ol yaralu olġan kişige.

BEDĀYİᶜ

39)Ḳaçan ol yol kesgen kişi 40)lernüñ içinde düşe keçmedük 41)oġlan olsa ,ya ol yol kesen 42)kişilernüñ içinde mecnūn kişi 43)olsa.Ol vaḳtın ol yol kesen 44)kişilernüñ ol kişilerinden kim 45)ᶜaḳıl bāliġdur,had sāḳıt olur.46)İmdi ḥad sāḳıt olduḳından ṣoñra 47)her kişi kim munlardan adam 48)öldürdi ise selāḥ birle ol 49)kişini ol ölgen kişinüñ velī 50)sine teslīm idgey sulṭān 51)tilese ol velī ol kişini öldür 52)sün ,tilese ol velī ol 53) yol kesgen kişiden ol 54)ḳanı ᶜafuv idsün,baġışlasun.BEDĀYİᶜ

302b 1)Kaçan ol yol kesgen kişile /r/mün 2)içinde düşe keçmedük kişi olsa,ya mecnūn 3)kişi olsa.Dahı ol düşe keçmedük oğlan 4)ya ol mecnūn kişi öldürse ol kişileri.5)İmdi ol vaktın ol delü kişinün dahı ol 6)düşe keçmedük oğlan kişinün ᶜākılaları 7)üstine ol ölgen kişinün kanı bahāsı 8)vardur ol ölgen kişinün verese 9)leri alur.Egerçi kim ol oğlan 10)dahı ol delü ol adamları silāh 11)birle dahı öldürdi ise dahı.Eger 12)ol delü birle ol düşe keçmedük 13)oğlan mal alsalar yol kesüben ol 14)vaktın ol oğlan birle ol delü ol 15)malı zamān çekerler.BEDĀYİᶜ

16)Keldük imdi kaçan ol yol kesgen kişi 17)ler māl alsalar yol kesüben.İmdi ol 18)mālnı ol yol kesgen kişi bir kişige satsa 19)ya bağışlasa,ya bir özge sebeb birle elinden 20)çıkarsa.İmdi ol māl eyesi ol mālını 21)kimün elinde dapsa alur ol mālını.BEDĀYİᶜ

22)Kaçan ol yol kesicilernün birisi 23)adam öldürmeki ancak özgesi 24)öldürmese.İmdi hadd barçasınun üstine 25)ᴰurkuzılur ol öldürgen kişi yaluğuz dur 26)kuzılmaz.HİDĀYE

27)Kaçan yol kesgen kişiler yol 28)kesseler.Dahı kişilernün dilini 29)kesseler ,ya kişilernün zekerini 30)kesseler.Ol vaktın ol yol 31)kesicilernün dahı dilini ,zekerini 32)kesmezler.Bel kim ol dil birle zeker 33)kesdükinün bahāsını alurlar .Zā 34)hır rivāyet budur.Ammā İmām Ebū Yūsuf 35)katında kaçan dili ya zekeri aşlından 36)kesseler ol kesiçiler,ol vaktın 37)ol yol kesecelirnün dahı dilini dahı 38)zekerini aşlından keserler.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

39)Kaçan yol kesiciler bir kişinün 40)zekerini haşefesinden kesseler.41)Ol vaktın ol yol kesicinün 42)zekerini haşefesinden keserler 43)barçalar katında.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

44)Kaçan yol kesiciler bir kişinün közini 45)çıkarsalar.Ol vaktın ol yol 46)kesicinün dahı közini çıkarmazlar.47)velakin anun közinün bahāsını alur 48)lar.Ammā kaçan közi yirinde durur olsa,49)velakin nūrı kidmiş olsa.Ol 50)vaktın ol yol kesennün közinün 51)nūrını kiderürler.ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

303a 1) Yol kesgen kişi kaçan yol kesse,2)māl alsa.Dahı andan soñra cırāhat idse.3)İmdi ol yol kesen kişinün māl aldukı 4)içün sağ eli birle sol ayağını keserüz 5)ol cırāhat idgeni içün.Vacıb olğan neme 6)sākıt olur kider.Anun içün neme vācıb 7)olmaz.HİDĀYE

8)Kaçan bir zālım kişi bir kişinüñ mālını alsa 9)küç birle. İmdi ol zālım eger miñ 10)kez tevbe idse dili birle ol zālım tevbe 11)idmi olmaz ḥattā ol mālı eyesine kaytar 12)mayınca...
ᶜĀYETÜ'L-BEYĀN

13)Kaçan kāfilanuñ baᶜzıları yol kesse 14)ler baᶜzılarınuñ üstine. İmdi ol yol 15)kesen kāfılanuñ üstine ḥad yokdur. HİDĀYE

16)Eger yol kesici kişini aşmak vācıb olsa 17)anı dirile aşgaylar. Dahı ol yol kesici 18)kişini şol kögsinüñ altından süñü birle 19)sanıçgaylar ḥatta ölinme. ḲĀDİḪAN

20)Kaçan yol kesgen kişiler yol kesse 21)ler. Dahı mal alsalar. Dahı adam öldürseler. 22)İmdi ol vaktın sultan altı neme içre 23)tileki vardur. Ol sulṭān tilese ol 24)sulṭān ol yol kesenlerün sag elleri birle şol ayaklarını kessün dahı öldürsün dahı äşsun, 25)ya tilese ol sulṭān ol 26)yol kesenlerüñ elini ,ayagını kessün 27)dahı öldürsün ,ya tilese ol 28)sulṭān anlaruñ bir elini bir 29)ayagını kessün dahı aşa kosun, 30)ya tilese ol sulṭān ol yol 31) kesenleri öldürsün ,el 32)lerini ayaklarını kesmedin, 33)tilese ol sulṭān ol yol 34)kesenleri aşsun, ellerini 35)ayaklarını kesmedin, tilese 36)ol sulṭān ol yol kesen 37)/leri/öldürsün, aşa kosun hīç 38)ellerini ,ayaklarını kesmedin. ḤAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

39)Kaçan emenlik birle tācirlik 40)idmeke kelgen kāfir birle bir 41)müsülmān ikisi bir evde sākin 42)olsalar. Dahı bir ugrı ol 43)evge kirse. Dahı ol müsülmān 44)mālı birle emenlik birle 45) kelgen kāfir mālından māl 46)ugurlasa. İmdi ol ugrınūn 47)eli kesilür. Anuñ içün kim 48)ol ugrı māl ugurladı tamām 49)saklanmış yirden. ḤABBĀZĪ

303b 1)Her kişi kim bir kişinüñ bogazını sıksa ,2)yaᶜnī bogsa ḥattā ol bogmakdan ol 3)kişini öldürse. İmdi ol ölgen kişinüñ 4)kanı bahāsı ol bogan kişinüñ ᶜākılasınuñ 5)üstinedür. HİDĀYE

6)Kaçan bir kişi şār içinde bir niçe 7)kez bogup adam öldürse, ol 8)vaktın ol kişini dahı öldürürler. HİDĀYE

304a 1)Bir er kişi arkası üstine yatur ıdı. 2)Dahı bir ḥatun kişi keldi ol er kişinüñ 3)zekerini kendünüñ fercine keçürdi. Dahı 4) ol ernüñ zekeri üstine oturdı ḥattā ol 5)ḥatun kişi ḥācetini bitürdi. İmdi ol 6)er birle ol ḥatunnuñ üstine ḥad vācıb 7)olur.

ḪULĀSA

8)Kaçan bir kişi dörüt kez ıkrār id/se/,men 9)zinā kıldum diyü.Dahı ol kişi ol dörüt kez 10)ıkrar idgenden sonra eyidse: Vallahi men 11)ıkrār idmedüm dise.İmdi ol vaktın ol 12)kişiden had sākıt olur.HULĀSA

13)İmām Ebū Hanīfa radıyallahu canhu hac idmek 14)içün şarı rından çıkdı dahı Medīne şārına 15)kirdi dahı kördi kim halāyık bir kişinün 16)üstine cemüc olmışlar.Dahı İmām Ebū Hanīfa ol 17)halāyıkdan sordı.Dahı ol kişiler eyiddiler18)Biz uşbu kişi birle hamur kabını kapduk.19)Biz bu kişige had uruz didiler. Dahı İmām 20)Ebū Hanīfa eyiddi ol kişilerge:Uşbu kişi 21)birle kim hamur koyacak kap tapduğuz,22)andan ötürü hamur içmek haddını urmak izder 23)siz.İmdi bu kişi birle zinā idecek alet dahı 24)vardur ,ne içün zinā haddını dahı durkuzmaz,25)siz bu kişinün üstine siz didi.Dahı ol 26)kişiler bu sözi işiddiler dahı barçası 27)dağıldılar ,kaçdılar.Ol kişini yirinde kodılar.

HULĀSA

28)Tahāvī Şerhinde eyiddi:Kaçan bir 29)kişi hayvān canāvarga katılsa,ol 30)kişini edeblegeyler didi.Eger 31)ol katılduğı hayvān kendünün ise,32)ol tavārı boğazlağay,velakin etini 33)yimegeyler hīç kimse.HULĀSA

34)cÖmer zamānında radıyallahu canhu,bir 35)kişi bir hayvān canāvarga katıldı.36)Dahı cÖmer radıyallāhu canhu,buyurdı hattā 37)ol canāvarnı oda yakdılar.HULĀSA

38)Fetāvā-yı Suğrā Kitābında eyiddi:39)Kaçan bir kişi eti yinür canavārga 40)katılsa,ol canāvarnı boğaz 41)lağaylar etini yigeyler,oda 42)yakmağaylar didi.İmām Ebū 43)Hanīfa katında didi.Ammā İmām 44)Ebū Yūsuf katında ol eti yinür 45)canāvarnı dahı boğazlağaylar.46)Dahı oda yakğaylar didi.HULĀSA

47)Ammā kaçan bir kişi eti yinmez 48)canāvarğa katılsa,ol vaktın 49)ol canāvarnı boğazlağaylar.50)Dahı oda yakğaylar.

HULĀSA

304b 1)İmdi ol canāvarnı oda yaḳarlar.2)Ol canāvarnı boġazladu-ḳından ṣoñra 3)yaḳarlar.Boġazlamazdan burun yaḳmaz 4)lar.ḪULĀṢA

5)Ḳaçan bir kişi bir ḥayvān canāvarġa 6)ḳatılsa.İmdi ol ḥayvānı boġazlarlar 7)daḫı ol ḥayvānı oda yaḳarlar.Daḫı ol 8) ḥayvāna ḳatılġan kişi ol ḥayvānuñ 9)ḳīmatını żamān çeker ol ḥayvānuñ 10)eyesine.Eger ol ḥayvān kendünüñ 11)degül ise,bilgil kim ḳuvvatlu ḳavl ol 12)ḳavuldur kim Ṭaḥāvī Şerḥinde eyiddi.x ḪULĀṢA

13)Ḳāḍī imāmnuñ Fetāvāsında eyiddi:Ḳaçan 14)bir kişi ḥayvān canāvarġa ḳatılsa İmām 15)Ebū Ḥanīfa eyiddi:Eger ol ḥayvān ol 16) ḳatılġan kişinüñ ise ol vaḳtın ol 17)kişige eyidilinür ol ḥayvān ṭavaruñı boġaz 18)laġıl daḫı oda yandurġil dinilür. Eger 19)ol ḥayavān canāvar ol ḳatılġan kişinüñ 20)degül ise. Ol vaḳtın ol ḥayavān canāvar 21)nuñ eyesine eydürler:Sen bu ḥayvān 22)ṭavaruñı ol ḳatılgan kişige virgil,daḫı 23)ol ḳatılġan kişiden ol ṭavaruñ 24)ḳīmatını alġıl diyeler.Daḫı ol ḳatılġan kişi 25)ol ṭavarı boġazlaġay daḫı oda yaḳġay .26)Eger ol ṭavarnuñ eti yinmez ise 27)eger ol ṭavaruñ eti yinür ise ol 28)vaḳtın ol kişi ol ṭavarı boġazlaġay,velakin oda yaḳmaġay didi.ḪULĀṢA

29)Bir kör kişi ḳaçan ḫatunını 30)döşekine ündese.Daḫı ol körnüñ 31)döşekine bir özge ḫatun kelse.32)Daḫı ol ḫatuna ol kör ḳatılsa.33)İmdi ol a^cmānuñ üstine zinā 34)ḥaddı vācıb olur. ḪULĀṢA

35)Ḳaçan bir kör kişi ḫatunını ündese.36)Daḫı bir özge ḫatun ol körge 37)eyidse:Men senüñ ḫatunuñ men,38)dise,ya^cnī ol körnüñ ḫatunınuñ 39)adını eyidse.Daḫı ol kör ol 40)ḫatuna ḳatılsa.İmdi ol 41)körnüñ üstine zinā ḥaddı vācıb 42)olmaz.ḪULĀṢA

43)Ḳaçan bir kişi bir yad ḫatun 44)öpse,ḳuçsa.Daḫı ol kişinüñ 45)suyı düşse .İmdi ol kişini 46)edeblegeyler.ḪULĀṢA

47)Ḳaçan bir kişi bir yad ḫatuna 48)fercinden özge yirden cımā' 49)idse.Daḫı ol kişinüñ suyı 50)düşse .İmdi ol kişini edeb 51)lerler.ḪULĀṢA

305a 1)Fetāvā Kitābında eyiddi:Ḳaçan bir ḫatunuñ 2)üstine zinā idmeklik ṡābıt olsa.Daḫı 3)ḥāl bu olsa kim ḫatun yüklü olsa.4)İmdi ol ḫatunuñ üstine ḥad durḳuz 5)mazlar ol ḥāl içinde ḥattā ol ḫatun 6) ol ḫatun ḳarnındaḳı yükini ḳomayınca.7)İmdi

velakin ol ẖatun ol ḳarnındaḳı 8)oğlanını doğurınca ol ẖatunı ẖa-buslagay 9)lar mı ,ya ẖabusslamağay mı?İmdi 10)körelüm eger ol ẖa-tunun̄ zinā idgeni 11)ol ẖatunun̄ kendünün̄ ıḳrārı birle 12)s̱ābıt ol-mış olsa,ol vaḳtın ol ẖatunı 13)habuslamazlar,velakin eyidilinür. ol hatuna ḳaçan sen oğlanun̄ doğursan 15)kelgil dinilür.Eger ol ha-tunun̄ 16)zinā idgeni ol ẖatunun̄ ıḳrārı birle 17)s̱ābıt olmış olsa. Bel kim danıḳlar birle 18)s̱ābıt olmış olsa,ol vaḳtın ol ẖatunı 19) ẖabüslegeyler ẖattā ol ẖatun doğurınca.20)İmdi mundan ṣon̄ra ḳaçan ol ẖatın 21)oğlan doğursa.Daẖı ol oğlanun̄ hiç 22)bisler ,emzürür kişisi olmasa.İmām Ebū Ḥanīfa 23)eyiddi radıyallahu canhu ol oğ-lanı ol ẖatun 24)birle ḳoyalar ,ol ẖatunı öldürmegeyler 25)ẖattā ol oğlannun̄ ol anasına muḥtāclıḳı 26)ḳalmayınca vaḳta degin .An-dan ṣon̄ra ol 27)ẖatunı recim idgeyler didi.H̱ULĀṢA

28)Zinā idgen kişige ḳaçan had urılsa ol 29)andan ṣon̄ra ol zinā idgen kişini 30)ẖabuslamazlar.H̱ULĀṢA

31)Uğurluk idgen kişimün elini kesdük 32)lerinden ṣon̄ra ẖa-buslarlar daẖı.H̱ULĀṢA

33)Ḳaçan bir kişimün̄ üstine ḥad vācıb 34)olmış olsa.Daẖı ol ḥad urılacaḳ 35)kişinün̄ teni daẖı sünükleri 36)żacīf kişi olsa, yacnı Tanrı tacala 37)ol kişini anun kibi yaratmış olsa.38)Eger ol kişige ḥad uracaḳ olsalar 39)helāk olğay diyü ḳoruḳsalar.İmdi 40)anun̄ kibi kişini yünül uğğaylar 41)ol kişī kötüri bildüki ḳa-dar ancaḳ.H̱ULĀṢA

42)Ḳaçan bir düşe keçmedük oğlan 43)bir yad ẖatuna ḳatılsa, ol oğlan 44)üstine ḥad yoḳdur.Ol oğlan ḳatıldukı 45)ẖatun üstine daẖı ḥad yoḳdur.Ḳaçan ol 46)ẖatun kendü erki birle boyun virse 47)ol oğlan zinā idmeke.Uşbu eyidgenimiz 48)bizim üç aṣḥābımız ḳatındadur.Ammā 49)İmām Şāficī ḳatında daẖı İmām Züfer 50)ḳatın-da ol ẖatun ḳaçan kendü erki 51)birle boyun virse ol ẖatun üstine ḥad 52)vācıb olur.BEDĀYİc

305b 1)Ḳaçan mecnūn kişi bir yad ẖatuna zi/nā/ idse,2)İmdi ol ikisinün̄ üstine daẖī ḥad yoḳdur 3)bizim üç aṣḥābımız ḳatında.Am-mā İmām 4)Şāficī ḳatında daẖı İmām Züfer ḳatında ol 5)ẖatun üs-tine ḥad vardur.Ḳaçan ol 6)ẖatun ol mecnūna kendü erki birle7bo-yun virmiş olsa.BEDĀYİc

8)Kaçan bir kişi kim ᶜākıldur,bāligdur ,zinā 9)idse bir kiçigez kız birle ya bir mecnūn 10)hatun birle .Ol ᶜākıl ,bālıg ernüñ 11)üstine had urulur.Ol kiçigez kızuñ 12)dahı ol mecnūn hatunuñ üstine had ur 13)hak yokdur barçalar katında.BEDĀYİᶜ

9)Kaçan bir er kişi bir er kişini ardından 15)dutsa ya bir er kişi bir hatun kişini 16)ardından dutsa.İmdi ol kişinüñ 17)üstine had yokdur İmām Ebū Hanīfa katında.18)Anuñ içün kim bu neme zinā degüldür illā bu 19)kadar vardur kim ol kişi uluġ yazuk 20) işledi ,harām işledi.Ammā İmām 21)Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında 22)dahı İmām Şāfiᶜī katında ol kişinüñ üstine 23)had vācıb olur.Yaᶜnī eger evlü kişi ise öldürmek kerek daş birle,eger ᶜazāb kişi ise yüz agaç urmak kerekdür.Anuñ içün kim bu neme zina 24)maᶜnısınadur.Ammā İmām Ebū Hanīfa katında 25)bunuñ kibi iş işlegen kişige taᶜzīr urup 26)edeblemek kerekdür.BEDĀYİᶜ

27)Kaçan bir kişi ulu hatuna katılsa,ya 28)hayvān canāvarġa katılsa ol kişinüñ 29)üstine edeblemek vācıb olur anvak.30)Anuñ içün kim bu neme zinā degüldür.BEDĀYİᶜ

31)Kaçan bir kişi bir kişige küç idse 32)zinā idgil diyü. Dahı ol küç olıngan 33)kişi zinā idse,ol kişinüñ üstine 34)had yokdur.BEDĀYİᶜ

35)Kaçan bir ᶜadıl kişi ya bir müsülmān 36)kişi yagı kāfir ilinde zinā idse,ya 37)sultāna bagı olġanlar şārında 38)zinā idse. Andan soñra ol zinā 39)idgen kişi kelse bizim ilimizge 40)çıksa, ol zinā idgen kişilernüñ 41)üstine had urmak yokdur.BEDĀYİᶜ

42)Kaçan yagı kāfir emenlik birle 43)müsülmanlık iline kirse tācirlik[44] içün. Dahı ol yagı kāfir bir müsülmān 45)hatun birle zinā idse.İmdi 46)İmām Ebū Hanīfa katında ol yagı 47)kāfirnüñ üstine had yokdur.Dahı İmām 48)Muhammad katında had yokdur.Ammā İmām Ebū 49)Yūsuf katında had vardur.BEDĀYİᶜ

306a 1)Kaçan bir kişi bir hayız körmiş hatunına 2) katılsa,ol kişinüñ üstine had durkuzmak 3)yokdur.BEDĀYİᶜ

4)Kaçan bir kişi nifās körmiş hatunına katılsa 5)ol kişinüñ üstine had durkuzmak 6)yokdur.Egerçi kim bu katılmak harāmdur.

BEDĀYİᶜ

7)Kaçan bir kişi oruç dutmış hatunına 8)katılsa,ol kişinüñ üstine had durkuz 9)mak yokdur.Egerçi kim bu katılmak harām 10)dur.BEDĀYİᶜ

11)Kaçan bir kişi ıhrām idmiş hatunına 12)katılsa,ol kişi-nüñ üstine had durkuz 13)mak yokdur.Egerçi kim bu katılmak 14) harāmdur.BEDĀYİᶜ

15)Kaçan bir kişi hatunı birle īlā idisse.16)Dahı īlā i-dişgenden soñra ol er ol 17)īlā idişgeni hatunına katılsa.İmdi ol 18)kişinüñ üstine had durkuzmak yokdur 19)egerçi kim bu katılmak harāmdur.BEDĀYİᶜ

20)Kaçan bir kişi zıhār idgeni hatunına 21)katılsa,ol ki-şinüñ üstine had yokdur 22)egerçi kim ol katılmaklık harām 23)dur. BEDĀYİᶜ

24)Kaçan bir kişi kendü birle özge kişinüñ 25)arasındakı ortaklık kırnaka 26)katılsa ,ol kişinüñ üstine had yokdur.BEDĀYİᶜ

27)Kaçan bir kişi kendünüñ mecūsī kırnakına 28)katılsa,ol kişinüñ üstine had yokdur.BEDĀYİᶜ

29)Kaçan bir kişi kendünüñ murtad 30)olmış kırnakına ka-tılsa,ol kişinüñ 31)üstine had yokdur,egerçi kim harām 32)ıdukını bilse.Dahı ol ortaklık kırnakı 33)dahı ol mecūsī kırnakı dahı ol murtad 34)olgan kırnakı.BEDĀYİᶜ

35)Kaçan bir kişi kendünüñ mükāteb kılduķı 36)kırnakına katılsa,ol kişinüñ üstine 37)had yokdur,egerçi kim ol hōcā 38) bilse dahı kim ol mükāteb kırnaka katıl 39)mak harām ıdükini. BEDĀYİᶜ

40)Kaçan bir kişi ol kırnakına katılsa 41)kim ol kırnaknuñ katılmakı ol 42)hōcaya harām olup durur ısa süd 43)emişmek sebebin-den.Yaᶜnī süd emmek 44)den kardaş olduķı kırnakına katılsa,ol 45 hōcanuñ üstine had yokdur,egerçi kim 46)ol hōcā bilür ise dahı kim süd emişdüki 47)kız kardaş kırnakına katılmak harām ıdu 48) kını.BEDĀYİᶜ

306b 1)Kaçan bir kişi ol kırnakına katılsa kim ol 2)kırnaka katılmak ol hōcaya harām olup 3)durur ıdı,OL hoca ol kırnakuñ kız karda 4)şını evledükinden ötüri,ya ol hōcā 5)ol kırnakuñ anasını evledükinden ötürü.6)İmdi ol hōcaya had urmak yokdur 7)egerçi kim ol hōcā bilür idi ol 8)kırnaka katılmak harām ıdu-kını.BEDĀYİᶜ

9)ḳaçan bir ẖōcā ol ḳırnaḳına ḳatılsa kim ol 10)ḳırnaḳa ḳatılmaḳ ol ẖōcāya ḥarām olup durur 11)ıdı,ol ẖōcā ol ḳatılduḳı ḳırnaḳuñ ḳız 12)ḳardaşını ṣatun alup ḳatılduḳından ötürü.13) İmdi ol ẖōcāya ḥad durḳuzmaḳ yoḳdur ,14)egerçi kim ol ẖōcā bilür idi ol ḳırnaḳına 15)ḳatılmaḳ ḥarām ıduḳını.BEDĀYİᶜ

16)Ḳaçan ata oğlınuñ ya ḳızınuñ ḳırnaḳına 17)ḳatılsa daẖı eyidse:Men bilür idüm kim men 18)bu ḳırnaḳa ḳatılmaḳ ḥarām ıduḳını dise.19)İmdi ol atanuñ üstine ḥad urmaḳ 20)yoḳdur.BEDĀYİᶜ

21)Rasūlullah ṣallallahu ᶜaleyhi ve selleme eyiddi 22)bir kişige :Ente (sen)ve mālüke (daẖı senüñ maluñ)li-ebike (senüñ atañnuñ didi)didi.BEDĀYİᶜ

23)Ḳaçan ẖōcā mükāteb ḳulımuñ 24)ḳırnaḳına ḳatılsa.İmdi ol hoca 25)nun üstine had yokdur.Anun 26)içün kim mükateb kulun niçe kim 27)üstine bir ahça kalıp durur ol 28)kuldur.BEDAYİ

29)Ḳaçan ẖōcā ḳulına destūr virse 30)tācirlik idmeke.Daẖı ol ẖōcā 31)ol tācirlik idmeke destūr 32)virdüki ḳuluñ ḳırnaḳına ḳatılsa.33)İmdi ol ẖōcanuñ üstine ḥad 34)yoḳdur kerek ise ol ḳul 35)boruçlu ḳul olsun kerek ise 36)ol ḳul boruçsuz ḳul olsun.

BEDĀYİᶜ

37)Ḳaçan bir kişi oğlınuñ oğlınuñ 38)niçe aşaḳa kirgise, (kidse)ḳırnaḳana ḳatılsa.39)Yaᶜnī bir kişinüñ atasınuñ atası-40)nuñ atası .Yaᶜnī niçe yuḳaru kidse 41)kendünüñ ḳırnaḳına ḳatılsa.Daẖı 42)ḥāl bu olsa kim ol kişinüñ 43)atası olup durur olsa.İmdi 44)ol kişige ḥad yoḳdur.Anuñ içün 45)kim ata atası niçe yuḳaru kidse ata yirinde 46)dür ata bulmaġanda.BEDĀYİᶜ

307a 1)Ḳaçan bir kişi ġāzīlardan bir ḳırnaḳa 2)ḳatılsa kim ol ḳırnaḳ ġanīmat mālından 3)olsa.Yaᶜnī ol ḳatılġan kişi birle özge ġāzī 4)lanmuñ ortaḳı olsa,ol ḳırnaḳ içre 5)Yaᶜnī ol ḳırnaḳ ġanīmat mālından olsa.Daẖı ḥāl 6)bu olsa kim ġāzīlar ol mālı üleşme 7)miş olsalar,velakin ol ġāzīlar ol 8)mālı imma müsülmenlik iline çıḳarmış olsa 9)lar ,ya henüz ol mālı çıḳarmamış olsalar.10)İmdi ol ḳırnaḳa ḳatılġan ġāzīya ḥad 11)durḳuzmazlar egerçi kim ol ġāzī 12)eyidse daẖı bu ḳırnaḳa ḳatılmaḳlıḳ ḥarām 13)ıduḳını bilür idüm dise daẖı.İmdi ol 14)ḳırnaḳ eger oğlan doğursa ol ḳatılġan 15)ġāzīdan daẖı ol ḳatılġan ġāzī 16)idse ol oğlan mendendür dise ol 17)oğlanuñ nesebi ol ḳatıl-

ġan ġāzīdan 18)ẓābıṭ olmaz.BEDĀYİᶜ

19)Ḳaçan bir kişi bir ḫatunı danuḳsuz evlense.20)Daḫı ol kişi ol ḫatuna ḳatılsa.İmdi ol kişi 21)ol ḫatuna ḳatılmaḳ birle ol kişinüñ 22)üstine ḥad yoḳdur.BEDĀYİᶜ

23)Ḳaçan bir kişi bir ḫatunı evlense ol ḫatunuñ 24)velīsinüñ destūrınsuz .İmdi ol kişi ol 25)ḫatuna ḳatılmaḳ birle ol kişinüñ üstine ḥad 26)yoḳdur.BEDĀYİᶜ

27)Ḳaçan bir kişi bir ḫatunı evlense 28)kim ol ḫatun bir özge ernüñ 29)henūz ᶜıddasını dutar olsa,ᶜıddası 30)dükenmemiş olsa, Daḫı ol kişi ol 31) ḫatuna ḳatılsa.İmdi ol ḳatılġan 32)kişinüñ üstine ḥad yoḳdur.BEDĀYİᶜ

33)Ḳaçan bir kişi mecūsīyye ḫatun 34)evlense.Daḫı ol kişi ol ḫatuna ḳatıl 35)maḳ birle ol kişinüñ üstine ḥad 36)yoḳdur.BEDĀYİᶜ

37)Ḳaçan bir kişi bir müdebbere ḫatun 38)evlense.İmdi ol kişi ol müdebbere 39)ḫatuna ḳatılmaḳ birle ol kişinüñ 40)üstine ḥad yoḳdur.BEDĀYİᶜ

41)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳ evlense 42)bir ḥür ḫatun üstine. İmdi ol 43)kişi ol ḳırnaḳa ḳatılmaḳ birle 44)ol kişinüñ üstine ḥad yoḳdur.BEDĀYİᶜ

45)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳ evlense,46)ḫōcāsı destūrınsuz. Daḫı ol 47)kişi ol ḳırnaḳa ḳatılsa.İmdi ol 48)ḳatılġan kişinüñ üstine hīç ḥad 49)yoḳdur.BEDĀYİᶜ

307b 1)Ḳaçan bir ḳul bir ḫatun evlense ḫōcāsı 2)destūrınsuz. Daḫı ol ḳul ol ḫatuna 3)ḳatılsa.İmdi ol ḫatuna ḳatılmaḳ birle 4)ol ḳuluñ üstine ḥad yoḳdur.BEDĀYİᶜ

5)Ḳaçan bir kişi kendünüñ ḳatı yavuḳlarından 6)bir ḫatunı evlense.Şunuñ kibi ḫatunı kim ol 7)ḫatunı ol kişi evlenmek ḥalāl olmasa.İmdi 8)ol kişi ol ḳatı yavuḳ ḫatuna ḳatılmaḳ 9)birle ol kişinüñ üstine ḥad yoḳdur.10)Bel kim ol kişinüñ üstine taᶜzīr var 11)dur.Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa 12)ḳatındadur.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında daḫı 13)İmām Muḥammad ḳatında daḫı İmām Şāfiᶜī ḳatında 14)ol kişinüñ üstine zinā ḥaddı vācıb olur.BEDĀYİᶜ

15)Ḳaçan bir kişinüñ dörüt ḫatunı olsa.Daḫı ol 16)kişi ol dörüt ḫatunuñ üstine bir daḫı evlense.Yaᶜnī 17)bişinçi ḫatun evlense.İmdi ol kişi ol 18)bişinçi ḫatuna ḳatılmaḳ birle ol 19)kişinüñ üstine zinā ḥaddı yoḳdur.Bel kim taᶜzīr 20)vardur.İmdi uşbu eyidgenimiz barçası 21)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur.Ammā İmām Ebū 22)Yūsuf ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında daḫı 23)İmām Şāfiᶜī ḳatında ol kişinüñ üstine zinā 24)ḥaddı vardur.BEDĀYİᶜ

25)Ḳaçan bir kişi evdeşinüñ ḳız ḳardaşını evlense.26)Daḫı ol kişi ol evdeşinüñ ḳız ḳardaşına ḳatılsa.27)İmdi ol kişinüñ üstine ḥad urmaḳ yoḳdur İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında.Bel kim taᶜzīr vardur.Ammā İmām Ebū Yūsuf 28)ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında 29)daḫı İmām Şāfiᶜī ḳatında ol 30)kişinüñ üstine zinā ḥaddı vācıb olur.BEDĀYİᶜ

31)Ḳaçan bir kişi atasınuñ ḳırnaḳına 32)ḳatılsa.Daḫı ol kişi eyidse:Men 33)ẓan ḳıldum kim atam ḳırnaḳı maña 34)ḥalāl sağındum dise.Ol vaḳtın 35)ol kişige ḥad vācıb olmaz.Eger 36)ḥalāl sağındum dimese ḥad vācıb 37)olur.BEDĀYİᶜ

38)Ḳaçan bir kişi anasınuñ ḳırnaḳına 39)ḳatılsa daḫı eyidse:Men bu ḳırnaḳı 40)maña ḥalāl sağındum dise.İmdi 41)ol kişinüñ üstine ḥad vācıb olmaz.42)Ammā ḳaçan ol kişi ḥalāl sağındum 43) diyü daᶜvī idmese ol kişige ḥad 44)vācıb olur.BEDĀYİᶜ

45)Ḳaçan bir kişi ḫatunına üç ṭalāḳ 46)boşasa.Daḫı ol ḫatunuñ henüz 47)ᶜıddası dükenmezden burun ol 48)boşaḳan eri ol ḫatuna ḳatılsa.Daḫı eyidse:Ol er,men bu ḫatunı 50) maña ḥalāl sağındum dise,ol 51)kişige ḥad vācıb olmaz.Ammā ḳaçan ḥalāl 52)sağındum dimese,ol kişige ḥad 53)vācıb olur.BEDĀYİᶜ

308a 1)Ḳaçan bir kişi ḫatunını ol kişi üç ṭalāḳ 2)boşasa.Daḫı ol ḫatunı henüz ᶜıdda içinde iken.3)Yaᶜnī ol ḫatun niçe kim ᶜıdda içindedür ol 4)ernüñ üstine nafaḳa vācıb olur.Daḫı süknā 5)vācıb olur .Daḫı ol ḫatun ḳaçan ᶜıddası 6)içimde iken doğursa,ol doğurduḳı oğlanuñ 7)nesebi ol erden s̱ābıt olur.Daḫı ol 8)ḫatun niçe kim ᶜıdda içindedür,ol ḫatunuñ 9)ḳız ḳardaşını evlenmek ol erge ḥarām 10)dur.Daḫı ol ḫatun niçe kim ᶜıdda içinde 11)dür,ol ḫatundan özge dörüt ḫatun daḫı 12)evlenmek ḥarāmdur.Daḫı niçe kim 13)ol ḫatun ᶜıdda içindedür,ol er ol 14)ḫatunı meniᶜ ider çıḳmaḳdan kirmekden.15)Daḫı niçe kim ol ḫatun ᶜıddası içindedür ne 16)

ol h̲atun danuḳlıḳı ḳabūl olınmaz ol 17)ernüñ menfaᶜatı içün ne ol ernüñ 18)danuḳlıḳı ḳabūl olur ol h̲atunuñ 19)menfaᶜatı içün.KĀFĪ

20)Ḳaçan bir kişi h̲atunını üç ṭalāḳ boşasa bir 21)yolda.İmdi zeydiyye ḳatında ol üç ṭalāḳ 22)barçası vāḳıᶜ olmaz.Bel kim bir recᶜī ṭalāḳ vāḳı 23)olur.Ammā Ümāmmiyye ḳatında ḳaçan bir kişi h̲atunını 24)bir yola üç ṭalāḳ boşasa hīç ṭalāḳ vāḳī 25)olmaz. Uşbu iki ḳavul dah̲ı bāṭıl ḳavuldur 26)muh̲ālıfdur Tañrı taᶜālā Kitābına dah̲ı muh̲ālıf 27)dur,ıcmāᶜa dah̲ı muh̲ālıfdur ᶜAlī ḳavlına.
KĀFĪ

28)Ḳaçan bir kişi oġlı anası ḳırnaḳını 29)azād idse.Dah̲ı ol ḳırnaḳ henüz ᶜıdda 30)içinde iken ol azād idgen 31)h̲ōcā ol ḳırnaḳa ḳatılsa.Dah̲ı ol 32)h̲ōcā eyidse:Men ẓan eyledüm kim 33)bu ḳırnaḳ maña h̲alāl diyü bu ẓan eyledüm 34)dise.İmdi ol h̲ōcāya h̲ad urulmaz. Eger ol h̲ōcā eyidse:Men bilür 36)idüm kim bu ḳırnaḳ maña h̲aram 37)ıduḳını dise.Ol vaḳtın ol h̲ōcaya 38)h̲ad urulur.KĀFĪ

39)Ḳaçan bir kişi h̲atunını h̲uluᶜ idse.40)Dah̲ı ol h̲atun henüz ᶜıdda 41)içinde iken ol h̲uluᶜ idgeni eri 42)ol h̲atuna ḳatılsa.Dah̲ı ol er 43)eyidse:Men h̲alāl sağınıp ḳatıldum 44)dise.Ol vaḳtın ol ernüñ üstine 45)h̲ad yokdur.Eger ol er eyidse:46)Men bilür idüm bu h̲atun maña 47)h̲arām ıduḳını dise.Ol vaḳtın 48)ol ernüñ üstine h̲ad vardur 49)zinā h̲addı.KĀFĪ

50)Ḳaçan bir kişi atasınuñ ya atasınuñ atasınuñ 51)niçe yuḳaru kidse,ya anasınuñ ya anasınuñ 52)anasınuñ ḳırnaḳına ḳatılsa niçe yuḳaru kidse 53)Züfer ḳatında ol kişinüñ üstine h̲ad var 54)-dur bizim ḳavlumuzı yuḳaru eyiddük.KĀFĪ

308b 1)Ḳaçan bir kişi h̲atunından māl alıp h̲atunına 2)ṭalāḳ virse. Dah̲ı ol er ṭalāḳ virdükinden 3)soñra henüz ol h̲atun ᶜıdda içinde iken 4)h̲atunına ḳatılsa.Dah̲ı eyidse:Men h̲alaldur 5)diyü sağınıp ḳatıldum dise.Ol vaḳtın ol 6)kişinüñ üstine h̲ad /ur/maḳ yoḳdur. Eger 7)ol er eyidse:Men h̲arām idükini bilip ḳatıl 8)dum dise.Ol vaḳtın ol ernüñ üstine h̲ad 9)vācıb olur.KĀFĪ

10)Ḳaçan bir kişi h̲atunınuñ ḳırnaḳına ḳatılsa.11)Dah̲ı ol kişi eyidse:Men h̲alāl diyü sağınıp 12)ḳatıldum dise.Ol vaḳtın ol kişinüñ 13)üstine h̲ad yoḳdur.Eger ol er 14)eyidse:Men bilür idüm kim bu h̲atunum 15)nuñ ḳırnaḳına ḳatılmaḳ maña h̲arām 16)ıduḳını dise.Ol vaḳtın ol kişinüñ 17)üstine h̲ad vācıb olur.KĀFĪ

18)Ḳaçan ḳul kişi h̲ōcāsınuñ ḳırnaḳına 19)ḳatılsa dah̲ı eyidse: Men ḥalāl diyü sagınıp 20)ḳatıldum dise.Ol vaḳtın ol ḳul 21)nuñ üstine ḥad vācıb olmaz.Ammā 22)ḳaçan ol ḳul eyidse:Men h̲ōcām ḳır-23)naḳını baña ḥarām ıduḳını bilüp ḳa 24)tıldum dise.Ol vaḳtın ol ḳulġa 25)ḥad ururlar.KĀFĪ

26)Ḳaçam bir kişi bir kişinüñ ḳatında bir ḳırnaḳı 27)rehin ḳosa.Dah̲ı ol rehin alġan kişi ol 28)ḳırnaḳa ḳatılsa dah̲ı eyidse: Men ḥalāl diyü sagınıp ḳatıldum dise.Ol vaḳtın ol kişinüñ üstine ḥad yoḳdur.Ammā ḳaçan 29)ol rehin alġan kişi eyidse:Men 30)bilür idüm kim bu ḳırnaḳ maña 31)ḥarām ıduḳını dise.Ol vaḳtın 32)ol re-hin alġan kişinüñ üstine ḥad 33)durḳuzılur.Uşbu eyidgenimiz re-hin 34)kitābı rivāyetincedür.Ammā ḥudūd 35)kıtābında eyiddi:Ol rehin alġan 36)kişinüñ üstine ḥad durḳuzılur 37)kerek ise ol rehin alġan kişi eyidsün ,38)men ḥalāl sagınıp ḳatıldum disün,39)kerek ise men ḥarām idükini bilüp 40)ḳatıldum disün.BEDĀYIʿ

41)İmdi bilgil kim uşbu eyidgenimiz 42)yirlerde yaʿnī ḳaçan bir kişi atasınuñ 43)ḳırnaḳına ḳatılsa niçe yuḳaru kidse,ya anası-nuñ 44)ḳırnaḳına ḳatılsa niçe yuḳaru kidse.Dah̲ı 45)h̲atunınuñ ḳır-naḳına ḳatılsa,ya üç 46)ṭalāḳ boşaġan h̲atuna ḳatılsa,ol 47)h̲atun ʿıdda içinde iken.Dah̲ı oġlı 48)anası ḳırnaḳa ḳatılsa ol ḳırnaḳ 49 azādlıḳ ʿıddası içinde iken,ya ḳul 50)h̲ōcāsınuñ ḳırnaḳına ḳatılsa, ya rehin 51)alġan kişi rehin alduḳı ḳırnaḳa ḳatılsa 52)dah̲ı uşbu mes'elelerüñ barçasında ol 53)ḳatılġan kişi eyidse,men ḥarām ıdu-ḳını 54)bilür idüm dise.İmdi ol kişinüñ 55)üstine ḥad vācıb olur. Dah̲ı bu mes'elenüñ 56)barçasında ḳaçan oġlan doġsa oġlanuñ 57) nesebi s̲ābıt olmaz kerek ise ol ḳatılgan kişi 58)ol doġan oġlanuñ nesebi mendendür diyü daʿvī idsün 59)kerek ise idmesün.H̲ABBĀZĪ

309a 1) Ol yidi mes'elede kim ol mes'elede inkār idgen 2)kişige anıṭ virmek yoḳdur İmām Ebū Ḥanīfa 3)ḳatında ol mes'elenüñ birisi dah̲ı budur kim bir kişi 4)daʿvī iddi bir aṣlı belgüsüz kişige,eyid-di:Sen 5)menüm ḳulumsın didi.Dah̲ı ol aṣlı belgüsüz 6)kişi inkār id-di,hīç men ḳul olmayıp durur men 7)ebeda.Men ḥür kişimen didi.Dah̲ı ol daʿvī idgen 8)kişi danuḳ durḳuzmaḳdan ʿācız oldı .Dah̲ı ol 9)daʿ-vī idgen kişi anıṭ virmek tiledi ol 10)aṣlı belgüsüz kişige.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 11)ḳatında ol aṣlı belgüsüz kişi anıṭ içmek yoḳdur. 12)Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında dah̲ı İmām Muḥammad ḳatında 13)ol aṣ-lı belgüsüz kişige anıṭ virmek kerekdür.14)Eger anıṭ içse çekişmek

ḳalmadı kiddi.Eger 15)ol aṣlı belgüsüz kişi anıṭ içmese ol kişini ḥabuslamaḳ 16)kerekdür ḥattā ya anıṭ içgey,ya ıḳrār idgey 17)didiler.BEDĀYİᶜ

18)Ḳaçan bir aṣlı belgüsüz kişi daᶜvī idse bir 19)kişige eyidse:Sen menüm ḫōcam idüñ,men senüñ 20)şimdi azādlu ḳuluñ men dise. Daḫı ol ḫōcā inkār 21)idse,eyidse:Sen menüm ḳulum degül idüñ men, 22)seni bilmez men dise.Ol daᶜvī idgen 23)kişi damıḳ durḳuzmaḳdan ᶜācız olsa.Daḫı ol 24)daᶜvī idgen kişi anıṭ virmek tilese ol ḫōcāñ 25)degül men diyen kişige.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 26) ol inkār idgen kişige anıṭ virmek yoḳdur.27)Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol 28)inkār idgen kişige anıṭ virgeyler.Eger ol kişi 29)anıṭ içse ,çekişmek kesildi.Eger anıṭ içmese ol inkār 30)idgeni ḥabuslagaylar ḥattā ya ıḳrār idgey ya anıṭ içgey.BEDĀYİᶜ

31)Ol yidi mes'elede kim inkār idgen kişige anıṭ virsen 32)bu ḳadar İmām Ebū Ḥanīfa birisi daḫı velādur.Veyamuñ bir ṣūratı 33)budur kim bir kişi daᶜvī iddi bir ḫatunuñ üstine eyiddi:34)Men senüñ atagnı azād iddüm,daḫı senüñ atañ öldi ,35)ol atañdan ḳalgan ṭavar ikimiz arasındadur,buçuḳı senüñ 36)dür,buçuḳı menümdür didi.Daḫı ol ḫatun inkār 37)iddi.Sen menüm atamı azād idmedüñ didi.Sen 38)menüm atamdan mīrāṣ yimezsin didi.Daḫı ol 39)daᶜvī idgen kişi damıḳ ketürmekden 40)ᶜācız olsa.Daḫı ol daᶜvī idgen virmek 41)izdedi ol ḫatuna.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 42)ol ḫatuna anıṭ virmek yoḳdur.Ammā İmām Ebū Yūsuf 43)ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol ḫatuna anıṭ virgey 44)ler.Eger anıṭ içse ,çekişmek kesildi kiddi.Eger 45)anıṭ içmese ol ḫatunı ḥabuslagay ḥattā ya ıḳrār 46)idgey ya anıṭ içgey didiler.BEDĀYİᶜ

47)Ḳaçan bir ḫatun daᶜvī idse bir ernüñ üstine ,eyidse:48)Sen menüm atamı azād iddüñ ,daḫı menüm atam öldi,49)daḫı menüm atamuñ mīrāṣınuñ buçuḳı senüñdür,buçuḳı 50)menümdür dise.Daḫı ol er kişi inkār idse,eyidse:51)Men senüñ atagı azād idmedüm,atañ menüm ḳulum 52)degüldür dise.Men mīrāsda ḥaḳum yoḳdur dise.Daḫı ol 53)ḫatun damıḳ durḳuzmaḳdan ᶜācız olsa.Daḫı ol 54)ḫatun anıṭ virmek izdese ol inkār idgen 55)kişige.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında anıṭ virmek 56)yoḳdur.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında daḫı İmām Muḥammad ḳatında 57)ol inkār idgen kişige anıṭ virmek kerekdür.58)Eger anıṭ içse çekişmek kesildi.Eger anıṭ içmese 59)ḥabuslamaḳ kerekdür ḥattā ya ıḳrār idgey ya anıṭ 60)içgey ,ḳurtulgay didiler.BEDĀYİᶜ

309b 1)Velāmun bir sūratı dahı velā-yı muvālātdur.Velā-yı 2)muvālātmun sūratı budur kim bir kāfir keldi bir 3)ᶜarabnun elinde müsülmān oldı.Dahı ol müsülmān olġan 4)kişi eyiddi ol ᶜaraba:Sen menüm hōcām olġıl didi.5)Men ölsem menüm mīrās yir kisim kalmasa ,menüm mīrāsum 6)senün olsun didi.Kaçan men cināyet idse /mem/.Yaᶜnī baş 7)yarsam ya köz çıkarsam nā kim cināyet idsem ol 8)cināyetnün bahāsını sen virgil dise.İmdi bu söz 9)sahīhdur.Bu şarıt sahīhdur. İmdi bir ᶜarab bir 10)kişimün üstine daᶜvī idse:Sen menüm elümde müsülmān 11)oldun ,dahı sen menüm birle muvālāt okuşdun 12)dise.Senün mīrāsun menümdür dise,öldükünden sonra 13)dise.Kaçan mīrās yir kimsen kalmasa dise.Dahı ol kişi 14)inkār idse.Dahı ol ᶜarabnun danukı olmasa.Dahı ol 15)ᶜarab ol kişige anıt virmek izdese.İmdi İmām Ebū Hanīfa 16)katında ol inkār idgen kişige anıt virmek yokdur.17) Ammā İmāmeyin katında anıt virgeyler.Eger anıt içse çekişmek 18) kesildi.Eger anıt içmese inkār idgen kişini habuslamak 19)kerekdür hattā ya ıkrār idgey ya anıt içgey kurtulmak 20)içün.BEDĀYIᶜ

21)Eger bir kişi daᶜvī idse bir ᶜarabnun üstine ,eyidse:Men senün birle muvālāt okışup durur men dise.Menüm cināyet 23)işledükimi sen birürsin (bilürsin?)dise.Ol ᶜarab inkār idse.Dahı 24)ol daᶜvī idgen kişi danuk durkuzmakdan ᶜācız olsa.25)Dahı ol ᶜaraba anıt virmek izdese.İmdi İmām Ebū Hanīfa 26)katında ol inkār idgen kişige anıt virmek. Ammā İmām Ebū Yūsuf 27)katında dahı İmām Muhammad katında ol inkār idgen kişige anıt 28)virgeyler.Eger anıt içse, çakişmek kesildi.Eger anıt 29)içmese habuslagaylar hattā ya anıt içgey ya ıkrār idgey.BEDĀYIᶜ

30)Ol yidi mesāelede kim inkār idgen kişige anıt 31)virmek yokdur.Birisi dahı istīlāddur.İstīlād 32)mün sūratı budur bir kırnak daᶜvī iddi 33)hōcasına men senün oglun anası men didi.Uşbu 34) oglan sendendür,menüm oglumdur didi.Dahı 35)ol kırnakun hōcāsı inkār iddi,eyiddi:Sen 36)menüm kırnakımsın,oglum anası degülsin 37) didi.Dahı ol kırnak danuk durkuzmakdan ᶜācız 38)oldı.Dahı ol kırnak anıt virmek tiledi.İmdi 39)İmām Ebū Hanīfa katında ol inkār idgen 40)kişige anıt virmek yokdur.Ammā İmām Ebū Yūsuf 41)dahı İmām Muhammad katında ol inkār idgen 42)kişige anıt virgeyler.Eger anıt içse,çekişmek 43)bātıl oldı.Eger anıt içmese ol inkār idgen 44)kişini habuslagaylar hattā ya ıkrār idgey ya anıt 45)içgey,kurtulgay. İmdi bu mes'elede anıt içmek 46)ancak hōcāda kelür,kırnakda anıt içmek kelmez.47)Anun içün kim kaçan hōcā daᶜvī idse kır 48)nakımun

üstine ,sen menüm oglum anasısın dise.49)Ol kırnak inkār idse, eyidse:Mem senün 50)kırnakun mem,velakin men senün oglunun anası 51)degül men dibe.Bu oglan senden degüldür 52)dise.Bu şūratda barçalar katında kırnaka 53)anıt virmek yokdur.Bel kim söz ḫocā sözi 54)dür.Ḫocā da^c^vī idgeni sa^c^at sābıt olur.55)Dahı bilgil bu on üç mes'elede kim zikir iddük,56)fetvā imāmeyin kavlı üstinedür didiler.Ba^c^żı 57)lar eyiddi:Bu yidi zikir idgenimiz mes'ele on dörüt 58)mes'eledür.ŞERH-İ MECMA^c^

310a 1)Kaçan bir kişi da^c^vī idse bir kişinün üstine behüm sende 2)falān nemem var dise.Dahı ol da^c^vī olıngan kişi inkār 3) idse,senün mende ol izdegenün ahça yokdur dise.Dahı 4)ol da^c^vī idgen kişi eyidse:Menüm danukum hāzırdur 5)dise,velakin ol da^c^vī idgen kişi anıt virmek izdese 6)ol inkār idgen kişige.İmdi eger ol da^c^vī idgenün 7)danukı kādī katında hāzır ısa ol inkār idgen kişige 8)anıt virmek yokdur barça ^c^ālımlar katında.Eger ol 9)da^c^vī idgen kişinün danukları kādī katından ırak 10)ısa üç künlük yol kadarınca ya dahı artuk.Ol vaktın 11)ol inkār idgen kişige anıt virürler barçalar katında.12)Eger ol da^c^vī idgenün danukı şār içinde ise,13)velakin kādī meclisinde hāzır degül olsa.İmdi İmām Ebū Hanīfa 14)katında ol inkār idgen kişige anıt virmek yokdur.Ammā 15)İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında ol inkār 16)idgen kişige anıt virmek vardur.ŞERH-İ MECMA^c^

17)Kaçan kişi bir kişiden bir neme da^c^vī idse.Dahı ol da^c^vī 18)olıngan kişi inkār idse.Dahı ol da^c^vī idgen kişi eyidse:19)Menüm bu şārda danukum var dise.İmdi ol da^c^vī 20)olıngan kişige eyidgeyler:Sen bir zamān durkuzgıl 21)senün nefsüne zamān olsun üç küne degin digeyler.İmdi 22)üç kün didükümüz İmām Ebū Hanīfadan rivāyetdür.Sahīh 23)kavıl dahı budur dahı farık yokdur kerek ise da^c^vī 24)olıngan māl köp olsun kerek ise az olsun,dahı kerek ise 25)ol inkār idgen kişi kişiler katında yüzlü kişi 26)olsun kerek ise eksük kişi olsun.Uşbu eyidgenimiz belgülü 27)rivāyetdür.Ammā rivāyet olındı İmām Muhammad dan kim İmām 28)Muhammad eyiddi:Eger ol inkār idgen kişi halāyık içinde belgülü 29)kişi ise.Dahı ol idgenün zāhır hālı bu olsa kim bu kadar neme içün kendüzinin kizlemez olsa.Ol vaktın ol kişiden zamān izdemegeyler.Dahı eger ol da^c^vī 30)olıngan

māl az māl olsa,ol ḳadar māl 31)içün kendü nefsini kizlemez ol-sa.32)Ol vaḳtın ol kişiden żamān izdemez 33)ler nefsi içün.İ-mām Ebū Yūsuf'dan 34)rivāyet olındı kim ol inkār idgen 35)kişiden żamān izdegeyler ol kün 36)den özge ḳāḍī bir kün daḫı oturınca 37)ḥattā eger ḳāḍī her on künde bir kez 38)otursa ol kişiden żamān izdegey 39)ler on küne degin.Eger ḳāḍī her biş 40) künde bir kez otursa ḥüküm idmeke,41)ol kişiden damuḳ izdegeyler biş 42)küne degin.Eger ḳāḍī her on biş künde 43)bir kez ol otursa ḥüküm idmeke ol kişiden 44)żamān izdegeyler on biş küne degin.HİDĀYE -NİHĀYE

45)Ḳaçan boruçlu kişi da^cvī idse,eyidse:Men 46)borçumı ödedüm boruç eyesinüñ vekīline 47)dise.Daḫı boruç eyesi ḥāżır olsa,eyidse:Men 48)hīç kimseyi vekīl dikmedüm dise.İmdi 49)söz boruç eyesinüñ sözidür.NİHĀYE

50)Eger bir kişi bir kişiden bir ṭavar da^cvī 51)idse.Daḫı ol ṭavar helāk olmış olsa.İmdi 52)ol da^cvī idgen kişi lābüddür kim 53)ol da^cvī idgen ṭavaruñ ḳīmatını eyidgey.54)Faḳīh Ebu'l-Leyś eyiddi:Ol ṭavaruñ ḳīmatını 55)eyidgenden soñra karekdür kim ol 56)da^cvī idgen kişi eyidgey ol ṭavar irkek 57) midür ya ol ṭavar dişi midür?HİDĀYE

310b 1)Ammā münkir kişige anıṭ içürmeknüñ ṣūratı ,keldük 2) imdi anıṭ içgen kişi im/m/ā kāfir kişidür immā müsülmān 3) kişidür.Eger anıṭ içgen kişi müsülmān kişi olsa 4)ḳāḍī ol kişige anıṭ virgey ,eyidgey ol anıṭ içgen 5)kişi ,billahi uşbu falān kişinüñ yoḳdur menüm üstümde 6)uşbu da^cvī idgeni māl digey kim ol māl bu ḳadar 7)bu ḳadar māldur digey.BEDĀYİ^c

2)İmdi cāyızdur ḳāḍıya anıṭ berkidmeklik Allah9)nuñ sıfatını żikir idmek birle ol anıṭ berkidmekni 10)sıfatı budur kim ḳāḍī eyidgey inkār idgen 11)kişige anıṭ virgende eyidgil"Vallahi'l-leżī la ilāhe illā 12)hüve ^cālimi'l-ġaybi ve'ş-Şihādeti'r-raḥmani'r-raḥīmi.Elleżī 13)ya^clemu mine's-sırrı ma ya^clemu mine'l-a-laniyeti"yoḳdur uşbu 14)falān kişinüñ senüñ üstüñe daḫı senüñ cihatünde uşbu 15)da^cvī idgeni māl yoḳdur kim ol māl bu ḳadar bu 16)ḳadardur.Daḫı ol māldan neme yoḳdur digil diyü 17)ḳāḍī anıṭ virgey.HİDĀYE

18)İmdi cāyızdur ḳāḍıya anıṭ berkidmekde arturġay.19)Daḫı uşbu yuḳaru didükümüz sözden daḫı cāyızdur ḳāḍıya 20)uşbu yukaru didükümüz sözden eksilidgey.HİDĀYE

21)Ḳaçan ḳāḍī anıṭ berkidmek izdese Allahnuñ sıfatını 22) ẕikir idmek birle.İmdi labüddür ol ḳāḍıya 23)kim saklanġay vāvı bir kezden artuḳ ẕikir 24)idmekden ḥattā ol anıṭ içgen bir anıṭ içmek vācıb 25)iken iki kez üç kez anıṭ içmiş olmasun ḥattā 26) eger anıṭ içgen kişi eyidse:Vallahi ve'r-rahmani ve'r-rahīmi"27) dise üç kez anıṭ içmiş olur.Eger anıṭ içgen kişi 28)soñraḳı iki vāvı bıraḳsa daḫı eyidse:Vallahi'r-rahmani' 29)r-rahīmi"dise bir kez anıt içmiş olur.Bes kerekdür kim ḳāḍī saḳlanġay anıṭ virdüki vaḳtın vāv er artuḳmaḳdan vavı birkez evvelinde iyidgey 30)ancak,evvelki vavdan soñra ne ḳadar kim 31)vāv artursa her bir vāv bir anıṭdur.HİDĀYE

32)Ḳāḍī tilese anıṭ virgeni vaḳtın anıṭ berkid 33)megey Allahnuñ sıfatını ẕikir idmek birle 34)eyidgey ḳāḍī ol anıṭ içgen kişige eyidgil 35)billahi digil diye ya eyidgil vallahi digil digey.HİDĀYE

36)Ba^cẓılar eyiddiler kim eger anıṭ içgen 37)kişi dīn eyesi olmak birle belgülü ise kişiler 38)içinde ḳāḍī ol kişige anıṭ viricek anıṭ berkid 39)megey didiler.Anun kibi kişige billahi didür 40)mek yiter.Eger ol anıṭ içgen kişi dīn 41)eyesi olmak birle belgülü degül ise ḳāḍī 42)ol kişige anıṭ virgende berkidgey 43)Allahnuñ sıfatını ẕikir idmek birle didi 44)ler.HİDĀYE

45)Ba^cẓılar eyiddiler:Eger da^cvı olıngan 46)mal az mal ısa kadı ol inkar idgen 47)kişige billahi digil diyü anıṭ virmek yiter.48)Eger ol da^cvī olıngan māl köp māl 49)cāyızdur ḳāḍıya ol inkār idgen kişige 50)anıṭ virgende anıṭ berkidmek Tañrı ta^cālā-51)nuñ sıfatını ẕikir idmek birle didiler.HİDĀYE

311a 1) Eger anıṭ içgen kişi kāfir ise .İmdi ol ḳadı 2)ol kāfirga anıṭ virgey Tañrıġa,eyidgey ol ḳādı 3)ol kāfırga,billahi digil digey kerek ise ol anıṭ içgen 4)kāfir zimmī kāfir olsun kerek ise müşrik kāfir 5)olsun.Anun içün müşrik kāfir daḫı Tañrı ta^cālā/nı/ inkār idmezler.BEDĀYİ^c

7)Ḳaçan ḳāḍī kāfir kişige anıṭ virse.Daḫı ol ḳāḍī 8)anıṭ berkidmek tilese ol kāfir üstine.İmdi her neme kim 9)delālet ider anıṭ berkidmeke munlarnuñ dīni içinde ḳāḍī 10)ol kāfirnüñ antını berkidgey anuñ birle.BEDĀYİ^c

11) Ḳaçan ḳāḍī yahūdī kişige anıṭ virüp antı ḳatı virmek 12) izdese,eyidgey ol ḳāḍī ol yahūdīye eyidgey,eyidgil 13)ol Tañrı

hakı içün kim Tevratı düşürdi Mūsā 14)peygamberge,uşbu falān kişinün yokdur menüm üstümde 15)uşbu da^c vī idgeni māl digey kim ol bu kadar bu kadar 16)dur digey.BEDĀYİ^c

17)Kaçan kādī anıt virmek izdese.Dahı katı anıt virmek 18)izdese nasrānī kişige ,eyidgey ol kādī ol nasrāniye ,eyidgil 19) ol Tanrı hakı içün kim İncīli düşürdi ^cĪsā peygambarga ,20)uşbu falān kişinün yokdur menüm üstümde uşbu da^c vī 21)idgeni māl kim bu kadar bu kadardur digeyBEDĀYİ^c

22)Kaçan kādī anıt katı virmek izdese mecūsī kişige.Kādī 23)eyidgey ol mecūsī kişige ,eyidgil ol Tanrı hakı içün kim 24) odı yarattı,uşbu falān kişinün yokdur menüm üstümde 25)uşbu da^c vī idgeni māl kim bu kadar bu kadardur digey BEDĀYİ^c

26)Kaçan kādī anıt virse nasrāniye ya yahūdiye.İmdi 27) ol kādī anıt virmegey nasrāniye bir belgülü İncīlge 28)ya^c nī ol nasrānī anıt içgende eyidgegey ol Tanrı 29)hakı içün kim uşbu İncīli düşürdi 30)^cĪsā peygamberge diyü işāret idmegey bir belgülü 31)İncīlge.
BEDĀYİ^c

32)Kaçan kādī anıt virmek tilese bir yahūdiye bir belgülü 33)Tevrata anıt virmegey,ya^c nī anıt içgende yahūdī 34)eyidmegey ol Tanrı hakı içün kim uşbu Tevratı 35)düşürdi Musa peygamberge diyü işāret idüp 36)bir belgülü Tevrata anıt içmegey.BEDĀYİ^c

37)Kaçan kādī yahūdiya anıt virmek izdese.İmdi 38)ol Yahūdiye anıt kendülernün Tanrıya dapduk 39)ları ev içinde virmegey.
BEDĀYİ^c

40)Eger kādī nasrānī kişige anıt virmek 41)izdese.İmdi ol kādī ol nasrāniye anıt 42)ol nasrānīnün Tanrıya dapdukları ev içinde 43)virmegey.BEDĀYİ^c

44)Kaçan kādī anıt virmek izdese bir 45)mecūsī kişige , ol kādī ol mecūsiye 46)anıt od evinde virmegey.BEDĀYİ^c

47)Bizim katımızda anıt berkıdmek yokdur 48)zaman birle dahı mekan birle.Şafi^c ī katında 49)vardur,uşbu varakun ardında eyidevüz.BEDĀYİ^c

311b 1)Şāfi^c ī katında katında kaçan kādī müslim kişige anıt 2)virmek izdese Mekke'de.İmdi ol kādī ol kişige 3)anıt mizāb katında virgey dahı ^c asırdan sonra virgey.Ammā bizim katımızda cāyız 4)degüldür kādıya eyidmek elbetde mizāb katında 5)anıt içgil dimek dahı ^c asırdan sonra izgil dimek.BEDĀYİ^c

6)Şāfi^c ī katında kaçan kādī anıt virmek izdese 7)bir müsülmān kişige dahı ol müslim Medīne'de olsa.8)İmdi ol kādı ol müslime anıt minber katında vir 9)gey dahı ^c asırdan sonra virgey. Ammā bizim 10)/katımızda / cāyız degüldür kādıya eyidmek anıt Rasūl minberi 11)katında içgil elbetde dimek dahı ^c asırdan sonra 12) içgil dimeklik.BEDĀYİ^c

13)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişiden bir nemeni.14) İmdi ol daᶜvī idgen kişi muṭlaḳ daᶜvī idse 15)hīç sebebini e- yidmese meṡelā.Bunuñ ṣūratı budur 16)kim bir kişi daᶜvī idse bir kişige eyidse,şol 17)elündeki kul menümdür dise,ya şol elündeki 18)ḳırnaḳ menümdür dise,ya şol elündeki yir menüm 19)dür dise. Daḫı ol daᶜvī idgen kişi bu ḳul 20)ne sebebden kendünündür eyid- mese,ya ol ḳırnaḳ 21)daᶜvī idgen kişi ne sebebden ḳırnaḳ kendünüñ 22)dür eyidmese,ya ol yir daᶜvī idgen kişi ne sebeb 23)den yir kendünüñ idükini eyidmese.Daḫı ol daᶜvī 24)olıngan kişi inkār id- se ol daᶜvī idgen kişige 25)eyidse,bu ḳul senüñ degüldür dise,ya ḳırnaḳ daᶜvī 26)idgen kişige eyidse,bu ḳırnaḳ senüñ degüldür 27) dise,ya yir daᶜvī idgen kişige eyidse,bu yir senüñ 28)degüldür dise.İmdi ol inkār idgen kişi anıṭ içer,velakin ol anıṭ içgen ki- şi ḥüküm üstine anıṭ içer sebeb üstine anıṭ içmez ḥüküm üstine anıṭ içdükinüñ 29)ṣūratı budur kim eyidgey :30)Vallahi uşbu ḳul uşbu falān 31)kişinüñ degüldür daḫı uşbu falān 32)kişinüñ uşbu ḳulda hīç nemesi 33)yoḳdur digey.Daḫı ol ḳırnaḳa 34)inkār idgen kişi anıṭ içgey ,eyidgey:35)Vallahi uşbu ḳırnaḳ uşbu falān kişinüñ degüldür,36)daḫı uşbu ḳırnaḳda uşbu falān kişinüñ hīç 37)ḥaḳı yoḳdur digey,ya ol yirge inkār 38)idgen kişi anıṭ içgey,eyidgey: Vallahi uşbu 39)yir uşbu falān kişinüñ degüldür ,40)daḫı uşbu yir- de uşbu falān kişinüñ hiç 41)ḥaḳı yoḳdur digey.İmdi muṭlaḳ milik daᶜvī 42)idgen kişige inkār idgen kişi ḥüküm üstine 43)anıṭ içer barça ᶜālımlar ḳatında.Ammā ḳaçan 44)bir kişi bir nemeni daᶜvī idse,daḫı ne sebeb 45)den kendünüñ idükini eyidse,daḫı ol daᶜvī olıngan kişi inkār idse,eyidse:bu 47 senüñ degüldür dise.İmdi ol 48) vaḳtın ol inkār idgen sebeb üstine mi 49)anıṭ içer,ya ḥüküm üsti- ne mi anıṭ içer 50)bu mes'elede ḫılāf vardur Ebū Yūsuf birle 51) İmām Muḥammad arasında .Ebū Yūsuf eyiddi:52)Ol kişi sebeb üstine anıṭ içer didi.53)İmām Muḥammad eyiddi:Ḥüküm üstine anıṭ 54)içer didi.İmdi anuñ ṣūratı kim 55) bir kişi bir kişiden bir nemeni da- ᶜvī /i/dse,56)sebebini daḫı eyidse.Daḫı inkār idgen kişi57)sebeb üstine anıṭ içdükinüñ ya ḥüküm üstine anıṭ 58)içdükinüñ ṣūratını eydürür mundan aşaḳaḳı 59)varaḳda.BEDĀYİᶜ

312a 1)Ol mes'elelernüñ ṣūratı kim bir kişi bir 2)nemeni daᶜvī ider kendünün idükine.daḫı sebebini eydür 3)meṡelā bir kişi daᶜvī idse,eyidse:menüm senüñ ḳatuñda 4)miñ aḳçam vardur sen ol aḳçayı menden boruç alduñ 5)dise.İmdi şol boruç alduñ di- düki sebebini bildürmek 6)dür.Daḫı ol daᶜvī olıngan kişi inkār idse,eyidse:Senüñ 7)mende hīç nemen yoḳdur dise.İmdi İmām Ebū Yūsuf ḳatında 8)ol inkār idgen kişi sebeb üstine anıṭ içer sebeb 9)üstine anıṭ içdükinüñ ṣūratı budur kim ol inkār 10)idgen kişi anıṭ içgey ,eyidgey:Billahi men bu daᶜvī 11)idgen kişiden boruç almaduḳ digey.Ammā 12)meger ol daᶜvī olıngan kişi sözlengen , ḥālını ḳāḍıya 13)bildürgey işiddürgey,eyidgey kişi kişiden boruç

alur.14)Dahı kine ol boruç algan kişinüñ üstine neme kalmaz boruç 15)eyesi ol boruçlu kişini borçından berī idmek birle men 16)boruç aldum dimek birle menüm üstümde lāzım olur diyü 17)korkar men boruç aldum diyü ıkrār idmez men 18)diyü sözlense .Ol vaktın kādī ol inkār idgen kişige 19)Ebū Yūsuf katında dahı hüküm üstine anıt virür hüküm üstine 20)anıt virmek sūratı budur kim vallahi uşbu kişinüñ 21)yokdur menüm üstümde ol da^c vī idgeni miñ ahça 22)digey.Ammā İmām Muhammad katında kādī ol inkār idgen 23)kişige hüküm üstine anıt virür mutlaka. BEDĀYİ^c

24)Ol mes'elelernüñ sūratlarından kim bir kişi bir nemeni 25)da^c vī ider kendünüñ idükine .Dahı sebebini eydür bir sūratı 26)dahı budur kim bir kişi da^c vī idse,eyidse:Menüm senüm senüñ 27)katunda miñ ahçam vardur ol miñ ahçayı sen menden 28)gasıb iddün küç birle alduñ dise.İmdi şol gasıb 29)iddüñ küç birle alduñ didüki sebebini eyidmekdür.Dahı 30)ol da^c vī olıngan kişi inkār idse ,eyidse:Mende hīç nemen 31)yokdur dise.İmdi İmām Yūsuf katında ol 32)inkār idgen kişige sebeb üstine anıt içürür.Sebeb üstine anıt içdükinüñ sūratı budur kim anıt içgen kişi eyidgey:Billahi men bu da^c vı idgen kişiden gasıb idüp 33)küç birle miñ ahça almadum digey illā meger ol 34)da^c vī olıngan kişi sözlengey hālını kādıya işid 35)dürmek içün eyidgey kişi kişiden küç birle 36)nemeni alur.Dahı kine ol küç birle algan kişinün 37)üstine neme kalmaz tavar eyesi ol kişini berī id 38)mek birle ol alduku tavardan men küç birle 39)aldum diyü ıkrār idmez men hatta menüm 40)üstüme neme lāzım olmamak içün kaçan 41)inkār idgen kişi munuñ kibi sözlense.42)Ol vaktın kādī ol kişige anıt hüküm üstine 43)virgey Ebū Yūsuf katında .Dahı hüküm üstine 44)anıt içmeküñ sūratı budur kim vallahi uşbu 45)kişinüñ yokdur menüm üstümde ol da^c vī 46)idgeni miñ ahça digey .Ammā İmām Muhammad 47)katında ol inkār idgen kişige kādī 48)anıt içürür hüküm üstine ,kerek ise ol 49)kişi kādıya söz işiddürsün ,kerek ise 50)işiddürmesün.BEDĀYİ^c

51)Kaçan bir kişi da^c vī idse menüm senüñ 52)katunda miñ ahçam vardur.Ol miñ 53)ahçayı men senüñ katunda vedi^c at kodum 54)ıdı dise,sebebini bile eyidse.Dahı ol da^c vī 55)olıngan kişi inkār idse.İmdi ol inkār 56)idgen kişi İmām Ebū Yūsuf katında sebebi 57)üstine anıt içer illā meger ol inkār idgen

58)kişi kadıya söz işiddürgey.Ol vaktın 59)kādī ol inkār idgen kişige hüküm üstine 60)anıt virgey.Ammā İmām Muhammad katında kādī 61)ol inkār idgen kişige anıt hüküm üstine virür 62)kerek ise ol kişi kādıya söz işiddürsün 63)kerek ise işiddürmesün.

BEDĀYİ[c]

312b 1)Kaçan bir kişi da[c]vī idse bir kişiden bir tavarı menüm-2)dür,men senden satun aldum dise.Dahı ol da[c]vī 3)olıngan kişi inkār idse ,eyidse:Men sana bu tavarı 4)satmadum dise.İmdi İmām Ebū Yūsuf katında ol 5)inkār idgen kişige kādī anıt virür sebebi üstine 6)ol inkār idgen kişi eydür anıt içdüki vaktın 7)vallahi men bu tavarı uşbu falān kişige satmadum dir 8)illâ meger ol anıt içgen kişi sözlengey işid 9)dürgey kādıya arża idgey,eyidgey bir kişi 10)bir kişige bir kişige bir tavarı satar.Dahı ol tavarı 11)satġanından sonra olur kim ol tavar ol 12)satġan kişige kine kaytar,immā satun alġan kişi 13)ol satun alduķı tavarı bağışlamak birle ol 14)satġan kişige ya ol satġanı tavar satġan 15)kişige kaytar bey[c]i bozmak birle ya ıkāle 16)idmek birle ,ya [c]ayıb birle ol tavarı eyesine 17)kaytar, ya hıyār-ı şarıt birle ol tavar eyesine 18)kaytar ,ya hıyār-ı rü'yet birle ol tavar eyesine kaytar 19)men bunı belgülü idmez men hattā menüm üstüme 20)neme lāzım olmasun diyü.Kaçan ol inkār id 21)gen kişige munun kibi sözlense.İmdi ol vaktın 22)ol inkār idgen kişige anıt hüküm üstine 23)virgey.Bes ol vaktın ol kişi anıt içgey ,eyid 24)gey:Vallahi bizim aramızda ol satmak 25)durmayıp durur uşbu sebeb birle kim uşbu kişi 26)da[c]vī ider digey,ya ol kişi anıt içgey ,eyidgey:27)Vallahi bizim aramızda satun almak durmayıp durur.Şol 28)sebeb birle kim uşbu kişi da[c]vı ider.Uşbu 29)şimdiye degin eyidgenimiz barçası İmām Ebū Yūsuf 30)kavlıdur.Ammā İmām Muhammad katında ol inkār id 31)gen kişi hüküm üstine anıt içer ,kerek ise ol kişi 32)sözlensün kerek ise sözlenmesün.BEDĀYİ[c]

33)Kaçan bir hatun da[c]vī idse erinün üstine 34)eyidse:M Erüm meni üç talāk boşadı dise,ya 35)ya eyidse:Erüm meni boşadı men hulu[c] iddüm 36)dise.Dahı ol er inkār idse.İmdi İmām 37)Ebū Yūsuf katında ol kişi sebeb üstine anıt 38)içer.Sūratı budur kim ol inkār idgen 39)er anıt içdüki vaktın eydür:Vallahi men hatu-

mumı 40)üç ṭalāḳ boşamadum dir ḫulᶜa anıṭ içdükinde 41) eydür: Vallahi men ḫātunumı ḫuluᶜ idmedüm 42)dir illā meger ol er eyidgey .Kişi olur 43)kim evdeşini üç ṭalāḳ boşar ,dahı ol ḫatun 44)bir özge erge varur,dahı ol özge emden 45)dahı boşanur kine evvelki erine ḳaytar.Dahı kişi 46)olur kim evdeşini ḫuluᶜ idüp boşar.Dahı 47)döner kine ol ḫatun erine ḳaytar.İmdi ol 48)inkār idgen kişi ḳaçan munuñ kibi söz 49)sözlese.Ol vaḳtın ḳāḍī ol inkār id 50)idgen kişige ḥüküm üstine anıṭ virür İmām 51)Ebū Yūsuf ḳatında .Dahı ḥüküm üstine anıṭ içdü 52)kinüñ ṣūratı budur kim ol inkār id 53)gen kişi eyidgey:Vallahi uşbu daᶜvī idgen 54)ḫatun maña ḥaram degüldür üç ṭalāḳ boş 55)şamak birle ,ya anıṭ içgey,eyidgey:Vallahi uşbu 56)ḫatun menden üç ṭalāḳ boş degüldür 57)digey.Hatun ḫuluᶜ daᶜvī idgen vaḳtın 58)ol inkār idgen kişi anıṭ içgey,eyidgey:59)Vallahi uşbu ḫatun maña ḥarām degüldür ḫuluᶜ 60) birle ,Ya eyidgey: Vallahi uşbu ḫatun menden 61)bāyın ṭalāḳ boş degüldür digey.Uşbu Ebū Yūsuf 62)ḳavlıdur.Ammā İmām Muḥammad ḳatında ol kişi 63)kerek ise söz işiddürsün,kerek ise işiddürmesün 64)ḥüküm üstine anıt içer.BEDĀYİᶜ.

313a 1)Ḳaçan bir ḳırnaḳ daᶜvī idse ḫōcasınuñ 2)üstine,sen meni azād iddüñ diyü.Dahı ol ḳır 3)naḳuñ ḫōcası inkār idse,eyidse:Men seni azād 4)idmedüm dise.İmdi İmām Ebū Yūsuf ḳatında 5)ol ḳırnaḳuñ ḫōcası anıṭ içer sebeb üstine 6)ḥüküm üstine anıṭ içmez.Sebeb üstine anıṭ içdü 7)kinüñ ṣūratı budur kim ol ḫōcā eyidgey:8)Vallahi men uşbu ḳırnaḳumı azād idmedüm 9)digey,illā meger ol inkār idgen ḫōcā 10)sözlengey,işiddürgey ,ḳāḍīya eyidgey 11)bir kişi bir ḳırnaḳını olur kim azād ider.12)Dahı ol ḳırnaḳ azād olduḳından şoñra murtad 13)olur.Dahı ol ḳırnaḳ yagı kāfirnüñ iline varur 14) yitişür.Dahı yitişdükinden şoñra kine varur 15)lar müsülmānlar ol yagı kāfirnüñ şārını 16)basarlar.Dahı ol ḳırnaḳı kine yēsir alurlar.17)Dahı ol ḳırnaḳı yēsir algan kişiden ol azad 18)idgen ḫōcāsı satun alur diyü ḳaçan munuñ 19)kibi sözlense,ol vaḳtın ḳāḍī ol ḳırnaḳuñ 20)ḫōcāsına anıṭ virgey ḥüküm üstine ,sebeb üstine 21)virmegey.Hüküm üstine anıṭ içdükinüñ ṣūratı 22)budur kim eyidgey:Vallahi şimdi uşbu ḳırnaḳ 23)azādlu degüldür digey.Uşbu eyidgenimiz barçası 24) İmām Ebū Yūsuf ḳavlıdur.Ammā İmām Muḥammad ḳatında 25)ol ḳırnaḳuñ ḫōcāsı anıṭ içer ḥüküm üstine kerek ise 26)söz işiddürsün kerek ise işiddürmesün.BEDĀYİᶜ.

27)Eger bir müsülmān ḳul daᶜvī idse,eyidse ḫōcāsı 28)üstine ,sen meni azād iddün dise.Daḫı ol müsülmān 29)ḳulun ḫōcāsı inkār idse,eyidse:Men seni azād 30)idmedüm dise.İmdi İmām Ebū Yūsuf ḳatında 31)daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol ḫōcā anṭı ḥüküm üstine içgey.Daḫı bes ol ḫōcā anıṭ içgey,eyidgey:Vallahi men seni azād idmedüm şoñ ḳullıḳdan kim menüm milkimde durup durur. Uşbu ḥālda 32)diyü anıṭ içgey.Anun içün kim müsülmān 33) ḳul ḳaçan murtad olsa.Daḫı yaġı kāfir iline ulaşsa.34)Daḫı ol ḳulı kine müsülmānlar yesīr alsalar 35)ol ḳul ḳullıḳa ḳayıtmaz.Bel kim ol ḳulġa 36)eydürler.Müsülmān ṣolġıl dirler.Eger 37)müsülmān olsa ḳurtuldı.Eger müsülmān 38)olmasa ol ḳulun boynının urur-lar.Ol ḳulı 39)ḳullanmazlar.Ammā ḳaçan ḫōcāsına 40)meni azād iddün diyü daᶜvī idgen ḳul 41)müsülmān idüki bilinmese,ya ḫōcāsına meni azād 42)iddün diyü daᶜvī idgen ḳul kāfir 43)ise.Daḫı ḫōcāsı inkār idse,eyidse:Men 44)seni azād idmedüm dise.Ol vaḳtın İmām 45)Muḥammad ḳatında ḥüküm üstine anıṭ içer.Anun 46)içün ḳaçan kāfir ḳul azād olduḳından ṣoñra 47)yaġı kāfir iline ulaşsa.Daḫı kine 48)müsülmānlar varsalar ol yaġı kāfirnün 49) ilini bassalar.Daḫı ol ḳulı yesīr alsa 50)lar.İmdi ol ḳul kine ḳullıḳa ḳaytar.51)Bes ol ḫōcā ḥüküm üstine anıṭ içer.Ṣūratı 52) budur ḥüküm üstine anıṭ içdükinün kim 53)ol ḫōcā eyidgey:Vallahi uşbu ḳul 54)şimdi menüm milkimdedür digey.55)Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol ḫōcā sebeb 56)üstine anıṭ içer,eydür:Vallahi men 57) uşbu ḳulumı azād idmedüm 58)dir illā meger ol inkār idgen 59)ḫōcā söz işiddürgey ḳāḍıya.Nite kim 60)ṣūratını yuḳaru eyiddük.Ol vaḳtın ḳāḍī 61)ol ḳulun ḫōcāsına anıṭ ḥüküm üstine virgey.BEDĀYİᶜ

313b 1)Ḳaçan bir ḫatun daᶜvī idse bir ernün üştine :2)Men senün evdeşün men dise.Daḫı ol er inkār 3)idse,eyidse:Men senün erün degül men dise.4)İmdi ol er İmām Ebū Yūsuf ḳatında anıṭ içer 5) sebeb üstine eydür:Vallahi men seni ḥiç evlenmedüm 6)dir illā meger ol inkār idgen er eyidgey 7)işiddürgey ḳāḍıya olur kim bir er bir ḫatunı 8)evlenür.Daḫı evlendükinden ṣoñra ol er birle 9)ol ḫatun arasında ayrulıḳ düşer bir sebeb birle 10)immā ṭalāḳ birle immā özge neme birle diyü .Ḳaçan 11)bunun kibi sözlense.Ol vaḳtın ḳāḍī ol inkār 12)idgen erge ḥüküm üstine anıṭ virür.Ṣūratı 13)budur kim eydür :Vallahi bu ḫatun birle menüm 14)aramda nikāḥ durmayıp durur uşbu ḥālda diyü anıṭ 15)

içer.Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Yūsuf kavlıdur.16)Ammā İmām Muhammad katında ol er hüküm üstine anıt içer 17)kerek ise sözlensün,kerek ise sözlenmesün.18)Ammā İmām Ebū Hanīfa katında nikāha inkār idgende 19)anıt içmek yokdur.Nite kim yukaru eyiddük,velakin 20) İmām Ebū Hanīfa katında eger ol hatun bir özge 2 21)erge varmak izdese kādī ol hatunı komagay.22)Anun içün ol hatun ıkrār iddi kendünün eri 23) var ıdukına.Eger ol hatun eyidse:men munun 24)kibi ersüz oturayım mı ebeda dise.Maña halās nedür 25)dise.Ol vaktın kādī eyidgey ol hatunun ol inkār 26)idgen erine boşagıl bu hatunı digey.Eger ol er bu 27)işden kaçsa kādī ol erge küç birle boşadgay.28)Eger ol er eyidse kādıya eger men bunı boşayacak 29)olsam maña mehir lāzım olur dide.Kādī eyidgey 30)ol erge ,eyidgil,eger sen menüm hatunum ısan boş 31)olgıl digil.Eger hatunun ısa boş olur.Saña neme lāzam 32)olmaz şek birle.Eger hatunun degül ise dahı neme 33) lāzim olmaz .Kaçan munun kibi işlese ol hatun dahı kurtulur. Uşbu mes'eleye Ebū Hanīfa ᶜuhdası diyü ad virip dururlar.BEDĀYİ

34)Kaçan bir er daᶜvī idse bir hatunun üstine :Sen 35)menüm evdeşimsin dise.Dahı ol hatun inkār 36)idse,eyidse:Men senün evdeşün degül men dise 37)İmdi ol hatun anıt içmez sebeb üstine ,anıt hüküm üstine içmez.Şūratı budur kim ol hatun anıt 39)içdüki vaktın eydür :Vallahi sen meni hiç evlenme 40) dün diyü anıt içer illā meger ol hatun söz 41)lemegey ,eyidgey bir kişi bir hatunı olur kim,ev 42)lenür.Dahı ol hatun birle ol ernün 43)arasında ayrılmak düşer bir sebeb birle diyü.44) Kaçan munun kibi sözlense ,ol vaktın kadı ol 45)hatuna anıt hüküm üstine virür hüküm üstine 46)anıt virdükinün şūratı budur kim ol hatun 47)eydür:Vallahi bu er birle menüm aramda uşbu 48) hālda nikāh durmayıp durur.Uşbu eyidgenimiz 49)barça Ebū Yūsufnun kavlıdur.Ammā İmām Muhammad 50)katında ol hatun hüküm üstine anıt içer 51)kerek ise sözlensün,kerek ise sözlenmesün. Ammā 52)İmām Ebū Hanīfa katında nikāha inkār idgen 53)kişige anıt virmek yokdur,velakin eger ol 54)daᶜvī idgen er eger bu inkār idgen 55)hatunun kız kardaşını evlenmek izdese ,56)ya dörüt hatun evlenmek izdese bu inkār 57)idgen hatundan özge kādī ol eri komagay.58)Anun içün ol er ıkrār iddi uşbu hatun

59)menüm evdegümdür diyü.Bes ḳāḍī eyidgey 60)ol erge eger bu ḫatunuñ ḳız ḳardaşını 61)evlenmek izdeseñ ya özge dörüt ḫatun ev-62)lenmek izdeseñ bu ḫatunı boşagıl digey.63)Andan ṣoñra ḳız ḳardaşını evlengil ya dörüt özge 64)ḫatun evlengil digey.

BEDĀYİ^c

314a 1)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine:2)Sen menüm atamı ḫaṭā birle öldürdün ,senüñ 3)üstüñe atamnuñ ḳanı bahāsı vācıb oldı dise.4)Dahı ol kişi kim da^{c}vı anun üstine olındı ol 5)kişi inkār idse,eyidse/:Men senüñ atagı öldürmedüm 6)dise.İmdi ol inkār idgen kişi İmām Ebū Yūsuf 7)ḳatında sebeb üstine anıṭ içer.Sebeb üstine anıṭ içdükinüñ 8)ṣūratı budur kim eydür:Vallahi men öldürmedüm 9)senüñ atagı dir illā meger kim ol inkār idgen 10)kişi sözlengey ,eyidgey,bir kişi ,olur kim bir 11)kişini öldürür. Dahı ol öldürgen kişinüñ üstine neme 12)düşmez.Anuñ içün kim olgay kim ḥaḳ birle 13)öldürgey diyü.Ḳaçan sözlense,ol vaḳtın ḳāḍī 14)ol inkar idgen kişige anıt hüküm üstine virür ,sebeb 15)üstine virmez.Hüküm üstine anıṭ virdükinüñ ṣūratı 16)budur kim ol inkār idgen kişi anıṭ içre,eydür:17) Vallahi menüm üstüme hīç ḳan bahāsı yoḳdur,dahı benüm 18)^{c}āḳılam üstine hīç ḳan bahāsı yoḳdur digey.Uşbu 19)eyidgenimiz Ebū Yūsuf ḳavlıdur.Ammā İmām Muḥammad ḳatında 20)ol kişi ḥüküm üstine anıṭ içer ,kerek ise sözlensün,kerek ise sözlenmesün.BEDĀYİ^c

22)Ḳaçan da^{c}vī idmek ev kirige virmekde olsa,ya da^{c}vı idmek 23)ḳul kirige virmekde olsa,ya da^{c}vī idmek ṭavar kirige 24)virmekde olsa,ya da^{c}vī idmek ekin ekmekde 25)olsa.İmdi inkār idgen kişige anıṭ içürür ḳāḍī 26)sebeb üstine illā meger ol inkār idgen kişi söz 27)işiddürgey.Ol vaḳtın ol inkār idgen kişi 28)ḥüküm üstine anıṭ içer.Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Yūsuf 29)ḳavlıdur. Ammā İmām Muḥammad ḳatında ḥüküm üstine anıṭ 30)içer ,kerek ise söz işiddürsün ,kerek ise işiddürmesün.Ammā İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında icārede inkār idgen kişige anıṭ içürürler.Ammā ekin ekmeke 31)inkār idgen kişige anıṭ içürmezler.BEDĀYİ^c

32)Ammā anıṭ içmeknüñ ḥükmi oldur kim 33)ḳaçan inkār idgen kişi anıṭ içse ṣol 34)anıṭ içdüki ḥālda çekişmek kesilür kider, 35)velakin muṭlaḳa çekişmek kesilmez.Bel /kim/çekişmek 36)kesilür ḥattā da^{c}vī idici kişi danuḳ dur 37)ḳuzınca .Uşbu eyidgenimiz ḳavul köp ^{c}ālım38)larnuñ ḳavlıdur.Ammā ba^{c}żı ^{c}ālımlar 39)eyiddiler. Ḳaçan inkār idgen kişi anıṭ içse 40)çekişmek kesilür didiler.İmdi köp 41)^{c}ālımlarnuñ ḳatında inkār idgen kişi 42)ḳaçan anıṭ içse, dahı anıṭ içdükinden ṣoñra 43)da^{c}vī idgen kişi danuḳ ketürse , ol 44)kişinüñ danuḳı işidilür.Ammā ba^{c}żı 45)^{c}ālımlarnuñ ḳatında ol kişinüñ danuḳı 46)işidilmez.Ṣaḥīḥ ḳavul budur kim 47)inkār idgen kişi anıṭ içdükinden sonra 48)ḳaçan da^{c}vī idgen kişi danuḳ ketürse,49)ol kişinüñ danuḳı işidilür.Anuñ 50)içün kim danuḳ aṣıldur.Anıñ içün 51)kim yad kişiler sözidür.Ammā anıṭ 52)içmeklik ḫasım sözidür.Anıṭ 53)içmeklike żarūratdan ötüri varuruz.54)Ḳaçan kim danuḳ kelse ,keennehü şöyle 55)dür kim ol anıṭ içmeklik hīç 56)bulınmadı.BEDĀYİ^{c}

314b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişiden bir nemeni da^{c}vī idse.2)Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi inkār idse.Dahı ol 3)da^{c}vī idgen kişi eyidse ol inkār idgen 4)kişige:Sen anıṭ içgil dahı beri olgıl 5) **ol da^{c}vī idgenüñ nemeden dise.Dahı 6)ol inkār idgen kişi anıṭ içse. Dahı andan soñra ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ ketürse,8)ol kişinüñ danuḳı işidilür.**BEDĀYİ^{c}

9)Ammā ḳaçan inkār idgen kişige anıṭ virmek 10)izdeseler. Dahı ol inkār idgen kişi anıṭ 11)içmekden ḳaçsa.İmdi eger bu da^{c}vī māl 12)da^{c}vısı olsa.Ol vaḳtın ḳaçan inkār idgen 13)kişi anıṭ içmekden ḳaçsa.Ol vaḳtın ḳāḍī hüküm 14) ider ol anıṭ içmekden ḳaçgan kişige mālı 15)virgil diyü bizim mezbehümüzde(mezhebimizde ?),velakin kerekdür 16)kim ḳāḍī eyidgey ol inkār idgen kişige anıṭ 17)virmezden burun men saña şimdi anıṭ içürür 18)men digey. Üç kez munuñ kibi digey.Dahı ḳāḍī 19)ol kişige üç kez munuñ kibi didükinden ṣoñra 20)anıṭ virgey ol inkār idgen kişige.Ḳaçan ol

21)kişi anıt içmekden kaçsa,kādī ol vaktın ol 22)inkār idgen kişige buyurur ,ol daᶜvī olıngan malı 23)virgil dir bizim katımızda.Ammā İmām Şāfiᶜī katında 24)kaçan inkār idgen kişi anıt içmekden kaçsa.25)Ol vaktın anıt kādī kaytargay daᶜvī idgen 26) kişige.Dahı ol daᶜvī idgen kişi anıt içgey.Dahı 27)ol daᶜvī idgeni tavarı algay ol daᶜvī 28) olıngan kişiden.BEDĀYİᶜ

29)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine,Sen 30) menüm atamı öldürdüñ dise.Dahı ol daᶜvī olıngan 31)kişi inkār idse,öldürmedüm men senüñ atagı dise.32)Dahı ol daᶜvī idgen kişi danuk durkuzmak 33)dan ᶜācız olsa.Dahı ol inkār idgen kişige kādī 34)anıt virmek izdese.Dahı ol inkār idgen kişi 35)anıt içmekden kaçsa.İmdi İmām Ebū Hanīfa katında 36)ol anıt içmegen kişige kādī hüküm idmez öldür 37)mek birle.Dahı kan bahāsını virgil diyü hüküm 38)idmez.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām 39)Muhammad katında kaçan ol kişi anıt içmese kādī ol 40)kişige hüküm ider kan bahāsını virgil diyü,velakin 41)İmām Ebū Hanīfa katında kaçan ol kişi anıt içmek 42)den kaçsa,kādī ol kişinüñ üstine heme hüküm id 43)mez,velakin kādī ol kişinüñ habuslar ebeda hattā 44)ya ıkrār idgey ya anıt içgey. BEDĀYİᶜ

45)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine:Sen menüm 46)elüm kesdüñ dise,kāsıd birle dise.Dahı ol 47)kişi inkār idse.Dahı daᶜvī idgen kişi danuk 48)durkuzmakda ᶜācız olsa.Dahı kādī ol inkār 49)idgen kişige anıt virmek izdese.Dahı ol 50)kişi anıt içmese.İmdi İmām Ebū Hanīfa katında ol 51)kişinüñ elini keserler.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 52)Muhammad katında ol kişinüñ kādī hüküm ider eli 53)nüñ bahāsını virgil diyü ancak.BEDĀYİᶜ

54)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişige:Sen menüm elüm kesdüñ 55)hatā birle dise meselā.Dahı ol inkār idse.Dahı ol daᶜvī 56)idgen kişi danuk durkuzmakdan ᶜācız olsa.Dahı kādī anıt 57)virmek tilese inkār idgen kişige.Dahı ol kişi anıt içmese.İmdi 58)barçasınuñ katında ol inkār idgen kişinüñ kādī hüküm ider el bahāsını virgil diyü.BEDĀYİᶜ

315a 1)Ekele dirler bir sağsuzlık vardur.2)Kaçan ol ekele bir kişinüñ eline düşse meᶜūẕu billahi 3)ol kişinüñ elini kesmeyince ol kişi kurtulmaz.4)Eger kesmeseler ol kişi helāk olur.İmdi kaçan 5)bir kişinüñ eline ekele düşse.Dahı ol kişi 6)buyursa bir özge kişige,kelgil ,menüm elümi 7)kesgil dise.Dahı ol kişi kelse ol kişinüñ 8)elini kesse ol kesgen kişinüñ üstine hīç 9)meme yokdur.BEDĀYİᶜ

10)Kaçan bir kişinüñ elini kesmek ḥalāl olsa.Dahı bir 11) kişi kelse ,ol kişinüñ elini kesse,ol kesgen 12)kişinüñ üstine hīç neme żamān çekmek yokdur.BEDĀYİᶜ

13)Kaçan bir kişinüñ kānı ḥalāl olsa .Dahı ol kanı 14)ḥalāl kişini kelse,bir kişi öldürse.İmdi ol 15)öldürgen kişinüñ üstine żamān çekmek kerekdür.BEDĀYİᶜ

16)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine:17)Sen menüm bu kadar mālumı uğurladuñ 18)dise.Dahı ol daᶜvī olıngan kişi inkār idse.19)Dahı daᶜvī idgen kişi danuk durkuzmakdan 20)ᶜācız olsa.Dahı kāḍī ol inkār idgen kişige 21)anıt virmek izdese malı almadukına.Dahı ol 22)kişi anıt içmekden kaçsa.İmdi kāḍī ol 23)kişinüñ üstine ḥüküm ider mālı virgil düyü.Kāḍī 24)ol kişinüñ elini kesmezler.BEDĀYİᶜ

25)Kaçan bir kişi daᶜvī idse bir kişinüñ üstine:Sen 26) meni kāẕıf iddüñ dise.Yaᶜnī sen meni sögdüñ yā zānī 27)didüñ dise.Dahı ol daᶜvī olıngan kişi inkār idse.28)Dahı ol daᶜvī idgen kişi danuk durkuzmakdan 29)ᶜācız olsa.Dahı ol inkār idgen kişige kāḍī anıt virmek 30)izdese.Dahı ol kişi anıt içmese.İmdi belgülü kavul 31)budur kim ol kişinüñ üstina kāẕıf idmeknüñ ḥaddını 32)ururlar.BEDĀYİᶜ

33)Eger bir kişi daᶜvī idse bir kişiden bir ṭavarı.34) İmdi ol daᶜvī idgen kişi eger milik daᶜvī 35)idse ancak,fiᶜil daᶜvī idmese.Yalunuz milik daᶜvī 36)idgeninüñ ṣūratı budur kim bir kişi daᶜvī ider 37)bir kişige eydür:Uşbu sen sākin oldukuñ ev menüm 38)dür dise.Ya uşbu mindüküñ ṭavar menümdür dise.39) Ya uşbu keydüküñ ṭon menümdür dise.Dahı ol daᶜvī 40)olıngan kişi inkār idse,senüñ degüldür dise.41)Bel kim bu sen daᶜvī idgenüñ ṭavarı falān gayıb kişi 42)menüm katumda emānet kodı dise. Ya menüm katumda rehin 43)kodı dise.Ya maña kirigs virdi dise. Ya maña ᶜārıyete virdi 44)dise.Ya men bu ṭavarı ol kişiden ga-

sıb id/d/üm küç birle aldum 45)dise.Ya men bu ṭavarı ol kişiden uġurladum dise.Ya men 46)bu ṭavarı ol kişiden aldum dise.Ya bu ṭavar ol kişiden 47)düşdi,men buldum dise.Daḫı ol da^{c}vī olınġan kişi 48)bu didüki söz üstine danuḳ durḳuzma. İmdi ol 49) da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısı ḳalmaz.Uşbu ḳavul köp 50)^{c}ālımlarnuñ ḳavlıdur.Ammā İbnü Ebī Leylā eyiddi:Ol 51)da^{c}vī olınġan kişi bu ṭavar falān falān kişinündür dimek birle.52) Ya^{c}nī uşbu yuḳaru eyidgenleri sözlernüñ birisi eyidmek birle ol da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısı sāḳıt oldı kiddi 53)kerek ise ol da^{c}vī olınġan kişi danuḳ durḳuzsun kerek ise durḳuzmasun.İbnü Şibrime eyiddi:Ol kişiden çekişmek kesilmez 54)kerek ise danuḳ durḳuzsun kerek ise durḳuzmasun didi.BEDĀYİ^{c}

315b 1)İmdi ḳaçan bir kişi bir kişiden ṭavar da^{c}vī idgeni.2) Daḫı ol da^{c}vī olınġan kişi eyidgen bu falān kişinüñ 3)dür.Falān kişi menüm ḳatumda emānet ḳodı ya rehin 4)ḳodı diyüben sözinüñ üstine danuḳ durḳuz/u/ban 5)da^{c}vısı kesildüki ol vaḳtındur kim ol kişi 6)kim eyiddi:Bu falān kişinündür didi.Ḳaçan ol belgülü 7)olmasadur ḫalāyıḳ içinde ḥīle idmek birle daḫı 8)ḳulmaşlıḳ birle.Ammā ḳaçan ol kişi ḥīle 9)birle ḳulmaşlıḳ birle belgülü olsa ḫalāyıḳ içinde 10)kine ol vaḳtın daḫı ḳaçan danuḳ durḳuzsa ol 11)kişi ṭavar ol falān ġāyıb kişinüñ idükine kine 12)ol vaḳtın daḫı ol kişinüñ danuḳı danuḳlıḳ virse 13)çekişmek kesilür İmām Ebū Ḥanīfa daḫı İmām Muḥammad 14)ḳatında.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında çekişmek kesilmez.BEDĀYİ^{c}

15)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine eyidse: 16)Uşbu elündeki ṭavar menüm milkümdür dise.Menden 17)falān kişi bu ṭavarı küç birle aldı dise.Daḫı ol 18)da^{c}vī olınġan kişi eyidse bu ṭavarı menüm ḳatumda falān 19)ġāyıb kişi emānet ḳodı dise.Ya rehin ḳodı dise.Ya 20)maña ^{c}āriyetge virdi dise, Ya maña kirige virdi 21)dise.Ya maña baġışladı dise.Daḫı ol da^{c}vī olınġan 22)kişi bu didüki söznüñ üstine danuḳ durḳuzsa. 33)İmdi köp ^{c}ālımlar ḳatında çekişmek ol da^{c}vī 24)olınġan kişiden kesilür diddiler.Ammā İbnü Ebī 25)Leylā ḳatında ol da^{c}vī olınġan kişiden çekişmek 26)kesilür kerek ise danuḳ durḳuzsun kerek ise 27)durḳuzmasun.İbnü Şibreme eyiddi:Ol kişiden çe 28)-kişmek kesilmez kerek ise danuḳ durḳuzsun kerek ise 29)durḳuz-

masun didi.İmdi uşbu didükümüz ol 30)vaktındur kim ol da^cvī o-lıngan halāyık içnde belgülü olmasa hīle birle dahı kulmaşlık birle .Eger belgülü olsa kine ol da^cvī olıngan kişiden 31)çekiş-mek kesilür İmām Ebū Hanīfa katında 32)dahı İmām Muhammad katın-da.Ammā İmām Ebū Yūsuf 33)katında çekişmek kesilmez.BEDĀYİ^C

34)Eger bir kişi da^cvī idse bir kişiden bir tavarı.35)Dahı hem ol kişi üstine fi^cil da^cvī idse.36)Bu mes'elenün sūratı budur kim bir kişi 37)eyiddi;da^cvı iddi:Uşbu elündeki tavar 38) menüm tavarımdur didi.Dahı bu tavarı sen 39)menüm elümden küç birle aldun didi.Ya 40)uşbu ev menümdür,Ya uşbu ton menümdür, 41)sen menüm elümden küç birle aldun 42)didi.Ya men bu tavarı senün katugda emānet 43)kodum didi.Ya men bu tavarı saña kiri-ge 44)virdüm didi.Ya men bu tavarı senün 45)katunda rehin ko-dum didi.Ya sen 46)bu tavarı menden uğurladun didi.47)Dahı ol da^cvī olıngan kişi eyiddi:Falān 48)ğāyıb kişinün bu tavar menüm katumda emānet 49)kodı didi.Ya men bu tavarı falān ğāyıb 50)ki-şiden ^cāriyet aldum didi.Ya bu tavarı 51)falān ğayıb kişiden re-hin aldum didi.52)Ya bu tavarı falān ğāyıb kişi maña bağışladı 53)didi.Ya men bu tavarı falān ğāyıb kişiden 54)satun aldum di-di.Dahı ol da^cvī 55)olıngan kişi bu söz üstine danuk dur 56)kuz-dı.İmdi ol kişinün danukı 57)işidilmez.BEDĀYİ^C

316a 1)Eger bir kişi da^cvī idse bir kişinün 2)üstine,eyidse:Uşbu tavar menümdür dise.3)Bu tavar meden uğurlandı dise,velakin ne kişi 4)uğurladukını eyidmese.Dahı ol da^cvī olıngan kişi da-nuk durkuzsa ol tavar kendünün katında emānet ıdukını.İmdi İmām Muhammad katında dahı 5)İmām Züfer katında çekişmek kesilür ol da^cvī 6)olıngan kişiden.Ammā İmām Ebū Hanīfa katında dahı 7)İ-mām Ebū Yūsuf katında çekişmek ol kişiden kesilmez.BEDĀYİ^C

8)Eger bir kişi da^cvī idse bir kişinün üstine,9)eyidse:Uşbu elündeki tavar menümdür dise.10)Bu tavar menden küç birle alın-dı dise.Dahı ol 11)da^cvī olıngan kişi eyidse :Bu tavar menüm katumda 12)emānetdür dise.Dahı danuk durkuzsa ol 13)tavar kendü-nün katında emānat ıdukına.İmdi ol 14)da^cvī olıngan kişiden çekişmek kesilür.BEDĀYİ^C

15)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine:Uşbu 16) senüñ elündeki ev falān kişinüñ idi,men bu evni 17)ol falān kişiden satun aldum dise.Dahı ol 18)da^{c}vī olıngan kişi eyidse: Bu evni ol sen satun 19)aldum ol kişiden didükünñ kişi menüm kattumda 20)bu evni emānat kodı dise.Ya eyidse ol da^{c}vī 21)olıngan kişi bu evn i ol sen satun aldum ol 22)kişiden didükünñ kişiden men gasıb iddüm küç birle 23)aldum dise,da^{c}vī idse. Dahı ol da^{c}vī olıngan 24)kişi danuk durkuzsa ol didüki söznüñ şahīh 25)didüki söz üstine danuk durkuzmasa kine ol da^{c}vī 27) olıngan kişiden çekişmek kesilür.BEDĀYİ^{c}

28)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine:29)Şol elündeki ev falān kişinün idi,men ol 30)evni ol falān kişiden satun aldum dise,31)da^{c}vī idse.Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi eyidse:32)Men bu evni ol falān kişi kim men satun aldum 33)andan didükünñ men dahı bu evni ol kişiden satun 34)aldum dise.İmdi ol da^{c}vī olıngan kişiden 35)bu söz birle çekişmek kesilmez. BEDĀYİ^{c}

36)Eger bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ üstine,37)eyidse: Şol senüñ elündeki tavar 38)menümdür,men ol tavarı ʿabdullahdan satun 39)aldum ... dise.Dahı ol da^{c}vī olıngan kişi 40)bu tavarı menüm katumda ol sen satun 41)aldum didükünñ ʿabdullah menüm katumda 42)emānat kodı dise.İmdi ol da^{c}vī olıngan 43)kişiden çekişmek kesilür hiç danuk 44)durkuzmadını.BEDĀYİ^{c}

45)Kaçan kādī belgülü körse bir kişinüñ elinde 46)bir tavarı .Dahı ol kişi ol tavarı menümdür dise.47)Dahı ol kādī ol tavarı ol zamandan soñra 48)bir özge kişinüñ elinde körse.Dahı ol evvel kördüki 49)kişi da^{c}vī idse ol tavarı.İmdi kādī ol ikinçi 50)kişige buyurgay ol tavarı evvelki kişige virgil diyü.ellā 51)meger ol ikinçi kişiye ded?sebeb eyidgey ol tavar kendüye 52)keldükine.Ol vaktın kādī virgil diyü buyurmaz.BEDĀYİ^{c}

316b 1)Kaçan iki kişi da^{c}vī idse bir kişi üstine,eyidseler.. 2)Ol iki kişinüñ her birisi:Uşbu elündeki tavar 3)menümdür diseler.Dahı ol iki kişinüñ her birisi 4)danuk durkuzsalar ol tavar kendünüñ idükine.5)İmdi kādī ol tavarı ikisine bile virgey.Ya^{c}nī buçukını 6)birisine virgey ,buçukını birisine virgey buyurgay.Uşbu 7)eyidgenimiz bizim mezhebimizdür.Ammā İmām Şāfi^{c}ī 8)katında ol iki kişinüñ durkuzdukı danuklar sākıt 9)oldı kiddi.Ol tavarı ol da^{c}vī olıngan kişinüñ 10)elinden alma-

ġaylar.İmām Şāfi^{c}ī'nüñ ikinçi ḳavlı 11)oldurkim ol iki da^{c}vī idi-
ci kişi aralarında ḳur^{c}a 12)salġaylar ,ol ikisinden ḳanḳısınuñ
ḳur^{c}ası çıḳsa 13)ol ṭavarı ol kişige virgey ḳāḍī didi.HİDĀYE

14)Temīm kim Ṭarafa oğlıdur radıyallahu ^{c}anhu,ol eyiddi:15)
iki kişi çekişü Tañrı rasūlı'na keldiler ṣallallaḥu ^{c}aleyhi 16)
ve selleme .Daḫı ol iki kişinüñ her birisi da^{c}vī iddi,eyiddi:17)
Uşbu nāḳa ya^{c}nī uşbu dişi deve menümdür didi.18)daḫı ol iki kişi-
nüñ her birisi danuḳ durḳuzdı 19)ol nāḳa kendünüñ idükine.Daḫı
Tañrı rasūlı 20)vardı ol nāḳanı ol iki kişige buyurdı buçuḳını
birisine 21)buyurdı,buçuḳını birisine buyurdı.HİDĀYE

22)İmām Şāfi^{c}ī'nüñ ḳur^{c}a bıraḳduḳınuñ delīli oldur 23)kim
iki kişi çekişdi bir ḳırnaḳ üstine.Ol iki kişinüñ 24)her birisi
eyiddi,da^{c}vī iddi:Uşbu ḳırnaḳ menümdür 25)didi.Daḫı Tañrı rasū-
lına keldiler.Daḫı ol iki kişinüñ 26)her birisi danuḳ durḳuzdı-
lar ḳırnaḳ kendünüñ 27)idükine.Daḫı Tañrı rasūlı ikisinüñ arasın-
da ḳur^{c}a saldı.26)Daḫı Rasūlullah eyiddi:Allahümme ,sen ḳullaruñ
arasında ḥaḳ 29)hüküm idersin didi.Daḫı ḳur^{c}a kimüñ çıḳdı ısa,
Rasūlullah ol kişige buyurdı.İmdi Rasūlullah ḳur^{c}a salduḳı vaḳ-
tın müsülmānlıḳnuñ evveli idi.30)Ol vaḳtın ḳımār oynamaḳ ḥalāl
ıdı.Andan 31)soñra ḳımār oynamaḳ ḥarām oldı,kiddi.NİHĀYE

32)Eger iki kişi da^{c}vī idseler bir ḫatunuñ 33)üstine.Her
birisi ol iki kişinüñ eyidse:Uşbu 34)ḫatun menümdür dise.Daḫı
ol iki kişinüñ 35)her birisi danuḳ durḳuzsalar ol 36)ḫatun ken-
dünüñ idükine.İmdi ol iki 37)kişinüñ daḫı danuḳı birle ḥüküm o-
lunmaz.Bel 38)kim ol ḫatuna eydürler:Senüñ erüñ 39)bu iki kişi-
den ḳanḳısıdır dirler.Ol 40)ḫatun ol iki kişinüñ ḳanḳısını kim
erim 41)dür dise,ol kişi ol ḫatunuñ eridür.42)Uşbu didükümüz ol
vaḳtındur kim ol 43)iki kişinüñ danuḳı danuḳlıḳ virdükinde 44)
ol danuḳlar bildürmeseler ol ḫatun 45)ol da^{c}vī idgen kişinüñ ne
vaḳıt 46)dan berü evdeşi idükini.Ammā ḳaçan ol 47)da^{c}vī idgen
kişilernüñ danuḳları 48)danuḳlıḳ virdüki vaḳtın eyidseler:Bu 49)
ḫatun falān vaḳıtdan berü uşbu kişinüñ 50)evdeşidür diseler.İmdi
ol 51)vaḳtın ḳāḍī körgey ḳanḳısınuñ kim 52)vaḳtı burun ısa ol ḫa-
tunı ol vaḳtı 53)burun kişige buyurġay.Ol kişinüñ kim 54)vaḳtı
ṣoñradur ol kişige buyurmaġay.HİDĀYE

317a 1)Ḳaçan iki kişi da^{c}vī idse bir ḫatunı.Her birisi 2)eyidse kim uşbu ḫatun menüm ḫatunumdur 3)dise.Daḫı ol iki kişi danuḳ durḳuzmazdan burun 4)ol ḫatun ıḳrār idse birisine,eyidse:Uşbu da^{c}vī 5)idgenüñ men evdeşi men dise.İmdi ol ḫatun 6)ol kişinüñ evdeşidür.Mundan ṣoñra eger 7)ol ḫatun ıḳrār idemedüki da^{c}vī idgen kişi 8)danuḳ durḳuzsa ol ḫatun kendünüñ evdeşi 9)idükine,ol kişinüñ danuḳı işidilür.Ol ḫatunı 10)alurlar,ol ḫatun ıḳrār idgen kişiden, ol 11)danuḳ durḳuzgan kişige virürler.HİDĀYE

12)Ḳaçan bir kişi da^{c}vī idse bir ḫatunuñ üstine 13):Sen menüm ḫatunumsın dise.Daḫı ol ḫatun 14)inkār idse,eyidse:Men sanüñ ḫatunuñ degül men 15)dise.Daḫı ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ durḳuzsa 16) ol ḫatun kendünün ḫatunı ıduḳına.Daḫı ḳāḍī ol 17)ḫatunı ol kişige buyursa.Daḫı ḳāḍī buyurgandan ṣoñra 18)bir özge kişi daḫı da^{c}vī idse ol ḫatun kendünüñ 19) ḫatunı ıduḳına.Daḫı ol ikinçi kişi daḫı danuḳ durḳuzsa 20)ol ḫatun kendünün ḫatunı ıduḳına.İmdi ḳāḍī 21)ol ḫatunı ol evvelki buyurduḳı kişiden aluban ikinçi 22) kişige virmez.Anuñ içün kim ol evvelki hüküm 23)idgeni ṣaḥīḥ oldı ıdı,ol hüküm bozulmaz illā 24)meger kim ol ikinçi da^{c}vī idgen kişinün 25)danuḳları eyidgeyler:Biz danuḳlıḳ virürüz kim 26)bu ḫatun uşbu kişinüñ evdeşidür,ol evvelki kişiden 27)burun digeyler.Ol vaḳtın ḳāḍī ol ḫatunı alur 28)ol evvelki buyurduḳı kişiden.Daḫı ol ikinçi da^{c}vī 29)idgen kişige virür.Anuñ içün kim belgülü oldı 30)ḳāḍīnuñ ḫaṭāsı evvelki kişige ḥüküm idmek içre.HİDĀYE

31)Ḳaçan bir ḫatun bir kişinüñ elinde olsa,daḫı.32)Daḫı ol ḫatun ol kişinüñ evdeşi idüki 33)belgülü olsa kişiler arasında.Daḫı bir özge 34)kişi da^{c}vī idse ol ḫatun kendünüñ 35)evdeşi idükine. Daḫı ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ durḳuzsa ol ḫatun kendünüñ evdeşi idükine.İmdi ol ḫatunı ol evvelki 36)kişiden aluban ol ikinçi kişige virmezler illā 37)meger kim ikinçi kişinüñ danuḳları 38)danuḳlıḳ virgeyler kim uşbu ḫatun 39)uşbu kişinüñ ḫatunıdur.Uşbu evvelki 40)kişiden burun digeyler.Ol vaḳtın ḳāḍī 41)ol ḫatunı ol evvelki kişiden alur.Daḫı 42)ol ikinçi da^{c}vī idgen kişige virür.HİDĀYE

43)Bir kişinüñ bir ḳulı olsa elinde.Daḫı ol ḳul 44)eyesinüñ üstine iki kişi da^{c}vī idse,eyidse 45)ol iki kişinüñ her birisi :Men senden uşbu ḳulı 46)satun aldum miñ aḫçaya,daḫı miñ aḫçayı 47)saña virdüm dise.Ol iki kişinüñ her birisi 48)munuñ kibi da^{c}vī idse.Daḫı ol iki kişinüñ her 49)birisi danuḳ durḳuzsalar ol ḳulı min 50)aḫçaya aluban daḫı miñ aḫçayı ol ḳul eyesine virdük51lerine.İmdi ol da^{c}vī idgen kişinüñ her birisi tileklüdür.52)Tilese ol iki kişinüñ her birisi ol ḳulnuñ buçuḳını 53)biş yüz aḫçaya alsun her birisi :daḫı her birisi ol iki kişinüñ 54)biş yüz aḫçayı ol ḳulı satġan kişiden alsun 55)tilese ol iki da^{c}vī idgen kişinün her birisi 56)ol ḳulı terik idsün,ol virdüki miñ aḫçayı 57)ol ḳul eyesinden kine alsun.HİDĀYE

317b 1)Bir kişinüñ bir ḳulı olsa elinde.Daḫı ol ḳul 2)eyesinüñ üstine iki kişi da^{c}vī idse ol iki kişinüñ 3)her birisi eyidse ol ḳul eyesine:Men uşbu ḳulı senden 4)satun aldum miñ aḫçaya,daḫı men ol miñ aḫçayı 5)saña virdüm daḫı men senden henūz ḳulı almadum 6)dise.Daḫı ol iki da^{c}vī idgen kişinüñ her birisi danuḳ 7)durḳuzsalar ol ḳulı ol ḳulnuñ eyesinden miñ 8)aḫçaya satun aluban daḫı miñ aḫçayı ḳul eyesine virdük 9)lerine.Daḫı ḳāḍī ḥüküm idse ol iki 10)kişige eyidse:Tileseññüz her birüñüz ol ḳuluñ buçuḳını 11)biş yüz aḫçaya aluñ daḫı bişer yüz aḫçayı ol ḳul 12)eyesinden aluñ ,tileseññüz ḳulı almaġuz miner aḫçaḳuzı 13)ol ḳul eyesinden aluñ dise.Daḫı ḳāḍī bunuñ kibi ḥüküm 14)idgenden ṣoñra ol iki da^{c}vī idgen kişinüñ birisi 15)eyidse:Men ḳulı almaḳı izdemez men miñ aḫçayı 16)alur men dise.İmdi ol vaḳtın yoḳdur ol daḫı bir 17)da^{c}vī idgen kişige ol ḳuluñ barçasını almaḳlıḳ 18) miñ aḫçaya.Eger ol iki da^{c}vī idgen 19)kişinüñ birisi eyidse: Men ol ḳulı almazın dise.Men miñ 20)aḫçamı alur men dise.Daḫı ol kişinüñ munuñ kibi didüki söz ḳāḍī 21)ḥüküm idmezden burun olsa,ol vaḳtın vardur.Daḫı bir 22)da^{c}vī idgen kişige ol ḳulnuñ barçasını alġay min 23)aḫçaya.HİDĀYE

24)Bir kişinüñ elinde kulı olsa.Dahı ol kul eyesinüñ üstine iki kişi 25)da^c vī idse.Ol iki kişinüñ her birisi eyidse ol kul eyesine:26)Men uşbu kuluğı senden satun aldum dise.Miñ ahçaya dise.27)Miñ ahçayı saña virdüm dise.Dahı ol iki da^c vī idgen kişinüñ 28)her birisi eyidse:Men bu kulı senden falān vaktın aldum dise.29)İmdi ol iki kişinüñ kankısı burun satun almış olsa ol 30) kul ol burun satun alğan kişinüñdür ol soñra 31)satun alğan kişinüñ degüldür.HİDĀYE

32)Bir kişinüñ elinde kulı olsa.Dahı ol kul eyesinüñ 33)üstine iki kişi da^c vī idse,eyidse:Men uşbu kuluğı 34)senden miñ ahçaya satun aldum saña miñ ahçayı 35)virdüm dise.Ol iki kişinüñ her birisi munuñ 36)kibi da^c vī idse,velākin ol iki da^c vī idgen kişinüñ 37)birisi ne vaktın satun aldukını eyidse,birisi eyidmese.38)Dahı ol iki kişinüñ her birisi danuk durkuzsa 39)lar.İmdi ol kul ol kişinündür kim ne vaktın 40)satun aldukını eyiddi.

HİDĀYE

41)Eger iki kişi da^c vī idse ,eyidse birisi:Men 42)uşbu kulı zeyidden satun aldum dise.Ol bir da^c vī 43)idgen kişi eyidse:Men uşbu kulı ^c amurdan satun aldum 44)dise.Dahı ol zeyidden aldum diyen kişi satun 45)alduķı vaktı eyidse falān vaktın satun aldum dise.46)Ol ^c amurdan aldum diyen kişi satun alduķı vaktı 47)eyidmese.Dahı ol iki kişinüñ ikisi dahı danuk 48)durkuzsalar da^c vī idgenleri üstine.İmdi 49)kādī ol iki da^c vī idgen kişinüñ üstine hüküm 50)idgey buçukını sen alğıl,buçukını sen alğıl digey,51) Ol vakit zikir idgen kişige virmegey.MEBSŪT

52)Kaçan iki kişi da^c vī idse bir kul içün birisi 53)eyidse: Men uşbu kulı zeyidden satun aldum dise.54)Birisi eyidse:Men uşbu kulı ^c amurdan satun aldum dise.55)Dahı ol zeyidden satun aldum diyen kişinüñ 56)kul elinde dahı ol iki kişinüñ her birisi danuk 57)durkuzsalar.İmdi olk kişi kim ol: kul 58)anuñ elinde degüldür,ol kişinüñ danukı 59)işidilür.Ol elinde olğan kişinüñ işidilmez.KĀFĪ

318a 1)İki kişi bir ḳulı da^{c}vī idse .Daẖı ol iki kişinüñ 2) her birisi eyidse:Men bu ḳulı zeyidden satun aldum dise,3)miñ aẖçaya dise.Daẖı ol kişinüñ birisinün elinde olsa ol 4)ḳul daẖı.Ol iki kişi eyidmeseler her birisi ol ḳulı 5)ne vaḳtın satun alduḳını.Daẖı ol iki kişi ikisi daẖı danuḳ 6)durḳuzsalar zeyidden satun alduḳlarına.İmdi ol 7)da^{c}vī idgen kişi kim ḳul ol kişinün elindedür.İmdi 8)ol ḳulı ol kişi alur.HİDĀYE

9)Eger iki kişi da^{c}vī idse bir ṭavarı ol iki kişinüñ 10) birisi eyidse:Men bu ṭavarı zeyidden satun aldum 11)dise.Daẖı danuḳ durḳuzsa velakin ne vaḳtın satun alduḳını eyidmese 12) ol iki kişinüñ daẖı birisi eyidse:Bu ṭavarı maña zeyid bagışladı,13)men bu ṭavarı elüme aldum,ḳabuż iddüm dise,zeyid bagışladu 14)ḳından ṣoñra dise.Daẖı ol bagışladı diyen kişi daẖı danuḳ 15)durḳuzsa velakin ol kişi daẖı eyidmese ne vaḳtın bagışladuḳını.16)İmdi ol kişi [illegible] kim satun aldum didi, ol kişinüñ 17)danuḳı işidilür.HİDĀYE

18)Eger iki kişi da^{c}vī idse bir ṭavarı birisi eyidse:Men bu ṭavarı 19)zeyidden satun aldum dise.Daẖı birisi eyidse:Bu ṭavarı 20)maña ^{c}amur bagışladı dise.Daẖı men ol ṭavarı ḳabuż iddüm dise.Daẖı ol iki kişi danuḳ durḳuzsalar.21)Daẖı ol iki kişi birle tārīẖ olmasa ne vaḳtın satun alganına 22)ya ne vaḳtın bagşīş alganına.İmdi ol ṭavarnuñ buçuḳı 23)birisinüñdür,buçuḳı birisinüñdür.KĀFĪ

24)Ḳaçan iki kişi da^{c}vī idse bir ṭavarı birisi eyidse:Men bu ṭavarı zeyidden 25)satun aldum dise.Birisi eyidse:Maña bu ṭavarı zeyid bagışladı dise.26)Men ḳabuż iddüm dise.Ol kişilernüñ ikisi daẖı danuḳ durḳuzsalar.27)Daẖı ol iki da^{c}vī idgen kişi birle hīç tārīẖ olmasa.İmdi 28)ṭavar ol satun aldum diyen kişinündür.HİDĀYE

29)Ḳaçan iki kişi da^{c}vī idse .Birisi eyidse:Men 30)bu ṭavarı zeyidden baẖşīş aldum daẖı ḳabuż 31)iddüm dise.Daẖı birisi eyidse:Bu ṭavarı maña 32)zeyid bagışladı dise.Ḳabuż daẖı iddüm dise.Daẖı 33)ol iki da^{c}vī idgen kişiler daẖı danuḳ durḳuzsa34)lar.Daẖı ol iki kişi birle hīç tārīẖ olmasa zeyid ne 35)vaḳtın bagışladuḳına,ya ne vaḳtın ṣadaḳa virdükine.

36)İmdi ḳāḍī ol ṭavarnuñ buçuḳını birisine virür,37)buçuḳını birisine virür.HİDĀYE

38)Bir kişi daᶜvī iddi ,eyiddi:Men bu ṭavarı zeyidden 39)satun aldum didi.Ol ṭavar henūz zeyidnüñ 40)elinde idi.Bir ḫatun daḫı daᶜvī iddi,eyiddi:41)Zeyid meni evlendi,ol ṭavarı maña mehir virdi 42)didi.Daḫı ol satun aldum diyen er 43)daḫı daḫı ol ḫatun daḫı ol danuḳ durḳuz 44)dı her birisi.İmdi ol ikisinüñ hiç 45)birisi birle tārīḫ yoḳ ıdı.İmdi İmām 46)Ebū Yūsuf eyiddi:Ol ṭavarnuñ buçuḳı 47)ol ernündür,buçuḳı ol ḫatunundur.48)Ol zeyid ol ḫatunuñ mehrini tamām 49)idgey ol ṭavarnuñ ḳīmatınuñ buçuḳını 50)virmek birle didi.Bes ol ḫatun ol ṭavar 51)nuñ buçuḳını alğay.Daḫı ol ṭavarnuñ buçuḳınuñ 52)bahāsını alğay zeyidden.Ol ṭavaruñ buçuḳı ol bir 53)kişige olğay.Ammā İmām Muḥammad ḳatında ol ṭavar 54)barçası ol satun aldum diyen kişinüñ 55)dür.Ol zeyid ol ḫatuna ol 56)ṭavarnuñ ḳīmatını kāmil virür mehri içün,

ŞERḤ-İ MECMAᶜ , HİDĀYE

318b 1)Kaçan iki kişi daᶜvī idse bir ṭavarnuñ üstine.2)Birisi eyidse:Ḳu ṭavarı menüm ḳatumda zeyid rehin ḳodı.3)Daḫı men bu ṭavarı zeyidden ḳabuẓ iddüm dise.Daḫı 4)birisi eyidse:Bu ṭavarı zeyid maña bağışladı,men daḫı bu ṭavarı 5)zeyidden ḳabuẓ iddüm aldum dise.Daḫı ol iki 6)kişinüñ ikisi daḫı danuḳ durḳuzsalar. İmdi 7)ol rehin ḳodı diyen kişinüñ danuḳı işidülür.8)Bu ḳavul ıstıḥsāndur.Ammā ḳıyās budur kim 9)bağışladı diyen kişinüñ danuḳı işidilür.HİDĀYE

10)Kaçan iki kişi daᶜvī idse bir ṭavarnuñ üstine.Birisi eyidse:bu ṭavarı menüm ḳatumda zeyid rehin ḳodı,men daḫı 12) bu ṭavarı ḳabuẓ iddüm dise.Daḫı birisi eyidse:Ḳu ṭavarı 13)zeyid maña bağışladı şol şarıṭ birle kim men ol 14)bağışladuḳı içün ᶜıvaẓ ḳaytarası oldum dise.Daḫı ol 15)ikisi daḫı danuḳ durḳuzsalar.İmdi ol bağışış aldum 16)diyen kişinüñ danuḳını işidürler. Ol birisinüñ işid 17)mezler.HİDĀYE

18)Kaçan bir ṭavar bir kişinüñ elinde olsa.Daḫı ol ṭavarı iki özge kişi 19)daᶜvī idse,menümdür dise.Daḫı ol iki kişi danuḳ durḳuzsa 20)lar.Daḫı ol iki kişinüñ her birisinüñ danuḳları 21) danuḳlıḳ virseler kim bu ṭa/var/uşbu kişinündür falān 22)vaḳıtdan berü diseler.İmdi ḳanḳısınuñ vaḳtı burun ısa 23)ol ṭavar ol kişinündür.HİDĀYE

24)Kaçan bir tavar bir kişinüñ elinde olsa.Dahı ol tavarı iki özge 25)kişi da^c^vī idseler.Ol iki kişinüñ her birisi eyidseler:Men 26)bu tavarı zeyidden satun aldum dise.Ol kişi kim tavar 27)anuñ elindedür,ol kişiden satun aldum dimeseler. Bel 28)kim zeyidden satun aldum diseler.Dahı ol iki da^c^vī 29) idgen kişi her birisi danuk durkuzsalar zeyidden aldukına, ol kişinüñ her birisinüñ dänukı danuklık virseler ne vaktın satun aldukına tārīh birle.30)İmdi ol iki da^c^vī idgen kişinüñ kankı 31)sınuñ tārīhı burun ısa ol tavar ol kişi 32)nüñdür.Eger ol iki da^c^vī idgen kişinüñ 33) danukları zikir idmeseler ol kişi 34)ol tavarı zeyidden ne vaktın aldukınuñ 35)tārīhını,ya ol iki kişinüñ danuk 36)ları tārīhı beraber zikir idmeseler.Ol 37)vaktın bu iki mes'elede dahı hüküm budur kim 38)ol tavar ol iki da^c^vī idgen kişinüñ 39)arasındadur.Buçukı birisinüñdür,buçukı 40)birisinüñdür.HİDĀYE

41)Kaçan iki kişi bir tavarı satun aldum dise 42)ler.Birisi eyidse:Men bunı zeyidden satun 43)aldum dise.Birisi eyidse:Men bu tavarı ^c^amur 44)dan satun aldum dise.Dahı ol 45 iki kişi dahı danuk durkuzsalar.Dahı ol 46)iki kişinüñ danukı dahı danuklık virseler.47)Dahı ikisinüñ dahı tārīhı bir olsa.Ya^c^nī 48)ikisi dahı bir vaktın satun almış olsalar.49) İmdi ol tavarnuñ buçukı birisinüñ 50)dür,buçukı birisinüñdür.

KĀFĪ

51)Kaçan iki kişi bir tavarı satun aldum diseler,52)da^c^vī idseler.Birisi eyidse:Men bu tavarı zeyid 53)den satun aldum dise falān vaktın dise.Dahı anuñ 54)üstine danuk durkuzsa.Dahı birisi eyidse:men 55)Bu tavarı ^c^amurdan satun aldum dise velakin ne 56)vaktın satun aldukını eyidmese.Dahı munuñ üstine 57)danuk durkuzsa.İmdi kādī ol tavarnuñ 58)buçukını birissine virgey,buçukını birisine virgey.HİDĀYE

319a ı)Kaçan bir kişi da^{c}vī idse ,eyidse:Uşbu ṭavar menümdür 2)men bu ṭavarı zeyidden satun aldum dise.Bir özge 3)kişi dahı da^{c}vī idse kine ol ṭavar üstine eyidse:Ol ṭavar 4)menümdür, maña ṭavarı ^{c}amur bağışladı,men dahı 5)kabuż iddüm dise.Bir özge kişi dahı da^{c}vī 6)idse kine ol ṭavar üstine eyidse:Ol ṭavar menüm7dür,atamdan maña mīrās kaldı dise.Bir özge 8)kişi dahı da^{c}vī idse kine ol ṭavar üstine,eyidse:Ol ṭavar menüm 9)dür,maña ol ṭavarı bekir ṣadaka iddi,men ol ıO)ṭavarı kabuż iddüm dise. Dahı ol dörüt kişi dahı ıı)danuk durkuzsa her birisi ol da^{c}vī idgeni ṣaḥīḥ ı2)idükine.İmdi kādī ol davarı ol dörüt kişinüñ ı3)arasında dörüt ülüş idgey her bir da^{c}vī idgen ı4)kişige bir ülüş virgey.HİDĀYE

ı5)Kaçan bir ṭavar bir kişinüñ elinde olsa.Dahı ol ṭavarı ı6)kelse daşradın bir kişi menümdür dise.Da^{c}vī idse.Dahı ı7 ol kişi kim milik anuñ elindedür,ol kişi danuk durı8)kuzsa kim bu ṭavar mönümdür falān vakıtdan berü dise.ı9)Dahı ol kişi kim milik anuñ elinde degüldür,ol dahı 20)danuk durkuzsa kim bu ṭavar menümdür falān 2ı)vakıtdan berü dise,velakin ol kişi kim ṭavar anuñ elinde 22)dür,ol kişinüñ danıkı danuklık virüp vaktını eyidgeni 23)vakıt burun olsa ol kişinüñ vaktından kim ṭavar anuñ 24)elinde degüldür.İmdi ol ṭavar ol kişinüñdür kim 25)elindedür.Anuñ içün kim anuñ vaktı burundur ol 26)dışrakı kişinüñ vaktından.Uşbu didükümüz İmām Ebū Ḥanīfa 27)dahı İmām Ebū Yūsuf kavlıdur dahı İmām Muḥammad'nuñ evvelki 28)kavlıdur. Ammā İmām Muḥammad bu kavuldan kayıtdı,eyiddi:Ol 29)kişi kim ṭavar anun elindedür,ol kişinüñ danukı 30)işidilmez barça yirlerde illā netāc'da.Netācnuñ 3ı)ṣūratını aşaka eyidevüz.HİDĀYE

32)Kaçan bir ṭavar iki kişinün elinde olsa.Dahı ol 33) iki kişinüñ birisi eyidse:Bu ṭavar menümdür dise,34)da^{c}vī idse. Dahı ol da^{c}vī idgen kişi danuk 35)durkuzsa ol ṭavar kendünüñ idükine falān vakıtdan 36)berü.Dahı ol iki kişinüñ dahı birisi danuk durkuzsa 37)ol ṭavar kendünüñ idükine.Ol da^{c}vī id 38)gen kişi didüki vakıtdan burunkı vakıtdan berü.39)İmdi ol ṭavar ol kişinüñdür kim vaktı 40)burundur.Uşbu didükümüz Ebū Ḥanīfa katında 4ı)dur dahı İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muḥammad-nuñ evvelki kavlındadur.Ammā İmām Muḥammadnuñ 43)ahır kavlında

vaḳıt ıraḳ olmaḳa ıᶜtibār yoḳdur.44)Bes ol ṭavar ol ikisinün̄ arasındadur.Buçuḳı 45)birisinün̄dür,buçuḳı birisinündür.HİDĀYE

46)Ḳaçan bir ṭavar bir kişinün̄ elinde olsa.Daḫı bir özge, 47)kişi daᶜvī idse ol ṭavarı menümdür dise.Daḫı 48)ol daᶜvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa ol ṭavar 49)ol kişinün̄ idükine,velakin ol danuḳlıḳ virdüki 50)vaḳtın eyidmese ne cihetden ol ṭavar ol kişinün 51)idükine.Yaᶜnī satun aldı ya mīrāṣ yidi dimese.Daḫı 52)ol kişi kim ol ṭavar anun̄ elindedür,ol daḫı danuḳ 53)durḳuzsa ol ṭavar kendünün̄ idükine,velakin ol kişinün̄ 54)daḫı danuḳı eyidmese ni cihetden ol ṭavar anun̄ 55)ıduḳına.Daḫı ol iki kişinün̄ birisinün̄ danuḳı eyidse056)Bu ṭavar bumun̄dur dise,falān vaḳtından berü 57)dise danuḳlıḳ virdüki vaḳtın.İmdi 58)İmām Ebū Ḥanīfa daḫı İmām Muḥammad 59)ḳatında ol daşraḳı kişinün danukı işidi 60)lür.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol 61) danuḳı işidilür kim milik anun̄ 62)elindedür.HİDĀYE

319b 1)Ḳaçan iki kişi daᶜvī idse bir ṭavarı ,birisi eyidse:2) Men bu ṭavarı zeyidden satun aldum,menümdür dise.3)Daḫı birisi eyidse:Men bu ṭavarı zeyidden satun aldum ,4)menümdür dise.Ol ikisi daḫı danuḳ durḳuzsa zeyid 5)den satun alduḳına,velakin birisinün̄ danuḳı eyidse:Biz6danuḳlıḳ virürüz kim uşbu ṭavarı uşbu kişi zeyidden 7)satun aldı dise.Ol yir daᶜvī idgen kişinün̄ 8)danuḳı danuḳlıḳ virdükinde eyidse:Biz danuḳlıḳ 9)virürüz kim uşbu ṭavarı uşbu kişi zeyidden satun 10)aldı falān vaḳtın dise.İmdi ol danuḳ kim 11)tārīḫ birle danuḳlıḳ virdi ol danuḳ işidilür.HİDĀYE

12)Ḳaçan bir ev iki kişinün̄ elinde olsa.Daḫı ol iki 13) kişinün̄ birisi eyidse:bu ev menümdür 14)dise.Daḫı ol ikik kişinün̄ birisi daḫı eyidse:15)Bu ev menümdür dise.Ol ikisi daḫı 16)danuḳ durḳuzsalar ev kendülernün̄ idükine,17)velakin birisinün̄ danuḳı eyidse:Biz danuḳlıḳ 18)virürüz kim uşbu ev uşbu kişinün̄ 19)dür dise.Ol bir daᶜvī idgen kişinün̄ danuḳı 20)daḫı danuḳlıḳ virdükinde eyidse:Biz danuḳlıḳ 21) virürüz kim uşbu ev uşbu kişinündür 22)falān vaḳıtdan berü 23)tārīḫ birle danuḳlıḳ virdi ,ol danuḳ işidilür.HİDĀYE

24)Ḳaçan bir nāḳa meselā bir kişinüñ elinde olsa.Daḫı ol nāḳanı 25)bir özge kişi daᶜvī idse.Menümdür,menüm milkimde 26) doġdı dise.Daḫı ol kişi danuḳ durḳuzsa ol danuḳ 27)danuḳlıḳ virse,eyidse:Biz danuḳlıḳ virürüz kim 28)bu nāḳa uşbu daᶜvī idgen kişinüñ milkinde doġdı 29)dise.Daḫı ol kişi kim ol nāḳa anuñ elindedür,30)ol daḫı danuḳ durḳuzsa anuñ danuḳı daḫı danuḳ 31) danuḳlıḳ virse eyidse:Biz danuḳlıḳ virürüz kim bu nāḳa uşbu kişinüñ milkinde 33) doġdı dise.İmdi ol kişi kim nāḳa 34) anuñ elindedür ol kişinüñ danuḳı 35)işidilür.Ol birisinüñ işidilmez. 36)Bilgil kim ṣaḥīḥ ḳavul uşbu 37)ḳavuldur.ᶜĪsa ibnü Ebān eyiddi: İkisinüñ daḫı 38)danuḳı işidilmez .Ol nāḳa kimüñ kim elinde 39) ise anuñ ḳatında ḳoyarlar didi.HİDĀYE

40)Ḳaçan bir ev bir kişinüñ elinde olsa.Ol evni 41)daşradın iki özge kişi daᶜvī idse.Her birisi 42)eyidse:Uşbu ev menümdür dise.Daḫı ol iki 43)daᶜvī idgen kişi ikisi daḫı danuḳ durḳuzsa 44)lar ev kendülerüñ idükine,velakin birisinüñ 45)danuḳı eyidse:Biz danuḳlıḳ virürüz kim uşbu ev 46)uşbu kişinüñdür dise. Ol bir daᶜvī idgen 47)kişinüñ daḫı danuḳı danuḳlıḳ virse,eyidse: Biz da 48)nuḳlıḳ virürüz kim uşbu kişinüñdür falān vaḳıtdan berü dise.İmdi ol danuḳ kim 50) tārīḫ birle danuḳlıḳ virdi ,ol danuḳ işidilür.51)Ol birisi işidilmez.Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Yūsuf 52)ḳatında.Ammā İmām Ebu Ḥanīfa ḳatında ol tārīḫ birle 53)danuḳlıḳ virgen danuḳlar beraberdürler.55)Ammā İmām Muḥammad ḳatında ol danuḳ kim tārīḫ 56)suz danuḳlıḳ virdi,ol danuḳ işidilür.57)Ol tārīḫ birle danuḳlıḳ virgen danuḳ işidilmez,58)didi.HİDĀYE

320a 1)İmām Ebū Ḥanīfa rivāyet iddi Cābır 'dan kim 2)ᶜAbdullah oġlıdur raḍıyallahu ᶜanhu. Ol Cābır 3)eyiddi:Bir kişi bir nāḳanı daᶜvī iddi,menümdür 4)didi.Ol naḳa bir kişinüñ elinde idi,daḫı ol 5)kişi kim nāḳa anuñ elinde idi ,ol kişi danuḳ 6)durḳuzdı.Ol kişinüñ danuḳı eyiddi:Biz danuḳ 7)lıḳ virürüz kim bu nāḳa bu kişinüñ milkinde doġdı 8)didi.Daḫı bu nāḳa bu kişinüñ milkidür didi.Daḫı 9)Rasūlullah ṣallallahu ᶜaleyhi ve selleme ol nāḳanı buyurdı 10)ol kişige kim ol nāḳa anuñ milkinde idi.NİHĀYE

11)Bir ḳul bir kişinüñ elinde idi.Daḫı bir özge kişi 12) keldi.Daḫı ol ḳulı daᶜvī iddi,eyiddi:Uşbu senüñ 13)elündeki ḳul menüm ḳulumdur,men bu ḳulı 14)zeyidden satun aldum,bu ḳul zeyid-

mün milkinde 15)dogdı didi.Dahı ol kişi danuk durkuzdı ol 16) danuklar eyiddi:Biz danuklık virürüz kim 17)bu kul uşbu kişinün kulıdur,bu kulı bu kişi zeyidden 18)satun aldı,bu kul zeyidnün milkinde dogdı 19)didi.Dahı ol kişi kim ol kul anun elindedür, 20)ol dahı eyiddi:Bu kul menüm kulumdur,men 21)bu kulı ᶜamurdan satun aldum,bu kul ᶜamurnun 22)milkinde dogdı didi.Dahı ol kişi danuk durkuz 23)dı.Danuklar eyiddiler:Biz danuklık virürüz kim 24)bu kul uşbu kişinün kulıdur,bu kulı bu kişi ᶜamur 25)dan satun aldı,bu kul ᶜamurnun milkinde dogdı 26)didi.İmdi ol kulı kadī ol kişige buyurgay kim 27)ol kul anun elindedür,ol daşrakı kişige 28)buyurmagay.HİDAYE

29)Kaçan iki kişi bir tavarı daᶜvī idse.Her birisi 30)ol iki kişinün danuk durkuzsa.Birisi danuk 31)durkuzsa.Ol danuk eyidse:Biz danuklık 32)virürüz kim uşbu tavar uşbu kişinün milkidür 33)dise.Ol daᶜvī idgen kişinün dahı birisi eyidse:34)Bu tavar menümdür,menüm milkimde dogdı dise.35)Ol dahı danuk durkuzsa ol kişinün danuk 36)ları danuklık virseler,eyidseler:Biz danuk 37)lık virürüz kim uşbu tavar uşbu kişinün milkinde 38)dogdı dise.İmdi ol tavar ol kişinündür 39)kim danukı danuklık virdi milkinde dogdı diyü.HİDAYE

40)Kaçan daᶜvī idgen kişiler daşrakı kişi olsa 41)lar,Bunun sūratı budur kim kördi 42)zeyid ᶜamurnun elinde bir kul var dahı ol 43)zeyid eyiddi:Uşbu senün elündeki kul menüm 44)dür didi. Daᶜvī iddi,velakin ne cihetden kendünün 45)idükini eyidmedi.Dahı ol zeyid danuk durkuz 46)dı.Ol danuk danuklık virdi,eyiddi:Uşbu kul 47)zeyidnündür didi.Velakin ol danuk eyidmedi ne 48)cihetden zeydün idükine.Dahı bekir dahı keldi ol 49)ᶜamürge eyiddi:Uşbu elündeki kul menüm milkimdür,50)menüm milkimde dogdı didi.Bekir dahı danuk dur 51)kuzdı.Bekirnün danukı eyiddi: Bu kul bekir 52)nün kulıdur,bekirnün milkinde dogdı 53)didi.İmdi ol kul ol kişinündür kim 54)danuk danuklık virdi eyiddi:Munun milkinde 55)dogdı didi.HİDAYE

320b 1)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir nāḳa olsa.Daḫı ol nāḳanı kelse 2)bir özge kişi daʿvī idse,eyidse:Bu nāḳa menümdür,menüm 3)milkimde doğdı dise.Daḫı ol kişi danuḳ durḳuzsa ol 4) danuḳ danuḳlıḳ virse,eyidse:Biz danuḳlıḳ virürüz 5)kim bu nāḳa uşbu daʿvī idgen kişinüñ milkinde doğdı 6)dise.Daḫı ol kişi kim anuñ elindedür 7)ol daḫı danuḳ durḳuzsa.Anuñ danuḳı daḫı danuḳ 8)lıḳ virse,eyidse: Biz danuḳlıḳ virürüz kim uşbu 9)nāḳa uşbu kişinüñ milkinde doğdı dise.Daḫı ḳādī 1:7ol nāḳanı ol kişige buyursa kim nāḳa ol kişinüñ 11)elinde idi.Andan soñra bir özge kişi daḫı çıḳsa,12)eyidse:Uşbu ḳādī saña ḥüküm idüp virdüki nāḳa menüm 13)dür,menüm milkimde doğdı dise.Daḫı ol üçünçi kişi daḫı 14)danuḳ durḳuzsa.Ol üçünçi kişinüñ danuḳı danuḳlıḳ 15)virse,eyidse:Biz danuḳlıḳ virürüz kim bu nāḳa 16)uşbu kişinündür,uşbu kişinün milkinde doğdı disebı7)İmdi kadı ol nāḳanı alur ol ḥüküm idgeni kişiden 18)uşbu üçünçi kişige virür illā meger ol kişi kim nāḳa anuñ 19)elindedür,ol kine ikinçi kez danuḳlarını kine durḳuz 20)ğay.Ol vaḳtın ḳādī ol nāḳanı aluban üçünçi kişige vir 21)mez.HİDĀYE

22)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı ol ṭavarı kelse,bir 23)özge kişi/daʿvī idse/eyidse:Bu ṭavar menümdür dise.Daḫı ol kişi danuḳ 24)durḳuzsa.Daḫı ol ṭavarı ḳādī alsa ol ṭavar elinde olğan 25)kişiden,ol daʿvī idgen kişige virse. Daḫı alıp virdükinden 26)soñra ol ṭavar elinde olğan kişi danuḳ durḳuzsa.27)Danuḳları danuḳlıḳ virseler kim uşbu ṭavar uşbu 28)kişinüñdür,uşbu kişinüñ milkinde doğdı diseler.İmdi ḳādī 29)ol ṭavarı alur ol ḥüküm idüp virdüki kişiden kine evvelki kişige virür.HİDĀYE

30)Her ḥüküm kim sen bildüñ,milik içinde 31)doğmakda ol ḥüküm kibidür milik içinde ṭon 32)doḳmaḳ da.Daḫı meselā bu sözzün açmaḳı zeyidnüñ elinde 33)bir ṭon var ıdı.Daḫı keldi ol ṭonı ʿamur 34)daʿvī iddi,eyiddi:Uşbu ṭon menümdür,menüm 35) milkümde doḳundı didi.Daḫı ol ʿamur danuḳ 36)durḳuzdı .Ol ʿamurnuñ danuḳı danuḳ 37)lıḳ virdi ,eyiddi:Biz danuḳlıḳ virürüz kim 38)bu ṭon ʿamurnuñdur,ʿamurnuñ milkinde doḳundı 39)didi. Daḫı ol kişi kim ṭon anuñ elindedür,40)ol daḫı danuḳ durḳuzdı.

Danuķı danuķlıķ 41)virdi kim bu ṭon bu kişinüñdür,bu kişinüñ 42)milkinde doķunup durur didi.İmdi ol ṭonı 43)ķāḍī ol kişige buyurur kim ṭon anuñ elinde 44)dür.Anuñ içün kim ṭon doķumaķ doġmak kibidür kibidür.45)nite kim bir ṭavar iki kez doġmaz, bir ṭon dahı 46)iki kez doķunmaz illā meger kim ṭon 47)anuñ kibi ṭon olġay kim ol ṭonı iki kez 48) doķumaķ mümkin olġa/y/. Nite kim ķıldan doķunmış ṭon 49)kibi yaᶜnī ol' ı ṭon kim ķıldan doķunmışdur,olġay 50)kim ol ṭonı bir kez doķıyalar.Andan ṣoñra 51)ol ṭonı bozalar (büzeler ?)dahı dideler dahı kene doķıyalar.52)İmdi ķaçan bir kişinüñ elinde bir ṭon olsa kim 53)ol ṭonı iki kez doķumaķlıķ mümkin olsa.Dahı ol 54)ṭonı kelse bir kişi daᶜvī idse,eyidse :Uşbu senüñ elüñdeki 55)ṭon menümdür,menüm milkimde doķındı dise.56)Bunuñ üstine danuķ durķuzsa.Dahı ol kişi 57)kim ṭon anuñ elindedür,ol dahı danuķ 58) durķuzsa kim ṭon kendünüñ idükine.Dahı kendü 59)nüñ milkinde doķunduķına.İmdi ķāḍī ol vaķtın 60)ol daşraķı kişinüñ danuķını işidür.Ol kişi 61) kim ṭon anuñ elindedür,anuñ danuķı işidilmez.

HİDĀYE

321a 1)Ķaçan iki kişi ıhtılāf idse ķoynuñ ķırķılmış tüginde 2) dahı keçinüñ ķırķılmış tüginde.Ol iki kişinüñ 3)birisi daᶜvī idse,eyidse:Bu eçki ķılı menümdür,menüm 4)milkimde ķırıķdum dise. Dahı iki danuķ durķuzsa ol 5)iki danuķ danuķlık virse,eyidse:Biz danuķlıķ virürüz 6)kim bu eçki ķıl bu kişinüñdür,bu kişinüñ milkinde 7)ķırķıldı dise.Dahı ol kişi kim eçki ķılı anuñ 8)elindedür, ol dahı daᶜvī idse:Bu eçki ķılı menümdür,9)menüm milkimde ķırķıldı dise.Ol kişi dahı danuķ durķuzsa.10)Dahı ol danuķ danuķlıķ virse,eyidse:Biz danuķ 11)lıķ virürüz kim bu ķıl uşbu kişinüñdür, uşbu kişinüñ 12)milkinde ķırķıldı dise.İmdi ol kişi kim ol ķıl anuñ 13)elindedür,anuñ danuķı işidilür.BEDĀYİᶜ

14)Ķaçan bir kişinüñ elinde manbūķ iplıki olsa.Dahı bir özge 15)kişi kelse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki manbūķ ipliki menüm-16)dür,menüm milkimdeki manbūķdan egirdim dise.Dahı 17)ol kişi iki danuķ durķuzsa.Ol iki danuķ eyidse:Biz 18)danuķlıķ virürüz kim bu manbūķ ipliki uşbu kişinündür,19)dahı bu kişi bu ipliki

egirdi bir manbūḳdan kim ol 20)manbūḳ bu kişinüñ milkinde idi didi.Daḫı ol kişi 21)kim ol manbūḳ ipliki anuñ elinde idi,ol daḫı daᶜvī iddi,22)eyiddi:Bu iplik menümdür,menüm milkimdeki manbūḳdan 23)egirdüm didi.Ol daḫı danuḳ durḳuzdı.Daḫı ol 24) kişinüñ daḫı iki danuḳı danuḳlıḳ virdi,eyiddi:Biz danuḳ 25)lıḳ virürüz kim bu iplik uşbu kişinüñdür,uşbu 26)kişi uşbu ipliki egirdi kendünüñ milkindeki manbūḳ 27)dan didi.İmdi ol ipliki ḳā-ḍī ol kişige virür kim 28)ol iplik anun milkindedür.BEDAYİᶜ

29)Ḳaçan bir süd bir kişide olsa.Daḫı bir kişi kelse,30) eyidse:Uşbu süd menümdür,men bu südi elüm birle 31)sağdum mil-kimde dise.Daḫı ol kişi danuḳ(?)dur 32)ḳuzsa.Daḫı ol kişinüñ danu-ḳı danuḳlıḳ virse,33)eyidse:Biz danuḳuz kim bu süd bu kişinüñdür, bu 34)kişi ili birle kendünüñ milkinde sağdı dise.Daḫı 35)ol ki-şi kim süd anuñ elindedür,ol daḫı daᶜvī 36)idse,süd menümdür,men elüm birle sağdum 37)milkimde dise.Ol daḫı danuḳ durḳuzsa.Anuñ 38)daḫı danuḳı danuḳlıḳ virse,eyidse:Biz danuḳuz kim 39)bu süd bu kişinündür,eli birle sağdı milkinde 40)dise.İmdi ḳāḍī ol sü-di virgey ol 41)kişige kim süd anuñ elinde idi.BEDĀYİᶜ

42)Ḳaçan bir kişinüñ elinde ḳoy olsa.Daḫı bir özge kişi 43) kelse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki ḳoy menümdür dise.44)Daḫı ol kişi iki danuḳ durḳuzsa.Daḫı ol iki danuḳ 45)eyidse:Biz danuḳuz kim uşbu senüñ elündeki 46)ḳoy kim süd sağıldı andan,uşbu kişi-nüñdür,47)daḫı uşbu kişinüñ milkinde doğdı ol ḳoy dise.48)Daḫı ol kişi kim ḳoy anuñ elindedür,49)ol daḫı danuḳ durḳuzsa.Daḫı ol kişinüñ 50)daḫı danuḳı eyidse:Biz danuḳuz kim uşbu 51)kişi-nüñ elindeki ḳoy kim süd sağıldı andan,52)kendünüñ daḫı ol ḳoy kendünüñ 53)milkinde doğdı dise.İmdi ol kişi kim 54)ḳoy anuñ e-lindedür,ḳāḍī ol kişige buyurur 55)ḳoyı.Daḫı ol südi daḫı ol dış-radın daᶜvī 56)idgene buyurmaz.BEDĀYİᶜ

321b 1)Bir kişinüñ elinde çübün olsa.Daḫı bir özge kişi 2)kelse, eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki 3)çübün menüm çübünümdür,kendü öz mil-kimde işledüm 4)dise.Daḫı ol daᶜvī idgen kişinüñ danuḳları 5)da-nuḳlıḳ virse daᶜvī idgeni söz üstine.Daḫı 6)ol kişi kim çübün anuñ elindedür,ol daḫı daᶜvī 7)idse,eyidse:Uşbu menün elümdeki çübün menüm 8)dür,men bu çübüni kendü öz milkimde işledüm dise. 9)Ol daḫı danuḳ durkuzsa.Danuḳları daḫı anuñ 10)kibi danuḳlıḳ virse.İmdi ḳāḍī ol çübüni ol 11)kişige buyurur kim çübün anuñ elindedür.MEBSŪṬ

12)Bir kişinün elinde çübüm olsa.Dahı bir özge kişi 13) kelse,eyidse:Uşbu menümdür dise.Da^c^vī idse.14)Dahı ol da^c^vī idgen kişi damuk durkuzsa eyidse 15)ol damuk:Biz damuklık virürüz kim ol süd 16)kim uşbu çübün ol südden olup durur, ol süd 17)uşbu da^c^vī idgen kişinüñdür diseler.Dahı 18)ol kişi kim çübün ol kişinüñ elindedür,ol dahı 19)damuk durkuzsa.Dahı ol kişinüñ damukı dahı eyidse:20)Biz damukuz uşbu çübün kim uşbu kişinüñ elindedür,21)ol süddendür kim ol süd uşbu da^c^vī 22)olıngan kişinüñdür diseler.İmdi kadī ol 23)çübüni ol kişige buyurgay ol kişiye kim dışradın da^c^vī 24)ider.Ol kişige virmegey kim çübün anuñ elinde 25)dür.MEBSŪT

26)Bir kişinüñ elinde çübün olsa.Dahı bir özge kişi kelse, 27)da^c^vī idse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki çübün 28)menümdür dise.Dahı ol da^c^vī idgen kişi damuk 29)durkuzsa.Dahı ol kişinüñ damukları eyidse:Biz 30)damukuz kim uşbu da^c^vī idgen kişi sagdı ol südi kim bu çübün ol südden eylehdi.Kendünüñ koyunından sagdı kendünüñ milkinde didi.31)Dahı ol kişi kim çübün anuñ elindedür,ol dahı 32)damuk durkuzdı.Anuñ dahı damukı damuklık 33)virdi,eyiddi:Biz damuklık virürüz kim uşbu 34)çübün elindeki kişi sagdı ol südi kim bu çübün 35)ol südden işlendi kendünüñ koyunından 36)kendünüñ milkinde didiler. İmdi kadī 37)ol çübüni ol kişige buyurur kim çübün anuñ 38) elindedür.Dışradın da^c^vī idgene buyurmaz.MEBSŪT

39)Kaçan bir kişinüñ elinde çübün olsa.Dahı bir özge kişi 40)kelse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki çübün menümdür dise. 41)Dahı damuk durkuzsa.Dahı ol kişinüñ damukı damuk 42)lık virse,eyidse:Biz damukuz koy kim 43)sagıldı, ol koydan uşbu süd kim uşbu çübün 44)ol süddendür,ol koy uşbu da^c^vī idgen kişinüñ 45)milkidür dise.Dahı ol kişi kim çübün anuñ elindedür,46)anuñ damukları dahı eyidse:Biz damu/ku/z ol koy kim 47)uşbu çübün eyledüki süd ol koydan sagıldı,ol 48) koy uşbu kişinüñdür diseler,İmdi kadī ol 49)çübün ol dışradın da^c^vī idgen kişige buyurgay.MEBSŪT

50)Kaçan bir kişinün elinde çübün olsa.Dahı bir özge kişi 51)kelse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki çübün menümdür 52)dise.Dahı ol da^c^vī idgen kişi damuk durkuz 53)sa.Dahı ol kişinüñ damukı eyidse:Biz damukuz ol 54)südi kim uşbu çübün ol süd-

den oldı,ol südi 55)sağdı ol koyunından kim ol koy doğdı ol daᶜvī 56)idgen kişinüñ milkinde didi.Dahı ol çübün elindeki kişinüñ 57)danukları eyidse:Biz danukuz ol süd kim çübün 58) ol südden oldı kim ol süd sağıldı ol koydan 59)kim ol koy bu kişinüñ milkinde dogdı.İmdi kādī ol 60)çübüni ol kişige virür kim çübün anuñ elindedür.MEBSŪṬ

322a 1)Kaçan iki kişi çekişseler yirde dahı ağaçda,yaᶜnī 2)kaçan bir yirlü ağaç bir kişinüñ elinde olsa.Dahı 3)bir özge kişi daᶜvī idse,eyidse:Uşbu yir menüm 4)dür,ağaçı men dikdüm bu yir içinde dise.Dahı ol 5)daᶜvī idgen kişi danuk durkuzsa.Dahı ol 6) kişinüñ danukı eyidse:Biz danukuz bu yir uşbu 7)daᶜvī idgen kişinüñdür ağaçı bu yir içinde bu 8)kişi dikdi dise.Dahı ol kişi kim yir kendü 9)nüñ elindedür,ol kişi dahı eyidse:Menümdür 10)dise.Dahı danuk durkuzsa.Danukı eyidse:Biz 11)danuklık virürüz kim bu yir uşbu kişinüñdür 12) bu ağaçı uşbu kişi dikdi bu yir içinde dise.13)İmdi kādī ol yiri ol dışradın daᶜvī idgen 14)kişi virür ol kişige virmez kim yir kendünüñ 15)elindedür.BEDĀYİᶜ

16)Kaçan bir kişinüñ elinde buğday olsa ya bir özge 17) ekilür neme olsa.Dahı bir özge kişi kelse,daᶜvī 18)idse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki ekilür neme 19)menümdür dise.Dahı ol daᶜvī idgen kişi danuk 20)durkuzsa.Dahı ol kişinüñ danukı danuklık 21)virse,eyidse:Biz danukuz kim uşbu ekilür neme 22) uşbu kişinüñdür kendünüñ yirinde ekdi dise.23)Dahı ol kişi kim buğday anuñ elindedür,ol 24)dahı danuk durkuzsa.Anuñ danukı dahı eyidse: 25)Biz danuklık virürüz kim uşbu buğday uşbu 26)kişinüñdür kendü yirinde ekdi dise.İmdi 27)kādī ol ekilür nemeni ol kişige buyurğay kim 28)dışradın daᶜvī ider.

BEDĀYİᶜ

29)Bir kişinüñ elinde manbūk olsa.Dahı zeyid kelse,30) eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki manbūk menümdür 31)dise.Dahı danukı durkuzsa.Dahı danukı danuklık 32)virse,eyidse:Biz danukuz uşbu manbūk zeyidnüñ 33)dür,kendünüñ yirinde ekdi idi dise.Dahı ol 34)kişi dahı danuk durkuzsa.Danukı danuklık virse, 35)eyidse:Uşbu manbūk uşbu kişinüñdür kendünüñ 36)yirinde ekip durur idi dise.İmdi kādī ol manbūkı 37)zeyidge buyurur.BEDĀYİᶜ

38)Kaçan ^c^amurnuñ elinde bir yapılmış milik olsa.Dahı 39) zeyid kelse,eyidse:Uşbu yapılmış milik menümdür 40)dise.Dahı danuk durkuzsa.Dahı zeyidnüñ danukı 41)danuklık virse,eyidse:Uşbu yapılmış milik zeyid 42)müñdür,zeyid munı kendü milkinde yapdı dise.Dahı 43)ol ^c^amur danuk durkuzsa.Anuñ danukı dahı 44)eyidse: Biz danukuz kim uşbu milik ^c^amurnuñ 45)dur,^c^amur kendünüñ yirinde yapdı dise.İmdi 46) kadī ol yapılmış milik ^c^amürge virmegey. Bel kim 47)zeyidge virgey.BEDĀYİ^c^

48)Kaçan ^c^amurnuñ elinde bir yirde dikilmiş ağaç olsa.49)Dahı zeyid kelse,eyidse:Uşbu ağaç menümdür dise.50)Dahı danuk durkuzsa.Dahı ol zeyidnüñ danukı 51)eyidse:Biz danukuz kim uşbu ağaç zeyidnün 52)dür,dahı zeyid bunı yirinde dikipdi dise.^c^Amurnuñ 53)danukı dahı danuklık virse,eyidse:Biz danukuz 54)uşbu ağaç ^c^amurnuñdur,^c^amur kendünüñ yirinde dikdi 55)dise.İmdi kadī ol ağaçı zeyidge virgey.BEDĀYİ^c^

322b 1)Kaçan ^c^amurnuñ elinde bir kümiş kap olsa ya bir altun 2)çanak olsa.Dahı zeyid kelse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki 3)kümiş çanak menümdür dise.Dahı danuk durkuzsa.4)Dahı zeyidnüñ danukları danuklık virseler,eyid5)seler:Uşbu çanak zeyidnüñdür,zeyid bu çanakı kendü 6)nüñ milkinde işleddi diseler.Dahı ^c^amur dahı 7)danuk durkuzsa.^c^Amurnuñ dahı danukları danuk 8)lık virseler,eyidseler:Biz danukuz kim uşbu 9)çanak ^c^amurnuñdur,^c^amur bu çanakı kendünüñ milkinde 10)işleddi diseler.İmdi kadī ol çanakı zeyidge 11)virgey.BEDĀYİ^c^

12)Kaçan ^c^amurnuñ elinde bir kırnak olsa.Dahı ol kırnakı 13)zeyid da^c^vī idse,eyidse:Uşbu kırnakuñ anası menüm 14)kırnakumdur dise.Dahı ol zeyid danuk dur_kuzsa.15)Dahı ol zeyidnüñ danukları danuklık virseler.16)Uşbu ^c^amur elindeki kırnakuñ anası zeyidnüñ kırnakı 17)dur dahı bu kırnak zeyid 18)nüñ milkinde dogdı diseler.^c^Amurnuñ danuk 19)ları danuklık virseler,eyidseler:Bu kırnakuñ 20)anası ^c^amurnuñ kırnakıdur,bu kırnak ^c^amurnuñ 21)milkinde dogdı diseler.İmdi kadī ol 22)kırnakı dahı ol kırnakuñ anasını dahı zeyidge 23)buyurgay .BEDĀYİ^c^

24)Kaçan ᶜamurnuñ elinde iki koyun olsa.Dahı ol iki 25)koyun birisi ak koyun olsa,birisi kara koyun olsa.26)Dahı kelse zeyid,eyidse:Uşbu ak koyun menümdür 27)dise.Dahı bu ak koyunı uşbu kara koyun doġurdı 28)dise.Menüm milkimde dise.Dahı ol zeyid danuk 29)durkuzsa.Danukı munuñ kibi danuklık virse.Dahı 30) ᶜamur dahı eyidse:Uşbu kara koyun menümdür,bu kara koyunı uşbu ak koyun doġurdı menüm milkimde dise.Ol ᶜamur dahı danuk durkuzsa bunuñ 31)üstine.İmdi kādī ak koyunı zeyidge buyur 32)ġay.Ol kara koyunı ᶜamürge buyurġay.BEDĀYİᶜ

33)Bir kişinüñ katında bir koyun olsa.Dahı ol 34)kişinüñ katında kırkılmış koy tügi olsa.35)Dahı kelse,zeyid daᶜvī idse, eyidse:Uşbu 36)koy mönüm milkimdür,dahı uşbu tüg 37)bu koydan kırkılıp durur dise.Dahı ol 38)zeyid danuk durkuzsa.Ol danuk dahı 39)zeyid didüki kibi danuklık virse.Dahı 40)ol kişinüñ kim koy dahı tüg dahı elindedür,41)ol dahı eyidse:Bu koy menüm milkimdür.42)Bu tüg bu koynuñ tügidür dise,43)Ol dahı danuk durkuzsa.Ol danuk 44)dahı anuñ didüki kibi danuklık virse. İmdi 45)kādī ol koyı dahı ol tügi dahı zeyidge 46)buyurur.BEDĀYİᶜ

47)Kaçan ᶜamurnuñ elinde bir milik olsa.Dahı zeyid 48)eyidse:Bu milik menümdür dise.Dahı zeyid danuk 49)durkuzsa milik zeyidnüñ idükine.Dahı ᶜamur 50)eyidse:Bu milik menümdür,men bu milki senden 51)satun aldum dise.Dahı ol ᶜamur danuk 52)durkuzsa ol milki zeyidden satun aldukına.53)İmdi kādī ol milki ᶜamürge buyurur.Milik 54)senüñdür dir.Ammā zeyidge hīç neme 55)buyurmaz. BEDĀYİᶜ

323a 1)Kaçan ᶜamurnuñ elinde bir kul olsa,meselā.Dahı zeyid 2) kelse,daᶜvī idse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki kulı 3)men falān kişiden satun aldum dise.Dahı bu kul 4)ol falān kişinüñ milkinde doġdı dise.Dahı ol zeyid 5)danuk durkuzsa.Dahı ol ᶜamur eyidse:Men bu kulı 6)falān kişiden satun aldum,ol sen satun aldum 7)didüküñ kişiden almadum,dahı bu kul ol men satun aldum didüküm kişinüñ milkinde doġdı 9)dise.Dahı danuk durkuzsa.İmdi ol kul ol 10)ᶜamurnuñdur.BEDĀYİᶜ

11)Kaçan ᶜamurnuñ elinde bir kul olsa meselā.Dahı zeyid kelse 12)daᶜvī idse,şbu senüñ elündeki kulı men bekirden 13) satun aldum,dahı bu kul bekirnüñ milkinde doğdı 14)dise.Dahı zeyid damuk durkuzsa.ᶜAmur dahı eyidse:15)Men bu kulı hālıddan bagşīş aldum,bu kul hālıd/nuñ/milkinde 16)doğdı dise.Ya ᶜamur eyidse:Bu kulı maña hālıd vasıyyet 17)iddi.Dahı bu kul hālıdnuñ milkinde doğdı dise.Ya 18)ᶜAmur eyidse:Bu kulı men hālıddan mīrās aldum,bu 19)kul hālıdnuñ milkinde doğdı dise.Dahı ᶜamur bu üç 20)mes'elede didüki söz üstine damuk durkuzsa.İmdi 21)kadı ol kulı hālıdga virür.BEDĀYİᶜ

22)Eger damuklar damuklık virseler,eyidseler:Biz 23)damukuz uşbu bugday bir ekinüñ bugdayıdur kim ol 24)ekin biçildi uşbu kişinüñ yirinden diseler.İmdi yokdur 25)ol yirnüñ eyesine ol bugdayı almaklık.Anuñ içün olgay kim ol yirde ekilgen bugday yim eyesinün 27)olmagay.Bil kim bir özge kişiñüñ olgay.Tohum kimün 28)ise bugday da anuñdur.BEDĀYİᶜ

29)Kaçan bir kişi bir kişinüñ yirini küç birle alsa.30)Dahı ol küç birle algan kişi ol yirge bugday 31)ekse kendü bugdayından .İmdi ol yirden ne kadar 32)bugday bitse,ol küç birle algan kişinündür.BEDĀYİᶜ

33)Eger damuklar damuklık virseler,eyidseler:34)Biz damukuz kim uşbu bugday uşbu kişinüñ 35)ekinindendür diseler.İmdi kadı ol bugdayı 36)ol kişige vigge/y/ , buyurgay.BEDĀYİᶜ

37)Eger damuklar damuklık virseler,eyidseler:38)Biz damukuz kim uşbu bugday ol ekinden 39)dür kim ol ekin uşbu kişinüñ yirinde idi 40)diseler.İmdi kadı ol bugdayı ol yir eyesine 41) virmegey.BEDĀYİᶜ

42)Eger damuklar damuklık virseler,eyid-43)seler:Biz damukuz kim uşbu yimiş uşbu 44)kişinüñ agaçındandur diseler.İmdi kadı 45)ol yimişi ol agaç eyesine buyurgay.BEDĀYİᶜ

46)Eger damuklar damuklık virseler,47)eyidseler:Biz damukuz kim uşbu kişi 48)uşbu bugdayı kendünüñ yirinden biçdi dise 49)ler.İmdi kadı ol bugdayı ol yir 50)eyesine virmegey.Anuñ içün cayızdur yir 51)bir kişinüñ olgay,bugday bir özge kişi 52)nüñ olgay.BEDĀYİᶜ

323b 1)Eger danuḳlar danuḳlıḳ virseler 2)eyidseler:Biz danuḳuz kim uşbu süd 3)uşbu kişinüñ ḳoyınınuñ südidür diseler.İmdi 4)ḳādī ol südi ḳoyun eyesine buyurmaġay.BEDĀYİᶜ

5)Eger danuḳlar danuḳlıḳ virseler,6)eyidseler:Biz danuḳuz kim uşbu yüñ uşbu 7)kişinüñ ḳoyunınuñ yüñidür diseler.İmdi 8)ḳādī ol yüñi ol ḳoynuñ eyesine buyurmaġay.
BEDĀYİᶜ

9)Eger bir kişinüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı ol 10) ṭavarı zeyid daᶜvī idse,eyidse:Menümdür bu ṭavar 11)falān vaḳıtdan berü dise.Daḫı zeyid danuḳ durḳuzsa.12)Daḫı ol ṭavarı ᶜamur daḫı daᶜvī idse,eyidse:Bu ṭavar 13)menümdür falān vaḳıtdan berü dise.Amur daḫı danuḳ 14)durḳuzsa.Daḫı zeyid eyidmese ne cihetden bu ṭavar 15)kendünüñ idükini. ᶜAmur daḫı eyidmese ne cihetden 16)bu ṭavar kendünüñ idükini.İmdi eger zeyidnüñ 17)vaḳtı birle ᶜamurnuñ vaḳtı ikisi bir olsa.Ol 18)ṭavarnuñ buçuḳı zeyidnüñdür,buçuḳı ᶜamurnuñdur.19)Eger ikisinüñ vaḳtı bir olmasa,belkim birisinüñ vaḳtı 20)burun olsa birisinüñ vaḳtından.İmdi ol ṭavarnuñ 21 barçası ol kişinüñdür kim vaḳtı burundur ol 22)vaḳtı soñra olġan kişige neme yoḳdur.BEDĀYİᶜ

23)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı ol ṭavarı 24)zeyid daᶜvī idse,eyidse:Menümdür,men bu ṭavarı mīrās 25)aldum dise.Daḫı zeyid danuḳ durḳuzsa ol ṭavar kendü-26)nüñ idükine mīrās alduḳına.ᶜAmur daḫı eyidse:Bu ṭavar 27) menümdür,men bu ṭavarı mīrās aldum dise.Ol daḫı 28)danuḳ durḳuzsa ol ṭavar kendünüñ idükine,mīrās alduḳına.Daḫı zeyidnüñ danuḳları ᶜamurnuñ danuḳları ne vaḳıtdan berü bu ṭavarı mīrās alduḳlarınuñ 29)vaḳtını eyidmeseler.İmdi ol ṭavarnuñ 30) buçuḳı zeyidnüñdür,buçuḳı ᶜamurnuñdur.İmdi 31) eger zeyidnüñ danuḳları danuḳlıḳ virdü 32)kinde eyidseler: Bu ṭavarı zeyid falān vaḳıtdan 33)berü mīrās aldı diseler.ᶜAmurnuñ danuḳ 34)ları daḫı danuḳlıḳ virdükinde eyidseler:35) Bu ṭavarı falān vaḳıtdan berü mīrās aldı 36)diseler.Yaᶜnī ikisinüñ danuḳı daḫı vaḳtını 37)eyidseler.Eger zeyidnüñ mīrās alduḳı 38)vaḳıt daḫı ᶜamurnuñ mīrās alduḳı vaḳıt ikisi berāber olsa.Birinüñ vaḳtı burun olup birinüñ 40)vaḳtı soñra olmasa.İmdi ol vaḳtın kine 41)ol ṭavarnuñ buçuḳı ze-

yidnüñdür,buçuḳı 42)^{c}amurmuñdur.Eger ol ikisinüñ 43)birisinüñ vaḳtı burun olsa.Birisinüñ vaḳtı 44)soñra olsa.İmdi ol ṭavarmuñ barçası 45)ol kişinüñdür kim vaḳtı burundur.46)Ol kişinüñ kim vaḳtı soñradur, 47)anuñ degüldür.Uşbu didükümüz 48)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur daḫı İmām 49)Ebū Yūsuf ḳatındadur.Ammā İmām 50)muḥammad ḳatında vaḳıt burun olduḳına mīrāsda 51)daḫı vaḳıt soñra olduḳına mīrāsda: ı^{c}tıbār 52)yoḳdur.Bes ol ṭavar zeyid birle 53)^{c}amurmuñ arasındadur.Buçuḳı birisinüñ 54)dür, buçuḳı birisinüñdür.Nite kim yuḳaruḳı 55)mes'elededür.Eger ol ikisinüñ birisinüñ danuḳı 56)mīrās aldukınuñ vaḳtını ayidse, birisinüñ danuḳı 57)vaḳtını eyidmese.İmdi ol tavarmuñ kine buçuḳı 58)zeyidnüñdür,buçuḳı ^{c}amurmuñdur barça 59)lar ḳatında.

BEDĀYİ^{c}

324a 1)Ḳaçan zeyidnüñ elinde bir ev olsa.Daḫı ^{c}amur kelse,2)da^{c}vī idse,eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki ev menüm 3)dür,men senden satun aldum dise.Bekir 4)daḫı kelse,da^{c}vī idse zeyid üstine, eyidse zeyidge:5)Uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür,men 6)senden satun aldum dise.Daḫı ^{c}amur danuḳ 7)durḳuzsa.^{c}Amurmuñ danuḳları eyidse:Biz 8)danuḳuz kim ^{c}amur bu evni zeyidden satun aldı 9)bu ḳadar aḫçaya.Daḫı ol ^{c}amur aḫçasını virdi 10)zeyidge diseler.Bekirnüñ danuḳları 11)daḫı eyidseler:Bekir satun aldı bu evni zeyidden 12)bu ḳadar aḫçaya,bekir aḫçasını virdi zeyidge,13)biz danuḳuz diseler.Daḫı ol bekirnüñ danuḳı 14)daḫı eyidseler:Bekir evni ḳabuż iddi diseler.15)^{c}Amurmuñ danuḳları daḫı eyidseler:^{c}Amur evni 16)ḳabıż iddi diseler.Velakin ikisinüñ danuḳı daḫı 17)ne vaḳtın satun aldukını eyidmeseler.İmdi 18)ḳādī ol evnüñ buçuḳını ^{c}amürge virgey 19)buçuḳını bekirge virgey.Bu eyidgenimiz 20)ḳavlımızdur.Ammā İmām Şāfi^{c}ī'nüñ bu mes'elede 21)iki ḳavlı vardur.Bir ḳavlı budur kim 22)bekirnüñ daḫı danuḳları sāḳıt olur.^{c}Amur 23)nuñ daḫı danuḳları sāḳıt olur.Ev zeyid/nüñ/ 24)elinde ḳalur.İkinçi ḳavlı budur kim 25)bekir birle ^{c}amur ḳur^{c}a salarlar.Ḳanḳısınuñ 26)ḳur^{c}ası çıḳsa,ol ev ol ḳur^{c}ası çıḳanuñdur.27)Ḳaçan ḳādī ol evni ^{c}amur birle bekirge virse.İmdi ol 28)^{c}amur birle bekir tileklüdür.Tilese her birisi evnüñ 29)buçuḳını alsun,buçuḳ bahāġa.Daḫı her

birisi buçuķ bahāmı dönsün 30)zeyidden kine alsun.Tilese her birisi evni zeyidge ķaytarsun daḫı zeyidden alsun ol virdüki bahāmıñ barçasını.Eger ol ikisinüñ birisi 31)evni zeyidge ķaytarmaķ izdese.Daḫı birisi 32)izdemese.İmdi eger bu neme ķādī ḥüküm 33)idip ᶜamur birle bekirni tileklü ķıldukından 34)soñra olsa.İmdi ol kişi kim evni 35)ķaytarmaķ tilemedi, yoķdur ol kişge evnüñ 36)barçasını almaķlıķ.Bel kim ol kişi 37)evnüñ buçuķını alġay buçuķ bahāga.Eger 38)ol ikisinüñ bi-risi ķaytarmaķ tileyip birisi 39)tilemedüki ķādī ol ikisinüñ üstine ḥüküm 40)idüben tileklü ķılmazdan burun olsa.İmdi 41) ol kişi kim evni ķaytarmaķ tilemez.42)Cāyız degüldür ol ki-şige ol evnüñ barça 43)sını almaķlıķ tamām bahāsına.BEDĀYİᶜ

44)Ķaçan zeyidnüñ elinde bir ev olsa.Daḫı ᶜamur daᶜvī 45) idse,eyidse:Men bu evni bişirden satun aldum ,ķabuẓ 46)iddüm aḫçasını virdüm dise.Danuķ dur 47)ķuzsa.Bekir daᶜvī idse,eyid-se:Men 48)bu evni ḫālıddan satun aldum,ķabuẓ iddüm 49)aḫçasını virdüm dise.Danuķ durķuz 50)sa.İmdi ķādī ol evnüñ buçuķını ᶜa-mürge 51)virgey,buçuķını bekirge virgey, 52)Daḫı ᶜamur birle bekirnüñ tileki var 53)dur.Nite kim yuķaruķı mes'elede eyid-54)dük.Her nemeler kim yuķaruķı 55)mes'elede eyiddük,bu mes'e-le daḫı anuñ 56)kibidür.BEDĀYİᶜ

324b 1)Ķaçan zeyidnüñ elinde bir ev olsa.Daḫı ᶜamur kelse,2) eyidse:Uşbu senüñ elündeki ev menümdür,3)men senden satun al-dum dise.Falān vaķtın dise.4)Daḫı ol ᶜamur danuķ durķuzsa.Be-kir daḫı 5)kelse zeyidge eyidse:Uşbu senüñ elündeki 6)ev me-nümdür,men senden bu evni satun aldum 7)falān vaķtın dise.Daḫı ol bekir danuķ durķuzsa.İmdi körelüm eger 8)ikisinüñ satun aldu-ķı vaķıt bir vaķıt olsa .9)Ol evnüñ buçuķı ᶜamurmuñdur,buçuķı bekir 10)nüñdür.Eger ol ikisinüñ birisinüñ 11)vaķtı burun olsa daḫı birisinden.İmdi ol evnüñ 12)barçası ol kişinüñdür kim vaķ-tı burundur 13)barçalar ķatında.Eger ol ikisinüñ birisi 14)nüñ danuķı danuķlıķ virgende ne vaķtın 15)satun aldukını eyidse.Da-ḫı birisinüñ danuķı 16)ne vaķtın satun aldukını eyidmese.İmdi

ol ı7)evnün barçası ol kişinündür kim anun ı8)danukı ne vaktın satun aldukını eyiddi.ı9)Eger ol ikisinün danukı danuklık virgende 20)ne vaktın satun alduklarını eyidmeseler,ve 2ı)lakin ikisinün birisinün danukı danuklık vir 22)gende satun aldı,dahı kabuz iddi diyü danuk 23)lık virse. Birisinün danukı danuklık vir 24)gende satun aldı diyü danuklık virse,25)kabuz idgenini eyidmese.İmdi ol evnün 26)barçası ol kişinündür kim danukı kabuz iddi 27)diyü danuklık virdi.BEDĀYİ^c

28)Kaçan zeyidnün elinde bir ev olsa.Dahı ^camur 29)kelse, eyidse:Uşbu senün elündeki ev menüm 30)dür.men bu evni senden satun aldum falān vaktın 3ı)dise.Ya^cnī satun aldukı vaktı belgülü eyidse.Dahı 32)ol ^camur kabuz idgenini eyidmese.Dahı ol ^camur 33)danuk durkuzsa.Bekir dahı kelse,zeyidge 34)eyidse:Uşbu senün elündeki ev menümdür,35)men bu evni senden satun aldum dise .Kabuz dahı 36)eyledüm dise.Ya^cnī kabuz idgenimi eyidse velakin 37)ne vaktın satun alğanınnı eyidmese.Dahı ol bekir 38)danuk durkuzsa.İmdi ol evnün barçası 39)ol kişinündür kim ol kişinün 40)danukı kabuz iddi diyü danuklık virdi 4ı)illā meger ol vaktı birle danuklık virgen 42)kişinün danukları eyidgeyler.Bu kişi 43)nün satun aldukı vakıt ol kabuz id 44)düm diyen kişiden burun ıdı digeyler.Ol 45) vaktın ol ev ol kabuz iddüm diyen 46)kişige buyrulmaz.Bel kim ol vaktın eyidgen 47)kişige buyrulur.Bes ol ev ol kişinün olur 48)kim danukı vaktı birle danuklık virdi.49)Ol kişi kim danukı kabuz iddi diyü danuk 50)lık virdi ol kişi kaytar zeyidden alur 5ı)ol evnün virdüki bahāsınun barçasını.52)Ya^cnī kaçan evni ikisinden birisine buyursa ol 53)dahı birisi kaytar zeyidden virdüki bahānun 54)barçasını alur.BEDĀYİ^c

325a ı)Kaçan zeyidnün elinde bir ev olsa.Dahı kelse ^camur 3) eyidse:Uşbu senün elündeki ev menümdür,men 3)senden bu evni satun aldum falān vakıt 4)dan berü dise.Dahı kelse bekir eyidse ol 5)zeyidge:Uşbu senün elündeki ev menümdür,men 6) bu evni senden satun aldum falān vaktidan 7)berü dise.Dahı kabuz iddüm bu evni dise.^cAmur 8)dahı bekir dahı danuk dur-

ḳuzsalar.Dah̲ı ^{c}amur 9)muñ dah̲ı satun alduḳı vakıt bekirnüñ dah̲ı 10)satun alduḳı vaḳıt ekisi dah̲ı bir vakıt olsa.İmdi 11)ol ev barçası bekirnüñdür.Anuñ içün 12)kim bekirnüñ damuḳı hem vaḳtını eyiddi hem 13)ḳabuż idgenini eyiddi illā meger ^{c}amurnuñ 14)danuḳı danuḳlıḳ virgey,eyidgey:Biz danuḳuz 15)kim ^{c}amur bu evni bekir satun alduḳı vakıtdan 16)burun satun aldı digey.Ol vaḳtın ol ev ^{c}amur 17)muñ olur.Bekirnüñ ḳabuż idgenine i^{c}tıbār 18)yoḳdur.BEDĀYİ^{c}

19)Ḳaçan zeyidnüñ elinde bir ev olsa.Dah̲ı ^{c}amur kelse,20) eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki evni men h̲ālıddan 21)satun aldum dise,velakin ol ^{c}amur ne vaḳtın satun 22)alduḳını eyidmese. Dah̲ı ol ^{c}amur danuḳ durḳuzsa.23)Bekir dah̲ı kelse zeyidge eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki 24)ev menümdür,men bu evni bişirden satun aldum 25)dise,velakin ol bekir dah̲ı ne vaḳtın satun alduḳını 26)eyidmese.Dah̲ı ol bekir danuḳ durḳuzsa.İmdi ḳādī 27)ol evnüñ buçuḳını ^{c}amürge buyurur,buçuḳını bekirge buyurur.28)İmdi ol ^{c}amurnun dah̲ı ol bekirnüñ dah̲ı tileki vardur.Tileseler her birisi ol evnüñ buçuḳını buçuḳını alurlar. Dah̲ı buçuḳ bahāsını buçuḳ 29)bahāsını satun alduḳları kişiden ḳaytar 30)lar alurlar.Tileseler her birisi evnüñ 31)buçuḳını ev eyesine ḳaytarurlar.Dah̲ı virgen 32)leri bahāsını barçasını kine alurlar.33)Eger ^{c}amur evnüñ buçuḳunı ḳaytarmak 34)izdese satun alduḳı kişige bekir ḳaytar 35)masa.Bel kim almaḳ izdese.İmdi köre 36)lüm bu birisi ḳaytar/maḳ/izdedüki dah̲ı 37)birisi almaḳ izdedüki eger ḳādī hüküm 38)idüben tileklü kıldukından soñra olsa.39)İmdi cāyız degüldür ol bekirge 40)ol evnüñ barçasını almaḳlıḳ tamām 41)bahāsını.Bel kim ol bekir ol 42)evnüñ buçuḳını alġay buçuḳ bahāsına.43)Eger ^{c}amur evnüñ buçuḳunı ḳaytarmaḳ 44)izdedüki dah̲ı bekir evnüñ 45)buçuḳunı almaḳ izdedüki ḳādī 46)hüküm idüp tileklü kılmazdan 47) burun olsa.İmdi cāyızdur ol 48)bekirge ol evnüñ barçasını 49) alġay tamām bahāsına.BEDĀYİ^{c}

325b 1)Ḳaçan zeyidnüñ elinde bir ev olsa.Dah̲ı ^{c}amur 2)kelse, eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki evni men 3)h̲ālıddan satun aldum, menümdür dise.Dah̲ı 4)ol ^{c}amur ne vaḳtın satun alduḳını eyidse.Dah̲ı ol 5)^{c}amur danuḳ durḳuzsa.Bekir dah̲ı kelse zeyidge 6) eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki ev menümdür,men 7)bu evni bişirden

satun aldum falān vaktın 8)dise.Dahı ol bekir danuk durkuzsa.Dahı ᶜamurnuñ satun alduḳı vaḳıt dahı bekirnüñ satun alduḳı vaḳıt bir olsa.Birisi burun birisi soñra olmasa.İmdi9)ḳāḍī ol evnüñ buçuḳını ᶜamürge virür buçuḳını 10)bekirge virür.İmdi ol ᶜamurnuñ ol 11)bekirnüñ tileki vardur.Tileseler ol evnüñ 12)buçuḳını buçuḳını alurlar buçuḳ bahāsına buçuḳ bahā 13)sına.Dahı buçuḳ bahāsımı buçuḳ bahāsını ol sa 14)tun alduḳları kişiden kine ḳaytarlar alur 15)lar.Tileseler her birisi evnüñ buçuḳını ev 16)eyesine ḳaytarurlar.Dahı virgenleri bahāsını 17)barçasını kine alurlar.Eger birisi evnüñ 18)buçuḳını ḳaytarmaḳ izdese birisi ḳaytarmaḳ izdemese.19)İmdi körelüm bu birisi ḳaytarmaḳ izdeyip 20)birisi ḳaytarmaḳ izdemedüki eger ḳāḍī hüküm 21)idüben tileklü ḳılduḳından soñra olsa.İmdi 22)cāyız degüldür ol ḳaytarmaḳ izdemeyen kişige 23)evni barçasını almaḳlıḳ tamām bahāsına.Bel kim 24)buçuḳını alğay buçuḳ bahāsına.Eger ḳāḍī 25)hüküm idmezden burun olsa cāyızdur ol ḳaytar 26)maḳ izdemeyen kişige evnüñ barçasını almaḳ 27)tamām bahāsına.BEDĀYİᶜ

28)Ḳaçan zeyidnüñ elinde bir ev olsa.Dahı ᶜamur 29)kelse, eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki evni 30)men hālıddan satun aldum bir yıldan 31)berü dise.Dahı ol ᶜamur danuḳ durkuzsa.32)Bekir dahı kelse zeyidge eyidse:Uşbu senüñ 33)elüñdeki evni men bişirden satun 34)aldum buçuḳ yıldan berü dise.İmdi ol 35)evni ḳāḍī barçasını ᶜamürge virür.Amuñ 36)içün vaḳtı burundur Ebū Ḥanīfa dahı 37)Ebū Yūsuf dahı Muḥammad ḳatında.Ammā 38)İmām Muḥammad'dan bir rivāyet dahı bu 39)dur kim ol ev ikisinüñdür.Buçuḳı 40)birisinüñdür,buçuḳı birisinüñdür.41)Tārīh burun olmaḳa,soñra olmaḳa 42)ıᶜtıbār yoḳdur.Eger ᶜamur 43)ol evni hālıddan ne vaḳtın satun 44)alduḳını eyidse uşbu mes'elede,velakin 45)bekir ol evni bişirden ne vaḳtın 46)satun alduḳını eyidmese.İmdi 47)ḳāḍī ol evnüñ buçuḳını ᶜamürge 48)buyurğay,buçuḳını bekirge buyurğay.49)Ol ᶜamurnuñ tārīh zikir 50)idgenine ıᶜtıbār yoḳdur.Ammā ḳaçan 51) ᶜamur dahı bekir evni bir kişiden satun 52)alsalar.Dahı birisinüñ danuḳı ne vaḳtın 53)satun alduḳını eyidse,birisinüñ danuḳı 54)eyidmese.İmdi ol ev ol kişinüñdür 55)kim danuḳı satun alduḳı vaḳtı 56)eyiddi.BEDĀYİᶜ

326a ı)Ḳaçan zeyidnün̄ elinde bir ev olsa.Dah̲ı ^{c}amur 2)kelse, zeyidge eyidse:Uşbu senün̄ elün̄deki ev 3)ev menümdür,men bu evni bekirden satun 4)aldum dise.Dah̲ı ol ^{c}amur danuḳ durḳuzsa 5) bu evni bekirden satun alduḳına.Zeyid dah̲ı 6)da^{c}vī idse,eyidse:Uşbu elümdeki ev menüm[dü]dür,men bu evni bekirden satun aldum dise.8)Ol zeyid dah̲ı danuḳ durḳuzsa.İmdi ol 9)ev zeyidnün̄dür.Anun̄ içün ol ev zeyidnün̄ ıo)elindedür kerek ise ^{c}amurnun̄ danuḳı danuḳ ıı)luḳ virdüki vaḳtın satun alduḳınun̄ tārīh̲ını ı2)eyidsün kerek ise eyidmesün kerek ise ḳabuż ı3)idgenini eyidsün kerek ise eyidmesün ol ı4)ev zeyidnün̄dür.BEDĀYİ^c

ı5)Ḳaçan zeyidnün elinde bir ev olsa.Dah̲ı ^{c}amur kelse,ı6) eyidse:Uşbu senün̄ elün̄deki ev menümdür,men ı7)bunı satun aldum h̲ālıddan dise.Dah̲ı ol ı8)^{c}amur danuḳ durḳuzsa.Zeyid dah̲ı da^{c}vī ı9)idse,eyidse:Uşbu menüm elümdeki ev menümdür,20)men bu evni bişirden satun aldum dise.2ı)Ol zeyid dah̲ı danuḳ durḳuzsa.İmdi ḳādī 22)evni zeyidge buyurmaz b[b]el kim ^{c}amürge buyurur 23)kerek ise zeyid birle ^{c}amurnun̄ danuḳları 24)ne vaḳtın satum alduḳını eyidsün kerek ise eyid 25)mesünler kerek ise ikisinün̄ birisinün̄ danuḳı 26)ne vaḳtın satun alduḳını eyidsün birisinün̄ 27)eyidmesün.Ammā ḳaçan ikisinün̄ danuḳı danuḳ-28)lıḳ virdükinde satun alduḳlari vaḳtı 29)eyidse.Dah̲ı birisinün̄ satun alduḳı vaḳıt burun olsa birisinün̄ satun aldukından. İmdi ol ev ol kişinün̄dür kim satun alduḳı 30)vaḳıt burundur.
BEDĀYİ^c

3ı)Ḳaçan zeyidnün elinde bir at olsa.Dah̲ı 32)iki kişi kelse ol zeyidge,da^{c}vī idse,eyidse: her birisi:Uşbu senün̄ elün̄deki at 34)menümdür,menüm ḳatında doġdı dise.35)Dah̲ı ol iki da^{c}vī idgen kişinün̄ her 36)birisi danuḳ durḳuzsa.OL iki kişinün̄ 37)her birisinün̄ danuḳı danuḳlıḳ virseler,38)eyidseler:Biz danuḳuz uşbu at uşbu 39)falān kişinün̄dür dise/ler/.İmdi ḳādī 40) ol atı ol iki da^{c}vī idgen kişige 4ı)buyurġay.Eger ol iki da^{c}vī 42)idgen kişinün̄ birisinün̄ danuḳı eyidse:43)Biz danuḳuz kim uşbu at uşbu falān kişinün̄ 44)dür bir yıldan berü dise.Dah̲ı ol 45 iki da^{c}vī idgen kişinün̄ dah̲ı birisinün̄ 46)danuḳı danuḳlıḳ virse, eyidse:Biz 47)danuḳuz kim uşbu at uşbu falān 48)kişinün̄dür bir yıldan berü dise 49)ler.Ya^{c}nī ikisinün̄ danuḳı dah̲ı vaḳıt 50) berāber eyidseler.Birisinün̄ vaḳtı 5ı)birisinün̄ vaḳtından burun olmasa. İmdi 52)ḳādī ol atı kine ikisine bile buyurur.BEDĀYİ^c

326b 1)Ķaçan zeyidnüñ elinde bir at olsa.Daḫı iki 2)kişi kelse zeyidge,da^{c}vī idse,eyidse her birisi 3)ol iki kişinüñ:Bu at menümdür diseler 4)velakin ol iki kişinüñ birisinün danuķı eyidse:5)Biz danuķuz kim uşbu at uşbu da^{c}vī id 6)gen falān kişinündür ,milkinde doġup durur bir yıldan berü diseler.7)Ol iki kişinüñ daḫı birisinüñ danuķı daḫı 8)eyidse:Biz danuķlıķ virürüz kim uşbu at 9) uşbu da^{c}vī idgen falān kişinüñ milkinde doġup 10)durur iki yıldan berü diseler.İmdi ol 11)atnuñ yaşına baķarlar.Eger ol atnuñ 12)yaşı ol bir yıldan berü diyen danuķuñ 13)danuķlıķına doġru kelse ,ol bir yıldan berü 14)diyen danuķuñ danuķlıķı işidilür.Eger 15)ol atnuñ yaşı ol iki yıldan berü diyen 16)danuķuñ danuķlıķına doġru kelse,ol iki 17)yıldan berü diyen danuķuñ danuķluķunı 18)işidilür.Eger ol atnuñ yaşı 19)bilinmese,müşkil olsa.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ķatında 20)ol at ol kişinündür kim ol kişinüñ 21)vaķtı burundur.Amā İmām Ebū Yūsuf ķatında 22)daḫı İmam Muḥammad ķatında ol at ol iki 23)da^{c}vī idgen kişinüñ arasında buçuķ buçuķa 24)dur.Ya^{c}nī buçuķı birisinündür,buçuķı birisinün25dür. BEDĀYİ^{c}

26)Ķaçan zeyidnüñ elinde bir ev olsa.Daḫı bekir kelse,27) eyidse ol zeyidge:Uşbu senüñ elündeki ev 28)menümdür,men bu evni ḫālıddan satun aldum 29)dise.Daḫı danuķ durķuzsa.^{c}Amur daḫı kelse ol zeyidge,da^{c}vī idse,eyidse:Uşbu senüñ elündeki ev menümdür,men bu evni bişirden 30 baḫşīş aldum dise.Daḫı bu evni 31) ķabuż iddüm dise.İmdi ķādī ol 32)evnün buçuķunı bekirge buyurur,33)buçuķunı ^{c}amürge buyurur.BEDĀYİ^{c}

34)Ķaçan zeyidnüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı 35)^{c}amur kelse ol zeyidge,eyidse:Uşbu senüñ 36)elündeki ṭavarı men ḫālıd(da)n baḫşīş aldum 37)ķabuż iddüm dise.Daḫı danuķ durķuzsa.39) Bekir daḫı eyidse:Uşbu senüñ elündeki ṭavarı 39)men ḫālıddan baḫşīş aldum daḫı ķabuż iddüm 40)dise.Daḫı danuķ durķuzsa.İmdi ol 41)ṭavaruñ buçuķı ^{c}amurnuñdur,buçuķı bekir 42)nüñdür.BEDĀYİ^{c}

43)Ķaçan zeyidnüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı 44)^{c}amur eyidse:Uşbu zeyid elindeki ṭavarı menüm 45)dür,men bu ṭavarı ḫālıddan ṣadaķa aldum 46)daḫı ķabuż iddüm dise.Daḫı ol ^{c}amur 47)danuķ durķuzsa.Bekir daḫı eyidse ol 48)zeyidge:Uşbu senüñ elündeki ṭavar 49)menümdür,men bu ṭavarı ḫālıddan ṣadaķa 50)aldum,daḫı ķabuż iddüm dise.Daḫı 51)ol bekir danuķ durķuzsa.İmdi 52)ķādī ol ṭavarnuñ buçuķını ^{c}amürge 53)virgey.buçuķını bekirge virgey.BEDĀYİ^{c}

328a 1)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı 2)zeyid daᶜvī idse,eyidse:Uşbu ṭavarı maña bekir 3)ṣadaḳa iddi,daḫı men bu ṭavarı ḳabuż iddüm dise.4)Daḫı ol zeyid danuḳ durḳuzsa. ᶜAmur daḫı 5)daᶜvī idse,eyidse:Bu ṭavar menümdür,bu ṭavarı6maña bekir bagışladı,men daḫı ḳabuż iddüm 7)dise.ᶜAmur daḫı danuḳ durḳuzsa.İmdi ḳāḍī ol ṭavarnuñ buçuḳını zeyidge virür,buçuḳını 9)ᶜamürge virür.BEDĀYİᶜ

10)Ḳaçan zeyidnüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı ᶜamur kelse, 11)eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki ṭavar menümdür,12)bu ṭavarı maña bekir bagışladı,men daḫı ḳabuż iddüm 13)dise.Zeyid daḫı eyidse: Bu ṭavar menümdür,men bu 14)ṭavarı bekirden baḫşīş aldum dise. Daḫı ᶜamur 15)danuḳ durḳuzsa.Zeyid daḫı danuḳ durḳuzsa.16)İmdi ol ṭavar ol kişinüñdür kim ol 17)ṭavar anuñ elindedür.BEDĀYİᶜ

18)Ḳaçan zeyidnün elinde bir ṭavar olsa.Daḫı ᶜamür19)kelse eyidse:Uşbu ṭavarı maña bekir ṣadaḳa iddi,20)men daḫı ḳabuż iddüm ,bu ṭavar menümdür 21)dise.Zeyid daḫı eyidse:Uşbu elümdeki ṭavar menüm 22)dür,munı maña bekir ṣadaḳa iddi,men daḫı ḳabuż 23)iddüm dise.Daḫı ol zeyid daḫı ol ᶜamur 24)her birisi danuḳ durḳuzsalar.İmdi ol 25)ṭavar ol kişinüñdür kim ol ṭavar anuñ elinde 26)dür.BEDĀYİᶜ

27)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı 28)kelse bir kişi ,eyidse:Şol elüñdeki 29)ṭavar menümdür,men ol ṭavarı zeyidden 30)baḫşīş aldum,daḫı ḳabuż iddüm 31)dise.Daḫı danuḳ durḳuzsa.Ol kişi 32)kim ṭavar anuñ elindedür,ol daḫı 33)eyidse:Uşbu elümdeki ṭavar menümdür,34)men bu ṭavarı zeyidden ṣadaḳa aldum 35)daḫı ḳabuż iddüm dise.Daḫı danuḳ durḳuzsa.36)İmdi ol ṭavar ol kişinüñdür kim 37)ṭavar anuñ elindedür.BEDĀYİᶜ

38)Ḳaçan bir kişinüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı 39)zeyid eyidse:Uşbu senüñ elüñdeki ṭavarı 40)maña ḫālıd rehin ḳodı,daḫı men ḳabuz id41)düm didi.Daḫı danuḳ durḳuzdı.42)ᶜAmur daḫı keldi, daᶜvī iddi,ol kişige 43)eyiddi:Uşbu senüñ elüñdeki ṭavar menüm-44)dür men bu ṭavarı falān kişiden baḫşīş 45)aldum daḫı ḳabuż iddüm.Ya eyidse:46)ṣadaḳa aldum,ḳabuż iddüm didi.47)İmdi ḳāḍī ol ṭavarı buyurġay ol 48)kişige kim ṣadaḳa aldum didi ya baḫşīş 49) aldum didi.Istıḥsānda eyiddi:50)Ol ṭavarı rehindür diyen 51)kişinüñ danuḳı keçer,cāyızdur.BEDĀYİᶜ

327b 1)Kaçan zeyidnüñ elinde bir ṭavar olsa.Dahı ol 2)ṭavarı iki hatun kişi dacvī idse.Her birisi 3)eyidse: Bu ṭavar menüm mehrimdür,falān kişi 4)meni evlendi dahı bu ṭavarı maña mehir virdi 5)dise.Dahı ol iki hatunuñ her birisi danuk 6)durkuzsa.İmdi kādī ol tavarnuñ 7)buçukını birisine virgey,buçukını birisine virgey. BEDĀYİc

9)Kaçan bir kişinüñ elinde bir ṭavar olsa.Dahı bir 9)hatun kişi dacvī idse,eyidse:Uşbu senüñ 10)elündeki ṭavar menümdür,falān kişi meni 11)evlendi dahı bu ṭavarı maña mehir virdi dise.12) Dahı ol hatun danuk durkuzsa.Dahı bir 13)özge kişi eyidse:Bu ṭavar menümdür,bu ṭavarı 14)maña falān kişi ṣadaka virdi dahı men kabuż id 15)düm dise.Ya eyidse:Falān kişi bu ṭavarı maña 16)bahşīş virdi,men dahı kabuż iddüm dise.17)Ya eyidse:Falān kişi bu ṭavarı menüm katumda 18)rehin kodı.men dahı kabuz iddüm dise.Dahı 19)ol kişi dahı danuk durkuzsa ṣadaka aldukına 20)ya bahşīş aldukına ya rehin aldukına.İmdi ol 21)ṭavar ol hatun kişinüñdür ol ṣadaka 22)aldum ya bahşīş aldum ya rehin aldum diyen 23)kişinüñ degüldür.BEDĀYİc

24)Kaçan bir kişinüñ elinde bir ṭavar olsa.Dahı bir 25)hatun kelse,dacvī idse,eyidse:Uşbu senüñ 26)elündeki ṭavar menümdür,falān kişi meni ev 27)lendi dahı bu ṭavarı maña mehir virdi dise. Dahı 28)ol hatun danuk durkuzsa.Dahı bir kişi dahı dacvī idse,eyidse:Uşbu ṭavar menümdür,bu ṭavarı men falān kişiden satun aldum 29)dise.Dahı ol satun aldum diyen kişi dahı 30)danuk durkuzsa. İmdi kādī ol ṭavar 31)nuñ buçukını ol hatuna buyurur,buçukını ol satun aldum diyen kişige buyurur İmām 33)Ebū Yūsuf katında.Dahı ol hatun ol 34)tavarnuñ buçukını aldukından soñra kaytar 35)alur erinden ol ṭavarnuñ buçukı ne kadar 36)ahça degse ol kadar ahça dahı alur hattā 37)mehri tamām olmak içün.Uşbu eyidgenimiz 38)İmām Ebū Yūsuf kavlıdur.Ammā İmām 39)Muhammad katında ol tavarnuñ barçası 40)ol satun aldum diyen kişinüñdür,41)hatun kaytar erinden alur ol 42)ṭavarnuñ kīmatını ne kim degse.İmām 43)Ebū Yūsuf katında nikāh birle satun 44)almak ikisi berāberdür.Ammā İmām 45)Muhammed katında satun almak kuvvatludur 46)nikāhdan.BEDĀYİc

47)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz 48)barçası ol yirdedür kim kaçan 49)bir dacvī idgen kişi ne kadar hak 50)dacvī idse ol bir dacvī idgen 51)kişi dahı ol kadar hak dacvī idgey.52)Ammā kaçan

birisi çoḳ ḥaḳ daʿvī idse 53)birisi az ḥaḳ daʿvī idse.Uşda ol 54)Mes'eleni şimdiden soñra ẕikir iderüz.BEDĀYİʿ

328a 1)Ḳaçan bir kişi daʿvī idse ,eyidse eyidse eyidse:2)Uşbu evnüñ barçası menümdür dise.Daḫı ol 3)kişi danuḳ durḳuzsa.Bir özge kişi daḫı 4)daʿvī idse,eyidse:Uşbu evnüñ buçuḳı menüm 5)dür dise.Ol kişi daḫı danuḳ durḳuzsa.İmdi 6)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ḳāḍī ol evnüñ dörüt 7)ülüşde üç ülüşini ol barçası menümdür 8) diyip daʿvī idgen kişige virgey.Bir ülüşini 9)ol buçuḳı menüm-dür diyip daʿvī idgen kişige 10)virgey.Ammā İmām Muḥammad ḳatın-da ol 11)evnüñ üç ülüşinde iki ülüşi barçasını daʿvī 12)idgen kişige virür ḳāḍī,ol üç ülüşinde bir 13)ülüşini ol buçuḳı me-nümdür diyen kişige virür.14)Uşbu eyidgenimiz ol yirdedür kim ev ol 15)iki daʿvīcınun elinde olmagay.Bel kim bir özge 16)ki-şinüñ elinde olgay.Daḫı ol özge kişi inkār 17)idgey.Ol daʿvī id-gen kişiler her birisi 18)danuḳ durḳuzgaylar daḫı algaylar.

BEDĀYİʿ

19)Ḳaçan bir ev iki kişinüñ elinde olsa.Daḫı ol 20)iki ki-şinüñ birisi daʿvī idse,eyidse:Uşbu 21)evnüñ barçası menümdür dise.Daḫı danuḳ 22)durḳuzsa.Ol birisi daḫı daʿvī idse,eyidse: 23)Uşbu evnüñ buçuḳı menümdür dise.Daḫı 24)ol kişi daḫı{danuḳ} danuḳ durḳuzsa.İmdi 25)ol evnüñ barçasını virür ḳāḍī ol barçasını 26)daʿvī idgen kişige.Ol buçuḳını daʿvī idgen 27)kişige hiç ne-me virmez ol evden.BEDĀYİʿ

28)Ḳaçan zeyidnüñ elinde bir ev olsa.Daḫı kelse 29)bekir,e-yidse:Uşbu evnün barçası menümdür 30)dise.Daḫı danuḳ durḳuzmasa. ʿAmur daḫı kelse,31)eyidse:Uşbu evnüñ buçuḳı menümdür dise.Ol 32)daḫı danuḳ durḳuzmasa.Daḫı zeyid inkār idse 33)bekirge da-ḫı ʿamürge daḫı bu evnüñ içinde sizüñ 34)haḳuguz yoḳdur dise. Daḫı ol bekir ol 35) ʿamur zeyidge anıṭ virmek izdeseler.36)İm-di ol zeyid anıṭ içgey bekir içün daḫı 37)ʿamur içün daḫı.Eger ol zeyid ne bekir 38)içün anıṭ içse ne ʿamur içün anıṭ içse.39) Ol vaḳtın ḳāḍī ol evni ikisine bile virür.40)Nite kim yuḳaruḳı mes'elede virdüki kibi eger 41)ol zeyid bekirge inkār idgeni içün anıṭ 42)içse ʿamürge inkār idgeni içün anıṭ içmese.43) İmdi ol evden virgeyler ʿamürge ʿamur 44)daʿvī idgeni ḳadar. Eger ol zeyid 45)anıṭ içse bekirge inkār idgeni içün daḫı 46) ʿamürge inkār idgeni içün.İmdi ḳāḍī 47)ol evni zeyidnüñ elinden almagay ḥattā 48)ol bekir daḫı ol ʿamur danuḳ durḳuzmasa 49)

ḥattā eger ol bekir daḫı ol ^{c}amur 50)danuḳ durḳuzsalar zeyid anıt içdükinden 51)soñra ḳāḍī alur ol evni zeyidnüñ 52)elinden bekirge daḫı ^{c}amurġa virür her biresi 53)da^{c}vī idgeni ḳadarınca virür.BEDĀYİ^{c}

328b 1)Kaçan bir ṭavar bir kişinüñ elinde olsa.Daḫı ol 2)ṭavarı kelse,iki kişi da^{c}vī idse her birisi eyidse:3)Bu ṭavar menümdür dise.Daḫı ol ṭavar elinde 4)olġan kişi inkār idse ikisine daḫı. Andan soñra 5)ol iki kişi danuḳ durḳuzsalar her birisi 6)ol ṭavar kendümüñ idükine.Daḫı ḳāḍīçol ṭavar 7)muñ buçuḳmnı birisine virsine(?),buçuḳını 8)birisine virse.Andan soñra ol kişi kim ṭavar 9)anuñ elinde idi,danuḳ durḳuzsa ṭavar kendü 10)müñ idükine.İmdi ol kişinüñ danuḳı işidilmez.BEDĀYİ^{c}

11)Kaçan zeyidnüñ elinde bir ṭavar olsa.Daḫı bekir 12)kelse, eyidse:Uşbu senüñ elündeki ṭavar menüm 13)dür dise.Daḫı danuḳ durkuzsa.^{c}Amur daḫı kelse ,14)eyidse zeyidge:Uşbu senüñ elündeki ṭavar 15)menümdür dise.Ol ^{c}amur daḫı danuḳ durḳuzsa.16)Daḫı ḳāḍī ol ṭavarı zeyidnün elinden alsa.Daḫı 17)buçuḳını bekirge virse,buçuḳını ^{c}amürge virse.Andan 18)soñra bekir danuḳ durḳuzsa ^{c}amürge virilgen 19)ülüş daḫı kendünüñ idükine ya ^{c}amır danuḳ 20)durḳuzsa bekirge virilgen buçuḳ ülüş kendünüñ 21)idükine.İmdi ḳāḍī ne ^{c}amurnuñ danuḳı işidür ne 22)bekirnüñ danuḳı işidür.Bel kim buçuḳı ^{c}amur 23)nuñ oldı,bekirnüñ oldı kiddi.BEDĀYİ^{c}

24)Kaçan zeyidnün elinde bir ev olsa.Daḫı ^{c}amur birle bekir 25)kelseler,da^{c}vī idseler her birisi:Uşbu ev menüm 26)dür diseler.Daḫı bu ^{c}amur birle bekir danuḳ 27)durḳuzmazdan burun daḫı zeyid ıḳrār idse,eyidse:Uşbu ev ^{c}amurnuñdur dise.İmdi ol zeyidnüñ ıḳrārı cāyızdur.Ol evni ^{c}amürge 28)virür.Ol zeyid eger ol ^{c}amur birle 29)ol bekir ol evni menümdür diyü 30)da^{c}vī idseler.Daḫı ol ^{c}amur birle 31)ol bekir ikisi danuḳ durḳuzsa 32)lar.Daḫı ol ikisinüñ danuḳı tezkiye 33)olmazdan burun zeyid ıḳrār idse,34)eyidse:Uşbu elümdeki ev ^{c}amurnuñ 35)dur dise.İmdi ol zeyidnüñ 36)ıḳrārı cāyız degüldür.Anuñ içün 37)kim bekirnün ḥaḳını bāṭıl ider.Bekir 38)nüñ danuḳı durdukından soñra 39 velakin ol zeyidge ḳāḍī buyurur.40)Ol ṭavarı ^{c}amürge virgil dir.

41)Ol ḥālda ḳaçan ᶜamur birle bekir 42)nüñ danuḳları tezkiye olınsa.43)İmdi ol vaḳtın bekir dahı ḳaytar 44)alur ᶜamurdan ol ṭavarnuñ 45)buçuḳını.Eger ol zeyid ıḳrār 46)idse ol evni ᶜamürge,ᶜamur 47)birle bekirnüñ danukları 48)tezkiye olındukından soñra.49)İmdi ol vaḳtın kine ḳāḍī buyurur 50)ol evnüñ buçuḳını ᶜamürge,buçuḳını 51)bekirge.Amuñ içün zeyidnüñ 52)ıḳrārına iᶜtıbār yoḳdur hīç.BEDĀYİᶜ

329a 1)Ḳaçan bir ṭavar iki kişinüñ elinde olsa.Dahı ol 2)iki kişinüñ her birisi daᶜvī idse,eyidse:Uşbu 3)ṭavar menümdür dise. Dahı ol iki kişinüñ birisi 4)danuḳ durḳuzsa ol ṭavar kendünün idükine.5)İmdi ḳāḍī buyurġay ol evnüñ barçasını 6)ol danuḳ durḳuzġan kişige buçuḳı evvelde 7)kendünüñ elinde idi,buçuḳını dahı ḳāḍī buyurġay 8)danuḳ durḳuzduḳından ötürü.BEDĀYİᶜ

9)Ḳaçan bir ṭavar iki kişinüñ elinde olsa.Dahı 10)ol iki kişinüñ her birisi daᶜvī idse,eyidse:11)Uşbu ṭavar menümdür dise. Dahı ol iki kişinüñ 12)her birisi danuḳlar durḳuzsalar.Dahı ol 13)iki kişinüñ her birisinüñ danuḳı eyidse:Biz danuḳuz 14)kim uşbu ṭavar uşbu daᶜvī idgen falān kişinüñdür 15)diseler,velakin ne vaḳıtdan berü bu ṭavār munuñ 16)ıduḳını eyidmeseler.İmdi ḳāḍī ol ṭavarnuñ 17)buçuḳını birisine buyurġay ,buçuḳını birisine buyurġay.Eğer 18)ol iki daᶜvī idgen kişinüñ hīç birisi danuḳ 19)durḳuzmasa.İmdi ḳāḍī ol evni ol 20)ikisinüñ elinde terik idgey ḥattā ikisinün birisi 21)danuḳ durḳuzınca,ḥattā eger mundan soñra 22)ḳaçan ikisinüñ birisi danuḳ durḳuzsa ol 23)kişinüñ danuḳı işidilür.BEDĀYİᶜ

24)Ḳaçan bir ṭavar iki kişinüñ elinde olsa.Dahı ol iki 25) kişinüñ her birisi daᶜvī idgen,bu ṭavar menüm 26)dür dise.Dahı ol iki kişinüñ her birisi danuḳ durḳuz 27)salar.Dahı ol iki kişinüñ her birisinüñ danuḳı eyidse:Biz danuḳuz kim uşbu ṭavar uşbu falān daᶜvī idgen kişinüñdür falān vaḳıtdan 28)berü diseler. İmdi körelüm eger ikisinüñ 29)vaḳtı bir vaḳıt olsa.Ḳāḍī ol ṭavarnun 30)buçuḳını birisine buyurur,buçuḳını birisine buyurur. 31)Eger ikisinüñ vaḳtı bir olmasa,bel kim 32)birinüñ vaḳtı burun olsa birinüñ vaḳtı 33)soñra olsa İmām Ebū Ḥanīfa dahı İmām 34) Ebū Yūsūf ḳatında ol ṭavar ol kişinüñ 35)dür kim vaḳtı burundur

Ammā İmām 36)Muḥammad ḳatında vaḳıt burun olduḳına ıʿtıbār 37)yoḳdur.Ol ṭavarnuñ buçuḳı birisinüñ 38)dür,buçuḳı birisi - nüñdür,Eger 40)ol iki daʿvī idgen kişinüñ birisinüñ 41)danuḳı vaḳtı birle danuḳlıḳ virse.42)Birisinüñ danuḳı vaḳtı birle da - nuḳ43)lıḳ virmese.İmdi ol ṭavar İmām 44)Ebū Ḥanīfa ḳatında dahı İmām Muḥammad ḳatında 45)buçuḳı birisinüñdür,buçuḳı bi - risinüñdür.46)Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol 47)ṭavarnuñ bar - çası ol kişinüñdür 48)kim anuñ danuḳı vaḳtı birle danuḳ 49) - lıḳ virdi.BEDĀYİʿ

50)Her danuḳ kim ol danuḳ 51)artuḳ neme üstine danuḳlıḳ virür 52)ol danuḳnuñ danuḳlıḳı işidilür.53)U şda munuñ ṣūratını eydürüz bu vara 54)ḳuñ ardında.BEDĀYİʿ

329b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişige ṭavar satsa.Dahı ol 2)ṭavar satġan kişi dahı alġan kişi dahı ol ṭavar 3)nuñ bahāsı ne ḳa - dar ıduḳında ıhtılāf idseler meselā.Satġan kişi eyidse:Men bu ḳulı saña iki 5)miñ aḥçaya satdum dise.Satun alġan kişi 6)eyidse:Men bu ḳulı senden miñ aḥçaya satun 7)aldum dise. Dahı satġan kişi satun alġan 8)kişi ikisi dahı danuḳ dur - ḳuzsalar.İmdi 9)satġan kişinüñ danuḳı işidilür,Anuñ 10)içün kim satġan kişinüñ danuḳı miñ aḥça 11)artuḳ belgülü iddi.
BEDĀYİʿ

12)Ḳaçan bir er bir ḫatunı evlense.Dahı evlendü 13)kinden soñra ol er birle ol ḫatun ıhtılāf 14)idse ol ḫatunuñ mehri ne ḳadar ıduḳında.Meselā 15)er eyidse:Men seni miñ aḥçaya ev - lendüm dise.16)Ḫatun eyidse:Yoḳ,sen meni iki miñ aḥçaya 17)ev - lendüñ dise.Andan soñra ol er dahı 18)ol ḫatun danuḳ durḳuz - salar.İmdi ḳādī 19)ol ḫatun danuḳını işidgey.Ol er danuḳını 20)işidmegey.Anuñ içün kim ḫatun danuḳı 21)ol tutçı māl bel - gürdür.BEDĀYİʿ

22)Ḳaçan bir kişinüñ bir evde şufʿası olsa.Dahı ol 23)ev satılsa.Dahı ol kişi şufʿa dutsa.Dahı ol 24)şufʿası var kişi birle ol evni satun alġan 25)kişi ıhtılāf idseler bahāsında meselā 26)meselā ol şufʿası var kişi eyidse ol satun 27)alġan kişige:Sen bu evni miñ aḥçaya alduñ dise.Ol satun alġan kişi eyidse:Yoḳ,bel kim iki miñ aḥçaya aldum dise.Şufʿa dutan 28) dahı satun alġan kişi dahı her 29)birisi danuḳ durḳuzsalar.İm -

di 30)ḳādī şufᶜa dutan kişinüñ danuḳını işidür.31)Satun alġanuñ işidmez İmām 32)Ebū Ḥanīfa ḳatında dahı İmām Muḥammad ḳatında.
BEDĀYİᶜ

33)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı satun alsa.Dahı 34)satun alduḳından soñra ıhtılāf 35)idseler meselā satġan kişi eyidse:Men 36)bu ṭavarı saña ḥālġa satdum viresiye 37)satmadum dise.Dahı danuḳ durḳuzsa.38)Satun alġan kişi eyidse:Men bu ṭavar 39)viresiye satun aldum dise.İmdi 40)ḳādī satun alġan kişinün danuḳını 41) işidür.BEDĀYİᶜ

42)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı satun alsa 43)viresiye.Dahı satun alduḳından soñra 44)satġan kişi dahı satun alġan kişi 45) dahı ıhtılāf idseler.Meselā satġan 46)kişi eyidse:Men bu ṭavarı bir ayġa 47)degin vireceke satdum dise.Satun 48)alġan kişi eyidse:Men bu ṭavarı iki 49)ayġa degini vireceke satun aldum dise.
50)İkisi dahı danuḳ durḳuzsa.İmdi ḳādī satun 51)alġan kişinüñ danuḳını işidür.BEDĀYİᶜ

330a 1)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı veresiye satsa,Dahı 2)satġandan soñra ıhtılāf idseler.Meselā 3)satġan kişi eyidse:Aḫça vireceknüñ küni 4)yitişdi,keçdi dise.Dahı ol kişi danuḳ 5)durḳuzsa.Satun alġan kişi dahı eyidse:Aḫça 6)vireceknüñ küni keçmedi dise.Ol dahı danuḳ 7)durḳuzsa.İmdi ḳādī satun alġan kişinüñ 8) danuḳını işidür.BEDĀYİᶜ

9)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse,eyidse:Men saña yüz 10)aḫça virdüm iki erdeb buġdayġa bir ayġa degin 11)seleme dise.Dahı danuḳ durḳuzsa.Ol kişi eyidse:12)Sen maña yüz aḫça virdüñ seleme bir ayġa degin 13)bir erdeb buġdayġa dise.Ol dahı danuḳ durḳuzsa.14)İmdi ḳādī seleme aḫça virgen kişinüñ danuḳını işidür.BEDĀYİᶜ

15)Ḳaçan bir kişi daᶜvī idse,eyidse:Men saña yüz16)aḫça virdüm selem bir ayġa degin bir erdeb 17)buġdayġa dise.Dahı ol kişi danuḳ durḳuzsa.18)Ol selem aḫça alġan kişi eyidse: Sen maña yüz 19)aḫça virdüñ seleme biş erdeb arpa bir ayġa 20)degin dise.Ol dahı danuḳ durḳuzsa.İmdi 21)ḳādī ol seleme aḫça virgen kişinüñ danuḳını işidür.22)Selem bir selemdür barçalar ḳatında.Uşbu mes'elede 23)dahı mundan yuḳaruḳı mes'eledė dahı.Bilgil kim uşbu 24)üç mes'elede dahı selem aḫça virgen kişi birle selem aḫça 25)alġan kişi ıhtılāf/idse/iki-

si biri birinden ayrılduḳından 26)ṣoñra.Yaʿnī selem ʿaḳdını idüp ayrılduḳından ṣoñra.BEDĀYİʿ

27)Ḳaçan bir kişi bir kişige aḫça virse.28)Daḫı seleme aḫ-ça virdüki ʿaḳıd idgeninden ṣoñra 29)ayrılsa.Daḫı andan ṣoñra ıḫtılāf idseler.30)Aḫça virgen kişi eyidse:Men saña yüz aḫça virdüm 31)biş erdeb aru buğdayğa bir ayğa degin seleme 32)dise. Daḫı danuḳ durḳuzsa.Ol selemeˌalğan 33)kişi eyid/se/ :Sen maña biş erdeb yaman buğdayğa 34)yüz aḫça virdüñ bir ayğa degin dise. Ol 35)daḫı danuḳ durḳuzsa.İmdi ḳāḍī ol seleme36)aḫça virgenüñ danuḳını işidür.Ammā barça 37)lar ḳatında selem bir selemdür. İki selem 38)degüldür.BEDĀYİʿ

39)Ḳaçan bir kişi bir kişi birle selem ʿaḳdını 40)idseler. Daḫı ol ʿaḳıd idgenden ayrılmaz 41)dan burun ıḫtılāf idseler.Se-leme virgen 42)kişi eyidse:Men saña yüz aḫça vir 43)düm iki erdeb buğdayğa dise.Daḫı 44)ol kişi danuḳ durḳuzsa.Ol seleme alğan kişi daḫı eyidse:Sen maña yüz aḫça 46)virdüñ bir erdeb buğdayğa dise.Ol 47)daḫı danuḳ durḳuzsa.İmdi Ebū Ḥanīfa daḫı 48)Ebū Yūsuf ḳatında seleme aḫça virgenüñ 49)danuḳını işidür ḳāḍī.Daḫı selem bir selem 50)dür.Ammā İmām Muḥammad ḳatında ikisinüñ daḫı 51)danuḳı işidilür.Selem daḫı iki selemdür.Bir 52)selem oldur yüz aḫçaya iki erdeb buğday 53)dur.Bir selem yüz aḫçaya bir erdeb buğday 54)dur.BEDĀYİʿ

330b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişi birle selemʿaḳdını idseler.2)Da-ḫı ol ikisi ayrılmazdan burun ıḫtılāf idseler.3)Seleme virgen kişi eyidse:Men saña yüz aḫça vir 4)düm bir ayğa degin biş er-deb buğdayğa dise.Daḫı 5)ol kişi danuḳ durḳuzsa.Seleme alğan kişi daḫı eyidse:6)Sen maña yüz aḫça virdüñ biş erdeb arpağa bir 7)ayğa degin dise.Ol daḫı danuḳ durḳuzsa.İmdi 8)Ebū Ḥanī-fa ḳatında daḫı Ebū Yūsuf ḳatında ḳāḍī selem vir 9)gen kişinüñ danuḳını işidür.Ammā İmām Muḥammad ḳatında 10)ḳāḍī ikisinüñ da-ḫı danuḳını işidür.Daḫı selem iki selem 11)alur İmām Muḥammad ḳatında bir selem yüz aḫçadur biş 12)erdeb buğdayğa bir selem yüz aḫçadur biş erdeb 13)... arpağa.BEDĀYİʿ

14)Ḳaçan bir kişi bir kişi birle selemʿaḳdını idseler.15) Daḫı ol ikisi ayrılmazdan burun ıḫtılāf idseler.16)Meselā seleme

ahça virgen eyidse:men saña yüz ahça 17)virdüm biş erdeb aru buğdayğa bir ayğa degin 18)dise.Dahı ol kişi danuk durkuzsa.Ol 19)seleme alğan kişi dahı eyidse:Sen maña yüz ahça vir 20)dün biş erdeb yaman buğdayğa dise.Ol dahı danuk 21)durkuzsa.İmdi İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf 22)katında ol seleme virgen kişinün danukı işidilür.Selem 23)bir selemdür.Ammā İmām Muhammad katında ikisinün dahı 24)danukı işidilür.Dahı selem iki selemdür. Bir selem yüz 25)ahçadur biş erdeb aru buğdayğa.Bir selem dahı yüz ahça 26)dur biş erdeb yaman buğdayğa.BEDĀYİ^c

27)Kaçan bir kişi bir kişige selem ahça virse.Dahı 28)ol ikisi ayrılmazdan burun ıhtılāf idseler.29)Meselā seleme ahça virgen eyidse:Men saña elli 30)ahça virdüm iki erdeb buğdayğa bir ayğa degin 31)dise.Ol seleme ahça alğan kişi eyidse:Sen 32) maña yüz ahça vireceksin şimdi iki 33)erdeb buğdayğa dise.Ol dahı danuk durkuzsa.34)İmdi İmām Ebū Hanīfa katında İmām Ebū 35) Yūsuf katında ol seleme ahça alğan kişinün 36)danukı işidilür. Selem bir selemdür ancak.37)Ammā İmām Muhammad katında selem iki selemdür.Bir 38)selem elli ahçaya iki erdeb buğdaydur.39) Bir selem yüz ahçaya iki erdeb buğdaydur.BEDĀYİ^c

40)Kaçan bir kişi bir kişige seleme ahça virse.Dahı 41)ol ikisi ayrılmazdan burun ıhtılāf idseler.42)Meselā seleme ahça virgen kişi eyidse:Men saña 43)iki erdeb buğdayğa elli mu^cayir ahça vir 44)meke tafāk olduk dise.Dahı ol seleme ahça 45)alğan kişi eyidse:Sen menüm birle tafāk 46)oldun kim elli kümiş ahça vireceksin 47)iki erdeb buğdayğa dise.İkisi daha danuk 48)durkuzsa.İmdi . Ebū Hanīfa dahı Ebū Yūsuf 49)katında ol seleme ahça alğan kişinün danukı işidi 50)lür.Selem bir selemdür.Ammā İmām Muhammad katında 51)ikisinün dahı danukı işidilür.Selem iki 52)selemdür.Bir selem iki erdeb buğday elli mu^cayır 53)ahçayadur.Bir selem iki erdeb buğday elli kümiş ahçayadur.BEDĀYİ^c

331a 1)Kaçan selemge virilgen neme ahça olmasa.Bel kim 2)tavar olsa meselā.Kaçan selemge virgen kişi eyidse:3)Uşbu bizi men saña virdim bir erdeb buğdayğa 4)bir ayğa degin dise.Dahı ol seleme alğan kişi eyidse:5)Sen bu bizi maña bir erdeb arpağa virdün bir 6)ayğa degin dise.Dahı ikisi dahı danuk durkuzsa.İmdi 7)kādī ol selemğe virgen kişinün danukını işidür.8)Seleme

alğan kişinüñ işidilmez.Selem dahı bir selemdür 9)ancak barçalar katında.BEDAYİ[c]

10)Kaçan selemge virgen kişi birle selemge alğan kişi iki-si 11)çekişseler.Seleme virgen kişi eyidse:Uşbu 12)koyunı saña bir erdeb buğdayğa seleme virdüm 13)dise.Dahı danuk durkuzsa.Se-leme alğan kişi 14)eyidse:Uşbu bizi maña bir erdeb arpağa selem-ge 15)virdüñ bir ayğa degin dise.Ol dahı danuk dur16)kuzsa.İmdi ikisinüñ dahı danukı işidilür.Dahı 17)selem iki selemdür.Ya[c]ni ol selemge virgen kişi 18)bir erdeb buğdayı alur olbbizge.Uşbu didükümüz barçalar 20)katındadur.BEDAYİ[c]

21)Kaçan zeyid birle [c]amur çekişseler.Zeyid eyidse:22)Uşbu tavar menüm elümdedür dise.[c]Amur eyidse:Yok 23)bu tavar senün elünde degüldür,menüm elümdedür 24)dise.İmdi zeyidnüñ üstine dahı danuk durkuzmak 25)kerekdür ol tavar kendünüñ elinde idü-kine,[c]Amurnuñ 26)üstine.Dahı danuk durkuzmak kerekdür ol tavar 27)kendünüñ elinde idükine.İmdi eger zeyid dahı [c]amur dahı danuk 28)durkuzsalar her birisi ol tavar kendünüñ elinde idü 29)kine. İmdi kadī hüküm idgey ol tavar kendüler 30)nüñ elinde idükine. İmdi uşbu kadī hüküm idgeni ol 31)vaktındur kim zeyidnüñ danukı dahı [c]amurnuñ danukı ikisi dahı danuklık virgeyler uşbu tavar munlarnuñ milkidür diyü,ya uşbu tavar munlarnuñ elinde 32)dür diyü.Ammā kaçan birisinüñ danukı danuk 33)lık virse,eyidse:Biz danukuz kim uşbu tavar 34)uşbu kişinüñ milkidür dise.Dahı biri-sinüñ 35)danukı dahı danuklık virse.Ol dahı birisi 36)içün eyidse: Biz danukuz kim uşbu tavar 37)uşbu kişinüñ elindedür dise.İmdi ol 38)kişinüñ danukı kim milkidür diyü danuk 39)lık virdi,ol i-şidilür.Ol kişinüñ 40)danukı kim elindedür diyü danuklık virdi, 41)ol işidilmez.Eger ol ikisinüñ 42)birisi danuk durkuzsa ol ta-var kendünüñ 43)elinde idükine.Dahı birisi danuk durkuzmasa.Ol 44)kişi kim danuk durkuzdı,ol tavar ol 45)kişinüñ elinde olur. Andan soñra ol 46)birisi da[c]vıcı olur.Eger ol iki kişi 47)nüñ hīç birisi danuk durkuzmasa.Imdi 48)ol iki kişinüñ her birisi-nüñ üstine anıt 49)içmek kerekdür tavar kendünüñ idükine 50)ya tavar kendünüñ elinde idükine.Anuñ 51)içün kim ol iki kişinüñ her birisi 52)inkār ider ol tavar yoldaşınuñ 53)idükine.İnkār idgen kişi anıt içer 54)kaçan ol ikisi anıt içse kadī hüküm 55) ider ol tavar ol ikisinüñ elinde idükine.BEDAYİ[c]

331b 1)Kaçan bir ṭavar bir kişinün elinde olsa.Dahı kelse 2) zeyid,eyidse ol kişige :Uşbu senün elündeki 3)ṭavar menümdür dise,iki yıldan berü dise.Dahı 4) ol zeyid danuk durkuzsa ol ṭavar kendünün 5)idükine iki yıldan berü.Dahı ol kişi kim ṭavar kendünün 6)elindedür,ol dahı danuk durkuzsa kim ol 7) ṭavar kendünün elinde idükine üç yıldan berü.İmdi 8)kāḍī ol ṭavarı ol zeyidge buyurmağay.Ol kişige 9)buyurmağay kim ṭavar anun elindedür.BEDĀYİ^c

10)Oğlanun nesebi s̲ābıt olmaz erden illā döşek 11)birle. Döşek didükümüz oldur kim hatun 12)ernün döşeki olğay. Kaçan hatun ernün döşeki 13)olsa,ol vaktın ol hatundan doğan oğlanun 14)nesebi s̲ābıt olur ol hatunnun erinden.BEDĀYİ^c

15)Kaçan bir er bir hatuna katılsa,zinā idse.Dahı ol 16)hatun bir oğlan doğursa zinādan.Dahı ol zinā 17)idgen er da^cvī idse ol zinādan doğan oğlanı:18)Menüm oğlumdur dise. Ol oğlanun 19)nesebi s̲ābıt olmaz ol zinā idgen kişiden.Anun 20)içün kim döşek yokdur.Ammā ol oğlan 21)nun nesebi s̲ābıt olur ol hatundan.Anun içün 22)kim ol oğlan ol hatundan doğdı.
BEDĀYİ^c

23)Kaçan bir kişinün elinde bir kiçigez kul olsa.Dahı 24)zeyid kelse,da^cvī idse,eyidse:Uşbu senün elündeki 25)kul menüm oğlumdur zinādan dise.İmdi ol 26)kulnun nesebi s̲ābıt olmaz ol zeyidden kerek ise ol 27)kulnun ḫōcāsı kirtülesün ol zeyidi ol da^cvī idgeni meme içre,kerek ise yalğanlasun,ol kulnun nesebi s̲ābıt olmaz,ol zeyidden.28)Anun içün kim döşek yokdur .Ya^cnī 29)nikāḥ yokdur.Eger ol zeyid ol 30) kulğa mālik olsa ol kul zinādan ,31)menüm oğlumdur didükinden 32)soñra.İmdi ol kul azād olur 33)zeyidnün üstine kerek ise zeyid azād id34)sün,kerek ise idmesün.Eger 35)ol zeyid ol kulnun anasına mālik 36)olsa,ol kulnun anası zeyidnün oğlanınun anası olmaz.BEDĀYİ^c

38)Ḳaçan zeyidnüñ atasınuñ elinde bir kiçi ḳul 39)olsa, ya ḳaçan zeyidnüñ atasınuñ ḳarda 40)şınuñ elinde bir kiçi ḳul olsa. Dahı ol zeyid 41) da^c vī idse, eyidse: Uşbu ḳul menüm 42)oğlumdur zinādan dise. İmdi ol 43)ḳulnuñ nesebi sābıt olmaz ol zeyid 44)den kerek ise ol zeyidnüñ atası 45)ya zeyidnüñ atasınuñ ḳardaşı ol 46)zeydi kirtülesünler, kerek ise yalğan 47)lasunlar, Ol ḳulnuñ nesebi sābıt olmaz. 48)Anuñ içün döşek yoḳdur. Eger 49)ol zeyid ol ḳulğa mālik olsa ol kul 50)zinādan menüm oğlumdur didükinden soñra 51)ol ḳul azād olur kerek ise zeyid azād id 52)sün, kerek ise idmesün. Eger ol 53)zeyid ol ḳulnuñ anasına mālik olsa. Ol 54)ḳulnuñ anası zeyidnüñ oğlanınuñ 55) anası olmaz. BEDĀYİ^c

332a 1)Ḳaçan zeyidnüñ oğlınuñ elinde bir kiçigez ḳul 2)olsa. Dahı zeyid da^c vī idse, eyidse: Uşbu ḳuluñ menüm 3)oğlumdur dise. İmdi ol zeyidnüñ oğlı 4)nuñ ḳulınuñ nesebi sābıt olur ol zeyidden velakin 5)ol zeyid eyidgeni zinādandur didüki hatādur. 6)Anuñ içün ol zeyid oğlınuñ ḳırnaḳına ḳatılmaḳ birle 7) oğlan doğmazdan burun ol zeyid ol ḳırnaḳa mālik 8)oldı. BEDĀYİ^c

9)Ḳaçan zeyid bir kişinüñ elinde bir kiçigez ḳul körse. 10)Dahı ol zeyid da^c vī idse eyidse: Uşbu ḳul menüm 11)oğlumdur fāsıd nikāhdan dise, ya ol zeyid 12)eyidse: Uşbu ḳulnuñ anasını men fāsıd satun aldum 13)dahı ḳatıldum, bu oğlan andan doğdı dise. İmdi 14)körelüm eger ol ḳulnuñ hōcāsı zeydi kirtü- 15)lese. Ol ḳulnuñ nesebi sābıt olur ol zeyidden. 16)Eger ol ḳulnuñ hōcāsı ol zeydi yalğanlasa ol 17)ḳulnuñ nesebi sābıt olmaz. Niçe kim ol ḳul ḳuldur. 18)Ammā ḳaçan zeyid ol ḳulğa mālık olsa, ol ḳulnuñ 19)nesebi sābıt olur zeyidden. Dahı ol ḳul zeyid üstine azād 20)olur kerek ise zeyid azād idsün kerek ise azād idme 21)sün. Anuñ içün kim fāsıd nikāh dahı fāsıd satun 22)almaḳ sahīh nikāh kibidür, Dahı sahīh satun almaḳ kibi 23)nesebi sābıt olmaḳ içre. Ḳaçan ol zeyid ol ḳul 24)nuñ anasına mālik olsa. Ol ḳulnuñ anası ol 25)zeyidnüñ oğlı anasa olur. Anuñ içün ol ḳulnuñ 26)hōcāsı ıḳrār idde, bu ḳırnaḳ zeyidnüñ oğlı anası ıduḳına. 27)Dahı andan soñra ol zeyid ol ḳırnaḳa mālik dahı oldı. BEDĀYİ^c

28)Kaçan bir kişi dahı ol kişinüñ hatunı 29)ıkrār idseler. İkisi dahı kendüler[le]nüñ 30)elindeki oğlan zinādandur diyü, falān kişiden 31)diyü.Ya^cnī er dahı hatun dahı eyidse:Uşbu bizim 32)oğlanımız falān kişi zinā idgendendür dise 33)ler,ıkrār idseler.İmdi ol oğlanunuñ 34)nesebi ol falān kişiden sābıt olmaz.Bel kim 35)ol hatunuñ erinden sābıt olur.Anüñ içün 36) kim döşek eyesi ol hatunuñ eridür.BEDĀYİ^c

37)Bir hatunuñ elinde bir oğlan olsa.Dahı bir er 38)kelse,eyidse ol hatuna :Uşbu senüñ elüñdeki 39)oğlan menüm oğlumdur zinādan,men saña 40)zinā iddüm,bu zinādan menüm oğlumdur 41)dise. Ol hatun dahı eyidse:Sen meni 42)evlendüñ,bu oğlan nikāhdan senüñ 43)oğluñdur,zinādan degüldür dise.İmdi 44)ol oğlanuñ nesebi sābıt olmaz ne ol 45)erden ne ol hatundan.Eger 46)mundan soñra ol er eyidse:47)Ol oglan menüm oglumdur nikah 48)dan dise.İmdi ol oğlanuñ nesebi 49)sābıt olur ol erden.Egerçi kim 50)ol ernüñ soñrakı sözi evvelki 51)sözine muhālıf dahı oldı ısa,dahı 52)ol oğlanuñ nesebi sābıt olur ol erden.BEDĀYİ^c

332b 1)Kaçan bir hatunun elinde bir oğlan olsa.Dahı bir er 2) kelse,da^cvī idse ol hatuna,eyidse:Uşbu senüñ elüñ 3)deki oğlan menümdür nikāhdan.Ya^cnī men 4)seni evlendüm,bu oğlan nikāhdan doğdı dise.Dahı 5)ol hātun eyidse:Bu oğlan senüñ oğlundur zinā-6)dan ,sen maña zinā iddüñ,bu oğlan zinādan doğdı 7)dise.İmdi ol oğlanuñ nesebi ne erden sābıt olur 8)ne ol hatundan sābıt olur.Eger mundan 9)soñra ol hatun ıkrār idse,eyidse:Bu oğlan 10) nikāhdandur dise.Ol oğlanuñ nesebi sābıt olur 11)ol erden.BEDĀYİ

12)Kaçan bir oğlan bir hatundan doğsa ol oğlanuñ 13)nesebi ol hatundan sābıt olur kerek ise ol 14)hatun ol oğlanı nikāhdan doğursun ,kerek ise 15)zinādan doğursun.BEDĀYİ^c

16)Ammā oğlanuñ nesebi erden sābıt olmaz illā kaçan 17)hatun ernüñ döşeki olsa.Keldük imdi hatun 18)ernüñ döşeki ne vaktın olur.Bilgil kim 19)hātun ernüm döşeki olur iki nemenüñ birisi 20)birle.Ol iki nemenüñ birisi oldur kim kaçan er 21)hatunı evlense,kerek ise sahīh evlensün kerek ise fāsıd evlensün kerek ise ol evlendüki hatun hür olsun,kerek ise kırnak olsun. Ol vaktın ol hatun ernüñ 22)döşeki olur.Ol iki nemenüñ birisi

dahı ol 23)dur kim kaçan er bir kırnakı satun alsa ol kırnaka 24)katılmak içün ,oğlan içün.Ol vaktın ol kırnak dahı 25)ol hōcāsınuñ döşeki olur,velakin bu döşek ol nikāh 26)döşekinden·żaᶜīfdur.Körmez misin kim kaçan hōcā ol kırnakdan doğan oğlanı nefī idse,menden degüldür dise.Ol oğlan nefī olımur.Ol 27) hōcādan sābıt olmaz ol oğlanuñ 28)nesebi.Ammā kaçan bir kişi 29)bir kırnakı satun alsa.İmdi 30)ol kırnak ol kişinüñ döşeki 31)olmaz yalıñuz satun almak birle 32)barça ᶜālımlar katında. Ammā 33)satun aldukından sonra ol 34)kişi ol kırnaka katılsa. Ol 35)kırnak ol kişinüñ döşeki 36)olur mı ya olmaz mı?Bu mes'elede ıhtılāf 37)iddiler ᶜālımlar.Bizim ᶜālım 38)larımız eyiddiler:Kişi kırnakına 39)katılmamak birle ol kırnak ol 40)kişinüñ döşeki olmaz illa meger kim 41)illa meger kim ol hoca daᶜvı 42)idgey,ol kırnakdan doğan 43)oğlanı eyidgey.Bu oğlan menüm 44)oğlumdur digey.Ol vaktın 45)ol kırnak ol hōcānuñ 46)döşeki olur.Ammā İmām 47)Şāfiᶜī katında kaçan bir kişi 48)bir kırnakı satun alsa.Dahı 49)ol kişi ol kırnaka katılsa.İmdi 50)ol kişi ol kırnaka katılmak 51)birle ol kırnak ol kişinüñ 52)döşeki olur kerek ise anda doğan 53)oğlanı daᶜvī idsün,kerek ise id-54)mesün.BEDĀYİᶜ

333a 1)Bizim ᶜālımlarımızuñ sözinüñ hāsıl uşbu 2)neseb sābıt olmak bābında eyiddiler.Döşek üç 3)dür didiler.Bir döşek kavī döşekdür.4)Bir döşek żaᶜīf döşekdür.Bir döşek 5)orta döşekdür.Kavī döşek didükümüz nikāh 6)döşekidür hattā nikah döşekinden oğlan doğsa 7)ol oğlanuñ nesebi sābıt olur ol döşek eyesinden,8)kerek ise ol döşek eyesi er daᶜvī idsün ol 9)oğlanı menüm oğlumdur diyü,kerek ise daᶜvī id 10)mesün.Dahı ol oğlanı nefī idse menden degüldür 11)dise.Ol oğlan nefī olmaz illa liᶜān idmek 12)birle.Orta döşek ol döşekdür kim 13) kaçan kişi bir kırnak satun alsa katılmak,oğlan doğurtu 14)tumak içün.Bu orta döşekdür ne kavī döşek 15)dür ne żaᶜīf döşekdür hattā anuñ kibi döşekde 16)doğan oğlanuñ nesebi sābıt olur hōcāsından.17)Hōcāsı daᶜvī idmedin,velakin anuñ kibi döşekden 18)doğan oğlanı kaçan döşek eyesi eyidse:Menden degüldür 19)dise.Nefī idse,ol oğlan nefī olur hīç liᶜān idişmedin 20)hōcā birle ol kırnak.Bir dahı żaᶜīf döşek 21)dür.

Żaᶜīf döşek ḳırnaḳ döşekidür ḥattā ol 22)ḳırnaḳdan doğan oğlanuñ nesebi s̱ābıt olmaz ḥattā 23)ol ḫōcā daᶜvī idüp bu oğlan menümdür dimeyince.24)Daḫı ol oğlanı ol ḫoca eyidse:Menden degüldür 25)dise.Nefī idse.Ol oğlan nefī olur hīç liᶜān idmedin 26)ḫōcā birle ol ḳırnaḳ.BEDĀYİᶜ

27)Eger bir kişi bir ḳırnaḳ satun alsa,Daḫı 28)ol ḳırnaḳa ḳatılsa.Daḫı ol ḳırnaḳı dışra 29)çıḳmaḳa ḳomasa.Daḫı ol ḳırnaḳa ḳatılduḳı vaḳtın 30)şehvetini ol kişi daşḳaru dökmese.Bel kim 31)fercinüñ içine dökse.Daḫı ol ḳırnaḳdan 32)oğlan doğsa. İmdi ol ḳırnaḳuñ ḫōcāsına 33)ḥalāl degüldür ol oğlanı nefī idmek 34)lik,menden degüldür dimeklik Tañrı 35)taᶜālā birle kendünüñ arasında.Bel kim 36)ol ḫōcā ıḳrār idmek kerekdür ol 37) oğlan kendünüñ idükine.Uşbu meselede hīç 38)ḫılāf yoḳdur bizim ᶜālımlarımız ḳatında.BEDĀYİᶜ

39)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳı satun alsa.Daḫı 40)ol ḳırnaḳa ḳatılsa,velakin ol kişi şehvetini 41)dışra dökse.Daḫı ol kişi ol ḳırnaḳı 42)dışra çıḳmaḳdan meniᶜidse.Daḫı ol 43)ḳırnaḳdan bir oğlan doğsa.İmdi İmām 44)Ebū Ḥanīfa eyiddi:Ḥalāldur ol 45) ḫōcāya ol oğlanı nefī idmeklik,men 46)den dimeklik.Anuñ içün 47)kim şehvetini içine dökmedi.Ammā 48)İmām Muḥammad eyiddi: Maña sevgülürek 49)budur kim ol kişi ol oğlanı azād 50)idgey, satmağay.Daḫı anasına ḳatılgay 51)ol kişinüñ ölümi yavuḳ kelince.Ḳaçan 52)ölümi yavuḳ kelse ol oğlanuñ anasını 53)daḫı azād idgey.BEDĀYİᶜ

333b 1)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳı satun alsa.Daḫı ol 2)kişi ol ḳırnaḳa ḳatılsa.Daḫı ol kişi şehvetini daşra dökmese.Bel kim içine dökse,velakin ol 4)kişi ol ḳırnaḳı evden daşra çıḳmaḳdan meniᶜ 5)idmese.Daḫı ol ḳırnaḳdan bir oğlan doğsa.İmdi 6)İmām Ebū Ḥanīfa eyiddi:Ol ḫōcāya ḥalaldur 7)ol oğlanı nefī idmek,menden degüldür dimek.8)Anuñ içün kim ol ḳırnaḳ dışra çıḳarḳanda 9)tilese yürür idi.İmām Ebū Yūsuf eyiddi:10)Maña sevgülürek budur kim ol ḫōcā ol 11)oğlanı daᶜvī idgey menüm oğlumdur diyü.12)İmām Muḥammad eyiddi:Maña sevgülürek budur 13)kim ol kişi ol oğlanı azād idgey.Ol 14)kişi ol oğlanuñ a-

nasına ḳatılġay ḫattā ol 15)kişi ölmaḳa yavuḳ i .olınca.Kaçan ol kişi ölmaḳa yavuḳ 16)olsa ol ḳırnaḳı daḫı azād idgey didi.

BEDAYİ^c

17)Kaçan bir ḳırnaḳ iki kişinüñ milkinde olsa.Daḫı18) ol ḳırnaḳ yüklü olsa.Daḫı ol iki kişinüñ 19)birisi da^{c}vı idse,eyidse:Bu ḳırnaḳuñ ḳarnındaḳı 20)menendür dise.Ol daḫı birisi da^{c}vī idmese.21)İmdi ol ḳırnaḳuñ ḳarnındaḳı oğlanuñ nesebi 22)s̱ābıt olur ol da^{c}vī idgen kişiden.Daḫı ol 23)ḳırnaḳ ol da^{c}vī idgen kişinüñ oğlı anası olur.24)İmdi ol da^{c}vī idgen kişinüñ üstine vācıbdur kim 25)ol ḳırnaḳ ne degir ise ol ḳırnaḳuñ ḳīmatınuñ 26)buçuḳını virgey ol ortaḳına.Daḫı ol ḳırnaḳuñ ^{c}uḳrı ne 27)ise ^{c}uḳrımuñ daḫı buçuḳını virgey,ol da^{c}vī idgen kişi ortaḳına,velakin ol doğan oğlanuñ bahāsını virmegey ol da^{c}vī idgen kişi,28)ortaḳına.Keldük imdi ḳırnaḳuñ 29) ^{c}uḳrı dimekkik oldur kim bu ḳırnaḳ 30)kibi ḳırnaḳı ne ḳadar mehir virip evlenür 31)ler ise ol mehirnüñ daḫı buçuḳını vir-32)gey ortaḳına.Mebsūṭ içinde munuñ 33)kibi didi.Muḫīṭ Kitabında eyiddi:Eger 34)zinā ḫalāl olsa-ʼy-idı bunuñ kibi ḳırnaḳa 35)bir kez ḳatılmaḳa ne virseler idi,36)anuñ buçuḳını daḫı ol ortaḳına virgey 37)didi,buçuḳ ḳīmatı birle.BEDĀYİ^c

38)Kaçan bir ḳırnaḳ iki kişinüñ arasında 39)olsa.Daḫı ol ḳırnaḳ bir oğlan 40)doğursa.Daḫı ol iki kişinüñ her 41) birisi da^{c}vī idse.Bu oğlan menüm 42)dür dise.İmdi ol oğlan ol 43)ikisinüñ daḫı oğlıdur ol ḳırnaḳ 44)ol iki kişinüñ daḫı oğlı anası 45)dur.Uşbu eyidgenimiz bizim ḳa 46)tımızdadur. Ammā İmām Şāfi^{c}ī 47)ḳatında ol oglan ikisinüñ degüldür.48) Bel kim birisinündür,velakin ol 50)kişi ḳanḳısınuñdur dise, ol oğlan 51)ol kişinündür.BEDĀYİ^c

334a 1)Bir ḳırnaḳ ḳaçan üç kişinün arasında or 2)taḳlıḳ olsa, ya dörüt ya biş kişinüñ ya 3)altı ya daḫı artuḳ kişilernüñ arasında 4)ortaḳlıḳ olsa.Daḫı ol ḳırnaḳ bir oğlan 5)doğursa.Daḫı ol altı kişinüñ her birisi 6)ol oğlanı menümdür dise. Da^{c}vī idse.İmdi 7)ol oğlan ol altı kişinüñ her birisinüñ 8) oğlıdur.Daḫı ol altı kişinüñ her birisi ol 9)oğlanuñ atasıdur.Daḫı ol ḳırnaḳ ol 10)altı kişinüñ her birisinüñ oğlı anasıdur.11)İmdi ol oğlanuñ nesebi ol altı kişiden 12)her birisinden s̱ābıt olur İmām Ebū Ḥanīfa 13)ḳatında.Ammā İmām

Ebū Yūsuf ḳatında ol 14)oğlanuñ nesebi iki kişiden artuḳdan s̱ābıt 15)olmaz.Ammā İmām Muḥammad ḳatında ol oğlanuñ 16)nesebi üç kişiden artuḳdan s̱ābıt olmaz.Ammā 17)İmām Şāfi^c^ī ḳatında ol oğlanuñ nesebi bir 18)kişiden artuḳdan s̱ābıt olmaz.

BEDĀYİ^c^

19)Ḳaçan bir ḳırnaḳ ata birle oğul arasında ortaḳ 20)lıḳ olsa.Daḫi ol ḳırnaḳ varsa,bir oğlan doğursa.21)Daḫı ol oğlanı da^c^vī idse,ikisi daḫı eyidse:22)Ol oğlan menümdür dise.Oğul daḫı eyidse:Ol 23)oğlan menümdür dise.İmdi bizim ^c^ālımlarımız 24)ḳatında ol oğlan atanuñdur.Ammā Züfer ḳatında 25)ol oğlanuñ nesebi s̱ābıt olur hem atadan hem 26)oğlından.Ḳaçan bizim katımızda ol oğlanuñ nesebi atadan s̱ābıt olsa ol ata oğlına virür ol ḳırnaḳuñ ḳīmatınuñ buçuḳını daḫı ol 27)ḳırnaḳuñ ^c^uḳrınuñ buçuḳını.Nite kim 28)yuḳarı eyiddük ^c^uḳur ne dimek idükini.29)Daḫı ol oğlan daḫı virür atasına ol 30)ḳırnaḳuñ ^c^uḳrınuñ buçuḳını atası vir 31)düki kibi.BEDĀYİ^c^

32)Ḳaçan bir ḳırnaḳ bir kişi birle oğlı 33)nuñ arasında olsa.Daḫı ol ḳırnak 34)bir oğlan doğursa.Daḫı ol oğlanı 35) da^c^vī idse ata.İmdi ol oğlanuñ 36)nesebi s̱ābıt olur ol atadan velakin ol 37)ata oğlına virür ḳırnaḳ ḳīmatınuñ 38)buçuḳını, velakin ol ata virmez oğlına 39)ḳırnaḳ ^c^uḳrınuñ buçuḳını.

BEDĀYİ^c^

40)Ḳaçan bir kişinüñ kendüsi birle 41)oğlınuñ oğlı arasında ortaḳlıḳ 42)ḳırnaḳ olsa.Ḥāl bu olsa kim ol kişi 43)nüñ oğlı diri olmasa.Daḫı ol ḳırnaḳ bir 44)oğlan doğursa.Daḫı ol ḳırnaḳı 45)da^c^vī idse ol ulu ata.İmdi 46)ol oğlanuñ nesebi ol ulu atadan 47)s̱ābıt olur.Daḫı ol ulu ata ol oğlınuñ 48) oğlına ḳırnaḳuñ ḳāmatınuñ buçuḳını virür 49)^c^uḳrınuñ buçuḳını virmez. BEDĀYİ^c^

334b 1)Ḳaçan bir kişinüñ bir oğlı olsa.Daḫı ol oğlı 2)diri olsa.Daḫı ol diri oğlınuñ oğlı olsa. 3)Daḫı ol kişi birle ol diri oğlınuñ oğlı 4)arasında bir ḳırnaḳ olsa ortaḳlıḳ.Daḫı ol 5)ḳırnaḳ bir oğlan doğursa.Daḫı ol oğlanı 6)da^c^vī idse kendüsi hem oğlınuñ oğlı her 7)birisi eyidse :Menümdür dise. İmdi ol 8)oğlanuñ nesebi s̱ābıt olur hem kendüden hem 9)diri oğlınuñ oğlından.BEDĀYİ

10)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol 11)vaḳtındur kim ḳaçan iki ortaḳ ikisi daẖı ḥür 12)olsalar,müsülmān olsalar. Ammā ḳaçan bir ḳır 13)naḳ bir ḳul birle bir ḥür kişinün̄ arasında or 14)taḳlıḳ olsa.Daẖı ol ḳırnaḳ bir oğlan doğursa.15)Daẖı ol oğlanı ol ḥür daẖı ol ḳul daẖı her 16)birisi da^cvī idse:Mendendür dise.İmdi 17)ol oğlanun̄ nesebini ḥür kişiden ışbāt idmek 18)evlādur.BEDĀYİ^c

19)Ḳaçan ḳırnaḳ bir mükāteb kişi birle bir ḳul 20)arasında ortaḳlıḳ olsa.Daẖı ol ḳırnaḳ bir oğlan 21)doğursa.Daẖı ol mükāteb eyidse:Bu oğlan menümdür 22)dise.Ol ḳul daẖı eyidse:Bu oğlan menümdür 23)dise.İmdi ol oğlanun̄ nesebini mükātebden 24) ṣābıt idmek evlādur ḳuldan ṣābıt idmekden.BEDĀYİ^c

25)Ḳaçan ḳırnaḳ bir mükāteb kişi birle 26)bir ḥür kişinün̄ arasında ortaḳlıḳ olsa.Daẖı 27)ol ḳırnaḳ bir oğlan doğursa.Daẖı ol 28)oğlanı hem ḥür kişi da^cvī idse,menümdür 29)disehem mükāteb kişi da^cvī idse,menüm 30)dür dise.İmdi ol oğlanun̄ nesebini ḥür kişiden 31)ışbāt idmek evlādur.BEDĀYİ^c

32)Ḳaçan bir ḳırnaḳ iki ḳul kişinün̄ arasında 33)ortaḳlıḳ olsa.Daẖı ol ḳırnaḳ bir 34)oğlan doğursa.Daẖı ol oğlanı ol iki 35)ḳulun̄ her birisi da^cvī idse,eyidse:Menden 36)dür dise.İmdi ol oğlanun̄ nesebi ṣābıt olur 37)ol iki ḳuldan.BEDĀYİ^c

38)Ḳaçan bir ḳırnaḳ bir müsülmān kişi 39)birle bir zimmī kāfirnün̄ arasında ortaḳ 40)lıḳ olsa.Daẖı ol ḳırnaḳ bir oğlan doğursa.41)Daẖı ol oğlanı ol kāfir daẖı ol müsülmān 42)her birisi da^cvī idse:Mendendür dise.43)İmdi ol oğlanun̄ nesebi müsülmāndan 44)ṣābıt olur.Bu eyidgenimiz ıstıḥsāndur.45)Ḳıyās budur kim ol oğlanun̄ nesebi 46)ikisinden bile ṣābıt olgay.Ḥasan kim Ziyād 47)oğlıdur,Daẖı İmām Züfer mumun̄ kibi rivāyet 48)iddi İmām Ebū Ḥanīfa'dan.BEDĀYİ^c

335a 1)Ḳaçan bir ḳırnaḳ bir yahūdī birle bir mecūsī 2)arasında ortaḳlıḳ,ya bir naṣrānī birle 3)bir mecūsī arasında olsa.Daẖı ol 4)ḳırnaḳ bir oğlan doğursa.Daẖı mecūsı eyidse:Menden 5)dür dise.Ol kitābī eyidse:Mendendür dise.6)İmdi ḳıyās budur kim ol oğlanun̄ nesebi 7)kitābīden daẖı mecūsīden daẖı ṣābıt olur, velakin 8)ıstıḥsān budur kim ol oğlanun̄ nesebi kitābī 9)den ṣābıt olur,mecūsīden ṣābıt olmaz.10)Kitābī kāfir didükümüz Yahūdīdür daẖı naṣrānīdür.BEDĀYİ^c

11)Ḳaçan bir ḳırnaḳ bir müsülmān ḳul birle ḥür 12)kāfir arasında olsa.Dahı ol ḳırnaḳ bir oğlan doğursa.13)Dahı ol oğlanı hür kāfir da^{c}vī idse:Mendendür dise.14)Ol müsülmān ḳul dahı da^{c}vī idse:Mendendür dise.15)İmdi ol oğlamuñ nesebini ol ḥür kāfirden ıs̱bāt 16)idmek evlādur.BEDĀYİ^{c}

17)Ḳaçan bir ḳırnaḳ bir müsülmān mükateb kul birle bir 18) ḥür kāfir arasında ortaḳlıḳ olsa.Dahı ol 19)ḳırnaḳ bir oğlan doğursa.Dahı ol müsülmān mükāteb 20)da^{c}vī idse,eyidse:Bu oğlan mendendür dise.21)Dahı ol hür kafir eyidse:Bu oglan mendendür 22)düse.İmdi ol oğlamuñ nesebini ıs̱bāt idmek 23)lik ol ḥür kāfirden evlādur.Ol müsülmān 24)mükātebden ıs̱bāt idmekden.BEDĀYİ^{c}

25) Ḳaçan bir ḳırnaḳ bir zimmī kāfir birle 26)bir murtad arasında ortaḳlıḳ olsa.Dahı 27)ol ḳırnaḳ bir oğlan dogursa.Dahı ol oğlanı 28)ol zimmī kāfir da^{c}vī idse;mendendür diyü.29)Dahı ol murtad da^{c}vī idse mendendür diyü.30)İmdi ol oğlamuñ nesebini ol murtaddan 31)ıs̱bāt idmek kerekdür.Anuñ içün kim 32)murtad kişinüñ oğlı müsülmān ḥükmindedür.33)Körmez misin kim ḳaçan murtad kişinüñ 34)oğli bālıg olsa.Ol vaḳtın ana küç iderler. 35)Müsülmān olgıl dirler.Ḳaçan küç idseler 36)müsülmān olgıl diyü.Zāhır budur kim 37)müsülmān olur.Bes bunuñ menfa^{c}atı var 38)ol oğlana.Ammā zimmīnüñ oğlı müsülmān 39)ḥükminde degüldür. Körmez misin ḳaçan 40)bālıg olsa müsülmān ol diyü ḥüküm id 41)-mezler.BEDĀYİ^{c}

42)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz 43)ol vaḳtındur kim ḳaçan iki ortaḳ 44)ikisi dahı bile da^{c}vī idgey bir vakıtda.45) Ammā ḳaçan iki ortaḳuñ birisinün 46)da^{c}vusı burun olsa.Ol oğlan ol kişinüñ 47)dür.Anuñ içün ḳaçan bir oğlamuñ nesebi 48)s̱ābıt olsa bir kişiden bir zamānda ol oğlamuñ 49)nesebi s̱ābıt olmaz, özge kişiden.BEDĀYİ^{c}

335b 1)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası 2)ol vaḳtındur kim ḳaçan ḳırnaḳ ol iki 3)ortaḳmuñ milkinde iken yüklü olmış olgay 4)Ammā ḳaçan ol ḳırnaḳ yüklü olsa ol iki 5)ortaḳ ol ḳırnakı satun almazdan burun.6)Dahı ol iki ortaḳ ol ḳırnakı satun alsalar 7)ol ḳırnaḳ yüklü iken.Dahı satun alduḳ 8)larından soñra ol ḳırnaḳ bir oğlan 9)doğursa.Dahı ol iki ortaḳuñ birisi da^{c}vī idse.10)İmdi ol oğlamuñ nesebi ol da^{c}vī idgen 11)kisiden s̱ābat olur.Nite kim milkinde iken yüklü 12)olgan kibi.Dahı ol ḳırnaḳ

ol da^cvī 13)idgen kişinün oğlanı anası olur.Nite kim milik - 14)lerindeki kibi.Dahı ol da^cvī idgen 15)kişi ol kırnakun kīmatınun buçukını ol 16)bir ortakına virür.Nite kim miliklerindeki 17)kibi,kerek ise ol da^cvī idgen kişinün 18)küçi yitsün ol kırnakun buçuk kīmatına,kerek ise 19)küç yitmesün,velakin ol da^cvī idgen 20)kişi ol kırnakun ^cukrınun buçukını ol 21) bir ortakına virmez.Nite kim yukaru virür didi.22)Anun içün bu mes'elede bu oğlan mendendür dimek 23)ol kırnaka katıldum dimek degüldür.Yukarukı 24)mes'elelerde bu oğlan mendendür dimeklik 25)ıkrār idmekdür ol kırnaka katılmaka.Anun 26)içün yukarukı mes'elelerde kırnak munlarnun 27)milkinde yüklü oldı.Bu mes'elede bu oğlan kim 28)bir ortak menüm oğlumdur didi,ol oğlanun hükmi şol kul hükmindedür kim iki ortakun birisi azād iddi ol 29)kulı.İmdi mundan dahı ol da^cvī 30)idgen kişi oğlanı menümdür dimek 31)ol oğlanı azād idmekdür.Bes 32)ol da^cvī idgen kişinün küçi yitse 33)ol oğlanun kīmatınun buçukını ortakına 34)virmeke, virsün.Eger küçi 35)yitmese virmesün.Kaçan ol oğlan 36)ölse.Dahı kādī ol oğlanun mīrāş yir yavuk 37)kişisi kalmasa.Ol oğlanun mīrāşını 38)ol iki kişi yir.Eger ol 39)iki ortak ol yüklü satun alduk 40)ları kırnakun doğan oğlanını ikisi 41)dahı bile da^cvī idseler.İmdi 42)ol oğlan ol ikisinün dahı oğlı 43)dur.Hīç birisi dahı birisine ^cukur 44)virmez ol oğlan öldükinden 45)sonra ol oğlanun hīç yavuk 46)mīrāş yir kişisi kalmasa ol 47)oğlanun mīrāsı ol iki.ortakun 48)dur.Anun içün kim bu iki 49)ortak yüklü kırnakun 50)doğan oğlanı menümdür diyip 51)da^cvī idmeklik ol 52) oğlanı azād idmekdür.Rasūlu53)llah eyiddi:Azād idgen kişinün 54)-dür azādlu kuldan kalgan didi.BEDĀYİ^C

336a 1) Kaçan bir kırnakı bir kişi evlense.Dahı evlendükinden 2)sonra ol kırnakun eri bir özge kişi birle 3)dahı evlendüki kırnakı satun alsalar.Dahı 4)ol kırnakı satun aldukından sonra altı 5)ay tamām olmadın ol kırnak bir oğlan doğursa.6)İmdi ol oğlanun nesebi şābıt olur ol kırnakun 7)erinden hīç da^cvī idmedin.Anun içün kaçan 8)altı aydan eksükde doğursa bilinür kim ol 9)oğlan nikāhdan doğup durur.İmdi ol 10)kırnakun eri ol kırnakun kımatınun buçukını 11)virür ol ortakına.Ol oğlan içün hīç 12)neme virmez.BEDĀYİ^C

13)Kaçan iki kardaş bir yüklü kırnakı satun 14)alsalar.Dahı ol kırnak bir oglan dogursa.15)Dahı ol oglanı ol iki kardaşuñ birisi daᶜvī 16)idse:Mendendür dise.İmdi ol oglanuñ 17)nesebi sābıt olur ol daᶜvī idgen kişiden.18)İmdi virgey ol daᶜvī idgen kardaş 19)ol bir kardaşına ol kırnakuñ kīmatınuñ 20)buçukını dahı ol oglanuñ kīmatınuñ buçukını.BEDĀYİᶜ

21)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası 22)ol vaktın idi kim kaçan ol ortaklık 23)kırnak bir yaluñuz oglan dogurgay idi.24)Dahı ol oglanı iki ortakuñ birisi daᶜvī 25)idgey idi,mendendür diyü. Ammā kaçan 26)ol ortaklık kırnak bir karından iki oglan 27)dogursa.Dahı ol iki ortak ikisi dahı bir yola daᶜvī idseler,ol oglanı menümdür diseler.Her birisi eyidseler.İmdi ol oglanlaruñ 28)her birisinüñ nesebi sābıt olur ol iki ortakdan kerek 29) ise ol iki ortakuñ 30)her birisi ol iki oglanuñ birisini daᶜvī 31)idsün kerek ise her birisi ikisini dahı daᶜvī 32)idsün.Uşbu eyidgenimiz ol vaktındur 33) kim ol iki ortak ikisi dahı bir yola 34)daᶜvī idgeyler. Ammā kaçan ol iki 35)ortakuñ birisi burun daᶜvī idse ol 37)ikiz oglanuñ ikisinüñ nesebi 38)sābıt olur,ol burun daᶜvī idgen kişiden. 39)Anuñ içün iki ikiz oglanuñ birisinün 40)nesebi sābıt olsa ol dahı birisinün dahı 41)sābıt olur.Dahı ol iki ikiz oglanuñ 42)ikisi dahı azād olurlar ol daᶜvī id 43)gen kişinüñ üstine.Dahı ol iki 44)ikiz oglanuñ anası ol daᶜvī id 45)gen kişinüñ oglı anası olur.Dahı 46)ol daᶜvī idgen kişi virür 47)ol bir ortakına ol kırnakuñ 48)ᶜukrınuñ buçukını.Dahı ol daᶜvī 49)idgen kişi virür ol ortakına 50)ol kırnak ne degse ol kırnakuñ 51)kīmatınuñ buçukını.Uşbu eyidgenimiz barçası 52)ol yirdedür kim iki oglan bir karından 53)dan doggay.BEDĀYİᶜ

336b 1)Kaçan iki kişi bir kırnakı satun alsalar.Dahı ol 2)kırnak iki oglan dogursa iki karından.Dahı ol 3)iki ortakuñ birisi daᶜvī idse burun dogan 4)oglanı mendendür diyü.Ol iki ortakuñ birisi 5)dahı daᶜvī idse soñra dogan menümdür dise 6)velakin ol iki ortak ikisi dahı bir yola daᶜvī 7)idseler bir vakıtda daᶜvī idseler.İmdi 8)hiç şeksüz ol burun dogan oglanuñ 9)nesebi sābıt ol daᶜvī idgen kişiden.Dahı 10)ol kırnak ol burunkı oglanı daᶜvī idgen 11)kişinüñ oglanı anası olur.Dahı ol burun dogan 12)oglanı daᶜvī idgen kişi virür ol kırnakuñ 13)kīmatınuñ buçukını dahı ol kırnakuñ ᶜukrınuñ 14)buçukını ol soñrakı dogan oglanı daᶜvī idgen 15)kişige.İmdi ol soñrakı dogan oglanuñ 16)nesebi sābıt olur mı ol

soñrakı oğlanı da^{c}vī 17)idgen kişiden ya s̲ābıt olmaz mı?Kıyās budur 18)kim ol soğrakı doğan oğlanuñ nesebi s̲ābıt 19)olmağay ol da^{c}vī idgen kişiden illā meger kim 20)ol burun doğan oğlanı da^{c}vī idgen kişi kirtülegey 21)ol soğrakı oğlanı da^{c}vī idgen kişini.Uşbu 22)eyidgenimiz kıyāsdur,veñakin ıstıḥsān budur kim 23)ol soğrakı oğlanuñ nesebi s̲ābıt olur ol 24)da^{c}vī idgen kişi-den kerek ise ol burunkı 25)oğlanı da^{c}vī idgen kişi kirtülesün kerek ise 26)kirtülemesün.İmdi vardur ol 27)soñrakı oğlanı da^{c}vī idgen kişinüñ üstine kim 28)virgey ol evvel doğan oğlanı da^{c}vī idgen 29)kişige ol kırnakuñ barça ^{c}ukrını bir rivāyetde eyidip dururlar virgey buçuk ^{c}ukrını.Dahı virgey ol soğrakı doğan oğ-lanı da^{c}vī 30)idgen kişi ol evvel doğan oğlanı 31)da^{c}vī idgen kişige ol soğrakı 32)oğlanuñ kīmatını barçasını.İmdi 33) uşbu eyidgenimiz barçası ol vaktın 34)dur kim iki ortak ikisi dahı bir yolğa 35)da^{c}vī idgey.Ammā kaçan ol 36)iki ortakuñ birisi evvel ol burun doğan 37)oğlanı da^{c}vī idse.İmdi ol burun 38)do-ğan oğlanuñ nesebi s̲ābıt olur ol da^{c}vī 39)idgen kişiden.Dahı ol oğlan azād 40)olur.Dahı ol kırnak ol kişinüñ oğlı 41)ana-sı olur.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi 42)virür ortakına ol kırnakuñ kīmatınuñ 43)buçukını.İmdi mundan soñra eger 44)ol dahı bir ortak da^{c}vī idse ol 45)burun doğan oğlanı.Köremüm eger 46)ol burun doğan oğlanı da^{c}vī idgen 47)kişi kirtülese ol 48)da^{c}vī idgen kişini ol oğlanuñ 49)nesebi s̲ābıt olur ol soñrakı kişi-den.50)Dahı eger ol evvel da^{c}vī idgen 51)kişi yalğanlasa ol oğlanuñ nesebi s̲ābıt 52)olmaz ol soñrakı da^{c}vī idgen 53)kişiden. Bilgil kim kaçan evvelki 54)doğan oğlan birle ikinçi doğan oğlan 55)arasında altı ay keçmese ol iki oğlan 56)bir karın-dandur,eger keçse bir karından 57)degüldür ,iki karındandur.

BEDĀYİ^{c}

337a 1)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol 2)vaktındur kim kaçan ol burun da^{c}vī idgen 3)kişi evvel ol evvel doğan oğlanı da^{c}vī idgey.4)Ammā kaçan ol kişi evvel ol soñra doğan 5)oğlanı da^{c}vī idse.İmdi ol soñra doğan 6)oğlanuñ nesebi s̲ā-bıt olur ol da^{c}vī idgen 7)kişiden.Dahı ol 8)oğlanuñ anası ol kişinüñ oğlı anası olur.9)Dahı ol kişi virür ol kırnakuñ kī-matınuñ buçukını ortakına.10)Dahı ol kişi virür ol kırnakuñ ^{c}ukrınuñ 11)buçukını ortakına.Ammā ol evvel doğan oğlan 12)

ikisinüñ arasında ortaklık kuldur.İmdi 13)mundan soñra eger ol evvel doğan oğlanı 14)ol soñra doğan oğlanı da^{c}vī idmeyen ortak 15)da^{c}vī idse,mendendür dise.İmdi ol 16)vaktın ol evvel doğan oğlan şol bir kul 17)kibidür kim iki kişinüñ arasında ortaklık 18)ıdı.Dahı ol kulı birisi azād iddi.İmdi 19)bes ol evvel doğan oğlanı da^{c}vī idgen kişinüñ 20)ülüşi azād olur,ol evvel doğan oğlandan.21)Dahı ol evvel doğan oğlanuñ nesebi sābıt olur 22)ol da^{c}vī idgen kişiden.Keldük imdi 23)ol evvel doğan oğlanı da^{c}vī idmeyen kişi tileklü 24)dür.Tilese ol dahı ol evvel doğan oğlandan 25)ülüşini azād ider,tilese ol da^{c}vī idgen 26)ortakına kendünüñ ülüşini żamān çekdürür.Eger 27)ol da^{c}vī idgen kişinün küçi yitse żamān çekmeke.28)Eger ol da^{c}vī idgen kişinüñ küçi yitmese żamān 29)çekmeke ol da^{c}vī idmegen ortak tileklüdür.Tilese ol dahı ol evvel doğan oğlandakı ülüşimi azād idsün,tilese ol 30)oğlana kazandursun kendünüñ hakını. 31)Dahı ol oğlandan alsun.Üşbu eyid 32)genimiz İmām Ebū Ḥanīfa kavlıdur.33)Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām 34)Muhammad katında eger ol menden 35)dür diyüp da^{c}vī idgen kişinüñ 36) küçi yitse ol ortakımuñ ülüşini 37)ödemeke ol ortakı ol kişige ülüşini 38)ödedsün ancak.Eger küçi yitmese 39)ol kişi ol evvel doğan oğlana kazandurur 40)kendünüñ ülüşini alur ol oğlandan.

BEDĀYİ^{c}

41)Kaçan iki kişi bir kırnak satun alsalar.Dahı 42)ol kırnak iki oğlan doğursa iki karından.43)Dahı ol iki ortakuñ birisi eyidse:Burun 44)doğan oğlan mendendür soñrakı doğan 45) oğlan ortakımdandur dise.İmdi ol 46)burun doğan oğlanuñ nesebi sābıt olur 47)ol da^{c}vī idgen kişiden.Dahı ol 48)kırnak ol da^{c}vī idgen kişinüñ oğlı 49)anası olur.Dahı ol da^{c}vī idgen kişi 50)virür ortakına ol kırnakuñ kīmatınun 51)buçukını.Dahı ol kırnakuñ ^{c}ukrınuñ 52)buçukını .Dahı ol soñra doğan 53)oğlan ol kişinüñ oğlı anasınuñ 54)oğlı olur.Keldük imdi ol bir 55) ortak eyidse:Kirtüsin,soñra doğan 56)oğlan mendendür dise.Ol soñrakı oğlanuñ 57)nesebi sābıt olur andan.Eger yalğanlasa 58)sābıt olmaz.BEDĀYİ^{c}

337b 1)Kaçan iki kişi bir kırnakı satun alsalar ortak 2)oluban. Dahı ol kırmak iki oğlan doğursa iki 3)karından.Dahı ol iki

ortakuñ birisi 4)eyidse:Sonrakı doğan oğlan menden 5)dür ,evvelki doğan oğlan ortakımuñdur 6)dise.Ya eyidse:Ol kişi evvelki doğan 7)oğlan ortakımdandur ,sonrakı doğan 8)mendendür dise.İmdi ol sonrakı 9)doğan oğlanuñ nesebi sābıt olur ol da^{c}vī 10)idgen kişiden.Dahı ol sonrakı 11)oğlan azād olur.Dahı ol kırnak ol 12)sonrakı oğlanı da^{c}vī idgen kişinüñ 13)oğlı anası olur.Dahı ol sonra doğan 14)oğlanı da^{c}vī idgen kişi virür ortakına ol 15)kırnakuñ kīmatınuñ buçukını.Dahı virür ol 16)kırnakuñ ^{c}ukrımuñ buçukını.Keldük 17)imdi ol burun doğan oğlanuñ nesebi sābıt olur mı?18)Ol dahı bir ortakından ya sabıt olmaz mı?19)Eger ol da^{c}vī idmeyen kişi ol ortakını 20)kirtülese,nesebi sabıt olur.Dahı ol kişi 21)virür ol burun doğan oğlanuñ kīmatımuñ buçukını 22)ol dahı bir ortakına. Eger yalğanlasa 23)ol burun doğan oğlanuñ hükmi ol kul 24)kibidür kim ol kul iki kişinüñ arasında 25)ortaklık idı.Dahı ol ortakuñ birisi danuk 26)lık virdi.Dahı bir ortakınuñ üstine :Bu kul 27)-dakı ülüşini azād iddi diyü.Dahı ol kişi ortakını 28)yalğanladı. Men azād idmedüm didi.İmdi 29)bu mes'ele kul azād idmek bābındaki keliserdür.BEDĀYİ^{c}

30)Kaçan bir kişinüñ bir kırnakı olsa.Dahı 31)ol kırnak üç oğlan doğursa bir 32)karından.Dahı ol kırnakuñ hōcası 33)eyidse: Uşbu üç oğlanuñ birisi menüm 34)dür dise.Hīç birini belgülü eylemese. İmdi 35)ol üç oğlanuñ üç/i/dahı azād olur.Dahı 36)ol üç oğlanuñ üçinüñ dahı nesebi 37)sābıt olur ol kişiden.Anuñ içün kaçan 38) üç oğlan bir karından olsa.Bilürüz kim 39)üçi dahı bir sudandur. Kaçan 40)üç oğlanuñ nesebi sābıt olsa.Bes ol kırnak 41)ol kişinüñ oğli anası olur.BEDĀYİ^{c}

42)Kaçan bir kişinüñ bir kırnakı olsa.Dahı 43)ol kırnak üç oğlan doğursa bir karından.44)Dahı ol kırnakuñ hōcası eyidse:Uşbu 45)burun doğan oğlan mendendür dise.Ya 46)eyidse:Uşbu ortançı doğan oğlan menden 47)dür dise.Ya eyidse:Uşbu sonrakı doğan 48) oğlan mendendür dise.İmdi ol 49)üç oğlanuñ üçi dahı azād olur.Dahı ol 50)üç oğlanuñ üçinün dahı nesebi sābıt olur ol 51)kişiden. Dahı ol kırnak ol kişinüñ oğlı 52)anası olur.BEDĀYİ^{c}

53)Bir karından iki oğlan ya üç oğlan doğurmak54)oldur kim ol oğlanlar barçası altı aymuñ 55)içinde olğay.Eger bir oğlan doğursa.Dahı 56)altı ay keçse.Andan sonra bir dahı doğursa ol 57) iki oğlan iki karındur.

338a 1)Kaçan bir kişinüñ bir ḳırnaḳı olsa.Daḫı ol 2)ḳırnaḳ üç oğlan doğursa üç ḳarından.Yaᶜnī 3)bir oğlan doğursa daḫı ol oğlan doğduḳından 4)ṣoñra altı ay keçse.Andan ṣoñra bir oğlan daḫı doğursa.5)Andan ṣoñra altı ay keçse.Andan ṣoñra 6)bir oğlan daḫı doğursa.Daḫı ol ḳır 7)naḳuñ ḫōcası eyidse:Burun doğan oğlan 8)menüm oğlumdur disebİmdi ol burun 9)doğan oğlanuñ nesebi s̱ābıt olur ol kişiden.10)Daḫı ol ḳırnaḳ ol kişinüñ oğlı anası 11)olur.İmdi evvel doğan oğlanuñ nesebi 12)s̱ābıt oldı,velakin ortançı doğan oğlanuñ 13)daḫı ṣoñraḳı doğan oğlanuñ nesebi s̱ābıt olur mı 14)ya s̱ābıt olmaz mı?Ḳıyās bu-y-ıdı kim s̱ābıt 15)olur.Züfer imām ḳavlı daḫı budur,velakin 16)ıstıḥsān budur kim s̱ābıt olmaz orta 17)doğanuñ nesebi daḫı ṣoñraḳı doğan oğlan 18) nesebi.Uşbu eyidgünimiz andadur 19)kim ḫōcā evvel doğan oğlanı daᶜvī iddi,20)mendendür didi.Ammā ḳaçan ḫōcā eyidse:21)Ortançı doğan oğlan mendendür dise.22)İmdi ol ortançı doğan oğlanuñ nesebi s̱ābıt olur 24)ol kişiden.Daḫı ol ḳırnaḳ ol kişinüñ 25)oğlı anası olur.Ammā ol evvel doğan 26)oğlan ḳuldur ol kişinüñ milkinde doğdı.27)Ammā ol ṣoñraḳı doğan oğlanuñ nesebi s̱ābıt 28)olur mı ol kişiden ya s̱ābıt olmaz mı?Ḳıyās 29)budur kim s̱ābıt olğay.Züfer imām ḳavlı 30)daḫı budur.Velakin ıstıḥsān budur kim s̱ābıt 31)olmaz.Ammā ḳaçan ol kişi eyidse:Ol ṣoñra doğan oğlan menüm oğlumdur dise.İmdi ol ṣoñra doğan oğlan ḥür 32)olur.Daḫı ol ṣoñra doğan oğlanuñ 33)nesebi s̱ābıt olur ol kişiden.Daḫı ol 34)ḳırnaḳ ol kişinüñ oğlı anası olur.35)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol vaḳtındur kim ol ḫōcā daᶜvī idgey,37)eyidgey:Burun doğan oğlan menümdür digey ya 38)ortançı doğan oğlan menümdür digey 39)ya ṣoñraḳı doğan oğlan menümdür 40)digey.Ammā ḳaçan ḳırnaḳ üç oğlan doğursa,41)üç ḳarından.Daḫı ol ḳırnaḳnuñ ḫōcāsı 42)eyidse: Uşbu üç oğlanuñ birisi menüm 43)dür dise.İmdi eger ol kişi belgülü idse 44)daᶜvī idgeni oğlanı eger maḳṣūdı evvelki doğan 45) oğlan ısa anuñ ḥükmini eyiddük.Eger 46)maḳṣūdı ortançı oğlan ısa anun daḫı 47)ḥükmini eyiddük.Eger maksudı soñrakı 48)doğan oğlan ısa anuñ daḫı ḥükmini eyiddük.49)Eger ol kişi uşbu üç oğlanuñ birisi 50)menüm oğlum didükinden ṣoñra 51)belgülü idmedin kendü tilekini.İmdi 52)ol ḳırnaḳ azād olur hīç şek 53)süz.Ammā ol üç oğlanuñ ḥükmi 54)azād olmaḳda biz z̲ikir iddük 55)ol ḥükmi ḳul azād idmek 56)bābında İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ḥüküm 57)nedür? Daḫı [illegible] Ebū [illegible] birle [illegible] Mı[illegible] katında hüküm nedür ?

338b ı)Bir kiçigez kul iki kişinün arasında ortak 2)lık olsa. Dahı ol iki ortakun birisi ol kulı 3)azād idgenden soñra ol 4) bir ortak dahı da^cvī idse,eyidse:Bu oğlan 5)menümoğlumdur dise. İmdi ol oğlanuñ 6)nesebi sābıt olur ol da^cvī idgen kişi 7)den İmām Ebū Hanīfa katında.Dahı ol oğlan 8)kaçan ölse ol oğlanuñ buçuk mīrāsı ol 9)ortakmundur.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muhammad katında ol oğlanuñ ıı)nesebi ol da^cvī idgen kişiden sābıt olmaz.ı2)İmdi uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ı3)barçası ol vaktın ıdı kim ol kul ı4)kiçigez olğay.Ammā kaçan kul uluğ olsa,imdi ı5)İmām Ebū Hanīfa katında hüküm kiçi kulun ı6)hükmi kibidür.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında ı7)dahı İmām Muhammad katında kaçan bir ortak ı8)ol uluğ kulı azād id/se.Dahı andan soñra ı9)ol dahı bir ortak da^cvī idse,eyidse:20)Uluğ kul menümdür dise.Eger ol 2ı)da^cvī idgen kişini ol uluğ kul kirtülese 22)ol uluğ kulnuñ nesebi sābıt olur ol 23)da^cvī idgen kişiden.Eger yalğanlasa 24)sābıt olmaz.BEDĀYİ^c

25)Bir kişi kaçan bir kulına destūr virse,satğıl 26)alğıl, sefer idgil,tācirlik idgil dise.Dahı 27)ol kul kendünüñ kazandukından bir kırnak alsa.28)Dahı ol kırnak bir oğlan doğursa. Dahı ol destūr virilmiş kul da^cvī idse ol doğan oğlan mendendür dise.İmdi 29)nesebi sābıt olur ol destūr virilmiş 30)kuldan.BEDĀYİ^c

3ı)Kaçan bir kişi māl virse bir kişige 32)işledmeke.Dahı ol mālnuñ aşşısını 33)ortak olsalar.Dahı ol māl işled 34)meke alğan kişi bir kırnak alsa ol 35)aşşısını ortaka işledmeke aldukı 36)māldan henūz māl aşşı idmedin.37)Dahı ol kırnak bir oğlan doğursa.38)Dahı ol mālı işledmeke alğan 39)kişi da^cvī idse, eyidse:Bu oğlan menümdür dise.İmdi ol oğlanuñ 4ı)nesebi ol mālı işledmeke alğan 42)kişiden sābıt olmaz.BEDĀYİ^c

43)Satmaka,almaka destūr virilmiş kuluñ 44)hōcasınuñ bir kırnakı olsa. Dahı ol kırnak 45)ol kulnuñ tācirlikinden satun 46)alınmış olmasa.Dahı ol kırnak bir oğlan 47)doğursa.Dahı

ol destūr virilmiş kul 48)da^cvī idse ol kırnakuñ dogan oglanı 49)mendendür dise.Dahı ol 50)kul da^cvī idse kim ol kırnakuñ hōcāsı 51)ol kırnakı maña evlendürdi dise,ya 52)ol kırnakı maña halāl iddi dise.İmdi 53)ol oglanuñ nesebi ol kuldan 54)sābıt olmaz illā meger hōcā ol kulı 55)kirtülegey.Bu sözün kalganını 56)bu aşaḳadaḳı varaḳda yazar men.

339a 1) Eger ol destūr virilmiş kuluñ hōcāsı 2)ol da^cvī idgen kulı kirtülese,eyidse:Kirtü 3)sin,men bu kırnakı saña evlendürdüm 4)dise.Ya eyidse:Men bu kırnakı saña halāl 5)iddüm dise. Ol vaktın ol kırnakdan dogan 6)oglanuñ nesebi ol hōcānuñ destūr virilmiş 7)kulından sābıt olur.Eger hōcā ol destūr 8)virilmiş kulı yalganlasa,eyidse:Men saña bu 9)kırnakı evlendürmedüm dise.Ya eyidse:Men 10)saña bu kırnakı halāl idmedüm dise.Ol 11)vaktın ol dogan oglanuñ nesebi ol kuldan 12)sābıt olmaz,velakin ol hōcā ol kulı yalgan 13)ladukından soñra kaçan ol kul azād olınsa.14)Dahı azād olındukından soñra ol kul 15)ol kırnaka mālik olsa.İmdi ol vaktın ol 16)kuluñ da^cvısı işidildi ol oglanuñ nesebi 17)ol kuldan sābıt oldı kiddi.

BEDAYİ^c

18)Kaçan bir kişi kulına destūr virse satmaka 19)almaka dahı tācirlık idmeke ,sefer idmeke .20)İmdi amuñ kibi kul eger evlense bir hür 21)hatun evlense,ya bir kırnak evlense dahı ol 22)kul katılsa ol hür hatuna ya ol kırnaka.23)Dahı ol hür hatundan ya ol kırnakdan 24)bir oglan dogsa,ol oglanuñ nesebi sābıt olur 25)ol me'zūn kuldan kerek ise ol kuluñ 26) evlendüki hōcā destūrı birle olsun,kerek ise 27)hōcā destūrınsuz olsun.BEDAYİ^c

28)Kaçan bir kişi kulını mükāteb kılsa.Dahı ol 29)mükāteb kul bir kırnak satun alsa 30)kendünüñ kazandukı māldan.Dahı ol mükāteb 31)ol kırnaka katılsa.Dahı ol kırnakdan 32)bir oglan dogsa.Dahı ol oglanı ol mükāteb 33)da^cvī idse:Menüm oglumdur dise.İmdi 34)ol mükātebüñ da^cvī idgeni sahīhdur.35)Ol oglanuñ nesebi sābıt olur ol 36)mükātebden.İmdi kaçan ol oglanuñ 37)nesebi sābıt olsa ol mükātebden cāyız 38)degül ol mükātebüñ

ḥōçāsına ol 39)oğlanı saltmaḳlıḳ dahı ol oğlanuñ 40)anasını satmaḳlıḳ.BEDĀYİ^{c}

41)Müsülmān ḳul birle zimmī kişi ikisi 42)berāberdür neseb da^{c}vī idmek içre.BEDĀYİ^{c}

43)Ol ḳul kim mükātebdür,müslimdür 44)dahı ol kim zimmīdür, ikisi beraberdür 45)neseb da^{c}vī idmek içre?Ya^{c}nī 46)müsülmān kim mükāteb ḳuldur,anuñ 47)neseb da^{c}vī idgeni ṣaḥīḥ 48)dahı zimmīnüñ neseb da^{c}vī idgeni 49)ṣaḥīḥdur.İkisi dahı berāberdür. BEDĀYİ^{c}

50)Oğlan mendendür diyüp da^{c}vī idmekün 51)ṣaḥīḥ olmaḳınuñ şarṭı oldur kim ol oğlanuñ 52)anası ol da^{c}vī idgen kişinüñ milkinde olğay.BEDĀYİ^{c}

339b 1)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳı satun alsa.Dahı ol 2)kişi ol ḳırnaḳı satun alduḳından ṣoñra 3)altı ay keçse ya altı aydan artuḳ keçse.4)Ya^{c}nī altı aydan eksük keçmese.Dahı ol ḳırnaḳ 5)altı ay tamām olıcaḳ bir oğlan doğursa ya 6)altı ay keçip yidinçi ayda ya bir yıldan ṣoñra 7)bir oğlan doğursa.Dahı ol kişi ol ḳırnaḳ 8)muñ oğlanını da^{c}vī idmese,mendendür9)diyü. Dahı ol ḳırnaḳı satsa,oğlını dahı satsa.10)Andan ṣoñra ol kişi satğandan ṣoñra 11)ol oğlanı menüm oğlumdur dise.Dahı da^{c}vı12) idse.İmdi ol kişinüñ da^{c}vusı 13)ṣaḥīḥdur.Ol oğlanuñ nesebi sābıt 14)olur ol kişiden.DAHI OL Oğlan azād 15)olur.Dahı ol satğanı ḳırnaḳ kendünüñ 16)oğlı anası olur.Bes ol kişi ol ḳırnaḳı 17)kine alur ol satğanı kişiden.Dahı ol 18)ḳırnaḳuñ aḥçasını kine ḳaytarur eyesine 19)virür.Eger bu satğan kişi ol oğlanı 20)menden diyüp da^{c}vī idmezden burun 21)ol satun alğan kişi dahı ol oğlanı satsa 22)bir kişige ya bağışlasa bir kişige,ya rehin 23)ḳosa bir kişi ḳatında ya satun alğan 24)kişi ol oğlanı kirige virse bir kişige.Andan 25)ṣoñra ol evvel satğan kişi da^{c}vī idse,26)eyidse:Bu oğlan menüm oğlumdur dise.İmdi 27) bu satun alğan kişinüñ satğanını bozaruz.Dahı 28)bağışlağanını bozaruz.Dahı rehin koyğanını bozaruz.Dahı kirige virgenini bozaruz.Dahı mükāteb idgenini dahı ol oğlanı 29)ol anasını dahı ol evvel satğan 30)kişige virürüz.Dahı ol kişiden alduḳı 31) aḥçayı kine eyesine ḳaytarur.Eger 32)ol satun alğan kişi ol

ol kırnakı 33)satsa,ya ol kırnakı bağışlasa bir kişige 34)ya ol kırnakı rehin kosa,ya ol 35)kırnakı virse,ya ol 36)kırnakı mükāteb kılsa,velakin ol oğlan 37)kendü katında durur olsa.Andan sonra 38)ol satğan kişi da^{c}vī idse 39)eyidse:Oğlan mendendür dise.İmdi 40)kine ol oğlanı anası birle ol 41)da^{c}vī idgen kişige virürler.Ol 42)satğanını dahı kiriğğ virgenini dahı rehin idgenini dahı mükateb kilganını barçasını bozarlar.Dahı ol da^{c}vī idgen 45)kişi ol kırnakuñ ahçasını kine ol 46)satun alğan kişige kaytarur.Eger 47)ol satun alğan kişi ol oğlanı 48)azād idse,ya ol oğlanuñ anasını 49)azād idse,ya ol oğlan satun alğan 50)kişinüñ katında olsa,ya ol satun 51)alğan kişiden satun alğan kişi katında 52)olsa,ya ol ikinçi satun alğan kişi azād 53)idse,ya ol oğlan ol ikinçi satun54 alğan kişi katında olsa, ya ol ikinçi satun alğan 55)kişi ol oğlanı müdebber kılsa.Dahı mundan sonra 56)ol evvel satğan kişi oğlan menüm oğlum 57)dur dise,da^{c}vī idse,ol kişinüñ da^{c}vısı hiç işidilmez.BEDĀYİ^{c}

340a 1)Kaçan bir kişi bir kırnakı satun alsa.Dahı 2)ol kırnak bir olğan doğursa altı ay 3)keçdükinden sonra ,ya altı aydan artuk 4)keçdükinden sonra dahı ol kırnakuñ 5)hōcası ol oğlanı da^{c}vī idmese ,menden 6)dür diyü .Dahı ol kişi ol kırnakı satsa.Dahı 7)ol kırnakuñ oğlanını dahı satsa.Dahı ol kırnakı 8) oğlanı birle satun alğan kişi ol kırnakı 9)azād idse,ya ol kırnakı müdebber idse,velakin 10)ol oğlanı ne azād idse ne müdebber idse.Dahı 11)mundan sonra ol kırnakı satğan kişi da^{c}vī 12)idse,eyidse:Bu oğlan menüm oğlumdur dise.13)İmdi ol kişinüñ da^{c}vısı sahīhdur oğlanda.14)Ammā anasında sahīh degüldür.Bes kaçan ol 15)kişinüñ da^{c}vusı sahīh olsa oğlanda ol 16)oğlanuñ satukını bozarlar,anasınuñ satukını 17)bozmazlar.Dahı ol kırnak ol da^{c}vī 18)idgen kişinüñ oğlı anası olmaz.Kaçan oğlan 19)satukını bozsalar ol oğlanı satğan kişi 20)kaytarğay ol oğlanı satun alğan kişige ol 21)oğlan doğdukı kün ne degir ise.Ya^{c}nī kırnakı 22)bahāya dutğaylar satğan kün köreler nekadar 23)ahça degir dahı oğlanı bahāya dutğaylar doğan 24)kün köreler ne kadar

ahça degir dahı ol 25)oğlanuñ kīmatını virgey ol satğan kişi ol 26)satun alğan kişige .Dahı ol oğlanı kine alğay ol 27)satun alğan kişiden.Eger ol oğlanuñ eli kesilse 28)ol satun alğan kişinün katında.Dahı ol satun alğan kişi ol oğlanuñ eli bahāsını alsa ol kesgen kişiden.Andan soñra 29)ol satğan kişi dacvī idse,eyidse:30)Ol oğlan menümdür dise.İmdi ol 31)oğlanuñ nesebi sābıt olur ol dacvī 32)idgen kişiden ol velakin oğlanuñ kīmatını 33)virmez ol oğlanı alur,velakin ol satun 34)alğan kişi alduķı el bahāsı kendüye kalur.BEDĀYİc

35)Ķaçan bir kişi bir kırnakı satun alsa.36)Dahı ol kırnak bir oğlan doğursa 37)altı ay tamām alğanda,ya altı ay keçdükinden soñra .Dahı ol kırnakuñ 39)bahāsı ol doğan oğlanı mendendür 40)diyü dacvī idmese.Dahı ol kırnakuñ 41)hōcāsı ol kırnakı satsa bir kişige .42)Dahı ol kırnakı satun alğan 43)kişi katında ol kırnak olsa.Dahı andan 44)soñra ol kırnakuñ hōcāsı 45)dacvī idse,eyidse:Ol oğlan 46)mendendür,menüm oğlumdur dise.47)Ol ol kişinün dacvısı sahīhdur.48)Ol oğlanuñ nesebi sābıt olur ol 49)kişiden.İmdi ol satğan kişi kaytarur 50)ol alğan kişige barça alğanı bahāyı ikisinün 51)bahāsını.Dahı İmām Ebū Hanīfa katında.Ammā 52)İmām Ebū Yūsuf katında ol oğlanuñ 53)kīmatı ne kadar ısa.Dahı anasınuñ kīmatı 54)ne kadar ısa oğlanuñ kīmatını kaytarur anasınuñ 55)kīmatını kaytarmaz dahı oğlanı alur.BEDĀYİc

340b 1)Ķaçan bir kişi bir kırnakı satsa bir kişige.Dahı 2)ol kırnak satılğanı vaktın yüklü olsa.Dahı ol 3)kırnak satun alğan kişi katında iki oğlan doğursa 4)bir karından altı ay tamām olmazdan burun.Dahı ol 5)kırnakı satğan kişi dacvī idse,eyidse: Ol 6)iki oğlan mendendür,menüm oğlumdur dise.7)İmdi ol iki oğlanuñ nesebi sābıt olur ol dacvī 8)idgen kişiden.Dahı ol kırnak ol dacvī 9)idgen kişinün oğlı anası olur.Dahı ol satğan 10)kişi ne kadar ahça aldı ısa,ol satun alğan 11)kişiden barçasını kine kaytarur ana.Eger ol 12)satğan kişi ol iki oğlanuñ birisini dacvī idse 13)ancak menüm oğlumdur diyü.Kine ol iki oğlanuñ 14)ikisinün dahı nesebi sābit olur ol dacvī idgen 15)kişiden bu dahı şol ikisini bile dacvī idmek kibi - 16)dür barça hükümde. BEDĀYİc

ı7)Kaçan bir kişi bir kırnakı satsa bir kişige.Dahı ı8) ol kırnak satılganı vaktın yüklü olsa.Dahı ol ı9)kırnak satun algan kişi katında bir oğlan doğursa 20)altı aydan eksükde,bir oğlan dahı doğursa 2ı)altı aydan artukda.Dahı ol satgan kişi ol 22)iki oğlanuñ birisini da^{c}vī idse:Bu oğlan menden 23)dür dise.İmdi ol iki oğlanuñ dahı nesebi sābıt 24)olur ol da^{c}vī idgen kişiden.BEDĀYİ^{c}

25)Kaçan bir kişi bir kırnakı satun alsa.Dahı ol 26)kırnak ol kişi katında iki oğlan doğursa bir karından.Dahı ol 27) kişi ol kırnakı satsa ol iki doğan oğlanun birisi birle.Dahı satgandan soñra ol satgan kişi da^{c}vī idse ol katındakı 28)satmadukı oğlan kendünüñ oglı ıdukına.29)İmdi ol katındakı oğlanuñ dahı 30)nesebi sābıt olur ol kişiden.Dahı ol3ı)satganı oğlanuñ dahı nesebi sābıt olur 32)ol kişiden,kerek ise ol satun 33)algan kişi ol oğlanı satsun kerek ise 34)azād idsün.BEDĀYİ^{c}

34)Kaçan bir kişi bir yüklü kırnak satsa 35)bir kişige.Dahı ol kırnak ol 37)satun algan kişi katında iki oğlan 38)doğursa bir karından altı aydan 39)eksükde.Dahı ol satun algan 40) kişi ol iki oğlanuñ birisini azād 4ı)idse.Andan soñra ol satgan 42)kişi da^{c}vī idse ol iki oğlan 43)menüm oğlumdur dise.İmdi ol 44)iki oğlanuñ ikisinün dahı nesebi sābıt 45)olur ol da^{c}vī idgen kişiden.46)Dahı ol iki oğlan ikisi dahı azād 47)olur. Dahı ol kırnak ol 48)kişinüñ oglı anası olur.Dahı 49)ol satgan kişi virür ol 50)ol satun algan kişige ne 5ı)kadar ahça aldı ısa ol kırnak 52)içün.BEDĀYİ^{c}

341a ı)Kaçan bir kişi bir yüklü kırnakı satsa bir kişige.2)Dahı ol kırnak ol satun algan kişi katında 3)oğlan doğursa altı ay tamām olmazdan burun.Dahı ol satun algan 4)kişi ol satun aldukı kırnakı azād idse oglı birle.Dahı andan 5)soñra ol satgan kişi da^{c}vī idse,eyidse:Ol 6)satganım kırnakdan doğan mendendür dise.İmdi ol 7)kişinüñ azād idgeni bozılur oğlanda.Ammā ol kişinüñ 8)azād idgeni bozılmaz ol kırnakda.BEDĀYİ^{c}

9)Kaçan bir kişi bir yüklü kırnak satsa.Dahı ol ı0)kırnak ol satun algan kişi katında iki oğlan doğursa altı aydan eksükde.ıı)Dahı ol iki oğlanuñ birisinüñ elini bir kişi kesse ol ı2 satun algan kişi katında iken.Dahı mundan soñra ı3)ol kırnakı

satgan kişi da^{c}vī idse,eyidse:Şol 14)kırnakdan doğan iki oğlan menüm oğlumdur dise.15)İmdi ol iki oğlanuñ nesebi sābıt olur ol 16)satğan kişiden,velakin ol eli kesilgen oğlanuñ eli 17)bahāsı satun alğan kişinüñdür.Satğan kişinüñ 18)degüldür illā meger ol satğan kişi danuk durkuz 19)ğay kim bu iki oğlanı menden diyü da^{c}vī idgenine satmaz 20)dan burun.Kaçan danuk durkuzsa ol vaktın ol 21)iki oğlanuñ nesebi sābıt olur ol satğan kişiden.Dahı 22)ol eli kesilgen oğlanuñ iki bahāsını dahı satğan kişi 23)alur.Satun alğan kişi almaz.BEDĀYİ^{c}

24)Kaçan bir kişi bir yüklü kırnakı satsa bir kişige.Dahı ol 25)kırnak iki oğlan doğursa altı aydan eksükde.Ol satun alğan kişi katında.Dahı mundan 27)sonra ol satgan kişi da^{c}vı idse,eyidse:Şol kırnak 28)dan doğan iki oğlan mendendür dise. İmdi ol iki oğlanuñ nesebi sābıt olur ol kırnakı satğan kişiden ,velakin ol ölgen oğlanuñ kīmatın alur 29)lar.Dahı satğan kişige virürler .Satun 30)alğan kişige virmezler.BEDĀYİ^{c}

31)Kaçan bir kişi bir yüklü kırnak satsa 32)bir kişige. Dahı ol kırnak ol satun 33)alğan kişi katında iki oğlan doğursa 34)altı aydan eksükde.Dahı ol iki oğlanuñ 35)birisini azād idse ol satun 36)alğan kişi.Dahı andan sonra ol azād 37)idgeni kulı kelse bir kişi ol kulı öldürse.38)Dahı ol satun alğan kişi ol ölgen 39)kuluñ kanı bahāsını alsa ol öldürgen 40)kişiden.Dahı ol satun alğan kişi 41)ol ölgen kuluñ mīrāsını dahı 42)alsa.Dahı mundan sonra ol 43)ol kırnakı satğan kişi da^{c}vī 44)idse,eyidse:Uşbu satğanım kırnakdan 45)doğan iki oğlan menüm oğlumdur 46)dise.İmdi kādī ol diri oğlanı alğay.47)Dahı ol kırnakı alğay ol 48)satun alğan kişiden.Dahı 49)ol satğan kişige virgey.Dahı ol 50)ölgen oğlanuñ nesebi sābıt olur ol 51)satğan kişiden.Dahı ol satğan kişi 52)alur ol satun alğan kişiden ol 53)ölgen oğlanuñ alduķı kanı bahāsı .Dahı 54)ol ölgen oğlanuñ mīrāsını.BEDĀYİ^{c}

341b 1)Kaçan bir kişi bir kırnak satsa bir kişige.Dahı ol 2)kırnak ol satun alğan kişi katında oğlan doğursa 3)altı aydan artukda satun alduķı vakıtdan sonra 4)ya altı ay tamām olduķında doğursa.Dahı andan sonra 5)ol satğan kişi da^{c}vī

idse,eyidse,eyidse:Üşbu 6)satğanım kırnakdan doğan oğlan menüm oğlum 7)dur dise.İmdi ol satğan kişinüñ da^cvusı sahīh 8)degüldür illā meger kim ol satun alğan kişi 9)kirtüleyy ol satğan kişini kaçan satğan 10)kişini kirtülese satun alğan kişi.Ol vaktın 11)ol oğlanuñ nesebi sābıt olur ol satğan kişi 12)den.Eger satun alğan kişi satğan kişini 13)kirtüleyip bu oğlan sendendür didükinden sonra 14)da^cvī idse,eyidse:Bu oğlan menüm oğlumdur dise.15)İmdi ol oğlanuñ nesebi sābıt olmaz ol satun 16)alğan kişiden.Anuñ içün kim kaçan bir oğlanuñ 17)nesebi sābıt olsa bir kişiden bir zamānda ol oğlanuñ 18)nesebi özge kişiden sābıt olmaz ol zamāndan 19)soñra.BEDĀYİ^c

20)kaçan bir kişi satsa bir kırnakı bir kişige.Dahı ol 21) kırnak ol satun alğan kişinüñ katında oğlan doğursa 22)altı aydan eksükde.Dahı andan soñra ol satun alğan 23)kişi da^cvī idse, eyidse:Üşbu kırnakdan doğan menüm 24)oğlumdur dise.İmdi ol oğlanuñ nesebi ol 25)satun alğan kişiden sābıt olur.Eger ol satun 26)alğan kişi da^cvī idgenden soñra ol satğan kişi 27)da^cvī idse mendendür diyü.İmdi ol 28)kişinüñ da^cvusı sahīh degüldür.BEDĀYİ^c

29)Kaçan bir kişi bir kırnakı satsa bir kişige.30)Dahı ol kırnak ol satun alğan kişinüñ 31)katında bir oğlan doğursa altı aydan eksükde.32)Dahı ol oğlanı satğan kişi dahı satun alğan 33 kişi dahı bir yola ikisi dahı da^cvī idseler menden 34)dür diyü.İmdi ol satğan kişinün 35)da^cvī idmeki evlādur ol satun alğan 36)kişiden.BEDĀYİ^c

37)Kaçan bir kişinüñ oğlınuñ kırnakı oğlan doğursa 38)ol oğlınuñ milkinde iken.Dahı ol oğlanuñ 39)atası da^cvī idse,eyidse oğlına:Üşbu senüñ 40)kırnakuñdan doğan menüm oğlum 41)dur dise.İmdi ol doğan oğlanuñ nesebi 42)sābıt olur ol kırnak atasından 43)kerek ise ol kırnak eyesi atasını kirtü 44)lesün,kerek ise kirtülemesün.Kaçan 45)ata oğlınuñ kırnakına katılsa ol kırnaka 46)ol ata mālik olur,velakin ol ata ol 47)kırnakuñ kīmatını virür ol oğlına.BEDĀYİ^c

48)Kaçan bir kişi mükātebinüñ kırnakından 49)soñra doğan oğlanı menümdür dise.Da^cvī 50)idse.İmdi ol oğlanuñ nesebi ol 51) mükātebüñ hōcāsından sābıt olmaz 52)illā meger kim ol mükāteb ol

hōcāsını 53)kirtülegey.Ol vaḳtın ol oğlanuñ 54)nesebi s̱ābıt olur mükātebnüñ hōcāsından.
55

342a ı)Ḳaçan bir kişinüñ oğlı bir ḳırnaḳı satun alsa.2)Daḫı ol ḳırnaḳ bir oğlan doğursa satun 3)alduḳından ṣoñra altı aydan eksükde.Daḫı 4)daḫı ol ḳırnaḳı satun alğan kişinün atası 5)daᶜvī idse ol doğan oğlanı mendendür 6)diyü.İmdi ol daᶜvī ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİᶜ

7)ḳaçan bir kişinüñ bir ḳırnaḳı olsa.Daḫı ol 8)kişi ol ḳırnaḳını satsa bir kişige.Daḫı ol 9)ḳırnaḳ bir oğlan doğursa ol satun alğan ıO)kişi ḳatında altı aydan eksükde.Daḫı mundan ıı)ṣoñra ol ḳırnaḳı satğan kişinüñ atası ı2)daᶜvī idse,eyidse:Uşbu oğlum satğanı ḳırnaḳ ı3)dan doğan oğlan menüm oğlumdur dise.İmdi ı4)ol kişinüñ daᶜvusı ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİᶜ

ı5)Ḳaçan bir kişinüñ bir ḳırnaḳı olsa.Daḫı ol ı6)ḳırnaḳ ol kişinüñ milkinde iken yüklü ı7)olsa.Daḫı ol kişi ol ḳırnaḳı satsa yüklü ı8)olduḳından ṣoñra bir kişige.Daḫı andan ṣoñra ı9)ol ḳırnaḳı kine ol satğan kişi satun 20)alsa ol satun alğan kişiden ol ḳırnaḳ 2ı)doğurmazdan burun.Daḫı ol ḳırnaḳ kine kendü 22)ḳatında doğursa.Andan ṣoñra ol ḳırnaḳ 23)eyesinün atası daᶜvī idse;Uşbu 24) oglumuñ ḳırnaḳından doğan oğlan menüm 25)oğlumdur, mendendür dise.İmdi ol 26)kişinüñ daᶜvī idmeki ol oğlanı ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİᶜ

27)Ata oğlınuñ ḳırnaḳından doğan oğlanı menüm 28)dür diyüp daᶜvī idmeklik ol vaḳtın 29)ṣaḥīḥdur kim ḳaçan ḳırnaḳ ol kişinüñ 30)oğlınuñ milkinde olğay yüklü olduḳı vaḳtından 3ı)ḥattā doğurıncaya degin.BEDĀYİᶜ

32)Ḳaçan bir kişinüñ atası kāfir olsa.Daḫı ol 33)kişi bir ḳırnaḳ satun alsa.Daḫı ol ḳırnaḳ 34)bir oğlan doğursa.Daḫı ol kişinüñ kāfir atası 35)daᶜvī idse,eyidse:Uşbu oğlumnuñ ḳır 36)naḳından doğan oğlan menümdür dise.İmdi 37)ol kişinüñ daᶜvısı ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİᶜ

38)Kaçan bir kişinüñ atası kul olsa.Dahı ol 39)kişi bir kırnak satun alsa.Dahı ol kırnak 40)bir oğlan doğursa.Dahı ol kişinüñ ol 41)kul atası da^cvī idse,eyidse,eyidse:Üşbu 42)oğlumnuñ kırnakından doğan oğlan menüm 43)dür,mendendür dise.İmdi ol kişinüñ 44)ol oğlanı mendendür diyüp da^cvī idgeni 45)sahīh değüldür.BEDĀYİ^c

46)Ya^cnī ata oğlınuñ kırnakından doğan 47)oğlanı menümdür diyüp da^cvī idmek48)lik ol vaktın şahīhdur kim kaçan 49)ol da^cvī idgen ata kāfir olmağay.Dahı 50)ol da^cvī idgen ata kul olmağay.BEDĀYİ^c

342b 1)Kaçan bir kişinüñ atası kāfir iken dahı müsülmān 2)olsa. Dahı ol kişi müsülmān oldukından sonra da^cvī 3)idse,eyidse:Üşbu oğlumnuñ kırnakından doğan 4)oğlan menümdür dise.İmdi körelüm eger 5)ol kişinüñ oğlınuñ kırnakı doğursa ol kişi 6)müsülmān oldukından sonra altı aydan eksükde 7)doğursa.Ol vaktın ol müsülmān olğan atanuñ 8)da^cvī idmeki şahīh değüldür.Eger ol 9) kişinüñ atası müsülmān olsa.Dahı andan sonra 10) ol kırnak altı ay tamām oldukından doğursa ya 11)ol kırnak altı aydan yukaru doğursa.Dahı ol 12)müsülmān olğan ata da^cvī idse,eyidse: Üşbu 13)mönüm oğlum kırnakından doğan oğlan menüm 14)dür dise. İmdi ol kişinüñ da^cvısı şahīhdur.15)Ol oğlanuñ nesebi şābıt olur ol kişiden.BEDĀYİ^c

16)Kaçan bir kişinüñ atası kul olsa.Dahı ol 17)kul azād olınsa.Dahı ol kul azād olındukından 18)sonra da^cvī idse,eyidse:Üşbu menüm oğlum 19)kırnakından doğan oğlan mendendür dise. 20)İmdi körelüm eger ol kişinüñ oğlınuñ 21)kırnakı doğurmış olsa ol kişi azād oldukından 22)sonra altı aydan eksükde.İmdi ol vaktın 23)ol azad olgan atanun da^cvusı işidilmez.24) Eger ol kişinüñ atası azād olsa dahı.Andan 25)sonra ol oğlınuñ kırnakı altı ay tamām oldukında 26)doğursa,ya ol oğlınuñ kırnakı altı aydan 27)yukaru doğursa.Dahı ol azād olğan ata da^cvī 28)idse,

eyidse:Uşbu oğlumun̄ ḳırnaḳından 29)doğan oğlan sendendür dise. İmdi ol kişinün̄ 30)dacvusı ṣaḥīḥdur.Ol oğlanun̄ nesebi s̱ābıt olur 31)ol kişiden.BEDĀYİc

32)Ḳaçan bir kişinün̄ atası mecnūn olsa.33)Daḫı ol kişi mecnūnlikinden ayılsa.Daḫı 34)ʿaḳlı başına kelse.Daḫı ol kişi dacvī idse,35)eyidse:Uşbu menüm oğlumnun̄ ḳırna36)ḳından doğan oğlan menümdür,mendendür 37)dise.İmdi ḳıyās̱ budur kim ol kişinün̄ 38)dacvusı ṣaḥīḥ degüldür,velakin ıstıḥsān 39)budur kim ol kişinün̄ dacvusı ṣaḥīḥdur.40)Istıḥsānı dutaruz.BEDĀYİc

41)Eger bir kişinün̄ atası murtad olsa 42)necūẕu billāahi, Daḫı ol murtad dacvī idse,43)eyidse:Uşbu menüm oğlumnun̄ ḳırnaḳından 44)doğan oglan mendendür dise,Menüm oglum 45)dur dise. İmdi ol murtadnun̄ dacvusı 46)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında mevḳūfdur. Eger 47)ol murtad müsülmān olsa.Ol murtadnun̄ 48)dacvusı ṣaḥīḥdur.Eger ol murtad müsülmān 49)olmasa.Ol murtadnun̄ dacvusı ṣaḥīḥ degül 50)dür.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında daḫı 51)İmām Muḥammad ḳatında ol murtadnun̄ 52)dacvusı ṣaḥīḥdur,mevḳūf degüldür 53)müsülmān olmaḳa.BEDĀYİc

54)Ḳaçan bir kişinün̄ oğlınun̄ ḳırnaḳından doğan 55)oğlanun̄ nesebi s̱ābıt olsa ol ḳırnaḳ eyesinün 56)atasından.İmdi ol ḳırnaḳ ol oğlanun̄ 57)atasınun̄ oğlı anası oldı.Daḫı ol kişi oğlına 58)ol ḳırnaḳun̄ cuḳrını virmez bizim ḳatımızda.59)Ammā Züfer ḳatında virür daḫı Şāficī ḳatında virür.BEDĀYİc

343a 1)Ḳaçan bir kişinün̄ oğlınun̄ oğlınun̄ ḳırnaḳından 2)doğan oğlan mendendür diyü dacvī idse.İmdi 3)ol kişinün̄ dacvusı ṣaḥīḥdur.Ḳaçan ol kişinün̄ 4)oğlı ölmiş olsa.Ammā ḳaçan ol kişinün̄ oğlı 5)diri olsa.Daḫı ol kişi ol diri oğlınun̄ oğlınun̄ 6)ḳırnaḳından doğan oğlanı dacvī idse,eyidse:7)Mendendür dise. İmdi ol kişinün̄ dacvusı 8)ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİc

9)Ḳaçan bir naṣrānīnün̄ bir müsülmān oğlı olsa.Daḫı 10) ol müsülmān oğlınun̄ daḫı bir müsülmān oğlı olsa.11)Daḫı ol naṣrānī dacvī idse,eyidse:Uşbu menüm 12)oğlum oğlından doğan oğlan mendendür dise.Ol 13)naṣrānīnün̄ dacvusı ṣaḥīḥ degüldür. BEDĀYİc

14)Ḳaçan bir kişinüñ oğlı ölmiş olsa.Daḫı ol ölmiş 15) oğlınuñ bir oğlı olsa.Daḫı ol kişi da^c vī idse,16)eyidse:Uşbu mönüm ölmiş oğlumnuñ oğlınuñ 17)ḳırnaḳından doğan oğlan mennümdür ,mendendür dise.18)İmdi ol kişinüñ da^c vusı ṣaḥīḥdur. BEDĀYİ^c

19)Ḳaçan bir müsülmān kişinüñ bir kāfir oğlı olsa.Daḫı 20)ol müsülmān da^c vī idse,eyidse:Uşbu menüm 21)kāfir oğlumnuñ oğlından doğan oğlan menden 22)dür,menüm oğlumdur dise. İmdi ol kişinüñ 23)da^c vusı ṣaḥīḥdur ol oğlanuñ nesebi ṣābıt olur 24)müsülmān ulu atasından.BEDĀYİ^c

25)Ḳaçan bir kişinüñ bir oğlı olsa.Daḫı ol 26)oğlan bir kişinüñ ḳulı olsa.Daḫı ol ḳuluñ 27)bir oğlı olsa.Daḫı ol 28)oğlanuñ ḳırnaḳından doğan oğlanı da^c vı 29)idse,eyidse: Uşbu menüm ḳul oğlumnuñ 30)oğlınuñ ḳırnaḳından doğan oğlan menden 31)dür,menüm oğlumdur dise.İmdi ol 32)kişinüñ da^c vusı ṣaḥīḥdur.BEDĀYİ^c

33)Ḳaçan bir kişinüñ bir mecnūn oğlı olsa.34)Daḫı ol mecnūnuñ bir oğlı olsa.Daḫı ol 35)oğlanuñ ḳırnaḳından bir oğlan doğsa.36)Daḫı ol ulu ata da^c vī idse,eyidse:Uşbu 37)menüm mecnūn oğlumnuñ oğlınuñ ḳırnaḳından 38)doğan oğlan mendendür, menüm oğlum39)dur dise.İmdi ol kişinüñ da^c vusı 40)ṣaḥīḥdur. Ḳaçan ol kişinüñ oğlı 41)nuñ mecnūnliki tapılsa,ol 42)mecnūnnuñ oğlınuñ ḳırnaḳı yüklü 43)olduḳı vaḳıtdan ḥattā ol mecnūnnuñ 44)atası da^c vī idgen vaḳtı degin 45)ol oğlanı.Ammā ḳaçan ol mecnūn 46)oğlınuñ uşşı ^c aḳlı yirine kelse.47)Daḫı andan ṣoñra ol ulu ata da^c vī 48)idmese ol oğlanı .Ol vaḳtın ol 49) ulu atanuñ da^c vusı ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİ^c

343b 1)Ḳaçan bir kişinüñ bir murtad oğlı olsa.Daḫı ol 2)murtad oğlınuñ bir oğlı olsa.Daḫı ol kişi da^c vī 3)idse,eyidse: Uşbu menüm murtad oğlumnuñ 4)oğlınuñ ḳırnaḳından doğan oğlan menden 5)dür dise.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol 6) ulu atanuñ da^c vusı mevḳūfdur.Eger ol 7)kişini öldürseler murtadlıḳı üstine,ya ol kişi 8)kendüsi murtad iken.Ol vaḳtın ol uluğ 9)atanuñ da^c vusı ṣaḥīḥdur.Ammā ḳaçan ol 10)murtad

müsülmān olsa.Ol vaḳtın ol uluğ atanuñ 11)da^cvusı ṣaḥīḥ de-güldür.Ammā İmām 12)Ebū Yūsuf ḳatında dahı İmām Muḥammad ḳa-tında ol 13)uluğ atanuñ da^cvusı ṣaḥīḥ degüldür kerek ise 14) ol mürtedliki üstine olsun kerek ise ol 15)murtad müsülmān olsun.BEDĀYİ^c

16)Üşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası ol 17)vaḳtın-dur kim ata oğlınuñ ḳırnaḳına ḳatılğay 18)hīç nikāḥ idmedin. Ammā ḳaçan ata oğlınuñ 19)ḳırnaḳına ḳatılsa nikāḥ birle,Ya^cnī ḳaçan ata 20)oğlınuñ ḳırnaḳını evlense.Dahı ol ḳırnaḳ 21)dan oğlan doğsa.İmdi ol doğan oğlanun 22)nesebi s̱ābıt olur ol ḳırnaḳ eyesinüñ ata 23)sından kerek ise ol ḳırnaḳ eyesinüñ atası 24)ol oğlanı da^cvī idsün mendendür diyü,25)kerek ise da^cvī idmesün kerek ise ol kişi 26)ol oğlınuñ ḳırnaḳına ṣa-ḥīḥ nikāḥ birle 27)ḳatılsun,kerek ise fāsid nikāḥ birle ḳa-tılsun 28)velakin ol kişi ol oğlınuñ ḳırnaḳına mālik olmaz. Ammā İmām Şāfi^cī ḳatında ata oğlınuñ ḳırnaḳını evlenmek cāyız degüldür.Ammā bizim ḳatımızda 29)ata oğlınuñ ḳırnaḳını evlen-mek cāyızdur,30)velakin ol ata ol ḳırnaḳa mālik olmaz.31)Da-hı ol ḳırnaḳdan doğan oğlan azād 32)olur.Anuñ içün kim ol ḳırnaḳ 33)dan doğan oğlan ol ḳırnaḳuñ 34)ḫōcasınuñ ḳardaşıdur ata bir 35)velakin ol ḳırnaḳ ol ḫōcasınuñ 36)kine heman mil-kindedür.Nite kim atasına 37)evlendürmezden burun milkinde idi,38)Ḳaçan kim ol ḳırnaḳdan oğlan doğdı 39)ısa ol ḳırnaḳuñ ḫōcası ol oğlana 40)mālik oldı,Dahı ol oğlan azād oldı.41)A-nuñ içün kim ḳaçan bir kişi ḳar 42)daşına mālik olsa azād o-lur ıdı.Bes 43)bu dahı azād oldı.Mundan soñra 44)eger ol ḳır-naḳ eyesi ol ḳırnaḳı 45)atasına bağışlasa ol ḳırnaḳ ol 46) kişinüñ oğlı anası olur,ya ol 47)ḳırnaḳ eyesi ol ḳırnaḳı ata-sına satsa.48)Ol ḳırnaḳ ol kişinüñ oğlı anası 49)olur,ya ol ḳırnaḳuñ eyesi olsa.50)dahı ol ḳırnaḳuñ eri ol ḳırnaḳı 51)

mīrās̱ yise ol ölgen oğlından 52)ol vaḳtın ol ḳırnaḳ ol kişinün̄ 53)oğlı anası olur.Yaᶜnī ḳaçan ol kişi 54)ol ḳırnaḳa mālik olsa ne yön birle mālik 55)olsa olsun ol ḳırnaḳ ol kisinün̄ 56)oğlı anası olur.BEDĀYİᶜ

344a 1)Ḳaçan bir kişinün̄ bir oğlı olsa.Dahı ol oğlımun̄ bir ḳırnaḳı olsa.Dahı ol ḳırnaḳ ol kişinün̄ oğlı anası olsa.Dahı ol 2)ḳırnaḳı bir oğlan dahı doğursa.Dahı ol ḳırnaḳ eyesi 3)oğlan eyidse:Bu menüm ḳırnaḳımdan doğan oğlan 4)menden degüldür dise,nefī idse.Dahı mundan 5)ṣonra ol ḳırnaḳ eyesinün atası eyidse:6)Üşbu menüm oğlumun̄ oğlı anasından doğan oğlan 7)mendendür dise,daᶜvī idse.İmdi belgülü 8)rivāyet budur kim ol oğlanun̄ nesebi ol 9)ḳırnaḳun̄ ḫōcasınun̄ atasından s̱ābıt olmaz. 10)İmdi vardur ol ḳırnaḳun̄ ḫōcasınun̄ ata 11)sınun̄ üstine kim virgey oğlına ol ḳırnaḳun̄ 12)buçuḳ ᶜuḳrını.BEDĀYİᶜ

13)Ḳaçan bir kişinün̄ oğlımun̄ ḳırnaḳı olsa.Dahı ol 14) kişi ḳırnaḳını müdebber idse.Dahı ol ḳırnaḳ bir 15)doğursa. Dahı ol ḳırnaḳun hocası 16)eyidse:Bu oglan menden degüldür dise,nefī idse.17)İmdi ol oğlanun̄ nesebi ol ḳırnaḳun̄ ḫōcā-18)sından s̱ābıt olmaz.İmdi mundan ṣonra ol 19)müdebber ḳırnaḳun̄ ḫōcasınun̄ atası daᶜvī idse,20)eyidse:Üşbu menüm oğlumun̄ müdebber ḳır/na/ḳından 21)doğan oğlan mendendür dise,daᶜvī idse.İmdi 22)Belgülü rivāyet budur kim ol doğan oğlanun̄ 23)nesebi s̱ābıt olmaz ol müdebber ḳırnaḳun̄ ḫōcā 24)sınun̄ atasından velakin ol müdebber ḳırnaḳun̄ 25)ḫōcasınun̄ atası virür ol oğlına ol ḳırnaḳun̄ 26)ᶜuḳrınun̄ buçuḳını.Ammā İmām Ebū Yūsuf eyiddi:27)Müdebber ḳırnaḳdan doğan oğlanun̄ nesebi s̱ābıt olur 28)ḫōcasınun̄ atasından.Dahı ol müdebber ḳırnaḳun̄ ḫōcasınun̄ atası virür ol ḳırnaḳun̄ ḫōcasına ol doğan oğlanun̄ ḳīmatını. Dahı ol müdebber ḳırnaḳun̄ 29)ᶜuḳrın dahı virür 30)ol müdebber ḳırna 31)ḳun̄ ḫōcāsına,velakin 32)ḳaçan ol müdebber ḳırnaḳ 33)dan doğan oğlan ölse.Ol oğlanun̄ 34) mīrās̱ını ol müdebber ḳırnaḳun̄ ḫōcā 35)sınundur.Ḫōcāsınun̄ atasınun 36)degüldür.

BEDĀYİᶜ

37)Ḳaçan bir kişinüñ oğlı olsa.Daḫı ol 38)oğlınuñ bir müdebber ḳırnaḳı olsa.Bir oğlı 39)anası ḳırnaḳı olsa.Daḫı ol müdebber ḳır 40)naḳ ya ol oğlı anası ḳırnaḳ bir oğlan 41)doğursa. Daḫı mundan ṣoñra ol 42)müdebber ḳırnaḳuñ ya ol oğul anası 43) olğan ḳırnaḳuñ ḫōcası eyidse:44)Uşbu menüm oğlum anası ḳırnaḳ-45)dan doğan oğlan menden degüldür 46)dise,ya menüm müdebber ḳırnaḳumdan doğan oğlan menden degüldür 48)dise.İmdi ol oğlanuñ nesebi s̱ābıt 49)olmaz ol ḳırnaḳuñ ḫōcāsından.Mundan 50)ṣoñra ol ḳırnaḳuñ ḫōcāsınun atası 51)da^{c}vī idse,eyidse:Uşbu menüm oğlumuñ 52)müdebber ḳırnaḳundan doğan,ya mükateb ḳır 53)naḳından doğan mendendür dise.Daḫı ol 54)ḳırnaḳuñ ḫōcāsı atasını kirtülese.İmdi 55)ol doğan oğlanuñ nesebi s̱ābıt olur ol 56)ḳırnaḳuñ ḫōcāsınuñ atasından.Daḫı 57)ol doğan oğlan azād olur.Anuñ içün 58)kim ḫōcāsınuñ ḳardaşı olur ata bir.BEDĀYİ^{c}

344b **1)Kaçan bir kişinün oglı kırnakını mükateb idse.Dahı 2)ol mükateb kırnak bir oglan dogursa.Dahı ol 3)mükateb kırnakun hocasınun atası da^{c}vı idse,4)eyidse:Uşbu menüm oglumun mükateb kırnakından 5)dogan oglan menüm oglumdur dise.İmdi 6)ol dogan oglanun nesebi sabıt olmaz ol 7)mükateb kırnakun hocasınun atasından.Bes 8)ol kişinün da^{c}vusı sahıh degüldür illa 9)meger ol mükateb kırnak ^{c}acız olgay.Dahı 10)kine kırnaklıka kayıtgay.Ol vaktın ol mükateb 11)kırnakun hocasınun atasınun da^{c}vı id 12)meki keçer.BEDAYİ^{c}**

13)Ḳaçan bir oğlan hiç kimsenün elinde olmasa.Daḫı 14)bir kişi kelse ,eyidse:Uşbu oğlan menüm oğlumdur 15)dise.Daḫı ol oğlanuñ atası anası belgüsüz 16)olsa.İmdi ḳıyās budur kim ol atası anası 17)belgüsüz oğlanuñ nesebi s̱ābıt olmağay ol 18) da^{c}vī idgen kişiden,velakin ıstıḥsān budur kim 19)ol aṣıl belgüsüz oğlanuñ aṣlı s̱ābıt olur ol 20)da^{c}vī idgen kişiden.BEDĀYİ^{c}

21)Ḳaçan bir oğlanuñ aṣlı belgüsüz olsa.Daḫı ol 22)oğlan hiç kimsenüñ elinde olmasa.Daḫı ol oğlanı 23)iki kişi kelseler,da^{c}vı idseler her birisi 24)eyidse kim uşbu oglan menümdür dise.İmdi 25)ol aṣlı belgüsüz oğlanuñ aṣlı ol iki 26)kişiden bile s̱ābıt olur.Uşbu eyidgenimiz mes'ele 27)bizim ḳatımızdadur.Ammā İmām Şāfi^{c}ī ḳatında ol aṣlı belgüsüz oğlanuñ nesebi ol iki kişinüñ birisinden s̱ābıt olur ancaḳ,28)velakin ol oğlan

ol kişinündür 29)kim ol kişi kim kişini nişān birle 30)bilür kim kimüñ oğlı ıdukını.İmdi 31)ol kişi ol oğlanı kimündür dise.32)Ol iki kişiden ol oğlan anuñdur.BEDĀYİ^c

33)Kaçan bir oğlanuñ aşlı belgüsüz 34)olsa.Dahı ol oğlan hīç kimsenüñ 35)elinde olmasa.Dahı ol oğlan iki 36)kişiden köp kişiler da^cvī idse 37)ler.İmdi ol oğlanuñ nesebi 38) İmām Ebū Ḥanīfa katında biş kişiden 39)sābıt olur.Kaçan da^cvī idgen kişi 40)biş kişi olsa,ancak.Biş kişiden 41)artukdan sābıt olmaz.Ammā 42)İmām Ebū Yūsuf katında ol 43)oğlanuñ nesebi iki kişiden sābıt 44)olur.Ancak da^cvī idgen 45)kişi iki kişi olsa. Ammā kaçan da^cvī idgen 46)kişi iki kişiden artuk olsa ol 47)oğlanuñ nesebi iki kişiden artuk 48)kişiden sābıt olmaz.Ammā İmām 49)Muḥammad katında ol oğlanuñ nesebi 50)üç kişiden sābıt olur ancak.Ammā kaçan 51)da^cvī idgen kişi üç kişiden artuk 52) olsa,ol oğlanuñ nesebi üç kişiden sābıt olur ancak.BEDĀYİ^c

345a 1)Kaçan bir aşlı belgüsüz oglanı iki hatun 2)kişi da^cvı idse,her birisi eyidse:Uşbu oğlan 3)mendendür dise.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa katında 4)ol iki hatunuñ dahı da^cvusı ṣaḥīḥdur. Ammā İmām 5)Ebū Yūsuf katında dahı İmām Muḥammad katında ol6iki hatunuñ dahı da^cvusı ṣaḥīḥ degüldür.BEDĀYİ^c

7)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz barçası 8)ol vaktındur kim ol aşlı belgüsüz oğlan 9)hīç kimsenün elinde olmagay.Ammā kaçan ol 10)aşlı belgüsüz oğlanı bir kişi yirden kötürse.11) Andan soñra ol oğlanı ol yirden algan 12)kişi birle bir özge kişi ikisi dahı da^cvī idseler:13)Her birisi bu oğlan menümdür diseler,da^cvī 14)idseler.İmdi ol kişi kim ol aşlı belgü 15)süz oğlan anuñ elindedür ol kişi ol 16)oğlanı menümdür diyü da^cvī idmek birle 17)ol oğlanuñ aşlı ol kişiden sābıt olur.18)Kıyās budur kim sābıt olmagay ıdı illâ danuk 19)birle,velakin ıstıḥsān budur kim danuk 20)durkuzmadın ol oğlanuñ nesebi sābıt olur 21)ol tapan kişiden da^cvī idmek birle.BEDĀYİ^c

22)Kaçan bir aşlı belgüsüz oğlan bir kişinüñ elinde 23)olsa.Dahı ol oğlanı kelse bir kişi da^cvī idse,24)ayidse:Uşbu senüñ elündeki oğlan mendendür ,menüm 25)oğlumdur dise.İmdi ol aşlı belgüsüz oğlanuñ aşlı sābıt olur ol da^cvī idgen kişiden kerek ise ol kişi kim oğlan 26)anuñ elindedür ,kirtülesün ol

27)da^{c}vī idgen kişini kerek ise yalğan 28)lasun,kerek ise ol da^{c}vī idgen 29)kişi müsülmān olsun kerek ise zimmī 30) kāfir olsun.Ḳıyās budur kim ḳaçan 31)zimmī kişi da^{c}vī idse ol oğlanuñ 32)nesebi s̲ābıt olmağay ıdı,velakin ıstıḥsān 33) budur kim s̲ābıt olur,velakin 34)oğlan müsülmān dini üstine-dür.BEDĀYİ^c

35)Nevādir Kitābında eyiddi:Ḳaçan bir kişi 36)bir aṣlı belgüsüz oğlanı bir yirden 37)kötürse.Daḫı ol oğlanı kelse bir 38)naṣrānī kişi da^{c}vī idse,eyidse:Bu oğlan 39)mendendür dise. İmdi ol aṣlı 40)belgüsüz oğlanuñ aṣlı ol naṣrānī 41)den s̲ā-bıt olur.Mundan ṣoñra körürüz 42)kim eger ol oğlanuñ ḳumā-şı 43)müsülmānlar ḳumāşı kibi olsa ol 44)oğlan müsülmāndur, eger ol 45)oğlanuñ üstinde kāfirlernüñ nişānı 46)olsa,ya boy-nında ḫaç olsa.Ol 47)vaḳtın ol oğlan naṣrānīler dini 48)üstin-dedür,didi.BEDĀYİ^c

345b 1)Ḳaçan bir kişi bir aṣlı belgüsüz oğlanı bir 2)yirde tapsa.Daḫı ol oğlanı ol kişi alsa.3)Daḫı andan ṣoñra bir zim-mi kelse daḫı eyidse:4)Üşbu senüñ elüñdeki oğlan mendendür 5)dise.Daḫı ol zimmī danuḳ durḳuzsa ol 6)oğlan kendünüñ idü-kine.İmdi körelüm eger 7)ol zimmīnüñ danuḳları kine kindü kibi zimmī 8)kişiler olsalar.Ol vaḳtın ol zimmī kişinüñ 9) danuḳları işidilmez ol oğlan dīn içinde 10)ol zimmīye uymaḳ-da.Ya^{c}nī ol oğlanuñ nesebi s̲ābıt olur ol zimmīden,velakin ol oğlan müsülmāndur,eger ol zimmīnüñ 11)danuḳları müsülmān kişiler olsalar.Ol 12)vaḳtın ol oğlan ol zimmīnüñ oğlı olur. Daḫı 13)ol oğlan ol zimmīnüñ dini üstine olur 14)kerek ise ol da^{c}vī idgen kişi hür kişi 15)olsun,kerek ise ḳul kişi olsun.Eger 16)ya^{c}nī ol da^{c}vī idgen kişi ḳul kişi olsa,ol 17) oğlanuñ nesebi sabıt olur ol ḳuldan,velakin 18)ol oğlan ḳul olmaz ḥür olur.BEDĀYİ^c

19)Ḳaçan bir kişi bir oğlanı yirden kötürse.Daḫı 20)özge kişi kelse,eyidse:Uşbu oğlan menüm oğlum 21)dur dise.Daḫı ol kötürgen kişi daḫı da^c vī 22)idse,eyidse:Uşbu oğlan menüm oğlumdur 23)dise. İmdi ol kişi kim oğlanı yirden kötürdi,24)ol kişinüñ da^c vusı işidilür.Ol dışraḳı 25)kişinüñ işidilmez.Anuñ içün kim ol yirden 26) kötürgenüñ eli burun yitişdi ol oğlana.BEDĀYİ^c

27)Ḳaçan bir kişi bir oğlanı bir yir de tapsa.28)Daḫı ol tapan kişi ol oğlanı menüm 29)dür dise,da^c vī idse.Daḫı ol 30)yirden ol oğlanı kötürse.31)Daḫı ol tapan kişi da^c vī 32)idip alġahdan şoñra bir 33)özge kişi kelse,eyidse,da^c vī idse:Uşbu senüñ elüñdeki 35)oğlan menüm oğlumdur dise.56)İmdi ol şoñraḳı da^c vī 37)idgen kişinüñ da^c vusı işidilmez illā meger 38)ol şoñradın da^c vī idgen kişi danuḳ 39)durḳuzġay ol oğlan kendünüñ idükine. 40)Ḳaçan danuḳ durḳuzsa ol oğlanı 41)ol kişi alur.BEDĀYİ^c

42)Ḳaçan bir aşlı belgüsüz oğlan daşradın(?) 44)bir müsülmān kişi birle bir zimmī kāfir 45)da^c vī idseler.Her birisi eyidse: Bu oğlan 46)menümdür dise.İmdi ol oğlanı müsülmān 47)kişige buyurur ḳāḍī anuñ içün kim 48)ol oğlanı müsülmānġa buyurmaḳda ol 49)oğlana menfa^c at vardur.Anuñ içün ol 50)oğlan uyar atasınuñ dīni içinde.BEDĀYİ^c

346a 1)Ḳaçan bir kişi bir aşlı belgüsüz oğlanı yirden 2)kötürse. Daḫı ol oğlanı bir müsülmān ḫatun 3)birle bir zimmīye ḫatun da^c vī idseler.İmdi 4)ol oğlanı ḳāḍī müsülmān ḫatuna virür zimmī 5) ḫatuna virmezler.BEDĀYİ^c

6)Ḳaçan aşlı belgüsüz oğlanı bir ḥür kişi 7)birle bir ḳul kişi da^c vī idseler her 8)birisi menümdür diyü.İmdi ol ḥür kişi 9)nüñ da^c vısı yaḫşıraḳdur.Anuñ içün kim 10)ol oğlana menfa^c at andadur kim ḥür kişinün 11)oğlı olġay.BEDĀYİ^c

12)Ḳaçan bir aşlı belgüsüz oğlanı iki kişi 13)da^c vī idseler. Daḫı ol iki kişinüñ ikisi daḫı 14)müsülmān olsalar.Daḫı ḥür olsalar.15)Daḫı ol iki da^c vī idgen kişinüñ birisi eyidse:16)Bu oğlanuñ teninde falān nişān vardur dise. 17)Daḫı ol oğlanuñ teninde ol nişānı tapsalar 18)açıban.Daḫı ol bir da^c vī idgen kişi ol 19)nişānı eyidmese.İmdi ol oğlanı ḳāḍī ol 20)nişān eyidgen kişige virür,ol birisine virmez.BEDĀYİ^c

21)Ḳaçan bir inçüci kişi birle bir deri eyletici kişi 22)ikisi çekişseler bir deri birle bir inçüyi.23)İmdi ḳāḍī ol inçüyi inçüciye virgey,ol 24)deriyi deri idiciye virgey.BEDĀYİᶜ

25)Ḳaçan bir aṣlı belgüsüz oġlanı bir kişi 26)ḳatına alsa. Daḫı ol oġlanı dışradın iki 27)kişi daᶜvī idseler ,her birisi eyidse:Ol 28)oġlan menüm oġlumdur diseler.Daḫı ol 29)iki daᶜvī idgen kişinüñ birisi zimmī 30)kāfir olsa,birisi müsülmān kişi olsa. Daḫı ol 31)müsülmān kişi içün iki zimmī kāfir danuḳ 32)lıḳ virseler kim ol aṣlı belgüsüz oġlan 33)ol müsülmānnüñ idükine.Daḫı ol zimmī kāfir 34)içün iki müsülmān kişi danuḳlıḳ virseler 35)kim ol oġlan ol zimmī kāfirüñ ıduḳına.İmdi 36)ḳāḍī ol aṣlı belgüsüz oġlanı ol müsülmān 37)kişige buyurur ol zimmiye buyurmaz.BEDĀYİᶜ

38)Ḳaçan er birle ḫatunı ikisi çekişseler 39)ev ḳumāşında,Er eyidse:Ev ḳumāşı menüm 40)dür dise.Ḫatun eyidse:Ev ḳumāşı menüm-41)dür dise.İmdi her ḳumāş kim 42)erge yarar,ḳāḍī ol ḳumāşı er-43)nüñ eline virgey.Her ḳumaş[44]kim ḫatuna yarar,ḳāḍī ol ḳumāşı 45)ḫatuna virgey.Yaᶜnī ḳāḍī cāyız 46)dur kim nişān birle ḥüküm idgey.

BEDĀYİᶜ

346b 1)Ḳaçan iki kişi bir aṣlı belgüsüz oġlan daᶜvī 2)idseler. Her birisi eyidse:Bu oġlan 3)menüm oġlumdur dise.Daḫı ol iki çekişenüñ 4)birisi eyidse:Bu oġlanuñ teninde falān nişān 5)falān nişān var dise.Daḫı ol oġlanuñ tenini açsalar.6)Daḫı ol kişinüñ didüki nişānlarnuñ birisi 7)ikisi doġur kelse,birisi doġru kelmese.İmdi 8)Şıyıḫ Ebu'l-Ḥasan kim Kerhī'dür,ol eyiddi:Ol 9)aṣlı belgüsüz oġlanuñ aṣlı ol iki ḥür 10)müsülmān kişiden daḫı bile ṣābıt olur didi.BEDĀYİᶜ

11)Ḳaçan iki ḥür kişi müsülmān kişi bir aṣlı 12)belgüsüz oġlanı her birisi daᶜvī idseler 13)menüm oġlumdur diyü.Daḫı ol iki kişinüñ 14)hīç birisi ol oġlanuñ teninde nişānını eyid 15)-meseler,velakin ol ikisinüñ birisinüñ 16)ṭanuḳı olsa.İmdi ol aṣlı belgüsüz oġlanı 17)ḳāḍī ol danuḳ durḳuzġan kişige virür.

BEDĀYİᶜ

18)Ḳaçan iki ḥür kişi,müsülmān kişi bir aṣlı 19)belgüsüz oġlan çekişseler.Her birisi 20) daᶜvī idse,eyidse:Bu oġlan mendendür 21)dise.Daḫı ol iki çekişgen kişinüñ hīç 22)birisi danuḳ durḳuzmasa.İmdi ol oġlanuñ 23)aṣlı ol iki kişiden daḫı

bile s̲ābıt olur bizim ḳatımızda.Ammā İmām Şāfi^{c}ī ḳatında ol og-lanuñ 25)nesebi ol iki kişinüñ birisinden s̲ābıt olur ancaḳ.26) Velakin ol kişi kim kişilernüñ aṣlını nişān birle bilür ol kişi ol oğlanı kimüñdür ise ol iki kişiden ol oğlan anuñdur.BEDĀYİ^{c}

27)Ḳaçan ol aṣlı belgüsüz oğlanı 28)iki kişiden artuḳ kişi da^{c}vī idse.29)İmdi bu mes'elenüñ ḥükmi yuḳaru 30)ortaḳlıḳ ḳırnaḳ oğlanını da^{c}vī 31)mekde keçdi.BEDĀYİ^{c}

32)Ḳaçan iki ḥür kişi müsülmān kişi bir 32)belgüsüz oğlanı da^{c}vī idseler.34)Ol iki kişinüñ birisi eyidse:Bu oğlan 35)dur, ya^{c}nī ḳız degüldür dise,menüm 36)oğlumdur dise.Dah̲ı ol aṣlı 37) belgüsüz oğlanı açsalar,körseler 38)kim er oğlan degül imiş, ḳız ımış.39)İmdi ol menüm oğlumdur diyüp 40)da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vısına inan 41)mayalar.Anuñ içün kim yalġanı belgürdi.BEDĀYİ^{c}

42)Ḳaçan ol aṣlı belgüsüz oğlanı yirde 43)tapan kişi eyid-se:Bu oğlan menüm oğlum 44)dur dise,evdeşümden doğdı 45)dise.Da-h̲ı ol da^{c}vī idgen kişinüñ 46)evdeşi ol kişini kirtülese.İmdi ol 47)oğlanuñ aṣlı ol kişiden dah̲ı ol kişinüñ 48)h̲atunından dah̲ı s̲ā-bıt olur.Eger ol kişi 49)nüñ evdeşi ḥür olsa ol oğlan dah̲ı ḥür olur barçalar ḳatında.50)Eger ol kişinüñ evdeşi ḳırnaḳ olsa,ol oğlan 51)ḳırnaḳuñ h̲ōcasınuñ ḳulı olur Ebū Yūsuf ḳatında.52)Ammā Muḥammad ḳatında ol oğlan kine ḥür olur.BEDĀYİ^{c}

347a 1)Ḳaçan iki ḥür kişi,müsülmān kişi bir aṣlı 2)belgüsüz oğla-nı da^{c}vī idseler.Ol iki 3)kişinüñ her birisi da^{c}vī idse,eyidse: Uşbu 4)oğlan menümdür dise,velakin ol iki kişinüñ 5)birisi eyid-se:Bu oğlandur,menüm oğlumdur dise.6)Dah̲ı birisi eyidse:Bu ḳız-dur,menüm ḳızum 7)dur dise.Dah̲ı ol aṣlı belgüsüzni açsalar,8)kör-seler kim h̲üns̲ā ımış.İmdi köre 9)lüm eger ol aṣlı belgüsüz eger er kişi 10)siydüki yirden si/y/se.İmdi ol aṣlı belgüsüz ol oğlum-dur diyen kişinüñdür.12)Eger h̲atun kişi siydüki yirden siyse ol 13)aṣlı belgüsüz ,ol ḳızumdur diyen 14)kişinüñdür.Eger ol aṣlı belgüsüz 15)hem er kişi siydüki yirden siyse hem h̲atun 16)kişi siydüki yirden siyse.Dah̲ı körelüm 17)eger evvel er kişi siydüki yirden siyse 18)ol aṣlı belgüsüz ,ol oğlumdur diyen 19)kişinüñ-dür.Eger evvel h̲atun kişi siydüki 20)yirden siyse,ol ḳızumdur

diyen kişinüñ 21)dür.Eger ol ḫüns̲ā iki yoldan beraber 22)siyse. İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol ḫüns̲ā 23)müşkildür.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında daḫı 24)İmām Muḥammad ḳatında ḳaçan ol ḫüns̲ā iki 25)yoldan daḫı berābér siyse,ol iki yoldan çıḳan 26)siydük-nüñ her birisini terāzūya çekerler.27)Eger er siydüki yoldan çıḳan köp ise,ol 28)ḫüns̲ā ol oġlumdur diyen kişinüñdür.Eger 29)ḫatunlar siydüki yoldan çıḳan sidük köp 30)ise ol ḫüns̲ā ol ḳızımdur diyen kişinüñdür.Eger ol iki yoldan çıḳan beraber ise ol vaḳtın Ebū Yūsuf ḳatında daḫı İmām Muḥammad 3)ḳatında ol ḫün-s̲ā müşkildür.Kerekdür 32)kim ol ḫüns̲ānun kim müşkildür,anuñ 33) nesebi s̲ābıt olġay ol iki kişiden daḫı.BEDĀYİ^{c}

34)Ḳaçan aṣlı belgüsüz oġlanı bir ḫatun kişi 35)da^{c}vī id-se,eyidse:Bu oġlan menüm oġlum 36)dur dise.Kerek ise ol ḫatun ḥür ḫatun 37)olsun,kerek ise ḳırnaḳ olsun.İmdi 38)aṣlı kitābda ẕikir olındı kim ol ḫatunuñ 39)da^{c}vası işidilmez ḥattā ol ḫatun danuḳ 40)durḳuzmayınca kim ol oġlanı ol ḫatun 41)doġurdı diyü. Eger ol ḫatun yaluñuz 42)ḫatun danuḳ durḳuzsa kim ol oġlanı 43) kendü doġurġanına ol ḫatunun danuḳı 44)işidilür.Ḳaçan ol yalu-ñuz danuḳlıḳ 45)virgen ḫatun ^{c}adıl olsa daḫı ḥür 46)olsa.İmdi bu mes'elede cevāb virdiler 47)velakin beyān idmediler kim ol 48)da^{c}vī idgen ḫatunuñ eri var mıdur 49)ya eri yoḳ mıdur ?Ba^{c}-żılar eyiddi 50)ler:Bu mes'ele ol yirdedür kim ol 51)ḫatunuñ eri olġay.Anuñ içün kim 52)ḳaçan ol ḫatunuñ eri olsa,Ol vaḳtın 53)ol ḫatun danuḳa ya eri ol ḫatunı birtü 54)lemeke muḥtācdur. Amma ḳaçan ol ḫatunuñ 55)eri olmasa.Ol vaḳtın ol ḫatun da^{c}vī 56) idicek da^{c}vası ṣaḥīḥdur.Danuḳa muḥtāc 57)degüldür.BEDĀYİ^{c}

347b 1)Ḳaçan bir aṣlı belgüsüz oġlanı iki ḫatun 2)kişi da^{c}vī idseler.Daḫı ol iki ḫatunuñ 3)her birisi eyidse:Uşbu oġlan me-nüm oġlum 4)dur dise.İmdi ol aṣlı belgüsüz kişi 5)ol iki ḫatu-nuñ daḫı oġlıdur.İmām Ebū Ḥanīfa 6)ḳatında mes'ele munuñ kibi-dür.Ḳaçan ol 7)oġlanı üç ya dörüt ya biş ḫatun da^{c}vī 8)idse.ol oġlanuñ nesebi ol biş ḫatun 9)dan daḫı s̲ābıt olur.Biş ḫatundan artuḳ 10)dan s̲ābıt olmaz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı.11)Ammā

İmām Ebū Yūsuf ḳatında dahı İmām Muḥammad 12)ḳatında dahı bir oğlanuñ aṣlı iki ḫatundan 13)s̱ābıt olmaz aṣlā.Elbetde neseb bir ḫatundan 14)s̱ābıt olur ancaḳ.BEDAYİᶜ

15)Ḳaçan bir aṣlı belgüsüz oğlanı bir er birle 16)iki ḫatun kişi daᶜvī idseler,her birisi 17)bu üç kişinüñ daᶜvī idseler kim ol 18)oğlan menüm oğlumdur diyü.İmdi İmām 19)Ebū Ḥanīfa ḳatında ol oğlan ol üç kişinüñ 20)dahı oğlıdur.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında dahı 21)İmām Muḥammad ḳatında ol oğlan ol ernüñ 22)oğlıdur ancaḳ.BEDĀYİᶜ

23)Ḳaçan iki kişi bir aṣlı belgüsüz kişini daᶜvī 24)idseler.Dahı ol iki kişinüñ birisi daᶜvī 25)idse,eyidse:Uşbu yabanda dapılġan oğlan 26)menüm oğlumdur dise.Dahı ol bir daᶜvī 27)idgen kişi daᶜvī idse,eyidse:Uşbu yabanda dapılġan oğlan menüm ḳulumdur dise.İmdi ḳāḍī ol oğlanı ol oğlumdur diyen 28) kişige buyurur virür.Anuñ içün kim ḥür 29)lik daᶜvī idgen kişi ḳavīdur ḳul 30)lıḳ daᶜvī idgen kişiden.BEDĀYİᶜ

31)Ḳaçan iki kişi daᶜvī idseler bir 32)aṣlı belgüsüz oğlanı her birisi menden 33)dür diyü.Ol iki kişinüñ birisi danuḳ 34) durḳuzsa kim ol oğlan kendünüñ 35)oğlıdur,uşbu ḫatundan ol 36) dahı birisi danuḳ durḳuzsa kim ol oğlan 37)kendünüñ oğlı ıduḳına uşbu 38)ḳırnaḳdan.İmdi ol aṣlı belgüsüz 39)ol ḥür er birle ḫatunındur.BEDĀYİᶜ

40)Ḳaçan iki kişinüñ her birisi danuḳ 41)durḳuzsalar kim ol aṣlı belgüsüz 42)kim kendünüñ oğlı ıduḳına ḥür ḫatundan.43)İmdi ol aṣlı belgüsüz ol iki ernüñ,44)ol iki ḫatunuñ oğlıdur İmām Ebū Ḥanīfa 45)ḳatında.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında 46)dahı İmām Muḥammad ḳatında ol oğlan ol 47)iki ernüñ oğlıdur ol iki ḫatunuñ 48)oğlı degüldür.BEDĀYİᶜ

348a 1)Ḳaçan bir laḳīṭ oğlanı iki ḥür kişi,müsülmān 2)kişi daᶜvī idseler .Her birisi eyidse kim 3)bu oğlan menüm oğlumdur dise.Dahı ol 4)iki daᶜvī idgen kişinüñ her birisi danuḳ5durḳuzsa ol laḳīṭ oğlan kendünüñ 6)oğlı idükine.Dahı ol ikisinüñ danuḳı dahı 7)danuḳlıḳ virdükinde eyidseler kim biz 8)danuḳuz kim uşbu oğlan uşbu 9)kişinüñdür falān vaḳıtdan berü {ve} diseler. 10)İmdi eger ol ikisinüñ danuḳları 11)dahı kim vaḳıt birle danuḳlıḳ virdük 12)leri vaḳıt ikisi dahı berabere olsa.Birinüñ

13)vaḳtı burun oluban birinüñ vaḳtı soñra 14)olmasa.Ol vaḳtın
ol oġlanuñ aṣlı ol 15)iki daʿvī idgen kişinüñ ikisinden daḫı
bile 16)s̱ābıt olur.Eger ol iki danuḳuñ 17)birisinüñ vaḳtı bu-
run olsa ol bir daʿvī idici 18)kişinüñ danuḳınuñ vaḳtından.Yaʿ-
nī ol iki 19) daʿvī idici kişinüñ birisinüñ danuḳı eyid-
se:20)Biz danuḳlıḳ virürüz kim uşbu oġlan uşbu 21)kişinüñ ḫa-
tunından doġdı bir yıldan berü dise.22)Ol daḫı bir daʿvıcınuñ
danuḳları eyidse 23)ler kim biz danuḳlıḳ virürüz kim uşbu 24)
oġlan uşbu kişinüñ ḫatunından doġdı iki 25)yıldan berü diseler.
Ol vaḳtın biz daḫı ol 26)oġlanuñ yaşına baḳaruz.Eger ol oġlan
bir 27)yaşında olsa.Biz daḫı ol oġlan ol kişige virürüz kim
28)danuḳı bir yıldan benü oġlıdur diyü danuḳlıḳ virdi.Eger ol
oġlan iki yaşında olsa,biz daḫı ol oġlanı ol kişige virürüz
kim 29)danuḳı iki yıldan benü oġlıdur diyü danuḳ 30)lıḳ virdi.
Eger ol oġlanuñ 31)yaşı müşkil olsa ,bilmeseler kim niçe yaşın-
da 32)ıduḳın.Ol vaḳtın ol oġlan İmām 33)Ebū Ḥanīfa ḳavlınuñ ḳı-
yāsı üstine ol kişige 34)virürüz kim anuñ danuḳı danuḳlıḳ 35)
virdi vaḳtı burun ıduḳına.Ammā İmām 36)Ebū Yūsuf ḳatında daḫı
İmām Muḥammad ol 37)oġlanı ol iki kişige bile virürüz.BEDĀYİʿ

39)Eger bir er kişi daʿvī idse,eyidse:40)Uşbu laḳīṭ oġlan
menüm oġlumdur 41)dise.Daḫı ol er danuḳ durḳuzsa 42)bir ḫatun
daḫı daʿvī idse ol 43)oġlan kendünüñ oġlı idükine.Ol 44)ḫatun
daḫı danuḳ durḳuzsa.İmdi 45)ol oġlanuñ aṣlı hem ol erden 46)
s̱ābıt olur hem ol ḫatundan 47)s̱ābıt olur.Nite kim ol 48)oġlanı
iki er kişi daʿvī idse-y-idi 49)daḫı ikisi daḫı danuḳ durḳuz-
sa-y-ıdı 50)ol oġlanuñ nesebi ol iki erden 51)s̱ābıt olur ıdı,
munda daḫı munuñ 52)kibidür.BEDĀYİʿ

348b 1)Ḳaçan bir düşe keçmiş oġlan daʿvī idse 2)bir er birle
bir ḫatunuñ üstine:Men siz 3)iki kişinüñ oġlı men diyü.Daḫı
ol oġlan danuḳ 4)durḳuzsa.Bir özge er bir özge 5)ḫatun daḫı
daʿvī idseler ol oġlan üstine 6)kim ol oġlan kendülernüñ oġ-
lı ıduḳına.Daḫı danuḳ durḳuzsalar.7)Daḫı ol oġlan inkār idse.
İmdi ol 8)oġlanuñ nesebi s̱ābıt olur ol erden ol 9)ḫatundan
kim ol oġlan daʿvī iddi 10)anlarnuñ üstine:Men siz iki kişi-
nüñ oġlı 11)men diyü.Anuñ içün kim ol oġlan 12)durḳuzduḳı da-
nuḳı ḳavīdur.BEDĀYİʿ

13)Eger bir düşe keçmiş nasrānī oğlan da^c^vī idse 14)bir nasrānī er üstine, bir hasrānī hatun 15)üstine:Men sizüñ oğluğuz men diyü.Dahı 16)ol nasrānī oğlan iki müsülmān danuk dur 17)kuzsa kendüsi ol nasrānī er birle ol 18)nasrānī hatunuñ oğlı ıdukına.Dahı ol 19)oğlanı bir müsülmān er birle bir müsülmān 20) hatun da^c^vī idseler kim ol oğlan 21)ol ikisinüñ oğlı ıdukına.Dahı ol müsülmān 22)er birle ol müsülmān hatun danuk dur 23)kuzsalar ol oğlan kendülernüñ oğlı 24)idükine.Dahı ol oğlan inkār idse.İmdi 25)ol oğlanuñ danukı işidilür.Ol 26)müsülmān kişinüñ danukı işidilmez.Ol oğlan 27)ol nasrānī ernüñ dahı ol nasrānī hatunuñ 28)oğlı olur.Eger ol nasrānī oğlan 29)da^c^vī idse bir nasrānī er üstine.Dahı bir nasrānī hatun üstine:Men siz iki kişinüñ oğlı men diyü.Dahı ol oğlan iki nasrānī danuk dur 30)kuzsa kendüsi ol nasrānī 31)er birle ol nasrānī hatunuñ 32)oğlı ıdukına.Dahı bir müsülmān 33)er dahı bir müsülmān hatun 34)da^c^vī idseler ol oğlan kendü 35)lernüñ oğlı ıdukına.Dahı danuk 36) durkuzsalar.Ol vaktın ol 37)oğlanı hüküm ider kadī ol müsülmān 38)er birle ol müsülmān hatuna virür.39)Dahı ol oğlanı müsülmān oğğıl dir 40)ler kısdarlar.BEDĀYİ^c^

41)Kaçan bir kiçigez söyleyimez oğlan bir 42)kişinüñ elinde olsa.Dahı ol kişi kim oğlan 43)anuñ elindedür,ol eyidse:Uşbu oğlan 44)menüm oğlumdur,bu oğlanı menüm uşbu 45)kırnakım doğurdı,menüm milkimde dise.46)Dahı ol kişi danuk durkuzsa.Dahı 47) daşradın bir özge kişi da^c^vī idse,48)eyidse:Uşbu oğlan menüm oğlumdur,49)menüm milkimde doğdı uşbu kır 50)nakımdan dise.Ol dışradın 51)da^c^vī idgen kişi dahı danuk dur 52)kuzsa.İmdi kadī ol oğlanı 53)hüküm ider ,virür ol kişige 54)kim ol oğlan anuñ elindedür.BEDĀYİ^c^

349a 1)Kaçan bir uluğ oğlan bir kişinüñ elinde 2)olsa.Dahı ol kişi kim oğlan anuñ elindedür,3)ol kişi da^c^vī idse,eyidse:Uşbu oğlan 4)menüm uşbu kırnakımdan doğdı,menüm milkimde 5)doğdı dise.Dahı ol kişi danuk durkuzsa.6)Dışradın bir kişi dahı da^c^vī idse ol 7)oğlanı.Ol kişi dahı eyidse:Uşbu oğlan menüm 8)

milkimde doğdı uşbu kırnakımdan dise.9)Ol kişi dahı danuk durkuzsa.Dahı ol 10)oğlan sözlese,eyidse:Men şol soñra 11)da^cvī idgen kişinüñ oğlı men dise.İmdi 12)kādī ol oğlanı alur ol kırnak birle 13)ol kişiden.Dahı ol dışrakı kişige virür.BEDĀYİ^c

14)Kaçan bir uluğ oğlan bir hür hātunuñ 15)oğlı olsa.Dahı ol oğlan birle ol 16)hür hatun bir kişinüñ elinde olsa.Dahı ol 17)kişi kim ol oğlan birle anası ol kişi 18)nüñ elindedür,ol kişi da^cvī idse,eyidse:19)Uşbu oğlan menüm döşekimnüñ üstine doğdı,20)menüm oğlumdur dise.Dahı danuk durkuzsa.Ol oğlan dahı söz 21)lese,eyidse:Kirtüdür dise,da^cvī idse.22)Dahı dışradin bir kişi kelse,eyidse:Uşbu oğlan 23)mönüm döşekimde doğdı dise. Menüm oğlum 24)dur dise.Ol dahı danuk durkuzsa.İmdi 25)kādī ol oğlanı ol hür hatun birle ol 26)kişige virgey kim ol oğlan ol hür hatun 27)birle anuñ elindedür.BEDĀYİ^c

28)Kaçan bir uluğ oğlan birle oğlınuñ anası zimmī hatun 29)bir kişinüñ elinde olsa.Dahı ol kişi zimmī kişi 30)olsa.Dahı ol zimmī kişi da^cvī idse,eyidse:31)Bu oğlan menüm oğlumdur dise. Menüm 32)döşekümüñ üstine doğdı dise.Dahı ol zimmī 33)kişi müsülmān danuklar durkuzsa.İmdi 34)ol oğlanı ol zimmī hatun birle ol 35)zimmī kişige buyurgay.BEDĀYİ^c

36)Kaçan iki kişi bir oğlan anasını da^cvī 37)idseler.Dahı ol oğlan birle ol oğlanuñ 38)anası bir kişinüñ elinde olsa.Dahı ol dışrakı 39)kişi da^cvī idse,eyidse:Uşbu oğlanuñ 40)anasını men evlenip durur men biş yıldan 41)berü dise.Dahı ol kişi danuk durkuzsa.42)Dahı ol kişi kim oğlan birle anası 43)ol kişi elindedür,ol kişi dahı danuk 44)durkuzsa kim ol oğlanuñ anasını 45)dörüt yıldan berü evlenip durdukına.46)İmdi ol oğlanuñ anasını ol 47)kişige buyurgay kim ol kişinüñ 48)evlendüki vakıt burundur,ol dahı 49)birisinden.Anuñ içün kim ol nikāh 50)kim burundur,ol sahīhdur.Ol 51)nikāh kim soñradur ,fāsıddur.Bes şahīh 52)nikāh danukını işidmek yahşıdur 53)fāsıd nikāh danukından.BEDĀYİ^c

349b ı)Kaçan bir düşge keçmiş oğlan daᶜvī idse,2)eyidse:Men falān kişinün oğlı men,men ol falān 3)kişinün döşeki üstine doğdum falān kırnakından 4)dise.Daᶜvī idse.Dahı ol falān kişi eyidse:5)Ol oğlan menüm kulumdur ol oğlan 6)doğdı menüm ol falān kırnakımdan kim 7)ol kırnakı men evlendürüp durur ıdum 8)ol falān kuluma dise.Dahı ol falān kulum 9)didüki kul diri olsa.Ol hōcāsını kirtülese.ı0)Daᶜvī idse ol vaktın.İmdi ol oğlan ıı)ol kulun oğlı olur.BEDĀYİᶜ

ı2)Kaçan bir düşge keçmiş oğlan daᶜvī ı3)idse,eyidse: Men uşbu kul kişinün oğlı ı4)men uşbu kırnakdan dise.Ol kul dahı ıkrār ı5)idse.Dahı bunun üstine danuklar danuk ı6)lık virse.Dahı ol kulnun hōcāsı ı7)eyidse:Uşbu oğlan menüm oğlumdur dise.ı8)İmdi ol oğlan ol kulnun oğlıdur.ı9)Dahı ol oğlan azād olur.BEDĀYİᶜ

20)Kaçan bir kişi ölse,māl terik idse.Dahı bir düşge 2ı)keçmiş oğlan danuk durkuzsa kim 22)kendü ol ölgen kişinün oğlı ıdukına ol 23)ölgen kişinün kırnakından.Dahı bir özge 24) kişi daᶜvī idse,eyidse:Ol oğlan menüm 25)kulumdur dise.Ol oğlan menüm falān 26)kırnakımdan doğdı kim ol kırnakı falān 27) kuluma evlendürüp durur ıdum dise.Dahı ol 28)kırnakun eri kul, diri olsa.Dahı ol kul 29)dahı daᶜvī idse ol oğlanı menüm oğlumdur diyü.İmdi kādī ol oğlanı ol kulğa buyurğay eger ol kırnakun eri kul,ölmiş 30)olsa.Ol vaktın ol oğlanun aslı sābıt 3ı)olur ol ölgen kişiden.Dahı ol 32)oğlan ol ölgen kişiden mīrās yir.BEDĀYİᶜ

33)Kaçan iki kişi bir atı çekişseler.Her 34)birisi eyidse ol iki kişinün:Bu at menüm 35)dür dise.Dahı ol iki kişinün birisi ol 36)atğa minip durur olsa.Dahı birisi ol atnun 37)licāmına yapışıp durur olsa.İmdi ol at 38)ol kişinündür kim ol atğa minip 39)durur.BEDĀYİᶜ

40)Kaçan iki kişi bir canlu ṭavarı çekişseler.4ı)Her birisi ol iki kişinün,eyidse:Bu ṭavar 42)menümdür dise.Dahı ol iki kişinün 43)birisinün yüki olsa ol ṭavarnun 44)üstinde.Ol dahı birisinün bir küzi asıl 45)mış olsa ol ṭavarğa.İmdi ol 46)ṭavar ol kişinündür kim ol ṭavar 47)nun üstinde yüki vardur. Ol küz 48)eyesinün degüldür.Anun içün kim 49)kaçan bir kişi bir ṭavarğa minip durur 50)olsa,ya bir kişi ol ṭavarğa yük 5ı)

urup durur olsa ol ṭavar ol 52)kişinüñ elinde olmış olur.Anuñ i-çün kim 53)ol kişidür kim ol ṭavarı ıstı^{c}māl ider.BEDĀYİ^{c}

350a ı)Ḳaçan iki kişi bir ṭavarı çekişseler.Dahı ol 2)iki kişinüñ her birisi eyidse:Bu ṭavar menümdür 3)dise.Dahı ol iki kişi da-hı ol çekişdükleri 4)ṭavarnuñ üstine minip durur olsalar,vela-kin 5)ol iki kişinüñ birisi ol ṭavarnuñ eyerinün 6)üstine minip durur olsa.Ol dahı birisi ol 7)ṭavarnuñ eyerinden daşra kefeline minip durur 8)olsa.İmdi ol ṭavar ol ikisinüñdür.Belgülü 9)rivā-yet budur.Ammā İmām Ebū Yūsuf'dan ı0)rivāyet olındı kim ol ṭa-var ol kişinüñdür ıı)kim eyernüñ üstine minip durur didi.BEDĀYİ^{c}

ı2)Ḳaçan iki kişi çekişseler bir atı.Her birisi ı3)da^{c}vī id-se:Menümdür dise.Dahı ol iki kişinüñ ı4)ikisi dahı ol atnuñ eye-rinüñ üstine minip durur ı5)olsalar.İmdi ol at ol iki kişinüñ ı6) arasındadur.Ya^{c}nī ikisinüñdür barça ^{c}ālımlar ı7)ḳatında.BEDĀYİ^{c}

ı8)Ḳaçan iki kişi bir kiçigez ḳulı da^{c}vī idseler.ı9)Her biri-si menümdür dise.Dahı ol kiçigez ḳul 20)ol iki çekişgen kişinüñ elinde olsa.İmdi ol 2ı)ḳul ol iki kişinüñdür.BEDĀYİ^{c}

22)Ḳaçan bir kiçigez aṣlı belgüsüz oğlan bir kişinüñ 23)e-linde olsa.Dahı ol kişi da^{c}vī idse,eyidse:Elümdeki 24)kiçigez menüm ḳulumdur dise.Dahı ol ḳul 25)ṣoñra ulu olsa.Dahı ol ḳul eyidse:Men ḥür 26)kişi men,Hīç kimsenüñ ḳulı degül men dise.27) İmdi söz ol kişinüñ sözidür kim ol ḳul anuñ elindedür.Ol ḥür men diyüp da^{c}vī idgen kişinüñ sözi işidilmez illā danıḳ birle.BEDĀYİ^{c}

28)Ḳaçan bir kişi bir ulu oğlanı da^{c}vī 29)idse,eyidse:Uşbu oğlan menüm 30)ḳulumdur dise.Dahı ol oğlan 3ı)inkār idse,eyidse: Men ḥür men,32)hīç kimsenüñ ḳulı degül men dise.33)İmdi söz ol oğlan sözidür.BEDĀYİ^{c}

34)Ḳaçan iki kişi bir ulu ḳulı da^{c}vī idseler.35)Her birisi eyidse:Bu ḳul menüm ḳulum 36)dur dise.Dahı ol ḳul eyidse:Men uşbu 37)da^{c}vī idgen kişinüñ birisinüñ ḳulı men dise.Ol birisinüñ degül men 39)dise.İmdi ol ḳuluñ sözine ı^{c}tıbār 40)yoḳdur.Ol ḳul ol iki da^{c}vī 4ı)idgen kişinüñ dahı ḳulıdur.BEDĀYİ^{c}

42)Ḳaçan bir ulu ḳul bir kişinüñ elinde 43)olsa.Daḫı ol ḳul eyidse:Men bu kişi 44)nüñ ḳulı degül men,falān kişinüñ 45)ḳulı men dise.İmdi ol ḳuluñ 46)eyidgenine,men falān kişinüñ ḳulı men 47)didükine ıʿtıbār yoḳdur.Söz ol 48)kişinüñ sözidür kim ḳul anuñ 49)elindedür.Anuñ içün kim ḳul 50)kişinüñ ḳavlı yoḳdur.Bes ol 51)ḳulnuñ sözi hīç işidilmez.BEDĀYİʿ

350b 1)Ḳaçan bir ulu ḳul bir kişinüñ elinde olsa.Daḫı ol 2) kişi daʿvī idse,eyidse:Uşbu ḳul menüm ḳulum 3)dur dise.Daḫı ol ḳul eyidse:Men falān kişinüñ 4)ḳulı ıdum,meni azād iddi ol falān kişi dise.5)Yaʿnī ol daʿvī idgen kişi içün eyidse:Meni 6)ol kişi azād iddi dise.Men ḥür men dise.7)İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Muḥammad 8)ḳatında kine ol ḳuluñ sözine ıʿtıbār yoḳdur.9)Söz ol kişinüñ sözidür kim ḳul anuñ 10)elindedür.Rivāyet olındı İmām Ebū Yūsuf'dan kim 11)söz ol ḳul sözidür.Hüküm olınur.Ol 12)ḳul azād olınur.Ammā ẓāhır ḳavul,ṣaḥīḥ ḳavul 13)Ebū Ḥanīfa birle İmām Muḥammad ḳavlıdur.BEDĀYİʿ

14)Ḳaçan iki kişi bir ṭonı daʿvī idseler.Her birisi 15)eyidse:Bu ṭon menümdür dise,velakin ol 16)ṭonı ol iki çekişgen kişinüñ birisi keyip durur 17)olsa.Ol daḫı bir çekişgen kişi ol ṭonuñ 18)etekine yapışıp durur olsa.İmdi ol ṭonı 19)ol keyip durġan kişige buyurmaḳ evlādur 20)ol birisinden.BEDĀYİʿ

21)Ḳaçan iki kişi bir pusaṭı çekişseler.Ol iki 22)kişinüñ her birisi eyidse:Bu pusaṭ menümdür 23)dise.Daʿvī idse,velakin ol iki kişinüñ birisi 24)ol pusaṭnuñ üstinde oturup durur olsa,ya 25)yatıp durur olsa.Ol daḫı birisi ol pusaṭġa 26)yapışıp durur olsa.İmdi ol pusaṭ ol iki 27)kişinüñ arasında ortaḳlıḳdur.Ol pusaṭ üstine 28)oturġan kişi ya yatan kişi evlā degüldür ol yapışan kişiden.Bel kim ikisi daḫı beraberdür.
BEDĀYİʿ

29)Ḳaçan iki kişi bir evni daʿvī idse.Her 30)birisi eyidse kim uşbu ev menümdür dise.31)Daḫı ol iki kişinüñ birisi ol ev içinde sākin 32)olsa.İmdi ol evni ol sākin olġan 33)kişige buyurmaḳ evlādur ol birisine buyurmaḳ 34)dan.BEDĀYİʿ

35)Ḳaçan iki kişi bir evni da^c vī idseler.Her 36)birisi ol iki kişinüñ eyidse:Ev menümdür 37)dise.Daḫı ol iki kişinüñ birisi ol ev içinde 38)bir neme yapsa ol ev içinde.İmdi ol evni 39)ol neme yapan kişige buyurmaḳ evlā 40)dur ol birisine buyurmaḳdan.BEDAYİ^c

41)Ḳaçan iki kişi bir evni da^c vı idseler.42)Her biri eyidse:Ol kişinün :Ev menüm 43)dür dise,velakin ol iki kişinüñ birisi 44)ol ev içinde bir yirni ḳazsa.İmdi 45)ol evni[ol yir ḳazğan kişige buyurmaḳ 46)evlādur ol birisine buyurmaḳdan.BEDĀYİ^c

47)Ḳaçan iki kişi bir evni da^c vī idseler.48)Her birisi eyidse ol iki kişinüñ:Bu ev 49)menümdür dise.Daḫı ol iki çekişgen 50)kişinüñ birisi ol evge kirü durur olsa.Birisi 51)ol evden çıḳa durur olsa.İmdi ol 52)ev iki kişinüñ arasındadur.
BEDĀYİ^c

351a 1)Ḳaçan iki kişi bir evni çekişseler.Her birisi 2)eyidse: Uşbu ev menümdür dise.Daḫı ol iki kişi 3)nüñ ikisi daḫı ol ev içinde sākin olsalar.İmdi 4)ol ev ol iki kişinüñ arasındadur.
BEDĀYİ^c

5)Eger don dikici ḫayyāṭ bir ton dikse bir kişinün 6)evinde.Daḫı ol ḫayyāṭ birle ol evnün eyesi 7)ikisi daḫı ıḫtılāf idseler.Ev eyesi eyidse ol 8)ḫayyāṭga :Şol elünde dike durduḳuñ ton 9)menümdür dise.Ḫayyāṭ daḫı eyidse:Senüñ 10)degül,menümdür dise.İmdi söz ol ev 11)nüñ eyesinüñ sözidür.BEDĀYİ^c

12)Bir ḥammāl bir kişinüñ evinden çıkdı.Daḫı ol 13)ḥammālnuñ arḳasında ḳumāş kötürür idi.14)İmdi eger ol ḥammāl ḥalāyıḳ içinde bilinür 15)ise ol arḳasındaḳı nemeni satmaḳ birle,16)daḫı kötürmek birle.İmdi ol vaḳtın ol 17)kötürgeni neme ol ḥammālnuñdur.Ol 18)eyesinüñ degüldür.Eger ol ḥammāl 19)ḥalāyıḳ içinde bilinmese ol arḳasındaḳı nemeni 20)satmaḳ birle daḫı kötürmek birle.Ol 21)vaḳtın ol kötürgeni neme ev eyesinüñdür.22) kendünüñ degüldür.BEDĀYİ^c

23)İki kişi bir kuş avlasalar bir kişinüñ 24)evinden.Dahı avladuklarından şoñra ıhtılāf 25)idseler ev eyesi birle ol avlayan kişi her 26)birisi eyidse:Menümdür dise.İmdi eger barçası 27)ıttıfāk idseler kim bu kuş avlanmazdan burun hīç kimsenüñ degüldür diyü.Ol vaktın ol kuş ol avlayan kişinüñdür.28)Ol ev eyesinüñ degüldür kerek ise ol 29)avlayan kişi ol kuşı ol ev içindeki 30) ağaçdan avlasun ,kerek ise ol 31)kuşı ol evnüñ dıvārından avlasun 32)kerek ise ol evnüñ havāsından avlasun.33)Anuñ içün ol kuş ol ev eyesinüñ 34)dıvārında oturmak birle,ya ağaçda 35)oturmak birle,ya ol evnüñ üstinde uçmak 36)birle ol kuş ev eyesinüñ olmaz. Rasūlu 37)llah eyiddi sallallahu ᶜaleyhi ve selleme"Es-şaydu 38) limen ahazahu "didi.Yaᶜnı av dutan kişinün 39)dür didi.Eger ev eyesi daᶜvī idse,40)eyidse:Men bu kuşı senden burun avlayıp 41) durur ıdum dise.Dahı ol avlayan kişi 42)inkār idse.Ol vaktın körürüz eger 43)ol avlayan kişi ol kuşı ol ev eyesinüñ 44)evinüñ havāsından dutdı ısa.Ol 45)vaktın ol kuş ol ev eyesinüñ degüldür.46)Bel kim avlayan kişinüñdür.Eger ol 47)avlayan kişi ol kuşı ol evnüñ dıvārından 48)ya ağaçdan dutdı ısa.Ol vaktın ol 49) kuş ev eyesinüñdür.Eger ev eyesi 50)eyidse:Sen bu kuşı dıvārdan ya ağaçdan 51)dutduñ dise.Avçı eyidse:Men bu kuşı 52)havādan dutdum dise.İmdi söz . ev 53)eyesi sözidür.İmām Ebū Yūsuf'dan 54) munuñ kibi rivāyet olındı.BEDĀYİᶜ

351b 1)Eger iki kişinüñ evi arasında bir dıvār olsa.2)Dahı ol dıvār ol iki kişinüñ birisinüñ evinüñ dıvārına 3)yapışmasa.Dahı ol iki kişinüñ her birisi daᶜvī 4)idse,eyidse:Bu dıvār menüm milkimdür dise.5)Dahı ol iki daᶜvī idgen kişinüñ birisinüñ 6)ağaçları uçı olmasa ol dıvārnun üstinde.İmdi 7)ol vaktın ol dıvār ol kişinüñdür kim ol 8)kişinüñ ağaçı vardur ol dıvār üstinde.Ol 9)dahı birisinüñ degüldür.Eger ol iki 10)daᶜvī idgen kişinüñ her birisinüñ ağaçları 11)olsa ol dıvārnuñ üstinde.İmdi körelüm 12)eger her birisinüñ üç ağaçı olsa ya dahı ar 13)tuk olsa,ol dıvārnuñ üstinde.İmdi ol 14)vaktın ol dıvārnuñ buçukı birisinüñdür 15)buçukı birisinüñ kerek ise her birisinüñ ağaçı 16)berāber olsun, kerek ise birisinüñ ağaçı artuk 17)olsun birisinüñ ağaçından.Yaᶜnī her birisinüñ 18)ağaçı üç oldukından şoñra ol dıvār iki 19)sinüñ arasındadur.Birisinüñ ağaçı artuk 20)oldukına birisinüñ ağa-

çından ı^{c}tıbār yokdur.2ı)Eger ol dıvārnuñ üstinde birisinüñ 22) iki ağaçı var olsa ancak.Ol dahı birisinüñ 23)üç ağaçı olsa.İmdi kıyās bu -y-ıdı kim ol 24)dıvārnuñ buçukı birinüñ buçukı dahı birisinüñ 25)olgayıdı,velakin ıstıhsān budur kim 26)ol dıvār ol üç ağaç eyesinüñdür,velakin 27)ol iki ağaç eyesinüñ dahı iki ağaçı komaka ol 28)dıvār üstinde hakı vardur ancak.Ol dıvārda milki 29)yokdur ol iki ağaç eyesinüñ.Uşbu eyidgenimiz 30)İkrār Kitābınuñ rivāyetincedür.Amma Da^{c}vā Kitābınuñ 3ı)rivāyetince ol iki ağaç eyesinüñdür iki ağaç yiri ol dıvārda.Ammā ol iki ağaç yirinden özge yir ol üç ağaç eyesinüñ 32)dür.İmdi bilgil kim İkrār Kitābınuñ 33)rivāyetince dahı Da^{c}vā Kitābınuñ rivāyetince 34)dahı ol üç ağaç eyesine yokdur kim 35)kötürgey ol iki ağaç eyesinüñ 36)ağaçını ol dıvārdan egerçi kim 37)ol ağaç durğan yir kendünüñ 38)milki ise dahı.Anuñ içün kim olğay 39)kim bir dıvār bir kişinüñ milki olğay 40)bir özge kişinüñ dahı ol dıvār 4ı)üstinde ağaç komaka hakı olğay.Ammā 42)kaçan ol üç ağaç eyesi damuklar 43)durkuzsa ol dıvār kendünüñ 44)idükine.Ol vaktın ol üç ağaç 45) eyesi kötürdür ol iki ağaç eyesina 46)ol iki ağaçı kendünüñ dıvārından.47)Anuñ içün kim kaçan ol üç ağaç 48)eyesi damuk durkuzsa.Ol vaktın 49)bilinür kim ol iki ağaç eyesi ol 50)dıvārda ağaçını koduki haksuz 5ı)yirge koyup durur ımış.

BEDAYİ^C

52)Eger iki kişinüñ evinüñ arasında 53)bir başka dıvār olsa.Dahı ol dıvārı54)her birisi eyidse:Menümdür dise.55)Dahı ol dıvār üstinde birisinüñ üç 56)ağaçı olsa ancak.Dahı birisinüñ dörüt 57)ya biş ya on ağaçı olsa.İmdi ol 58)dıvārnuñ buçukı üç ağaç eyesinündür59)buçuk ol çok ağaç eyesinüñdür.BEDAYİ^C

351a ı)Kaçan iki evnüñ arasında bir dıvār olsa.2)Dahı ol dıvār ol iki evnüñ birisinüñ 3)dıvārına yapışıp durur olsa.İmdi ol dıvār ol 4)kişinüñdür kim ol dıvār ol kişinüñ evine 5)yapışıp durur.BEDAYİ^C

6)Bir kişinüñ bir evi olsa milki dahı evnüñ üstinde.7) Bir kişinüñ dahı evi olsa milki.İmdi ol yukarukı 8)ev eyesinüñ durmaklık hakı vardur aşakakı 9)ev eyesinüñ evinüñ ortasınuñ üstinde hattā ıO)eger aşakakı ev eyesi evinüñ ortasını kötür-

11)mek kidermek izdese şeri^{c}atda anı ḳomazlar.BEDĀYİ^{c}

12)Ḳaçan iki kişi bir dıvārı çekişseler.Her birisi 13)eyidse:Bu dıvār menümdür dise.Daḫı ol çekişdük 14)leri dıvārnuñ üstinde ol çekişgen kişinüñ 15)birisinüñ ağaçı olsa,velakin ol dıvārnuñ ker 16)püçi ol daḫı bir çekişgen kişinüñ dıvārınuñ 17) kerpüçinüñ içine kirmiş olsa.Kendünüñ dıvārı 18)nuñ kerpüçi daḫı ol çekişdükleri dıvāruñ 19)kerpüçinüñ içine kirmiş olsa.İmdi ol dıvār 20)ol kişinüñdür kim kerpüçi kerpüçinüñ içine 21)kirip durur.Ammā ol kişi kim anuñ ağaçı 22)vardur dıvār üstinde.İmdi ol kişinüñ ol 23)dıvārda ol ağaçı ḳomaḳlıḳ ḥaḳı vardur ancaḳ. 24)Ammā ḳaçan ol kişi kim kerpüçi kerpüçe üleşip 25)durur,ol kişi danuḳ durḳuzsa ol dıvār kendünüñ idükine.Ol vaḳtın ol ağaç eyesine ağaçını kötürdür kendünüñ dıvārından.BEDĀYİ^{c}

27)Ḳaçan bir kişi bir evni satun alsa.Daḫı ol 28)satun alduḳı evnüñ yanında bir kişinüñ evi 29)olsa.Daḫı ol satun alduḳı ev birle ol 30)kişinüñ evi arasında bir dıvār olsa.Daḫı ol 31) satun alduḳları evnüñ yanındaḳı ev eyesi 32)da^{c}vī idse ol dıvār kendünüñ idükine.Daḫı 33)danuḳ durḳuzsa.Daḫı ol dıvārı alsa.daḫı ol 34)ev satun alğan kişi ev satan kişige eyidse:Men 35)bu dıvārı senden bile şatun aldum 36)dise. Sen maña bu dıvārnuñ bahāsını 37)kine ḳaytarḳıl .Anuñ içün bu dıvārı 38)da^{c}vī iddi,ev eyesi aldı dise.İmdi 39)körelüm eger ol dıvār üleşmiş. 40)yapışmış olsa ol şatılğan evnüñ 41)dıvārına.Ol vaḳtın ol şatun 42)alğan kişi kaytar ol satan kişiden 43)ol dıvarnun kımatını alur.Eger 44)ol dıvār ol şatılğan evnüñ dıvārını 45)üleşmiş olsa,velakin ol çekişgen kişinüñ 46)daḫı ağaçları olsa,ol dıvār üstinde.47) Ol vaḳtın ol şatun alğan kişi 48)ḳayıtıp almaz ol dıvārnuñ kımatını 49)ol şatan kişiden ol dıvārı 50)ol da^{c}vī idgen kişi alduḳından şoñra.BEDĀYİ^{c}

352b 1)Ḳaçan bir kişi bir evni satun alsa.Daḫı ol 2)şatun alduḳı evnüñ yanında bir kişinüñ bir 3)evi olsa.Daḫı ol şatun alduḳı ev birle ol 4)kişinüñ evi arasında bir dıvār olsa.Daḫı ol 5)dıvārı ol iki evnüñ eyesi çekişseler.Her birisi 6)eyidse:Bu dıvār menümdür dise.Daḫı ol iki 7)çekişgen kişinüñ birisinüñ yapılmış nemesi olsa,ol 8)dıvār üstinde,ya sütresi olsa ol dıvār üstinde.9)Daḫı ol bir çekişgen kişi... ıḳrār idse ol 10)dı-

vār üstündeki yapılmış neme ol çekişgen kişinüñ 11)idükine,ya ol dıvār üstündeki sütre ol çekişgen 12)kişinüñ idükine.İmdi ol dıvār daḫı ol kişinüñ 13)dür kim dıvār üstinde neme yapılmışdur,ya dıvār 14)üstinde sütresi vardur.BEDĀYİʿ

15)Ḳaçan iki kişi bir dıvārı çekişseler.Ol 16)iki kişinüñ her birisi eyidse:Bu dıvār menüm 17)dür dise,velakin iki çekişgen kişinüñ birisinüñ 18)ol dıvār üstinde ḥaṣīrı olsa sütre içün.19)İmdi ol dıvār ol ḥaṣīr eyesinün degüldür.20)Bel kim ol dıvar ol iki çekişgen kişinüñ 21)arasındadur.BEDĀYİʿ

22)Ḳaçan iki kişi bir dıvārı çekişseler.Her birisi 23)eyidse:Bu dıvār menümdür dise.Daḫı ol 24)dıvārnuñ yüzi ol iki daʿvī idgen kişinüñ 25)birinüñ milkinden yana olsa.Ol vaḳtın ol dıvār İmām 26)Ebū Ḥanīfa ḳatında ol iki çekişgen kişinüñ arasındadur.Ammā İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad ḳatında ol dıvār ol kişinüñdür kim 27)dıvārnuñ yüzi kendünüñ milkinden 28)yanadur.Uşbu didükümüz ol vaḳtın 29)dur kim ḳaçan yapġanlarında dıvārnuñ 30)yüzi ol kişinüñ milkinden yana yapıl 31)mış olġay.Ammā ḳaçan dıvār yapıldukından 32)soñra ol dıvāruñ yüzini naḳışlasalar.33)Daḫı cibis birle sılaşalar,ol naḳışlamaḳa 34)ol sılamaḳa hiç iʿtibār yokdur barça 35)ʿālimlar ḳatında.
BEDĀYİʿ

36)Ḳaçan bir ḳamışdan dıvār iki kişinüñ 37) evinüñ arasında olsa,ya bir ḳamışdan 38)dıvār iki kişinüñ bustānı arasında olsa.39)Daḫı ol iki kişinüñ her birisi daʿvī 40)idse,eyidse:Bu ḳamışdan dıvār 41)menümdür dise.Daḫı ol ḳamışdan 42) dıvārnuñ baġladukları ipi ol daʿvī idgen 43)kişinüñ ikisinden birisinüñ milkinden 44)yana olsa.İmdi ol ḳamışdan 45)dıvār ol iki daʿvī idgen kişinüñ 46)arasındadur İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında. 47)Ammā İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad 48)ḳatında ol ḳamışdan dıvār ol kişinüñ 49)dür kim ol dıvārı baġladukları 50)ip anuñ milkinden yanadur.BEDĀYİʿ

353a 1)Bilgil her yirde kim iki kişi bir milki 2)daʿvī ider. Daḫı ol milki ol iki daʿvī idgen 3)kişinüñ birisinüñ elinde olduḳı içün 4)ol milik buyrulmasa ol kişige kim milik anuñ 5) elindedür.Ol kişige vācıbdur anıṭ içmek 6)ḳaçan ġarımı anıṭ

virmek izdese ol kişige.7)Eger anıt içse ol milki aldı kiddi. Eger 8)anıt içmese ḳāḍī ol kişinüñ üstine ḥüküm 9)idgey anıt içmekden ḳaçmaḳ birle.10)Ḳaçan iki kişinüñ milkinüñ arasında bir 11)dıvār olsa.Dahı ol dıvārnuñ içinde bir 12)baġlu ḳapu olsa.Dahı ol iki kişinüñ her birisi 13)ol ḳapuyı da^{c}vī idse. Dahı ol ḳapunuñ 14)kilidi ol iki kişinüñ birisinün milkinden 15)yana olsa.İmdi ol ḳapu İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 16)ol iki da^{c}vī idgen kişinüñ arasında 17)dur.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 18)Muḥammad ḳatında ol ḳapu ol kişinüñdür 19)kim ol ḳapunuñ kilidi anuñ milkinden yana 20)dur.Eger ol ḳapunuñ iki yanında 21)kilidi olsa.Ol vaḳtın ol ḳapu ikisinüñ 22)arasındadur barçalar ḳatında.BEDĀYİ^{c}

23)Ḳaçan bir kişinüñ evinün içine bir özge 24)kişinüñ bir ḳapusı açılsa.Dahı ol ḳapusı açılġan 25)ḳonşı da^{c}vī idse,eyidse:Menüm senüñ evüñ 26)içinden yüriyecek yolum vardur dise.Dahı 27)ol ev eyesi eyidse:Senüñ yoluñ yoḳdur menüm 28)evüm içinden dise.İmdi vardur ol ev eyesine 29)kim ḳaytarġay ḳomaġay ol ḳapusı açılġan ḳonşu 30)sını keçmekden kendünüñ evinde ḥattā ol 31)ḳapusı açılġan kişi danuḳ durḳuzınca kim kendünüñ 32) yolı var ıduḳına.Ol ev içinden ḳaçan danuḳ 33)durḳuzsa.Ol vaḳtın ol ḳapu eyesi kişini ḳaytar 34)maz keçmekden ol ev eyesi. Ammā ḳaçan danuḳ 35)lar durḳuzsalar ol ḳapu eyesi kim kendünüñ 36)keçer idükine.İmdi ol vaḳtın dahı ol ḳapu eyesi 37)nüñ s̱ābıt olmaz keçmeke ol ev içinden.38)Ammā ḳaçan danuḳlar danuḳlıḳ virseler 39)ol ḳapu eyesinüñ yolı var ıduḳına ol 40)ev içinden.Dahı ol yoluñ inini eyidseler.41)Bu ḳadar bu ḳadardur diseler.Uzunı bu ḳadar 42)bu ḳadardur diseler.İmdi ol danuḳlaruñ 43)danuḳlıḳı işidilür.Eger ol danuḳlar 44)danuḳlıḳ virseler ol ḳapu eyesinüñ yolı 45)var ıduḳına velakin ol yoluñ inini uzınını 46) eyidmeseler kine ol vaḳtın dahı ol danuḳ 47)laruñ danuḳlıḳı işidilür.Ammā ḳaçan danuḳlar danuḳlıḳ virseler,eyidseler :Biz danuḳuz 48)kim bu ḳapu eyesinüñ atası öldi.Dahı bu evnüñ içinde yolı bu oġlına mīrās̱ ḳodı diseler.Kine ol 49)vaḳtın ol danuḳlaruñ danuḳlıḳı işidilür.BEDĀYİ^{c}

353b 1)Kaçan bir kişinüñ bir olukı olsa kendünüñ tamından 2) su akmak içün yağmur yağdukında.Dahı ol oluk ol 3)kişinüñ koņşısınuñ evinüñ içine akar olsa.İmdi 4)vardur ol evnüñ eyesine kim ol oluk eyesini 5)kaytargay su akıdmakdan kendünüñ evi içine.6)Ammā kaçan ol oluk eyesi danuk durkuzsa 7)kendünün su akmaka yolı var ıdukına ol kişinüñ 8)evi içine,İmdi ol vaktın ol kişinüñ danukı 9)işidilür.Fakīh Ebū'l-Leyis eyiddi: Kaçan ol 10)kişinüñ olukı kadīm oluk olsa.Ol vaktın ol 11) oluk eyesinüñ su akıdmaka yolı vardur ol 12)kişinüñ evi içinden didi.Eger ol oluk 13)eyesinüñ danukları danuklık virseler ,eyid 14)seler:Biz kördük kim bu oluk eyesi su akıd 15)kanını bu kişinüñ evinün içine olukından diseler.16)Munuñ kibi danuklık hīç nemedür.Eger 17)danuklar eyidseler:Biz danukuz kim 18)bu oluk eyesinüñ hakı var su akıdmaka bu kişinüñ 19)evi içinden diseler.İmdi eğer bu danuk 20)lar belgülü idseler kim ol su akıdmak 21)lık hakkı yağmur suyı akıdmak hakıdur diseler.22)İmdi ol hak ol yağmur suyı akıdmak hakıdur.Eger 23)ol danuklar belgülü idseler kim ol su 24)akıdmak hakı ol sudur kim durur yunmak içün,dahı 25)avdāz almak içün.Ol suñuñ yolıdur diseler.26)İmdi ol anuñ kibidür.Eger ol danuk 27)lar danuklık virseler bu kişinüñ su akıdmak 28)yolı vardur diseler,velakin ol danuklar hiç 29)belgülü idmeseler kim ol su akıdmak yolı yağmur suyı yolı mıdur,ya yunmak ,avdāz almak suyı yolı mıdur? İmdi ol danuklaruñ 30)danuklıkı işidilür,velakin söz ol 31)ev eyesinüñ sözidür.Yaᶜnī eger 32)ev eyesi eyidse kim yağmur suyı yolı 33)dur dise.Ya ev eyesi eyidse:Avdāz suyı 34)ğusul idmek suyı yolıdur dise.35)İmdi söz ol ev eyesi sözidür,velakin 36)ol ev eyesi anıt içmek birle,ol su yolını 37)daᶜvī idgen kişinüñ sözini işidmezüz.38)Eger ol su yolını daᶜvī id 39)gen kişinüñ danukı olmasa suyı yolı 40)var ıdukına.İmdi ol vaktın ol ev 41)eyesi anıt içgey kim kendünüñ evinde 42)ol su yolını daᶜvī idgen kişinüñ 43)hakı yok ıdukına.Eger anıt içse 44)korkuldı daᶜvīdan.Eger 45)anıt içmese ol kādī dahı hüküm 46)idgey ol daᶜvī idgen kişinüñ 47)su yolı var ıdukına. Ol 48)anıt içmekden kaçkan kişinüñ 49)üstine anıt içmekden kaçkan sebebi 50)birle.Nite kim māl daᶜvī 51)sında inkār idgen

kişi anıṭ içmek 52)den ḳaçsa,hüküm ider idi mālı 53)virgil māl da^c vī idgen kişige diyü.BEDĀYİ^c

354a 1)Ḳaçan tavar satġan kişi birle ṭavar satun 2)alġan kişi ikisi ıḫtılāf idse .Satġan kişi 3)eyidse:men bu ḳulı bāña iki miñ aḫçaya satdum 4)dise.Ṣatun alġan kişi eyidse:Men bu ḳulı sen 5)den miñ aḫçaya aldum dise.Daḫı ol ḳul 6)satġanı kibi durur olsa,helāk olmamış olsa.İmdi 7)ol vaḳtın ol satun alġan kişi daḫı ol 8)ṣatġan kişi daḫı anıṭ içgeyler.Ṣatun alġan 9) kişi anıṭ içgey miñ aḫçaya aldukına .Ṣatġan 10)kişi anıṭ içgey iki miñ aḫçaya ṣatġanına.11)Ḳaçan ikisi daḫı anıṭ içse ṣatġan kişi ḳulını kine 12)alur ṣatun alġan kişiden ṣatun alġan kişi 13)Daḫı virdüki aḫçayı kine alur ṣatġan kişiden.14)İmdi kerek ise ol ikisi ıḫtılāf idgenleri 15)satun alġan kişi ḳulı ḳabuż idgemezden 16)burun olsun,kerek ise ḳabuż idgenden ṣoñra 17)olsun. Ḳaçan ol iki da^c vī idgen kişi 18)anıṭ içişmeke başlayıcaḳ evvel ol satun alġan 19)kişige anıṭ virmeke başlasun ḳāḍī.Belgülü rivāyet 20)budur.Ṣaḥīḥ ḳavul daḫı budur.Andan ṣoñra 21)ṣatġan kişige anıṭ virsün.Eger ol 22)ṣatun alġan kişi anıṭ içmese lāzım olur ol 23)ṣatun alġan kişinüñ üstine ol ṣatġan kişinüñ 24)da^c vī idgeni neme.Eger ol ṣatun alġan 25)kişi anıṭ içse.Andan ṣoñra anıṭ ol ṣatġan 26)kişige virürüz.Ḳaçan ol ikisi anıṭ içişseler.İmdi 27)ol ikisi anıṭ içişdükleri vaḳtın ol ṣatġanları 28)ṣatuḳ bozulur mı anıṭ içişmek birle yā ḥü/ḍ/ ḳāḍī mı bozar ol ṣatukı ^c ālımlar munda ıḫtılāf iddiler.Ba^c żılar eyiddiler:Ol ikisi anıṭ içişdük 29)leri sā^c at ol satuḳ bozuldı.Ḥācet 30)yoḳdur ḳāḍī bozmaḳa didiler.Bes ḳul 31)eyesi ḳulını alur, aḫça eyesi aḫçasını 32)alur.Ba^c żı ^c ālımlar eyiddiler:Ḳaçan 33) ol ikisi daḫı anıṭ içgende ṣatuḳ bozılmaz 34)ḥattā ḳāḍī bozmayınca.Ḳaçan ol ikisi daḫı 35)bozmaḳ izdeseler.Ol vaḳtın ḳāḍī 36)ol ṣatuġı bozar,ya ḳaçan ol 37)ikisinüñ birisi ol ṣatuġı bozmaḳ 38)izdese ḳāḍī ol ṣatuġı.Ol vaḳtın 39)bozar.Ṣaḥīḥ ḳavul daḫı oldur kim 40)ol iki kişi ḳaçan anıṭ içseler,ol 41)satuġı ḳāḍī bozar.İkisi daḫı bozmaḳ 42)izdese,ya ikisinüñ birisi bozmaḳ izdese 43)ḥattā eger ol iki da^c vī idgen 44)kişinüñ birisi rāżī olsa yoldaşı 45)nuñ da^c vī idgenine.Daḫı ṣatuḳı 46)keçürmek iz-

dese,bozmaḳ 4)izdemese.İmdi vardur ol 48)ṣatuġı cāyız dutmaḳ izdegen kişige 49)yoldaşı didüki da^cvıya rāżī olup 50)ṣatuġı cāyız dutmaḳlıḳ yoldaşı 51)muñ sözine rāżī oluban hīç 52)kine başdan ṣatuġı yiñilemedin.53)Anun içün birisi birisini kirtüledükinden 54)soñra ṣatuġ cāyız oldı,kiddi.BEDĀYİ^c

354b 1)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol vaḳtındı kim 2)ol ṣatılġan ṭavar helāk olmayıp durur ıdı.Daḫı hīç 3)taġyīr olmayıp durur ıdı.Ammā ḳaçan ṣatılġan ṭavar taġyīr 4)olsa artamaḳ birle.Munuñ ṣūratı budur kim ḳaçan 5)bir kişi bir ṭavarı ṣatsa.Daḫı ṣatġandan soñra 6)ol ṭavar semrise,ya ol ṣatılġan ṭavar özden 7)olsa.Andan soñra ol ṭavarı ṣatġan kişi 8)eyidse: Men bu ṭavarı saña iki miñ aḫçaya satdum 9)diseb Satun alġan kişi eyidse:Men bu ṭavarı 10)miñ aḫçaya ṣatun aldum dise.İmdi İmām 11)Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol 12) iki da^cvī idgen kişinüñ üstine anıṭ içmek 13)yoḳdur.Ammā İmām Muḥammad ḳatında ol iki da^cvī 14)idgen kişi anıṭ içişürler ikisi.Daḫı ṣatan anıṭ 15)içer iki miñ aḫçaya ṣatdum diyü.Ṣatun alġan 16)kişi anıṭ içer miñ aḫçaya aldum diyü.Ḳaçan 17)ikisi daḫı anıṭ içseler .Ṣatun alġan kişi ol 18) ṣatun alduḳı ṭavarı kine eyesine ḳaytarur.Daḫı virdüki 19)aḫçayı kine alur.BEDĀYİ^c

20)Ḳaçan bir kişi bir bizi ṣatun alsa.Daḫı ol 21)kişi ol bizi boyasa,ya ḳaçan bir kişi bir 22)milki ṣatun alsa.Daḫı ol kişi ol milküñ 23)içinde ^cımāret idse,neme yapsa.Ya ḳaçan 24) bir kişi bir /yir/ni ṣatun alsa.Daḫı ol kişi ol 25)yirnüñ içinde aġaç dikse.Daḫı mundan soñra 26)ol ṣatġan kişi eyidse:Men bu ṭavarı saña iki 27)miñ aḫçaya ṣatdum dise.Ṣatun alġan 28)kişi eyidse:Men bu ṭavarı miñ aḫçaya ṣatun 29)aldum dise.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol iki kişinüñ üstine anıt içişmek yoḳdur.Amma İmam Muhammad 30)ol iki kişi ikisi daḫı anıṭ içerler.Daḫı 31)ol ṣatun alġan kişi ḳaytarur ol ṣatun alduḳı ṭavarnuñ kīmatını ne 33)degir ise,ol ṣatġan kişige.BEDĀYİ^c

34)Kaçan bir kişi koyun satun alsa.35)Dahı satun aldukından sonra ol 36)koyun kuzlasa.Ya bir kişi 37)bir kırnak satun alsa.Dahı satun 38)aldukından sonra bir kişi ol 39)kırnakun dişini ,közini çıkarsa.40)Dahı ol satun algan kişi çıkarkan 41) kişiden ol kırnakun közi bahāsını 42)alsa.Ya dişi bahāsını alsa. Ya ol 43)kişi kırnakı satun aldukından sonra 44)bir kişi ol kırnaka katılsa.Dahı ol 45)satun algan kişi ol katılgan kişiden 46)ol kırnakun ᶜukrını alsa.Dahı 47)mundanssonra ol koyunı ya ol kırnakı 48)satgan kişi eyidse:Men bunı iki min 49)ahçaya satdum dise.Satun algan kişi 50)eyidse:Min ahçaya satun aldum dise. 51)İmdi Ebū Hanīfa ,Ebū Yūsuf katında anıt içişmez 52)ler.Ammā İmām Muhammad katında anıt içişür 53)ler.Dahı ol satun algan kişi kaytarur 54)ol satun alduki tavarnun kīmatını ol 55)ol satgan kişige ne degir ise.BEDĀYİᶜ

355a 1)Uşbu şimdiye degin eyidgenimiz ol vaktın 2)dur kim tavar satgan kişi birle tavar satun 3)algan kişi çekişdüki vaktın ol tavar durur iken 4)dür.Ammā kaçan bir kişi bir tavarı satsa bir 5)kişige.Dahı ol kişi satun aldukından sonra ol 6)tavar helāk olsa. Helāk oldukından sonra ol 7)satan kişi birle satun algan kişi ıhtılāf 8)itseler .Satgan kişi eyidse:Men ol helāk 9)olgan tavarı sana min ahçaya satdum 10)dise.Satun algan kişi eyidse: Men ol tavarı 11)senden biş yüz ahçaya aldum dise.İmdi 12)İmām Ebū Hanīfa katında dahı İmām Ebū Yūsuf 13)katında ikisi dahı anıt içmezler.Söz satun algan 14)kişinün sözidür anıt içmek birle. Eger 15)ol satun algan kişi biş yüz ahçaya aldukına anıt 16)içse lāzım olur ol satun algan kişige ol 17)biş yüz ahçayı virmek Eger ol satun 18)algan kişi anıt içmese lāzım olur ol satun algan 19)kişinün üstine min ahçayı virmeklik.Ammā İmām 20)Muhammad katında ol ikisi dahı anıt içerler.Dahı ol 21)satun algan kişi ol alduki tavarnun kīmatını virür 22)ol satgan kişige.İmdi eger ol satun 23)algan kişi eyidse:Senün tavarnun kīmatı bu kadar

24)ahçadur dise.Şatġan kişi dahı artukdur 25)dise.İmdi söz ol şatun alġan kişinüñ sözi 26)dür ol ṭavar ne degdükinde. Yaᶜnī ol şatun alġan 27)kişi ne kadar degir dise anıt içer ol kadar degdükine 28)dahı virür ol davarnuñ kīmatını ṭavar eyesine.Bilgil 29)kim İmām Ebū Ḥanīfa katında kerek ise ol ṭavarnuñ30)barçası helāk olsun kerek ise birezi helāk olsun birezi dursun ,ahıt içmek yokdur.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında ol helāk olġanda anıt içmek yokdur.31)Ammā ol kalġanda anıt içmek kerekdür şatan 32)kişi dahı şatun alġan kişi dahı.Ammā İmām katında 33)ikisi dahı anıt içişmek kerekdür ḥattā 34)eger bir kişi iki kulı bir yola şatun alsa.35)Dahı ol iki kuluñ birisi ölse.Andan soñra 36)şatġan kişi eyidse: Men bu kulı saña 37)miñ ahçaya şatdum dise.Şatun 38)alġan kişi eyidse:Men bu iki kulı senden 39)biş yüz ahçaya şatun aldum dise.40)İmdi İmām Ebū Ḥanīfa katında şatan dahı 41) şatun alġan dahı anıt içişmezler illā 42)meger şatan kişi ol helāk olmayan kulı 43)alġay.Dahı ol helāk olġan kuluñ 44) bahāsından hīç neme almaġay.Ol vaktın 45)ol ikisi dahı anıt içişürler.Ammā İmām 46)Ebū Yūsuf katında ol diri kul içün 47) anıt içişürler.Ol helāk olġan kul 48)içün anıt içişmezler. Söz şatun 49)alġan kişinüñ sözi ol helāk olġan 50)kuluñ ne kadar ülüşi var ıdukına,Ol 51)şatun alġanı iki kul bahāsından 52)Ebū Yūsuf katında.Kaçan ol diri kul 53)içün anıt içişseler kul şatan 54)kulını kine alur.Şatun alġan dahı vir 55)dükı bahānı kine alur.Ammā İmām Muḥammad 56)katında ol ikisi dahı anıt içişürler.57)Dahı ol ölgen kulnuñ kīmatını dahı 58)ol diri kul birle kaytarur ol 59)şatġan kişige dahı virdükini alur şatġan 60)kişiden.BEDĀYİᶜ

355b 1)Kaçan bir kişi bir ṭavarı şatsa bir kişige.Dahı ol 2) şatun alġan kişi dahı ol şatun aldukı ṭavarı bir 3)özge kişige şatsa.İmmā barçasını şatsa ,ya birezini 4)şatsa,birezini şatmasa.Dahı mundan soñra ol evvel 5)şatġan kişi eyidse ol evvel şatun alġan kişige.6)Men ol sen şatġanuñ ṭavarı saña

miñ aḫçaya 7)ṣatdum dise.Ṣatun alġan kiṣi eyidse:Men ol 8) ṣatġanım ṭavarı senden biş yüz aḫçaya ṣatun 9)aldum dise.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında dahı 10)İmām Ebū Yūsuf ḳatında ol ikisinüñ üstine anıṭ 11)içişmek yoḳdur illā meger ol ṣatġan kiṣi 12)alġay ol ṣatun alġan kişinüñ elinden ol 13)satmaduḳı ṭavarı.Dahı ol ṣatġan kiṣi alġay 14)ol ṣatun alġan kiṣiden ol ṣatun alġan 15)kişi bir özge kiṣige ṣatġanı ṭavaruñ bahāsını 16)ol ṣatun alġan kiṣinüñ sözi birle daḫı.Andan 17)ṣoñra anıṭ içişgeyler ol ṣatun alġan 18)kişinüñ ḳatındaḳı durġan ṭavar üstine.Dahı ḳaçan 19)anıṭ içişseler .Ol vaḳtın ol ṣatun alġan 20)kiṣinüñ ḳatında ne ḳaldı ısa ṣatġandan ḳalġan 21)virgey ol ṣatan kiṣige.Daḫı ol ṣatġanı 22)ṭavarnuñ dahı ülüṣini virgey ol ṣatġan 23)kişige kendünüñ sözi birle ne degir ise bahāsı.24) Dahı virdüki bahāyı alġay ṣatan kişiden.Uşbu 25)anıṭ içişmek İmām Ebū Yūsuf ḳatındadur.Ammā 26) İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında anıṭ içmek yoḳdur ol 27)ikisinüñ,kerek ise ol ṣatun alġan kişinüñ 28)ḳatında ol ṣatun alduḳı ṭavarnuñ barçası helāk 29)olsun,kerek ise bacżısı helāk olsun,kerek ise 30)ol ṣatun alġan kişi ol ṣatun alduḳı ṭavarnuñ 31)barçasını milkinden çıḳarsun,kerek ise bacżısını milkinden çıḳarsun bacżısını çıḳarmasun.Ammā İmām Muḥammad ḳatında 32)ol ikisi anıṭ içişürler barça ḥālda.İmdi 33)ḳaçan İmām Muḥammad ḳatında ol ikisi anıṭ 34)içişseler.Andan ṣoñra körelüm 35)ol ṣatun alġan kiṣi ol ṣatun alduḳı 36)ṭavaruñ eger barçasını milkinden çıḳarsa.37)Ol vaḳtın ol ṣatun alġan kişi 38)ḳaytarur ol ṣatġan kişige ol ṣatġanı 39)ṭavaruñ ḳīmatını .Eger ol ṣatġanı ṭavar 40) kibi ṭavar bulınmasa meṣelā at kibi ,pusaṭ kibi.41)Eger ol ṣatġanı ṭavar kibi ṭavar bulınsa 42)meṣelā buġday kibi .Ol vaḳtın ol ṣatun 43)alġan kiṣi daḫı ḳaytarur ol ṣatġan 44)kişige ol ṣatun alduḳı buġday kibi 45)buġday ḳaytarur.Eger ol 46)ṣatun alġan kiṣi ṣatun alduḳı ṭavaruñ 47)birezini milkinden çıḳarsa ancaḳ.İmdi 48)körelüm ol ṭavar anuñ kibi ṭavar mıdur 49)mıdur kim ol ṭavar ülüş ülüş idmek 50)birle ol ṭavarnuñ bahāsı eksilür olsa,51)Biz kibi meṣelā.İmdi ol vaḳtın ol 52)ikisi anıṭ i-

çisdüklerinden soñra 53)ol tavarı satğan kişi tileklüdür,tilese 54)ol kalğan tavarını alsun dahı ol satun 55)alğan kişinüñ milkinden çıkanuñ kīmatı 56)birle,tilese ol kalğan tavarı dahı terik 57)idsün dahı barçasınuñ kīmatını alsun.58)Dahı ol satğan kişi kaytarsun 59)ol satun alğan kişige ol satğan 60)tavar içün alduk ı bahāyı.Eger ol tavar 61)anuñ kibi tavar olsa kim ol tavarı 62)ülüş ülüş idmek birle...

356a 1)idmek birle ol tavaruñ bahāsı eksilmese buğday 2) kibi meselā.İmdi ol vaktın ol satan kişi alsun 3)ol satun alğan kişiden ol tavaruñ kalğanını 4)satun alğan kişi katında. Dahı ol satun alğan 5)kişi milkinden çıkarkanı kibi tavar alsun Eger 6)anuñ kibi tavar olsa.Eger ol milkinden 7)çıkarduk ı kibi tavar kibi tavar olmasa.Ol milkindeki 8)tavarı alsun.Dahı ol milkinden 9)çıkarduk ı tavarnuñ kīmatını alsun ol satun 10)alğan kişiden.Dahı kaytarsun ol satun alğan 11)kişige ol evvel bahā diyip alduk ı ahçayı.BEDĀYİ[c]

12)Kaçan bir kişi bir tavarı satun alsa bir kişiden.Dahı 13)ol satun alğan kişi ol satun alduk ı tavarı 14)kendünüñ milkinden çıkarsa.Dahı ol tavar kine 15)kendünüñ milkine kayıtsa. Dahı mundan soñra ol 16)satğan kişi birle ol satun alğan kişi 17)ıhtılāf idse ol tavarnuñ bahāsında.Satan 18)kişi eyidse: Men bu tavarı saña miñ ahçaya satdum 19)dise.Satun alğan kişi eyidse:Men bu tavarı senden 20)biş yüz ahçaya satun aldum dise. İmdi ol 21)vaktın biz dahı bakaruz ,körürüz eger ol tavar 22) ol kişinüñ milkine kayıdduk ı [c]ayıb bulındukından 23)ötüri olsa.Dahı kadı buyrukı birle kayıtsa.Ol 24)vaktın satan kişi anıt içer kim miñ ahçaya satğanına.25)Satun alğan kişi anıt içer biş yüz ahçaya 26)satun alğanına.Dahı mundan soñra ol vaktın 27)ol satun alğan kişi tavarı eyesine virür,kendü dahı virdüki [28]ahçayı alur.Ammā kaçan ol satun alğan kişinüñ ol tavar milkinden çıkardukından soñra kine ol tavar milkine kelse satun almak birle.29)Ol vaktın ol iki kişi anıt içişmez 30)ler İmām Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf 31)katında.Ammā İmām Muhammad katında 32)ol ikisi anıt içişürler.Dahı ol 33)satun al-

ġan kişi ḳaytarur ol 34)ṭavarnuñ ḳīmatını ol şatġan kişige.35)Da-
ḫı ol şatġan kişiden virdüki 36)bāhāyı kine alur.BEDĀYİ^{c}

37)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı 38)şatun alsa bir kişiden.Da-
ḫı 39)ol ṭavar ol kişinüñ ḳatında ya 40)artasa ,ya eksilse.Şöyle
41)olsa kim ol ṭavarı kişi ^{c}ayıbı[42] birle ḳaytarımasa.Daḫı andah
şoñra 43)ol ṭavarnuñ bahāsında ıḫtılāf 44)idseler.İmdi ol vaḳtın
45)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām 46)Ebū Yūsuf ḳatında anıṭ
içişmezler.47)Söz şatun alġan kişinüñ sözidür.48)Ammā İmām Muḥam-
mad ḳatında ol şatun 49)alġan kişi ol ṭavarnuñ ḳīmatını 50)ḳay-
tarur ol şatan kişige.Daḫı kendü 51)virdükini alur.BEDĀYİ^{c}

356b 1)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı şatsa bir kişige.Daḫı ol 2)
ṭavar ol şatun alġan kişinüñ ḳatında eksilse.Daḫı 3)mundan şoñ-
ra ol şatġan kişi eyidse,men bu 4)ṭavarı saña miñ aḫçaya şatdum
dise.Şatun 5)alġan kişi eyidse,men bu ṭavarı senden biş 6)yüz
aḫçaya şatun aldum dise.İmdi ol 7)ikisi daḫı anıṭ içmezler İmām
Ebū Ḥanīfa ḳatında 8)daḫı İmām Ebū Yūsuf ḳatında.Kerek-ise ol
ṭavar 9)eksilmeki ol ṭavardan olsun kerek-ise 10)ol ṭavar ek-
silmeki şatun alġan kişi 11)sebebinden olsun kerek-ise ol ṭavar
12)eksilmeki bir yad kişi sebebinden olsun 13)kerek-ise ol ṭavar
eksilmeki ol ṭavarı 14)şatan kişi sebebinden olsun.Daḫı söz ol
15)ṭavarı şatun alġan kişinüñ sözidür illā 16)meger ol ṭavarnuñ
eksilmeki ol ṭavar- 17)nuñ kendünüñ işinden olġay,ya ol 18)ṭa-
varnuñ eksilmeki şatun alġan kişi 19)işinden bolġay,ya ol ṭavar-
nuñ 20)eksilmeki دَكْدُرُزْ iken olġay.Ol 21)vaḳtın daḫı şatġan
kişi rāżī olġay ol 22)şatġanı ṭavarı eksüki birle almaḳa.Daḫı
ol 23)eksildüki içün hīç neme almamaḳa.Ol 24)vaḳtın ol şatġan
kişi birle ol şatun 25)alġan kişi anıt içişgeyler.Daḫı ṭavar
26)eyesi ṭavarını alġay.Şatun alġan kişi daḫı 27)virdüki aḫçayı
alġay.Uşbu eyidgenimiz 28)İmām Ebū Ḥanīfa ḳavlıdur.Ammā İmām 29)
Muḥammad ḳatında ol ikisi anıṭ içişürler.30)Anıṭ içişdüklerinden
şoñra ol şatġanı 31)kişi tilek birledür,tilese ol şatġanı ṭavarı
alsun eksüki birle,daḫı ol eksüki içün hīç neme almasun,tilese
32)ol şatan kişi ol ṭavarı terik 33)idsün.Daḫı ol ṭavarnuñ ḳīme-
tini 34)alsun.Ba^{c}żılar eyiddiler.İmām 35)Muḥammed ḳatında eger
ṭavar eyesi tilese ol 36)ṭavarı alsun daḫı ol ṭavarnuñ eksükini
37)daḫı alsun.Eger ol ṭavarnuñ 38)eksilmek yad kişi işi birle

olsa,ya 39)ol ṭavaruñ eksilmeki ol ṭavarı 40)ṣatan kişinüñ işi birle olsa,ol 41)vaḳtın ol ṣatan kişi anıṭ içer miñ 42)aḫça-ya ṣatdum diyü.Ol alan kişi 43)daḫı anıṭ içer biş yüz aḫçaya al-dum 44)diyü.Daḫı andan ṣoñra ol ṣatun 45)algan kişi ḳaytarur ol ṣatan kişige 46)ol ṭavarnuñ ḳīmatini.Daḫı kendüsi 47)daḫı virdü-kini alur ol ṭavar ṣatan 48)kişiden.Uşbu eyidgenimiz İmām 49)Ebū Ḥanīfa ḳatındadur raḍıyallahu ^{c}anhu.50)Ammā İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad 51)ḳatında ol ikisi daḫı anıṭ içişmez-52)ler.Söz ṣatun algan kişinüñ 53)sözi.Ḳaçan ol ṣatun algan 54)kişi anıṭ iç içse biş yüzge aldum 55)diyü.

BEDĀYİ^{c}

357 a 1)Ḳaçan ṣatan kişi birle ṣatun algan kişi 2)çekişseler. Ṣatgan kişi da^{c}vī idse,eyidse 3)algan kişige,men uşbu ḳırnaḳımı ṣatdum saña 4)senüñ uşbu ḳulaga dise.Ṣatun algan 5)kişi eyidse, men senüñ uşbu ḳırnaḳugı ṣatun 6)aldum miñ aḫçaya dise.İmdi eger ol 7)ḳırnaḳ durur-ısa,helāk olmadı-ısa.Ol 8)vaḳtın ol ṣatan kişi anıṭ içer ḳırnaḳını ol 9)kişinüñ ḳulına ṣatganına.Ṣatun algan kişi 10)daḫı anıṭ içer ol ḳırnaḳı miñ aḫçaya alganına.11)Ḳaçan ikisi daḫı anıṭ içseler ḳırnaḳ eyesi ḳır-12)naḳını alur.Ol ṣatun algan kişi daḫı virdükini 13)alur.

BEDĀYİ^{c}

14)Ḳaçan ṣatan kişi birle ṣatun algan kişi 15)ikisi çekişseler. Ṣatan kişi da^{c}vī idse 16)eyidse,men ḳırnaḳumı saña ṣatdum uşbu ḳuluga 17)dise.Ol ṣatun algan kişi eyidse,men senün 18)ḳırnaḳugı miñ aḫçaya aldum dise.Daḫı ḥāl bu 19)olsa kim ol ḳırnaḳ helāk olmış olsa ṣatun 20)algan kişinüñ ḳatında.İmdi ol ikisi anıṭ 21) içişmezler İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām 22)Ebū Yūsuf ḳatında söz ol ṣatun algan kişi 23)sözidür.Niye kim aldum dimiş-ise anıṭ içmek 24)birle söz anuñ sözidür.Ammā İmām 25)Muḥammed ḳatında ol ikisi anıṭ içişürler.Daḫı ṣatun 26)algan kişi ḳırnaḳuñ ḳīmetini ḳaytarur daḫı vir-27)dükini alur.

BEDĀYİ^{c}

28)Ḳaçan ṣatan kişi birle ṣatun algan 29)kişi ikisi çekişseler ṣatun algan 30)kişi da^{c}vī idse eyidse,men senün ḳırnaḳugı 31) ṣatun aldum uşbu ḳuluma dise.Ṣatan 32)kişi da^{c}vī idse,eyidse,men ḳırnaḳumı saña 33)miñ aḫçaya ṣatdum dise.Daḫı ḥāl bu olsa 34) kim ol ḳırnaḳ durur olsa,helāk olmamış 35)olsa.İmdi ol vaḳtın

şatun alğan kişi 36)anıt içer ol ķırnaķı kendünüñ ķulına aldukına 37)şatan kişi anıt içer ol ķırnaķı miñ 38)aḫçaya şatğanına.Ķaçan ikisi daḫı anıt 39)içseler ķırnaķ eyesi ķırnaķını alur. 40)Daḫı şatuğ bozılur barçalar ķatında.

BEDĀYİ^c

41)Ķaçan şatan kişi birle şatun alğan 42)kişi ikisi çekişseler şatun alğan kişi 43)da^cvī idse,eyidse,men bu ķırnaķı senden 44) şatun aldum uşbu ķuluma dise.Şatan 45)kişi eyidse,men ķırnaķumı saña şatdum 46)miñ aḫçaya dise.Daḫı ḥāl bu olsa kim ol 47)ķırnaķ helāk olmış olsa kine şatun 48)alğan kişi anıt içer ol ķırnaķı ķulına 49)aldukına.Şatan kişi anıt içer ol ķırnaķı 50)miñ aḫçaya şatğanına ķaçan ikisi daḫı anıt içse 51)ol vaķtın şatun alğan kişi ol ķırnaķuñ 52)ķīmatini virür şatğan kişige.Daḫı kendüsi vir- 53)düki bahāyı alur.

BEDĀYİ^c

357 b 1)Ķaçan şatğan kişi birle şatun alğan kişi 2)ıḫtılāf idseler.Şatğan kişi da^cvī idse 3)eyidse,men şatdum saña ķırnaķumı miñ aḫçaya 4)daḫı uşbu ķuluğa dise.Şatun alğan kişi 5)eyidse,men senüñ ķırnaķuğı miñ aḫçaya aldum 6)dise.Daḫı ḥāl bu olsa kim ol ķırnaķ durur 7)olsa helāk olmamış olsa.Ol vaķtın ol 8)şatan kişi anıt içer ol ķırnaķı miñ aḫçaya 9)bir ķulğa şatğanına.Ol şatun alğan 10)kişi anıt içer ol ķırnaķı miñ aḫçaya alğanına.11)Daḫı ol şatuğı bozarlar.Daḫı ķırnaķı şatan 12)kişi kine ķırnaķını alur. Ol şatun 13)alğan kişi daḫı virdüki bahāyı kine alur.14)Ammā eger ol ķırnāķ helāk olmış olsa ol 15)vaķtın kine ol ikisi anıt içerler.Daḫı ol 16)şatun alğan kişi ol ķırnaķuñ ķīmatini 17)virürool şatan kişige.Daḫı ol şatan 18)kişiden virdükini alur.

BEDĀYİ^c

19)Bir kişi bir ṭavarı şatdı.Daḫı şatğan- 20)dan soñra şatun alğan kişi birle ıḫtılāf 21)iddiler şatun alğan kişi eyiddi,men bu ṭavarı 22)senden viresige şatun aldum bir ayğa degin 23)dise.Şatğan kişi eyidse,men bu ṭavarımı saña 24)ḥāżıra şatdum vireceke şatmadum dise.25)İmdi ol ikisi daḫı anıt içişmezler.Söz 26)ol ṭavar şatğan kişinüñ sözidür anıt 27)içmek birle.Ol şatun alğan kişinüñ 28)degüldür.BEDĀYİ^c

29)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı ṣatṣa bir 30)bir kişige.Daḫı ṣatġandan soñra ol 31)ikisi ıḫtılāf idseler.Ṣatġan kişi 32)kişi eyidse:Men bu ṭavarı saña bir ayġa degin 33)ṣatdum dise.Ṣatun alġan kişi 34)eyidse:Men bu ṭavarı senden iki ayġa degin 35)aldum dise.İmdi söz ṭavar ṣatan kişinüñ 36)sözidür anıṭ içmek birle .37)İkisi daḫı anıṭ içişmegeyler.BEDĀYİʿ

38)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı ṣatsa bir kişige.39)Daḫı ṣatġandan soñra ol ikisi ıḫtılāf 40)idseler.Ṭavar ṣatġan kişi eyidse:Men 41)bu ṭavarı saña ṣatdum bir ayġa degin.Daḫı 42)ol bir ay tamām oldı keçdi dise.43)Ṣatun alġan kişi eyidse:Sen bu ṭavarı 44)ṣatduñ maña bir ayġa degin.Daḫı henūz 45)ol bir ay keçmedi dise.İmdi 46)ol vaḳtın söz ol ṣatun alġan 47)kişi sözidür. Yaʿnī ol ṣatun 48)alġan kişi ol bir aynı keçmedi henūz 49)didükini işidür,Ol ṣatan kişinüñ 50)sözini işidmezüz.Yaʿnī 51)ol ṣatan kişi bir ay keçdi 52)didükini hiç işidmezüz biz.BEDĀYİʿ

358a 1)Ḳaçan ṣatġan kişi birle ṣatun alġan kişi 2)ıḫtılāf idseler.Ṣatġan kişi daʿvī idse,3)eyidse:Men ḳırnaḳumı saña ṣatdum uşbu ḳula.4)Daḫı miñ aḫçaya dise.Ṣatun alġan kişi daḫı eyidse:5)Men senüñ ḳırnaḳuġı miñ aḫçaya aldum dise.6)Daḫı ḥāl bu olsa kim ol çekişdükleri vaḳtın 7)ḳırnaḳ durur olmasa,Bel kim helāk olup durur olsa.8)Ol vaḳtın ṣatġan kişi anıṭ içer ol ḳırnaḳı bir 9)ḳula miñ aḫçaya ṣatġanına.Ṣatun alġan kişi 10)daḫı anıṭ içer ol ḳırnaḳı miñ aḫçaya alġanına.Daḫı 11)ḥāl bu olsa kim ol ḳuluñ bahāsı biş yüz aḫça 12)lıḳ ḳul olsa.İmdi ol ikisi anıṭ içişürler 13)barça ʿālımlar ḳatında illā bu ḳadar vardur 14)kim İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām Ebū Yūsuf 15)ḳatında ol helāk olġan ḳırnaḳ üç ülüş olur.16)Daḫı ol ḳırnaḳuñ üç ülüşde bir ülüşi ol ḳuluñ 17)ḳīmatına kim biş yüz aḫça durur,aña düşer.18) Daḫı ol ḳırnaḳuñ ol üç ülüşdeol miñ aḫçaya 19)düşer .İmdi ol ḳırnaḳuñ ol üç ülüşde 20)bir ülüşi kim ḳulnuñ ḳımatına düşdi, ol 21)ḳul ḳīmatına düşen ülüşün ḳīmatını virgey 22)ne degir ise,ṣatun alġan kişi ṣatġan kişige 23)ol ḳul ḳīmatı kim biş yüz aḫçadur,anı 24)virmegey.Daḫı ḳırnaḳuñ ol iki ülüşi 25)kim miñ aḫçaya düşer.Ol miñ aḫçaya düşen 26)iki ülüşüñ ḳīmatını ḳaytarmaġay ol ṣatun 27)alġan kişi ṣatġan kişige.Bel kim ol miñ aḫçayı 28)ḳaytarġay.BEDĀYİʿ

29)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı ṣatṣa bir 30)kişige.Daḫı ṣat-ġandan ṣoñra ıḫtılaf 31)idseler .Ṣatġan kişi eyidse:Men bu ṭa-varı 32)saña bir ayġa degin ṣatdum ,ol bir 33)ay keçdi dise. Ṣatun alġan kişi 34)eyidse:Men bu ṭavarı senden iki ayġa de-gin 35)ṣatun aldum henūz ol iki ay 36)keçdi dise.İmdi söz ol ṣatġan 37)kişinün sözidür anıṭ içmeki birle.BEDĀYİ^c

38)Ḳaçan bir kişi bir ṭavarı ṣatṣa bir kişige.39)Daḫı ṣat-ġandan ṣoñra ṣatun alġan 40)daḫı ṣatġan kişi daḫı ikisi ölse-ler.Daḫı 41)daḫı ol ikisinüñ vereṣeleri çekişseler.42)Daḫı ḥāl bu olsa kim ol ṣatılġan 43)ṭavar durur olṣa,helāk olmamış olsa.44)İmdi ol vaḳtın ikisi daḫı anıṭ içişürler.45)Daḫı ṭa-var eyesi ṭavarını alur,aḫça eyesi aḫça 46)sını alur.Eger ol iki kişinüñ birisi 47)ölse.Daḫı birisi ḳalsa.Daḫı ol diri 48) ḳalġan kişi çekişse ol ölgen 49)kişinüñ vereṣesi birle.Ol vaḳ-tın anıṭ içişür 50)ler.Daḫı hem kişi kendünüñ ṭavarını alur. 51)Eger ol ṣatılġan ṭavar helāk olsa ol vereṣe 52)çekişdüki : vaḳtın.İmdi Ebū Ḥanīfa daḫı Ebū Yūsuf 53)ḳatında söz ṣatun alġan kişinün sözidür,ya 54)ṣatun alġan kişinüñ vereṣesinüñ sözidür.Ammā İmām Muḥammad ḳatında anıṭ içişürler.Ṣaḥīḥ ḳa-vul 55)Ebū Ḥanīfa birle Ebū Yūsuf ḳavlıdur.BEDĀYİ^c

358b 1)Ḳaçan ṣatġan kişi birle ṣatun alġan kişi 2)ikisi çe-kişseler.Daḫı ṣatġan kişi eyidse:3)Men uşbu ḳulı saña ṣatdum miñ aḫçaya dise.4)Ṣatun alġan kişi eyidse:Men senden uşbu 5) ḳul birle uşbu ḳırnaḳı ikisini ṣatun aldum 6)miñ aḫçaya dise. İmdi ol vaḳtın ol 7)ṣatan kişi anıṭ içer yaluñuz ol ḳırnaḳı 8) miñ aḫçaya ṣatduḳına.Ṣatun alġan 9)kişi daḫı anıṭ içer ol ḳır-naḳ birle ol 10)ḳulı ikisi miñ aḫçaya alduḳına .Ḳaçan ikisi 11) daḫı anıṭ içseler.Ol vaḳtın ol ṣatan 12)kişi ḳırnaḳını alur. Ol ṣatun alġan 13)kişi daḫı ol virdüki miñ aḫçayı alur.BEDĀYİ

14)Ḳaçan ṣatġan kişi birle ṣatun alġan 15)kişi ikisi çe-kişseler.Ṣatġan kişi 16)da^cvī idse,eyidse:Men uşbu ḳulı saña 17)miñ aḫçaya ṣatdum dise.Ṣatun alġan 18)kişi daḫı da^cvī id-se,eyidse:Men uşbu ḳırnaḳı 19)senden miñ aḫçaya ṣatun aldum dise.20)İmdi ol vaḳtın ol ṣatan kişi anıṭ içer 21)miñ aḫçaya

ol kulı satganına.Satun 22)algan kişi dahı anıt içer ol kırnakı 23) satun alganına min ahçaya ol kişiden.24)Kaçan ikisi dahı anıt içseler Satgan kişi 25)tavarını alur satun algan kişi dahı 26)virdüki ahçasını alur.Ya^cnī satugı bozar- 27)lar.

BEDĀYİ^c

28)Kaçan bir kişi bir kişige ahça virse selemge.29)Dahı virgenden sonra ıhtılāf idseler 30)ol selemge virilgenden sonra selemge 31)virgen kişi eyidse,men saña on erdeb buğdaya 32)bir ayga degin yüz ahça virdüm dise.Ol 33)selemge algan kişi eyidse,men senden yüz ahça 34)aldum bir ayga degin on erdeb arpaga 35)dise.İmdi ol vaktın selemge virgen kişi anıt 36)içer yüz ahçayı on erdeb buğdaya virgenine.37)Ol selemge algan kişi anıt içer yüz ahçayı 38)on erdeb arpaga alganına.Kaçan ikisi anıt içiş- 39)seler.Dahı ol selem satugını bozarlar.40)Dahı her kişi virdükini alur.Velakin evvel satgan 41)kişige anıt virmeke başlarlar Ebū Hanīfa dahı 42)Ebū Yūsufnuñ evvelki kavlında.Ammā İmām katında dahı 43) Ebū Yūsufnuñ ahırkı kavlında antı evvel satun algan 44) kişige virür.

BEDĀYİ^c

45)Kaçan bir kişi bir kişige ahça virse selemge.Dahı andan 46)sonra ıhtılāf idseler selemge ahça virgen kişi 47)eyidse,men saña yüz ahça virdüm on erdeb buğdaya 48)dise.Ol selemge ahça algan kişi eyidse,sen maña yüz 49)ahça virdün biş erdeb buğdaya dise.İmdi 50)selemge ahça virgen anıt içer yüz ahçayı on erdeb 51)buğdayga virgenine.Selemge ahça algan kişi anıt içer 52)yüz ahçayı biş erdeb buğdaya aldukına.ikisi dahı anıt 53)içgenden satugı bozarlar.Her kişi tavarını alur.54)velakin Ebū Hanīfa dahı Ebū Yūsufnuñ evvelki kavlında 55)evvel satgan kişige anıt virürler.İmām Muhammad 56)katında dahı Ebū Yūsufun ahırkı kavlında evvel ahça 57)virgen kişige anıt virürler.

BEDĀYİ^c

359 a 1)Kaçan bir kişi bir kişige selemge ahça virse.Dahı ol 2)kişi ahça virgenden sonra ikisi dahı ıhtılāf idseler 3)selemge ahça virgen eyidse,men saña yüz ahça virdüm 4)bir ayga degin on erdeb aru buğdayga dise 5)ol selemge ahça algan kişi eyidse,men senden yüz 6)ahça aldum bir ayga degin on erdeb yaman buğdaya 7)dise.İmdi ol vaktın selemge ahça virgen kişi 8)anıt içer yüz ahçayı on erdeb aru buğdayga virdü-

9)kine.Ol selemge aḫça alġan kişi dahı anıṭ içer ol 10)yüz aḫçayı on erdeb yaman buġdayġa alġanına.Imdi. 11)ol vaḳtın ikisi daḫı virdükini alurlar.Dahı satuġı 12)bozarlar.Velakin evvel anıṭ ol selemge aḫça alġan 13)kişi anıṭ içer İmām Ebū Ḥanīfa dahı Ebū Yūsufnuñ 14)evvelki ḳavlında.Ammā İmām Muḥammad ḳatında daḫı Ebū Yūsuf- 15)nuñ ṣoñraḳı ḳavlında anıṭ evvel selemge aḫça 16)virgen kişi içer.Keldük imdi uşbu 17)yuḳaruḳı keçen üç mes'elede kim selemdedür.İmām 18)Ebū Yūsufdan rivāyet olındı kim Ebū Yūsuf 19)eyiddi,ḳankısı kim da^c vī idmeke evvel başladı.20)ol ṣoñra da^c vīya başlayan kişige evvel anıṭ virür- 21)ler didi.Ḳa^c żılar eyiddiler ḳāḍī 22)ḳankısına diler-ise evvel anıṭ aña virgey,ya 23)ḳāḍī ol iki kişinüñ arasında ḳur^c a ṣalġay.24)Evvel ḳankısınuñ ḳur^c ası çıḳsa evvel aña anıṭ vir- 25)gey didiler.

BEDĀYİ^c

26)Kaçan selemge aḫça virgen kişi birle selemge aḫça 27)alġan kişi ikisi çekişseler selemge aḫça virgen 28)kişi eyidse,men senüñ birle şarıṭ iddüm kim 29)sen maña buġdayımı falān yirde maña ketürüp virecek idüñ dise ol selemge aḫça alġan kişi eyidse,men senüñ birle şarıṭ iddüm kim men 30)saña buġdayuġı falān yirde virecek men 31)dise.İmdi söz ol selemge aḫça 32)alġan kişinüñ sözidür ol ikisi 33)anıṭ içişmezler İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında.34)Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muḥammad ḳatında 35)ol ikisi anıṭ içişürler.

BEDĀYİ^c

36)Kaçan bir kişi seleme aḫça virse.Dahı 37)andan ṣoñra ikisi ıḫtılāf idseler 38)selemge aḫça virgen kişi eyidse,men 39)saña aḫçayı şimdi ḥāl buġdayġa vir- 40)düm dise ol selemge alġan kişi 41)eyidse,sen men senden aḫçayı bir ayġa 42)degin viresiye buġdayġa aldum.İmdi 43)ol ikisi anıṭ içişmezler İmām 44)Ebū Ḥanīfa daḫı İmām Ebū Yūsuf daḫı 45) İmām Muḥammad ḳatında.Ammā İmām 46)Züfer ḳatında ol ikisi anıṭ içişürler.47)Dahı her kişi virdükini alur.Keldük 48)imdi bizim ol üç ^c ālimlerimiz ḳatında 49)eger viresiye ṣatuġ iddün diyen kişi 50)aḫça virgen kişi-ise söz anuñ sözi- 51)dür.Selem cāyizdür.Eger viresige 52)ṣatuġ iddüñ diyen kişi aḫça alġan 53)kişi-ise söz anuñ sözidür Ebū Ḥanīfa 54)ḳatında selem dahı cāyizdür.Ammā Ebū Yūsuf 55)daḫı İmām Muḥammad ḳatında söz aḫça virgen 56)kişinüñ sözidür selem fāsiddür.

BEDĀYİ^c

359 b 1)Kaçan bir kişi selemge aḫça virse.Dahı virdükinden 2)ṣoñra

ol ikisi ıhtılāf idseler,ahça virgen 3)kişi eyidse bir ayğa degin virdüm men saña 4)yüz ahçayı on erdebe dise.Selemge ahça alğan 5) kişi eyidse iki ayğa degin aldum yüz ahçayı 6)on erdeb buğdayğa dise. İmdi ol ikisi 7)Züfer katında anıt içmişürler,bizim katımızda 8)anıt içişmezler söz ahça virgen kişinüñ 9)sözidür.

BEDĀYİ[c]

10)Kaçan bir kişi buğdayğa ahça virse selemge.Dahı 11)virdükinden soñra ikisi ıhtılāf idseler ol 12)ahça virgen kişi eyidse,men saña ahçayı bir ayğa 13)degin virdüm-idi.Ol bir ay keçdi ketür 14)buğdayımı vir dise. Ol selemge ahça alğan kişi 15)eyidse,henüz ol bir ay keçmedi biz ol 16)selem satuğını şimdi iddüñ dise.İmdi17)söz ol kişinüñ sözidür kim selemge 18) ahça aldı.

BEDĀYİ[c]

19)Kaçan bir kişi seleme ahça virse.Dahı virdük- 20)lerinden soñra ol ikisi ıhtılāf idseler 21)seleme ahça virgen kişi eyidse,seleme ahça alğan 22)kişige men saña seleme ahça virdüm on erdeb 23)buğdayğa degin ol bir ay keçdi 24)dise.Selemge ahça alğan kişi eyidse,sen maña 25)ahçayı virdün iki ayğa degin dise.Henüz ol 26)iki ay keçmedi dise. İmdi söz ol 27)selemge ahça virgen kişinüñ sözidür bir ay-ıdukına.28) Dahı söz ol selemge ahça alğan kişinüñ sözidür vaktı keçmekde keçmemekde.

BEDĀYİ[c]

29)Kaçan bir kişi bir kişi birle selem satukını 30)idse.Dahı andan soñra ol ikisi ıhtılāf 31)idseler.Seleme ahça virgen kişi da[c]vī 32)idse, eyidse,men saña miñ ahça virdüm 33)yüz erdeb buğdayğa bir ayğa degin dise 34)seleme ahça alğan kişi eyidse,sen maña elli 35)altun virdün yüz erdeb buğdayğa bir 36)ayğa degin dise.İmdi ol ahça virgen 37)kişi anıt içe(r)min ahça virdükine ol 38)selemge ahça alğan kişi anıt içer elli altun 39)aldukına yüz erdeb buğdayğa.Kaçan ol 40)ikisi anıt içseler ol vaktın ol 41)selem satuğını bozarlar.Dahı her birisi- 42)nüñ tavarı kendünüñ olur.

BEDĀYİ[c]

43)Kaçan bir kişi bir kişi birle selem satuğını 44)idse.Dahı andan soñra ol ikisi ıhtılāf 45)idseler selemge ahça virgen kişi eyidse,men 46)saña yüz ahça virdüm on erdeb buğdayğa 47)bir ayğa degin dise.Dahı ol selemge ahça 48)alğan kişi eyidse,sen maña iki yüz ahça 49) virdüñ on erdeb buğdayğa dise.İmdi 50) ol vaktın ol ikisi anıt içişür-51)ler.

Dahı ol selem satugını bozar- 52)lar.Dahı her birisinün tavarı 53) kendüye kalur.

BEDĀYİ^c

360 A 1)Kaçan bir kişi seleme ahça virse bir kişige.Dahı ahça 2)virgenden soñra ol ikisi ıhtılāf idseler ol 3)ahça virgen kişi eyid-se,men saña yüz mu^cāyır ahça 4)virecek oldum şimde bir ayġa degin on erdeb 5)buġdayġa dise.Ol selemge ahça alġan kişi 6)eyidse,sen maña yüz yahşı ahça virecek oldun 7)on erdeb buġdayġa bir ayġa degin dise.İmdi 8)ol ikisi anıt içişürler.Dahı ol selem satugını 9)bozarlar,illā bu kadar vardur kim uşbu 10)üç mes'elede kim selemnüñ ahçasında ıhtılāf iddiler.Dahı anıt içişdiler.İmdi bu üç mes'elede 12)antı evvel ol ah-ça virgen kişige virürler 13)barçalar katında.

BEDĀYİ^c

14)Kaçan iki kişi selem satugını idseler.Dahı 15)andan soñra ıhtılaf idseler meselā seleme 16)ahça virgen kişi eyidse,men saña bir ayġa 17) degin yüz ahça virecek oldum on erdeb 18)buġdayġa dise.Ol seleme ahça alġan kişi 19)eyidse,sen maña elli ahça virmeke tüzişdük 20)bir ayġa degin biş erdeb buġdayġa dise.İmdi 21)ol vaktın ol ikisi dahı anıt içişürler.22)Dahı selem satugını bozarlar.İmdi kādī 23)ol ikisinüñ kankısına tilese burun anıt virür.

BEDĀYİ^c

24)Mülük eyesi kişige cāyizdür kendünüñ milki içinde 25)kendünüñ ti-leki birle ne tiler-ise işlegey 26)kimşe ol milik eyesine küç birle neme işlegil 27)milkünde diyimez.Dahı kimse ol milik eyesine küç birle 28)yirinden milkinden neme işlemekden kaytarmaz kerek-ise ol kişi mil-kinde neme işlemek birle özge kişige ziyān kelsün kerek-ise ziyān /kelmesün/.

BEDĀYİ^c

29)Keldük imdi vardur milik eyesine 30)ne tiler-ise işlemeklik milkinde kirise?31)ol işledükinüñ ziyānı özge kişige dahı keç- 32)sün kerek-ise keçmesün.

BEDĀYİ^c

33)Cāyizdür bir kişi kendünüñ milkinde 34)şu evi yapmaklik,kerek-ise özge kişige 35)ziyān olsun anuñ kokusından kerek-ise 36)ziyān olmasun.

BEDĀYİ^c

37)Cāyizdür bir kişige kendünüñ milkinde 38)ḥammām yapmaḳlıḳ kerek-ise ol ḥammām-39)dan ḳonşına ziyān olsun kerek-ise ziyān 40)olmasun illā bu ḳadar vardur kim 41)ol neme kim ḳonşı andan incinür,ol 42)nemeden imtinā^c idmek Tañrı ta^cālā birle kendünüñ arasında vācibdür 44)saḳlanmaḳ,egerçi kim ol neme cāyiz- 45)dür şeri^catda,anı işlemeklik.

BEDĀYİ^c

46)Cāyizdür kişi kendünüñ milkinde 47)sur yapmaḳlıḳ,kerek-ise ol 48) yapılduḳından ḳonşılar incinsünler 49)kerek-ise inci/n/mesünler şeri^c-atda/cāyiz 50)dür illā bu ḳadar vardur kim ḳonşı 51)incingen yirden ıraḳ olmaḳlıḳ vācib- 52)dür ḳul birle Tañrı ta^cālā arasında.

BEDĀYİ^c

360 b 1)Cāyizdür bir kişi kendünüñ milkinde 2)degirmen yapmaḳlıḳ , kerek-ise ol 3)degirmen ḳonşıge ziyān idsün kerek-ise 4)ziyān idmesün ol şeri^cat içinde cāyiz- 5)dür illā bu ḳadar vardur kim ol neme kim 6)andan ḳonşı incinür andan saḳlanmaḳ vacib- 7)dür ḳul birle Tañrı ta^cālā arasında.

BEDĀYİ^c

8)Cāyizdür bir kişi evini demürci kişige kirige 9)virgey.Egerçi kim demürcilik işlemek 10)ḳonşınuñ evinüñ esāsını boşaldur.Velakin 11) şeri^catda cāyizdür Tañrı ta^cālā birle 12)kendünüñ arasında.Ol ḳonşı incidmekden 13)saḳlanmaḳ vācibdür.

BEDĀYİ^c

14)Cāyizdür bir kişi evini ḳaṣṣār kişige kirige 15)virmek,kerek-ise ḳonşıya ziyān olsun kerek-ise 16)ziyān olmasun ol neme şeri^catda cāyizdür.17)Velakin Tañrı ta^cālā birle kendünüñ arasında 18)ol kişi ḳonşısını incidmekden saḳlansun.19)Anuñ içün biz dögmeklik ḳonşı evinüñ 20)esāsını boşaldur.

BEDĀYİ^c

21)Eger ḳonşı eyidse,men seni ḳomaz men evnüñ 22)içinde ^cımārat yapmaḳa dise,ya eyidse, men seni ḳomaz 23)men milküñ içinde ḥammām ya degirmen ya su 24)evi yapmaḳa dise,ya eyidse,men seni ḳomaz men 25)evüñi demürciye kirige virmeke ya biz dökici kişige 26)kirige virmeke dise, ya eyidse,men seni ḳomaz men 27)mülküñ içinde buruç yapmaḳa dise.İmdi ol ḳonşınuñ sözi işidilmez.

BEDĀYİ^c

28)Kaçan bir kişi evini demürciye kirige virse ya 29)biz dökici kişige kirige virse.Dahı ol demürci 30)demür dökdüki sebebinden ol konşunuñ 31)evinüñ esāsı boşalsa.Dahı ol ev yıkılsa ol 32)demür dökdüki sebebinden.İmdi ol demürci 33)kişige kirige virgen kişinüñ üstine hīç 34)neme yokdur.

BEDĀYİ^c

35)Cāyizdür kim bir kişi kendünüñ yirinüñ 36)içinde kuyı kazmaklık kerek-ise ol kuyı 37)kazmak birle konşıya ziyān kelsün kerek-ise 38) kelmesün.

BEDĀYİ^c

39)Cāyizdür kim bir kişi kendünüñ 40)milkinde su dökecek kuyı kazsa. Ol kuyı- 41)nuñ adı ^cArab dilinde bālū^cadur,kerek-ise 42)ol bālū^ca kazmakdan konşısı incinsün 43)kerek-ise incinmesün.

BEDĀYİ^c

44)Bilgil kim her yirde kim cāyiz 45)olsa kişige bir işni işlemeklik şeri^cat 46)içinde kendünüñ yirinde dahı ol işden 47)konşısına ziyān kelse.İmdi ol iş 48)şeri^catda cāyizdür.Velakin vācib 49)saklanmaklık konşı incidmekden.50)Tañrı ta^cālā birle kendünüñ arasında.

BEDĀYİ^c

361 a 1)Uşbu yidi mes'ele kim eyddük,bu yidi mes'ele 2)içinde kaçan er kişi harām-ıdukını bildüm dise 3)hatun eyidse,men sen maña katılmak halāl 4)sagındum dise ya katılgan hatun eyidse 5)men bilür -idüm sen maña katılmak harām-ıdukını 6)dise.Er eyidse,men seni maña halāl sagındum 7)katıldum dise.Ol vaktın ol ikisinden dahı 8)had sākıt olur.Ya^cnī bu yidi yirde ikisi dahı 9)eyidmeyince kim ikimiz dahı bilür-idüki kim 10)katılmak harām-ıdukını dimeyince,ol 11)ikisinüñ üstine had vācib olmaz.

BEDĀYİ^c

12)Ammā kaçan bir kişi kardaşı kırnakına zinā idse 13)ya er kardaşı kırnakına zinā idse.İmdi ol 14)kişinüñ üstine had vācib olur kerek-ise ol 15)kişi halāl sagındum disün,kerek-ise harām 16)sagındum disün.

BEDĀYİ^c

17)Kaçan bir kişi atası kardaşınuñ kırnakına 18)zinā idse ol kişinüñ üstine had vācib olur.19)kerek-ise ol kişi halāldur diyü sagındum 20)

disün kerek-ise ḥarāmdur bilip zinā ḳıldum 21)disün.

BEDĀYİᶜ

22)Ḳaçan bir kişi anası ḳardaşınūñ ḳırnaḳıha 23)zinā idse.İmdi ol kişinüñ üstine zinā 24)ḥaddı vācib olur kerek-ise ol kişi eyidsün 25)men bunı ḥalāldur diyü sağındum disün 26)kerek-ise ol kişi eyidsün ḥarām idükini bilip zinā ḳıldum disün.

BEDĀYİᶜ

27)Ḳaçan bir kişi kendünüñ ḥatunınuñ 28)ḳatı yavuḳınuñ ḳırnaḳına zinā idse 29)ol kişinüñ üstine ḥad vācib olur 30)kerek-ise ol ḳatılğan ḥalāl diyü 31)sağınıp ḳatıldum disün kerek-ise 32)ḥarāmdur diyü sağınıp ḳatıldum 33)disün.

BEDĀYİᶜ

34)Ḳaçan bir kişi ḥatunına bir bāyin 35)ṭalaḳ virse.Dahı ol er ol 36) ḥatuna katılsa ol ḥatun henüz 37)ᶜıddesi içinde-iken ol er ol 38)ḥatuna ḳatılsa.İmdi ol ernüñ 39)üstine ḥad vācib olmaz.Egerçi kim 40)ol er eyidse bu ḥatunum maña 41)ḥarām-ıduḳını bilip ḳatıldum 42)dise dahı.

BEDĀYİᶜ

43)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳı ṣatsa.44)Dahı ol ḳırnaḳı ṣatan kişi 45) ol ṣatun alğan kişige teslīm 46)idmezden burun ol ṣatan 47)kişi ol ḳırnaḳa zenā idse.İmdi 48)ol ṣatan kişinüñ üstine ḥad 49)durḳuzmaḳ yoḳdur.

BEDĀYİᶜ

361 b 1)Ḳaçan bir kişi bir ḥatun kişini evlense.2)Dahı ol evlengen kişi ol ḥatunuñ 3)mehri içün bir ḳırnaḳı belgülü idse,eyid- 4)se,usbu ḳırnaḳ senüñ mehrüñ 5)olsun dise.Dahı nikāḥ idgenlerinden 6)ṣoñra ol er ol ḳırnaḳı ol ḥa- 7)tunuñ eline virmezden burun ol 8)ḳırnaḳa zinā idse.İmdi ol ernüñ 9)üstine ḥad yokdur.

BEDĀYİᶜ

10)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳı kirige alsa.11)Dahı ol kirige alğan kişi ol ḳırnaḳa 12)zinā idse.İmdi ol kişinüñ üstine ḥad 13)durḳuzılur.Egerçi kim ol kirige alğan 14)kişi daᶜvī idse,eyidse kim bu ḳırnaḳa 15)ḳatılmaḳı ḥalāl sağındum dise dahı.

BEDĀYİᶜ

16)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳı ᶜāriyete alsa.17)Dahı ol ᶜāriyete alğan kişi ol ḳırnaḳa 18)zinā idse.İmdi ol kişinüñ üstine ḥad 19)durḳuzılur.

Egerçi kim ol ᶜāriyete alġan 20)eyidse,men buna ḳatılmaḳı ḥalāl saġındum 21)dise dahı.

BEDAYIᶜ

22)Ḳaçan bir kişi bir kişi ḳatında bir ḳırnaḳı 23)vediᶜat ḳosa.Daḫı ol vediᶜat alġan 24)kişi ol ḳırnaḳa zinā idse.İmdi ol 25)zinā ḳdgen kişinüñ üstine ḥad durḳuzılur 26)Egerçi kim ol vediᶜat alġan kişi daᶜvī idse,eyidse.Daḫı men bunı ḥalāl saġındum dise daḫı.

BEDĀYIᶜ

27)Her kişi kim ıyı virinilse ol 28)kişige kendü ḫatunından özge ḫatun 29)ıyı virinilse evvel evlendüki vaḳtın 30)kim evine kirdi bir özge ḫatunı 31)ıyı virseler eyidseler ḫatun 32)lar uşbu ḫatun senüñ ol 33)evlendükün ḫatundur diseler.34)Daḫı ol kişi ol ḫatunlarnuñ 35)danuḳlıḳı birle ol ḫatuna 36)ḳatılsa.İmdi ol kişinüñ üstine 37)ḥad yoḳdur. velakin ol kişinüñ 38)üstine mehir vardur.ᶜAlī radıya' 39)-llahu ᶜanhu munuñ kibi mes'ele içinde 40)munuñ kibi hüküm iddi.

HİDĀYE

41)Ḳaçan bir ḳırnaḳ kelse bir kişige 42)eyidse menüm ḫocām meni saña 43)ıyı virdi dise.Daḫı ol kişi daḫı 44)dutsa ol ḳırnaḳa ḳatılsa.İmdi 45)ol kişige halaldur ol 46)ḳırnaḳa ḳatılmaḳ ol ḳırnaḳ- 47)nuñ sözine dayanuban.Bes 48)ol kişinüñ üstine ḥad yoḳdur.

GAYETÜ'L-BEYAN

362 A 1)İmdi ol ḫatun kim ol ḫatun zūr 2)ıyı virdi er evvel evine kirdüki kice 3)daḫı ḫatunlar ol erge eyiddiler.Uşbu 4)ḫatun senüñ evlendükün ḫatundur didi- 5)ler.Daḫı ol er ol ḫatuna ḳatıldı.Daḫı 6)ol ḫatundan doġan oġlanuñ nesebi s̱ābit 7)olur ol erden.İmdi munuñ kibi erge 8)ḳaçan bir kişi yā zānī diyüp sögse.İmdi 9)ol sögen kişige ḥadd-ı ḳaẕıf urmazlar.10)Uşbu eyidgenimiz ẓāhir rivayetdür.Ammā 11)İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı kim 12) ol Ebū Yūsuf eyiddi;ḳaçan bir kişi aña yā zānī 13)diyip sögse ol kişige ḥadd-ı ḳaẕıf ururlar 14)didi.

ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

15)Ḳaçan bir kişi bir ḫatunı evlense nikāḥ idüben 16)daḫı ol kişi ol ḫatuna ḳatılsa.Daḫı andan soñra 17)ol ḫatun bir kişinüñ nikāḥlu ḫatunı çıḳsa 18)ol ḫatunı ol kişinüñ elinden alsalar.19)İmdi ol kişinüñ üstine ḥad urmaḳ yoḳdur.

ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

20)Kaçan bir kişi bir kırnakı şatun alsa.Dahı ol 21)kişi ol kırnaka katılsa.Dahı andan sonra ol 22)kırnak bir özge kişinün milki çıksa. Dahı ol 23)kırnakı ol kişinün elinden alsalar.İmdi 24)ol kişinün üstine had yokdur.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

25)Kaçan bir kişi döşekinün üstinde bir hatun 26)tapsa.Dahı ol kişi ol hatuna katılsa.Dahı ol 27)kişi eyidse,men bu katıldukum hatunı menüm katumdakı nikāhlu hatunumı sağındum dise.İmdi bizim katımızda ol 28)kişinün üstine had durkuzılur.Ammā 29)İmām Züfer katında dahı İmām Şāfi^cī 30)katında ol kişinün üstine had 31)durkuzulmaz.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

32)Kaçan bir közsüz kişi evinde ya 33)döşeki üstinde bir hatun tapsa. Dahı 34)ol hatuna katılsa kendü hatunı 35)diyüp.İmdi ol kör kişinün 36)üstinde had durkuzmak vacibdür.37)Anun içün kim kişi munça zamān sohbet 38)olduku hatununı bilmemeklik ^cözür 39)degüldür.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

40)İmām Muhammed'den rivāyet olındı 41)kim İmām Muhammed eyiddi.Kaçan bir 42)kişi kim kördür,ol kör kişi 43)hatununı ündese katına,eyidse, yā fulānetü 44)kelgil dise.Dahı biz özge hatun 45)dursa kelse.Dahı ol kör kişi 46)ol hatuna katılsa kendünün 47)hatununı sağınuban.İmdi ol 48)kör kişinün üstine had durkuz- 49)mak vācibdür.Tuhfe eyesi 50)munun kibi didi rahımehullahu.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

362 b 1)Kaçan bir kör kişi hatununa çağırsa adı 2)birle,izdese kendünün katına.Dahı biz özge 3)yad hatun eyidse,men falān kişi men senün 4)hatunun men dise.Dahı ol kör kişi ol 5)hatuna katılsa.Ol vaktın ol kör kişinün 6)üstine had yokdur.Dahı ol hatun- 7)dan doğan oğlanun nesebi sābitdur 8) ol körden.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

9)şeri^cat içre had urulmakun hikmeti 10)budur kim hattā ol had uruldukını körür- 11)ler.Dahı halāyık anun kibi iş işlemek- 12)den kaytarlar.Ammā had urulmaklık 13)yazukdan arınmak içün degüldür.14)Bel kim yazukdan arınmaklık tevbe 15)birle olur.

HİDĀYE

16)Barça hadlar zāhir oldar İmām katında 17)danuklar danuklık virmek

birle.Dahı 18)ıkrār idmek birle.

BEDĀYİ^c

19)Barça hadlar içre danuklık işidilme- 20)künñ şartınuñ birisi budur kim ol 21)danuklar er kişiler olğay hatun 22)kişiler olmağaylar.

BEDĀYİ^c

23)Bilgil kim barça hadlar içre hatun- 24)lar danuklıkı keçmez.Dahı danuklık 25)üstine danuklık virmek keçmez.Dahı 26)kādī varaka yazıp kādıya ıyı virmek 27)keçmez.Nitekim danuklık bābında eyiddük.

BEDĀYİ^c

28)Kaçan şāhidler danuklık 29)virseler bir kişinüñ üstine zinā 30)iddi diyü,falān vakıtda diyü ya^cnī 31)ol kişinüñ zinā idgeni eskidükinden 32)sonra.İmdi biz eyiddük kim 33)ol kişinüñ danuklıkı işidilmez.34) İmdi ol kişilarnüñ kim da- 35)nuklıkı işidilmez ol kişilerge 36)had urulur mı ya urulmaz mı? 37)İmdi Hasan kim Ziyād oğlıdur,38)andan hikāyet olındı kim ol 39)eyiddi,ol şāhidlerge had 40)urılur didi.Şıyıh Ebū'l-Hasan 41)kim Kerhīdur ol eyiddi,zāhir 42)kavul budur kim ol kişilerge 43)had urulmaz didi.Kādī dahı 44)şerhinde Ebū'l-Hasan-ı Kerhī 45)didüki kibi didi.

BEDĀYİ^c

46)Dahı zinā üstine danuklık kabūl 47)olmakuñ bir şartı dahı budur 48)kim ol danuklar dörüt 49)danuk olğay.Eger dörüt- 50)den eksük olsa ol danuk-51)larnuñ danuklıkı işidilmez.

BEDĀYİ^c

363 a 1)Zinaya danuklık virgen danuklar 2)dörüt oldukınuñ delili oldur kim 3)Tañrı ta^cālā Kur'an içre eyiddi:"Vellātī 4)ye'tīne'l-fāhişete min nisayiküm festeşhidū 5)^caleyhinne erba^caten" didi.Dahı bir 6)özge ayetde eyiddi:"Vellezīne yermūne' 7)-l-muhsanatı sümme lem ye'tü bi erba^cati şühedāi" 8)didi.Dahı bir özge ayetde eyiddi: 9)"Levlā cāū ^caleyhi bi erba^cati şühedāi" didi.

BEDĀYİ^c

10)Dahı bir kişi zinā kıldum diyü ıkrār idse 11)yidi ol kişi dörüt kez ıkrār idme- 12)yinçe ıkrārı işidilmez-idi.Bes danuklar 13)dahı dörüt danuk olmayınça işidilmez.

BEDĀYİ^c

14)Kaçan zināya danuklık virgen danuk- 15)lar dörütden eksük olsa,ol

danuḳ- 16)larnūñ danuḳlıḳı işidilmez.Daḫı 17)ol danuḳlarġa ḥadd-ı ḳaẕıf ururlar.18)Bizim aṣḥābımız ḳatında,İmām Şāfiᶜī 19)ḳatında ḥad urılur.

BEDĀYİᶜ

20)Ḳaçan üç kişi danuḳlıḳ virseler İmām 21)ḳatında bir kişinüñ üstine zinā ḳıldı diyü.Daḫı 22)bir dördünçi kişi daḫı eyidse,men danuḳ- 23)lıḳ virürmen kim ol kişi ol siz 24)zinā ḳıldı didüküñüz ḫatun birle ikisi 25)bir lıḥān içinde yaturlar-ıdılar dise.26)Daḫı ol dördünçi kişi danuḳlıḳını mundan 27)arturmasa.İmdi bizim ḳatımızda ol üç danuḳa ḥad ururlar ḳaẕıf idmek ḥaddını ururlar.Ammā ol dördünçi 28)danuḳa ḳaẕıf ḥaddını daḫı urmaḳ 29)yoḳdur,illā meger ol dördünçi 30)danuḳ evvelden eyidgey,men danuḳ- 31)lıḳ virür men kim ol falān kişi 32)zinā iddi digey.Daḫı ol dördünçi da- 33)nuḳ zinā ḳıldı didükini tefsir idgey 34) eyidgey,men ol ikisini kördüm 35)kim bir lıḥān içinde yatur-ıdı digey. 36)Ol vaḳtın ol dördünçi danuḳa 37)daḫı ḳaẕıf ḥaddını ururlar.Ammā 38) İmām Şāfiᶜī ḳatında ol danuḳ- 39)larnuñ hīç birisine ḥad urmazlar.

BEDĀYİᶜ

40)ᶜÖmer ḳatında raḍıyallahu ᶜanhu üç 41)kişi danuḳlıḳ virdiler 42) Muġīre zinā ḳıldı diyü.Daḫı dördünçi 43)danuḳ eyiddi,kördüm ayaḳ-44) lar körünür-idi.Kördüm 45)bir kişi yuḳaru çıḳıp durur-ıdı.46)Daḫı münker iş kördüm didi.47)Daḫı men bilmez men bu işler- 48)nüñ ardında ne var-ıdı didi.49)Daḫı ᶜÖmer eyid(d)i:El-ḥamdü lillahi şol Tañrıya 50) kim Resūlullahnuñ aṣḥābından 51)bir kişini faẕıḥat idmedi didi.52)Daḫı ol danuḳlaruñ üçine ḳaẕıf 53)ḥaddını urdı Ṣaḥābīler ḥāẕırlıḳında 54) ol ṣaḥābīlerden hīç kimse inkār 55)idmedi.ᶜÖmer'ge raḍıyallahu ᶜanhüm ecmaᶜīne.

BEDĀYİᶜ

363 B 1)Ḳaçan üç kişi danuḳlıḳ virseler falān 2)kişi zinā ḳıldı diyü. Daḫı dördünçi kişi eyidse,menüm 3)ḳatımda falān kişi danuḳlıḳ virdi ol 4)falān kişi zinā ḳılduḳına didise.İmdi ol 5)üç danuḳuñ üstine ḳaẕıf ḥaddı vācib olur 6)ol dördünçi danuḳ üstine ḥadd-ı ḳaẕıf vā-7)cib olmaz.

BEDĀYİᶜ

8)Ḳaçan dörüt kişi danuḳlıḳ virseler 9)bir kişinüñ üstine zinā ḳıldı diyü.Daḫı ol 10)dörüt danuḳdan birisi ḳul kişi olsa,ya 11)ol dörüt danuḳdan birisi mükāteb kişi 12)olsa,ya ol dörüt danuḳdan birisi 13)

düşe keçmedük oğlan olsa,ya ol dörüt 14)danukdan birisi kör kişi olsa ya ol 15)dörüt danukdan birisi kazıf içre had 16)urulmış kişi olsa.İmdi bu mes'elelerde 17)barçasında ol dörüt danukuñ barçasına 18)hadd-ı kazıf urulur.Imdi beraberdür 19)bu danuklarnuñ birisi munuñ kibi 20)idüki bilindüki kādī hüküm idmezden 21)burun olsun,ya kādī hüküm idgenden 22) soñra bilinsün.Velakin hükmini keçürdükinden 23)burun bilinsün.imdi eger ol 24)dörüt danukuñ birisi bu sıfat birle 25)olduki kādī hüküm idüp ol zinā idgen 26)kişinüñ üstine had durkuzdukından soñra 27)bilinse.ımdi ol vaktın körelüm eger 28)ol zinā idgen kişinüñ haddı ağaç birle 29) urulmak olsa.Dahı ol zinā idgen kişige yüz 30)ağaç urmıs olsalar. Dahı mundan soñra bilinse ol danuklarnuñ birisi bu sıfat birle olduki ol vaktın kine İmām 31)Ebū Hanīfa ol şāhıdlerge 32)hadd-ı kazıf urulur ancak ol şā- 33)hidler ol zinā içün had urılgan 34)kişige ol urulduki ağaç ağrıkı 35)içün hīç neme zamān çekmez.Ammā 36)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammed 37)katında ol urulmaknuñ bahāsı 38)beytü'l-mālldandur.

BEDĀYİ[c]

39)Kaçan zinā içün danuklık virgen 40)dörüt danukuñ birisi kul çıksa ya 41)mükāteb,ya sabī ya kör çıksa kādī munlar- 42)nuñ danuklıkı birle ol 43)zinā idgen kişini öldürdükinden 44)soñra.imdi ol vaktın kine ol 45)dörüt danukuñ üstine kazıf haddı 46)yokdur.Ol ölgen kişinüñ 47) kanı bahāsı beytü'l-māldan- 48)dur.

BEDĀYİ[c]

49)Kaçan bir hatunuñ eri birle üç 50)özge kisi dahı danuklık virse- 51) ler ol hatun zinā kıldı diyü.52)İmdi ol üç kişige zinā haddını 53)ururlar ol er ol hatun 54)birle li[c]ān okışurlar.

BEDĀYİ[c]

364 a 1)Eger zinā içün danuklık virgen kişi- 2)lernüñ dördi dahı kul kişiler çıksalar 3)ya dördi dahı kāfirler çıksalar ya 4)dördi dahı kör kişiler çıksalar,ya 5)dördi dahı kazıf içre had urulmış kişi- 6)ler çıksalar.Ol vaktın ol danuklar- 7)nuñ dördine hadd-ı kazıf ururlar.

BEDĀYİ[c]

8)Zinā içün danuklık virgen dörüt 9)danuknuñ dördi dahı fāsıklar çıksa- 10 lar.Ol vaktın ol dörüt danukuñ 11)hīç birisine hadd-ı kazıf urmazlar.

BEDĀYİ[c]

12)Ol kişi kim dörüt danuk ol kişinüñ 13)üstine danuklık virdiler,zinā

kıldı 14)diyü.Kaçan ol kisi da^c vī idse,eyidse 15)uşbu menüm üstümə danuklık virgen 16)dörüt danukun birisi kuldur dise.İmdi 17)söz ol kişinün sözidür hattā danuk- 18)lar danuklık virince kim ol kişi hür 19) kişi idükine.

BEDÂYİ^c

20)Zinā içre danuklık virgen danuklar- 21)nun danuklıkı işidilmekün bir şartı 22)dahı oldur kim ol şāhidler(nün) dördi 23)dahı bir yirge cemu^c olup andan sonra dördi 24)dahı bir yola danuklık virmek kerekdür. 25)Eger ol zinā isbāt içre danuklık vir- 26)gen danuklar mufarrak mufarrak kelseler 27)danuklık virseler birisi birisi ardınca 28)ol vaktın ol şāhidlernün da- 29)nuklıkı işidilmez niçe kim ol şāhidler köp dahı dahı olsalar dahı.Bes ol şāhidlerge hadd-ı kazıf ururlar.

BEDÂYİ^c

30)Ol danuklar kim zinā isbāt 31)içün danuklık virürler.Kaçan 32)ol danuklar mufarrak mufarrak 33)bir bir kelseler danuklık 34)virecek yirge dahı mescid bucakında 35)otursalar.Dahı ol şahidler 36)bir bir dursalar mescidnün ol 37)bucakından özge bucakında varsalar 38)danuklık virseler mufarrak 39)mufarrak varsalar danuklık 40)virseler ol danuklarnun 41)danuklıkı işidilür,cāyizdür.42)Anun içün kim ol danuklar- 43)nun barçası cemu^c oldılar bir 44)meclisde anun içün kim mescid- 45) nün barçası bir meclisdür.

BEDÂYİ^c

46)Kaçan zina danuklarınun 47)dördi dahı mescidden daşra cemu^c 48) olsalar.Dahı bir bir mufarrak 49) mufarrak mescid içine kirseler 50)Dahı danuklık virseler.İmdi 51)ol kişilernün danuklıkı 52)işidilmez. Ol kişilernün 53)dördine dahı hadd-ı kazıf urınılur. 54)Egerçi kim ol dörüt kişinün her 55)birisi mudar dahı olsa rebī^c dahı olsa.

BEDÂYİ^c

364 b 1)Rivāyet olındı ^cÖmer'den radıyallahu ^canhu 2)ol ^cÖmer eyiddi zināya danuklık virmek 3)içün eger Rebī^ca birle Mudar yaluğuz 4)yaluğuz kelseler men ol danuklarnun 5)barçasına had urur men didi.Dahı ^cÖmer 6)bu sözi şahābīlernün hāzırlıkında 7)didi,ol şahabilerden hiç birisi ^cÖmer- 8)nün bu sözine inkār idmediler.

BEDÂYİ^c

9)Zinā danuklarnun işidilmekün şarıt- 10)larından bir şartı dahı budur kim ol 11)kişi kim zinā kıldı diyü,anun üstine danuk- 12)luk kıldı-

lar ol kişi zinā- idmeke ḳādir 13)olmaḳlıḳ müteşavver olġay ol kişiden 14)ḥattā eger dörüt kişi danuḳlıḳ vir- 15)seler zinā ḳıldı diyü ol kişinüñ 16)üstine kim ol kişinüñ ẕekeri barçası 17)kesilüp durur ol kişilernün 18)danuḳlıḳı işidilmez barçalar ḳatında.Dahı ol danuḳlarġa ḳazıf idmek ḥaddını ururlar.

BEDĀYİ^c

19)Ḳaçan dörüt danuḳ danuḳlık virse- 20)ler zinā ḳıldı diyü ol kişinüñ üstine kim 21)ol kişinüñ yumurdası çıḳarılmış 22)durur.Ol danuḳlarnuñ danuḳlıḳı 23)işidilür ol yumurdası çıḳmış kişinün 24)üstine ḥad durkuzılur.

BEDĀYİ^c

25)Ḳaçan dörüt danuḳ danuḳlıḳ virse- 26)ler zinā ḳıldı diyü.Ol kişinüñ üstine kim 27)ol kişi ^cınnīndur,ya^cnī ẕekeri durmaz.İmdi ol danuḳlarnuñ danuḳlıḳı işidilür.Dahı ol ^cınnīn kişinüñ üstine ḥad durḳuzılur.

BEDĀYİ^c

29)Zinā danuḳlarınuñ işidilmekün 30)şarıṭlarından bir şartı dahı ol- 31)dur kim ol kişi kim danuḳlar 32)anuñ üstine danuḳlıḳ virdi-33)ler, zinā iddi diyü,ol 34)kişi ḳādir olsa kerekdür 35)şübhe da^cvī idmeke : . ḥattā 36)eger ol kişi kim danuk-37)lık virdiler.Anun 38)üstine zina kıldı diyü.Ol 39)kişi dilsüz olsa ol 40) vaktın ol danuklarnun 41)danuklıkı işidilmez.

BEDĀYİ^c

42)Ol kişi kim anuñ üstine 43)danuḳlar danuḳlıḳ vir- 44)diler zinā ḳıldı diyü.Eger 45)ol kişi kör kişi olsa.İmdi 46)ol vaḳtın ol kişilernüñ 47)danuḳlıḳı işidilür.

BEDĀYİ^c

49)Eger zinā içün danuḳlıḳ 50)virgen kişiler eyidseler 51)biz ḳāsıd birle ol zinā idgen 52)er birle ḥatunuñ fercine 53)baḳduḳ diseler.İmdi munuñ 54)kibi dimek birle ol kişi- 55)lernüñ danuḳlaḳları 56)bāṭıl olmaz.

BEDĀYİ^c

365 a 1)Eger zinā içün danuḳlıḳ virgen 2)dörüt danuḳ eyidseler kim bir ḳāsıd 3)birle fercine bir kez baḳduḳ bir kez 4)baḳduḳumuzdan soñra ol 5)zinā idgen er birle ol zinā idgen 6)ḥatunuñ fercine diseler.İmdi 7)ol şāhidlernüñ şāhidlıḳı bāṭıl 8)oldı kiddi.Anuñ içün kim ol 9)ikinçi kez baḳmaḳ birle ol danuḳ- 10)larnuñ ^cadilīki sāḳıt oldı kiddi.

BEDĀYİ^c

11)Ḳaçan iki danuḳ danuḳlıḳ virseler 12)zeyid zinā idgenine falān şār içinde diyü 13)iki danuḳ danuḳlıḳ virse zeyid 14)zinā ḳıldı diyü falān özge şārda diyü.15)İmdi ol danuḳlarnuñ danuḳlıḳı 16) işidilmez ol zeyid üstine ḥad urmaḳ 17)yoḳdur.Daḫı ol şāhidlernüñ 18) üstine ḥad yoḳdur bizim aşḥābımız ḳatında.19)Ammā İmām Züfer ḳatında ol şāhidler- 20)nüñ üstine ḥadd-ı ḳaẕıf vardur.

BEDĀYİᶜ

21)Ḳaçan iki şāhid danuḳlıḳ virseler 22)zeyid zinā ḳıldı falān evde diyü.İki şāhid 23)daḫı danuḳlıḳ virseler zeyid zinā ḳıldı 24)falān özge evde diyü.İmdi ol danuḳ- 25)larnuñ danuḳlıḳı işidilmez ol 26) zeyidnüñ üstine zinā ḥaddını durḳuzmaḳ 27)yoḳdur.Daḫı ol şahidler- nüñ üstine 28)ḥadd-ı ḳaẕıf yoḳdur bizim aşḥābımız ḳatında.Ammā Züfer İmām ḳatında ol şāhidlerge ḥadd-ı ḳaẕıf urılur.

BEDĀYİᶜ

29)Eger iki danuḳ danuḳlıḳ virse- 30)ler zeyid cumᶜa küni zinā ḳıldı falān 31) ḫatun birle diseler.İki özge 32)danuḳ daḫı danuḳlıḳ virseler 33)zeyid sebüt küni zinā ḳıldı falān ḫatun 34)birle diseler.İmdi ol danuḳ- 35)larnuñ danuḳlıḳı bāṭıldur.36)Ol zeyid üstine ḥad durḳuzmaḳ 37) yoḳdur.Daḫı ol danuḳlarnuñ 38)üstine ḥadd-ı ḳaẕıf yoḳdur bizim 39)aşḥābımız ḳatında.Ammā İmām Züfer 40)ḳatında ol şāhıdlarnuñ üstine 41) ḥadd-ı ḳaẕıf vardur.

BEDĀYİᶜ

42)Ḳaçan iki danuḳ danuḳlıḳ 43)virseler zeyid zinā ḳıldı uşbu 44)evnüñ falān bucaḳında diseler.45)İki danuḳ daḫı danuḳlıḳ virseler 46) zeyid zinā ḳıldı uşbu evnüñ 47)falān özge bucaḳında diseler.48)İmdi ol şāhidlernüñ 49)şāhıdlıḳları işidilür 50)ol zeyid zinā ḥaddı urulur.51)Eger evlü-ise eger ᶜazib 52)olsa.Uşbu didükümüz ol 53) vaḳtındur kim ev kiçigeç ev 54)olġay.

BEDĀYİᶜ

365 b 1)Ammā ḳaçan ev büyük ev olsa.Daḫı iki danuḳ 2)danuḳlıḳ virse zeyid zinā ḳıldı diyü.Uşbu 3)evnüñ uşbu bucaḳında dise iki özge 4)şāhid daḫı danuḳlıḳ idse zeyid zinā 5)ḳıldı diyü.Uşbu evnüñ uşbu falān özge 6)bucaḳında diyü.Daḫı ḥāl bu olsa kim ol 7)uluġ ev olsa.İmdi ol vaḳtın ol 8)danuḳlarnuñ danuḳlıḳı işidilmez.9)Anuñ içün kim ulu evnün iki bucaḳı 10)iki ev menzilesindedür.

BEDĀYİᶜ

11)Ḳaçan şahidlernüñ şāhidlik idgeni 12)ṣaḥīḥ olsa.Dahı ol şahidler danuḳ- 13)lıḳ virseler zinā içün .İmdi ḳāḍī 14)ol danuḳlardan sorġay zinā idmek 15)ne nemedür digey.Anuñ içün zinā idmek 16)nitekim er ḥatuna katılmaḳa eydürler.Dahı 17)zinā diyü köz ḥarāma baḳmaḳa eyidür şeri^c^at 18)içre.Dahı zinā diyü el ḥarām dutmaḳa 19)eydürler şeri^c^atda Dahı zinā diyü ayaḳ 20)ḥarāmġa yürimek eydürler,şeri^c^atda.21)Nitekim Resūlullah ṣallallahu aleyhi ve selleme 22)eyiddi:El-^c^aynāni tezniyān ve'l-yedāni (İki köz zinā iderler ḥarāmġa baḳmaḳ birle) (iki el zinā iderler.İki elüñ zināsı ḥaram dutmaḳdur.) 23)tezniyāni ve'r-ric-lāni tezniyāni (iki ayaḳ zinā iderler iki ayaḳuñ zināsı ḥarāmġa yürimekdür) ve'l-fercü (ol kişinün ferci) 24) yuṣaddıḳu ẕālike küllehü (kirtüler munlarnuñ barçasını) ev yükeẕẕib (ya yalġanlar ,didi,imdi; köznüñ,elnüñ ayaḳuñ zināsında ḥad yoḳdur.Bes ol şāhidlerge mundan ötüri ṣorar ḳāḍī).

BEDĀYİ^c^

366 A 1)Ḳaçan zinā şahidleri ḳāḍī ḳatında 2)danuḳlıḳ virse zinā isbāt idmek içün.İmdi 3)lābüddür ol ḳāḍıya kim ṣorġay ol 4)şāhidlerden eyidgey.Uşbu zinā ḳıldı 5)didükünüz kişi ne zamānda zinā ḳıldı 6)digey.Anuñ içün kim olġay kim ol 7)kişi zinā ḳılduḳı eskiyip durur olġay ol 8)vaḳtın ol zinā idgen kişige ḥad urmaz- 9)lar.

BEDĀYİ^c^

10)Ḳaçan zinā şahidleri Ḳāḍī ḳatında da- 11)nuḳlıḳ virseler zinā isbāt içün.12)İmdi lābüddür ol ḳāḍıya kim ṣorġay 13)ol şāhidlerden eyidgey. Uşbu siz 14)zinā ḳıldı didükünüz kişi ne yirde 15)zinā ḳıldı digey.Anuñ içün kim 16)ḳaçan bir kişi yaġı kāfir ilinde zinā ḳılsa 17)ol kişinüñ üstine ḥad vācib olmaz.Dahı 18)ḳaçan bir kişi baġīlar ilinde zinā ḳılsa ol 19)kişinüñ üstine ḥad vācib olmaz.

BEDĀYİ^c^

20)Ḳaçan zinā şāhidleri ḳāḍī ḳatında danuḳ- 21)lıḳ virseler falān kişi falān kişi falān 22)ḥatun birle zinā ḳıldı diseler.İmdi lābüd- 23)dür ol ḳāḍıya kim ṣorġay ol şāhidler- 24)den eyidgey.Uşbu siz zinā ḳıldı didükünüz 25) kişi ne ḥatun birle zinā ḳıldı digey.Anuñ 26)içün kim olġay kim ol kişi oġlınuñ ya ḳızınuñ 27)ḳırnaḳı birle zinā idmiş olġay.İmdi ḳaçan 28)bir kişi oġlı ḳırnaḳına ya ḳızı ḳırnaḳına zenā idse ol kişinüñ üstine ḥad yoḳdur.

BEDĀYİc

29)İmdi kaçan kādī ol şāhid- 30)lerden uşbu didüklerimizi sor- 31)şa dahı ol şāhidler beyān idse- 32)ler eyidse kördük biz ol 33)zinā idgen falān kişinün zekerini 34)ol falān hatun kişinün fercinün içinde. Nitekim milküx 36)didükümüz kibi sürmelik içinde 37)diseler.Dahı kādī ol 38)şāhidlernün hālından 39)sorgay.Dahı ol şāhıdlar 40)tezkiye olıngay hem uğurlayın 41)tezkiye olıngan hem eşkare 42)tezkiye olıngay. Dahı ol 43)vaktın ol kādī ol şāhid- 44)lernün danuklıkı birle 45)hüküm idgey.

BEDĀYİ[c]

46)Kaçan danuklar zinā içün 47)danuklık virseler,bir 48)kişinün üstine.İmdi kādī 49)ol kişini habuslagay 50)hattā ol şāhidlernün 51)hālını sorınca tezkiye idince.52)Anun içün ol kişi müttehem 53)oldı.Ol müttehemi habus- 54)lamak kerekdür hattā hālı belgülü olınca.

HİDĀYE

366 B 1)Resūlullah şallallahu [c]aleyhi ve selleme bir 2)kişini habusladı töhemet idgenlerinden 3)ötürü.

BEDĀYİ[c]

4)Ammā kaçan bir kişi da[c]vī idse bir kişinün 5)üstine māl da[c]vī idse. İmdi kādıya 6)yokdur kim ol kişini habuslagay 7)ol māl da[c]vī idgen kişi ol 8)mālı isbāt idince şāhidler 9)[c]azıl idükini.

HİDĀYE

10)Keldük imdi zinā bir vakıt olur kim 11)şābık olur zinā idgen kişi ıkrār id- 12)meki birle.İmdi ıkrār idmeklik 13)nün zināya sūreti budur kim ıkrār 14)idgey.Bir kişi kim hürdür, bālığdur [c]akıl- 15)dur zinā iddüm diyü dörüt kez ıkrā/r/ 16)dörüt meclisde ol dörüt meclis 17)didükümüz kim muhtelif olur ol ıkrār 18)idgen kişinün meclisidür.Kādī meclisi 19)muhtelif olmak degüldür.

BEDĀYİ[c]

20)Ammā hadge ıkrār idmekün şarıt- 21)larından bir şartı dahı oldur kim 22)ol ıkrār idgen kişi bālığ kişi olgay.23)Bes oğlan kişi hadda ıkrār idgeni 24)sahīh degüldür.

BEDĀYİ[c]

25)Hadda ıkrār idmekün şarıtlarından bir 26)şartı dahı oldur kim ol hadda ıkrār 27)idgen kişinün sözlemeke küçi yitgey.Küçi yitişmek budur kim ol hadda ıkrār idger kişi dili birle 28)meselā men zinā iddüm

digey ya men 29)ḫamur içdüm digey,ya men adam 30)öldürdüm digey,ya men uğur- 31)luḳ iddüm digey,ya men kişige 32)sögdüm digey mes̱elā. Bes 33)bu sözden belgülü oldi kim 34)ḳaçan bir dilsüz kisi yazu yazıp ıḳrār 35)idse kendünüñ üstine ḥad var- 30)ıduḳını,ya işāret birle ıḳ-rār 37)idse kendünüñ üstine ḥad var 39)-ıduḳını.İmdi ol dilsüzüñ 40) üstine ḥad durḳuzmaḳ yoḳdur.

BEDĀYİ^c

41)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse,eyidse 42)men ḥarām cimā^c iddüm dise 43)ol kişinüñ üstine ḥad yoḳdur 44)ḥattā eyidmeyince men zinā ḳıldum 45) dimeyince.

BEDĀYİ^c

46)Ammā ḥadda ıḳrār idmeke köz kör- 47)meklik şarıṭ degüldür ḥattā 48)kör kişi barça ḥadlerge ıḳrār 49)idse.İmdi ol kör kişinüñ 50)ıḳ-rārı ṣaḥīḥdur ḳanḳı 51)ḥadda kim ıḳrār idse ol 52)ḥadduñ cezāsını vi-rürler ol 53)körge.

BEDĀYİ^c

367 A 1)Ḳul kişi ḳanḳı ḥadda kim ıḳrār idse ol 2)ḳuluñ ıḳrarı ṣa-ḥīḥdur.Bes mundan ma^clūm 3)oldı kim ḥadda ıḳrār idmeke ḥür olmaḳlık 4)şarıṭ degül-imiş.

BEDĀYİ^c

5)İmām Züfer ḳatında ḳul kişinün ḥadda ıḳrār 6)idmeki ṣaḥīḥ degüldür ḳanḳı ḥad kerek-ise olsun 7)illā meger ol ḳulı ḫōcası kirtülegey ol 8)vaḳtın ol ḳuluñ ıḳrārı ṣaḥīḥdur.

BEDĀYİ^c

9)Ḳaçan zimmī kişi ḥadlerge ıḳrār idse 10)ol kişinüñ ıḳrārı ṣaḥīḥdür. Bes bu söz- 11)den ma^clūm oldı kim ḥadge ıḳrār id- 12)mekde ıslām şar-ṭından degüldür.

BEDĀYİ^c

13)Ḳaçan ḫatun kişi ḥadlerge ıḳrār idse 14)ol ḫatunuñ ıḳrārı ṣaḥīḥdur. Bes 15)bu sözden ma^clūm oldı kim ḥadlerge 16)ıḳrār idmekde irkek ol-maḳlıḳ şar- 17)tından degüldür.

BEDĀYİ^c

18)Daḫı zināya ıḳrār idmeknüñ şartı budur 19)kim ol zinā idgen kişi dörüt kez zināya 20)ıḳrār idgey.Uşbu eyidgenimiz bizim ḳatımızda- 21) dur.Ammā İmām Şāfi^cī ḳatında bir kez ıḳrār 22)idmek cāyizdür.

BEDĀYİ^c

23)Rivāyet olındı kim Mā^c ız radıyallahu ^c anhu ol 24)Mā^c ız Resūlullah'a keldė sallallahu ^c aleyhi ve selleme.Dahı ol 25)Mā^c ız eyiddi,men zinā kıldum,ya Resūlallahı didi.Dahı ol Mā^c ız munuñ kibi ıkrār idgende Resūlallah ol Mā^c ız'dan 26)yüzin kaytardı.Dahı ol Mā^c ız 27)kine keldi. Resūlullaha eyiddi.Yā Resūla- 28)llahi zinā kıldum didi.Resūlullah 29) kine yüzini kaytardı,ol Mā^c ız- 30)dan.Ol Mā^c ız kine keldi kine ıkrar 31)iddi,eyiddi,Yā Resūlallahi zinā 32)kıldum didi.Resūlullah kine yüzini 33)kaytardı,ol Mā^c ız'dan.Ol Ma 34)Mā^c ız kine keldė Resūlullah kine eyiddi,35)Yā Resūlulahi zinā kıldum didi.36)Dörüt kez ıkrār iddi.Eger 37)bir kez ıkrār idmek yiter 38)olsa-yıdı had urmaka ne üçün 39)Resūlullah ol Mā^c ızı te'hīr idgey 40)-ıdı,dörüt kezge degin.Anuñ 41)içün kim kaçan İmām katında had vācib 42)olduku belgülü zāhir olsa,anuñ hīç 43)ıhtımālı yokdur te'hīr idmeke.

BEDĀYİ^c

44)Kaçan zinā şahidleri şahid- 45)lık virsele(r) şartı birle.İmdi 46) ol İmām ol şahidlerden 47)sorgay eyidgey.Uşbu siz zinā 48)kıldı diyü danuklık virdüküñüz 49)kişi ne vaktın zinā kıldı digey.Anuñ 50)içün kim ol kişi olgay kim oglan- 51)lıkı çagında zinā kılmış olgay.Kaçan 52)oglanlık çagında zinā kılmış olsa 53)anuñ üstine had vācib olmaz.

HİDĀYE

367 b 1)Zinā idgen kişinüñ zināya ıkrār 2)idmeki sahīh oldukınuñ şarıtlarından 3)bir şartı dahı oldur kim ol ıkrār 4)idgen kişi dörüt muhtelif meclisde ıkrār 5)idgen kişinüñ meclisi muhtelif olgay kādī 6)meclisi muhtelif olmakın i^c tibārı yokdur.7)Anuñ içün kim Resūlullah sallallahu 8)^c aleyhi ve selleme Mā^c ız meclisi muhtelif oldukına 9) ı^c tıbār kıldı.Anuñ içün kim Mā^c ız 10)mescidden çıkar-ıdı.Dahı kine mescidde 11)kirür-idi.Dahı ıkrār ider-idi munuñ 12)kibi dörüt kez ıkrār iddi.Resūlu- 13)llah bir yirde oturur-ıdı.Ol dörüt 14)keze degin çıkar kirür-idi.Bes ma^c lūm 15)oldı kim dörüt meclis kim muhtelif 16) olur ol ıkrār idgen kişinüñ meclisi- 17)dür.Kādī meclisi degüldür . Sahīh kavul 18)dahı budur.

BEDĀYİ^c

19)Rivāyet olındı İmām Ebū Hanīfa'dan kim 20) ol İmām Ebū Hanīfa eyid - di ıkrār idgen 21)kişinüñ meclisi olduku budur kim 22)ıkrār idgen kişi bir kez ıkrār idgey.23)Dahı ıkrār idgeninden soñra ol 24)ıkrār idgen kişi kādī katından kidgey 25)hattā ol kişini kādīnuñ közi körmez 26)

olğay.Andan ṣoñra kine kelgey ol 27)kişi ḳāḍī ḳatına kine ıḳrār idgey zinā ḳıldum 28)diyü.uşbunuñ kibi ol kişi dörüt kez 29)ḳāḍī ḳatında ıḳ-rār idgey dörüt meclisde 30)her bir ıḳrār idgende ol kişi ḳāḍī 31)ḳa-tından çıḳğay kine kelgey.Ḳaçan munuñ kibi dörüt kez ıḳrār idse ol ki-şinüñ ıḳrārı tamām oldı.Andan ṣoñra 32)kişinüñ üstine ḥadd-ı zinā durḳuzmaḳ 33)vācib olur.

BEDĀYİ^c

34)Zinā idgen kişi ḳaçan zinā ḳıldum 35)diyü ıḳrār idse ḳāḍıya ḳatından özge 36)yirde ol kişinüñ ıḳrār idgeni 37)ṣaḥīḥ degüldür.Pes bu sözden belgülü 38)oldı kim ıḳrār idmek elbette ḳāḍī 39) ḳatında olğay.Daḫı körmez misin 40)Mā^cız ıḳrār idgeni Tañrı rasūlı- 41)nuñ ḳatında-ıdı.

BEDĀYİ^c

42)Ḳaçan bir kişi ḳāḍī ḳatından özge 43)yirde ıḳrār idse kendüsi zinā id- 44)genine.Daḫı danuḳlar danuḳlıḳ 45)virseler ol kişi zinā idgenine 46)ıḳrār idgenine ol danuḳlar- 47)nuñ danuḳlıḳı işidilmez.

BEDĀYİ^c

48)Esrük kişi ıḳrār idgeni zinā 49)ḳılduḳına ya ıḳrār idgeni ḫamur 50)içdükine,ya ıḳrār idgeni uğur- 51)luḳ idge(ni) ṣaḥīḥ degüldür.Pes bu 52)sözden bildük kim ıḳrār idmek 53)ṣaḥīḥ olduḳınuñ şarıtlarından bir 54)şartı daḫı ol-ımış kim ol kişi ayıḳ 55)olğay.Esrük olmağay.

BEDĀYİ^c

368 a 1)Ḳaçan esrük kişi ḥadlerge ıḳrār idse.2)Daḫı andan ṣoñra es-rüklikden ayılsa.3)İmdi esrüklikdan ayılduḳından ṣoñra 4)ol ıḳrār id-geninüñ üstine dursa ıḳrā- 5)rından ḳayıtmasa.İmdi ol kişi ḳanḳı ḥadda 6)ıḳrār idmiş-ise ol ḥaddı durḳuzurlar.7)Eger ol kişi ıḳrār idgeninden ḳayıtsa 8)ol kişinün ḳayıtğanı ṣaḥīḥdur.Ammā 9)ḳaçan kişi esrük-iken ḳāṣıd birle adam 10)öldürdükine ıḳrār idse,ya esrük-iken 11)ḳaẕıf id-genine ıḳrār idse.Daḫı esrük- 12)likinden ayılduḳından ṣoñra ol ıḳrār 13)idgeninden ḳayıtsa ol kişinüñ ḳayıtğanı 14)ṣaḥīḥ degüldür.

BEDĀYİ^c

15)Ol kişi kim anuñ ẕekeri barçası kesilmişdür ol kişi zina ḳıldum diyü ıḳrār 17)idgeni ṣaḥīḥ degüldür.

BEDĀYİ^c

18)Ol kişi kim yumurdası çıḳıp durur.Daḫı 19)ol kişi ẕekeri durmaz ol iki kişi ḳaçan 20)zināya iḳrār idse ol iki kişinüñ ıḳrārı 21)ṣaḥīḥdur.

BEDĀYİ^c

22)Ol kişi kim bir vakıt mecnūn olur bir vakıt mecnūnlikden ayılur. Anuñ kibi kişi kaçan 24)hadda ıkrār idse ayılduki vaktın ol kişinüñ 25)ıkrār idgeni sahīhdur.

BEDĀYİ^c

26)Kaçan bir er kişi ıkrār idse 27)kendü bir dilsüz hatun birle zinā 28)iddüm diyü.İmdi ol kişinüñ 29)ıkrārı sahīhdur.

BEDĀYİ^c

30)Kaçan bir hatun kişi ıkrār idse 31)bir dilsüz er birle zinā kıldum 32)dise ol hatunuñ ıkrārı sahīh 33)degüldür.

BEDĀYİ^c

34)Kaçan bir kişi ıkrār idse eyidse,men 35)falān gāyıb hatun birle zinā kıldum 36)dise ol er kişinüñ ıkrārı sahīh- 37)dur.

BEDĀYİ^c

38)Kaçan şāhidler şāhıdlık virseler 39)eyidseler biz danuklık virürüz kim 40)uşbu kişi falān gāyıb hatun birle zinā 41)kıldı diseler ol şāhıdlarnuñ 42)şāhıdlıkı işidilür.

BEDĀYİ^c

43)Uşbu yukaruki iki mes'eleden ma^clūm 44)oldı kim zinā kılınmış hatun hāzır olmakı 45)şarıt degüldür.Zinā idgen er ıkrār id- 46)geni vaktın dahı danuklar danuklık 47)virgeni vaktın.

BEDĀYİ^c

368 B 1)Körmez misin Mā^cız radıyallahu ^canhu recim 2)olındı zināya ıkrār idgeni vaktın hīç ol 3)zinā idgeni hatun hāzır olmadın.

BEDĀYİ^c

4)Kaçan bir er ıkrār idse eyidse men falān 5)gāyıb hatun birle zinā kıldum dise,ya 6)ol erge had ursalar.Dahı andan soñra 7)ol hatun hāzır olsa.Dahı ol hatun dahı 8)ıkrār idse ol er ıkrār idgeni kibi 9)ol hatuna dahı had ururlar.Nitekim ol erge 10)had ururlar.

BEDĀYİ^c

11)Kaçan bir er kişi ıkrār idse eyidse men 12)falān hatun-ı gāyıb birle zinā kıldum dise.Dahı 13)ol erge had ursalar.Dahı andan soñra 14)ol hatun hāzır olsa.Dahı ol hatun 15)inkār idse ol er kendü birle zinā kıldu- 16)kına.Dahı ol hatun ol ernüñ üstine 17)hadd-ı kazıf da^cvī idse.İmdi ol 18)erge hadd-ı kazıf urulmaz.Anuñ içün kim 19)ol ernüñ üstine bir kez had uruldı.

BEDĀYİ^c

20)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse eyidse,men 21)bir ḫatun birle zinā ḳıldum kim men 22)ol ḫatun bilmez men dibe.Ol kişinüñ 23)ıḳrārı ṣaḥīḥdur. Pes ol ıḳrār 24)idgen kişige ḥad urılur.Pes bu sözden 25)ma^c lūm oldı kim ol ol zinā olınmış ḫatunı bilmeklik şarıṭ degüldür ıḳrār ṣaḥīḥ olmaḳlıḳ içün.

BEDĀYİ^c

26)Ḳaçan danuḳlar danuḳlıḳ 27)virseler bir kişinüñ üstine 28)eyidseler, biz danuḳlıḳ virürüz 29)kim uşbu kişi zinā ḳıldı 30)bir ḫatun birle kim biz ol 31)ḫatunı bilmezüz diseler.İmdi 32)ol şahidlernüñ şahidliki 33)işidilmez.

BEDĀYI^c

34)Bes zināya danuḳlıḳ virmek- 35)nüñ ṣaḥīḥ olmaḳınuñ şarṭı 36)oldur kim ol danuḳlar 37)ol zinā olınmış ḫatunı bilgey.

BEDĀYI^c

38)Ammā ḳaçan bir kişi zinā ḳıldu- 39)ḳından bir aydan ṣoñra ıḳrār 40) idse,men zinā ḳıldum diyü ol 41)kişinüñ ıḳrārı ṣaḥīḥdur 42)ol kişige ḥad urılur.

BEDĀYİ^c

43)Bilgil kim ḳaçan bir kişi ḳāḍī ḳatında 44)zinā ḳıldum diyü ıḳrār dise.İmdi 45)kerekdür kim ol ḳāḍī belgürüd- 46)gey ol ıḳrār idgen kişige ol 47)ḳāḍī kerih kördüküni ol ıḳrār id- 48)gen kişinüñ ıḳrārını.

BEDĀYİ^c

369 a 1)kerekdür kim ḳāḍī belgürüdgey ol 2)ıḳrār idgen kişige kendü kerih kördükini 3)ol kişi zināya ıḳrār idgenini ya kerek- 4)dür ol ḳāḍī sürgey kendünüñ meclisinden 5)ol zināya ıḳrār ıḳrār idgen kişini evvel 6)ıḳrār idgeninde daḫı ikinçi kez ıḳrār 7)idgeninde daḫı üçünçi kez ıḳrār idgeninde.8)Resūlullah ṣallallahu ^c aleyhi ve selleme munuñ 9) kibi işledi Mā^c ız birle,Mā^c ız zinā ḳıldum 10)diyü ıḳrār idgeninde raḍıyallahu ^c anhu.

BEDĀYİ^c

11)Rivāyet olındı ^c Ömer'den raḍıyallahu ^c anhu 12)^c Ömer eyiddi sürüñüz meclisüñüzden ol 13)kişilerni kim zināya ıḳrār ḳıldılar dörüt 14)kez ıḳrār idince ḳaçan dörüt kez ıḳrār 15)idse.Andan ṣoñra ol kişinüñ ^c aḳlına 16)baḳuġuz körünüz kim ol kişinüñ aḳlı 17)ṣaḥīḥ mıdur ya'aḳlında afet mi vardur?18)Resūlullah daḫı munuñ kibi işledi Mā^c ız 19)birle e-

yiddi.Resūlullah Māʿıza sen mecnūn 20)mısın didi.Daḫı ol Resūlullah ıyı virdi 21)Māʿıznuñ ḳavumına sürdi ol Māʿıznuñ 22)ḥālından.İmdi ḳaçan ol zinā ḳıldum 23)diyen kişi ṣaḥīḥ-ıduḳı bilinse;yaʿnī ʿaḳlı ṣaḥıḥ 24)ıduḳı bilinse.Ol vaḳtın ol ḳāḍī sorġay 25)ol ıḳrar idgen kişiden zinā ne nemedür 26)digey.Daḫı zinānuñ ṣıfatı niçükdür digey. 27)Daḫı sen zināyı ne yirde ḳılduñ digey.Daḫı sen zināyı kimüñ birle ḳılduñ digey.Velakin ol ḳāḍī ol kişiden 28)ṣormaġay zināyı ḳanḳı zamānda ḳılduñ 29)dimegey baʿżılar ḳatında.Velakin 30)baʿżılar ḳatında ḳāḍī sorġay 31)ol zinā idgen kişiden zināyı 32)ḳanḳı zamānda ḳılduñ digey.33)Anuñ içün kim olġay kim 34)zināyı kiçi-iken idmiş olġay.35)İmdi ol ıḳrār idgen kişi 36)ḳaçan bu nemelerni barçasını 37)belgülü idse.Ol vaḳtın ḳāḍī 38)ol ıḳrār idgen kişiden 39)ṣorġay eyidgey.Sen muḥṣan 40)mısın ya muḥṣan degül misin 41)digey.Anuñ içün zinā idgen 42)kişi ḳaçan muḥṣan kişi olsa ol 43)kişini daş birle daşlayup 44)öldürmek kerekdür.Eger ol 45)ıḳrār idgen kişi eyidse men 46)muḥṣan kişi men dise,ol 47) vaḳtın ḳāḍī ol ıḳrār idgen 48)kişiden soṙġay,muḥṣan nedür 49)digey. Kaçan ol ıḳrār id- 50)gen kişi muḥṣan ne-idükini beyān 51)idse barça şarıṭları birle 52)ol vaḳtın ol kişi öldürilür 53) daşlar birle.Zinā s̱ābit 54)olmaz ḳāḍī bilmeki birle.

BEDĀYİʿ

369 ḅ 1)Bilgil kim zinā idgen kişinüñ vācib olġan 2)ḥaddını ʿafuv idmek yokdur.Daḫı zinā idgen 3)kişinüñ vācib olġan ḥaddını ṣuluḥ idmek 4)yoḳdur.Daḫı zinā idgen kişinüñ vācib 5)olġan ḥaddını ibrā idmek yoḳdur ḳaçan 6)ol ḥadd-ı zinā s̱ābit olsa ḥuccet birle.İmdi 7)anuñ içün zinā idmeklik ḫālış 8)Tañrı taʿālā ḥaḳḳıdur.Ḳul ḥaḳḳı degüldür.9)Anuñ içün ʿafuv idmek,daḫı ṣuluḥ idmek 10)daḫı ibrā idmek cāyiz degüldür.

BEDĀYİʿ

11)Bilgil kim ḫamur içmek ḥaddını daḫı esri- 12)mek ḥaddını daḫı uġurluḳ idmek ḥaddını 13)ʿafuv idmek yoḳdur.Daḫı ṣuluḥ idmek 14)yoḳdur. Daḫı ibrā idmek yoḳdur.Anuñ 15)içün munlar ḫālıṣ Tañrı taʿālānuñ 16) ḥaḳḳıdur.Ḳulnuñ munlarnuñ içinde ḥaḳḳı 17)yoḳdur.

BEDĀYİʿ

18)Ḳaçan bir kişi bir niçe kez zinā idse 19)ol kişinüñ üstine bir ḥad durḳuzılur ancaḳ 20)her bir zinā idgeni içün bir ḥad durḳuzul- 21)maz.

BEDĀYİʿ

22)Kaçan bir kişi bir niçe kez ḫamur içse,ya bir niçe kez esrise ḫamurdan özge nemeden.24)İmdi ol kişinüñ üstine bir ḥad durḳuzılur 25) ancaḳ.

BEDĀYİ^c

26)Ḳaçan bir kişi bir niçe kez zinā idse.27)İmdi ol kişinüñ üstine bir ḥad dur- 28)ḳuzılur ancaḳ.

BEDĀYİ^c

29)Ḳaçan bir kişi zinā idse,ya ḫamur içse 30)ya uġurluḳ idse.Daḫı ol kişinüñ 31)üstine ḥad durḳuzılsa.Daḫı ḥad durḳu 32)zıldukından ṣoñra ol kişi kine ikinçi 33)kez zinā idse,ya ḫamur içse,ya 34)esrise ḫamurdan özge nemeden,ya 35)uġurluḳ idse.İmdi ol kişinüñ 36)üstine ikinçi kez kine ḥad durḳuzılınur 37)Üçünçi kez dördünçi kez daḫı munuñ 38) kibidür.

BEDĀYİ^c

39)Bilgil kim zinā idgen kişi ḳaçan 40) muḥṣan olmasa,ol kişinüñ ḥaddı yüz 41)aġaçdur.

BEDĀYİ^c

42)Ḳaçan zinā idgen kişi muḥṣan olmasa.43)Daḫı ḥür kişi olmasa bel kim ḳul kişi 44)olsa ol kişinüñ ḥaddı elli aġaçdur.

BEDĀYİ^c

45)Bilgil kim ḥaddı İmām durḳuzur ya 46)ol kişi durḳuzur kim İmām anı ḳoyup 47)durur ḥad durḳuzmaḳ içün.

BEDĀYİ^c

370 A 1)Ḳaçan bir kişinüñ ḳulı zinā idse İmām Şāfi^cī 2)ḳatında cāyizdür ol kişige ol ḳulınuñ üstine 3)ḥad durḳuzġay ol ḳul ḳaçan bir kez ıkrār 4)idse,ya ol ḫōcā ol ḳulını belgülü körse 5)bir yad ḫatun birle zinā idgenini.

BEDĀYİ^c

6)Ḳaçan ḫōcā ḳatında danuḳlar danuḳlıḳ 7)/virseler/ḳuluñ zinā ḳıldı diyü.Daḫı ḥāl bu olsa kim 8)ol ḫōcā ḳāḍīlıḳ idmeklike yarar olsa.İmdi 9)ol ḫōcā ol ḳulınuñ üstine ḥad durḳuzur mı 10) ya durḳuzmaz mı?İmdi İmām Şāfi^cī'nüñ 11)bu mes'elede iki ḳavlı vardur.Bir ḳavulda dur- 12) ḳuzur bir ḳavulda durḳuzmaz.

BEDĀYİ^c

13)Ḳaçan bir ḫatunuñ ḳulı zinā idse.İmdi 14)İmām Şāfi^cī'nüñ bu mes'e-

lede iki ḳavlı vardur 15)bir ḳavulda ol ḫatun ol ḳulınuñ üstine ḥad 16)durḳuzur bir ḳavulda durḳuzmaz.

BEDĀYİ^c

17)Mükāteb ḳul kendü kesbinden ṣatun alduḳı ḳul 18)zinā idse.İmdi ol mükāteb ḳul ol ṣatun 19)alduḳı ḳulnuñ üstine ḥad durḳuzur mı ya 20) durḳuzmaz mı?Şāfi^{c}ī'nün kine bu mes'elede iki 21)ḳavlı vardur.Bir ḳavlında durḳuzur,bir 22)ḳavlında durḳuzmaz. Bizim ḳavlumuz kibi.

BEDĀYİ^c

23)Sulṭāna vardur kim bir kişini nāyib dikgey 24)ḥadlar durḳuzmaḳ içün.

BEDĀYİ^c

25)Ḳaçan sulṭān bir kişige eyidse,men 26)seni dikdüm ḥadlar durḳuzmaḳ 27)içün dise.İmdi hīç şeksüz cāyiz- 28)dür ol kişige ḥadları durḳuz- maḳ- 29)lıḳ.Anuñ içün kim sulṭān ol kişini 30)nāyib ḳıldı kendünüñ yirine.

BEDĀYİ^c

31)Ḳaçan sulṭān bir kişige bir ıḳlīmnuñ 32)beglikini virse ya bir ulu ṣārnuñ 33)beglikini virse.İmdi ol kişi 34)daḫı ḥadları durḳuzur kişilernüñ 35)üstine.Egerçi kim sulṭān ol kişige eyid- 36)medi-ise daḫı ḥadlar durḳuz diyü.

BEDĀYİ^c

37)Ammā ḳaçan sulṭān bir kişige buyruḳ 38)virse ḫarāc cemu^c idmek içün 39)ya bir özge neme içün.İmdi munlarnuñ 40)kibi kişige cāyiz degüldür ḥad durḳuzmaḳ- 41)lıḳ.

BEDĀYİ^c

42)Sulṭān ḳaçan bir kişini çoḳ xxxxxx içeri begi 43)idse.İmdi ol içeri begi ṣār begi 44)-ise.Daḫı ol beg ol icārı birle 45)ġazā idse.İmdi ol beg ol 46)içerinüñ içinde ḥaddı durḳuzur.47)Anuñ içün kim çıḳmazdan burun daḫı 48)ḥaddı durḳuzı bilür-idi.

BEDĀYİ^c

370 b 1)Ammā ḳaçan sulṭān bir ṣārnuñ begini içeri 2)begi çıḳarsa.Daḫı ol sulṭān ol bege ḥad 3)durḳuzmaġıl dise;ya^{c}nī destūr virmese 4)ḥad durḳuzmaḳa.İmdi ol beg ol içe- 5)rinüñ üstine ḥad durḳuzmaz.

BEDĀYİ^c

6)^{c}Adil kişilernüñ imāmına vardur kim 7)ḥaddı durḳuzġay ḥükümlerini keçürgey 8)içerisinüñ üstine.

BEDĀYİ^c

9)Kaçan ᶜadıl kişilernün sulṭānı kaçan bir 10)kādī ıyı virse içeri birle hüküm idmek 11)içün dahı had durkuzmak içün.İmdi 12)cāyizdür ol kādıya had durkuzgay.Dahı 13)hükmini keçürgey ol içerinün üstine.

BEDĀYİᶜ

14)Keldük imdi kaçan zinā idgen kişi 15)muhsan kişi olsa .Dahı ol kişini recim idseler.16)İmdi ol vaktın evvel ol zinā idgen kişini 17)ol danuklar daşlar kim danuk-18)lık virdiler idi ol kişi zinā kıl-dı 19)diyü.Kaçan ol kişinün zinā idgeni sābit 20)olsa danuklar birle hattā eger 21)ol şāhidler evvel daşlamakdan 22)imtināᶜ idseler ol zinā idgen 23)kişini,ya ol şāhidlernün barça- 24)sı ölseler ya ol şāhidlernün 25)barçası gāyib olsallar,ya ol şāhidler- 26)nün baᶜzısı gāyib olsalar.Ol vaktın ol zinā idgen kişini öldürmeklik sākıt olur kider. Uşbu eyidgenimiz 27)İmām Ebū Hanīfa kavlıdur dahı 28)İmām Muhammad kavlıdur.Dahı 29)İmām Ebū Yūsuf'nun bir kavlı 30)dahı budur.Ammā İmām Ebū Yūsuf' 31)nun dahı bir kavlı oldur kim 32)ol zinā idgen kişinün üstine 33)hadd durkuzılur.İmām Şāfiᶜī 34)kavlı dahı budur.

BEDĀYİᶜ

35)Rivāyet olındı ᶜAlī'den radıya' 36)-llahu ᶜanhu.Ol ᶜAlī eyiddi evvel 37)şāhidler recim ider andan 38)sonra sulṭān recim ider.39)Andan sonra özge kişiler 40)recim ider didi.ᶜAlī radıyallahu 41)ᶜanhu bu sözi sahābīlernün 42)katında sözledi.Sahābīlerden 43)hīç kimse bu sözge inkār 44)idmedi.Bes barça ol sahābī- 45)ler bu sözge icmāᶜ idmiş oldı-46)lar.

BEDĀYİᶜ

47)Hadlar üstine danuklık 48)sahīh olmakun şarıtlarından 49)bir sartı dahı oldur kim ol 50)şāhidler şāhidlik idmeke ehil 51)olgay.Ol danuklık virilgen 52)kişinün üstine haddı durkuzıldukı 53)vaktın.

BEDĀYİᶜ

371 a 1)Kaçan şāhidler şāhidlik virseler 2)barça hadlar içre içre meselā kaçan şāhid- 3)ler şāhidlik virseler bir kişinün üstine 4)ol kişi zinā kıldı diyü.Dahı ol kişinün 5)üstine had durkuzılmadın ol şāhidler 6)fāsık olsalar,ya ol şāhidler murtad 7)olsalar,ya ol şāhidler közsüz olsa- 8)lar,ya ol şāhidler dilsüz olsalar 9)ya ol şāhidler mecnūn olsalar,ya 10)ol şāhidlerga hadd-ı kazıf ursalar.İmmā 11)bu şāhidlernün barçası munun kibi 12)olsalar,ya baᶜzısı munun kibi olsa had dur- 13)kuzılacak vaktın.İmdi ol vaktın ol kişi 14)kim danuklıkı anun

üstine virip dururlar- 15)-ıdı ol kişiden had sākıt olur.

BEDĀYİ^c

16)Kaçan şāhidler şāhıdlık virseler bir 17)kişinüñ üstine hamur içdi diyü,ya hamurdan 18)özgeden esridi diyü,ya uğurluk 19)kıldı diyü.Dahı ol kişi kim anuñ üstine danuk- 20)lık virdiler ol kişinüñ üstine had durku- 21)zılmadın ol şāhidler fāsık olsalar,ya 22)ol şāhidler murtad olsalar,ya 23)ol şāhidler közsüz olsa- 24)lar,ya ol şāhidler dilsüz 25)olsalar,ya ol şāhidler mecnūn 26)olsalar,ya ol şāhidlerge hadd-ı kazıf 27)ursalar,ol şāhidlernüñ immā barçası 28)munuñ kibi olsalar ya ba^cżısı munuñ kibi 29)olsalar had durkuzılacak vaktın.İmdi ol vaktın ol kişi kim danuklıkı anuñ üstine virip dururlar-ıdı.Ol 30)kişiden had sākıt olur kider.

BEDĀYİ^c

31)Ammā kaçan şāhidler şāhıdlık 32)virseler barça hadlar içre 33)recim idmekden özge hadlarda 34) dahı şāhıdlık virgenlerinden 35)sonra ol şāhidler olsalar 36)ya ğāyib olsalar ol kişiden 37)had sākıt olmaz. Bel kim ol kişi 38)kim haddı anuñ üstine durkuzurlar.

BEDĀYİ^c

40)Ammā kaçan şāhidler şāhıdlık 41)idseler bu muhsan kişinüñ üstine 42)ol kişi zinā kıldı diyü.Dahı ol 43)zinā idgen kişini recim idecek 44)vaktın ol şāhidler ölsaler,45)ya ol şāhidler ğāyib olsalar 46)ol vaktın ol kişini recim id- 47)mezler.

BEDĀYİ^c

48)Rivāyet olındı İmām Muhammad'den 49)kim İmām Muhammad eyiddi kaçan şāhid- 50)lernüñ eli kesilmiş olsalar,51)ya ol şāhidler sağsuz dsalar 52)küçleri yitmeseler zinā idgen 53)kişini daşlamaka ol vaktın evvel 54)İmām daşlar.Andan sonra 55)kişiler daşlar didi.

BEDĀYİ^c

371 b 1)Kaçan bir kişinüñ zinā idgeni kendünüñ 2)ıkrārı birle sabit olsa.Dahı ol zināya 3)ıkrār idgen kişi muhsan kişi olsa ol 4)vaktın ol zinā idgen kişini evvel İmām 5)daşlar.Andan sonra halāyık daşlar.

BEDĀYİ^c

6)Bilgil kim had urulmakıñ şarıtlarından 7)bir şartı dahı oldur kim ol haddı 8)katı ıssı vaktında urmağaylar.Dahı ol 9)haddı katı sovuk vaktında durkuzmağay- 10)lar.Anuñ içün haddı katı ıssıda 11)ya katı

sovukda durkuzmakda helāk olğay 12)diyü korku vardur.

BEDĀYİ^c

13)Kaçan bir sağsuz kisinün üstine had 14)vācib olsa ol sağsuznun üstine had 15)durkuzmağaylar hatta ol sağsuz 16)sağsuzlıkından eygü olmayınça.

BEDĀYİ^c

17)Kaçan nifās köre durgan hatunuñ 18)üstine had urmak vācib olsa. İmdi ol 19)hatunuñ üstine had durkuzmağaylar 20)hatta ol hatun ol nifāsından kur- 21)tulmayınça anuñ içün kim nifās körgen 22)hatun sağsuz hükmindedür.

BEDĀYİ^c

23)Kaçan hayız köre durgan hatunuñ 24) üstine had durkuzmaklık vācib 25)olsa.İmdi ol hayız körgen hatunuñ üstine had durkuzılur hayzı kesilmeden burun.

BEDĀYİ^c

26)Kaçan yüklü hatunnun üstine 27)had vacib olsa ol hatunun 28)üstine had durkuzmak yokdur 29)hatta ol hatun dogurmayınça.30)Dahı dogurdukından sonra 31)nifasından arınmayınça.

BEDĀYİ^c

32)Kaçan bir kişinüñ üstine recim 33)idmek vācib olsa.İmdi ol 34)kişni recim iderler kerek-ise 35)katı ıssı olsun kerek-ise katı 36)sovuk olsun kerek-ise ol 37)kişi sağsuz olsun kerek-ise 38)ol kişi hayız körür hatun 39)olsun.

BEDĀYİ^c

40)Kaçan bir yüklü hatunnuñ 41)üstine recim idmek vācib olsa.42)İmdi ol hatunı recim id- 43)mezler hattā ol hatun dogur- 44)mayınça.İmam Ebū Hanīfa'dan 45)rivāyet olındı kim ol Ebū Hanīfa 46)eyiddi,doğurdukından sonra dahı 47)ol hatunı öldürmegeyler hattā 48)ol hatunuñ oğlanınuñ hāceti 49)kalmağay ol hatuna kaçan ol oğlanüñ 50)ol anasından özge bisler kişisi olmasa 51)didi.

BEDĀYİ^c

372 a 1)Bilgil kaçan bir kişinün üstine had urmak 2)vācıb olsa.İmdi ol haddı ol 3)kişinüñ bir ^cuzvınun üstine urmağaylar.4)Anuñ içün kim ^cuzuv üstine urmaklık 5)immā ol ^cuzvı telef ider,immā ol ^cuzuvnuñ 6) derisini yırtar.Ikisi dahı cāyiz degüldür.7)Bel kim ol haddı ol kişi-

nüñ barça 8)a^c^žāsına urğay.

BEDĀYİ^c^

9)Ya^c^nī kaçan bir kişinüñ üstine had vācib 10)olsa.İmdi ol haddı ol kişinüñ barça a^c^žā- 11)larınuñ üstine urğay;ya^c^nī iki çiginine urğay 12)Dahı iki bāzūlarına urğay.Dahı iki dirse- 13)kine urğay.Dahı iki baldırına urğay.Dahı 14)iki ayağına urğay.Ammā ol kişinüñ yüzine 15) urmağay.Dahı ol kişinüñ fercine urmağay.16)Dahı ol kişinüñ başına ur- mağay.

BEDĀYİ^c^

17)İmām Ebū Yūsuf eyiddi,kişinüñ kögsine dahı 18)urmağaylar.Dahı kar- nına dahı urmağaylar.Ammā 19)başına bir kamçı ya iki kamçı urğaylar didi.

BEDĀYİ^c^

20)Kaçan bir kişinüñ üstine had vācib olsa.İmdi 21)İmām Şāfi^c^ī katında ol hadnuñ barçasını ol 22)kişinüñ arkasına ururlar özge yirine urmazlar.

BEDĀYİ^c^

23)Kaçan bir kişini recim idmek dileseler ol 24)kişini bağlamağaylar hīç bir neme birle dahı ol 25)kişini dutmağaylar.Dahı ol recim idgen- leri kişi er kişi-ise ol kişige çukur kazmağaylar.Bel kim ol er kişini 26)örü durkuzgaylar.Dahı daşlağay- 27)lar.Anuñ içün Mā^c^ızı radıya- 28) llahu ^c^anhu recim idgenlerinde 29)ne bağladılar ne dutdılar 30)ne ol Mā^c^ız içün çukur 31)kazdılar.Körmez misin kim ol 32)Mā^c^ız kaçdı daşı az yirden 33)daşı çok yirge vardı..Eger 34)ol Mā^c^ız bağlanmış ımışsa -ıdı 35)ya dutılmış ımışsa-yıdı,ya çukur- 36)ğa kömülmiş imişse-yidi, niçük 37)küçi yiter-idi kaçmaka daşı 38)azacuk yirden daşı çok 39)yirge.

BEDĀYİ^c^

40)Kaçan recim olınacak kişi 41)hatun kişi olsa İmāmnuñ 42)tileki var- dur tilese İmām 43)ol hatuna bir çukur kazar.44)Andan soñra recim ider 45)hem çukur kazmakda ol 46)hatuna sütürlik vardur 47)tilese ol İmām ol hatuna 48)çukur kazmaz.Anuñ içün 49)çukur kazmak ol hatun 50)setir olmak içündür ol 51)hatunuñ tonı ol hatunı 52)setir ider.Anuñ içün hha- tun- 53)nun tonını çıkarmazlar had 54)durkuzdukları vaktın.

BEDĀYİ^c^

372 b 1)Rivāyet olındı Tañrı ta^c^ālanuñ resūlından 2)sallallahu ^c^aley- hi ve selleme kaçan ol hatunı kim 3) Ğāmıdıyye kabīlasındandur,ol ha- tunı recim 4)idgende,ol hatunuñ kögsine degin çukur 5)kazdurdı.Dahı ol

hatunı ol çukurnuñ 6)içine köme kodı kögsine degin dahı ol 7)Resūlullah bir daş aldı eline hummuş kadarınça.8)Dahı ol hatunı ol hımmuş kadarınça daş 9)birle daşladı.

BEDĀYİ^{c}

10)Rivāyet olındı ^{c}Alī'den radıyallahu ^{c}anhu ol 11)^{c}Alī kaçan Surāha hatunı kim Hemdāniyyedur,12)ol hatunı recim idgende ol hatun içün 13) köbekine degin çukur kazdı.Dahı ol 14)hatunı recim kıldılar.

BEDĀYİ^{c}

15)İmdi kaçan zinā idgen kişini recim idmek 16)izdeseler kayırmaz her kişi kim ol zinā 17)idgen kişini daşlar ölecek yirine daşlamak- 18)lik bel kim ölecek yirine daşlamak evlādur 19)illā meger kim ol daşlayan kişi ol daş- 20)langan kişinüñ katı yavukı olgay ol 21)vaktın ol kişige sevgülü degüldür ol kişinüñ 22)ölecek yirini daşlamaklık.

BEDĀYİ^{c}

23)Zinā haddını katırak ururlar hamur içmek- 24)nüñ haddından dahı kazıf idmeknün haddın- 25)dan hamur içmeknün haddı katırak- 26)dur kazıf idmeknün haddından.

BEDĀYİ^{c}

27)Kaçan kişige had urmak izdeselerb28)İmdi ol kişini örü durur-iken urgay- 29)lar.Ol kişini kermegeyler.30)Dahı yir üstine uzadmagaylar. Dahı 31)ol urgan kişi urdukından sonra 32)kamçısını uzadmagay.Bel kim kamçını 33)urdukı sā^{c}at kötürgey ol kişi- 34)nüñ üstinden.

BEDĀYİ^{c}

35)Dahı ol cellād kim had urur kişilerge 36)ol cellād urmak dilegende elini 37)başınuñ üstinden yukaru kötürmegey,

BEDĀYİ^{c}

38)Ol had uruçı cellād ol kamçı birle 39)urmagay kim ol kamçınuñ iki kuyrukı 40)olgay.Anuñ içün kim iki kuyruklu 41)kamçınuñ her bir urdukı iki urmak- 42)nuñ yirine sanalur.

BEDĀYİ^{c}

43)Ol kişi kim had urur ol kişi kerek- 44)dür kim ol had urucı cellād ^{c}akıl olgay.45)Dahı ol cellādnuñ biligi olgay had 46)urmak içre.

BEDĀYİ^{c}

47)Kaçan er kişige zinā haddını ursalar.48)İmdi ol er kişinüñ barça tonlarını 49)çıkargaylar ancak bir könlek 50)içinde kogaylar.

BEDĀYİ^{c}

373 a 1)Ammā ḳaçan ḫatun kişige zinā ḥaddını ursa- 2)lar,ol ḫatun kişini ṭonını çıḳarmadın 3)ururlar,illā bu ḳadar vardur kim ol 4)ḫatun kişinüñ manbūḳlu ṭonını çıḳarġay- 5)lar dahı deri ṭonını çıḳarġaylar.

BEDĀYİc

6)Ḳaçan ḫatun kişige ḥad ursalar ol 7)ḫatunı oturudup urġaylar.Anuñ içün 8)oturudup urmaḳ ol ḫatuna mestūrlik- 9)dür.

BEDĀYİc

10)Mescid içinde ḥadlardan hiç bir ḥaddı 11)urmaḳ yoḳdur.Bel kim ḥadları mesciddenn 12)daşḳarı durḳuzġaylar.

BEDĀYİc

13)Rivāyet ḳıldı İbnü cAbbās raḍıyallahu canhü 14)Tañrı resūlından kim ol Tañrı resūlı 15)eyiddi,ṣallallahu caleyhi ve selleme:"La yuḳāmu'- 16) (durḳuzulmaz) l-ḥudūdu (ḥadlar) fi'l-mesācidi (mescidler içre didi) didi.

BEDĀYİc

17)Bilgil kim mescidler içre ḳılıç çekmek 18)yoḳdur.Dahı mescidler içre kiçigez oġlan- 19)lar kirgüzmek yoḳdur.Dahı mescid- 20)ler içre mec- nūnları kivür 22)mek yoḳdur.Dahı mescidler ~~satmak~~ içre ölüler kivür- 23) mek yoḳdur.Dahı mescidler ṣatmaḳ 24)ya ṣatun almaḳ yoḳdur.Uşbu nemelerden Resūlullah nehiy ḳıldı mescidi uluġlamak içün.

BEDĀYİc

25)Ḳaçan cellād ḥadlar durḳuz- 26)maḳ tilese.İmdi ol cellād ol 27) ḥadları kerekdür barça kişi- 28)lernüñ körgen yirinde dur- 29)ḳuzġay.

BEDĀYİc

30)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse zenā 31)ḳıldukına ya ḳaçan bir kişi ıḳrār 32) idse uġurluḳ idgenine ya 33)ḳaçan bir kişi ıḳrār idse ḫamur

34)içdükine,ya ḳaçan bir kişi ıḳrār 35)idse esridükine.Andan ṣoñra 36)ol ıḳrār idgen kişi ıḳrār 37)idgeninden rucū^{c} idse.İmdi 38)ol kişinüñ rucū^{c} idgeni 39)işidilür.

BEDĀYİ^{c}

40)Mā^{c}ız raḍıyallahu ^{c}anhu ḳaçan 41)Resūlullah'nuñ ileyinde ıḳrār 42)ḳıldı,zinā ḳıldum diyü.Resūlu- 43)llah eyiddi,ol Mā^{c}ıza olġay 44)kim sen ol ḫatun öpdüñ 45)olġay olġay kim sen ol 46)ḫatunı elüñ birle dutduñ 47)olġay didi.

BEDĀYİ^{c}

373 b 1)Ol ḫatun kim Resūlullah'nuñ 2)ileyinde ıkrar iddi ugurladum diyü.3)Resūlullah ol ḫatuna eyiddi,sen 4)uġurladuñ mı didi.Dahı Resūlullah munuñ 5)kibi didükinden ṣoñra ol ḫatuna eyiddi,6)yoḳ digil didi.Men seni neme uġurladuñ 7)diyü ẓan ḳılmaz men didi.İmdi 8)Resūlullah ol Mā^{c}ıza daḫı ol 9)ḫatuna munuñ kibi dimeklik sen 10)ḳayıtġıl diyü yol körgezmekdür.

BEDĀYİ^{c}

11)Ḳaçan sulṭān ḳatında bir kişi ol ḫālıṣ 12)Tañrı ḥaḳlarına ḥadlardan ıḳrār 13)idse.İmdi sünnet budur ol İmāma kim 14)ol ḥadda ıḳrar idgen kişige ol 15)ıḳrār idgeni ḥaddan ḳayıtmaḳı sagındur- 16)ġay ḥattā ol kişiden ḥaddı sāḳıt 17)idmek içün.Nite kim Resūlullah işledi 18)zināya ıḳrar idgen kişi birle.Daḫı uġur- 19)luḳa ıḳrār idgen kişi birle.İmdi 20)ol ıḳrārından ḳayıtġan kişi kerek-ise 21)ḳadı ḥüküm idgeninden burun ḳayıtsun 22)kerek-ise ḳāḍī ḥüküm idüben henūz 23)ḥaddı durḳuzmaḳdan burun ḳayıtsun 24)kerek-ise ḳāḍī birez ḥaddı durḳuzdukından 25)ṣoñra ḳayıtsun,ya birez daşladuḳından 26)ṣoñra henüz diri-iken ḳayıtsun.27)Uşbu ḳayıtmaḳ barçası işidilür.

BEDĀYİ^{c}

28)Ḳaçan bir kişi ıḳrār idse zinā 29)ḳıldum diyü.Daḫı ḥad urucı kişi 30)ol kişini ḥad urmaḳa başlasa.Daḫı 31)ol cellād birez ḥaddı urduḳından 32)ṣoñra daḫı ol ıḳrār idgen 33)kişi ḳaçsa.İmdi ol kişinüñ 34)ḳaçmaḳı ıḳrār idgeninden 35)ḳayıtmaḳdur.Bes ḳaçan ḳayıtsa 36)ol kişini ıyı virgeyler.Daḫı 37)ol kişige ḳayıtmagaylar.

BEDĀYİ^{c}

38)Ḳaçan muḥṣan kişi men zinā ḳıldum 39)diyü ıḳrār idse.Daḫı ol muḥṣan 40)kişini daşlamaḳa başlasalar.Daḫı birez 41)daşladuḳlarından ṣoñ-

ra ol 42)muhsan kişi kaçsa.İmdi ol 43)muhsan kişinün kaçdukı ıkrār id- 44)geninden kayıtmakdur.Pes kaçan 45)kaçsa ol muhsan kişinün ardına 46)uymagaylar.Anun yolını ıyı vir- 47)geyler.

BEDĀYİ^c

48)Kaçan muhsan kişi zinā idgenine ıkrār id- 49)idse.Dahı kendüsi muhsan-idükine ıkrār 50)idse.Andan sonra eyidse,men muhsan degül 51)dise.İmdi ol kişinün ıkrārından 52)kayıtganı işidilür hattā ol kişini dash 53)birle öldürmezler.Bel kim ^cazab kişinün 54)yüz agaç haddını ururlar.

BEDĀYİ^c

374 a 1)Rivāyet olındi Mā^cız'dan radıyallahu 2)^canhu kaçan halāyık daşlamaka başladılar 3)-ısa ol Mā^cız kaçdı daşı azacuk 4)yirden daşı çok yirge vardı.5)Dahı ardınca vardılar.Dahı ol 6)Mā^cız'ı öldürdiler, dahı keldi- 7)ler.Ol Mā^cız ol daşı az yirden 8)kaçıp daşı çok yirge varganını hikāyet 9)kıldılar.Rasūlullah dahı Rasūlullah 10)ol daşlayan kişilerge eyiddi ne içün 11)siz ol Mā^cız'nun yolını ıyı vir- 12)medünüz ardınca varduğuz didi.13)Ol kişiler Mā^cız'ı öldürdüklerine 14)inkār iddi,Rasūlullah sallallahu ^caleyhi 15)ve selleme.Pes ma^clūm oldı kim daş- 16)dan kaçmaklık ıkrārından kayıtmak- 17)lık-ımış.

BEDĀYİ^c

18)Kaçan bir kişi ıkrār idse eyidse,men 19)falān hatun birle zinā kıldum dise.Dahı 20)ol hatun ol ıkrār idgen kişini 21)yalganlasa,inkār idse,men senün 22)birle zinā kılmadum,men seni bilmezin 23)dise.İmdi ol vaktın ol erden had 24)sākıt olur.Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū 25)Hanīfa katındadur.Dahı İmām Ebū Yūsuf 26)katında.Ammā İmām Muhammad katında ol erden 27)had sākıt olmaz.Şıyıh Ebu'l-hasan-ı Kerhī 28)munun kibi zikir eyledi bu mes'eleni.Ammā kādī 29)şerhinde İmām Ebū Yūsuf'nun dahı kavlı İmām Muhammad kavlı birle ikisi biledür didi.

BEDĀYİ^c

30)Kaçan bir kişi ıkrār idse men falān 31)hatun birle zinā kıldum dise.Dahı 32)ol falān hatun idse,men senün 33)birle zinā kılmadum dise. Dahı ol 34)hatun ol ernün üstine hadd-ı kazıf 35)da^cvī idse.İmdi ol vaktın 36)ol ernün üstine hadd-ı kazıf 37)ururlar.Ol erden hadd-ı zinā 38)sākıt olur kider.

BEDĀYİ^c

39)Kaçan bir er kisi ıkrār idse eyid- 40)se men falān hatun birle 41) zinā kıldum dise.Dahı ol ernüñ 42)üstine had durkuzulmadın ol 43)hatun da^c vī idse,eyidse sen 44)menüm erümsin.Menüm senüñ 45)üstine mehrim vardur dise.46)İmdi ol vaktın ol erden 47)had sākıt oldı barçalarnuñ 48)katında.İmdi ol ernüñ 49)üstine ol hatunuñ mehri 50)vācib olur.Anuñ içün 51)katılmakda immā kınanmak vācib 52)olur immā mehir vācib olur.53)Munda kınanmak sākıt oldı.54)Bes mehir vācib olsun.

BEDĀYİ^c

374 b 1)Kaçan bir kisi ıkrār idse eyidse,men 2)falān hatun birle zinā kıldum dise.3)Dahı ol ıkrār idgen ernüñ üstine 4)durkuzsa İmām andan soñra 5)ol hatun eyidse,bu er menüm birle 6)zinā kılmadı.Bel kim bu er menüm erüm- 7)dür dise.Ol vaktın ol ernüñ üstine 8)mehir vācib olmaz.

BEDĀYİ^c

9)Kaçan bir hatun ıkrar idse,eyidse,men 10)falān er birle zinā kıldum dise.Dahı ol 11)er ol hatunı yalğanlasa,men seni bilme- 12)zin dise. İmdi ol hatundan had 13)sākıt olur.Uşbu eyidgenimiz İmām 14)Ebū Hanīfa dahı İmām Ebū Yūsuf kavlı- 15)dur.Ammā İmām Muhammad katında ol hatun- 16)dan hād sākıt olmaz.Kerhī munuñ kibi 17)didi.Kādī eyiddi Ebū Yūsuf kavlı dahı 18)İmām Muhammad kavlı kibidür didi.

BEDĀYİ^c

19)Kaçan bir hatun kisi eyidse,men falān 20)er kisi birle zinā kıldum dise.Dahı ol 21)er inkār idse,eyidse ol hatuna men senüñ 22)birle zinā kılmadum,men seni bilmezin dise.23)Dahı ol er ol hatunuñ üstine kazıf 24)haddını da^c vī idse,sen maña zinā kıldun 25)diyü sögdün dise.İmdi ol 26)vaktın ol hatuna kazıf haddını ururlar.Ol hatundan zinā haddı sākıt olur kider.

BEDĀYİ^c

27)Kaçan bir hatun eyidse,men falān 28)er birle zinā kıldum dise.Dahı ol 29)hatunnuñ üstine henūz had dur- 30)kuzulmadın ol er eyidse,men 31)senüñ birle zinā kılmadum.32)Sen menüm hatunumsın dise.33)İmdi ol vaktın ol hatun- 34)dan had sākıt olur.Ol ernüñ 35)üstine mehir vācib olur.

BEDĀYİ^c

36)Kaçan bir er ıkrār idse,eyidse 37)men falān hatun birle zinā 38) kıldum dise.Dahı ol hatun 39) eyidse,da^c vī idüp sen maña 40)küç idüp

katıldun men sana 41)öz erkim birle boyun vir- 42)medüm dise.İmdi bu mes'elede 43)ol erge had urılur barçalar 44)katında.

BEDĀYİ[c]

45)Kaçan bir er bir hatuna küç 46)idüben katılsa,zinā idse.47)İmdi ol ernün üstine 48)zinā haddı vācib olur.Ol 49) hatunun üstine vācib olmaz.

BEDĀYİ[c]

375 A 1)Kaçan şāhidler danuklık virse- 2)ler falān kişi zinā kıldı diyü.Dahı İmām 3)buyursa ol falān kişinün üstine had dur- 4)kuz diyü cellāda.Dahı cellād ol kişinün 5)üstine had durkuzmazdan burun ol 6)şāhidler şāhidlıklarından rucū[c] 7)idseler.Ol vaktın ol kişiden had 8)sākıt olur kider.

BEDĀYİ[c]

9)Kaçan bir kişi bir hatuna zinā idse.10)Dahı ol kişinün üstine had durkuzılmaz- 11)dan burun ol kişi ol hatunı evlense.12)İmdi ol kişiden had sākıt olur mı 13)ya sākıt olmaz mı?İmdi İmām Muhammad 14)rivāyet kıldı Ebū Hanīfa'dan kim ol 15)kişiden had sākıt olmaz didi İmām 16)Ebū Yūsuf kavlı dahı budur.İmām Muhammed kavlı dahı budur.İmām 17) Ebū Yūsuf rivāyet kıldı Imām Ebū Hanīfa' 18)dan kim ol İmām Ebū Hanīfa eyiddi,ol 19)kişiden had sākıt olur didi.Hasan 20)kim Ziyād oğlıdur,ol rivāyet iddi Ebū Hanīfa' 21)dan kim Ebū Hanīfa eyiddi,ol kişiden had 22)sākıt olmaz didi.

BEDĀYİ[c]

23)Kaçan bir kişi bir kırnaka zinā idse.Dahı ol 24)kişige had urmazdan burun ol kişi ol 25)kırnakı satun alsa.İmdi ol kişiden 26)had sākıt olur mı ya sākıt olmaz mı?İmdi İmām Muhammed rivāyet kıldı İmām Ebū Hanīfa'dan kim ol İmām Ebū 27)Hanīfa eyiddi,ol kişiden had sākıt 28) olmaz didi.Uşbu eyidgenimiz İmām 29)Ebū Yūsuf'nun kavlıdur.Dahı 30) İmām Muhammed'nün kavlıdur.Ammā 31)İmām Ebū Yūsuf rivāyet kıldı 32) İmām Ebū Hanīfa'dan kim ol 33)İmām Ebū Hanīfa eyiddi,ol 34)kişiden had sākıt olur didi.35)Hasan kim Ziyād oğlıdur ol 36)rivāyet kıldı İmām Ebū Hanīfa' 37)dan.Ol Ebū Hanīfa eyiddi.38)Had sākıt olur didi.

BEDĀYİ[c]

39)Kaçan bir kişi bir kişinün 40)kırnakını küç birle alsa.Dahı 41) ol alğan kişi ol kırnaka 42)zinā idse.Dahı zinā idmek birle 43)ol ki-

şi ol kırnakı öldürse 44)Ebū Yūsuf rivāyet iddi Ebū Ḥanīfa' 45)dan. Ol zinā idgen kişinün 46)üstine ḥad vardur.Daḫı ol kırna- 47)kun ḳīmatini żamān çeker eyesine didi.48)Ḥasan kim Ziyād oglıdur ol rivāyet 49)kıldı Ebū Ḥanīfa'dan kim ol 50)kişi ol kırnakūn ḳīmatini żamān 51)ç çeker eyesine,ol kişinün üstine ḥad 52)ḥad yoḳdur didi.Kerhı eyiddi. 53)Ḥasan rivāyeti ṣaḥīḥırak rivāyet- 54)dür didi.

BEDĀYİ^c

375 b 1)Evlü kişini ḳaçan zinā idgeni içün daşlayıp 2)öldürmek içün daşra çıkarsalar bizim 3)ḳatımızda evvel şāhid başlar daşlamaḳa. Ammā 4)İmām Şāfi^cī ḳatında evvel şāhid başlamaḳı 5)şarıṭ degüldür İmām Ebī Yūsuf'dan daḫı 6)rivāyetdür bu ḳavul.

BEDĀYİ^c

7)Ḳaçan bir kişini Tañrı ta^cālā ża^cīf yaradsa 8)ol kişi ḥad agacını urmaḳı kötürmese.İmdi 9) ol kişige yünük yünük urğaylar kötürü 10)bildüki ḳadar.Fetāvā-yı Velvelicī içinde munun 11)kibi eyiddi.

ĞAYETÜ'L-BEYĀN

12)Ba^czı sıyıhlarımız eyiddiler ḥad urğanda 13)kişinün kögsini daḫı ka ḳarnını urmağaylar 14)didiler.Şāmil Kitābı'nda munun kibi eyiddi.

ĞAYETÜ'L-BEYĀN

15)Ḳaçan kişige ḥad urğanda ol ḥad urulacaḳ 16)kişini ol iki yirge dikilmiş ağacun arasında 17)kerip urmağay.Nitekim ẓalimler munun kibi 18)işlerler uşbu zamānımızda.Daḫı ol 19)cellād ol ḳamçını urğanda başından yuḳaru 20)kötürmegey.Daḫı ol cellād ol ḳamçını 21)urğandan soñra ol kişinün teninün 22)üstinde uzadmağay.Bel kim urduḳı sa^cat 23) kötürgey.Daḫı ol cellād ḳaçan bir kişige 24)ḥad urmaḳ dilese ol kişini yir üstine uzadıban bir kişi ol kişinün başı üstine oturup bir kişi iki ayaḳı 25)üstine oturup daḫı ol cellād 26)ol kişini urmağay;ya^cnī uşbu 27)eyidgenlerimiznün hīç 28)birisini işlemegey.Anun içün 29)kim barçası bid^catdurbBel 30)kim barça ḥadlar içre ne duta- 31)lar ne bağlağaylar.Bel kim 32)ol ḥad urulacaḳ eri örü- 33)durḳuzğaylar.Daḫı had 34)urğaylar.Illā meger kim 35)ol ḥad urulacaḳ kişi kimseye 36)boyun virmegey ol kişiden 37)^cācız olğaylar ol 38)vaḳtın ḳayırmaz ol kişini 39)direke sarıp daḫı ḥad urmaḳ- 40)lıḳ ya özge nemege sarıp 41)ḥad urmaḳlıḳ.

ĞAYETÜ'L-BEYĀN

42)ᶜAlī eyiddi radıyallahu ᶜanhu 43)"Yudrebu'r-ricālu fi'l-hudūdı kāyımen (urulur erenler barça hadlar içre örü durur-iken) 44)ve'n-nisāu kuᶜūden (hatunlar urulur barçalar içre oturur-iken ol hatunlar) didi.

HIDĀYE

376 a 1)Kaçan kul kırnak zinā idseler anlarnuñ 2)haddı elli kamçı urmakdur.

HİDĀYE

3)Tahāvī eyiddi rahımehullahu kaçan muhsan kişi zinā idse 4)Dahı ol kişini dasra yazı yirge 5)çıkarsalar öldürmeke das birle.İmdi 6)ol halāyık kim öldürmeke çıkdılar 7)ol kişi namāz içinde durur kibi saf saf 8)durgaylar.Kaçan bir saf daşlasalar 9)ol daşlayan saf kirü durgaylar.10)Ol safdan özge saf ol safnuñ 11)yirine durgaylar.Anlar dahı daslagaylar 12)didi.Munuñ kibi idgeyler didi hattā 13)ölince didi .

GĀYETÜ'L-BEYĀN

14)Bilgil kim hatun kisige çukur kazmak- 15)lık ahsendür kazmamakdan. Kaçan recim 16)idseler.

HİDĀYE

17)Cāyiz degüldür er kişige çukur kazmaklık 18)kaçan recim idseler. Ebū Saᶜīd eyiddi,19)ol vaktın kim Resūlullah buyurdı bizge 20)Māᶜız'ı recim idüñ didi.Biz Māᶜız'ı 21)bir yazı yirge çıkarduk.Vallahi biz ol 22)Māᶜız'i durkuzmaduk.Dahı ol Māᶜız içün 23)biz kuyu kazmaduk.Velakin ol Māᶜız 24)bizim içün durdı.Biz ol Māᶜız'ı daşladuk 25)öldürdük didi.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

26)Kaçan zinā idgen kisi muhsan olsa 27)ol kişini recim iderler.İmdi 28)muhsan olmaklık recim idmek 29)içün oldur kim ol muhsan ol kişi- 30)dür kim hür kişi olgay.Dahı bālig kişi 31)olgay.Dahı ᶜākıl kisi olgay.Dahı müsülmān 32)kisi olgay.Dahı munuñ kibi sıfatlu kisi 33)bir hatun kisi evlengey.Sahīh nikāh 34)birle.Dahı ol kişi ol hatun kisinüñ 35)üstine kirgey.Sol hālda kim ol 36)er birle ol hatun ikisi dahı kirdük- 37)leri vaktın hür olgaylar ᶜakıl 38)olgaylar.Bālig olgay(lar) Müsülmān 39)olgaylar.Kaçan usbu yidi sarıt 40)bulunsa ol kisi muhsandur Kaçan 41)uşbu yidi sartuñ birisi eksük 42)olsa,ol kisi muhsan degüldür.Kaçan 43)muhsan kişi zinā idse anı daslayıp 44)öldürürler.Kaçan zinā idgen kisi 45)muhsan olmasa ol kişige had ururlar 46)ançak.

HİDĀYE,HAVĀSĪ-İ HİDĀYE

47)Ḳaçan düşe keçmedük evlü oġlan 48)zinā idse ol oġlanı recim idmez- 49)ler.Anuñ içün kim bālıġ degüldür.Pes 50)ol oġlan muḥṣan degüldür.

BEDĀYİʿ

376 B 1)Ḳaçan delü kişi evlense evlendükinden ṣoñra 2)ol delü zinā idse ol delüni öldürmez- 3)ler.Anuñ içün kim muḥṣan degüldür.

BEDĀYİʿ

4)Ḳaçan evlengen ḳul zinā idse ol 5)ḳulı öldürmezler recim idüben.Bel kim 6)ol ḳulġa ḥad ururlar.Anuñ içün 7)kim ol ḳul ḥür degüldür.Pes ol 8)ḳul muḥṣan degüldür.

BEDĀYİʿ

9)Ḳaçan evlengen kāfir zinā idse 10)ol kāfir daşlayup öldürmezler.11) Anuñ içün kim ol kāfir muḥṣan degüldür.

BEDĀYİʿ

12)Ḳaçan bir kişi fāsid nikāḥ birle bir 13)ḫatunı evlense.Daḫı ol ḫatuna ḳatılsa ol 14)kişi andan ṣoñra zinā idse ol 15)kişini recim idmezler.Bel kim ḥad urur- 16)lar.Anuñ içün kim ol kişi muḥṣan degüldür.

BEDĀYİʿ

17)Ḳaçan bir er ḫatunı evlense.Daḫı ol 18)ḫatunuñ üstine kirmese ol er ol 19)ḫatunı evlenmek birle muḥṣan olmaz 20)ḥattā üstine kirmeyince, ḥattā evlendükinden 21)ṣoñra ol ḫatunuñ üstine kirmez- 22)den burun ol kişi zinā idse.Ol kişini 23)recim idmezler.Bel kim ol kişige ḥad 24)ururlar.

BEDĀYİʿ

25)Bilgil kim kişi muḥṣan olmaḳınuñ 26)şarıṭlarınuñ aḫır şarṭı ol 27) kişi evlendükinden ṣoñra ḫatunı- 28)nuñ üstine kirmekdür ḥattā 29)eger evvel ol kişi ḫatununuñ üstine 30)kirse.Andan ṣoñra özge şarıṭlar 31)bulınsa ol kişi muḥṣan olmaz.Niçe kim 32)özge şarıṭlar bulınmayıp durur kirdükinden 33)ṣoñra.Uşbu eyidgenimiz sözniñ 34) beyānı bir niçe mes'elede belgürür.Mundan 35) ṣoñra ol mes'eleleri beyān idevüz.

ĠĀYETÜ'L-BEYAN

36)İmām İsbīcābī eyiddi raḥımehullahu Ṭaḥāvī 37)şerḥinde ḳaçan bir müsülmān kişi 38)kim bālıġdur,ʿāḳıldur.Bir Naṣrānī 39)ḫatun evlense ,ya bir Yahūdī 40)ḫatun evlense.Daḫı ol kişi ol 41)ḫatunuñ üstine kirse.Daḫı mundan 42)ṣoñra ol ḫatun müsülmān 43)olsa.İmdi ol ḫatun müsülmān oldukından 44)ṣoñra ol er ol ḫatuna kirmezden burun 45)zinā

idse.İmdi ol eri 46)recim idmezler.Anuñ içün müsülman 47)oldukından sonra kirmedin zinā kıldı.İmdi 48)uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Ḥanīfa dahı İmām 49)Muḥammed ḳatındadur.Ammā İmām Ebū Yūsuf 50)ḳatında ol kişi muḥṣandur.Ol kişi recim 51)olınur.

GAYETÜ'L-BEYAN

377 a 1)İmām İsbīcābī eyiddi Ṭaḥāvī şerḥinde 2)ḳaçan bir kişi kim ḥürdür,bālıġdur,[c]āḳıl- 3)dur,müslimdür,bir ḳırnaḳ evlense.Dahı 4)ol kişi ol ḳırnaḳa ḳatılsa ol kişi muḥṣan olmaz ḥattā ol kişi eger zinā idse recim idmezler bel kim ḥad ururlar.Andan soñra 5)ol ḳırnaḳuñ ḫōcāsı ol ḳırnaḳı 6)azād idse.Dahı ol ḫōcā ol ḳırnaḳı 7)azād idgeninden soñra ol kişi ol 8)ḳırnaḳa ḳatılmazdan burun zinā idse.9)İmdi ol kişini recim idmezler bel kim ḥad ururlar illā 10)meger ḫōca ol ḳırnaḳı azād idgenden 11)soñra ol kişi ol ḳırnaḳa ḳatılġay.Andan 12)soñra varġay, zinā idgey ol 13)vaḳtın ol kişini recim idgeyler.14)Uşbu mes'ele barçalarnuñ ḳatında munuñ 15)kibidür.

GAYETÜ'L-BEYAN

16)Ḳaçan bir kişi kim ḥürdür,bālıġdur,[c]āḳıl- 17)dur,müslimdür,bir kiçi düşe keçmedük 18)ḳız evlense ol kişi düşe keçmedük 19)ḳız evlenmek birle muḥṣan olmaz.İmdi 20)ol kişi ol ḳızı evlendükinden soñra 21)ol ḳız bālıġ olsa.Dahı bālıġ oldukından soñra 22)ol kişi ol ḳızġa ḳatılmadın varsa zinā 23)idse.İmdi ol kişini recim idmezler bel kim ḥad ururlar .24)Ammā ḳaçan ol ḳız bālıġ oldukından soñra 25)ol kişi ol ḳızġa ḳatılsa.Andan soñra 26)x zinā idse.Ol vaḳtın ol kişini recim ider- 27)ler.

GAYETÜ'L-BEYAN

28)Ḳaçan bir kişi 29)kim ḥürdür dahı 30)bālıġdur,dahı [c]āḳıl 31)dur, dahı müslimdür 32)bir ḥür bālıġ dahı bālıġ dahı 33)[c]āḳıl dahı müslim ḫatun 34)evlense.Dahı evlendükinden 35)ol kişi ol ḳatuna ḳatılsa.36) İmdi ol ikisi dahı muḥṣan oldı- 37)lar ḥatta mundan soñra ol 38)ikisinden ḳanḳısı zinā idse recim 39)iderler.İmdi mundan soñra 40)ol er birle ḫatunı ikisi dahı bile 41) murtad olsalar.Ol ikisinüñ muḥṣan 42)olduḳı bāṭıl oldı ḥattā eger zinā idse- 43)ler recim idmezler anları.Mundan 44)soñra ol ikisi bile müsülmān olsa- 45)lar.Müsülmān olduḳlarından soñra 46)ḳaçan meselā ol er varsa zinā 47)idse ol ḫatuna müsülmān olduḳ- 48)larından soñra ḳatılmazdan 49)burun.İmdi ol eri

recim id- 50)mezler.Bel kim had ururlar.Ammā 51)müsülmān olduklarından sonra 52)ol er ol hatuna katılsa.Andan 53)sonra varsa zinā idse. ol 54)vaktın ol eri recim iderler.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

377 b 1)Er birle hatunnuñ ikisinüñ birisi muhsan 2)olmakuñ şartı oldur kim dahı birisi muhsan 3) olgay.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

4)Ammā iki zinā idgen er birle hatunnuñ 5)birisi muhsan olsa.Dahı birisi muhsan olmakı 6)şarıt degüldür,hattā bir muhsan er bir 7)muhsan olmagan hatuna zinā idse ol 8)eri recim iderüz,ol hatuna had uraruz 9)ya bir muhsan olmagan er kişi bir muhsan 10)olgan hatuna zinā idse ol erge had 11)ururuz.Ol hatunı recim iderüz.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

12)Kaçan bir kişi fāsid nikāh birle evlense.13)Dahı ol kişi ol hatuna katılsa.İmdi 14)ol kişi muhsan olmaz hattā fāsid nikāh 15)birge evlengen kişi zinā idse ol 16)kişini recim idmezler.Bel kim had urur-17)lar. Fāsid nikāh birle evlenmeknüñ 18) sūreti budur kim şāhidsüz evlendi.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

19)Kaçan bir kişi bir yad hatuna eyidse 20)eger men seni evlensem,sen menden 21)boş olgıl dise.Dahı ol munuñ kibi 22)digen kişi ol yad hatunı varsa,sahīh 23)nikāh birle evlense.Dahı ol kişi ol 24)hatunuñ üstine kirse imdi ol kişi 25)ol hatunuñ üstine kirmek birle 26)ol er muhsan olmaz hattā eger ol er mundan sonra zinā idse ol eri recim idmezler.Bel kim had ururlar ancak.27)Kaçan bir kişi kim hürdür,bālig- 28) dur,ᶜākıldur,müsülmāndur.29)Bir Nasrānī hatunı evlense,ya 30)bir Yahūdī hatunı evlense.31)Dahı ol kişi ol hatunuñ 32)üstine kirse.İmdi ol 33)kişi muhsan olmaz,hattā ol 34)kişi eger mundan sonra zinā 35)idse ol kişini recim idmezler.36)Bel kim ol kişige had ururlar.37)İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı 38)kim ol Ebū Yūsuf eyiddi ol 39)kişi muhsan olur.Kaçan ol kişi 40)zinā idse ol kişini recim olınur,41)didi.

BEDĀYİᶜ

42)Kaçan bir zimmī kāfir kim ᶜākıldur,43)bālıgdür,zinā idse ol zimmī 44)kāfiri recim idmezler.Bel kim 45)kāfirga had ururlar,zāhir 46)rivāyet uşbudur.Ammā İmām 47)Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı 48)kim ol Ebū Yūsuf eyiddi 49)ol zimmī kāfirni recim idmek 50)kerekdür didi.İmām 51)

şafi^c^ī'nüñ dahı kavlı İmām 52)Ebū Yūsuf'nuñ kavlıdur.

BEDĀYİ^c^

378 a 1)Huzeyfetü'l-Yemānī radıyallahu ^c^anhu.Kaçan bir 2)Yahūdī hatunı evlenmek izdedi-ise 3)Resūlullah eyiddi ol Huzeyfe'ge "Daʿhā (koygıl ol Yahūdī hatunı evlenmegil) 4)feinnehā (ol Yahūdī hatun) lā tuhaşşınuke (seni muhşan kılmaz didi)"didi.

BEDĀYİ^c^

5)Resulullaha eyiddi sallallahu ^c^aleyhi ve selleme 6)"Men eşreke billahi((her kişi kim Tañrı ta^c^ālānuñ ortakı var dise)feleyse bimuhşanuñ (ol kişi muhşan degüldür didi) didi .7)İmdi Yahudi dahı Nasrani munlar hakīkatda 8)müşriklerdür.Pes munlar muhşan degül - 9)dürler.

BEDĀYİ^c^

10)Kaçan muhşan kişi zinā idse.İmdi 11)ba^c^zı ^c^ālimler katında ol kişige yüz kamçı 12)ururlar.Dahı ol kişini recim iderler.13)Ammā köp ^c^ālimler katında ol kişini 14)ancak recim iderler kamçı birle ur- 15)mazlar. Sahīh kavul dahı budur.

BEDĀYİ^c^

16)Kaçan zinā idgen kişinüñ muhşan-ıdukı 17)belgürse zāhir olsa im(m)ā danuk birle immā 18)ol kişi ıkrār idmek bir ol vaktın ol 19)kişi recim olınur.Anuñ içün Resūlullah sallallahu 20)^c^aleyhi ve selleme eyiddi; la yahıllu (halāl degüldür) demü imriin müslimin (bir müsülmān kişinün kanı ya^c^nī müsülmān kişini öldürmek halāl degüldür illā üç neme sebebinden öldürmek halāldur) illā bi-ihda me^c^anin sülüsin (illa üç nemenüñ birisini işlemek sebebinden müsülmān kişinüñ kanı halāl ya^c^nī kaçan müsülmān kişi üç nemenüñ birisini işlese ol vaktın kanı halāl olur) küfrün ba^c^de īmānin (ol üç nemenüñ birisi kāfir olmakdur İmān ketürdükinden sonra ya^c^nī kaçan bir kişi kāfir olsa imān ketürdükinden sonra ol kişinüñ kanı halāl olur.) ve zınan ba^c^de ıhşānın (ol üç nemenüñ ikincisi zinā idmekdür muhşan oldukından şonra;ya^c^nī kaçan bir kişi zinā idse muhşan oldukından şonra ol kişinüñ kanı halāldur) ve katlu nefsin bi-gayrı hakkın (ol üç nemenüñ üçünçüsi adam öldürmekdür haksuz yirge; ya^c^nī kaçan bir kişi haksuz yirge adam öldürse ol kişinün kanı halāl olur) didi.

BEDĀYİ^c^

378 b 1)Rivāyet olındı Resūlullah'dan sallallahu ^c^aleyhi 2)ve sel-

leme Mā^cız'ı radıyallahu ^canhu muhsan olduķı içün 3)recim kıldı.

BEDĀYİ^c

4)Resūlullah Mā^cız'ı recim iddi hīç ķamçı 5)birle urmadın bes ma^clūm oldı kim 6)öldürmek birle urmaķ arasında cemu^c 7)idmek cāyiz degül-imiş.

BEDĀYİ^c

8)Ķaçan ıhsān şarıtlarından bir şarıt bulınmasa 9)ol vaķtın ol zinā idgen kişige had ururlar 10)ol kişini recim idmezler.

BEDĀYİ^c

11)Ķaçan ^cāzib kişi zinā idse bizim ķatımızda ol 12)kişige yüz ağaç ururlar ancaķ ol kişini şārdan 13)ğarīblıķa sürmezler bir yıl ķadarınca illā 14)meger İmām ol kişini sürmekde maşlahat körgey 15)ol vaķtın İmām ol kişini sürgey.Ammā 16)İmām Şāfi^cī ķatında ol ol kişige had dahı urur 17)dahı ol kişini bir yıl ķadarı ğarīblıķ ile sürer.

BEDĀYİ^c

18)Bizim ķatımızda zinā idgen kişini ğarīblıka 19)sürmek yoķdur.Anuñ içün kim Tañrı 20)ta^cālā eyiddi Kitāb-ı ^aAzīzi içinde "Ez-zāniyetü ve'z-zānī 21)feclidü külle vāhidin minhüma miete celdetin" didi.22) ya^cnī Tañrı ta^cālā kitābı içinde yüz ķamçı 23)urmaķı zikir ķıldı ancaķ hīç ğarīblıķa 24)sürüñ dimedi.Sen eger ğarīblıķa sür- 25)sen Tañrı kitābı zikir ķılmaduķını işlemiş 26)olursın.Dahı Tañrı kitābınuñ üstine arturmış olursın.Bes şārdan sürmek cāyız degüldür.

BEDĀYİ^c

27)Dahı zinā idgen kişini had uruldukından 28)soñra şārdan sürmek cāyız degül- 29)dür.Anuñ içün hatun kişini ķaçan 30)ğarīblıķa sürse ol hatun kişini 31)zinā idmeke yol açarlar ol hatun 32)üstine anuñ içün kim hatun kişi 33)ķaçan ğarīblıķa sürürlese ol 34)hatun hānlarğa dahı sibil yirlerge 35)düşer.Dahı ol hatun yad şār- 36)larğa varur.Dahı ol hatun biliş- 37)lerinden ıraķ olur ehlinden ıraķ 38)olur.Dahı ğarīblıķ ilde ol 39)hatunuñ yavuķı yoķdur kim ol 40)hatunı saklağay.Dahı ol hatunuñ 41)biliş kişisi yoķdur kim andan uyalğay.42)Dahı ol hatun māl ķazanımaz.Dahı 43)ol hatun varur dahı zinā ider.

KĀFĪ

44)Ķaçan zinā idgen kişini İmām şār- 45)dan anı sürmeki maşlahat körse 46)ne ķadar kim maşlahat körse ol 47)kişini şārdan sürgey siyāset 48)yolınca.Dahı edeblemek yolınca 49)had yolınca degül.

KĀFĪ

50)Kaçan kişi bir cinayet yazuk işlese.51)İmdi İmam'a cayizdür kim ol kişini 52)şardan sürgey siyaset yolınca kaçan 53)sürmekde maslahat olsa.

KAFİ

379 a 1)Ol kişileri kim Rasulallah dahı ol kişi- 2)leri kim şahabiler şardan sürdiler 3)anlarnuñ barçası had yolınca sürmediler.4)Bel kim siyaset yolınca sürdiler.

KAFİ

5)^{c}Ömer radıyallahu ^{c}anhü bir kişini şardan 6)sürdi zina idgeni içün. Dahı ol sürülgen kişi sürüldü- 7)kinden soñra murtad oldı.Dahı Urum 8)iline vardı.Dahı ^{c}Ömer radıyallahu ^{c}anhu 9)anıt içdi kim andan soñra hiç kişini 10)şardan sürmegey men didi.

KAFİ

11)^{c}Ali eyiddi radıyallahu ^{c}anhu, sürmekde fitne 12)vardur didi.Sürmeke inkar iddi.

KAFİ

13)Hür,balıg,^{c}akıl,müslim kişi kaçan hür,balıg,^{c}akıl 14)müslim hatunı evlense dahı ol hatuna katılsa şunuñ 15)kibi katılsa kim ol katılmak kişige gusul vacib 16)idse;ya^{c}ni sünnet yirine dokunsa ol 17)vaktın ol kişi muhşan olur.

HİDAYE

18)Kaçan bir hür,^{c}akıl,balıg,müslim kişi bir kafir hatun 19)evlense dahı katılsa,ya bir kırnak evlense dahı ol 20)kırnaka katılsa,ya bir mecnun evlense ol 21)mecnuna katılsa,ya bir kiçi düşe keçmedük 22)kız evlense ol er ol kızga katılsa.İmdi ol er 23)kişi munlarnuñ birle muhşan olmaz.

HİDAYE

24)Kaçan bir hür,balıg,^{c}akıl,müslim hatun 25)bir kul evlense,ya bir mecnun evlense 26)ya bir düşe keçmedük oglan evlense.27)Dahı ol hatunuñ evlendüki 28)eri ol hatuna katılsa.İmdi 29)ol hatun munuñ kibi kişiler 30)evlenmek birle muhşan olmaz.

HİDAYE

31)Kaçan bir kişi kul olsa ol kul- 32)nuñ hatunı hür kişi olsa ol kişi 33)muhşan olmaz.

HİDAYE

34)Kaçan bir kişi kendüsi kafir kişi olsa.Dahı 35)ol kişinüñ hatunı

müsülmān kişi olsa.İmdi 36)ol kişi muhsan olmaz.Eger bir kisi 37)suvāl idse,eyidse,sen eyiddüñ 38)kim kaçan bir kişi kendüsi kāfir olsa hatunı 39)müsülmān olsa didüñ.İmdi niçük 40)olur kim kāfir kisi bu müsülmān hatunı 41)evlenmek harāmdur,cāyiz degüldür.42)Cevāb eydürüz kim bu mes'elenüñ sūreti 43)budur kim kaçan er birle hatunı ikisi dahı 44) kāfirler olsalar.Dahı hatun müsülmān 45)olsa.Dahı ol er ol hatuna katılsa.İmdi 46)ol ikisi henūz er hatun niçe kim kādī ol 47)ol erge müsülmān olgıl dimeyip durur.Dahı 48)ol er müsülmān olmadukından ötürü ikisini 49)kādī biri birinden ayırmayıp durur.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

379 b 1)İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı kim 2)kaçan kisi kāfir hatun evlense ol kişi muhsan 3)olur didi.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

4)Tahāvī dahı Kerhī rivāyet iddiler Ebū Yūsuf- 5)dan kim Nasrānī er Nasrānī{Nasrānī}hatunı evlense 6)ikisi dahı muhsan olurlar,kaçan birisi birisini 7)evlense didiler.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

8)Tahāvī dahı Kerhī rivāyet iddiler İmām 9)Ebū Yūsuf'dan kim ol Ebū Yūsuf eyiddi müsülmān 10)kişi kaçan Nasrānī hatunı evlense,ol müsülmān 11)ol Nasrānī muhsan kılur.Ol Nasrānī hatun 12)ol müsülmānı muhsan kılmaz didi.

GĀYETÜ'L-BEYĀN

13)Kaçan müsülmān er Yahūdī hatunı ya Nasrānī 14)hatunı evlense ol kisi muhsan olmaz.Anuñ 15)içün Resūlullah sallallahu ᶜaleyhi ve selleme eyiddi:16)"La tuhāssınu (muhsan kılmaz) el-müslime (müsülman eri) el-yehūdiyetü (Yahūdī hatun evlenmek) vela'n-nasraniyeti (dahı Nasrānī hatun evlenmek) 17)vela'l-hürre(dahı hür kişini muhsan kılmaz) -l emetü (kırnak evlenmeklik) ve'l-hürrete (dahı hür hatunı muhsan kılmaz) el-ᶜabdu (kul kişi evlenmeklik) didi.

HİDĀYE

18)Hākim-i şehīd,kāfī içinde eyiddi 19)kaçan danuklar danuklık virse- 20)ler bir hatunnuñ üstine zinā kıldı 21)diyü.Dahı ol hatun daᶜvī idse 22)eyidse,men yüklü men dise.İmdi 23)kādī ol hatunı hatunlarga 24)körgüzgey.Eger hatunlar eyid- 25)seler,yüklüdür diseler hākim ol 26)yüklü men diyen hatunı iki yilge degini 27)habuslagay.Andan soñra recim

28)idgey.

ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

29)Ḥākim-i şehīd, Kāfī içinde eyiddi 30)ḳaçan danuḳlar danuḳlıḳ vir- 31)seler bir h̲atun zinā ḳıldı diyü.32)Dah̲ı ol h̲atun daᶜvī idse 33)eyid- se men bilür men dise;ya 34)ol h̲atun eyidse,men ratḳa men dise.35)Ratḳa oldur kim anuñ fercinde süñük 36)bitip durur zeker kirmeke yol 37)yoḳ- dur.Imdi ol h̲atun ḳaçan 38)munuñ kibi daᶜvī idse ol 39)vaḳtın ḳāḍī ol h̲atunı h̲atun- 40)larġa körgüzgey.Eger ol 41)körgen h̲atunlar eyidseler, bu h̲atun 42)bikirdür diseler ya bu h̲atun ratḳadur 43)diseler ol h̲atun- ġa ḥad urmazlar.Dah̲ı 44)ol şāhidlerġa ḥad urmazlar.

ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

380 a 1)Ḳaçan bir kişi h̲atunını boşasa,bāyin ṭalāḳ boşasa.2)Dah̲ı ol kişi ol h̲atunına ḳatılsa henūz ol h̲atun 3)ᶜidda içinde-iken.İmdi ol kişinüñ üstine ḥad 4)yoḳdur.Egerçi kim ol kişi eyidse.Dah̲ı men bilür 5)idüm kim bu h̲atuna ḳatılmaḳ maña ḥarām ıduḳını 6)dise dah̲ı.

ḤAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

7)Ḳaçan bir kişi h̲atunını bāyin ṭalāḳ boşasa h̲atu- 8)nından māl aluban. Dah̲ı ol kişi ol h̲atunına 9)ḳatılsa henūz ol h̲atun ᶜidda içinde -iken. 10)Dah̲ı ol ḳatılġan er eyidse,men bu h̲atuna ḳatılmaḳ- 11)lıḳ maña ḥa- lāl sağındum dise.Ol 12)vaḳtın ol kişinün üstine ḥad yoḳdur.Eger 13) ol kişi eyidse,men ḥarām ıduḳını bilür-idüm 14)ḳatıldum dise.Ol vaḳtın ol kişinüñ üstine 15)ḥad durḳuzurlar.

HİDĀYE

16)Ḳaçan bir kişi h̲atunını boşasa kināyet birme.17)Dah̲ı andan ṣoñra ol kişi ol h̲atuna ḳatılsa 18)henūz ol h̲atun ᶜiddesi içinde-iken.Dah̲ı 19) ol kişi eyidse,men bilür idüm bu h̲atuna ḳatılmaḳ 20)maña ḥarām ıduḳını dise.Dah̲ı ol kişige ḥad 21)urmaḳlıḳ yoḳdur.

HİDĀYE

22)Ḳaçan bir kişi h̲atunına kināyet lafızları birle 23)ṭalāḳ virse.Dah̲ı üç ṭalāḳa niyyet idse.Dah̲ı ol 24)h̲atun henūz ᶜidda içinde-iken ol kişi ol 25)h̲atuna ḳatılsa.İmdi ol kişinüñ üstine ḥad 26)yoḳdur.Egerçi kim ol kişi eyidse.Dah̲ı men 27)bilür-idüm kim bu h̲atuna ḳatılmaḳlıḳ ḥarām 28)ıduḳını dise.Dah̲ı ol kişinüñ üstine ḥad yoḳdur.

HİDĀYE

29)Ḳaçan bir h̲atun murtad olsa.İmdi 30)ol h̲atun erine ḥarām olur.Dah̲ı

31)ol hatun murtad oldukından sonra 32)ol er ol hatuna katılsa.Imdi 33)ol ernün üstine had yokdur.Egerçi 34)kim ol kişi eyidse.Dahı men bilür-idüm 35)bu hatun mana haram idukını dise.36)Dahı Hakim-i Şehid Kafi kitabında munun 37)kibi didi.

GAYETÜ'L-BEYAN

38)Kaçan bir hatun erinün oglına 39)boyun virse.İmdi ol hatun 40)erine haram olur.İmdi haram oldu- 41)kından sonra eri ol hatuna 42)katılsa dahı.İmdi ol erün 43)üstine had yokdur.Egerçi 44)kim ol er eyidse dahı men bilür-idüm 45)bu hatun mana haram idukını 46)dise.Hakim-i Şehid Kafi Kitabında munun 47)kibi didi.

GAYETÜ'L-BEYAN

48)Kaçan bir er kendü hatunının anasına 49)katılsa.Imdi ol kişige hatunı 50)haram oldı.Haram oldukından 51)sonra ol er ol hatuna 52)katılsa,ol er üstine had yokdur.53)Egerçi kim ol kişi eyidse dahı men 54)bu hatunı mana haram idukını bilür- 55)idüm dise.Dahı Hakim-i Şehid munun 56)kibi didi. Kafi Kitabında.

GAYETÜ'L-BEYAN

380 b 1)Kaçan bir kişinün kulı birle bir kişinün 2)kendünün kırnakı zina idseler.Dahı ol kırnak 3)eyidse kim men sagındum kim hocamun mana 4)halal sagındum dise,ya eyidse ol kırnak 5)men sittimnün kulını mana halal sagındum 6)dise.Ol vaktın ol kulnun dahı ol kırna- 7)kun üstinden had sakıt olur.

GAYETÜ'L-BEYAN

8)Kaçan bir düşe keçmiş balıg er zina idse,bir 9)düşe keçmedük kız birle.İmdi ol 10)balıg kişige had ururlar.Ol kızga had urmaz- 11)lar.

GAYETÜ'L-BEYAN

12)Kaçan bir kişi oglana katılsa ol kişini edeb-13)legeyler.İmam niçük edeblemek tilese.

HİDAYE

14)Cami^cu's-sagir Kitabında eyiddi,her kişi 15)kim oglana katılsa ol kişini İmam edeb- 16)legey.Dahı ol kişini habüslegey.

HİDAYE

17)Resulallah eyiddi sallallahu ^caleyhi ve selleme,eyiddi 18)"Uktulu'l--fa^cilu (öldürün katılan kişini oglana) ve'l-mef^cule (Dahı öldürün ol katılgan kişini dahı ya^cni ol oglanı dahı öldürün) didi.

HİDAYE

19)Ba^c^zılar eyiddiler kim oğlana 20)katılgan kişini öldürmek kerekdür. 21)Anun içün Resulullah eyiddi,sallallahu ^c^aleyhi ve selleme :"Fercumü' (daş birle öldürün didi) 23)-l-a^c^la (yukaruki kişini dahı) ve'l-esfele (dahı aşakakı kişini dahı didi) didi.

HİDAYE

24)Ziyadat Kitabında eyiddi kaçan bir kişi 25) oğlana katılsa ol kişinün üstine ta^c^zir 26)vacib olur.Vacib oldukından sonra İmam 27)ol oğlana katılgan kişi tilese öldürgey.28)Eger ol oğlana katılgan kişi oğlana 29)katılmakı ^c^ade dutsa,tilese ol oğlana 30)katılgan kişini urgay.Dahı habüslegey didi.

GAYETÜ'L-BEYAN

31)Kaçan bir kişi oğlana katılmakı halal körse 32)ol kişi kafir olur barçalar katında.

HİDAYE

33)Kaçan bir kişi yagı kafir iline kirse emanlik birle.Dahı ol 34)kirgen müsülman kişi ol yagı kafir ilinde bir müsülman hatun birle 35) zina idse,ya bir zim(m)iyye hatun birle zina idse.Dahı ol zina 36)idgen kişi andan sonra müsülmanlik iline çıksa.Dahı ıkrar idse 37)yagı kafir ilinde zina idgenine.İmdi bizim imamlar katında ol ıkrar idgen 38)kişinün üstine had urmazlar.İmam Şafi^c^i katında ururlar.

HİDAYE

381 A 1)Resulullah eyiddi sallallahu ^c^aleyhi ve selleme 2) "La yukamu'l- hududu (durkuzulmaz hadlar) fi dari'l-harbi (yagı kafir ilinde) didi.

HİDAYE

3)Eger gazılıka varsa ol kişi kim ol 4)kişi had urmakı durkuzur-ıdı kendü özi 5)müsülmanlik içinde mesela halifa kibi dahı şar 6)begi kibi.İmdi ol halifa ol şar begi 7)haddı durkuzgay şol kişinün üstine kim 8)zina kıldı yagı kafir ilinde kendünün askeri içinde.

HİDAYE

9)Seriyye diyü ol kişilerge eydürler kim 10)ol kişiler gazılıka kiderler.Velakin ol 11)kişiler az kişi oldukı içün kice yürürler,12)kündüzin kizlenürler.Resulullah eyiddi,13)sallallahu ^c^aleyhi ve selleme "Hayru'l-seraya (seriyyelernün yahşırakı) erba^c^a mietin (dörüd yüz kişidür) 14)didi.

GAYETÜ'L-BEYAN

15)Ammā ġāzılıḳa varġanlarnuñ begi 16)daḫı seriyye begi ḥad durḳuzmaḳa mālik 17)degüldür,ol kişinüñ üstine kim ol kişi 18)zinā ḳıldı kendü ᶜaskeri içinde yaġı kāfir 19)ilinde.

HİDĀYE

20)Ol ḥüküm eyesi kim andan ulu ḥüküm eyesi yoḳdur 21)ḳaçan ol İmām bir kişige sögse,ya ol 22)imām bir kişige zinā idse,ya ol imām 23)ḫamur içse.İmdi ol imāmnuñ üstine dünyede ḥad urmaḳ yoḳdur.Ammā ḳaçan ol imām adam öldürse,ya kişi mālını 24)yise.Imdi ol İmām yidüki 25)mālı ol kişinüñ ol imāmdan 26)alurlar.Daḫı ol İmāmı adam 27)öldürdüki içün ḳıṣāṣ ider- 28)ler.

ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

29)Zinā ḥaddı daḫı ḫamur içmek ḥaddı 30)uġurluḳ idmek ḥaddı barçası 31)bu üçinüñ Tañrı taᶜālā ḥaḳḳıdur 32)munlarġa ıḳrār idgenden 33)ṣoñra ıḳrār idgenden 34)ḳayıtsa işidilür.

HİDĀYE

35)Ḳaçan bir kişi ol ḳırnaḳına 36)ḳatılsa kim ol ḳırnaḳı kendünüñ 37)süd emmekden ḳız ḳardaşı- 38)dur,ol kişige ḥad yoḳdur.

ẒAHĪRİYYE

39)Rāfıżiler ḳatında ḳaçan bir 40)kişi ḫatunına üç ṭalāḳ virse 41)bir ṭalāḳ vāḳıᶜ olur munlarnuñ 43) meẕhebi bāṭıldur,bāṭıldur.

ḪABBĀZĪ

381 b 1)Ḳaçan bir kişi bir ḥür ḫatuna zinā 2)idse,andan ṣoñra ol ḫatunı 3)evlense.imdi ol kişiden zinā sāḳıṭ 4)olmaz.

ḪABBĀZĪ

5)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳa zinā idse.6)Andan ṣoñra ol ḳırnaḳa mālik olsa 7)İmdi ol kişiden ḥad sāḳıṭ olmaz.

ḪABBĀZĪ

8)Ḳaçan bir kişi bir ḳırnaḳa zinā idse.9)Daḫı ol ḳırnaḳuñ közini ki- [illegible] derse.İmdi 10)ol kişinüñ üstine vācib olur ol 11)ḳırnaḳuñ ḳīmatini virmeklik.Daḫı ol 12)kişiden ḥad sāḳıṭ oldı kiddi.

ḪABBĀZĪ

13)Ol kişi kim anuñ hem iki yumurdası kesilip 14)durur hem ẕekeri kesilip durur.Ḳaçan ol kişi 15)ıḳrār idse zinā ḳıldum diyü ol kişige 16)ḥad urmazlar.

ḤAVĀŞİ-İ HİDĀYE

17)Ol kişi kim anuñ iki yumurdası kesilip 18)durur,ya bir yumurdası kesilip durur.Zekeri 19)kesilmeyip durur.İmdi ol kişi kaçan 20)ıkrār idse,men zinā kıldum diyü.İmdi 21)ol kişige had ururlar.Anuñ içün kim anuñ küçi yiter zekerini sokmaka.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

22)Ol kişi kim oglana katılur Ebū Bekir 23)radıyallahu ᶜanhu buyurdı, ikisini dahı 24) oda yakuñ didi.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

25)Ol kişi kim oglana katılur ᶜAlī 26)radıyallahu ᶜanhu eyiddi,ikisi dahı 27)muhsan-ısa recim idülür didi.28)Muhsan degül-ise her birine had 29)urılur didi.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

30)Ol kişi kim oglana katılur,İbnü 31)ᶜAbbās eyiddi,ikisini dahı bir yüce 32)yirge çıkargaylar.Dahı 33)başları aşaka bırakgay-34)lar.Dahı arıdlarınca daşlagay- 35)lar didi.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

36)Ol kişi kim oglana katılur 37)İbnü Zübeyir eyiddi,ikisini 38)dahı bir katı çigin yaman 39)kokar yirde habüslegey- 40)ler hattā ikisi dahı yaman 41)kokıdan ölince didi .

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

382 a 1)Kaçan bir kişi oglana katılmakı ᶜāde 2)idinse vardur imāma kim ol 3)kişini öldürgey didi.İmām Ebū Hanīfa 4)eyiddi.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

5)Ammā kaçan bir kişi yad hatuna katılsa ar- 6)dından,ol kişige barçalar katında had 7)ururlar.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

8)Ammā kaçan bir kişi kendü hatunına ardından 9)katılsa.Ol kişinüñ üstine had yokdur 10)barçalar katında.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

11)Hōcā kaçan katılsa ol oglı anası kırnaka 12)kim ol kırnak azādlıkı içün ᶜıddat 13)içinde-idi.Dahı ol hōcā eyidse kim men 14)bilür-idüm kim bu kırnak maña harām 15)ıdukını dise.İmdi ol hōcaya had ururlar.

KADİHAN

16)Kaçan bir kişi bir hatunı evlense.Dahı 17)ol hatuna eyidse.Uşbu kırnak senüñ 18)mehrüñ olsun dise.Dahı ol kırnakı 19)ol evlendükler

hatuna virmezden burun 20)ol kırnaka ol er katılsa.Dahı ol 21)er eydise,men bilür-idüm kim bu kırnak 32)mana haram idukını dise.imdi ol kişige had urmazlar.

KADIHAN

23)Kör kişi kaçan danuklık virse 24)bir kişinün üstine zina kıldı diyü.25)İmdi ol köre kazıf idmekün 26)haddını ururlar.

KADIHAN

27)Bir kişige sultan küç iddi 28)zina kıl diyü hatta ol kişi 29)zina kıldı ol kişige had 30)urmak yokdur barçalar 31)katında.

ᶜATTABI

32)Kadī kaçan buyursa recim idmeke 33)ol kişini kim ol kişinün 34)zina idgeni dahı ol kişinün 35)muhsan-idukı sābit olup durur-ıdı.36)Ol kadīnun katında.İmdi 37)cāyizdür kişilerge kim ol 38)kişini recim idüp öldürgey- 39)ler.Egerçi kim ol recim id- 40)genler ol danuklar danuk- 41)lık virgenlerini körmeyip durur- 42)lar.Uşbu eyidgenimiz İmām 43)Ebū Hanifa birle imam Ebū Yūsuf 44)katındadur.Ammā İmām Muhammed 45)katında kişiler ol zinā idgen 46)kişini recim idmek halāl degüldür illā 47)meger danuklar danuklık vir- 48)genini körmiş olgaylar.

ŞERH-İ MECMAᶜ

382 b 1)Kaçan bir kişi çakır içse ol içen 2) kişinün üstine had vācib olur kerek-ise 3)ol içdüki çakır az olsun kerek-ise 4)çok olsun kerek-ise esrisün kerek-ise 5)esrimesün.

BEDAYİᶜ

6)Ammā kaçan bir kişi hamurdan özge neme- 7)lerden içse kim esridür. İmdi kaçan 8)ol kişi esrise ol kişige had vācib 9)olur.Kaçan esrimese had vācib olmaz.

BEDAYİᶜ

10)Kaçan mecnūn kişi hamur içse ana had vācib 11)olmaz.

BEDAYİᶜ

12)Ol oglan kim anun ᶜaklı var kaçan 13)hamur içse ana had yokdur.

BEDAYİᶜ

14)Kaçan zimmi kāfir hamur içse,ya ol yagı 15)kāfir kim emanlık birle müsülmanlik iline 16)işi içün kirdi.Kaçan hamur içse ana 17)vācib olmaz.

BEDAYİᶜ

18)Kaçan bir kişi(ge) hamrı küç birle 19)içürseler ana,ol kişinün 20)üstine had vacib olmaz.

BEDAYİ^c

21)Kaçan bir kişinün halı anun kibi 22)olsa açlıkdan kim ol kişi eger 23)neme yimese olur.Dahı ol 24)kişi yemeke neme tapmasa hiç illa hamur 25)tapmasa ancak.Dahı ol kişi hamur 26)içse.İmdi ol kişinün üstine 27)had vacib olmaz.

BEDAYİ^c

28)Hasan kim Ziyad oglıdur,ol eyiddi 29)kaçan zimmi kafir içse.Dahı esrise 30)ol zimmi kafirga had urılur esri- 31)düki içün hamur içgeni içün 32)degül.Anun içün kim esrimek 33)barça dinde haramdur didi.

BEDAYİ^c

383 a 1)Kaçan hamrı su birle karışdursa.Dahı 2)içse.İmdi körelüm eger su hamur- 3)dan köp olsa.Ol vaktın anı içen kişige 4)had urmazlar.Amma kaçan hamur sudan 5)köp olsa,ya hamur su birle beraber olsa. 6)Ol vaktın anı içen kişige had ururlar.

BEDAYİ^c

7)Kaçan bir kişi hamurnun durdısını 8)içse;ya^c ni dibine çöken balçıkını içse 9)ol kişinün üstine had yokdur kaçan 10)esrimese.

BEDAYİ^c

11)Kaçan hatun kişi hamur içse,ya hamur- 12)dan özge nemeden esrise, ol hatun 13)kişinün üstine had vacib olur.

BEDAYİ^c

14)Kaçan bir kişinün agzında hamur koksa 15)ol kişinün üstine had urmak yokdur.Anun içün kim ol agzında hamur kokan 17)kişi olgay kim hamrı agzına alıp dökmiş 18)olgay,içmemiş olgay ya olgay kim 19)ol kişi açlıkdan ölem diyü korkup içmiş 20)olgay,ya küç birle içmiş olgay.

BEDAYİ^c

21)Kaçan bir kişi hamur kussa.22)İmdi ol kişige had urmak vacib 23)degüldür.Nitekim mundan yukarıkı 24)mes'elede bunun delilini eyiddük.

BEDAYİ^c

25)Amma ol boza kim bugdaydan 26)iderler,ya dahı arpadan iderler 27) ya dahı darudan iderler ya 28)dahı züreden iderler,ya dahı 29)baldan iderler,ya dahı incir- 30)den iderler,ya dahı sükker- 31)den iderler. İmdi munları 32)içen kişige had urmazlar İmam 33)Ebu Hanifa dahı İmam

Yūsuf 34)ḳatında.İmām Muḥammed ḳatında daḫı 35)munuñ kibidür.Egerçi kim munlar 36)İmām Muḥammed ḳatında ḥarām-ısa,daḫı 37)Egerçi kim munlardan esrise 38)daḫı ḳavul budur kim eyid- 39)dük.

BEDĀYİ[c]

383 b 1)Ḳaçan bir kişi ḫamur içdüm diyü ıḳrār 2)idse.İmdi körelüm ol kişinüñ 3)eger ağzından ḫamur ḳoḳar-ısa ol 4)kişige ḥad ururlar. Eger ol 5)kişinüñ ağzında ḳoḳmaz-ısa ol 6)kişige ḥad urmazlar.Uşbu eyidgenimiz 7)İmām Ebū Ḥanīfa birle İmām Ebū 8)Yūsuf ḳatında.Ammā İmām Muḥammed 9)ḳatında ol kişige ḥad ururlar kerek-ise 10)ağzında ḫamur ḳoḳsun kerek -ise ḳoḳmasun.

ḲĀDĪḪĀN

12)Bir kişi İbnü Mes[c]ūda er ḳardaşınuñ 13)oğlını ketürdi.Daḫı ol ḳardaşı oğlı 14)ıḳrār iddi ḫamur içdükine.Daḫı İbnü 15)Mes'ūd raḍıyallahu [c]anhu eyiddi ol ḳardaşı 16)oğlını ketürgen kişige;"Bi'se veliyyü'l -yetīmi (sen yetīmnüñ yaman velīsisin) 17)ente lā eddebtehu (sen ne ol yetīmi kiçigez-iken edebledüñ) şıġāren (ol yetīm ulu olduḳı vaḳtın) velā seterte (sen ne ol yetīmnüñ [c]ayıbını kizledüñ) 18)[c]aleyhi kebīren Andan ṣoñra eyiddi 19)ol İbnü Mes[c]ūd."Mezmizūhu (ḳatı ḳatı depredüñüz ol kişini) 20) ve teltilūhu (daḫı ḳatı ḳatı depredüñüz ol kişini) vestenkihūhu (daḫı ol kişini yiskeñüz) fein (eger) vecedtüm (tapsağuz siz) rāyıḥate'l-ḫamrı (ḫamur ḳoḳusını) feclidūhu (aña ḥad uruñ)didi.

ḲĀDĪḪĀN

21)Ḳaçan danuḳlar danuḳlıḳ 22)(virseler) bir kişinüñ ḫamur içdi diyü. 23)Daḫı ḥāl bu olsa kim ol 24)kişinüñ ağzında ḫamur ḳoḳar 25)olsa,ya ol kişi esrük 26)olsa.İmdi ol danuḳ- 27)larnuñ danuḳ- 28)lıḳı işidilür. Ol 29)kişige ḥad urur- 30)lar.Ammā eger 31)danuḳlar danuḳ- 32)lıḳ virse bir kişinüñ 33)üstine ol kişi 34)ḫamur içdi diyü.35)Daḫı ḥāl bu olsa kim 36)ol kişinüñ ağzından 37)ḫamur ḳoḳusı kidmiş 38)olsa.Daḫı 39) ol kişinüñ 40)esrük- 41)liki 42)olsa.İmdi ol 43)kişige ḥad 45)urmazlar.

ḲĀDĪḪĀN

384 a 1)Ḳaçan süci içgen kişini danuḳlar 2)dutsalar.Daḫı ḥāl bu olsa kim ol kişinüñ 3)ağzında ḫamur ḳoḳar olsa.Daḫı ol kişi 4)esrük olsa. Daḫı ol danuḳlar ol 5)ḫamur içgen kişini alsalar,ol şāra 6)varsalar kim ol şārda İmām vardur.7)Daḫı ol şāhidler ol süci içen kişini 8)süci içdüki yirden imām durduḳı şarğa 9)degin iledinçe yol ıraḳ olduḳı içün 10)ol sücinüñ ḳoḳusı kesilse ol süci 11)içen kişige ḥad ururlar

barçalar katında.

KĀDĪHĀN

12)Kaçan danuklar danuklık virseler 13)bir kisinün üstine hamur içdi diyü.Dahı hāl 14)bu olsa kim ol kisinün ağzında süci kokar 15)olsa. Dahı ol kişi esrük olsa.İmdi ol 16)kişige had urmazlar hattā ol kisinünü 17)esrükliki kidmeyince.Anun içün ola kim 18)esrükliki kidgenden sonra ola kim 19)ol kişi da^c^vī idgey,eyidgey.Men,hamrı 20)küç birle içürdiler maña digey,ya 21)içmesem açlıkdan ölür-idüm digey,ya 22)bir özge neme da^c^vī idgey kim ol neme 23)haddı sākıt ider.Dahı had urmak esrüke 24)içmekden kayıtsun içündür esrük 25)-iken had urulsa ol kişi edeblenmez.

KĀDĪHĀN

26)Kaçan bir kisi hamurdan özge 27)esridici neme içse.Dahı ol kişi 28)esrise.İmdi ol kişige had urılur.

KĀDĪHĀN

29)Her kişi kim hamurdan özge nemeden 30)esrise aña had ururlar.Anun içün 31)kim ^c^Omer radıyallahu ^c^anhu had durkuz- 32)dı ol A^c^rabī üstine kim ol A^c^rābī 33)esridi-idi nebīzden.

HİDĀYE

34)Kaçan bir kisi bir katra hamur içse 35)anun haddı seksendür.

HİDĀYE

36)Her kişi kim hamurdan özge neme- 37)den esrise anun dahı haddı seksen- 38)dür.

HİDĀYE

39)Kaçan hamur içen kişige had ursalar 40)ol ol seksen ağaçı teninün 41)barça yirine urğaylar ya^c^nī bir 42)yirine urmağaylar.

HİDĀYE

384 b 1)Kaçan bir kişi hamur içgenine ıkrār idse 2)ya hamurdan özge nemeden esrigenine ıkrār 3)idse.Andan sonra ıkrār idgenden 4)kayıtsa.İmdi ol kisige had urmazlar.

HİDĀYE

5)Hamur içmek sābit olur iki danuk 6)danuklık virmek birle.Dahı bir kez 7)ıkrār idmek birle sābit olur hamur 8)içmek.Ammā İmām Ebū Yūsuf katında 9)hamur içdükine iki kez ıkrār idmeyince 10)sābit olmaz.

HİDĀYE

11)Hamur içmek içre hatunlar danuk- 12)lıkı erenler birle keçmez.Pel kim 13)erenler danuklıkı keçer ancak.

HİDĀYE

14)Şol esrük kim anā had ururlar hamur- 15)dan özge nemeden esrigeni içün.İmdi 16)ol esrükün haddı oldur kim 17)ne az söz añlagay ne köp söz 18)añlagay.Dahı erden hatunı bilmegey.19)Uşbu eyidgenimiz İmām Ebū Hanīfa kavlı- 20)dur.Ammā İmām Ebū Yūsuf birle İmām 21)Muhammed katında esrük oldur kim anuñ 22)sözinün köpi fuşār olgay.Dahı sözini 23)karışdurgay.Kaçan bu kadar esrise anā 24)had ururuz didiler.Köp şıyıhlar dahı Ebū Yūsuf birle İmām Muhammed kavlına meyil kıldılar. Ammā ol 25)^{c}ahırkı kadah kim ol harām- 26)dur kim anı içicek esrir. 27)Ol kadah ol kadahdur kim 28)anı içgende şol kadar esrir 29)kim fu- şār sözler.Dahı sözini 30)karışdurur.İmdi ol kadah 31)harāmdur barça imāmlarımız 32)katında.

HİDĀYE

33)Kaçan esrük kişi esrük-iken 34)ıkrār i(d)se zinā kıldum diyü,ya 35)ıkrar idse süci içdüm 36)diyü.İmdi ol esrüke had 37)urmazlar.

HİDĀYE

38)Kaçan esrük kişi ıkrār idse 39)men falān kişige yā zānī diyü 40) söгdüm dise.İmdi ol 41)esrüke had ururlar ayıldukından 42)soñra.

HİDĀYE

43)Kaçan esrük kişi murtad olsa anuñ 44) hatunı talāk olmaz ol esrük- 45)den.

HİDĀYE

385a 1) Kaçan kişi sefer_çel köp yise 2) ya alma köp yise ol kişinün ağzında 3) hamur kokar. HABBAZİ

4) Hamur içmek hadında neme bulmadum yazmaka 5) At-tābī içinde dahı Zahiriyye içinde dahı 6) her kişi kim hamurdan özge nemeden 7) esrise Ba'zılar eyiddiler ne ol kişige 8) had vacib olur. Dahı ol kişinün talākı vākı' olmaz. İmām Muhammed eyiddi, barçası 10) haramdur didi. Her kişi kim munlardan 11) esrir aña had urmak kerekdidi. 12) Dahı talāk virse talākı düşer didi. 13) İmdi şahīh kavul dahı İmām Muhammed kavlı-14) dur. Vākı'at kitābında eyiddi. İmām Muhammed 15) kavlunı aluruz didi. Anuñ için kim fāsık 16)lar cemu' olurlar hamurdan özge esri-17)dür nemeni içmeke. Nitekim hamrı içmeke cemu 18) olurlar didi. HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

19) Tahāvī rivāyet kıldı Enes İbnü Mālik'den 20) radıyallahu 'anhüma ol Enes İbnü Mālik eyiddi 21) Rasūlullaha bir hamur içmiş kişini ketür- 22)diler. Ol rasūlullah şallallahu 'aleyhi 23) ve selleme ol hamur içgen kişini iki cerid 24) birle kırık kez urmunuñ kibi iddi. Andan soñra 'Ömer 25) halīfa olduki vaktın kişiler birle 26) meşveret kıldı. Dahı 'Ömerga eyiddi 27) Abdurrahman kim Avuf oğlıdur. 28) Ya emīre l-müminīne, hadlarnuñ 29) yüñülüreki seksendür 30) didi. 'Ömer dahı radıyallahu 'anhu 31) seksen ağaç urdı. LÜBĀB Fİ'L-CEM'İ BEYNE'S- SÜNNETİ VE'L-KİTABİ

32) Tahāvī rivāyet kıldı 'Atādan 33) kim ibnü Ebī Mervān dur. Ol 34) 'Atā atasından rivāyet kıldı. 35) ol 'Atānūn atası eyiddi. Alīye 36) radıyallahu 'anhu, bir hamur içgen 37) oruç küninde necāşīyi ketürdiler. 38) Dahı 'Alī ol Necāşīye seksen 39) ağaç urdı. Dahı andan soñra 40) buyurdı. Ol necāşī habusladı- 41) lar. Dahı ol künüñ irtesi 42) ol necāşīkine ketürdi. Dahı 43) yigirmi ağaç dahı urdı. Andan 44) soñra 'Alī eyiddi. Bu yigirmi ağaç 45) saña urdukum oruç küninde içdü-46) küñ içündür didi. LÜBĀB Fİ'L- CEM'İ BEYNE'SSÜNNETİ VEL- KİTĀBİ

385b

1) Tahāvī rivāyet kıldı Muhāmmed İbnü Münkedirden 2) ol Muhammed İbnü Münkedirge yitişip durur- ıdı kim 3) her kişi kim hamur içse aña had uruñ. Andan 4) soñra kayıtsa kine içse aña kine had uruñ.5) Kayıtsa kine içse aña kine had uruñ, uruñ. Eger 6) dördünçi kez içse anı öldürüñ didi. Andan 7) soñra bir kişini üç kez Rasūlullaha ketürdi-8) diler hamur içdüki için ol kişige had 9) urdı üç kez. Andan soñra ol kişi kine 10) hamur içdi. Kine ketürdiler. dördünçi kez 11) Rasūlullah ol kişige dördünçi kez dahı had 12) urdı. Bes mundan bildük kim dördünçi içgende 13) öldürmek kişilerden sākıt oldı. LÜBĀB Fİ'L- CEM'İ BEYNE L- SÜNNETİ VE'L- KİTĀBİ

14) Ol kişi kim esrir hamurnuñ durdısından 15) Biz aña had ururuz. Esrimese had urmazuz. Ammā 16) Şāfi'ī imām katında hamur durdısını içene 17) had ururlar. kerek- ise esrisün kerek-ise esri-18)mesün. ŞERH-İ MECMA'

19) İmām Şāfi'i katında hamur içen kişinün haddı kırık ağaç-dur. seksen degüldür. ŞERḤ-İ MECMA'

21) Kaçan kul kişi içse anun haddı kırık ağaçdur. 22) bizim katımızda dahı. ŞERḤ-İ MECMA'

23) Bilgil kim hamur aḥkām-24) lar müte'allık olur. Ol aḥkām 25)larnun birisi budur kim 26) her kişi kim hamurnı halāl dise 27) ol kişi kāfir olur. ŞERḤ-İ MECMA'

28) Dahı hamur necisdür. Necāseti 29) necāseti mugallazadur. südük 30) kibi. ŞERḤ-İ MECMA'

31) Dahı bilgil kim hamurnun hiç 32) kimeti yokdur. Müsülmān kişi 33) hakında hattā kaçan bir kişi bir234) müsülmānun hamrını telef idse 35) ya hamrını gasıb idse ol 36) telef idgen ya ol gasıb id-37) gen kişi zamān çekmez. ŞERḤ-İ MECMA'

38) Dahı bilgil kim hamrını satmak 39) harāmdur. ŞERḤ-İ MECMA'

40) Kaçan bir müsülmānun borçı 41) olsa Dahı ol müsülmān borçını42) hamur satup hamur....bahāsından 43) ödese. İmdi ol boruç eyesine ol 44) borçını almak halāl degüldür virgen 45) kişige dahı virmek halāl degüldür. ŞERḤ-İ MECMA'

387a 1) Kaçan bir zimmī kāfirnün borçı olsa bir 2) müsülmānga. Dahı ol zimmī kāfir hamur satsa 3) Dahı borçını hamur bahāsından ödese. İmdi 4) ol müsülmānga cāyizdür kim borçını algay 5) hamur bahāsından. ŞERḤ-İ MECMA'

6) Dahı bilgil kim hamurbirle intifā' id-7)mek harāmdur. ŞERḤ-İ MECMA'

8) Dahı bilgil hamurnı bişürmek birle 9) halāl olmaz ol hamur ŞERḤ-İ MECMA'

10) Ammā kaçan bir kişi bişmiş hamurnı içse 11)harām içmişdür. Velakin ol kişige had 12) urmazlarhattā esrimeyince. ŞERḤ-İ MECMA'

13) Kaçan süci sirke olsa halāl olur kerek ise 15) ol süci içine neme bırakıp sirke idsün-16)ler. ŞERḤ-İ MECMA'

17) Sücini sirke idmeklik mekrūh 18) degüldür bizim katımızda. Şāfi'i imām katında 19) mekrūh dur. ŞERḤ-İ MECMA'

20) Kaçan üzüm suyını bişürseler 21) hattā ol sunun ülüşi kidse 22) üç ülüşinden ana tıla dirler Ba'zı 23)lar eyiddiler kaçan 25) bişmek birle 24) şülüşi kidse ana tılā dirler. Kaçan 25)üzüm suyınun bişmek birle buçukı 26) kidse ana münaşşaf dirler. Kaçan 27) üzüm suyını azcuk bişürseler ana bāzık dirler. İmdi tılā 29) dahı münaşşaf dahı bāzıkı bu üçi 30) harāmdur. Kaçan kaynasa dahı 31) iti olsa dahı köpükini kemişse. ŞERḤ-İ MECMA'

32) Kaçan rutab suyı kaynasa dahı iti olsa 33) dahı köpükini kemişse ana seker dir-34)ler. Ol dahı harāmdur. ŞERḤ-İ MECMA'

35) Kurū üzüm suyı kaçan kaynasa dahı 36) iti olsa dahı köpükini kemişse ol 37) dahı harāmdur. ŞERḤ-İ MECMA'

38) Ḫamur didükümüz yaş üzüm suyıdur. 39) Ḳaçan ḳaynasa dahı iti olsa dahı köpükini 40) kemişse . Ḳaynamakdan maḳṣūdumuz 41) oda ḳaynamaḳ degüldür. ŞERḤ-İ MECMAᶜ

386B 1) Ḳuru üzüm suyı dahı ḫurmā suyı ḳaçan 2) munlarnuñ her birisi azacuḳ bişse ḥalāl3)dur, Ḳaçan esridmez ḳadar içse. Egerçi 4) kim munlar iti dahı olsalar. Dahı munları içen 5) Könülüm açılsun, oynayayın diyü içmese . Ammā 6) ḳaçan oynamaḳ şātır olmak içün içşe 7) ḥarāmdur. ŞERḤ-İ MECMAᶜ

8) Ḳaçan yaş üzüm suyını bişürseler ḥattā 9) bişmek birle iki ülüşi kidse bir ülüşi 10) ḳalsa anı ḥalāldur. Ḳaçan ḳuvvatlanmaḳ 11 içün içse, oynamaḳ içün içmese muña müs̱elles 12) dirler. Ammā bu müs̱elles İmām Muhammed ḳatında 13) dahı İmām Şāfiᶜī ḳatında dahı İmām Mālik 14) ḳatında ḥarāmdur mutlaḳan. ŞERḤ-İ MECMAᶜ

15) Ammā ol boza kim baldandur dahı arpadandur 16) dahı buğdaydandur dahı dahı incīr-17) dendür dahı züredendür. Ḳaçan ol 18) bozaları oynamaḳ içün içmese ḥalāl-19) dur. Egerçi kim esridse dahı kerek ise biş-20) sün kerek ise bişmesün İmām Muhammed 21) ḳatında ḥarāmdur barçası. Fetvā dahı İmām 22) Muhammed ḳavlı üstünedür. ŞERḤ-İ MECMAᶜ

23) Ol dişi at südi İmām 24) Ebū Ḥanīfa ḳatında ḥarāmdur. 25) eti kibi. Ammā ṣaḥīḥıraḳ ḳavul 26) budur kim ḥalāldur [illegible] ŞERḤ-İ MECMA

27) Ṭaḥāvī şerḥinde eyiddi ḫamur 28) içmek ḥalāl degüldür. illā meger 29) susızlıḳ żarūreti içün ḥalāl-30)dur. Ol ḳadar içgey kim anuñ 31) susuzlıḳı kidgey. ḪULĀṢA

32) Ḳāḍī İmāmnuñ fetāvāsında eyiddi 33) eger kişi susuzlıḳ żarūreti 34) içün muḥtāc olsa ḫamur içmeke 35) Dahı ol kişi susuzlıḳı ḳadacañ?36) ḳadar içse. Dahı artuḳ dahı içse 37) velakin esrimese. İmdi ᶜālimler 38) eyiddiler, ol kişige ḥad lāzım 39) olur didiler. ḪULĀṢA

40) Her kişi kim ḫamurdan ol41) ḳadarcuḳ içse kim ol içdüki 42) ḫamur ḳarnı içine yitişse ol kişige 43) seksen ağaç ḥad urılur. Eger ḥür kişi 44) ise ḳırıḳ ağaç ḥad urılur eger kul-ısa. ḪULĀṢA

387A 1) Eger buğday uvuş olsa ḫamur birle 2) İmdi ol buğdayı yuyalar. Ḳaçan ol 3) buğday ḳurısa. Dahı ol buğdayı un 4) idseler. Eger ol unda ḫamur dadı 5) bulunmasa. dahı ḫamur ḳoḳusu bulunmasa 6) ol vaḳtın anı yimek ḥalāldur. Eger bulınsa 7) yimek ḥalāl degüldür. ḪULĀṢA
8)
8) Ḳaçan bir kişi sirkesi içine ḫamur dökse 9) ol ḫamur fāsid olmaz. Velakin ol kişi 10) yaḫşı idmedi. Anuñ içün kim ḫamur 11) kötürdi. ḪULĀṢA

12) Ḳaçan ḳoyuna ḫamur içürse. Dahı içdüki 13) saᶜat boğazlasa anuñ eti ḥalāldur 14) mekrūh degüldür. Eger bir künden 15)

sonra ya dahı artukda boğazlasa ol 16) koyunnun etı halaldur. Velakin mekrūh 17) dur. HULĀSA

18) Hayvān canāvarğa hamur içürmek- 19) lik cayız degüldür. HULĀSA

20) Kerhī eyiddi rahimallahu hamurğa bakmak-21) lık oynamak birle. Dahı hamur birle 22) balçık yoğurmak halāl degüldür, didi. HULĀSA

23) Kaçan bir etmek uvuş olsa 24) hamur birle. Andan sonra ol 25) ōl etmek sirkeye düşse ol26) etmek tahir olur. HULĀSA

27) Kaçan bir etmek hamurğa düşse.28) Andan sonra sirkeye düşse 29) ol etmek arınur. HULĀSA

30) Kaçan unı hamur birle yoğursa- 31)lar,etmek idüp bişürseler 32) ol etmek necisdür. HULĀSA

33) Kaçan müsülmān kişi üzüm suyını 34) süci idici kişige satsa; Yaᶜnī mecūsīye 35) satsa, İmām Ebū Hanīfa katında mekrūh 36) degüldür. HULĀSA

387b 1) Kaçan bir kişi bir kişige yā zānī diyü söyse. Dahı ol 2) sögen kişi ᶜakıl kişi olsa. Dahı bālıg 3) olsa. İmdi ol sögen kişige seksen ağaç 4) had ururlar. Kaçan ol sögen kişi dörüt 5) danuk ketürmese ol sögülgen kişi zīnā 6) idgenine. BEDĀYIᶜ

7) Amma kaçan, yā zānī diyü sögen kişi oğlan kişi 8) olsa ya mecnūn kişi olsa ol sögen kişige 9) had urmazlar. BEDĀYIᶜ

10) Kaçan yā zānī diyü sögen kişi dörüt 11) danuk ketürse ol sögülgen kişi zinā 12) idgenine. Ol vaktın kine ol sögen kişige13) had urmazlar. BEDĀYIᶜ

14) Kaçan kāfir kişi müsülmānğa yā zānī diyü sögse 15) ol kāfirğa dahı hadd-ı kazıf ururlar kim 16) seksen ağaçdur. BEDĀYIᶜ

17) Kaçan kul kişi, yā zānī diyü sögse ol 18) kulğa dahı hadd-ı kazıf ururlar. BEDĀYIᶜ

19) Kaçan zinā idgen kişi bir kişige 20) yā zānī diyü sögse ol kişige hadd-ı 21) kazıf ururlar. BEDĀYIᶜ

22) Kaçan bir kişi bir kişige yā zānī diyü 23) sögse, ol sögen kişige hadd-ı kazıf 24) urdukları ol vaktındur kim 25) ol sögülgen kişi muhsan olğay. 26) Muhsan didükümüz oldur kim 27) ᶜākıl olğay dahı bālıg olğay dahı 28) müsülmān olğay dahı hür kişi olğay 29) dahı zinā idmekden imīn kişi 30) olğay. BEDĀYIᶜ

31) Kaçan bir kişi oğlan kişige yā zānī 32) diyü sögse ol sögen kişige hadd-ı 33) kazıf urmazlar. Belkim edebler_ler. BEDĀYIᶜ

34) Kaçan bir kişi delü kişige yā zānī diyü 35) sögse ol sögen kişige hadd-ı kazıf 36) urmazlar. Belkim edeblerler BEDĀYIᶜ

388a 1) Kaçan bir kişi kul kişige yā zānī diyü 2) sögse ol sögen kişige hadd-ı kazıf urmaz-3)lar. BEDĀYI'

4) Kaçan bir kişi kāfir kişige yā zānī 5) diyü sögse ol sögen kişige hadd-ı kazıf 6)urmazlar. BEDAYI'

7) Kaçan bir kişi zinā idgen kişige yā zānī 8) diyü sögse ol sögen kişige hadd-ı kazıf 9) urmazlar. BEDĀYI'

10) Yā zānī diyüp sögen kişige ol vaktın 11) had urılur kim ol sögülgen kişi ömrinde bir kez 12) harām katılmamış olğay. BEDĀYI'

13) Kaçan bir kişige hatunlar bir hatunı ketür-14)seler, dahı eyidseler, uşbu senün hatunuddur 15) diseler. Dahı ol kişi ol hatuna 16) kendü hatunı diyü katılsa ol kişi harām katıldı 17) Ol kişige yā zānī diyü sögen kişige hadd-ı kazıf 18) urmazlar. BEDĀYI'

19) Kaçan bir kişi ol kırnaka katılsa kim ol 20) kırnak ortaklık -ıdı kendü birle özge 21) kişi arasında. İmdi anun kibi kişige yā zānī 22) diyü sögen kişige hadd-ı kazıf urmazlar. BEDĀYI'

23) Kaçan bir kişi atası kırnakına 24) katılsa ya anası kırnakına katılsa 25) ya hatunı kırnakına katılsa. İmdi 26) munun kibi kişige yā zānī diyüp 27) sögen kişige hadd-ı kazıf urmazlar. BEDĀYI'

28) Kaçan bir kişi bir kırnak satun 29) alsa. Dahı ol satun alğan kişi 30) hāl bu olsa kim, bilür olsa ol kırnakı 31) ol satan kişinün degül-idükini 32) Dahı ol satun alğan kişi ol 33) kırnaka katılsa. Andan soñra ol 34) kırnak özge kişinün milki çıksa. Dahı 35) ol kırnaka katılgan kişige bir kişi 36) yā zānī diyü sögse. İmdi ol 37) kişige hadd-ı kazıf urmazlar. BEDĀYI'

38) Kaçan bir kişi oğlınun kırnakına 39) katılsa. İmdi munun kibi kişige 40) yā zānī diyüp sögen kişige hadd-ı kazıf 41) urmazlar kerek ise ol 42) kişi oğlı kırnakın yüklü idsün 43) kerek ise yüklü idmesün

BEDĀYI'

388b 1)Kaçan bir kişi hayız körgen ebçisine katılsa 2)ya nifās körgen ebçisine katılsa,ya oruç 3)dutmış ebçisine katılsa,ya ıhrām idmiş 4)ebçisine katılsa,ya kendünün evlendürdüki 5)kırnakına katılsa.İmdi munun kibi kişige yā zānī 6)diyüp sögen kişige kazaf haddını ururlar.

BEDĀYI'

7)Kaçan hōcā mükātebe kırnakına katılsa.İmdi 8)ol hōcāya yā zānī diyüp sögen kişige hadd-ı 9)kazıf urmak kerekdür İmām Ebū Hanīfa katında 10)dahı İmām Muhammad katında dahı İmām Ebū Yūsuf- 11)nun bir rivāyetinde.

BEDĀYI'

12)Kaçan bir kişi özge kişinüñ ᶜıddasi içindeki 13)ebçisini evlense,ya özge kişinüñ kebinlü 14)ebçisini evlense,ya murtad olğan ebçisini 15)evlense,ya mecūsī ḫatunı evlense,ya 16)süd emmekden kız kardaşını evlense.17)İmdi ol kişinüñ ᶜiffeti kider;yaᶜnī anuñ 18)kibi kişige yā zānī diyüp sögen kişige ḥad 19)urmazlar kerek-ise ol kişi bilip evlensün 20)kerek-ise bilmeyip evlensün.Uşbu eyidgenimiz 21) İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur.Ammā İmām 22)Ebū Yūsuf ḳatında ḳaçan bilip evlense ol 23)kişinüñ ᶜıffeti sāḳıt olur;yaᶜnī ol kişige 24)yā zānī diyüp sögen kişige ḥadd-ı ḳazıf ur- 25)mazlar.Eger bilmeyip evlendi-ise anuñ ᶜıffeti sāḳıt olmaz;yaᶜnī aña yā zānī diyüp sögen kişige ḥadd-ı ḳazıf ururlar.İmām Muḥammed ḳavlı dahı Ebū Yūsuf ḳavlı kibidür.

BEDĀYİᶜ

26)Eger bir kişi bir ḫatunı 27)şehvet birle öpse 28)ya bir kişi bir ḫatunuñ 29)fercine şehvet birle 30)baḳsa. Andan ṣoñra 31)ol kişi ol ḫatunuñ 32) kızını evlense,dahı ol 33)kıza ḳatılsa,ya ol 34) kişi ol öpdüki ḫatunuñ 35)anasını evlense dahı ḳatılsa.36)İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 37)ḳatında ol kişinüñ ᶜıffeti 38)sāḳıt olmaz ḥattā ol 39)kişige yā zānī diyüp sögen 40)kişige ḥadd-ı ḳazıf ururlar.Ammā 41)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām 42)Muḥammed ḳatında ol kişinüñ 43)ᶜıffeti sāḳıt oldıġına sögene 44)ḥad urmazlar.

BEDĀYİᶜ

45)Kaçan bir kişi bir ḫatunı evlense.46)Dahı aña ḳatılsa.Andan ṣoñra ol 47)ḫatunuñ kızını evlense ol 48)kıza dahı ḳatılsa.İmdi ol kişinüñ 49)ᶜıffeti sāḳıt olur kider ḥattā ol 50)kişige ya zānī diyüp sögen kişige 51)ḥad urmazlar barçalar ḳatında.

BEDĀYİᶜ

389a 1)Kaçan bir kişi bir ḫatunı şāhidsüz 2)evlense;dahı ol kişi ol ḫatuna ḳatılsa.3)İmdi ol kişinüñ ᶜıffeti sāḳıt olur ḥatta 4)ol kişige yā zānī diyüp sögen kişige ḥad 5)urmazlar.

BEDĀYİᶜ

6)Kaçan bir kişi bir ḥür ḫatun birle 7)bir ḳırnaḳı birle evlense. Dahı ol kişi 8)ol ikisine ḳatılsa.Ya bir kişi ḳırnaḳ 9)evlense ḥür ḫatun üstine dahı ol ḳırnaḳa 10)ḳatılsa.İmdi ol kişinüñ ᶜıffeti sāḳıt 11)olmaz ḥattā ol kişige yā zānī diyüp sögen 12)kişige ḥad urmaḳ vācib olur.

BEDĀYİᶜ

13)Kaçan bir zimmī kāfir bir zımmī hatunı 14)evlense.Dahı hāl bu olsa kim ol hatun 15)ol kāfirnüñ yavukı olsa.Dahı andan soñra 16) ol zımmī kāfir müsülmān olsa.Dahı 17)bir kişi ol müsülmān olgana sögse yā zānī 18)diyü.İmdi körelüm ol kişi ol hatuna 19)müsülmān oldukından soñra katıldı-ısa.20)Ol vaktın ol sögen kişige had urmaz- 21)lar.Eger ol kişi ol hatunıŋa kāfir- 22)lıkı hālında katıldı-ısa.İmdi İmām 23)Ebū Hanīfa katında ol sögen kişige hadd-ı 24) kazıf ururlar.Ammā Ebū Yūsuf dahı İmām Ebu Muhammad katında aña sögen kişige had urmazlar.Kerhī munuñ 25)kibi zikir iddi.Ammā İmām Muhammad 26) asıl kitābda eyiddi,ol kişinüñ 27)ᶜıffeti sākıt olur didi.Hīç 28)hılāf zikir idmedi.Sahīh29)kavul dahı İmām Muhammad kavlı- 30)dur.

BEDĀYİᶜ

31)Ol hatun kim zinā idgeni 32)içün had urdılar.aña,ol 33)hatuna yā zānī diyüp sögen 34)kişige had urmazlar.

BEDĀYİᶜ

35)Kaçan bir hatun birle bir oğlan 36)olsa ol oğlanuñ atası var 37) -ıdukı bilinmese.İmdi ol hatuna 38)yā zānī diyüp sögen kişige 39)had urmazlar.

BEDĀYİᶜ

40)Kaçan bir kişi bir cemāᶜata eyidse 41)sizler barçaġuz ziña idüp 42)durur-sız illā biriñüz ziña 43)zinā idmeyip durur dise.İmdi 44) ol munuñ kibi diyen kişige 45) hadd-ı kazıf urmazlar.

BEDĀYİᶜ

389b 1)Kaçan bir kişi bir cemāᶜata eyidse,sizüñ 2)içüñüzde zānī yokdur illā bir kişi 3)vardur dise.İmdi ol kişige had 4)urmazlar.

BEDĀYİᶜ

5)Kaçan bir kişi iki kişige eyidse,sizüñ 6)ikiñüzden biriñüz zānīdür dise 7)ol kişige had urmazlar.

BEDĀYİᶜ

8)Maksūd budur kim kaçan sögülgen 9)kişi belgüsüz olsa ol kişige had 10)urmazlar.

BEDĀYİᶜ

11)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige senüñ 12)deden zānīdür dise ol sögen 13)kişige had urmazlar.

BEDĀYİᶜ

14)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,senün 15)ḳardaşuñ zānīdür dise. İmdi 16)körelüm ol kişinüñ eger iki ḳardaşı 17)olsa kendüden artuḳ ya üç ḳardaşı 18)olsa.Ol vaḳtın ol sögen kişige had/urmazlar .Eger ol kişinüñ kendü- 20)den özge bir ḳardaşı olsa ancaḳ.İmdi 21)ol vaḳtın ol sögen kişige ḥadd-ı ḳazıf 22)ururlar,ḳaçan ol sögülgen kişi ḥāżır 23)olsa daḫı sögdüki ḥaḳını izdese.

BEDĀYİ^c

24)Ḳaçan bir kişige yā zānī diyü sögse 25)atası,ya atasınuñ atası niçe yuḳaru 26)kidse,ya anası ya anasınuñ anası 27)ol kişinüñ üstine ḥadd-ı ḳazıf yoḳdur.

BEDĀYİ^c

28)Ḳaçan bir kişi eyidse bir kişige yā zānī 29)dise,ya eyidse,sen zinā iddüñ 30)dise,ya eyidse,sen zinā idicisin 31)dise.İmdi ol diyen kişige ḥadd-ı 31)ḳazıf ururlar.

BEDĀYİ^c

33)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,yā 34)zānīu (yā zinā idici dise)dise hemze birle eyidse 35)ya eyidse " ente zeneyte"(sen zinā iddüñ) dise.36) İmdi ol kişige ḥad ururlar.

BEDĀYİ^c

37)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse 38) "zëneytef fi'l-cebeli" dise.İmdi ol 39)diyen kişige ḥad ururlar.Eger ol 40)diyen kişi eyidse, menüm maḳṣūdum 41)mundan dağa çıḳduñ dimekdür,42)zinā ḳılduñ dimek degüldür dise 43)İmām Ebū Ḥanīfe ḳatında daḫı Ebū Yūsuf 44)ḳatında ol kişini kirtülemezler.45)Ammā İmām Muḥammad ḳatında kirtüler-45)ler.

BEDĀYİ^c

390a 1)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,zeneyte ^c ale'l-cebeli 2) dise.İmdi ol kişige ḥad ururlar barçalar 3)ḳatında kerek-ise ol kişi eyidsün maḳṣūdum 4)dağa çıḳmaḳdur disün,kerek-ise maḳṣūdum 5) zinā ḳılduñ dimekdür disün.

BEDĀYİ^c

6)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,ya ibne'z-zānī (ya zinā idici kişinüñ oğlı dise) 7)dise.Ol kişi ol kişinüñ atasına sögmişdür.

BEDĀYİ^c

8)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,ya ibne'z-zānīyeti (ya zinā idici ḫatunuñ oğlı dise) 9)ol kişi ol kişinüñ anasına sögmişdür.10) Keennehü ol kişi eyiddi senün anañ zānīdür 11)dimişdür.

BEDĀYİ^c

12)Kaçan bir kişi eyidse ya ibne'z-zānī (ya zinā idici er oğlı dise) ve'z-zāniyeti (ya zinā idici hatun oğlı dise) dise.13)İmdi ol kişi ol kişinün hem atasına 14)hem anasına sögmiş olur.

BEDĀVİ[c]

15)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,yā ibne'z-zinā (ya zina oğlı dise) dise,ya 16)eyidse,yā velede(z)-zinā(ya zinā oğlı dise) dise.İmdi ol kişi sög-17)miş olur ol kişige.

BEDĀVİ[c]

18)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige ya ibne'z-zāniyeteyni dise (yā iki zinā idici kisi oğlı dise).İmdi ol kişi sögmiş olur.

BEDĀVİ[c]

19)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse 20)ya zinī idgen hatun 21)oğlı dise.Dahı ol oğlanuñ 22)anası müsülmān kırnak 23)olsa.İmdi ol sögen 24)kişige had ururlar.Egerçi 25)kim ol kırnakuñ anası 26)kafir hatun dahı olsa.

BEDĀVİ[c]

27)Kaçan bir kişi bir kişige 28)eyidse,yā zinā idgen ebçi 29)oğlı dise.Dahı ol oğlanuñ 30)anası kāfir kırnak olsa.Velakin 31)ol oğlanuñ anasınuñ anası 32)müsülmān olsa.İmdi ol sögen 33)kişige had urmazlar.

BEDĀVİ[c]

34)Kaçan bir kişi eyidse,ya ibne mietin zāniyetin,(ya yüz oğlı kim sıfatları budur kim zānīlerdür dise;yaʿnī senüñ anañ yüz kez zina kıldı dimekdür.) ya eyidse,ya ibne elfin zāniyetin (ya miñ oğlı kim sıfatları budur kim zānīlerdür dise;yaʿnī senüñ /anañ/ miñ kez zinā kıldı dimekdür) dise ol kişige had ururlar.

BEDĀVİ[c]

390 b 1)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse;yā ibne'l-kahbeti 2) dise, Ol diyen kişige had urmazlar.

BEDĀVİ[c]

3)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse ya ibne'- 4) d-daʿıyyeti dise ol kişige had urmazlar.

BEDĀVİ[c]

5)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,yā zānī 6) dise.Dahı ol sögülgen kisi yok bel 7) sensin zānī dise,yā sögülgen 8) kişi eyidse yok bel sensin dise.9)İmdi ol sögülgen kişige dahı sögülgen 10)kişige dahı had urmazlar.

BEDĀVİ[c]

11)Kaçan bir kişi bir hatuna eyidse,yā zinā 12) idgen hatun dise.Dahı ol hatun 13) ol erge eyidse.Sen maña katılduñ,zinā 14) kılduñ di-

se.İmdi ol er üstine had 15)yokdur.Ol hatuna hadd- kazıf urur- 16)lar.

BEDĀYİ^{c}

17)Kaçan bir er bir hatuna eyidse,yā zinā 18) idgen hatun dise.Dahı ol hatun 19)eyidse,men senüñ birle bile zinā kıldum 20)dise.İmdi ne ol er üstine had urmak 21)vardur,ne ol hatun üstine üstine 22)had urmak vardur.Ammā er üstine had urmak 23)yokdur.Anuñ içün ol hatun ol eri kirtüledi.Ammā ol hatun üstine dahı yokdur.Anuñ içün kim 24) ol hatun eyidgeni senüñ 25)birle zinā kıldum dimekinüñ 26)iki ma^{c}nı-ya yöni vardur yarar 27)kim anuñ ma^{c}nısı sen maña katıl- 28)duñ senüñ birle men zinā 29)kıldum dimek bolgay.Yarar 30)kim anuñ ma^{c}nısı men senüñ 31)hāzırlukunda zinā kıldum 32)dimek olgay.Bes mundan ötürü 33)had vācib olmaz hatuna dahı.

BEDĀYİ^{c}

34)Kaçan bir kişi hatunına eyidse 35)kendünüñ yā zāniye dise.Dahı 36)ol hatun erine eyidse yok 37)bel kim sensin dise.İmdi 38)ol hatuna hadd-ı Kazıf ururlar.39)Dahı ernüñ üstine li^{c}ān 40)okışmak yokdur.

BEDĀYİ^{c}

41)Kaçan kişi hatunına eyidse,sen 42)zānisin dise.Hatun dahı erine 43)eyidse sen menden zānīrak- 44)sın dise.İmdi erge had 45) ururlar hatuna had urmaz- 46)lar.

BEDĀYİ^{c}

392a 1)Kaçan bir kişi hatunına eyidse,ya zinā 2)idgen ebçi zinā idgen hatunuñ 3)kızı ebçi dise.Dahı ol kızuñ anası 4)evvel çekisse kızınuñ eri birle.Dahı 5)ol erge had ursalar.İmdi ol 6)er hatunı birle lı^{c}ān okışmak sākıt 7)oldı kiddi.Eger ol sögen 8) er birle evvel hatunı çekisse.Dahı kādī 9)ikisinüñ arasında lı^{c}ān okısdursa.Andan 10)soñra ol hatunuñ anası çekisse ol 11) er birle.İmdi kine ol erge hadd-ı kazıf 12) ururlar.

BEDĀYİ^{c}

13)Kaçan bir kişi hatunına zinā kıldun 14)diyü sögse,eyidse,yā zāniye dise.Dahı ol 15)hatun eyidse,men senüñ birle katıldum, 6)zinā kıldum dise;ya^{c}nī eyidse,sen maña 17)katılduñ,men senüñ birle zinā kıldum 8)dise,ne had urmak var ne li^{c}ān 19)idişmek var.

BEDĀYİ^{c}

20)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen kişi- 21)lernüñ zānīrakısın dise,ya eyidse 22) sen zinā idicilernüñ zinā idicireki- 23) sin dise, ya eyidse sen fulān 24) kişiden zinā idicireksin dise.İmdi 25) ol kişinüñ üstine had urmak yokdur.

BEDĀYI^{c}

26)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen 27)zinā kıldun.Dahı fulān kişi senün 28)birle bileyidi dise.İmdi ol kişi 29)ol kişinün ikisine bile 30)sögmiş olur.

BEDĀYİ^c

31)İki kişi biri biri birle sögüşür- 32) ler idi.Dahı ol iki kişinün 33) birisi eyiddi,men zinā kılmadum.Dahı 34)menüm anam dahı zinā kılmadı didi.İmdi ol munun kibi diyen 36)kişige had urmazlar.

BEDĀYİ^c

37)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse 38) sen zinā idersin dise.İmdi 39)ol kişige had urmazlar.

BEDĀYİ^c

40)Kaçan bir kişi bir hatuna eyidse 41)men hīç zinā idici hatun 42) körmedüm kim senden yahşırak- 43)dur dise ya bir erge eyidse 44)men hīç zinā idici er körmedüm 45) kim senden yahşırak olgay 46)dise.imdi ol munun kibi 47)diyen kişige had urmak yokdur.

BEDĀYİ^c

391 b 1)Kaçan bir kişi eyidse bir hatuna senün 2)erün saña zinā id(d)i seni evlenmezden burun 3)dise.İmdi ol kişi kazıf idmiş olur.

BEDĀYİ^c

4)Kaçan bir kişi bir hatuna eyidse fulān 5) saña harām katıldı dise, ya eyidse fulān 6)saña harām cimā^c iddi dise,ya 7)bir kişi bir erge eyidse,sen falān hatuna 8)harām katıldun dise,ya harām cimā^c 9)iddün dise.Imdi ol munun kibi diyen 10)kişige had urmak yokdur.

BEDĀYİ

11)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige,sen vargıl 12) fulān kişige eyidgil,yā zinā idgen kişi digil, 13)ya eyidgil,yā zinā idgen kişinün oglı digil. 14) İmdi ol ıyı virgen kişi sögmiş olmaz. 15)Bel kim söggil diyü buyurmış olur.Ammā 16)ol ıyı virdüki kişi kelse ol kişige eyidse, 17)yā zānī dise,ya eyidse,ya ibne'z-zāniyeti 18)dise.İmdi ol ıyı virilgen kişige had 19) urılur.Eger ol ıyı virilgen 20)kişi kelse,ol falān kişige eyidse,meni saña 21)falān kişi ıyı virdi ol falān kişi 22)maña buyurdı kim men saña eyidgey 23)men yā zānī digey men, ya eyidgey men 24)saña ya ibne'z-zāniyeti digey men dise 25)ol vaktın ol ıyı virilgen kişige dahı 26) hadd-ı kazıf urmak yokdur.

BEDĀYİ^c

27)Kaçan bir kişi eyidse bir kişige 28)men saña habar virdüm kim 29)sen zānīsin dise,ya eyidse 30)men danuk dutdum sen zānī 31)ıdukuga dise.İmdi ol kişi kazıf 32)idmemiş olur.

BEDĀYİ^c

33)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse 34)yā lūṭ kavumı dise.İmdi ol 35)kişi kazıf idmemiş olur.

BEDĀYİ^c

36)Ammā kaçan bir kişi bir kişige eyidse, 37)sen lūṭ kavumınuñ işini işle 38)sin dise.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 39) katında ol kişi kazıf idmemiş 40)olur.Ammā İmām Ebū Yūsuf 41)birle İmām Muḥammad katında ol 42)kişi kazıf idmiş olur.

BEDĀYİ^c

43)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse 44)yā zānī dise.Dahı bir özge kişi 45)eyidse kirtüsin dise.İmdi 46)İmdi ol yā zānī diyen kişige 47)ḥad ururlar,ol kirtüsin 48)diyen ḥad urmazlar.

BEDĀYİ^c

392 a 1)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse yā zānī dise.2)Dahı bir özge kişi eyidse ol yā zānī 3)diyen kişige kirtüsin didüküñ kibi- 4)dür ol kişi dise.İmdi ol kirtü- 5)sin diyen kişige dahı ḥadd-ı kazıf ururlar.

BEDĀYİ^c

6)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen 7)atanuñ degülsin dise.İmdi ol 8)sögen kişi ol kişinüñ anasını kazıf 9)idmiş olur kerek-ise ol kişi bu sözi 10)yigürgen ḥālında disün,kerek-ise rāżī- 11)lık ḥālında disün.

BEDĀYİ^c

12)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,uşbu 13)senüñ atañ degüldür dise atası içün 14)ya bir kişi bir kişige eyidse sen falān 15)kişinüñ oġlı degülsin dise atası içün 16)ya bir kişi eyidse sen falān kişinüñ 17) oġlısın dise bir yad kişi içün.İmdi 18)ol munuñ kibi diyen kişi eger yigür- 19)mek ḥālında didi-ise ol kazıf idmek- 20)dür.Eger yigürmek ḥālından özge 21)ḥālda dise kazıf idmek degüldür.

BEDĀYİ^c

22)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse ya küvek 23)soyınuñ oġlı dise.İmdi ol kişi eger 24)yigürmek ḥālında eyidse kazıf idmiş 25)olur.Eger ol kişi yigürmek ḥālından 26)özge ḥālda eyiddi-ise bu söz sögmek olmaz.

BEDĀYİ^c

27)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen 28)atañ kardaşınuñ oġlısun dise,29)ya eyidse,sen anañ kardaşınuñ 30)oġlısun dise,ya eyidse sen ananuñ 31)burunkı eri oġlısın dise.İmdi ol 32)kişi kazıf idmiş olmaz.

BEDĀYİ^c

33)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen 34)atañ atasınuñ oġlı degülsin dise,35)ol kişi kazıf idmiş olmaz.Anuñ 36)içün kirtü sözledi.

BEDĀYİ^c

37)Kaçan bir ^cArabī kişige bir kişi eyidse 38)yā nebāṭī dise ol kişi

kazıf idmek 39) olmaz.

BEDĀYİ^c

40)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse, 41)sen fulān kabīladan degülsin 42)dise ol kişi kazıf idmiş 43)olmaz.Sahīh kavul budur.

BEDĀYİ^c

44)Kaçan şārlu kişige yā köylü dise 45)ol kişi kazıf idmiş olmaz.

BEDĀYİ^c

392 b 1)Kaçan bir kişi eyidse bir saru ışın kişinüñ 2)oğlına ya kara yağız kişi oğlı dise ol kişi 3) kazıf idmiş olmaz.

BEDĀYİ^c

4)Kaçan bir kişi bir kişige yā zānī diyü sögse 5 İmdi bu sögmek içre ^cArab dilince 6)sögmek,ya özge dilce sögmek ikisi 7)berāberdür.

BEDĀYİ^c

8)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse sönüñ 9)buduñ zinā iddi dise, ya eyidse, senüñ 10)arkañ zinā iddi dise,ya eyidse senün 11)barmakuñ zinā iddi dise.İmdi ol munuñ 12)kibi diyen kişi kazıf idmiş olmaz.

BEDĀYİ^c

13)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse senüñ fer- 14)cüñ zinā iddi dise, ol kişi kazıf i(d)miş 15)olur.

BEDĀYİ^c

16)Kaçan bir kişi eyidse bir hatun kişige sen zinā 17)kılduñ at birle ya eşek birle dise,ya 18)irkek deve birle dise,ya erkek sığır 19)birle. İmdi ol munuñ kibi diyen 20)kişinüñ üstine had urmak yokdur.

BEDĀYİ^c

21)Kaçan bir kişi eyidse bir hatuna sen ahça birle 22)zinā kılduñ dise,ya eyidse sen altun birle 23)zinā kılduñ dise,ya eyidse sen kumāş birle zinā kılduñ dise ol kişige had ururlar.

BEDĀYİ^c

24)Kaçan bir kişi bir hatuna eyidse,sen 25) zinā kılduñ dişi deve birle dise,ya 26)eyidse sen zinā kılduñ dişi sığır birle 27)ya eyidse sen zinā kılduñ dişi 28)at birle dise.İmdi ol munuñ kibi 29)diyen kişinüñ üstine had urmak vacibdür.

BEDĀYİ^c

31)Kaçan bir kişi eyidse bir er kişige 32)sen deve birle zinā kılduñ 33)dise,ya eyidse sen at birle 34)zinā kılduñ dise,ya eyidse 35)sen sığır birle zinā kılduñ 36)dise.İmdi munuñ kibi 37)diyen kişige had urmazlar.38)Kerek-ise ol hayvān canāvar- 39)lar irkek olsun kerek-ise 40)dişi olsun.Sahīh kavul budur.

BEDĀYİ^c

41)Ḳaçan bir kisi eyidse bir ḫatuna 42)saña bir kisi küç birle zinā iddi 43)dise,ya saña uyur-iken bir kişi 44)zinā iddi dise,ya sen mecnūn 45)-iken bir kisi saña iddi dise.46)İmdi bu neme ḳazıf idmek 47) degüldür.

BEDĀYİ^c

39B a 1)Ḳaçan bir kişi bir azādlu ḳırnaḳa eyidse 2)sen zinā ḳılduñ sen azād olmadın 3)dise,ya ḳaçan bir kisi eyidse bir müsülmān 4)olmış ḳırnaḳa sen zinā ḳılduñ sen kāfir 5)-iken dise.İmdi ol kisi ḳazıf idmis 6)olur.

BEDĀYİ^c

7)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen anañ 8)oġlı degülsin dise.Ol kişinüñ üstine ḥad 9)yoḳdur.

BEDĀYİ^c

10)Ḳaçan bir kişi bir kisige eyidse,sen atañ 11) anañ oġlı degülsin dise.İmdi ol kişinüñ 12)üstine ḥad urmaḳ yoḳdur.

BEDĀYİ^c

13)Ḳaçan bir kişi bir kisige eyidse,sen atañ 14)oġlı degülsin dise, ol kisi ol kişinüñ 15)anasını ḳazıf idmiş olur.

BEDĀYİ^c

16)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen atañ 17)oġlı degülsin,sen anañ oġlı degülsin 18)dise.İmdi ol kişi ḳazıf idmemiş olur.

BEDĀYİ^c

19)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen adam 20)oġlı degülsin dise,ya eyidse,sen er kisi 21)oġlı degülsin dise.İmdi ol kisi ḳazıf 22)idmis olmaz.

BEDĀYİ^c

23)Ḳaçan bir kişi bir erge eyidse 24)yā zāniye dise.İmdi İmām Ebū 25) Ḥanīfa ḳatında daḥı İmām Ebū Yū- 26)suf ḳatında ḳazıf idmek 27)degüldür. Ammā İmām Muḥammad ḳatında 28)ḳazıf idmekdür.

BEDĀYİ^c

29)Ḳaçan bir kişi bir ḫatuna eyidse 30)yā zānī dise.Ol ḫatunı ḳazıf 31)idmiş olur.

BEDĀYİ^c

32)Ḳaçan bir kisi bir kişige yaġı kāfir 33) ilinde,yā zānī diyü sögse,ya 34)baġīlar ilinde yā zānī diyü sögse.35)İmdi ol sögen kisinüñ 36)üstine ḥad yoḳdur.

BEDĀYİ^c

37)Bir kisi eyidse her kişi kim munuñ 38)kibi munuñ kibi dise ol zānīdür 39)dise,ya zinā idgen ḫatun 40)oġlıdur dise.Daḥı bir kisi eyidse

41)men munuñ kibi munuñ kibi didüm 42)dise.İmdi ol sözi ol 43)eyidgen kişinüñ üstine ḥad 44)yoḳdur.

BEDĀYİc

393 b 1)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,eger sen 2)evge kirsen sen zānīsin dise 3)ya eyidse sen zinā idgen ḫatun oġlı- 4)sin dise. Daḫı ol kişi varsa ol evge 5)kirse.İmdi ol sözi diyen kişige 6)ḥad yoḳdur.

BEDĀYİc

7)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,sen zānī- 8)sin irte dise,ya eyidse sen zānī- 9)sin ay başında dise.Daḫı irte kelse ya 10)ay başı kelse. İmdi sözi diyen kişi- 11)nüñ üstine ḥad yoḳdur.

BEDĀYİc

12)İmdi sögünülmiş kişige afḍal budur 13)kim ol sögen kişi birle çekişmeki 14)terik idgey.Daḫı ol kişini cafuv idgey.15)Daḫı ḥaḳını ol kişige terik idgey.

BEDĀYİc

16)Ḳaçan sögülgen kişi ḳāḍıya ḳatına varsa 17)dacvī idse.İmdi yaḫşıraḳ budur ḳāḍıya 18)kim eyidgey ol sögülgen kişige ol 19)sögülgen kişi danuḳ birle isbāt id- 20)mezden burun terik idgil,bu dacvī 21)idgeni digey.

BEDĀYİc

22)Eger ol sögülgen kişi çekişmeki terik 23)idmese.Daḫı dacvī idse ol sögen 24)kişinüñ üstine maña zānī diyü sögdüñ diyü.Daḫı ol sögen kişi inkār idse.Daḫı ol sögülgen kişinüñ 25)danuḳı olmasa.Daḫı ol sögülgen 26)kişi anıṭ virmek izdese ol 27)sögen kişige ḳazıf idmegenine. 28)İmdi Kerhī eyiddi,bizim 29)aṣḥābımız ḳatında anıṭ virmek 30)yoḳdur didi.İmām Şāficī 31)ḳatında anıṭ virmek vardur 32)didi.

BEDĀYİc

33)Ḳaçan ol sögdi diyü dacvī 34)idgen kişi eyidse menüm danu- 35)ḳum vardur,ḥāżırdur şār 36)içinde dise,bu kişi maña zānī di- 37)yüp sög- genine dise.İmdi 38)ol sögen kişini ḥabuslaġay:39)yacnī tersimlegey ḳāḍī 40)ol oturduḳı yirden durınca 41)eger ol kişi danuḳ ketürse 42) ketürdi.Eger ketürmese 43)ḳāḍī oturduḳı yirden durınca 44)ol kişini ıyı virgeyler ol 45) kişiden żamān izdemeyeler.Uşbu 46)didükümüz İmām Ebū Ḥanīfa ḳatındadur.47)Ammā İmām Ebū Yūsuf daḫı İmām Muḥammad 48)ḳatında ol kişini ḥabuslamaġaylar.49)ol kişiden żamān alġaylar.Ol 50)kişini ıyı virgeyler.

BEDĀYİc

394 a 1)Ḳaçan sögdi diyü dacvī idgen 2)kişi eyidse, menüm danuḳum yoḳdur dise 3)ya eyidse menüm danuḳum ġāyıbdur dise 4)ya eyidse menüm

danuḳum ṣārda degüldür,5)ṣārdan daşradur dise.İmdi ol 6)daᶜvī olın-
ġan kişini ḥabuslamazlar barçalar 7)ḳatında.

BEDĀYİᶜ

8)Ḳaçan sögülgen kişi danuḳ durḳuzsa,yā zānī diyü 9)kendüye söggenine,ya
ya sögen kişi ıḳrār 10)idse,yā zānī diyü men sögdümdise.İmdi 11)ḳāḍī
eyidgey ol yā zānī diyü sögen kişige 12)sen danuḳ durḳuzġıl bu kişi
zinā idgeni 13)ṣaḥīḥ ıduḳına digey.Eger ol sögen 14)dörüt danuḳ dur-
ḳuzsa ol dörüt danuḳ 15)danuḳlıḳ virseler ol sögülgen kişi 16)belgü-
lü zinā idgenine,ya ol sögülgen 17)kişi zinī iddüm diyü ıḳrār idgeni-
ne.İmdi 18)ol vaḳtın ol sögen kişiden ḥad sāḳıt 19)oldı kiddi.Ol sö-
gülgen kişige zinā ḥaddını 20)durkuzmaḳ kerek.Eger ol sögen 21)kişi
ᶜaciz olsa danuḳ durḳuzmaḳdan 22)ol kişi zinā idgenine ya ol kişi zi-
nāya ıḳrār 23)idgenine.Ol vaḳtın ol sögen kişige ḥadd-ı 24)ḳazıf urur-
lar.Eger ol sögen kişi ḳāḍī 25)ġāyıbdur dise,ya eyidse menüm şāhidle-
rüm 26)ṣārdan daşradur dise.İmdi ḳāḍī ol kişige mühlet virmegey.Eger
ol sögen kişi eyidse 27)menüm danuḳlarum ṣār 28)içindedür dise ḳāḍī ol
29)sögen kişige mühlet virgey 30)ol oturduḳı yirden durınca.31)Daḫı ol
sögülgen kişi ol 32)sögen kişige lāzım olġay.33)Andan kesilmegey ḥattā
ḳaçma- 34) sun diyü.Daḫı ḳāḍī ol 35)sögen kişige eyidgey bir kişi 36)
ıyı virgil virsün senüñ 37)şāhidlerüñ alsun kelsün 38)digey.Ol kişiden
żamān 39)almaġay İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında 40)Ebū Yūsuf birle İmām Muḥam-
mad 41)ḳatında ḳāḍī ol kişige mühlet 42)virgey iki kün ya üç kün.43)
Daḫı ol kişiden żamān alġay.44)İmām Muḥammad eyiddi,ḳaçan sögen kişi
45)eyidse menüm danuḳum ṣārda 46)ḥāżırdur dise.Daḫı kişi dapmasa 47)
ol danuḳına ıyı virmeke.İmdi ḳāḍī 48)ol sögen kişi ol danuḳını ketür-
meke 49)ıyı virgey.Anuñ birle bir kişi daḫı 50)bile ıyı virgey ḥattā ol
kişi ḳaçma- 51) sun diyü.Eger ol kişi danuḳını 52) dapmasa ol kişige
ḳāḍī ḥadd-ı 53) ḳazıf urġay.

BEDĀYİᶜ

394 b 1)Ḳaçan ol yā zānī diyüp sögen kişi 2)danuḳ durḳuzmaḳdan ᶜaciz
olsa.Daḫı 3)ol sögen kişige ḳazıf ḥaddınuñ baᶜzısını 4)ursalar.Andan
ṣoñra ol sögen 5)kişi danuḳ durḳuzsa sözi kirtü 6)idükine.İmdi ol ki-
şinüñ danuḳları 7)işidilür.Daḫı ol urġanları ḥaddan 8)ḳalġanı sāḳıt
olur.Daḫı ol urulġan 9)kişinüñ danuḳlıkı işidilür,bāṭıl olmaz 10)şeriᶜ-
at içre.Daḫı ol sögülgen kişige11)zinā ḥaddını ururlar.

BEDĀYİᶜ

12)Ḳaçan zānī diyüp sögen kişige ḳazıf ḥaddını 13)ursalar,tamām ur-
salar.Andan ṣoñra ol 14)sögen kişi danuḳlar durḳuzsa ol sögülgen 15)
kişi zinā idgenine.İmdi ol kişinüñ danuḳı 16)işidilür.Danuḳı işidil-

dükinün fāyıdası 17)oldur.kim ol kişinün danukluka ehil 18)olmakı sākıt olmaz.Velakin ol sögülgen 19)kişige haddı zinā durkuzmazlar.

BEDĀYİ^c

20)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse,yā zinā idgen 21)hatun oğlı dise. Andan sonra ol sögen 22)kişi eyidse da^cvī idüben kim bu sögdüküm 23) kişinün anası kırnakdur dise,ya nasrānī 24)ebçidür dise.Ol sögülgen kişi eyidse menüm anam hürdür müsülmāndur dise.İmdi söz ol sögen kişinün 25)sözidür.Ammā danuk ol sögülgen kişinün danukıdur.Anası hür idükine müsülmān idükine.

BEDĀYİ^c

26)Kaçan bir kişi bir kişige yā zānī diyü 27)sögse.Dahı ol sögen kişi da^cvī 28)idse,eyidse bu sögdüküm kişi 29)kuldur dise.İmdi söz 30)ol sögen kişi sözidür 31)danuk ol sögülgen kişi 32)danukıdur.

BEDĀYİ^c

33)Kaçan sögen kişi eyidse men 34)kul men,menüm üstüme kul 35)haddı vācıb oldı dise.Sögülgen 36)kişi eyidse,sen hürsin 37)dise.İmdi söz ol 38)sögen kişi sözidür.Ammā 39)danuk ol sögülgen kişi 40)danukıdur.

BEDĀYİ^c

395a 1)İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı kim 2)kaçan bir kişi bir kişinün anasına,yā zānī diyü 3)sögse.Dahı ol kişinün anasını kādī bilür 4)olsa kim hürdür müsülmāndur.İmdi ol 5)vaktın kādī ol kişinün anası içün ol 6)sögen kişige kazıf haddını urgay.

BEDĀYİ^c

7)Eger kādī bilmese ol kişinün anasını 8)ol vaktın kādī ol sögen kişini habuslagay 9)habusda hattā ol sögülgen kişi danuk ketü- 10)rince kerek-ise anası kırnak olsun kerek-ise 11)hür olsun.Eger danuk ketürmese zamān/12)algay dahi ıyı virgey.

BEDĀYİ^c

13)Kaçan iki danukun birisi danuklık virse 14)uşbu kişi falān yirde uşbu kişini sögdi diyü 15) ol danuknun dahı birisi danuklık virse 16) uşbu kişi uşbu kişini sögdi falān yirde 17) diyü,ya iki danukun birisi danuklık 18)virse uşbu kişi uşbu kişini sögdi cum^ca 19)küni idse.Ol iki danukun birisi danuk- 20)lık virse.Uşbu kişi uşbu kişini sögdi 21)hamıs kün diyü.İmdi İmām Ebū Hanīfa katında 22)ol danuklarun danuklıkı işidilür.Ammā 23)İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muhammad katında işidilmez.

BEDĀYİ^c

24)Kaçan bir kişi bir kişige 25)zinā kıldı diyü sögse.Dahı ol 26)sögülgen kişi diri kişi olsa.27)İmdi ol sögen kişi birle hīç 28)kimse

çekişmez,ol sögülgen kişi- 29)den özge kerek-ise ol özge 30)kişi didükümüz ol sögülgen kişi- 31)nün oğlı olsun,kerek-ise atası 32)olsun kerek-ise ol sögülgen 33)kişi hāżır olsun kerek-ise ġāyıb 34)olsun.

BEDĀYİ^C

35)Sögen kişiden ḥadd-ı ḳażıf almaḳa 36)vekīl idmek cāyız degüldür illā meger 37)ol sögülgen kişi hāżır olġay 38)İmām Şāfi^Cī ḳatında ḥadd-ı ḳażıf almaḳa 39)vekīl idmeklik cāyizdür kerek-ise 40)sögülgen kişi hāżır olsun kerek-ise 41)hāżır olmasun.

BEDĀYİ^C

42)Ḳaçan sögülgen kişi sögüldüki vaḳtın 43) diri olsa.Andan ṣoñra çekişmez- 44)den burun,ya çekişdüklerinden 45)ṣoñra ol sögülgen kişi ölse.46)İmdi bizim ḳatımızda sögen kişiden 47)had sāḳıt olur.Şāfi^Cī İmām ḳatında 48)had sāḳıt olmaz.

BEDĀYİ^C

395 b 1)Ḳaçan bir kişi bir ölü kişige zānī diyü sögse.2)İmdi hīç yoḳdur kim ol ölgen 3)kişinüñ oğlına daḫı ḳızına daḫı oğlı oğlına niçe 4)aşaḳa kidse.Daḫı oğlı ḳızına niçe aşaḳa kidse 5)daḫı atasına niçe yuḳaru kidse.İmdi bu eyid- 6)genlerümüzge barçasına vardur kim 7)ol ölgen kişige sögen birle çekişmek- 8)lik.

BEDĀYİ^C

9)Ölgen kişinüñ er ḳardaşların daḫı 10)ḳız ḳardaşlarına daḫı ölgen kişinüñ 11)atasınuñ er ḳardaşlarına daḫı ḳız ḳar- 12)daşlarına daḫı anasınuñ er ḳardaş- 13)larına daḫı ḳız ḳardaşların.İmdi 14)bu kişilerge yoḳdur kim ölgen kişige 15)zānī diyüp sögen kişi birle çekiş- 16)meklik.

BEDĀYİ^C

17)Ammā ölgen kişinüñ ḳızlarından doğan 18)kişilerge ol ölgen kişige sögen 19)kişi birle çekişmek var mıdur,ya 20)yoḳ mıdur?İmdi İmām Ebū Ḥanīfa daḫı 21)İmām Ebū Yūsuf ḳatında vardur.Ammā İmām 22)Muḥammad ḳatında yoḳdur.

BEDĀYİ^C

23)Ḳaçan ölgen kişinüñ yavuḳ ḫısımı 24) var-iken ıraḳ ḫısımına vardur, 25)kim sögen kişi birle çekişmek- 26)lık,ḥattā oğul var-iken oğul 27) oğlına vardur kim çekişmegey ol 28) ölgen kişige sögen kişi birle 29) bizim üç İmām ḳatında.Ammā İmām 30)Züfer ḳatında yoḳdur.

BEDĀYİ^C

31)Ḳaçan ölgen kişinüñ oğlı ya atası 32)kul kişi olsa,ya zimmī kāfir olsa var- 33)dur.Munlarġa kim ol sögen kişi 34)birle çekişgey.Ammā

Züfer katında 35)kul kişige dahı kāfir kişige çekişmek 36)yokdur.

BEDĀYİ^c

37)Kaçan bir er oğlınuñ anasına zānī diyü 38)sögse.Dahı hāl bu olsa kim ol oğlanuñ 39)anası ölmiş olsa.İmdi yokdur ol 40)oğlanuñ anası içün atası birle çekişmek 41)yokdur.

BEDĀYİ^c

42)Kaçan ata oğlını yā zānī diyü sögse.Dahı 43)ol oğlan diri olsa. İmdi ol oğlana 45)yokdur kim atası birle çekişgey.

BEDĀYİ^c

398 a 1)Kaçan hōcā kulınuñ anasına sögse yā zānī 2)diyü.İmdi ol kulga yokdur kim hōcāsı 3)birle çekişgey.

BEDĀYİ^c

4)Kaçan hadd-ı kazıf sābit olsa danuk birle.5)İmdi ol sögen kişini ^cafuv idmek 6)yokdur.Dahı suluh idmek yokdur bizim 7)katımızda.Ammā İmām Şāfi^cī katında cāyiz- 8)dür.^cAfuv idmeklik dahı suluh idmek-9)lik.

BEDĀYİ^c

10)Kaçan bir kişi bir niçe kişilerni yā zānī 11)diyü sögse,ya bir kişi bir niçe kişi- 12)lernüñ her birisini yā zānī diyü sögse.13)İmdi ol sögen kişinüñ üstine bir had 14)vācib olur ancak kerek-ise barçası 15)hāzır olsun kerek-ise birisi hāzır olsun.16)İmām Şāfi^cī katında kaçan bir cemā^catnun 17)her birisini bir sögmek birle sögse.18)İmdi ol sögen kişige ol kişilernüñ 19)her birisi içün had urmak kerekdür.

BEDĀYİ^c

20)Kaçan sögen kişige yitmiş dokuz ağaç ur- 21)salar.Dahı ol sögen kişi bir kişini dahı yā zānī 22)diyü sögse.İmdi bizim katımızda ol 23) kişige bir ağaç dahı ururlar ancak bizim katımızda.24)Ammā İmām Şāfi^ci katında bir ağaç dahı ururlar 25) evvelki içün seksen ağaç dahı urur- lar 26) sonrakı içün.

BEDĀYİ^c

27)Bir delü ebçi var-ıdı.Anuñ adı 28) Ümm-i ^cİmrān-idi.Dahı ol Ümm-i ^cİmrān 29)eyiddi bir kişige,ya ibne'z-zāniyeyni (ya iki zinā idici kişinüñ oğlı didi) didi.30)Dahı kādī İbnü Ebī Leylā ol hatunı ketürdi.31) Dahı ol hatun örü durur-iken ol 32)hatuna iki kazıf idmekün haddını 33)urdı cum^ca mescidinüñ içinde dahı.34)Dahı İmām Ebū Hanīfa bunı işid(d)i.Dahı eyiddi 35)kādī İbnü Ebī Leylā bu mes'elede altı yirde 36)hata iddi didi.Bir budur kim mecnūn 37)ebçiye had urdı.Mecnūna had urmak yokdur 38)didi.İkinçi mescid içinde urdı haddı.39)Mescid içinde had urmak yokdur didi.40)Dahı iki had urdı didi.Bir kişi bir cemā^catı 41)sögse ol kişinüñ üstine bir had vācib 42) olur ançak didi.

Dahı dördünçi iki haddı 43)biri biri ardınca urdı.Kaçan bir kişige iki 44)hād vācib olsa ol iki hadnuñ birisini urdukından 45)soñra ol soñrakı haddı urmak yokdur,46)hattā evvelkinüñ agrısı eygü olmayınca didi.47)Bişinçisi sögülgen kişi hāzır olmadın 48)urdı.Sögülgen kişi hāzır olmadın had urmak 49)yokdur,didi.Dahı altınçısı oldur 50)kim ol ebçini örü durur-iken urdı.Hatuna 5)had ururlar oturup durur-iken didi .

HULĀSATU'L-FETĀVĀ

52)Uşbu yazdukum mes(e)leden özge Hulāsatü'- 53) l-Fetāvā içinde mes'ele yokdur.

397 b 1)Kaçan hadd-ı kazıf urganda ol urulgan 2)kişinüñ kürkini dahı manbūklu tonını çıkar- 3)gaylar.

ŞERH-İ MECMA^c

4)Kaçan bir kez ıkrār idse kazıf idgenine.5)Dahı andan soñra rücū^c idse ıkrār id- 6)geninden.İmdi ol kişinüñ rucū^c idgeni 7)sahīh degüldür.

ŞERH-İ MECMA^c

8)Kaçan bir kişi bir muhsan kişige yā zānī diyü sögse.9)İmdi ol kişinüñ kızınuñ oglına vardur 10)kim ol sögen kişini izdegey had urmak 11) içün İmām Ebū Hanīfa birle İmām 12)Ebū Yūsuf katında.Ammā Muhammad katında 13)çekişmek yokdur.

ŞERH-İ MECMA^c

14)Kaçan bir kişige hadd-ı kazıf ursalar.İmdi 15)ol kişinüñ danuklıkı işidilmez.Egerçe kim 16)tevbe idse dahı bizim katımızda.Ammā İmām 17)Şāfi^cī katında ol kişi tevbe idse ol 18)kişinüñ danuklıkı işidilür.

ŞERH-İ MECMA^c

19)İmdi bilgil İmām Ebū Hanīfa'dan üç rivāyet 20)vardur,bir rivāyet budur kim ol kazıf id- 21) gel kişige bir kamçı urıncak ol kişinüñ danuk- 22)lıkı sākıt olur.İkinçi rivāyet budur kim 23)kaçan hadnuñ köpini ursa.Ol vaktın danuk- 24)lıkı sākıt olur.Üçünçi rivāyet budur 25)kim kaçan haddı tamām ursa.Ol vaktın danuklıkı sākıt olur.Ebū Yūsuf birle İmām Muhammad kavlı dahı bu soñrakı 26)kavuldur bu hılāfnuñ fāyıdası 27)zāhir olur şol mes'elede kim kaçan 28)bir zimmī bir muhsan kişige yā zānī diyü 29) sögse.Dahı ol zimmiye bir kamçı urul- 30)dukından soñra ol zimmī müsülmān 31)olsa.Dahı ol hadnuñ kalganını tamām 32)idseler ol zimmī müsülmān oldu 33)soñra.İmdi bir rivāyetde 34)ol kişinüñ danuk-lıkı işidilür 35)müsülmānlar üstine,dahı zimmiler üstine.

HEDAYİ^c

36)Kaçan bir kişige hadd-ı kazıf ur- 37)mak dileseler.İmdi ol kişi- 38)nüñ tonını çıkarmagay.

HAVĀŞİ-I HİDAYE

39)Ḳaçan sögülgen kişi ʿafuv idse ol 40)sögen kişini.İmdi egerçi kim 41)ol sögülgen kişinüñ ʿafvı ṣaḥīḥ 42)degüldür.Velakin ol ʿafuv idgen 43)kişi ḳaçan ḳoyup kidse,ol vaḳtın 44)ol İmāma yoḳdur kim ol 45)kişige ḥadd-ı ḳaẕıf urġay.Anuñ 46) içün kim sögülgen kişi ḥāżır 47)olmaḳlıḳ şarıṭdur.Ammā ol 48) ʿafuv idgen kişi eger mundan 49)ṣoñra izdese ḥad urdurmaḳı 50)ol vaḳtın İmām ana ḥad urġay.

ẒAHĪRİYYE

398a 1)Ḳaçan bir kişi oğlına eyidse yā zānī ebçinüñ 2)oğlı dise.Daḥı ol oğlanuñ anası ölmiş olsa.Daḥı 3)ol ölgen ebçinüñ özge erden bir oğlı 4)daḥı var olsa.İmdi ol özge erden oğlına 5)vardur kim ol sögeni ṭalab idgey 6)ḥad urmaḳ içün.

KĀFĪ

7)Ḳaçan bir kişi bir ʿaraba eyidse,sen ʿarabī 8) degülsin dise.İmdi ol kişi ḳaẕıf idmiş 9) olmaz.

HİDĀYE

10)Ḳaçan bir ernüñ ḫatunı oğlan ketürse.11)Daḥı ol er eyidse bu oğlan menüm oğlum 12)degül dise.Andan ṣoñra eyidse menüm oğlum- 13) dur dise.İmdi ol erge, ḥadd-ı ḳaẕıf ururlar.

ʿATTĀBĪ

14)Ḳaçan bir kişi ḫatunına eyidse uşbu oğlan 15) ne senüñ oğlundur ne menüm oğlumdur 16) dise.İmdi ol kişige ḥad yoḳdur.

ḲĀDĪḪĀN

17)Ol kişi kim muḥṣan degüldür ḳaçan kişi ana yā zānī 18)diyü sögse, ol sögen kişige ḥad urmazlar.19)Egerçi kim ol sögmek ḥarāmdur.

HABPAZĪ

398b 1)Ḳaçan bir kişi ḳādılıḳ idmeke yarar olsa.2)İmdi ol kişige ḥalāl degüldür ḳādılıḳı ḳabūl 3)idmeklik almaḳlıḳ ol kişiden kim ol 4)ḳādılıḳ virmeke ehil degüldür İmām Ebū Ḥanīfa' 5)dan munuñ kibi rivāyet olındı Muḥīṭ Kitābında 6)eyiddi ḥalāldur ḳabūl idmeklik didi. 7)Mecdü'l-eyimme kim Tercümānīdür munuñ kibi 8) eyiddi.

ḲINYA

9)Ḳādī Ṣadırnuñ Edeb-i Ḳādī kitābında eyiddi.10)Kerekdür kim ḳādıya bir kişini dikgey 11)ḥattā ol kişi kişilerni oturudġay ḳādī-12)nuñ ileyinde.Daḥı şāhidleri oturudġay 14)ḳādīnuñ ileyinde.Daḥı şāhidleri durkuz- 15)ġay ḳādīnuñ ileyinde.Daḥı ol kişi ḳaytar- 16)ġay ol kişini kim edebsüzlik ider 17) ḳādī ḳatında edebsüzlik idmekden.18)İmdi ol kişige ṣāḥib-i Meclis dirler.İmdi 19) ol Ṣāḥib-i meclis daʿvī idici kişiden neme 20)çoḳ alġay.Anuñ içün kim daʿvī idgen~~xkişilernünxşahidlerinixoturudgayx22~~ 21)kişi içün neme işler.Anuñ içün kim daʿvī 22)idgen kişilernüñ şāhidlerini oturudur 23)ḳādī ḳatında tertīb birle.Velakin

ol şâhib- 24)-i meclis iki aḫçadan artuḳ almaġay.

KINYA

25)Ḳâdî şadırnuñ Edeb-i Ḳâdî kitâbında eyiddi şol 26)vekiller kim iş işlerler da^c vî idgen kişi 27)içün,ya iş işlerler da^c vî olıñgan kişi içün.imdi 28) ol vekîllerge vardur kim aḫça alġaylar ol kişiden kim anuñ içün iş işler.Velakin ol vekîller iki aḫçadan 29)artuḳ olmaġaylar her bir oturġanda 30)ḳâdî buyruḳ idmeke didi.

KINYA

31)Ḳâdî Şadır eyiddi yazacınuñ yazu yazduḳı-32)nuñ kirisi ol kişinüñ üstinedür 33)kim yazu anuñ içün yazar didi.

KINYA

34)Ḳâdî Şadır eyiddi maḥdarlar yazmaḳuñ 35)kirisi daḫı ḳâdî ḥüküm idgenini yazmaḳuñ 36)kirisi işlegeni ḳadarınca kiri virgey.Anuñ 37) içün maḥdar yazmaḳ daḫı ḥüküm varaḳasını 38)yazmaḳ içre inçikelik vardur.39)Kerekdür kim yazgan kişi ecr-i 40)mişilden artucaḳ alġay didi.

KINYA

41)Ḳâdî Şadır eyiddi kerekdür kim 42)ḳâdî bir kişi dikgey ol kişi kivür- 43)gey da^c vî idicileri ḳâdî ḳatına 44)evvel kelgeni evvel kivürgey şoñra 45)kelgeni şoñra kivürgey.Daḫı ol kişi 46) ḫalâyıḳ ḳaytarġay ḳâdî ḳatına bir 47)yola kirmekden ḳâdî ol kişini 48) ḳomaġay kişilerden neme almaḳa ḥattâ kişi- 49)leri ḳomaḳ içün ḳâdî ḳatına kir- 50)meke.İmdi uşbu eyidgenimiz ḳapu- 51)cınuñ kirisi ḳâdî üstinedür.Daḫı 52) vekîller üstinedür.

KINYA

398a 1)Ḳâdî Şadır eyiddi,şol kişiler kim ḳâdî anları 2)ıyı virür ol kişilerni izdemeke kim da^c vî anlaruñ 3)üstine olındı.İmdi ol izdemeke varġan kişinüñ 4) kirisi da^c vî idgen kişilernüñ üstinedür.Velakin 5)ol izdemeke varġan kişiler eger şârnuñ 6)içinde varsa izdemeke şârdan çıḳmasa.İmdi 7)ol izdemeke varġan kişinüñ kirisi buçuḳ aḫça- 8)dan bir aḫçaya degin alġay,artuḳ olmaġay.Ammâ 9)ḳaçan ol izdemeke varıcı kişiler şârdan daşra 10) köylerge varsalar da^c vî olıñgan kişini izde- 11) meke ḳâdî ḳatına.İmdi ol izdemeke varġan kişi 12)her bir fersaḫ içün üç aḫçadan dörüt aḫçadan 13)artuḳ almaġay ol da^c vî idgen kişiden 14)didi.Uşbu eyidgenimiz kibi didiler Muttaḳî ^c âlım15)ler uluġ ^c âlımler.İmdi munlarnuñ ecr-i mişli 16)uşbu eyidgenimizdür.

KINYA

17)Cem^c u Tefârıyıḳ içinde eyiddi ḳâdî ḳaçan imîn kişi 18)ıyı virse ol da^c vî idgen kişinün şâhidlerini 19)^c adil-idükini keşif idmeke daḫı ol

kişi varsa 20)ta^{c}dīl içün.İmdi ol varġan kişinüñ kirisi 21)da^{c}vī idici kişi üstinedür.

ḲINYA

22)Şerḥ-u Serḫasī içinde eyiddi bir kişi bir kişini ḳāḍıya 23)çaḳsa. Daḫı ḳāḍī ol çaḳılġan kişige bir nişān ıyı virse 24)kelgil diyü.Daḫı ol çaḳılġan kişi imtinā^{c} idse 25)ḳadı ḳatına kelmese.Daḫı ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ 26)duṭsa ol kişi kelmedükine ḳāḍī ḳatına.Daḫı ol kişi 27)kelmedüki ḳāḍī ḳatında ṣābit olsa.İmdi ol ḳāḍī 28)ikinçi kez daḫı kişi ıyı virgey ol kelmegen kişini izdemeke.İmdi ol ikinçi kez izdemeke varġan kişinün kirisi üçünçi kez dördünçi kez 29)izdemeke varġan kişinüñ kirisi ol 30)da^{c}vī olınġan kişi üstinedür dl 31)da^{c}vī idgen kişinüñ üstine ol 32)evvel varmaḳuñ kirisi vardur 33)ancaḳ.

ḲINYA

34)Mecdü'l-eyimme kim Tercümānīdür ol 35)eyiddi sözüñ ḥāṣıl(ı) budur kim 36)da^{c}vī olınġan kişini izdemeke 37)varġan kişinün kirisi evvel 38)varduḳı da^{c}vī idgen kişinüñ 39)üstinedür.Ḳaçan ol da^{c}vī olınġan 40) kişi ḳāḍī ḳatına kelmese.Andan ṣoñra 41)anı ündemeke varġan kişinüñ kirisi 42)ol kelmegen kişi üstinedür.Uşbu 43)eyidgenimiz ıstıḥsān velakin ḳıyās 44)bu-y-ıdı kim barça ḥālda ol izdemeke 45)varġan kişinüñ kirisi da^{c}vī 46)idgen kişinüñ üstine olġay-ıdı.

ḲINYA

47)Muḥīṭ içinde eyiddi ol kişi kim 48)^{c}āṣī oldı,baş çekdi ḥākim 49) ḳatına kelmez,anı ketürgenüñ 50)kirisi beytü'l-māldandur didi- 51)ler. Ba^{c}żılar eyiddi ol baş çekip 53)kelmeyen kişi üstinedür didi-54)ler.

ḲINYA

398 b 1)Muḥīṭ Kitābı içinde eyiddi,ḳaçan ḳāḍī bir kişige buyursa 2) eyidse,uşbu kişinüñ kim māl da^{c}vī olındı.Uşbu 3)kişiden ol mālı ḳurtarmayınca uşbu kişiden ayrılmaġıl 4)dise.İmdi ol kişinüñ kirisi ol da^{c}vī olınġan 5)kişinüñ üstinedür.Ba^{c}żılar eyiddiler ol kişinüñ 6)kirisi dl da^{c}vī idgen kişinüñ üstinedür didiler.7)Ṣaḥīḥırak ḳavul daḫı budur kim da^{c}vī idgen kişinün 8)üstinedür.

ḲINYA

9)Şerḥ-i Ṭaḥāvī içinde eyiddi.Daḫı cem^{c}-u Tefārīḳ içinde 10)eyiddi. ol kişi kim danuḳları tezkiye ider.Daḫı 11)ol kişi kim ḳāḍī ıyı virdi danuḳları ta^{c}dīl 12) idmek içün ol iki ṭāyıfanuñ kirisi da^{c}vī 13)idgen kişinüñ üstinedür didiler.

ḲINYA

14)^{c}Aynü'l-eyimme kim Kerābīsīdür,ol eyiddi ḳaçan ḳāḍī 15)kendü ḳāḍī olduḳı vilāyet içinde bir nemege hüküm idse.16)Daḫı ol ḳāḍī özge vilā-

yetde danuḳ dutsa kendü ḥüküm 17)idgenine ol nemege.İmdi ol danuḳlıḳ ṣaḥīḥ degüldür.18)didi.

ḲINYA

19)Bir kişi bir eşek ṣatun aldı bir kişiden.Daḫı bir özge kişi 20) ol eşeki menümdür didi.Daḫı danuḳ durḳuzdı.Daḫı 21)ol ṣatun alġan kişi keldi ol ṣatan kişiden ol eşeküñ 22)bahāsını almaḳa.Daḫı ol ṣatan kişi danuḳ durḳuz- 23)di ol eşek kendünüñ ḳatında doġduḳına.İmdi ol ṣatan 24)kişinüñ danuḳı işidilmez.

ḲINYA

25)Bürhān-ı Muḥīṭ eyesi eyiddi ḳaçan bir kişi 26) daʿvī idse bir kiçigez laḳīṭ oġlanuñ 27) vaṣīsınuñ üstine.Daḫı ḥāl bu olsa kim 28)ol laḳīṭ olġan ġāyıb olsa,ḥāżır olmasa.Daḫı 29)ol daʿvī idgen kişige mümkin olmasa ol 30)laḳīṭ oġlanı aṣlı birle bildürmeklik.31)İmdi ol daʿvī idgen kişinüñ daʿvısı 32)ṣaḥīḥ degüldür.Anuñ içün kim kiçigez 33)oġlan ḥāżır olmaḳlıḳı şarıṭdur kiçigez 34)oġlanuñ üstine daʿvī olınduḳı vaḳtın ḥattā 35)ol daʿvī idgen kişi işāret idmek 37) içün ol kişi oġlana.

ḲINYA

38)Ẓāhir kim Merġīnānīdür ol eyiddi,bir kişi 39)daʿvī iddi bir kişinüñ üstine eyiddi 40)menüm sende miñ aḫçam vardur ,barça 41)alduñ didi. Daḫı ol daʿvī idgen kişi 42)danuḳ durḳuzdı.Daḫı ḳāḍī ḥüküm id-43)meki te'ḫīr iddi.Daḫı ol kişi kim daʿvī 44)anuñ üstine olındı.Ol kişi ġāyıb oldı.45)Daḫı oġlını vekīl iddi ol daʿvī içre.46)İmdi vardur ḳāḍıya kim ol oġlanuñ 47)üstine ḥüküm idgey ol danuḳ birle 48)kim ol oġlanuñ atası üstine durdı 49)-ıdı.Anuñ içün kim ḳaçan bir kişi 50)bir kişinüñ yirine dursa ol yirine duran 51)kişi ol kişi kibi olur.

ḲINYA

300 a 1)Boruçlu kişi daʿvī idse,eyidse,men yovuḳlu men 2)dise.Daḫı ol boruçlu kişi danuḳ durḳuzsa nemesi 3)yoḳ-ıduḳına.İmdi ḳāḍī ol boruçlu kişinüñ danuḳını 4)işidür ol māl eyesi ḥāżır olmaḳlıḳ şarıṭ degül-5)dür didi.Ustāzum eyiddi.

ḲINYA

6)Mecdü'l-eyimme kim Tercümānīdür,ol eyiddi.Daḫı Ebū Ḥāmıd 7)eyiddi. Daḫı Emālī kitābında eyiddi.Bir kişi öldi.Daḫı 8)ol ölgen kişinüñ bir oġlı ḳaldı.Daḫı ḫatunı ḳaldı 9)daḫı ol oġlan ol ölgen kişinüñ barça mālını aldı.10)Daḫı ġāyıb oldı.Daḫı mundan ṣoñra daʿvī iddi 11)bir kişi ol ölgen kişinüñ üstinde mālum var- 12)dur didi.İmdi ol ölgen kişinüñ ḫatunı ḫasım-13)dur.Ol daʿvī idgen kişige ol ölgen kişinüñ borçı içün.14)Egerçi kim ol ḫatunuñ elinde māl daḫı yoḳ-ısa 15)ol ölgen kişinüñ mālından.ʿAynü'l-eyimme kim 16)Kerābīsīdür ol eyiddi.

Eger ol hatunuñ elinde 17) māl var-ısa hasım olmaz didi.Kınya kitābınuñ 19)eyesinüñ üstāzı eyiddi.Doğru kavul evvelKINYA kavul-20) dur didi.

KINYA

21)Bir kişi bir vaktın olur kim ne danuk durkuzmak 22)içinde hasım olur kişige ne anıt içinde hasım olur.Nitekim 23)aşıl kitābda eyiddi. Bir kişi da^{c}vī iddi.Sen uşbu 24)kulı menüm vekīlüm falān kişiden satun alduñ 25)didi.Dahı ol satun alğan kişi ıkrār iddi satun 26)aldukına.Velakin ol vekīl ğāyıbdur.İmdi menüm vekīlüm- 27)den satun alduñ diyüp da^{c}vī iden kişinüñ danukı işidilmez,ol falān ğāyıb kisi ken dünün vekīli idükine ol kulı satmaka.Dahı ol kişi anıt dahı içmez.

KINYA

28)Aşıl kitābında eyiddi.Bir kişinüñ 29)elinde bir kul var-ıdı.Dahı ol 30)kulı bir kişi da^{c}vī iddi,izdedi 31) Dahı ol kişi kim kul anuñ 32)elindedür,ol kişi inkār iddi.33)Dahı bir özge kişi keldi ol 34) da^{c}vī idgen kişige eyiddi.Men 35)saña yüz ahça vireyim,ol 36) kul menüm olsun didi.Dahı ol 37)kişi birle ol da^{c}vī idgen 38)kişi suluh iddiler.Dahı ol kişi yüz 39)ahçayı ol da^{c}vī idgen kişige vir- 40)di.Dahı ol suluh idgen ol kişige 41)keldi kim kul anuñ elindedür.42)Dahı ol suluh idgen kişi danuk 43)durkuzdı ol kul ol da^{c}vī 44)idgen kişinüñ idükine. Dahı ol 45)kulı ol da^{c}vī olıngan kişinüñ 46)elinden almak izdedi.İmdi 47)ol kişinüñ danukı işidilmez. Dahı 48)ol kişi anıt dahı içmez.Velakin eger 49)ol kişi kim kul anuñ elindedür 50)eger ıkrār idse.Ol vaktın ol 51)ıkrār idgenge buyururlar ol 52)kulı ol suluh idgen kişige virdir(ir)-53)ler.Dahı ol suluh idgen kişi 54)satun almış kibi olur.

KINYA

399b 1)Bir kişi bir vakıt olur kim anıt içürmek içre hasım 2)olur bir kişige danuk içre hasım olmaz.3)Nite kim bir kişi bir kulı satun a aldı bir kişiden.4)Dahı ol satun alğan kişi ol kulı kabuz iddi.5)Dahı mundan soñra ol satun alğan kisi 6)ıkrār iddi,eyiddi.Uşbu men satun alğanum 7)kul ol satan kişinüñ degüldür.Bel kim falān 8)oğlı falānnuñdur didi.Dahı ol satun alğan 9)kişi ol satun alduķı kulı virdi ol 10) falān oğlı falān.Dahı ol satun alğan kişi mundan 11)soñra danuk durkuzdı ol kul ol ıkrār 12)idgeni falān oğlı falānnuñ ıdukına hatta kayıtıp 13)ol kulnuñ virdüki bahāyı ol satan kişiden 14)almak içün.İmdi ol ıkrār idgen kişinüñ danukı 15)işidilmez.Velakin vardur kim ol ıkrar idgen 16)kişi anıt virgey ol satan kişige eyidgey ol satan 17)kişi anıt içüp billahi,uşbu kul şol sen ıkrār id- 18)gen kişinüñ degüldür digey.Eger ol satan 19)kişi anıt içmese ol kulnuñ bahāsını kaytargay 20) ol ıkrār idgen kişige.

KINYA

21)Bir vakıt olur kim bir kişi hasım olur bir kişige danuk 22)durkuzmak içre.Velakin anıt içürmek içre hasım 23)olmaz.İmdi uşbu asıl üstine bir niçe mes'ele vardur.24)Ol mes'elelerüñ birisi budur kim bir kişi da^c vī 25)iddi bir kişinüñ üstine,eyiddi.Uşbu senüñ elündeki 26) iki kul menümdür didi.Dahı ol kişi kim kul anuñ elinde-27)dür.Ol kişi inkār iddi.Dahı mundan soñra ol da^c vī idgen kişi birle ol inkār idgen kişi sulıh iddiler ol iki kulnuñ birisinüñ 28)üstine mu^c ayyen ol da^c vī idgen kişinün 29)da^c vīsından dahı suluh idgenlerinden 30)soñra ol da^c vī idgen kişi 31)danuk durkuzdı ol iki kulüñ 32)ikisi dahı kendünüñ idükine.İmdi 33)vardur kim ol bir kulı dahı algay.34)Eger ol da^c vī idgen kişi anıt 35)içürmek izdese ol kişige kim 36)kul anuñ elindedür ol da^c vī id- 37)gen kişinüñ danukı olmadukı vaktın.38)İmdi anıt içürmek yokdur.

KINYA

39)Ol mes'elelerüñ birisi dahı ol- 40)dur kim bir kişi vekīl iddi bir 41)kişini şüf^c a dutmak içün.Dahı 42)ol vekīl üstine da^c vī iddi.43)Ol ev satun algan kişi eyiddi 44)ol vekīle seni vekīl idgen 45)şuf^c a dutmak içün şuf^c a-46)sını teslīm iddi,didi.Dahı 47)ol ev satun algan kişi 48)danuk durkuzdı ol vekīl 49)idgen kişi şuf^c asını teslīm 50)idgenine. İmdi ol kişinüñ danukı 51)işidilür.Eger ol kişinüñ da- 52)nukı olmadukında vekīlge anıt 53)virmeklik yokdur ol 54)satun algan kişi

KINYA

401a 1)Ol mes'elelerden birisi dahı oldur kim 2) kaçan bir kişi bir kişini vekīl idse bir tavarı 3) satun almaka.Dahı satun alsa ol ol tavarı 4)ol vekil.Dahı satun aldukından soñra 5)ol tavarı ol vekīl satan kişige kaytarsa 6)^c ayba çıkdukından ötüri.Dahı ol tavarı satan 7) kişi eyidse ol vekīlge ,seni vekīl idgen 8)kişi bu tavarga razī oldı ^c aybı birle dise.9)Dahı ol satan kişi danuk durkuzsa ol 10)vekīl idgen kişi ol tavarga razī oldukına.11)İmdi ol satan kişinüñ danukı işidilür.12)Eger ol satan kişinüñ danukı olmasa dahı 13)ol vekīlge anıt virmek izdese ol vekīl 14)diken kişi ol tavarga razī oldukını bilmedükine 15)dise.İmdi ol satan kişige anıt virmek yokdur 16)ol vekilge.

KINYA

17)Ol mes'elelerüñ birisi dahı budur kim bir kişi 18)bir kişini vekīl kıldı bir kişiden borçını almaka.Dahı 19)ol boruçlu kişi da^c vī iddi ol vekīlnüñ 20) üstine eyiddi.Men boruç eyesine borçumı ödedüm 21)didi.Dahı ol boruçlu kişi danuk durkuzdı 22)boruç eyesine borçını ödedükine.İmdi ol boruçlunuñ 23)danukı işidilür.Eger ol boruçlunuñ 24)danukı olmasa.Dahı ol vekīlge anıt virmek izdese 25)ol vekīl bilmeke ni-

te kim ol boruçlı kişi borçını 26)ödedükini boruç eyesine.İmdi ol boruçlu kişige 27)yoḳdur ol vekīlge anıṭ içürmeklik.

ḲINYA

28)Ol mes'elelerden birisi daḫı oldur 29)kim bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ 30)üstine,eyiddi.Sen ol ölgen kişinüñ 31)vaṣīṣısın didi.Daḫı ol da^{c}vī olıngan 32)kişi ana inkār iddi.Daḫı ol da^{c}vī 33)idgen kişi danuḳ durḳuzdı.Daḫı ol 34)kişinüñ danuḳı işidilür.Eger danuḳ olmasa 35)ol inkār idgen kişige anıt içürmez.

ḲINYA

36)Ol mes'elelerden birisi daḫı oldur kim 37)bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine,eyiddi.38)Sen daḫı men daḫı falān kişinüñ vekīlivüz 39)didi.Daḫı ol kişi inkār iddi. Daḫı ol 40)da^{c}vī idgen kişi danuḳ durḳuzdı 41)ol kişinün danuḳı işidilür.Eger ol 42)da^{c}vī idgen kişinüñ danuḳı olmasa.Daḫı 43)ol inkār idgen kişi ge anıṭ virmek 44)izdese anıṭ virmek yoḳdur.

ḲINYA

45)Ol mes'elelerden birisi daḫı oldur 46)kim bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ üstine,47)eyiddi.Men falān ölgen kişinüñ vaṣısı 48)men didi. Daḫı ol da^{c}vī idgen 49) kişi danuḳ durḳuzdı.İmdi ol 50)kişinüñ danuḳı işidilür.Eger ol kişi- 51)nüñ danuḳı olmasa anıṭ içürmezler.

ḲINYA

400 b 1)Ol mes'elelerden birisi daḫı oldur kim ḳaçan 2)bir kişi da^{c}vī idse bir kişinüñ kiçigez oğlı üstine.3)İmdi ol oğlanuñ atası ol da^{c}vī idgen kişinüñ danuḳını işidmek içre ḫaṣımdur ol 5)da^{c}vī idgen kişige. Velakin ḳaçan ol da^{c}vī idgen 6)kişinüñ danuḳı olmasa ol oğlanuñ atası anıṭ içmez.

ḲINYA

7)Ol mes'elelerden birisi daḫı oldur kim ḳaçan 8)bir kişi ölgen kişinüñ üstine māl da^{c}vī idse 9)ya bir ḥak da^{c}vī idse ḥaklardan.Daḫı ol da^{c}vī 10)idgen kişi ol ölgen kişinüñ ol vaṣısını ḳāḍī 11)katına ketürse kim ol vaṣī ol ölgen kişinüñ 12)mīrāṣını almaz.İmdi ol vaṣīya anıt içmek yokdur.13)Eger ol vası ol ölgen kişiden miras yir 14) kişi olsa ol vaṣī anıṭ içer.Eger ol vaṣī 15)mīrās yir kişi olmasa yad kişi olsa.Ol vaḳtın 16)ol vaṣī da^{c}vī idgen kişinüñ danuḳını işidür. 17)Eger ol da^{c}vī iden kişinüñ danuḳı olmasa ol 18)vaṣī anıṭ içmez.

ḲINYA

19)Şemsü'l-İslām kim Evzacendīdür.Andan 20)şordılar bir ḥayyāṭnuñ katında kişiler-21)nüñ ṭonı var-ıdı.Daḫı ol ḥayyāṭ ol 22)şārdan ğāyıb oldı kiddi.İmdi cāyiz mıdur 23)ol ḳumāşuñ eyelerine ol ḥayyāṭnuñ ḫatunın[redacted]dan ol ḳumāşı izdegey didiler şor- 25)dılar.Daḫı Şem-

sül-İslām eyiddi.Eger ol 26)kumāşlarnuñ ᶜaynı ol hatunun katında-ısa 27)ol kumāş eyelerine vardur kim ol hatundan ol kumāşı izdegeyler.Dahı ol kumāşı algaylar didi.

KINYA

28)Bir kişi bir kişinün katında rehin kodı 29) bir özge kişinün tavarını ol 30)özge kişinün destūrınsuz dahı 31)ol tavar eyesi ol tavarını tapdı 32)ol rehin algan kişi katında.imdi 33)ol tavar eyesine vardur ol 34)tavarını almaklık ol kişiden.

KINYA

35)Bilgil kim vardur tavar eyesine 36)tavarını almaklık kanda kim tapsa.37)Dahı vardur ol tavar eyesine küçi 38)yitgen kadar hīle idgey hattā 39)tavarına hakına yitişmek içün.40)Dahı vardur ol tavar eyesine izdegey 41)tapganı tavarını.

KINYA

42)Şerh-i Bekr-i Hoherzāze içinde 43)eyiddi.Vardur kādıya kim barça 44)virgey yabanda tapılmış tavarı 45)tapan kişige didi.

KINYA

46)Şerh-i Bekr-i Hoherzāze içinde 47) eyiddi.Vardur kādıya gāyıb kişinün 48)malını barça virmek.Dahı gāyıb kişinün 49)elden elge yüriyü bilür keçe bilür 50)tavarını satmaklık.kaçan ol tavar 51)helāk olınaa diyü koruksa.Dahı ol 52)gāyib kişinün kandalıkı bilinmese didi.

KINYA

402 1)Vardur kādıya gāyıb kişinün malını ıyı 2)virmeklik ol gāyıb kişige kaçan ol 3)gāyıb kişinün yiri bilinse kanda ıdukı.Dahı 4)ol kādī koruksa ol gāyıbnuñ malı 5)helāk olgay diyü.

KINYA

6)Fetāvā-yı Şugrā içinde eyiddi,kaçan ata malı 7)telef idici olsa kerekmez yirge malı kiderur 8)olsa ısrāf ider olsa vardur kādıya kim 9)ol atanuñ elinden algay yetīmnün 10)malını.Dahı ol malı bir ᶜadıl emīn kişinün 11)katında kogay ol yetīme kereklü olınca ya 12)ol yetīm bālıg olınca didi.

KINYA

13)Kādīhān eyiddi kaçan ata ya kaçan vasī düşe 14)keçmedük oglanuñ yirini satsalar.Dahı 15)kādī ol satganları satugı bozmakı 16)ol oglana maslahat körse.Imdi vardur 17)kādī ol satugı bozgay.

KINYA

18)Ebū Hāmıd eyiddi,bir kādī hüküm iddi bir daᶜvī 19)içre.Dahı ol kādī hüküm idgeninden sonra 20)ol kādıya zāhır oldı kim hükmi hatā idip 21)durur imış.Imdi vācıbdur ol kādī ol 22)hükmi bozmaklık didi.

Mecdü'l-eyimme kim 23)Tercümānīdür ol eyiddi ol ḳāḍī ḥükmini 24)bozmaḳ vācib olduḳı ol vaḳtındur kim 25)ol idgeni ḥüküm muḫālıf olġay. Tañrı Kitābına 26)ya ol ḥüküm muḫālıf olġay Rasūl sünnetine ya ol ḥüküm muḫālıf olġay ıcmāʿı ümmete didi.Ammā ol ḥüküm kaçan munlarnūñ birisine muvāfıḳ olsa bozmaz didi.

ḲINYA

27)Muḥīṭ kitābında eyiddi ḳaçan ḳāḍī 28)ḫaṭa ḥüküm idse.İmdi eger 29)ol ḫaṭā şunuñ kibi ḫaṭā olsa 30)kim ol ḫaṭānūñ ḫaṭālıḳında hīç 31)faḳīhlar iḫtilāf idmemiş 32)olsalar.Ol vaḳtın ol ḳāḍī 33)ol idgeni ḥükmi bozġay ḳaytar- 34)ġay didi.Eger ol idgeni ḥüküm 35)şunuñ kibi ḫaṭā-ısa kim ol ḫaṭā 36)idmek baᶜżı faḳīhlar ḳatında ḫaṭā- 37)ısa baᶜżılaruñ ḳatında ḫaṭā 38)degül-ise.İmdi ol vaḳtın ol 39)ḳāḍī idgeni ḥükmi bozmaġay.40)Bel kim ol idgeni ḥükmi keçür- 41)gey.Andan ṣoñra eger anuñ 42)kibi bir daᶜvī daḫı vāḳıᶜ olsa.43)Ol vaḳtın ḳanḳı ḳavlı ḥaḳ körse 44)ol ḳavul birle ḥüküm idgey 45)didi.

ḲINYA

46)Bir kişi daᶜvī iddi eyiddi,uşbu 47)kırnaḳı senden ṣatun aldum didi. 48)Daḫı ol kişi inkār iddi satma- 49)dum didi.Daḫı ol inkār idgen 50)kişige anıṭ içgil didi.Ḳāḍī daḫı ol 51)kişi anıṭ içmekden ḳaçdı. Daḫı ol 52)kırnaḳı daᶜvī idgen kişige buyurdı 53)ḳāḍī.İmdi ol kırnaḳ ḥalāl olur 54)ol daᶜvī idgen kişige.Tañrı taᶜālā ḳatında 55)daḫı şeriᶜatda daḫı.

ḲINYA

402 b 1)Şemsü'l-İslām kim evzecendīdür ol 2)eyiddi bir ev bir kişinüñ elinde-idi.Daḫı bir 3)özge kişi danuḳ durḳuzdı ol ev kendü-4)nüñ idükine.Daḫı ol kişi kim ev anuñ 5)elindedür ol eyiddi.Daᶜvī idgen kişige senüñ 6)danuḳuġuñ danuḳlıḳı işidilmez.Anuñ 7)içün kim senüñ danuḳuñ ıḳrār iddi.8)Bu ev menüm milküm idükine senüñ içün danuḳ- 9)lıḳ virmezden burun didi.İmdi ol danuḳa 10)anıṭ virilmez ol daᶜvī olıñgan kişi içün 11)ıḳrār idmegenine.Eger ol daᶜvī olıñgan 12)kişi danuḳ durḳuzsa ol şāhid ol evi 13)kendüye ıḳrār idgenine.Ol kişinüñ danuḳı 14)işidilmez.Eger ol daᶜvī olıñgan 15)kişi eyidse ol daᶜvī idgen kişige uşbu 16)senüñ şāhidüñ uşbu sen daᶜvī idgenüñ 17)evi özi kendüsi içün daᶜvī iddi 18)senüñ içün danuḳlıḳ virmezden burun 19)dise.İmdi şāhide anıṭ içürmegeyler 20)daᶜvī idmegenine özi içün ol evi daḫı ol 21)daᶜvī idgen kişige anıṭ içürmegeyler ol 22)şāhid ol evi kendi nefsi içün daᶜvī 23)idgenini bilmedükine.Eger ol daᶜvī 24)olıñgan kişi danuḳ durḳuzsa ol daᶜvī idgen 25)kişinüñ uşbu şāhidi kendüsi birle çekişgenine ol danuḳı ḳāḍī durḳuzsa 26)ḳāḍī ḳatında.İmdi ol danuḳnūñ danuḳlıḳı 27)bā-

ṭıldur ol danuḳ işidilmez ol da^{c}vī içinde 28)müzekkī eyidse,uşbu danuḳ ^{c}adildür 29)dise.İmdi bu tezkiye idmekdür.Eger 30)müzekkī eyidse. Uşbu danuḳ ^{c}adildür ẓā- 31)hirde dise.İmdi bu tezkiye degüldür.32) ^{c}Aynü'l-eyimme kim Kerābīsīdür ol 33)eyiddi.Dahı Ebū Ḥāmıd munuñ kibi didi.

ḲINYA

34)Ḳāḍī ^{c}Abdü'l-cabbār eyiddi.Bir ḫatun öz özüni 35)evlendürdi bir erge ol ḫatun destūr 36)almadın velīsinden.Dahı ol ḫatu(nu)ñ eri 37) ^{c}āciz oldı ol ḫatunuñ mehrini vir- 38)mekden.Dahı ol ḫatunuñ nafaḳasını 39)virmekden.İmdi ol ḫatu(nu)ñ atasına 40)vardur kim izdegey ḳāḍıdan ayırmaḳ.41)izdegey ḳızını ol erinden ol 42)er mehrini dahı nafaḳasını virmekden ^{c}āciz 43)olduḳı sebebinden didi.^{c}Ali kim Ṣuġdıdür 44)munuñ kibi didi.

ḲINYA

45)Ba^{c}żılar eyiddiler kim ḳaçan er ^{c}āciz 46)mehrini ödemekden.İmdi ol 48)vaḳtın yoḳdur ḳāḍıya kim ol er 49)birle ol ḫatun arasında ayrılmaḳ 50)lıḳ birle ḥüküm idgey.Uşbu 51)er nafaḳadan mehirden ^{c}āciz olduḳı 52)sebebinden didiler.

ḲINYA

402a 1)Bir kişi ḫatunını ḳāḍī.Dahı ġāyıb oldı 2)ol şārdan kiddi. Dahı ol ḫatunına hīç nafaḳa 3)ḳoymadı.İmdi eger ḳāḍī ḥüküm idse iki- 4)sinüñ arasında ayrılmaḳa nafaḳadan ^{c}āciz olduḳı 5)sebebden ol er imdi ba^{c}żılar eyiddiler ol 6)ḳāḍīnuñ ḥükmi keçer didiler.Ba^{c}żılar 7) eyiddiler keçmez didiler.Velakin bizüm 8)birle Şāfi^{c}ī arasında ḫılāf bu mes^{c}elede mundadur 9)kim ol ḳāḍıya bizim ḳatımızda ḥalāl degüldür 10)ayırmaḳ birle ḥüküm idmeke ilgerü durmaḳ- 11)lıḳ.Ammā İmām Şāfi^{c}ī ḳatında ḥalāldur.

ḲINYA

12)Ḳāḍīḫān eyiddi.Kaçan kiçigez oġlanuñ atası 13)ol kiçigez oġlanuñ ḫatunı birle tilese(l)er kim 14)ol ḫatunı ol oġlandan ayırmaḳ dilese- ler.İmdi 15)ayırmaḳa ḥīle oldur kim ḳāḍī ḥüküm idgey 16)ol ḫatun birle ol oġlanuñ arasında 17)ayruluḳa ol oġlan nafaḳadan ^{c}āciz olduḳı 18)sebebinden ol vaḳtın ḳāḍī ḥüküm idgeni keçer 19)ya ḳāḍī ayrılmaḳa ḥüküm idgenine ḥīle budur 20)kim ol ḫatun velīsüz evlenmiş olġay ya 21)ol nikāḥ hibe lafẓı birle birle olmış olġay.22)Ol vaḳtın ḳāḍīnuñ ḥüküm idgeni keçer ayrıl- 23)maḳa ikisinüñ arasında.

ḲINYA

24)Ḳāḍīḫān eyiddi er kişi ^{c}āciz olmaḳlıḳ ḫatunına 25)nafaḳa idmekden.

İmdi bu ᶜâciz olmaklık ayrıl-26)mak hakını vâcib idmez bizim katımızda.İmâm Şâfiᶜî 27)katında kaçan er ᶜâciz olsa hatunına nafaka idmekden,vardur ol hatuna kim kâdîdan izdegey ikimiz arasında ayırgıl digey.28)Dahı ol Şâfiᶜî kâdî eger ikisinün 29)arasında ayırmasa ol ayrılmak talâk 30)degüldür.Bel kim şol var nikâhı 31)bozmakdur.

KINYÂ

32)Eger er nafakadan ᶜâciz olduki 33)sebebden kâdî ikisini birbirinden 34)ayırmasa.Dahı ol kâdînun mezhebi 35)Şâfiᶜî olsa.İmdi ol kâdînün 36)hükmi keçer barça mezheblerde.37)Eger ol kâdînun mezhebi Hanefî 38)olsa.İmdi ol Hanefî kâdıya 39)yokdur kim kendü mezhebinden 40)özge mezheb birle hüküm id- 41)gey illâ meger ol kâdî müctehid 42)olgay.Dahı ol kâdînun ictihâdı 43)ol hüküm idgenine vâkiᶜ olgay. 44)Ol vaktın ol kâdî kendü mezhebinden 45)özge mezheb birle hüküm idmek 46)kayırmaz.Ammâ kaçan kâdî Hanefî 47)mezheb olsa.Dahı ol kâdî 48) ictihâd idmedin kendü mezhebinden 49)özge mezheb birle hüküm id- 50)se. İmdi İmâm Ebû Hanîfa'dan 51)ol kâdînun hüküm idgeni keçdü- 52)kine iki rivâyet vardur bir 53)rivâyetde keçer bir rivâyetde 54)keçmez.

KINYA

402b 1) Ebü'l-leyis eyiddi rahimehullahu bir kişi hatunını kodı.2) Dahı ol kişi gâyıb oldı kiddi.Şunun kibi gâyıb 3)oldı kim kandalıkı bilinmez.Dahı ol kişi hatunına hiç 4)nafaka koyup kidmedi.Dahı ol erün hatunı 5)kâdıya keldi.Dahı hâlını bildürdi.Dahı ol hatun 6)ayrılmak izdedi.Dahı ol kâdî varaka yazdı,7)ıyı virdi ol ᶜâlime kim ol ᶜâlimün mezhebi ol-idı 8)kim er kaçan ᶜâciz olsa hatunına nafaka virmekden 9)ol ᶜâlimlerün mezhebinde ayırmak câyiz-idi. 10)Dahı ol ᶜâlim ol er birle ol hatun arasında 11)ayırdı ol er nafaka idmekden ᶜâciz olduki sebebden.12)İmdi ol er birle ol hatun arasında ayrılık 13)vâkiᶜ olur. Egerçi kim ol hatun durduki yirde 14)ol erinün evi,yiri olsa.Dahı emlâkı olsa.Dahı 15)dahı metâᶜı olsa dahı.Anun içün işbu nemeleri satmak 16)câyiz degüldür nafaka içün.Anun bu nemeleri 17)satmakda gâyıb kişinün üstine hüküm olur kaçan bu neme- 18)ler nafaka cinsinden olmasa.

KINYA

19)Kâdî ᶜAbdu'l-cabbâr eyiddi.Dahı ᶜAynü'l-eyimme kim Kerâbîsidür,20) ol eyiddi.Kaçan kâdî müctehid olmasa mukallid kâdî olsa.Dahı 21)ol kâdî kendü mezhebinün hılâfına hüküm idse ol 22)kâdînun hükmi keçmez didiler.

KINYA

23)Sa^{c}īd kim Müseyyeb oğlıdur,anuñ meẕhebi budur kim 24)üç ṭalāḳ boşanmış ḥatun özge erge kebin idmek 25)birle yaluñuz ol üç ṭalāḳ boşağan erge ḥalāl olur 26)ol ikinçi er ol ḥatuna ḳatılmadın.İmdi ḳaçan bir ḳāḍī 27)ḥüküm idse Sa^{c}īd kim Müseyyeb oğlıdur,anuñ meẕhebi birle ol üç ṭalāḳ virilmiş ḥatunda ol ḳāḍī ḥükmi bāṭıldur keçmez.Şerh-i Serḫasī içinde munuñ kibi didi.

ḲINYA

28)Vardur ḳāḍıya kim ḥüküm id- 29)gey danuḳ izdemegey da^{c}vī 30)idgen kişiden.Ḳaçan ol ḳāḍī 31)bilse vaḳıf ıduḳını ol yir 32)ya ol ev.

ḲINYA

33)Ḳāḍī ^{c}abdu'l-cabbār eyiddi.Daḫı Ebū 34)Ḥāmıd eyiddi. Ḳaçan da^{c}vī idgen 35)kişi danuḳ durḳuzsa ḥaḳı var ıduḳına 36)ol da^{c}vī olıñğan kişinüñ üstinde37).Daḫı ḳāḍī ol da^{c}vī olıñgan kişini 38)ḥabus idse.İmdi ol ḳāḍī-39)nüñ ḥabus idmekliki ol 40)kişini ḥüküm idmekdür ol 41)ḥabus olğan kişinüñ üstine ḥaḳ var 42)-ıduḳına didiler.

ḲINYA

43)Ḳāḍī ol da^{c}vī olıñğan 44)kişini ḥabus idmeke buyurmaḳ 45)ḥüküm idmekdür ol kişinüñ 46)üstine ḥaḳ ıduḳına.

ḲINYA

47)Burhān kim Muḥīṭ eyesidür,ol 48)eyiddi.Ṣaḥīḥ ḳavul budur kim 49) ḳāḍī eyidmeki ḥüküm iddüm da^{c}vī 50)idgen kişi içün dimeki şarıṭ 51) degüldür hüküm ṣaḥīḥlıḳına 52)didi.

ḲINYA

403a 1)Ḳāḍī eyidmeki ḥaḳ ḳatımda s̱ābit oldı dimeki 2)ya ḳāḍī eyidmeki ḥaḳ ḳatumda ẓāhir oldı dimek 3)ya ḳāḍī eyidmeki ḥaḳ ḳatumda ṣaḥīḥ oldı dimeki 4)ya ḳāḍī eyidmeki men ḥaḳı bildüm dimeki uşbu 5)sözler barçası ol ḳāḍīdan ḥüküm idmek- 6)dür ḥaḳ s̱ābıt olmaḳına.

ḲINYA

7)Fetāvā-yı ^{c}Aşır kitabı içinde eyiddi.Daḫı ^{c}Alā-yı Tacirī 8)eyiddi. Daḫı ^{c}Aynu'l-eyimme kim Kerābīsīdür,9)ol eyiddi.Bir kişi da^{c}vī iddi bir kişinüñ 10)üstine,eyiddi.Ol da^{c}vī idgen kişi uşbu senüñ 11)elüñdeki bustān menümdür didi.Daḫı ol da^{c}vī idgen kişi danuḳ durḳuzdı.Daḫı ḳāḍī 12)) eyiddi.Ol kişige kim da^{c}vī anuñ üstine olındı,13)cevāb virgil.Uşbu da^{c}vī idgen kişinüñ da^{c}vī- 14)sına didi.Daḫı ol da^{c}vī olıñgan kişi eyiddi ḳāḍıya 15)ya ḳāḍī maña mühlet virgil didi ḥattā men bu da^{c}vī 16)idgen kişinüñ da^{c}vısını defu^c ideyin didi.17)Daḫı ol ḳāḍī ol da^{c}vī olıñğan kişige biş ay 18)mühlet virdi.Daḫı ḳāḍī ol bustānı aldı ol 19)da^{c}vī olıñğan kişiden.ol da^{c}vī idgen kişige teslīm 20)iddi ḥattā ol da^{c}vī olıñgan kişi bu da^{c}vī iden 21)kişinüñ da^{c}vīsını defu^c idince.Daḫı mundan soñ-

ra ol 22)da^c^vī olıngan kişi defu^c^ iddi ol da^c^vī idgen kişi- 23)nün da^c^vīsını illā şunun kibi defu^c^ iddi kim ol defu^c^ 24)idmek şeri^c^atda işidilmez.Dahı kādī ol da^c^vī 25)idgen kişige ol bustānı hüküm idmezden burun ol kādī 26)öldi.İmdi ol evvelki teslīm idmeki ol kādīdan 27) hüküm idmekdür ol da^c^vī idgen kişige hattā mundan 28)sonra yokdur ol da^c^vī olıngan kişige ol da^c^vī idgen kişini kaytarmaklık ol da^c^vī idgen kişini ol bustān içre tasarruf idmekden.29)Dahı yokdur ol da^c^vī olıngan kişige 30)eyidgey men da^c^vamı kine ider men 31)senün birle digey.

KINYA

32)Şeref-i eyimme kim Mekkī'dür,ol 33)eyiddi.Dahı kādī ^c^Abdu'l-cabbār eyiddi.34)Bir kişi da^c^vī iddi bir nemeni bir kişi- 35)nün üstine.Dahı ol da^c^vī olıngan kişi 36)inkār iddi.Dahı da^c^vī idgen kişi- 37)nün danukı yok-ıdı.Dahı ol inkār 38)idgen kişige anıt içmek vācıb oldı.39) Dahı ol da^c^vī idgen kişi eyiddi.Men 40)anıt içürmeki sākıt iddüm.Bu inkār 41)idgen kişiden didi,ya ol da^c^vī 42)idgen kişi eyiddi.Men anıt içünmek 43)içre hakumı sakıt iddüm didi.44)İmdi vardur ol da^c^vı idgen 45)kişige anıt virgey ol inkār idgen 46)kişige antı sākıt iddüm dimek birle 47)antı sākıt olmaz.

KINYA

48)Eger da^c^vī idgen kişi eyidse.49)Eger men falān vakta degin danuk 50)durkuzmasam men anıt içürmekümi 51)sākıt iddüm.Uşbu inkār idgen 52)kişiden dise.Dahı ol vakta degin ol 53)kişi danuk durkuzmasa.İmdi ol 54)da^c^vī idgen kişiden anıt içünmek 55)sākıt olmaz.Vardur ana anıt virmek- 56)lik kine ne vaktın tilese.

KINYA

408 b 1)Kādī ^c^Abdu'l-cabbār eyiddi bir kişi da^c^vī iddi 2)bir kişinün üstine bir yiri.Dahı ol da^c^vī 3)idgen kişinün danukı yok-ıdı.Dahı ol da^c^vī 4)idgen kişi anıt içürmek izdedi.Ol da^c^vī 5)olıngan kişige.Dahı ol da^c^vī olıngan kişi eyiddi 6)Uşbu da^c^vī idgen kişi ıkrār iddi kim menüm 7)bu yirde hakum yokdur didi.Dahı ol da^c^vī 8)olıngan kişi anıt virmek izdedi ol da^c^vī 9)idgen kişige.İmdi vardur ol da^c^vī olıngan 10)kişige kim anıt içürgey ol da^c^vī idgen 11)kişige ıkrār idgenine didi.

KINYA

12)Ebū Nasır kim Debbūsī'dür,ol eyiddi.Bir kişi da^c^vī 13)iddi bir kişinün üstine,eyiddi.Sen ıkrār iddün 14)kim menüm senün üstünde yüz ahçam var 15)-ıdukına didi.Dahı ol da^c^vī olıngan kişi inkār 16)iddi, eyiddi.Men hiç ıkrār idmedüm didi.17)İmdi kādī ol inkār idgen kişige anıt içür- 18)gey,eyiddürgey billahi men ıkrār idmedüm yüz 19)ahçası var-ıdukına.Uşbu kişinün mende digey.20)Ebū'l-Kāsım kim saffārdur,ol eyiddi kādıya 21)yokdur kim munun kibi anıt virgey ol kişige.22)

Bel kim ol anıt içgen kişi eyidgey anıt içüp 23)billahi uşbu da^c^vī idgen kişi da^c^vī idgeni yüz 24)ahça menüm üstümde degüldür digey didi.

KINYA

25)Cem^c^-i Tefārīk içinde eyiddi.Anıt içür- 26)mek yokdur inkār idgen kişige ıkrār 27)idgenine.

KINYA

28)Nikāha ıkrār idgen kişi kaçan inkār 29)idse ıkrār idgenine.İmdi ol 30)inkār idgen kişige anıt içürürler ıkrār 31)idmegenine Şeref-i Eyimme kim Mekkī'dür 32)munun kibi didi.

KINYA

33)Şeref-i eyimme kim Mekkī'dür,ol eyiddi.34)Dahı kadī ^c^Abdu'l-cabbār eyiddi.Kaçan da^c^vı 35)olıngan kişi anıt içse.Anun anıt içmekini 36) izdemek birle kadī katında kadī ana 37)anıt virmezden burun.Imdi uşbu 38)anıt içürmek degüldür.Anun 39)içün anıt içürmek kadī hakı-40)dur.

KINYA

41)Seyfu'l-eyimme kim Sayilīdür,ol 42)eyiddi.Kaçan da^c^vī idgen kişinün ^c^adıl 43)danukı olsa,hāzır olsa.Imdi ol 44)da^c^vī idgen kişi tileklüdür,tilese 45)danukını durkuzsun,tilese anıt vir- 46)sün illā meger ol da^c^vī idgen 47)kişi kadıya eyidmiş olgay menüm 48)danukum hāzır vardur dimiş 49)olgay.Ol vaktın ol da^c^vī idgen kişi anıt 50)virür men didükini ol kadī işidmegey.

KINYA

404 a 1)Şeref-i eyimme kim Mekkīdür ol eyiddi.Eger 2)da^c^vī idgen kişinün zannına gālıb olsa kim 3)eger ol da^c^vī olıngan kişi anıt virecek 4)olsa ol da^c^vī olıngan kişi anıt içmez-imiş.5)İmdi ol vaktın vardur ol da^c^vī idgen 6)kişige anıt virmeklik ol da^c^vī olıngan 7)kişige didi.Eger ol da^c^vī idgen 8)kişinün zannına gālıb ol-ısa kim eger ol 9)da^c^vī anun üstine olıngan kişige anıt vire- 10)cek olsa ol da^c^vī anun üstine olıngan 11)kişi anıt içer-imiş yalgan yirge.İmdi 12)ol vaktın ol da^c^vī idgen kişi ol 13)kişige anıt virmesün.Eger antı virse ol 14)da^c^vī idgen kişi ma^c^zūr degüldür.

KINYA

15)Kaçan bir hatun kişi erinden küfür sözini 16)işidse.Dahı ol hatun da^c^vī idse eri- 17)nün üstine küfür sözledün dise.Dahı ol 18)er inkār idse sözlemedüm dise.İmdi 19)vardur ol hatuna anıt virmeklik,20)erine küfür sözlemedükine.

KINYA

21)Şeref-i eyimme kim Mekkīdür,ol eyiddi.Dahı 22)Rükn-ü Sayyādī eyid-

di.Bir ḫatun erinden 23)mehrini izdedi.Daḫı ol er ıḳrār iddi 24)kendünüñ üstine ol ḫatunuñ mehri var 25)-ıduḳına.Velakin ol er eyiddi. Menüm hīç nemem 26)yoḳdur,yoḳlu men daḫı menüm nememen yoḳ-ıduḳına 27)ol ḫatunum daḫı ıḳrār iddi.Velakin menüm danuḳum yoḳdur ol ḫatunum ıḳrār idgenine didi.İmdi vardur ol 28)erge kim anıṭ virgey ol ḫatuna 29)ol ḫatun ıḳrār idmedükine.

KINYA

30)Burhān kim Muḥīṭ eyesidür,ol eyiddi.31)Bir kişi da^cvī iddi bir kişinüñ üstine 32)eyiddi.Sen menüm ḳırnaḳuma ḳatıldun.33)Daḫı sen ḳatılduḳuñdan menüm ḳır- 34)naḳum yüklü oldı.Daḫı menüm ḳırna- 35)ḳum eksildi.Ol sen ḳatılduḳuñ 36)sebebden didi.Daḫı ol kişi kim da^cvī 37)anuñ üstine olındı.Ol kişi inkār 38)iddi.Men senüñ ḳırnaḳuġa ḳatılmadum 39) didi.İmdi vardur ol da^cvī id- 40)gen kişige kim anıṭ virgey.Ol inkār 41)idgen kişige ol inkār idgen kişi 42)kendünüñ ḳırnaḳına ḳatılmaḳanına. İmdi 43)eger ol inkār idgen kişi anıṭ 44)içse ḳatılmaḳanına.İmdi vardur ol 45)anıṭ içgen kişige kim izdegey ḳādidan ol 46)da^cvī idgen kişige ta^czīr urġıl 47)digey.Eger ol da^cvī idgen kişi 48)danuḳ durḳuzsa ol inkār id- 49)gen kişi kendünüñ ḳırnaḳına ḳatılġanına 50)vardur ol da^cvī idgen kişige 51)kim alġay ol da^cvī olġan kişiden 52)ol ḳırnaḳum eksilgeninün ḳīmatini 53)didi.

KINYA

404 b 1)Burhān kim Muḥīṭ eyesidür,ol eyiddi.Ḳaçan 2)bir kişinüñ üstine māl ṣābit olsa ḳādī ḳatında.Daḫı 3) ol boruçlu kişi eyidse.Men yoḳlu men.Menden 4)māl da^cvī idgen men yoḳlu-idükümi bilür dise.5)Daḫı ol māl da^cvī idgen kişi kişi inkār idse 6) idse,eyidse.Men seni yoḳlu-idükini bilmezin 7)dise.İmdi vardur ḳādıya kim anıṭ virgey 8)ol da^cvī idgen kişige kim ol da^cvī idgen 9)kişi bilmegenine ol boruçlu kişini yoḳlu-idükine.

KINYA

10)Eger bir kişi bir ḳırnaḳı ṣatun alsa bir kişi- 11)den.Daḫı ol ṣatun alġan kişinüñ ḫatunı eyidse 12)uşbu ḳırnaḳı men ṣatun aldum.Ṣol sen 13)ṣatun alduḳuñ kişiden sen ṣatun almaz- 14)dan burun dise.Daḫı ol ḫatunuñ danuḳı olmasa.15)İmdi vardur ol ḫatuna kim anıṭ virgey 16)erine,eri bilmegenine kim kendü ṣatun alġanını 17)ol ḳırnaḳı ol ṣatan kişiden.

KINYA

18)Muḥīṭ kitābında eyiddi.Ḳaçan vaṣī eyidse yetīmge men 19)saña bu ḳadar bu ḳadar aḫça nafaḳa ḳıldum dise.Daḫı 20)ḥāl bu olsa kim ol nafaḳa ḳıldum didüki aḫça 21)ol yetīm kibi kişinüñ nafaḳası olsa

İmdi söz 22)ol vasīnun sözidür anıt içmeki birle.23)Burhān kim Muhīt eyesidür,eyiddi.İllā bu kadar vardur 24)kim şıyıhlarımız vasīya anıt içürmeki yahşı körme- 25)diler ol yirde kim vasīnūn hıyānatlıkı zā- hir 26)olmasa didiler.

KINYA

27)Kaçan vasī eyidse yetīmge senūn atan öldi.28)Dahı kul kodı.Dahı men ol kulga bu kadar 29)bu kadar ahça nafaka iddüm.Dahı ol kul 30) kaçdı dise,ya eyidse ol kul öldi dise 31)Dahı ol yetīm eyidse menüm atam hīç 32)kul koyup kidmedi dise.İmdi söz ol 33)vasī sözidür anıt içmek birle.Burhān 34)kim Muhīt eyesidür,ol eyiddi.İllā bu kadar 35) vardur kim şıyıhlarımız eyiddiler vasīya 36)anıt virmek yahşı degül- dür şol yirde kim 37)vasīnun hıyānatlıkı zāhir degüldür didiler.

KINYA

38)Kaçan vasī eyidse yetīmge senūn atan 39)öldükinden sonra men se- nūn içün 40)bir kul satun aldum,ya bir kırnak 41)satun aldum.Dahı ol satun aldukum 42)kulnūn bahāsını senūn mālūndan 43)virdüm.Dahı men ol kulga bu kadar bu 44)kadar ahça nafaka iddüm senūn mālun-45)dan dise.İmdi söz ol vasīnun 46)sözidür anıt içmeklik birle.47)Burhān kim Muhīt eyesidür ol eyiddi 48)illā bu kadar vardur kim şıyıhlarımız 49)eyiddiler.Şol yirde kim vasīnun 50)hıyānatlıkı zāhir degüldür ol yirde 51)vasīya anıt virmek yahşı degüldür 52)didiler.

KINYA

405a 1)Şerh-i Tahāvī içinde eyiddi.Dahı Münteka kitābı içinde 2) eyiddi.İmām Muhammed'den rivāyet olındı.İmām Muhammed 3)eyiddi.Kādī bir yetīmnūn mālını satdı bir kişige.4)Dahı ol satun algan kişi ol satun alduki 5)mālı ᶜaybı çıkdukı sebebinden ol kādıya kaytardı.6) Dahı ol kādī ol satun algan kişige eyiddi.7)Sen meni berī kıldun bu satun aldukun tavar- 8)nun uşbu ᶜayıbından didi,ya barça ᶜayıbından didi.9)İmdi söz ol kādī sözidür anıt içmedin 10)didi.

KINYA

11)İmām Ebū Yūsuf'dan rivāyet olındı bir kişi 12)bir kişige bir ta- varı bagışladı.Dahı ol bagışlagan kişi 13)bahşīşını kayıtıp almak izdedi.Ol bahşīş 14)algan kişiden.Dahı ol vaktın dl bahşīş algan 15)kişi daᶜvī iddi,eyiddi.Sen mana bagışlaganun tavar 16)helāk oldı didi.İmdi söz ol bahşīş algan 17)kişinūn sözidür hīç anıt içmeksüzin didi.

KINYA

18) Kaçan bir kişi bir kişige bir tavarı bagışlasa.Dahı 19)bagışla-

dukından soñra ol bagışlağan kişi eyidse 20)ol bahşīş alğan kişige. Sen maña cıvaż virmeki 21)şārıṭ iddün dise.Dahı ol bahşīş alğan 22) kişi eyidse,men hīç cıvaż virmeki şarıṭ idmedüm 23)dise.İmdi söz ol bahşīş alğan kişinün 24)sözidür hīç bahşīş alğan kişi anıṭ içmek 25) sözini.

KINYA

26)Kaçan bir kul bir kişiden bir nemeni sa- 27)tun alsa.Dahı ol ṭavarı satan kişi eyidse 28)ol kulğa senüñ hōcāñ saña satmaka 29)almaka destūr virmeyip-durur dise.Dahı ol 30)kul eyidse,menüm hōcām maña maña satmaka 31)almaka destūr virip durur dise.Imdi 32)söz ol kulnuñ sözidür,hīç ol 33)kul ahıṭ içmeksüzin.

KINYA

34)Kaçan bir kul bir nemeni satun alsa bir 35)kuldan.Dahı ol kulnūñ birisi eyidse,36)maña hōcām satmaka almaka destūr virmeyip 37)durur dise.Dahı ol dahı bir kul eyidse.38)Sen dahı men dahı destūr virilmiş kul 39)öz satmaka dahı almaka dahı dise.İmdi 40)söz ol kulnuñ sözidür kim ol 41)kul eyiddi.Sen dahı men dahı destūr 42)virinilmiş öz satmaka almaka didi hīç 43) anıṭ içmeksüzin.

KINYA

44)Ecnās-ı Nāṭıfī içinde eyiddi bir kişi kiçigez 45)oğlı içün bir ev satun aldı.Andan 46)soñra ol ev satun alğan kişi birle 47)ol evde sufca dutan kişi ıhtılāf 48)iddiler ol evnüñ bahāsında.İmdi 49)söz ol kiçigez oğlanuñ atasınuñ 50)sözidür hīç ol kiçigez oğlanuñ 51)atası anıṭ içmeksüzin didi.

KINYA

405 b 1)Nevāzıl kitābında eyiddi.Kaçan bir kişi bir ev satun 2)alsa. Dahı ol evnüñ şufca dutıcı kişisi kelse şufca 3)dutdum diyü dacvī idse.Dahı ol ev satun 4)alğan kişi ol evi satun aldukına inkār idse 5)eyidse.Men bu evi satun almadum.Bu ev menüm 6)kiçi oğlumuñdur dise. Dahı ol şufca dutan 7)kişinüñ danukı olmasa.Imdi ol satun alğan 8) kişi anıṭ içmez.

KINYA

9)Kaçan vakıf ıkrār idse,men yetīmge nafaka iddüm 10)dise.Dahı hāl bu olsa kim ol yetīmnün malı 11)ol vasınun elinde olsa.Dahı ol vasī cadil 12)kişi olsa.Imdi ol vasīnuñ sözi işidülür 13)hīç anıṭ içümmedin . Edeb-i Kādī kitābında munuñ 14)kibi didi.

KINYA

15)Ol kişi kim vakıf üstinedür,vakıf anūn elinde- 16)dür.Kaçan ol kişi eyidse,men vakfa bu kadar bu kadar 17)bu kadar ahça nafaka iddüm dise.Dahı ol kişi cadıl 18)kişi olsa.İmdi ol kişinüñ sözi işidilür.

20)Ḳaçan vaṣī kişige töhemet idseler yetīmge nafaḳa id- 21)düm didüki içre.Daẖı vaḳıf üstine durġan kişige daẖı 22)ḳaçan töhemet idseler vaḳ-fa nafaḳa iddüm didüḳi 23)içün ba^{c}żılar eyiddiler.Ol vaṣī daẖı ol vaḳıf üstine 24)durġan kişige anıṭ virgeyler.Ol vaṣī daẖı ol vaḳıf 25)üstine durġan kişi anıṭ içgey,eyidgey.Vallahi men ẖıyānat- 26)lıḳ idmedüm şol neme içre kim men dutıldum ol neme birle digey.Ba^{c}żılar eyiddiler ḳadī bir neme belgülü ḳılġay.Daẖı ol vaṣī 27)ol vaḳıf üstine durġan kişi ol 28)belgülü neme üstine anıṭ içgeyler.Eger 29)anıṭ içseler ḳurtuldılar. Eger 30)anıṭ içmek/den/ ḳaçsalar ḳadī ol kişi- 31)lerge buyurġay.Ol mālnuñ ne ḳadarı 32)içün anıṭ içmek/den/ ḳaçduġuz digey.33)Ol ne ḳadar māldur beyān 34)idüñ digey.

ḲINYA

35)^{c}Alā-yı Sa^{c}dī eyiddi.Ḳaçan bir kişi 36)bir kişini vekīl idse çekiş-mek 37)içün bir kişi birle.Daẖı ol 38)vekīl kelse ol ġarīm birle 39) çekişse.Daẖı ol vekil diken kişi- 40)nüñ ġarımı eyidse vekīlge sen 41)ıḳrār iddüñ ḳadī meclisinden özge 42)yirde meni vekīl dikenüñ se-nüñ 43 üstünde ḥaḳḳı yoḳdur didüñ.Bes 44)sen vekīllikden ^{c}azıl 45)o-lınduñ dise.Daẖı ol vekīl 46)inkār idse,eyidse,men hīç ıḳrār 47)idmedüm men vekīllikümi dayin 48)dise.İmdi vardur ol 49)da^{c}vī olınġan kişige ol vekīlge 50)anıṭ virgey ol vekil ıḳrār 51) idmegenine ḳadī meclisinden özge 52) yirde didi.

ḲINYA

403 a) 1)^{c}Alā-yı Tacīrī eyiddi.Bir kişi sagsuzlıḳında 2) eyiddi ıḳ-rār idüp menüm hīç dünya evinde nemem 3) yoḳdur didi.Andan ṣoñra ol ıḳrār idgen 4)kişi öldi.Ol kişinüñ bir ẖatunı ḳaldı.Daẖı bir 5)ḳızı ḳaldı.Daẖı munlardan özge vereṣe yir kişi- 6)leri ḳaldı.İmdi ol ölgen kişinüñ vereṣe- 7)lerine vardur kim anıṭ virgeyler ol ölgen 8)kişinüñ ẖatunına daẖı ḳızına ol ẖatun ol ḳız 9)anıṭ içgeyler.Ol ölgen kişinüñ mālından 10)neme bilmegenlerine yolı birle.

ḲINYA

11)Bir kişinüñ vaṣīsı bir ḳulı ṣatdı.Daẖı ol 12)ḳulı ṣatun alġan kişi da^{c}vī iddi ol vaṣīnuñ 13)üstine eyiddi.Uşbu sen ṣatġanuñ ḳul ^{c}ayıblu-14)dur didi.Daẖı ol ^{c}ayıb da^{c}vī idgen ṣatun 15)alġan kişinüñ danuḳı yoḳ-ıdı .İmdi vardur ol 16)ṣatun alġan kişige anıṭ virgey ol ṣatan 17)kişige ol ṣatan vaṣī anıṭ içgey,eyidgey.18)Vallahi men bu ḳulı sa-ña ṣatdum bu ḳul birle 19)bu ^{c}ayıb yoḳ-ıdı digey.Betāt üstine anıṭ iç-mek- 20)nüñ ṣūreti budur.

ḲINYA

21)Bir kişinün vekīli bir ḳulı ṣatdı bir kişige.22)Dahı ol ṣatun alġan kişi daᶜvī iddi ol 23)ṣatan vekīlnün üstine eyiddi.Uşbu sen ṣatġa-24)nun ḳul maña ᶜayıbludur didi.Dahı ol 25)ṣatun alġan kişinün danuḳı yoḳ-ıdı.İmdi 26)vardur ol ṣatun alġan kişige kim anıṭ 27)virgey ol ṣatan vekīlge ol ṣatan vekil 28)anıṭ içgey,eyidgey.Vallahi men bu ḳulı saña ṣatdum.29)Men bu ḳul birle ᶜayıb var-ıduḳını bilmezin digey.İmdi ᶜılım üstine anıṭ içmekün ṣūratı budur.

ḲINYA

30)ᶜAlā-yı Tācirī eyiddi.Bir kişi daᶜvī 31)iddi bir kişinün üstine, eyiddi.Uşbu ṭavar 32)menümdür.Bu ṭavarı men atamdan 33)mīrāṡ yidüm didi.Dahı ol kişi kim 34)ṭavar anun elindedür,ol kişi eyiddi 35) ol daᶜvī olınġan kişige sen ṣatdun 36)bu ṭavarı maña ṣatan falān kişige men 37)bu ṭavarı ṣatun almazdan burun ol 38)falān kişiden didi. Dahı ol kişi kim daᶜvī 39)anun üstine olındı ol kişinün danuḳı 40) yoḳ-ıdı bir didüki söz üstine.İmdi 41)vardur ol kişige kim daᶜvī anun üstine 42)olındı,ol kişi anıṭ virgey ol daᶜvī 43)idgen kişige ol daᶜvī idgen kişi 44)anıṭ içgey,eyidgey.Billahi men bu ṭavarı 45)ṣatmadum saña ṣatan kişige digey.

ḲINYA

46)Bir kişi daᶜvī iddi bir kişiden bir evi.47)Dahı ol daᶜvī idgen kişi danuḳ dur-48)ḳuzdı.Dahı mundan soñra ol 49)kişi kim ev anun elindedür ol 50)eyiddi,ḳādıya sen bu daᶜvī idgen 51)kişige anıṭ virgil bu daᶜvī idgen 52)kişi bilmegenine bu evi bu evi men yapġanuma 53)didi. İmdi ḳādī ol kişinün kim 54)ev anun elindedür,ol kişinün 55)sözini işidmegey.

ḲINYA

406 b 1)Şemsü'l-eyimme kim evzecendīdür,ol 2)eyiddi.Bir kişi bir evnün yiri menümdür didi 3)Ol ev bir kişinün elinde-idi.Dahı ol daᶜvī 4)idgen kişi danuḳ durḳuzdı ol evnün 5)yiri kendünün idükine.Dahı ol evi ḳādī ol 6)daᶜvī idgen kişige hüküm idüp virmezden 7)burun.Dahı ol kişi kim ev anun elindedür,ol 8)kişi eyiddi ol daᶜvī idgen kişige sen ıḳrār 9)iddün kim uşbu evnün dıvārları menüm 10)-ıduḳına didi.Dahı ol daᶜvī idgen kişi inkār 11)iddi,eyiddi.Men ıḳrar idmedüm didi.İmdi 12) ol daᶜvī idgen kişinün danuḳı işidilür 13)ol kişinün üstine kim ev anun elindedür.14)İmdi vardur ol kişige kim ev anun elindedür,15)ol kişi anıṭ virgey ol daᶜvī idgen kişige 16)ol daᶜvī idgen kişi ıḳrār idmegenine eger 17)ol ev elinde alġan kişinün danuḳı olmasa ol 18)daᶜvī idgen kişi ıḳrār idgenine ol evnün 19)dıvārını kendüye anun içün kişi evnün yirini 20)daᶜvī idmekde.Dahı ḳādī ol evnün yirini hüküm 21)idde

mekde ol evnüñ dıvārları daḫı kirür da^{c}vī 22)idmekde daḫı ḥüküm idmekde didi.

KINYA

23)Burhān kim Muḥīṭ eyesidür ol eyiddi ḳaçan 24)bir kişi kendü ḳızı üstine bir neme da^{c}vī iddi 25)meselā māl da^{c}vī iddi.Daḫı ḳāḍī buyurdı ol ḳızı 26)ḥabuslamaḳa daḫı ol ḳızuñ atası ḳāḍīdan izdedi 27)kim ol ḳızını bir özge yirde ḥabüslegey.28)Ḳāḍī ḥabsında ḥabuslamağay ḥattā ol ḳızuñ 29)atasınuñ ğarażı żāyı^c olmamaḳ içün.İmdi ḳāḍī ol ḳızuñ atasınuñ sözini işidgey didi.

KINYA

30)Burhān kim Muḥīṭ eyesidür,ol eyiddi 31)her kişi kim bir kişinüñ üstine māl da^{c}vī 32)iddi.Daḫı ol da^{c}vī olınğan kişini 33)ḳāḍī ḥabuslamaḳa buyurdı.İmdi daḫı 34)ol da^{c}vī idgen kişi ḳāḍīdan 35)izdedi ol ğarımını özge yirde 36)ḥabuslamaḳa ḥattā ol da^{c}vī idgen kişi- 37)nüñ ğarażı żāyı^c olmamaḳ içün.38)İmdi ol ḳāḍī ol da^{c}vī id- 39)gen kişinüñ sözini işidgey ol 40)ğarımını virgey ne yirde tilese ḥabus- 41)lasun didi.

KINYA

42)Ḳāḍī ^{c}Abdu'l-cabbār eyiddi,ḳaçan 43)ol ḳāḍīnuñ ḥabsını saḳlayan 44)kişi ol ḥabusdan bir kişini ḳoyı 45)virse yolını dutmasa.Daḫı ol 46)ḳoyı virdüki kişi anuñ kibi kişi 47)olsa kim ḳāḍī ol kişini ḥabus- 48)lamış olsa ol kişinüñ üstinde 49)māl alduḳı içün.İmdi var- 50)dur ol māla eyesine kim ol 51)ḥabus saḳlayan kişige eyidgey 52)ol ıyı virdüküñ kişini maña 53)ḥāżır idgil digey 54)izdegey.

KINYA

407a 1)Burhān kim Muḥīṭ eyesidür,ol eyiddi.Ḳaçan ḳāḍī 2)bir kişini ḥabuslasa üstinde borçı olduḳı içün.Daḫı 3)ḳāḍī ol kişini ḥabusladuḳından soñra ol ḥabus- 4)lanmış kişi danuḳ durḳuzsa kendüsi yoḳlu 5)-ıduḳına.Daḫı ol boruç eyesi ol boruçlu kişini ıyı 6)virmek izdese ḳāḍī ol boruçlu kişinüñ 7)yoḳlu-ıduḳına ḥüküm idmezden burun.Daḫı ol 8)boruçlu kişinüñ velīsi ol boruçlu kişinüñ ḥabus- 9)dan çıḳarmak izdese ḥattā ḳāḍī ol boruçlu 10)kişinüñ yoḳluḳına ḥüküm idmek içün.İmdi 11) vācibdür ḳadı üstine kim ol kişinüñ yoḳlu- 12)lıḳına hüküm idgey ḥattā ol boruç eyesi ḳayıtıp 13)ol boruçlu kişiden mālını izdemegey ḥattā ol 14)boruçlu kişinüñ baylıḳı ẓāhir olmayınca didi.

KINYA

15)Şerḥ-i Ṭaḥāvī içinde eyiddi.Daḫı Cem^c-u Tefārīḳ 16)içinde eyiddi. Ḳaçan ^{c}adıl kişiler ḫabar virseler 17)boruç içün ḥabuslanmış kişinüñ yoḳlu muḥtāc-ıduḳına.18)İmdi ḳāḍī ol boruçlu kişini ḥabusdan çıḳarğay

19)ıyı virgey.Velakin boruç eyesi ḥāżırlıḳında ıyı 20)virgey.Daḫı ol ḳāḍī ol boruç eyesini meni[c] idmegey 21)ol boruçlu kişi birle uyup yürimekden ẓāhir 22)rivāyet budur.

ḲINYA

23)Ḳaçan ḳāḍī bir kişini ḥabuslasa ol kişi boruçlu olduḳı 24)içün.Daḫı andan ṣoñra ol māl eyesi ġāyıb 25)olsa.Andan ṣoñra ol boruçlu kişinüñ yoḳlu-ıduḳı 26)ẓāhir olsa ḳāḍī ḳatında.İmdi ḳāḍī ol boruçlu 27)kişiden bir żamān alġay.Daḫı ol boruçlu kişini ıyı 28)virgey çıḳarġay ḥabusdan.

ḲINYA

29)Eger ḳāḍī bir kişini ḥabuslasa borçından 30)ötüri.Daḫı māl eyesi ġāyıb olsa.Daḫı ol 31)yoḳluluḳ müddeti keçse.Daḫı ol boruçlu 32)kişi yoḳlu-ıduḳına danuḳlar danuḳlıḳ 33)virseler.Daḫı ḳāḍī ol boruçlu kişinüñ 34)ḥālından ṣorsa.Daḫı ol ḳāḍī ol boruçlu 35)kişini yoḳlu dapsa. İmdi ol ḳāḍī ol 36)boruçlu kişini ḥabusdan çıḳarġay.Daḫı ol 37)boruçludan bir żamān alġay.Daḫı ol boruçlunı 38)ıyı virgey ol māl eyesi ḥāżır olduḳına 39)baḳmaġay.

ḲINYA

40)Eger ḳāḍī bir kişini ḥabuslasa borçından ötüri.41)Daḫı ol māl eyesi ḥāżır olsa.Daḫı yoḳluluḳ 42)müddeti keçse.Daḫı danuḳlar danuḳlıḳ 43) virseler ol boruçlu kişi yoḳlu-ıduḳına.44)Daḫı ḳāḍī ol boruçlu kişinüñ ḥālından sorsa.45)Daḫı ḳāḍī ol boruçlu kişini yoḳlu tapsa.46)İmdi Ẓāhir-i Merġinānī eyiddi.Ḳāḍī ol 47)boruçlu kişiden żamān alġay.Daḫı ol 48)boruçlu kişini ıyı virgey ol māl eyesi 49)ḥāżır olmaḳ şarṭ degüldür didi.

ḲINYA

50)Ḳaçan ḥabuslanmış kişi żamān tapmasa.51)İmdi ḳāḍī ol boruçlu kişini ıyı vir- 52)megey ḥattā ol boruçlu kişi żamān 53)durḳuzmayınca.

ḲINYA

408 b 1)Muḥīṭ kitābında eyiddi,ḳaçan danuḳlar danuḳ- 2)lıḳ virseler ḥabuslanmış kişi yoḳlu ıduḳına.3)İmdi ḳāḍī ol danuḳı işidmeke şarṭ degül- 4)dür kim ol māl eyesi ḥāżır olgay.Velaḳin ḳaçan 5)kim māl eyesi kendüsi ḥāżır olsa,ya ol māl 6)eyesinüñ vekīli ḥāżır olsa ḳāḍī ol boruçlu kişini 7)ıyı virgey ol māl eyesi ḳatında,ya ol māl 8)eyesinüñ vekīli ḳatında eger māl eyesi ḥāżır 9)olmasa,ya ol māl eyesinüñ vekīli ḥāżır olmasa.10)ol vaḳtın ḳāḍī ol boruçlu kişini ıyı virgey 11)żāmın durḳuzduḳından ṣoñra didi.

ḲINYA

12)Muḥīṭ Kitābında eyiddi māl içün ḥabuslanmış 13)kişi danuḳ durḳuzdı

kendü yoklu-ıdukına.Dahı 14)māl eyesi danuk durkuzdı ol boruçlu kişi 15)varlu ıdukına.İmdi kādī ol māl eyesinüñ 16)danuklarını işidgey. Egerçi kim ol māl 17)eyesinüñ danukları beyān idmeseler ol 18)boruçlu kişinüñ ne kadar mālı var-ıdukını dahı hatta 19)kādī ol boruçlu kişini ebedā habus içinden çıkar- 20)maz hattā borçını ödemeyince Mahbūbi'nün Cāmi^{c}u' 21) ṣ-ṣagīr şerhinde dahı munuñ kibi didi.

KINYA

22)Kādī ^{c}Abdul'l-cabbār eyiddi,dahı ^{c}Aynu'l-eyimme kim 23)Kerābīsī'dür, ol eyiddi.Bir kişi bir kişinüñ 24)üstine bir ekinlek yiri da^{c}vī iddi, eyiddi.25)Uşbu yir menümdür didi.Dahı ol kişi kim 26)yir anuñ elindedür,ol kişi ıkrār iddi,eyiddi.27)Uşbu sen da^{c}vī idgenüñ yirde menüm hakum 28)yokdur didi.Dahı kādī ol yiri ol ada^{c}vī idgen kişige teslīm iddi.Dahı mundan soñra ol ıkrār idgen kişi da^{c}vī iddi.29)Uşbu hāsıl olgan mıgallı menüm- 30)dür.Bu yiri men ekdüm kendü tohumum 31)birle didi.İmdi ol ıkrār idgen 32)kişinüñ uşbu da^{c}vīsı işidilür.Eger 33)ol ıkrār idgen kişi ol yiri 34)küç birle alup ekdi-ise didi.

KINYA

35)Kaçan bir kişi ıkrār idse,eyidse.Uşbu 36)yir falān kişinüñdür dise. Dahı ol 37)yirde ekin olsa.İmdi ol ekin dahı 38)ol yir ıkrārına bile kirür hattā ol 39)ekin dahı ol falān kişinüñ olur kere- 40)k-ise ol ıkrār idgen kişi ol 41)ekini zikir idsün kerek-ise zikir 42)idmesün.

KINYA

43)Muhīt Kitābında eyiddi.Kaçan bir ev 44)da^{c}vī idse ,eyidse.Uşbu ev menüm- 45)dür dise.İmdi ol evnü(ñ) yukarukı 46)evi dahı aşakakı evi dahı da^{c}vī 47)içinde biledür da^{c}vī idgen kişi 48)zikir idmedin dahı.

KINYA

49)Tavar bağlayacak yir dahı matbah ev da^{c}vī 50)idgende bu ikisi dahı kirür kerek-ise 51)ol da^{c}vī idgen kişi da^{c}vī 52)idgeni vaktın ol evi hakları 53)birle da^{c}vī idsün kerek-ise haklarını 54)zikir idmesün.

KINYA

409 A 1)Bir kişi da^{c}vī idse,eyidse.Uşbu menüm- 2)dür dise.İmdi ol evnüñ matbahı dahı ol evnüñ 3)tavar bağlayacak yir ol da^{c}vī içine kirmez.Egerçi 4)kim ol da^{c}vī idgen kişi eyidse.Dahı uşbu menzil 5) menümdür barça hakları birle dise dahı.

KINYA

6)Ziyādāt Şerhinde eyiddi kaçan kādī bir evni bir 7)kişige hüküm idüp virse bilgil kim ol evnüñ 8)dıvārları dahı ol kişinüñ olur kim evi aña 9)hüküm iddi virdi virdi.

KINYA

10)Muḥīṭ Kitābında eyiddi ḳaçan ḳāḍī bir yiri bir 11)kişige ḥüküm idüp virse.İmdi ol yirnüñ dıvār- 12)ları daḫı ol yirnüñ aġaçları daḫı dl kişinüñ 13)olur mı kim ḳāḍī aña virdi ḥüküm idiben yiri,ya 14) olmaz mı.İmdi bu mes^celede şıyıḫlar ıḫtılāf iddi- 15)ler didi.

KINYA

16)Yūsuf Bilālī eyiddi daḫı Muḥīṭ Kitābında eyiddi.Ḳaçan 17)da^cvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa.Daḫı ḳāḍī 18)ol da^cvī olınġan kişige ḥüküm idmezden burun 19)ol da^cvī olınġan kişi ġāyıb olsa kidse,ya ölse.20)İmdi ol ḳāḍī ḥüküm idmegey ḥattā ol 21)ġāyıb kişi ḥāżır olmayınca,ya ol ġāyıb kişinüñ 22)nāyıbı ḥāżır olmayınca,ya ol ölgen kişinüñ mīrāṣ 23)alıcı kişisi ḥāżır olmayınca didi. Muḥīṭ kitābında daḫı 24)munuñ kibi eyiddi.

KINYA

25)Zāhir-i Mergınānī eyiddi.Bir kişi bir nemeni 26)da^cvī iddi bir kişinüñ üstine.Daḫı ol 27)da^cvī idgen kişi danuḳ durḳuzdı.28)Daḫı danuḳ durḳuzduḳından ṣoñra ol 29)kişi kim da^cvī anuñ üstine olındı.Ol 30)kişi bir kişini vekīl dikdi.Daḫı kendüsi 31)ġāyıb oldı kiddi.İmdi ol ḳāḍī ol da^cvī olınġan 32)kişinüñ vekili üstine ḥüküm idgey ol 33)da^cvī idgen kişinüñ da^cvī idgeni 34)nemeni didi.

KINYA

35)Muḥīṭ Kitābında eyiddi.Bir kişi bir kişinüñ 36)üstine bir nemeni da^cvī iddi.Daḫı ol kişi 37)kim da^cvī anuñ üstine olındı,ol kişi 38) ıḳrār iddi ol da^cvī idgen kişinüñ 39)da^cvī idgeni nemege mundan ṣoñra ol 40) da^cvī olınġan kişi ġāyıb oldı kiddi.41)İmdi ḳāḍī ol ġāyıb olġan kişinün 42)üstine ḥüküm idgey ol ġāyıb olınġan 43)kişinüñ ıḳrārı birle İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında daḫı İmām 45)Muḥammad ḳatında didi.

KINYA

46)Danuḳ durḳuzdı da^cvī idgen ḳişi 47)bir kişinüñ vekīli üstine.Daḫı ol vekīl 48)ġāyıb oldı.Daḫı ol vekīli diken kişi ḥā- 49)żır oldı.İmdi ḳāḍī ol ḥāżır olġan 50)kişinüñ üstine ḥüküm idgey.

KINYA

408 b 1)Bir kişi bir kişinüñ üstine bir māl da^cvī iddi.2)Daḫı ol kişi kim anuñ üstine kim māl da^cvī iddi 3)ol da^cvī idgen kişi danuḳ durḳuzsa.Daḫı 4)ol da^cvī olınġan kişi ḳāḍīdan mühlet izdese 5)bir belgülü vaḳta degin.Daḫı ol da^cvī olınġan 6){olınġan}kişi ġāyıb olsa kidse.Daḫı ol mühletnüñ 7)müddeti keçse.İmdi daḫı ol kişinüñ ġāyıb olduḳı 8) belgülü olsa.İmdi vardur ol ḳāḍıya kim ḥüküm id- 9)gey ol ġāyıb olġan kişinüñ üstine ol ġāyıblıḳı 10)ḥalında didi ḳāḍī ^cAbdu'l-cabbār eyiddi.

KINYA

11)Muḥīṭ kitābı içinde eyiddi.Bir kişi bir kişinüñ 12)üstine bir ne-
me daʿvī iddi.Daẖı ol kişi ġāyıb 13)oldı.Daẖı ol kişinüñ vekīli ḥāżır
oldı.İmdi var- 14)dur ḳāḍıya kim ol ḥāżır olġan kişinüñ üstine ḥüküm
15)idgey didi.

ḲINYA

16)Muḥīṭ kitābında eyiddi,bir kişi bir kişinüñ üstine bir neme 17)
daʿvī iddi.Daẖı ol daʿvī idgen kişi danuḳ durḳuz- 18)dı.Daẖı andan
ṣoñra ol daʿvī olınġan kişi öldi.19)Daẖı ol daʿvī olınġan kişinüñ mīrāṣ
alıcı kişisi ḥāżır 20)oldı.İmdi vardur ḳāḍıya kim ol ḥāżır olġan 21)
kişinüñ üstine ḥüküm idgey didi.

ḲINYA

22)Ḳaçan bir kişi bir kişinüñ mīrāṣ alıcılarnuñ birisinüñ 23)üstine
daʿvī idse ol ölgen kişinüñ üstine nemen var ~~dise~~ 24)dise.Daẖı ol daʿvī
idgen kişi danuḳ durḳuzsa.25)Daẖı mundan ṣoñra ol daʿvī olınġan mīrāṣ
alıcı kişi 26)ġāyıb olsa ol ölgen kişinüñ bir mīrāṣ alıcı kişisi daẖı
ḥāżır olsa.İmdi vardur ḳāḍıya kim ol ḥāżır olġan kişinüñ üstine ḥüküm
idgey didi.Muḥīṭ Kitābında eyiddi.

ḲINYA

28)Bir kişi bir kişinüñ üstine daʿvī 29)idse,eyidse.Uşbu ṭavar kim
senüñ 30)elüñdedür,menümdür dise.Daẖı 31)ol daʿvī idgen kişi danuḳ
32)durḳuzsa ol ṭavar kendünüñ 33)idükine danuḳlıḳ virseler.34)Daẖı
ol danuḳlar ʿadıl olsa- 35)lar.Daẖı ḳāḍī ol ṭavarı 36)ol daʿvī id-
gen kişige buyurmaz- 37)dan burun ol kişi kim daʿvī anuñ 38)üstine
olındı ol kişi ol 39)ṭavarı ṣatṣa.İmdi ol kişinüñ 40)ṣatuġı ṣaḥīḥdur.
Anuñ içün kim 41)ḳāḍī ḥüküm idmezden burun ol 42)ṭavar ol daʿvī olın-
ġan kişinüñ 43)milkindedür ḳāḍī ʿAbdu'l-cabbār 44)daẖı Aynü'l-eyimme
Kerābīsī daẖı Ebu Bekir 45)Pezdevī munuñ kibi ẕikir iddiler.46)Muḥīṭ
Kitābında eyiddi.Ol ṣatuġ 47)ṣaḥīḥ degüldür didi.Daẖı farıḳ iddi,eyid-
di.Eger daʿvī idgen 49)kişi bir danuḳ durḳuzsa ol 50)ṭavar kendünüñ
idükine.Ol vaḳtın 51)ol daʿvī olınġan kişi ol 52)ṭavarı ṣaḥīḥ ṣatmaḳ
ṣaḥīḥdur didi.Eger ol 53) daʿvī idgen kişi iki danuḳ durḳuz- 54)sa.Ol
vaḳtın ol daʿvī olınġan 55)kişi ol ṭavarı ṣatmaḳı ṣaḥīḥ 56)degüldür didi.

ḲINYA

409 a 1)Kadı ʿAbdu'l-cabbār eyiddi.Ḳaçan bir kişi bir kişi- 2)nüñ üs-
tine daʿvī idse,eyidse.Uşbu senüñ 3)elüñdeki ṭavar menümdür dise. Daẖı
ol daʿvī 4)idgen kişi danuḳ durḳuzsa ol ṭavar kendü- 5)nüñ idükine.İmdi
yoḳdur ḳāḍıya kim ol 6)daʿvī olınġan kişini meniʿ idgey ol ṭavarda ta-
ṣarruf 7)idmekden ol ḳāḍī ol ṭavarı ol daʿvī 8)idgen kişige ḥüküm id-
mezden burun didi.

ḲINYA

9)Kaçan bir ölse.Dahı ol erün bir hatunı 10)kalsa.Dahı kiçigez oğlanları kalsa.Dahı ol ölgen 11)erün konşıları kadıdan izdeseler.Uşbu 12)ölgen kişinün işiklerini hatım idgil.Uşbu 13)kiçigez oğlanları içün diseler.Dahı ol 14)ölgen kişinün hatunı eyidse,ne kim uşbu ev 15)içinde neme var-ısa barçası menümdür dise.16)İmdi kadı ol hatuna katılmağay. Emin kişi ıyıp 17)ol işikleri hatım iddürmegey.

KINYA

18)Kaçan bir kişi ölse.Dahı ol kişinün kiçigez oğlan 19)ları kalsa. Dahı hiç kişi da^cvı idmese.Uşbu ölgen 20)kişinün evinde nemem vardur diyü.İmdi ol 21)vaktın kadı ol ölgen kişinün evine bir kişi 22)kim emin kişidür, ıyı virgey ol kiçigezleri 23)saklamak içün.Şerh-i Tahavı içinde munun kibi didi.

KINYA

24)Fetava-yı ^cAşır içinde eyiddi dahı ^cAynu'l-eyimme kim 25)Kerabisidür,ol eyiddi.Ol kişi kim da^cvı ol 26)kişi üstine olındı.Ol kişi yidi kün ya sekiz kün körinmez oldı.Dahı ol da^cvı idgen kişi kadıdan izdedi ol körinmez olğan kişinün 27)hatununı dahı oğlanlarını evinden çıkarup 28)dahı evini hatım idmek izdedi.29)İmdi kadı ol da^cvı idgen kişinün 30)sözini işidmegey didi.

KINYA

31)Haşşafnun Edebi-i Kadısında eyiddi.32)Bir kişi da^cvı iddi bir kişinün 33)üstine meni falan kişi vekıl kıldı sendeki 34)borçını kabuz idmeke didi.Ol kişi 35)kim da^cvı anun üstine oldı,ol kişi 36)ıkrar iddi,eyiddi.Sen ol falan kişi- 37)nün vekılisin borçını kabuz idmeke 38) dahı borçını çekişmeke.Velakin menüm ol 39)falan kişige borçum yokdur didi.40)Dahı ol vekıl danuk durkuzdı ol 41)kişinün borçı var-ıdukına kendüyi vekıl 42)diken kişige.Imdi ol vekilnün 43)danukı işidilmez. Dahı ol vekıl 44)çekişmeke vekıl olmas ol da^cvı 45)olıngan kişinün ıkrar idmeki birle 46)didi hatta ol vekıl danuk dur- 47)kuzmayınca kendüsini vekıl dikgenine 48)ol dayının kabuz idmeke vekıl diken 49) kişini çekişmeke dahı.Amma kaçan ol vekil 50)danuk durkuzsa ol falan kişi 51)kendüyi hem borçını kabuz idmeke hem 52)çekişmeke vekil dikgenine.Ol vaktın 53)ol vekil danuk durkuzsa ol da^cvı 54)olıngan kişinün borçı var-ıdukına kendüyi vekıl 55)diken kişige.İmdi ol vekılnün danukı 56) işidilür didi.

KINYA

409 b 1)Bir kişi öldükinden şonra bir kişi keldi,2)da^cvı iddi ol ölgen kişinün veregelerinün 3) ba^cżısınun üstine eyiddi.Uşbu ölgen ki-

şinün 4)üstinde mesela yüz ahçam vardur didi.Dahı 5)ol ba^c^zı verese ıkrār iddi ol yüz ahça 6)var-ıdukına.İmdi ol da^c^vī idgen kişi ol 7) yüz ahçayı alur ol ıkrār idgen veresenün 8)degen ülüşinden.İmdi vardur ol yüz 9)ahça da^c^vī idgen kişige kim danuk dur- 10)kuzğay ol ölgen kişinün üstine yüz 11)ahçası var-ıdukına hattā ol da^c^vī idgen 12)kişinün hakkı ol ölgen kişinün barça koyup 13)kidgeni mālda sābit olmaklık içün. Muncılayın- 14)dur.Eger ol veresēlernün barçası ıkrār idseler 15)ol da^c^vī idgen kişinün danukı işidilür.16)Dahı kādī ol da^c^vī idgen kişige hüküm ider 17)ol mālı ol ölgen kişinün koyup kidgeni 18)mālınun barçasından.

KINYA

19)Bir kişi öldükinden sonra bir kişi kelse da^c^vī 20)idse,eyidse.Uşbu ölgen kişi maña kadar bu 21)kadar neme vasıyyet iddi iddi dise.Dahı ol ölgen kişi- 22)nün vereselerinün ba^c^zısı ıkrār idse,ya barçası 23)ıkrār idseler.İmdi ol da^c^vı idgen kişi- 24)nün danukları işidilür.Dahı kādı ol da^c^vī 25)idgen nemeni ol da^c^vī idgen kişige hüküm ider 26)virür.

KINYA

27)Tahāvī şerhinde eyiddi.Bir kişi kādıya 28)eyiddi.Falān kim falān oğlıdur,öldi.29)Dahı meni vasī kıldı.İmdi ol falān kim 30)falān oğlıdur,anun vardur uşbu 31)falān kişinün üstinde bu kadar bu kadar nemesi 32)vardur.Dahı kine bu kişinün elinde bu kadar 33)bu kadar nemesi vardur didi.Dahı ol 35)elinde mālı vardur ol kişi ol da^c^vī 36)idgen kişini kirtüledi uşbu barça 37)da^c^vī idgeni nemeler içinde.İmdi 38)kādī bu kişinün ıkrarı birle ol 39)vası men diyüp da^c^vı idgen kişinün 40) vasīlıkını sābit idmegey hattā ol 41)da^c^vī idgen kişi danuk durkuzma- 42)yınca ol ölgen kişi kendüyi vasī 43)idgenine didi.

KINYA

44)Habus saklağan kişinün kirisi ol 45)kādī habsa koydukı kişinün üstine vācıb 46)degüldür.

KINYA

47)Kaçan kādī karışdursa kendü mālına 48)kiçigez oğlanun mālını kendünün 49)mālına.İmdi ol kādı zamān çekmez.

KINYA

41b a 1)Şemsü'l-eyimme kim Halvāyī'dür,ol eyiddi.2)Şol mes ^c^eleler kim kādīlıka muta^c^allıkdur.Ol 3)mes^c^elede fetvā İmām Ebū Yūsuf kavlı üstinedür.4)Anun içün kim Ebū Yūsuf tecribe birle artuk 5)^c^ılım hāsıl oldı didi.

KINYA

6)Mecdü'l-eyimme kim Tercümānī'dür ol eyiddi.7)İmām Ebū Ḥanīfa raḥımehullahu evvel eydür idi.8)Taṭavvu^c ṣadaḳa virmeklik afḍaldur,taṭavvu^c 9)ḥac idmekden dir-idi.Daḫı ol İmām Ebū 10)Ḥanīfa kaçan kim ḥac eyledi -ise daḫı ḥaç idmek- 11)nün ta^{c}abını bildi-ise ol ḳavuldan ḳayıtdı, 12)eyiddi.Taṭavvu^c ḥac idmek afḍaldur taṭavvu^c ṣadaḳa 13)idmekden didi.

ḲINYA

14)Ḳaçan bir kişi bir kişini vaṣī kılsa.Daḫı ol kişi bilmese ol 15)ölgen kişi kendüyi vaṣī ḳıldukını.Daḫı ol kişi ol ölgen 16)kişinün nemesini ṣaḳṣa.İmdi ol ṣatmaḳı cāyizdür.17)Daḫı ol kişinün vaṣīlıkı berkindi.Andan sonra ol 18)kişi ol vaṣīlıkı ḳaytarmaḳa mālik degüldür.

ḲĀḌĪḪĀN

19)Ḳaçan bir kişi vekīlini ^{c}azıl idse.Eger ol ^{c}azıl 20)ḳaṣıd birle olsa.İmdi ol ^{c}azıl olınmaḳ s̱ābit 21) olmaz ḥattā ol vekīl bilmeyince kendü ^{c}azıl olduḳını eger 22)kişi vekīlini ^{c}azıl idmek ḳaṣıd birle olmasa, bel kim 23)ol ^{c}azıl idmeklik ḥükme(n) olsa.Nitekim vekīl 24)idgen kişi ḳaçan olsa ol vaḳtın ol vekīl 25)^{c}azıl olınur kerek-ise ol vekīl bilsün kendüyi vekīl 26)idgen kişi öldükini kerek-ise bilmesün,İmdi taṣarrufdan 27)meni^c idmek daḫı ^{c}azıl kibidür ya^{c}nī ḳaçan taṣarruf idmeke 28) buyruḳ virgen kişi ol buyruḳ virdüki kişini ḳāṣıd birle meni^c idse taṣarruf idmekden.İmdi ol kişinün meni^c olduḳı s̱ābit olmaz ḥattā ol 29) taṣarruf idmeke buyruḳ virilmiş kişi işid- 30)meyince kendüyi taṣarruf idmekden meni^c id- 31)genlermi.Eger ol taṣarruf idmeke 32)buyruḳ virilmiş kişi meni^c olınmamış taṣarruf 33)idmekden ḥükme(n).Nite kim buyruḳ virgen 34)kişi olsa ol vaḳtın ol buyruḳ virilmiş 35)kişinün taṣarruf idmeki bāṭıl oldı kiddi 36)kerek-ise ol buyruḳ virilmiş kişi bilsün 37)kendüye buyruḳ virgen kişi öldükini 38)kerek-ise bilmesün.

ḲĀḌĪḪĀN

39)Bilgil kim ḳaçan bir kişi bir kişini ḳāṣıd 40)birle vekīl idse.İmdi ol vekīllik 41)s̱ābit olmaz ḥattā ol vekīl olgan kişi 42)bilmeyince kendüyi vekīl olduḳını.

ḲĀḌĪḪĀN

43)Ḳaçan bir kişi bir kişige ḫabar virse,eyidse 44)seni falān kişi vekīl iddi dise,ya 45)bir kişige vekīllik varaḳası kelse.46)İmdi ol kişinün vekīlliki s̱ābit 47)olur.Ol bir kişinün ḫabar virmeki 48)birle.İmdi ol ḫabar virgen 49)kişi berāberdür kerek-ise ^{c}adıl kişi 50)olsun kerek-ise ^{c}adıl olmasun kere- 51)k-ise ol ḫabar virgen kişi ḥür kişi 52)olsun kerek-ise ḥür kişi olmasun 53)kerek-ise ol ḫabar virgen kişi bālıġ 54)kişi olsun kerek-ise bālıġ kişi olma- 55)sun.

ḲĀḌĪḪĀN

410 b 1)Ḳaçan vekīl idgen kişi vekīlini ᶜazıl idse 2)ḳaṣıd birle. Dahı ol vekīl ḫabar virse bir fużūlī kişi 3)eyidse,seni vekīl diken kişi seni ᶜazıl iddi dise.4)İmdi İmām Ebū Ḥanīfa eyiddi ol vekīlnüñ ᶜazıl 5)olınduḳı s̱ābit olmaz ol bir kişi ḫabar virmek 6)birle didi. Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muḥammad 7)eyiddi.Ol vekīlnüñ ᶜazıl olınduḳı s̱ābit olur ol 8)bir kişi ḫabar virmeki birle didiler.

ḲĀḌĪḪĀN

9)Ḳaçan bir fużūlī kişi ḫabar virse şufᶜa dutucı kişige 10)eyidse şol ev kim senüñ ḥaḳḳuñ vardur ol evde 11)şufᶜa dutmaḳa dise.Ol ṣatıldı dise.Dahı ol 12)şufᶜa dutan kişi hīç dinməsə.İmdi ol şufᶜa dutıcı 13)kişinüñ şufᶜa dutmaḳı sāḳıt olmadı İmām Ebū Ḥanīfa 14)ḳatında.Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında dahı İmām Muḥammad 15)ḳatında sāḳıt oldı ol kişiden şufᶜa dutmaḳı.

ḲĀḌĪḪĀN

16)Ḳaçan bir fużūlī kişi ḫabar virse bir bikir ḳızġa eyidse 17)senüñ veliñ seni evlendürdi dise.Dahı ol ḳız 18)munı işidse.Dahı hīç dınmasa.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa 19)ḳatında ol ḳızuñ dınmaduḳı nikāḥa rāżī olmaḳ degül- 20)dür.Ammā İmām Ebū Yūsuf dahı İmām Muḥammad ḳatında 21) ol ḳızuñ dınmaduḳı nikāḥa rāżī olmaḳdur.

ḲĀḌĪḪĀN

22)Ḳaçan bir kişi kāfir ilinde müsülmān olsa.Dahı ol kāfir ilinde 23) müsülmān olġan kişige bir kişi ḫabar virse müsülmān olġan 24)kişinüñ üstine şeriᶜat içre ne vācib olduḳını yaᶜnī ol 25)ḫabar virgen kişi eyidse Rasūlullahnuñ şeriᶜatı budur 26)budur dise.İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol kāfir ilinde müsülmān 27)olġan kişinüñ üstine neme s̱ābit olmaz ol bir kişinüñ ḫabar virmeki birle. Ammā İmām Ebū Yūsuf ḳatında dahı İmām Muḥammad ḳatında ol kişinüñ üstine Rasūlu' 28)lahnuñ şeriᶜatı s̱ābit olur.

ḲĀḌĪḪĀN

29)Ḳaçan bir fużūlī kişi ḫabar virse bir ḳulnuñ 30)ḫōcasına eyidse, senüñ ḳulıñuñ cināyet işle- 31)di dise,yaᶜnī senüñ ḳuluñ adam öldürdi 32)ya el kesdi ya köz çıḳardı dise.Dahı 33)ol bir fużūlī kişi ḫabar virdükinden ṣoñra 34)ol kişi ol ḳulını ṣatṣa ya azād idse.Andan ṣoñra 35) ol ḳuluñ cināyet idgeni ṣaḥīḥ olsa.36)İmdi İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında ol ḳuluñ 37)ḫōcası ol ḳulı ṣatmaḳ birle ol 38)cināyet idgen nemenüñ bahāsını ıḫtıyār 39)idmek degüldür.Bel kim ol ḫōca tilese ol 40)ḳulı ol cināyet idgen kişinüñ eline vir- 41)sün,tilese ol cināyet idgenüñ 42)bahāsını virsün,Ammā İmām Ebū Yūsuf 43)ḳatında dahı İmām Muḥammad ḳatın-

da ol 44)ḫoca ol ḳulı ṣatduḳı ol bir fużūlī 45)kişi ḫabar virdükinden ṣoñra ol cināyet- 46)nüñ bahāsını ıḫtıyār idmekdür.47)Uşbu eyidgenimiz yirlerde ıḫtılāf 48)olduḳı Ebū Ḥanīfa birle imāmeyin arasında 49)ol vaḳtındur kim ḳaçan ḫabar virgen 50)kişi. fużūlī olsa.Ammā ḳaçan ḫabar virgen 51)kişi vekīl idgen kişi ıyı virgen 52)kişi ölse ya taṣarruf destūr virgen 53)kişi ölse.Ol vaḳtın bir kişinüñ ḫabarı 54)yiter iki kişi ḫabar virmek şarıṭ degül- 55)dür barçalar ḳatında.

ḲĀDĪḪĀN

41ẞ ā 1)Ḳaçan vekilge iki fāsıḳ kişi ḫabar virse,seni 2)vekīl idgen kişi seni ᶜazıl iddi diseler.Imdi 3)İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında baᶜżı ᶜālimlar eyiddiler kim 4)ol vekīl ᶜazıl olınmaz didiler baᶜżılar eyiddi- 5)ler ᶜazıl olınur didiler.

ḲĀDĪḪĀN

6)Vardur ḳādīya kim yetīmlernün māllarını 7)borça virgey kişilerge.Daḫı ol ḳādī yargay 8)ḥaḳları.İmdi ol ḳādī yetīmnüñ malını borça 9)virmek birle ol ḳādī żamān çekmez.

ḲĀDĪḪĀN

10)Eger yetīmlernüñ vaṣīsı ḳaçan yetīmlernüñ 11)mālını borça virse vaṣī żamān çeker.

ḲĀDĪḪĀN

12)Ammā oġlanuñ atası mālik olur mı oġlınuñ mālını borça 13)virmeke ya olmaz mı bu mesᶜele içre ıḫtılāf iddiler 14) baᶜżılar eyiddiler mālik olmaz didiler baᶜżılar mālik iddiler.15)baᶜżılar eyiddiler mālik olmaz didiler baᶜżılar mālik 16) olur didiler.

ḲĀDĪḪĀN

17)Ḳaçan yetīm oġlınuñ mālını borça alsa cāyizdür.Ammā 18)ḳaçan vaṣī yetīm oġlanuñ mālını borça alsa münteḳā kitābında 19)eyiddi cāyiz degüldür didi.İmām Ebū Ḥanīfa ḳatında.Ammā 20)İmām Muḥammad ḳatında cāyizdür borça almaḳ ḳaçan ol 21)vaṣī ḳādır olsa didi.

ḲĀDĪḪĀN

22)Ḳaçan bir kişi bir kişini vekīl idse.Daḫı ol vekīl 23)idgen kişi ol vekīline destūr virse sen daḫı vekīl 24)dikgil dise.Daḫı ol vekīl daḫı vekīl idse bir 25) kişini daḫı ol evvel aṣıl kişi olsa.İmdi ol iki vekīl 26)daḫı ᶜazıl olınur.

ḲĀDĪḪĀN

27)ᶜOmer radıyallahu ᶜanhu hüküm iddi bir daᶜvī 28)içre.Daḫı andan ṣoñra ol daᶜvī kibi bir daᶜvī 29)daḫı keldi.Ol ᶜOmerge radıyallahu ᶜanhu Daḫı ol 30)ᶜOmer ol ṣoñra kelgen daᶜvī içre ol evvelki 31)daᶜvī içre

hükm idgeni kibi hükm idmedi.32)Bel kim özge hükm iddi. Dahı ol ᶜOmer eyiddi 33)Evvel munun kibi hükm idmedün didi- 34)ler.ᶜOmer eyiddi.Evvelki hükm idgenüm anun 35)kibidür kim hükm iddüm.Ol sonrakı 36)hükm idgenüm anun kibidür kim hükm 37)iddüm didi.

KADIHAN

38)Rivayet olındı kim kaçan ᶜÖmer radıyallahu 39)ᶜanhu müsülmanlarnun işine meşgul 40)oldı-ise.Dahı ol ᶜÖmer, Zeyid kim Sabıt oğlıdur,kadı kıldı hatta kendüye yardım 42)virmek içün.Dahı ol Zeyid iki kişi-43) nün arasında hükm iddi.Dahı andan sonra 44)ol iki kişinün birisi ᶜÖmer'e sataşdı.45)Dahı ol kişi ᶜÖmer'e eyiddi.Zeyid kim Sabıt oğlı- 46) dur,menüm üstüme hükm iddi didi.Dahı ᶜÖmer 47)eyiddi.Eger men olsa-yıdum senün içün hükm 48)ider-idüm.Senün üstüne hükm idmez-idüm didi. 49)Dahı ol kişi ᶜÖmer'e eyiddi.Ya Emire'l-müᶜminine,uşbu 50)saᶜat mana hükm idgil didi.Dahı ᶜÖmer eyiddi.Senün 51)mesᶜelen içre ayet yok hadis yok.Bel kim könüle 52)danışmak birle hükm idmekdür könüle da-53)nışmak ortaklıkdur.Zeyid birle menüm 54)aramda didi.

KADIHAN

41a B 1)Kaçan kadı eyidse,men hükm iddüm,uşbu kişi-2)nün üstine racim idmek,birle siz dahı bu kişini3)recim idünüz dise,ya kadı eyidse men uşbu 4)kişinün üstine hükm kıldum ~~dise~~ elini kesmek birle 5)elini kesünüz dise,ya kadı eyidse,men uşbu 6)kişinün üstine hükm iddüm urmak birle uruğuz 7)dise.İmdi sığur sana kim ol kadı didükini iş- 8)legeysin. Anun içün bizge Tanrı taᶜala 9)buyurdı kadıya mutiᶜ olmakı nite kim eyiddi Tanrı 10) taᶜala "Etiu'llzahe ve etiᶜu'r-resule ve uli'l-emri 11)minküm " didi.Bes vacibdür ol kadınun 12)sözi birle işlemeklik.Dahı ol kadı 13)müsülmanlar cemaᶜatınun eminidür ol kadı 14)habar virdüki kenne cemaᶜat habar virgeni kibidür.15)İmam Muhammad'dan rivayet olındı kim İmam 16)Ebu Hanifa uşbu kavuldan kayıtdı didi.Ol 17)İmam Ebu Hanifa eyiddi ol kadınun kavlını 18)alman,hatta ol kadınun hücceti sizün katu-19)ğuzda belgülü olmayınca didi.Anun içün ol 20)kadı saklanılmış degüldür yalğan sözlemekden 21)dahı hata idmekden didi.Şıyıhlar eyiddiler. Uşbu 22)kavul körüklü kavuldur didiler.İmdi ol 23)evvelki kavulca dahı kadınun sözi ol vaktın işidi- 24)lür kim kaçan ol kadı ᶜadıl olsa.Dahı ᶜalim olsa 25)İmam Ebu Mansur eyiddi.Ol vaktın işidilür didi.26)Amma kaçan ol kadı ᶜadıl olsa cahıl olsa.Ol vaktın 27)ol kadıdan sorgaylar ne-y-içün ol kişinün 28)üstine recim idmek birle hükm idgenini mesela eger 29)ol kadı ne-y-içün hükm idgenini körüklü tefsir idse.30)Ol vaktın ol kadı kirtülemeklik vacibdür.Eger 31)ol kadı körüklü tefsir idme-

se.Ol vaktın ol kadıyı kirtülemezüz.Eger ol recim birle ya el kesmek birle hüküm iddüm 32)diyen kadī kaçan kadī olsa.Dahı 33)fāsık olsa, ya ol kadī ᶜālım olsa dahı/fāsık olsa.Ol vaktın ol kadīnun 35)kavlını işidmezler illā meger kim 36)ol kādīnun hüküm idgeninün sebebini 37)belgülü bilgeyler.Ol vaktın işidür- 38)ler.

KADIHĀN,HİDĀYE

39)Kaçan bir kadī ᶜazıl olınsa.Dahı ol 40)kadī bir kişige eyidse,men senden 41)miñ ahçayı aldum.Dahı ol miñ 42)ahçayı ol falān boruç eyesine virdüm 43)dise.Dahı ol kişi eyidse sen menden ol 44)miñ ahçayı zulūm birle alduñ dise.45)İmdi söz kadī sözidür;yaᶜnī 46)ol kadī żamān çekmez ol miñ 47)ahçayı ol kisige kaçan ol māl 48)olıngan kişi ıkrār idse ol kādī 49)ol mālı kadī-iken aldukına 50)ol kadī anıt içmez.

HİDĀYE

51)Kaçan kādī ᶜazıl olındukından sonra 52)bir kişige eyidse,men senüñ elüñi kesmek 53)hüküm kıldum hak içre dise.Dahı ol 54)eli kesilgen kişi eyidse sen menüm 55)elümi zulum birle kesdüñ dise.İmdi 56)söz kadī sözidür;yaᶜnī kadī ol 57)kişinüñ elini żamān çekmez kaçan ol 58)eli kesilgen kişi ıkrār idse ol kadı 59)kendünüñ elini kadī-iken kesdükine ol kadī anıt içmez.

HİDĀYE

412a 1)Eger ol kişi kim el kesdi kadī buyrukı birle.2)Dahı ol kişi kim māl aldı kadī buyrukı birle kaçan 3)ol kişiler ıkrār idseler ol nemege kim kadī 4)ıkrār iddi-idi.İmdi kine ol el kesgen kişi 5)dahı ol māl algan kişi żamān çekmez.

HİDĀYE

6)Eger ol eli kesilgen kişi eyidse.Dahı ol miñ 7)ahçası alıngan kişi eyidse kadī menüm elümi 8)kādīlık almazdan burun kesdi dise,ya ol 9) kadī ᶜazıl oldukından sonra kesdi dise,ya 10)mālı alıngan kişi eyidse kadī menüm malumı kadı- 11)lık almazdan burun aldı dise,ya ol kadī 12)ᶜazıl olındukından sonra aldı dise.İmdi 13)kādı eyidse men senüñ elüñi kesmeke hüküm id- 14)genüm vaktın men kadī-ıdum dise,ya kadī 15) kadī eyidse,men senüñ maluñı almaka hüküm idgenüm 16)vaktın men kadī-ıdum dise.İmdi kine sahīh kavul 17)budur kim söz kadīnuñ sözidür.Eger 18)uşbu mes'ele içre el kesgen kişi dahı ol 19)māl algan kişi kadī buyrukı birle kaçan eyidse ıkrār 20)idse kadī ıkrār idgeni kibi.İmdi ol ıkrār 21)idgen kişi żamān çekmezler.Eger ol māl 22)ol algan kişinüñ elinde durur olsa.Dahı hāl bu olsa 23)olsa kim ol kişi kadī ıkrar idgeni kibi ıkrār 24)idse.Dahı ol mālı alıngan kişi kadıyı kirtülese

25)

25)ḳadı-iken mālı almaḳa ḥüküm idgeni içre,ya ol 26)mālı alıngan kişi ḳadīnuñ üstine da^cvī idse,eyidse 27)ḳadī ~~ol~~ bu mālı menden ḳadī degül-iken aldı dise 28)ol vaḳtın ol mālı ol kişinüñ elinden alurlar.

HİDĀYE

29)Bir kişi ıḳrār iddi ḳadī ḳatında eyiddi 30)menüm borçum vardur uşbu kişige didi.31)İmdi ḳadī evvel ol ıḳrār idgen kişini 32)ḥabüslegey. Andan ṣoñra ol borçlu kişi- 33)nüñ ḥalından ṣorgay.Eger ol borçlu 34)kişi bay-ısa.Ol vaḳtın ḳadī ol borçlu kişini 35)ḥabüslegey ḥaḳ borçını ödemeyince.Eger ol kişi yoḳlu-ısa 36)ḳadī ol kişini ḥabusdan ıyı virgey.^cĀlim- 37)ler eyiddiler.Uşbu ḳadī evvel ḥabusladuḳı 38)andan ṣoñra sorduḳı ol yirdedür kim 39)ol ḳadī ḳatında ṣābit olġay ol kişi 40)ol ḳadī ḳatından özge kişi ḳatında inkār idgeni 41)daḥı borçunı ödemegeni.Ammā eger munuñ 42)kibi olmasa ol ḳadī evvel ḥabus idmegey.Bel 43)kim evvel buyurġay borçuġı ödegil digey.Eger 44)ol kişi ödemese ol ḳadī ḥüküm idmeke 45)ikinçi kez oturġanda ol kişini ketür- 46)gey daḥı ḥabüslegey.

ḲADIḪĀN

47)Ḳaçan borçlu kişi bir kez ıḳrār idse ḳadī 48) Şüreyıḥ ḳatında ol ḳadī ol borçlunı ḥabus- 49)lar-ıdı.

ḲADIḪĀN

50)Ḥassāf ḳatında borçlu kişi kerek-ise ıḳrār 51)idsün borçı var-ıduḳına kerek-ise anuñ 52)üstine ḍanuḳ dur(kuz)sun evvelde ḥabus- 53)lamaz.

ḲADIḪĀN

412 b 1)Her yirde kim ḳadī borçlu kişini ḥabuslar.İmdi 2)ol ḳadī ol borçlu kişini ḥabuslamaz illā da^cvī 3)idgen kişi ḥabuslaġıl dimek birle.

ḲADIḪĀN

4)Ḳadī Şüreyıḥ eyiddi.Her yirde kim ḳadī borçlu kişini 5)ḥabuslamaḳ tilese.Imdi ol ḳadī ol borçlu kişini 6)ḥabuslar kerek-ise ol da^cvī idgen kişi ḥabuslaġıl 7)disün kerek-ise dimesün.Velakin ṣaḥīḥ ḳavul budur 8)kim ḳadī ol borçlu kişini ḥabuslamaz ḥattā da^cvī 9)idgen kisi ol borçlu kişinüñ ḥabuslanġanını izdemeyince.

ḲADIḪĀN

10)Ḳaçan borçlu kişige ḥabuslanmaḳ yönelse.Imdi ol 11)vaḳtın ḳadī ṣormaġay.Ol borçlu kişige senüñ malüñ 12)var mıdur dimegey ḥabus idmezden burun.Bel kim 13)ḥabuslaġay.Ḥassāf eyiddi ḳadī ol borçlu kişini 14)ḥabuslamaġay ḥattā ṣormayınca didi.Ḥassāf Nevādir 15)Kitābında munuñ kibi ẕikir iddi.Bizim aṣḥābımızdan 16)ḳadī borçlu kişige ṣorġay

didi.Da[c]vī idgen 17)kişiden şormağay didi.Ebū Ḥureyre eyiddi 18)radıyallahu [c]anhu ol boruçlu kişinüñ mālm var-ıdukını 19)ḳāḍī da[c]vī idgen kişiden şorğay didi.Ammā 20)bizim ḳatımızda ḳāḍī da[c]vī idgen kişiden şormaz 21)illā meger borıçlu kişi ḳāḍıya eyidgey,şorğıl menüm 22)mālum var mıdur ya yoḳ mıdur digey.Ol vaḳtın 23)ḳāḍī ol da[c]vī idgen kişiden şorğay barçalar 24)ḳatında.Eger ol da[c]vī idgen kişi ıḳrār idse ol 25)boruçlu kişi yoḳlu-ıduḳına.Ol vaḳtın ḳāḍī ol yoḳlu kişini 26)ḥabuslamağay.Daḫı ol ḳāḍī ol māl eyesini meni[c] idmegey 27)ol boruçlu kişinün ardına uyup yürimekden.

ḲĀḌĪḪĀN

28)Ḳaçan bir kişi ölse.Daḫı ol kişinüñ miñ 29)aḫça borçı ḳalsa.Daḫı ol ölgen kişinüñ bir ḳulı 30)ḳalsa.Daḫı ol ḳul yüz aḫça degir olsa. Daḫı ḳāḍı 31)buyursa vaşīya ḳulı şatğıl.Ol ölgen kişinüñ 32)borçı içün dise.Daḫı ol vaşī ol ḳulı şatşa 33)ol ölgen kişinüñ borçını ödemek içün.Daḫı ol 34)vaşī ol ḳuluñ bahāsını ḳabūz idse.Daḫı ol 35)vaşī ol ḳuluñ bahāsını ol boruç eyesine vir- 36)mezden burun ol ḳuluñ bahāsıxx ol vaşīnuñ 37) elinden zāyı[c] olsa.Daḫı ol ḳulnuñ bahāsı 38)vaşīnuñ elinden zāyı[c] olduḳından şoñra ol 39)ḳul bir özge kişinüñ çıḳsa,ya ol ḳul 40)ölse ol vaşī ol ḳulı ol şatun alğan kişige 41)virmezden burun.İmdi ol ḳulı şatun 42)alğan kişi ḳaytar alur virdüki bahāyı ol vaşīdan.Andan şoñra ol vaşī daḫı ḳaytar alur 44 ol ḳuluñ bahāsını ol māl eyesinden anuñ 45)içün kim vaşī ol ḳulı şatmadı ol ḳulı illā 46) ol boruç eyesi içün.Eger uşbu mes'elede 47)ḳulı kadı satsa ol ölgen kişinüñ borçını 48)ödemek içün vaşī şatmaḳa daḫı ol ḳulnuñ 49)bahāsı ḳāḍīnuñ elinde helāk olsa boruç eyesine 50)virmezden burun.Daḫı ol ḳul bir özge 51)kişinüñ ḳulı çıḳsa, ya ol ḳul olsa ḳāḍī 52)ḳatında ḳāḍī ol ḳulı ol şatun alğan 53)kişige teslīm idmezden burun.İmdi ol 54)ḳulı şatun alğan kişi ḳaytar alur virdüki 55)bahāyı ol boruç eyesinden ḳāḍīdan ḳayıtıp almaz.Daḫı ḳāḍīnuñ emīninden ḳayıtıp almaz.

ḲĀḌĪḪĀN

418 a 1)İmām Muḥammad'a ḳāḍīlıḳ alğıl didiler.Daḫı ol 2)imām Muḥammad rāżī olmadı.Daḫı ol İmām muḥammad 3)rāżī olmaduḳı içün ol İmām Muḥammadı ḳayıdladı- 4)lar ḥabus içinde otuz yidi kün bir ḳavulda kırıḳ 5) yidi kün ḥattā ḳāḍılıḳ aldı.

ḤAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

6)Her kişige kim ḳāḍīlıḳ virseler ol ḳāḍī izdegey 7)alğay kendüden burunḳı ḳāḍīnuñ dīvānını ol dīvān 8)didükümüz ol kişilerdür kim ol kişilernüñ 9)içinde hüküm idilgen da[c]vīlarnuñ yazılğanı varaḳa 10)var-

dur.Dahı ol kişlernün içinde ıkrār idilgeni 11)yazılgan varaka vardur. Dahı ol kisler içinde 12)maḥdarlar varakası vardur.Dahı ol kislernüñ içinde 13)kādī vaṣī dikdükinün varakaları vardur.Dahı ol 14)kislernüñ içinde kādı nafaka yazganınuñ varaka- 15)ları vardur kerek-ise ol yazılgan varakalar- 16)nuñ ak varakasını beytü'l-māldan satun alınmış 17)olsun kerek-ise ol yazılgan varakalarnuñ ak 18)varakasını da^c vīcılar mālından satun alınmış olsun,19)kerek-ise ol yazılgan varakalarnuñ ak varakasını 20)kādī kendü mālından satun almış olsun ol ^c azıl olgan 21)kādī virür ol divānları ol kendü yirine kādīlıka 22)oturgan kādıya Dahı ol kādīlıka oturgan 23)kādī iki emīn kişi ıyı virgey ol ^c azıl olıngan kādıya 24)hattā ol divānları ol iki kişi kabuż idmek 25)içün ol ^c azıl olınmış kādīnuñ hāżırlıkında ya 26)ol ^c azıl olınmış kādīnuñ emīnünün hāżırlıkında kabuż 27 idgeyler/ol iki emīn kişi ol ^c azıl olıngan kādīnuñ 28)divānlarını dahı ol iki emīn kişi ol ^c azıl olınmiş 29)kādīdan sorgaylar bir bir ol varakalarıkim ol 30)varakalarnuñ içinde kādīnuñ hüküm idgeni nemeler 31)yazılup durur ol iki kişi ol varakaları cemü^c idgey 32)barçasını bir kīs içinde koygaylar.Ol varakalar kim anlarnuñ içinde kişiler ıkrār idgeni yazılıp durur.Ol iki kişi ol varakaları 33)cemu^c idgeyler barçasını bir özge 34)kīs için koygaylar.Ol varaka- 35)lar kim anlarnuñ içinde kādī vaṣīlar 36)digeni yazılıp durur yetīmler mālı üstine 37) ol iki emīn kişi ol varakaları cemu^c id- 38)geyler bir özge kīs için koygaylar 39)maksūd ol iki emīn kişi ol ^c azıl olınmış 40)kādīnuñ katında ol varakalarnuñ 41)her bir dürlüsini bir kīs içinde koygay- 42)lar.Dahı ol varakaları ketürgeyler 43)ol kādī olgan kādıya virgeyler.Dahı 44)ol kādīlık algan kādī habuslanmış 45)kişilernüñ hālına bakgay ol habus- 46)lanmış kişilerden her kişi kim ıkrar idse 47) kendünüñ üstinde hak var-ıdukına.Ol vaktin 48)ol kādī ol ıkrar idgen kişige lāzım 49)idgey ol ıkrār idgenini virgil diyü 50)her kişi kim ol habuslanmış kişilerden 51)inkār idse,eyidse uşbu kişi menüm üstüme 52)haksuz yirge da^c vī ider dise kādī meni 53)zulum birle habusladı dise.Dahı ol ^c azıl 54)olıngan kādī eyidse men bu kişini hak birle habus- 55)ladum dise.İmdi ol ^c azıl olınmış kādī- 56)nuñ sözine ı^c tıbār yokdur. Dahı ol habusdakı 57)kişinüñ sözine ı^c tıbār yokdur.Velakin ol 58)da^c vī idgen kişige eyidgey yinī kādī sen 59)danuk durkuzgıl bu kişide hakuñ var-ıdu- 60)kına digey.Eger ol da^c vī idgen kişi 61)danuk durkuzsa dahı kādī ol danuklar 62)^c adıl idükini bilse ol habusdakı kişini habusdan 63)çıkarmagay.

418 b 1)Eger ol da^c vī idgen kişi danuk durkuzmasa 2)kādī ol vaktın

ol ḥabüsdeki kişini tiz ıyı virmegey 3)ḥattā ol ḳāḍī çagırıdgay çagırıddukunuñ ṣūreti budur 4)kim ol ḳāḍī bir kişige buyurgay ol kişi çagırgay eyidgey 5) ḳāḍīnuñ oturganı vaḳtın bir niçe künler eyidgey çagır- 6)gay her kisi kim izder falān oglı falānı kim ḥabus- 7)lanmışdur ḥaḳ birle ol izdeyen kişi ḥāżır olsun 8)digey ḥattā ol kişi cemu^{c} olsun ol ḥabuslanmış kişi 9)birle digey.Ḳaçan bir ḫaṣım ḥāżır olsa.Daḫı ol ḥāżır 10)olgan ḫaṣım da^{c}vī idse ol ḥabuslanmış kişinüñ üstine.11)Daḫı ol ḥabuslanmış kişi inkār idse.Daḫı ḳāḍī 12)ol da^{c}vī idgen kişiden danuḳ izdegey ol 13) ^{c}azıl olınmış kişi ḳāḍīlıḳdan ḳaçan ol ḥabuslanmış kişi- 14)nüñ üstinde ḥaḳ vardur dise.Ol ḳāḍīnuñ sözi 15)işidilmez.Eger ol ḥabuslanmış kişinüñ hīç 16)ḫaṣmı ḥāżır olmasa,Ol vaḳtın ol ḳāḍī ol ḥabuslanmış 17)kişiden bir żamān algan ol ḥabuslanmış kişinüñ nefsini 18)ḥāżır idmek içün.Daḫı ol ḳāḍī ol ḥabuslanmış kişini 19)ḥabusdan ıyı virgey.Daḫı ol ḳāḍīlıḳ algan 20)ḳāḍī vedi^{c}atlarnuñ ḥālına baḳgay.Daḫı vaḳıflarnuñ 21)ḥāṣılına baḳgay.Daḫı ol ḳāḍī kendünüñ baḳmaḳı birle 22) işlegey şunuñ üstine kim danuḳ durur ol nemenüñ 23)üstine,ya şunuñ üstine işlegey kim ol namege ıḳrar 24)iddi.Ol kişi kim ṭavar anuñ elindedür ol nemenüñ 25)üstine işlegey.Ammā ḳaçan ol ^{c}azıl olıngan ḳāḍī eyidse 26)şol māl kim zeyidnüñ elindedür,ol māl ^{c}Ömer'nüñ-27)dür dise. İmdi ol ^{c}azıl olınmış kişinüñ sözi işidilmez 28)illā meger ol zeyid ıḳrār idgey,eyidgey.Men bu mālı ^{c}azıl 29)olınmış ḳāḍīnuñ elinden aldum digey.Ol vaḳtın ol 30)^{c}azıl olınmış ḳāḍīnun sözi işidilür,illā meger 31)ol zeyid ıḳrār idgey eyidgey evvel bu menüm elümdeki māl 32)falān kişinüñdür digey.Daḫı andan soñra eyidgey bu mālı 33)maña ḳāḍī teslīm iddi digey.Daḫı ol ^{c}azıl olgan ḳāḍī eyidse ol ṭavar vedi^{c}at-ıdı menüm ḳatumda velakin ol ṭavarnuñ eyesi ol kişi degüldür kim bu zeyid ıḳrār iddi dise.Bel kim ol ṭavar özge kişinüñdür dise.İmdi ol vaḳtın ol zeydüñ 34)elindeki mālı alurlar.Daḫı ol evvel ıḳrār idgeni 35)kişige virürler.Daḫı ol zeyid żamān çeker ol ^{c}azıl olıngan ḳāḍıya ikinçi kez ıḳrār idgeni içün ḳāḍī maña teslīm iddi didüki içün ol zeydüñ elindeki 36)mālnüñ ḳīmetini daḫı ol ^{c}azıl olıngan ḳāḍī 37)alur ol mālı virür ol ^{c}Ömer'ge.

ḤAVĀŞĪ-İ HİDĀYE,DARĪR,HİDĀYE

38)Ḳaçan ḳāḍīnun ḳatına yürür ṭavar da^{c}vī idici 39)kişiler kelseler. İmdi ol ṭavarı mescid 40)içine kivürmegey.Bel kim ol ḳāḍī mescidnüñ 41)ḳapusına çıḳıp ḥüküm idgey.

HİDĀYE

42)Ḳaçan ḳāḍīnun ḳatına da^{c}vī idici ḥayıż 43)ḫatun kelse.Ol ḫatun

mescide kirmegey.44)Bel kim ol hatun malından habar virgey.45)Dahı ol kadī mescid kapusina çıkgay.Dahı ol 46)hayız hatunun üstine hüküm idgey.

HİDAYE

47)Kadī kaçan hüküm idmeke otursa ol 48)kadī birle oturgay ol kişi kim ol ᶜazıl olıngan 49)kadı birle oturur-ıdı.

HİDAYE

50)Kaçan kadı hüküm idmek içün içinde 51)otursa.Dahı kisilerge destūr virse 52)evine kirmeke kayırmaz.

HİDAYE

414 a 1)Kaçan iki daᶜvī idici kişiler ıttıfak idseler eyid- 2)seler. Biz razī olduk biz ikimiz arasında uşbu kişi 3)buyruk idsün.Uşbu kişi ne kim buyruk idse bizim üstümüzge.4)Biz munun buyrukına razī olduk diseler.İmdi uşbunun 5)kibi idmeklik cayizdür.Kaçan ol kişi ol ikisinün 6)üstine hüküm idse ol kişinün hükmi ol ikisinün 7)üstine keçer. Dahı ol kişinün hükmi cayizdür.Velakin 8)ol kişinün hükmi ol ikisinden özge kişinün üstine keçmez 9)hatta eger bir kişi satun alduki tavarda ᶜayıb tapsa.Dahı 10) ol satun algan kişi çekişse.Ol satan kişi birle.11)Dahı ol satan kişi dahı satun algan kişi ikisi ıttıfak idse- 12)ler,eyidse uşbu kişi biz ikimiz arasında hüküm idsün.13)Biz munun hükmine razī olduk diseler.Dahı ol kişi 14)ol tavarı hüküm idüp kaytarsa ol satan kişige 15)ᶜayıbı birle.İmdi ol satan kişige yokdur kim ol 16)tavarı kaytargay,ol dahı kendüye satan kişige.Anun 17)içün kim ol ikisi razī oldı ol kişinün hükmine 18)ancak ol evvel satan kisi razī olmadı.Amma kaçan 19)ol evvel satan kisi dahı ol ikinçi satan kisi dahı 20)ol satun algan razī olsalar.Uşbu üç kisi bir bir kişi 21)kendülernün arasında hüküm idmeke.Dahı ol kişi 22)hüküm idse ol tavarı ᶜayıbı birle kaytarıdsa ol 23)satan kişige dahı ol satan kisi dahı cayizdür kim ol 24)tavarı kaytargay ol evvel satan kişige ıstıhsan 25) budur kim eyiddük.

HİDAYE

26)Keldük imdi iki kişi razī olup bir kişinün buyrukına 27)cayizdür Tanrı taᶜalanun kitabi birle nite kim Tanrı 28) taᶜala eyiddi kitabı içinde "Febᶜasu hakemen min ehlihi ve hakemen min 29)ehliha " didi.Dahı cayizdür Rasūlullahnun sünneti birle 30)nite kim rivayet iddi.Ebū Şurayıh.Ol Ebū Şurayıh eyiddi.Ya Ra- 31)sūlullahı menüm kavumun kaçan bir ...ne içre ıhtılaf idseler maña kelürler.Dahı men munlarnun arasında hü- ...der men.Dahı menden 32)iki tayıfa dahı razī kider didi.33)Dahı Ra-

sülullah ol Ebu Şurayıhnuñ 34)işini yahşıladı.Uşbu sözi Nesāī 35)rivāyet iddi.Dahı Şahābī barçası ıttıfāķ 36)id(d)iler iki kişi bir kişini hüküm idgil diyüben dahı ol kişi hüküm idmeki cāyiz oldukına.

HAVĀŞĪ-İ HİDĀYE

38)Ķaçan iki kişi bir kişinüñ hükmine rāzī olsa.39)Dahı ol kişi hüküm idse ol iki kişinüñ 40)üstine ol hüküm cāyizdür ķaçan ol 41)hüküm idgen kişi şāhid olmaķa dahı 42)ķādī olmaķa yarasa ol iki kişi rāzī 43) olduķı vaķtın dahı ol kişi hüküm idgeni 44)vaķtın.

HİDĀYE

45)Eger iki kişi rāzī olsalar bir kāfir- 46)nüñ hükmine dahı ol kāfir hüküm idse 47)anlarnuñ üstine cāyiz degüldür.Anuñ 48)içün kāfir ķādīlıķa dahı şāhıdlıķa 49)yaramaz.

HİDĀYE

50)Ķaçan iki kişi rāzī olsalar bir 51)ķul kendüler arasında hüküm idmeke 52)cāyiz degüldür.Anuñ içün kim 53)ķul ķādīlıķa danuķlıķa yaramaz.

HİDĀYE

54)Ķaçan iki kişi rāzī olsalar bir zimmī 55)kāfir kendülernüñ üstine hüküm idmeke 56)cāyiz degüldür.Anuñ içün kim zimmī kāfir 57)ķādīlıķa danuķlıķa yaramaz.

HİDĀYE

414 b 1)Ķaçan iki kişi rāzī olsalar kendülernüñ 2)da^c vīları içre hüküm idmeke bir kişi kim ol 3)kişi ķazıf idmek içre had urulmışdur cāyiz 4)degüldür.Anuñ içün ķazıf içre had urulmış kişi 5)ķādīlıķ idmeke dahı danuķ olmaķa yaramaz.

HİDĀYE

6)Ķaçan iki kişi rāzī olsalar kendülernüñ da^c vısı 7)içre bir fāsıķ kişi hüküm idmeke.Dahı ol hüküm idmek 8)cāyiz degüldür.Anuñ içün fāsıķ kişi ne ķādılıķ 9)idmeke ne danuķ olmaķa yarar.

HİDĀYE

10)Ķaçan iki kişi rāzī olsalar bir oğlan kendülernün 11)da^c vısı içre hüküm idmeke cāyız degüldür.Anuñ 12)içün kim oğlan ne ķādılıķ idmeke ne danuķlıķ 13)idmeke yarar.

HİDĀYE

14)Ammā ķaçan iki kişi bir fāsıķ kişinüñ hüküm idgenine 15)rāzī olsalar.Dahı ol fāsıķ hüküm idse ol 16) ikisinüñ arasında kerekdür kim cāyiz olgay.Anuñ 17)içün kim fāsıķ kişi ķādīlıķa yarar dahı danuķlıķ 18) idmeke yarar bizim ķatımızda.

HİDĀYE

19)Ḳaçan iki kişi bir ḳul kişini kendülernüñ üstine 20)buyruḳ idmeke daᶜvīları içre rāżī olsalar.21)Daḫı ol ḳul munlarnuñ arasında ḥüküm idmezden 22)burun azād olsa.Daḫı andan ṣoñra ol ḳul ḥüküm 23)idse ol iki kişinüñ arasında.imdi ol ḳulnuñ 24)ḥükmi cāyız degüldür.Anuñ içün kim ol kişi kim iki 25)kişi anuñ ḥükmine rāżī oldı.Kerekdür kim ol kişi 26)ḳādīlıḳa şāhıdlıḳa yarar olġay.Ol iki kişi anuñ ḥükmine rāżī olduḳı vaḳtın daḫı ol kişi ol iki kişinüñ üstine ḥüküm idgeni vaḳtın daḫı.

ḤAVĀSĪ-I HIDĀYE

27)Ḳaçan iki kişi bir oġlanuñ ḥükmine rāżī 28)olsalar.Daḫı ol oġlan ol iki 29)kişinüñ arasında ḥüküm idmezden 30)burun bālıġ olsa.Daḫı andan ṣoñra ol 31)oġlan ḥüküm idse ol iki kişinüñ 32)arasında ol oġlanuñ ḥükmi keçmez.Anuñ 33 içün kim ol kişi kim iki kişi anuñ buyruḳına rāżī 34)oldılar.Ol kişi kerekdür kim ḳādīlıḳa 35)danuḳlıḳa yarar olġay ol iki kişi rāżī 36) olduḳı vaḳtın daḫı ol kişi ol iki kişinüñ 37) üstine ḥüküm idgeni vaḳtın.

ḤAVĀŞĪ-I HİDĀYE

38)Ḳaçan iki kişi bir zimmī kāfirnüñ buyruḳına rāżī 39)olsalar.Daḫı ol zimmī kāfir ol iki kişinüñ 40)üstine ḥüküm idmezden burun müsülmān olsa.41)Daḫı andan ṣoñra ḥüküm idse ol kişinüñ 42)ḥükmi keçmez.Anuñ içün ol kişi kim 43)iki kişi anuñ buyruḳına rāżī oldılar 44)ol kişi kerekdür kim ḳādīlıḳa danuḳ-45)lıḳa yarar olġay ol iki kişi anuñ ḥükmine 46)rāżī olduḳı vaḳtın daḫı ol kişi ol iki- 47)sinüñ üstine ḥüküm idgeni vaḳtın.

ḤAVĀSĪ-İ HİDĀYE

48)Ḳaçan iki kişi bir fāsıḳ kişinüñ buyruḳına 49) rāżī olsalar.Daḫı ol fāsıḳ ol iki 50)kişinüñ arasında ḥüküm idmezden burun 51)tevbe idse. Andan ṣoñra ol ikisi- 52)nüñ arasında ḥüküm idse ol fāsıḳ- 53)nuñ ḥükmi keçmez nite kim yuḳaru eyiddük.

HAVĀSĪ-İ HİDĀYE

416 A 1)Ḳaçan iki kişi bir kişinüñ buyruḳ idgenine rāżī olsalar 2) kendülernüñ arasında.İmdi vardur ol iki kişinüñ 3)her birisine kim ḳayıtġay ol kişinüñ ḥükmine rāżī olduḳından 4)niçe kim ol kişi ol ikisinüñ üstine ḥüküm idmeyip durur.

HİDĀYE

5)Ḳaçan iki kişi bir kişinüñ buyruḳına rāżī olsalar.Daḫı ol 6)kişi ol ikisinüñ arasında ḥüküm idse.İmdi ol kişinüñ 7)ḥükmi lāzım olur ol ikisinüñ üstine.

HİDĀYE

8)Ḳaçan iki kişi bir kişinün̄ buyruḳına rāzī olsalar.Daḫı ol 9)kişi ol ikisinün̄ arasında ḥüküm idse.Daḫı ol kişinün̄ 10)ḥükmini bir ḳāḍī ḳatına kötürseler.Daḫı ol kişinün̄ 11) idgeni ḥüküm ol ḳāḍīnun̄ meẕhebine muvāfıḳ kelse ol 12)vaḳtın ol ḳāḍī ol ḥükmi bozmaġay.Bel kim ol ḥükmi 13) cāyiz dutġay.Eger ol kişinün̄ ḥükmi ol 14)ḳāḍīnun̄ meẕhebine muḫālıf olsa ol ḥükmi bāṭıl idgey 15)cāyız dutmaġay.

HİDĀYE

16)İki kişi bir kişinün̄ ḥüküm idgenine rāzī olmaḳ cāyız 17)degüldür ḥadlar içre daḫı ḳıṣāṣ içre.

HİDĀYE

18)Ḳaçan iki kişi bir kişinün̄ ḥüküm idgenine rāzī olsalar 19)ḫaṭā birle adam öldürmek içre.Daḫı ol kişi kim 20)anun̄ ḥükmine rāzī oldılar ol kişi ḳan bahāsını 21)virgil diyü ḥüküm idse ol ḫaṭā birle öldürgen 22) kişinün̄ ᶜāḳılesinün̄ üstine.İmdi ol kişinün̄ ḥükmi 23)keçmez.Eger ol kişi ḥüküm idse ol adam 24)öldürgen kişinün̄ üstine sen ḳan bahāsını virgil kendü 25)mālun̄dan dise.İmdi ḳāḍī uşbu ḥükmi ḳaytarġay.Daḫı 26)ol ḳāḍī ḥüküm idgey ol adam öldürgen kişinün̄ 27)ᶜāḳılesinün̄ üstine ol ölgen kişinün̄ ḳanı bahāsını virgil diyü ol ölgen kişinün̄ velīsine diyü.Ammā ḳaçan ḫaṭā birle adam öldürgen kişi ıḳrār 28)idse eyidse.Men öldürdüm dise 29)ol vaḳtın ol ḳāḍīlıḳına rāzī olduḳ- 30)ları kişi ol öldürgen kişinün̄ 31)üstine ḥüküm idse ḳan bahāsını 32)sen kendü mālun̄dan virgil dise, ol 33)kişinün̄ hükmi cāyizdür keçer.

HİDĀYE

34)Ol kişi kim iki kişi anun̄ ḥükmine rāzī oldı- 35)lar.İmdi ol kişi cāyızdur kim danuḳ 36)işidgey.Daḫı danuḳ birle ḥüküm idgey.37)Daḫı ḳaçan anıṭ içecek kişi anıṭ içmek- 38)den ḳaçsa ol ḳaçduḳı sebebinden ol 39)ol kişinün̄ üstine ḥüküm idgey ol 40)daᶜvī olınġan ṭavarı virgil daᶜvī id- 41)gen kişige diyü.

HİDĀYE

42)Daḫı ol kişi kim iki kişi anı buyruḳ idmeke 43)rāzī oldılar.İmdi ol iki kişinün̄ 44)birisi ıḳrār idse cāyizdür ol kişi 45)ol ıḳrār idgen kişinün̄ ıḳrārı birle 46)ḥüküm idmeklik.

HİDĀYE

47)Ol kişi kim iki kişi anun̄ ḥükmine rāzī oldı- 48)lar ol kişi iki ḫaṣımnun̄ birisine eyidse sen 49)menüm ḳatumda ıḳrār iddün̄ dise,ya 50)eyidse iki ḫaṣımnun̄ birisine senün̄ üstün̄e ᶜadıl 51)danuḳlar durdı.Men daḫı senün üstine ḥüküm 52)iddüm uşbu kişi içün dise.Daḫı ol 53)iki ḫaṣımnun̄ birisi inkār idse uşbu neme- 54)lerge.İmdi ol inkār idgen kişi-

nün 55)sözine ıᶜtıbār yoḳdur ol ḳadīnun 56)ḥükmi cāyız oldı kiddi.

HİDĀYE

415 b 1)Ol kişi kim iki kişi anun ḥükmine rāżī oldılar.2)Daḫı ol kişi eyidmedin men senün üstüne ḥüküm iddüm 3)dimedin ol iki rāżī olġan kişinün birisi eyidse men senün 4)ḥükmüne rāżī olmazın dise.Daḫı mundan soñra ol 5)kişi eyidse men senün üstüne ḥüküm iddüm-idi 6)dise.İmdi ol vaḳtın ol kişinün eyidgeni men senün 7)üstüne ḥüküm iddüm-idi didüki işidilmez.

HİDĀYE

8)Ḳaçan iki kişi ıttıfāḳ idseler rāżī olsalar iki 9)kişi kendülernün üstine ḥüküm idmeke.İmdi lā-büd- 10)dür kim ol iki ḥüküm idgen kişi ikisi daḫı cemuᶜ 11)olġaylar.Daḫı ıttıfāḳ idüp ḥüküm idgeyler.

HİDĀYE

12)Ol kişi kim anı iki kişi ḳādī kıldı kendülernün arasında 13)kaçan ḳādī olġan kişi ikisinün arasında ḥüküm idse.Daḫı 14)ol kişi ḥüküm idgenine danuḳ dutmaḳa ol ḥüküm idgeni 15)vaḳtın ol ḥüküm idgeni yirde. Daḫı mundan soñra ol 16)iki ḫasım inkār idseler ol kişi kendülernün arasında 17)ḥüküm idgenine,ya ol iki ḫaşımnun birisi inkār 18)idse ol kişi kendünün üstine ḥüküm idgenine daḫı ol kişi 19)ḫabar virse eyidse men sizün araġuzda ḥüküm iddüm 20)dise,ya eyidse men munun kibi munun kibi ḥüküm iddüm 21)dise.İmdi ol kişinün sözi işidilmez.Anun içün 22) kim ol kişinün ḥüküm idgeni vaḳtı keçdi.Şol maᶜzūl 23)ḳādī kibi oldı sözi işidilmemek içre.Ḳaçan iki kişi 24)iki kişinün buyruḳına rāżī olmaḳun daḫı ḥükmi munun kibidür.

HİDĀYE,ZAHİRİYYE

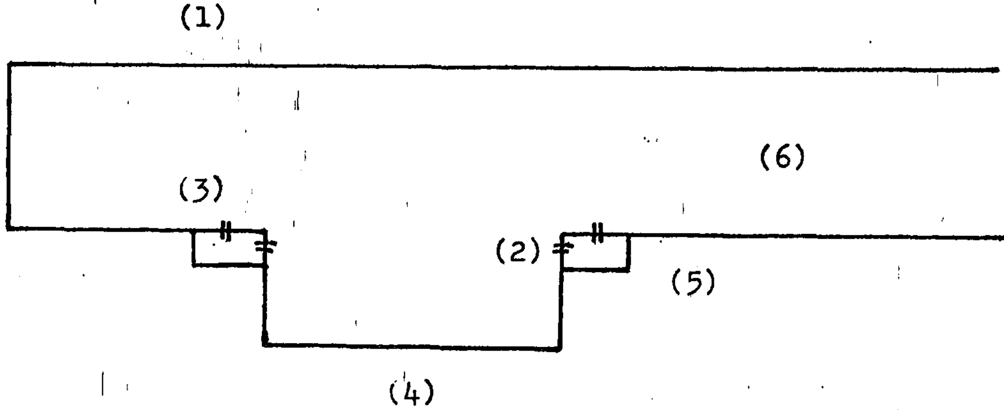
25)Ol kişi kim iki kişi anun buyruḳına rāżī oldılar.İmdi 26)ol kişi cāyiz degüldür atası menfaᶜatı içün daḫı atasınun atası 27)menfaᶜatı içün niçe yuḳaru kidse.Daḫı oġlı menfaᶜatı içün daḫı oġlınun 28)oġlı menfaᶜatı içün niçe aşaḳa kidse.Daḫı anası menfaᶜatı içün 29)daḫı ḫatunı menfaᶜatı içün ḥüküm idmeklik cāyız degüldür.

HİDĀYE

30)Ol kişi kim iki kişi anun buyruḳına rāżī 31)oldılar.İmdi ol kişi cāyızdur kim ḥüküm idgey 32)ol kişilernün ziyānı içün kim ol ḥüküm kişinün 33)danuḳlıḳı işidilmez ol ḥüküm idilgen kişinün üstine 34)meselā ol ḥüküm idgen kişi atası üstine daḫı anası üstine 35)ḫatunı üstine ḥüküm idmek kibi;yaᶜnī munlarnun 36)ziyānı içün ḥüküm idmeklik cāyizdür.

HİDĀYE

41ª a

1)Uşda uşbu yazdukumuz uzun zūkāknuñ sūratidür.Dahı bu uzun zūkāk ötmez zūkākdur.

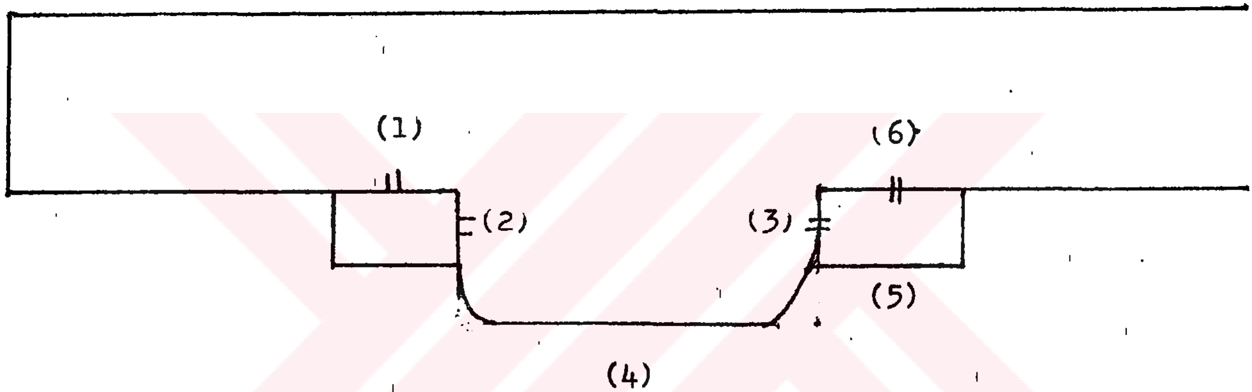
HİDĀYE

2)Dahı uşbu evnüñ eyesi kaçan kapu açmak izdese uşbu uzun zūkāk içine açılur zūkākı şol dıvār içinden kim ol dıvār ol uzun zūkāk içine açılur zūkākadur cāyız degüldür ol ev eyesine kapu açmaklık.3)Kapusı mundandur.Mundan kapu açmak izder.4)Uşbu ol zūkākuñ sūratidür kim uzun zukāk içine açılur.Bu zukāk dahı ötmez zūkākdur.İmdi bu ötmez zukāk kerek-ise bu uzun zūkākuñ sag yanında olsun kerek-ise şol yanında hīç farık yokdur.5)Uşbu yazdukumuz çevrüm evdür.Ol ev bir kişinüñdür.Dahı ol evnüñ bir dıvārı ol uzun zūkāk içine açılur zukākadur.Dahı bir dıvārı uzun zukākadur.6)Dahı uşbu evnüñ kapusı uşbu uzun zūkāknuñ içine açılur.Uşda kapusı yirine iki diş yazduk.7)Kaçan bir uzun 8)zūkāk olsa 9)dahı ol 10)zukak ötmez 11)zukāk 12)olsa.Dahı 13)ol 14)ötmez 15)zukāk-16)nuñ 17)içine 18)bir 19)zukāk 20)dahı olsa 21)ol 22)zukak 23)dahı ötmez 24)olsa.Dahı ol 25)uzun zūkāknuñ 26)içindeki zūkāk dahı ötmez 27) zūkāk olsa kerek-ise ol uzun 28)zūkāknun içindeki ötmez 29)zūkāk ol uzun zūkāknuñ 30)sag yanında olsun kerek-ise şol 31)yanında 32)olsun. Dahı 33)bir kişinüñ ol 34)uzun zukāknuñ 35)içinde bir evi olsa.Dahı 36)ol evnüñ dıvārınun 37)baᶜzısı ol uzun zūkāka olsa.38)Dahı ol evnüñ dıvārınuñ 39)baᶜzısı ol uzun ötmez zū- 40)kāknun içindeki ötmez 41)zukāka olsa.Dahı ol evnüñ 42)kapusı ol uzun ötmez zukāka 43)olsa.Dahı ol ev eyesi kapu açmak 44)izdese ol uzun ötmez 45)zukāknuñ içindeki ötmez 46)zukāka.İmdi ol ev eyesine yokdur 47)kim kapu açgay ol uzun ötmez 48)zukāk içindeki ötmez zukāka.49)Anuñ içün kim ol kişi kapu 50)açdukı ol uzun ötmez zukāk- 51)nuñ içindeki ötmez zukāk 52)içinde yürimek içündür ol 53)ev eyelerinüñ hakı yokdur ol 54)uzun zukāk içindeki ötmez zukak içinde yü- 55)rimeklike.Anuñ içün ol yürimek hakı ol uzun 56)öt-

mez zuḳāḳ eyelerinüñ degüldür.Bel kim yürimek ḥaḳı ol 57)uzun ötmez zuḳāḳ içindeki ötmez zuḳāḳ eyelerinün- 58)dür ḥattā körmez misin ol uzun ötmez zuḳāḳ içindeki 59)ötmez zuḳāḳda bir ev ṣatılsa yoḳdur ol ötmez uzun 60)zuḳāḳ içindeki evler eyesine ṣuf^{c}a dutmaḳlıḳ ol 61)ṣatılġan 62)ev içinde.63)Ammā ḳaçan ol 64)uzun ötmez zuḳaḳ 65)içindeki zuḳāḳ öter 66)zuḳāḳ olsa.İmdi ol 67)vaḳtın cāyızdur ol 68)eyesine ḳapu açmaḳlıḳ 69) ḳanḳı yirden tilese.Anuñ 70)içün ḳapu açduḳı yürimek 71)içindür ol öter zu- 72)ḳāḳ içinde barça kişiler- 73)nüñ ḥaḳı vardur.Bes 74)ol kişi ḳapu açsun ḳanḳı 75)yirden tilese.

CĀMİ^{c}U EBİ'L-LEYİS

416 b

1)Bu evüñ ḳapusı bu yirdendür.2)Bu yirden ḳapu açmaḳ izdese cāyızdür ḳapu açmaḳlıḳ.3)Daḫı uşbu evnüñ eyesi ḳapu açmaḳ izdese uşbu uzun zuḳāḳ içine açılur degirmi zuḳāḳ içindeki zuḳāḳa ṣol dıvārdan kim ol dıvār ol uzun zuḳāḳ içine açılur degirmi zuḳāḳadur.imdi ol ev eyesine cāyizdür ol degirmi zuḳāḳa ḳapu açmaḳlıḳ.4)Uşbu degirmi ol uzun zuḳāḳ içindeki degirmi zuḳāḳnuñ içindeki zuḳāḳdur bu degirmi zuḳāḳ.Daḫı ötmez zuḳāḳdur.imdi bu degirmi zuḳāḳ kerek-ise bu ötmez uzun zuḳāḳnuñ ṣag yanında olsun kerek-ise ṣol yanında olsun hīç farıḳ yoḳdur.5)Uşbu yazduḳum çevrüm evdür.Bu ev bir kişinüñdür.Daḫı bu evnüñ bir dıvārı uzun ötmez zuḳāḳadur.Daḫı bir dıvārı uzun ötmez zuḳāḳ içindeki degirmi zuḳāḳadur.6)Daḫı uşbu evnüñ ḳapusı uşbu uzun zuḳāḳ içine açılur.Usda ḳapusı yirine iki diş yazduḳ nite kim körürsin.7)Uşbu yazduḳumuz uzun zuḳāḳnun ṣūretidür.Daḫı bu uzun zuḳāḳ ötmez zuḳāḳdur.8)Ḳaçan bir uzun 9)zuḳāḳ olsa.Daḫı ol 10)zuḳāḳ ötmez olsa daḫı ol 11)ol uzun ötmez zuḳāḳuñ 12)içinde bir degirmi ötmez 13)zuḳāḳ olsa.İmdi ol 14)uzun ötmez zuḳāḳ- 15)nuñ içindeki degirmi 16)ötmez zuḳāḳ 17)kerek-ise ol uzun 18) ötmez zuḳāḳuñ 19)ṣag yanında olsun 20)kerek-ise ṣol yanında 21)olsun

dahı bir kişinün 22)ol uzun ötmez zukākun içinde 23)bir evi olsa.Dahı ol evnün 24)dıvārınun ba^c^zısı ol uzun 25)zukāka olsa evnün dıvārınun 26)ba^c^zısı ol uzun ötmez zukāk- 27)nun içindeki degirmi ötmez zukāka 28)olsa.Dahı ol evnün kapusı ol uzun 29)ötmez zukāka 30)açılsa.Dahı ol 31)ev eyesi kapu açmak 32)izdese ol uzun 33)ötmez zukākun 34)içindeki degirmi 35)ölmez zukāk 36)içine.İmdi ol 37)ev eyesine cāyızdur kim 38)kapu açğay ol 39)uzun ötmez zukāk 40)zukāk içindeki degirmi ev 41) ötmez zukāk.Anun 42)içün kim ol degirmi 43)zukāk başına bir zukāk degül- 44)dür.Bel kim ol degirmi 45)zukāk dahı ol uzun 46)zukāk barçası bir 47)zukākdur.Bes barça- 48)sınun ol degirmi 49)ötmez zukāk içinde 50)yürimek hākı vardur.51)Bes barçası ol zukāk- 52)nun arasında ortak- 53)dur.Ol zukāk ehli 54)hattā eger ol 55)degirmi zukāknun 56)içinde bir ev şatılsa.57)İmdi ol zukāk- 58)nun ehline barçasına 59)cāyızdur kim şuf^c^a 60)dutğay ol degirmi 61)zukāk 62)içindeki 63)şatılğan 64)evnün 65)içindeki 66)evde.Bes 67)ol ev eyesine 68)cāyızdur kim 69)kandan tilese kapu açmak- 70)lık.

CĀMİ^c^U EBĪ'L-LEYİS

418a 1)Kaçan bir kişi ıkrār idse eyidse falān kişige menüm 2)bu kadar bu kadar ahça borçum vardur dise.Dahı ol 3)kişi ıkrār idgeninden sonra eyidse her kişi 4)kim uşbu ıkrār varakasını çıkarsa.Dahı bu varakanün 5)içindeki mālı menden izdese ol ıkrār varakasını 6)çıkarup izdeyen kişi bu izdemeknün velīsidür 7)inşa^ɣ^allahu dise.İmdi ol ıkrār idgen 8)kişi inşa^ɣ^allahu dimek birle ol borçum vardur 9)diyüp ıkrār idgeni bātıl dur.Uşbu eyidgenimiz 10)İmām Ebū Hanīfa katındadur.Ammā İmām Ebū Yūsuf 11)dahı İmām Muhammad katında ol kişinün ıkrār idgeni 12)deyin bātıl olmaz.Bel kim ol inşa^ɣ^allahu dimek 13)bātıl ider.Ol ıkrār idgen kişinün eyidgenini her 14)kişi kim bu varakanı çıkarur.Dahı munun içindekini 15)talab ider ol talab idgen kişi ol talab idmek- 16)nün velīsidür didüki sözi bātıl ider didi.17)Ammā İmām Ebū Hanīfa katında ol yazılğan varakanün 18)içinde yazılğan nemeni barçasını bātıl ider.Ammā 19)kaçan bir kişi ıkrār idse eyidse falān kişige menüm 20) bu kadar bu kadar ahça borçum vardur dise.Dahı ol 21)ıkrār idgen kişi uşbu sözi yazdukından sonra.22)Dahı ol yazdukı varaka içre birez bir ak varaka 23)kosa ol ak yirde hiç neme yazmasa.Dahı ol 24)ak yir kodukından sonra. eyidse 25)her kişi kim uşbu ıkrār varakasını çıkarsa. Dahı 26)bu varakanun içindeki mālı menden izdese ol 27)ıkrār varakasını çıkarup izdeyen kişi bu izde- 28)meknün velīsidür inşa'llahu dise.İmdi ol 29)ıkrār idgen kişi inşa'llahu dimek birle ol 30)vaktın ol ıkrār id-

gen kisinün ıkrār idgeni māl 31)bāṭıl olmaz.Keenneh şöyledür kim ıkrār iddi.Daḫı ıkrār idgenden ṣoñra sükūt iddi.Daḫı andan ṣoñra inşa'llahu didi.Ḳaçan ıkrār mes'elesini bildün-ise özgesini muna ḳıyās idgil.

KĀFĪ

32)Mebsūṭ kitābında eyiddi.Ḳaçan bir kişi 33)eyidse falān kişinün menüm üstümde bu 34)ḳadar bu ḳadar mālı vardur dise.Daḫı 35)ol ıkrār idgen kişi ıkrār id- 36)genini bir varaḳa içinde yazsa.37)Daḫı yazdukından ṣoñra ol 38)ıkrār idgen kişi ol varaḳa 39)içinde yazsa eyidse her kişi kim 40)uşbu ıkrār varaḳasını çıkarsa.41)Daḫı bu varaḳanuñ içindeki mālı 42)izdese menden ol izdeyen kişi 43)ol izdemeknün velīsi olsun dise,ya 44)eyidse ol izdeyen kişi ol mālı menden 45)ḳabuż idmeke vekīl olsun dise.İmdi 46)uşbu vekīllik neme degüldür didi.47)Anuñ içün kim belgüsüz kişini vekīl 48)kıldı didi.Belgüsüz kişini vekīl 49)idmeklik bāṭıldur,illā meger 50)ol ıkrār idgen kişi ol ıkrār 51)idgeni varaḳa içinde yazġay eyidgey.52)Şol falān kişi vekīl olsun uşbu 53)borçı menden ḳabuż idmeke dise.54)İmdi ol vekīllik cāyızdur.55)Anuñ içün kim bir belgülü kişini 56)vekīl iddi didi.

ḪABBĀZĪ

418 b 1)Ḳaçan bir kişi bir kişige ya fāsıḳ dise,ya eyidse 2)ya ḫabīs dise,ya eyidse,ya uğrı dise,ya 3)eyidse.Ya fışār sözleyici dise,ya eyidse.4)Ya kāfir dise,ya eyidse.Ya ribā yiyici dise,ya 5)eyidse,ya ḫamur içici dise,ya ne kim munlarġa 6)menżer var-ısa.İmdi kişini edeblegey- 7)ler yaᶜnī taᶜzīr urġaylar.

BEDĀYİᶜ

8)Ḳaçan bir kişi bir kişige eyidse,yā it dise,9)ya eyitse ya ḫınzīr dise,ya eyidse,ya eşek 10)dise;ya eyidse,ya sıġır dise,ya munlarġa 11)meñzer nemeler eyidse.İmdi munları diyen 12)kişige taᶜzīr urmaḳ vācib degüldür.

BEDĀYİᶜ

13)Bilgil kim taᶜzīr iderler her ᶜaḳıl kişini kim 14) ol cināyat iddi. Daḫı ol cināyatnuñ şeriᶜatda 15)belgülü ḥaddı yokdur kerek-ise ol cināyat idgen 16)kişi ḥür kişi olsun kerek-ise ḳul kişi olsun 17)kerek-ise er kişi olsun kerek-ise ḫatun kişi olsun 18)kerek-ise kāfır kişi olsun kerek-ise müsülmān kişi 19)olsun kerek-ise bāliġ kişi olsun kerek -ise düşe 20)keçmedük ᶜaḳıl oġlan olsun.

BEDĀYİᶜ

21)Ammā ta^czīrnuñ kadarı kaçan bir kişi 22)bir kişige ya fāsık kişi dise meselā.23)İmdi İmām ol vaktın tileklüdür 24)tilese ol yā fāsık diyen kişini ta^czīr 25)idgey urmak birle tilese ta^czīr 26)idgey habuslamak birle tilese 27)ta^czīr idgey söz birle eksük- 28)lemek birle.

BEDĀYİ^c

29)Ba^czı şıyıhlarımız eyiddiler 30)ta^czīr idmek bir niçe dürlüdür 31) didiler.Şerīf kişiler- 32)nüñ ta^czīr oldur kim ol- 33)dur kim ana kādī ne-içün munuñ 34)kibi kılduñ digey yüzine karşu 35)dahı ol şerīfi kādī kapusına 36)ketürgey.Dahı aña kādī yazukını 37)bildürgey urmağay habuslamağay.38)İmdi şerīf didükümüz munda 39) oldur kim anuñ milki çok 40)olğay.

BEDĀYİ^c

418 a 1)Bir ta^czīr dahı şeri^catlarnuñ şerīfinün- 2)dür.İmdi ol şerīfler şerīfinüñ ta^czīrı 3)oldur kim kādī anuñ evine kendü- 4)nüñ emīn kişisini ıyı virgey eyidgey maña 5)yitişdi kim sen munuñ kibi id- 6) mişsin digey.Habuslamak dahı kādī kapusına 7)ketürmek yokdur.İmdi şerīflernüñ 8)şerīfi didükümüz fakīhla(r)dür.Dahı ^calevīler- 9)dür.

BEDĀYİ^c

10)Bir dahı orta kişilernüñ ta^czīrıdur.İmdi 11)orta kişilernüñ ta^czīrı oldur kim kādī anuñ 12)evine emīnini ıyı virgey,eyidgey.Maña yitişdi 13)kim sen munuñ kibi munuñ kibi işlemişsin digey.14)Dahı anı kādī kapusına ketürgey.Dahı habus- 15)lağay ancak.

BEDĀYİ^c

16)Bir dahı eksük kişilernüñ ta^czīrıdur.17)İmdi anlarnuñ ta^czīrı hem evine emīnini 18)ıyı virmekdür dahı hem kādī anları kapusına ketür- 19)mek dahı urmakdur dahı habuslamakdur.

BEDĀYİ^c

20)Kaçan bir kişi bir oğlana eyidse yā zānī dise,ya delü 21)kişige eyidse.Yā zānī dise;yā zimmī hatuna eyidse 22)ya zāniye dise;ya kendünüñ oğlı anasana eyidse,yā 23)zāniye dise.İmdi ol munuñ kibi diyen kişini ta^czīr 24)idgeyler urmak birle dahı ta^czīrnuñ haddını 25)tamām urgaylar kim otuz dokuz ağaçdur.İmdi İmām Ebū Yūsuf katında ta^czīrnuñ köpi yitmiş bişdür bir rivāyetde dahı bir rivāyetde yitmiş dokuzdur.

BEDĀYİ^c

26)Keldük imdi ta^czīrnuñ 27)şıfatı budur kim özge had- 28)lardan katırak urmak 29)kerekdür.İmdi bu katırak 30)urmak ne dimek oldukında şıyıh- 31)lar ıhtılāf iddiler.Ba^czı- 32)lar eyiddiler kim barça 33)

bir yirge urmak kerek- 34)dür dimek olur didi.35)Ba^c^zılar eyiddiler ağaçını 36)katırak urmak kerek- 37)dür didiler.

BEDĀYİ^c^

38)Kaçan ^c^Abbāsīlarğa ^c^Alavī- 39)larğa ya fakīhlarğa,yā esek 40) dise.Ba^c^zılar eyiddiler.Ana 41)ta^c^zīr urmak kerekdür 42)didiler.

ŞERH-İ MECMA^c^

43)Ebū Yūsuf katında ta^c^zīrnuñ 44)köp(i) yitmiş kamçıdur.Ammā 45) İmām Ebū Hanīfa dahı İmām 46)Muhammad katında ta^c^zīrnuñ köpi 47)otuz dokuz kamçıdur.

ŞERH-İ MECMA^c^

48)Ammā ta^c^zīrnuñ azı üç 49)ağaçdur,ancak.

ŞERH-İ MECMA^c^

418 b 1)Rivāyet olındı kim Rasūlullah bir kişige 2)ta^c^zīr urdı ol kişi bir kişige ya muhannes 3)didüki içün.

HAVĀŞĪ-I HİDĀYE

4)Kaçan er hatunınañ bezendükini tilese.Dahı ol 5)hatun bezenmese,ya dahı kaçan er hatunını 6)döşekine izdese ol hatun kelmese,ya dahı 7) hatun cünüblikden yunmasa,ya dahı hatun 8)evinden daşra çıksa,ya dahı namāz kılmasa.9)İmdi munuñ içün vardur erge kim hatunını 10)urğay.

IHTIYĀR

11)Kaçan bir kişi bir kişi eyidse.Ya kırıd maymūn dise,12)ya eyidse yā böri dise;ya eyidse ya teke 13)dise,ol kişini ta^c^zīr idmek yokdur.

HULĀSA

14)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse.Ya mashara 15)dise ;ya eyidse,ya kımār oynayıcı dise ol 16)kişini ta^c^zīr idmek yokdur.Şadr-ı 17)şehīd eyiddi.Kaçan ya kımār oynayıcı dise 18)ol kişige ta^c^zīr idmek vācıbdur didi.

HULĀSA

19)Kaçan bir kişi sālih bir kişige eyidse ya fāsık 20)dise ya eyidse yā yahūdī dise;yā 21)eyidse ya muhannes dise.imdi ol kişinüñ 22)üstine had yokdur.Velakin ol kişini ta^c^zīr 23)idgeyler.Ammā kaçan fāsıka yā fāsık dise;ya kaçan uğrıya yā lıs?dise ol diyen kişige neme vācib olmaz.

HULASA

24)Hulāsatü'l-Fetāvā eyesi eyiddi.25)Men işiddüm şıka ^c^adıl ^c^ālım- 26)lardan kim ol ^c^ālımlar 27)eyiddiler kaçan kādıya velī 28)maslahat körse ta^c^zīr idmeki 29 māl almak birle cāyızdur 30)urmağay.Bel kim māl alğay 31)didiler.Ol nemelernüñ 32)birisi oldur kim kaçan bir ki-

şi 33)cemā^c ata ḥāżır olmasa cāyızdur 34)Ol kişiden māl almaklık 35) didiler.

HULASA

36)Kaçan kul edebsüzlik idse 37)cāyızdur ḫōcasına ol kulı 38)edeblemeklik.Velakin ḥaddan 39)keçünmegey;ya^c nī ḥaddan aşaka 40)urgay.

HULĀṢA

41)Sıḥır idgen er daḫı sıḥır idgen 42)ḫatun kaçan da^c vī idseler 43) kendülernün işledüklerini 44)yaradur men diyü.İmdi anları 45)öldürmek kerekdür.

HULĀṢA

419 a 1)^c Ömer radıyallahu ^c anhu eyiddi.^c Āmıllarına 2)sāḥır erni daḫı sāḥır ḫatunı öldürün 3)didi.

ḪULĀṢA

4)Kaçan bir kişi süd emgen anasından uğurlasa 5)ol kişinün elini keserler.

^c ATTĀBĪ

6)Kaçan bir müsülmān kişinün oğlına eyidse.Yā Yahūdī oğlı dise,ol kişini ta^c zīr ider- 8)ler.

KĀDĪḪĀN

9)Kaçan bir özge kişinün kırnakına yā zāniye dise 10)ya özge kişinün oğlı anası kırnakına,yā zāniye 11)dise ol kişini ta^c zīr iderler.

KĀDĪḪĀN

12)Ḫabbāzīnün Ḥavāşīsinde neme dapmadum yazmaka 13)daḫı Żahīriyye kitābında neme dapmadum yazmaka.
14)Kaçan zimmi kāfırga eyidse,yā zānī dise.İmdi ol 15)kişini ta^c zīr iderler.

HİDĀYE

16)İmām Ebū Yūsuf eyiddi cāyızdur sulṭāna 17) māl almak birle ta^c zīr idgey didi.

KĀFĪ

18)Kaçan bir kişi bir kişige eyidse yā Lūt kavumınun 19)işini işlegen dise;ya eyidse,yā oğlanlar birle 20)oynayan dise;ya eyidse ya ḥāyın dise;ya eyidse 21)yā kaḥba oğlı dise;ya eyidse,yā zandīk dise;ya eyidse,yā kartabān dise;ya eyidse,yā uğrılar keleceki dise.İmdi ol kişini ta^c zīr iderler.

KĀFĪ

22)Kaçan bir kişi eyidse ya ḥımār dise,23)ya eyidse,yā kelib dise;ya eyidse 24)yā teke dise;ya eyidse yā 25)ılan dise;ya eyidse,yā böri 26)

dise;ya eyidse ya ḥacāmat 27)idici dise;ya eyidse,yā baġġā 28)dise; ya eyidse,yā ḥarām oġlı 29)dise;ya eyidse;yā bahīl 30)dise;ya eyidse yā ebleh 31)dise,ya eyidse,yā müvesvis 32)dise,ya eyidse,yā ḳara kişi 33)oġlı dise.atası ḳara olmasa.İmdi 34)ba^c^żılar eyiddi ol diyen 35) kişige neme yoḳdur didiler,36)ba^c^żılar eyiddiler ol 37)kişini ta^c^zīr idmek kerek- 38)dür didiler.Ba^c^żılar 39)eyiddiler.Eger ol sögülgen 40)kişi faḳīh kişi olsa;ya ^c^Alavī 41)olsa ol sögen kişini ta^c^zīr 42)iderler didiler.Eger 43)ol sögülgen kişi cāhil- 44)lerden olsa ol sögen 45)kişini ta^c^zīr idmegeyler 46)didiler.Bu soñraḳı ḳavul 47) körüklüdür didi.Hidāye eyesi 48)eyiddi.

HİDĀYE

420 B 1)Ammā ḳaçan er edeblese hatunını.Dahı ol 2)hatun ölse edeblemekden ya üstāẕ 3)edeblese şākirdini dahı edeblemekden 4)hatun dahı şakirid ölse.İmdi ol 5)er dahı ol er hatunınuñ ḳanı 6)dahı üstāz şākirdinüñ ḳanı bahāsını 7)zamān çeker kendü mālından.Ammā İmām 8) Şāfi^c^ī ḳatında anlarnuñ ḳanı bahāsını beytü'l-māl'dandur.

ĠĀYETÜ'L-BEYĀN

NOTLAR

1. Metnimiz -d - z - y - ses gelişmesi bakımından -y - tarafındadır.Eski Türkçe devresinden metnimizin ait olduğu devre olan Memlük Kıpçakçası devresine kadar kelimeleri şöyle karşılaştırabiliriz:

E.T ?	K.F.	
kadġur-	kayġur-	(257a/2)
edgü	eygü	(21a/41)
kidiz	kiyiz	(172a/30)

2. Metnimiz e/i meselesinde genellikle i taragındadır.

E.T.	K.F.	
bir-	vir-	(391b/28)
yir	yir	(396a/35)
biş-	biş-	(386a/10)
bisle-	bisle-	(32b/7)
biz	biz	(271b/8)

Bu kelimelerin hepsi bugün dilimizde geniş ünlü iledir.

Bu hadisenin yanında Eski Türkçe devresinde 'idi ' şeklinde olan kelime bugünkü kuzey şivelerimizde olduğu gibi eye şeklindedir. (385b/43)Bunun yanında Arapça 'irdeb' kelimesinde de tıpkı eye kelimesinde olduğu gibi i -e ses değişmesi vardır.

3. Kelime kök ve gövdelerinde hece sonundaki bazı t (ت) sesleri -d- , -d şeklinde yazılmıştır.

id- /it- (11b/19)
eyid-/eyit-/ayıt- (385a/7)
kid- /kit- (12a/34)
ḍokud- /ṭokut- (271b/4)
düzelid- (106b/15)
erid- /erit- (83a/3)
igled- (150b/26)

Bu ses gerçekten d sesi midir? t sesleri d mi olmuştur? Yoksa sadece bir imla meselesi midir? Uygur imlasında olduğu gibi sadalı sesin yerine sedasızı yazmak mesela d lerin t, z lerin s ile yazıldığına benzer bir durumla mı karşı karşıyayız bunu kestirmek çok güçtür. Bu meselede son ihtimal de kitabın kaleme alındığı bölge olan Mısır'ın dili olan Arapçanın fonetik yapısının etkisi ile bu şekilde okunması ve yazılmasıdır.

Kelime başındaki t/d meselesi karışık bir görünüm göstermektedir. Ancak daha çok d tarafındadır.

E.T.	K.F.	
ṭakı	dahı	(59b/51)
turğuz-	ḍurkuz-	(57b/36)
tut-	dut-	(5a/15)
tanuk	danuḳ	(259b/20)
taşra	dışra	(49a/24)
tam	dam	(16b/12)

Bunların yanında t'li şekilleri koruyan kelimelere de rastlamaktayız:

tavar (400a/2)
telülik (164b/27)
til (81a/1)
tilek (2a/58)
ton (397b/38)

Bazı kelimeler ise iki şekilde de metnimizde görülmektedir. Bunlara örnek olarak şu kelimeleri verebiliriz:

til (81a/1)	dil (210b/40)
tavar (400a/2)	davar (101b/17)
tava (208a/1)	deve (392b/18)

4. Kalınlık -incelik uyumuna metnimizde genellikle uyulduğunu tesbit etmekteyiz. Ancak düzlük-yuvarlaklık uyumu için aynı eyi söylemek mümkün değildir. Konsonant uyumu ise yoktur.

Her ne kadar kalınlık -incelik uyumuna uyuluyorsa da yer yer istisnalara da rastlamaktayız.

kıldük (66b/28)
yapmaklik (360a/34)
virmeklık (222b/35)

5. Eski yazı dillerimizde gerek iç seste gerek son seste olsun ñ olarak seslendirdiğimiz konsonant Köktürk, Uygur ve Mani alfabelerinde ng şeklinde yazılmaktadır. Karahanlı, Harezm ve Çagatay yazı dillerindeki Arap kökenli alfabe ile kaleme alınan eserlerde (نك)şeklinde yazılmıştır. Memlük Kıpçakçasının ilk devresinde de bu şekilde yazılırken daha sonra tıpkı Anadolu Türkçesinde ol-

duğu gibi sadece (ﺝ) ile yazılmaya başlamıştır.

Eski yazı dillerindeki ñ/ğ ve ñ/g ses değişmesi ikinci çokluk şahıs eki ,ikinci teklik şahıs iyelik eki ve bazı kelimelerin iç seslerinde görülmektedir.

Daha Köktürkler devrinde rastlanan bu ses değişikliğe örnek olarak Orhun Yazıtlarından şu ibareleri verebiliriz:

elinin törügin BK D 19
üküş Türük bodun öltüg KT G 6

Codex Cumanıcus'da da bu ses değişikliğe örnek bula biliyoruz.Bu ekle örnek körügiz "görünüz"tir. (bk. Gabain ,A. von : Codex Cumanicus'un Dili ,Tarihî Türk Şiveleri)

Memlük Kıpçakçasının önemli eserlerinden Gülistan Tercümesindede bir iki örneğe tesadüf edilmektedir:

yalğuz (103/5) "yalnız"
tigiz (55/7) "deniz"

Metnimizde bu ses değişmesinin bir çok örneğini tesbit edebiliyoruz: Bir kaçını şöyle sıralayabiliriz:

satğanuğa (70b/30)
aldukuğa (61a/43)
arağda (23a/16)
katuğuzda (224b/36)
olduğuz (30b/6)
yağlış- (52b/14)
soğra (336b/14)
sağa (70b/12)
yalğuz (245b/14)

Bu hadiseye benzer durumları Memlük-Kıpçakçasının diğer eserlerinde de görüyoruz. Bir kaç örnek şunlardır:

yağıl-	TZ	"yanılmak"
yüg	TZ	"yün"
soğra	KK	
megiz	T	"beniz"

Bu se değişmesinin daha ileriki bir safhası olarak n̄ - ğ - ḳ değişmesine de metnimizde görmekteyiz. Örnekleri şunlardır:

ahçaḳuz	(317b/12)	"ahçanız"
borçuḳı	(48b/18)	"borcunu"

6. Metnimiz ol-/bol- meselesinde ol- tarafındadır. Bu bakımdan Anadolu Türkçesiyle birleşmektedir. Ancak sadece bir örnekte bol- geçmektedir. (Bolğay 356b/19)

7. Metnimizde ilgi çekici bir ses değişikliği de k-/h- değişikliğidir. Bu meselede tek örnek şudur:

hiçilik (94a/26) "küçüklük"

8. b/v meselesinde metnimiz v tarafındadır. Örnek olarak şunları verebiliriz:

ev (407b/49)
sev- (86b/51)

9. Arapça asıllı kelimelerin bazısı metnimizde tahrif edilmiştir. Bunlardan bazısı belki istinsah yanlışıdır. Ancak bazı kelimeler özellikle değiştirilmiştir. Mesela normal olarak adaletli anlamındaki kelimenin ādil olması gerekirken metnimizde bir çok yerde adil şeklinde elifsiz olarak yazılmıştır.

Metnimizde asıl imlası tahrif edilen kelimelerden bir kaçı şunlardır:

ḥaḳ	/ ḥaḳḳ	(4b/58)
^{c}adıl	/^{c}ādil	(102a/22)
^{c}abdu	/^{c}abd	(69a/23)
^{c}adıl	/ ^{c}adl	(137b/18)
sikin	/sākin	(59b/10)
aḳāle	/ıḳāle	(71a/29)
ḥalāf	/ḥılāf	(36a/18)

10. Yabancı asıllı kelimeler metnimizde Türk fonetiğine uydurulmuştur. Örnekleri şunlardır:

^{c}amur	/^{c}amr	(11b/2)
zeyid	/zeyd	(11b/2)
imameyin	/imameyn	(410b/48)
kabuż	/kabż	(26a/24)
şār	/şehr	(37b/41)
^{c}abdu	/^{c}abd	(69a/23)
farıż	/farż	(32a/41)
fehim	/fehm	(136b/28)
fażıl	/fażl	(41b/21)
feri^{c}	/fer^{c}	(233b/2)
fi^{c}il	/fi^{c}l	(26b/25)

11. Yabancı asıllı kelimelerde ekler iki şekilde,yani hem ince sırada hem de kalın sırada gelmektedir. Biz metni tesbit ederken bir önceki ünlüyü eke bakarak kalın veya ince okuduk. Örnek olarak şunları verebiliriz:

ᶜamurğa	ᶜümürge	(12a/5)
ᶜadıllık (256b/4)	ᶜadillik	(218a/48)
tācırlık(259b/10)	tācirlik	(259b/8)

12. Bazı Türkçe kelimelerde ilk hece sonundaki çift ünsüz arasında ünlü türediğini tesbit etmekteyiz. Bu durum metnimizde sayı adlarında istisnasız bir görünümdedir.

kırık	/kırk	(18b/34)
dörüt	/dört	(12a/35)
alıtmış	/altmış	(76b/9)

Aynı durumu Gülistan Tercümesinde iki , Kutb'un Husrev ü Şirin'inde bir yerde görmekteyiz.

arsalan	GT	(62/8)	(174/8)
arıslan	HŞ	( )	

13. Eski Türkçe devresinde er- şeklinde olan cevherî fiil Kıpçak Türkçesinde i- şeklini almıştır. Metnimizde de bu şekildedir. Ancak kendinden önce gelen kelimenin kalınlık -incelik durumuna göre kalın veya ince şekildedir.

oğlı -y- ıdukına	(6a/39)
yok ıdı	(33a/25)
ᶜamurmuñ ıdukı	(11b/4)
kendünüñ idükine	(11b/6)

Bu durumun metnimizde iki istisnası görülmektedir. Bu iki istisna şunlardır:

arşun idüki	(17a/5)
ḫatanı idüki	(215b/39-40)

14. Metnimizde iki şekillere sık sık rastlanmaktadır. Bu ikili şekiller metnimizin Kıpçakçanın Oğuzca ile karışık olduğu bir devrin eseri olmasından kaynaklanmalıdır.

a. eklerde ikili şekiller :

-luk/ -lük   -lık/lik

damukluk	(224b/11)
damuklık	(224b/15)

-gan /gen   -an /een

algan	(12a/28)	satan	(14b/24)
kidgen	(12a/34)	iden	(260b/14)
		koyan	(18a/11-12)

-mı / -mi   -ı / -i

evmi	(26b/20)
evi	(26b/12)

-muz / -mız

atamuz	(214b/22)
atamız	(214b/28)

-(u)p / -(ü)p

varup (224a/5)
varıp (224a/8)

-uñ / -nuñ

damuḳuñ (224b/26)
damuḳnuñ (224b/21)
ḳuluñ (33a/24)
ḳulnuñ (33a/21)

-(ü)m / -(i)m

elüm
elim

b. kelimelerde ikili şekiller

ḳabuż / ḳabıż

ḳabuż (26a/24)
ḳabıż (26a/26)

hücire / hücüre

hücire (278a/2)
hücüre (264a/47)

ḥüküm / ḥükim

ḥüküm (40a/14)
ḥükim (68b/29)

yir / yer

yir (211b/24)
yer (211b/24)

kuyı / kuyu

kuyı (206b/11)
kuyu (206b/12)

sukāk / zukāk

sukāk (217b/36)
zukāk (218a/1)

dörüt, / dörüd

dörüt (386a/7)
dörüd (199b/7)

c. imla ikiliği

-sı , -sı (25b/6)

-sa , -sa (17b/42)

14. Metnimizde görülen ilgi çekici bir durum da Türkçe kelimelerin köklerindeki yuvarlaklaşmadır.

msl.

dü- /ti-

düdüki "dediği " (54a/35)

kulın- /kılın-

yavu kulınsa (55a/26)
yavu kulınsun (55a/51)

Bu durumun sebebi ikk kelimede partisip ekinin gerileyici benzeşmesi ,ikinci kelimede ise birleşik fiilin ilk kelimesine benzeşmesi olmalıdır.

15. Metnimizde bir kelimede y- protezini tesbit etmekteyiz: yitse "itse" (206b/47)

16. Metnimizde ek yığılması örneklerine de rastlanmaktayız:

birisüñüz (30b/5)
olmadını (2a/70)
durkuzayayın (57b/36)
sözileri (54b/28)

17. "Men senüñ evdegüñ meñ "(69b/24)

meñ (مل) kelimesinde n ile olması gereken imla büyük bir ihtimalle genitif ve iyelik ekleriyle benzeşerek ñ li şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun zıddı bir şekile de tesadüf ediyoruz. ñ li olması gereken genitif eki -nun şeklindedir. (216 /36)

18. imisseyidi (65a/25)

/i-miş - i-se -y - i-di

bu kelimede gerileyici benzeşme ile ş sesi s'ye dönmüştür.

19. "seni meni evlendük " (72a/4)

İki kelimeye getirilen -i eki burada 've, ile ' anlamlarını vermektedir. Bu ifade biçimi Orhun Yazıtlarındaki 'tengrili yirli ' ifadesinin bir benzeridir.

20. "soñradın " (77b/28)

Kıpçak Türkçesinde ve özellikle metnimizde -dan/-den ekinde olması gereken ablatif eki bu kelimede ve birkaç kelimede -dın şeklindeki eski şeklini korumuştur.

21. "nikāha inkār id- " (216b/31)

İnkār id- fiili bugün akuzatif eki ile kullanılmaktadır. Ancak metnimizde bu fiil datif eki ile karşımıza çıkmaktadır.

22. Kelime başındaki sedalılaşmaya karşılık bazı kelimelerde iç seste sedalı olan sesler sedasız hale gelmiştir.

durkuz- / turğuz- (36a/49)
durkuzıl- /turğuzıl- (302b/25)

Ancak sedasızlaşmanın olmadığı örneğe de metnimizde rastlıyoruz: durğuz- /turğuz- (76b/34)

23. "dağluduridı (56a/56)
/dağ-lu-+dur-ı-dı

Bu kelimede de bir ek yığılması söz konusu olmalıdır.

24. Metnimizde e/ö ses değişikliğine de tesadüf ediyoruz:

(vakıtdan) börü /berü (39b/5)
mönüm /menüm (3b/60)
söv- /sev- (87a/51)

25. Metnimizde olumsuz iktidarî şekil iki biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bun biçimlerden birincisi eski -u -umaz- şeklinin devamı olan -ımaz biçimidir. İkincisi ise bilmek yardımcı fiili ile yapılan biçimdir.

-ımaz (78b/50)
-ımasa (224a/36)
-a + bil- (233b/28)

26. Bazı cümlelerde aksaklıklar tesbit etmekteyiz. Bu yanlışlıkların,aksaklıkların sebebi tercümede bütün şekilleri aktarmaktan olabilir.Diğer bir ihtimal ise müellif veya mütercimimin Türk olmadığına delalet edebileceğidir.Acaba bir çerkes tarafından mı kaleme alındı,bunu tesbit etmemiz mümkündolmamıştır.

a. "Bu mes'elenüñ barçasını kitabuñ evvelinde zikir olındı." (37a/35-36)

b. "...danukların danuklıkını işidilür barça ^{c}alımlar katında ." (36b/17)

c. "İmdi da^{c}vī idgenüñ da^{c}vısını defü^{c} olınur." (64b/12)

Bu yanlışlıkların hep -nı /-ni akuzatif ekinde yapılması dikkat çekicidir.Acaba burada,akuzatif eki sadece kuvvetlendirme fonksiyonunda mıdır?

27. Metnimizde yer yer Arapça ibareler vardır. Bu ibarelerin bir kısmı Kur'an-ı Kerim'den ayetler, bir kısmı hadis bir kısmı ise büyüklerin sözleridir. Bu Arapça ibareler çoğu zaman Türkçe tercümesi ile birlikte verilmektedir.Bu durum da bize tercümenin nasıl yapıldığı hakkında bilgi vermektedir.Bu ibareleri şöyle sıralayalım:

" el-beyyetü ^{c}ale'l-müdde^{c}ī ve'l-yemīnü ^{c}ale'l-müdde^{c}a ^{c}aleyhi : ...danuk durguzmaklık da^{c}vī idici kişinüñ üstinedür anıt içmeklik da^{c}vī olıngan kişinüñ üstinedür.." 4b/42-48

" el-^{c}amdu (ya^{c}nī kāsıd birle öldürmek)kavadun (ya^{c}nī vacıb ider öldürgen kişini yirine öldürmek didi)" 178b/36

"lā yukādu'l-vālıdu (öldürülmez ata) bi-veledihi (oglını öldürdüki sebebinden didi)"

"lā yukādu'l-vālıdu (öldürülmez ata)bi-veledihi (oglını öldürdüki sebebinden)vele's-seyyidin (dahı hoca öldürülmez)bi-^{c}abdihi (kulını öldürdüki sebebinden didi) " 180a/38-39

"es-sultānu (sultān) veyiyyü (şol kişinün velisidür kim)men lā veliyye lehü (ol kişinün velisi yokdur)" 188a/44

"lā kavada (adam öldürgen kişini öldürmek yokdur)illa bi's-seyfi (illa kılıç birle öldürmek vardur didi)" 188b/14

"ed-diyetü ^{c}a eretü alafi dirhemin (kan bahāsı on min dirhem kümişdür didi)"194b/10-11

" diyetü ehli'l-kitābi misli diyeti'l-müslimīne : Kitāb ehlinün kanı bahāsı müsülmānlar kanı bahāsıkibidür ..." 195b/6-7

"dufı^{c}a'l-kalemu (kötrüldi kalem) ^{c}an sülüsin (üç kişiden) ^{c}ani's-sabiyyi (kalem oglandan kötrüldi)hattā yahtalime (hattā düşe keçince) ve ^{c}ani'l-mecnūni (delüden kalem kötrüldi) hattā yufīka (hattā ^{c}akıl kelince) ve ^{c}ani'n-nāyimi (uyuklar kişi iden kalem kötrüldi) hatta yesteykıza (hattā uyanınca)" 264b/16-17

"lā kaṭ^{c}a (kesmek yokdur) ^{c}ale'l-muḫtafī
(sin açıp kefen uğurlağan kişinün üstine didi)

"lā kaṭ^{c}a (el kesmek yokdur) fī s̱emerin
(yimiş uğurlamak içre)velā kes̱erin (dahı
el kesmek yokdur keser uğurlamak içre)"267b/34-35

"ente (sen) ve mālüke (dahı senün mālun)
li-ebike (senün atağundur didi) "269a/47-48

"lā tuḳṭa^{c}u'l-yedü (kesilmez uğrınun eli)illā
fī s̱emeni'l-micenni (illa kalkan bahāsı içre
kesilür didi)" 277a/34-35

" lev setertehü (eger sen ol kişini örtüsen idi)
bi-s̱evbike (senün tonnun birle)lekāne (olur ıdı)
ḫayran (yahşırak olur ıdı)leke (sana didi)"
241a/7-9

" şihādetü'n-nisāi (ḫatunlarnun tanuklıkı)
cāyızaten (cāyızdur)fīmā (şol yirlerde kim)lā
yesteṭīcü'r-ricālü (küçi yitmez erenlernün)en-
naẓara (bakmaka)ileyhi (ol yirlerge) "241b/7-8

" iẕā ^{c}alimte (kaçan bilsen sen)mis̱lü's-şemsi
(küneş kibi)feşhed (tanuklık virgil) ve illā
feda^c (eger küneş kibi bilsen tanuklık virmeki
terik idgil)" 254a/8

"es-saydu li-men ahazahu ya^c^nī av dutan kişinündür" 351a/37-38

"el-^c^aynāni tezniyān ve'l-yedāni (iki köz zinā iderler harāmğa bakmak birle, iki el zinā ider iki elün zināsı harām dutmakdur) tezniyāni ve'r-riclāni tezniyāni (iki ayak zinā iderler ,iki ayakun zināsı harāmğa yürimekdür)ve'l-fercü (ol kişinün ferci)yusaddıku zalike küllehü (kirtüler munlarnun barçasını)ev yükezzib (ya yalganlar didi)" 365b/22-24

" lā yukāmu (durkuzulmaz) 'l-hudūdu (hadlar) fi'l-mesācidi (mescidler içre didi)" 373a/15-16

"Yudrabu'r-ricālu fi'l-hudūdı kāyımen (urulur erenler barça hadlar içre örü dunur iken)ve'n-nisāu ku^c^ūden (hatunlar urulur barçalar içre oturur iken olhatunlar)" 375b/42-44

"da^c^hā (koyğıl ol yahūdī hatunı,evlenmegil) feinnehā (ol yahūdī hatun)lā tuhassınuke (seni muhsan kılmaz didi)"378a/3-4

"men eşreke billahi (her kişi kim Tanrı ta^c^ālānun ortakı var dise)feleyse bi muhsanin (ol kişi muhsan degüldür didi)"378a/6

"lā yahıllu (halāl degüldür)demü imriim müslimin (bir müsülmān kişinün kanı ya^c^nī müsülmān kişini öldürmek halāl degüldür illā üç neme sebinden öldürmek halāldur)illā bi-ihda me^c^ānin sülüsin (illā üç nemenün birisini işlemek sebebinden müsülmān kişinün kanı halāl ya^c^nī kaçan

müsülmān kişi üç nemenün birisini işlese,ol vaktın kanı halāl olur)küfrün ba^c da īmānin (ol üç nemenün birisi kāfir olmakdur īmān ketürdükinden sonra ,ol kişinün kanı halāl olur) ve zinan ba^c de ıhsānin (ol üç nemenün ikincisi zinā idmekdür muhsan oldukından sonra,ol kişinün kanı halāldur)ve katlu nefsin bigayrı hakkın (ol üç nemenün üçüncüsi adam öldürmekdür haksuz yirge ,ya^c nī kaçan bir kişi haksuz yirge adam öldürse ,ol kişinün kanı halāl olur) "

378a/20

"lā tuhassınu (muhsan kılmaz)'l-müslime (müsülmān eri (el-yahūdiyyeti (yahūdī hatun evlenmek)vele'n-nasrāniyyeti (dahı nasrānī hatun evlenmek)vele'l-hurre (dahı hür kişini muhsan kılmaz)'l-emetü (kırnak evlenmeklik)ve'l-hurrete (dahı hür hatunı muhsan kılmaz)el-^c abdu (kul kişi evlenmeklik)" 379b/16-17

"uktulu'l-fa^c ılu (öldürün katılan kişini oğlana)ve'l-mef^c ūla (dahı öldürün katınılgan kişini dahı ya^c nī ol oğlanı dahı öldürün)"

380b/18

"fercumū (daş birle öldürün didi)'l-a^c lā (yukarukı kişini dahı)ve'l-esfele (dahı aşakakı kişini dahı didi)"380b/22-23

"lā yukāmu'l-hudūdu (durkuzulmaz hadlar)
fī dari'l-harbi(yağı kāfir ilinde)"
381a/2

"haymül-serāyā (seriyyelernüñ yahşırakı)
erbaᶜa mietin (dörüd yüz kişidür)" 381a/13

"bi'se veliyyü'l-yetīmi (sen yetīmnüñ yaman
velīsisin)ente lā eddebtehü (sen ne ol yetī-
mi kiçigez iken edebledüñ)sağīren (ol yetīm
ulu olduki vaktın)velā seterte (sen ne ol
yetīmnüñ ᶜayıbını kizledüñ)ᶜaleyhi kebīren "
383b/16-18

"mezmizuhu (katı katı depredüñüz ol kişini)
ve teltiluhu (dahı katı katı depredüñüz ol
kişini)vestemkihuhu(dahı ol kişini yiskeñüz)
fein (eger)vecedtüm (tapsağuz siz)rāyıhatal-
hamrı (hamur kokusını)fecliduhu (aña had
urun) " 383b/19-20

" eşhedü (men danuklık virür men kim) enne
(hakīkat)li-falānın (vardur falān kişinüñ)
ᶜalā falānın (falan kişinüñ üstinde)keza
(bu nemesi vardur dir)üşhidük (men seni da-
muk kılur men)ᶜalā şihādeti (men uşbu
senüñ katuñda virgenüm danuklık üstine)
hazi/hi/ ve emürüke (dahı men saña buyurur
men kim)en teşhede (sen danuklık virgey sin)

^{c}alā şihadeti (uşbu senün̄ katun̄da uşbu virgenüm danuklık üstine)hazihi feşhed (sen dahı danuklık virgil)248a/9

"işhed (danuk olğıl sen)^{c}an şihadeti (menüm danuklıkumdan kim)enni (hakīkat men)eşhedü (danuklık virür men)enne(ha-kīkat)li-fulānın (vardur falān kişinün̄) ^{c}alā falānın (falan kişinün̄ üstine) keza (bu nemesi vardur)"248a/2-3

28. Üzerinde çalıştığımız metin çeşitli kaynaklar-dan derleme usulüyle düzenlenmiş bir eserdir. Bir mesele bir kitaptan alınıp sonuna nereden alındığı belirtilmiştir.Biz bu tercümelerin ne kadar aslına uygun olduğunu anlamak için örnek bir kaç paragrafı asıllarıyla yani Arapçaları ile karşılaştık.Bu konuda şu örnekleri verebi-liriz:

" ...Kaçan bir kişini bir kişi kasıd birle menz̄er öldürmeke,öldürse.İmdi ol öldürgen kişi-nün̄ üstine yazuk var dahı ol öldürgen kişinün̄ üstine keffāret var dahı ol öldürgen kişinün̄ ^{c}akılasınun̄ üstine diyet-i mugallaza var "

Kudūrī

KFF 192b/1-6

وإذا قتل رجل رجلا شبه عمد فعلى عاقلته دية مغلظة وعليه كفارة

Aziziye (Kuduri-i Şerif Tercümesi)Dersaadet, 1315,sh.241-242

"استحقت جارية اشتريها بنفسه اشتريتها منك و قال البايع بعث منك جارية اسمها دلبر ليس له...

Hulasatü'l-Fetâvâ,288b/11-13 ,Feyzullah E. Nu:1021

" ...ol kırnak kim anun̄ adı benefşedür kim senden satun aldumıdı,ol kırnak bir özge kişinün̄ milki çıkdı...dahı ol satan kişi eyiddi men san̄a satdum bir kırnak kim ol kırnakun̄ adı dilberdür didi men satġanım kırnakun̄ adı benefşe degüldür didi..."

KFF 52b/11-17

Örnek metinlerden anşalıcağı gibi tercümeler aslına sadık tercümelerdir.Buradan ayrıca kitabın tercüme bir eser olduğu neticesini de çıkarmamız mümkündür zannnediyorum.

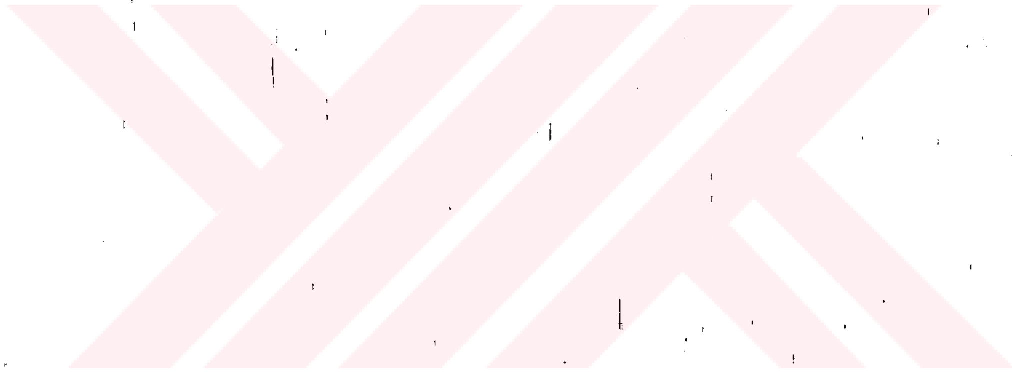
29. Tercüme bir eser olması kuvvetle muhtemel olan bu çok önemli dil yadigarı bir çok muteber kaynak eserlere rayanmaktadır.Bu eserler İslam hukukunun temel eserleridir.Eserimizde kaynak olan eserleri söyle sıralayabiliriz:

1.Attabî
2.Bedayiu's-Sanâyi fîTertibi'ş-Şerâyi
3.Câmiü'l-Kebîr
4.Darîr
5.Edeb-i Kâdî
6.Kitâbü'l-Esrâr fi'l-Usûl ve'l-furû
7.Gâyetü'l-Beyân

8. Havâşi-i Hidâye
9. Hidaye
10. Hulâsatü'l-Fetâvâ
11. İhtiyâr
12. İzah
13. Habbâzî
14. Kâfî
15. Kadıhan (Hangi eser olduğu belirtilmemiş, ancak Şerh-i Camiü's-Sagîr, Şerh-i Ziyâdât veya Şerh-i Edeb-i Kâdî'dan olmalıdır.)
16. Kınya
17. Lubâb fi'l-Cem'i Beyne's-Sünneti ve'l-Kitâbi
18. Mahbûbî
19. Mugrıb
20. Muhît
21. Muhtasar-ı Kudûrî
22. Nihâye
23. Kitabü'n-Nisâb
24. Mebsût
25. Şerh-i Feraiz
26. Şerh-u Muhtâr
27. Tuhfetü'l-Fukahâ
28. Kitabü'l-Zâd
29. Zahîriyye

30. 'boruçdaki' 246b/24
Metnimizde aitlik eki daima kalınlık-incelik uyumuna tabi olmuştur, ancak bu istisna örnekte uyuma tabi olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum imla hatası değilse bugün olduğu gibi aitlik eki uyumdan çıkmağa başlamıştır diyebiliriz.

SÖZLÜK

A

^{c}Abbasī (A) : özel ad
^{c}a.418/38

^{c}abd (A): kul (bak. ^{c}abdu)
^{c}a.251b/54

^{c}abdu (A): kul (bak. ^{c}abd)
^{c}a. 69a/23

^{c}abdullah (A) : temsilī kişilerden biri
^{c}a. 316a /38

^{c}Abdullah b. ^{c}Abbas (A) :özel ad,sahabilerden biri
^{c}a. 255a/37

^{c}Abdullah ibnü ^{c}Abbas (A):özel ad ,sahabilerden biri (öl.68/687)
(bak.^{c}Abdullah b. ^{c}Abbas)
^{c}a. 190a/2

^{c}Abdullah ibnü Mes'ūd (A): özel ad,sahabilerden (öl.32/652)
^{c}a. 190a/1-2

^{c}Abdullah ibnü Mübarek (A) : özel ad
^{c}a. 233b/3

^{c}Abdulvahıd Şeybānī (A) : özel ad
^{c}a. 69b/28

^{c}āc (A) : deve kemiği
^{c}a 266a/12

^{c}acayıb (A) : şaşılacak şey
^{c}a.227a/1

^{c}acemī (A): Arap olmayan kimse
^{c}a. 233a/16

ᶜācız (A) : aciz
ᶜā. 394a/21
(ᶜāc ol-)95b/27

aç- : açmak
a. 416a /47

açıl- :izah edilmek,vuzuha kavuşturulmak
a.75a)58

açlık :açlık
a. 179a/27,382b/22

açmak :şerh
a.319b/32,

ad :isim
a.59a/13

ᶜadālet (A) : adalet,âdillik
ᶜa. 242a/4256b/2

adam (A) : kişi
a.121b/9,415a/23

ᶜade (A): adet
ᶜa.204a/21

ᶜadıllık : adalet (bak.ᶜadillik)
ᶜa. 256b/4

ᶜādil (A) : âdil,adaletli olan kimse
ᶜā. 102a/22,398a/19

ᶜadil (A) : adalet
ᶜa. (ᵉa. id-)137b/18

ᶜadillik : adalet,âdillik (bak. ᶜadıllık)
ᶜa. 218a/48

adlu :adlı
a. 100a /29

adṃak : atmak
a. 179a/20

afḍal (A): daha faziletli
a. 241a/4,410a/8

afḍalırak: daha efdal
a.151b/34

afet (A): afet
a.369a/17

ᶜafīf (A) : iffetli
ᶜa.111a/28

ᶜafuv (A) : /ᶜafv, af
ᶜa. 393b/14
(ᶜa. id-) (bak. id-)
(ᶜa. Kıl- bak. kıl-

aġaç : sopa,değnek
a. 385a/31

aġaç : ağaç
a. 322a/2,408a/12

aġıl : ağıl
a. 273b/15

aġır : ağır
a. 179a/1

aġız : ağız
a.385b/2

agrı : ağrı
a. 396a/46

aġrıḳ : ağrı
a. 363b/34

aġsur- : aksırmak
a. 140a)31

agu : zehir
a. 179a/34

ahça : para
a.392b/21

ᶜahid (A): /ᶜahd ,yemin
ᶜa. 70a /52

ahkām (A): hükümler
a. 385b/23

Ahmad Esed oglı : özel ad
a. 104b/28

Ahmad Hanbel oglı: Hanbeli mezhebinin kurucusu (öl.164/780)
a.127a/8-9

āhır (A) : son
a.27a/5

ahur (A): ahır
a. 276a/40

ak : ak.beyaz
a. 413a/10

ak- : akmak
a. 16b/13

Akdıya (A) : kitap adı
a.212b/26

ᶜakıd (A) : / ᶜakd yemin ,akit
ᶜa. 245b/23,330a/28
(ᶜa. idiş-)bak, idişmek

akıd- : akıtmak
a. 353b/5

ᶜakıl (A) : akıllı
ᶜa. 387b/2
(ᶜā. ol-)bak. ol-

ᶜakıla (A) : baba tarafından akraba
ᶜa. 203b/20,415a/22

ᶜakıllu :akıllı
ᶜā. 253a/16,282b/43

akrab :akrep
a. 205b/15

ᶜaks (A) :ter
ᶜa. 118a/45

aksak : aksak,aksayan
a.288a/34

al- :almak
a. 385a/15

ᶜālā-yı Saᶜdī :
ᶜā. 96a/28

ᶜĀlā -yı Ṭacirī :
ᶜā. 93b/35-36

ᶜAlā-yı Tercümānī :
ᶜa. 99b/30

alaçak :alacak
a. 10a/45

ᶜalāmet (A) : alamet,belirti
ᶜa. 128a/38

ālāt (A) : aletler
a. 74a/34

alçak : alçak,aşağı
a. 137b/45

alçu :alçı
a. 265b/20

alda- :kandırmak
a. 170b /26

aldan- : aldanmak,kandırılmak
a.162b /19

aldanıl- : aldanılmak
a. 141b /53

^{c}alevī (A) : Ali'ye baglı olanlar
^{c}a. 418a/8

^{c}Alī (A) : Peygamberin damadı ,dördüncü halife
^{c}a. 222a/41,234b/2

^{c}ālım (A) : bilgin,ilim sahibi
^{c}ā. 386b/37

Alḳama Vāyıloġlı : özel ad
a. 80b/1

Allahu ya^{c}lemu :Allah bilir anlamında bir cümle
a. 143a /29

alma :elma
a. 385a/2

almaḳlıḳ : alma işi
a. 120b/16

altı :altı sayısı
a. 396a/35

altun :altın
a. 392b/22

^{c}ām (A) : genel
^{c}ā . 138b/3

a^{c}mā (A) : kör

a. 304b/34

amā (A) : /ammā (bak. ammā)

a. 326b/21

amanlıḳ : aman verilmiş yer (bak. emēnlik)

^{c}āmıl a. 181b/29

^{c}āmıl (A) : bildiklerini uygulayan kişi

^{c}ā. 419a/1

ammā (A) : ama(bak. ama)

a. 385b/15

^{c}ammu (A) : amca

^{c}a.104b/20

^{c}Amur b.Ümeyye : özel ad

^{c}a. 196 a /17

^{c}amur (A) : temsili kişilerden biri

^{c}a.12a/5

ana : anne

a. 392a/29

ancaḳ : ancak

a. 78b/49

anıṭ : ant,yemin

a. 62a/14

ānla- : anlamak

a. 384b/17

apaḳ : surat,boy ,pos

a. 271a/20

^{c}arab (A): arap

^{c}a. 392b/5

ᶜarabī (A) : bedevi arap
ᶜa. 392a/37

ᶜarabiyyet (A) : araplık
ᶜa. 266b/25

aracak :
a. 197a/45

arala- : aralamak
a. 63b/45,152a/25

aramaklık : arama
a. 152a/55

arıd- :temizlemek
a. 107a/6

arın- :temizlemek
a. 387a/29

ᶜarıż (A) :ᶜarż , sunma
ᶜa. 139b/45

ᶜariyet (A) : emaneten
ᶜa. 9a/33

arka :arka
a. 393b/10

arpa : arpa
a. 386b/15

arş :
a. 172b/17

arşun :arşın
a.16b/45

arta- :artmak,fazlalaşmak
a.167b/7,354b/4

artı- :artmak
a. 217b/29

artuk- :artırmak
a.310b/29

artuḳ : fazla
a. 386b/36

artuḳçı :üstün
a. 73b/25

artuḳçılıḳ :üstünlük
a.137a/23

artuḳla- :fazlalaştırmak
a. 118b/4

artuḳlu : fazla
a. 80a/30

artur- :artırmak
a. 144b/24

aru :arı ,temiz
a. 330b/17

aruḳla- :zayıflamak
a. 171b/19

ᶜarża (A) : himmet
ᶜa. 111b/15

aṣ- :asmak
a. 299a/44

ᶜasel (A) :bal
ᶜa.280a/43

ᶜāṣī (A): isyancı
ᶜā.398a/48

asıl- :asılmak
a. 299b/8

aṣıl (A): /aṣl ,kök,asıl
a. 302b/35

ᶜaṣır (A): ikindi vakti
ᶜa. 90b/5

ᶜasker (A): asker
ᶜa.281a/21

aṣl (A) : kök, asıl (bak. aṣıl)
a. 398b/30

asmaklık :asma
a. 299b/18

aṣṣı :fayda
a. 284b/19

aşaḳ :aşağı
a. 395a/4

aşıḳ- : acele etmek
a. 35a/25

aşkāra(F):açık,aşikar
a.297a/4

at :at
a. 386b/23

ata :baba
a. 385b/34

^{c}atāb :özel ad,
^{c}a.108a/32

^{c}ataḳ (A):azat olma
^{c}a.79b/43,161a/6

atlu :atlı
a. 205b/21

^{c}Attābī Üseyid oglı : özel ad
^{c}a. 149b/47

^{c}aṭṭār (A) : attar,kokucu
^{c}a. 74a/34

av : av
a. 267a/4

aidaz (F) :/ab-ı dest, abdest alma
a. 9a/1

avla- :avlamak
a. 351a /23

avlan- : avlanmak
a.351a/24

ay :yılın on ikide biri
a. 7a/18,393b/10

ᶜayāl (A) : aile
ᶜa.149b/42

ayet (A) : ayet
a.411a/50

ᶜayıb (A) :/ᶜayb , ayıp,utanılacak şey
ᶜa. 400a/8

ᶜayıblu : ayıplı
ᶜa. 76b/30

ayık : ayılmış
a. 367b/54

ayıl- :ayılmak, iyileşmek
a. 342b/33

ᶜayilet (A) : aile
ᶜa. 295b/37

ᶜayn (A) :aynı,tıpkısı
ᶜa. 279b/3

ᶜĀyışa (A) : peygamberin eşi
ᶜA. 226a/44

aylık :aylık
a. 1o6a/4

ᶜaynü'l-eyimme Kerābīsī: Fakihlerden,Tam künyesi :Ebu Ali hü-

Hüseyinb. Ali Kerâbîsî (öl, 256/869)
ca. 93b/45

ayrıl- :ayrılmak
a. 398b/3

ayrulık :ayrılık (bak. ayruluk)
a. 313b/9

ayruluk : ayrılık (bak. ayrulık)
a. 402a/17

az : az, çoğun zıddı
a. 291b/17, 418a/48

acżâ (A) : organları
a. 372a/10

cazâb (A) : azab
ca. 295b/41

azacuk :azcık
a. 374a/3, 386a/27

azâd (F) :hür, serbest
a. 81b/1

azâdla- : serbet bırakma
a. 144b/35

azâdlık :hürriyet, serbestlik
a. 222a/12

azâdlu : azat edilmiş, azatlanmış
a. 393a/1

azâdsuz :azatlanmamış
a. 203a/15

azdur- :yoldan çıkarmak
a. 170b/29

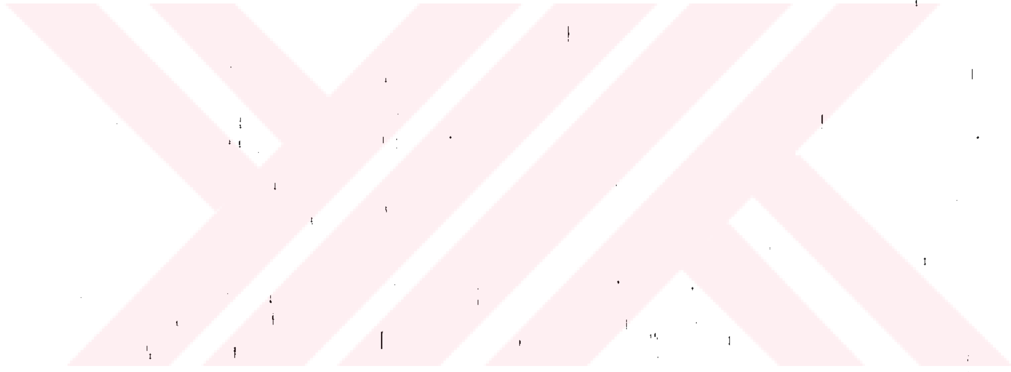
câzıb (A) : azab çeken
c–
a. 365a/51

^{c}azıl (A) : ^{c}azl , azil
^{c}a. 214a/7

^{c}azīm (A) : çok
^{c}a. 147b/18

^{c}azīmet (A) : yola çıkmak
^{c}a. 112a/49

^{c}azīzirek : çok izzetli
^{c}a. 298a/44

B

bādı^{c}a (A) : et kopmasıyla oluşan yara
b.211b/10-11

baġ :bağ
b.276a/31

baġdād :şehir adı
b.26a/20

baġdādī (A) : bağdat şehrine ait
b.292b/24

baġdaş :bağdaş,oturuş şekli
b.(b. kur-) 151b/25

baġī (A) : ısyancı
b.270a/10,

baġışla- :affetmek,bağışlamak
b.405a/12

baġla- :bağlamak
b.407b/44

baġlan- :bağlanmak
b.164a/11

baġlu :bağlı
b.272b/11

baġşīş (F) :bahşiş /bahşiş
b.266b/54

bahā (F) :baha,değer
b. 385b/42

bahadurlıḳ (M) : kahramanlık
b.(b. id-) 118b/45-46

bahīl (A) : cimri

b.232b/1,419a/29

bahıs (A) :bahs

b.296a/29

bahrī (A): bir buğday türü

b.(b. buğday)1b/82-83

bahşīş (F): bahşiş (bak.bağşīş)

b.405a/13

bakır :bakır madeni

b.268b/13

bakırçı : bakırcı

b.102a/31

bakmak :bakmak

b.137a/27

bakmaklık : bakma

b.387a/20

bal : bal

b.386b/15

balçık : balçık,çamur

b.265b/18,387a/22

baldır :baldır,organ adı

b.372a/13

bālığ (A): ergenleşmiş

b.387b/2

balta :balta

b.177a/18

bālūᶜa(A) : kuyu

b.360b/42

barça :tüm,hep

b. 78b/50,385a/9

bardak : bardak
b.296a/41

bārī (F) :hiç olmazsa.öyle ise
b.160a/53

barmak : parmak
b. 210a/7,392b/11

bas- :basmak
b. 204a/27

basāṭ (A) : düz,açık yer
b. 1a/61

baş :baş
b. 393a/10
(b. çek-)398a/48

başla- :başlamak
b.81b/28

başmakçı :pabuççu
b. 74a/35

bāṭıl (A) : batıl ,sapık
b.394b/9
(b. ol-)bak, ol-

bāṭıllık : batıllık
b. 67b/41

bāṭın (A) : iç, dahil
b. 140b/10

batman : bölgelere göre değişen ikiden sekiz okkaya kadar sıvı ve tahıl ölçüsü
b,19a/13

bay :zengin
b. 150a/17

bāyın (A) : /bāin ,bir talak cinsi
b.7a/29

bayram :bayram
b.168b/8

bāzık : ateşte veya güneşte pişirilip üçte ikisinden az miktarı giden ve şaphoşluk verici bir hale gelen üzüm usaresi
b.386a/28

bāzār (F) : pazar
b.19b/58

bacżı (A): bazı, kimi
b. 385a/7

bāzū (F): pazı
372a/12

bedrü'l-eyimme (A): bir ünvan
b.99b/30

beglik :beylik
b. 370a/33

bekir :temsilî kişilerden biri
b.81a/8

bekle- :beklemek
b. 173b/33

belā (A) : bela
b. 142a/30

belgülü :belli
b. 394a/16
(b. ol-) bak. ol-

belgülürek : çok belli
b.149a/51

belgür- :belirmek, ortaya çıkmak, görünmek
b.274b/13

belgürüd- :belirtmek
b. 369a/1

belgüsüz : belirsiz
b. 68a/53
(b. oL-) bak, ol-

bel kim : belki
b.54a/49

ben : ben,şahıs zamiri
b. 97b/42

benefşe(F): menekşe
b.52b/17

Benī Temīm (A): bir Arap kabilesi
b. 218a/16

berābar (F) : birlikte
b.392b/7

berāberle- :birliktelik sağlamak
b. 137b/23

ber-ḥāl (F) : bu halde
b.264b/20

berī (A) : uzak
b.(b. id-)bak.id-
(b. kıl-) bak. kıl-
(b. ol-) bak. ol-

berik : berk,kuvvetli ,sağlam
b. 112a/46

berkid- : kuvvetlendirmek
b.118b/18

berkidmeklik : kuvvetlendirme
b. 310b/17

berkin- : kuvvetlenme,sağlamlaşma
b. 410a/17

berkiş- : kuvvetleşme

b.201b/42

berrī (A) : bir buğday türü
b. 68b/15

berṭīl (A) : uzun taş, uzun sert demir
b. 175b/17

berü (A) : /berī bak, berī
b.16a/44

bes (F): o halde
b.385b/12

betāt ( ): kesici, satıcı
b.406a/19

beyān (A) : açıklama, beyan
b. (b. id-) bak. id-

beyi^c (A): satış /bey^c
b.49a/1

beytü'l-māl (A): hazine
b.398a/50

bezen : bir kumaş türü
b. 418b/4

bıçak : bıçak
b.177a/10

bıçaksuz :bıçaksız
b.112b/22

bıraḳ- : bırakmak
b.188b/18

bıyıḳ :bıyık
b.211a/35

biç- : biçmek
b.323a/48

biçil- :biçilmek
b.323a/24

bid^{c}at (A) :yoldan ayrılma ,sonradan ortaya çıkan şey.
b.5a/7

bikir (A) :bakire
b.379b/32
(b. ol-)bak. ol-

bikirlik :bekaret
b.53a/24

bil- : bilmek
b.400a/14

bildür- :bildirmek
b.240a/40

bile :beraber
b.374/29

bileş :beleş,karşılıksız
b.89a/27

bilezük :bilezik
b. 73b/29

bilig :bilgi
b.148b/14

bilin- :bilinmek
b.363b/23

billahi :yemin sözü
b.310b/35

bilmek :bilmek
b.121b/23

bin- :binmek bak.min-
b. 80a/9

bintü lebün (A): üç yaşına girmiş dişi deve
b.194b/42

bir :bir
b. 385a/1

birez :biraz
b. 10a/25

birezcük :birazcık
b. 62b/36

birle :ile
b.385a/24

bisāṭ (A) :döşek bak. basāṭ
b.243b/2

bisle- :beslemek
b.32b/7

bismi'llahi'r-raḥmani'r-raḥīm
b.158a/11

biş- : pişmek
b.386a/10

bişinçi :başinci
b.396a/47

bişir (A) : temsili kişilerden biri
b.86a/37

bişür- :pişirmek
b.386a/8

bitmen : batman ?
b.80a/20

biz :bez
b. 271b/8

biz :biz,şahıs zamiri
b.60b/46

bī-zār (F):üzülmüş
b. (b. ol-) 48b/27

boğ- :boğmak
b.179a/11

boğazla- :boğazlamak
b.387a/13

boğazlan- : boğazlanmak
b. 266a/49-50

boğun :boğum,eklem
b.209b/5-6

borç :borç
b.385b/40

borçınlık : ?
b.186a/6

boruç :borç
b. 247a/38

boruçlu :borçlu
b. 67a/52

boş :boş
boş (b. ol-) bak. ol-

boşa- :boşamak,serbest bırakmak
b.3b/79

boşad- :serbest bıraktırmak
b.3b/82

boşan- :boşanmak
b. 205a/34

boşandur- :serbest bıraktırma
b. 8b/37

boy :boy
b.123b/9

boya- :boyamak
b.201a/9

boyun :boyun
b. (bo vir-) bak. vir-

boyunbağı : gerdanlık
b. 270b/15

boz : bir renk
b.56a/5

boz- :bozmak
b.415a/12

boza : darı,buğday veya arpadan yapılan bir içki
b.383a/25

bozıl- :bozulmak bak. bozul-
b. 71b/8

bozmaḳlıḳ : bozma
b. 120b/17-18

bozul- :bozulmak bak. bozıl-
b.27a/1

bölüş- :bölüşmek
b. 44b/38

böri :kurt
b. 418b/12

börü :bak. berü
b.

bu :işaret zamiri
b. 319b/56

bucak : köşe ,bucak
b. 364a/34

buçuk : yarım
b. 11b/32

bud :but
b. 34a/18

budak :budak
b.107a/13

buğday :buğday bitkisi
b. 386b/16

buğur :defa ,kere
b.76a/8

Buhārā :Buhara şehri
b. 53b/33

bul- : bulmak
b.306b/48

bulın- : bulunmak
b.356a/4

Burhān-Kātı̄ : kesin delil
b.94b/13

Burhān - Muhīṭ : Burhaneddin Mahmud b. Taceddin'in kitabının adı
b.100b/1

Burhaü'd-dīn (A) : özel ad, Muhit kitabının müellifi
b.93b/7

buruç (A) : /burc ,burç,kale burçu
b.360b/27

burun : burun ,organ
b.211a/11

burun : önce
b.391b/2

bus : ?
b(b. bağlan-)257a/21

bustān (F) : bahçe
b. 403a/11

buşmān (A): pişman
b.(b. yi-)301a/4

buyruḳ : emir ,buyruk
b.397b/30

buyrukınsuz : izinsiz, emirsiz
b. 65b/27

buyrul- : emredilmek
b.324b/47

buyrulın- :emredilinmek
b.353a/4

buyūᶜ (A) : satışlar, bir kitabın satışla ilgili
bölümüne verilen ad
b.55a/47

buyur- :emretmek
b.398b/1

buz :buz
b. 20b/5

buzağu : buzağı
b. 271b/28

bühtān (A) :/bühtan ,kara çalma, iftira etme
b.(b. id-) bak. id-

C

cāhil (A) : cahil, bilgisiz
b. 411b/26

cāmekī (F) : hademe veya eşlere verilen vazife
ç.169b/38

Çāmiü'l-Kebīr(A): kitap adı
c. 85a/27

Cāmi'ü's-sağīr(A): kitap adı
c.74b/21

canāvar (F): canlı, canlı hayvan
c. 153a/12

canlu : canlı
c. 80a/16

cāyız (A) : izinli ,izin verilmiş, yapılmasında mahsur bulunmayan
c.386a/4
(c. dut-)bak dut-
(c. ol-)bak. ol-

cellād (A) : cellat
c.372b/35

cemāᶜat (A) : topluluk
c. 418b/33

cemüᶜ (A) :/cemᶜ , toplama
c. (c. id-) bak. id-
(c. ol-) bak. ol-
(c. olın-) bak, bakı olın-

cenāze (A) : cenaze
c. 139b/1

cenā :?
c, 124a/13

cerīd (A) : yaprağı ve budağı soyulmuş hurma ağacı
c. 385a/23

cevāb (A) : cevap, karşılık
c.270b/38
(c. vir-) bak. vir-

cevher (A) : cevher, kıymetli taş
c.267a/30

cevür (A) : /cevr, eziyet ,cefa
c.114b/18

ceze^{c}a (A) : beş yaşına girmiş deve
c.194b/49

cibis (A) : /cibs , alçı taşı
c.352b/33

cihet (A) :yön
4a/30

cimā (A): cinsî ilişki
c. (c. id-)bak. id-

cināyet (A): cinayet, suç
c.410b/30
(c. id-) bak. id-

cindī (A): savaşçı
c.196a/19

cinis (A) : /cins bak cins
c.245b/36

cins (A) : bak cinis , cins, tür
1b/73

cirāhat (A): yara, cerahat
c. 300a/10

cirāhatlu : yaralı
c.(c. id-) bak. id-

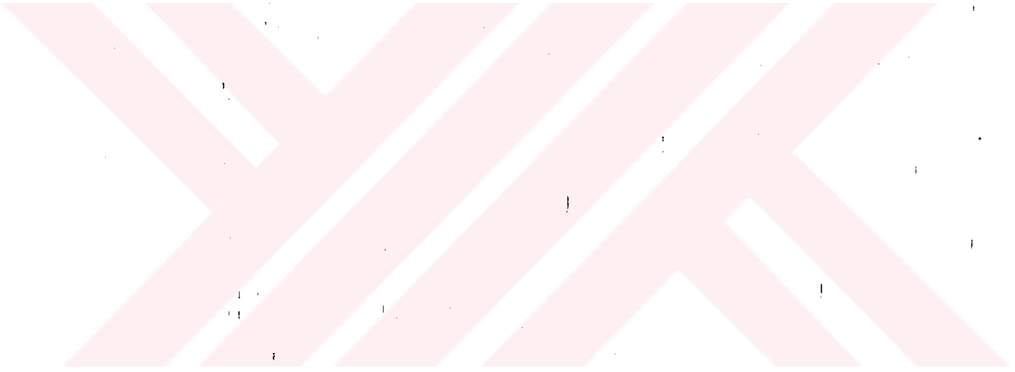
cirey :
c. 137b/44

cizā (A) : /cezā, mücazat
c. 299a/15

cizye (A): gayri müslimlerden alınan bir vergi
c.183a/20

cum^{c}a (A) :cuma günü
c.57a/30
(c. mescidi)70a/34
(c. namazı)151b/35

cummār (A) : hurma ağacının başından çıkan ak nesne
c. 267b/39

Ç

çabakla- : çabalamak
ç. 132a/2

çagır- : çağırmak
ç. 362b/1

çagır- : vurmak,çaktırmak
ç. 179b/8

çagırıd- : çağırtmak
ç.413b/3

çak- : arişmek
ç. 300b/26

çak- : vurmak
ç. 300a/18

çakıl- :vurulmak
ç.398a/23

çakır : içki
ç.5b/55

çanak : çanak, kap
ç. 268b/10

çekil- :tartılmak
ç. 1b/69

çekiş- : ,davalaşmak
ç. 62b/1

çekişik : davalı
ç. 107b/40

çekişilm : niza edilmek
ç.27b/10

çekişmek : davalaşmak
ç. 393b/13

çevrüm : daire
ç. 416a/5

çıkar- : çıkarmak
ç. 396b/2

çıkarınıl- :çıkarılınmak
ç. 165b/19

çigin : omuz, omuz başı
ç. 372a/11

çikirlik :pislik. çirkeflik
ç. (ç. id-) bak, id?

çoban : çoban ,hayvan bakıçısı
ç. 273b/13

çok : çok, fazla
ç. 291b/18

çök- : çökmek
ç. 151b/24

çöz- : çözmek
ç. 271b/19

çukur : çukur
ç.372a/25

çuval : çuval
ç. 273a/23

çuvalduz : çuvaldız
ç. 177a/36

çübün : sütten üretilmiş bir yiyecek
ç.321b/1

D

dad : tad
d. 387a/4

dādā (F) : çocuk bakıçı
d. 389b/12

dāda : dede
d. 104b/12

dāġ (F) : yara
d. 56a/10

dāġlu : yaralı
d.56a/12

dahı : ve, daha,dahi
d.385a/5 "daha"
44a/40 "ve "
69a/32 "dahi "

Dahīre (A) : kitap adı
d. 68b/

dam : dam
d. 16b/12

dāmıᶜa (A) : kan görünen yara
d. 211b/9

dāmiye (A) : kan akan yara
d.211b/9

danuk : şahit, tanık
d.387b/5
(d. dut-) bak. dut-
(d. kıl-) bak. kıl-
(d. ol-) bak. ol-

danuklık :şehadet,şahitlik,tanıklık
d.364a/15

(d. id-) bak. id-

(d. vir-) bak. vir-

(d. virdür-) bak. virdür-

danuksuz : şahitsiz

d.41b/8

dap- :bulmak

d.394a/53

dapıl- :bulunmak

d.347b/25

dār (A) :ev

d.12a/18

darıb (A) :/darb , vurma ,vuruş

d. (d. urul-) bak urul-

(d. urunul-) bak. urunul-

dartış- : tartışmak

d.206a/12

dartu :tartı

d.19a/20

daru : darı

d.19a/19

daş : taş

d. 296a/2

daş- :taşmak,dışarı çıkmak

d.224a/27

daşġaru :dışarı bak. daşkarı

d.298b/20

daşkarı :dışarı bak. daşġaru

d. 373a/12

daşla- :taşlamak

d.369a/43

daşla- :dışlamak,dışarıda bırakmak
d.263a/15

daşlamaḳlıḳ :taşlama
d. 372b/22

daşlamaḳlik : taşlama
d. 372b/17-18

daşra :dışarı
d. 418b/8

datlu :tatlı
d. 20a/19

davar :mal
d.1o1b/17

da^{c}vī (A) : dava
d.393b/17
(d. id-) bak id-
(d. olın-) bak. olın-
(d. olun-) bak. olun-

da^{c}vı (A) : dava
d.138a/23-24

da^{c}vu (A) : dava
d.15b/55

da^{c}vācı :davacı
d.14a/47

da^{c}vācı : davacı
d. 139a/35

dāya :dayı
d. 34b/19

dāyım (A) : sürekli
d.257b/33

def :müzik aleti,çalgı
d.266b/15
(d. çal-)250a/47

defü^c (A) : /def^c , uzaklaştırma
d.(d. id-) bak. id-
(d. olın-) bak. olın-

deg- :ulaşmak
d.412b/30

degirmen : değirmen
d. 1b/5

degirmenci :değirmenci
d.45b/27

degirmi :değirmi, yuvarlak
d. 418b/4

degin :kadar
d. 398a/8

degşür- :değiştirmek
d. 117a/41

degşüril- :değiştirilmek
d. 212b/24

degzin- : dönmek,dolaşmak,devretmek
d.164a/30

dek :gibi
d.356b/20

del- :delmek
d. 263b/40

delālet (A) : belirtme
d. (d. id-) bak.id-

delīl (A) : kanıt,delil
d. 264a/13

dellāl (A) :davetçi,tellal
d.216a/20

delü :deli
d.387b/33

delük :delik
d. 263b/41

delülik :delilik
d.162b/4

demürci :demirci
d.360b/9

demürcilik :demircilik
d.360b/9

denc :tane
d.268b/6

deñiz :deniz
d.112a/6

depren- :hareket etmek,kımıldamak
d.218b/12

depret- :yerinden oynakmak
d.293a/42

derāhim (A) : dirhemler
d. 272a/50

deri :deri
d. 266b/3

destūr (A) : izin,ruhsat
d. 405a/29

desturınsuz :izinsiz
d.400b/30

deş- :deşmek
d. 263b/20

deşük :deşik
d.263b/44

deva (A) : çare
d.266b/48

deve :deeve
d.392b/ 18

deyin :gibi
d.417a/12

dın- :ses çıkarmak
d.18a/22

dışra :dışarı
d.263b/18

dīvār (F) : duvar bak. dıvār
d.80a/23

dıvār (F) : duvar bak. dīvār
d.406b/9

di- :demek,söylemek
d. 385a/10

dībāç (F) : ipek
d. 20b/8

dibis :/dibs ,pekmez,hurma pekmezi
d.268a/28

did- :didiklemek
d.319b/51

dik- :ikame etmek
d.28a/6

dikici :dikici
d. 351a/5

dil :dil
d.210b/40

dilber :kız adı
d.52b/3

dile- :dilemek ,istemek
d.113a/22

dilsüz : dilsiz
d. 364b/39

dimeklik :söyleme
d. 249b/5

dīn (A) : din
d.114a/44

dīnār :para
d.276b/26

dinil- :söylenmek
d.305a/15

dinle- : dinlemek
d.291b/50

dip :dip,kök
d.268a/11

dir- :dermek,toplamak
d.293a/32

direk :direk
d. 375b/34

dirhem :dirhem
d. 266a/38

diri :sağ,diri
d.395a/26

diril- :dirilmek
d.241b/21

dirre (A) : kırbaç
d.147a/27

dirsek :dirsek
d.372a/12

dirşür- :derlemek,toplamak
d.263b/40

diş :diş
d.354b/39

diş :eski yazıdaki harflerde bulunan diş
d.416a/6

dişi :dişi
d.386b/23

dişle- :dişlemek
d.204b/25

dīvān (A) : meclis,yargı meclisi
d.413a/7

diyet :öldürme hadisesinde ölenin canına,yaralama hadisesinde ise yaralının yaralanmış organına karşılık olaraksuç işleyenin dini açıdan ödemek zonunda olduğu bedel,kan bahası
d.209a/36

diz :diz
d.151b/24

dog- :doğmak
d.398b/23

dogrı :doğru bak. dogru
d.117b/13

dogru :doğru bak. dogrı
d.4a/81
(d. ol-)bak. ol-

dogur- :doğurmak
d.265a/14

doğurud- :doğurtmak
d.200b/10

doğurud- :doğurtmak
d.218b/22

dokı- : çakmak, vurmak bak. doku-
d.42b/46

dokıd- :çaktırmak bak. dokud-
d.291b/41

dokın- :çakılmak bak. dokun-
d.320b/55

doku- : çakmak (bak. dokı-
d.8b/24

dokud- :çaktınmak
d.271b/4

dokumaklık :dokuma
d.320b/53

dokun- : çakılmak bak. dokın-

dolāp (F) : /dūlāb ,kuyudan su çıkarıp bahçeleri sulamaya yarayan döner makine
d.7b/27

dolaş- :sarılmak
d.204a/19

dopuk :topuk
d.287b/8

dost (F) : dost
d.274b/13

dosutlık :dostluk
d.150a/5

doynak	:toynak d.204b/2
dögmeklik	:döğme d.360b/19
dök-	:dökmek d. 8b/44
dökici	:dökücü d.360b/25
dön-	:dönmek d.324a/29
dördünçi	:dördüncü d.396a/42
dörüd	:dört bak. dörüt d.199b/7
dörüt	:bak. dörüd d.385a /
döşek	: yatak d.266b/6
döşek	:nikah ? evlenmek(krş.Kırgızca töşök) d.331b/10
dudak	:dudak d.211a/15
dur-	:durmak d.393b/4
durğuz-	: durdurmak bak. durkuz- d. 76a/34

durkuz- : durdurmak bak. durguz-
d. 394a/8

durkuzıl- :durdurulmak
d. 302B/25

durkuzılın- :durdurulmak
d.361b/13

durkuzmak : durdurma
d.361a/49

durmaklık :durma
d.352a/8

dut- :tutmak
d.398a/26

dutıl- :tutulmak bak. dutul-
d.45a/43

dutın- :tutunmak
d.171a/43

dutmak :tutma
d.105a/36-37

dutsak :tutsak,esir
d.281a/9
(d. ol-) bak.ol-

dutul- :tutulmak bak. dutıl-
d.

duz :tuz
d.19a/31

duzlu :tuzlu
d.268a/21

dü- :demek,söylemek /di-
d.9b/33

düdük :düdük
d.266b/16

dükān (A) : /dükkān ,dükkan

d.271b/50

düken :diken
d.207b/50

düken- :tükenmek
d.307a/30

dülbenid (F) :tülbend bak. dülübenid
d.20b/30

dülübenid (F) : bak. dülbenid
d.20b/45

dün :bir önceki gün
d.86a610

dünyā (A) : dünya bak. dünye
d.406a/2

dünye (A) : dünya bak dünyā
d.114a/44

dür- :dürmek
d.148a/47

dürlü :türlü
d.413a/41

düş- :düşmek
d.385a/12

düşmān (F) :düşman
d.274b/14

düşür- :düşürmek
d.116a/14

düşür- :indirmek,inzal etmek
d.311a/13

düz- :düzmek
d.173b/52

düzelid- :düzeltmek
d.106b/15

düzil- :düzülmek bak. düzülm
d.266a/29

düzül- :düzülmek bak. düzil-
d.

E

Ebā Żer	(A)	: sahābi e.111b/39
ebçi		: eş, hanım e.388b/2
ebed	(A)	: sonsuzluk e.287b/13
ebedā	(A)	: ebediyyen, sonsuza kadar e. 258b/10
Ebū Mūsā Eşᶜarī	(A)	: özel ad e.136b/38
ebleh	(A)	: aptal e.419a/30
Ebū Bekir Asam	(A)	: özel ad e.195b/40- 41
Ebū Bekir Belhī	(A)	: özel ad e.216b/18
Ebū Bekir Ebū Kuḥāfa oğlı		: özel ad, peygamberin ilk halifesi e.226a/27
Ebū Bekir İskan	(A)	: özel ad e.171b/10
Ebū Bekir Rāżī	(A)	: özel ad, künyasi Ebū Bekir razi Ahmed cessas'dır (öl.370/980) Ahkamü'l-Kur'an ve Muhtasar Şerhi adını taşıyan eserleri bilinmektedir. e.72a/45
Ebū Bekr-i Ṣıddīḳ	(A)	: özel ad, bak. Ebū Bekir Ebū Ḳuḥāfa oğlı e. 226b/15
Ebū Caᶜfer-i Hindüvānī		: özel ad, Küçük Ebū Hanife de denilen fakih, (öl.362/972) e.168a/47

Ebū Eyūb (A) : özel ad, sahabiden Halid b. Zeyd
e.140a/19

Ebū Hafs-ı Kebīr (A): özel ad, Ömer Nesefi'nin künyesi (öl. 537/1142
e.104b/19

Ebū Hāmid (A) : özel ad, İmam Gazzali diye meşhur olan zatın künyesi
e.96b/23

Ebū Hanīfa (A) : özel ad, Hanefi mezhebinin kurucusu olan büyük fakih. Asıl adı Zeyd b. Sabit'tir.
e. 73a/48

Ebū Bekr-i Harezmī (A): özel ad
e.107b/28

Ebū Hüreyre (A) :özel ad, hadis ravilerinden
e.146b/12

Ebü'l- Kāsım Şaffar(A): özel ad
e. 136a/42-43

Ebū Kuhāfa (A): özel ad, Ebū Bekir Sıddık'ın babası
e.226a/28

Ebu'l-Leyis (A): özel ad Ebu'l-leys Semerkandi
e.224a/41

Ebū Süleyman Cūzcānī (A): özel ad
e.225b/4

Ebū Yūsuf (A) : özel ad
Hanefi mezhebinin imameyin denilen iki büyük imamından birisi
e. 58b/58

ecel (A) :süre müddet
e. 76b/46

Ecnās (A) : kitap adı, Ömer Nesefi'nin kitabı
e.218a/5

acr-i misil (A) : emsallerine bakarak ücret verme
e.297b/39

edeb (A): terbiye ,edep
e. 138b/48

edeble- : tedip etmek
e.417b/6

edeblemeklik :tedip
e. 418b/6

edebsüzlik :edepsizlik
e.170b/17

eçki :keçi
e.321a/3

eger (F) : eğer
e. 385b/5

egerçi (F) :
e. 386b/5

egir- : eğirmek
e. 321a/23

egle- :eğlendirmek
e.242a/2

eglen- :gecikmek
e.62b/37

egri :eğri,doğrunun zıddı
e.175a/9

ehil (A) : /ehl, ahali
e.

ehşi :ekşi
e. 20a/19

ek- :ekmek
e.407b/30

ekele (A) : bir hastalık
e. 315a/1

eki : iki
e.325a/10

ekil- : ekilmek
e.322a/17

ekin : ekin ,tahıl
e. 407b/37

ekinci : çiftçi
e.9b/4

ekinlik : tarla
e.228a/48

eksil- :azalmak, eksilmek
e.279b/15

eksilid- : eksiltmek,azaltmak
e. 201a/17

eksilmek : eksilmek
e. 356b/9

eksük : eksik
e. 276b/7

eksükle- :azaltmak
e. 417b/27-28

eksüklemek : eksiltme
e. 170a/13

el : el,organımız
e.

elbetde (A) : elbette,şüphesiz
e. 58b/40

elen- : elenmek
e. 219b/39

ellâ (A) : bak illâ
e. 316a/50

em- : emmek
e.419a/4

Emâlî (A) : kitap adı,Ebu Yusuf'un derzindeki notları
e.

emân (A) : can ve mal güvenliği
e.5a/10

emânet (A) : emanet
e. 315a/42

emânlık : emniyet, güvenlik bak. emēnlik
e.383b/42

emēnlik : bak emânlık
e.269b/47

emgen- : zahmet çekmek
e. 174b/40

emîn (A) : güvenilir bak. imîn
e. 141b/35

emîrü'l-mü'minîn (A): Müslümanların başkanı,halifesi
e. 385a/28

emlâk (A) : mülkler
e. 402b/14

emmēnlik : bak. emēnlik
e.220a/16

emme : bir yara cinsi
e. 211b/15

emmek :emmek
e. 83a/32

emüz- : emzirmek
e.231a/17

emzür- :emzirmek
e. 43a/33

Enes b. Malik (A): özel ad,
e. 222a/8

erkek : erkek
e. 391a/2

erdeb (A) : /irdeb , bir ölçü birimi
e. 330a/10

eren : erkek
e.297b/47

eridmek : eritmek
e, 83a/3

erk : iktidar, güç, irade
e. 305a/46

esās (A) : temel
e. 360b/10

eski- : eskimek
e. 362b/31

esri- : sarhoş olmak
e. 385a/7

esrid- :sarhoş etmek
e. 386b/3

esridici : sarhoşluk verici
e. 384a/27

esrük :sarhoş
e. 367b/48

esrüklik : sarhoşluk
e. 384a/18

estagfırullah (A):
e. 212a/7

eş : iş
e. 148a/12

eşek : eşek
e. 392b/17

eşhedü (A) : tanıklık ederim anlamında söz
e. 260a/41

et : et
e. 387a/13

etmek : ekmek
e. 387a/23

ev : ev, oda
e. 407b/49

evdeş : eş, hanım (krş, ebçi)
e. 307b/25

evlā (A) : daha iyi
e. 27a/46

evlen- : evlenmek, nikah yapmak
e. 290b/2

evlendür- : evlendirmek
e. 388b/4

evlenmek : evlenme
e. 94a/10

evlü : evli, nikahlı
e. 375b/1

evlü : ev sahibi
e.365a/51

evvel (A) : önce
e. 63a/4

evvelki : önceki
e.396a/25

eye : sahip
e. 385b/25

eyer : at eyeri
e. 280b/3

eygü : iyi
e. 21a/4

eygüsüz : kötü
e. 255b/21

eyid- : söylemek bak. eyit-
e. 385a/7

eyiddür- : söyletmek
e, 403b/18

eyidilin- : söylenilmek
e. 304b/17

eyidinil- : söylenilmek
e. 192a/4

eyidmeklik : söyleme
e, 249b/3

eylen- : yapılmak,meydana getilimek
e. 321b/3

eyit- : söylemek bak. eyid-
e. 132b/42

F

fācir (A) : günahkar
f.80b/20

Fahrü'd-dīn
Ersebendī : horasan'ın kadılar kadısı olan zat
f. 172a/12

fakīh (A) : İslam hukuku, fıkıh alimi
f. 353b/9

fakīhırak : kuvvetli fakih
f. 118a/35
(f. ol-) bak. ol-

fakīr (A) : fakir
f. 32a/39

falān (A) : falan
f. 391b/21

farık (A) : ~~fark~~ , ~~fark ayrım~~
f. (f. ol-) bak. ol-

farık (A) : / fark , ayrım
f. (f. id-) bak. id-

farız (A) : /farz , yapılması mecburi olan fiiller
f. 32a/41
(f. id-) bak. id-

fārisī (A) : farsça
f. 233a/39

farz (A) : farz ,bak farız
f. (f. ᶜayın) 139b/10-11
(f. kifāye) 139b/11

fas (A) : /fass ,yüzük taşı
f. 268b/1

fasih (A) : fesahat sahibi
f.233a/16

fasık (A) : bozucu, fısk çıkarcı
f.385a/15

fasid (A) : bozulmuş
f. 387a/9

fayıda (A) : /faide
f. 394b/16

fazıhat (A) : alçaklık,edebsizlik
f.(f. id-) bak. id-

fazıl (A) : /fazl ,fazilet
f. 41b/21

Fazla (A) : özel ad,Favayid müellifi
f.129a/45

fehid (A): yabani bir hayvan,tazı
f. 266b/12

fehim (A): /fehm ,anlayış,idrak
f.136b/28
(f. id-) bak . id-
(f. iddür-) bak. iddür-

fehimlü : anlayışlı
f. 136b/24

ferc (A) : kadınlık organı
f.304a/3

feri^c (A): /fer^c , ayrıntı
f. 223a/2

fersah (A): uzunluk ölçüsü birimi
f.224a/39

~~Favayid (A): İmam Zahirüddin Merginani'nin kitabı~~

Fetava (A): kitap adı
f. 175a/20

(f. -yı ᶜAsır)105b/27

(f. -yı Buhariyye) 91a/1

(f. -yı Nesefī)97b/22

(f.-yı Şemerkandī)104b/27

(f.-yı Suğra) 232b/18

fetvā (A) : sorulan meselelere karşı dini bakımdan verilen cevap

f.291a/33

Fevāyid (A) : kitap adı,mergınānī 'nin kitabı

f. 56a/41

fık (A) : /fıkh ,fıkıh,İslam hukuku

f. 111a/15

fısık (A) : /fısk ,fazıklık

f.256b/33

(f. id-) bak. id-

(f. işle-) bak. işle-

fışār (A) : /feşār ,sıkıcı,sıkan ,sıkıp suyunu çıkaran

f.417b/3

fidā (A) : bağışlama

f. 200a/33

(f, id-)bak. id-

(f. kıl-) bak. kıl-

fiᶜil (A) : /fiᶜl ,fiil

f. 26b/25

fikir (A) : /fikr ,fikir,düşünce

f. (f. id-) bak. id-

fīl (A) : fil,hayvan

f. 266a/16

fitne (A) : kötülük
f. 252b/26

fucūr (A) : kötülük, kötü iş
f. 256b/3
(f. işle-) bak. işle-

fūl (A) : bakla,fasulya
f.29a/26

fulān (A) : falan
f. 391a/23

furun (Y) :fırın
f. 7b/38

fusūl (A) : kitap adı
f. 69b/47

fuşār (A) : bak. fışār
f. 384b/22

fużūlī (A) : boş yare.,boşuna
f. 410b/2

G

ġāfil (A) : gafil,habersiz
ġ. (ġ. ol-) bak. ol̄

ġalaṭ (A) : yanlış,yanılma
ġ. (ġ. id-) bak. id-

ġālib (A) : galip,yenen
ġ. 35a/44
(ġ. ol-) bak. ol̄

ġamidiyye (A) :bir arapkabilesinin adı
ġ. 372b/3

ġanī (A) : zengin
ġ. 167a/43

ġanīlıḳ : zenginlik
ġ. 172b/39

ġanīmet (A) : kazanç,ganimet
ġ. 269a/29

ġarāmet (A): borç
ġ. (ġ. id-) bak. id-

ġaraż (A) : maksat,niyet,gaye,kasıt
ġ. 406b/29

ġarbī (A) : batılı
ġ. 243a/13

garīb (A): gurbette olan,garip
ġ. 143b/13

ġarıblıḳ : gariplik
ġ.378a/13

garıḳ (A) : /ġark ,boğulma
ġ. (ġ. id-) bak. id-

ġarım (A) : borçlu /ġārım

2a/45

ġarīm (A) :

ġ. 405b/38

ġasıb (A): /ġaṣb ,zorla alma

ġ.385b/35

(ġ. id-) bak. id-

ġāyıb (A) : /ġāib ,kayıp

ġ. 394a/3

ġāyıblık : kayıplık

ġ.408b/9

ġayyır (A) : gayretli

ġ . 123b/54

ġāzī (A) : gazilik

ġ. 381a/3

ġusul (A) : /ġusl yıkanma,gusl etme

ġ. 9a/2

güzāfe(F) : boş

g, 118b/47

H

habar (A) : haber
h. 260a/40
(h. işid-) bak. işid-
(h. -i vahid) 117b/28
(h. vir-) bak. vir-

habbe (A) : kabarcık,tane
h. 276b/12

habis (A) : kötü
h. 417b/2

habisle- : hapsetmek bak. habusla- ,habüsle-
h. 166b/26

habus (A) : /habs ,hapis
h.395a/9

habusla- : hapsetmek
h. 393b/38

habuslamak : hapsetme
h. 170b/53

habüsle- : hapsetme
h. 299b/53

habüslemek : hapsetme
h. 170b/50

hacamat (A) : kan alma
h. 419a/26

haccac (A) :
h.114a/23

hacet (A) : ihtiyaç
h. 141a/34

hacı (A) : hacı
h. 165a/26

hacıl (A): /hacl
h. (h. ol-) bak. ol-

haç (E): haç, istavroz
h. 345a/46

had (A) : /hadd ,sınır, ceza
h. 385a/4
(h. -ı kazıf)387b/15
(h. -ı recim) 239b/17

(h. urıl-) 146a/35

hadaramavıt (A): yer adı bk. hadaramavut
h. 80b/2

hadaramavut (A): yer adı bkk hadaramavıt
h. 80b/6

hadīs (A):Peygamberin sözleri
h.4b/75

hak (A): /hakk ,hak
h.385b/33

hakīkat (A):hakikat,gerçek
h.72b/1

hākim (A):hakim,yargıç
h. 1a/35

hakīr (A): alçak,düşük
h. 147b/28

haksuz :haksız
h. 11a/28

hal (A): hal,durum
h.268a/27

hāl (A): hal,durum
h. 389a/22

halāf (A): /hılāf ,ayrılık
h. 36a/34

halaka :halka
h. 90a/15

halāl (A): helal
h. 385b/26

halās (A):kurtuluş
h. 313b/24

halāyık (A):yaratılmışlar
h.

halhal (A):halhal
h. 74a/29

halī (A) : boş
h. 257a/20
halıs (A) : katıksız
h. 5b/32
halīfa(A) : halife,birinin yerine geçen kişi
h. 385a/25
halīfalık : hilafet,halifelik
h. 161a/21-22
halvat (A): birlikte olmak
h. 89b/23
hamīs (A): beşinci
h. 368a/21
hammāl (A): taşıyıcı
h. 351a/12
hammām (A): hamam,banyo
h. 360a/38
hamur (A): /hamr ,içki,şarhoşluk veren içecek
h. 385a/3
hām (A):273a/20
hanıs (A):yemini yerine getirmemek
h. 75a/28
harāc (A): haraç
h. 370a/38
(h. vir -)249a/11
harām (A) : yasak olan şeyler
h. 386a/10
harıç (A): /harc, harcama
h. 278b/52
harīr (A): ipek
h. 20a/41
hārısa (A):deriyi çizerek açılan yara
h. 211b/20
hās (A):has
h.138b/4
hasen (A): güzel
h.109b/54

Hasan-ı Basrî		: tabiinden büyük bilgin h. 74a/31
hâsıl	(A)	: ortaya çıkmış h. 287b/18
hasım	(A)	: /hasm ,düşman h. 399a/22
hasîr	(A)	: hasır,sazdan yapılmış sergi h. 266b/9
Hassâf	(A)	: Ahmed b. Amr ölş 261/874 h. 225b/21
hasefe	(A)	: sünnet yerine varana kadar olan zekerin başı h. 302b/40
hâşime	(A)	:kemiğin de kırıldığı yara h.211b/20
hatâ	(A)	: hata ,yanlış h.75b/5
hatâlık		:hata olma h. 401a/30
hatâsuz		: hatasız h.118a/4
hatab	(A)	: odun h. 266b/16
hatîb	(A)	: hatip h.113a/8
hatîblık		:hatiplik h.113a/8
hatmin	(A)	: /hatm ,tamamlama,kapatma h. 229a/32
hatımlama		: mühürleme,kapatma H. 126b/17
hatımlı		:mühürlü h. 126a/28
hatımsuz		:mühürsüz h. 126a/28

hatt (A) : yazı
h.229a/17

hatta (A) : ta ki,hatta
h. 385b/33

Hattab (A) : ö.a. Hz. Ömer"in babası
h. 226a/30

hattabiyye(A): bir kabile adı
h.257b/2

hatun : kadın
h. 388a/3

hava (A) : heva ,heves
h. 351a/32

havale (A) : gönderme
h. 30b/23

havarıç (A) : Hariciler diye tanınan dinî topluluk
h. 276b/11

hayın (A) : hain
h.419a/20

hayırlu : hayırlı,kutlu
h. 147b/1

hayız (A): kadınların her ay geçirdikleri hastalık
h. 388b/1

hayız (A):hayızlı
h.413b/42

hayma (A): çadır
h. 271b/51

hayvan (A):hayvan
h. 387a/18

hayyat (A): terzi
h. 351a/5

hazır (A): hazır
h. 393b/35

hāżırlık :hazırlık,hazır olma
h. 363a/53

hediyye (A) :hediye
h. 150b/1

hekāyet (A) : anlatma,hikaye etme
h. 229a/12

helāk (A) : yok olma
h. 64a/10

hem (F) : karşılaştırma edatı
h. 390a/13

hemān (F) : hemen
h.343b/36

hemm (A) :gam ,keder
h. 108a/8

hemdaniyye (A) : bir kabile adı
h.372b/11

hemze (A) : hemze
h.398b/34

henūz (F) : henüz
h.295a/7-8

her (F) : her
h. 246b/16

herevī (A): bir altın çeşidi
h.21b/38

heybet (A) : gösteriş,heybet
h. 139a/13

heybetlü :heybetli
h. 147a/36

ḫıdmat (A): hizmet
h.185a/48

ḥıfız (A) : /ḥıfz ,koruma,saklama
h. 119a/3

ḫılāf (A): anlaşmazlık
ḫ. 389a/28

Hılāl : ö. a. Hilāl b. Yahya 'r-Re'y büyük fakihlerden
h.217b/14

hile (A) :hile
h. 402a/15

hımār (A) :eşek
h. 419a/22

hımmus (A) : nohut ,bk. hummus
h. 372b/8

hınnā (A) : kına
h. 268a/15

hınzīr (A) : domuz
h.417b/9

hırz (A) :
h. 263a/1

hısım (A) : yakınlar
h. 395b/23

hıyānat (A) : hainlik
h. 110b/31

hıyāp (A) : seçme hürriyeti
h. 269a/40
(h.-ı rü'yet)312b/18
(h.-ı şarıt) 312b/17

hıyārī (A) : tercihli
h. 241a/41

hızmat (A) :hizmet
h. 201a/21

hibe (A) : hibe etme
h. 402a/21

Hicāz (A) : y.a.
h.

hīç (F) : hiç
h.385b/31

hiçilik :küçüklük
h.94a/26

himmet (A) : yardım
h. 111a/28
hindî : hintli
h.37b/56
hisâb (A) : hesap
h. 236b/17
hisabla- : hesaplamak
h. 166a/7
Hişâm (A) : ö. a.
h.221b/15
hocâ (F) : /hâce ,efendi,sahip
h. 200b/43
Hoherzâze : ö. a. Ebu Bekir Hoherzaze öl.433/1041
h. 225b/16
hor (F) : /hâr ,alçak,değersiz
h.147b/12
Horâsân : şehir adı
h.26a/20
hubûb (A) : taneler
h.268b/7
hudûd (A): hadlar
h. 257b/32
Hulâsatü'l-Fetâvâ (A) : kitap adı
h. 217a/10
hulla (A) : iki parçadan oluşan elbise
h. 194a/40
hulu[c] (A) : nikah mülkünü kadının kabülünü bağlı olarak ve özel lafızlardan biriyle ortadan kaldarımak demektir.
h.103b/3
huluklu : yaradılışlı,güzel huylu
h.137b/45
hummus (A) : nohut,bk.hımmus
h.372b/7
hurmâ (A) : hurma
h. 386b/1
hüccet

hücce (A) : delil
h. 149a/10

hüccet (A) : bk. hücce
h. 76a/9

hücire (A) : hücre
h. 278a/2

hücüre (A) : bk. hücire
h. 264a/47

hükim (A) : /hükm
h.68b/29

hüküm (A) : bk. hükim
h.40a/14

hünsā (A) : hem erkek hem dişi özelliği gösterm kişi
h. 347a/8

hür (A) : /hürr ,hür
h. 386b/43

hürlık :hürriyet
h. 258a/10

hürlik :bk.hürlık
h. 258a/2

hürr (A) : hür,bk.hür
h. 75a/5

hürmet (A) :saygı,ihtiram
h. 144b/51

I

^{c}ıdda (A) : iddet
^{c}ı. 388b/12

^{c}ıddat (A) : iddet, bk. ^{c}ıdda
^{c}ı.152a/36

^{c}ıffet (A) : iffet
^{c}ı.388b/17

ıḥrām (A) : hac veya umreyi veya her ikisini eda etmek için mübah olan şeylerden bazılarına nefsine men etmek
ı.388b/3

ıḫtılāf (A): ayrılık
ı.405a/47
(ı. id-) bk. id-

ıḥtımāl (A) : ihtimal, olabilirlik
ı. 367a/43

ıḫtıyār (A) : seçme
ı. 410b/40
(ı. id-) bk. id-
(ı. kıl-) bk. kıl-

ıḥtıyāṭ (A) : tedbirli olma, sakınma
ı.53b/16

ıḥtıyāṭlu : tedbirli, ihtiyatli
ı.245a/16

ıḥtıyāṭlurak : çok tedbirli
ı. 218b/27

ıḳlīm (A) : memleket, belde
ı.370a/31

ıkrām (A): ikram
ı.(ı. id-) bk. id-

ıḳrār (A) : bir kitap adı
ı.80a/46

ıḳrār (A): kararlaştırma, beyanda bulunma
ı.46a/18
(ı. id-)bk. id-
(ı. idil-)bk. idil-

(ı. olın-)bk. olın-

ılan :yılan
ı. 419a/25

cılım (A) : ʿilm ,ilim
cı.139b/52

cınāyet (A) :yardım,destek
cı. (cı. id-) bk. id-

cIrāḳ : Irak ülkesi
cı.161a/42

ıraḳ :uzak
ı.298a/34
(ı. ol-) bk. ol-

ırla- : şarkı söylemek
ı.256a/37

ırlaġuçı :şarkıcı
ı. 256a/35

ırmaḳ :hendek,tarlalarak kazılan su yolu
ı.293a/31

cIṣām şerḥi : kitap adı
cı. 172a/42

ısın- : ısınmak
ı.9a/26

ısırḳa :bir ziynet eşyası
ı.270a/8

Iṣpahān : Isfahan şehri
ı.102a/45

ıssı : sıcak
ı.372a/35

ıṣṭabul (A): ahır
ı.296a/2

ıstıḥsān (A): gizli kıyas
ı.214a/35

cışā (A):yatsı zamanı
cı.294b/29

ı^{c}tıbār (A) :itibar,değer
ı.413a/57
(ı. id-) bk. id-

ıttıfāḳ (A): birleşme,rey birliği
ı.(ı. id-)bk. id-

^{c}ıvaż (A):karşılık
^{c}ı.405a/20
(^{c}ı. ol-)bk. ol-

Īżāḥ (A):bir kitap adı
Ī.90b/

^{c}ızzet (A) : izzet,ikram,azizlik
^{c}ıı.(^{c}ı. id-)bk. id-

İ

i- : cevherî fiil
i.43b/6

^{c}ibādet (A): kulluk
^{c}i. 256b/8
(^{c}i. id-/140a/13 bk. id-

İbni ^{c}Abbās : Ashabın fakihlerinden bir kişi
i.373a/13

İbnü Ebī Leylā : Kufe kadılığı yapmış fakih (74 -148 /693-765)
i.74a/31

ibnü Hıkka (A) : dört yaşına giren deve
i.194b/ 46

ibnü Mahāż (A): iki yaşına giren erkek deve
i.194a/38

İbnü Mes^{c}ūd (A): ashabın fakihlerinden (öl.32 H.)
i.159b/51

İbnü Semā^{c}a :Muhammed b.Semā^{c}a (öl.233/847)
i.181b/48-49

ibrā (A) :temizleme,aklama
ib (i. id-)bk. id-

İbrāhīm : İbrahim peygamber
i.70a/25

İbrāhīm-i Nahā^{c}ī : Kufenin meşhur fakihlerinden (47-96 H/667-714 M)
i.80b/42

^{c}ibret (A) : ibret,ders alınacak şey
^{c}i. 299b/32

icār (A) : kira
i.200b/32

icāre (A) : kiralama
i.72b/19
icāret (A):kiralama
i.26b/7
icmāᶜ (A):toplanma
i.(i. id-)bk. id-
(i. idmeklik)117b/23
(i. ol-)bk. ol-
(i.-ı ümmet)401a/26
icret (A) :ücret,kazandığı hak
i.151b/50
ictihād (A):fikir beyan etme,dinî meselere dair görüşlerini açıklama
i.162a/7
iç : iç,dahil
i.385a/5
iç- :içmek
i.385a/4
içeri : içeri
i.370a/43
içerü : bk. içeri,içre
i.263b/10
içmeklik : içme
i.129b/48
içre :bk. içeri,içerü
i.394b/10
içün :için (edat)
i.385a/15
id- :yapmak,etmek
i.(ᶜafuv i.)224a/40
(belgülü i.)329/11
(cināyet i.)199b/21
(daᶜvī i.)216b/26
(delālet i.)279a/50

(fida i.)199b/28
(hata i.)242b/22
(hüküm i.)221a/12
(ıkram i.)148a/36)
(ısbat i.)225a/58
(ıstıᶜmal i.)253b/6
(icmaᶜ i.)161b/12
(inkar i.)215b/29
(liᶜan i.)332a/11
(meyil i.)225b/16
(nefi i.)333a/19
(recim i.)239b/17
(rivayet i.)221a/24
(rucuᶜ i.)222a/27
(sadaka i.)218a/23
(setir i.) 241a/4
(tacirlik i.)249a/29
(tamam i.)73a/31
(tasarruf i.)225a/44
(telef i.)222a/35
(terik i.)225a/13
(tezkiye i.)232a/4
(vakıf i.)16
(vasıyyet i.)216b/14
(vekil i.) 216a/30
(zina i.)240a/42

idici : yapıcı
i.387a/34

idicirek :daha çok yapıcı
i.391a/22

idil- : yapılmak
i. 138b/39

idiş- :yapışmak,karşılık veya birlikte yapmak
i.391a/19

igdiş : iğdiş, erkekliği burulmuş hayvan
i.89b/47

ige : eğe
i.211a/21

igele- : eğelemek
i. 211a/21

igne : iğne
i. 177b/5

ihlīleç (A): siyah helile denilen bitki
i.266b/41

ikāle (A): her iki tarafın isteğiyle alış veriş mukavelesini bozma
i.63b/33

iki : iki
i.385a/2

ikimçi : ikinci
i.396a/38

ikiz : ikiz
i. 69a/38

īlā (A) : bir kişinin karısına yaklaşmamak cinsī ilişkide bulunmamak için yemin etmesi
ī.250b/43

iled- : iletmek, ulaştırmak bk. ilet-
i.384a/9

ilet- : iletmek
i.1a/60

iley : ön
i.373b/2

ilgerü : ileri
i.149a/17

ilhām (A): ilham, esin
i.257a/18

illā (A): ancak
i.264b/41

imām (A) :imam
i.395b/29

İmām ᶜAlī
Pezdevī :Fahrü'l-islam Ali Pezdevî,öl.482/1089
i.52a/40

İmām -ı Aᶜẓām : Hanefi mezhebinin kurucusu olan büyük fakih ,asıl adı Zeyd b.Sabit
i.107b/32

İmām Muḥammad
Faḍıl oğlı :İmam Celîl Ebu Bekir Muhammed b. Fadıl
i.172b/46

İmām Muḥammad : Hanefî mezhebinin büyük İmamlarından,Ebu Yusuf'la beraber imameyindiye anılır.
i.73a/49

İmām Serḫasī :Müctehid imamlardan (öl.500/1106)
i.233a/22

İmām -ı Şāfiᶜī : Şafiîmezhebinin kurucusu olan kişi
i.205b/24

imāme (A) : başlık
i.204a/16

imāmeyin (A) :Ebu Yusuf ve Muhammed'e verilen ad
i.410b/48

īmān (A): iman
i.255a/23

ᶜimāretlik : imaretlik nesne
f. 99a/3

imdi : şimdi
i.65b/11

imīn (A): /emīn ,güvenilir
i.387b/29

immā (A) : gerekse
i.258a/11

imtinā^c (A):kaçınma
i.360a/42

in :en
i.353a/40

inan- :inanmak
i.356b/40

inanıl- : inanılmak
i.146b/24

İncīl (İ) : İsa peygambere indirilen mukaddes kitap
i.311a/19

incid- : incitmek
i.360b/12

incin- :incinmek
i.360a/48

incīr (A): incir meyvası
i.386b/16

inçikelik :incelik
i.397b/38

inçü :inci
i.276a/41

inçüci : incici
i.346a/21

inkār (A) : inkar
i.(i, id-) bk. id-

inlü :enli
i.8a/25

^cinnīn (A) : erkeklik organı kalkmayan kişi
^ci.364b/37

insüz : ensiz
i.8a/26

intifa^c (A) :faydalanma
i.7b/12

ip :ip
i.205b/17

iplik : iplik
i.147b/15

irkek : erkek
i.108b/16

irte : sabah
i.149a/13

^cĪsā : İsa b. Eban (öl. 220/835)
^ci.224a/43

^cĪsā : İsa peygamber
^ci.311a/19

is̱bāt (A) : kanıtlama,ispatlama
i.393b/19

islām (A) : İslam dini
i.139b/17

istīlād (A) : bir cariyeyi ümm-ü veled yapmak,cariyenin çocuğunu nesebine dahil etme
i.309b/31

isti^cmāl (A) : kullanma
i.(i. id-) bk. id-

istincā (A) : abdest bozduktan sonra veya abdest almadan önce kan,sidik, meni gibi şeylerin çıktıkları yeri temizleme
i.287b/43

İspicābī (A) : Alaüddin Ali b. Muhammed (öl. 534/1141)
i.123a/19

işrāf (A)	: harcama, sarfetme i.401a/8
iş	: iş i.397b/17
işāret (A)	: işaret, gösterme i. 230a/8
işbu	: bu, bk. uşbu i.84b/54
işçi	: işçi i.116b/28
işid-	: işitmek, dinlemek, kaaâe almak i. 329b/19
işiddür-	: işittirmek i.312a/13
işidici	: dinleyici i.292a/29
işidil-	: dikkate alınmak i.394b/7
işidilmek	: dinlenmek, itibar edilmek i.364b/29
işidmek	: dinlemek, dikkate almak i.249b/7
işik	: eşik i.151b/29
işker (F)	: āşkāre, açık, belli i.257b/24
işle-	: işlemek i.391b/37
işled-	: işletmek, birisini çalıştırmak i.150b/26
işlemek	: çalışmak i.120b/17
it	: köpek i.417b/8

iti : keskin
i.204b/2

i^{c}tikād (A): inanma
i. 119a/6

iy- : gönderme
i.391b/14

iyid- : bk. eyid-
i.310b/29

izār (A) : elbisenin belden aşağı kısmı
i.19[illegible]b/29

izde- : istemek
i.393b/26

izden- : istenmek
i.95b/15

K

ḳabā (A) : bir kumaş cinsi
k. 73b/24

ḳabīla (A): kabile
k. 141b/32

ḳabr (A) : kabir, mezar
k. 70b/29

ḳabūl (A): kabul etme
k.397b/2

ḳabż (A) : /kabż alma, el koyma
k.409a/34

ḳaç- : kaçmak
k. 131b/59

ḳaçan : ne zaman
k.385a/1

ḳaçmaḳlıḳ : kaçma
k.76b/19

ḳadaḥ (A) : bir ölçü birimi
k. 10a/33

ḳadar (A) : kadar (edat)
k. 386b/36

ḳāḍī (A) : kadı
k.393b/10

Ḳāḍī ᶜAbdu'l-cabbār : Mutezile mezhebi müctehidlerinden fakih
k.92b/15

Ḳāḍī Bedīᶜ : Bedi ibnü Mansur
k. 94[illegible]

Ḳāḍī Fahru'ddīn : Fa[illegible]ddin Hasan Kadıhan

Ḳāḍī

Kādī Şurayıh :Şüreyh b. Haris (ö.78/697)
k. 139b/21

Kādīhān :Fahrüddin Hasan Kadıhan'ın kitabının adı
k.93b/7

kādīlık :kadılık
k. 138b/21

kādī'l-kudāt : kadılar kadısı
k.116a/18

kādır (A) : kudretli
k.300b/45

kāfıla (A) :kafile
k. 267b/1

kāfir (A) : imançsız,küfür içinde olan kişi
k.385b/27

kahbe (A) : fahişe,kahpe
k.390b/1

kal^c^a (A) : kale
k. 5a/13

kalak : yüksek
k. 136b/31

kal^c^ayı : kalay
k.177b/12

kalkan : kalkan
k.277b/17

kalem (A) : kalem
k. 264b/16

kamçı : kamçı
k.396b/21

kamış : kamış
k.265b/16

kāmil (A) : olgun
k.318a/56

kan : kan
k. 80b/50

kanda : nerede
k.400b/30

kandalık : bir şeyin nerede olduğu
k.400b/52

kankı : hangi
k. 401a/43

kantār : kantar
k.119b/32

kantara (A): kantarlarca servet
k. 51b/52

kap : kap
k. 267b/45

kapak : kapak
k.211a/9

kapçuk : buğdayın üstündeki sert kabuk
k.268a/2

kapu :kapı
k. 416a/43

kara : kara,siyah
k. 419a/33

kardaş : kardeş
k. 392a/28

kardaşlık : kardeşlik
k.6a/20

karın : karın
k.299a/50

karışdur- : karıştırmak
k. 409b/47

karşu : karşı
k.417b/34

karşulaş- : karşılaşmak
k.143b/6

kartabān (F) : deyyus,pezevenk
k.419a/21

kasāme (A) : bir topluluğun yemin ettirilmesi
k. 70b/22

kasıd (A) : /kasd ,kasıt
k. 410a/20

kassār (A) : leke çıkarıcı,yıkayıcı
k. 360b/14

kaş : yüzük kaşı
k.90a/16

kat : huzur
k. 385b/16

Katāde : özel ad
k.222a/7

katar : deve kervanı
k.293b/2

katın : çok
k. 264b/45

katıl- : cinsî ilişkide bulunmak
k. 388a/12

katılmaklık : cinsî ilişkide bulunma
k. 380a/27

katır : katır
k. 205a/3

katırak : çok şiddetli
k.372b/25

katışdur- : karıştırmak
k. 176a/4

katlu bi's-sebeb : bir kişinin her hangi bir yerde gerekirse kendi evinde olsun kuyu kazması veya yol üzerine kayılacak şeyler atması,hayvan bağlaması gibi bir suretle bir kişinin ölümüne sebeb olması
k.177a/6

katun : kadın
k.377a/35
kavul (A) :rey ,düşünce /kavl
k.385a/13
kavum (A) : kavim / kavm
k.391b/34
kaydan : mereden
k. 258a/2
kaygur- : kaygılanmak
k.257a/2
kayıd- : geri dönmek
k. 356a/22
kayıdla - : bağlamak
k.413a/3
kayınata : kaynata
k. 294b/15
kayır- : kayırmak
k.80b/21
kayıt- : dönmek bk. kayıd-
k412b/42
kayıtmak : dönmek
k.251a/48
kaymak : kayma
k. 268a/24
kaytar- : döndürmek
k.397b/15
kaytarınıl- : döndürülmek
k. 253b/39
kaytarmaklık: döndürme
k.139b/38
kaza (A) : kadılık
k.138b/1
kazan- :kazanmak
k. 202b/15

kazdur- : kazdırmak
k.8b/45

kazıf (A) : bir kimseye suçunu yüzüne vurma ve sövme maksadıyla ziha isnad etmek
k. 391b/35

kazmakçılık : kazma işi
k. 360b/36

kazuk : kazık
k.8b/24

kebāyir (A): /kebā'ir, büyükler
k255b/12

kebīn (F): kadına verilen mihir,nikah parası
k.48b/27

kebinlü : mihirli
k.388b/13

kebīre (A) : büyük
k.145a/14

kece : gece
k.243a/38

keçi : keçi
k.321a/2

keçmek : geçmek
k.353a/37

keçür- :geçirmek
k.363b/22

ked- : gitmek
k.166a/34

keennehü (A):nasıl ki
k.390a/10

kefen (A) :kefen
k.267a/14

kefenlemek :kefenleme
k.171a/43

keffāret (A) : keffaret
k.203b/2
kefīl (A): kefalet sahibi
k.29b/29
kefīllik : kefillik,kefalet
k.135a/3
kel- : gělmek
k.392b/10
kelām (A) : söz
k.2b/77
kemāl-i eyimme : bir lakab
k.95a/5
kemi :gemi
k.272b/33
kemiçi : gemiçi
k.112a/7
kemiş-:atmak ,fırlatmak
k.205b/14
kendü :kendi
k.386a/14
kengėl : alay,şaka
k. 137b/40
kenid : kasaba
k.232a/32
kepeklü : kepekli
k.219b/30
kerek : gerek
k.385a/11
kerek- : gerekmek,lazım olmak
k.152a/6
kereklürek : en gerekli
k.139b/42
kerem (A): büyüklük,cömertlik
k.145a/5

kerîh (A) :iğrenç,murdar
k.368b/47

kerpüç : kerpiç
k.204a/3

kerremallahu
vechehü : ""Allah yüzünü keremlendirsin'an-
lamında Hz.Ali için kullanılan i-
bare.
k.2a/78

kes- : kesmek
k.210b/14

kesb (A) : çalışma
k.370a/17

kesegen : kesici,keskin
k.177a/11

kesek : parça
k.269b/7

kesici : kesici
k.291a/42

kesil- : kesilmek
k.75a/37

keşif (A) : /keşf ,keşif
k.398a/19

ketür- : getirmek
k.385a/21

key- : giymek
k.172a/20

kez : defa ,kere
k.277b/28

kıbal (A) : çevre
k. 134a/45

kıbla (A) : kıble
k. 255a/48

kıġ : koyun pisliği
k45b/48

kıl- :yapmak
k. (ᶜafuv k.) 216b/9
(hatā k.) 241b /26
(hüküm k.) 220a/3

ḳıl : ḳıl
ḳ. 320b/48

ḳılıç : ḳılıç
ḳ. 204a/2

ḳımār (A) : ḳumar
ḳ. 418b/15

ḳımtara : ~ ḳımatr, eşya veya kitap saklanan yer
ḳ. 148a/52

ḳınan- : ḳınanmak
ḳ. 375a/51

ḳırıd : kart
ḳ. 418b/11

ḳırıḳ : ḳırk
ḳ. 18b/35

ḳırḳıl- : ḳırkılmak
ḳ.321a/1

ḳırnaḳ : cariye
ḳ. 388a/19

ḳırnaḳlıḳ : cariyelik
ḳ.343b/10

ḳıs- : çekmek
ḳ. 206b/3

ḳıṣāṣ (A) : öldüreni öldürme, yapılana aynı şekilde karşılık verme cezası
ḳ201a/6

ḳısda- : ḳısmak
ḳ. 348b/40

ḳısdamaḳ : ḳısmak
ḳ.175b/31

ḳısḳa : ḳısa
ḳ250a/2

ḳıṭār (A): deve kervanı
ḳ. 208a/1

ḳıymet (A) : değer
k.79b/44

ḳız :kız
k.391a/3

ḳızdur- : kızdırmak
k.211a/4-5

ḳızıl :kızıl renk
k.291b/9

ḳızlıḳ : bekâret
k.53a/16

ḳızlıḳ : kıtlık
k. 295b/1

kibāyir (A): bk.kebāyir
k.255a/22

kibe :gibi (edat)
k.267b/19

kibi :gibi bk.kibe
k.385a/24

kice :gece,bk.kece
k.149a/39

kiçi :küçük
k.398b/37

kiçigez : küçücük
k.398b/26

kiçilik :küçüklük bk.hiçilik
k.265b/6

kid- :gitmek
k.11b/37

kider- :gidermek
k.401a/7

kideridmeklik :giderme,izale etme
k.106b/48

kifāyet (A) :yeterlilik
k.149b/37

kilit :kilit
k.273a/15

kilitlü :kilitli
k.273a/18

kitābet (A):bir köleyi ödemeyi kabul va taahhüt ettiği bedeli ödediğinde azad olmak üzere tasarrufta bulunmak hürriyetine ve mülk edinme hakkına malik kılmak
k.202a/3

Kitāb-ı ᶜazīz (A): Kuran-ı kerim
k.245a/24

kitābī (A):ehli kitap denilen yahudi ve hıristiyanlara verilen ad
k.335a/10

Kitābullah (A): Kuran-ı kerim
k.119a/23

kivür- : sokmak
k.397b/45

kiyiz : döşek,keçe ,yün
k.172a/30

kizle- :gizlemek
k.310a/31

kizlen- :gizlenmek,saklanmak
k.225b/37

kizlü :gizli
k.233a/13

ko- : koymak,bırakmak
k. 397b/48

kok- :kokmak
k.385a/3

koku :koku,rayiha
k.387a/5

kol : kol
k. 210a/10

komaklık	:bırakma k.163b/5
konıl-	: bırakılmak k. 283a/22
konşı	:komşu bk,konşu k.353a/25
konşılık	: komşuluk k. 217b/16
konşu	: bk.konşı k.
konuk	: misafir k.274a/5
konukla-	:misafir etmek k. 137b/14
konukluk	: misafirlik k.138b/2
kopar-	: koparmak k.268a/12
kopuz	: kopuz k. 256a/49
korkak	:korkak k. 118b/37
korkmaklık	:korkma k. 118b/40
korkud-	: korkutmak k. 170a/9
koruk-	:korkmak k. 257a/26
korkunıl-	:korkunulmak k.224a/21
koy	:koyun k.321a/1
koy-	: koymak k. 409b/12

keyın :keyun bk.key,keyun
k.323b/3

keyun :keyun bk.key,keyın
k.321b/35

kez :ceviz
k.82b/8

köbek :göbek
k.34a/18

kögüs :göğüs
k.303a/18

kök :kök,taze,çiğ
k.267b/24

köledge :gölge
k.9a/24

köledgelen- :gölgelenmek
k.9a/25

köm- :gömmek
k.372b/6

kömül- : gömülmek
k.267b/3

könçek :urba,iç donu
k.73b/29

könlek :gömlek
k.73b/28

könül :gönül
k.386b/5

könülek :gömlek
k.262b/9

köp :çok
k.418a/25

köpirek :çokça
k.165a/48

köpük :köpük
k.386a/31

kör :kör,âmâ
k.362a/42

köre :göre (edat)
k.167b/15
körgez- :göstermek
k.373b/10
körgüz- :göstermek bk. körgez-
k.379b/40
körin- :görünmek
k.409a/26
körmeklik :görme
k.366b/47
körüklü :güzel,görklü
k.172a/22
körüklürek : güzelce
k.268b/5
kötrül- :götürülmek
k.264b/16
kötür- :götürmek
k. 387a/17
kötürd- :götürtmek
k.352a/26
köy :köy
k.1b/53
köy- :yakmak
k.209a/41
köylü :köylü
k.392a/44
köyündür- :yakmak
k.168a/3
köz :göz
k.280a/41
közgü :ayna
k.273b/46
közlü : gören
k.230b/37
közsüz :kör
k.362a/32

kuds : kutluluk
k. 70a/29

Kudūrī :kitap adı ,
k.226b/41

Kudūrī şerhi : Kudūrī kitabının bir şerhi
tam adı Şerh-i Kudûrî
k. 172a/40

kul :kul,köle
k.385b/21

kul- : kılmak
k. 248a/12

kulak :kulak
k.121a/23

kullan- :köleleştirme
k. 5a/24

kullık :kölelik bk.kulluk
k. 313a/50

kulluk : bk.kullık
k. 138a/60

kullukçı : maiyet memuru,hizmetçi,bekçi
k. 214a/42

kulmaşlık : sahtekarlık
k. 360b/8

kumāş (A) : kumaş
k. 392b/23

kur^{c}a (A) : kura,çekiliş
k.316b/11

Kur'an (A) : mukaddes kitabımız
k. 139b/44

kurban (A): kurban kesmek
k. 222b/10

kurı :kuru
k. 386a/35

kurı -	:kurumak k.210a/44
kurkuşun	:kurşun k. 268b/14
kurtar -	:kurtarmak k. 398b/3
kurtul -	:kurtulmak k. 69b/20
kuru -	: kurumak bk. kurı - k.
kuş	:kuş k. 267a/1
kuşanmak	:takmak,giyinmek k. 204a/11
kuvvat (A)	: güç,kuvvet k. 293a/38
kuvvatlan -	:güçlenmek k. 386b/10
kuvvatlu	:güçlü k. 304b/11
kuvvatlusuz	:güçsüz k. 255b/15
kuyı	:kuyu k. 360b/36
kuyruk	:kuyruk k. 372b/39
kuyu	:kuyu bk. kuyı k.206b/8
kuyumçı	:kuyumcu k. 73b/29
kuzla -	:kuzulamak,yavrulamak k.354b/36

küç :güç
k.392b/42

küçlü %güçlü
k.142b/14

küd- :gütmek,idare etmek
k.273b/13

küdici :çoban
k.232a/36

Kūfe : şehir adı
k.28a/12

küfür (A) : /küfr ,söğmek
k.404a/15

küfye (A) : ancak geçinebilecek kadar olan yiyecek
k.73b/25

kügercin :güvercin
k. 256b/1

kül : kül
k.45b/32

kül- :gülmek
k.137b/27

külfet (A) : yüklenme
k.150a/27

küm : kim (bağlama edatı)
k.36a/18

kümüş :gümüş
k.

kümişlik : gümüşlük
k.276b/18

kümüşlü :gümüşlü
k.280a/35

kün : gün
k.385a/37

kündüzin : gündüz
k.298a/45

küneş : güneş
k.174a/29

künlik :günlük
k.250b/18

künyet :künye
k.127b/7

küpe :küpe
k.73b/29

küreşmek : güreşmek
k.206a/41

kürk : kürk
k.396b/2

küşek : melez
k.18b/35

kütüb (A) : kitaplar
k.73b/25

küy - : beklemek,sabretmek
k.93a/28

küyegü : damat,güveyi
k.100a/39

küz : güz mevsimi,sonbahar
k. 68b/17

L

labüd (A) : mutlaka
k.415b/9

lakīt (A) : anası,babası bilinmeyen çocuk
l.89b/22

lāzım (A) : gerekli
l.40a/17

levn (A) : renk
l.243a/32

lıhān (A) : ?
l.363a/25

liᶜān (A) : karı ve kocanın hakim huzurunda dörder defa şahitlikte bulunduktan sonra nefislerine lanet okumak suretiyle olan yeminleri
l.76b/5

licām (A) : dizgin,gem
l.349b/27

li-hazā (A) : bundan dolayı
l.137b/43

lugat (A) : dil
l. 147b/32

lūt : lut peygamber
l.391b/34

lübbed (A) : yün
l.172a/30

M

magrıb (A) : akşam vakti
m. 294b/29

mahalla (A): mahalle
m.46a/22

mahcūr (A): malını kullanmaktan engellenen
m.207a/36

mahdar (A) : hazır olma,mahkeme sicili
m.175b/33

mahhala (A): mahalle
m.46a/14

mahrūm (A): yoksun
m.65a/47

mahsūs (A) : hususî
m.70a/20

māl (A) : mal
m.398b/2

mālik (A): sahip
m.410a/18

māllık : mallık nesne
m.251a/38

ma^c lūm (A): bilinen
m. 367a/2

manbuk (F) : /panbūh ,pamuk
m.20b/1

manbūklu : pamuklu
m.396b/2

ma^c nī (A) : mana,anlam
m.39a/26

ma^c nı (A) : bk. ma^c nī
m.390b/26

marżī (A) : razı olunmuş
m.144b/19

mashara (A): maskara
m.418b/14

maṣır (A) : mısır
m.148b/14

maṣlaḥat (A): iş,mesele,sulh yolu
m.401a/16

maṭbah (A) : mutfak
m.407b/49

maṭrak (A) : /mıtrak ,değnek,sopa
m.177a/28

māverid (A):
m.279b/45

maymūn (A): maymun
m.418b/11

maẓlūm (A): zulme uğramış kimse
m.147b/26

māzū (A): mazı
m.266b/41

ma^{c}zūl (A): azledilmiş
m.415b/22

ma^{c}zūr (A): özürlü
m.404a/14

Mebsūṭ (A): kitap adı
m.176b/7

Mecmū^{c}-u Nevāzil : kitap adı
m.174a/46

mecnūn (A) : cinnet geçirmiş
m.387b/8

mecnūnlik :mecnunluk
m.342b/33

mecūsī (A): ateşperest,mecusî
m.306a/27

mecūsiyye (A): mecusî
m.307a/33

Medīne (A) : medine şehri
m.70a/28
meger (F) : meğer
m.386b/26
mehir (A): /mehr ,mehir,kadına nikahta verilen para
m.327b/27
mekān (A) :mekan
m.70a/21
Mekke (A): mekke şehri
m.222b/10
mekrūh (A): mekruh,yapılması kerih görülen şeyler
m.386a/17
mekteb (A): mektep
m.217a/23
men : ben
m.391a/33
menfa^{c}at (A): kazanç
m.415b/26
menhī (A) : dinî açıdan yapılması yasak olan şeyler
m.69b/53
meni^{c} (A) :/men^{c}
m.(m. it -) 308a/14
(m. olın -) 410a/32
(m. -i şer^{c}ī) 163a/22
meñiz : özellik ?
m.122b/27
menfeşe (A) : boyuna takılan bir nesne
m.20?a/17
menşūr (A) : sultanın emri,mühürsüz mektubu fermanı
m.227a/38
meñze- : benzemek
m.57a/31

menzil (A) : konak
m.408a/1

mertebe (A) : derece
m.148b/3

mescid (A) : mescid
m.396a/38

mes'ele (A) : mesele,problem
m.396a/52

Mesrūk : özel ad (öl.63/682) Mesrûkbb. Ecdâ
m.113b/22

mestūr (A) : örtülü,gizlenmiş
m.143a/40

mestūrlik : örtülülük
m.373a/8

meşāyıh (A): şeyhler
m.10b/45

meşġūl (A) :meşgul
m.139b/8

meşhūd (A): tanıklık verilmiş
m.117b/22

meşhūr (A): şöhretli,tanınmış
m.227a/28

meşveret (A): danışma
m. 385b/26

metaᶜ (A): meta,mülk ,kazanç
m.402b/15

mevdet (A):
m.256b/24

mevkūf (A) : durdurulmuş
m.342b/46

meyil (A): /meyl,eğilim
m.225b/16

meyni : beyin
m.211b/28

mezheb (A) : yol,mezheb
m.402a/34

mezhib (A) : bak. mezheb
m.119a/39

me'zūn (A) : izinli
m.339a/25

mıġallı : ?
m.407b/29

miḥrāb (A): mihrap
m.152a/3

mıḳdar (A): ölçü,miktar
m.73a/35

mıṣır (A): mısır ülkesi
m.(m. ahçası)1b/80
(m. altunı) 1b/80

midrese (A): medrese
m.217a/37

milik (A) : /milk
m.388a/34

miliklen- : temellük etmek
m.286b/23

miliklendür- : temellük ettirmek
m.286b/21

milkūr : sürmelik ?
m.366a/35

mīn : bin
m.390a/34

minber (A) : minber
m.311b/8

mīner : biner
m.317b/12

minmek : binmek
m.80a/11

mīrāṣ (A) : miras
m.400b/12
(m. yi -) 81a/14

mīrāsçı : varis
m.92b/36

misik (A) : /misk ,bir cins ceylanın göbeğinden çıkan güzel kokulu madde
m.268b/11

miskāl (A) : bir ölçü birimi
m.21b/18

miskīn (A) : miskin
m.176a/34

mīzāb (A) : oluk
m.311b/3

mīzān (A) : terazi ,ölçü
m.177a/26

mīzersüz : peştemalsız
m.256b/22

munça : 362a/37

munlar : bunlar
m.385a/10

mu^c^allim (A): öğretici ,eğitici
m.210a/35

mu^c^āmele(A): işlem
m.151b/30

Mu^c^āviye : Muāviye b. Ebu Sufyan
m.114b/20

mu^c^āyır : ayarlayıcı
m.330b/43

Mu^c^az : muaz b.Cebel (öl? 19/640)
m.108a/30

mudar (A) : bir kabile adı
m.364a/55

mudārebe (A): vurulmuş,darbedilmiş
m.123a/33

mūdıha (A) : kemiğin göründüğü yara
m.211b/17

mufarrak (A): ayrılmış
m.364a/26

mugāviż (A) : ?
m

m.230b/36

muhaddiş (A): hadisçi
m.4b/75

muhalıf (A): kargıt,çapraz
m.(m. kes-)298b/44
(m.ol-)64a/49

Muhammad b.
Ahmad b.ᶜÖmer : fakihlerden biri
m.243a/2

muhammese (A): beş meselę içiçe olan fıkhî problem
m.75a/58

muhannes (A) : kadınlaşmış erkek
m.256b/42

muhkem (A) : sağlam
m.107b/45

muhrım (A) : mahrum olunmuş
m.194a/2

muhsan (A) : akıllı,ergen,müslüman,zinadan emin kişi
m.387b/25

muhtāc (A) : ihtiyaç sahibi
m.407a/17

Muhtasar (A): kitap adı,
m.226b/42

muhtalıf (A): çeşitli
m.68b/29

mukaddem (A): önce
m.202a/27

mukallid (A) : taklitçi
m.402b/20

mukīm (A) : ikamet eden kişi
m.144a/28

munᶜakid (A) : sözleşmiş
m.258a/40

munakkıla (A) : kemik kırıldıktan sonra kemiğin yerinden çıkması
m.211b/22

munassaf (A) : ikiye bölünmüş,pişirilerek yarısı giden ve kuvvetlenip müskir hale gelen yaş üzüm suyu
m.386a/26

murdār (F) : pis
m.266a/43

murtadlık : dinden çıkma,irtidat etme
m.342b/7

musāhabet (A) :sohbet etme,söyleşme
m.166b/48

mushaf (A) : Kuran-ı kerim
m.217a/44

mustahık (A) : hak etmiş,layık
m.26a/52

muᶜteber (A) :geçerli
m.279a/32

muᶜtezilī (A) : mutezile mezhebinden olan kişi
m.161a/52

mutīᶜ (A) : itaatli
m.411b/9

mutlak (A) : kesin
m.262b/25

mutlakā (A) : kesinlikle
m.314a/35

muttakī (A) : takva sahibi
m.398a/14

muvāfık (A) : uygun
m.71a/37

muymuz : boymuz
m.266a/31

müvesvis (A): vesveseli
m.419a/13

mübtelā (A) : alaşık,düşkün
m.257a/16

mücāhede (A) : savaşma
m.146b/18

müctehid (A) : ictihad yapabilen alim
m.302a/41

müctehedün fîhi :
m.162a/5

müdde^{c}ā (A) : dava edilen
m.75b/4

müdde^{c}ī (A) : davacı
m. 75b/3

müddet (A) : süre
m.26b/47

müdebber (A) : tedbirli
m.265a/12

müdebbere (A) : tedbirli ,tedbir konmuş
m.307a/37

müderris (A) : ders veren hoca
m.139b/54

müeccel (A) : peşin olmayan,mühletli
m.270a/21

müflis (A) : iflas etmiş kimse
m.143a/50

müftī (A) : müftü,fetvavermeye yetkili kişi
m.160a/23

müferres (A) : müfesser yerine yanlış imla?
m.232b/39

mühlet (A) : süre
m.394a/27
mükāteb (A): köleliğin bir çeşidi bk. kitābet
m.223a/2
mükātebe(A):bk. kitābet
m.388b/7
mülāzemetA: devamlı bir işle meşgul olma
m.167a/50
mülāzım (A): bir kimseye bağlı olan kişi, stajyer
m.145a/19
mülük (A) : mülk bk. milk
m.360a/24
mü'min (A) : imanlı,inanan kişi
m.144b/34
mümkin (A) : mümkün
m.398b/24
münāfık (A) : münafık,dışı başka,içi başka olan kişi
m.147a/23
münker (A) : yasaklanmış şey
m.363a/46
münkir (A) : inkarcı
m.310b/1
Müntakā (A): Ebu Velid Süleyman Bâcî'nin kitabı
m.213b/37
mürsel (A) : gönderilmiş
m.161b/16
mürted (A) : irtidad eden,dinden çıkan
m.306a/29
mürtedd (A) : dinden çıkan bk. mürted
m.181b/24
mürtedlik : dinden çıkma
m.342b/14
mürüvet (A) : / mürüvvet ,insanlığa uygun davranış
m. 145a/4

müsādere (A) : yasak edilen bir şeyin kanuna göre zorla alınması
m. 154a/37

müsāfir (A) : misafir,konuk
m.293b/10

müsellem (A): teslim edilmiş
m.152a/44

müselles (A) : içkiyi kuvvetlenmek için içmek
m.386b/11

müselmān (A) : müslüman bk.müsülman
m.81b/4

müslim (A) : müslüman
m.311b/1

müstehāb (A) : yapılması güzel olan işler
m. 152b/12

müste'min (A) : eman verilmiş kişi
m.249a/56

müstemir (A) : devamlı ,sürekli
m.125a/18

müsülmān (A) : müslüman bk. müselmān
m.385b/32

müsülmenlik : islam
m.270a/1

müşāvere (A) : danışmak,iştişare etmek
m.118b/14

müşkil (A) : müşkül ,zor
m.326b/19

müte^{c}allık (A) : dair,ilişkin
m.385b/24

müte^{c}ayyın (A) : açıklığa kavuşmuş,taayyün etmiş
m.112b/6

müte^{c}azzır (A) : özürlü olmak
m.59a/7

mütelāhıma (A) : çok et kesilen yara
m.211b/12

mütesavver (A) : tasarlanmış
m.166a/47

mütevātir (A) : tevatür edilmiş
m.117b/21

mütevellī (A) : birinin yerine geçen kişi
m.67b/38

müttehem (A) : itham edilmiş
m.139a/45

müttehim (A) : itham eden
m.295b/17

müzd (F) : ücret,karşılık
m.256a/2

müzekkī (A) : temizleyen,ıslah eden
m.401b/28

N

nafaka (A) : nafaka
n. 67b/47

nāka (A) : dişi deve
n. 316b/17

nakıd (A) : /nakd ,nakit
n.21a/44

nakıl (A) : /nakl ,aktarma
n.150b/51

nakışla- : nakışlamak
n.352b/32

namāz (F): namaz
n.218b/3

nas (A) : /nass ,kesin kabuller
n.11b/14

nasīb (A) : pay,ülüş
n.47b/51

nasīhat (A) : öğüt
n.140a/29

nasīr (A) : çok yardım eden
n. 145a/20

nasrānī (A) : hıristiyan
n. 392b/23

nat^ca (A) : sahtiyan döşek
n.172a/31

nāyib (A) : /nāib,yardımcı
n.370a/23

nāyiblik : yardımcılık
n.116b/33

nazar (A) : bakış
n. 178a/9

nāzır (A) : bakan
n. 285a/35

ne : karşılaştırma edatı
n. 48b/10

necam (A) : evet
n.3a/36

nebī (A) : peygamber
n.108a/21

nebīz (A) : hurma ve üzümden yapılan bir içki
n.256a/18

nebatī (A) : bir kabile adı
n.392a/38

necāset (A) : pislik
n.385b/28

necis (A) : / necīs ,pis
n.385b/28

nefī (A) : /nefy,sürme
n.33b/26

nefis (A) : /nefs
n.4a/34

neme :nebne
n.385a/6

nemecük : nesnecik
n. 163b/10

nerdi (A) : tavla oyunu
n.256b/10

nerid (A) : bk.nerdi
n.293a/4

Nesefī (A) : Ebu Hafs Ömer Nesefī,(öl.537/1142)
n.217b/53

neseb (A) : şey
n.307a/17

netāc : bir yer adı
n.319a/30

neᶜūẕu billahi : (A) "Allah korusun"anlamında bir ibare
n.315a/2

nevᶜ (A) : tür
n. 68b/13

Nevāzil (A) : Semerkandī'nin eseri
n.221a/21

nicam (A) : bk. necam
n.56b/25

niçe :nice,ne kadar
n.389b/25

niçe kim : nice ki
n.75b/28

niçük : nasıl
n.372a/36

nifās (A) : kadının doğumdan sonraki kırk gün
n.371b/21

nikāḥlu : nikahlı
n.362a/17

Niṣāb : ölçü,miktarı,zekat ölçüsü
n.276b/3

Nīsābūr : Nişabur
n.21b/42

nişān (A): nişan,alamet
n.333b/49

nişār :?
n.5a/48

nite kim : nitekim
n.385a/23

niye kim : niye ki
n.357a/23

niyyet(A) : niyet
n.157b/9

nöbet (A) : /nevbet
n.148b/25

nuḥās (A) : bakır madeni
n.278b/46

nūr (A) : göz nuru
n.302b/51

O

ocak : ocak
o.172a/34
od : ateş
o.8b/50
oğlan :oğlan
o. 387b/7
oğlancuk : oğlancık
o.83a/31
oğlanlık :oğlanlık
o.164b/27
oğul : evlat
o.385a/27
ok : ok silahi
o.266a/23
okış- : karşılıklı okumak
d.390b/40
okuş- : bk. okış-
o.
ol- : olmak
o.(ᶜācız o.)344b/9
(bātıl o.)216b/9
(danuk o.)220a/39
(ğālıb o.)219a/49
(mümkün o.)320b/53
(rābıtt o.) 333a/2
(tafak ol)330b/44
(telef o.) 238b/39
(yazuklu o.)224b/28
(yüklü o.)333b/18
(zāyıᶜ o.) 224a/8
ol : o
o.385a/2
oluk : âluk,
o. 207b/40

orta : orta
o. 1b/95

ortak : ortak, şerik
o.416b/12

ortaklık : ortaklık
o.68b/48

ortançı : ortanca
o.89a/38

oruç (F) : /rūze, oruç
o.385a/37

ot : ot
o.265b/14

otlak : otlak
o. 273b/10

otur- : oturmak
o.393b/4

oturud- : oturtmak
o. 373a/7

otuz : otuz
o.244b/37

oyna- : oynamak
o.386b/5

Ö

öde - : ödemek
ö. 400a/20

öded - : ödetmek
ö.337a/38

ödemeklik : ödeme
ö. 135a/14

ögred - : öğretmek
ö.217a/16

öl - : ölmek
ö. 395a/2

ölçek : ölçek
ö. 68b/23

ölçil - : ölçülmek
ö. 68b/9

öldür - : öldürmek
ö. 385b/6

öldürmeklik : öldürme
ö.121b/9

öldürül - : öldürülmek
ö.181b/38

öldürüt - : öldürtmek
ö. 186b/43

öli : ölü bk. ölü
ö.267a/14

ölü : bk. öli
ö.267b/4

^{c}Ömer : Ebu Kâb oğlu Ömer
^{c}ö. 137a/30

^{c}Ömer : Hattab oğlu Ömer, ikinci halife
^{c}ö. 226a/29

^{c}ömür : /^{c}umr, ömür
^{c}ö.222a/21

öp- : öpmek
ö. 373a/44

ör- : kalkmak
ö.(ö.-ü dur-)139b/29

öt- : geçmek,çıkmak
ö.211b/46

ötkürü : ötürü bk. ötüri,ötürü
ö.29b/19

ötüri : bk. ötkürü,ötürü
ö.306b/4

ötürü : bk. ötkürü,ötüri
ö. 390b/32

öz : öz
ö.140b/1

özden :güzel
ö.364b/6

özge :başka
ö. 385a/6

^{c}özr (A) : /^{c}uzr , özür
^{c}ö.2a/9

P

payam : badem
p. (p. yağı) 82b/30

peygambar (F): peygamber
p.311a/14

pusaṭ : silah
p.350b/21

put (F) : /büt
p.271a/19

R

radıyallahu ᶜanhu : "Allah ondan razı olsun"anlamında bir dua cümlesi
r.369a/11

rahımahullahu : "Allah ona rahmet etsin"anlamında bir dua cümlesi
r.376a/3

raᶜıyyet (A) : bağlılar
r.113a/11

rakīk (A) : ince
r.256a/46

ramażan (A) : mübarek aylardan biri
r.261a/27

rasūl (A) : elçi
r.141b/12

Rasūlullah (A) : "Allahın elçisi" anlamında peygamberimizin unvanı
r.385a/21

ratka (A) : Kadının cinsî organında bir kemik vardır.Bu kemik erkeğin organının girmesine engel olur.Bu duruma ratka denir.
r.379b/34

rażī (A) : razı
r. (r. ol-)400a/10

rebī (A) : bir kabile adı
r.364a/55

recᶜat (A) : geri gelme
r.

recim (A) : /recm , taşlama
r.411b/3

reheni (A) : rehine
r.9a/28

rehim (A) : /rehn ,rehin
r.9a/29
(r. al -)213a/8
(r. ko -)75a/34

reke^{c}at (A) : bir kıyam,bir rükû ve iki secdeden ibaret olan namazın birx rüknü
r.151b/53

resim (A) :/resm ,resim, suret
r.122b/43

reşīd (A) : rüşdünü tamamlamış,ergenleşmiş
r.163b/9

reşīdlik : reşitlik
r.165b/54

rızıḳ (A) : /rızḳ ,rızık
r.149b/32

ribā (A) : riba,faiz
r.417b/4

ridā (A) : elbisenin belden yukarı kısmı
r.194b/30

rişvet (A) : rüşvet
r.(r. al-)161a/34

rivāyet (A) : rivayet etme
r. (r. olın-) 49a/3

rub^{c} (A) : dörtte bir
r.237b/34

rucū^{c} (A) : dönüş
r. 396b/5

ruḫṣat (A) : izin,ruhsat
r.112a/48

Ruḳayyat (A) : bir kitap adı
r. 142b/34

rukū^{c} (A): eğilme,namazın gereklerinden biri
r.292a/30

rūmī (A): Anadolulu
r.37b/57

rummān (A) : nar
n.20a/13

ruṭab (A) : hurma
r.386a/22

rükün (A) :/rükn,esas
r.1a/2

S

saᶜ	(A)	: bir dirhemlik kutu s. 19a/51
sāᶜat	(A)	: saat s.387a/13
sabī	(A)	: çocuk s. 363b/41
sābit	(A)	: sabit s. 40a/20
sabur	(A)	: /sabr ,sabır s. 57a/32
sāc	(A)	: Hindistanda çıkan pek sert ve iyi cins bir ağaç s. (s. ağacı)265b/43
saç		: saç s.211a/34
saçak		: saçak s.147b/16
sadaka	(A)	: sadaka s.410a/8
Sadır İmam Saᶜīd		: lakabı "bürhanü'l-eyimme "olan büyük fakih s.226b/40
Sadr-ı şehīd		: Asıl adı Ömer (öl.536/1142) s.74b/21
Sadru'l-islām Ebu'l-Yusur		: Muhammed Pezdevī'nin künyesi (öl.493/1099) s.117a/20
saf	(A)	: namazda durulan saf s. 376a/6
sağ	(sağ)	: sağ taraf s.416a/4 s. 287b/9

sağ- : sağmak
s.332a/31

sağal- : iyileşmek
s.190b/31

sagāyır (A) : küçükler
s.257b/30

sağın- : zannetmek, düşünmek
s.262b/31

sağınç : emel, istek, arzu, endişe
s.35a/25

sağış : sayı, adet, miktar
s.195a/18

sağlık : dirilik
s.75a/11

sağsuz : hasta
s.75a/13

sağsuzlık : hastalık
s.33a/22

sağu : ağıt
s. (s. sağu) 256a/32

sahābī (A) : sağlığında peygamberi gören ve ona iman eden müslümanlar
s. 414a/35

sahib-i meclis : oturum idarecisi
s. 147a/19

sahīh (A) : sıhhatlı, sağlıklı, güvenilir
s. 385a/13

sahīharak : en sahih
s.111b/1

sahīhırak : bk. sahīharak
s. 386b/25

sahīhlık : sıhhat
s. 402b/51

sahir (A) : sihirbaz
s. 419a/2

sa^{c}ıy (A) : /sa^{c}y ,çalışma
s. 165b/6

ṣaḳā (A) : /saḳḳa ,su taşıyan kişi
s.174a/9

ṣaḳal : sakal
s.211a/30

ṣaḳālıḳ : suculuk
s.174a/6

sāḳıd (A) : /sāḳıt ,düşük,düşmüş
s.361a/8

saḳıf (A) : / saḳf ,çatı,dam,tavan
s.107a/21

sāḳıt (A) : sakıt,düşmüş
s.200a/17

sākin (A) : sakin ,suskun,durgun
s.59b/31

ṣaḳla- : saklamak
s.409a/23

ṣaḳlan- : saklanmak
s.272a/18

ṣaḳlanmaḳ : saklanmak
s.360b/13

ṣaḳlayıcı : koruyucu bk. saḳlayucı
s.272a/8

ṣaḳlayucı :koruyucu,saklayıcı bk. saḳlayıcı
s.272a/40

ṣalāḥ (A) : huzur
s. 297a/44

ṣāliḥ (A) : Tanrı ve kul hukukunu yerine getiren kişi
s. 287b/15

ṣāliḥlıḳ : salihlik
s. 232b/17

sālim	(A)	: selamette olan s.(s. ḳal-) 207a/49
saman		: saman s.265b/13
samanlu		: samanlı s.45b/32
sana-		: saymak s.113a/17
ṣanā^{c}at	(A)	: zenaat ṣ. 127a/32
sanal-		: sayılmak s.372b/42
sançış		: vuruş,batırış s.255a/42
sançış-		: dürtüşmek s.126a/15
ṣanduḳ	(A)	: sandık s.293a/46
sanıç-		: batırmak,sançmak s.299a/51
ṣap-		: sapmak ṣ.205a/43
sar-		: sarmak s.375b/39
ṣarıf	(A)	: /ṣarf ,harcama,sarfetme ṣ. 212a/56
sarḳ -		: sarkmak ṣ. 147b/16
sarḳı-		: bk. sarḳ- s.
ṣaru		: sarı ṣ.291a/9
ṣaruışın		:sarışın s.392b/1

sat- : satmak
s. 385b/38

satıl- : satılmak
s. 416b/56

satmak : satmak
s. 134b/15

satuğ : satış
s. 401a/15

satuğlık : satılık
s.89b/38

satuk : satış , bk. satuğ
s.340a/16

satun (satun) : satın
s. 15ab/48
(s. al-) 49a/5

sa^c yı (A) % /sa^c y bk. sa^c ıy
s.202b/14

sayıfi (A) : yazlık,yaz ürünleri
s. 293a/46

sebeb (A) : sebep
s.302b/28

sebīl (A) : hayrat
s.241b/28

sebūt (A) : /sebt ,cumartesi günü
s.365a/33

sefer (A) : gezi
s.81b/11

seferçel (A) : ayva
s.20a/24

sefīh (A) : malını boş ve faydasız yere harcayan
saçıp,savuran kişi
s.162b/15

sefīhlik : sefahate düşkünlük
s.164b/49

seker (A) : pişirilmediği halde kendi kendine kay-
nayıp sarhoşluk verici hale gelen taze

hurma suyunun kaynayıp keskinleşmesi ve köpüğünü atması hali
s.386a/3

sekiz : sekiz
s.409a/20

seksen : seksen
s.385a/29

selāḥ (A) : silah
s.298b/9

selām (A) : selam
s.(s. vir-)139b/20

selem (A) : peşin para ile malı sonradan almak şartıyla yapılan alışveriş
s.20a/42

sellim (A) : selem yoluyla yapılan alışveriş
s.122b/51

Semerḳand : Semerkand şehri
s.18a/26

sen : sen
s.391a/42

sennetlen- : sünnet olma (imla hatası ?)
s.257a/2

şerīd (A) : toprak,toz gibi eskidikçe şarabın yüzünde oluşan şey
?s. 279b/45

seriyye (A) : sayıları dört ile dört yüz arasında olan askerden meydana gelen müfreze
s.381a/9

setir (A) : /setr ,örtme
s. 241a/3

setirlik : gizlilik
s.149a/5

settūḳa (A) : on dirhem güzel ahça
s.279a/11

sevād (A) : karalık
s.115b/8

sevgülü : sevgili
s.372b/21

sevgülürek : en sevgili
s.333a/48

Seyf-i Sāyilī : Hanefi fakihlerinden birisi
s.99b/19

seyir (A) : /seyr ,seyretme
s.204a/25

sıfat (A) : sıfat,özellik
s. 390a/34

sıfatlu : sıfatlı
s.378a/32

sığ- (...) : yakışmak,uymak
s. 144a/32

sığır : sığır
s. 271b/27

sıhır (A) : sihir
s.418b/41

sık- : sıkmak
s.303b/1

sıka (A) : itimad edilen bilginler
s.418b/25

sıla- : sıvamak
s.172a/16

sılah (A) : silah bk. selah
s.298a/24

sılamak : sıvamak
s.352b/34

sın- : kırılmak
s.211a/20

sındur- : kırdırmak
s.266b/18

sınmamak : kırılmamak
s.137a/29

sır (A) : /sırr
s.141b/44

sırça : sırça
s.265b/26

sısām (A) : susam
s.20a/52

sızur- : sızdırmak
s.83a/5

sızurul- : eritilmek
s.83a/18

sibīl (A) : sebil
s.278b/34

sidük : sidik
s.204b/28

sīl (A) : /seyl ,sel
s.45b/22

simhāk (A) : eti ve diryi aşarak kemiğe ulaşan yara
s.211b/14

sin : mezar
s.254a/18

sinle : mezarlık
s.267a/14

sirke : sirke
s.82b/10

sitāre (A) : karı ile koca arasında kalan ev
s.151b/30

siy- : işemek
s.204b/6

siyāset (A) : tazir ve tedip etme
s.278b/47

siydük : sidik
s.347a/10

Siyer-i kebīr : İmam Muhammedin kitabı
s.161a/46

siz- :sezmek
s.233a/24

soğ : son ,arkada kalan şey
s.208a/6

sogra	: sonra s. 336b/14
sohbet (A)	: sohbet s. 362a/37
sok-	: sokmak s.381b/21
sol	: sol, sağın zıddı s.
sonra	: sonra bk. sogra s.385a/24
sor-	: sormak s.412b/11
sorunıl-	: kendisine sorulmak s.17b/41
soruk	: olgunlaşmış s.137b/45
sovuk	: soğuk s.372b/36
sög-	: sövmek s.387b/1
sögmeklik	: sövme s.121b/9
sögül-	: sövülmek s.387b/5
sögünül-	: kendisine sövülmek s.393b/12
sögüş-	: karşılıkla sövmek s.391a/3
söv-	: sevmek s.86b/51
sövgülürek	: daha sevgili bk. sevgülürek s.113b/23

böykenmeklik : dayanma
s.137a/9

söz :kelam,lafaz
s.392a/26

sözlemek : söylemek,konuşmak
s.137a/28

sözlen- : söylenmek,kendisine konuşulmak
s.312a/12

sözleş- : karşılıklı konuşmak
s.137b/31

su : su
s. 174a/7

su : meni
s.387b/39

su evi : tuvalet
s.360a/34

Sufyan-ı Sevrī : Ebu Abdullah Sufyan-ı Sevrî (97-161 H /715-778 M)
s.

sukul-hayıl (A) : at pazarı
s.208b/26

suluh (A) : sulh
s. 300a/36

sultān (A) : sultan
s.289b/2

sūr (A) : sur,kale
s.360a/47

surāt (A) : suret
s. 66a/48

susuzlık : susuzluk
s.386b/35

susuzluk : susuzluk bk. susuzlık

suvāl (A) : sual
s.257b/41

süci : içki
s.384a/7

süd : süt
s.386b/21

sükker (A) : şeker
s.295b/4

sükūt (A) : susma
s.417a/21

sülüs (A) : üçte bir
s. 259b/23

sünnet (A) : sünnet düğünü
s.138b/38

sünnet (A) : sünnet olma
s. (s. yeri) 259a/26
(s. yiri) 379a/16

sünnet (A) % yol
s.401a/26

sünū : kargı mızrak
s.177a/19

sünūk : kemik
s.266a/12

süpürge : süpürge
s.228a/14

süpürüci : süpürücü
s.44b/44

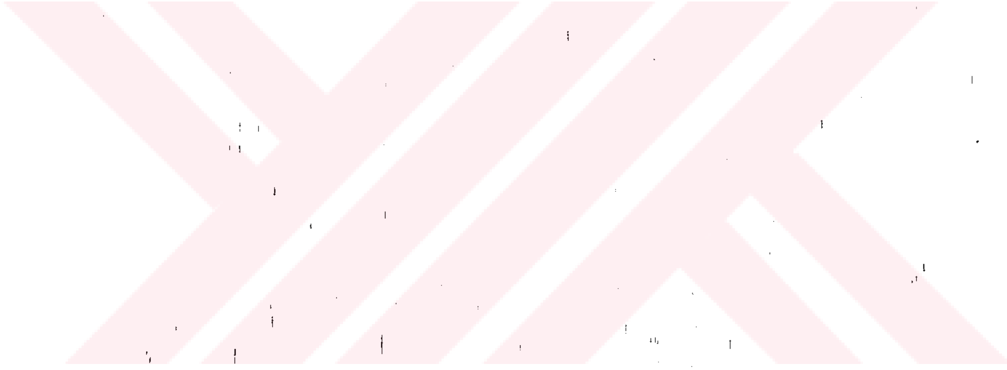
sür- : sürmek
s.205a/8

sürici : sürücü bk. sürüci
s.209a/10

sürmek : sürmek
s.378b/14

sürmelik : sürme
s.366a/36

sürtüşdür -		: sürtüştürmek s.34a/18
sürüci		: sürücü s.209a/10
süsüt	(F)	: gevşek / süst s.149a/15
sütre	(A)	: perde s.352b/11
sütürlik		: örtmelik s.372a/46

Ş

şa^c^bān	(A)	:kameri aylardan biri ş.261a/29
Şa^c^bī		: Şa^c^bī Ebu Amr (öl.20-104 H/640-722) ş. 195a/30
Şāfī şerhi		: kitap adı ş.113b/1
Şāfi^c^ī		: İmam Şâfiî ş. 70a/37
şāhid	(A)	: tanık,şahid ş.58b/45
şāhıdlık		: tanıklık ş.414b/26
şahıdsuz		: tanıksız ş.389a/1
şākirid	(F)	: /şakird ,öğrenci ş.419b/4
Şām	(A)	: Şam şehri ş.242a/6
şār	(A)	: şehir /şehr ş.393b/35
şārlu		:şehirli ş.392a/44
şarıṭ	(A)	: /şarṭ ş.405a/21
şarḳī	(A)	: doğuya ait ş.253a/12
şaṭır	(F)	: şen ş.386b/7
şaṭranıç	(F)	: satranç ş.256b/12
şefa^c^atçı		: şefaat eden ş.116a/1

şefa^c^atsuz	:şefaatsız ş.115b/50
şefī^c (A)	: şufacı ş.51a/54
şehvet (A)	: şehvet,cinsî duygu ş.288b/27
şehvet suyı	: meni ş.166a/5
şeklenmeklik	: kuşkulanma ş.118b/40
şeksüz	: kuşkusuz ş.262a/41
Şemsü'l-islām Evcezendī	: Hanefî fakihlerinin büyüklerinden ş.233a/29
Şemsü'l-eyimme Halavānī	: Abdulaziz ibni Ahmed (öl.456/1063) ş.233a/11
Şemsü'l-eyimme Halvāyī	: Abdullah Halvâyî (öl.456/1064) ş.101b/15
Şemsü'l-eyimme Kerderī	: Hanefî fakihlerinden (öl.599-643/1202-1245) ş.109b/52
Şemsü'l-eyimme Serahsī	: Hanefî fakihlerinden (400-483/1010-1090) ş.222a/11
Şemsü'l-eyimme Bekir b.Muhammed Zerencerī	: Hanefî fakihlerinden biri (öl. 512/1118)

şeni^{c} (A) :kötü
ş.145a/1

Şerefü'l-eyimme
Mekkī : Hanefī fakihlerinden
ş.93b/24

Şeri^{c} (A) : /şer^{c} ,şeriat
ş.47b/54

şerī^{c}at (A) : din,yol
ş.394a/10

şerī^{c}atlik : dine uygun davranış
ş.96a/18

şerīf (A) : şerefli
ş.417b/31

şeş- : çözmek
ş.276a/31

şırur- :
ş.20a/49

şıyıh (A) : şeyh,efendi
ş.404b/35

şihādāt (A) : şahitlikler
ş.27a/48

şihādet (A) :tanıklık
ş.257a/21

şi^{c}ir (A) : /şi^{c}r,şiir
ş.266b/25

şirik (A) : /şirk,ortak koşma
ş.144b/32

şol : o
ş.66a/26

şorba : çorba
ş.44b/32

şorva : çorba bk. şorba
ş.44b/31

şöyle		: şöyle ş.417a/31
şufᶜa	(A)	: satılan veya karşılık şartıyla hibe edilen bir akarı müşteriye kaça mal olmuşsa ,o miktarı vererek ,müşteri veya satıcısından yahut kendisine bu şekilde hibe edilen kişiden zorla alıp temellük etmek ş.(s. dut-) 51a/48
şübhe	(A)	: şüphe ş.268b/34

T

taᶜab (A) : zahmet çekmek
t.18b/53

taᶜalluk (A) : ilgi
t.149a/38

taᶜam (A) : yemek
t.267b/23

taᶜannüt (A) : /taᶜannüd, inatlaşma
t.139a/23

taᶜassub (A) : tutuculuk, doğmatizm
t.257a/43

tabiᶜīn (A) : Ashaptan sonra gelen ikinci gurup müslümanlar. Bunlar Peygambere yetişe-meyen ancak sahabeleri görenlerdir.
t.2?2a/12

tabīb (A) : dokter
t.163a/5

tabul (A) : /tabl, davul
t.266b/10

tabūt (A) : tabut
t.267a/27

tācırlık : ticaret
t.269a/32

taᶜdīl (A) : düzeltme
t.398a/20

tafak (A) : bir işi başlayıp devam ettirmek
t.330b/45

tağyīr (A) : değiştirme
t.271a/43

Tahāvī : Ahmed ibni Muhammed el-Ezdî, et-Tahavî
(öl.321/933)
t. 199b/50

tahıyyatü'l-mescid : mescid veya camiye girildiğinde kılınan namaz
t.151b/53

ṭāhir (A) : temiz
ṭ. 387a/26

taʿın (A) : /taʿn ,tân etmek
t.145a/21

ṭaḳa :
ṭ.42b/50

taḳṣīrlıḳ : kusur etme
t.118b/44

ṭalab (A) : isteme,arzu etme
ṭ.417a/15

ṭalāḳ (A) : boşanma
ṭ. 385a/8
(ṭ. -ı racʿī) 65a/44

ṭalıḳ (A) : boşa[illegible]
ṭ.120a/1

tam : dam
t.296a/5

ṭamaʿ (A) : tamah
ṭ. 149a/17

tamām (A) : tamam
t.394b/13

ṭamu : cehennem
ṭ. 109a/13

tañrı : tanrı,ilah
t.(t. kitabı)401a/25
(t. taʿālā) 401a/54

tañrılıḳ : Tanrılık
t.112a/30

ṭanıḳ : şahit bk. danıḳ
ṭ.345b/16

ṭap- : bulmak bk. dap-
ṭ. 400b/36

tapıl- :bulunmak
t. 247b/22

tapış- : buluşmak
t. 126b/23

tapucı :bulucu
t.274a/1

tarih (A) : tarih
t.39b/9

tarihsuz : tarihsiz,tarih belirtilmeden
t.219a/24

tas : zayi olmak
t.84a/22

tasarruf (A) : tasarruf,tutumluluk
t.225a/44

tatavvu[c] (A) : yapılması müstehab ve mendup olan ibadetler
t.152a/7

tava : deve
t.208a/1

tavar : mal
t. 400a/2

tavaşi (A) : hadımağası
t.242a/26

tavuk : tavuk
t.292b/29

tayı (A) : /dai ,davetçi
t.301a/8

tayıfa (A) : gurup,taife
t.398b/10

ta[c]zir (A) : azarlama,cezalandırma
t.307b/10

teberra[c] (A) : uzak durma
t.106b/7

teberru[c] (A) : bağış
t.23a/11

tecribe (A): deneme,tecrübe
t.410a/4
tefsīr (A) : yorumlama
t.411b/31
te'hīr (A) : erteleme
t.367a/43
teke : teke
t.418b/12
telef (A) : telef etme,boşa harcama
t.385b/34
telkīn (A) : telkin
t.139a/35
telü : deli
t.253a/3
telülik : delilik
t.164b/27
Temürtaşī : Ahmed b.İsmail Zahirüddin Timürtaşī el-Harezmī
t.243a/47
ten (F) : fen
t.305a/35
tercümān (A) : tercüman
t.141a/11
tereke (A) : ölünün kalan malı
t.184 b/20
terik (A) : /terk
t.393b/14
tersimleme : resmetmek
t.393b/39
tertīb (A) : düzenleme
t.397b/23
teslīm (A) : teslim
t.62b/17
teşviş (A) : karıştırma,bulandırma
t.139a/30
tevbe (A) : tevbe

t.231b/7

tevfîk (A) : yardım
t.261a/15

Tevrât : Hz. Musu'ya indirilen mukaddes kitap
t.311a/13

teze (F) : taze
t.292b/18

tezek : tezek
t.45b/33

tezekle- : pislemek
t.204b/6-7

tezkiye (A) : temizleme
t.141a/22

ṭılâ (A) : üzüm suyunu kaynatmaktan dolayı üçte bir oranından azalan şarap
ṭ. 386a/22

ṭîb (A) : hoş kokulu nesne
ṭ.267a/28

tibin (A) : /tibn ,kuru ekin,sap,saman
t.265b/13

ticâret (A) : ticaret
t.158a/4

til :dil
t.81a/1

tilek :dilek
t.2a/58

tileklü : dilekli,dileğe bırakılmış
t.417b/23

tilsüz : dilsiz
t.231a/5

tiz : tez
t.111a/29

tizirek : tezce
t.267b/19

tohum (A) : /tuhm ,tohum
t.9a/42

ton : elbise
t.396b/38

toprak : toprak
t.265b/18

toy :düğün
t.254a/13

toz : toz
t.45b/26

töhemet (A) : töhmet
t.138b/28

töhemmet (A) : bk. töhemet,töhümet
t.138b/28

töhümet (A) : töhmet bk. töhemet,töhemmet
t.138a/32

tölen- : mutmain olmak,karar kılmak ,huzura kavuşmak,temüyül göstermek
t.118a/7

tuç : tunç
t.177b/11

tutçı : her vakit,daima
t.329b/21

tuz : tuz
t.1a/61

tüg : tüy
t.27b/7

türki : türke ait
t.37b/56

türük : türk
t.258a/12

tüz : düz ,doğru
t.119a/ 24

tüziş- : anlaşmak
t.360a/19

U

ü- : cevherî fiil /ėr-
u. 145a/42

ucuz : ucuz,değersiz
u.95a/3

uç : uç
u.208a/35

uç- : uçmak
u. 351a/35

uçmak : cennet /uştmah
u.109a/12

uçur- : uçurmak
u. 256b/2

^{c}ūd (A) : çalgı,ut
u.256a/51

uğra- : uğramak
u. 29b/42

uğrı : hırsız
u.417b/2

uğru : hırsız bk. uğrı,uğur,uğurı
u.234b/10

uğur : hırsız bk. uğrı,uğru,uğurı
u.276a/24

uğurı : hırsız bk. uğrı,uğru,uğur
u.289a/26

uğurlan- : soyulmak
u. 289b/17

uğurlayıcı : hırsız,soyguncu
u. 267b/11

uğurlayın : gizlice
u.291b/9

uğurluk : hırsızlık
u. 5a/39

uğurul- : soyulmak
u. 290a/24

uhbiru (A) : haber virildi
u.260a/42

ᶜuhde (A) : uhde,üzerine alma
ᶜu. 313b/33

ᶜukur (A) : /ᶜukr , cariyenin mehr-i misline denir.
ᶜu. 333b/28

ulaş- : ulaşmak
u. 16a/5

ulaşdur- : ulaştırmak,iletmek
u. 64a/45

uluğ : büyük
u.255b/5

uluğla- : ululamak
u.147a/46

uluğrak : büyükçe,daha büyük
u.140b/14

ulı : ulı bk. uluğ
u.19b/1

unıd- : unutmak
u. 126a/29

umud- : unutmak bk. unıd-
u. 126a/11

ur- : vurmak
u. 385a/11

urum (A) : Anadolu
u. 379a/4

uruş : vuruş
u. 196a/4

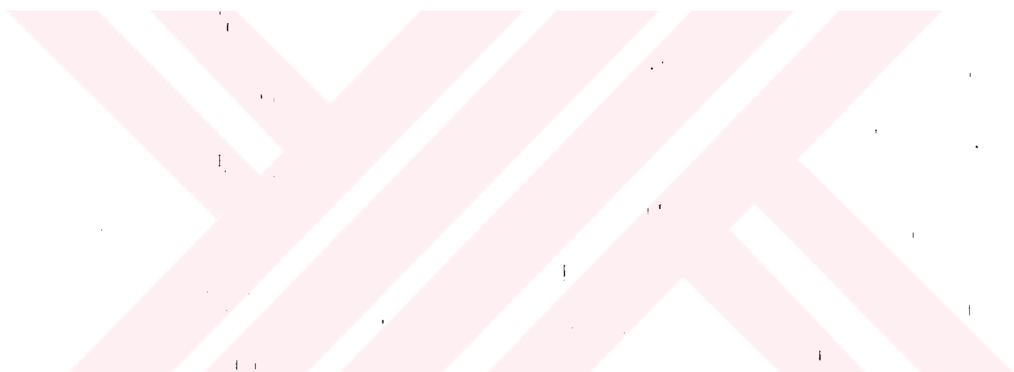
uruş- : vuruşmak
u. 297a/42

uss	: akıl u. 343a/46
usūl-ı fık/h/	: İmam-ı Azam'ını eseri u. 107b/32
uşacuk	: küçücük u. 147b/4
uşbı	: bu bk. uşbu u. 246b/25
uşbu	: bu bk. uşbı u. 388a/14
uşda	: işte u. 416a/1
uşnān (A)	: çöven bitkisi u. 266b/42
uvak	: ufak,küçük u. 204b/12
uvus	: parça u. 387a/1
uy	: tabi olmak u. 138a/62
uyal-	: çekinmek ,utanmak u. 287b/47
uyan	: atın koşumlarından bir kısım u. 204b/17
uyan-	: uyanmak u. 264b/17
uyandur-	: uyandırmak u. 291b/11
uyanuk	: uyanık u. 273a/47
uyukla-	: uyuklamak u. 264b/17
ᶜUyūn (A)	: Ebu'l-Leyş Semerkandī'nin eseri ᶜu. 215a/27

uzad - : uzatmak
u. 372b/30

uzun : uzun
u. 258a/7

^{c}użuv (A) : organ
^{c}u. 372a/4

Ü

Übnü ᶜAbbās : Abdullah ibni Abbâs(öl.68/687)
ü. 158a/2

ücret (A) : karşılık ,ücret,
ü. 44a/5

üç : üç
ü. 385b/7

üçünçi : üçüncü
ü. 396b/24

ül- : paylaşmak
ü. 84b/16

üleş- : paylaşmak
ü. 37a/13

ülüş : pay
ü.409b/8

ümamiyye (A) : İmamiyye ?
ü.308a/23

ümīẕ (F) : ümit
ü.224b/26

ümm-i İmran : İbnü Ebī Leylâzamanında yaşamış bir deli kadın
ü. 396a/28

ümm-i veled (A) : efendisinin firaşından çocuk doğuran ve bu çocuğun nesebi efendisi tarafından kendi rızasıyla sabit olan cariye
ü.252b/8

ümm-ü veled (A) : bk. ümm-i veled
ü. 201b/30

ün : ses
ü. 218b/2

ünde- : seslenmek
ü. 257a/49

ündenil- : selenilmek
ü. 224a/25

ünle - : seslenmek bak ünde -
ü. 138b/2

ünüs (A) : /üns ,alışma,alışıklık
ü. 170b/23

üst : üst
ü.386b/22

üstād (F) : hoca,üstad
ü.226b/38

üstāz (F) : bk. üstād
ü. 210a/35

üvüş : parça bk. uvuş
ü. 204b/7

üyürüdlen - : ayırd etmek
ü. 219a/27

üzül - : kesilmek
ü. 205b/30

üzüm : üzüm
ü. 386a/2

V

va^{c}aẓ (A) : vaaz
v. 170b/20

vācib (A) : vacip,gerekli
v.385a/7

va^{c}de (A) : vade
v. 50b/16

vaḥşī (A) : yabani
v. 267a/2

vaḥī (A) : boşmanasız,faydasız
v.146b/18

vāḳı^{c} (A) : meydana gelmiş
v. (v. ol-)253b/23

vāḳı^{c}a (A) : olgu,olanlar
v.229a/22

vaḳıf (A) : /vaḳf, vakıf
v. 402b/31

vaḳıt (A) : / vaḳt ,vakit
v.385a/25

vālīlıḳ : vilayet
v. 227a/34

vallahi (A) : yemin sözü
v. 310b/25

vallahü a^{c}lemü (A): 'Allah bilir'anlamında bir söz
v.125a/27

var : var
v.248a/11

var- : ulaşmak
v.391b/1

varaḳa (A) : kağıt
v. 402b/6

varıcı : varan
v.398a/9

vāris̱ (A) : mirasçı
v. 58a/12

vasī (A) : vesayet eden kişi
v.398b/27

vasīlık (A) : vesayet
v. 214b/48

vasıyyet (A) : vasiyet
v.259b/24

vecih (A) : vecih,yön
v.257a/3

vedeᶜat (A) : bk. vedīᶜat
v.155b/54

vedīᶜat (A) : emanet
v.413b/20
(v. ko-) 58b/26
(v. konıl-) 212b/50
(v. koy-) 63a/12

vefā (A) : vefa ,sadakat
v. 185b/50

vehim (A) : vehim
v. 219b/19

vekāle (A) : vekalet,vekillik
v. 131a/14

vekīl (A) : vekil
v.395a/39

vekīllik : vekalet
v. 405b/47

velā (A) : bir efendinin azad etmiş olduğu köle veya cariyesi ile olan ilişkisi
v.309a/32

velakin (A) : velakin
v. 386a/11

velā-yı muvālāt (A) : nesebi bilinmeyen bir kişinin başka bir kişiyle akdettiği velâ
v. 309b/1

velī (A) : vali
v.(şārmun v.-si) 227a/37

velīsüz : velisi olmayan kişi
v. 402a/20

veled-i zinā (A): zina sonucu doğan çocuk
v. 256b/45

ver- : vermek
v.329a/1

vera^c (A) : harama düşmek kaygısı ile şüpheli şeylerden kaçınma
v.150b/54

veres̱e (A) : varisler
v. 409b/5

vilāyet (A) : vilayet,il
v. 398b/15

vir- : vermek bk. ver-
v.391b/28

viril- : verilmek
v.80b/48

virmeklik : verme
v.355a/19

Y

yā (A) : ey
y.385a/26

ya : mukayese edatı
y.78a/5

yaban : kırlık arazi
y.347b/27

yad : yabancı
y.392a/17

yaġ : yağ
y.268b/8

yaġ- : yağmak
y.353b/2

yaġı : düşman
y.393a/32

yaġlış- : yanlış yapmak
y.52b/22

yaġmur : yağmur
y.353b/2

yaḫşı : güzel
y.387a/10

yaḫşıla- : güzelleştirme
g.414a/34

yaḫşırak ? : daha güzel
y.391a/42

yāḫū/d/ : veya
y.354a/28

yahūdī (A) : yahudî
y.418b/20

yaḳ- : yakmak
y.8b/51

yaḳut (A) : yakut
y.268b/2

yalğan : yalan
y.411b/20

yalğanla- : yalanlamak
y.282b/10

yalğuz : yalnız
y.245b/14

yalıncak : çıplak
y.171a/11

yaluğuz : yalnız, bk. yalğuz, yalunuz
y.278a/31

yalunuz : bk. yalğuz, yaluğuz
y.5a/8

yaman : kötü
y.1b/95

yamanırak : çok kötü
y.270b/4

yamanla- : kötülemek
y.140a/37

yamanlık : kötülük
y.142b/7

yan : yan
y.150b/18

yandur- : döndürmek
y.304b/18

yaᶜnī (A) : yani
y.388b/17

yapış- : yapışmak
y.206a/20

yapışmak : yapışma
y.351b/3

yapmaklik : yapma
y.360a/34

yar : yar
y.204b/30

yar- : yarmak
y.200a/35

yara- : faydalı olmak
y.397b/1

yarad- : yaratmak,ibda etmek
y.418b/44

yarak : fayda
y.113b/24

yarakla- : fayda vermek
y.271b/47

yaralu : yaralı
y.302a/2

yaraşdur- : faydalı hale getirmek
y.54b/29

yaraşıl- : layık olunmak
y.224b/5

yarat- : yaratmak bk. yarad-
y.305a/37

yarıl- : yarılmak
y.200a/37

yarlıga- : bağışlamak
y.138a/61

yaruk : ışık
y.183b/24

yaş : insanın yaşı
y.4a/7

yaş : taze
y.267b/23

yaşlu : ihtiyar
y.33a/44

yaşurun : gizlice
y.18a/3

yavu : kayıp
y.(y. kulın-)55a/26

yavuk : yakın
y.4b/77

yavukrak : daha yakın
y.148a/26

yaz : yaz
y.68b/16

yaz- : yazmak
y.397b/31

yazal- : yazılmak
y.260a/33

yazı : kırlık arazi
y.205a/5

yazıl- : yazılmak
y.

yazu : yazı,mektup v.s.
y.397b/31

yazuk : günah
y.417b/36

yazuklu :günahkâr
y.224b/28

Yemen : Yemen ülkesi
y.108a/31

yerhamükallahu (A): "Allah sana merhamet etsin" anlamında bir dua cümlesi
y.140a/31

yesir (A) : esir /esīr
y.313a/16

yesir (A) : bk. yesir,yesīr
y.70a/54

yesīr (A) :bk. yesir ,yesir
y.313a/34

yesīr (A) : esir,bk. yesir,yesir, yesīr
313a/49

yeşil	: yeşil y.268b/131
yığ-	: engellemek,yoksun bırakmak y.108a/19
yığıl-	:bir araya gelmek y.267b/13
yığlış-	: toplaşmak y.184a/32
yığmak	: kaçınmak y.163a/26
yıkıl-	: yıkılmak y.51a/14
yır-	: ayırmak y.132a/17
yırıt-	: yırtmak y.269b/38
yırıt-	: yırtmak y.21a/28
yırtı-	: yırtmak y.132a/25
yırtıcı	: yırtıcı y.266b/1
yırtıl-	: yırtılmak y.206a/22
yırtuk	: yırtık y.135a/13
yi-	: yemek y.385a/1
yid-	: yedeklemek y.204b/9
yidi	: yedi y.7a/11
yidici	: atı yedekleyen kişi y.209a/43
yigirmi	: yirmi y.385a/43

yigür- : yedirmek
y.136b/44

yil : yıl
y.267b/18

yimiş : meyva
y.323a/43

yimişlü : yemişli
y.267b/32

yin- : yenmek,mağlup etmek
y.164b/24

yin̄ : yen
y.147b/13

yin̄i : yeni
y.34a/22

yinile- : yenilemek
y.354a/52

yir : yer
y.396a/35

yircügez : yercek
y.42b/2

yirlü : yerli
y.322a/2

yir yüzi : arz,yeryüzü
y.299b/34

yiske- : koklamak
y.383b/ 20

yit- : yetmek ,kifayet etmek
y.269a/36

yit- : itmek
y.205b/47

yitiş- : yetişmek
y.386b/42

yitmiş : yetmiş
y.418a/25

yoğur- : yoğurmak
y.387a/22

yoğurud : yoğurt
y.268a/24

yoḳ : yok
y.390b/36

yoḳlu : yoksul
y.404a/20

yoḳluḳ : yoksulluk
y.407a/10

yol : yol,kere,defa
y.397b/47

yoldaş : yoldaş
y.8a/17

yoluḳ- : uğramak,rastlamak
y.29b/42

yon- : yontmak
y.265b/43

yonul- : yontulmak
y.265b/44

yön : yön,cihet
y.289a/27

yönel- : yönelmek,müteveccih olmak
y.412b/10

yu- : yıkamak
y.387a/2

yuḳarı : yukarı
y.333a/28

yula : kandil
y.74b/26

yumaḳ : yıkamak
y.171a/43

yumuşaḳ : yumuşak
y.211a/11

yun-	: yıkanmak y.353b/24
yüklü	: hamile y.388a/42
yülümek	: tıraş etmek,yolmak y.211a/35
yün	: yün y.323b/6
yünül	: hafif y.305a/40
yünülürek	: hafifçe y.385a/29
yüri-	: yürümek y.407a/21
yürimeklik	: yürüme y.416a/54
yürü-	: geçerli olmak,alıcı olmak y.21b/15
yürüdmek	: yürütmek,geçerli kılmak y.114b/34
yüz	: yüz,vicah y.287b/14
yüz eyle-	: hayale etmek y.131b/10
yüzkür-	: . y.75a/28
yüzmek	: yüzmek y.112a/5
yüzük	: yüzük y.26b/16

Z

zafer (A) : zafer
z.263a/17

zağallık : tembellik
z.59a/17

zāhıd (A) : zahid
z. 111a/28

zāhıdırak : çok zahitlik yapan kişi
z. 140b/7

zāhir (A) : görünen
z. 140b/10

Zahīrü'd-dīn (A) : Ebu'l-Hasan Zahirüddin el-Kebir Ali.b. Abdülaziz b. Abdürrezzak el-Merginânî (öl.506/1112)
z. 226a/52

żaᶜīf (A) : zayıf
4b/75

zālım (A) : zalim
z.11b/20

żamān (A) : tazminat,tazmin etme,ödeme
ż.385b/37
(ż. çekdür-)199b/5

żamānlık : tazmin edilecek şey
ż. 46b/17

żāmın (A) : tazmin eden kişi
ż.65b/27

żāmınsız : tazmin edecek kişisi olmayan
ż.29b/47

zan (A) : /zann
z. (z. eyle-)245a/23
(z. eylemeklik) 118b/47

zandīk (A) : zındık
419a/21

zānīrak : çok zina eden kişi
z.390b/43

zānī (A) : zinakâr
z.387b/1

zāniye (A) : zinakâr kadın
zb393a/24

zann (A) : zan bk.zan
z.404a/2

żarar (A) : zarar
ż.163b/59

zarīf (A) : zerafet sahibi
z.(z. ugrı)263b/50

żarūret (A) : zaruret
ż.314a/53

żāyıc (A) : zayi,yitik
ż.406b/29

zeberced (A) :bir kıymetli taş
z.268b/3

zekāt (A) : zekat,islamın şartlarından biri
z.296a/9

zeker (A) : /zeker,erkeklik organı
z.302b/29

zekr (A) : /zikr ,zikir,anma
z.85a/43

zekūt (A) : bk. zekat
z.165a/19

zenā (A) : bk.zina
z.240a/25

zernih (A) : zırnık,fare otu
z.292b/16

zeydiyye (A) : bir dinī gurup
z.308a/21

Zeyd übnü Sābıt: İslamı ilk kabul edenlerden büyük sahabī,(öl.54/673)
z.195a/18

zeyid : temsilī bir erkek adı
z.282b/35

zıhār (A) : bir kocanın karısını .nesep ,süt emme veya sihriyet yönünden mahremi olan bir kadının kendisi taragından

bakılması caiz olmayan arkası,karnı uyluğu gibi bir organına benzetmesi z.250b/41

zihin (A) : zihin /zihn z.111a/20

zikir (A) :/zikr ,bk.zekir z. 68b/11

zi'l-ka^c de (A) : kamerî aylardan biri z.261a/20

zimmet (A) : zimmet, z. 68b/28

zimmî (A) : islam zimmetini taşıyan gayri müslim z.249a/43

zim/m/iye (A) : zimmet ehlinden olan kadın z. 380b/35

zinā (A) : zina bk. zenā z.387b/5

zinī (A) : bk. zinā z.390a/20

zīrek (F) : anlayışlı z.111a/20

ziyān (A) : zarar,ziyan z.415b/32

ziyānlık (:zarar edilen nesne z.142b/36

ziyānlu : zararlı, z.174a/31

ziyaret (A) : ziyaret,uğrama z.168b/13

ziyy (A) : dış görünüş,kılık kıyafet z. 168a/42

zuhur (A) : öğle vakti z. 90b/3

zukāk (A) : sokak z.218a/3

zulum (A) : /zulm ,zulüm
z.411b/44

zūr (A) : yalancı
z.362a/1

zuyūf (A) : eksik akça
z.278b/40

Züfer : Hanefî mezhebinin büyük imamlarından
(öl.158/774)
z.200a/22

zühüd (A) : /zühd ,takva
z.150b/53

züre (A) : darı
z.386b/17

B İ B L İ Y O G R A F Y A

AR, M. Emin; Baytaratü'l-vâzıh, (inceleme-metin-indeks), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1985.

ALIN, M.; Tarihi Türk Şiveleri, (Fundamenta'den bazı makalelerin tercümesi), I.Baskı, Ankara, 1979; II.İlaveli Baskı, Ankara, T.K.A.E. yay., 1987.

GÜNDÜZ, A.; İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, T.T.K. yay., Ankara, 1988.

______, A.; Uygur Hukuku, T.D.A. Dergisi, sayı 57, İstanbul, 1988.

AT, R.R.; Uygurca Yazmalar Arasında, T.T.A.E.Dergisi, III, İstanbul, 1938.

______, R.R.; Eski Türk Hukuk Vesikaları, T.K.A., I, Ankara, 1964.

______, R.R.; Makaleler, Ankara, 1987.

SLAN, Mahmut; Step İmparatorluklarında Sosyal ve Siyasi Yapı, İstanbul, 1984.

______, Mahmut; Kutadgu-Bilig'deki Toplum ve Devlet Anlayışı, İstanbul, 1987.

İTER, Ferit; Eski Türk Hususi Hukukuna Ait Bazı Notlar, A.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, C.2.

IG KAUP, W.; Berlin'deki Macar Enstitüsünden Türkoloji Mektupları (1925-1934), çev. Dr. Şinasi Tekin, Erzurum, 1980.

Kİ, Ali Himmet; Açıklamalı Mecelle, İstanbul, 1985.

INŞTAM, A.N.; Uygurskie Yuridiçeskie Dokumenti, Probl. İstognikowedenya, III, 1940.

ROGLİGETİ, A.; A Grammar of Mameluke-Kıpchak, Studia Turcica, Budapest,1971.

CAFEROĞLU, A.; Türk Teamül Hukukuna Göre İçtimai Muavenet Müessesesi, VD, sayı 2.

________, A.; Uygurlarda Hukuk ve Maliye Istılahları, T.M., İstanbul, 1934.

________, A.; Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, T.D.K., Ankara, 1968.

________, A.; Türk Dili Tarihi II, İstanbul, 1974.

ÇAĞATAY, S.; Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, A.Ü. D.T.C.F. yay., Ankara, 1978.

ÇAYKOVSKAYA, A.; Tyurkskaya Grammatika vı Araboyaziçnih Filologiçeskih Traletatah XIII-XIV vv (Glagol), Taşkent, 1981.

ÇELEBİOĞLU, A; "Türk Edebiyatında Manzum Dini Eserler", H.Ü. E.F., Şükrü Elçin Armağanı, Ankara, 1983.

________, A.; Balıkesirli Devletoğlu Yusuf'un Fıkhî Bir Mesnevi, Mehmet Kaplan için, T.K.A.E. yay., Ankara, 1988.

DÖNDÜREN, Hamdi; Delilleriyle İslâm Hukuku, İstanbul, 1983.

DÜZDAĞ, M.E.; Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı, 2.Baskı, İstanbul, 1983.

EBU HANİFE, İslâm Ansiklopedisi, C.4, 1964.

EBÛ YUSUF, İslâm Ansiklopedisi, C.4, 1964.

EBU ZEHRA, Muhammed; İslâm Hukuku Metodolojisi (Fıkıh Usûlü), Terc. Abdulkadir Şener, 4.baskı, Ankara, 1986.

EBU ZEHRA, Muhammed; Tarih Boyunca İslâm Hukuk Okulları ve Sekiz Büyük İmam, C.1-3, Terc. İ.E. Dal, İhya yay., İstanbul, 1986.

ECKMAN, J.; Memlûk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair, T.D.A.Y., Belleten 1964, Ankara 1965.

ECKMANN, J.; Çağatayca El Kitabı, Çev. Günay Karaağaç, İstanbul, 1988.

________, J.; İslâmi Orta Asya Türk Edebi Dilinin Özellikleri, (Zur Charakteristik der İslamischen Mittelasiatisch-türkischen Literatursprache, Ural-Altaische Bibliothek Festschrift für Nikolavs Poppe zum 60. Geburststren, Wiesbaden 1957, s.51-59), Terc. Lilien Buzas, T.D.A., s.57.

ERASLAN, K.; Eski Türkçe'de İsim-Fiiller, İstanbul, 1980.

ERGİN, M.; Bursa Kitaplıklarındaki Türkçe Yazmalar Arasında, T.D.E.D., IV, İstanbul, 1949.

ERZURUMÎ, Ahmet Hüseyin b.; Hulasa, Yay. N. Rüştü Büngül, Konya, 1944.

ESCOVITZ, J. H.; The Office of Qâdi al-Qudât in Cairo Under The Bahri Manlüks Klaus Schwars Verlag, Islamkundliche Untersuchungen Band 100, Berlin, 1984.

GABAİN, A. von; Alttürkische Grammatik, çev. Mehmet Akalın, T.D.K. yay., Ankara, 1988.

HACIEMİNOĞLU, N,; Sa'lebi'nin Kısasu'l-Enbiyâ'sının Tercümesi Üzerinde Gramer Denemesi, I, T.D.E.D., XI, İstanbul, 1961.

____________, N,; Sa'lebi'nin Kısasu'l-Enbiya'sının Tercümesi Üzerinde Gramer Denemesi, II, T.D.E.D., XII, İstanbul, 1962.

____________, N.; Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi yay., İstanbul, 1968.

____________, N.; Türk Dilinde Edatlar, III. baskı, İstanbul, 1984.

____________, N.; Türk Dilinde Fiiller, İstanbul, 1984.

HAMİDULLAH, M.; Fıkıh Usûlü Tarihi, (İslâm Hukuk Metodolojisi yahut "İslâmic Jurisprudence"), İ.Ü. İ.T.E.D., C.2, İstanbul, 1956-57.

________, M.; İslâm Hukuku Etüdleri, İstanbul, 1984

HERRFAHRDT, H.; Das Formular des Uigurischen Schuldurkunden, Zeitschrift, Vergl. Rechtswissenschaft, XLVIII, Stuttgart, Berlin

HOLT, P.M. ; The Structure of Goverment in the Mamluk Sultanate, The Eastern Mediterranean Lands in the Period of the Crusades Warminister, 1977; (terc. Memlûk Sultanlığında Devlet Yapısı Adıyla Samira Kortentamer tarafından TTK Belleten, C. VII, Ankara, 1988.)

HOUSTMA, ; Ein Türkisch-Arabisch Glossar, (Kitab-ı Terceman-ı Türkî ve Arabî), 1984, Cerden

HUART, CL.; Documents de L'Asie Centrale (Mission Pelliot), Trois actes notairiés arabes de Yarkend, JA, IV, 1914.

İNAN, A.; XIII-XV. Yüzyıllarda Mısır'da Oğuz Türkmen ve Kıpçak Lehçeleri, T.D.A.Y.-Belleten-1953, Ankara, 1953.

_____, A.; Kayıtbay'ın Türkçe Duaları, T.D.K. yay., Jean Deny Arm., Ankara, 1958.

İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ; Çağatay Edebiyatı Maddesi, C.3, s.270, İstanbul, 1963.

________________ ; Fıkıh Maddesi, İ. Goldziher, M.F. Köprülü, C.4, s. 601-622, İstanbul, 1964.

İZGİ, Özkan; Uygur Vesikalarında Kullanılan "Nişan" ve "Tamga"lar Hakkında Bazı Düşünceler, III. Milletlerarası Türk Foklor Kongresi Bildirileri, IV. Cilt, s. 203-208.

ıRAMANLIOĞLU, A.F.; Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesi, T.D.E.D., s. XII, İstanbul, 1962.

______, A.F.; Seyf-i Sarayi'nin Gülistan Tercümesinin Dil Hususiyetleri, T .C.XV.s.75-126, İstanbul, 1969.

ıRAMAN, Hayreddin; Mukayeseli İslam Hukuku, C.1,(III.Baskı), İstanbul, 1983, C.2-3, İstanbul, 1987.

ıVAKÇI, Y.Z.; XI ve XII. Asırlarda Karahanlılar Devrinde Mâvâra'al-Nahr İslam Hukukçuları, Erzurum A.Ü. İslami İlimler Fak. yay. Ankara, 1976.

:SKİOĞLU, O.; Fıkıh Tarihi ve İslam Hukuku, Müftüoğlu Yay. Ankara, 1969.

ıAPROTH, S.; Abhandlung über die Sprache und Schrift der Uiguren, 1812.

'RKMAZ, Z.; Selçuklular Çağı Türkçesinin Genel Yapısı, TDAY-Belleten, 1972, Ankara, 1973,

______, Z.; Erzurum'lu Darir ve Memlûk Türkçesi'nin Oğuzcalaşmasındaki Yeri, H.Ü. Yay. Şükrü Elçin Arm. Ankara, 1983.

______, Z.; "Eski Bir Kudurî Çevirisi", XI. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1966, Ankara, 1988.

PRÜLÜ, M.Fuad; Türk Edebiyatı Tarihi, 3. Baskı, İstanbul, 1981.

RIŞCANOV, A.K.; Issledovanie Po leksike Starokıpçakskogo Pismennogo Pamyatnika, XIII B.-"Tyurksko- Arabskogo Slovarya", AKADEMİYA NAUK KAZAHSKOY SSR. İnstitut yazıkoznaniya Alma-Ata,1970;(XIII.yy. Kıpçak Yazılı Eserlerindeki Türkçe-Arapça Kelimeler Üzerinde Bir İnceleme)

COQ, A.V.;Handscriftliche Urgurische Urkunden aus Turfan, Turan,1918.

______, A.v.; Kurtze Einführung in die Uigurische Scrift, Cusos, XXII, 19..

MALOV, S.E.; Dva Uygurskih dokumenta , Rabatı vostan. fakult. Sredneasiatsk. gosuder, Universteta. 'İkdül-cüman, Taşkent, 1927.

______, Uygursckie Rukopsin, Dokumenti eksped. S.F. Oldenburga, (Zapiski İnstit. vostokovedeniya Akad., Nauk. I, Leningrad, 1932.)

MANSUROĞLU, M.; Anadoluda Türk Yazı Dilinin Başlaması ve Gelişmesi, T.D.E.D., IV/3/1951.

______, M.; Şerhü'l-Menarın Dili Hakkında, V. Türk Tarih Kongresi, T.T.K. Yay. IX. seri, no:5, Ankara, 1960.

MEMLÛK, İ.A., C.7, S.688-689, İstanbul, 1970.

MEMLÛKLER, İ.A., C.7, s.689-692, İstanbul, 1970.

MORI, M.; A study on Uygur Documents of Loans for Consumptson, mem. of the Research Deport. of the Toyo Bunko, Nr.20,1960.

NADCİP, E.N.; Kıpçaksko-Oguzskıy Litenatumnıy Yazık Mamlukskogo, Egipta, XIV.v. Add. m., 1965, str. 24-25.

ORAL, Gülsevin; Kıpçakça ile Oğuzca Arasındaki Lexique Farklar, (mez. tezi), D.T.C.F., Yazmalar böl., no:236.

ORKUN, H.N.; Türk Hukuk Tarihihin Uygur Vesikaları, Türk Hukuk Tarihi, Belgeler, Ankara, 1937.

ÖZTÜRK, O,; Osmanlı Hukuk Tarihinde Mecelle, 1972, M. 8933, G.26, S.1900, (doktora Tezi).

RADLOFF, W.; Altuigurische Sprachproben aus Turfan von Dr. Klementz, St. Petersburg im Jahre 1898 ausgerüstete Expedition nach Turfan nr.1, 1895.

______, W.; Uigurische Schriftstücke in Text und Übersetzung und Ungebung im Winter 1902/1903, ABAW, Kl, 1.C.XXIV, abt.I München,1905.

________, W.; Uigurische Sprachdenkmaler, Materialien nach dem Tode des Verfassers mit Erganzungen herausgegeben von S. Malov, Leningrad,1928.

RAMSTEDT, G.J.; Four Uigurian Documents,(C.G. Mannerheim, Across Asia From West to East in 1906-1908), Helsinki ,1940.

SAMOİLOVİÇ, A.; Cuci Ulusu veya Altınordu Edebi Dili, TDK. Belleten,1935.

SCHACT, J.; İslam Hukukuna Giriş, Trc. A.Şener, M.Dağ, Ankara,1977.

SCHINKEVİTSCH, J.; Rabguzi's Syntax MSOS, Westas Studien, Berlin,1927.

TAŞKÖPRÜLÜZADE, A.; Mevzuatü'l-Ulûm, İstanbul,1975.

TEKİN, Ş.;1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde 'Olga- bolga' Sorunu, TDAY-Belleten 1973-1974, Ankara, 1974.

______, Ş.; Bilinen En Eski İslami Türkçe Metinler: Uygur Harfleriyle Yazılmış Karahanlılar Devrine Ait Tarla Satış Senetleri (473, 483= 1080, 1090), Selçuklu Araştırmaları Dergisi C.IV, Ankara,1975.

TEKİN, T.; Orhon Yazıtları, Ankara, 1988.

TEKİNDAĞ, M.C.Şehabeddin; Memlûk Sultanlığı Tarihine Toplu Bir Bakış, Tarih D. , İstanbul, 1971.

THOMSEN, V.; M.A.Stein Manuscripts in Turkish "Runic" Script (SRAS), 1912, January.

TİMURTAŞ, F.K.; Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları, I. Sesbilgisi TDAY,1960; II. Şekilbilgisi TDAY 1961.

TOGAN, Z.V.; Harezmde Yazılmış Eski Türkçe Eserler, Tm, II, 1928.

TOPARLI, R.; Memlûk Kıpçakçası Dil Yadigarları ve İrşade'l-Muluk Ve's-Selatin, Doktora Ön Çalışması, Erzurum, 1978.

_______, R.; Orta Türkçe Metinler II. Kıpçak Türkçesi, Erzurum 1983.

_______, R.; Muinü'l-Murid, Erzurum, 1986.

_______, R.; Kıpçak Türkçesi, Erzurum, 1986.

TULUM, Mertol; Şerhü'l- Menar Hakkında, TDED-XVI, 1968, İstanbul.

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı; Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı, Ankara, 1984. (2. Baskı)

ÜLKÜTAŞIR, M.Ş.; XI.Yüzyıldan Günümüze Kadar Yazılmış Başlıca Sözlüklerimiz, Türk Dili Belleten Seri III., S.12-13, İstanbul, 1949.

YÜKSEL, Sedit; Işknâme (Mehmed), İnceleme-Metin, Ankara Üniversitesi DTCF. Yay. 150, Ankara, 1965.

ZAJACZKOWSKİ, A.; Narrationes de Prophetis, RO XIV, 1948.

_______, A.; Vocabulaire Arabe-Kıptchak de l'epoque de l'Etat Mamebuk, 1.baskı"Manvel Arabe de la langue des Turcs et des Kıptchaks" adıyla 1938'de 2. baskı 1958'de yayınlandı. Warszawa, 1958, 2.Cilt, Fril; Warszawa, 1954.

_______, A.; Mısır Memlûk Devletinin Şahnamesinin Türkçe En Eski Şiir Çevirisi, TDAY- Belleten 1966, Ankara, 1967.

_______, A.;Yeni Bulunmuş Arapça- Kıpçakça Bir Sözlük, TKA. Yıl III-IV V-VI, Ankara, 1966-1969.

ZEYDAN, Abdulkerim; Fıkıh (İslam Hukuku) Usûlü, A.Ü. İslamî İlimler Fak. Ankara, 1979.